LÓSPORT

Harminchétszeres osztalékot fizetett Oculi, a Nemzetközi hendikep győztese

Maszár I. kétszer első, Maszár F. kétszer harmadik lett

A tízfokos hidegben megrendezett ügetőnap a várakozásnak megfelelően folyt le. Délelőtt ugyan némileg kritikusnak látszott a helyzet, már ugyanis annyira, hogy egy-két futam megtartása indulók hiányában veszélyeztetve volt, a BÜE vezetőségének »diplomáciai művészete« azonban áthidalta a fenyegető bajokat s a versenyek kezdetére mind a kilenc futamra meglett a megkívánt legalább hatfőnyi résztvevő. Az elmaradás veszélye egyébként csak a *Varrólány*-díjat és az *Egregy*-díjat fenyegette különösebben. A többi futamban nem volt nehéz a résztvevőket megverbuválni, a hendikepekben pedig a tucatot is meghaladta az indulók száma.

OCULI HARMINCHÉTSZERES OSZTALÉKOT FIZET

A *Nemzetközi* hendikepben tizenöt ügető indult. A győzelmet *Maszár I.* szerezte meg *Oculival*, mely a kopogósra fagyott, kemény talajon *27.9-re* javította időrekordját. A másik helyre — nagyobbarányú ugrálás után — a favorit *Bakafántos* (Raymer) került, fejhosszal előzve meg *Oraot* (Maszár F.). A nyerő tétosztaléka 10 pengőre 372-t tett ki, befutófogadások: *Oculi—Bakafántos* 10:351, *Oculi—Orao* 10:2474.

A *Maszár*-testvérek a következő versenyszámokban is eredményesen szerepeltek. *Maszár* I. megnyerte *Fontossal* a *Varrólány*-díjat, bátyja, *Maszár* F., vagy ha akarjuk a »*Feri bácsis*, avagy »elnök úr« (már mint a *Tréner Egyesület* elnöke) *Orao* helyezési sikeren felbuzdulva *Alival* is kikötött a harmadik helyen. Egyszóval volt egy *Maszár téthalmozás* és egy *Maszár helydublé*. Gratulálunk!

Stílusos győzelmet aratott a *Lobogó*-díjban *Kovács* János, a *Domosszói*-ménes *Ficsurával*. A túltemperamentumos *Brother Peter*-mén a finom kezű hajtó tréningjében feltűnően megnyugodott.

GALLA MESTER HÁROM ESÉLYES LÓVAL — SEHOL

A professzionista trénerek legújabb tagját, *Galla* mestert tegnap különösen üldözte a balsors: *három esélyes lóval lett helyezetlen*. Azaz pardon, tévedtünk, a favorit *Elszánttal* hét ló között harmadik lett. Dehát ez a harmadik hely vajmi keveset jelent a sikerek fokmérőjén. Sőt... A következő két »*Galla-esély*« közül *Előljáró* a start után ugrással kezdett és egykettőre a hátsók közé esett vissza. *Dáma* pedig a könnyen nyerő *Emke* és *Tibor* mögött húzódott meg szép szerényen.

Ez utóbbi versenyhez két megjegyzésünk van. Az egyik: *a nyerőt a fiatal Székely igen tehetségesen és nyugodtan hajtotta.* A másik: *ahogy láttuk, a győztesen kívül a mezőny többi négylábú tagjai — hogy is mondjuk csak — »indiszponáltak« voltak...* Ettől függetlenül *Emke 1.32.7-et ügetett*, ezzel a formával pedig (tekintve hajtójának 20 m-es térengedményére) kétségkívül *jogos esélye volt a győzelemre.*

A nap többi versenyeit *Szabolcs* (Zwillinger), *Cailler—Pasa* (Kossuth L.), *Drégely* (Jónás), *Balbo* (Feiser) és *Arany* (Vadász) nyerték.

Van már kályha az ügetőn

Pontosan két nappal ezelőtt közzétettük e hasábokon az ügetősport közönségének azt az óhaját, hogy a nagy hidegben állítsák fel ismét a tavaly oly jól bevált kokszkályhákat a nézőtéren. A BÜE vezetősége elismerésreméltó gyorsasággal tette magáévá a kérést és tegnap délutánra már mindhárom helyen vígan pattogott a kis vaskályhácskákban az izzó koksz. Köszönjük.

— **A soproni ipartestület** kilenceven szegénysorsú soproni iparoscsaládot segélyez karácsonyra. A testület jóléti alapjából és az önkéntes adományokból 1400 pengőt oszt ki közöttük.

SPORT

Szombaton utazik a Ferencváros Zágrábba — vezetők nélkül?

A horvát *Gradjanski* ma délután tartja utolsó edzőmérkőzését a Ferencváros csapatával való találkozása előtt. Ez a tréning annál is inkább nagyjelentőségű, mert a tréning alapján állítják össze a zöldfehérek ellen kiálló csapatot. A zágrábi csapat nagy lendülettel készül a második találkozásra, nem akarják, hogy megismétlődjék a pesti vereség.

Különösen kiemeli a mérkőzés jelentőségét az a tény, hogy valamennyi horvát lap hosszasan foglalkozik a visszavágó mérkőzés gondolatával. *A Ferencváros beutazási engedélye tegnap megérkezett, de a vezetők részére nem jött meg az engedély. Érthető, hogy a csapatban nagy csodálkozást keltett ez a hír.*

A magyar csapat szombaton reggel ½9-kor indul a keleti pályaudvarról Zágrábba, most már végleges összeállításban. Az a csapat fog pályára lépni, amely Budapesten 6:0-ra győzte le a Gradjanskit: Csikós, Szoyka, Tátrai, Sárosi III., Polgár, Nagy II., Kalocsai, Kiss, Finta, dr. Sárosi és Gyetvai utazik a horvát fővárosba. A csapat csak egy tartalékot visz magával, Jakabot.

A BBTE—FTC jégkorong-mérkőzés eredménye 1:1

A jégkorong bajnokság első mérkőzését tegnap játszotta a *BBTE* és az *FTC* csapata. A BBTE Gáti — Rendi, Barcza, (Benessy) — Hárai, Miklós, Szamosi felállításban játszott (csere Helmeczi és Koval), míg az FTC Kneusel — Pálfi, Forda — Blazejovszki, Tele, dr. Gergely összeállításban vette fel a küzdelmet (cserejátékosok Biró, Sennyei és Sárai voltak).

A mérkőzés *BBTE*-támadással indult és a *BBTE*-támadásokból *a kilencedik percben megszületett az első gól, 1:0-ra vezet a BBTE.* Az *FTC* csak ritkán jut át a harmadvonalon. Második harmadban *Biró* lövi az egyenlítő gólt (1:1). A gól után hatalmas iramban játszott mind a két csapat, de a csatárok próbálkozásai eredménytelennek bizonyultak.

Összeállították a csapatokat a Magyar Vízipóló Kupa döntő mérkőzéseire

A vasárnapi *UTE—MAC* és *BSE—FTC* magyar vízipólókupa döntő mérkőzésekre összeállították a csapatokat. Az *UTE* csapatában Sólyom — Szigeti, Vágó II. — Halasy — Bozsi, Kislégi és Szittya, a *MAC* csapatában dr. Mezei — Boér, Tolnai — Somoczy — Eleméri, Szívós, Gyulai, a *BSE*-ben Mezei F. — Laki, Földes — Hazai — Brandy, Sárosi, Lemhényi, az *FTC*-ben Bródi — Tombor, Vákár — Molnár — Szuhi, Török, Tátos száll vízbe.

A felállítások még nem véglegesek. A *MAC* csapatából dr. *Mezei* beteg s amennyiben ő nem játszhat, *Fábián* fogja védeni a kaput.

A verseny ¾7 órakor kezdődik a Nemzeti Sportuszodában.

RÁDIÓ

Péntek, december 20.

BUDAPEST I.: 12.00 Harangszó. Himnusz. Időjárásjelentés. — **12.10** Kiss Lajos cigányzenekara. — **12.40** Hírek. — **13.20** Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. — **13.30** Rendőrzenekar. — **14.30** Hírek. — **14.45** Műsorismertetés. — **15.00** Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak. — **15.20** A rádió szalonzenekara. — **15.50** Mit főzzünk? — **16.10** Diákfélóra. — **16.45** Időjelzés, időjárásjelentés, hírek. — **17.00** Hírek szlovák és ruszin nyelven. — **17.15** Hanglemezek. — **17.45** Szép magyar novella. — **18.10** Farkas Jenő cigányzenekara. — **18.30** Sportközlemények. — **19.00** Hírek magyar, német és román nyelven. — **19.20** Részletek az Operaház műsoráról. — **20.40** Hírek, időjárásjelentés.

BUDAPEST II.: 17.15 A Földközi-tenger problémái. — **17.40** Bobula Lajos harmonikázik. — **18.00** Hírek. — **18.10** Bocskai Imre zongorázik. — **18.40** Gyorsírótanfolyam. — **19.00** Mária Terézia 1. honvédgyalogezred zenekara. — **20.00** Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. — **20.20** Szórakoztató hanglemezek.

KASSA: 12.00 Budapest I. — **17.15** F. Herczeth Ilona zongorázik. — **17.40** Női kamarakórus. — **18.10** Budapest I.

Kizárták a zsidókat a fogtechnikus szakmában

A *Magyar Tudósító* jelenti:

A Keresztény Iparosok Országos Szövetségének Fogtechnikus Szakosztálya országos nagygyűlést tartott. *Tóth* József elnöki megnyitójában bejelentette, hogy *a fogtechnikus ipar sorsdöntő események előtt áll,*

30 évi kemény munka után a kormányzat végre gyökeresen rendezi a szakma viszonyait.

Zubrovits István az erdélyrészi, felvidéki és kárpátaljai fogtechnikusokat üdvözölte, ugyanúgy Szeged, Debrecen, Győr, Pécs, Miskolc, Székesfehérvár, a Pestkörnyék és a vidéki városok kiküldötteit. Ezután *Petrovits* Géza és *Márton* Árpád a fogtechnikus kérdés képviselőházi tárgyalásáról emlékeztek meg. Ennek során megállapították, hogy amióta a legutóbbi rendezés életbelépett,

a fogtechnikus szakma teljesen bizonytalanná vált és a keresztény fogtechnikusok megélhetése úgyszólván lehetetlen. Az országban a fogorvosok hatvanöt százaléka zsidó, akik kivétel nélkül zsidó fogtechnikusokat alkalmaznak.

— Így a keresztény fogtechnikusok *alig jutnak munkához*, már csak azért is, mert *kizáróan a fogsorkészítés technikai részeit végezhetik. A Felvidéken 140 fogtechnikus közül 110 zsidó. Erdélyben pedig 98 százalék.* A nagygyűlés megállapította, hogy ilyen körülmények között a legsürgősebben rendezni kell a szakma ügyeit. Örömmel vették tudomásul, hogy *az országos szövetségből kizárták a zsidó tagokat*, mert így remélhető, hogy

a keresztény fogtechnikusok kívánságainak teljesítése sem várat már sokáig elintézésre.

A keresztény fogtechnikusok kiépített szakmai szervezetekben s gazdasági szervezetben a KEFOSz-ban készültek fel a harcra jobb jövőjük biztosításáért.

Barta Károly a vidéki fogtechnikusok nevében üdvözölte a nagygyűlést, majd a nagygyűlés táviratfal fordult vitéz *Keresztes-Fischer* belügyminiszterhez és *Johan* Béla államtitkárhoz, akiktől *segítséget kértek a keresztény fogtechnikustársadalom megmentésére.*

A katonai szolgálatot teljesített ujságírók kitüntetése

A Fővezérség különleges csoport vezetője a szolgálat nevében teljes elismerését és köszönetét nyilvánította *Natter-Nád* Miksa t. hadnagy, *Z. Szabó* Béla t. hadnagy, *Marschalko* Teofil t. tüzérhadnagy, vitéz *Béry* László t. tüzérhadnagy, vitéz *Vass* Sándor dr. t. hadnagy, *Lovik* Károly t. tüzérhadnagy, *Jagits* József t. huszárhadnagy, *Dobay* Tibor t. zászlós, dr. *Kapy* Rezső t. zászlós, dr. *Schannen* Béla t. tüzérzászlós, *Hunt* Béla t. kp. tűzmester, *Jámbor* Dezső, dr. *Gábor* Áron és *Zalán* József t. kp. őrmester hírlapíróknak, akik a csoport sajtóalosztályánál teljesítettek szolgálatot, valamint dr. *Nagyrévy Neppel* György t. huszárhadnagy hírlapírónak, aki a különleges csoport propaganda alosztályánál teljesített katonai szolgálatot, amiért a visszacsatolt részek megszállásának katonai előkészítése alatt és a bevonulás során katonai ismeretükkel, szaktudásukkal, kifogástalan magatartásukkal s fáradságot nem ismerő lelkes munkájukkal igen értékes szolgálatot végeztek.

— **A HONSz küldöttsége Horthy Istvánnál.** A hadigondozottak utazási kedvezményének kiterjesztése érdekében a *HONSz* igazgatósága e hó 19.-én délelőtt küldöttségileg tisztelgett vitéz *Horthy* István, a *MAV* elnöke előtt, akit dr. vitéz *Arvátfalvi Nagy* István, a HONSz országos elnöke üdvözölt, kifejezésre juttatva a hadirokkantak, özvegyek és árvák ragaszkodását abból az alkalomból, hogy a hadigondozottak képviselői elsőízben tisztelegnek előtte. Majd rámutatott arra, hogy az erdélyi hadigondozottak a román impérium alatt általános 75%-os utazási kedvezményt élveztek és így méltányos, hogy a Hazába való visszatérésük után ne jussanak e téren sem rosszabb helyzetbe, amiért is az összes hadigondozottak részére legalább általános féláru utazási kedvezmény volna biztosítandó, amelynek engedélyezéséhez kérte a *MAV* elnökének pártfogását. Vitéz *Horthy* István nagy szeretettel fogadta a HONSz képviselőit és a maga részéről a legmesszebbmenő jóindulatát és pártfogását helyezte kilátásba.

— **Gyászrovat.** *Lewis v. Bogy*, az amerikai vöröskereszt tb. kapitánya hosszas szenvedés után elhúnyt. Temetése e hó 21.-én délután 3 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából. Az engesztelő szentmiseáldozatot 23.-án, hétfőn délelőtt a piaristák templomában mutatják be.

Özv. *Ujszászy* Imréné szül. nemes *Molnár* Terézia életének 86.-ik évében Nagykőrösön elhúnyt.

— **Szombathely karácsonyi ajándéka testvérközségeinek.** Szombathely Kárpátalja visszakerülése után testvérközségévé fogadta *Alsó- és Felsődamonya*, *Nevicke*, *Ókemence* és *Unghuta* községeket, amelyeknek szegénysorsú gyermekeit a nyáron egy hónapig üdültette. Most az öt testvérközségnek az ungvári országos kormánybiztoshoz 1200 pengőt küldött el, hogy a kormánybiztos azt az öt testvérközség legjobban rászoruló lakosai között ossza szét.

— **Hagyatéki kiállítás.** A szegedi ellenforradalom egyik kiváló tevékeny tagjának, báró *Pletzger* Rudolf huszárőrnagy, úrlovas, a Nemzeti Kaszinó és a bécsi Jockey Club tagjának, a szegedi kormány összekötő tisztjének a hagyatékából érdekes kiállítást rendezett özvegye, kertai *Barabás* Atala festőművésznő *Kistaludi* L.-né Budapest IV., *Kristóf*-tér 7—8. alatti műtermében. A kiállítás nyitva délelőtt 11—2-ig, délután 4—7-ig. Telefon 189—532.

— **A Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Országos Egyesülete** 47. évi rendes közgyűlését ezúttal a hazatért Nagyváradon tartotta az ottani szakiskolai tanárság meghívására. A közgyűlésre nagy számban sereglettek egybe az ország minden részéből a kereskedelmi iskolák tanárai. A régi jogakadémia, most kereskedelmi középiskola nagytermében üdvözölte Margócsy Emil társelnök Hlatky Endre főispánt, Kiss József és vitéz Ujváry Lajos főigazgatókat, meg a többi megjelent előkelőséget. Dr. Kiss János főtitkári beszámolója után dr. Kontor Lajos alelnök nagyhatású lelkes beszédben fejezte ki az egyesület tagjainak örömét afölött, hogy ismét körükben üdvözölhetik a hazatért erdélyi területek tanárait. Az erdélyiek csatlakozásával hatalmas mértékben erősödött a félszázados létéhez közeledő egyesület.

Pest—Magyarország—IBUSz

Téli társasutazások

VOLÓCRA

1941 január 5-től március 31-ig minden vasárnap

Indulás 1941 január 5-től kezdve minden vasárnap 6.54-kor Budapest-Keleti pályaudvarról

Elszállásolás az Országos Idegenforgalmi Hivatal mintaszállójában. Az egy- és kétágyas szobákban fürdőszoba, a turistaszobákban zuhanyozó használattal, központi fűtéssel és hideg-meleg folyóvízzel

Részvételi díjak: 3. oszt. utazással

	egy hétre:	két hétre:
Turistaszobában ..	P 83.—	P 145.—
Kétágyas szobában .	P 105.—	P 189.—
Egyágyas szobában	P 125.—	P 229.—

Jelentkezési határidő: a mindenkori indulást megelőző szombat déli 12 óra.

Felvilágosítás és jelentkezés:

Pest—Magyarország—IBUSz Utazási és Menetjegyiroda, Budapest, VII., Erzsébet-körút 7. Telefon: 422—985. és a többi IBUSz irodákban

A MAGYAR CSERKÉSZLEÁNY SZÖVETSÉG CSOPORTJAI NEGYVENKÉT BABAKELENGYÉT GYŰJTÖTTEK ÖSSZE A FŐMÉLTÓSÁGÚ ASSZONY AKCIÓJÁRA. A KELENGYÉKET GRÓF TELEKI PÁLNÉ VETTE ÁT CSÜTÖRTÖKÖN A SZÖVETSÉG SZÉKHÁZÁBAN. A BABAHOLMIT ERDÉLYI FIATAL ASSZONYOK KÖZÖTT OSZTJÁK SZÉT. A BALOLDALI KÉPEN TELEKI PÁLNÉ, LINDMEYER ANTÓNIA ÉS DR. PAPP ANTAL. A JOBBOL DALON BRONCS GÉZÁNÉ, ZIMMERMANN RÓZSA ÉS RAVASZ LÁSZLÓNÉ

Székely pillanatfelvétel

Öreg nénike totyog a székelyudvarhelyi utcán. Elnyűtt cipője sarka minduntalan beleragad a sárba. Igen-igen rossz bőrben van szegény. Kezében kis kosárkát tart, melyből fonnyadt murok, kalarábé kandikál elő. Lassan, kínosan vonszolja a lábát, majd egyszerre megtorpan, szívéhez kap és elterül a lucskos gyalogjárón. A népteleunek látszó utca hirtelen megelevenedik. Emberek gyűrűzik körül az ájult öregasszony testét. Tanakodnak, mit kellene tenni... Termetes asszonyság izgatottan magyarázza, hogy néhány házzal odébb lakik egy orvos, oda kellene vinni. De hogyan? Senki se vállalkozik. Közben a gyalogjáró mellett bérkocsi áll meg. Az emberek összenéznek. Egy tisztviselőforma nézelődő előlép és a kocsishoz megy.

— Nézze, jó ember, — kezdi a tömeg tolmácsa — ez a szegény öregasszony itt rosszul lett, orvoshoz kellene vinni. Igazán megtehetné, csak néhány méterről van szó.

A bérkocsis megpödri harcias bajuszát, szakértelemmel rápillant a mozdulatlan testre és kimondja az ítéletet:

— *Egy pengő!*

A tolmács visszafordul a tömeghez és elmondja a bérkocsis ajánlatát. Az érdeklődő arcok pillanatok alatt közönyössé válnak. Mindenki idegesen feszeng, de senki sem nyul a zsebéhez. Körül a gyűrű egyre vékonyodik. Az emberek egyenként, óvatosan kilépnek a tömegből és sietve távoznak. Már csak néhány asszony álldogál, de azok is indulni készülnek.

Öreg székely paraszt közeledik a színhelyhez. Kíváncsian megáll és jóindulatúan érdeklődik, hogy mi történt. Az egyik asszony elmondja a történteket és célzatosan tudtára adja az atyafinak, hogy az orvos nem messze lakik.

— Hát ennyi az egész? — mosolyog az atyafi, könnyedén felemeli az ájult nénikét és megindul az orvos háza felé. Az emberek lassan visszaszállingóznak és követik az öreg székelyt, aki gyöngéden viszi könnyű terhét. Az orvos kapuja előtt valaki elkiáltja magát:

— *Éljen a bácsi!*

A tömeg éljenez. Az öreg székely csodálkozva fordul vissza. Nem érti, hogy miért éltetik őt ezek az ismeretlen emberek.

T. I.

Karácsonyra
Del-Ka
harisnyát!

A NEMZET TEMPLOMÁBAN

Vannak problémáink, amelyekhez csak a legnagyobb felelősségérzéssel, tisztelettel és mondhatnánk — áhitattal lehet nyulni. Szent és nagy kérdések ezek, az örök nemzet megmaradásának titkait őrzik és szoros összefüggésben állanak a magyar multtal, amelynek tanulságai talán még sohasem voltak oly értékesek, mint ebben a korban, amely voltaképpen átmenet két korszak között: maga a korforduló. Ha ezekkel a problémáinkkal foglalkozunk, *a történelmi felelősségérzésnek az áhitat komolyságával kell párosulnia*, mert csak így juthatunk el a lényeghez és csak így érthetjük meg igazán mindazt, amit ma a nemzet életbevágó érdekei parancsolóan követelnek.

Ilyen kérdés *az alkotmányreform* is, amelyről ismét részletesen szólt *Teleki* miniszterelnök. A felsőházban beszélt a nemzet e nagy és komoly kérdéséről s joggal kérte mindazokat a politikusokat, akik ehhez a problémához hozzá akarnak szólni, hogy ne a fórumon érezzék magukat ebben a kérdésben, hanem — *a nemzet templomában*. Maga az államférfi, aki hozzányúl a magyar alkotmány évezredes épületéhez s tatarozni, javítani és átalakítani akar, már nem sáfár, aki a nemzet kincseit őrzi, hanem több ennél: *a nemzet papja*, aki a nemzet templomában érzi magát, amikor az évezredes magyar alkotmányhoz nyúl. A nemzet papja pedig joggal mondhatta: *szentségtörő* az, aki szembehelyezkedik ezzel az alkotmánnyal.

Aki ilyen megilletődötten, ilyen férfias komolysággal és erélylyel, ekkora áhitattal és ilyen megértéssel tud beszélni az alkotmányról, abban igazán megbízhat a nemzet, amely a maga vérében érzi azt az örök magyar titkot, amit magyar alkotmánynak szokás nevezni. Valóban: a magyar nemzet alkotmánya nem törvények foglalata, nem adott keret, nem Magna Charta, hanem azoknak a törvényeknek a foglalata, amelyek a nemzet vérébe mentek át. Sok vért hullatott a magyar nemzet ezért az alkotmányért és néha már-már elvérzett, de minden csepp vér, ami testében maradt, átitatódott a magyar alkotmány titkos fluidumával. Egy nagy történészünk írta, hogy Mohácsnál az ország elveszett, de — megmaradt az alkotmány. Az volt a korszak, amikor a magyar alkotmány — noha a nemesség soha többé nem gyűlt össze Rákos mezején — a nemzet vérébe ment át. Teleki miniszterelnök képviselőházi nagy beszédében már utalt arra, hogy a nemzet voltaképpen most azokat az életjogait szerezte vissza, amelyeket a mohácsi mezőn négyszáz esztendővel ezelőtt elvesztett. Ez a négy évszázad minden küzdelmével és keserves szenvedésével mégis jó volt arra, hogy az, amit a mohácsi vészben megmentettünk, a magyar alkotmány, a nemzet megtartó erejévé váljék.

Sokan azt mondják, nem volna-e jó *alkalmasabb időben* végrehajtani az alkotmányreformot. Ezeknek azt válaszolja Teleki miniszterelnök: *senki sem tudhatja, jön-e alkalmasabb idő.* Csakugyan, ki tudná megmondani, hogy például tizenöt év mulva megfelelőbb lesz-e az idő az alkotmány módosítására. Addig várni — ennek nem volna semmi értelme, mert már nem egyszer láttuk, hogy egy-egy probléma megoldását — azért, mert nagy és kényes feladatot jelent — nem jó elodázni. Várakozni tehát nincs időnk. Teleki miniszterelnök nem először mondja, hogy Európa nagy szellemi átalakuláson megy keresztül, amelyet gazdasági, szociális és politikai átalakulás is követ.

Minden nemzetnek meg kell gondolnia, hogy maga is átalakulván, berendezései minden vonatkozásban megfelelnek-e az általános átalakulásnak. Mindenkinek örülni kell, hogy van valaki, — és ez az államférfi éppen Teleki Pál — aki a mai politikai helyzetben vállalja ennek a súlyos, nagy és komoly problémának a megbeszélését. »*Nem faragunk pártalkotmányt, hanem a nemzet életének egy óráját — évszázadát éljük át*« — mondta tegnap a felsőházban Teleki miniszterelnök s ezzel azt is világosan megmagyarázta, hogy az alkotmányreform nem a pillanat követelménye. Minden nép és ország a maga jelleme szerint alakítja sorsát és — *alkotmányát*. A miniszterelnöki beszéd ezúttal ismét félreérthetetlenül rávilágított arra az útra, amelyen haladni kell, amikor a nemzet egy akkora feladattal találja magát szemközt, amilyen az alkotmányreform.

TANGÓHARMONIKA STERNBERG, RÁKÓCZI-ÚT 60.

Vágó Jenő szénnagykereskedőt elítélték a zsidótörvény megszegése miatt

Az értelmiségi kormánybiztos feljelentésére az V. ker. kapitányság rendőrbírája pénteken vonta felelősségre *Vágó* Jenő lipótvárosi szénnagykereskedőt és cégvezetőjét, *Tenner* Ármint, a zsidótörvény megszegése miatt. A feljelentés szerint a cég egyszerű peres ügyében adtak megbízást keresztény ügyvédnek, akit az alkalmazottak kimutatásában állandó alkalmazottnak tüntettek fel, a cég vezetői pedig mindenféle utazási átalányokat számítottak és vettek fel anélkül, hogy ezeket a jövedelemkimutatásban felsorolták volna. Az eljárás során bebizonyosodott törvényáthágás miatt *Vágó* Jenőt behajthatatlanság esetén 30 napi elzárásra változtatható *3000 pengő pénzbüntetésre*, *Tenner* Ármint pedig tíznapi elzárásra változtatható *500 pengő pénzbüntetésre* ítélte a rendőrbíró. Az elítéltek fellebbeztek.

— **Trianontól Kolozsvárig** címmel történelmi előadás-sorozatot kezd szárazajtai *Incze* Kálmán, a neves katonai szakíró, kinek *Háborúk a nagy háború után* című kétkötetes történelmi műve, továbbá *Szomszédunk a Szovjet* című munkája a közelmultban nemcsak hazánkban, hanem külföldön is hatalmas sikert aratott. Az első előadás december hó 23.-án este 8 órakor lesz a Zeneművészeti Főiskola előadótermében. Külön belépődíj nincs.

VILÁGSIKER!...

II.

A legutolsó Théophraste Renaudot-díjjal egyhangu határozattal kitüntetett regényt, Jean Malaquais "LES JAVANAIS"-ét páratlan lelkesedéssel fogadták a kényes izlésü francia mübirálók. Kiadásait elkapkodták Európában éppugy, mint Amerikában. Milliónyi ember olvasta, milliónyi ember vallja: ez az, amire vártam!

/Holnap folytatjuk./

Az 1991-es tárlaton díjat kaptak:

Bodnár Ede *grafikusművész*
Morvay László *grafikusművész*
Pánti Imre *festőművész*

A kiállításon alkotásaikkal bemutatkoznak a következő művészek:

Bata László festő
Bálványos Gabriella grafikus
Bodnár Ede festő és grafikus
Budehelyi Tibor szobrász
Bunda János István festő
Czétényi Vilmos festő és grafikus
Czina Mónika festő
Dékány Ágoston grafikus
Goda Zsuzsa festő
Gombosné B. Éva festő
Gulyás László festő
Gyeney Judit festő
Gyólai Gabriella festő
Hartung Sándor festő és grafikus
Hernádi Paula grafikus
Horkay István festő és grafikus
Kadarkuti Richárd festő
Kalmár György festő
Kemenesi Zsuzsanna grafikus
Kocsis Előd szobrász
Kováts Borbála grafikus
Lacza Márta grafikus
Ledniczky Gyula festő
Lóska Mari festő
Lukács József grafikus
Mokrai Orsolya grafikus
Morvay László grafikus
Nagy Vera grafikus
Németh Miklós festő
Orbán Nándor grafikus
Pánti Imre festő
Pleva Ilona festő
V. Pleva Margit szobrász
Rácz Edit szobrász
Szűcs Miklós grafikus
Temesi Péter grafikus
Tóth Kristóf grafikus
Tóth Orsolya grafikus
Traurig Lőrinc grafikus
Vizsolyi János szobrász
Gy. Vad Erzsébet festő
Volni Veronika festő

A Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériája
szeretettel meghívja
Önt és barátait a

27. Tavaszi Tárlat

megnyitására

1991. március 18-án du. 16 órára

Megnyitja: **Perlaki Jenő**
Pestszenterzsébet–Soroksár
polgármestere

Megtekinthető: 1991. április 29-ig
hétfő kivételével naponta 10-18-ig

Gaál Imre Galéria
1203 Budapest, Kossuth Lajos utca 39.
Telefon: 127-8017

PLEVA Hona festö

Az 1991-es tárlaton díjat kaptak:

Bodnár Ede *grafikusművész*
Morvay László *grafikusművész*
Pánti Imre *festőművész*

A kiállításon alkotásaikkal bemutatkoznak a következő művészek:

Bata László festő
Bálványos Gabriella grafikus
Bodnár Ede festő és grafikus
Budehelyi Tibor szobrász
Bunda János István festő
Czétényi Vilmos festő és grafikus
Czina Mónika festő
Dékány Ágoston grafikus
Goda Zsuzsa festő
Gombosné B. Éva festő
Gulyás László festő
Gyeney Judit festő
Gyólai Gabriella festő
Hartung Sándor festő és grafikus
Hernádi Paula grafikus
Horkay István festő és grafikus
Kadarkuti Richárd festő
Kalmár György festő
Kemenesi Zsuzsanna grafikus
Kocsis Előd szobrász
Kováts Borbála grafikus
Lacza Márta grafikus
Ledniczky Gyula festő
Lóska Mari festő
Lukács József grafikus
Mokrai Orsolya grafikus
Morvay László grafikus
Nagy Vera grafikus
Németh Miklós festő
Orbán Nándor grafikus
Pánti Imre festő
Pleva Ilona festő
V. Pleva Margit szobrász
Rácz Edit szobrász
Szűcs Miklós grafikus
Temesi Péter grafikus
Tóth Kristóf grafikus
Tóth Orsolya grafikus
Traurig Lőrinc grafikus
Vizsolyi János szobrász
Gy. Vad Erzsébet festő
Volni Veronika festő

A Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériája
szeretettel meghívja
Önt és barátait a

27. Tavaszi Tárlat

megnyitására

1991. március 18-án du. 16 órára

Megnyitja: **Perlaki Jenő**
Pestszenterzsébet–Soroksár
polgármestere

Megtekinthető: 1991. április 29-ig
hétfő kivételével naponta 10-18-ig

Gaál Imre Galéria
1203 Budapest, Kossuth Lajos utca 39.
Telefon: 127-8017

PLEVA Margit, V. szobrász

1. **BUDA** Fametszet; 39×58 cm. Budavárának látképe keletről a Duna felől 1470 előtt. Megjelent Schedel-Hartmann: Registrum huius operis libri cronicarum ... (Kolophon) ... hunc librum dominus Anthonius koberger Nuremberge impressit ... duodecima mensis Julij ... 1493 c. munka CXXXIX. lapján, amelynek fametszetű képeit Michael Wolgemut és Wilhelm Pleydenwurff készítette. A látkép felett Budának latin szövegű leírása. V. ö. V. von Loga: Die Städteansichten in Hartman Schedels Weltchronik. Jahrbuch der Königl. Preussischen Kunstsammlungen 9. Bd. Berlin 1888. Képmelléklet az I. táblán.
2. **Schedel-Hartmann: Register des buchs der Croniken...** (Kolophon) ... Anthonien koberger daselbst zu Nürnberg gedruckt ... XXIIj. tag des monats Decembris ... MCCCXCIIj. iar. Fol. E német szövegű krónika CXXXIX. lapján Budavárának fametszetű látképe keletről a Duna felől 1470 előtt, amely azonos e mű latin nyelvű kiadásának a fametszetével; a látkép felett Budának német szövegű leírása. V. ö. Ballagi A.: Buda és Pest a világirodalomban 1473—1711. I. Bp. 1925. 42. sz.
3. **Buda, vulgo Ofen, prima et regia Ungarici regni civitas, ad Danubium sita: Quam Ptolemaeus Curtam, vel, ut alijs persuasum est, Salinum nominat. Fran: Ire**: Rézmetszet; 40·5×54 cm. Utólagosan szinezett. Budavára nyugatról nézve, fölötte Bécs városának a képe. Megjelent G. Braun és Fr. Hogenberg: Civitates Orbis Terrarum (1572) c. műben. V. ö. Kremmer Dezső: Pest-Budát ábrázoló német metszetek 1923. és Ballagi A. 1925. 736. sz.

4. **Buda, vulgo Ofen...** Rézmetszet; 17·5×52 cm. Ugyanaz, mint az előbbi, de Bécs városának képe nélkül (1572). Képmelléklet a II. táblán.
5. **Lewenklaw Hans: Neuwe Chronica Türckischer Nation,** von Türcken selbs beschrieben... 1590 Gedruckt zu Franckfurt am Mayn, bey Andres Wechels seligen Erben... 4⁰. E munka 118. és 119. oldala között Budának és Pestnek képzeleti tükörképe (19×28 cm.) fametszetben, olasz nyelvű magyarázatokkal. A topografiai hűséget nélkülöző városkép előterében török felvonulás (spectacul), amelyet Sinan budai basa rendezett Liechtenstein bécsi császári követ tiszteletére 1584 szeptemberében: a menet három zenélő cigányból és 13 török deliből alakul; a delik fegyvereiket, darutollaikat testük bőre alá szúrva viselik. V. ö. Schoen A.: Hamis szinezett metszetek. Magyar Bibliofil Szemle. Szerk: Dézsi L. 1924. 1. sz. Képmelléklet a III. táblán.
6. **Dess. Königreichs Ungern Fürnembster theil Geographische beschreibung** Darzu ein Kurtze Chronologia gemacht Was sich alda Seyt hero Anno Christi. 909. Bis auf d. Monat Septembris des 1595. Jahrs gedenckwürdig verlauffen. — R.da Dignitate, virtute ac nobilitate praestanss. Dno. D. Wolfgango Alberto A Würceburg Praeposito Bamberg: etc et Canonico Würtzburg: Dno suo Colendiss: Leu: Hulsius, Gandensis submiss. D. Id: Septemb. 1595. Rézmetszet; 42·6×62 cm. Két lapból összeillesztett térkép, amelyen Pest, Buda, Óbuda = Sicambria és Margitsziget templomaival van ábrázolva. V. ö. Ballagi Aladár. 917. szám.
7. **Contrafactur der Haubtstad Ofen in Vngern, wie die von den Christen belegert gewest. Anno 1598. Mens: Octobri.** — (Joh. Siebmacher.) Rézmetszet; 19×28 cm. Budavárának ostroma nyugat felől; német nyelvű magyarázatokkal. H. A. Ortelius: Ortelius redivivus et continuatus... Frankfurt, 1665. pag. 250. V. ö. Kremmer D.: Pest-Budát ábrázoló német metszetek. 1923.
8. **Wahre Conterfactur der Stadt Ofen vnd Pest wie es von den Christen belegert worden. Anno 1602.** (Joh. Siebmacher.) Rézmetszet; 17·5×27·5 cm. Budának

évben a tiszaörsi templom épitkezésénél szerepelnek. Mindkettőnél Francz József egri kőmüvesmester alkalmazottai. 1789-ben elkésziti a ráchegyi kővágó ésaz egri vár darázskő fejtésének tervét, és már előbb - szintén Francz kőmüvesmesterrel együtt - tervet készit a felsőtárkányi kőbánya ujra való megnyitására. 1789-ben utóbbi helyen dolgozik és különböző márványokat fejt a bányából. Ebben az évben a tisza-

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

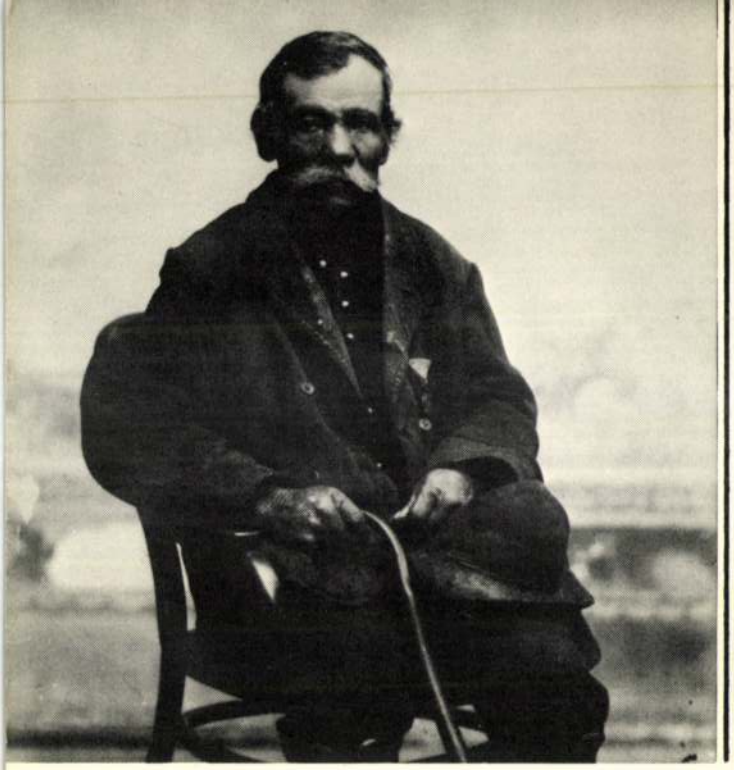

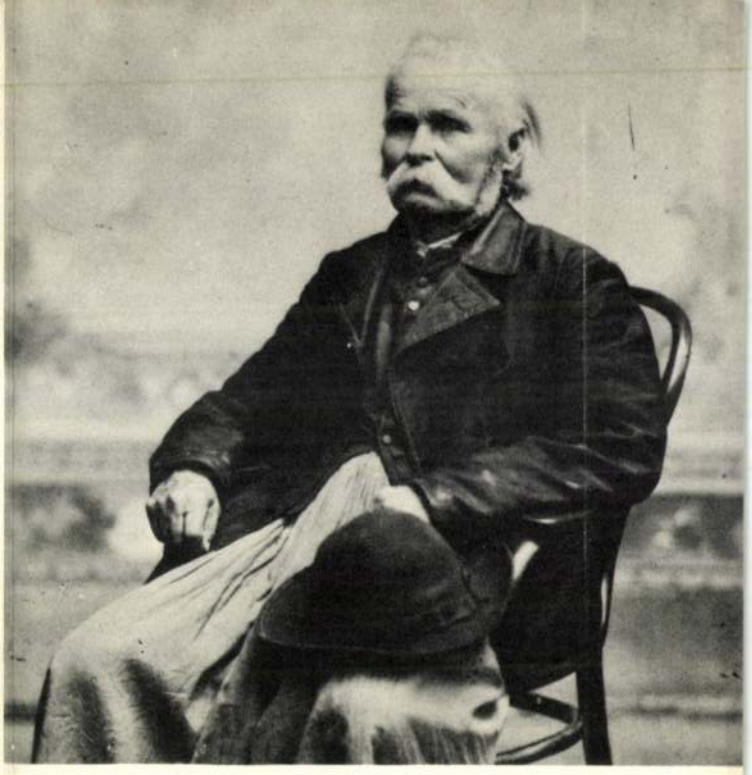

A Magyar Nemzeti Galéria
és a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum
szeretettel meghívja Önt és kedves családját

PLOHN JÓZSEF

(1869—1944/45)

FÉNYKÉPÉSZ

ARCOK A MÚLTBÓL

(48-as honvéd portrék)

című kiállítására

Megnyitja: NAGYGYÖRGY SÁNDOR
Balázs Béla-díjas fotoművész

1980. április 24-én, csütörtökön délután 4 órakor a Budavári Palota C. épület földszintjén

A 70 × 100-as nagyításokat Dömötör Mihály készítette.

A levélpapír fejrészének furcsa, hivalkodó szövege: „Plohn József fényképészeti és festészeti műintézete", mosolyt fakasztva kelt érdeklődést bennünk. Műterem helyett „műintézet" és méghozzá nemcsak fotográfiai, hanem festészeti is. A négy nyelven is kinyomtatott levélpapír és műintézet Hódmezővásárhelyen önkéntelenül is provinciális ízt, jelleget idéz fel bennünk. Amikor azonban a levélpapíron az alapítva szó után eljutunk az 1868-as évszámhoz, akkor már el kell komolyodnunk, mert tudjuk, hogy a magyar fényképészet egyik úttörő vidéki műhelyével találkoztunk. Ez a műterem azonban a korai alapításon kívül komoly művelődéstörténeti szerepe miatt is megérdemli figyelmünket. A nagy, tejüveg ablakos műterem a századforduló körüli élénk vásárhelyi művészeti életnek is egyik otthona, fészke volt. Mindennapos vendégként járt oda Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula festő- és Pásztor János, Kallós Ede szobrászművész, de a „festészeti műintézetben" tanulta a fényképszínezést László Fülöp, az angol királyi udvar későbbi kedvelt portréfestője is.

Most azonban az 1869-ben Makón született, de egyéves korától 1944-ben bekövetkezett deportálásáig Hódmezővásárhelyen élt Plohn József néprajzi, hely- és fotótörténeti jelentőségű nagy fényképezési vállalkozásával kívánunk foglalkozni. Endre Béla inspirálására, aki maga is szenvedélyes amatőr fényképész volt, járta Plohn József a múlt század utolsó évtizedében a tanyákat, a vásárhelyi utcákat, műhelyeket, cipelte nagy és súlyos masináját, mellyel több mint háromezer felvételt készített 18×24 illetőleg 13×18 cm-es üveglemezekre. Ezeknek a második világháború végére kb. fele maradt meg és haláltáborból visszatért özvegytől ezt, pontosan 1615 db-ot vásárolta meg a Tornyai János Múzeum. Rajtuk tanyákat, gazdasági épületeket, mezőgazdasági és fazekas munkát, népművészeti tárgyakat (kerámia, suba, hímzés, faragás) örökített meg Plohn József. A portréfotóknak különösen értékes része az a kollekció, amelyeken Plohn József 1903-ban 131, akkor 70 év körüli, 1848-as honvédet örökített meg. Közülük 77-nek a neve is megtalálható az üveglemez szélén. A történelem foltos, foszló, gyűrött ruhás közkatonái a fényképezőgép szépítés nélküli valóságában állnak előttünk. Milyen furcsán oda nem valók a jórészt agrárproletár és kisparaszt öregek a műterem díszes faragott asztala és rojtos plüss székei közé. A történelmen túl azonban azt is érezzük, hogy mennyi szépséget és mélységet hordoz egy-egy emberi arc kócsagtollas föveg és ékköves lánc nélkül is. A karakteres, gondbarázdált arcok hol riadsággal, hol méltósággal munkában töltött életek szenvedését és öntudatát sugározzák megrázó emberséggel felénk.

Plohn József évtizedes kálváriát járt azért, hogy felvételeinek egy része albumban megjelenjen, mindhiába. E kiállítás a tiszteletadás mellett szeretné felhívni a figyelmet a magyar fotótörténet e nem érdek- és érdemtelen vidéki műhelyére.

Dömötör János

F. k.: Dömötör János múzeumigazgató – Szegedi Nyomda 80-1184

latból kivont — vagy korlátozott — cirill betűre. Vagy pedig a nem is olyan régen megszüntetett â-ra, amely később, igaz, újra megjelent a *România* és *român* szavakban — de csak bennük. A tárgyhoz jobban értők bizonyára idézni is tudnák a változtatások *ellen* annak idején felhozott hasonló érveket. Meg a *mellettük* szólókat. Arról is szívesen hallanánk, bekövetkezett-e az egyszerűsítések nyomán a bizonyára akkor is megjósolt káosz, a helyesírási kultúra hanyatlása; lásd az idézett írás 6. pontját, nem szó, de értelem szerint. *Megbánták-e* később ezeket az egyszerűsítéseket (vagy másutt más olyan intézkedéseket, amelyek az élő nyelvvel hozták jobb összhangba a tőle elmaradt helyesírást)? Miféle bajok származtak például abból, hogy a két *mir* ejtésű szót (magyarul *béke* és *világ*) elkezdték egyformán írni?

A cikk a hagyományőrzés pozitív példáiként említi az angol és a francia nyelvet (7. pont). Más oldalról is nézhetjük ezt a két nyelvet. *Éppen bennük* nagyobb a szerepe, mint szinte minden más nyelvben, a különböző jelentésű, de egyformán ejtett szavak (homonimák) eltérő írásmódjának. Nagy akadálya ez írásuk fonetikusabbá tételének. Extrémebb nyelv ebben talán csak a kínai. Nyelvünk *alkalmas* a fonetikus jelleg erősítésére s ezzel arra, hogy írását könnyebb legyen megtanulni. Ennek örüljünk inkább a kinőtt ruhához való —

[illegible] *ly* tíz ha van. Én ezeket a példákat ismerem: boglya, csuklya, estélye, foglya, folyt(at), hely, lakályos, súlyt, szablya; azután már csak olyanokat találok, mint szeszély (j-vel; italos éj). A szövegkörnyezet e néhány esetben éppúgy eligazít, mint egyéb homonimáink százai, többértelmű szavaink tízezrei között. Ezekért tesszük bizonytalan-

került, és így került ide, kapjon hangot ez az álláspont is. Ne csináljunk az ly-ból nemzeti ereklyét. Kár az érzelmekre apellálni a józan ész, „az egyszeregy logikája" ellenében (idézett írás, 2. pont). A közvélemény *kutatásánál* előbbvalónak vélem higgadt *tájékoztatását*. Gyermeteg szempontokra ne adjunk.

Nemzeti üggyé ne növesszük az *ly*-t, de vegyük észre *társadalmi* vonatkozását. Kicsi tünete ez annak a jelenségnek, amit szaknyelven a kulturális felépítmény szelekciós funkciója konzerváló-

„Kisnyel

Nagy érdeklődéssel olvastam az ÉS február 18-i és 25-i számában *Boldizsár Iván* stockholmi beszámolóját, hiszen olyan találkozóról tudósított, olyan témát feszegetett, ami sokunkat érdekel. Boldizsár cikke megpróbálja föltérképezni a „kisnyelvek" helyzetét és irodalmi befogadottságát, a művek és műfordítók számának csökkenését, jó esetben a stagnálást, röviden: a „kisnyelvek" irodalmi bezártságának okait. Beszámolóját elolvasva mégis úgy érzem, a probléma nyitját rossz helyen keresi. Úgy látja, hogy a kis népeknek, köztük nekünk, magyaroknak — nincsenek kellő számban fordítóik, s ezért nem tudják egymás irodalmát hazájuk közönségével megismertetni, kultúrájukba beépíteni.

A fordítók csökkenő [illegible] de [illegible] tani [illegible] nas [illegible] za a [illegible] hanem a műfordítás anyagi megbecsülésének teljes hiánya, más szóval a rossz kereseti lehetőség; a kis népek irodalmának nem ismerése, úgy érzem, mégis elsősorban a könyvkiadók érdektelensége, ha úgy tetszik, hibája. Hivatkozhatom saját tapasztalataimra: a modern finn lírának mind a mai napig nincs állami kiadó által megje-

TRENCSÉNYI IMRE:

HIVATALOK ÉS

A régi, hírhedt népbetegségeknek lassan emlékük is a múlté, de a modern lakótelepek távfűtéses levegője is próbára teszi az embert. Magam a vaskályhák nemzedéktársa vagyok, bírom még valahogy. Kislányomnak sürgős levegőváltozást ajánlott az orvos. Mátraszentimrét említette. Tudnivaló, hogy ez az ország legmaga-

fejét csóválva előkerül. — Korán akartak indulni holnap, ugye? — emeli rám a tekintetét. — Mi, saj-

Plohn József

Plohn József: 48-as honvéd (Fotográfia a századfordulóról)

Élet és Irodalom, Bp. 1978. márc. 11.

XXII. évf. 10. sz. cimlap.

~~ZELK ZOLTÁN.~~

ra megjelent a *Ro*
mán szavakban —
nük. A tárgyhoz job
zonyára idézni is t
toztatások *ellen* ann
hozott hasonló érv
mellettük szólókat.
vesen hallanánk, b
az egyszerűsítések
zonyára akkor is m
a helyesírási kultúr
lásd az idézett í
nem szó, de értelem
bánták-e később eze
rűsítéseket (vagy másutt más olyan intézkedéseket, amelyek az élő nyelvvel hozták jobb összhangba a tőle elmaradt helyesírást)? Miféle bajok származtak például abból, hogy a két *mir* ejtésű szót (magyarul *béke* és *világ*) elkezdték egyformán írni?

A cikk a hagyományőrzés pozitív példáiként említi az angol és a francia nyelvet (7. pont). Más oldalról is nézhetjük ezt a két nyelvet. *Éppen bennük* nagyobb a szerepe, mint szinte minden más nyelvben, a különböző jelentésű, de egyformán ejtett szavak (homonimák) eltérő írásmódjának. Nagy akadálya ez írásuk fonetikusabbá tételének. Extrémebb nyelv ebben talán csak a kínai. Nyelvünk *alkalmas* a fonetikus jelleg erősítésére s ezzel arra, hogy írását könnyebb legyen megtanulni. Ennek örüljünk inkább a kinőtt ruhához való — emberileg érthető — szentimentális ragaszkodás helyett. Több mint kétszáz ly-os tőszavunkban *megkülönböztető értékű ly* tíz ha van. Én ezeket a példákat ismerem: boglya, csuklya, estélye, foglya, folyt(at), hely, lakályos, súlyt, szablya; azután már csak olyanokat találok, mint szeszély (*j-vel; italos éj*). A szövegkörnyezet e néhány esetben éppúgy eligazít, mint egyéb homonimáink százai, többértelmű szavaink tízezrei között. Ezekért tesszük bizonytalan-

Nagy érdeklődéssel olvastam az ÉS február 18-i és 25-i számában *Boldizsár Iván* stockholmi beszámolóját, hiszen olyan találkozóról tudósított, olyan témát feszegetett, ami sokunkat érdekel. Boldizsár cikke megpróbálja föltérképezni a „kisnyelvek" helyzetét és irodalmi befogadottságát, a művek és műfordítók számának csökkenését, jó esetben a stagnálást, röviden: a „kisnyelvek" irodalmi bezártságának okait. Beszámolóját elolvasva mégis úgy érzem, a probléma nyitját rossz helyen keresi. Úgy látja, hogy a kis népeknek, köztük nekünk, magyaroknak — nincsenek kellő számban fordítóik, s ezért nem tudják egymás irodalmát hazájuk közönségével megismertetni, kultúrájukba beépíteni.

A fordítók csökkenő száma tény, de e tendenciában nem a nyelvtanulás, egyébként valóban siralmas magyarországi helyzete játssza a főszerepet, hanem a műfordítás anyagi megbecsülésének teljes hiánya, más szóval a rossz kereseti lehetőség; a kis népek irodalmának nem ismerése, úgy érzem, mégis elsősorban a könyvkiadók érdektelensége, ha úgy tetszik, hibája. Hivatkozhatom saját tapasztalataimra: a modern finn lírának mind a mai napig nincs állami kiadó által megje-

---

A régi, hírhedt népbetegségek- lassan emlékük is a múlté, de modern lakótelepek távfűtéses

TRENCSÉNYI IMRE:

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 340-748, 340-726
1984 MÁR 11

ÉLET ÉS IRODALOM

Plohn József

1021

Plohn József: 48-as honvéd (Fotográfia a századfordulóról)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pliemel, von

1744. okt. 2.

v. Pliemel Ingenieur-Lieutenant

(Bega-csatorna)

Barótí, Adattár V-IX. 388.

Herrod

óperzsa nyelvvel és görög feliratokkal foglalkozott behatóan Schaeder és Schwyzer professzorok vezetése mellett. Schwyzer professzor-

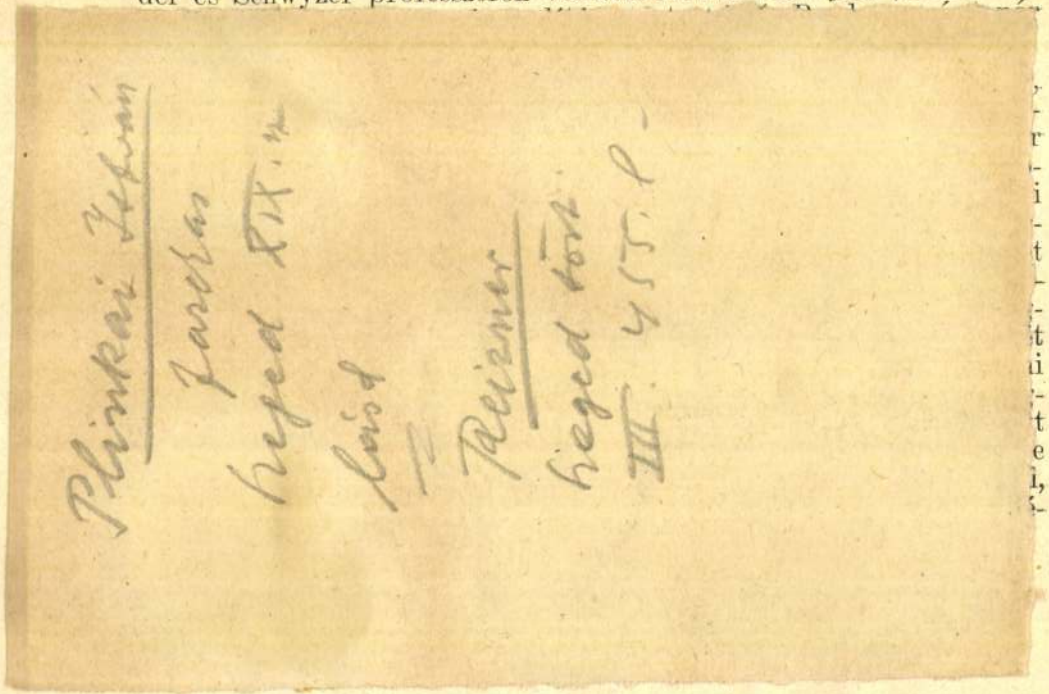

internationales Privatrecht gazdag könyvtárában bő anyagot talált. A berlini egyetem jogi karán Hedemann és gróf von Gleispach professzorok előadásait hallgatta. Behatóan foglalkozott a Soziale Ehrengerichtbarkeit lényegével és számos tárgyaláson figyelte meg gyakorlatilag is. A Humboldt Klub magyar estjén „Liszt, als Symbol der deutsch-ungarischen Kulturverbundenheit" címen tartott előadást. A Möller van Bruck Archiv számára pedig „Die Zeitfragen Ungarns" címen számolt be hazánkat érintő aktuális kérdésekről.

Eckert Irma (1912, Újvidék, Bács m., róm. kat.), magyar-német szakos, szakvizsgás tanárjelölt, Szegedről. A berlini egyetem bölcsészeti karára iratkozott be s eddigi néprajzi tanulmányainak megfelelően főképen etnográfiai vonatkozású kollégiumokat hallgatott Farkas Gyula, A. Spamer és R. Thurnwald professzoroknál, s szemináriumi közös munka keretében a következő előadásokat tartotta: „Herkunft und Entwicklung der Stickereien in Kalocsa", „Die sociale Lage der Schreibfrauen in Kalocsa", „Über Rebus und Rebusbilder". Engedélyt kapott a berlini egyetemtől néprajzi doktorátus letételére s ennek előfeltételeként német kiegészítő érettségit tett jeles eredménnyel. Kutatómunkát végzett Rosenthal községben, ahol különösen a népviselet és népies művelődések felkutatására törekedett, s eredményei

Plóhn József

A magyar fotótörténet kiemelkedő egyéniségének, az 1868-ban Makón született és deportálásáig Hódmezővásárhelyen tevékenykedő Plóhn Józsefnek a felvételeiből nyílt meg kiállítás pénteken a celldömölki művelődési házban.

Magyar Nemzet 1984. IX. 8.

Plohn József

A fényképezés magyarországi története tartogat még nem eléggé ismert, fontos információkat – dokumentumértékű felvételek formájában – a különböző tudományok számára. *Plohn József fényképészeti és festészeti műintézete* Hódmezővásárhelyen 1868-tól, a vidéki fotótörténet hőskorától 1944-ig működött. A helyi művészeti életben betöltött szerepén túl, országos művelődés- és kultúrtörténeti jelentőségű az a fotódokumentációs tevékenység, melynek során Plohn József 1882-től az 1920-as évek közepéig közel 3000 felvételt készített Hódmezővásárhelyen, illetve a város határában, a tanyákon.

A megmaradt több mint 1500 nagyméretű, 18x24-es lemez, a tulajdonképpeni Plohn-hagyaték 1952 óta a *Tornyai János Múzeum* tulajdonában van. E kollekcióból rendez kiállítást a Néprajzi Múzeum és a Tornyai János Múzeum. Mintegy 60 év elmúltával megvalósulhat Plohn József elképzelése: ha nem is a *Képek a nagy magyar alföldi népéletből* című album formájában, de felvételei széles körben ismertté válhatnak. A magyar néprajztudomány által eddig – éppen ismeretlensége folytán – nem kellően értékelt gazdag forrásanyaga a múzeumlátogató közönség elé kerül.

A néprajzi tárgyú fényképezéshez az indíttatást Plohn József Tornyai Jánostól és Kiss Lajos néprajzkutatótól kapta.

A felvételek döntő többsége a századforduló idején készült. Plohn József néprajzi vonatkozású fényképeiből az elmúlt évtizedekben a napilapok, képeslapok, tudományos kiadványok hasábjain több megjelent, gyakran a szerző nevének említése nélkül. A Néprajzi Múzeum és a *Tornyai János Múzeum* közös kiállításán a gyűjtemény lehető legteljesebb válogatása szerepel, különös tekintettel a néprajzi jelenségeket az eredeti helyszíneken rögzítő fotókra.

Néprajzi Múzeum–Tornyai János Múzeum, Budapest, 1981. május–augusztus, Hódmezővásárhely, 1981. június–aug.

Plohn József: Cséplés a vásárhelyi határban, 1900 körül

Plohn József

: Plohn József

Művészet, 1981. június – Cd. lap

determining the movements of art-life had been dissolved. By the development of a new institutional system the structure of art-life has also been changed. This was the time when pseudo-arts lunged, and real art came out again from the backgrounds only after 1965.

In his study Árpád Timár emphasises the demand that a hand-book dealing with the above mentioned period—alike to the publications about the Hungarian art of the earlier periods—should establish an exact and clear order of values. As their standpoint will be published in the last volume of an eight-volume series of books, the editors took great responsibilities, since—in consequence of the lack of historical perspectives—the interested experts have to find orientation among contradictionary standpoints and extreme opinions, and have to dissolve contrasts which were not yet balanced during the rather short historical period. Therefore it is necessary to separate the culture-political and historical-aesthetical orders of values, for the grounds and starting points of the two are different. Cultural policy drafts its order of values in advance and gives

Plohn József [festő?]
fényképész

A közkatonák halhatatlansága

PLOHN JÓZSEF FOTÓINAK KIÁLLÍTÁSÁRÓL

HUSZONNYOLC EMBERI ARC tekint ránk a Nemzeti Galéria várbeli fotótárlatán, huszonnyolc megviselt, gyűrött, méltóságában, hetykeségében is riadt, kicsit tétova emberarc. S mégis mennyi szépség a vonásokban, milyen mély tanulságokat rejt minden tekintet. Tépett ruhás had. Pásztorok, cselédek, kevés földdel bajlódó egykori kisemberek. Vajon mi dolguk itt, a hajdani királyi várban?

Arcok a múltból! — válaszol a kérdésre a kiállítás meghívója, ám méltán mondhatta volna így is: arcok a történelemből. Hiszen ez a hajlott korában lencsevégre kapott huszonnyolc aggastyán, mind egy szálig *az 1848—1849-es szabadságharc közkatonája volt.*

A fényképész *Plohn Józsefről*, akinek ezt a különös élményt köszönhetjük, alig tudunk többet, mint amennyit a mostani kiállítás felvillant róla. *Makón* született 1869-ben, de *Hódmezővásárhelyen* élt és dolgozott egy még 1868-ban alapított fényképészeti és festészeti műintézet gazdájaként. A látottak alapján bizonyosak lehetünk abban, hogy a műintézet elnevezést nem valamiféle nagyzolás szülte, az inkább a kor kifejezésmódját, s az akkor még meglehetősen vidékies kisváros, Hódmezővásárhely hangulatát tükrözi. S ráadásul ez a műterem nem csupán a fotózás úttörő vidéki műhelye volt, hanem a századforduló helyi művészeti életének fészke is. *Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula, Pásztor János* és *Kallós Ede* vallotta második otthonának, s a korabeli bizonyítékok szerint ott tanulta a fényképszínezést *László Fülöp*, az angol királyi udvar későbbi kedvelt arcképfestője is.

Már az elmondottak is sejtetik Plohn József vállalkozásának művelődéstörténeti jelentőségét; a műintézet igazi kulturális rangját, maradandóságát azonban a hajdani vidéki fényképész egyénisége, tiszta nemes törekvése, világos elkötelezettsége alapozta meg. Képességeit látva jómódú, divatos szalonfényképész lehetett volna, művészek mecénása. Ő azonban nem elégedett meg enynyivel, sokkal tágabbra tárta műterme ajtaját. A szenvedélyes amatőrfényképész Endre Bélával, a festővel a környező tanyákat járta, régi zegzugos vásárhelyi utcákon cipelte végig nehéz masináját, bekukkantott öreg mesterek kis műhelyeibe, hogy megörökítse a századforduló jellegzetes arcait, kézművesek remekléseit, az akkori használati tárgyak sokaságát; családok, nagyobb közösségek életmódjáról, sorsáról tudósítva az utókort. *Több mint 3000 felvételt* készített, amelyek a korabeli magyar népélet, mondhatni néplélek szívbe markoló dokumentumai.

Két ismeretlen a huszonnyolc közül.

PLOHN JÓZSEFRŐL nincs fénykép a kiállításon, pedig helyet érdemelne ő is, mint a bemutatott huszonnyolc öreg sorstársa, lelki rokona. Társuk a jobbért való társtalan küzdelemben, a megaláztatásokban is. Tudván tudta, hogy a mű, amelyet alkotott, közkincsé válhatna, sokak okulását, gyönyörűségét szolgálhatná. Albumba szerette volna foglalni a szép életművet, de a szükséges 600 pengőt képtelen volt előteremteni.

Megrázó az a levél, amelyben Hóman Bálint akkori kultuszminiszterhez esedezik a szükséges összeg megajánlásáért: *„Negyven éve gyűjtögetem a színtiszta magyar város néprajzi értékeit. Mindössze 600 pengő kellene...”* Kérését Móra Ferenc, Baktay Ervin, Kogutowicz Károly támogatta, de a miniszter hallgatott, a színtiszta magyar múltnál bizonyára jobban foglalkoztatta a fasizmussal szennyezett jelen. Ez a szennyáradat tett pontot Plohn József kilátástalan küzdelmének végére is. A pátriárkakorú mester haláltáborban végezte, az életmű felét szétzilálta a második világháború. A maradékot viszont híven őrzi a vásárhelyi Tornyai János Múzeum, közöttük mindannyiunk örömére százharmincegy 48-as honvéd arcmását is. A mester 1903-ban gyűjtötte az akkor már hetven év körüli öregeket lencséje elé, hogy most közülük huszonnyolccal a Galériában is találkozhassunk. (Közülük mutatunk be néhány felvételt.)

A SZÉP KIÁLLÍTÁS a vidéki mester munkájának méltó elismerése. De az igazi jutalom mégiscsak az, hogy történelmünk emlékezetes harcának közkatonáit ezután már az ő léleklátó masinája nyomán idézhetjük magunk elé. Hiszen ő mutatta meg a legigazabban a rongyos, kuszált hajú, törődött figurákban a nemes vállalkozásra mindig kész egyszerű embert, a gyűrött arcredők mögött a hazafiúi akarat, a vágyak villanásait, a fényes álmot, amely nem vált ugyan valóra, de amelynek kábulatából sohasem szabadultak.

Riadalom és büszkeség ül az öreg honvédarcokon. Egyik-másikuknál félszeg póz, amelyre talán a műterem aranyozott kelléksztala, díszes karosszéke készteti az ilyen ceremóniákhoz nem szokott népet. De a riadalom és a póz védőburkán is átsüt az ember. *Diószegi Sándor* büszke arca, tartása, *Lugosi József* cserzett homloka és keze, *Kiss István* elnyúzott, italos képe nemcsak egy-egy ember sorsát, állapotát vetíti elénk, hanem egész nemzedékét, a levert szabadságharc közkatonáinak keserves életútját.

Velük bizony olcsón és kurtán számolt el a kegyes, jó király. Megtagadta tőlük a mártírok babérkoszorúját, a tiszteletet is, amely a bitófán végzett hősöket, a várbörtönök foglyait övezte. Nekik legfeljebb botütés járt, és élniük kellett, hogy egész életükön át robotolva vezekeljék le a „bűnt”, amelyre a szabadság csábító képe bujtotta fel őket.

S mégis, milyen dacos önérzettel viseli a kardot és a két megfakult medáliát *Fukáz István* hetvenévesen, összetörten is. *Sweiger Mór* a megörökítés napján kopott civil nadrágjához zsinóros kabátot öltött, derekára csatolta a féltve őrzött kardot. *Kolompár Mihály* fekete cigányarcán annyi a méltóság, mintha ezredeket vezényelt volna. Bizonyosság tehát ez a kiállítás arra is, hogy 48-ban sem a születési hovatartozandóság döntötte el, hogy kié a haza, s ki szolgálja több emberséggel.

A látogatók között akadt olyan is, aki a huszonnyolc arcmás láttán kiábrándítónak, túlontúl deheroizálónak találta a kiállítást. Mi tagadás, a rongyos ruhás, vászongatyás egykori harcosok, a sok agyongyötört tekintet nemigen egyezik a régebben divatos honvédábrázolatokkal, a 48-asok dicsőségét fitogtató babér- vagy virágkoszorús felvételekkel. De hiszen a babérkoszorút azelőtt is csak a vágy, a büszkeség fűtötte képzelet rajzolgatta a homlokredők fölé. A rokonlélek Plohn József józan lencséje viszont csak a valóság tényeit láttatja meg, a sors keserű, lázító fintorát, hogy a szép ügy legendás katonáinak végül tisztességes gúnya sem jutott.

S ÉPPEN EZZEL az őszinteséggel szolgálta leghívebben a mester közkatona hősei halhatatlanságát. Hiszen méltatlan sorsukkal a harc igaz, jogos voltát bizonyította, az eszme továbbhordozóit mutatta meg bennük, az utódok kötelességévé téve az elszámolást.

Kékesdi Gyula

Fukáz István.

Diószegi Sándor.

Kiss István.

SRŐL

teni annak végrehaj-

F.: Az úgynevezett
telepítése felborítaná
an kialakult katonai
t, ami azt jelentené,
verkezési szakasz kez-
ppant káros hatással
zetközi politikai viszo-
noly gazdasági ter-
, katonailag pedig fe-
et teremtene Európá-

K.: A békés egymás
és az enyhülés jelen-
a egy meghatározott
gyensúly alapján ala-
t az egyensúlyt még
n régen a NATO és az
lső vezetés is elismer-
z az, márpedig igaz,
hogy az erőegyensúly a béke fon-
tos biztosítéka volt, akkor ebből
következik, hogy nem szabad
megengedni annak megbontását.
Ennek érdekében, ahogy az párt-
unk XII. kongresszusán is megfo-
galmazódott, következetesen har-
colni kell politikai-diplomáciai té-
ren a fegyverkezési hajsza megál-
lításáért. A cél — egyensúly, de a
fegyverzet alacsonyabb szintjén.

ROSKA I.: A Varsói Szerződés
nem mondott le és nem is kíván
lemondani korábbi javaslatainak
realizálásáról, amelyek a katonai
enyhülés előmozdítását szolgálják.
Olyan javaslatokról van szó, hogy
a helsinki záróokmányt aláíró ál-
lamok kössenek szerződést arról,
miszerint elsőként nem alkal-
maznak egymással szemben sem
nukleáris, sem hagyományos fegy-
vereket, hogy mondjanak le az
erőszak alkalmazásáról és az ez-
zel való fenyegetésről, hogy kös-
senek megállapodást a nukleáris
fegyverekkel nem rendelkező ál-
lamok biztonságának garanciájá-
ról, hogy folytassák és tegyék ha-
tékonyabbá a bécsi haderő-csök-
kentési tárgyalásokat.

PAPP I.-NÉ.: Az enyhülés meg-
őrzéséhez nagymértékben hozzá-
járulna a madridi találkozó sike-
res lebonyolítása, éppen ezért a
jelenlegi kiélezett nemzetközi
helyzetben különösen fontosnak
tartjuk, hogy konstruktív légkört
biztosítsunk a találkozóra, mert
csak ez teszi lehetővé az eredmé-
nyességet. Nyugati partnereink-
kel igyekszünk megértetni, hogy
az európai biztonság erősítése,
ami véleményünk szerint vala-
mennyi részt vevő ország érde-
ke, arra a közös szándékra kell
hogy vezessen bennünket, hogy
Madridban — a helsinki záróok-
mány szellemében — megegye-
zésre jussunk a biztonság erősí-
tését, az együttműködés fejlesz-
tését célzó elgondolásokban. A leg-
fontosabbnak az összeurópai ka-
tonai enyhülési és leszerelési kon-
ferencia megvalósítását tartom.

Amikor 1969-ben a PTT buda-
pesti ülésén elhangzott a felhívás
az európai biztonsági konferencia
megrendezésére, a nyugat-európai
államok, különösen a NATO-tag-
államok, óvatosan, visszafogottan
reagáltak. A felhívást követő két-
oldalú tárgyalások, eszmecserék
sorozata vezetett el ahhoz, hogy ré-
szükről is megérett a konferen-
cia gondolata, szükségességének
felismerése, tisztázódtak a rész-
vevők elképzelései és szándékai.
Most sok tekintetben hasonló a
nyugat-európai államok reagálása
a Varsói Szerződésnek arra a ja-
vaslatára, amely a katonai eny-
hülési és leszerelési konferencia
összehívására vonatkozik. A kez-
deti visszafogottság után érezhe-
tően növekszik érdeklődésük —
és érdekeltségük — a konferen-
cia iránt.

ROSKA I.: Úgy vélem, hogy a
PTT néhány nap múlva sorra ke-
rülő varsói ülése átfogó, részletes
programot ad a nemzetközi biz-
tonság és béke védelméért folyó
további harcnak.

VARGA I.: Hazánk a szocia-
lista közösség országaival együtt
a nemzetközi helyzet éleződése
ellenére továbbra is a békés egy-
más mellett élés útján halad. A
fegyverkezés politikájával szem-
ben folytatjuk az enyhülésre, a
vitás nemzetközi kérdések tár-
gyalásos rendezésére, az eltérő
társadalmi rendszerű országokkal
való kapcsolataink fejlesztésére
irányuló politikánkat.

szakértői megvitatják a javasolato-
kat, az észrevételeket, és annak
alapján véglegesítik a tervezet
szövegét, amit azután a PTT vagy
a külügyminiszteri bizottság ülé-
se elé terjesztenek jóváhagyásra.

PAPP I.-NÉ.: A jelenlegi, bo-
nyolult és nehéz nemzetközi fel-
tételek különösen fontossá teszik
a szocialista országok közötti köl-
csönös tájékoztatást, külpolitikai
elgondolásaink és lépéseink egyez-
tetését. Az a feladat, amelynek ér-
dekében a magyar diplomácia —
a Varsói Szerződés többi tagálla-
mához hasonlóan — ma tevékeny-
kedik, elsősorban az enyhülés
megőrzését és továbbvitelét, a ka-
tonai enyhülés előmozdítását cél-
zó közös javaslataink elfogadta-
tása, megvalósításuk szorgalma-
zása. A szocialista országok, így
hazánk is a kétoldalú konzultá-
ciók sorozatát folytatja jelenleg
a többi európai állammal a mad-
ridi találkozó, illetve a katonai
enyhüléssel és leszereléssel fog-
lalkozó összeurópai konferencia
előkészítésére. Ebben hasznos sze-
repet játszik az, hogy a hetve-
nes évek első felében, éppen a
helsinki értekezlet előkészítése so-
rán, kialakult a szocialista, illetve
nyugat-európai államok között a
rendszeres külpolitikai konzultá-
cióknak, eszmecseréknek az a gya-
korlata, amely a kétoldalú kap-
csolatok mellett főleg az európai
biztonság különböző kérdéseire
terjed ki.

**NÉPSZABADSÁG: A Varsói Szerző-
dés két, időszakonként összehívott po-
litikai szerve miként biztosítja a kellő
operativitást a felgyorsult nemzetközi
események közepette?**

VARGA I.: A jelenlegi keretek
alkalmasak a szervezet feladatai-
nak ellátására, de annak érdeké-
ben, hogy minél magasabb fokon
valósulhasson meg a tagállamok
védelmi együttműködése, politikai
fellépésük összehangolása s általá-
ban a proletár internacionalista el-
vekre épülő sokoldalú együttmű-
ködésük, indokolt a szervezet mű-
ködésének további tökéletesítése.
Ezt szükségessé teszik a kérdés-
ben jelzett felgyorsult nemzetközi
események is. Ezért a Varsói Szer-
ződés bizonyára a jövőben is nagy
gondot fordít arra, hogy új for-
mákkal bővítse az együttműkö-
dést, s mind a politikai tervezés
szintjén, mind az elhatározott
közös intézkedések végrehajtásá-
ban minél hatékonyabb legyen az
együttes tevékenység.

KÁRPÁTI F.: A Varsói Szerző-
dés alapvető katonai kérdéseiben
is a PTT foglal állást. Ülésein
a főparancsnok rendszeresen je-
lentést tesz az egyesített fegyve-
res erők helyzetéről, a közép- és
hosszabb távú elgondolásokról. Az
itt közösen kialakított és elfoga-
dott fejlesztési koncepciók alapján
tevékenykedik mind az egyesített
főparancsnokság, mind a nemzeti
haderők vezetése.

CSÉMI K.: A Varsói Szerződés
legmagasabb szintű katonai szer-
vezete a honvédelmi miniszterek
bizottsága. Ennek létrehozását a
politikai tanácskozó testület bu-
dapesti ülésén, 1969-ben határoz-
ták el. A bizottságnak a tagálla-
mok honvédelmi miniszterein kí-
vül tagja az egyesített fegyveres
erők főparancsnoka és az egyesí-
tett fegyveres erők törzsfőnöke.
A bizottság rendszeresen ülésezik.
A bizottság ajánlásokat és határo-
zatokat dolgoz ki az egyesített
fegyveres erők fejlesztésének és
felkészítésének alapvető kérdései-
ről. Ülésein gondosan elemzik a
katonapolitikai helyzetet, s ebből
a többi katonai bizottság ülései
demokratikusak, alkotó légkörben
folynak, és a határozatokat min-
den egyes tagállam érdekei és a
közös érdekek figyelembevételé-
vel hozzák.

A politikai tanácskozó testület
budapesti ülésén, 1969-ben hoztak
határozatot az egyesített parancs-
nokság és az egyesített fegyveres
erők törzse felállításáról. Az egye-
sített parancsnokság élén az egye-
sített fegyveres erők főparancs-
noka áll. A közös parancsnokság
és az egyesített fegyveres erők
törzse Moszkvában székel, és a szö-
vetséges hadseregek tábornokai-
ból és tisztjeiből tevődik össze. Az
egyesített parancsnokság mint ka-
tonai vezetési szerv szoros kapcso-
latot tart a szövetséges nemzeti
hadseregek vezetésével, és ezen
keresztül valósul meg a munka
gyakorlati koordinálása, szerve-
zése.

**NÉPSZABADSÁG: A politikai ta-
nácskozó testület varsói ülésének
most folyó előkészítése során milyen
közös célok, feladatok kerülnek a
Varsói Szerződés tagállamai külpoli-
tikájának előterébe?**

VARGA I.: Alapvetőnek azt tar-
tom, hogy a szocialista közösség
országai — a szélsőséges imperia-
lista körök minden próbálkozása,
enyhülésellenes fellépése, a nem-
zetközi helyzet élezését szolgáló
kísérletei, propagandakampányai
ellenére — folytatják eddigi követ-
kezetes békepolitikájukat.

A Varsói Szerződés tagállamai
eddig is számos javaslatot tettek
a negatív tendenciák megállításá-
ra, s ma is készek a közös erőfe-
szítésekre az enyhülésben elért
eredmények védelme s a békés
nemzetközi együttműködés fej-
lesztése érdekében. Tudatában va-
gyunk: a NATO ismert döntései
a két katonai szövetségi rendszer
között történelmileg kialakult erő-
egyensúly megbontására és erő-
fölény elérésére újabb veszé-
lyek forrását képezik. Ezért min-
denekelőtt arra törekszünk, hogy
politikai eszközökkel megakadá-
lyozzuk fegyverkezési programjaik
végrehajtását, s elejét vegyük a
fegyverkezési hajsza újabb fordu-
lójának.

ROSKA I.: A Varsói Szerződés
országai természetesen nemcsak
azt tartják kötelességüknek, hogy
fellépjenek a negatív törekvésekkel
szemben, hanem azt is, hogy meg-
felelő javaslatokat dolgozzanak ki
a béke védelmére, hogy programot
adjanak a nemzetközi biztonság
megszilárdítására, az enyhülés to-
vábbfolytatására. Teszik ezt nyil-
vánosan, számítva arra, hogy a
béke hívei, a tőkés országok rea-
lista erői minél szélesebb alapokon
részt vesznek a küzdelemben az
enyhülésellenes reakciós erők, a
fegyverkezésben érdekelt körök
törekvéseivel szemben.

A PTT néhány nap múlva sor-
ra kerülő varsói ülése minden bi-
zonnyal a fegyverkezési hajsza
megfékezésére fordítja a legna-
gyobb figyelmet. Ebben a központi
helyet a közép-hatótávolságú
amerikai rakéták nyugat-európai
elhelyezésének ügye foglalja el.
Megfelelő megállapodásra kell
jutni a közép-hatótávolságú nuk-
leáris rakétafegyverekkel kapcso-
latban. Lehetségesek a tárgyalások
e megállapodás kidolgozására, de
a tárgyalások megkezdéséhez egy
dologra szükség van: vissza kell
vonni a NATO döntését az új tí-
pusú amerikai rakéta-nukleáris
fegyverek gyártásáról és Nyugat-
Európában történő elhelyezéséről,
vagy legalábbis hivatalosan fel

Zvara János

Ismeretlen

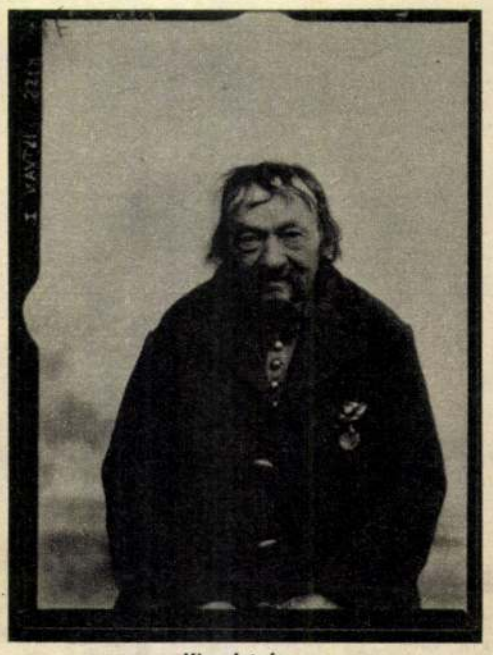

Kiss István

Somogyi János

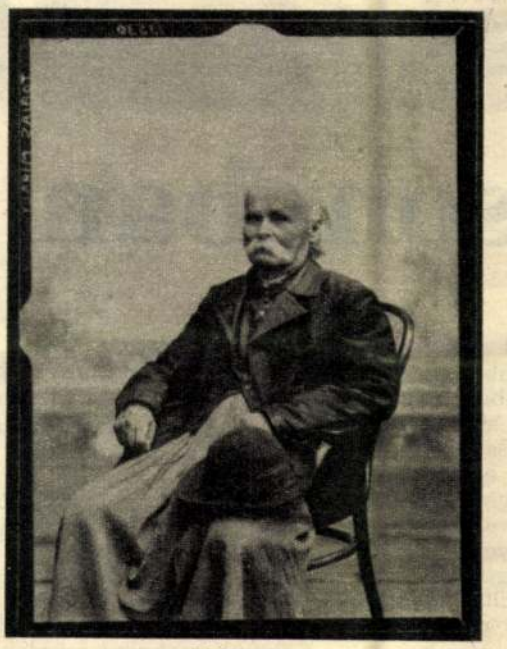

Tóbiás Mihály

Katona István

Ismeretlen

Hemző Borus

Diószegi Sándor

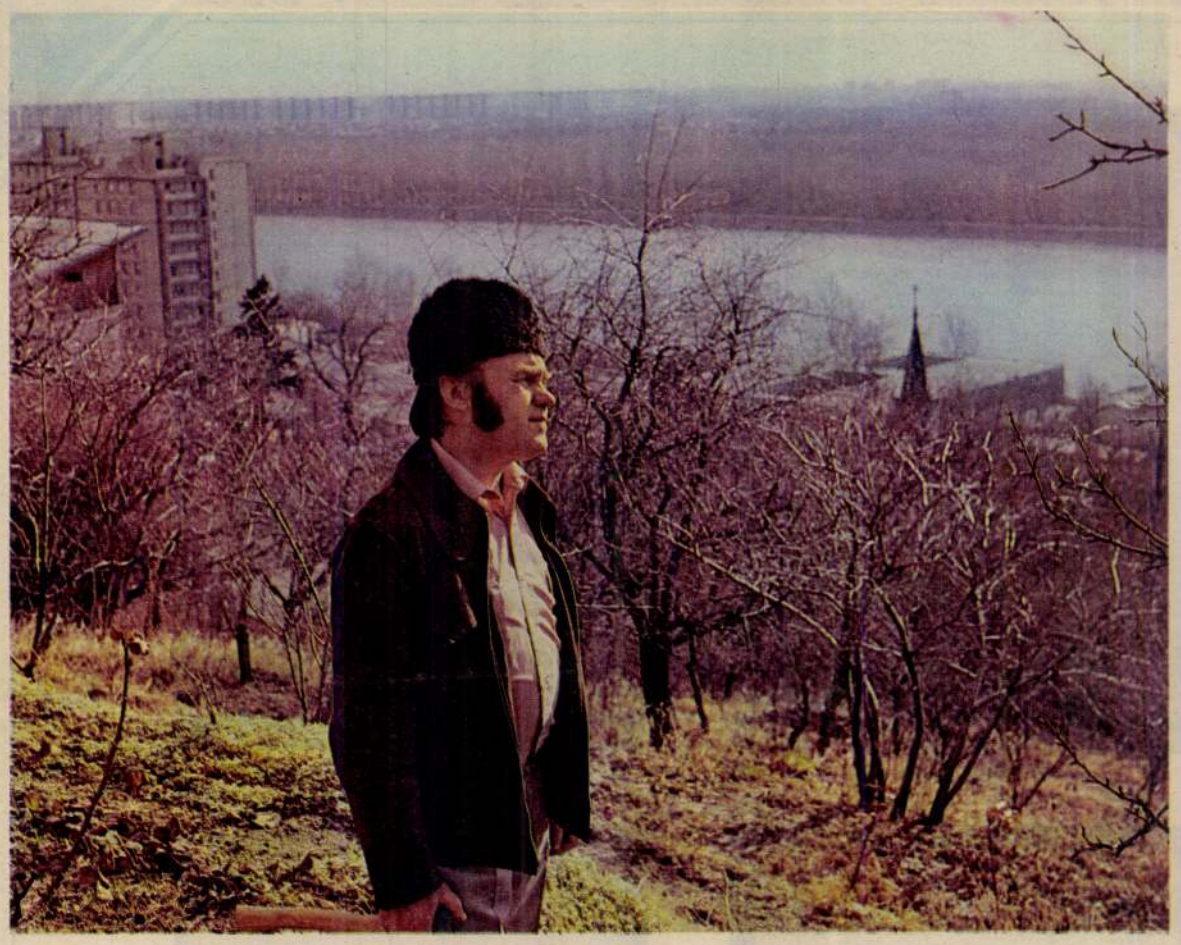

Pozsonyi táj, a Dunával és a kerttel

KESZELI FERENC FELVÉTELEI

Meditáció az olvasmány fölött

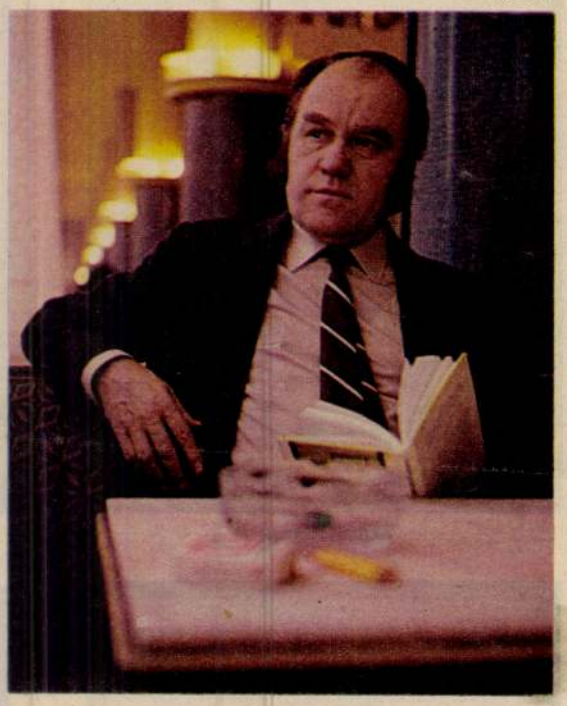

Egy író Pozsonyban

A pozsonyi *Irodalmi Szemle* írói kényelemre méretezett főszerkesztői irodájában szemben ülök az 50 éves Duba Gyulával. Szobájának ablaka gyönyörű pozsonyi látképet kínál: a komor, ám mégis magasztos várat, melyet még a diákkorban bemagolt történelmi századok eseményei lengenek körül. Duba Gyula észreveszi elmerengésemet, és készségesen egészíti ki hézagos történeti ismereteimet:

— A vár alatt az a miniatűrnek tűnő építmény a Szent Mihály-kápolna. Ott imádkozott minden reggel Mária Terézia, aki nagyon szerette pozsonyi várpalotáját. A silbak, a testőr részére külön mélyedést vésték a toronyföljáratba, ahol kedvére elbóbiskolhatott, amíg a felséges asszony imádkozás ürügyén elmerengett nap mint nap birodalma ügyes-bajos dolgain.

Miután megbeszéltük a történelem fényeire és árnyaira nyíló szép kilátást, visszatérünk közös témánkra: mit csinál a pozsonyi író és főszerkesztő felkeléstől lefekvésig?

— Mindenkinek szürkének tűnik az, ami talán csak számomra szivárványos... A regényíró élete munka, robot.

Németh László is efféléről vallott regényírás közben: „A regény az a műfaj, amely kibírja, hogy írója unatkozva, büntetésként írja. Sőt azt mondhatnám, megkívánja... Azt hiszem, ez a teremtő unalom nemcsak a regény, az egész epika sajátsága..."

— *Mikor dolgozik?*

— Amikor reggel a gyerek már elment az iskolába, a feleségem meg a munkába, akkor a Duna-parti házból, ahol lakom, átsétálok a főtéri Savoly kávéházba. Ott leülök az egyik védett sarokba és tízig megírom a napi penzumot. Regényt írok, az *Ivnak a csukák* című könyvem folytatását. Mindennap megírok, kézzel persze, három gépelt oldalnyit, ennyi szokott lenni a penzum.

Ha olvasmányaim alapján jól emlékezem, Thomas Mann napi munkája másfél oldal kézzel írt regényfolytatás volt. Amit akkor sem hagyott el, ha történetesen úton volt. S a német író is mindig délelőtt végezte el feladatát.

— Én nem is dolgozhatnék máskor, mert tíz óra után már úgy befog a szerkesztőségi munka, ahogy a megmunkálandó fémet beszorítják a satuba.

Íróasztalát most is kéziratok borítják el. Találomra beleolvasok egyik saját írásába, ami kissé a túlzások nyelvén foglalja összse a nemzetiségi író egy napját: „... Gondolatai a kultúraszervezés szférájában mozogtak: népművészet, működvelő színházi problémák, szavalóversenyek, nyelvtisztaság, népnevelés, rádió- és tévéprogramok színvonala, közgondolkodás, közerkölcs, kritikai szemlélet és még sok más kérdés, a nemzetiségi valóság felépítménye, a kulturális mozgás elemei, a szellemi lét önépítkező nyüzsgése s a háttérben egy kis nyelvközösség tőle függetlenül és a tudatán kívül élő tagjainak a léte és valósága..."

— *Hány ember fordul meg az Irodalmi Szemle szerkesztőségében naponta?*

— Inkább havi megjelenést említenék: a Szlovák Írók Szövetségének 33 magyar tagja van. Ezenkívül tucatnyi történész, néprajzos, szociológus és más szellemi foglalkozású a munkatársunk. Azután vagy tizenöt egészen fiatal szerző, akik még az oroszlánkörmeiket mutogatják. Közülük csaknem mindenki megfordul legalább havonta egyszer itt a Mihály-kapu melletti szerkesztőségünkben.

Délelőttől délutánig, még ha akarná sem, nem férne hozzá saját írói teendőihez a szerkesztő.

— Olyan feladat ez, amit már több mint húsz éve csinálok, s amit csak hivatásszerűen lehet elvégezni. Mert értékteremtő tevékenységre van szüksége a magyar nemzetiségi közösségnek. Mivel nemcsak irodalmi folyóirat a Szemle, hanem az egyetlen folyóiratunk, ezért félig-meddig tudományos munkásságot is kell folytatnunk.

Most már értem, miért említette, mindjárt az elején az író-szerkesztő harmadiknak a lakás és munkahely mellett a kiskocsmákat Lazításul.

— Inkább társalgásul... Egyedül soha nem állok oda a borozó pultjához, egy vagy két deci Kis-Kárpátok borát kérni. Mindig valamelyik jó baráttal vagy írótárssal választjuk ki, munkaidő után, az éppen legszívélyesebbnek tűnő borozót a gazdag választékból, hogy az itóka mellett elbeszélgessünk a világ, az irodalom, de leginkább a magunk dolgairól. Mindig állva, és legfeljebb órás-másfeles időtartamra. Fél ötkor már otthon szoktam ülni, az íróasztalom mellett, hogy a délelőtt kézzel megírt sorokat átfogalmazzam az írógépbe. Ez eltart vacsoráig, utána már csak a tévé meg az olvasás. Másnap azután kezdődik minden újra elölről...

Magamban igazat kell adnom Duba Gyulának a spártai életmód hallatán: aki prózára adta a fejét, ráadásul tehetsége is van hozzá, annak a vaskos regénykötetek másképpen nem hullanak ki írói kötényéből...

— *Szórakozás, kikapcsolódás, divatos szóval élve: hobbija nincsen?*

Most mosolyodik el először.

— Dehogynincs! Napközben, sokszor még az ebédidőt is megrövidítem, hogy elbújjak egy-egy pozsonyi antikvárium vagy régiségkereskedés jótékony homályába. Nemcsak gyűjteni, birtokolni szeretem a régi idők meghitt tárgyait és könyveit, de válogatni, szemlélni is, akár órák hosszáig.

Az író lakása beszédesen szól szenvedélyéről: értékes képek a falakon, régi bútorok körös-körül s a könyvespolcán latin nyelven írott meg XVIII. és XIX. századi magyar nyelvű kiadványok. Íróasztala Chippendale-stílusú készítmény, díszes faragásokkal, a századfordulós időszak egyik asztalosmesterének remeke.

— Ma már elmondhatom, hogy érzésem szerint a prózámnak is adott valamit a képekkel, bútorokkal való bíbelődés. Mindenekelőtt azzal az alapvető felismeréssel gazdagított, hogy a valóságot, a tárgyakat, a világ anyagi és szellemi dolgait nem elmondani kell, hanem megjeleníteni.

TÓBIÁS ÁRON

Ötvennégy évvel Világos után

Különös élményt nyújtanak ezek a fényképek: egykori 48-as honvédeket láthatunk rajtuk. A szabadságharc valódi főszereplőit, a parancsnok hű végrehajtóit, nevezetes csaták hőseit, akik a történelemkönyvekben mindig csak személytelen seregként kaphattak helyet, s a visszaemlékezésekben is csupán epizodisták lehettek. Most előlépnek az ismeretlenségből és szembenéznek velünk; mutatják fénykép megőrizte alakjuk, egyéniségük külső jegyeit.

Az élményt a magyar fotográfia egyik közkatonájának, Plohn József hódmezővásárhelyi fényképészmesternek köszönhetjük (született 1869-ben, elhurcolták 1944-ben). Ő gondolt arra 1903-ban, hogy a forradalom évfordulója alkalmából felvevőgépe elé ülteti a Vásárhelyen élő egykori 48-as honvédeket, szám szerint százharmincegyet. Így hozta létre azt az egyedülálló arcképcsarnokot, munkásságának kiemelkedő darabjait, amelyekről Dömötör János, az életmű legjobb ismerője írja: „Plohn József tehetsége ezekben mutatkozik meg leginkább. Hiszen ezeket az arcokat minden trükk, különleges megvilágítás nélkül, a legegyszerűbb eszközökkel, valósághűen örökítette meg."

Ilyenek voltak a honvédek ötvennégy évvel Világos után. Testüket az idő megtörte, hajuk gyérült, ruhájuk foszlott, viseltes, kezük munkában keményedett, arcuk barázdált, csak a tekintetükön nem fogott az idő. Konok harag, dac és töretlen öntudat árad a szemükből, kiolthatatlanul. Hiába volt Világos, hiába jöttek a sanyarú, szorongató évek, hiába gyötörte őket nehéz paraszti sorsuk, nemcsak a kitüntetéseket őrizték meg, hanem a tartásukat, a hitüket is. Ülnek a fényképészmester műtermében, egyenes tartással, vállalva büszkén a 48-as tetteket, mert ötvennégy év múltával is hisznek abban, amiben hittek, amiért harcoltak.

Őket nézve akaratlanul tolakszik elő a gondolat: hasonlítunk-e őseinkhez? A tartásunk? A tekintetünk? S szemünkből vajon mit olvashat ki majdan az utókor, ha fényképünk a kezükbe kerül?

GERA MIHÁLY

A REPRODUKCIÓKAT DÖMÖTÖR MIHÁLY KÉSZÍTETTE

Ismeretlen

Ismeretlen

Vecseri Sándor

Huszár Pál

Ismeretlen

Ismeretlen

PLOHN JÓZSEF

Forradalom és reform

Kötelességem figyelmeztetni az esetleges érdeklődőket, hogy unalmas leszek: túl fontos kérdést jelöl a fenti cím ahhoz, hogy alatta publicisztikai fogásokkal, ironikus képekkel, hasonlatokkal, szójátékokkal lehessen szórakoztatni a T. Olvasót. Vannak dolgok, amelyekről nem sziporkázva, hanem lehetőleg fegyelmezett mondatokban kell szólnunk.

CÉL VAGY ESZKÖZ?

Attól tartok, hogy nálunk gyakran hibásan értelmezik a forradalom fogalmát, miként a reformét is — célnak látják azt, ami pusztán eszköz. Maga a cél a politikában csak a társadalmi viszonyok adott rendszerének védelmezése, javítása vagy megdöntése lehet. (Most a történelem nagy vonulatáról beszélek, nem a csip-csup politizálgatás szempontunkból érdektelen korszakairól, amikor a „közélet" nem áll másból, mint egy uralkodó osztály vagy csoport belső ellentéteinek szövevényéből.)

A társadalom érettségi foka és a politika csinálóinak társadalmi érdekeltsége megszabja a kitűzendő célt, s a *céltól*, valamint a *körülményektől* függ, hogy a küzdők milyen eszközöket választanak: a forradalom vagy a reform útjára lépnek. Bármilyen elvi ellentét álljon is azonban a forradalom és a reform politikája között, a cél összeköthetői, s gyakran össze is köti a kettőt.

Azt mondhatnánk, hogy a valamirevaló társadalmi forradalmak gyakran épp akkor törnek ki, amikor a pusztulásra ítélt társadalmi viszonyokat védelmező uralmi erők maguk kényszerülnek engedményeket tenni, kisebb-nagyobb vagy akár látszólagos reformokat bevezetni. A forradalmat akarják elhárítani ezzel, de épp kirobbanását segítik elő. Ez nemcsak az első francia forradalom esetében mutatható ki világosan, még az orosz Októbert is egy kissé hasonló előzmények készítették elő: az önkényuralom olyan választásokat engedélyezett, amelyeken a bolsevikok is jelölteket állíthattak stb.

E két nagy forradalom és a magyar 48 reformelőzményei között határozott különbség tehető. Kautsky, aki a marxisták közt először szentelt önálló és módszeresen felépített tanulmányt a *társadalmi forradalom* problémájának (1902-ben), „a forradalom és a reform között való lényeges különbséget" abban látja, hogy az előbbi révén Franciaországban „a politikai hatalmat egy új osztály hódította meg", míg a reformokat olyan osztályok vitték keresztül, melyek „a társadalmon politikailag és gazdaságilag addig is uralkodtak".

Ezzel szemben nálunk 48 előtt ugyanazok vezetik a reformküzdelmet, akik márciusban hatalomra kerülnek: jórészt a szabadelvű középnemesség képviselői. Amikor a múlt század húszas-harmincas éveitől kezdve egyre inkább kiütközött a jobbágyrendszer csődje, a „reformkor" egymás után fellépő legjobbjai kezdték kidolgozni a változtatás módozatait, némelyek közülük épp egy forradalmi fejlemény elhárítása végett. Ma már tudjuk, hogy az adott gazdasági-hatalmi viszonyok között a jobbágyrendszert reform útján aligha lehetett volna felszámolni, de ebből nem következik, hogy a reformpolitika pusztán az uralmon levők érdekeit szolgálta, s rossz megalkuvás vagy értelmetlen huzavona lett volna. Ellenkezőleg: némely részeredmény kivívása közben ez a mozgalom kidolgozta a változtatás ideológiáját, s felnevelte a forradalom leendő vezérkarát s részben tömegeit is. E reform-előjáték nélkül a 48-as forradalmak hatására Magyarországon legfeljebb ösztönös zendülés törhetett volna ki, melyet egy-két hét alatt éppoly könnyűszerrel lehetett volna leszerelni, mint mondjuk a *koleralázadást* 1831-ben.

Abban, hogy nálunk 48—49-ben mindvégig reformerekből lett (kényszerű vagy a körülményekhez pátran idomult) forradalmárok irányították „kormányszinten" az eseményeket, polgárságunk sokat elemzett gyengesége mellett főleg *a társadalmi és nemzeti célok összefonódása* játszott szerepet. De bárhogy volt is, a hajdani reformerekből összeállított első magyar *forradalmi* kormány példája önmagában is bizonyítja, mennyire felszínes értelmezés lenne forradalom és reform viszonyában pusztán az ellentétet hangsúlyozni.

A FORRADALMAK MINDIG GYŐZNEK

Mivel az *igazi* forradalmak történelmileg megérett változásoknak törnek utat, a lázadásoktól, felkelésektől eltérően csak ideiglenesen verhetők le, s akkor is csak részlegesen. Hiába győzte le Napóleont Anglia és az ellenforradalmi Európa koalíciója, a visszatért XVIII. Lajosnak tudomásul kellett vennie 89 némely alapvető vívmányát. S amit még életbe lehetett léptetni a forradalom jelszavaiból, azt az 1830-as, 48-as és 70-es *pótforradalmakkal* biztosította magának a francia nép.

A polgári demokratikus rendszer kialakítása ilyen értelmezésben egy csaknem száz esztendőt átfogó forradalmi folyamatot igényelt — a XVIII. század hetvenes éveitől a párizsi kommün után létrejött harmadik köztársaságig. Amit a *politikai forradalmak* (és ellenforradalmak) sorozatának látunk, az valójában egyetlen *társadalmi forradalom* száz évet megkövetelő kibontakozása! S míg ez a száz esztendő az államformák rendkívüli tarkaságával tűnik ki (abszolút monarchia, alkotmányos királyság, jakobinus diktatúra, direktórium, konzulság, császárság, restaurált királyság, polgárkirályság, polgári köztársaság, ismét császárság, kommün), addig a legutóbbi száz esztendő francia államformái már csak kisebb módosulásokat mutatnak fel, ezzel is jelezve, hogy a forradalmak viharaiban *tartós rend* született.

A magyar forradalom nemzeti szabadságharccal fonódott egybe, mely megzavarta az európai hatalmi egyensúlyt, s ezért két nagyhatalom szövetkezett ereje végül is levert bennünket. De Kossuthék katonai veresége ellenére a diadalmas ellenforradalom szintén kénytelen volt alkalmazkodni a társadalmi ténnyé vált jobbágyfelszabadításhoz, a törvény előtti egyenlőség jogi rendszeréhez. S ha a forradalom többi vívmányát Bachnak sikerült is érvényteleníteni, a 49 utáni reformerek Deák vezette csapata „pótforradalom" helyett egy kiegyezés révén, kényszerű veszteségekkel is járó alkuárán, de jórészt visszaállította őket. Tetszik, nem tetszik, amit Petőfi eszméiből a múlt század második felében életbe lehetett léptetni, azt Deák és hívei valósították meg. Itt persze még több a „maradék", de erről nemcsak Deák tehet — Petőfi annyira megelőzte korát, hogy egy darabig még utódainknak is lesz mit tenniük a költő elképzelte Kánaán megteremtéséért . . .

ÉS MA?

Ha a feudális osztályuralomból a polgári osztályuralomba való átmenet ilyen hosszú, esetenként 50-100 esztendős folyamatot igényelhet, naiv illúzió azt képzelni, hogy az osztályuralom végleges megszüntetését célzó forradalom hamarabb révbe érhet. Ez az illúzió azonban törvényszerűen jelentkezett. Bolsevik vezetők között, ha jól emlékszem, a húszas évek közepén nézeteltérés támadt a tekintetben is, hogy mikor győz a világforradalom. Az egyik 50-100 évet tartott szükségesnek, a másik elegendőnek vélt fele annyi időt is. Az optimista tévedése már nyilvánvaló, a „pesszimistáról" is kiderülhet, hogy valójában derűlátó volt . . .

Az 1917-ben oly közelinek látott világforradalom eltolódásának több oka is lehetett.

Először nyilván az, hogy a harc hevében kidolgozott programok már eleve túlzásokba esnek, a lelkesedés és vágyakozás szülte remény befolyásolja a valós helyzetfelismerést. A történelem azonban a „gyorsuló idő" korában sem siet tetszésünk szerint.

Másodszor, ami 17-et illeti, azóta kiderült, hogy a kapitalizmus „legfelső fokán" a termelőerők nem rothadnak el, *a veszteglés és rothadás* fel-fellépő tendenciája ellenére hatalmas ipari forradalom tört magának utat a legfejlettebb tőkés országokban.

Harmadszor: az a körülmény, hogy a világforradalom nem robbant ki közvetlenül 17 után, az első szocialista forradalom országát sokáig olyan kapitalista környezet szorításába helyezte, amely — párosulva Oroszország gazdasági elmaradottságának következményeivel — döntő lökést adott a „sztálinizmus" címszóval (elég felszínesen) jellemzett viszonyok kialakulásának, ami viszont a maga részéről némely vonatkozásban nem használt a világforradalom haladásának.

Negyedszer: több olyan országban is győzött szocialista szándékkal végigvitt forradalom, amely a cári Oroszországnál is elmaradottabb volt, s valójában még a modern nemzeti állam kialakulásának történelmi fázisánál tartott; ezért s más okból is törvényszerűen kialakultak közöttük nemzeti ellentétek, noha elvileg egy egységes szocialista közösséget kellett volna alkotniuk (ma Pol Poték szélsőségesen balos pozíciójukból áttértek oda, hogy a szocializmusról is hajlandók lemondani, csak hogy Vietnam-ellenes harcukhoz nyugati segítséget szerezhessenek).

A további okokat most csak vezérszavakban adhatnám elő, amit nem teszek, mert akkor veszedelmes közelségbe kerülhetnék ama hajdani iskolával, mely a bonyolult világot néhány kinyilatkoztatott tézissel pontokba szedhetőnek vélte. Azokat a tényezőket sem sorolom, amelyek a fékező okok ellenére mégis a szocializmus hadállásainak nemzetközi erősödésére mutatnak — ezekről épp eleget olvashatunk, kivált nagy ünnepek alkalmából.

De szólni kell még a legfontosabbról, a világtörténelem teljesen új, korábban előre nem látható fejleményéről, mely szinte hatálytalanította a múlt tapasztalatait.

Már Lenin tudta, hogy a két világrendszer kialakulása milyen bonyolult harchoz fog vezetni, de nem sejthette, hogy e küzdelemben az atomfegyverek révén először válhat reális lehetőséggé az emberiség egyetemes elpusztítása, vagy legalábbis iszonyú megtizedelése és kultúrájának szétrombolása. Ez a *lehetőség* tette *kényszerűséggé* a két világrendszer „békés" egymás mellett élését, ami viszont egyfajta *status quo* állapotát kényszerítette a világra. A status quo nem mindenütt egyformán hat, vannak mereven megszabott érvényesülési területei s vannak mobilisabb övezetei, de egészében mindez rendkívüli mértékben befolyásolja a világszocializmus jelenét és távlatait.

Ha például egy szocialista országban a megmerevedett gazdasági struktúrák reformját elodázzák, s nem biztosítják a dolgozók tisztességes ellátását, a tömegek jogos elégedetlensége olyan formákat is ölthet, amelyek nem felelnek meg a valóságos lehetőségeknek, s egy elvben magától értetődően belügynek tekintendő kérdést nemzetközi viszállyá avathatnak. Ha az amerikai földrész egy kis országának katonai kormányzata képtelen megnyerni a nép többségének támogatását, ez a világtörténelmi méretekhez képest szerény tény szintén világbonyodalom kiindulópontja lehet.

Hadd foglaljam össze a fentieket: az első szocialista forradalmak által létrehozott viszonyok még jobb feltételek esetén sem lehettek volna tökéletesek; korrigálásuk és továbbépítésük szükségszerű s ez kötelezővé teszi a folyamatos reformokat.

Aki a kialakult viszonyokat e reformoktól óvja, az a fejlődés ellenfele, s ami rosszabb, a rendszer totális tagadását képviselő erőknek önkéntelen szövetségese. Aki viszont a jelenlegi világrendszerben nem elégszik meg a fokozatos reformok politikájával, s a teljes tagadás álláspontjáról akár „forradalmi", akár ellenforradalmi céllal a rendszer megdöntéséről ábrándozik, ha akarja, ha nem, csak mint a világkapitalizmus eszköze cselekedhet. Ezért talán nem túlzás azt állítani, hogy míg a polgári forradalmak folyamatában a reformok főleg előkészítő szerepet játszottak, addig a szocialista forradalmak esetében a győzelem után nő meg a reformok jelentősége.

Ha Kossuthék reformerekből lettek forradalmárok, most a tegnapi forradalmároknak kell következetesen vállalniuk a reformot, mert különben mindenképpen a szocializmus egyedül lehetséges fejlődésével kerülnek szembe: vagy elavult bürokrataként, vagy a szocializmustól idegen erők akart-akaratlan bábjaként.

FEKETE SÁNDOR

fotótörténet
gyűjtemények
életművek
csoportok
fotóklubok

fotótörténet, gyűjtemények, életművek, csoportok, fotóklubok

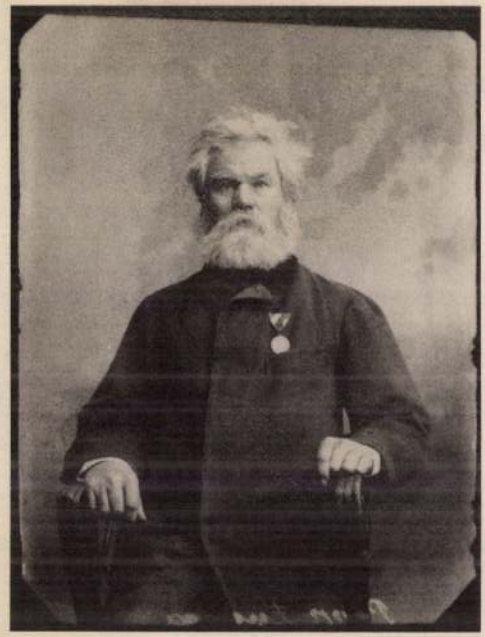

Papp Ferenc portréja

Plohn József

48-as honvédportrék

1999. április 9
11.00

Nógrádi Történeti Múzeum
3100 Salgótarján, Múzeum tér 2.

a kiállítást megnyitja

Becsó Zsolt
a Nógrád Megyei Közgyűlés elnöke

Nyitva: minden nap 10-16 óráig
A kiállítás bezár 1999. május 31.

Blast Theory: Látsz most engem?
www.blasttheory.co.uk

szoftvereket, amelyekhez nem kell különös szaktudás: elég kivenni a dobozból, és máris működik. Ugyanakkor politikai, társadalmi és etikai szempontból is forradalminak számított, hogy a számítógép egy szűk elit kultúrájából átkerült a tömegkultúrába, és így, amint Pierre Lévy megálmodta, a kollektív intelligencia legfőbb eszközévé válhat majd. Ám az utóbbi években a tömegesen gyártott szoftverekkel előállított termékek – weblapok, animációk, prezentációk, CD-ROM-ok, szöveges dokumentumok – uniformizáltsága, a számítógépes és internetes játékok egysíkú vizuális világa és logikai rendje – és nem kevésbé a megváltozott politikai és társadalmi közérzet – életre hívta a felhasználóbarát interfész és az előre gyártott szoftverek kritikusainak kicsiny, de hangos (és Vuc Cosic kegyetlen megjegyzését idézve: hatástalan) csapatait. A kritika alapja, ahogyan azt Erkki Huhtamo ismert médiateoretikus megfogalmazza, hogy amint minden kép egy látásmódot, ugyanúgy minden szoftver egy gondolkodásmódot sugall, meghatározza a felhasználás módját és az abból származó eredményt. Vagyis – a puristák állításának megfelelően – aki lemond arról, hogy maga alakítsa a szoftvere kódját, az lemond az önálló gondolkodásról. Így az előre gyártott szoftverek használata semmiben sem különbözik a tömegmédia bármely lyamatról.) Ez az informálás szempontjából hiánynak minősülhet, ugyanakkor konzekvens válasz a felvetett problémára.

Az Ars Electronicára az ember az idén is úgy megy, mint a kedvesével kézen fogva a vidámparkba vagy a csodák palotájába. Kódot nagyon ritkán láthat. Jóllehet a műveket hosszú évek munkájával kifejlesztett egyedi szoftverek működtetik, a felhasználót mégis éppen a szívet-lelket melengető, szemet gyönyörködtető, érzékeket simogató, tökéletesen humanizált interfész nyűgözi le. Milyen izgalmas is leszaladni a versenyműveknek otthont adó O. K. Centrumba a szürke vaslépcsőn, amely a jelenlétünkre, lépéseink ritmusától függően éteri csillagzenét duruzsol a fülünkbe. Vagy az, amikor a félhomályos folyosón andalgunk kettesben, és egyszer csak egy izgága és lelkes fénycsóva talál ránk és követi minden lépésünket, és azt lehet játszani, hogy melyikünk tudja a másiktól elrabolni a fénykört vagy ráragasztani a másikra (Acces, Marie Sester/USA/F. www.sester.net, www.ACCESSproject.net, Honorary Mentions, Interactive Art). Netán az, ha karmestert játszunk, és rutinosnak csöppet sem mondható kézmozdulatainkra a sötét zenekari árokból a szirének énekéhez hasonlatos csodálatos zene csendül fel finoman sziporkázó fényjáték kíséretében (Hyperscratsh ver.12, Haruo Ishii/J, nálja azokat. A Node Runner az irodákba és lakásokba telepített kábel nélküli kommunikációs hálózatok jeladóinak túlcsordulását, egészen pontosan utcára való kicsordulását használja fel manhattani, online is követhető akadályversenyéhez, olyan természeti képződményként kezelve ezeket a jeltúlcsordulásokat, mint egy fát vagy bokrot. A csapatoknak Dél-Manhattan utcáin kell egy kis laptopba telepített szoftver segítségével megkeresni ezeket az akadálypontokat, fotót készíteni róluk, azt a neten beküldeni a verseny központjába, majd a lehető legrövidebb idő alatt célba érni (Node Runner, C. J. Gomez de Llarena/Venezuela-Yury Gitman/USA, www.noderunner.com, Golden Nica, Net Vision). A brit Blast Theory csoport a GPS-rendszer műholdas hálózatát használja fel Can you see me now? (Látsz most engem?) című városi számháborújához. Az üldözők és a játékosok GPS-jeladókkal és GPS-jelkövetőkkel vannak felszerelve, és walkie-talkie-jukon keresztül tudják összehangolni a hajszát, illetve a menekülést. Akit elkaptak, vagyis öt méterre sikerült megközelíteni, arról fotó készül. Eddig ezt a játékot Sheffieldben, Rotterdamban és Oldenburgban játszották (Can You See Me Now?, Blast Theory/UK, www.blasttheory.co.uk, Golden Nica, Interactive Art). A zsűri tehát következetesen követte azt az etikai álláspontot, amely a kódvitában kikristályosodott, de ezeket a „műveket" valószínűleg játszani jobb, mint nézni. Ám a legjobb talán mégis az Ars Electronica Center plafonjáról lógva virtuális batmanként hasítani a virtuális eget – ahogyan azt szerző is tette, igen nagy élvezettel.

CSÁKY MARIANNE

Plohn József-gyűjtemény

Egy vidéki fotográfus

A XX. század eleje „paraszt Párizsának" jellegzetes alakja és kedvelt személyisége volt a Lavallière-nyakkendős, tekintélyes bajuszú, alacsony, élénk mozgású Plohn József fotográfus. Az 1869-ben Makón született fényképész apja mesterségét folytatta Hódmezővásárhelyen. Az atyai alapítású műterem 1868-tól a fiú 1944-es deportálásáig működött. Plohn József előbb a Képzőművészeti Főiskolán, majd Bécsben Koller festőtanár- és udvari fényképésznél sajátította el mesterségbeli tudását. Munkásságából nem a Fő utcai nagy üvegablakos műteremben készült több ezer alkalmi portré, hanem az a közel 3000 néprajzi és helytörténeti értékű fotó a legértékesebb, amelyet művészbarátai (Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula) ösztönzésére készített.

Tanyáról tanyára cipelte nagy fadobozos masináját. Fényképezte a lakóépületeket, istállókat, ólakat, de lovak, szarvasmarhák, sertések, juhok is rákerültek az üveglapokra. A 13x18-as és 18x24-es lemezeken megörökítette a szántást, a vetést, az aratást, a lóval való nyomtatást és az akkori gőzgépes cséplést is. A piac és a vásár sokféle látnivalói mellett nem kerülték el figyelmét a jellegzetes városi házak, középületek sem. Tervszerűségét mutatja, hogy a fazekasmunka különböző fázisait 32 felvételen rögzítette. Jó érzékkel válogatta ki a népi kerámia edényeit, a vásárhelyi fazekasság jellegzetes példáit. Tisztes kollekcióval szerepelnek a lemezeken hímzések, bútorok, sőt temetői fejfák is. Tornyai

Plohn József: Száraz Nagy Károly, 1902
a 48-as veteránok sorozatból

Jánost azzal segítette, hogy 30 lemezre vette fel a festőművész legnagyobb vállalása, Juss című kompozíciója élőkép-beállítását. De nála kezdte fotószínezéssel pályáját az angol királyi udvar és arisztokrácia későbbi kedvelt portréfestője, László Fülöp is.

Mivel megtakarított pénzét értékét vesztett hadikölcsönbe fektette, az 1920-as években anyagi nehézségei támadtak. Úgy gondolta, bevételhez jutna, ha legjobb felvételeit albumban megjelentetnék. Kezdeményezései azonban nem jártak sikerrel. Ezért maga állított össze 125 nagyításából egy kötetet, de ez a próbálkozása sem hozta meg a várt eredményt. Mindez és betegsége – amely akadályozta a munkában – kiábrándulttá és visszavonulttá tette az idős mestert. Halála dátumát pontosan nem tudjuk, mert legyöngült szervezete nem bírta az őt haláltáborba szállító marhavagon embertelen körülményeit és valahol útközben vesztette életét.

Művészi hagyatékát, amely a holokauszt és a háborús események következtében 1635 darabra csökkent, túlélő élettársa-örököse 1950-ben 1500 forintért adta el a Tornyai János Múzeumnak. Néprajzi felvételeit több kutató (Szeremlei Sámuel, Kiss Lajos, Balassa István) is felhasználta publikációiban.

A Zrínyi Kiadó 1992-ben önálló albumban adta ki az 1848-as szabadságharcban egykor részt vett 154 honvédot megörökítő felvételeit. Ezeket Kossuth születésének centenáriuma alkalmából, 1902-ben a Kolozsvári Országos Történelmi Ereklye Múzeum kezdeményezésére ingyen készítette el. A minden fotótrükköt nélkülöző fényképek nemcsak történelmi dokumentumok, hanem megrázó emberi vallomások. Önálló, karakteres egyéniségekként, mesterkéltség és póz nélkül álltak a honvédek a felvevőmasina elé. Volt, aki a kardját is magával hozta, egy másik pedig gatyában ült be Plohn mester műtermébe.

A Tornyai János Múzeum a honvédportrék lemezeiről 100x70 centiméteres nagyításokat készíttetett a Szerencsejáték Rt. támogatásával – ezekből már több mint húsz helyen állítottak ki 30-40 darabos válogatást. Reméljük, egyszer megvalósul Plohn József álma, és néprajzi felvételei is megjelenhetnek.

D. J.

"MUERTO" 2003. OKT.

A kormány kétéves gazdaságpolitikájának mérlege

Létminimumközelben a fél ország

Amikor a szocialista–liberális kormány kétéves gazdaságpolitikáját próbáljuk mérlegre tenni, a mindannyiunkat érdeklő legfontosabb kérdés az, hogy hová megyünk. Azaz igaz-e, hogy ny sikertörténet fájdalmas kezdetén járunk, s az áldozatok lag igazolhatók lesznek? A tömeges elszegényedésbe hajtott ág lakosait elsősorban az érdekli, hogy sorsuk jobbra for- ását várhatják-e a jelenlegi kormányzattól megbízatásá- élét kitevő kétéves teljesítménye alapján.

zdaság valóságos problémái- tálalása, sajnos, máig sem azoktól a politikai felhan-, melyek a hatalomra ke- koalíció önigazolási kísérle- akadnak. Irányítói a hata- egszerzése érdekében an- dején a valóságosnál sötét- képet festettek az ország ről, úgymond: le kell a dilettáns vezetést, szak- kezébe kell adni a kor- dat. A kormányzat soká- tartott a felvett pózban, s manapság is sokszor folya- modik az előző kormány diszkreditálásához, mint ahogy például a luftballonként felengedett, 900 milliárdos kötelezettségvállalási ügyben tette.

A kormány két évét végigkísérte a törekvés, hogy elhitesse: inkább az előző ciklus négy éve, és nem annyira a tervgazdálkodás 40 éve miatt vagyunk nehéz helyzetben. A 40 év bolygatása helyett a 4 év szapulásával valójában elkendőzték a szándékot, hogy iparkodnak megszerezni a gazdasági pozíciókat – akár a lakosság széles rétegeinek rovására is. Szembeötlő az ellentmondás a korábbi ellenzékiségből követelt szociális politika, a lakosság

valóban számottevően javultak. Az egyéb, igen fontos mutatók romlása azonban azt mutatja, hogy a gyógyszert túladagolták, s főleg hogy nem lett volna szükség a társadalom létalapjait érintő ilyen beavatkozásra. A családellenes intézkedések sorozata a szociális ellátásról szóló törvény idei módosításával tovább folytatódik. Teljesen fölösleges volt az alkotmánybírósági ellenzés kiprovokálása a szakértőinek hirdetett kormány részéről. Azóta is folytatódik az a tendencia, hogy a pénzügyi elvű megszorítások után a kormány visszakozásra kényszerül. Így volt ez például az idén a jövedelemadó-előleg számításánál. Az egészségügynek, az oktatásnak a megszorításokból eredő problémái mindmáig nem oldódtak meg.

Félidei fiaskó

A legaggasztóbb az a törés, amely a legfőbb mutatón: a bruttó hazai terméknek az 1991-es mélypontról megindult emelkedő görbéjén következett be

A kormányzat legnagyobb ellentmondása, hogy bár a parlamentben kétharmados többséggel rendelkezik, képtelen volt a választásokon a programjában is megígért társadalmi-gazdasági megállapodás megkötésére. Vannak ugyan ezt részben helyettesítő megállapodások, de annak egyes pontjai igencsak megkérdőjelezhetők. Így a reálbérek idei csökkenése az eddigi adatok alapján várhatóan meghaladja az ígért két százalékot. A feketegazdaság növekedésében,

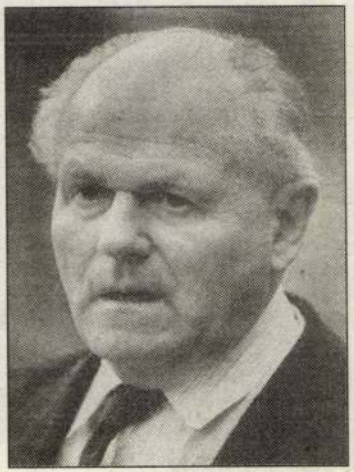

Csépe Béla: Gazdaságpolitikai fordulatra lenne szükség

sajnos, közrejátszik a becsapott társadalom önvédelmi reflexe is, azaz egyes intézkedések szinte taszították ebbe az irányba a termelőket és a fogyasztókat.

kétségkívül nagy sikere az országnak, ennek azonban legfőbb próbája az lesz, miként tudjuk kamatoztatni a fejlett országok szervezetében elnyert helyünket a gazdaság fejlesztésében, s így a szegénység visszaszorításában is. Ez már felveti a nagy kérdést: hová megyünk? Ezt azonban nem a makrogazdaság elvonatkoztatott mutatói alapján, hanem a leszakadó rétegek, a kisemberek szemszögéből kell feltenni.

Hol van a kiút?

A kormány első két évi gazdaságpolitikájának mérlege a leszakadó rétegek szempontjából módfelett kedvezőtlen. Ahhoz, hogy az áldozathozatal még javunkra válhasson, gazdaságpolitikai fordulatra lenne szükség. Ehhez a növekedés prioritásának elfogadása kellene: az innováció, a befektetések, a szerkezetátalakítás lehetséges ösztönzése, a mikrogazdaság fojtogatásának megszüntetése, s nem utolsósorban a külső és a belső bizalom helyreállítása. Ha a növekedés tartósan meghaladja külső államadósságunk óriási kamatterhét, akkor számíthatunk a kilábalásra. Ezért látjuk legfőbb problémának a növekedés ütemének megtörését, leszorulását a jelenlegi 1-2 százalékosra, ami kétségtelenül a jelenlegi koalíciós kormány számlájára írandó.

PLOHN JÓZSEF

14 > MAGYAR ORSZÁG

A honvédportrék mestere

Plohn József-emlékkiállítás a vásárhelyi Tornyai Múzeumban

Az idei országos millecentenáriumi rendezvénysorozathoz a Tornyai Múzeum a város száz évvel ezelőtti állapotának a bemutatásával kapcsolódik. A most látható fotók Plohn József vásárhelyi fényképész műtermében kerültek ki, s ez a kiállítás egyben adósságtörlesztés is a jeles fotográfussal szemben, akinek életműve a magyar művelődéstörténet szerves részét képezi, mégsincs eléggé benne a köztudatban.

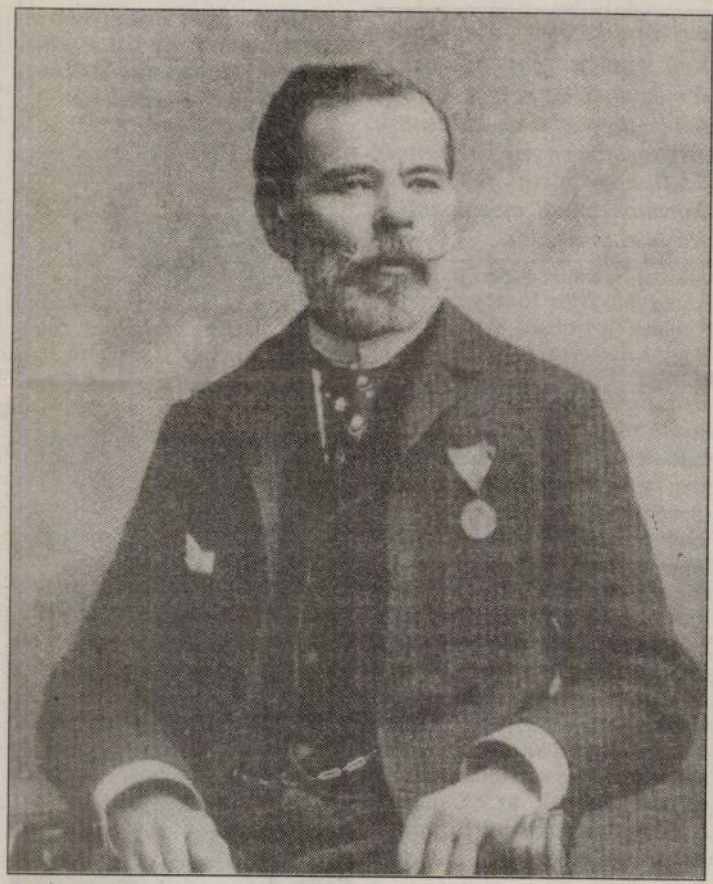

Tóth Imre portréja

Plohn József 1869-ben született Makón. Apja egyike volt a legelső vidéki fotográfusoknak, Aradról telepedett át az alföldi városba. A műterem baráti légköre hosszú időn át vonzotta az ott élő képzőművészeket. Fontos szerepet játszott a zene, a közös muzsikálás. Plohn József az 1896-os millenniumi kiállításon fotóival már nagy érmet nyert. A kiváló etnográfus, *Kiss Lajos* barátsága indította el a néprajzi fényképezés útján: több mint háromezer felvételt készített.

Éles szemű, jó megfigyelő volt. A tanyák mellett a gazdasági épületeket is lencsevégre kapta. A szobabelsőben jól látható a kemence, a szék, a láda és a pad.

Dömötör János pontos tanulmányából tudjuk, a fazekasmunkának 95 felvételt szentelt. Nemcsak az edényeket tartotta megörökítésre érdemesnek, de az egész nehéz munkafolyamatot is. A méhészetről, a halászatról, a mézeskalácsosokról, az állattartásról és a földművelésről is készült remek sorozat. Subákról és szebbnél szebb díszekről. A pasztellszínekkel hímzett gyönyörű párnákról. Esküvői párokról és korabeli egyszerű, legtöbbször házilag elkészített gyermekjátékokról. Az esőverte, napszítta fejfák sem kerülték el figyelmét. Festő barátairól és műveiről is értékes dokumentumokat láthatunk. (Legérdekesebbek talán Tornyai János legnagyobb vállalkozásáról, a Jus- ról készült életkép-beállítások

Járom a földszinti terme Plohn nagy bajuszos képét zem. A másikat mellette, Tornyaival, Kallós Edével, nyi Grünwald Bélával láthat régi városképeket: a földes ros úton lovas szekerek rognak. Magyar szürken és bivalyok, előtte a büszke dák. Az aratás nehéz, embert próbáló fotói a szomszéd falakon. Azután föl, az emeletre, ahol a honvédportrék sorakoznak. A szép, tiszta emberarcok. Szerények, boldogok, fáradtak, szomorúak, szegények, beszédesek, kérdezők: „Hogyan őrzitek 1848 öröklángú fáklyáit?"

Vajon mit felelnének a Plohn-kiállítás öreg magyarjainak, ha megelevenednének és kilépnének az üvegpultok mögül? És mit szólnának, ha hallanák az igazságot, hogy elaljasultak az emberek? Közönyösek lettek. Engedték, hogy kilúgozzák belőlük a hazaszeretetet, a hazafiságot!

Talán végig se hallgatnának, visszasietnének a feledés újabb évszázadába. Hiszen legtöbbjüknek a neve ismeretlen. Nem is tartották fontosnak. Szakadozott ünneplőben, fölemelt, büszke tekintettel néznek Plohn mester masinájába, halálukig őrizve életük nagy, sorsfordító élményét!

Fenyvesi Félix Lajos

PLOHN JÓZSEF

Arcok a múltból Plohn Józseffel

A békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum, valamint a megyei könyvtár rendezésében „Arcok a múltból" – Plohn József 1848-as honvédportréi címmel nyílt kiállítás a napokban, a könyvtárban. Az emeleti galériában sajátos hangulatot sugároztak a honvédportrék: megalázott mivoltukban is büszkén néznek ránk a hetvenedik életévük körül járó '48-as hódmezővásárhelyi honvédek.

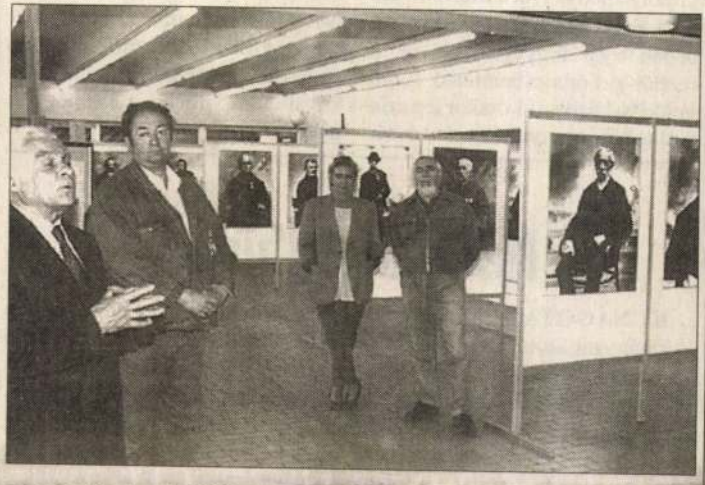

Felvételünk a kiállítás megnyitóján készült. Beszédet dr. Dömötör János, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum nyugalmazott igazgatója tartott KISS ZOLTÁN FELVÉTELE

Plohn József 1902-ben közel 3000 felvételt készített 154 honvédről 13 x 18-as, 18 x 20-as üveglemezekre, ami akkoriban igen költséges eljárásnak számított. Hetvenhét portréra fekete tussal rá is írta, hogy kit ábrázol, a többiek ismeretlenek. A nevek is önmagukért beszélnek: a magyar csengésű családnevek mellett ott találjuk a Kolompárokat, Kapellereket, Svájgereket, Gilicéket, Gondákat... Az egykori honvédek sokszínű nemzetisége nem volt a megértés gátja: sőt az egyetemességet, a közös magyar ügyet szolgálták. A hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum 1952-ben vásárolta meg a negatívumokat Plohn József örökösétől, élettársától. A háromezer felvétel ekkorra már 1615-re csökkent, ám a századforduló tecnhikájával készült alkotások mégis kibírták a 100 x 70-es nagyítást. Plohn dédelgetett álma volt, hogy felvételeit „Képek a nagy magyar népéletből" címmel publikálják és kiállítsák, ám támogatók hiányában álma nem valósulhatott meg. A Zrínyi Kiadó 1992-ben albumban publikálta a 154 honvédről készült Plohn-portrékát, s Olaszországban és itthon is több helyen kiállították őket. A békéscsabai tárlatot *dr. Dömötör János* művészettörténész, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum nyugalmazott igazgatója nyitotta meg a nagyközönség előtt. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulója alkalmából rendezett békéscsabai kiállítás méltó helyet foglal el a jövőre 100. évfordulóját ünneplő Munkácsy Mihály Múzeum jubileumi tárlatainak sorában. A Plohn József portréiból rendezett kiállítást június 21-éig tekinthetik meg az érdeklődők Békéscsabán.

V. A.

Békés m.-i Hírlap '98. máj. 26.

helyi általános művelődési központ május 29-én, pénteken tartja hagyományos gyermeknapi rendezvényét. A színvonalasnak ígérkező programok között délelőtt 9 órától kapott helyet a Mezőkovácsházi Rendőrkapitányság szervezésében egy fegyvertechnikai és rendőr-járőrkutya bemutató. A művelődési házban 11 órakor lép színpadra *Peremartoni Krisztina* és tár-

sulata. Délután játékos, ügyes vetélkedők, sportversenyek lesznek. Kosárlabdában összecsapnak a tanárok is a diákokkal, de érkeznek iskolás vendégcsapatok Végegyházáról és Kaszaperről is. Rekordkísérletre vállalkozik az Esthajnal Nyugdíjas Klub is, 700 darab palacsintát szeretnének sütni az ifjabb nemzedéknek. Este 18 órától diszkóval fejeződik be a bánhegyesi gyermeknap. **B. I.**

Nem kis kihívás

KUNÁGOTA – A helyi önkormányzat kulturális, ifjúsági és sportbizottsága évek óta megszervezi a településen a kihívás napi programot. Május 27-én, szerdán zenés ébresztőre pattanhat ki az ágyból a lakosság és indulhat a különféle feladatok megoldására. Tologathatnak buszt, húzhatnak szánkót a füvön vagy vontathatnak traktort. A sporttelepen folyamatosak lesznek az akadályversenyek. Az óvodások, iskolások megkülönböztetett figyelemben részesülnek, hiszen május utolsó szerdája gyermeknap is lesz egyben a településen. Persze a nyugdíjasok is tartanak klubtalálkozót, ahol a mozgásé lesz a főszerep. Este hét órakor utcabál kezdődik, s fénypontként az idén először 10–12 perces tűzijátékban is gyönyörködhetnek a helyi vállalkozók jóvoltából (70 százalékban támogatták készpénzben a látványosságot) fél tízkor. **B. I.**

Dohányzás elleni világnap

BÉKÉSCSABA – Az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Békés Megyei Intézete az ENSZ dohányzásmentes világnapja alkalmából május 29-én 10.45 órakor a békéscsabai Hugonnai Vilma Egészségügyi Szakközépiskolában rendez előadásokkal egybekötött kampányt.

Ezen a napon a WHO – CINDI „Hagyd abba és nyersz!" dohányzásellenes kampány megyei eredményeit is értékelik. **V. A.**

ezen a napon díjazzák és állítják ki azokat az alkotásokat, melyeket a korábban meghirdetett „családi tejnapi irkafirka" pályázatra készítettek az óvodások és szüleik. Ezenkívül még számtalan érdekes program várja a családokat. Lesz például aszfaltrajz-

Vodka és M

NAGYLAK – Viszonylag csendes napokat éltek át az elmúlt héten a Vám- és Pénzügyőrség Csongrád és Békés Megyei Parancsnokságának munkatársai, s így mindössze két kisebb csempészetről adhatunk hírt.

I. I. román állampolgár Nagylaknál jelentkezett belépésre. Kamionjának fekhelye alatt 200 sebességváltó díszgombot próbált meg behozni az országba, siker-

Könyvben

KUNÁGOTA – A helyi önkormány
véltár szervezésében *Dáczer Károly*
telepítése a Dél-Alföldön (1843–1844)
tartják május 28-án, csütörtökön 10 ó
házban. A vendégeket *Pápai Zoltán*
majd. A szerző művét *Dr. Szabó Ferer*
umigazgató mutatja be. A hozzás
Dáczer Károly is felszólal.

A Dél-alföldi Évszázadok című *Blazovich László*, a Csongrád Megye
tetőt.

Tizenöt perc egy fényképészről

Láng János, a rádió szegedi stúdiójának riportere *Dömötör* János múzeum-igazgatóval és *Nagy* Katalin régésszel *Plohn* Józsefről, a hódmezővásárhelyi fényképészről beszélgetett. Dömötör János, a vásárhelyi *Tornyai Múzeum* igazgatója még gyermekkorából emlékszik a pödrött bajszú, művésznyakkendős fényképészre, és már eddig is több publikációban dolgozta fel a Plohn-család történetét.

Tizenöt perc műsoridőt kaptak; valóságos bőség egy olyan országban, amelynek mindössze egy, vidékre alig jutó, negyedévente megjelenő fotószaklapja van, amelynek fotós könyvkiadása az anyagilag biztos hasznot hozó idegenfogalmi albumokra és a gusztusosan illusztrált szakácskönyvekre korlátozódik, ahol sok gyűjteményben az érdektelenség és a hozzá nem értés miatt mennek tönkre a felbecsülhetetlen értékű üvegnegatívok és papírképek, ahol csak lassan gyűlik a pénz az ősszel megnyíló, első *Magyar Fotográfiai Múzeum* létrehozására. Ahol a közvetelen anyagi hasznot nem hozó dolgok mindig csak néhány ember vállán nyugszanak.

A rádióműsor legalább olcsó volt: három ember beszélgetett. Mégis, mennyi információ, mennyi analógia volt benne az országról és a történelemről! Csak két dolgot említek: megtudtuk például, hogy Plohn Józsefet 1944-ben, hetvenötéves korában deportálták. Meg kellett halnia, mert „nem volt magyar", mintha nem bizonyította volna azt eléggé azzal a háromezer felvétellel, amelyet az alföldi parasztság életéről, szokásairól, népviseletéről készített a századfordulón saját költségén, ötven-hatvan kilós felszereléssel, 18x24 centiméteres üveglapok tucatjaival járva a vásárhelyi tanyákat. A ma már dokumentumértékű képek akkoriban persze nem érdekeltek senkit, tervezett albumaira nem talált kiadót, maga forgalmazta, kartonlapra ragasztott sorozataiból alig-alig vettek.

Ugyanígy maradt visszhangtalan annak idején a kolozsvári *Veress* Ferenc javaslata, aki csak egy vasúti szabadjegyet kért Budapesttől Predeálig, hogy az útvonal közelében lévő műemlékeket, látnivalókat lefényképezhesse – pedig ő a képekhez rövid ismertetőket, mondákat, népmeséket is csatolt volna, úgy akarta átadni a kultuszminisztériumnak.

És – micsoda véletlen! – ugyanígy hever fiókban Dömötör Jánosnak az a tanulmánya, amely Plohn József híres, a 48-as honvédekről készített portréival vár kiadásra...

(bacskai)

Hódmezővásárhely, 1990. aug. 22.

PLOHN József

'91

RADICSOMBAN

GÖRÖGORSÁG - CHALKIDIKI

8 napos nyaralás

Minden szombaton aug. 17-től, november 21-ig

Elhelyezés: Chalkidikin studiókban és apartmanokban.

1 *nap: Indulás az irodából reggel 5.000kor. Útvonal: Szeged - Novi Sad - Belgrad - Nis - Skopje -Görög/jugoszláv határ*
Érkezés Chalkidikire későn este.

2-7 *Szállás Pevkohoriban studiókban és apartmanokban.*
Programok: a MENIA-MARIA hajóval egynapos kajókirándulás a TORON-Ö-bölben.
Rossz idő estén: Sidonia-i kirándulás.

Engedmények személygépkocsival

Studiók és apartmanok:

Augusztus:

2 főre	*265 DM + 1400 Ft*
3 főre	*295 DM + 1500 Ft*
4 főre	*385 DM + 1600 Ft*

Szeptember:

2 főre	*200 DM + 1200 Ft*
3 főre	*245 DM + 1250 Ft*
4 főre	*285 DM + 1300 Ft*

Október:

2 főre	*115 DM + 850 Ft*
3 főre	*145 DM + 6[illegible]*

KOSSUTH

PÉNTEK AUGUSZTUS 9

4.30: REGGELI KRÓNIKA
Műsorvezető-szerkesztő: Nej György. Hírszerkesztő: Müller Mihály. Zenei szerkesztő: Varga Péter. Bemondó: Nagyidai István

8.00: HÍREK. Időjárás

8.05: Hangszemle
Szerkesztő: Stifner Gábor

8.20: Sokszemközt az egészségről
Szerkesztő-műsorvezető: Eke Károly (ism.)

8.50: Külpolitikai figyelő

9.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

9.05: NAPKÖZBEN
Közérdekű magazin
Szerkesztő-műsorvezető: Petress István. Zenei szerkesztő: Adorján Ágnes
Az adás idején hívható szám: 138-7951
Kb. 9.50: Lottósorsolás **10.00—10.05: HÍREK. Időjárás. Útközben** 10.50: Reklámhírek

11.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

11.05: TIPP
Kulturális programajánlat

11.10: A népzene hagyományőrzői
Km.: a bogyiszlói népi zkr, Gertner István és Gertner Lajos — hárfa, Gusa Pál — furulya, Halmágyi Mihály — hegedű és Halmágyi Mihályné — gardon, Lukács Péter — duda, Bolla János — szájharmonika és Kiss Dániel citera, valamint a sándorfalvi fúvószkr.

11.30: Zsebrádiószínház
Az idegen nő
Fenákel Judit kishangjátéka
A türelmetlenségről szól ez a jelenet, a másmilyen lzek, dalok, emberek gyűlöletéről, arról a gyakran formátlan, félig vagy soha meg se fogalmazott belső ellenállásról, mely megmagyarázhatatlan cselekedetekre ragadtatja az embereket.
Szereplők: Vándor Éva, Blaskó Péter, Kállai Ferenc, Csákányi László, Pártos Erzsi, Székhelyi József, Kránitz Lajos
Dramaturg: Sári László. Rendező: Varga Géza (1989)

11.55: Reklám

12.00: DÉLI KRÓNIKA
Szerkesztő: Nika György

12.30: Ki nyer ma?
Esztergomban
Játék és muzsika tíz percben
Helyszín: a Szabadidő Központ

12.40: Reklám

12.45: Van új a Nap alatt
Nemzetközi tudományos lapszemle
Szerkesztő: Simonffy Géza

13.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

DANUBIUS RÁDIÓ

5.00: szerk.-mv.: Visy László. **10.00:** slágerlista (ism.), disc-jockey: Bochkor Gábor. **11.00:** rockabilly, rock and roll, mv.: Barcs Endre. **13.00—15.00:** pop 80-tól mv.: Marosi Z. Tamás. Közben: **13.10:** Péntek 13 közlekedésbiztonsági játék. **14.40:** Divat dili — játék. **15.00—17.00:** blues, rock, mv.: Benedikty Béla. **17.15:** Ramozuri — játék. **18.30:** Rock story — rocktörténeti félóra. **19.15:** Esti mese. **17.00—21.00:** szerk.-mv.: György Gábor. **17.00—19.00:** háztartási tanácsadás: Frank Júlia. **21.00:** slágerlista, disc-jockey: Kajárik Andrea. **22.00—2.00:** szerk.-mv.: Vass István Zoltán.

13.05: Klasszikusok délidőben
Barokk zene
1. Händel: h-moll concerto grosso op. 6. No. 12., 2. Bach: C-dúr versenymű három csembalóra és zenekarra BWV 1064, 3. Telemann: D-dúr darmstadti szvit

14.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

14.05 Az MR győri és szegedi stúdiójának műsora
14.05: Agyműtét

Emlékezetes műtéti sikerek fűződnek a győri, hatos számú katonai kórház nevéhez. A legbravúrosabb orvosok egyike dr. Szarvas István agysebész. A riportműsor a 2500. agyműtétet örökíti meg. A beteg egy tizennyolc éves lány.
Riporter: Szentágotai Attila

14.20: Plohn József — a fényképész
1869-ben született Makón, de fiatal korától kezdve Hódmezővásárhelyen élt. Ott alapította meg „Fényképészeti és festészeti műintézetét". Fényképsorozatokon mutatta be a vidék néprajzát, például a híres fazekasságot. A 48-as honvédek portrésorozata különösen értékes örökség.
Dömötör Jánossal, a hódmezővásárhelyi Tornyai Múzeum igazgatójával beszélget Lang János

14.35: Orvosi tanácsok
Az időskori szemölcsökről
(Ism. holnap, P. 6.50)

14.40: A Zsarátnok együttes felvételeiből

15.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

15.05: MAGYAR ÍRÁS
A Rádió irodalmi hetilapja
Lírai korszakváltás a 20-as, 30-as években. Beszámoló a pécsi tudományos konferenciáról.
Vendég: Kenyeres Zoltán.
Műsorvezető: Bán Magda. Szerkesztő: Katona Imre József. Rendező: Markovits Ferenc
(Ism. szerda, B. 10.05)

15.50: Az élő népdal
Borsodgeszt — 2. (ism.)
Béres János műsora

16.00: DÉLUTÁNI KRÓNIKA
Szerkesztő: Orbán Györgyi

16.10: Műsorajánlat

16.15: Hangoló
Zenei magazin gyerekeknek
Manómuzsika — Hangképek hangversenyekről — Mozart-rejtvény
Szerkesztő: Fittler Katalin

16.45: Labirintus
Zenei rejtvények fiataloknak
Friss Gábor műsora (ism.)

17.00: HÍREK. Időjárás. Útközben

17.05: MAGYARORSZÁGRÓL JÖVÖK...
A vidék magazinja
Szerkesztő: Simkó János. Műsorvezető: Rékai Gábor. Zenei szerkesztő: Csermely Zsuzsa.
Az adás idején hívható szám: 138-7951

17.55: Műsorajánlat

18.00: ESTI KRÓNIKA
Szerkesztő: Nika György

18.30: Ráadás
Szerkesztő: Szörényi Péter

19.00: HÍREK. Időjárás

19.05: Sportvilág
Szerkesztő-műsorvezető: Molnár Dániel
Közben: tudósítás a Forma-1 Magyar Nagydíj időmérő edzéséről
Riporter: Földy Attila

19.15: Olvastuk...
Irodalomkritika
Szerkesztő: Katona Imre József

19.30: Hol volt, hol nem volt...
Diószemű királylány. Magyar népmese. Berze Nagy János gyűjtése. Átdolgozta: Pákolitz István. Elmondja: Olthy Magda.

19.40: Magyar rokokó dalok
Szabolcsi Bence feldolgozásában
Csajbók Terézia énekel

19.50: Gong
Választók és választottak
Győrffy László jegyzete
Szerkesztő: Nyakas Szilárd

20.00: HÍREK. Időjárás

20.05: Széchenyi István: Lovakról,
avagy mit tanácsol a gróf első könyvében a magyar lótenyésztés fellendítésére.
A beszélgetés résztvevői: Gergely András történész, Entz József muzeológus és a szerkesztő, Kőszegi Ábel.

20.35: Haydn kamarazenéjéből
1. a-moll baryton trió, 2. Esz-dúr partita No. 16.

21.00: HÍREK. Időjárás

21.05: KILÁTÓ
A Rádió világirodalmi hetilapja
Az osztrák költészet „bonvivánja": H. C. Artmann 70 éves — Jean Genet Tolvajnapló című művét bemutatja a fordító, Adamik Lajos — André Breton-kiállítás Párizsban
Műsorvezető: Sediánszky János. Szerkesztő: Simon László. Rendező: Szabó Kálmán
(Ism. hétfő, B. 13.00)

21.50: „Vajh ki ő, és merre van hazája?"
Mihail Glinka. Riporter: Tótfalusi András. Szerkesztő: Szigeti István

22.00: KÉSŐ ESTI KRÓNIKA
Szerkesztő: Orbán Györgyi

22.30: Két szimfonikus költemény
1. Muszorgszkij: Éj a kopár hegyen, 2. Liszt: Mazeppa

23.00: HÍREK. Időjárás

23.05: A dzsessz világa
Dzsesszműhelyben: beszélgetés Csik Gusztávval — A Gadó — ifj. Rátonyi duó Poriban — Pege Aladár új lemeze — Mi újság a Merlin klubban? — Új lemezek, új felvételek
Műsorvezető: Kiss Imre. Szerkesztő: Blum József

24.00: HÍREK. Időjárás

0.10: Himnusz

0.15—4.20: Éjfél után

TF BANK

A

PLOHN Jozsef

Megjelent a MAGYAR HORGÁSZ augusztusi száma.

Kapható az újságárusoknál.

Előfizethető a postahivatalokban!

Írta: Johnnie Mortimer és Brian Cooke. Fényképezte: Roy Easton. Rendező: Michael Mills

Az egész család nagy várakozással tekint Ágnes végrendeletének közzététele elé, de senki sem pontosan azt kapja, amit remélt.

Tom — Lionel Jeffries (Szabó Ottó), Dick — Ian Ogilvy (Rátóti Zoltán), Harriet — Brigit Forsyth (Kovács Nóra)

Magyar szöveg: Takácsy Gizella

Szinkronrendező: Hazai György

17.30: Kérdezz! Felelek

Egri János műsora (15')

17.45: Gyerekeknek

Hupikék törpikék (23')

Belga rajzfilmsorozat. A csodaszer

18.15: TELESPORT (20')

Műsorvezető: Knézy Jenő. Szerkesztő: Erdélyi Mariann. Gyártásvezető: Stadler Zoltán. Rendező: John Károly

JÓ ESTÉT!

Műsorvezető: Mohai Gábor. Rendező: Kovács Gabriella

18.35: Műsorelőzetes

18.40: Esti egyenleg

Napi képes hírösszefoglaló (12')

19.00: Verniszázs

Csehszlovák tévéfilm (47')

Írta: Václav Havel. Fényképezte: Petr Cepicky. Zene: Miki L. Jelinek. Rendező: Ivan Rajmont

A film egy látogatás története, mely a vendég számára igen kellemetlenül alakul. A színházi változatot már Magyarországon is bemutatták.

Vera – Daniela Klárová (Radó Denise), Michal – Jirí Ornest (Incze József), Bedrich – Tomáš Töpfer (Kárpáti Tibor)

A magyar szöveget V. Detre Zsuzsa szövegének felhasználásával Kálmán Judit írta. Szinkronrendező: Somló Andrea

19.55: A hét műtárgya

Pannónia női tárgyai (6')

Magyar Nemzeti Múzeum

20.05: ÚZS

Húszéves az Új Zenei Stúdió (46')

Közreműködnek az Új Zenei Stúdió tagjai: Dukay Barnabás, Eötvös Péter, Jeney Zoltán, Kocsis Zoltán, Sáry László, Serei Zsolt, Vidovszky László, Wilhelm András, valamint: Kurtág György, Kurtág Márta, Zs. Szabó Erzsébet, Rácz Zoltán

Szerkesztő-riporter: Katona Zsuzsa. Gyártásvezető: Zsarkó Zsolt. Operatőr: Dér András, Csukás Sándor. Rendező: Sülyi Péter. Producer: Árvai Jolán

20.55: Exkluzív

Mester Ákos műsora (60')

Gyártásvezető: Kovács András. Rendező: Hollós János. Producer: Feuer András

22.00: HÍRADÓ (30')

22.35: Napzárta előtt... (25')

23.00: A kis Roque-lány

Francia tévéfilm (57')

Guy de Maupassant novellája nyomán a forgatókönyvet írta és a filmet rendezte: Claude Santelli. Fényképezte: Jacques Guérin. Zene: Jean-Marie Sénia

A postás napi rendes útját járva fiatal lány holttestére bukkan az erdő szélén. A birtok tulajdonosa nyomozást rendel el, s a környéken úgy sejtik, hogy a gyilkos közülük való...

Renardet — Bernard Fresson (Újlaky Dénes), Vizsgálóbíró — Jean-Luc Porraz (Márton András), Postás — André Weber (Kenderesi Tibor), A kis Roque-lány — Sophie de la Rochefoucauld (Kiss Erika)

Magyar szöveg: dr. Hársing Lajos

Szinkronrendező: Andor Péter

Reklámhelyek: 18.12, 18.38, 18.55, 19.52, 20.52, 21.57, 22.30

lapács **13.35:** Kaliforniai klán **14.25:** A springfieldi történet **15.10:** A szív szava **15.55:** CHiPs **16.45:** Kockázatos! **17.10:** Játékshow **17.45:** Csillagtallér **18.00:** A bionikus nő (utolsó rész) **18.45:** Hírek **19.10:** Lottósorsolás **19.15:** Benny Hill-show **19.35:** A szörnyű Hulk visszatér. Amerikai fantáziafilm **21.15:** Gyilkosság a hobbija **22.10:** Sípjel — focishow **23.15:** A boszorkányok völgye. Amerikai szexfilm **0.20:** Engedj majszolni, egérkel NSZK erotikus film **1.40:** A boszorkányok völgye **2.40:** Engedj majszolni, egérkel **3.55:** A kedves család. Osztrák vígjáték **5.25:** Erő kapitány **5.50:** Rajzfilm

PRO7 5.55: Az én három fiam **6.20:** A Chicagói Teddymackók. Családsorozat **6.45:** A Waltonok **7.30:** Cade sheriff. Akciófilm **8.15:** Trick 7 **9.05:** Lassie **9.35:** Elszabadultak a medvék **10.00:** Maxwell-ügynökség **10.55:** Cade sheriff **11.45:** Vicki **12.10:** Barney Miller **12.35:** Tucker boszorkánya **13.25:** Perry Mason **14.20:** Trick 7 **15.20:** Tanár úrnak szerettettel. Angol játékfilm **17.05:** Kemény, de szívélyes **17.55:** Hírek **18.10:** Ha az alpesi rózsák virágoznak. NSZK-film **19.50:** Bill Cosby-show **20.15:** Lány a levesben. Angol vígjáték **21.55:** San Francisco utcáin **22.50:** A kuruzsló és beleválló lányai. NSZK-filmvígjáték **0.30:** M. A. S. H. **0.55:** A szeretőgép. Amerikai játékfilm **2.00:** Hawaii öt-nulla **3.30:** A három dzsunka titka. Kémfilm **4.55:** Nakla, az indiánsheriff. Akciósorozat **5.40:** A kék cseppek titka

TELE5 6.30: Jó reggelt, Bino! **9.05:** A holnap keresése **9.30:** Otthon a TELE5-tel **10.35:** A holnap keresése **11.00:** Vadmacska **11.30:** Hopp vagy Top? **12.00:** Ruck Zuck. Show **12.25:** A tartományok hírei **12.30:** A helyszín: Németország **13.00:** Város, táj, folyó **13.25:** Bim Bam Bino **18.33:** Város, táj, folyó **19.00:** Ruck Zuck. Nyelvi vetélkedő **19.45:** Hopp vagy Top? **20.15:** Jog a szerelemhez **21.50:** Szabad a ring! **22.50:** A törvény fegyverei **23.40:** A sas markában. Hongkongi kungfufilm **0.55:** Ruck Zuck '88 **1.20:** Éjszakai világhíradó **1.50:** Vadmacska **2.15:** Videó, nonstop

3SAT 14.25: A zenedélután programja **14.30:** Stúdióvendég **14.45:** Gräbert mama **16.15:** Wencke Myhre: Ez az én világom **17.20:** Mini híradó **17.30:** Wickie és az erős emberek **17.55:** Hozd el a Napot az asztalodra! **18.00:** Tőzsdei hírek **18.25:** Tippek és trendek **19.00:** Ma. A ZDF híradója **19.22:** 3SAT-stúdió **19.30:** Minden kutya szereti Theobaldot. Vidám sorozat **20.15:** Állatkísérletek **22.00:** Osztrák híradó **22.25:** Oldalpillantások. Revü **22.50:** Hegyezd a füled! Új angol film **0.35:** Tőzsdei hírek **1.00:** Késő esti újság

CSEHSZLOVÁK 1. műsor 9.00: Mesefilm **9.35:** Harc a demokráciáért (ism.) **10.45:** Vetélkedő **11.25:** Publicisztikai magazin (ism.) **12.05:** Riporterek stúdiója (ism.) **16.00:** Ibiza '92 (zenei fesztivál felvételről) **17.00:** A nap percei **17.10:** Olyan normális család (tévésorozat, FF) **18.05:** Riportfilm egy svájci faluról **18.30:** Makrobiotikai magazin **18.50:** Torna **19.00:** Esti mese **19.20:** Időjárás **19.30:** Tévénapló **20.00:** A sötétség világművészete (francia dok.-sorozat bef. rész) **21.00:** Út a szerencséhez (olasz tévésorozat bef. rész) **22.30:** Események, kommentárok **23.00:** Fiataloknak

2. műsor 16.45: Gyerekeknek **18.00:** Esti mese **18.10:** Út mosolyért (lengyel sorozat) **18.40:** Rhytmick (zenés műsor) **19.20:** Időjárás **19.30:** Tévénapló **20.00:** Családi magazin **21.00:** Én, mama és... (tévékomédia) **21.30:** Híradó **21.55:** Sport **22.10:** Régi magyar ékszerek (dok.-film) **22.45:** Komolyzenei koncert

JUGOSZLÁV 1. műsor 9.25: Műsorismertetés **9.30:** Hírek **9.35:** Tévénaptár **9.45:** Vlaho Bukovac **10.15:** Otthon, édes otthon (gyermekműsor) **10.45:** Ismétlés — Képújság **14.40:** Műsorismertetés **14.45:** Hírek **14.50:** Tévénaptár **15.00:** Ismétlés **17.35:** Műsorismertetés **17.40:** Gyermekműsor — Holnap... **18.15:** Horvátország ma **18.45:** Humoros sorozat **19.10:** Rajzfilm **19.30:** Tévénapló I. **20.00:** Amerikai játékfilm **21.35:** Tévénapló II. **21.55:** Filmsorozat **22.45:** Keret nélküli képernyő **0.15:** Hírek

2. műsor 19.20: Képújság **19.25:** Műsorismertetés **19.30:** Tévénaptár I. **20.00:** Műsorismertetés **20.05:** Rajzfilm **20.15:** Nagy világszínpadok (dok.-szórakoztató sorozat) **21.10:** Nosztalgia **21.50:** Humoros sorozat **22.20:** Hírek **22.40:** Polip (filmsorozat) **0.20:** Képújság

3. műsor 7.30: BBC reggeli hírek **9.00:** Műholdas program **18.05:** A 3. program slágere **18.15:** Rajzfilmek **18.40:** Házi kedvencek **19.28:** Német és angol program **19.30:** Ma **19.53:** Hírek **20.00:** BBC világhíradó **20.35:** Hírek **20.40:** Sport **21.40:** Szédülés **22.40:** D. J. olyan forró **23.30:** Alfred Hitchcock filmciklusából **1.00:** Slágerek

OSZTRÁK 1. műsor 9.00: Híradó **9.05:** Jog a szerelemhez **9.30:** A Földközi-tenger állatai **10.00:** Mi — állampolgári szolgálat **10.25:** Híradó da capo **10.30:** Egy nőgyógyász naplójából. NSZK-játékfilm **11.50:** Frog show **12.05:** Ezer mestermű **12.15:** Teleszkóp **13.00:** Híradó **13.10:** Folytassa, Kleo! Angol vígjáték **14.40:** Állatok paradicsomai **15.00:** Fraggles **15.25:** Pinocchio **15.50:** Emberek, álmok, nagy tettek **16.00:** A varázskert **16.10:** Murphy papa **17.00:** Mini híradó **17.10:** Wurlitzer **18.00:** Híradó **18.05:** Mi — aktívak **18.30:** Szerelemhajó **19.21:** Tudományos hírek **19.30:** Híradó **20.00:** Sporthírek **20.15:** Derrick **21.15:** Híresség tőzcskéznek **21.25:** Oldalpillantások **21.35:** A Spikes-banda. Amerikai western **23.00:** Esti sport **23.20:** Palimadarak. Olasz gengszterkomédia **0.45:** Híradó

2. műsor 8.30—13.00: Időjárás-panoráma **15.15:** Akkoriban... **15.20:** Emlékszem mamára. Amerikai film **17.30:** Túlélés. Dok.-film **18.00:** Jog a szerelemhez **18.30:** Szerencsekerék **19.00:** A tartományok mai napja **19.30:** Híradó **20.00:** Kulturális hírek **20.15:** Diagnózis. Egészségügyi sorozat **21.00:** Tudományos magazin **21.15:** Schilling. Gazdasági magazin **22.00:** Híradó **22.25:** Híradó da capo **22.30:** Big Band **22.40:** A Kung Fu mestere **24.00:** Anijam. Animációs rajzfilm **0.10:** Jane B... mint Birkin. Francia film **1.45:** Képújság

SZOVJET 5.30: 120 plusz 30 perc **8.05:** Bolyongás az éjszakában (V—VI. rész) **9.25:** Cirkuszműsor **10.05:** Rajzfilm **10.10:** Dok.-film **11.00:** Hírszolgálat **11.15:** Muppet-show (13—14. rész) **14.00:** Hírszolgálat **14.15:** Csomag (film) **15.25:** Koncert **15.55:** Mama, papa és én **16.25:** Arszlan kalandjai (2. rész) **17.30:** Hírszolgálat **17.45:** 16-on innen és túl **18.30:** Rajzfilm **18.40:** Bolyongás az éjszakában (V—VII. rész) **20.00:** Híradó **20.40:** VID műsor **23.55:** Filmkoncert **0.55:** Serlock Holmes és Watson doktor kalandjai (1. rész)

a is szükségük van.

TF BANK

PLOHN József

Függönyrojt

Mellékszereplők

Nincs nélkülük igazán jó előadás.

Az újabb magyar színháztörténet legendás előadásai között emlegetik azok is, akik látták, s azok is, akik csak hallottak róla, Gellért Endre Ványa bácsi rendezését a hajdani (akkor még a Nemzeti kamaraszínházaként működő) Katona József Színházban. Ha egy színházi produkciónak negyvenegy év után is ilyen híre van (1952-ben mutatták be), annak valóban nagyon jónak kellett lennie.

Diákkori előadásélményemre a mai szemmel visszapillantva az első, amit látok: egy nyomasztóan fülledt nyár délutáni kert, egy hatalmas fa alatt asztalka, rajta szamovár, az asztal körül székek, a fa ágán hinta, a hintán virágos nyári ruhában, nagy kalapban egy szép nő, oldalt meg egy kerti pad, s azon ül egy kis emberke, alig nagyobb, mint a gitárja, amit halkan penget, s még halkabban fütyörészget is hozzá. Ez volt Tyelegin – azaz Gózon Gyula. A darabban megtűrt, kegyelemkenyéren a Vojnyickij-házban éldegélő, lecsúszott földbirtokos – az előadásban egy alázatos és a saját kis érdekében mindent elfogadó, mindennel megbékélő figura, aki azonban pontosan lát mindent, ami a házban s a háziakkal történik. Mellékszereplő, de ahogyan Gózon Gyula játszotta, szinte főszereplővé lépett elő, tanúvá, néma krónikássá, rezonőrré, kommentátorrá. Nem szavakkal, hiszen alig néhány mondat a szerep. A mozgásával, a tekintetével, a fejtartásával, a gitárpengetésével, a halk fütyörészésével, egy gesztussal, amit Szónya, a dada vagy Ványa bácsi felé tett.

Ha az az előadás nagyszerű volt, akkor attól (is) volt nagyszerű hogy egy ekkora szerepet is Gózon Gyula játszott benne. S azóta is, ha nagy előadásokra emlékezünk, azokban mindig az volt az egyik összetevője a nagy teljesítménynek, hogy nem akadt bennük gyönge pont, hogy a legkisebb figura, akár a néma szereplő is „ki volt találva". Kitalálta a rendező s kitalálta a színész, beillesztve a legkisebb fogaskereket is a nagy szerkezetbe: a darabba, az előadásba. Mellékszereplők sora kellett ehhez, a legjobb színészi szinten megoldva. Mert ha ők nincsenek, vagy nem nagyon jók, akkor nincs teljes értékű előadás.

Persze, nem mindig van egy színház olyan helyzetben, mint az a régi Nemzeti volt, ahol az epizódfigurákra, mellékszereplőkre is Gózon Gyulák, Makláry Jánosok, de ha kellett, Bihari Józsefek, Makláry Zoltánok, Tompa Sándorok jutottak. Ám arra is sok példa akad, hogy szerényebb képességű gárdával is csodát lehet művelni, ha a rendező képes a legjobbat kihozni akár a segédszínészből is.

A nagy előadások nosztalgikus élménye szép dolog, de hát a jelenben élünk, a mai előadásokat nézzük. És nem a Ványa bácsi meg a Pygmalion vagy a Hamlet legendái miatt vagyunk elégedetlenek, hanem a mai produkciók miatt, amelyek nem attól gyöngék, hogy az esetleg az emlékeinkben túlontúl is megszépült előadásokhoz mérjük őket, hanem mert önmagukhoz mérten gyöngék.

Egy kamaradarabot, három-négy szereplővel, ki lehet állítani csupa nagy névből. De aki Csehovot, Shakespeare-t, Molnár Ferencet, Gorkijt, Ibsent, Schillert vagy bárki klasszikus vagy mára klasszikussá vált szerzőt játszik, nem nélkülözheti a kitűnő mellékszereplőket. Sőt, egy valamirevaló musical előadás sem attól lesz jó, hogy van benne két sztár. A régi szerzők ezt tudták is. Megírták a nagyszerű mellékszereplők egész seregét.

Miért, hogy annyi mai rendező, mai színész nem hajlandó ezt észrevenni?

(takács)

Negyvennyolcas honvédportrék

Összeállítás Plohn József felvételeiből

Százötvenöt arc néz vissza ránk a Negyvennyolcas honvédportrék című kötet lapjairól. Százötvennégy fotó idős, hetven-nyolcvan éves embereket ábrázol, a százötvenötödik ereje teljében lévő férfiút. Az előbbiek a modellek, utóbbi az, aki a

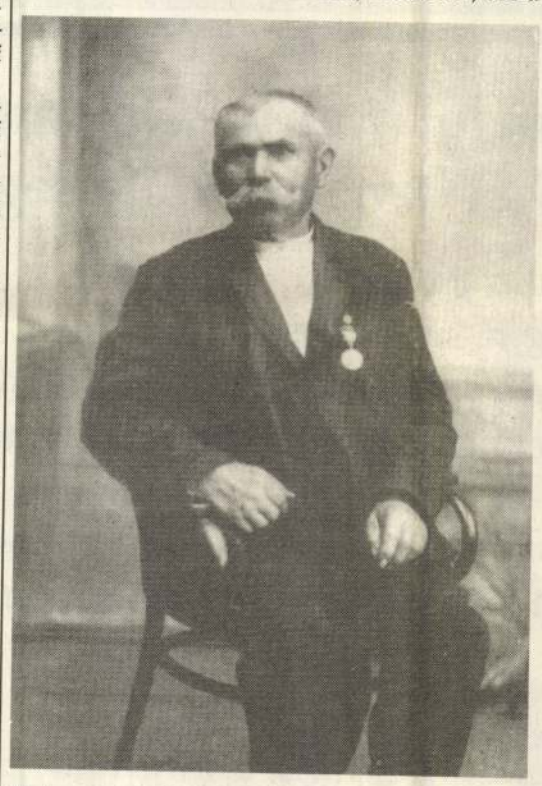

Plohn József: Csende Lajos arcképe

többiek alakját megörökítette, de ha nem volna közöttük az a húsz-harminc évnyi korkülönbség, aligha mondaná meg bárki is, hogy nem egy amazok közül. Hasonlók a vonások, amolyan „középeurópaiak", bajsza sem kisebb, mint a többieké. Igaz, míg amazok általában kitűzték mellükre a szabadságharcos honvéd érmet, az ő hajtókáján gomlyukába tűzött virág díszlik. Egyelőre. Mert nem kell hozzá csak néhány évtized, és sárga csillagot varratnak vele a kabátra.

Hogy szerény mosolyát megőrizte-e, miközben harmincnapos elzárását töltötte, mert nem volt hajlandó felvarrni a sárga csillagot, nem tudjuk. Ahogyan azt sem, hogy mire gondolt, miközben a haláltábor felé kanyargott vele a vonat – ahová egyébként sohasem érkezett meg, mert nem élte túl a marhavagont. Plohn József, hódmezővásárhelyi fotográfus – mert őt ábrázolja a százötvenötödik kép – mindenesetre jó előre biztonságba helyezte felvételeit, amelyek nélkül ma nemcsak a magyar fotográfia története, hanem történetírásunk egésze lenne sokkal szegényebb.

Szegényebbek lennénk, mert semmilyen tény, adat nem pótolhatja azokat az arcképeket, amelyek közvetlen emberi közelségbe hozzák a kései korok emberéhez a szabadságharc egykori résztvevőit, Ábrahám Jánost, Hemző Borust, Muntyán Jánost, Kolompár Jánost és a többieket, akiknek arcvonásai, pillantása nemcsak az idő, az öregség lenyomataként, hanem a történelmi idők tanúságaként is él tovább a jövőben. Egyikük-másikuk nagyon elfáradt, mire az aggkor küszöbére ért, mások fél évszázad múltán is jól tartják magukat, mintha mindegyik arcon ott lennének azonban az önérzetnek, a belső tartásnak ama jelei, amelyek arról beszélnek: ezek az emberek méltó módon élték meg egyéni életüket, s a történelmet.

A negyvennolcas honvédportrékon kívül természetesen sok minden mással is szegényebbek lennénk, ha az alkotóval együtt művei is elpusztultak volna, hiszen Plohn József, aki 1869-ben a legelső vidéki fotográfusok egyike, Plohn Illés fiaként Makón született, több mint fél évszázadon keresztül fotografálta Vásárhely és környéke embereit, a táji és épített környezetet. Helytörténeti, néprajzi szempontból éppen olyan fontos munkássága, mint a művészettörténészet felől nézve, hiszen *Tornyai Jánoshoz*, *Rudnay Gyulához*, s a város többi kitűnő festőjéhez, szobrászához is mély barátság fűzte a *festészeti és fényképészeti műintézet* tulajdonosát. Szisztematikusan kívánta megörökíteni mindazt, amit fontosnak tartott környezetében, 1922-től egyenesen önálló album megjelentetését tervezgette *Képek a nagy magyar alföldi népéletből* címmel. Ez az album a régi magyar díszítményektől és muzeális tárgyaktól kezdve a fazekasság, a mezőgazdasági munkák, a népviselet, a ház és a ház körüli tevékenységekkel kapcsolatos tárgyak képein át egészen a temetők művészetéig tekintette volna át a magyar Alföld népéletét, népművészetét.

Hogy hogyan *nem* támogatták a korszak illetékesei Plohn vállalkozását, az megint csak esettanulmány értékű, de már egy másik történet. Az sem fordulatok nélküli história, hogy miként élte túl a hagyaték a következő nehéz évtizedeket. A hagyaték, s benne persze a negyvennyolcasok portréinak sorozata, amelynek elkészítésére egyébként egy fontos évforduló, Kossuth Lajos születésének centenáriuma adta az alkalmat. Ebből az alkalomból, no meg a kolozsvári Mátyás király lovasszobor leleplezési ünnepségeihez kapcsolódva kívánt országos kiállítást rendezni a Kolozsvári Országos Történelmi Ereklye Múzeum a nagy idők még élő tanúinak fényképeiből.

Plohn József felvételeiből elkészültük után kilencven évvel lett kötet, s hogy az lett, az nem kis részben *Dömötör Jánosnak*, a Tornyai János Múzeum igazgatójának köszönhető, hiszen azon túl, hogy a hagyatékot a múzeum gondozza, ő állította össze, látta el utószóval a könyvet. Az előszót *Szabad György* írta, nyilván nemcsak a korszakkal foglalkozó történész jogán, hanem egy olyan korszak államférfijaként, amely korszak mind az ábrázoltakkal, mind az ábrázolóval szemben fontosnak érzi a tiszteletadást. És talán azért is, mert az ő egyéni történelmét is érinti a képösszeállítás: az egyik felvételen dédnagyapjának unokabátyja, Steiner Vilmos honvéd zászlótartó látható. (Zrínyi Kiadó.)

P. Szabó Ernő

Könyvtár vagy áruház?

Folytatódnak a tárgyalások a Videotonban

Példaértékű megoldásnak kell születnie a székesfehérvári Videoton könyvtár ügyében. Egyebek között ezt hangsúlyozták a résztvevők az intézmény helyzetének ismertetésére a Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete és a Vasas Szakszervezeti Szövetség által szombatra összehívott székesfehérvári sajtótájékoztatón.

Az eszmecserére az adott okot, hogy a Videotont 1991-ben megvásárló tulajdonoscsoport birtokában levő Videoton Oktatási Központ épületében működő, 100 ezer kötetes könyvtár helyén a cég vezetői egy, a saját dolgozóiknak kedvezményes vásárlási lehetőséget biztosító áruházat kívánnak nyitni. Az ügy nagy vihart kavart Székesfehérvárott, az intézmény közelében, a mintegy 30 ezer lakosú Öreghegyen ugyanis nincs másik könyvtár.

A részvénytársaság vezetői – mint azt nyilatkozatban is leszögezték – nem megszüntetni akarták a könyvtárat, csupán nem áll módjukban jelenlegi helyén a működtetési feltételeket biztosítani. Átköltöztetéséhez kétmillió forintot biztosítana a Videoton, s ingyenesen átadná a 2–3 millió forint értékű, a könyvtár tevékenységéhez használt műszaki berendezéseket és bútorokat. A előbbi megoldást a könyvtárosok szakmai szempontokból nem találták jónak és a felajánlott épületet rossz megközelíthetősége miatt megfelelőnek, a második lehetőség a székesfehérvári önkormányzatnak nem felelt meg. A cég vezetői ugyanakkor megígérték, a tárgyalások befejezéséig a Videoton Holding nem tesz a könyvtár további helyreállítását lehetetlenné tevő lépést, és nem zárja be az intézményt. (MTI)

Háromezer dal

A 67 éves világhírű német bariton, Dietrich Fischer-Dieskau bejelentette visszavonulását. Repertoárjában több mint háromezer dal szerepelt, leginkább Schubert, Schumann és Mahler dalai. Utoljára december 31-én lépett színpadra, Münchenben.

Versailles, bal part

Francia filmek fesztiválja

A francia film újjászületését reprezentáló válogatást mutat be a magyar közönségnek a budapesti Francia Intézet. A minifesztiválon fiatal művészek, hazánkban eddig még nem játszott műveit tekinthetik meg az érdeklődők.

Bruno Podalydes: Versailles, balpart című alkotását vetítik a fesztivál nyitányaként, ma este hét órakor. Az 1992-ben készült produkció magyarországi premierjét az alkotó jelenlétében tartják meg. Boy meets girl a címe Leos Carax 1985-ben forgatott filmjének, amelyet február 4-én, csütörtökön vetítenek. Az azt követő napon ugyancsak Leos Carax-filmet tűznek műsorra, a Rossz vért. Eric Rochant Könyörtelen világát (1989) február 8-án játsszák. A másnapi vetítésen Jeanne Labrune Kiáltás nélkül címmel, két éve készült alkotását ismerhetik meg a nézők. A tobbiakban Xavier Beauvois: Észak (február 11.), Cédric Kahn: Sín büfé (február 17.), Arnaud Desplechin: Az őrszem (február 18.), és végül Cyrill Collard: A fauve éjszakák (február 19.) című filmjét mutatják be a Duna-parti épületben. Ugyancsak a Francia Intézetben rendezik meg Max Armengaud Vatikán városa című fotókiállítását, amelyet kedden este fél hétkor nyitnak meg őexcellenciája Angelo Acerbi magyarországi apostoli nuncius jelenlétében. A tárlat február 26-ig tekinthető meg.

Max Amengaud: Maria Riita nővér, szolgálattevő a pápai sekrestyében, 1992

MARMOR AGGLO GRANIT

Járjon márványon!

Árkedvezményünket még az 1992-es árból adjuk.
Márvány, gránit, agglomárvány, m²-enként már 2200 Ft-tól, amíg a készlet tart.

Thassosi márvány, 30,5x30,5 cm-es	3600 Ft/m²-től
Botticino padlóburkoló, 30x30x2 cm-es	2990 Ft/m²
Terrazzo, 30x30x2,5 cm-es	611 Ft/m²-től
Agglomárvány, 40x20 cm-es	2200 Ft/m²-től
Rosso Portugalo márvány padlóburkoló lap	3690 Ft/m²-től

Lépcsők, ablakpárkányok, pultok, egyedi kívánság szerint.

Üzletünk és bemutatónk az Ön igényeinek szolgálatában, reggel 8-tól délután 5 óráig, szombaton 8-tól 1 óráig.

Weiss és Kutas

Budapest, Bécsi út 343. 1037
Tel.: 180-5805/11, 180-4932/11. Fax: (26)-30-179

MAGYARORSZÁG NAPTÉNY

Görgey-emléktábla Klagenfurtban

Görgey Artúr születésének 175. évfordulója alkalmából szombaton a karintiai Klagenfurtban emléktáblát lepleztek le annak a háznak a falán, ahol a magyar szabadságharc tábornoka száműzetésének éveit töltötte. Az emléktábla leleplezése alkalmából tartott ünnepségen jelen volt – és méltatta Görgey tábornok történelmi szerepét – Katona Tamás politikai államtitkár és Kosáry Domokos, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke.

●Kocsis Zoltán lépett fel szombaton este Párizsban, a Chatelet színház Bartók-ciklusának hangversenysorozatában. A magyar pianista kirobbanó sikerrel adta elő a Harmadik zongoraversenyt, a francia rádió szimfonikus zenekarát Marek Janowsky vezényelte. A közönség szűnni nem akaró vastapssal köszöntötte a kiváló művészt, akinek ráadást is kellett adnia: Bartók egy zongoraművét játszotta el.

● Csajkovszkij valamennyi vonósnégyeséről hanglemezfelvételt készít a kiváló fiatal magyar együttes, a világhírű eviani verseny győztese, a Keller kvartett, a francia Erato hanglemezgyár felkérésére, a nagy orosz zeneszerző halálának 100. évfordulója alkalmából. Az első CD-lemez már kapható is a francia boltokban.

● Meghosszabbították az Emigráció a hazáért (1945-től napjainkig) című kiállítás nyitva tartását a Budapesti Történeti Múzeumban. A nagy érdeklődésre számot tartó kortörténeti bemutató március 29-éig látható a Budavári Palotában. Magyarországon először, és egyelőre csakis a kiállításon tekinthető meg a Magyarország lángokban – egy nép harca a szabadságért című másfél órás dokumentumfilm-összeállítás is.

HIRDETÉS

6 hónap alatt ANGOLUL

A LONDON STÚDIÓ angol nyelvű Távoktató Programjának hat tankönyve és hat hangkazettája segítségével.

A London Stúdió angol nyelvű Távoktató Programja egy év alatt nagy népszerűségre tett szert. Ezzel a módszerrel egyre többen és egyre szívesebben tanulnak. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a hozzánk érkezett több ezer levél. Többek között írtak nekünk váltott műszakban dolgozók, vidéken élő fiatalok, kismamák, elfoglalt üzletemberek, sorkatonák, mozgáskorlátozottak, nyugdíjasok, sportolók, ... tehát olyanok, akik időbeli, térbeli vagy anyagi korlátok miatt nem járhatnak rendszeresen nyelvtanfolyamra.Mivel a levelek döntő többsége azonos kérdéskört érint, arra gondoltunk, hogy a leggyakrabban feltett kérdésekre, íly módon, nyilvánosan válaszolunk:

• Napi egy órás tanulással egy könyvet egy hónap alatt lehet elsajátítani. • Fél év alatt, rendszeres napi tanulással a készség szintjéig begyakorolható a hat könyv tananyaga. • A tananyag, több mint kétezer lexikai egysége a kifejezésekkel és az alapvető nyelvtani szerkezetekkel együtt adja alapját a szóbeli és az írásbeli kommunikációnak. • Egyedülálló abban, hogy a magyar gondolkodásmódon keresztül közelíti és magyarázza az angol nyelvhasználat szabályait és sajátosságait. • A tananyag egymásra épülő, részletes magyarázatokkal, megoldási kulcsokkal rendelkezik és a gyakorlati életben használatos szókincset gyakorolta ja. • A tankönyvek egyben munkafüzetek is. • A tökéletes kiejtés, beszédértés és beszédkészség elsajátítását a hangkazetták speciális gyakorlatai segítik. • A hanganyag angol anyanyelvű előadók tolmácsolásában hallható, magyar nyelvű magyarázatokkal. • Ez a program minden korosztály számára eredményes. • Közvetlen tanári segítség nélkül is eredményesen elsajátíthatja a tananyagot. • Távoktatásunkban nincs teljesen magára hagyva, hisz tanulás közben folyamatos munkakapcsolatot tarthat fenn a London Stúdió szaktanáraival.
• Egy egy tankönyv elsajátítása után részt vehet hétvégi 12 órás kommunikációs
begyakorolhatja, illetve jobban megértheti az otthon
g vizsgával zárul. • Tréning nélkül is jelentkezhet
heti nyelvtudását, s erről diplomát is kap.
a leírni, hogy mintegy
s ebből a tan-
olul.
k és tan-
s hatékony
kozóknak,
ltségként

ovábbi
ez a módszer
vzetben
tén is
nazható!
onába viszik
lát.

ANGOLTANÁR HÁZHOZ JÖN.

LÁS!
s 31-ig
ő-
részt.

nulmányi
vik
ában.

NYEREMÉNY- ÉS MEGRENDELŐSZELVÉNY

IGEN, szeretném megnyerni az angliai ösztöndíjat.
Londonban ❑ Oxfordban ❑ Cambridge-ben ❑ szeretnék tanulni.
IGEN, megrendelem a **LONDON STÚDIÓ** teljes távoktató tananyagát (6 tanköny és 6 hangkazetta) .....példányban,
4.200,- Ft-os egységáron, utánvéttel. A vételárat, a posta- és csomagolási költséget átvételkor fizetem.
Kérjük, hogy olvashatóan, nyomtatott nagybetűkkel töltse ki!
Megrendelését az alábbi címre küldje: **Euroclub 1425. Postafiók: 802**
Szállítási határidő: 6 hét • Kód: Új Magyarország

Név: _____

Cím: ❑❑❑❑ _____ város

_____ utca _____ házszám

_____
aláírás

2 3 4 5 6

Mit kellene tenni?

(ahogy én látom)

Másfél évig részt vettem a Mazsihisz és a BZSH elnökségének, illetve elöljáróságának munkájában. Ezért tapasztalataim alapján megpróbálom összefoglalni, hogy miben látom a mai magyarországi zsidóság alapvető problémáit, és ezeknek milyen megoldási lehetőségeiben gondolkozom.

1. A rabbikérdés.

Meggyőződésem, hogy nem létezhet kizárólag kulturális vagy származási alapú zsidóságtudat, legalábbis hosszú távon nem. Ha a zsidó identitástudatnak nincs vallási indíttatása, akkor ez az identitástudat egy generáció után eltűnik. Nem azt állítom tehát, hogy ma Magyarországon nem létezik ez a fajta kötődés, de azt állítom, hogy azoknak az embereknek a gyerekei, akik zsidóságukat kizárólag kulturális és származási alapon élik meg, és nem kapnak valamiféle családon kívüli vallásos nevelést: ha már családit nem kaphattak, véglegesen elvesznek a zsidóság számára. Ezért bármiféle zsidó közösségformáció csak akkor lehet a zsidóság számára perspektivikusan megtartó erő, ha van valamiféle kötődése a zsinagógához, pontosabban annak eszmeiségéhez, ami persze valamiféle vallásgyakorlást is jelent. A zsinagógának és így a zsinagóga körül tömörült közösségeknek is meghatározója a rabbi. Ahol a rabbi aktív, okos, tiszteletre méltó és a közösséget szolgálja, ott a közösség virágzásnak indul, ahol nem, ott elhal vagy éppen vegetál. A rabbi és a rabbik testületei alkotják a kontinuitást a zsidó közéletben. A társadalmi megítélésben is a rabbi hordozza a vallás tekintélyét, azért személyi kvalitásai alapvetően fontosak. Mivel a probléma meghatározó jelentőségű, a magyar rabbikar utánpótlásának kérdését nem lehet kizárólag a rabbikarra hagyni, abban a közösségnek is meghatározóan segítő szerepet kell vállalnia. Felhasználva a Rabbiszeminárium adottságait is, valóban nagy összegű ösztöndíjakkal vonzóvá kell tenni nyolc-tíz kiszemelt, jó képességű fiatal számára a rabbihivatást, és az így megtalált fiatalokat négy-öt évre el kell küldeni külföldi vallásos közösségekbe tanulni és élni, biztosítva egy-egy félév hallgatását a Rabbiszemináriumban. Mert sajnos, ma már nincs olyan kiterjedt vallásos közösség Magyarországon, amelyik az otthoni vallásos indíttatást ennyi fiatalnak meg tudná adni. Enélkül pedig jó rabbi kis eséllyel válhat valakiből. Az ösztöndíjfeltételeknek olyanoknak kell lenniük, hogy hazatérésre kötelezzék a jelöltet.

2. A hangsúlyok

Az elmúlt évtizedekben a hitközségi vezetésnek akarva-akaratlanul legfontosabb feladata az volt, hogy fenntartsa a meglévő intézményrendszert. Ez az intézményrendszer jellegéből és valós, vagy vélt politikai okokból szinte kizárólag az idős korosztállyal való foglalkozást jelentette és eredményezte, talán az egyedüli Anna Frank Gimnázium említhető kivételként. Nem vitatva, sőt hangsúlyozva az idős emberekkel való foglalkozás fontosságát, és az ő igényeiket kiszolgáló intézményrendszer minél jobb működtetésének szükségességét, *ma a hangsúlyt a fiatalokkal való foglalkozásra kell helyezni.* Enélkül ugyanis nincs hazai jövője a magyar zsidóságnak. Konkrétabban: Ha már a hitközség maga nem tudta létrehozni saját, kiterjedt iskolarendszerét, az új zsidó iskolák létrejötte körül csak asszisztált, akkor minden erejével a közösség hosszú távú érdekeit figyelembe véve segítenie kell a külső segítséggel létrejött, és bizony néha komoly gondokkal küzdő iskolákat, mert ezek tanulói jelentik az egyetlen utánpótlási lehetőséget a zsidóságnak. Félre kell tenni a vélt vagy valós személyes sérelmeket, és a közösség érdekeit szolgálva a hitközségnek minden erővel, de nem einstandolással, az eddigieknél sokkal nagyvonalúbban segítenie kell a már meglévő, és az esetleg később alakítandó zsidó iskolákat, óvodákat. Nem baj, ha ezek az iskolák rivalizálnak egymással, de azért rivalizáljanak, hogy ki tud minél több jó képességű diákot és tanárt magához vonzani, ne pedig a fennmaradásukért kelljen egymással küzdeniük. Hitközségi döntőbíráskodás mellett.

3. A zsidóság politikai érdekvédelme.

Annak ellenére, hogy elvileg a hitközség kizárólag a vallásos zsidóság tagjainak a vallásgyakorlás előmozdítására létrejött és államilag elismert szervezete, és mint ilyen egyházként is funkcionál, tudomásul kell venni, hogy a vallásos zsidóságnál sokkal szélesebb zsidó közösséget kell képviselnie. Zsidó faji vagy vallási alapon ugyanis nem tud és nem is szerveződhet politikai párt, ugyanakkor a politikai arénában a zsidóság mind faji, mind vallási alapon tényező, fogalom és gyakran érdemtelen és egyre hangosabb és erősödő támadásoknak célpontja. Ezen támadások elleni intézményes politikai védekezést, a nem csak vallásos zsidóság kollektív érdekérvényesítő funkcióját akár akarja, akár nem, *a hitközségnek fel kell vállalnia*, mert ha nem teszi, más nem teheti, és akkor a zsidóság védelem és politikai érdekérvényesítési lehetőség nélkül marad. Ebben a munkában természetesen együtt kell működni más hazai zsidó szervezetekkel, de *meghatározónak és szervezőnek a hitközségnek kell lennie* adottságai és lehetőségei okán.

A politikai érdekvédelmet profi módon kell csinálni. Ebbe beletartozónak gondolom a politikai pártokkal, a kormányzati szervekkel, a külföldi zsidó szervezetekkel és politikai tényezőkkel való intézményes és rendszeres kapcsolattartást, a sajtófigyelést és sajtókapcsolatok szervezését, a protokollt, a PR- (public relation) munkát, a zsidóságról szóló sajtóanyagok megjelentetését, a különböző politikai események zsidó szempontból való követését és a reflexiók kialakítását, az általános — és középiskolai történelemoktatás zsidó kritikáját és befolyásolását stb.

E rendkívül terjedelmes, időigényes és felelősségteljes munkát nem lehet csakember vezető és legalább minimális apparátus nélkül végezni. Erre a hitközség jelenlegi szervezeti struktúrája nem alkalmas. Javaslatomra több mint egy éve a Mazsihisz és a BZSH elnöksége és elöljárósága együttes ülésén úgy döntött, hogy a felsorolt feladatokra létre kell hozni egy ún. közéleti igazgatói státust, akinek helye az apparátusban hierarchiában a jelenlegi ügyvezető igazgatóéval azonos lenne. Ezen elképzelés szerint a jelenlegi ügyvezető igazgató felelne az intézmények működtetéséért és a hitközség gazdasági megszeléséért, miközben a közéleti ügyeket a másik igazgató vinné, mindketten alárendelve az elnökségnek, illetve az elnöknek, a jelenlegi szisztéma szerint. A pozíció létrehozásához apszabály-módosításokra lenne szükség. Meggyőződésem, hogy a dolog aktualitása az elmúlt év során nem hogy csökkentolna, hanem növekedett, mársok időt vesztettünk, ezért minél hamarabb az elhatározott intézkedéseket végre kell hajtani. A javasolt megoldás némileg lazítana a jelenlegi egészségtelen, kizárólag egy személyre alapozott felelősségkoncentráción is.

További apszabály-módosítással lehető kellene tenni, hogy a vezetőtestületekbe olyan személyek is választhatók legyenek, akik ne küldöttei egyetlen templomnak sem, de polgári foglalkozásuk és karrierjük alapján magas szinten képesek a politikai érdekvédelem ügyében tevékenykedni, és ezt a felkérést szívesen vállalják. Sok ilyen felkészült zsidó értelmiségi van, de ők most aktívan vállalkozásokat, ezért nem kerülnek küldöttként szóba.

4. A szervezeti struktúra.

Már az előzőekben is többször hiányoltam a BZSH és a Mazsihisz összességeként, de ezen belül is bizonytalanság minden szinten létezik a napi munkában, így a kifelé való képviselet és a tényleges anyagi ügyintézés tekintetében. A két jogilag létező testületnek egyetlen apparátusa van. Egy hierarchikus szervezetben *egy* embernek csak *egy* főnöke lehet, ellenkező esetben az egyik főnököt a másikkal szembeni lehet játszani, és ez előfordulhat akaratlanul is. A képviseleti szervek személyi összetételei nagy átfedéseket mutatnak. Ugyanakkor egy nagy létszámú budapesti körzet státusa a hierarchiában alacsonyabb, mintegy kis létszámú kisvárosi kerületé, hiszen ez utóbbi önálló hitközség, és mint ilyen formában a BZSH-val egyenjogú tag a Mazsihisznek. Az is tapasztalat, hogy a hitközségként működő templomközösségeknek, ahol aktív vezetésük van, sokkal sokrétűbb tevékenységűek, területükön a közösség önszerveződő képessége sokkal jobb, mint a körzeté. Ennek az az oka, hogy sokkal erősebb a kényszer a gazdasági önellátás irányába való elmozdulásra, egyértelműek a feladatok. Az önszerveződés nagyon fontos dolog. A magyarországi Európa egyik legnagyobb zsidó közössége, önszerveződő készsége azonban ezzel messze nem áll összhangban. Szinte nincs kapcsolat a körzetek és a helyi önkormányzatok között, azt is esetileg és központilag intézik, nyilván sokkal kisebb hatékonysággal, mintha ezt a helyi hitközség tenné. A jogok és kötelességek összhangját az teremtené meg, ha a budapesti körzetek jogilag is önálló hitközséggé válnának, és mint ilyenek, egyenjogú tagként vennének részt a Mazsihisz munkájában. Ezzel lényegesen megnőne az elnökök és a helyi közösségi tisztségviselők társadalmi presztízse és jogosultsága a helyi ügyek intézésében. A Mazsihisz szerepe az lenne, amire létrehoztuk — koordinálás és központilag előálló anyagi források hatékony kezelése, a központi intézmények üzemeltetése, a helyileg nem megoldható feladatokban segítségnyújtás az egyes hitközségeknek.

Természetesen ezzel az elképzeléssel nem a centralizálást szeretném erősíteni, de tudomásul kell vennünk, hogy a BZSH és a Mazsihisz között elsősorban a szervezeti struktúra okán lényeges érdekellentétek jelennek meg, amiért nagy energiák pocsékolódnak el, ugyanakkor ezeknek az érdekellentéteknek nincs természetes okuk, azt csak a rossz szervezeti tagolódás teszi. Nagy híve vagyok a demokratikus érdekütköztetéseknek, de nem az ütköztetésért önmagában, hanem a közösségi (és nem egyéni) érdekek megjelenéseként. A BZSH—Mazsihisz-konfliktusok nem ilyen közösségi érdekkülönbségekből adódnak, hanem személyi természetűek, és kizárólag a rossz szervezeti struktúrából következnek, mert a személyek óhatatlanul azonosulnak a szervezettel. Nagy szerepet szánnék a hitközségi elnökök együttműködésének, aminek formális fórumait is létre kellene hozni, és ezeknek a fórumoknak megfelelő jogosítványokat kellene adni. Így létrehozandónak tartanám a budapesti, a dunántúli és a keletmagyarországi hitközségi elnökök fórumát, amelyeknek az elnökség és esetleg a közgyűlés által kötelezően megtárgyalandó javaslattevő, közgyűlés-összehívó, saját területüket illetően pedig egyetértési joguk lenne.

Ezzel a struktúrával elképzelhetetlen lenne, hogy olyan központi döntéseket hajtsanak végre, amelyekkel a helyi vezetők nem értenek egyet, illetve, hogy például egyes földrajzi régiók a központi képviseleti szervekben alul legyenek reprezentálva.

Az imént leírtakat vitaanyagnak szántam, remélve, hogy többeket, akik a zsidó közösség sorsáért felelősséget éreznek, gondolkodásra és tollragadásra késztet. Úgy gondolom azonban, hogy ennek a vitának az eredményét a mindennapi gyakorlatban át kell ültetnünk, aminek végrehajtására lehetőséget látok.

Olti Ferenc

Örökülések az „új" Dohányban

A budapesti Dohány utcai zsinagóga — amely a világ második legnagyobb zsinagógája — a XIX. századi egyetemes magyar és zsidó építészeti kultúra remeke.

Ezt az épületet a II. világháború kataklizmájában töredékére zsugorodott zsidóság nem tudta, és az előző kormányok nem akarták helyreállítani. Amikor az épület 1991-ben már bedőléssel fenyegetett, az *Antall*-kormány nagylelkű segítségével megindulhatott a helyreállítás, amely jelenleg is folyamatban van. Szeretnénk, ha az 1996-os expo idejére mi a megújult templommal, a főváros pedig egy gyönyörű, új, 3400 férőhelyes orgonahangverseny-épülettel gazdagodna.

A teljes helyreállításhoz azonban szükség van valamennyi adni tudó zsidó hittestvérünk és a magyar társadalom jóakaratú részének, a gazdasági, szellemi, politikai élet kiválóságainak támogatására.

1. Várjuk és reméljük bankok, intézmények, vállalkozások nagylelkű adományát az APEH által engedélyezett alapítványunk javára. A támogató cégek nevét — igény esetén — nyilvánosságra hozzuk a templom körüli EURÓPLAKÁTOKON és a sajtóban. De mindenképpen megörökítjük majd az épület falán elhelyezett márványtáblán.

2. Meghirdetjük a Dohány utcai zsinagóga örökülőseinek 130 év utáni ismételt (2.) eladását, a vevő által kívánt üléshelyre. Az örökülések ára min. 50 000 forint (felső határt nem szabunk). Az örökülés-tulajdonosok minden évi ünnepeinken előjogot élveznek az ülésekre.

A tulajdonosok neve a padsorok felújításakor réztáblán felkerül az imaasztalokra.

3. Tisztelettel fogadjuk mindazok adományát is, akik nem kívánják nevüknek ilyen nyilvános módon való megörökítését az utókor számára.

Mind a vállalati és magánadományok befizetése, mind az örökülések megvásárlása az alapítvány javára, a LEUMI HITELBANK 219—93966/103457 HUF—4431—01 számlára történik.

Az alapítvány a befizetésekről igazolást ad, amely cégeknél a társasági adó alapjából, magánszemélyeknél a személyi jövedelemadó alapjából levonható.

Támogatásukat várja és köszöni a

„BZSH Alapítvány a Dohány utcai zsinagóga felújítására" Kuratóriuma

Megemlékezések...

A háború és önkényuralom áldozatainak napja alkalmából Otto Raban Heinichen, Németország nemrég kinevezett magyarországi nagykövete koszorút helyezett el a Kozma utcai temetőben, a második világháborúban, a koncentrációs táborokban mártírhalált halt zsidók emlékművénél.

A koszorúzáson részt vettek a nagykövetség munkatársai, valamint *Franz Walper* katolikus prelátus, és *Gyenes Pál* evangélikus lelkész.

A hitközség részéről a koszorúzáson jelen voltak: *Zoltai Gusztáv*, a Mazsihisz és a BZSH ügyvezető igazgatója, *Beer Iván*, a Holocaust emlékbizottság elnöke, *Hevesi Sándor*, a Chevra Kadisa igazgatója és *Lazarovits Ernő*.

A Kél Málé Ráchámimot *Tóth Emil* főkántor recitálta.

L. E.

● ● ●

Ugyanebből az alkalomból, ugyanezen a napon a pécsi zsidó temetőben lévő mártíremlékműnél a helyi német konzulátus vezetői leróták kegyeletüket a város zsidó mártírjai előtt. Ezt követően, amint a tv-Híradóból értesültünk, a hitközség vezetősége a német katonai temetőben vett részt megemlékezésen...

The Jewish Agency for Israel
BUDAPEST, SZOCHNUT.

הסוכנות היהודית לארץ־ישראל
בודפשט

Kedves Szülők, Salom!

A Szochnut 1993. december 21—30. között körutat szervez Izraelbe, az izraeli felsőfokú oktatási intézmények megismertetése céljából.

Az utazáson való részvételt azoknak a 17—22 éves fiataloknak javasoljuk, akik Izraelben képzelik el jövőjüket.

Az utazás költsége kb. 340 USA-dollár.

További információkkal szívesen állunk rendelkezésre:

Görög Hajnalka

The Jewish Agency for Israel

Budapest, Damjanich u. 28/B 1071 Telefon: 122-4665

150 éves a B'nai B'rith

1843 októberében a New York-i East Side egyik zsidó vendéglőjében 12 férfiú alapította meg a ma már 46 országban félmillió tagot számláló zsidó szervezetet. A név jelentése magyarul a *„Szövetség fiai"*, ahol a szövetség a Tóra egyik kulcsfogalmára, Istennek a zsidósággal kötött szövetségére utal. Megtalálhatók benne ortodoxok és reform zsidók, cionisták és asszimiláltak, gálutiak és izraeliek, liberálisok és konzervatívok. Alapelveik: a zsidóság egysége, az emberi humánum fontosságát kifejező testvériség és a zsidó etikában döntő szerepet játszó jótékonyság. Mivel a B'nai B'rith tradícióiban megőrzött néhányat indulásának körülményei közül: a zárt csoportok múlt századi „páholy" elnevezését, a tagfelvétel ünnepélyes szertartását, a szervezeti szimbólumok ápolását, ezért egyesek összekeverik a szabadkőművességgel, habár a tradíciók kialakítását nyilvánvalóan befolyásoló korszellemen kívül a két mozgalomnak semmi köze egymáshoz.

Szervezetileg az alapegység a páholyok, amelyek területi körzetekként működnek, Magyarország a 19-esbe, a kontinentális európai körzetbe tartozik. A körzetek számozásánál kegyeletből kihagyták az elpusztított európai körzetek sorszámait. A körzetek delegátusai a páratlan években megválasztják a körzet vezetőségét, párosévekben pedig megrendezik a világ „konvencióit", ahol a szervezet elnökét és vezetőségét választják meg az egyes országok képviselői. A B'nai B'rith nemzetközi központja Washingtonban működik. Súlyát mutatja, hogy számos világszervezetben képviselete van: megfigyelői státusa van az ENSZ-ben, részt vesz az UNESCO munkájában is az Egyházak Világtanácsában, mindenütt a legáltalánosabb zsidó érdekek védelmében.

Főbb tevékenységi területei:

Felnőttképzés, ismeretterjesztés. (Ide kívánkok, hogy Freud első publikációit a bécsi B'nai B'rith támogatásával jelentette meg.)

Szociális segélyzés. Folytatja az adományozásnál zsidó tradícióit.

Az antiszemitizmus és a faji megkülönböztetéselleni fellépés. Az Anti-Defantion League (ADL, szó szerint megalázás elleni liga) a világgyik legrégebbi emberjogi szervezete, amelyet 1913-ban alapítottak. Fő hangsúlyt a megelőzés teszi, és ezen az alapon kidolgozott oktatási, vallásközi és polgjogi programjait világszerte használják mindenféle faji, etnai megkülönböztetés elleni megelőző munkában. Az utóbbi évtizedekben a B'rith különös jelentőséget tulajdonít Izrael támogatásának az összes lehetségesórumokon.

Magyarországoa B'nai B'rith az elmúlt 70 évh csak rövid ideig működhete legálisan, mivel nemcsak a kamunista korszakban, hanem Horthy-rendszerben is be volt tiltva.

Talán csak a kéciós korszakban működött lálisan. Újjáalakulására 199(februárjában került sor.

Azóta viszont ébbször hallatott magáról, küldi előadókat hívtak meg, konfenciákat, szemináriumokat tágattak zsidóságot érintő témában, zenei estet szerveztek *Feke László* közreműködésével a Vadóban, projekteket indítotakbe. Külügyi vezetőjüket a Magar Köztársaság elnöke is fadta. Segélyszállítmányt külek rászoruló romániai zsidók rzére.

A szervezeti et sikeresen megindult, sok eadást és összejövetelt rendezk.

A B'nai B'rith mcsak tagságának ad teret asidó identitás pozitív megfogazására és megélésére, hanc széles körű nemzetközi kapcsitai révén sok területen segítsége tud lenni a magyar zsidóság észének, sőt, sok esetben Magyországnak is.

150. születésnain még másfél eredményes ézázadot kívánunk e nemes célzsidó tömörülésnek!

1848-as honvédfotók gyűjteménye

Ki volt Plohn József?

1902-ben, a kolozsvári *„Erekllye-múzeum"* kezdeményezte a szabadságharc akkor még nagy számban élő katonáinak fényképen való megörökítését. E felhívásnak, és annak köszönhetjük a 154 katona hiteles arcképét, hogy Hódmezővásárhelyen *Plohn József*, a patrióta fotográfus személyében akadt vállalkozó az akkor díjazatlan feladatra.

A műterem-alapító apa, *Plohn Illés* 1827-ben Aradon született, előbb vésnökként kezdte pályáját, majd egyike lett a legelső vidéki fotográfusoknak. E minőségében működött Simándon, Aradon, majd Makón. Vásárhelyre 1868-ban telepedett át és nyitotta meg műtermét. Az átköltözést minden bizonnyal a város nagysága motiválta. Bölcsen döntött, mert a műterem 1944-ig működött. Központja volt a város művelődésének. Plohn Józsefet személyes barátság fűzte *Tornyai János, Rudnay Gyula, Endre Béla, Iványi Grünwald Béla* festőművészekhez, de mindennapos vendég volt a műteremben *Pásztor János* és *Kallós Ede* szobrászművész is. Tanonca, *László Fülöp* az angol királyi udvar kedvelt portréfestője lett. Plohn József muzsikált is, egyik alapítója volt a helyi Filharmóniai Társaságnak. A magyar népművészet iránti szeretete egy néprajzi fotóvállalkozásra ihlette. Az I. világháború alatt hadikölcsönbe fektetett pénze elúszván, a tervezett album kiadására 1922-ben anyagi támogatást kért a minisztériumtól. Visszautasították, a fennmaradt szakvélemény gúnyosan utal *„fajának ismert élelmességére"*. Pedig számos ismert tudós és művész — köztük *Móra Ferenc, Győrffy István* és *Baktay Ervin* — írásban támogatta a gyűjtemény kiadását. Plohn József erre saját költségén kiadta a 125 lapos első részt a Népművészeti sorozatból. Kihasználva a vásárhelyi származású és a kormányzói kabinetirodánál szolgálatot teljesítő *Hainiss György* tábornokkal fennálló ismeretségét, kihallgatást eszközölt ki Horthy kormányzónál, de protokolláris szólamokon kívül másban nem részesült. Egyre rosszabb anyagi helyzetbe került, az utolsó dokumentum 1944 májusából egy rendőri végzés. 30 nap elzárást kapott, sárga csillag nem viselése miatt. Nem kellett letöltenie! Deportálták, a város életében oly nagy szerepet játszó hitközséggel együtt.

Nem érkezett meg a haláltáborba, az idős mester útközben, a marhavagonban fejezte be életét...

Hagvatékában maradt fenn a '48-as honvédfotók gyűjteménye. A 154 megörökített honvéd közül 89-nek ismert a neve. Vannak köztük zsidók is, mint például *Steiner Vilmos* zászlótartó, *Spitzer Lipót* és mások.

A krónika tanúsága szerint annak idején a vásárhelyi zsidók 36 honvédet küldtek a zászló alá. Kettő tiszti rangot ért el, és kettő elesett. Hazafiasságukért utol is érte őket az önkényuralom bosszúja. Az I. világháború alatt is 27-en estek el a fronton. Jellemző a történelem fintoraira, míg 1919 áprilisában a vörösök végeztek ki 3 vagyonos zsidó polgárt, júliusban a bevonuló románok is agyonlőttek egy zsidót. A Tanácsköztársaság alatt kivégzett mozitulajdonos özvegyétől 1920-ban a keresztény kurzus vette el a mozi üzemeltetési jogát.

Károlyi Mihály találkozása Max Nordau-val

Idén lesz háromnegyed évszázada az őszirózsás forradalomnak. *Gróf Károlyi Mihály*, a forradalom vezetője az I. világháború kitörésekor Franciaországban tartózkodott, és mint ellenséges állampolgárt internálták. Ugyanez a sors érte a szintén osztrák—magyar útlevéllel rendelkező *Max Nordau-t*. A két kiváló szellemiségű fogoly hamar megbarátkozott egymással. Károlyi már évekkel azelőtt olvasta Nordau *Konvencionális hazugságok* c. művét, és saját bevallása szerint a könyv nagy hatást tett rá. Most a kényszerű körülmények azzal a viszonylagos szerencsével jártak, hogy megismerkedhetett az ismert cionista íróval és politikussal. Ettől fogva mindig együtt ebédeltek, hosszas beszélgetéseket folytatva, amelyek Károlyi Mihály visszaemlékezései szerint *„rendkívül élvezetesek, tanulságosak és szórakoztatóak voltak"*.

Hit — illúziók nélkül c. könyvében foglalkozik ezekkel az eszmecserékkel. Nordau felismerte a háború jelentőségét, de a szociális forradalmat nem látta előre, és másokkal együtt abban reménykedett, hogy a világháború nem tart 6 hónapnál tovább.

Ez a jóslata nem vált valóra, de az általa megálmodott zsidó állam egy emberöltővel később megvalósult.

50 ÉVE TÖRTÉNT

Bravúros szökés Latrunból

A II. világháború alatt a britek Latrunban internálótábort rendeztek be azoknak a zsidóknak, akik elégedetlenek voltak a bevándorlást korlátozó és az arab nacionalizmusnak kedvező politikájukkal.

Szabadlábon lévő társaik nem nyugodtak bele ebbe, és minden nehézséget leküzdve megszervezték menekülésüket. 70 méteres alagutat ástak a tábor alatt, amelyet három kerítés vett körül. A 20, szökésre készülő elfoglalta a kerítés melletti 4. számú barakkot és egy teljes évig készültek a „távozásra". Az egyik szökevény, *Mátitjáhu Smulevits* könyvet írt a szökésről, *Bájámin Ádumim (Véres és veres napokban)* címen. Ebben részletezi ezt az aprólékos tevékenységet. Ki kellett hordani a vájatból a sok tonnányi homokos vagy mészkővel elegyes földet az udvarra, de úgy, hogy se a mennyiség, se a törmelék színe ne keltsen feltűnést. Úgy elzárni a nyílás felett a betonlapot, hogy az házkutatás esetén ne keltse fel az ellenőrző őrök figyelmét. Megtudni a konyhában és a külső kerítésen túl, a kantinban dolgozóktól, hogy mikorra várható egy alaposabb házkutatás.

Az alagút falai is nehézséget okoztak, mert kezdtek beomlani. Fára volt szükség az aládúcoláshoz. Hetekig tartott, míg az egyik barakkot belülről szétszedték, megfosztva minden felesleges deszkájától, de úgy, hogy mégse dőljön össze.

Ahogy haladt az alagút, egyre kevesebb volt az oxigén, a gyertya kialudt. A tábor beavatott villanyszerelője rejtett vezetéket kötött az alagútba, villanyfény mellett dolgozhattak már. A megbeszélt napon harcostársaik várták a szökevényeket és elvezették őket egy autóbuszhoz, amely még az éjszaka biztos helyre szállította őket.

1943. november 1-jén az őrmester üresen találta a 4. sz. barakkot. Azonnal riadót rendeltek el egész Palesztinában, de a „madarak elrepültek".

Oly nagy volt a botrány, hogy a hatóságok kérték a szökevényeket, térjenek vissza a táborba, és napokon belül szabadon engedik őket. Amikor a kérést az illegális mozgalom elutasította, akkor a számukra rejtélyes szökés tervének és kivitelezésének részletes leírását kérte a brit titkosszolgálat, hogy azt valamilyen módon eljuttassák a német fogságban lévő szövetséges katonákhoz, felhasználás céljából.

Ez a nagyszerű akció fényes bizonyítéka volt a szabadságukért küzdő zsidók leleményességének és bátorságának.

Nem jött létre új „Zsidóország"

Szép számú, de sajnálatosan sikertelen „hazakeresésekben" bővelkedik a szétszóratás kora. Az egyiknek *Mordechai Manuel Noah* vagy másképpen *Immánuel Noah* (1785—1851) amerikai politikus, publicista és szépíró volt az atyja. 175 éve, 1818-ban, bocsátotta ki felhívását a Grand Islandon a Niagaránál, Buffalo mellett alapítandó zsidó állam érdekében. 1825-ben meg is kezdte a település létrehozását, amelyet Ararátnak hívott.

Korának magyar újságjai említették a kezdeményezést. A *Hasznos Mulatságok* című lap mint közismert tényre utalt rá. *„Az újságokat olvasók előtt tudva van, hogy nem régiben egy gazdag zsidó kereskedő Amerikában az Éjszak Amerikai Egyesült Statusoktól egy szigetet nyert az Európából kiűzettetett zsidóknak megszállításokra"*. (1820. l. k. 324. lap).

A Bécsben megjelenő *Magyar Kurír* közli Noah eredeti felhívásának —, amely héber és görög nyelven jelent meg, és amelyről egy Pozsonyban megjelenő latin nyelvű közlöny már 1819-ben tudósított (Ephemerides politico-statisticae Posoniensis. Pozsony. 1819. 332. 1.) — teljes magyar szövegét, hangsúlyozva, hogy az otthon maradók kötelessége anyagilag is támogatni az országépítést. (Magyar Kurír, Bécs, 1825. II. 297. lap). Döbbenetes olvasni, hogy egy másik magyar újság ezt a hozzájárulást sékelnek nevezi, szinte előképeként a későbbi cionista mozgalom szóhasználatának. (Hazai és Külföldi Tudósítások, Pest, 1825. 311. l.) Birta Noah elképzelése a reformkor legkiválóbb magyar elméinek rokonszenvét is: *Kazinczy Ferenc* szóban és írásban kedvezően nyilatkozott a tervről.

A nem kellően megalapozott telepítés nem járt sikerrel. Nem jött létre az új Zsidóország, még egy nagyobb gyarmat sem. Noah, aki először Palesztinára gondolt, csak a politikai akadályok miatt próbálkozott Észak-Amerikában, a sikertelenség után visszatért eredeti elképzeléséhez és a Palesztinába való visszatérést propagálta. Továbbra is élénken foglalkozott a zsidóság kérdéseivel, többek között 1840-ben, New Yorkban tiltakozó megmozdulást szervezett a damaszkuszi vérvád ellen.

Az új honalapításnak ekkor még nem jött el az ideje.

Ez volt a MIKÉFE

A reformkorban megindult fejlődés és magyarosodás a kor zsidóságát sem hagyta érintetlenül. 1842-ben a Pesti Izraelita Hitközség kezdeményezte a *Magyar Izraelita Kézmű- és Földművelő Egyesület* alapítását. Az új tömörülésnek több irányú célkitűzése volt. Alapszabályuk szerint elő kívánták segíteni: a) kézműipar gyakorlása, b) magyar nyelv bevezetése, c) földművelés terjesztése, d) ismeretek és a tiszta erkölcs terjesztése a zsidóság körében. Jól illeszkedett ez abba az áramlatba, amely kilátásba helyezte a zsidók jogi helyzetének javítását, de ellenszolgáltatásul magyarosodásukat és foglalkozási átrétegezésüket kérték cserébe. Szükséges volt az egylet megalapítása, mivel a céhek féltékenyen őrizték kiváltságaikat és megakadályozták a zsidók szakmatanulását.

Kossuth Lajos lapjában, a Pesti Hírlapban külön cikkben üdvözölte az új egyesületet, amely csatlakozott a rempárti Iparegyesülethez, és 843-ban gróf *Batthyány Lajos* fiókegyesületek közé sorolta *József nádor* megengedte, hogaz egylet tanoncait a céheközreműködése nélkül vizsgáztass le. Mezőgazdasági téren lassb volt a fejlődés, de a szabadsharc előtt már tíz zsidó földmesnövendékük volt. A szabacgharc bukása után bűnhődniül kellett a magyar törekvések támogatásáért, de a kiegyezés in felfelé ívelt az út.

Ösztöndíjalapot létesítettek az állami iparislákban. 1885-ben *Trefort Ágon*, a nem túl filoszemita kulizminiszter hivatalos elismerésn részesítette az egyesületet. 12-ben, 101 éve a MIKÉFE hoztlétre Magyarországon az elstanoncotthont. 1908-ban kertészpző telepet létesítettek. Vagyosabb zsidók adományaiból éslapítványaiból nemcsak a tanuló megkönnyítésére futot hanem 600-1000 aranykoronás önállósítási segélyeket osztottak ki a friss szakmunkások között.

A pártfogoltak létszáma elérte az 5-600 főt. Főleg a szegénysorsú vagy árva fiatalokat pártolták. Intézményei közül legismertebb volt a VII., Damjanich u. 48. szám alatti tanoncotthon. Itt volt a templom, egy korszerű pszichotechnikai laboratórium, ahol a jelentkezők pályaalkalmassági vizsgálatban részesültek, és a saját, Jókai cserkészcsapat otthona. Kőbányán, a Keresztúri u. 130—134. sz. alatt volt a Kertészképző telep, 58 hold saját, 33 hold fővárostól bérelt földön tanultak és gazdálkodtak. 20 üvegház, tehenészet, méhészet és baromfitenyésztés egészítette ki a mintagazdaságot. Az egyesület részt vállalt a zsidótörvények által állásuktól megfosztott emberek átképzésében is.

Túlélte a vészkorszakot, más zsidó intézményekkel együtt a sztálinizmusnak esett áldozatul.

Az oldalt írta:
dr. Róbert Péter

183. Ploszkó, g. k. fatemplom.

1747. „Ecclesia lignea in statu commodo." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1839. „Eccl. Lig. ad Protectionem B. M. V." (Schem. Munk. p. 53.)

1908. még fennáll. (Schem. Munk. p. 108.)

Lásd még: Akad. Arch. Biz. rajza Lehoczkytól (1870.); Lehoczky I. p. 249. rajza; Römer p. 2.; Lehoczky IIIb. p. 653.; Lehoczky IV. p. 48. rajza; Gerecze p. 191.; Zaloziecky p. 67, 71, 80, ábrák 88, 89.

(Berg m.)

Domfaép.

Ploszkói rutén
fatemplom

Képé repr.

Művészi Ipar
1887. II. 209. l.

Az is fontos kérdés, hogy a részletre való eladások közvetítését az Országos Képzőművészeti Társulat vegye-e kezébe, avagy bizzuk-e itt a vidéken egyes kereskedőkre, akik ezzel bizományszerüleg foglalkoznának. Mert ily kereskedő akad a vidéken és olyan a kiben megtalálni minden garantiát. De ez a kereskedő bizonyára többet akar nyerni, mint az Orsz. Képzőművészeti Társulat és ezt a nyereséget a művésznek kell megfizetnie. Ez is oly részlet, amely már a kivitelbe vág.

Szóval lehet a vidéken művásárt csi-

december 24. 30. sz.

árnok

műveszeti Társulat lapja

ti
s Dezső

A Társulat tagjai ezt a lapot ingyen kapják. Nem tagoknak előfizetési ára egy évre két forint.

s itt a vidéken is — kezére járnánk, ogy képeket, szobrokat vásárolhasson.

Helyesen számol a *Lyka* úr cikkelye a özépposztály vagyoni viszonyaival vagy agyonának mobilitásával, amidőn hangúlyozza, hogy ezeknek lehetővé kell enni a részletfizetésre leendő vásárlást — de még nem tartunk itt! — Mindig vidék szempontjából szólva.

Első nehézségünk még itt a vidéken, ogy *nem látjuk azokat az eladó képeket!* épet nem vehet senki látatlanban! És z a nagy hiba. Minthogy vidéki műkeeskedelemről szó sem lehet, *vidéki*

Plugor Sándor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

DÉLMAGYARORSZÁG

1964 MÁR 15

1021

PLUGOR SÁNDOR RAJZA

Az alkohol a vadiotta

Az alkoholizmus elleni küzdelem napjainkban világszerte problémát jelent. Mindjárt elöljáróban meg kell állapítanunk, hogy a magyar statisztika etekintetben korántsem olyan döbbenetes, mint egyes nyugati államoké. A Német Szövetségi Köztársaságban, Franciaországban, Portugáliában az alkohol rabjainak munkaképtelenné válása és az ittas állapotban elkövetett bűncselekmények száma feletteb beszédes tény, Amerikáról pedig egyenesen sötét képet festenek az olyan jelenségek, mint a New York-i negyedekben garázdálkodó részeg bandák gyilkosságai, rablótámadásai, vagy például a rénói véres Szilveszter éjszaka, amikor 3000 ittas huligán garázdálkodásainak akart véget vetni a rendőrség, de fellépésére tömegverekedéssé fajult több halálesettel és százak sebesülésével.

Húsz perc múltán

Magyarországon preventív jellegű védekezés folyik az alkoholizmus ellen. Több ezer embert szabadított meg a káros szenvedélytől a tudokezik és éjszakai utazásnál egy fél deci konyak elfogyasztása is könnyen elaltat. Romlik a sötétben a fényhez való akalmazkodási képesség is. Öt másodperc helyett kétszeres, vagy háromszoros idő alatt szokja meg a szem a közeledő jármű fényét.

Ellenőrzést!

Nagyon indokolt tehát, hogy az olyan munkaterületen dolgozókat, akiknek kezére emberéletek vannak bízva, így például a járművezetők és mindazokat, akik veszélyes munkakörülmények között dolgoznak, rendszeresen ellenőrizzék, nem fogyasztottak-e munkájuk meg-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Plugor Sándor

KISALFÖLD

1962 ÁPR 15

1021

PLUGOR SÁNDOR:

Építkezés

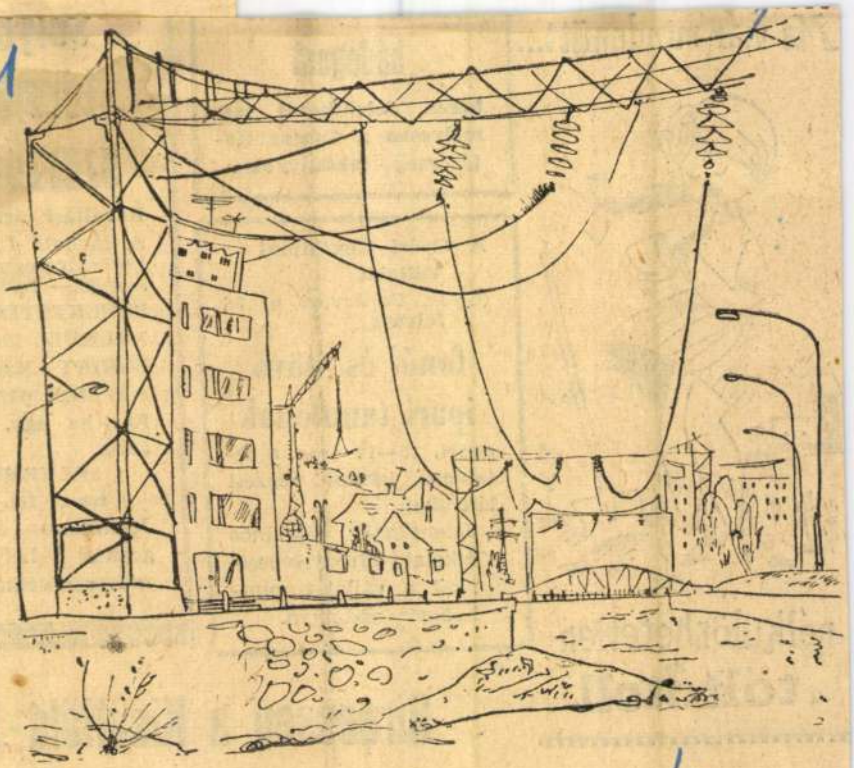

Ma már mindenütt...

nélkülözhetetlen a **töltőtoll**

bádogost

keres. Jelentkezni sz
mélyesen a Csornai H
tárőrség laktanyában

A Győri Textilipari Vállalat
(Győr, Fehérvári u. 3.)
felvesz

fonó- és szövő ipari tanulónak

győri, 15—17 éves, 8 általános iskolát végzett lányokat.

Jelentkezés: általános iskolai bizonyítvánnyal a vállalat munkaügyi osztályán.

A tonnaló I., II. osztályú selyemgubó átvételi ára **40,— forint kg-ként.**

BEFEKTETÉS NÉLKÜL 1000—2000 FORINT MELLÉKJÖVEDELMET ÉRHET EL, ha egy, vagy két adag

SELYEMHERNYÓT

nevel fel.

Jelentkezés és felvilágosítás a helybeli földművesszövetkezeteknél.

Hirdessen a Kisalföld-ben

Plugor Sándor, grafikus

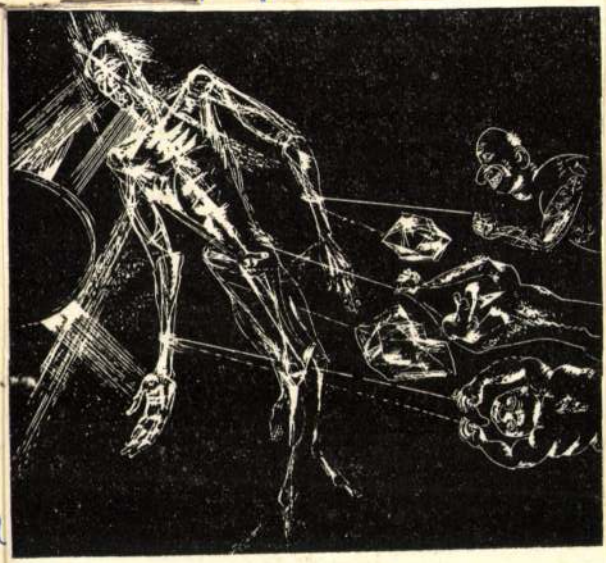

PLUGOR SÁNDOR METSZETE

Plugor Sánd

8.

XXXI/7

Tiszatáj, Szeged, 1977. júl.

tesen merül fel azért is, mert politikai korszakonként is v
gatartás. Az ideológiai árnyalatváltások és a hosszabb-rövidebb tá
kek módosíthatják a politikai viszonyt a nemzeti kultúra kérdéséh

Plugor Sándor, grafikus

PLUGOR SÁNDOR METSZETE

Plug

T

58.

XXX I/7.

Tisztábban, megrendítőbben még aligha vetették fel drámában ezeket
csokat meghatározó kérdéseket: az *„Itt állok, másként nem tehetek”* mél
kölcsiségű elszántságával. A drámákhoz, mint minden igaz író, a saját életé

Plugor Sándor, grafikus

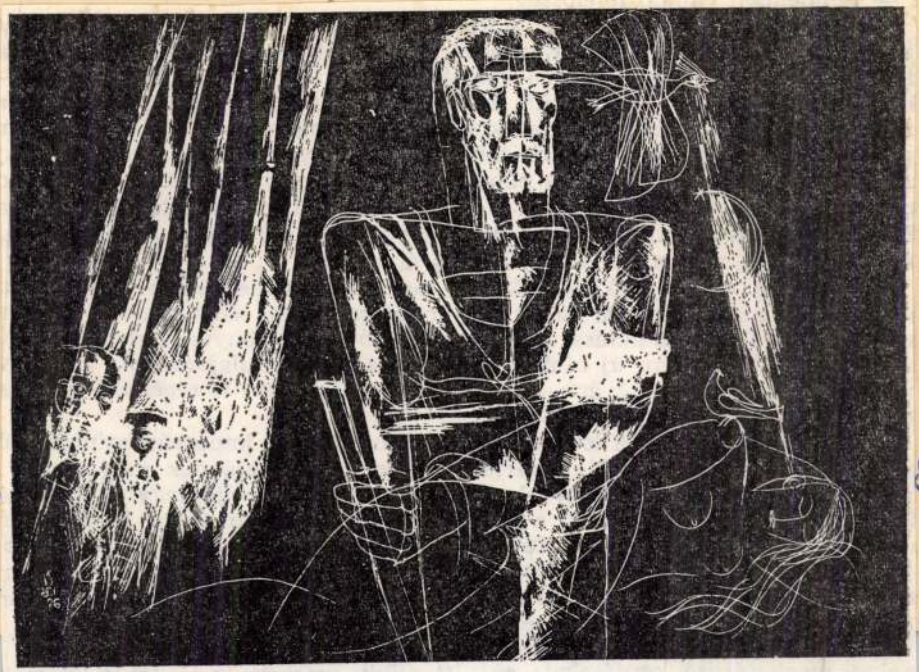

PLUGOR SÁNDOR METSZETE

Plugor Sándor, grafikus

Plugor Sándor: Metszet.

Tiszatáj, Szeged, 1977. jún XXXI/6.

8.

akban szinte sorbaállnak érte a [illegible]
k, hanem életként.

Így nézik drámáit is. *A lócsiszár virágvasárnapját*, a kaposvári színház elő
ásában, országos érdeklődés kísérte, s a legnagyobb ajándék még ma is
nházkedvelőnek — másfél évvel a bemutató után — egy jegy a *Csillag*
iglyán megtekintésére. Azok a pörök, amelyekről drámáiban beszél, ner
akadtak meg az időben, nem értek véget az egykori peresek halálával, továb
ynak, más-más áttételben a kései utódok életében is. A drámák történelm
seinek arcvonásai között felismerhetjük a magunkét is, s eszmélhetünk tör
nelmi-emberi létezésünk nagy kérdéseire.

Tisztábban, megrendítőbben még aligha vetették fel drámában ezeket
rsokat meghatározó kérdéseket: az *„Itt állok, másként nem tehetek"* mél
kölcsiségű elszántságával. A drámákhoz, mint minden igaz író, a saját élet

Pluvgor Sándor: Nehszet-

58.

Tiszatáj, Szeged, 1977. júl. XXXI/7.

egkisebb elemi közösség, a család és az emberi egyetemesség, tehá
g között. A nemzeti kultúra ezért kulcsfontosságú, s ezért kerül
n mindig a közgondolkodás homlokterébe. Az említett kapcsolódás
részében kulturális természetű, ha formálisan nem is mindig (sőt
) az úgynevezett nemzetközi kulturális kapcsolatok keretében tör
meghaladva, olykor nehezen felismerhető informális utakon.
a nemzeti kultúra tehát a nemzeti önállóság és sajátosság és az a
emesben való jelenlét egyik legfontosabb kifejeződése. A kérdés
mit jelent a nemzeti kultúra a szocialista társadalomnak, s mily
anúsítson a művelődéspolitika a nemzeti kultúra kérdésében. Ez
tesen merül fel azért is, mert politikai korszakonként is változó,
gatartás. Az ideológiai árnyalatváltások és a hosszabb-rövidebb tá
kek módosíthatják a politikai viszonyt a nemzeti kultúra kérdéséh

Pluvgor Sándor, gnatikus

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TISZATÁJ

1977 JUL

Plugor Sándor

1021

PLUGOR SÁNDOR METSZETE

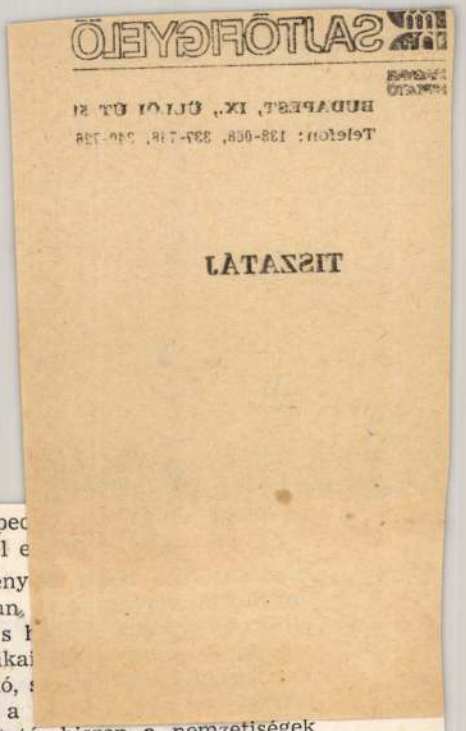

ultúra felől nézve tehát része [illegible]

s. Szerves rész, hasznos, gazdagító tényező pe
a „más" jellegét is tudomásul vesszük, s ezzel e

bségi, nemzetiségi kultúra fontosságát és „kény
y az önálló gazdálkodás és politika hiányában
s egyedül jelenti a viszonylagos önállóságot, s
gőrzése érdekében — tekintettel a más etnikai
ontos szerepet tölt be, hiszen a közösség önálló,
és kultúrájában jelenik meg. E tekintetben a
etőleg a művelődéspolitika valóban példamutató, hiszen a nemzetiségek
nemcsak felismerte, de segítette is annak érvényesülését. Számolva a
helyzet minden jellemzőjével, különös figyelemmel támogatja a nemzeti-
elődését, anyanyelvük és saját kultúrájuk fejlesztését, sajátszerűségük,
gyéniségük megőrzését és beilleszkedésüket egyaránt.

zeti kultúra tehát — összegezve az eddigieket — annak a közösségnek a
melynek ismérveit már sokan felsorakoztatták — ha nem is egészen egy-
s nemzetmivoltát így körülhatárolták. Erről a közösségről, tehát a nem-
denképpen elmondható, hogy közös nyelve és történelme meghatározóan
így éppen eredeti és történelme során folyamatosan szerzett kultúrájával
minden más nemzettől. A nemzet egyszersmind kapocs is az egyén, ille-
kisebb elemi közösség, a család és az emberi egyetemesség, tehát a teljes
között. A nemzeti kultúra ezért kulcsfontosságú, s ezért kerül a történe-
mindig a közgondolkodás homlokterébe. Az említett kapcsolódás az esetek
szében kulturális természetű, ha formálisan nem is mindig (sőt, legtöbb-
az úgynevezett nemzetközi kulturális kapcsolatok keretében történik, ha-
neghaladva, olykor nehezen felismerhető informális utakon.

nemzeti kultúra tehát a nemzeti önállóság és sajátosság és az azonosulás,
nesben való jelenlét egyik legfontosabb kifejeződése. A kérdés most már
mit jelent a nemzeti kultúra a szocialista társadalomnak, s milyen maga-
núsítson a művelődéspolitika a nemzeti kultúra kérdésében. Ez a kérdés
esen merül fel azért is, mert politikai korszakonként is változó, módosuló
atartás. Az ideológiai árnyalatváltások és a hosszabb-rövidebb távú politi-
ek módosíthatják a politikai viszonyt a nemzeti kultúra kérdéséhez.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TISZATÁJ

1977 JUL

Plugor Sándor

egyetlen sirály 1021 halk szél szárnyán

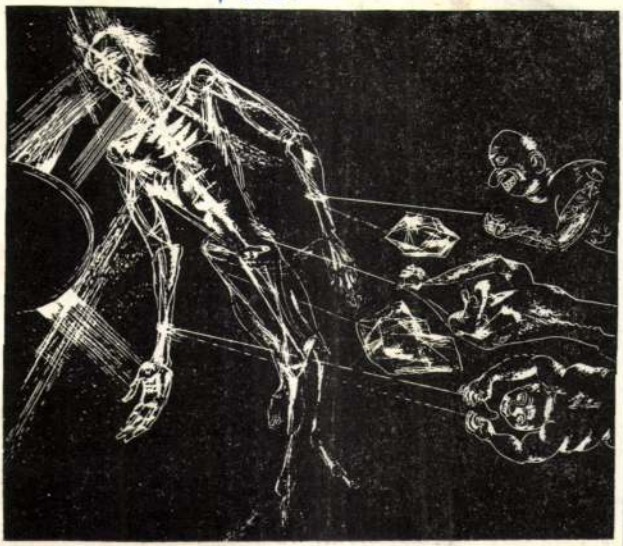

PLUGOR SÁNDOR METSZETE

amelyben görnyedt akkor az e
szegény, paraszt-nemes, elbusú
a parttalan vizek, nagy erd
puszta mezők fia: dúlt r

Emelt hát könyvtárt, épite isko
hajót, hidat jót s rendeze ünne
hogy egyetértő ész növelje
csínosodását nemzetünknek.

A ZALA TORKOLATÁNÁL

Ó
civilizáció!
Megszabályoztad
a Zalát,
gátak közt hozhat
iszapot, minden rosszat, —
nincs hol lerakja sarát.

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő
1977 VIII 29
A Hét

1021 Plugor Sándor

PLUGOR SÁNDOR rajza

személyiség fejlődését segíti elő, és ezért mindent, ami ezzel ellentétes, vagyis haladásellenes, és így a retrográd és reakciós társadalmi erőket szolgálja, mint például a gyarmati rendszer, a fasizmus, az atombomba, a leigázó háborúk stb., kizárjuk az értékek köréből és antiértéknek minősítjük.

Az érték tehát társadalmi termék, amelyet a kultúra fejlődése történelmileg meghatározott konkrét módon hoz létre elsősorban azzal, hogy a dolgokat, jelenségeket, ismereteket az emberi közösség létfeltételeihez viszonyítja, vagyis felbecsüli azok jelentőségét szükségleteinek kielégítésében, érdekeinek érvényesítésében és céljainak megvalósításában. Az értékelés során választunk, szelektálunk és ennek megfelelően bizonyos döntéseket hozunk, amelyek azután orientálják magatartásunkat és cselekvéseinket, s lehetővé teszik, hogy mások cselekedeteit is felbecsüljük, és a közösséghez viszonyított társadalmi hasznosságát megítéljük.

Társadalmi és történelmi meghatározottságukból következik, hogy az értékek korszakonként és társadalmi csoportok, elsősorban osztályok szerint változnak, mivel különböznek az értékelés viszonyítási rendszerét alkotó létfeltételek, csoport-, illetőleg osztályérdekek. Tulajdonképpen minden társadalmi csoport egymást követő generációi újraértékelik a kultúra eredményeit, és amennyiben létfeltételeikben lényeges különbségek következnek be, jelentős mértékben megváltoztatják értékrendszerüket is. E folyamat során fejlődik maga az értékelés is, mivel tökéletesednek az ember érzékei (egyre finomabban tudja megkülönböztetni a hangokat, a színeket stb.), s magasabb szintre emelkedik képzettsége.

szokásokat, az építkezés
ját stb., vagy hozzák m
kollektív döntéseket, ame
dasági fejlesztés módsz
mondjuk, az iparosítást v
anyagi javaknak, mint is
reértékük is lehet, ez azo
axiológia, hanem a gazdaságtudomány szakkifejezése. A csereérték — például az áru- és pénzfetisizmus formájában — elidegenedett jelenséggé válhat. Egyes szellemi termékeknek, festménynek, szobornak, könyvnek stb. is lehet gazdasági értékük, amennyiben adásvétel tárgyát alkotják, ami azonban nem azonos és nem fejezi ki a bennük foglalt művészi, tudományos, filozófiai, erkölcsi stb. értéket.

A szellemi értékek a népi és a művelt szellemi alkotások termékei, amelyek szájhagyományokban és más tradíciókban, etikai, művészi, filozófiai, tudományos, politikai, jogi eszmékben, illetőleg az ezeket tartalmazó művekben, továbbá kollektív érzelmekben objektiválódnak. A szellemi alkotások fő tartalmuk szerint ismereteket szolgáltatnak (tudomány, filozófia stb.), de ugyanakkor érzelmeket is keltenek (főleg a művészet), amelyek igen gyakran társadalmi és politikai értékekhez kapcsolódnak. Az ismeretek egy része (társadalomtudomány, filozófia stb.), az úgynevezett ideológia, amely többékevésbé kidolgozott eszmerendszer formájában társadalmi csoportok, osztályok érdekeit és törekvéseit fejezi ki, szükségszerűen társadalmi és politikai értékeket is hordoz. A szellemi alkotások tehát kulturális értékké válnak annak következtében, hogy sajátos emberi szükségletet elégítenek ki (a megismerés szükséglete, esztétikai szükséglet stb.), és ugyanakkor egy részük, az

ezek a törekvések sikja
az emberi cselekvéseket.

A társadalmi szervezés
közei a spontán módon l
tudatosan létrehozott és
tézmények, amelyek stát
repek szerint írják elő a
és érvényesítenek bizon
eszményeket és normák
tartását pedig spontán
társadalmi ellenőrzés vig
lemény, ellenőrző sz
kultúra fejlődése létreho
kat az eszközöket, amely
a társadalmi cselekvése
ellentmondások és kor
adott esetben forradalm
sát, és ezzel a társadal

A társadalmi rend
elsődleges helye van a
szernek, amely a pártok
talom és a törvények r
egyes országok társada
mányzását. Országunkba
társadalmi-politikai ért
említhetjük a következő
mus és kommunizmus,
getlenség és szuverenitá
ség, szabadság, béke,
méltányosság, szocialista
stb., valamint a politik
ket, elsősorban a Romá
Pártot, a szocialista állá
és társadalmi szervezet
rolt értékek két formá
meg: először mint esz
eszmények, s mint ilyen

FÓRUM

OLVASÓK A TETT-RŐL

A Hét első melléklete teljes örömet nyújtott. Minden oldal, minden cikk már első átlapozásra érdekességet ígért. Naponta eloívasom egy-egy cikkét. Különösen az emberrel és környezetével kapcsolatos írások érdekelnek, alig várom a következő számot, amely már kizárólag ezzel a kérdéssel foglalkozik. Különösen a fiatalok számára nyújt élvezetes olvasmányt az első **TETT.**

KOVÁCS ÁRPÁD
Brassó

A TETT első száma osztatlan sikert aratott. Egyetlen kifogásunk a kis példányszám. Az elárusítók egyöntetűen vallják, hogy négyszer annyi példány is elkelt volna, hiszen Zilahon már árubocsátása után két órával el is fogyott. Állandó olvasója leszek a **TETT**-nek is, ahogyan **A Hét**nek vagyok. És szívesen besegítek magam is, ha olyan témáról írnak a következő számokban, amelyhez hozzá tudok szólni.

KOVÁCS KÁROLY
Zilah

endometrită — méhgyulladás — helyesen méhbelhártya-gyulladás;
oreion — fültőmirigy-gyulladás (mumpsz) — helyesen járványos fültőmirigy-gyulladás;
orhită, epidimită — heregyulladás — helyesen heregyulladás, mellékheregyulladás;
poliartrită reumatoidă — ízületi szövetek megbetegedése — helyesen reumás sokízületi gyulladás
reumatism articular acut — heveny ízületi gyulladás — helyesen heveny reumás ízületi gyulladás (mert van pl. traumás is!)

DR. SZILÁGYI ISTVÁN
Kolozsvár-Napoca

Tisztelt Szerkesztőség! A székelyeknek a románok oldalán folytatott harcáról az Önök lapjában közölt írások késztetnek arra, hogy ez úton megismételjem egy régi javaslatomat arra vonatkozólag, hogy megfelelő helyen örökítének meg márványtáblán is, román és magyar nyelven, azt a történelmi mozzanatot, amikor a csíki és háromszéki székelyek Mihai Viteazul seregébe álltak.

Miért álltak a seregébe? Zsoldért . . . ? Valami egészen más történt! Szükséges ezt is felelevéníteni. Már első nap (feltehetőleg 1599. október 19-én), mikor seregével átkelt a Kárpátokon, Mihai Viteazul igazságot tett a székelyeknek több-

harcoltak mindvégig, s
politikai és fegyverhűsége
rendületlenül.

Ez a történelmi mozzan
gyományunk.

Az Önök lapjában is kö
nulmányok, remélem, új
adnak a közös harcok tö
kutatásainak.

GRAȚIAN
a törté
szilágysági tag

Érdemes lenne. Egy g
— egymás jobb megisme
olyan könyvet kért tőlen
magyarul tanulhatna. Bü
barátomra, de ilyen kön
nem tudok. Nincs. Pedig,
mi igényt elégítene ki eg
angol, orosz, spanyol kéz
jára kiadott — Să învățăm
ră. Román barátaink, roko
zonyára sokan szívesen v
könyvet haszonnal forgat
akik román nyelvi körny
karestben, a tengerparton
erdélyi városban — élnek
nék szilárdítani anyanyel
Érdemes lenne hát valar
adónak egy ilyen kézikö
iktatnia.

EGEI

Plugor Sándor

Az indulat, mely tollamat vezette
ztalgiának rokon-érzése · az embe
gédiáknak e bőven bugyogó f
a vajon mikor apad el örökre

Sütő András

Plugor Sándor

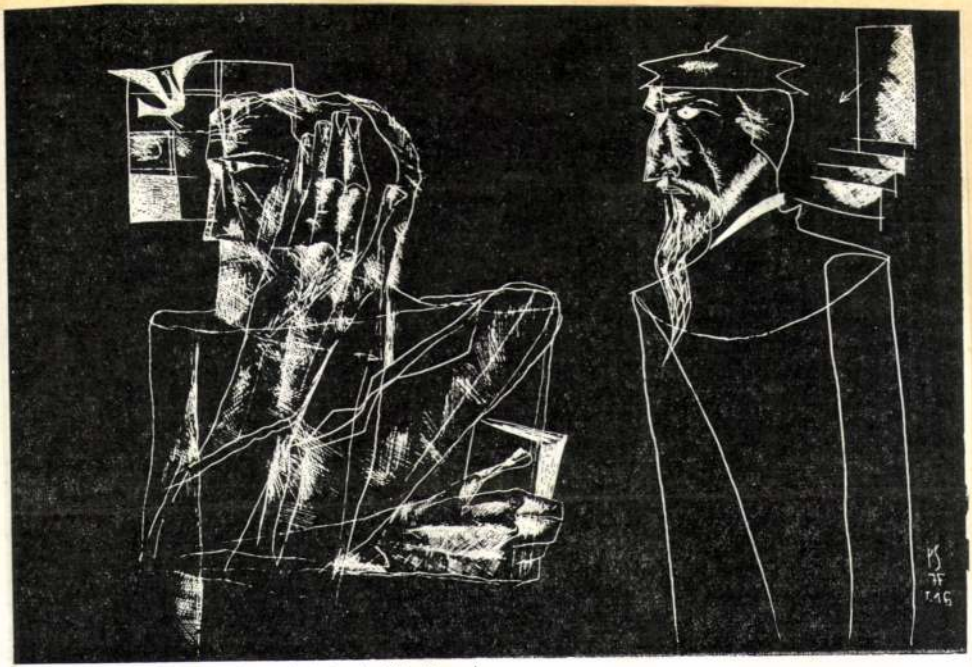

Plugor Sándor: Kálvin Szervét ürügyén (cinkkarc)

Nem tárulkozik fel megnyugtatóan a teljesítmény, az Utunk szintézisteremtő óhaja (és eredménye). Szilágyi érzi vállalkozásának buktatóit, ezért ír inkább vallomást,

jékán felnövő Forrás-nemzedék, hogy mennyiben jelentett ez visszacsatolást a két világháború közötti erdélyi magyar irodalmi hagyatékhoz, hogy mennyit vállaltak a

Plugor Sándor

Plugor Sándor: Kálvin Szervét ürügyén (cinkkarc)

csak a Narrátor szövege szerint. Mert a porszem, Fügedes Károly vidám siratása közben meg-megcsuklik mások hangja is. Oly ismerős csuklással, mint az ál-Czintos Bálint temetésekor. Csak ami Tamási darabjában a játék szerves része volt, jelen idejű történés, következés és következmény, megmásítható esély – itt keret, amiből a múltra lehet látni, végeredmény, megmásíthatatlanság. Úgy tűnik fel mégis: Sütő új komédiája Tamási Csalóka szivárványának kérdéseire is felel. Annak gondolatait hosszabbítja a máig. A „Befelé forduljatok, magatokba vonuljatok" eszméjének érvényességét, a jelen megtagadásának parancsát a „Világ éljen, ahogy neki tetszik. Mi meghúzódunk a magunk

Plugor Sándor

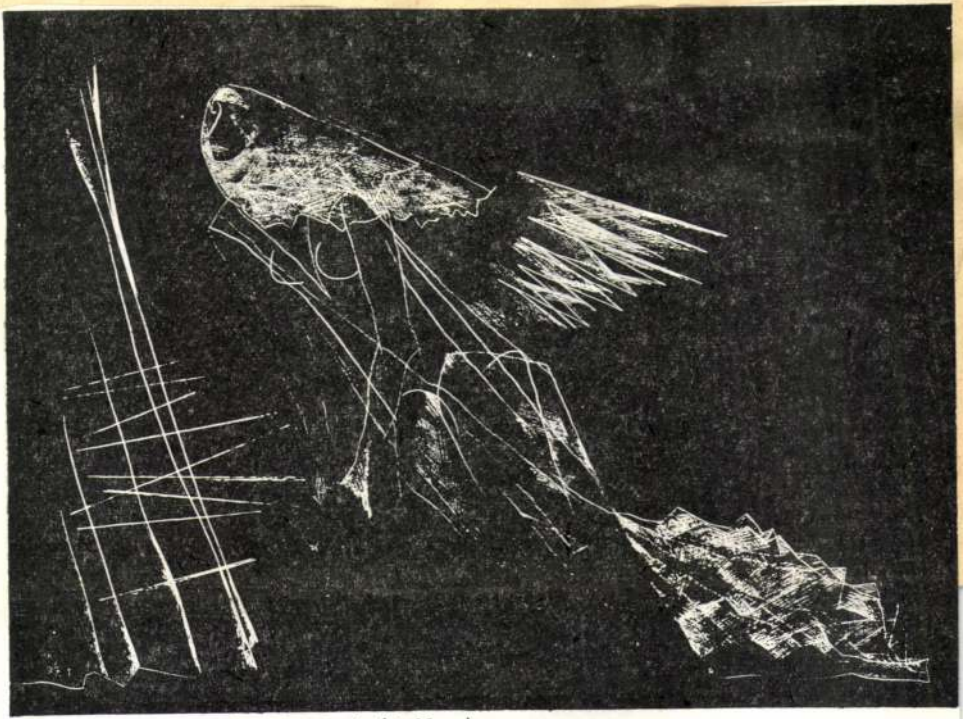

Plugor Sándor: Kálvin Szervét ürügyén (cinkkarc)

Ti tiszta formák, távlatok, nyíljatok!
Záruljatok be, misztériumok!
S társam, szoríts magadhoz nagyon, hogy tudjam
nemcsak köd vagyok, de fény is,
mely átlát a ködön és túllát önmagán.

Plugor Sándor

Plugor Sándor: Kálvin Szervét ürügyén (cinkkarc)

ról. Hiszen megszüntetve minden kritikát, saját szabadságát szünteti meg, lehetőséget arra, hogy korrigálja önmagát s ezzel megnyissa jelenét a jövő felé. Lehet-e szabad az a hit, mely elnyomja mások hitét, erre a kérdésre, melyet Szervét ellenvéleménye szegez a mellének, kell Kálvinnak válaszolnia, s ha csak a zárójelenetre figyelünk, könnyen kimondjuk – helyette és ellenében – a „nem"-et erre a kérdésre.

A dráma másik érdeme azonban, hogy nem próbálja előregyártott mondanivalókhoz igazítani a történelem „nyersanyagát". Kálvin ellenérveinek is teljes szabadságot biztosít, s ez érvek első hallásra cáfolhatatlanok. Hiszen a történelem, világlik ki Kálvin replikáiból, nem eszmék története, hanem tetteké: Kálvin tettei pedig az eszme meg-

Plugor Sándor

Plugor Sándor rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 19.
XXI. évf. 47. sz. 5. lap.

ÉLET ÉS IRODALOM

A tuloldalon lásd: Somogyi Győző: "Ady 1903. Várad" c. képét.

tanulmányok: történeti, filozófiai, összehasonlító, stilisztikai és hatásfeltáró vizsgálatok — készüljenek bár vitázó vagy hézagpótló céllal, visszafogott vagy bővebb jegyzetapparátussal. Kiegészítik arcvonásait, amelyeket bizony a halálnál is kegyetlenebbül merevítettek meg némely iskolai stúdiumok.

Feladatainkból törleszt az a félezer oldalas kötet, amely a centenáriumra jelent meg. A *Tegnapok és holnapok árján* című kiadványban Király Istvántól a fényképikonográfia összeállítójáig, E. Csorba Csilláig tizennyolc szerző rajzolja fel a társadalmi-művészeti háttér egy-egy szeletét. Vallatják Ady forradalmasító erejének titkát. Árnyalni lehet a portréját — és vele együtt az igazságtalan Különvéleményt benyújtó Kosztolányiét is —, például az ellenpont, a „homo aesteticus" felől: eközben az is kiderül, hogy az élet teljességének írója és az „irodalmi író" közös hangot ütött meg néhány közös poétai szerepben.

Hozzátartozik mai Ady-képünkhöz minden adat, amely újat ad költészetének nyelvi rétegeiről; a népi tündérmesék és „borzongató babonás történetek" inspiráló hatásáról, a kétarcú szecesszióval és a képzőművészekkel való kapcsolatairól, valamint a „más formájú verseket író" novellistáról. Értékesek mindazok az elemzések, amelyek nem föltétlenül a szimbolista rokonságból indulnak ki, hanem másképpen közelítenek hozzá: a korabeli világ-értelmezések és a ihletettségének természetét, naponta követelve: „Bevezetni Európát a magyar rónára... jogokat adni a jogtalanoknak... naív álmok helyett kenyeret adni."

Az ihlet mindmáig talányos jelenség. Majdnem annyira, mint a zseni. A zseniális Ady ihleténél alig van titokzatosabb, még akkor is, ha visszaemlékezések sora tanúsítja, hogy mekkora szellemi vajúdás előzte meg a versek látszólag könnyű születését. Mind több kutatás bizonyítja, hogy a teremtő misztériumba nagyon belejátszanak azok a mozzanatok, amelyek a lehető legvilágosabb áttekintőképességet tételezik fel. Ady gondolkodásmódja modell lehet arra, hogy az ember ne veszszen el olyan áttételes helyzetekben sem, mint amilyen a világháborús monarchiában kialakult, s amely a polgári gondolkodás legjobbjait is megtévesztette.

Főleg erről győz meg a *Tegnapok és holnapok árján*. Az sem zavaró, hogy nem tudni: milyen rangon jegyzik a Népművelési és Propaganda Iroda kiadványait (a szóban forgó kiadvány ugyanis az intézet és a Petőfi Irodalmi Múzeum közös vállalkozásában készült el, *Láng József* szerkesztésében). A könyvet csaknem száz fotó, Ady száz arca zárja. Az írások pedig az egyetlen — mind igazibbá rajzolódó — arcot világítják meg.

Halász Ferenc

Somogyi Győző: „Ex libris"

ÉLET ÉS IRODALOM
Bp. 1977 6 nov. 19.
XXI. évf. 47. sz. 6. lap.

Plugor Sándor
1021

1972 DEC 23

GERGELY ÁGNES RIPORTJA:

KÖZÉPKORUNK ÜZENETE

Plugor Sándor rajza

Török Erzsi „Hegyet hágék, lőtőt lépék" című előadóestjét második éve tartja műsorán az Egyetemi Színpad. Az est bevezető előadását Ortutay Gyula írta, dallamait András Béla dolgozta fel, a műsort Arató Pál és az Egyetemi Folklórzenekar szólistái kísérik. Régi idők hangja szólal meg a parányi színpadon: Domonkos Pál Péter, Jagamas János és Kallós Zoltán gyűjtésében a világi népköltészet, Erdélyi Zsuzsanna gyűjtőmunkája nyomán a vallásos néphagyomány.

Erdélyi Zsuzsannával Török Erzsi estjén ismerkedtem meg. Olvastam korábbi publikációit az Új Írás 1970 szeptemberi, az Ethnographia 1971/3. és a Muzsika 1972 márciusi számában; ismertem az Ortutay-szerkesztette „Kis magyar néprajz" című rádiósorozatból négy előadását; tudom — legalábbis sejtem —, hogyan tölti fel archaikus népi imagyűjteménye középkori szöveg-emlékeink óriási hézagait. Holl Béla, Mezey László, Ortutay Gyula és Pais Dezső a szaktudományok, Csoóri Sándor, Juhász Ferenc és Rónay György az irodalom különböző fórumain mondta el, mit jelent ez a váratlanul előbukkant népköltészeti ág múltbatekintésünk, műveltségünk kontinuitása, tehát önbecsülésünk szempontjából.

— Több, mint fél évszázad telt el azóta, hogy a magyar népzenében hasonló váratlansággal ilyen források fakadtak fel. Most, hogy a középkori imák, a „szájhagyomány útján fennmaradt, szakrális témájú, archaikus népköltészeti műfaj" kutatójával személyesen is megismerkedtem, legfőképpen az érdekel: hogyan folyik a gyűjtőmunka a század harmadik harmadában?

— Sokkal több segítséget nyújt a világ a mai gyűjtőnek, mint a századeleji kutatónak. A filológiai, a csak könyvtárra korlátozott kutatómunka azonban ma sem elég. Amikor 1968 december 17-én Babosné Rozi néni, 98 esztendős Somogy megyei öregasszony imáját magnószalagra vettem, arra voltam kíváncsi: egyedi jelenség-e Rozi néni? Véletlenek-e a letűnt korok képzeteit, hit-világát megidéző recitálás archaizmusai? Be kell-e érnünk meglevő középkori szöveg-emlékeinkkel: a Halotti Beszéddel, az Ómagyar Mária-siralommal, a Gyulafehérvári glosszákkal, a Königsbergi töredékkel és a Mondsee-i töredékkel? Nem őriz-e a néphagyomány valami *mást* is, olyan szövegemlékeket, amelyek könyvtárakban nem találhatók?

1969 őszén — tízhónapos könyvtári kutatás után — próbagyűjtést végeztem Palócföldön, Somogyban, s a jelenleg Tolnában—Baranyában élő bukovinai székelyek és a moldovai magyarok közt. Egymás után bukkantam rá a szégyellősen mormoló, 80—90 éves öregek imáiban az évszázadokon át megőrzött, szinte szóba kövült szövegelemekre. 1970 tavaszán Vas megyében összetalálkoztam az éppen ott turnézó *Jancsó Adrienne*-nel. Odaadtam neki a szövegek egy részét; lázba jött tőle; pesti lakásán, nagy zavaromra, hallgatókat toborzott, s én ott mutattam be először ezeket az imákat. Ott kért meg *Juhász Ferenc*, hogy a gyűjtemény néhány darabját tegyem közzé az Új Írásban. Közben a Néprajzi Társaság felkérésére két előadást tartottam a Tudományos Akadémián, s mint tudja, másutt is írtam és adtam elő a kutatómunkáról; azután a műfaj betört az előadóművészetbe: Jancsó Adrienne *Földédesanyám* című műsorába fölvett néhány archaikus imát és éneket, *Török Erzsi* ezeken kívül a karácsonyi és a húsvéti ünnepkörből való párhuzamos népzenei hagyományanyagot is beiktatta előadóestjébe. Ők ketten működnek közre *Mosóczy Miklós* gitárkíséretével abban az *ősi népi ima- és énekösszeállításban*, amelyet gyűjtésemből a Magyar Record nevű New York-i zenei vállalkozás vett hanglemezre, s amelyet a Magyarok Világszövetsége is örömmel üdvözölt. *Major Zala Lajos* Svájcban élő magyar költő pedig legújabb kötetében ebből a néphagyomány-anyagból merített.

— Ennyi jóakarat, lehetőség, baráti és kollégai támogatás, s hozzá a felfedezés négy éve tartó mámora — boldog?!

— Ezen még nem gondolkoztam. Amit érzek, inkább úgy nevezném: felelősség. Mély álomból kell fölébrednünk, hiszen *a magyar középkor kerül itt elő*, alig ismert irodalmi műfajok, ahogyan *Mezey László* mondta: „a szájhagyományozás viszontagságainak" kitett, íratlan szövegek; ezeket kell, néha roncsokból, töredékekből rekonstruálni, megküzdeni értük a sok helyütt fellelhető tudatzavarral, nyomukba eredni, a szó szoros értelmében, gyalog, sárban, hóban, napi tíz-tizenöt kilométert is megtenni, magnetofonnal a nyakamban — de megéri. Ezek az imamotívumok eddig csak a *jeles napok* szokásköltészeti anyagában bukkantak föl, nagyritkán, járulékos elemként, szövegbe ágyazva. S most egyszerre áradva törnek elő a mélyből. Hallgassa meg ezt a kozmikus genezis-motívumot:

Ég szülte Földet,
Föld szülte Fát,
Fa szülte ágát,
Ága szülte bimbaját,
Bimbaja szülte virágját,
Virágja szülte Szent Annát,
Szent Anna szülte Máriát,
Mária szülte Krisztus Urunkat, a világ
Megváltóját.

— A motívum elénkrakja a magyar népdal szerkezetét.

— Persze, hiszen népköltészet ez, csak éppen témája miatt imafunkcióban maradt fenn. Nem egy szövegelem *keresztény mezben megjelenő pogány varázsige.* Az archaikus imák motívumai a XVIII. századi Memorialison és Bornemisza Péter XVI. századi bájoló imádságain át az Ómagyar Mária-siralomig, a XIII. század elejére vezetnek, de mítikus elemei még távolabbi időkbe visznek: a *szómágiák* világába Abba az időbe, amikor mágikus és vallásos cselekmények közt elmosódott a határ: a szertartásban ima, áldozat, varázslás és ráéneklés együtt szerepelt. Figyelje meg, hány évszázad kövült bele egy dunántúli öregasszony mondatába: *„Ovasok rája,* és szépön ráteszöm a *Miatyánkot."* Az ősi szertartás átvette a keresztény terminológiát, ahogyan például a Rontás, az Ártás helyébe a Gonosz, majd pedig a Sátán helyettesítődött be. A Tolna megyei Felsőnánán a következő „képtelenségeket" mondta az úgynevezett *vízvetés-imában* egy bukovinai székely öregasszony:

Elindult Szent Antal hét fiával, hét lányával,
hetvenhétféle unokájával,
Tüzes orbáncos dagadott sebeivel,
Fene farkasaival, vad oroszlánjaival . . .

S ugyanebben a szövegben mitény-pogány elemek irracionális lyen katartikus hatású a kereszkeveredése:

Az Úrjézus Krisztusnak gyéken ágya, kőpárnája,
Sütelen kása, főtelen pogácsa,
Ez a Krisztus Urunk vacsorája.

— Nem csak archaikus, hanem apokrif szövegekről is beszélhetünk tehát.

— Az egyház, hivatásának megfelelően, tiltotta ezeket a szövegeket, ha tudomást szerzett róluk, hiszen nyilvánvalóan mindent eleve elítélt, amiben eretnek-pogány elemeket vélt fölfedezni. A tiltás az imák nagyrészét a templomból az otthonba — a nagyközösségből a kisközösségbe — szorította. Így örökítette a műfajt nagyanyáról unokára és tovább a néphagyomány. De a ferencesrendi szerzeteseknek is valószínűleg szerepük volt az archaikus imák keletkezésében és fönnmaradásában. A kolduló rendek ugyanis beépültek a nép életébe. A nép pedig érzelmileg kötődött ezekhez az imákhoz. Nem csak a középkori szenvedéstörténetekben — a jeles időszakokban előadott, folklorizált passiójátékokban — élte át a szenvedést, hanem az otthon elsírt imákban is. Pszichológiai szerepcsere történt: a szenvedő szegény ember *átélte*, hogy Mária és Jézus *még nála is jobban szenvedett.* Ez volt a vigasztalása.

— Miért, hogy az archaikus imák között legtöbb az esti imádság?

— Az ima: defenzív szómágia. A középkori ember imájában a szó bűvös erejébe vetett hit érvényesül. A félelem sötétedéskor tör rá a házra; a Rontás éjszaka gyakorolja hatalmát. Az elemi csapásoknak: háborúnak, járványnak, tűzvésznek, árvíznek kiszolgáltatott középkori ember, a védtelen paraszt éjszakára *maga fölé borította* a szó bűvös hatalmát.

A mágikus tartalom azután betegség gyógyítására, ördögűzésre is áttevődött, s így a babonákkal, a vajákossággal is kapcsolatba került. Néhányan élnek még, akik emlékeznek ezekre az időtlen időkbe visszamutató ráolvasó szóelemekre; emlékezetük egy kihalóban levő ősi gyakorlat tudományos vizsgálatát teszi lehetővé.

— Nehéz-e az öregeket szóra bírni? Milyen a gyűjtőmunka pszichológiája?

— Érteni kell az öregek nyelvén. Ezek a 80—90 éves emberek az élet perifériájára szorultak. Minden lélek mélyén ott van a fontossági tudat, s a peremhelyzetben élő öregekben ez a tudat sebződött meg. Akkor egyszercsak megjelenik valaki magnetofonnal, és komolyan veszi őket. Hagyja, hogy beszéljenek. Izgalmukban olyan emlékezetáradás tör fel belőlük, ami páratlan értékű emlékeket szabadít fel. A család, a falu ilyenkor felfigyel ezekre az öregekre; ráébrednek, hogy az öregember szava közkincs, akár egy régi kódex.

Egy 92 éves öregasszony mondta nemrég: „Nekem már csak teher az élet, mert *nem tudok semmit se tenni.* El vagyok hagyatva örökre *minden dologtól.* Hogy mennyit *dolgoztam* én, most meg ehun vagyok e!" Ez a munkaközpontú életfilozófia adatja velük tovább a hagyományokat; ez végezteti velük az imákat, már mint „egyetlen dolgukat"; ezért szeretnek az öregek tanítani.

— Nem lesz-e tananyag az archaikus népi imákból? Hol tart jelenleg a kutatás?

— Az Új Írásban megjelent szövegeket már bevették a bölcsészoktatásba; most készülő könyvemben kisebb gyűjtemény és tanulmány szerepel, de mintegy ***hatezer*** népi ima még kiadásra vár. Gyakorlatilag az egész magyar nyelvterületen jártam, sok ezer öreggel beszéltem, de tekercs és idő híján már csak a legfontosabb szövegeket veszem föl, a gyakran ismétlődő variánsokat nem. Pedig a variánsok is fontosak: mutatják ***a közösség átörökítő szerepét*** — képzelje, milyen érzés meghallani Vasban és Moldovában, csekély eltéréssel, ugyanazt a szöveget —, másrészt a variánsok alapján keressük azokat az *összövegeket,* amelyek biztosan *voltak,* csak írásos nyomuk nincs. Azonkívül a különféle variánsok — a szájhagyományozás — tükrözik *a költői alkotófolyamat átalakító erejét;* a közösségi emlékezés — zselicségi szóval: *„rávélekedés"* — nem csak idézi a valóságot, de ki is vetíti, jelképes, szürreális eszközökkel:

. . . Íme vala vélle Mária,
Arany fának ága,
Holtaknak bársonya,
Szüzeknek virága,
Leereszté vala sárbodor szép haját,
Kezébe vette világi zsoltárját,
Kibül olvasta szerelmes szent fiának
keserves halálát.

— Az Új Írásban megjelent szövegeket már bevették a bölcsészoktatásba; most készülő könyvemben kisebb gyűjtemény és tanulmány szerepel, de mintegy *hatezer* népi ima még kiadásra vár. Gyakorlatilag az egész magyar nyelvterületen jártam, sok ezer öreggel beszéltem, de tekercs és idő híján már csak a legfontosabb szövegeket veszem föl, a gyakran ismétlődő variánsokat nem. Pedig a variánsok is fontosak: mutatják ***a közösség átörökítő szerepét*** — képzelje, milyen érzés meghallani Vasban és Moldovában, csekély eltéréssel, ugyanazt a szöveget —, másrészt a variánsok alapján keressük azokat az *összövegeket,* amelyek biztosan *voltak,* csak írásos nyomuk nincs. Azonkívül a különféle variánsok — a szájhagyományozás — tükrözik *a költői alkotófolyamat átalakító erejét;* a közösségi emlékezés — zselicségi szóval: *„rávélekedés"* — nem csak idézi a valóságot, de ki is vetíti, jelképes, szürreális eszközökkel:

A kutatás távlatai beláthatatlanok. A műfaj nem csak az *egész* magyar nyelvterületen él, de román, szlovák, német, délszláv népi imák is előkerültek — a jelenség közép-európai, sőt a nemzetközi párhuzam-anyag szerint európai. De a munkával sietni kell. Az én öregeim ideje gyorsan múlik.

— Kodály írta 1917-ben: „. . . Ma egy a teendő: gyűjteni, behordani, mielőtt künnpusztul. E sorok célja sem más, mint rámutatni: van még fölfedeznivaló Magyarországon."

S nálunk mindent többször kell fölfedezni.

Károlyi András: Angyali üdvözlet

VITÁNYI IVÁN:

Gondolatok a táncházban

Aki nem tudja mi az a táncház: néhány élvonalbeli néptáncegyüttes tagsága alapította. Úgy gondolták, kevés nekik, hogy csak színpadra dolgozzanak — ha már elsajátították a népi táncot, szeretnék vele magukat is kimulatni. Összejönnek tehát, havonta egyszer-kétszer (újabban a Fővárosi Művelődési Házban), a Sebő—Halmos zenekar muzsikál, s ők táncolnak a maguk gyönyörűségére.

Őket nézem most, öreg népi táncos, itt oldalt a kispadon. Kedvem volna beállni, de kiestem a gyakorlatból (nem ártana nekünk sem még néha „újítani"). Inkább gyönyörködöm bennük és elgondolkozom.

A közönség szinte ugyanolyan, mint egy beat koncerten. Hosszú hajú fiúk, miniszoknyás lányok, meg farmernadrágosok — mindkét nemben. Talán kicsit több a bajusz, meg a kékfestős ing, meg a ferdén fejbúbra helyezett szalmakalap. De különben ugyanazok a fiatalok. Nincsenek csizmák, jelmezek, nincs semmi máshova (falura) utaló külsőség. S az egész mégis hiteles, néptáncnak is, mai budapesti magyar ifjúsági táncnak is. Belülről jön, ezért szép.

●

Régen láttam ilyet. Mi, annak idején 1943—47-ben, a Muharay Elemér féle népi együttesben ezt akartuk, ezt is akartuk: színpadot is szerettünk volna teremteni a néptáncból, meg a mindennapi életbe is vissza akartuk vinni. Az elsőből azóta életerős művészet lett, nemzetközi sikerek jelzik útját. A másodikat csak emlékként őrizzük, de szép nagyokat táncoltunk a magunk szórakozására. Az emlék valahogy egyre mélyebbre süllyedt. Amikor Jancsó (szintén régi Muharay-együttes tag) a *Fényes szelekben* folyton énekeltette, táncoltatta a kollégistákat, sokakban (egyebek mellett ez is) visszatetszést keltett: mi az ördögöt ugrálnak-hangoskodnak folyton. Holott pontosan így volt: annak a nemzedéknek politikai és emberi felszabadulását-felszabadultságát művészileg a néptánc és a népdal-forradalmi dal fejezte ki legközvetlenebbül. Muharay Elemér, Szabó Iván, Molnár István akkori együttesei azért válhattak országos mozgalom megalapítóivá, mert táncosai egyfajta „szabadtánc" stílust is kialakítottak, amikor nem rögzített koreográfiaként járták a néptáncot, hanem *önkifejezési formaként* improvizálták, azon a jogon, hogy ők ugyanúgy a nép fiai, mint a táncokat őrző-alkotó parasztok.

Aztán úgy látszott, álom, utópista (vagy még rosszabb minősítéssel narodnyik) álom az, hogy a civil életben is lehet néptáncot járni, népdalt énekelni. Voltak, akik ki is mutatták lehetetlenségét, cikkeket olvastunk arról, hogy ne is járjunk utána, ez az idő szava. S a fiatalság valóban nem énekelt és nem táncolt. Tanítottuk a népdalt az iskolában (megtanítottuk sajátságait, szerkezetét és elemzését is), előadtuk a kórusokban, vagy együttesekben és az operában, de nem énekeltük, nem táncoltuk. És most tessék: ez a csapat fiú és lány egyszerre ismét úgy énekeli és éli, mintha ott folytatná, ahol mi húsz éve abbahagytuk, s mintha el sem hangzottak volna fölötte a gyászbeszédek.

Pontosabban nem is úgy, hanem sokkal jobban.

●

Mert benne van a táncban a legjobb néptáncegyüttesek húszéves színvonalemelkedése. Itt most húszan-harmincan-ötvenen táncolnak úgy, ahogy minálunk akkor kettenhárman. A tánc gazdagabb, sokszínűbb, átéltebb. Az egész rendezettebb és érettebb. Sajátos módon éppen azáltal hitelesebb néptáncként is, hogy a mai fiatalok használatában át is alakul, ismét önkifejezéssé válik.

Még különösebb a zene fejlődése. Mi is szerettünk volna ilyen zenekart, mint a Hamos—Sebő duo, s a velük együtt muzsikáló fiatalok. (Most éppen egy lány nagybőgőzik, egymás kezéből veszik ki a hangszert.) Akkor is éreztük-tudtuk, hogy fel kell eleveníteni a népi zene házi-zenélés hagyományait, de nem volt ember, aki megcsinálja. Egyideig dilettáns módon muzsikálgattunk, majd átadtuk a szót a népi címkével ellátott cigányzenekaroknak. És Sebőék most megtanulták a népi zenélés anyanyelvét, s bekövetkezett a „csoda": közel tudtak kerülni vele a mai fiatalokhoz.

Sebőék azt is remekül csinálják persze, hogy a folklórhoz való hűségüket újító-alkotó törekvéseikkel is egyeztetni tudják. Nemcsak a nyenyerét veszik elő, a gitárt is, zenéjük úgy népzene, hogy valamilyen módon beat vagy pop is egyszersmind, a fiatalok legalábbis úgy hallják, így fogadják. A parasztegyüttesek harmóniáit újakkal egészítik ki, a stílusban maradnak, mégis modernek. Énekelnek, jellegzetes népi hangvétellel, de gyakran *többszólamban*. Többszólamúságuk karaktere is igen tanulságos. Nem a sláger vagy a cigányzene érzelmes harmóniáival oltják össze a népdalt, de a kórusirodalom hagyományaiba sem fogódznak. A legegyszerűbb, legkeményebb megoldásokat választják — szívesen énekelnek például kvint párhuzamban, azon a módon tehát, amelyen az európai zene fejlődése is az első lépést tette a többszólamúság felé, jó ezer évvel ezelőtt. S ezek az ősi hangzatok ma egyszerre modernként hatnak, erősnek, fiatalosnak, újszerűnek. A fiatalok szívéig hatolónak.

●

A kérdés tehát, amelyen most már igazán el kell gondolkozni: miért éppen most következett ez be. Mi lehet az oka annak, hogy mi hiába kerestünk ilyen zenészeket (pedig sorrajártuk az akkori legjobbakat — a mai Kossuth-díjasokat), ma pedig érdekes, zeneileg értékes népzenén alakuló népszerű zenei stílus bontakozik ki? Miért éppen most érkezett el az idő arra is, hogy a néptánc ismét megpróbálhasson mindennapi tánchelyi szórakozássá válni?

Hallottam már a kérdésre olyan választ, amely a narodnyikizmus újjáéledését, a nacionalizmus fellángolását gyanítja mögötte. S nem tagadom, ennek is van szerepe, olyan ideológiáról van szó, amely ma is széles körben hat, s a nemzeti eszme minden megnyilvánulására ráakaszkodik. Nagyon rossz szolgálatot tenne azonban a nacionalizmus elleni harcnak, ha a népművészetnek a mai életbe beáramlásában pusztán vagy elsősorban ennek hatását látnánk. Az alapvető okokat keresve legalább annyira fontos a történelmi párhuzam: a mai fejlődés éppen a felszabadulás utánit folytatja.

Ahogy itt ülök a táncolók közt, érzem, hogy a légkörben: az itt megjelent fiatalok felszabadultságában, öntudatában van valami hasonlóság. Sokat lehet és érdemes is vitatkozni a mai fiatalokról, de észre kell vennünk a korszakváltást: ez már olyan nemzedék, amelyen az ötvenes évek vargabetűi, csalódásai nem hagytak közvetlen nyomot.

Nem fejbólintó jánosok: ellenvéleményük is van, olykor igazságos, olykor bizonyára igazságtalan, ki is mondják, de valahogy még kesergéseikben is otthon érzik magukat. Ezek itt mindenesetre, hiszen ezt fejezi ki felszabadult mozgásuk. A tánc, mint minden művészet, árulkodik; pszichológusok joggal használhatnák tesztnek vagy terápiának; csak az táncolhat felszabadultan, aki belülről érzi a felszabadultságot. Ebből a szempontból nézve ez az itt látható tánc a legjobb, amit egyáltalában láthatok, boldogok lehetnénk, ha minden fiatal így táncolna, ha valóban széles körű mozgalom fejlődne belőle.

Az alapvető ok tehát társadalmi, a nálunk kialakult élet erejéből fakad. Több más tényező is hozzájárul: a Kodály kezdeményezte zenei nevelés, amely az ifjúságnak mégiscsak jelentős részét érte el, a beat-mozgalom, amely szintén számottevő fiatal tömegekben helyezte hatályon kívül a slágert, s tette őket fogékonnyá újfajta, keményebb hangzatokra. S ha már a nacionalizmusról szóltunk, nem feledkezhetünk meg az ellenkezőjéről sem: a néptánc és népzene *folk* néven divatként is tör be Dévény felől.

●

Mindezzel együtt: pozitív jelenség a népművészet iránti érdeklődés, de éppen azért fontos, mi a további sorsa. Megmarad kis szektának (ami voltaképpen ma is), vagy országos mozgalommá fejlődik? S ha ez utóbbi következik be, mivé válik a fejlődés következtében? Nem süllyed-e mégis egyszűk körű népieskedésbe, vagy ellenkezőleg: nem oldódik-e fel túlságosan? Most még van idő megfontolásra. Sok nagy lehetőség kínálkozik. Ez a mozgalom összekapcsolódhat és átformálhatja a beat csendesülő hullámait, hozzájárulhat az évek óta oktalanul elhanyagolt társasági táncoktatás megreformálásához, új szórakozási formát adhat az ifjúságnak... Merész álmok? Igen. De 1960 után, mikor az első beat-előd ök megjelentek, s kisszámú, vegyes közönségüket botrányok közepett szórakoztatták, ki gondolt volna e mozgalom későbbi, az egész ifjúságra kiterjedő hatására?

A beat-zene mozgósító erejének *közművelődési* célból való felhasználásával — ismételt sürgetések ellenére — elkéstünk. (Bár nem késtünk *le* róla.) A népművészet iránti érdeklődés új hullámát azonban még idejében illeszthetjük be a közművelődés kialakuló új rendjébe.

WEÖRES SÁNDOR:

More physico

Sötétség

Nem hordva többé csillagot
az éjfél olyan elhagyottan
ül a világon mintha ottan
nem volna minden elhagyott.

Kerengés

Homály örökösei
magukba ható világok
szívják önnön mérgüket
különjáró sejtjeikbe
s a gáttalan éjszakában
nincs tisztító zivatar
csak a részek szaladgálnak
az egésztől mérgezetten.

Sugarak

Tükröt pirosító,
fényt s árnyat hasító
sugarak,
kristályban nyilalló,
síkon, élen omló
zuhatag —

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő
1978 JUL 21
A Hét

Plugor Sándor

1021

Munkásportré

PLUGOR SÁNDOR

KILÁTÓ

neknek (gyérebben zsugorított) általában hanyatt, kinyújtóztatva fektetése a sírgödörbe. 8. Szinte egyetlen sírból sem hiányozhatnak a sokszor terjedelmes és meglehetős számú, de mindent összevetve többnyire mégis szegényes mellékletek (rendszerint három jellegzetes edényfajta, vas harci csákány, kés, csont, bronz vagy vas nyílhegyek — a férfiak esetében —, orsónehezékek, egyszerű bronz ékszerek — a női sírok esetében). 9. A halott mellé, a túlvilági életben való hit miatt helyezett tárgyak az ún. sírmellékletek elrendezésében észlelhető határozott következetesség. 10. A holttetem mellé rakott, valószínűleg a torban elfogyasztott állat (szarvasmarha, juh, ló, disznó) húsos-csontos részeinek előfordulása az esetek java részében . . .

Mindezek és sok más, helyszűke miatt ez alkalommal föl nem sorolható, látszólag jelentéktelen, de valójában föltűnően figyelemre méltó apróság, jellegzetes anyagok (pl. a csak a Perzsaöbölből meleg vizeiben élő kauri-kagyló változat, realgár rögöcskék, mészfoltok stb. stb.) napról napra élesebben kirajzolódó szállal fűzik ezt a korai vaskor végén ide költözött népességet a délorosz országi korai vaskor szkíta lakosságához, annak is a Dnyeper-folyam középső vízgyűjtő területén ismeretes csoportjához, az ún. Kiev—Poltava környéki, egészen szabatosan a Tyázmin-folyócska vízvidéki régebbi csoporthoz.

Ez a közösség, egyelőre inkább sejtett, mint kiderített okok következtében az i.e. VII—VI. évszázad fordulóján Moldván s a Keleti-Kárpátok járható szorosain át nyomult be Erdély földjének számára legmegfelelőbbnek tűnő, korábbi hazájuk természeti adottságait leginkább megközelítő ligetes-füves vagy nyílt lombhullató erdeiű közép erületeire, mindenekelőtt a Maros, Küllők, Kis-Szamos meg az erdélyi Sajó menti tájakra. Mintegy másfél évszázadig itt élték a maguk sajátos, hogy úgy mondjuk: látszat szerint „csángó", valójában a legelőket ésszerűen fölös kihasználó életét. Ökrök vontatta, ratkerekű, födött, nehéz szekereken volt a lakásuk. Főként szarvasmarha- meg juhtenyésztésből tartották fenn magukat. Disznóhizlalásuk kétségtelen bizonyítékai szerint azonban csak a közösségek (apai nemzetségek, nagy családok) férfi tagjai élhettek mozgékonyabb életet, a népesség nagyobb része huzamos

A szkítával rokon
meg a tulajdonképpe
vetségek óriási terül
számos különböző er
pességet tartottak ös
Mindez művelődési,
csereforgalmát, azon
évszázados történet
egységes arculatú anyagi és szellemi műveltség összeötvöződését eredményezte. (Művészeti téren pl. az ún. „szkíta állatstílus" a legkiemelkedőbb alkotásuk.) Ebbe az eurázsiai keretekben élő, szerfölött jelentős művelődéskörbe (a szót régészeti meg földrajzi értelemben használjuk) tartoztak különben a finnugor népességek déli csoportjai is, köztük a Középső-Volga melléki ananyinói-műveltség hordozóiként tekinthető, időben és térben távoli őseink is. (A régészek azért tapasztalnak oly sok rokon vonást egyrészt a Hérodotosz-korabeli, i.e. V. századi szkíták, másrészt a honfoglaló magyarok főként régészeti nyomokban követhető hagyományai, szokásai között . . .)

A fentebbiekben csak egészen röviden vázolt, az ország eme részén a kései vaskor utolsó szakaszában (az ún. Hallstatt D szakaszban, tehát nagyjában i.e. 700—550 között) kibontakozott történelmi folyamat végeredményben hozzájárult a géta—dák anyagi és szellemi műveltség kiteljesedéséhez. A korai vaskor végső szakasza gazdasági-társadalmi viszonyainak minden tekintetben elmélyültebb, alaposabb tanulmányozása elmaradhatatlan föltétele a géta—dák műveltség vizsgálatának. A jelzett korban változatosan pergett események részletes ismerete hiányában ugyanis nem lenne megraizolható a kései vaskor (az ún. La Tène időszak) társadalmi-gazdasági feilődésének még csak megközelítően teljes képe sem. Ezeknek a lényeges történelmi előzményeknek a figyelembe vételével értheto meg viszont a géta—dák társadalom feilődésfolyamatának a Burebista-féle dák államkezdetig nyúló töretlen fölfelé ívelése is . . . Ezért utal a sokoldalúan feilett szocialista társadalom építése nagyvszabású, átfogó programiának első fejezete bizonyos ókori magasrendű műveltségeknek: a görögnek, rómainak, perzsának (= iráninak, tehát, többek között a szkítának) számottevő hatására.

FERENCZI ISTVÁN

TUDOMÁNY

Plugor Sándor

Magyar Nemzet 1982. VIII. 1.

Plugor Sándor látomásai

Bábeli hangzavar, kikötőbe térő vitorlások, a sétányt megtöltő ízléstelen vásári bódék szomszédságában találjuk a *Balatoni Galériát*. Balatonfüred lelkes lokálpatriótái régóta fáradoznak, hogy felélesszék a valamikori pezsgő kulturális életet és a hagyományokat.

Disco-programokat, zenés sétahajókat reklámoznak mindenütt, a vásári forgatagban rendhagyó az a plakát, ami a Sepsiszentgyörgyről érkezett *Plugor* Sándor grafikus-festőművész kiállítására invitál.

Versek ihletése

Különleges világba csöppen az ember, ha végignézi Plugor Sándor képeit. Leheletfinom vonalú grafikái közül — időrendi sorrendben — a Petőfi Sándor verseinek témáira készült metszeteket említhetnénk először, majd Ady Endre, József Attila, *Illyés* Gyula, *Sütő* András, Szilágyi Domokos, *Farkas* Árpád és *Kányádi* Sándor a „társszerző". Lényegében valamennyi grafika fémkarc. Az alapötlet a szövegből táplálkozik, társítva a művész saját átélésével, élményanyagával. Viszontláthatjuk Szilágyi Domokos *Öregek könyvé*-nek rajzait. Ezekről sokan úgy beszélnek, mint illusztrációkról, pedig nem tekinthetjük azoknak, hisz ebben az esetben nem az történt, hogy a könyvkiadó felkért egy grafikust a kész szöveg illusztrálására, hanem fordítva. Szilágyi Domokos merész vállalkozása volt, hogy a már kész rajzokhoz verset írjon.

— 1963-ban összegyűlt 80 rajzom apámról, anyámról, a szomszédokról, a kökösi szülőföld legkedvesebb embereiről. Ezeket többször is végignézte Szilágyi Domokos és egyszer azt mondta, hogy az öregekkel úgysem törődik senki, kevesen szeretik őket; csináljunk nekik ezekből a képekből könyvet. Valamiféle kárpótlásra gondoltunk mind a ketten. Szilágyi Domokos kiválasztott vagy 20 rajzot, hogy ő ír majd hozzájuk 700 sort és írt 699-et. Így született meg az Öregek könyve.

— *Az öregekhez való ragaszkodása milyen élményekből táplálkozik?*

— Apám az első és második világháborúban vagy tíz évet töltött a frontokon a hazáért. Mikor én világra jöttem, ő 48 éves volt és tízéves voltam, mikor hazakerült. Az első megrendítő élményem, amikor tífuszosan, a halálból kivergődve megérkezett. A falu közepén láttam meg sovány, szakállas alakját két asszony között, akik támogatták — olyan volt, mint Michelangelo görnyedt Pietája. Nem akartam elhinni, hogy ez a szakállas nyomorék az én apám. (Azért is ragadott meg annyira Illyés Gyula *Koldusok* című verse, mert társult bennem a vers apám hazaérkezésével, hisz ő is tönkrementen, kisemmizett lelki és testi állapotában tért haza mindkét háborúból.) A kitartó ápolás végül talpraállította, de én már csak az öreget láttam benne — lehet, hogy ezért szeretem az öregeket. Az Öregek könyvé-re gondolva elhoztam az 1963-ból való kökösi rajzokat is.

Fémkarcok és festmények

— *Már említette Illyés Gyulát. Megrendítő a Koldusok ihlette önvallomás, de a sorozat többi darabja is.*

— A grafikák java része a hetvenes évekből való, az Illyés-sorozat lényegében 1972-ből. Apám 1972 januárjában halt meg, akkor volt az Illyés-évforduló is. Az *Igaz Szó* rajzokat kért tőlem, s így készült el az Illyés-sorozatom, mert valahogy mindjobban belemelegedtem a művei olvasásába. Mintha a saját gyerekkorom elevenedett volna meg: Ozora és Kökös, a Puszták népe és apámék élete, az én gyermekkori élményeim. Az Igaz Szóval való együttműködés Farkas Árpádnak köszönhető, aki szintén Sepsiszentgyörgyön él. Egy-egy évfordulónál mindig megkérdezte, volna-e kedvem rajzokat készíteni. Így születtek meg a Csokonai, Illyés Gyula és József Attila ihlette fémkarcok.

— *Festményei — melyeknek színeit a kiállítási katalógusban Szekér Ernő „valóságkérgű"-nek nevezi — témaválasztásukkal is rendhagyóak. Gondolok itt például a Lósorozatra.*

— Minden állat közül a lovat szeretem a legjobban, talán azért is, mert ma már egyre kevesebb van belőle. Persze, lovakról őrzött sok-sok emlékképemhez irodalmi és képzőművészeti élmények is járultak.

— Tájképpel is szeretek foglalkozni (főként temperával dolgozom), de ez inkább a természettel való kapcsolatteremtés lehetőségére ad jó alkalmat, arra, hogy az ember ne ragadjon be csak a műtermi munkához és egyoldalúan, a természettől elzártan dolgozzon. Hasonlóképpen jó alkalom az élményvilág frissítésére a személyekről festett portré is.

— *Grafikusnak vagy festőnek vallja-e inkább magát?*

— Nem szeretem, ha beskatulyáznak. Úgy érzem, hogy mind a kettő vagyok, sőt nagyon is izgat minden egyes művészeti ág. Az ember mindig érzi, hogy most színben tudna valamit kifejezni, vagy csak fekete-fehér vonallal.

Kökösről Sepsiszentgyörgyig

— *Szülőfaluját, a háromszéki Kököst, az tette „nevezetessé", hogy határában esett el a 48-as székely forradalmár Gábor Áron. Ebből a kicsi székely faluból merre vezetett az útja?*

— Mint minden gyermek, én is a sárban, homokban rajzoltam először, később a palatáblával folytatódott. 1954-ben Nagy Pál festőművész-pedagógus tehetségkutató útja során eljutott hozzánk Háromszék alsó csücskébe is. Neki köszönhetem, hogy a marosvásárhelyi képzőművészeti középiskolába kerültem, majd a kolozsvári Képzőművészeti Főiskolára. Szeretettel gondolok vissza Marosvásárhelyre, erre a csodálatos, szabadszellemű iskolára. Nagy Pál rendkívül jó pedagógus és jó erkölcsű ember volt, igazi „szép ember". Bordi András, Barabás István, Piskóthy Gábor mind jó tanárok és jó képzőművészek. Kilencen végeztünk, mindegyikünknek sikerült a főiskolai felvételije; most nyolcan próbálunk dolgozni, szolgálni a megmaradást és a jövőt.

— A kolozsvári főiskola elvégzése után Brassóba kerültem, ahol hat évet töltöttem el, de az adott körülmények nem voltak olyan kedvezőek, hogy végképp megbarátkozzam ezzel a „fekete" várossal. 1971-ben költöztem Sepsiszentgyörgyre, ahol erkölcsileg és lelkileg is otthon vagyok.

— Azt szeretném, ha kiállításom látogatói megéreznék, hogy békés szándékkal jöttem ide. Ezért hoztam el és itt mutatom be először *„Apostol"* című képemet, amely egy öregembert ábrázol galambbal a kezében. Ezt a galambot évszázadok óta ápoljuk, féltve melengetjük a kezeink között. Ez legyen az én üzenetem is.

Zika Klára

Századik születésnapját ünnepli Havas Irma nyugalmazott tanárnő, Mikes Lajosnak — a kiváló irodalmi szerkesztőnek — özvegye. „Irma asszony" a „rejtélyes doktor" harmadik felesége volt és alakja fel-felvillan Krúdy Gyula, Szomory Dezső, Fodor József írásaiban, De szó esik róla Kellér András remek Szomory-portréjában, az Író a toronyban című esszében is. Eszerint a szerkesztő sokszor elhanyagolta családját is, hogy kedves írónővel foglalkozzék, de „Irma asszony" ezért nem sértődött meg: inkább meghívta férje (gyakran már idősödő) „nevelt fiai"-t is. Mikesné Havas Irma — akinek veje volt Szabó Lőrinc is — sokáig élt együtt legkisebb leányával és annak férjével, Füsi József íróval. Néhány éve mindketten meghaltak. Most Füsi József fia — özvegy Mikesné unokája — a gyámolítója a százesztendős „Irma asszony"-nak.

◆

Gyarmathy Tihamér: Téridő a világképben című olajfestménye lesz A hónap műtárgya augusztusban a Nemzeti Galériában.

emberért

„azokat a társadalmi bajokat, amelyekkel megbirkózni nem tudunk, nem létezőnek tekintjük." S ha e gondok-bajok orvoslására az államnak akad segítőtársa, vajon miben segíthet? Alakulhat-e szövetkezet, munkaközösség, társaság a szociális szférában? Ha igen, milyen feltételekkel? Működhet-e magánszanatórium, utókezelő? Létrehozhatnak-e vállalkozók bölcsődét, csecsemőotthont, netán egészségügyi gyermekotthont? Szociális otthont? Öregek napközijét? Miképpen adható vállalkozásba a házi szociális gondozás, a gyermekek üdültetése? Aztán: alakulhat-e orvosi munkaközösség, mondjuk nyugdíjas orvosokból? Vagy gyógytornászok, gyógymasszőrök munkaközössége? És még egyszer: mik a feltételek? Úgy hírlik, e kérdések javarészének — és talán még néhánynak, hiszen hosszan sorolhatók — megválaszolásán már fáradoznak az illetékesek.

Biztonság — és jog

Az említett előterjesztésben többek között ez áll: jelenleg gyakorlatilag nagyon kevés mód van arra, hogy az érdekeltek legálisan, öntevékenyen, szervezett módon ellássák, segítsék a rászorultakat, mert ennek *a feltételei még nem alakultak ki megnyugtató módon.* A meg nem oldott humán, szociális és kommunális igényekről ma *nincs teljes áttekintésünk,* mert ezek a felszínen nem is jelentkezhetnek, a családok kénytelenek problémáikat saját maguk, mérhetetlen erőfeszítéssel megoldani, vagy elviselni.

Ráadásul még valami átalakult. Hogy miért, ez szociológiai elemzést érdemel, de kétségtelen, hogy a családok struktúrája megváltozott. Témánk szemszögéből nézve a család régebben egyfajta *naturális biztosítási együttes* volt, mindig akadt, aki önzetlenül segíteni tudott és akart a rászorulókon. Ma már ez többnyire nincs így, a fiatalok viszonylag hamar elkerülnek hazulról, gyakran másik városba is költöznek. A lakásviszonyaink sem teszik lehetővé, több generáció kényelmes együttélését. A rokoni kapcsolatokon alapuló *biztonságérzet* már nem olyan erős, mint valaha volt. Mit lehet tenni? Rendezni kell a jogi problémákat, — és hadd jöjjenek a vállalkozók!

Ha ilyen egyszerű lenne... A jogi kérdés ugyanis *csak az egyik oldal.* Nem elég azonban csak ezzel foglalkozni, azt is meg kell vizsgálni, vajon mik a humánszolgáltatások létrejöttének *közgazdasági, anyagi* feltételei? Erre is kerestünk választ.

Kapuvári Gábor

Új tudományos me

Az apasá

Bár a menyasszonyok mintegy egyharmada már gyermeket vár, amikor férjhez megy, nem minden férfi akarja elvenni azt, akit teherbe ejtett. Mert menekül a felelősség elől, mert nem bizonyos abban, hogy ő a „tettes". Arra gyanakodik, hogy a gyermek anyja talán mást is részesített kegyeiben. Az utóbbi időben esztendőnként tízezerkétszáz gyerek születik házasságon kívül és négyezer—négyezerötszáz esetben indítanak pert a származás megállapítására. Vagy az anya keres apát a gyerekének, vagy a vélelmezett apa fedezi fel, hogy „fattyút" nevel. De arra is van példa, hogy nemcsak a házasságon kívüli, hanem a frigyen belüli gyereket sem vállalják. Tízéves házasság után válás előtt hirtelen rádöbbent a férj, hogy a fia nem vér a véréből. Így akart bosszút állni a feleségén? Így akart megmenekülni a tartásdíjtól?

Apasági perekben ítélkezni a bíróságoknak sem könnyű. Kevés a bizonyítható tény, sok a kuszaság és ellentmondás. A bíróságok tudják a felelősségüket, nem úgy, mint netán a felperes vagy az alperes. Tudják, hogy a gyerek sorsát jó irányba tereli, ha családi állapota összhangban van a vérségi kötelékkel. Ha teljes jogú tagja az apa családjának. Törvénytelen gyerek ugyan nincs, de a rendezetlen családi állapotnak megannyi a hátránya. Akit az apja nem ismer el, attól az anya — kiváltképp, ha éretlen vagy erkölcstelen teremtés — megvonhatja a szeretetét. Nem teremt a gyereknek otthont. Talán a pénze nem elég, vagy a képessége hiányzik hozzá. A családon kívüli felnevelkedés pedig sok veszéllyel jár. De igazságtalanság, ha olyan férfit terhelnek meg az apai kötelezettségekkel, akitől nem származik a gyerek.

Ami perdöntő lehet

Íme egy természettudományos felfedezés, amelynek *igen nagy a társadalmi értéke és gyakorlati haszna.* Ekként méltatta az egyik opponens, dr. *Bujdosó* Györgyi kandidátusi értekezését. Az értekezés tárgya: *A származásmegállapítás igazságügyi, orvosi és szociológiai vonatkozásai.* A témában járatlanoknak is izgalmas volt az értekezés ismertetése és a vetített ábrák megtekintése. A többi között megmutatták egy felnőtt férfi és egy kisfiú közötti külső hasonlóságokat, azokat a kis részleteket, amelyre általában nem figyelünk fel — mint az állon a központi gödröcske, az ajak

TISZTELT ELŐFIZETŐK!

Tájékoztatásukra közöljük, hogy a nyári szabadságuk ideje alatt ideiglenes címükön is megkaphatják előfizetett lapjaikat.
Az utánküldés igényét a lakóhely szerint illetékes hírlapkézbesítő postahivatalnál, a szabadság megkezdése előtt legalább hat nappal kell szóban vagy írásban kérni.
Az alábbiakban ismertetjük a fővárosi postahivatalok címét és telefonszámát.

Kerület	Hivatal neve	Postacím	Távb. szám
I.,	Budapest 114.	Krisztina krt. 6—8.	1525	350-350/1574
II.,	Budapest 114.	Krisztina krt. 8—8.	1525	350-350/1673
III.,	Budapest 3.	Kiscelli út 7—9	1300	389-315
III.,	Csillaghegy	Szentendrei út 321.	1311	888-906
IV.,	Újpest 1.	Bajcsy-Zs. út 18.	1325	491-106
V.,	Budapest 62.	Lenin krt 105—107.	1376	121-200/56
VI.,	Budapest 62.	Lenin krt 105—107.	1376	121-200/59
VII.,	Budapest 70.	Verseny u. 5.	1425	428-118 101
VIII.,	Budapest 70.	Verseny u 5.	1425	428-118/115
IX.,	Budapest 100.	Üllői út 114—116.	1476	220-433
X.,	Budapest 10.	Kőrösi Csoma S. 5.	1475	575-719
XI.,	Budapest 112.	Vásárhelyi P. u. 4.	1502	887-327
XII.,	Budapest 114.	Krisztina krt. 6—8.	1525	350-350/1574
XIII.,	Budapest 62.	Lenin krt 105—107.	1376	121-200/25
XIV.,	Budapest 70.	Verseny u 5.	1425	428-118/286
XV.,	Rákosszalota 1.	Dózsa Gy. u. 68.	1601	592-572
XVI.,	Cinkota	Rádió u 6.	1629	632-525
XVI.,	Rákosszentmihály	Rákosi út 71.	1626	636-087
XVI.,	Mátyásföld	Mátyás kir. tér 7.	1630	637-292
XVI.,	Sashalom	Veres Péter u. 28.	1631	637-404
XVII.,	Rákoshegy	VI. utca 1.	1632	681-100
XVIII.,	Pestlőrinc 1.	Vöröshadsereg 214.	1675	281-09
XVIII.,	Pestlőrinc	Vörösfenyő u. 172.	1682	180-120
XIX.,	Kispest 1.	Bajcsy-Zs. tér 28.	1701	527-488/6
XX.,	Pesterzsébet 1.	Toplagyár tér 10.	1725	478-393
XX.,	Soroksár	Marx K. 153.	1734	179-538
XXI.,	Csepel 1.	Tanácsha. tér 21.	1751	142-416
XXII.	Budafok 1.	Varga J. tér 21.	1775	285-450
XXIII.,	Nagytétény	Nagytétényi út 268.	1780	264-629

Plugor Sándor

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Grafikai kiállítás

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1979 OKT. 09

Közművelődés

/ 102 /

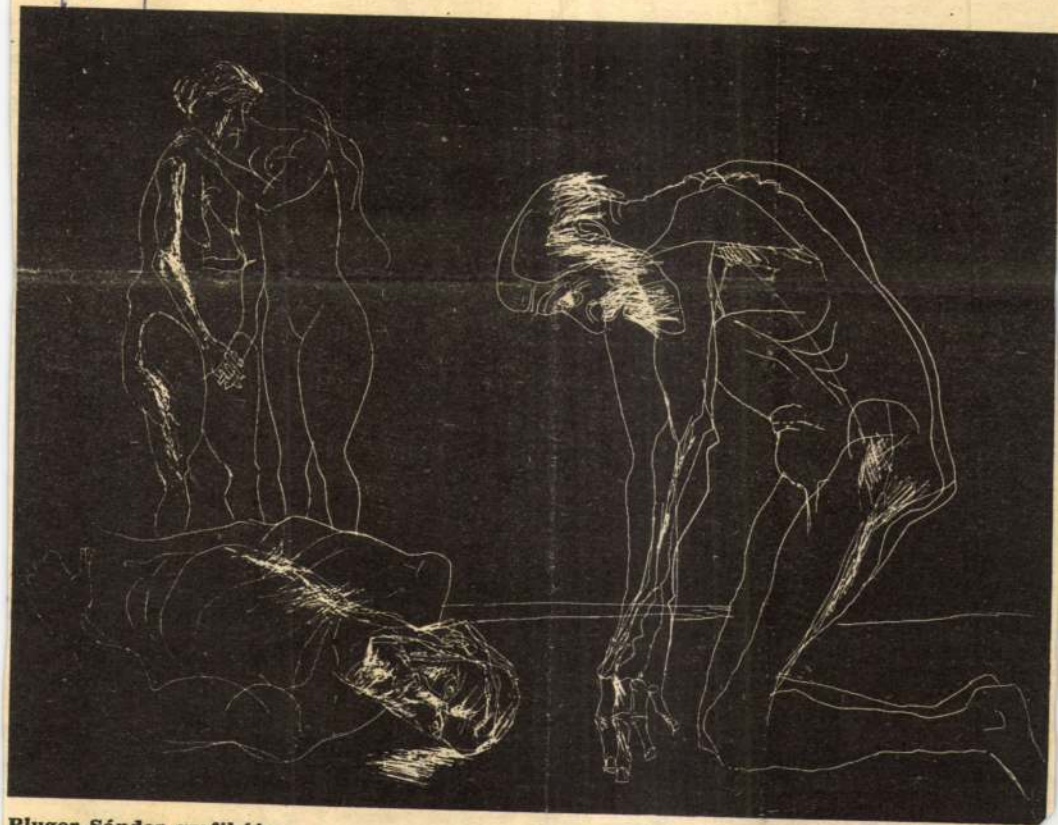

Plugor Sándor grafikája

Hirdetés

A KOHÁSZATI GYÁRÉPÍTŐ VÁLLALAT
a Székesfehérvári Könnyűfémműben kivitelezésre kerülő munkáihoz

felvételt hirdet

az alábbi munkakörök betöltésére:

gépésztechnikus, általános lakatos, géplakatos, csőszerelő, ívhegesztő, villanyszerelő.

Jelentkezni lehet: a Székesfehérvári Könnyűfémműben vállalatunk építésvezetőjénél, ALMÁSI JÁNOS elvtársnál (8—14 óráig).

Telefon: 12—465/357. 4071

FEJÉR MEGYEI VENDÉGLÁTÓIPARI VÁLLALAT

EXPRESS-HIRDETÉS

— 250-es **TS MZ** eladó. Szfvár, Melencei u. 48. 011 527

— ZI-s 1200-as **LADA**, építkezés miatt sürgősen eladó. Sárszentmihály, Árpád utca 10. 011 416

x Egy db CM-es **SKODA** ezres, príma gumikkal eladó. Érdeklődni: 17 óra után. Szfvár, Palotai u. 15. 4292

x Kifogástalan állapotban lévő ZS-s **TRABANT** 601 Speciál eladó. Szfvár, Géza u. 83. 4225

— IO-s 1200 **LADA** eladó. Érdeklődni kedden délután. Szfvár, Kertalja u. 11. sz. alatt. 4295

x CM-es 1000 **SKODA** jó állapotban, olcsón eladó. Szfvár, Gárdonyi G. u. 14. Telefon: 13-591. 4214

— Kétéves, egyszoba, 2 félszobás OTP öröklakásomat kisebbre **CSERÉLNÉM**, megegyezéssel. „Tavaszi beköltözés" jeligére a Hirdetőbe. 011 525

— **CSALÁDI HÁZ** eladó, Széchenyi út 86. Érdeklődni: Szfvár, Palotai u. 74. Polgár. 011 524

— Kertes, családi **HÁZ** eladó. Érdeklődni: Szfvár, Brassói út 152. (Maroshegy). 011 509

— **JÁRÓKA**, gyermekágy matraccal és mély gyermekkocsi eladó. Szfvár, Puskin u. 2. 011 529

x CN-es 601-
BANT jó állap
adó. Érdeklődn
után. Cím: Sz
zsef u. 2/D II/1.

— Háromszob
gázfűtéses, tar
kesfehérvári
hasonló **BUD**
cserélem. Te
órától. Buda
684, vagy „79
jeligére a Hirc

— Kétszob
HÁZ 260 n.-ö
csössel, sürgő
esetleg városi
összkomfortos
hető. Kőszárh
127. Érdeklődn
tól.

x **HÁZ** elac
fehérvár, To
4. sz. Érdeklő
halombatta,
renc u. 2. IV/

ÁLLÁST KERES? ITT TALÁL!

x A SZÖVBER Vállalat felvesz gyakorlattal rendelkező gépírónőt azonnali belépéssel. Jelentkezés és bővebb felvilágosítás a vállalat titkárságán. SZÖVBER Vállalat. Szfvár, Zalka M. u. 11. 4243

— A Fejér megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat megvételre felajánl: 1 db IFA W—50 L/ADK 70 típusú darus gépkocsit teljesen új állapotban. ...vállalat köz-

SE 50—80 frsz. ZUK
ponyvás gépkocsi
és 1 db tárcsafékes

ZÖLDÉRT Vállalat S
SZÉKESFEHÉRVÁR, V

Telefon: 12-580.

1972 JUL 2-

Plugor Sándor

OLVASÓNAPLÓ

Farkas Árpád: JEGENYEKÖR

1021

Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1971.

Farkas Árpád romániai magyar költő az ún. Forrás-nemzedék második hullámához tartozik. 1944-ben született Siménfalván, s első kötete 1968-ban jelent meg *Másnapos ének* címmel. Ebben egy olyan fiatalember képe bontakozik ki, aki úgy indul neki a nagyvilágnak, hogy szülőföldjétől, népétől se óhajt elszakadni sem mint élményvilágtól, de mint formaadó, nyelvteremtő forrástól sem. Ez a magatartása, amelyet bízvást bartóki—illyési modellnek is nevezhetnénk, azóta sem változott, legfeljebb költőnk világa gazdagodott mondanivalóban és kifejező eszközökben. E magatartás tudatosságát talán éppen a címadó vers fejezi ki legjobban: a körben őrtálló „pengevézna" ringású jegenyék közül, amelyek egyben a földhöz kötöttséget, bezártságot is jelentenék, csak egy út van,

... csak föl!!!
mint a
f
ü
s
t

Igen, ez a fölfelé, ez a kifelé törés látszik a költő egyik legfőbb kifejezni valójának. A versek fő vonala ugyanis ami egyben líraiságuk hevét, erejét is adja, valami ősi lázadás a dolgok megszokott rendjével, elnyomó konformizmusával szemben. A kötet első versei szinte mind valamilyen lázadásról szólnak, lázadást sejtetnek konkrétabb, vagy kevésbé konkrét formában, de az ilyen részletek is a költő fő gondolatának irányát mutatják, mint a *Parasztudvar* alábbi sorai:

Csönd. Csak a gyomok lázadnak,
az eltaposottak.
Trágárzöld paréj habosodik, tülekedik a récefű,
papsajt; keréknyom csattog az
arankás mélyben,
ezeréves lóganyébomba robban, egy meglibbent fűszál
a csűrkaput becsapja,
Kiröppen az udvar a világhuzatba,
fölszállnak aludttej-kövek,
léckerítésre húzott cserépedények
tovaszállnak ...

Ezt a robbanni kész lázadást érzi a megszelídített állatokban is: Kockázat, Háziállatok.

MÓRÉ MIHÁLY : PORTRÉ (CERUZARAJZ)

Már a „lázadó" versek képei, élményanyaga is a szülőföldhöz, a gyermekkori környezethez kapcsolódnak, s a másik nagy mondanivaló, hol közvetve, hol közvetlenül, éppen a hozzájuk való hűség, a hozzájuk, általuk való megkötöttség. Ezt fejezik ki pl. olyan költemények, mint a *Kőrösi Csoma Sándor*, az *Idegenben* stb. s a *Jegenyekör* utalása: innen nem el, csak fölfelé vihet az út, s a versekben kifejezésre jut az elszánás is, hogy a költő vállalja, s valami konok székely daccal, melynek a célja már Tompa László versenyben is ott csillogott, végig is harcolja ezt a sorsot (Avaron), mert tudja jól, amit egy másik költemény képsora hirdet:

Fut, fut a hó, a kis hegyiló
bokája benne meleg.
Élni hó alatt is lehet jó,
de csattogó szélben érdemesebb.

(Hófúvás)

Az a szél, amely Farkas Árpád világának füstjét vagy havát fölfelé hajtja, színekké, képekké kavarja, a szürrealizmus. Ha a könnyebb megértés végett ennek a szürrealizmusnak a forrásvidékét keressük, akkor az európai törekvések (G. Lorca) mellett József Attila hasonló irányú verseiben, s a népköltészetben találhatjuk meg, ideértve pl. a magyar népköltészet mellett az ősi héber zsoltárok megnyilvánulásait is.

Farkas szürrealizmusa azonban nem utánzás, hanem alkati, eredendő sajátság, amelyet a példák csak bátorítanak, fölszabadítanak. A szürrealista költészet alapja az idegeknek szinte túlfinomult érzékenysége, amely amellett, hogy szokatlan tényekre reagál, a legváratlanabb képzettársításokat, képeket bűvöli fel az alkotó szervezetéből. Farkasban megvan ez a túlérzékenység, ezt fejezi ki pl. az *Iszonyat* vagy a *Zúzódások* mondanivalója s talán az is, hogy verseiben nem egyszer találkozunk szinte morbid, középkorias, Hans Baldung Grien-i, groteszk (Tíz groteszk), bizarr vonásokkal. De megvan a képzeletgazdagsága is. Ebben a képzeletben van valami televényszerű: dús és buja, olykor egyenesen szertelen, ami azonban fiatal költőnél nem baj, inkább erény. Próbálja csak ki tehetsége határait!

Farkas versépítése is jellegzetesen szürrealista. A költeményt többnyire egy szürrealista képpel indítja, ami egyúttal képzelete nekilendülését jelenti, ezt a kezdő képet bontja fel aztán változatos és többnyire egyre magasabbra hágó képekre (Kályhák lázadása, Ürügyek folytán). Igen, ezek a képek többnyire egy-egy gondolat lépcsőin emelkednek egyre magasabbra, s a legjobb versek azok, amelyekben a kettő kellő arányban érvényesül, s egymást valóban segítik (Furulyaszó).

A teljesség kedvéért említsük meg még azt is, hogy a szürrealizmus különböző fokozatokban érvényesül a versekben. Vannak költemények, amelyek közelebb állnak a realitáshoz, talán élményanyaguk közvetlensége miatt, mint az *Özönvíz* vagy a *Lipovánok*, s ezekben természetszerűleg több a leíró vagy elbeszélő elem, de legszebbek talán azok a versek, amelyekben a szürrealizmus a népi képzelet irányában bontakozik, mint az imént említett *Furulyaszó*, amelynek szürrealizmusa a *Júlia szép leányt* juttatja eszünkbe, s a román *Miorica*t, jeléül annak, hogy Farkas képzelete milyen széles és mély forrásokból táplálkozik.

Ha ezt a költészetet a mai magyar líra térképén akarjuk elhelyezni, akkor a már említett eredőkön kívül kibontakozását abban az irányban jelölhetjük meg, melynek medrét a romániai magyar irodalomban Kányádi Sándor nyitotta meg realizmust, szürrealizmust szépen elegyítő verseiben, s amely irányt Farkas a színesebb, de kissé elvontabb Nagy László-i áramlat felé folytat (Zöld árvíz).

Plugor Sándornak a kötetben levő érdekes rajzai inkább *a versek szürrealizmusát*, mint elemeinek gazdagságát, nemes *vegyületét képviselik.*

Tóth Béla

SLEPP

A CSALÁD SZÉGYENE
— KOPASZ AKAROK LENNI !

— UGYE MONDT
NE VIGYE TÚL

ÁBRÁND

A REMÉNYSÉG SZIGETE

TÖKÉLETES PLAKÁT

KERESZTREJTVÉNY

ÉRIK A BÚZA

„Hol eddig a szél árnyat pörgetett,
zöld búza ért be
engedelmesen . . .”

Az idézet folytatását lásd rejtvényünk vízszintes 2., függőleges 1. számú soraiban. A vers írója Edwin Arlington Robinson (1869—1935) amerikai író, címe: „Kévék”, fordítója Tellér Gyula.

VÍZSZINTES: 12. Kétjegyű betű. 13. Átvészel. 14. Rívó. 15. Kétjegyű betű. 16. Tengerparti város Japán Hokkaido szigetén. 18. Női becenév. 20. A szerelmi költészet múzsája a görög mitológiában. 22. Rövid dolmányszerű posztókabát. 23. Alatti. 25. Erősen kíván. 26. Portéka. 27. Város Norvégia nyugati partjainál. 29. Svájci kanton. 30. Személyes névmás. 31. A Giselle című balett zeneszerzője. 32. Övezet. 34. Morzehang. 35. Építmények fontos része. 36. A Duna mellékvize Szlovákiában. 37. Idősebb ember kedves megszólítása — tájnyelven. 39. Füllent. 40. Város a Szamos partján. 41. „. . . növessze meg a szakálladat” (Török mondás). 42. Fél adag! 43. Műtárgy. 44. Retten. 45. Heyerdahl papiruszhajójának neve. 7. Istállószalma. 49. Farsangi tészta. 50. Francia pénz röv. 51. Női becenév (ford.). 53. Szoknya a 19. században névelővel. 55. Régi súlymérték. 56. Aki szerencsével, eredményesen játszik a totón vagy lottón. 58. Sájnálatát. 59. Mókusfé… vert rím… 64. Mese… tévi; egy… gur-hőse… 69. Taga…

FÜGG… idegenbő… magyar…

A C-dúr skála 5. hangja, fon. 6. Eleség. 7. Betonozásnál alkalmazzák. 8. „Sci- . . .”, tudományos fantasztikus. 9. Skandináv pénz. 10. Katonai vezényszó a lovas alakulatoknál. 11. Gondoskodik. 17. Szigetcsoport Új-Guinea és Ausztrália között. 19. Rajzolók, diákok használják. 21. Heyerdahl expedíciós útikönyve címének fele. 23. Mint vízszintes 35. számú. 24. Nem áll biztosan a talpán. 27. Részértesülés. 28. Duna egynemű betűi. 31. Balatoni üdülőhely. 33. Kinézünk rajta. 35. Női név (Jugoszláviában Tisza-parti község). 36. Oltalmaz. 38. Dicsér. 40. Dvorák-opera címe, orc… 41. Japán őslakója. re? 44. Hirtelen me… lemes illatú vegyi… Szolmizációs hang. kij „Csipkerózsika” balettjének egyik tü… déki. 52. Tejtermék… szarvas. 55. Takar… birkózik. 59. Foly… „Plein . . .” festésze… Farmernadrág-márk… nyító képző. 68. Hel…

BEKÜLDENDŐ: j… vízszintes 2., függőle… sorok megfejtése.

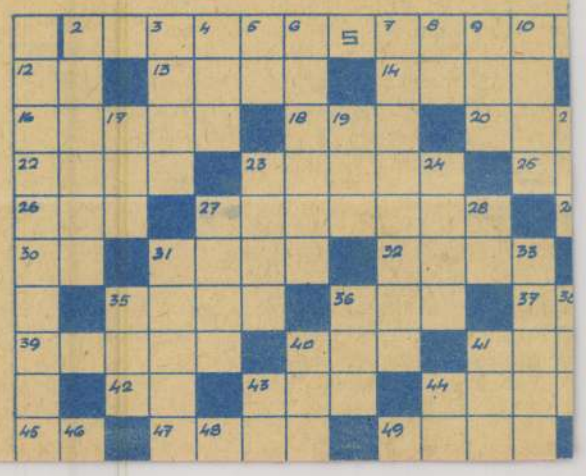

Pontosan két hete, amikor vidéki rokonokhoz indult nyaralni az asszony, a pályaudvaron gyengéden megsimogatta a férfi arcát, s a kalauz füttyéig még kiadott néhány utasítást:

— Mindenre vigyázz, édesem, ahogy otthon megbeszéltük. Mindennap, amikor hazaérsz a munkából, nyisd ki az ablakot, hadd szellőzzék a szoba. A virágokat el ne felejtsd meglocsolni, hiszen azonnal tönkremennek ebben a kánikulában. Ne engedd felgyülemleni a szennyest, mert a nyloningeknek nem használ, ha sokáig hányódnak a szekrény aljában. Hiszen te olyan ügyes vagy! Olyan szépen rendben tartottad a dolgaidat legénykorodban is. Arra is vigyázz, hogy ne maradjon szennyes edény, éppen most olvastam valahol, hogy az idei kánikulában rettenetesen elszaporodtak a legyek. Vigyázz, nehogy égve felejtsd a villanyt, mint szoktad, te, te, szórakozott professzor!

Ma délben hazaérkezett az asszony, mégpedig nagyon is váratlanul, férje

csak h… férfi … ban ta… kádat … vízbe … arra r… egy R… gatott, … rackot … zörgés … az ass…

szelt f… kádból … vetette …

— Ja…

Jani, … karokk… felé, d… pant, m… szimato…

— Ja…

asszony… gő, min… szöm, itt… nyitva …

Mielő… tott vol… ablakho… lélte a v… a szívéh…

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 SEP

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

Plugor Sándor
grafikus
1021

ALKOTÓK KÖZT, MŰVÉSZTELEPEN

Hajdúböszörmény — a tájakat összekötő

Júliusban Hajdúböszörmény városa ismét megrendezte, immár *tizenegyedik* alkalommal, a *Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepet. A szocialista országok képzőművész szövetségei* küldik ide alkotóikat, figyelembe véve természetesen, hogy bizonyos *törzsgárdatagságot* is biztosítanak a telepnek. Eddig mintegy *kétszáz* képzőművész lakott Böszörmény vendégszerető falai között, *tíztizenöt nemzeti kultúra* képviselőjeként. Az idén 15 hazai és 15 külföldi alkotó munkálkodott a „hajdúkerület" központjának telepén.

Hogy *eredményesen*, azt sok minden beszédesen bizonyítja. Nemcsak a szokásos művésztelepi oldott, baráti-testvéri *légkör*, a munkának és barátkozásnak meghitt váltakozása, hanem — az itt létrejött alkotások *rangos seregszemléjén* kívül — a művészek közös *önművelésének* új meg új ötletekkel, módszerekkel gazdagodása is. Ez alkalommal a részt vevő *nemzetek kulturális estjeit* rendezték meg — a jelenvolt művészek vallomása szerint — szemnyitó, léleknemesbítő, egymáshoz közelebb hozó erővel. Rendszeressé vált az elmúlt évben az *alkotók cserekiállításainak* megrendezése a közreműködő képzőművész szövetségek között. Olyan törzsgárda alakult ki fél évtized alatt, aminőt a régi *nagybányai*, vagy a mai *tokaji* telep első évtizedében láthattunk. *Közös műhellyé* vált a telep — ezt nem is a kívülálló művelődési szakemberek mondják, hanem inkább — az alkotók...

Hadd ragadjak ki most e közös műhely megállapításából egy jelentékeny részletet. Az összegező kiállításon vált ez számomra nyilvánvalóvá, amikor végigtekintve többször is a telepen készült alkotások zsürizett, a városi művelődési központ két nagy termét megtöltő sorozatát, világosan igazolódott: ez az együttlét jószerint valamennyi európai szocialista országból mily *jótékony hatással* van nemcsak a megyei, hanem bizony országosan is meg-meglapuló magyar képzőművészeti *provincializmus, befelé fordultság, önmagunkban való tetszelgés orvoslására is.* A szocialista országok képzőművészeinek *különféle, sok színárnyalatú* stílushagyománya, az alkotók *előtő* formálási koncepciói, a más és más befogadó képességű műélvezőre gondoláson alapuló *kifejezési árnyaltság-bonyolultság* nyíltan rámutat, rápirít arra, ami „egyszer (és sokszor) már látott", túlhaladott, erőtlen, esetleg — Gulyás Pál szavával szólva — „idétlen". És ez jó, mérhetetlenül nevelő hatású még — urambocsá' — képzőművész szövetségi tagok esetében is...

A város nagyvonalúságát, okos hajdúi öntudatát és házigazdai jószívét már tavaly méltattam. Az idén is csak ezt tehetem. Sőt! Bejelentették az idén egy *állandó galéria* mielőbbi felállítását. A megye és a város késznek mutatkozik a *Boda* melletti *Baltazár-kastély* (14 szobás, 6 holdas park közepén álló, pár millióból üzemképessé varázsolható egyemeletes ház) *alkotóháznak* megvásárlására, s e tényt (ezúton is) a *Művészeti Alap* szíves figyelmébe ajánlják. A művészek ez évben is száz forint részvételi díj (!) ellenében egy hónapig a város alumnáltjai voltak, és — nem is akárhogyan.

Visszaigazolódott a művészek jóérzete „számlarendezéskor" is... *Plugor Sándor* romániai grafikus — például álljon — 24 Ilyés-illusztrációját adományozta a városnak! *Papi Lajos* szobrász tölgyfából faragott nagy Marx-portréját. *Székelyhídi Ágoston* súgta meg: az idén *hatvan* műalkotás került a Hajdúsági Múzeum gyűjteményébe, mintegy *300 ezer forint* értékben — a lektorátusi árazás szerint. Az *eszmei érték* felhalmozásáról nem is szólva. Elvégre mintegy kétszáz kortárs szocialista országbeli képzőművész alkotásai gyönyörködtethetik a böszörményi hajdú-származék nézőket. A Moszkva — Alma Ata — Bukarest — Belgrád — Prága — Varsó — Vilnius határolta jókora földrész művészeinek Böszörményben született értékes munkái.

Varga Imre

Paulovics László (RSZK) Káplár-díjas egyik böszörményi alkotása (V. I. felv.)

elődési

k jelentős sze-
elsősorban *tö-*
esen ismert és
n talán beszél-
nem lennének
is, amelyek fi-

ó esett az egyik
n arról, hogy a
ellátni igazán
lkotásainak be-
ával a művé-
al, lehetőségei-
t *a legjelentő-*
efogadók adott
ővészeti hatás-
hatást gyakor-
amit alkotóik
ek igen súlyos
en filmeket az
ok miatt *utá-*
t közvélemény
észet bizonyos
keny útról.)
njuk megvál-
a tudat-tartal-
lmet fordítani,
solatban a *tu-*
gítésére is —
se érdekében.
állt, hanem a
ával, konkrét
atban. Többek

— soha nem
rtelen) vissza-
em *a valóság*
helyes vagy
: a két külön-
pcsolódik ösz-
ra *mint ideál*,
valóság jelen-
kelést kapnak.
mművészet al-
emberi szem-
sőt *felfokozot-*
izsgálják a va-
lenül egyesítik.
einek oldaláról
gy jelentősége.
rsadalom és az
l való szétvá-
ber, *az egyén*
t, ahhoz a tár-
felzárkózása
forradalomban
nnek feltétele,
szükséges — a
el tudják kép-
konkrét elkép-
új társadalmat
és nem csak
l (bár persze
aguk szerepe).
arácsolás stb.,
egítséget nyújt
közösségi szel-
Viszont igen
észet, amelyik
rt és naponta
yan vissza —
l való legköz-
gis *képes nem*
atív magatar-
ajzolni a pozi-

n nem kell a
sematikus al-
n hús-vér em-
szenteket" áb-

a *konfliktust*,
nak is konkrét
tozás a valóság
igenlése és má
inkább külső tényezők —, részben tartalmaza az attól való félelmet is, hogy az egyén elveszti önmagát, ez pedig mint visszahúzó erő a maga legyőzéséhez olyan ösztönzést kíván, amely a művészeti alkotásban *mint dráma* van meg. Annak a drámája, hogy az egyén olyan szituációba jut, amelyben bár megőrzi a maga egyéniségét, de annyira mégis változik ,hogy a szituáció ne semmisítse meg. (Elegendő ezzel kapcsolatban olyan művekre gondolni, mint Zolnay Pál *Fotográfia* (1972), Gyarmathy Lívia *Álljon meg a menet* (1973), Elek Judit *Istenmezején 1972—73-ban* (1974) című filmje. A fényképszerűség valóságossá tevő ereje tehát nem önmagában hat (sőt más tényezők által le is rombolódhat), hanem az alkotás adott módszerén, *a dramatizálás módján keresztül*. S ez az összefüggés visszautal a bevezetésben említett megértési-befogadási problémára.

A szükséges és kívánatos *változások*, amelyeknek létrehozásában a filmművészet *is segíthet*, nem elsősorban külsőleg, külső magatartásbeli szükségesek, hanem a legtöbb embert érintően *belső* küzdelemben, belső átalakulásban kell kulminálniuk. Az a filmművészet, amely ennek lehetséges voltát ábrázolja, nyilvánvalóan arra számít, hogy *legalább alapfokú érzékenység fogadja ábrázolását*. (Az „Álljon meg a menet" döbbenetes képsora volt az, amelyik a munkásfiú teljes idegenségét mutatta meg az igazgatói iroda világában, pontosabban szólva: az igazgatói környezet teljes elidegenedését tárja fel a munkások világától. Ugyancsak döbbenetes képsor az „Istenmezején 1972—73-ban", amely azt mutatta, hogy a magyar faluban még 1972—73-ban is valóságos lázadás szükséges a szülők, a kialakult szokások ellen a középiskolai tanulmányokhoz, vagy akár a szabad párválasztáshoz.) Ennek a finom ábrázolásnak az értését és intenzív befogadását önmagában a filmművészet nem tudja megoldani, de *még a filmkritikával közösen sem*.

Ahhoz, hogy a filmművészet a közművelődésben valóban pozitív szerepet játszon, hogy megfelelően gyakorolja tudatváltoztató hatását, el kell gondolkodni az *iskolai filmoktatás* mostoha helyzetén, a *filmszakkönyv kiadás* gazdátlanságán, a *filmklub mozgalom* megfelelő támogatásának a hiányán stb. Mindez *nem pótolható a televízió erőfeszítéseivel* és néhány *stúdiómozi* misszziójával. Ahhoz, hogy a film megtanítsa közönségét meglátni a valóságot és benne önmagát, mint olyat, amelyen, akin változtatni kell, *ahhoz a közönséget kell megtanítani filmet nézni*.

A magyar filmnek a hatvanas évek közepén bekövetkezett lendülete egyben mozgásba hozta a filmművészetet, mint a társadalmi tudatformát megismertető *apparátust* is. Vitákban és publikációkban egyaránt kifejeződött az a felismerés, hogy *csak akkor lehet a magyar filmet az elért szinten megtartani, ha a filmkultúráltság követi a filmművészet elért eredményeit*. Ennek a követésnek a *hiánya* a magyar filmművészet válságába is belejátszott, amidőn minden felvetett probléma abba a megállapításba fulladt bele, hogy *a közönség nem érti a filmeket*. Ez a megállapítás végülis azt sugallta, hogy olyan filmalkotásokat kell létrehozni, amelyek *kívülesnek a filmművészet* mint társadalmi tudatforma *keretein*, mert minden tudatforma — legyen az akár filozófia, akár művészet, vagy tudomány — speciális ismereteket is követel.

Nem véletlenül van szó a közművelődés kapcsán elsősorban a *magyar* filmművészetről, annak ellenére, hogy abban nem csak a magyar film, és nem is csak a szocialista filmművészet játszik szerepet. *A magyar közönség legközvetlenebbül úgy tud az egyete-*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 AUG 3
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
Plugor Sándor
1021

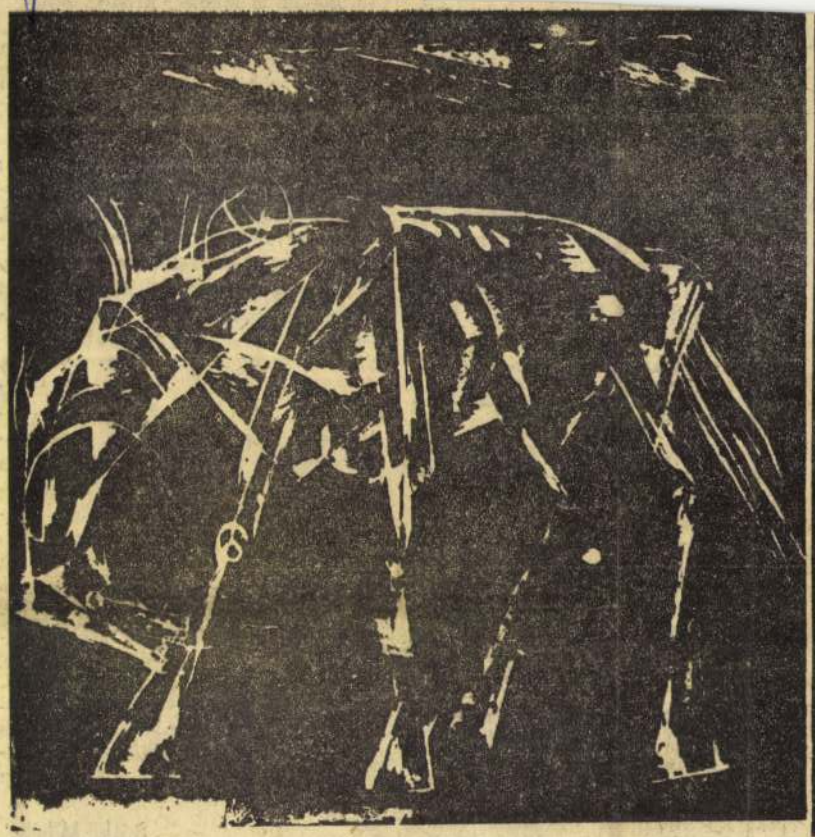

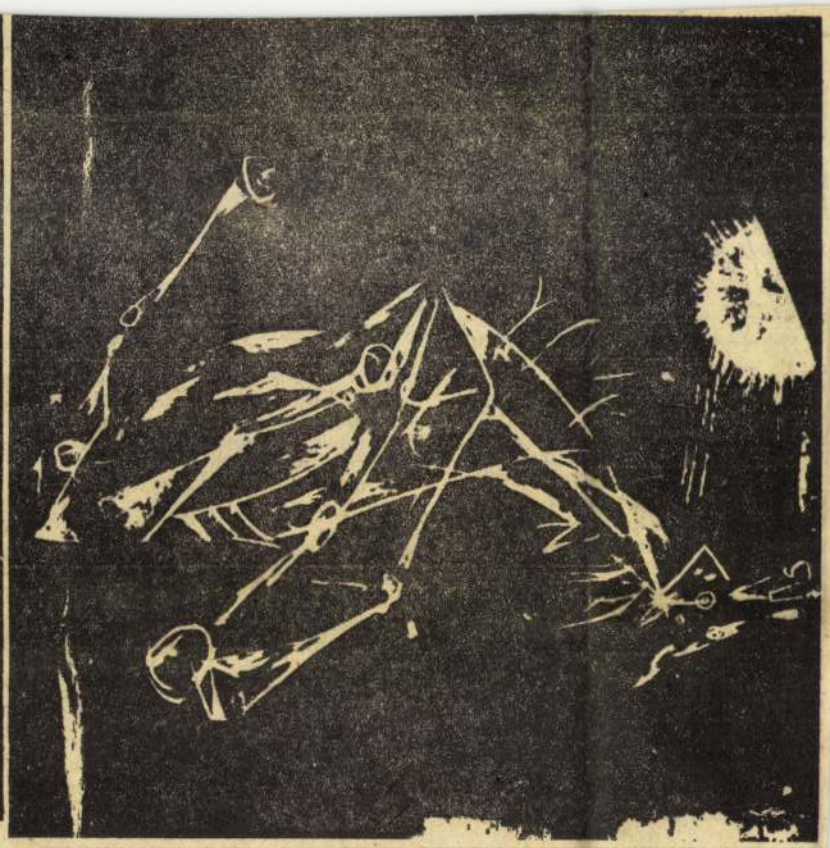

Plugor Sándor: A ló halála

és azt énekelték: »Legyőzzük a franciákat, szép halál a hős halál!«" Érdes, bájos könyvében, a „Mikor én kisfiú voltam"-ban írja ezt Kästner, „A másik lehetőség" című versében pedig ezt: „...Ha a háborút megnyertük volna / germán lenne a kék azúr. / A pap a mundérban papolna / s »Herr General« volna — az Úr."

„Szerencse, hogy nem nyertük meg" — ezt vallotta mindkét világháború után, ellenségeket és híveket szerezvén, mint ... mi is? A „Lírai házi patika" és a „Szív a tükörben" költője? A publicista? Gyerekkorunk „gondolkodnivalókat" kínáló mesélője? A Fabián írója? A kellemes lektűr szerző? Vagy az az „iskolamester", aki ekként mutatja be önmagát, harmadik személyben: „Kästner moralista. Racionalista. Dédunokája a német felvilágosodásnak, esküdt ellensége a hamis »mélység«-nek .... hódolója és rajongója a három elidegeníthetetlen követelésnek: az érzelmek őszinteségének, a gondolkodás tisztaságának és az írott s mondott szó egyszerűségének. Hisz a józan emberi észben, mint a csodában, csakhogy éppen ezt tiltja meg neki a józan emberi ész."

Világhírű volt, de Magyarországon különösen világhírű. Fabiánját a harmincas években befogadták a munkáskönyvtárak, gyerekek változó nemzedékének szemében volt olyan igazságos, mint „A repülő osztály" Justusa, és makacsul tiszta, anyját szerető, akárcsak kamaszhősei, Emil és Anti. Kitűnő követője is akadt a magyar irodalomban. Aszlányi Károly Flóriánja, az „Aludni is tilos"-ból egyenes leszármazottja Fabiánnak, gyerekkönyvei Kästner gyerekkönyveinek.

A tükörben meglesett szív a minap elhallgatott egy müncheni kórházban. Az iskolamester, a moralista tovább mesél a gyerekeknek okos tacskókról és buta felnőttekről, becsületről és pepita kislányokról. Érzékeny szelleme pedig minket int: tiszteljük az értelmet, a gyengédséget, és ne felejtsük el a huszadik század tanulságait.

Márkány Judit

második emeletre férnek be az é
deklődők. Pedig nem bulvárdara
bokat játszunk: Romain Rolland
Brecht, Shakespeare neve találhat
a színlapokon. Három év alatt
„legkönnyebb" darab de Filippót
a Filuména házassága volt. A ta
valyi évadban játszott Koldusoper
sikerét — bár a Koldusopera jó
ismert, népszerű és főleg zenés da
rab — messze túlszárnyalta az eb
ben az évadban játszott Kurázs
mama. Annyian nézték meg, mint
a Cigánybárót.

— Üzemi ankétokon vettek részt — ez valamit már elárul a közönség jellegéből. Elsősorban munkásközönsége van hát a színháznak?

— Munkásközönsége *is* van De a legjellemzőbb, hogy — akárcsak a társulat — a közönség is fiatal. Hétezer egyéni bérlőből háromezer a fiatal — és ők el is jönnek minden előadásra. Ők a leghálásabb közönség. Bár egyetem nincs a városban, van egy mezőgazdasági főiskola és egy tanítóképző — fiatal közönségünk innen és természetesen a középiskolákból kerül ki.

— A kaposvári társulat, mint elmondották, a legfiatalabb az országban. Van-e lehetőség a fiatal művészek továbbképzésére?

— Néhány hónapja már csináljuk; korábban is szerettük volna, de a feszített munkatempó lehetetcélba juttatásához fel kell használni mindent: dühöt, indulatot, értelmet és érzelmet. Nem szeretjük a jelzésekre törekvő játékot, amely úgy intellektuális, hogy közben kilúgozza a színházból az élet gazdagságát, s nem tud mit kezdeni a színésszel sem. A mi színházunkban a színész teljes értékű részvevő. Ez a színház úgy intellektuális, úgy gondolatébresztő, úgy hat az értelemre, hogy közben nem zárja ki az érzelmeket, a színház varázsát — engedi, hogy a néző teljes indulattal vegyen részt benne. Mert a nézőkre csak a saját érzelmeiken, a saját értelmükön át lehet hatni — s amilyen változatos ez a befogadó közeg, olyen változatosnak kell lenniök a mi eszközeinknek is.

Bátki Mihály

Plugor Sándor

1021

Kivarrt gyolcs alatt

Márk vitéz — Román népballadák

Kallós Zoltán balladagyűjtő szenvedélyét, a Bartókéhoz hasonló és ily magas hasonlítási alappal is versenyt álló életművet illeti csak meg az a tisztelet, ami Kiss Jenő román népballada fordításait-átköltéseit. Az 1963-ban megjelent *A bárányka* és az 1969-es *Novákékról szól az ének*, valamint az 1971-es *Szarvasokká vált fiúk száztizenhét* balladájának *tizenháromezer* sora mindennél ékesebben beszél a költő-műfordító tudatos, egymás jobb megismerését elősegítő *szolgálatáról*. S e hatalmas — már kezdetekor az etnográfus Faragó Józsefet és a grafikus Plugor Sándort is a közös ügynek megnyerő — munka a hősi balladákat egybefogó *Márk vitézzel* csúcsosodik: újabb *nyolcezer* magyarított sor jelzi *Manole mester* saját vérét is malterhoz keverő áldozatvállalását, nem mindennapi munkabírásának fokozatait.

Mert *Kőmíves Kelemen*ként kell minden fordulatot, mesevázat és csujjogtató jókedvet megélni annak, aki a fortélyos *mesevilág* hőseinek és igazságosztó *mindiggyőzteseinek* hív megszólaltatását magyar versként próbálja visszaadni. És Kiss Jenő — évtizedes munkája rá a bizonyíték — vállalja e „másodhegedűs"-szerepet, mert tudván tudja, hogy zenés énekmondójának, a moldvai Beszterce kolostor cigány rabjaként született Petrea Cretul Solcannak költészetét tolmácsolova is, a magyar versnek tesz szolgálatot. Balladás „éneklése" bármely tájon is ered, *dunamentiségét* bizonyítván, mindig az összefonódás, az egymásrautaltság igézetében alakul. S ahogyan a nemzetközi folklórkincsből (és természetesen a magyar balladákból is) merítő emlékezet a bukaresti és környéki tását — kell-e ennél nagyobb dicséret fordítónak? —, mindig egy kicsit hazai versek is. A feleségét feláldozó *Manole mester* árván maradt fiacskája éppen ennek okán lesz sokáig emlékezetes. *Ahogy ott maradt / Kivarrt gyolcs alatt. / Jószívű tündérek / Hozzá majd betérnek, / És hogy ráakadnak, / Néki szopni adnak; / Hó ha hull, a pelyhe / Rászáll, hogy bekenje; / Ha eső fog esni, / Szépen megfereszti.* A tragédiát — minden mesehős tragédiáját — megszépíti a nyelvben testet öltött kifejezés gazdagsága és az élet realitásait mindig örömrejósorsra fordító befejezés.

A közösség, a népi bölcsesség legalább az általa mesélt-alakított balladavilágban nem szenvedi a vereséget. Lehet forgószelével égető a történelem, gyakori a jégesőszerű riadalommal fenyegető törökveszély, fenyegető *A kolera, Sztaniszláv* szájával víz alatti homokot harapó Väinämöinenként megmutatja kedvesének és a mindent meglopó töröknek, hogy ő mégiscsak a Duna ura, mint ahogy *Márk vitéz* igazságtevése és *Jován Jorgován* megbűnhődése sem csupán önmagáért, egy brailai balladamondó pillanatnyi hangulatának kifejezésre való. Petrea Cretul Solcan önállóan alakította és a közösség csiszolta népmesét egyéni jegyekkel is gazdagító művészete éppen annak kimondását „tűzte" célul, amely a történelem — a valahai csaták és „rangos" események — fordulatait a saját (a nép) bőrén még csak fokozottabban érezte. Nem lehet véletlen a kolindák, világi énekek, doinák és balladák ilyesféle erezete, s legkivált nem lehet esetleges éppen a hősi énekeket bemutató *Márk vitéz* igazságkereső szenvedélye.

Jer, anyácskám, te segélj, / Hogy ne legyek rabszolgája / Egy gazdag, kegyetlen úrnak, / Mert ha az lesz, nem lesz jó nekem, / Mert ő nem ad enni, / Csak ha dolgozom, / Nem ad inni, / Csak ha szolgálok, / Nem ad pihenőt, / Csak ha fáradok. — Márk vitéz anyjához fohászkodik, hogy ne kelljen rabszolgának lennie, mert ő nem tud élni a szabadság nélkül. Ám a szabadságért vívott harcban, tisztán főként az öreg juhászok szájából hallani." — nyakába vette az országot, maga is a *Kira Kiralinák* meggyaláztatása és vitéz *Korbea* igazságtalan tömlöcbeli rabsága ellen törlándzsát. Visszaszólván az időből: a művészet nyelvén mindenfajta elnyomás ellen gátat épít és *A szunnyadó legény* álomrabságot nem bíró felelősségével — *„A királyi kertben, / Hogy majd híre keljen"* — pöröl.

És mindennünen ezt hallani: valakit kiraboltak, folyik a vér és a bor, sirat a muzsika; hugok és násznagyok játékos vetélkedője és korcsomárosok meggazdagodása, illetve vagyonvesztése mellől is a tiszta, *öt font ezüsttel a nyakában* is fehérenkönnyű tiszta hangot hallani: valaki úgy hoz törvényt a becstelenségen, hogy kiénekli bánatát. Petrea Cretul Solcan egyszerre Márk vitéz és Sztaniszláv, Manole mester és István vajda, *hegedős* és annak a panaszos húrnak száz év után is tovább zendítője, ha senki nem hallja meg: meghallója. A fordító, Kiss Jenő legnagyobb érdeme, hogy e múlt századi „brailai muzsikást a magyar szó jellemteremtő erejével és a balladák játékos fordulatainak — *„Zöld levél a rózsaágon, / Ki repül a rónaságon?* — sokszínű gazdagságával elénk tudta varázsolni: *És minékünk, kik zenélünk, / Adva ad sok aranyat, / Mind olyan nagyobbakat, / Hogy azokba megfogózzunk, / Hogy azokkal takarózzunk.* (*Kriterion*)

Szakolczay Lajos

Plugor Sándor illusztrációja a Márk vitézhez

Taneszközök forradalma

A hajómécsestől az egységcsomagig

Múzeumi csönd. Az *Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum* múzeumi részlegében, amely egyébként *a látogatók számára nem hozzáférhető*, ahol raktározzák csak, nem pedig bemutatják régi idők tanszereit, tegnapi hazám valamennyi generációjának kezenyomát őrzik a tárgyak, úgy két és fél évszázad távolából is. Halk, kedves hang, a könyvtár és múzeum egyik női munkatársa becsüli fel a felbecsülhetetlent, azt, hogy ezek a rekvizitumok *Pécsről* és *Pannonhalmáról, Győrből* és *Tatáról* vagy épp a messzi *Fartiumból*, megtalálták az utat idáig.

Nem most kezdődött ez a gyűjtés. *1877-ben Budapesten már nyilvános tanszermúzeum állott*, s nem sokkal a millennium előtt, Debrecenben már országos *tanszerkiállítást* rendeztek. A húszas években rejtélyes okból gróf Klebelsberg kultuszminiszter szüntette meg a múzeumot. Az anyag azonban legalább részben megmaradt, sőt bővült, pedagógus nagyjaink, például *Kemény Gábor, Nagy László* és mások hagyatéka révén, s ma ott tart a bővülésben, hogy országszerte ügyelnek az iskolák: nem utolsósorban a múzeum kérései nyomán —, ne vesszenek el a taneszközök, jól őrizzék azokat, hogy egyszer majd elküldhessék a fővárosba, ha a múzeum majd a nagyközönség számára megnyílik.

Ódon szertárak kincsei

Éggömb, fekete polcon, 1730-

látható tárgyak többsége is. Így együtt még rendezetlenségükben is impozáns látványt nyújtanak. Ha azonban arra gondolunk, hogy az ország iskoláinak taneszköz-ellátottsága azokban a régi időkben milyen lehetett, elszomorító becslésekre jutunk. Hiszen még a XIX. század is nagyrészt úgy telt el, hogy a népiskolák a tankönyveknek is híjával voltak. Szegény jó Táncsics Mihály írja emlékezéseiben, izsáki tanítóskodása idejéből: *„Én előttem az izsáki iskolában nem voltak egyforma olvasókönyvek, hanem ki-ki hozott magával olyat, amilyen épp a háznál, a mestergerendán volt, többnyire különféle kisebb-nagyobb imakönyv, abbul olvasott mindenik egyenként, míg azalatt a többiek csintalankodtak: én számukra egyféle könyveket rendeltem meg s hozattam. Ez volt az egyetlen javítás. És olvastatási rendszerem mellett a süker bámulatos."*

Rácsukjuk a vasajtót a múltra, le is lakatoljuk, mert kevés az időnk a további búvárkodásra, bármilyen érdekes foglalatosság lenne is. Eljátszogat az ember a gondolattal: *száz-kétszáz év múlva ugyan mit őriznek majd az utódaink a máról, az oktatás forradalmáról, amely a taneszközés a tanszerellátásban is forradalminak mondható.* Három komoly tekintetű tanárember segít az eligazodásban, a nyolc éve alapított, azóta kétszeresen is kiváló címmel kitüntetett üzem, az *Országos Tanszergyártó és Értékesítő Vállalat* vezető munkatársai, *Koren István* igazgató, *Buti Ernő* főosztályvezető (mindketten ma-

Annak idején azzal a céllal hívták életre a vállalkozást, hogy bázisa legyen az *iskolák alapfelszerelés-ellátásának*, amely a reformtantervek megvalósításához nélkülözhetetlenül szükséges. Céljuk komplett *tanulókísérleti* felszerelések és a hozzájuk tartozó információhordozók gyártása, forgalmazása, fejlődő országos bolthálózat segítségével. Főként három tantárgy: a *fizika*, a *kémia* és a *biológia* oktatását segítik a kísérleti eszközök. S ez a szó: tanulókísérlet, egy nagyszabású gondolat megvalósítását jelenti: azt, hogy nem a tanár egyedül, hanem az egész osztály kísérletezik.

A nagy fordulat

Koren István most könyvet ír e témában. Íme, egy érdekes részlet, azzal a nagy és fölöttébb előnyös változással kapcsolatban, ami a gyakorlati foglalkozások bevezetésével az iskolák életében végbement: *„A gyakorlati foglalkozás bevezetése együtt járt az iskolai műhelytermek, gyakorlótermek, háztartási munkatermek létesítésével, felszerelésével, és folyamatos fogyóanyag-ellátásával. Ezzel kapcsolatban műhelybeli munkaasztalok, kéziszerszámok, kerti szerszámok, háztartási eszközök, anyagmegmunkáló kisgépek kerültek viszonylag rövid idő alatt nagy mennyiségben az iskolákba.*

Az 1960-as évben a gimnáziumokban bevezették a politechnikai oktatás öt plusz egyes formáját. A gimnáziumokban tanmű-

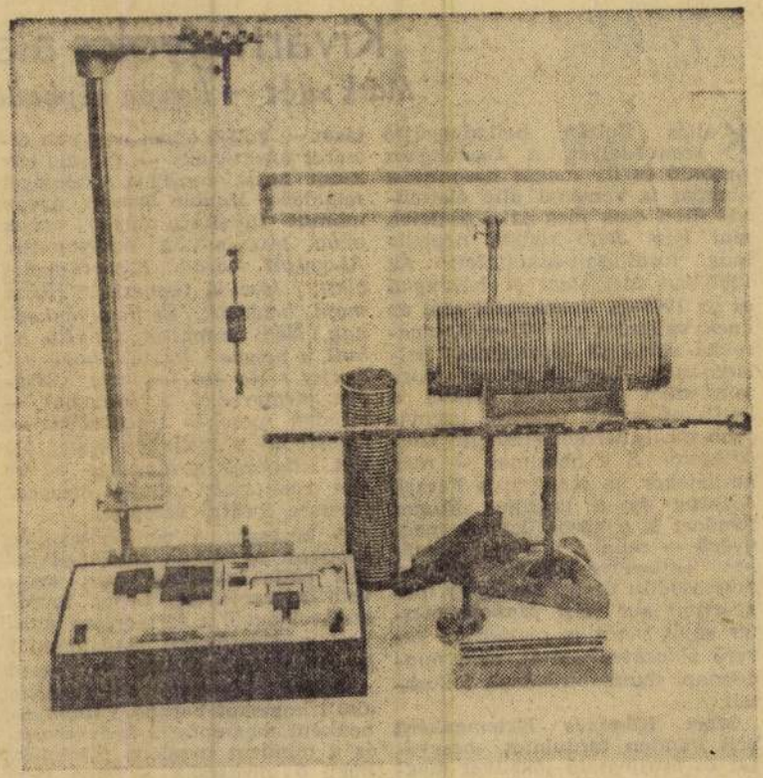

Magnetométer az iskolák fizikai kísérleteihez

országgyűlés által megszavazott nagyobb anyagi támogatás révén a korábbinál jóval nagyobb lendületet vett az iskolák taneszközökkel való ellátása. Szükség volt erre, annál is inkább, mivel egy frissiben végzett felmérés *277 millió forint értékű hiányt állapított meg* az általános iskolák alapvető tanfelszerelés-készletében. A hiányok pótlásának ütemére jellemző, hogy tavaly egy év alatt 84 millió forinttal sikerült csökkenteni ezt a hiányt, amely az idén újabb 126 millió forinttal csökkent. Ily módon *az általános iskolák 76 százalékában már az idei tanévben ott lesz az I. számú alapvető felszerelési eszköztár, pontosan 113-fajta tan-*

tásba helyezett új tanterv bevezetéséig, *valamennyi* iskola rendelkezik majd 23-féle tanulókísérleti eszközsorozattal és munkaeszközzel, 12-féle audio-vizuális technikai eszközzel, 95-féle diafilmmel, diasorozattal és hangszalaggal, 20-féle applikációs képsorozattal, 10-féle szemléltetőképpel, 66-féle tanítói, illetve tanári demonstrációs eszközzel és 7-féle sportszerrel. Hozzá kell tenni, hogy mindezt az iskolák *csökkentett áron* szerezhetik be.

Kísérletezni jó!

Lapozgatom az ízléses kiállítású tanszerismertető füzeteket, amelyek a vállalat sokszorosító-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1974 JUL 29
Hajdúbihari Napló

1021

Plugor Sándor: Ülő alak

Plugor Sándor kiállítása

„Különös találkozáshoz fűződik ez a kiállítás. Egy erdélyi festőművész egy hajdúsági városban Illyés Gyula népi, paraszti motívumokra épített verseinek grafikai átköltéseivel szerepel a romániai kultúra napján. Nem nehéz fölmutatni ebben az alkalom határait és méreteit jócskán meghaladó jelképességet és igazságot... Ezúttal a gyökerekig hatolhatunk. *Plugor Sándor* (Kökös, 1940) a maga háromszéki világát, aprócska faluját és tágasabb szülőföldjét értette meg mélyebben, teljesebben, midőn Illyés dunántúli ihletésű költeményeit olvasta" — ezekkel a sorokkal, Székelyhidi Ágoston kritikus szavaival kalauzolja a nézőt Plugor Sándor tárlatának katalógusa. A romániai magyar festőművésznek, aki egyben a sepsiszentgyörgyi színház díszlettervezője is, s akinek a díszleteivel vendégszerepelt a színház Tamási Áron Csalóka szivárványát bemutatván nem is olyan régen Magyarországon — *Elek Sándorné*, a Hajdú-Bihar megyei Tanács művelődésügyi osztályának helyettes vezetője nyitotta meg a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepen, Hajdúböszörményben megnyílt kiállítását. A megnyitó szavak után *Bíró Lajos* festőművész, a Magyar Képzőművészek Szövetségének területi titkára méltatta a tárlatot. *Árva László* színművész pedig Illyés-verseket mondott. A kiállított alkotásokat — Illyés-illusztrációkat, hajdúsági emberekről készült portrékat — a művész Hajdúböszörmény városának ajándékozta.

... Erdek-
...szló, Ba-

... fürdőhöz
...lyes, köz-
...ház áron
...ból) sür-
...rdeklődni
...n telefo-
...ó, 328.

...zoba-össz-
...földszintes
...-konyhás-
... Tímár u.

... Nagyerdőn
...komfortos,
...eladó. Ok-
...költözhető.
...38-as tele-

...re a kiadóba.

INGATLAN

94 négyszögöl telek Hajdúszoboszlon fürdőhöz közel eladó. Érdeklődni: Guttmann, Eger, Jókai u. 3.

ÁLLÁS

Autókar szerla-lakatost felveszek, magas fizetéssel. Gombácsi, Szabadság útja 14. Telefon: 11-768.

Idős, de egészséges asszony ellátását vállaló dolgozó nő otthont kaphatna budai központi fűtéses lakásban. „Margit-hidnál" jeligére a kiadóba.

JÁRMŰ

ID Wartburg de Luxe eladó. Varga Ibolya, Hajdúböszörmény, Dorogi u. 3.

500-as Trabant Combi eladó. Török Bálint u. 13.

BMW 700-as személygépkocsi műszaki vizsga után eladó. Teleki u. 46.

BÚTOR

Mindenféle szép bútor vétele és eladása. Arany János u. 13.

ÁLLAT

Győztes szülőktől hathetes dobermann kölykök eladók. Pásztor, Kalapos u. 6.

EGYÉB

Eladó 1 db ikerablak, 1500 forint. Aczél u. 14.

... és rokonai
Lakás: Db., Rákóczi u. 60.

Mély fájdalommal tudatjuk, ho... szeretett jó férjem, édesapán... apósom, nagyapánk, testvére... sógorunk, nászunk és jó rok... nunk

ID. SERES JÁNOS
a Bőripari Vállalat nyugdíjasa

életének 71. évében hosszú, súlyo... betegség után váratlanul elhunyt. Felejthetetlen halottunkat f. hó 30-án, kedden délután 3 órakor helyezzük örök nyugalomra a Köztemető I. o. ravatalozójából, polgári szertartás szerint.

A gyászoló család
Lakás: Db., Keresztesi u. 23/B.

... betegség és kethónapi súlyos szenvedés után elhunyt. Drága halottunkat f. hó 30-án, kedden déli 12 órakor fogjuk a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás után örök nyugalomra helyezni.

A gyászoló család
Lakás: Db., Hámán Kató u. 22.

I VÁSÁR

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 JAN 29

Plugor Sándor

1021

M

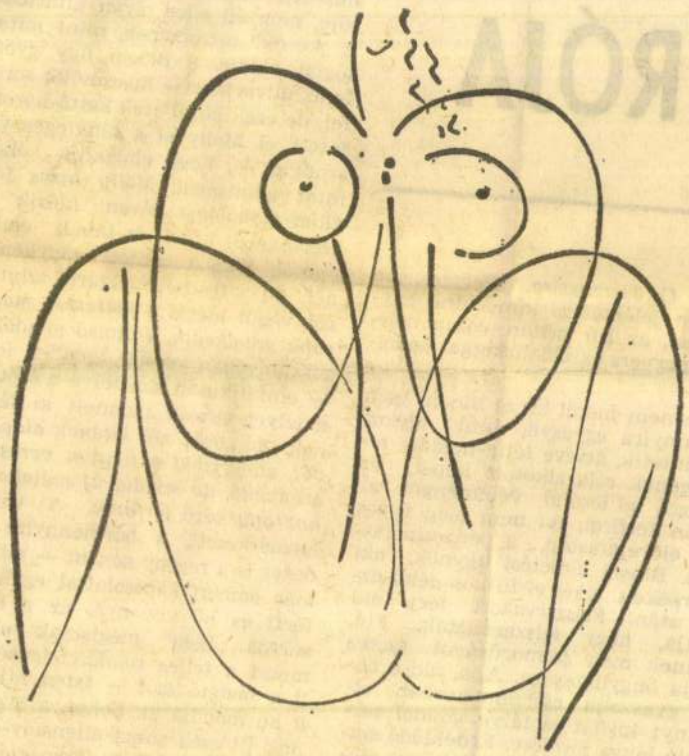

Plugor Sándor rajza

B. NAGY LÁSZLÓ:

Film

S ÍRÓJA

zadi Odüsszeuszára. Persze, ha Bloom jelentősége kimerülne enynyiben, az író méltán volna már már perverz egyoldalúsággal vádolható.

De nem merül ki. S Bloom nem is annyira együgyű, mint olykor feltüntetik, átvéve félig-meddig feleségének róla alkotott képét, az átlagos nő lesújtó véleményét az olyan férfiról, aki nem elég ügyes az előrejutásban, a pénzcsinálásban. Bloom hirdetési ügynök, aki mérsékelt sikerrel futkos némi üzlet után. Felszarvazott férj, aki tudja, hogy felszarvazták. Fiú, akinek mély szomorúságot szerez apja öngyilkossága. Apa, aki örökké gyászolja csecsemőkorban elhunyt kisfiát és félve gondol serdülő lánya jövőjére. Érdeklődő ember, aki ha nem rendelkezik is magas műveltséggel, mindig kész tanulni. S mindezek mellett *„outsider"* (nagyapja Magyarországról elszármazott zsidó), aki hasztalan igyekszik alkalmazkodni, beilleszkedni: a soviniszta környezetben örökké jövevény, vándor marad. Odüsszeusz, Mózes, Illés próféta, Szindbád, a Bolygó Zsidó, olykor maga Jézus.

dozza többféle ellentétét. Molly, a hűséges Pénelopé modern megfelelője, nem áll ellen olyan kitartóan a „kérők" ostromának, mint mitológiai elődje. S Bloom úgy győzi le az udvarlókat — huszonötöt sorol fel, de ezek közül csak kettő-három jutott el Mollyval a tényleges viszonyig —, hogy elfogadja őket, mint adottságot. *Molly híres félálom-monológja* bőven időzik a szeretkezés közeli és távoli emlékeinél, jövőbe vetített vágyképeinél, de a testiség vulgáris szintjéről végül mégis *a költészet magasába emelkedik*, s utolsó gondolatfoszlányában azt az *„Igen"*-t idézi — emfatikusan ismételve a szót —, amelyet először mondott ki férjének. *Az „örök nő" létének alapszavát mondja ki a folyton vereséget szenvedő, de mindig új vállakozáshoz gyürkőző férfinak.* A vándor hazaérkezett, s bármennyire kérdéses is a regény szerint — minden más emberi kapcsolattal együtt — férfi és nő viszonya, ez a hangsúlyos „Igen" mégiscsak ellentmond a teljes reménytelenségnek. S a biztató szót — Isten híján — a nő mondja ki. Lehet, a biztatásnak itt még annyi ellensúly-értéke sincs, mint Madách *Tragédiájában*, s talán igaza van *David Daichesnek*, mikor tiltakozik *Stuart Gilbert* amaz interpretációja ellen, hogy Molly „Igen"-je a regény végén egyúttal Joyce végső, perdöntő szava lenne az *Ulyssesben*.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-348, 340-726

1914 JUL 13

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Plugor Sándor

tam-e mások, szüleim, tanáraim tanácsait? 8. Válogattam-e az ételben? 9. Terhére voltam-e mások-

datot s a jelenlegi oktatásügyi vitát talán épp ez fogja végül eldönteni.

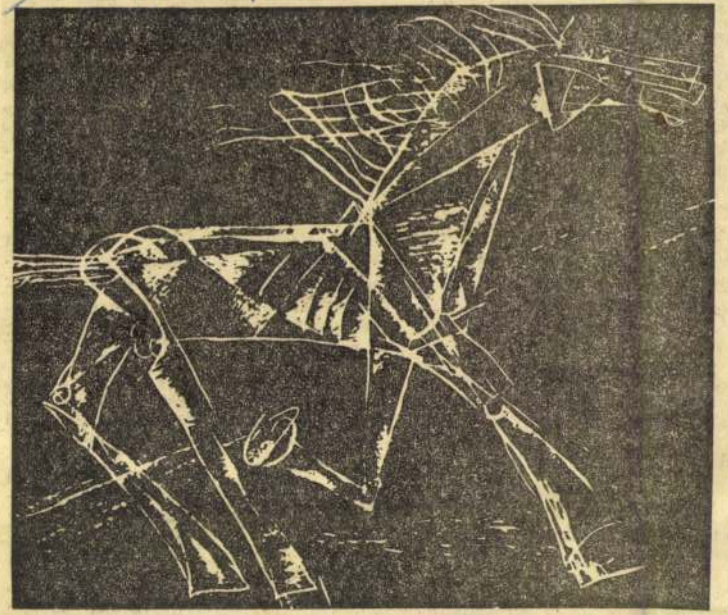

Plugor Sándor: Ló

Breton

nom kellett, milye
költészet helyzete
ban, hogy verskritik
nem létezik, és hogy
igen kevés verset jel
Először tehát ezért
Másodszor: mindig
voltam Párizzsal, a
központosított fran
élettel szemben. Azo
mert vidéki kiadók
lyek verseskötetek kiadásával foglalkoznak, sokszor értékesebb költészetet adnak ki, mint a párizsiak.

— Franciaországban mindegyik kiadónak megvan a maga profilja. Mi az Önöké?

— A mi kiadónk csaknem kizárólag versek kiadásával foglalkozik. De, ellentétben a nagy kiadókkal, amelyek csak mellékesen adnak ki költészetet, s legtöbbször drága luxuskiadásban, mi egész tevékenységünket olcsó verseskötetek kiadására alapoztuk. Ez nem tulajdonképpen a magnóéra hasonlít. A felvétel azonnal ellenőrizhető, viszont a montírozás lehetősége korlátozott. Eleve másfélék itt a lehetőségek, mint a filmnél.

— Indulása óta a főosztály egyik fő feladatának tekinti a magyar irodalom bemutatását. Milyen további terveik vannak ezen a téren?

— Egyik fő célunk valóban a nemzeti kultúra szolgálata. Visszatekintve az elmúlt tíz évre, ennek az elvnek a megvalósulását látjuk például a Bánk Bán, a Fekete város, a Dorottya tévéváltozatában. És itt említhetjük meg a Déry-regényből most készülő Fele-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

1976 APR 5

Utunk

Plugor Sándor

/ 1021

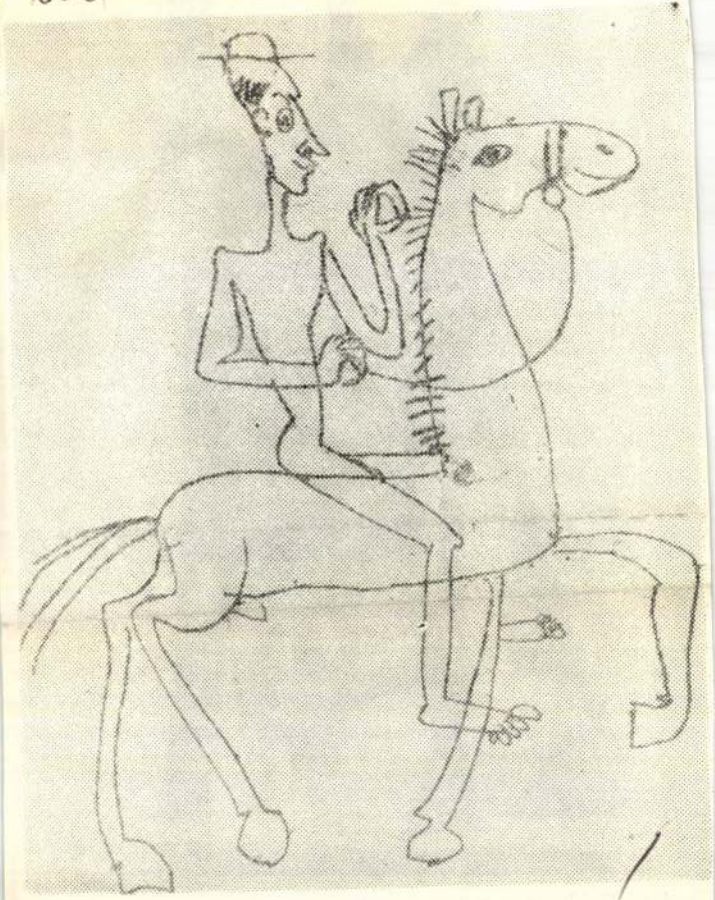

Plugor Sándor: Lovas

örös Gábor: Hármas kompozíció

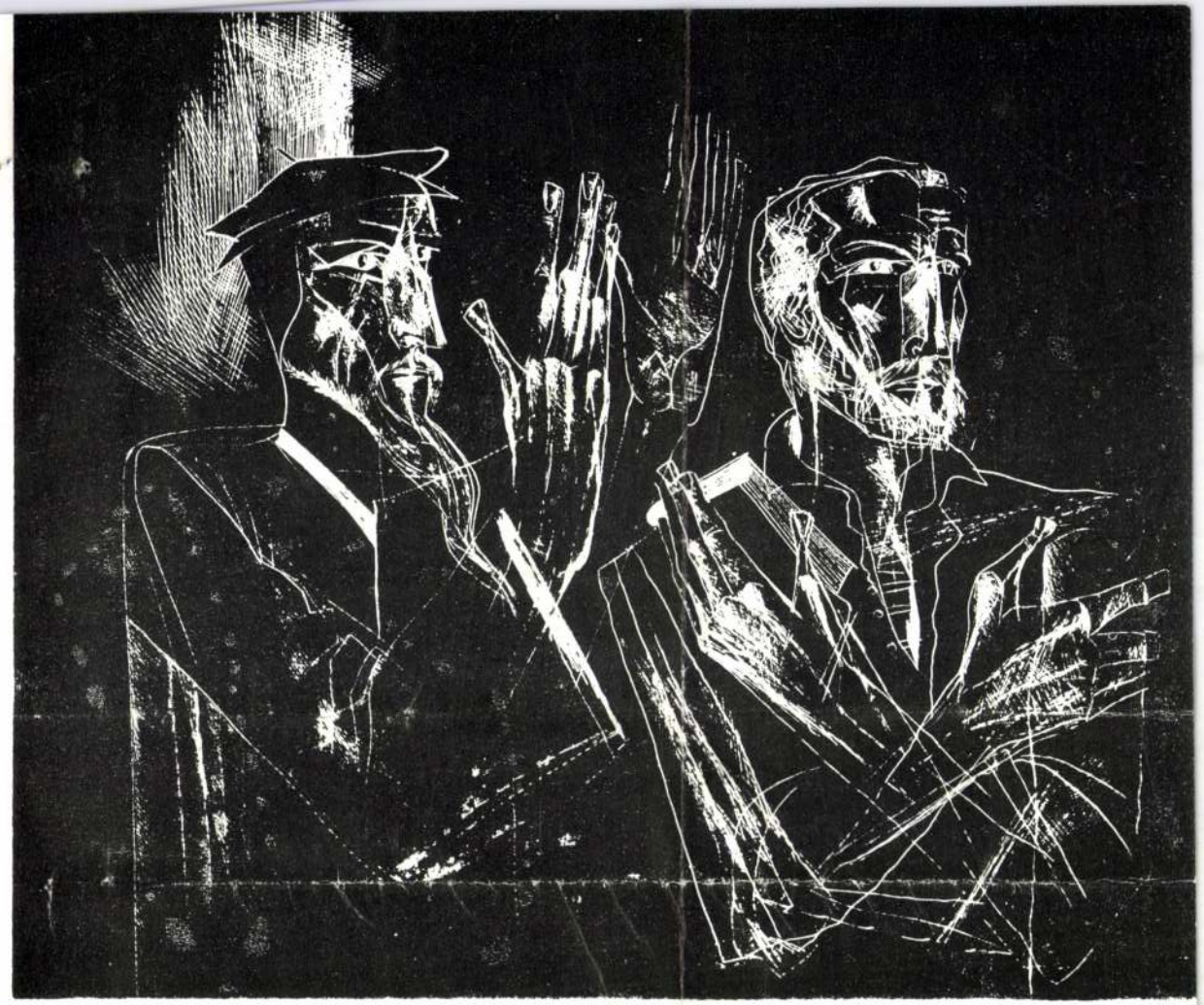

PLUGOR SÁNDOR:

1. SZILÁGYI DOMOKOS
2. AZ ÖREGEK KÖNYVÉHEZ
3—5. CSILLAG A MÁGLYÁN (SÜTŐ-ILLUSZTRÁCIÓK)

(A KORUNK GALÉRIA ANYAGÁBÓL)

1021

Ez én volnék.
Bűnben tegnutatottan
Legbábbis Pö Sö szerint.
Kapnám magam,
kapnám magam legottan,
de így maradok csak magint.
Ez itt A Költő.
Csodálja töltő-
tus-tollal magát.
Holott ha volna
esze, mint ona
— amely, akár az Arabát —,
fudná: hiába
mindez a kába
önámítás:
ne hallj, ne tudj;
ne nézz, ne láss.
A tanulság
csak ennyi:
az ember mögött
mindig ott
a Semmi.

Szilágyi Domokos

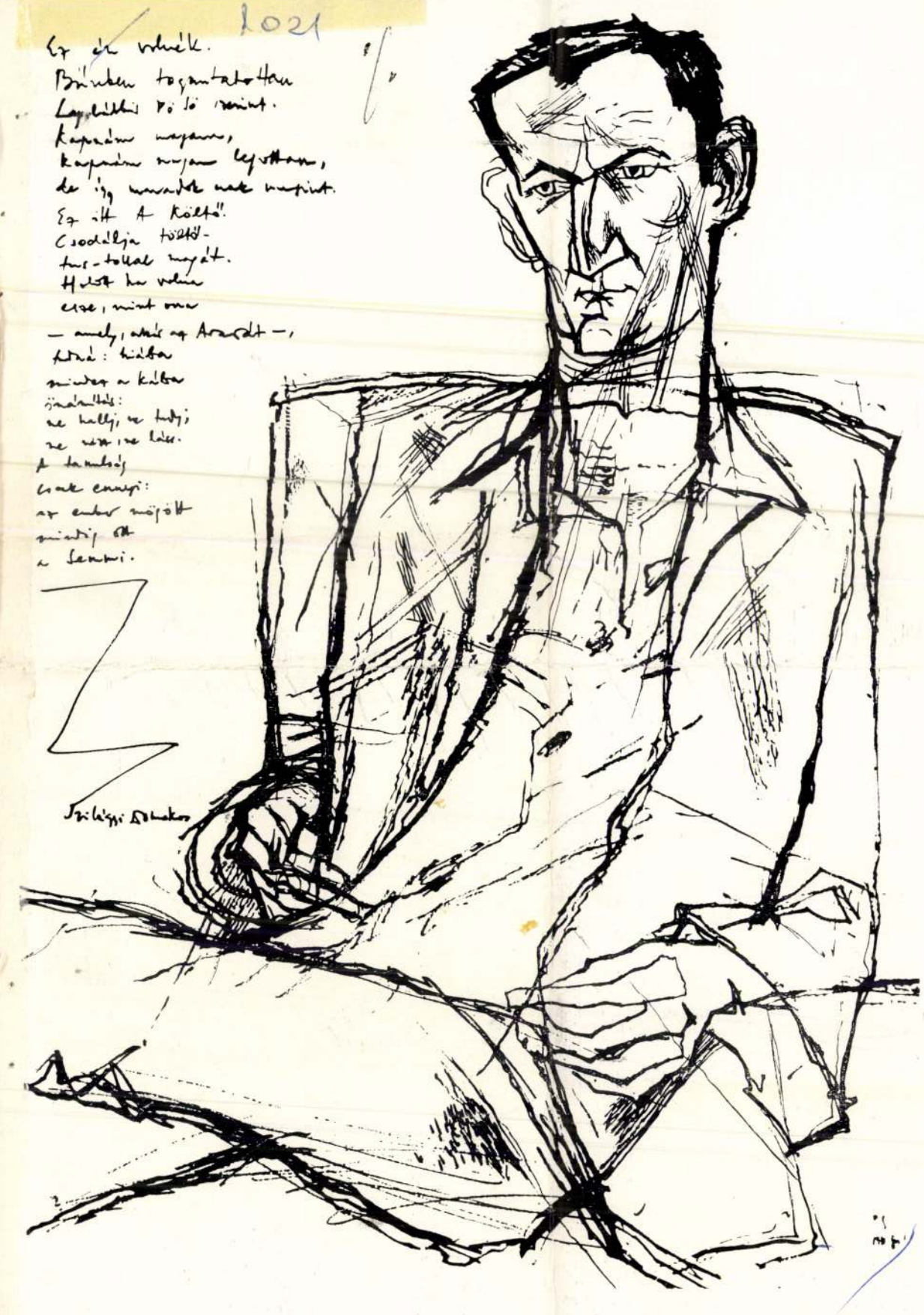

rözik". A pályázatra — adja hírül bukaresti magyar testvérlapunk, *A Hét* — 48 mű érkezett. Közü-

gyar dramatrodalom legfrissebb produktumait az Igaz Szó hamarosan közli.

Plugor Sándor

Plugor Sándor (Románia): Illusztráció

Élet és Irodalom, Bp. 1977. jan. 15.
XXI. évf. 3. sz. 7. lap.

ARCOK ELVEK

gában értelmezhető. Számos esetben szinte megoldhatatlan problémát jelentett, hogy egy-egy Ady-vers többértelmű, különös atmoszféráját átadjam. A jobb érthetőség kedvéért kénytelen voltam olykor csak az egyik értelmezési lehetőséget választani. Nem volt könnyű feladat Ady régies szavainak és neologizmusainak spanyol megfelelőjét sem megtalálnom.

— Van-e időszerűsége Ady költészetének Latin-Amerikában?

— Igen, de Kubában másképp, mint a kontinens többi országában. Ady versei a magyar történelem válságos szakaszában íródtak. Napjaink Latin-Amerikájának legtöbb országában is ugyanaz a gazdasági és társadalmi csőd-hangulat uralkodik, mint a századelő Magyarországán, így a Felszállott a páva, a Dózsa György unokája és a hasonló hangú versek a latin-amerikai olvasóhoz is szólnak.

Pál Ferenc

SZILVÁSI LAJOS: EGYMÁS SZEMÉBEN. Regény (Szépirodalmi)
CHARLOTTE BRONTE: JANE EYRE. Regény (Európa—Madách)
LEONHARD FRANK: JÉZUS TANÍTVÁNYAI. Regény (Európa)
ALEKSZEJ TOLSZTOJ: ELSŐ PÉTER. Történelmi regény (Európa—Kárpáti Kiadó)

TANULMÁNY, DOKUMENTUM

HERSKOVITS MÁRIA: AZ IGÉNYSZINTVIZSGÁLAT FELHASZNÁLÁSA A PÁLYAVÁLASZTÁSI TANÁCSADÁSBAN (Akadémiai)
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ALMANACHJA (Akadémiai)
MÓRA IMRE: HÚSZNYELVŰ KIADÓI SZÓTÁR (Akadémiai)
GARAS KLÁRA: A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (Corvina—Isszkusztvo)
AVAR JÁNOS: CARTER ÚTJA A FEHÉR HÁZBA (Kossuth)
BÁN JÁNOS: MINDENNAPI DEMOKRATIZMUS (Kossuth)
KANYÓ GYULA: A HATÉKONY MUNKA VÁLLALATI RENDSZERE (Kossuth)
KISTAMÁSNÉ VARGA SAROLTA: KONFORMIZMUS ÉS NONKONFORMIZMUS (Kossuth)
HAIM GINOTT: SZÜLŐK ÉS GYERMEKEK (Medicina)
A MAGYAR SZAKSZERVEZETEK 23. KONGRESSZUSA (Táncsics)
GODÓ ÁGNES: MAGYAR—LENGYEL KAPCSOLATOK A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN (Hadtörténelmi Intézet—Magyar Partizán Szövetség)

Filmbemutatók

A KARD. Magyar film. Bemutató: január 20-án.

SZERELMEK ÉS ELŐÍTÉLETEK. Magyarul beszélő csehszlovák film. Bemutató: január 20-án.

EGY LÁNY CHICAGÓBAN. Színes amerikai film. Bemutató: január 20-án.

AZ ELSŐ TANÍTÓ. Magyarul beszélő szovjet film. Felújítás a Filmbarátok Köre Hálózatban, január 20-án.

Színház

TORDON ÁKOS: SKATULYÁCSKA KIRÁLYKISASSZONY. Bemutató az Állami Déryné Színházban, január 21-én.

TENNESSEE WILLIAMS: ÜVEGFIGURÁK. Bemutató a Győri Kisfaludy Színházban, január 21-én.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1977 6
Alföld

Plugor Sándor

1021

Plugor Sándor: Kálvin Szervét ürügyén (cinkkarc)

Nem félek, nem csodálk
Észre sem veszem, hogy
egy még nagyobb csend
Gondolkodom: honnan
alacsony ég, holt tájnál
s a nagy-nagy csöndnél
S már kőtől eloldott szívem,
mint eszmélőben a gondolat, röpül,
szédült iramban fölfelé.
Acélajtók csapódnak világrepesztő hangosan.
De ő csak tovább a remény, a még gyorsabb buborék után.
Ó, szoríts meg nagyon a kezem!
Most ránt magához mindörökre,
hogy kitudtam titkát, a félelem.

A partról, ahol állsz,
játszó gyermeknek látszom.
S valóban, mint gyermek,
halálos komolyan játszom:
fogódzók után kapkodok,
az életemért harcolok.

Hol vannak a partok, a pagoda?
Ó, hol van a csillagod?
S te, ki mellettem álltál, hol vagy?
S én, ki melletted álltam, hol vagyok?
S mind, kik a parton álltak: tárgyak, tárgyiasult vágyak?
Köztük a bonyolult s érthető kapcsolatok.
Hol van a bizonyosság, a kölcsönös magyarázat?

Ti tiszta formák, távlatok, nyíljatok!
Záruljatok be, misztériumok!
S társam, szoríts magadhoz nagyon, hogy tudjam
nemcsak köd vagyok, de fény is,
mely átlát a ködön és túllát önmagán.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1977
Alföld 6

Plugor Sándor

/ 1021

Plugor Sándor: Kálvin Szervét ürügyén (cinkkarc)

naibb keretet a mondanivalónak. Bele
ette még hozzá, nem minden irónia nél
Sütő új darabja, a *Vidám sirató egy bol*
neklés. De nem is akar annak látszani.
se. Nem előzte meg hosszas vajúdás; szin
udósítások, műhelybeszélgetések sejtették
egybeszerkesztéséből, kikerekítéséből szü
Mintegy mellékesen tehát. Pihenésben. De nem pihentetett. Erőgyűjtés közben. De nem
erőtlenül. Légies könnyedséggel, de nem légből kapott ötletekkel. A Tékozló szerelem
legfőbb előzménye a Fecskeszárnyú szemöldök volt, a mostani komédiáé az Utunk
1975-ös évkönyvben közzétett *Fügedes a pokolban* című farsangi játék.

A „keresés jelei" azonban többfelé mutatnak: a *Vidám sirató* lehet kevésbé sikerült
mint mondjuk a Csillag a máglyán – klasszikus darab a mérce! –, de hogy nem kevésbé
jellemzi az írót – az bizonyos.

Jellemzi abban a szándékában is – vagy: mindenekelőtt! –, hogy vidám népi komédiával, bárhol eljátszhatóval, bárhol érthetővel erősítse a falvak közösségtudatát. A falvakét, ahol a műkedvelő színjátszás ma sem megunt mulatság, sutba dobott kelléke szórakozásnak és önművelésnek. Ezt tudva jelentéses igazán az új darab Narrátorának szerepe, illetve szövege. Csak az esztétáknak is fennköltek gondolnak didaktizálásra, a tanulság kisiskolás sulykolására, amikor a Narrátor – látszólag teljesen elszakadva a komédia lényegi mondanivalójától – „bolyongó porszem"-ről, „egybetömörülő gondolat"-ról beszél. Ez keretezi be a játékot. Önbecsülésre figyeltet előbb – mások becsülésére végül. A Narrátor a porszemről példálózván Kosztolányival inthetne: lám, ilyen az ember, „egyedüli példány" – illik tehát észrevenni, s lehajolni hozzá –; a darabvég Narrátora is így hajol le, nem egy emberhez, nem egy bolyongó porszemhez immár, de a „létükben együvé tartozók"-hoz. Hogy az egybetömörülés – és nem a szétesés gondolatát hintse el. Biztasson, simogasson, de ostorral is sújtson, ha kell – s itt már Adyé a gesztus! –, a „gyékényre kirakott lelkek" láttán, a Boldog Közöny tapasztaltán, amikor „eluntuk régi fészkünket, régi dalainkat, szavainkat, otthonunkban az ismerős arcokat", s amikor „béklyós nyűg az együvé tartozás". Nem egy családra, a darabbéli Fügedesékre, nem is egy falura, a komédia feltételezett közönségére csap az a képzeletbeli ostor – egy népcsoportra, egy nemzetiségre, a „szélcibálta, vihartépdeste Közös"-re.

Az egyéni, a személyes gondoktól a közösségiig – ilyen ívet fut be a komédia. És nemcsak a Narrátor szövege szerint. Mert a porszem, Fügedes Károly vidám siratása közben meg-megcsuklik mások hangja is. Oly ismerős csuklással, mint az ál-Czintos Bálint temetésekor. Csak ami Tamási darabjában a játék szerves része volt, jelen idejű történés, következés és következmény, megmásítható esély – itt keret, amiből a múltra lehet látni, végeredmény, megmásíthatatlanság. Úgy tűnik fel mégis: Sütő új komédiája Tamási Csalóka szivárványának kérdéseire is felel. Annak gondolatait hosszabbítja a máig. A „Befelé forduljatok, magatokba vonuljatok" eszméjének érvényességét, a jelen megtagadásának parancsát a „Világ éljen, ahogy neki tetszik. Mi meghúzódunk a magunk

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Plugor Sándor

1975 NOV 13

VOR Hírlap

Átok, hogy akkor annyi bort megittunk,
hogy megcsókoltam este kezedet...

1021

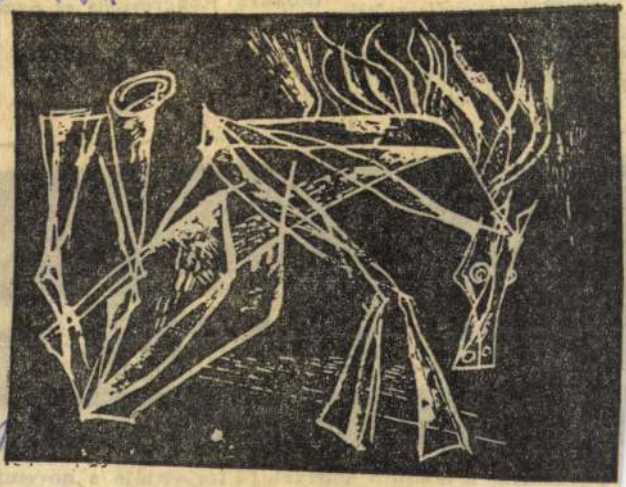

Plugor Sándor grafikája

...adassal
...et. Beilles...
...egítik, hog...
...ktív munká...

...szabászat s...
...i a munka ...
...égi színvo...
... az anya...
...eljesítését t...

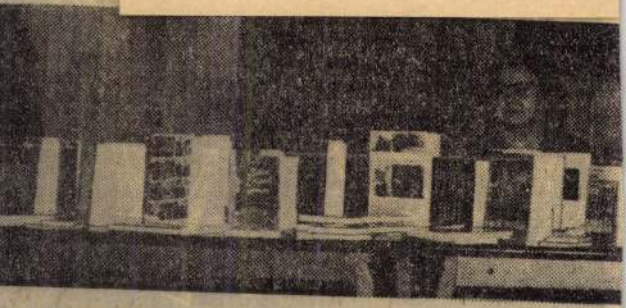

...iss Tiborné a Kossuth könyvek fő terjesztője a novemb...
... kispesti gyár ebédlőtermében politikai könyvkiállítás...
... résztvevők érdeklődéssel nézték meg a legújabb pol...

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1977
6
Alföld
Plugor Sándor

1021

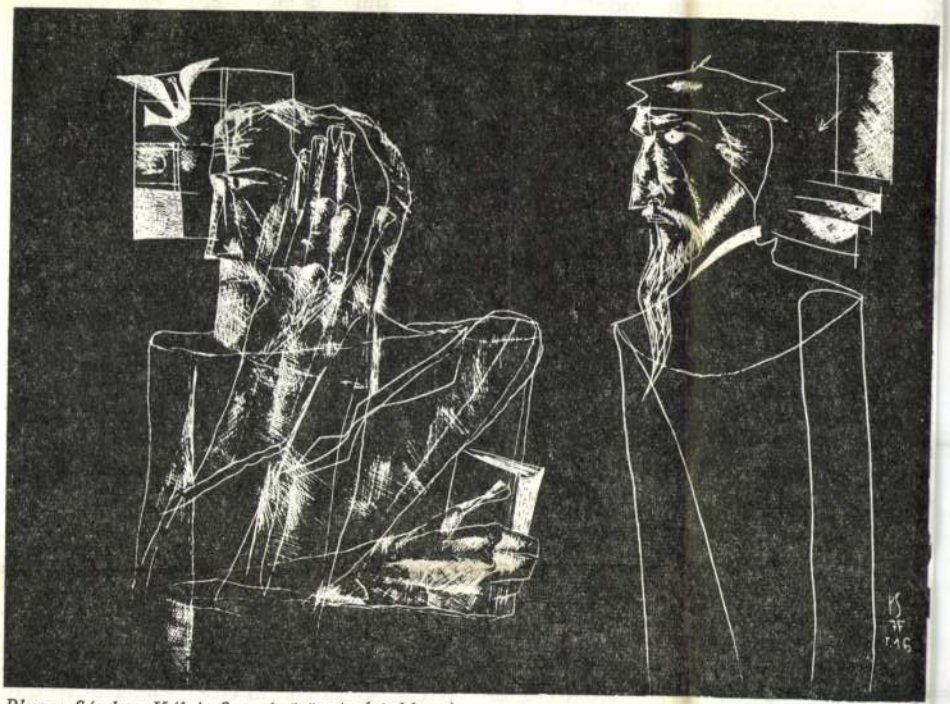

Plugor Sándor: Kálvin Szervét ürügyén (cinkkarc)

adik évfordulójának jegyében készült. Hadd vessünk hát mi is egy pillantást az Utunkra, az évkönyvben közölt tanulmányok, visszaemlékezések segítségével. Bevezető írásában *Létay Lajos,* a lap főszerkesztője megsejtetni engedi, hogy nem egy esetben, amikor az Utunkról esik szó, akkor azon romániai magyar irodalmi jelenséget is lehet érteni. „Az olvasó majd eldönti, mennyiben az Utunkat elemzik e tanulmányok, s mennyiben az Utunkban közölt harmincéves új romániai magyar irodalmat."

Valóban, az Utunk hét éven át (1946–1953), az Igaz Szó megjelenéséig a romániai magyar irodalom kizárólagos fóruma volt. Rendszeresen közölni vagy ott lehetett, vagy sehol. Az íróság státusza is azon dőlt el, hogy valakinek megjelent-e a neve a folyóiratban vagy sem.

A dogmatikus korszak – higgadtan elemzi ezt a periódust Kántor Lajos és Láng Gusztáv A romániai magyar irodalom 1944/1970 című munkájában – ott hagyta nyomát az Utunk profilján is. Nem jobban, mint a magyarországi folyóiratokén, és nem is mindig a kor okán, hanem a „korszellemet" a maguk vitorlájába fogó céhbeliek miatt. *Szilágyi István* „meglehetősen szertelen szociológiai vázlata" – ahogyan szövegközben ő nevezi tanulmányát – a „benyomások" szintjén marad. Nem tárulkozik fel megnyugtatóan a teljesítmény, az Utunk szintézisteremtő óhaja (és eredménye). Szilágyi érzi vállalkozásának buktatóit, ezért ír inkább vallomást,

várja,
arra hi
kül. És
nem he
vizsgálc
gítségév
Utunk
sorsforc

nak az Évkönyvben közölt Pilátus a konyhában című megrázóan igaz írását például csak akkor érthetjük üzenetvoltában is, ha tudjuk, hogy Dzsida ébresztését és a kockázatot – 1956 őszén, ő vállalta magára. Pályájának ívét csak úgy érthetjük igazán, ha tudjuk, hogy miféle tartópilléreken nyugszik. Ez is kiolvasható volna az Utunk 30 éves történetéből.

És kellene tudnunk azt, hogy mit jelentett *Földes László* az Utunknak, ki kellene tapintani, és nemcsak sejteni, hogy mit változtatott nagyszerű szerkesztőként, esztétaként és irodalompolitikusként a lapon, s a lap olvasóinak gondolkodási sémáin, irodalmi ízlésén, világirodalmi tájékozottságán, és nem utolsósorban nemzetiségi tudatán.

És persze egyértelműbben kellene tudnunk, nekünk, olvasóknak, azt, amit már terjedelmi okok miatt sem részletezhet a lehetetlenre vállalkozó Szilágyi István. Jelesen, hogy mit jelentett a romániai magyar irodalom egésze szempontjából az Utunk tájékán felnövő Forrás-nemzedék, hogy mennyiben jelentett ez visszacsatolást a két világháború közötti erdélyi magyar irodalmi hagyatékhoz, hogy mennyit vállaltak a

ODAS

Plugor Sándor

Plugor Sándor (Románia): Illusztráció

Élet és Irodalom, Bp. 1976. ápr. 3.
XX. évf. 14. sz. 6. lap.

Vendégünk:

James Emanuel

KÖZÉRZET VAGY KÖZÉRZÉ

El tudnék képzelni egy jószándékú angol urat, aki csak annyit ért meg ebből a vitából, hogy a magyarok valamiféle közérzetnek nevezik a kesudiót, avagy fordítva. No, jó, mondom én az (angol) úr nevében, de akkor miért akarják termelni azt a jobb kesudiót, vagyis magyarul közérzetet. Ezt, persze már nem az érdeklődő angol úr mondatja velem, hanem az az érzés, hogy ismét félreértjük egymást, véletlenül avagy szándékosan azonosítunk valamit egy tárggyal, de ahelyett, hogy konkretizálnánk, általános tartalommal töltjük meg. Mondják is most már, akik olvassák a vitát, hogy ez is kesu, az is kesu, amaz is kesu. Már csak *per kesu*, mert a dió az mást jelent nekünk, s nem tudjuk elképzelni erről a seizű micsodáról, hogy az ugyanolyan dióféle, mint amiből mifelénk a dióskalácsot és tésztát csinálják. A kesu — Bor Ambrus megsejtése igazolódni látszik — fogalommá válik, olyan sokértelmű szóvá, amellyel ironikus játékokat

rolásával kezdi, legföljebb az a föltűnő, hogy különböző jelentőségű problémákat hosszabban elemez. (Nem cselekszik azonban egyebet, mint manapság legtöbben, hiszen — valószínűleg éppen egy hajdani folyvást pozitivumokat sorolás módszer ellenhatásaként — az a gyakorlat alakult ki, hogy a dicsérettel szemérmesebben és fukarabbul bánik mindenki — igazgató, író, tanár, szülő —, mint a korholással.) S ezt bárki — nem kell közgazdásznak vagy éppen írónak lennie — folytathatná, lévén, hogy az egyre teljesebb informáltság időszakában élünk. A televízió révén állandóan olyan országos gondokról értesülünk, melyekről napokig vitatkozik az ország, amelyek tehát nem csak a közvéleményt, hanem a közérzetet is alakítják.

•

Száz évvel ezelőtt még nem volt közérzetünk. A Czuczor—Fogarasi féle szótár például nem ismeri ezt

— nem
miért ta
taindítót
miért h
közérzet
dani ma
bizonnya
ugyanaz
szó ug
mely a s
ben me
nul egy
is, ha a
mint lá
dik) ko
tató, r
sok min
gazdaság
hogy az
pán eze
látom a
szor épp
ságérzet
foglalja
anyagiak
bárkitől
kástól, c
hozzáért

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1976 NOV 20

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Plugor Sándor

TÁJ

1021

Plugor Sándor: Jób

gint levelezni kezdtünk, de nem találkoztunk, bár hívott tavaly tavasszal Amsterdamba, az ellenállási emlékmű leleplezésére, azután Ravensbrückbe, a tábor felszabadulásának harmincadik évfordulóján rendezett ünnepségre. Mert ez a hovatartozási érzés máig se gyengült benne: a hitleristák volt foglyainak közösségébe tartozik, szívén viseli sorsukat, hol Németországban keresi fel agyérelmeszesedésben szenvedő volt fogolytársát, hol Bukarestben ügyködik a volt foglyok ingyenes vagy kedvezményes gerontológiai kezelése érdekében...

A másik közösség: a rijswijki család, férje és három gyermeke — mert azóta született egy második fia és egy lánya is. Gyermekeivel hollandul beszél, bár franciául számol, hisz francia iskolába járt. A lágerből tudtam, emlékeztem rá, hogy Pécsett született, Franciaországban nevelkedett, s Hollandiában tartóztatták le, mert titkos politikai megbízatást teljesített, még a második világháború előtt; tudtam azt is, hogy apja orosz volt, az anyja magyar, Fehérvári lány. De csak most, harminc év múltán tudom meg, hogy Fehérvári Antal kolozsvári színigazgató lánya volt, három színésznő-lánya közül a legidősebb a primabalerina: Marcsa. A második színésznő-lány, Etelka gyermekei (Csányi Mátyás zeneszerző fiai-lányai) mesélik el

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

SZÉPIRODALOM

FEHÉR KLÁRA: NÉGY NAP A PARADICSOMBAN. Regény (Szépirodalmi)

FRANYÓ ZOLTÁN: BÉCSI LÁTOMÁS. Osztrák költők versei (Kriterion, Bukarest)

P. HORVÁTH LÁSZLÓ: SÁNTA HINTALÓ — FUCCS — FRÁSZKARIKA. Drámák (Szerző kiadása)

HELTAI GÁSPÁR: PONCIANUS CSÁSZÁR HISTÓRIÁJA. Novellák (Magyar Helikon—Szépirodalmi)

MAGYAR ELBESZÉLŐK. 19. század (Szépirodalmi)

JACK LONDON: A VASPATA. Regény (Kozmosz)

A MI PETŐFINK. Petőfi-versek gyermekrajzokkal (Móra)

KÓ ANDRÁS: PAPP LACI. Papp László elbeszélése alapján. Bővített kiadás (Sport)

PAAVO HAAVIKKO—PENTTI SAARIKOSKI: KÉT FINN KÖLTŐ VERSEI. Fordította Jávorszky Béla (Fordító kiadása)

TANULMÁNY, DOKUMENTUM

KIS VILÁGATLASZ. Javított kiadás (Kartográfiai Vállalat)

RODNEY ARISMENDI: A FORRADALOM ÉS LATIN-AMERIKA (Kossuth)

EFTICHIOS BITSAKIS: A MODERN FIZIKA ÉS A DIALEKTIKUS MA-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1977 JAN 10 5
Plugor Sándor
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

Plugor Sándor (Románia): Illusztráció

kedvéért kénytelen voltam olyk
csak az egyik értelmezési lehetős
get választani. Nem volt könny
feladat Ady régies szavainak
neologizmusainak spanyol megfel
lőjét sem megtalálnom.

— Van-e időszerűsége Ady költész tének Latin-Amerikában?

— Igen, de Kubában másképp mint a kontinens többi országá ban. Ady versei a magyar történe lem válságos szakaszában íródtak Napjaink Latin-Amerikájának leg több országában is ugyanaz a gazdasági és társadalmi csőd-hangulat uralkodik, mint a századelő Magyarországán, így a Felszállott a páva, a Dózsa György unokája és a hasonló hangú versek a latin-amerikai olvasóhoz is szólnak.

Pál Ferenc

HER HAZBA (Kossuth)

BÁN JÁNOS: MINDENNAPI DEMOKRATIZMUS (Kossuth)

KANYÓ GYULA: A HATÉKONY MUNKA VÁLLALATI RENDSZERE (Kossuth)

KISTAMÁSNÉ VARGA SAROLTA: KONFORMIZMUS ÉS NONKORFORMIZMUS (Kossuth)

HAIM GINOTT: SZÜLŐK ÉS GYERMEKEK (Medicina)

A MAGYAR SZAKSZERVEZETEK 23. KONGRESSZUSA (Táncsics)

GODÓ ÁGNES: MAGYAR—LENGYEL KAPCSOLATOK A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN (Hadtörténelmi Intézet—Magyar Partizán Szövetség)

Filmbemutatók

A KARD. Magyar film. Bemutató: január 20-án.

SZERELMEK ÉS ELŐÍTÉLETEK. Magyarul beszélő csehszlovák film. Bemutató: január 20-án.

EGY LÁNY CHICAGÓBAN. Színes amerikai film. Bemutató: január 20-án.

AZ ELSŐ TANÍTÓ. Magyarul beszélő szovjet film. Felújítás a Filmbarátok Köre Hálózatban, január 20-án.

Színház

TORDON ÁKOS: SKATULYÁCSKA KIRÁLYKISASSZONY. Bemutató az

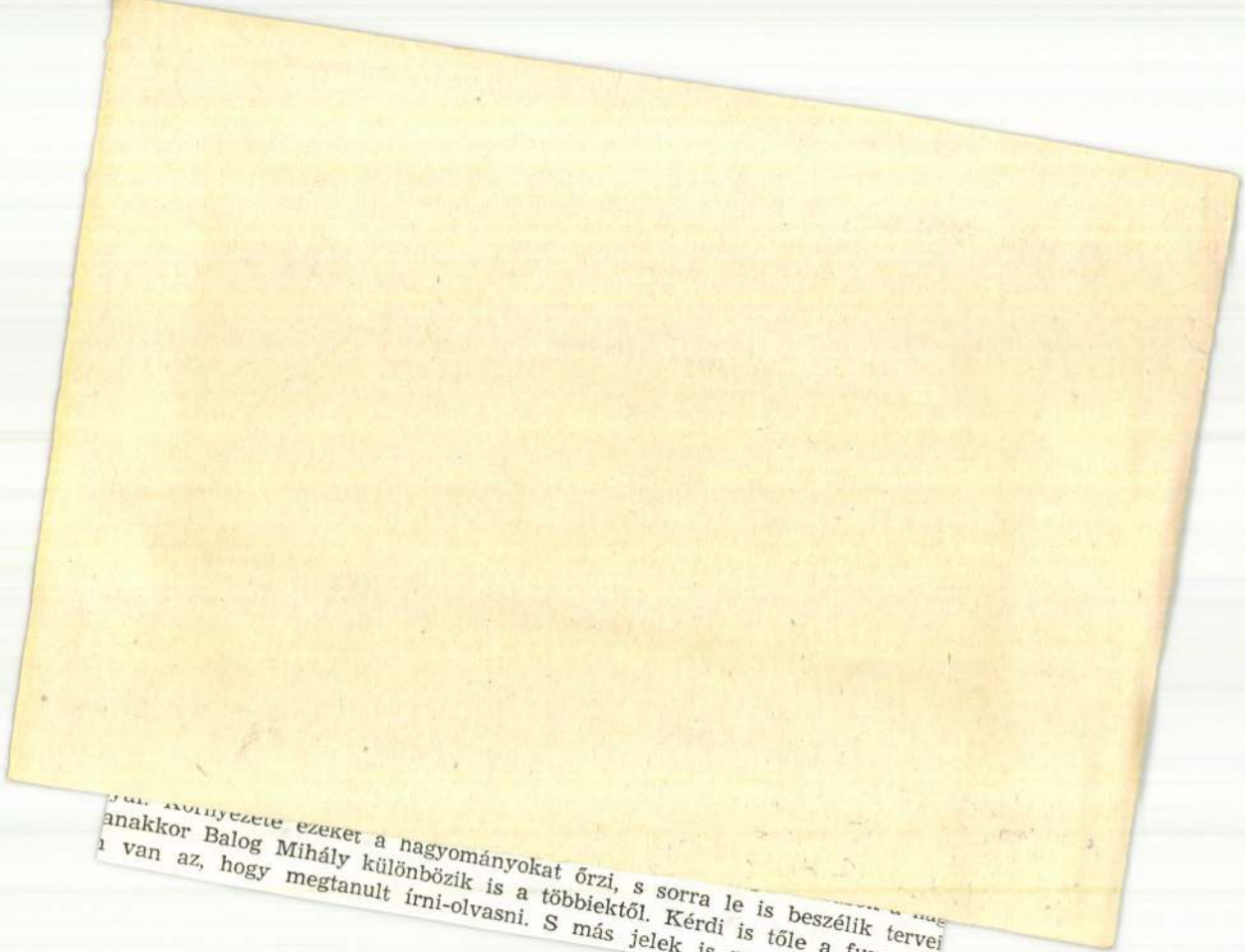

…ul. Környezete ezeket a nagyományokat őrzi, s sorra le is beszélik tervei
…anakkor Balog Mihály különbözik is a többiektől. Kérdi is tőle a fuvaros,
…n van az, hogy megtanult írni-olvasni. S más jelek is mutatják, hogy Ba

Plugor Sándor, grafikus

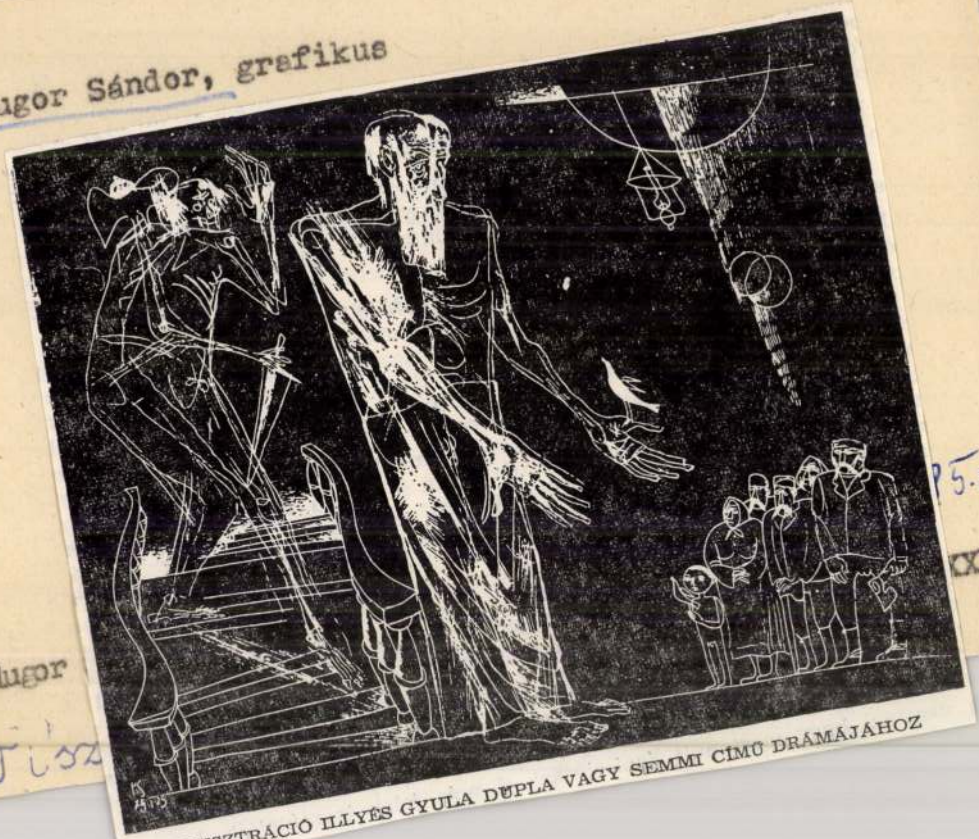

ILLUSZTRÁCIÓ ILLYÉS GYULA DUPLA VAGY SEMMI CÍMŰ DRÁMÁJÁHOZ

ILLUSZTRÁCIÓ
ILLYÉS GYULA
DUPLA VAGY SEMMI CÍMŰ
DRÁMÁJÁHOZ

950.

: Cinkkarc
Plugor Sándor: Cink

1977.febr. 2/ XXXI .

Tiszatáj, Szeged

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő
Plugor Sándor
1977 JAN 21
A Hét

1021

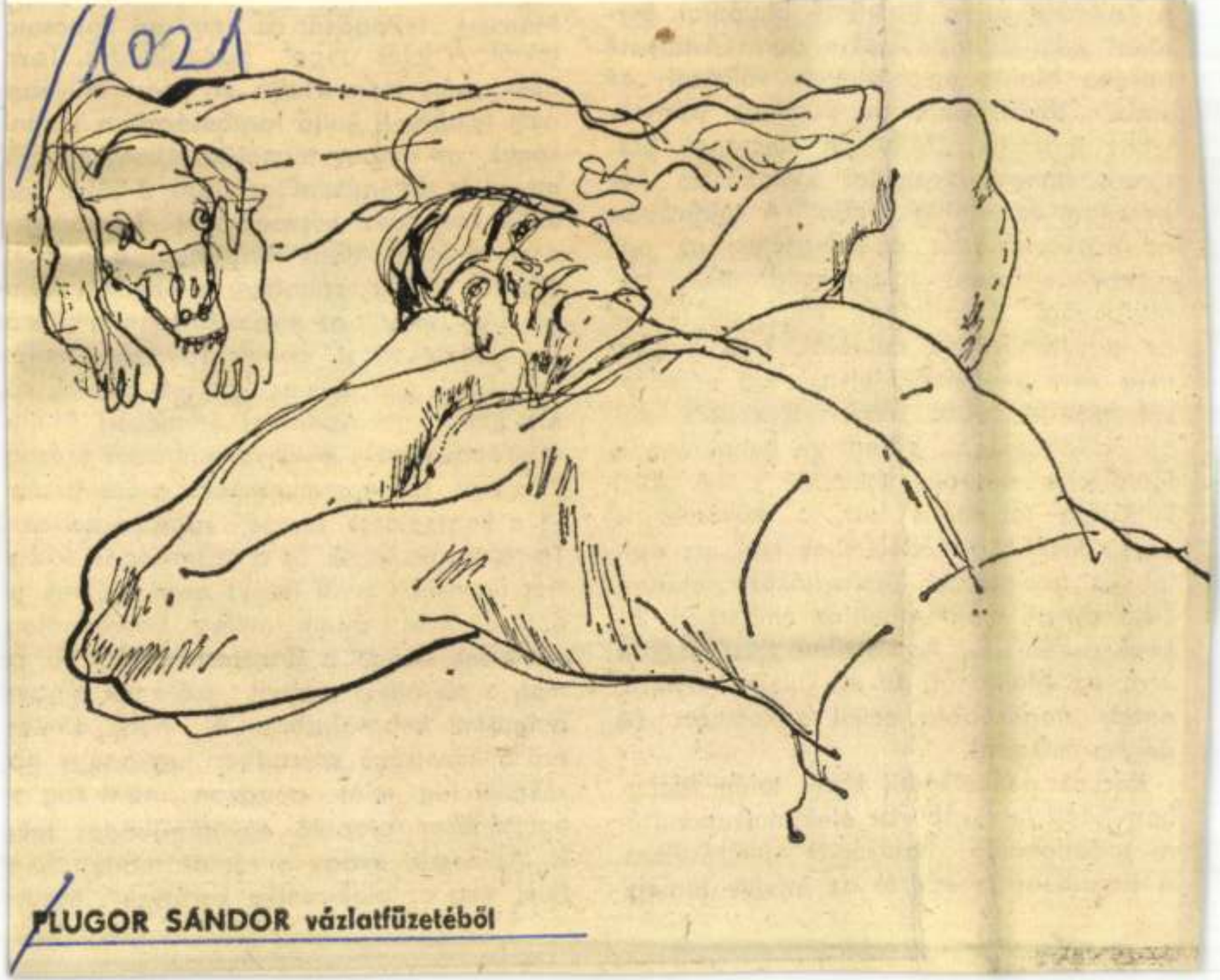

PLUGOR SÁNDOR vázlatfüzetéből

a fejlődés útján haladni? I
tönei nem állandósítják-e a
Mircea Malița egyértelműen
ember többé nem az ösz
jéhez igazodik. „Jóformán n
tönei, hanem gyakorlat kic
pességei és intelligenciája."
az együttműködés a jellegz
resszivitás felvett tulajdonság, téves beállítottság. „Feladatunk, hogy kialakítsuk az együttműködés példáját, s a kultúra még nem kielégítően elsajátított eszközével küzdjük le az emberi lényegtől idegen állatiasságot. Bátorítson bennünket a főemlősök mélabús tekintete." A jövő kultúrája racionális lesz, a művészet is egyre inkább az értelemhez szól, az építők és geometerek irányítóközpontjához. Elhalványul, majd elhal az emberben lakozó ösztönlény. Ami Arthur Köstlernél a vég, az Malițánál az új kultúra távlata, amely magasabbra emeli az embert. (A gorilla mítosza).

Korunk gondolkodói közül talán McLuhan jutott legtovább az elektronikus kultúra tudatformáló hatásának elemzésében A tudomány felfedezte az intuitív tömeg-

nem kevesbé, hibás alaptétele a nemze
államok létével szemben támasztott kéte
lye. (Aki ismeri az angol történelemfilozó
fiai gondolkodást, annak Toynbee mellet
mások véleménye is eszébe jut, többek kö
zött Huxley szenvedélyes érvelése.) Malit
másképpen látja a világ huszadik százac
állapotát. „A kommunikáció erőteljesség
és a kapcsolatok szoros volta, amelyekr
Toynbee hivatkozik, és a számítógép (ame
lyet figyelmen kívül hagy) nem szólnak a
államok feletti állam mellett. Ellenkezőleg
mindezek éppen a decentralizációs folya
mat, a pluralitás mellett szólanak embe
dolgokkal kapcsolatban. A helyi döntés
erő a következő században ugyanúgy nö
vekedni fog, mint ahogyan nőni fog a
egyetértésen alapuló együttműködés fok
is. Az asszir, avagy a római modell nem
felel meg az elektronika korának". Malit

Plugor Sándor, grafikus

Tiszalái, szegru

85.9.

: Cinkkarc

Plugor Sándor

1977.febr.

2/ XXXI.

mondhassák rá, hogy „csóró cigánytemetést" rendezett a feleségének. Egy á
állampolgár számára semmi rendkívüli sincs a tisztességes temetésben. Ter
es igény, természetesen meg is valósítható. Nem akar mást Balog Mihály s
hogy legyen legalább két koszorú, hogy harangozzanak, a pap mondjon be
a sírásóknak vehessen egy liter pálinkát, hogy ne a legolcsóbb legyen a kopo
jfa, egyáltalán hogy ne a falu költségén, hanem a sajátjáén temessék el
onyt. Nem akar tehát mást, mint a szokásos, az átlagos módon temetni. De
nak szokásos, az Balog Mihálynak rendkívüli. Átlagon felüli erőfeszítése
telő. Miért? Mert Balog Mihály cigány, s ennek a közösségnek mások a hag
yai. Környezete ezeket a hagyományokat őrzi, s sorra le is beszélik tervei
anakkor Balog Mihály különbözik is a többiektől. Kérdi is tőle a fuvaros,
van az, hogy megtanult írni-olvasni. S más jelek is mutatják, hogy B

Plugor Sándor, grafikus

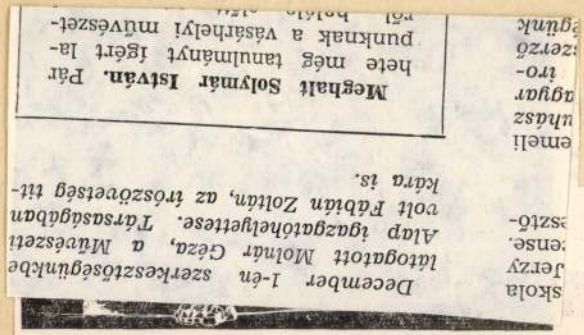

December 1-én szerkesztőségünkbe látogatott Molnár Géza, a Művészeti Alap igazgatóhelyettese. Társaságában volt Fábián Zoltán, az írószövetség titkára is.

Meghalt Solymár István. Pár hete még tanulmányt ígért lapunknak a vásárhelyi művészet-

ILLUSZTRÁCIÓ
ILLYÉS GYULA
DUPLA VAGY SEMMI CÍMŰ
DRÁMÁJÁHOZ

95 J.

: Cinkkarc
Plugor Sándor: Cink

1977.febr. 2/ XXXI .

Tiszatáj, Szeged

tehetségének maximális
pedig ennek elősegítése?

**kellene elkezdeni a mate-
meg itt azt is: foglalko-
almazott Dienes-féle ma-
l?**

g egy hosszú tanulmány-
olhatnék.
me elismeri, hogy a mate-
n ennek előkészítését óvo-
matematika legegyszerűbb
tésével. Az intuitív eleme-
precíz fogalomalkotás és
i ki. Így rendre — Dienes
építjük" az ifjúban a ma-
elgondolásban lényegében
nák axiomatikus felépítésé-
z biztosítja a módszer tu-
edig az, hogy a matema-
nak — halmaz, függvény,
galmakként való érzékelte-
gyszerű, a tapasztalat sze-
ő feladat. Erről magam is
háborús pusztítást csodá-
gyetemi városban", Tübin-
türelmes — hároméves!
tése után vezették be a
ő tankönyveket, segédköny-
, didaktikai játékokat el-
és már az első „új típusú"
ghozta a sikerét. Ezt azért
lcskérdés az oktató gárda
a gyermek rendkívül fo-
n alakul ki az a vissza-
gyökere, hogy nehéznek
5 maga nem ismerkedett
legyőzni!

egyetemre a legjobb ma-

szeredából, Kolozsvár-Na-
Nagyváradról, Sepsiszent-
Szatmárról. Az aránylag
1-es líceumtól eltekintve,
árhuzamos osztállyal ren-
artom véletlennek. Hiszen

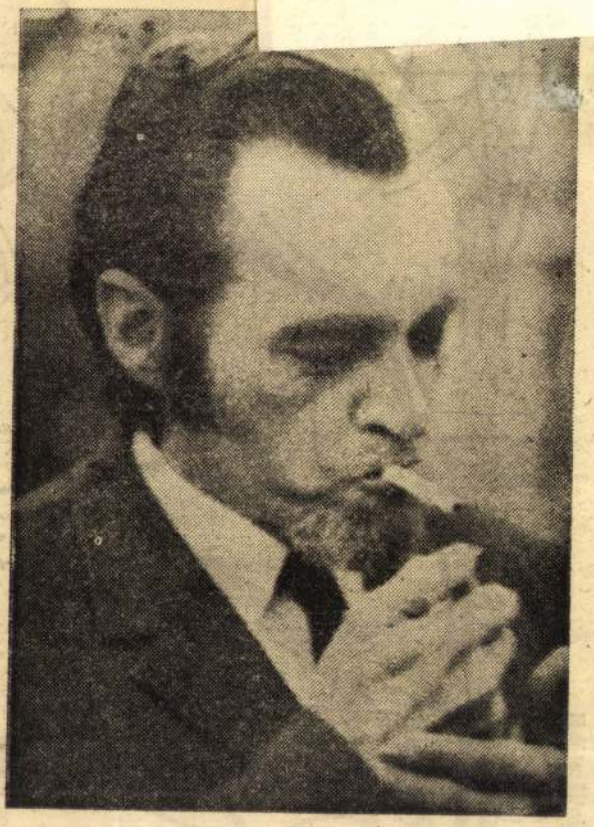

hetőségük nyílik problémamentesen részt venni e leghatékonyabb tájékoztatáscsere rendezvényeken.

— Az ön tudományos előadásai egyben a romániai tudományosság hírét is növelték a nagyvilágban. Szeretném, ha előadásairól, utazásairól, ilyen jellegű élményeiről is szólna.

— Elég sok helyen megfordultam, és ha nem is hagytam el „öreg" kontinensünket, azért alkalmam nyílt

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő
1977 JAN 27.

A Hét

Plugor Sándor

1021

PLUGOR SÁNDOR vázlatfüzetéből

TÁJÉ

Plugor Sándor

Plugor Sándor: Jób

Élet és Irodalom, Bp. 1976. nov. 2o.
XX. évf. 47. sz.7. lap.

ndolom,
sokkal
n: miért
ból az

beth ta-
yar fo-
azt ki-
a, mert
arcvo-
óta, de
feltűnő,
ó nem
lad ar-
sovány

51 ma-
külön-
nyegte-
ig vég-
nkáját:
ás, kö-
Krätze
é, pour
hirdet-
a kö-
olt, egy
bethtel
n dol-
n lak-
-45 te-
ényte-
robo-

gint levelezni kezdtünk, de nem találkoztunk, bár hívott tavaly tavasszal Amsterdamba, az ellenállási emlékmű leleplezésére, azután Ravensbrückbe, a tábor felszabadulásának harmincadik évfordulóján rendezett ünnepségre. Mert ez a hovatartozási érzés máig se gyengült benne: a hitleristák volt foglyainak közösségébe tartozik, szívén viseli sorsukat, hol Németországban keresi fel agyérelmeszesedésben szenvedő volt fogolytársát, hol Bukarestben ügyködik a volt foglyok ingyenes vagy kedvezményes gerontológiai kezelése érdekében...

A másik közösség: a rijswijki család, férje és három gyermeke — mert azóta született egy második fia és egy lánya is. Gyermekeivel hollandul beszél, bár franciául számol, hisz francia iskolába járt. A lágerből tudtam, emlékeztem rá, hogy Pécsett született, Franciaországban nevelkedett, s Hollandiában tartóztatták le, mert titkos politikai megbízatást teljesített, még a második világháború előtt; tudtam azt is, hogy apja orosz volt, az anyja magyar, Fehérvári lány. De csak most, harminc év múltán tudom meg, hogy Fehérvári Antal kolozsvári színigazgató lánya volt, három színésznő-lánya közül a legidősebb a primabalerina: Marcsa. A második színésznő-lány, Etelka gyermekei (Csányi Mátyás zeneszerző fiai-lányai) mesélik el róla a híres tűztánc történetét: kigyulladt a ruhája, s lángra lobbant tőle a régi kolozsvári színház. A férje, Vlagyimir Kazula-

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

SZÉPIRODALOM

FEHÉR KLÁRA: NÉGY NAP A PARADICSOMBAN. Regény (Szépirodalmi)

FRANYÓ ZOLTÁN: BÉCSI LÁTOMÁS. Osztrák költők versei (Kriterion, Bukarest)

P. HORVÁTH LÁSZLÓ: SÁNTA HINTALÓ — FUCCS — FRÁSZKARIKA. Drámák (Szerző kiadása)

HELTAI GÁSPÁR: PONCIÁNUS CSÁSZÁR HISTÓRIÁJA. Novellák (Magyar Helikon—Szépirodalmi)

MAGYAR ELBESZÉLŐK. 19. század (Szépirodalmi)

JACK LONDON: A VASPATA. Regény (Kozmosz)

A MI PETŐFINK. Petőfi-versek gyermekrajzokkal (Móra)

KŐ ANDRÁS: PAPP LACI. Papp László elbeszélése alapján. Bővített kiadás (Sport)

PAAVO HAAVIKKO—PENTTI SAARIKOSKI: KÉT FINN KÖLTŐ VERSEI. Fordította Jávorszky Béla (Fordító kiadása)

TANULMÁNY, DOKUMENTUM

KIS VILÁGATLASZ. Javított kiadás (Kartográfiai Vállalat)

RODNEY ARISMENDI: A FORRADALOM ÉS LATIN-AMERIKA (Kossuth)

EFTICHIOS BITSAKIS: A MODERN FIZIKA ÉS A DIALEKTIKUS MATERIALIZMUS (Kossuth)

ALVARO CUNHAL: A DEMOKRÁCIÁÉRT ÉS A SZOCIALIZMUSÉRT (Kossuth)

V. GORBUNOV: LENIN ÉS A PRO-

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Plugor Sándor

NAPLÓ (VESZPRÉM)

grafikusművész

1979 OKT 18

1021

A sepsiszentgyörgyi Káin és Ábel

Plugor Sándor grafikája

Sütő András Ádámja titokban jobban szereti Káin fiát, mint Ábelt. Bár a férfi büszkeségében súlyosan megsértett ősapa lázadását cserjepálinkába fojtja, mégis oroszlán-fejtartású fia magatartását kedveli inkább, mint a bárányszelíd alázatú Ábelét.

A sepsiszentgyörgyi Káin és Ábel rendezőjének, *Völgyesi Andrásnak* szintén az édenkereső Káin a kedvesebb, mint a pondró-életéért alázatos Ábel. Így a romániai magyar vendégművészek előadásában *Visky Árpád* Káinja lett a központi alak, az igazi főhős. Ebben a játékfelfogásban *Krizsovánszky Szidónia* Évája az elveszett éden csodálatos visszaálmodója, *Zsoldos Árpád* Ádámja pedig rezignáltan irónikus, sőt Urat-gúnyoló kiábrándult ember. Még a lágy Ábelt megformáló *Bálint Péter* is Káin arccal és szóval, Istennel perlekedve, szerzi a legszebb színházi pillanatokat. *Balázs Éva* Arabellája szinte magától értetődő törvényszerűséggel vállalja az éden visszahódításáért harcba szállt Káinnal a kapcsolatát.

A fentiekből nem az következik, hogy valamiféle elvont forradalmiságú előadást láthattunk a múlt szombaton Veszprémben. Ellenkezőleg: a rendező szinte naturális konkrétságú színpadi valóságba helyezte a három jajkiáltásra (felvonásra) csoportosított jelenet-füzéreket. Izgalmas ellentmondás, hogy a héber mitológiai helyzetek színpadi valóságából mekkora erővel tudott átsütni a legelvontabb sütői filozófiai gondolat is. Az előadás felejthetetlen színházi élményt nyújtott, amit a Petőfi Színház közönsége az előadás végén hosszú vastapssal hálált meg. Talán a legszebb színházi pillanat volt, amikor a halálból visszatért Káin édesanyjával beszél az éden kristályfáiról... Amik bennünk vannak és rajtunk kívül nem léteznek.

Az Úr önző hatalma ellen lázadó Káint tragikai vétsége alól felmenti az előadás: azért válik testvérgyilkossá, mert nem akarja, hogy szerelme, Arabella Ábel áldozati füstje legyen. Megrázóan szép és emberi a befejezés.

Völgyesi András rendezésének fő erénye — a koncepció mellett — a színészvezetés. Visky Árpád szakállas Káinjából szinte sütött az intellektualitás. Bálint András Ábele — a rendezői felfogáshoz híven kissé visszafogottabbnak tűnt. Krizsovánszky Szidónia mély érzésű látnoki Évája vékonysága ellenére rendkívül erőteljes volt. Zsoldos Árpád Ádámjának a felelősség vállra nehezedő súlyától rogyadozott a térde — nemcsak az alkoholtól. Ha dicsérte az Urat, akkor is kesernyés iróniával tette, majd' minden dicsérő szó felért egy istenkáromlással. A kitűnő színésznek mindvégig sikerült érzékeltetnie, hogy Káinhoz hasonló lázadó szív dobog benne. Balázs Éva Arabellájával nem az erotikusan vonzó nőt, hanem a tudatos választásig eljutó embert játszotta el hitelesen. A hatásos zenét *Csiky Csaba* szerezte, az ízléses díszleteket *Márkos András* tervezte.

Horváthy György

A Magyar Rádió és a televízió mai műsora

KOSSUTH RÁDIÓ

8.27: Nóták 8.45: Szerpentin 10.05: Dominó – Játék szóval, számmal, hanggal 10.35: Haydn: Philemon és Baucis. Egyfelvonásos opera 11.20: Társasutazás II. rész 11.34: Felelet – Déry Tibor regénye 12.35: Örkény István: Egy négykezes regény tanulságos története 12.45: Zenemúzeum 13.10: Kedves lemezeim 14.10: Mindenki könyvtára – Illyés Gyula: Hunok Párizsban 14.40: Szalay László nótákat énekel 15.10: Kóruainknak ajánljuk 15.26: Csiribiri 16.05: A Magyar Népdal Hete. Szabó Ferenc: Nótaszó 16.21: Délutáni Rádiószínház 17.07: Körmikrofon – Mester Ákos és Vértes Csaba vitanűsora 17.32: Richard Strauss: Sinfonia Domestica 18.15: Hol volt, hol nem volt . . . – Beckó 19.18: Az Ifjúsági Rádió színpad bemutatója – Világrengésben 20.08: Renata Tebaldi a Manon Lescaut címszerepében 21.05: A Magyar Népdal Hete – Találkozásom a népzenével 21.40: Adottságok – lehetőségek a Vértesi Erdő Fafeldolgozó Gazdaságban 22.20: Kína 30 éve – Marsallok és komisszárok 22.30: Bemutatjuk új elvételeinket 22.51: Metronóm – Gazdaságpolitikai magazin 23.11: Szimfonikus zene 0.10: Szovjet operettekből

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Operettrészletek 8.20: Tíz perc külpolitika 9.10: A Budapesti Koncertfúvószenekar játszik 9.30: A Magyar Népdal Hete 10.00: Zenedélelőtt 12.33: Dóczy József nótáiból 12.55: Kapcsolás a Magyar Rádió győri, pécsi, miskolci és szolnoki stúdiójába 13.25: Gyermekek könyvespolca 13.30: Peter Jona Korn kis zongoradarabjaiból 14.00: Válogatott perceink 16.35: Idősebbek hullámhosszán 17.30: Segíthetünk? 18.33: Hétvégi panoráma 19.55: Slágerlista 20.33: A 04, 05, 07 jelenti 21.05: Mindennek van határa! – Határőrök és vámőrök vizsgálata Hegyeshalomban 22.15: A királyné csipkekendője 23.15: Népszerű olasz énekesek és együttesek felvételeiből

III. MŰSOR

8.08: Dohnányi kamarazenéjéből 9.00: Iskolarádió 9.15: Tarkabarka 9.30: Zenekari muzsika 11.05: A zeneirodalom remekműveiből 12.26: A Hamburgi Monteverdi kórus Alessandro Scarlatti-madrigálokat énekel 13.07: Az 1978. évi Pori (Finnország) dzsesszfesztivál felvételeiből 13.40: Rigoletto – részletek Verdi operájából 14.25: Bach: A fúga művészete 16.00: Zenei Lexikon „Dúr-harmónia" 16.20: Concerto Praga '79 16.55: Popzene sztereóban 17.51: Külpolitikai klub – Carter vagy Kennedy? 18.21: A Magyar Népdal Hete – A népszokások dalai 19.05: Fordulók a líra történetében 19.35: Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét. Közben: 20.25: Magyar Irodalmi Arcképcsarnok – Balassi Bálint 20.45: A hangverseny-közvetítés folytatása 21.20: 2000 felé . . . 21.55: A King's Singers együttes madrigál-felvételeiből 22.15: Chopin: Tizenkét etűd Op. 10. 22.47: Richard Tucker és Pilar Lorengar operaáriákat énekel

MAGYAR TV

10.00: Idősebbek is elkezdhetik. Tévétorna (ism.) (színes) 10.05: Iskolatévé: Magyar irodalom (ált. isk. 3. oszt.) A kolozsvári bíró 11.20: Orosz nyelv (ált. isk. 6. oszt.) Milyen nap van ma? (színes) 12.05: Osztályfőnöki óra. Milyen vagyok? Önismereti műsor 15.05: Iskolatévé: Magyar irodalom (ism.) 15.30: Orosz nyelv (ism.) (színes) 15.55: Napköziseknek, szakköröknek. Háromszögszámok (ism.) (ált. isk. 1. oszt.) 16.15: Hírek 16.20: Mit mondanak a csillagok? A Perpetuum mobile vendégségben Kulin György csillagásznál (színes) 17.05: Tévébörze 17.15: TELESPORT: Elektromos–Szegedi Volán. Bajnoki férfi kézilabda-mérkőzés. Közvetítés a Fáy utcai sportcsarnokból 18.45: Kertészkör 19.00: Reklám 19.10: Esti mese (színes) 19.20: Idősebbek is elkezdhetik. Tévétorna (színes) 19.30: TV-híradó (színes) 20.00: Ibsen: Hedda Gabler. Színmű 2 részben, a Madách Kamara Színház előadása, felvételről 21.55: Közelebb az új matematikához. Hogyan segíthetnék? 22.25: TV-híradó 3. (színes)

II. MŰSOR

18.00: Rajz (ált. isk. 1–4. oszt.) A mi játszóterünk (színes) 18.15: BOLGÁR EST: Bevezető (színes) 18.20: Bulgária ipara. Dokumentumfilm (színes) 18.45: A rajzfilmek kedvelőinek (színes) 19.05: Vendégségben Bulgáriában. A TV-híradó riportfilmje (színes) 19.30: TV-híradó (színes) 20.00: Bejelentkezés (színes) 20.05: Légy áldott. Magyarul beszélő bolgár film (színes) (14 éven felülieknek!) 21.30: TV-híradó 2. (színes) 21.40: Kisfilmek Bulgáriából: 1. Vera Kirova és Ivan Canor táncol. Glazunov: balettrészletek (színes) 2. Mai bolgár építészet. Dokumentumfilm (színes) 3. Sztojka néni. Portréfilm (színes) 4. Filipo Kutev Állami Népi Együttes műsora (színes)

IN

Eladó Kossuth I alatt lévő négyszögöl lalatok, s szére is m hető lakré komfort. (Régi ház het: Fron nál a hely

2 szobás dó. Magya u. 2. Vass

Vanyolás szám ala nagy kert

Ajkán, szobás fé anyagokka Emil, Kis 9. Érdeklő

Hajmásk 2. számú adó. Azor Érdeklődn ház u. 3(16 óra utá nap.

Eladó a éves szőlő Károly. A fsz. 2.

Balatonl rületi ker lany, víz november Fő u. 35.

Felsőörs négyszögöl (víz, villa lődni dé Táncsics

2 szobs családi h Lajos, Úrl

Présháza örstől Na tész, 1122 fű utca 3

Balatona házat ver tási szerz velet: ..' Veszprém Vállalatho badság té

Nagyváz 1. sz. alat adó. Érde Polgárnál.

Zircen ház eladó. deklődni:

Épít

fe

mi

Veszp

szabad szombat

A NAPLÓ hétvégi melléklete

Környezetkultúra egy lakótelepen

Nem minden zöld szép

A napokban a Jókai utcából feltekintettem a veszprémi városaldalra, s megkapott, mennyire szép a szürke kőfal alatt a lekaszált (vagyis gondozott) zöld fű. Korábban meg az OTP-lakótelep sarjadó zöld gyepje érzékeltette, milyen szépítő hatású a környezetre.

Dehát ezeket csupán alkalomadtán látom. Amit viszont naponta látok: az Endrődi úti lakótelep. Ez is zöldövezetben van. Hálás is messzenéző tekintetünk érte; erdők, rétek nyugtatják szemünket-szívünket. De mihelyt közelre (a házsorok közé) téved pillantásunk, lehervad örömünk. Rövidlátó-e akit ez zavar?

Mondhatnám, *zöldből is megárt a sok.* Ám az igazság így korrigálja: nem minden zöld szerez örömet.

Valószínű azok is így gondolták, akik a tavaszon elkerítettek a telepre bekacsintó fenyvestől. Drótkerítés állja útunkat, ha netán a viadukt előtti szép kilátóra akarunk menni, avagy az erdei ösvényen az állatkert felé vesszük turistaútunkat.

A kerítés jó valamire: az öt év alatti gyermekeket megállítja az elcsavargásban. Ám mennyivel jobb lett volna, ha a drótkerítés a veszprémi „szoros" szakadékától óvná az embereket. Most a kerítés úgy enged utat az arra járónak, ha a szakadék szélén közelíti meg a sziklacsúcsot, ami Veszprém egyik kivételes panorámáját kínálja.

Persze, bárki felmehet a sziklához, aztán ha leesik magára vessen. A kerítés ugye, figyelmeztető.

Dehát nem a kerítésen van a hangsúly. Inkább a lakótelepi zöldkultúrán. A dúsan pompázó növények tenyészetén. Kisebb gyermekek bujócskázhatnak benne, igaz örömükre.

Mi hát akkor a gond? Csupán ízlésbeli (esztétikai) kifogás: *a gyomokkal felvert lakótelep a gazdátlanság érzetét kelti. Csunya, elhanyagolt.* A minap egy asszony kifakadt; mikor gyalulják már el az építés utáni törmelékhalmokat, mikor írtják ki a gyomokat...! A tavasszal ugyan errejártak a parképítők, két ház között termőföldet hintettek, füvet vetettek, kisfákat ültettek. Aztán elverte onnan őket a májusi eső.

Gondolom, kapacitáshiány van a parkosításban. Olyannyira, hogy az öt-hét éve álló házak ma is az építés utáni rendezetlenségben vannak. *Ha kézi erőre lenne szükség, egy lakótelep áll rendelkezésre, ki-ki a környezetében segédkezne társadalmi munkában.* Ha hívnák.

Négy éve lakom az Endrődi lakótelepen, hétköznapi örömmel, némi bosszúsággal. Mondhatom, szép telep a lakások és a természet összkomfortjában. Minden tavasszal vártuk a parképítőket, minden tanácstagi beszámolón megígérték ezt, és minden tavasszal elmaradt.

Még jó, hogy a fecskék mindig meghozták a tavaszt, — az ígéretektől várhattuk volna. *(b. ö.)*

Hétfőn kezdődik a a Dimitrov művelődési központban

Húsz mű versenyben — A városban sugározzák
Díszletkiállítás — Szakmai tanácskozások

A Magyar Televízió, a Film- és Tv-művészek Szövetségével, a Veszprém megyei és a városi tanács végrehajtó bizottságával együtt immár a 8. alkalommal rendezi meg drámai és szórakoztató műsorainak szemléjét.

Június 26-án, hétfőn délután 4 órakor a veszprémi Dimitrov művelődési központ színháztermében *Nagy Richárd*, az MSZMP KB tagja, a televízió elnöke és *Venczel János*, a megyei párt vb tagja, az MSZMP veszprémi bizottságának első titkára nyitja meg ünnepélyesen a találkozót.

Utána nyomban megkezdődik az 1977-ben képernyőre került művekből e versenyre kiválasztott húsz film újrasugárzása. A művelődési központban elhelyezett monitorokon a színes filmeket színesben tekintik meg a bíráló bizottságok, tévés szakemberek és az érdeklődő veszprémiek. A város lakói otthonukban is láthatják az összesen ezerperces műsort. Helyi kisadó segítségével az OIRT 9-es — a 2. műsor vételére alkalmas — csatornán közvetítik délutánonként 4-től kb. fél 8-ig.

Július 1-én, szombaton este fél 10-től az 1. programban egyenes adásban közvetítik a „Dimitrov"-ból a díjkiosztó ünnepséget, riportokkal. Majd az első díjnyertes film kerül ismét képernyőre.

A művelődési központ homlokzatát azoknak az országoknak a zászlói díszítik már, amelyekből vendégeket várnak. Az előcsarnokban elkészült a jelmez- és díszletkiállítás, s emlékezetes műsorokból kinagyított fényképek láthatók a folyosókon.

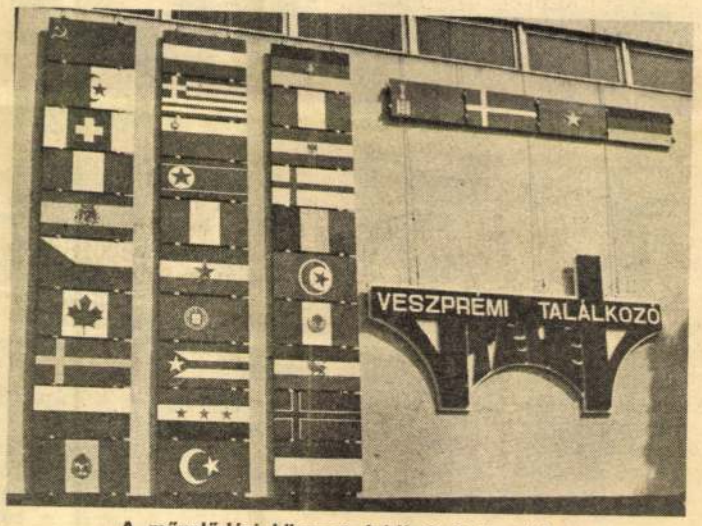

A művelődési központ feldíszített homlokzata

Elégedett a fölkészüléssel *Szabó Gertrúd*, a találkozó főtitkára. Elmondta, hogy hónapok munkája előzte meg az egyhetes eseménysorozatot, amely a televíziósok számára jó alkalom számvetésre, közvetlen eszmecserére. Az alkotók nagy csoportja évente egyszer itt beszélheti meg tapasztalatait, találkozhat a kritikusokkal.

A további munka jobbítását szolgálja két szakmai tanácskozás is. Csütörtökön délelőtt A szórakoztatás helyzete a nemzetközi televíziózásban címmel *Frank Tappolet*, a montreaux-i Arany Rózsa Fesztivál főtitkára mond vitaindítót. Pénteken a televíziós dráma esztétikájáról *Benedek Miklós* és *Galsai Pongrác* kritikus és *Békés Tamás* főosztályvezető előadása hangzik el.

Tihanyi orgonahangversenyre és veszprémi várkoncertre is készülnek a találkozó résztvevői.

Különösen nagy várakozás előzi meg az ősbemutatókat és közönség-ankétokat.

Lapunk vasárnapi számában ismertetjük a díjakat, a zsűrik névsorát és közöljük a közönségdíj szavazólapját.

A Bakony muzsikása

Nincsen lagzi Tehel nélkül! Igy igaz Lókúton, ahol az elmúlt harminc esztendőben tán tíz lakodalomban nem muzsikált *Tehel Jakab*, illetve a Tehel család. És szerte a Bakonyban alig van falu, ahol még ne jártak volna. Ahogy Tehel Jakab mondja: bármelyik bakonyi (észak-bakonyi) falu kocsmájába tér be, mindig akad ismerős. Ismerős, akinek legalább egyszer eljátszotta a nótáját.

Tehel Jakab, a lókúti népzenész, gombos-harmonikájával sok megyei és országos népművészeti, illetve német nemzetiségi bemutatón aratott sikert. Vérbeli népzenész: minden zenedei képzettség nélkül őrzi különösképpen a német-Bakony népzenei hagyományait, s nem annyira a maga szórakoztatására, inkább mert kérik, várják Bakony-szerte a harmonikáján megszólaló muzsikát.

Azt mondják, ez már a végszó. A fiatalok még szeretik ezt a zenét, értik, ám kérdés, hogy lesz-e valaki, aki megtanulja tőle, vagy mástól a gombos-harmonikán játszást. Fia is tangón tanult, s a tangóharmonika... más.

A bakonyi lagziban ma is így kezdődik: keringő, aztán a menyasszonytánc, mindig ugyanaz a dallam. Majd sorjáznak a német és magyar népdalok, meg persze a magyarnóták is. A gombos-harmonika másképp szól húzásra, mint nyomásra, de a csárdás is jól szól.

— *Német meg magyar számokat muzsikálunk, mindig keverve. A nép itt német volt, de megjárták a katonaságot, uradalmakban dolgoztak, ragadt rájuk a magyar.*

Hét inget elizzadott

Az édesapjáék Zircre, Nagyesztergárra, Porvára, ült belőle Lókúton négy is, ma egy van) minden vasár-

Lakodalmas szombatok

Édesapja, Tehel István asztalos volt (díszes parasztbútorokat faragott), bátyja a tsz-ben dolgozik, ő pedig

Páger Antal az ősbemutatókon

Munkásoknak vetítenek — Egyszeregy játékfilm

Minden eddiginél több: hét versenyen kívüli ősbemutató gazdagítja a találkozó programját. Az érdeklődő veszprémi és környékbeli lakosok nyolc alkalommal láthatnak első nézőkként napjaink gondjait elemző szatírikus, vagy történelmi emlékeket feldolgozó színes tévéjátékokat, filmeket; közülük egy játékfilm. Valamennyi mai magyar írók forgatókönyvéből készült.

Jórészét munkásoknak vehelyezik gondozónak. Erre a korábbi ápolója „használhatatlanná" teszi az elefántot...

Az első világháború végén egy „hölgykórházban" játszódik *Szabó György* és *Hajdufy Miklós* filmje, amelyet aznap fél 5-től a MÁFKI-klubban mutatnak be, a szerző, a rendező, *Bordán Irén, Lukács Sándor, Szilágyi Tibor* színészek jelenlétében.

Szintén kedden este 8-ra a Dimitrov művelődési szerdán fél 3-ra. Este 8-tól a „Dimitrov"ban nézhetik meg az érdeklődők az Illetleneket. *Mocsár Gábor* írásából *Mamcserov Frigyes* rendezett tévéjátékot. Egy vidéki kiszállás humoros történetének főszereplője *Hollai Kálmán.*

Csütörtökön este 8-tól vetítik a Vörös Október moziban *Kardos István és Kardos Ferenc* Egyszeregy című játékfilmjét, operatőre *Ken-*

1021

„Valami újat kéne csinálni...”

Beszélgetés Plugor Sándor székelyföldi grafikussal

Itt a képeslap, rajta a szülőföld üzenete.

Egy mozdulat, csupán, annyi, hogy az apa hazatérő fia fejére teszi tenyerét a falusi udvaron — mégis egy élet. Benne múlt és jövő, megküzdött élet és újabb küzdésre cseperedő élet.

Ez a rajzos levél a grafika csöndjével szól, mindent elmond *Plugor Sándorról*, a székelyföldi képzőművészről. Egybecseng azzal, amiről tavaly nyáron Plugor beszélt Veszprémben, midőn a sepsiszentgyörgyi színházzal megyénkben járt.

— Három hónapig voltam Amerikában. Hazajöttem és megijedtem: valami újat kéne csinálni... Aztán rájöttem, az ember járjon a maga által megkezdett úton, ábrázolja a maga világát. Én az embert akarom kifejezni. Amíg ember van, addig vele, általa és neki szólok. Életem legnagyobb élménye, közel negyven év alatt az, amit Kökösben, szülőfalumban megláttam, megéltem. Akkor alakult ki egyéniségem: az anyaföldhöz, az anyai házhoz, a szülőföldhöz tapadás élménye határozta meg művészetemet.

A grafikus nyelvén

Plugor Sándor grafikusművész jelenleg Sepsiszentgyörgyön dolgozik, mint a színház grafikusa. Marosvásárhelyen képzőművészeti szakiskolát, Kolozsváron képzőművészeti főiskolát végzett, majd Brassóban telepedett meg, honnan hatévi szívósság után, gyerekkel, albérletekből, Szentgyörgyre űzte a sors.

— Végül is jó volt ez, Szentgyörgyön a múzeummal és a színházzal nagyon jól együtt tudtam dolgozni.

A színháznál műsorfüzeteket, plakátokat szerkeszt, díszleteket tervez. Plugor műsorfüzetei Erdély-szerte ismert művészi munkák.

— A rézkarcokat úgy csinálom, mintha magamnak fogalmaznám meg a darab drámai csúcsait. A színdarab olvasása után belső látással teremtem meg az alakokat. *Nem illusztrálni akarom a drámát, hanem a grafikus nyelvén kifejezni annak lényegét.* Képzőművészeti élménnyel társuljon a színházi élmény.

Mire jó Amerika?

Lám, milyen az anyaföldhöz tapadó képzőművész, Plugor nagy élménye nem az volt, hogy találkozott Amerikával — mindenekfölött az, hogy találkozott az ott élő *Szalay Lajossal*, a grafikusművészet nagy öregjével.

— Az ember a kapitalizmussal hamar jóllakik, mert rém jó anyagiakban, de otthonérzetben, szellemiekben sehol sincs... Szalaynál jöttem rá: ha ez az öreg zseni kitart az emberrajzok mellett, akkor nekem is folytatnom kell a kökösi emberek rajzolását... Félve mutattam meg munkáimat a mesternek, akit példaképemnek tartok, ő is öregeket, elesett embereket rajzol. Mondom, féltem, kizavar-e, nem zavar-e? Végül is azt mondta ottani kollégáinak, én vagyok az a valaki, aki hasonlót próbál.

A küzdelem (Illusztráció Tamási Áron Hegyi patak című színművéhez)

Persze, Plugor első „találkozása” Szalayval a hatvanos években történt. Még a főiskolán megszerezte a róla szóló könyvet, hatvan rajzzal. Vakáció alatt végig ezt tanulmányozta. Később a Genézis című könyvét kapta meg, s ebben újabb Szalay-kép tárult fel.

— Csodáltam, hogy ő, aki az embert rajzolja, mit tud kifejezni az emberrel! Ez újabb hitet adott nekem, hogy az ember ábrázolásával mindent elmondhatok.

Az Amerikában látott képzőművészet sokféle „izmusa”, avantgardoskodása kissé fejbe kólintotta ugyan, de a benyomásokkal számot vetve, megerősödött hitében: *az otthoni embereket, az otthoni életet fogja továbbra is ábrázolni.*

Mit rajzoljon? Valami „régit”, az embert — s ezzel mindig valami örök újat elmondani.

Rajzban, versben

Született egy könyv, az „Öregek könyve”, amit a kritika *Szilágyi Domokosé-nak* titulál. Az igazság az, két művész, két hangon beszél itt az öregekről. Plugor grafikában, Szilágyi versben.

Tulajdonképpen a rajzok „kihívása” szülte a verskönyvet. Szilágyi akárhányszor Kökösön járt, elnézegette Plugor rajzait, melyet vakációkban, hazajárásokkor készített a falusi öregekről. Egyszer azt mondta Szilágyi a grafikusnak: adja oda a rajzokat, ír erről egy könyvet.

Egy rajz, egy versoldal a művészet két rokonhangján szól az emberről. Azonos erővel, azonos tisztasággal.

Nem szólam, immár tett Plugor Sándor számára a föld népének ábrázolása a grafikában. Ott gyökerezik, onnan nőtt föl.

— Nekem a falu annyi mindent adott. Az ember minél többet lát és tapasztal, annál inkább rájön, vissza kell térnie a szülőföld bölcsőjéhez.

Ez számára törvény.

Balogh Ödön

Illusztráció a Csillag a máglyán című Sütő-drámához

A mindennap hazatérő

rőmet. Ezért is voltam dühös. Olyasmit éreztem, hogy van mögöttem egy birodalom, fájdalomé, amit nem tudok, nem lehet bejárni, kimeríteni. Pedig elég makacs az karatom.

— Le voltál győzve?

— Megrendülve, kiforgatva. Ekkora fájdalommal nem szabad az embert próbára

Plugor Sándor, grafikus

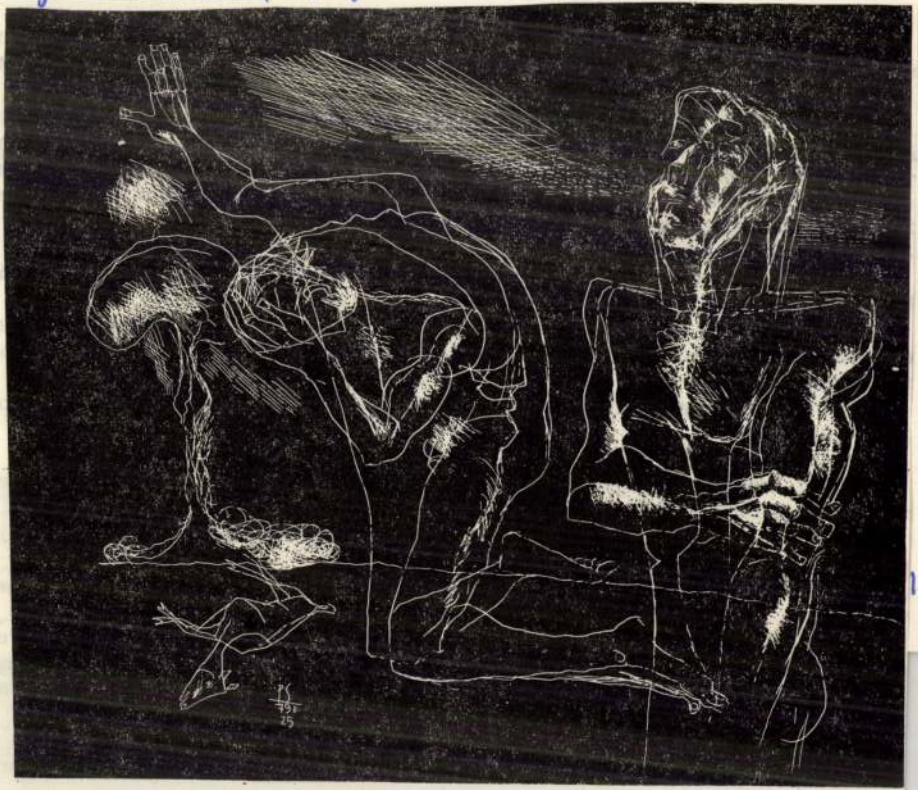

48

47

...ban fontos ugyan, de — nem elégséges. *(Magvető.)*

LAGZI ISTVÁN

Plugor Sándor, grafikus

Plug

Plugor Sándor, grafikus

Elromlott az előjel, amikorra a jelek leíródtak.
De hagyjuk a szöveggé züllött verset!
Kezdjünk valami dologba!
Ez a fenyő —
a pákozdi építési telken, a sztráda közelében —
nem áll itt, de elképzelem ide, mert ide ültettem el;
jóllehet, már kiszáradt, elhalt,
láthatatlanul elbomló hajszálgyökerekkel;
érvénytelenül tehát — s ez a képzelés is érvénytelen.
Fontossága lehetne pedig, önbizalmat adna az elmúlt évek
teljesítménye — nem szárnyakat, de legalább gondolat-gyökérzetet.

Pluger Sándor, grafikus

Pl

/2

TÁRSAIMÉRT

Elromlott az előjel, amikorra a jelek leíródtak.
De hagyjuk a szöveggé züllött verset!
Kezdjünk valami dologba!

Ez a fenyő —
a pákozdi építési telken, a sztráda közelében —
nem áll itt, de elképzelem ide, mert ide ültettem el;
jóllehet, már kiszáradt, elhalt,
láthatatlanul elbomló hajszálgyökerekkel;
érvénytelenül tehát — s ez a képzelés is érvénytelen.
Fontossága lehetne pedig, önbizalmat adna az elmúlt évek
teljesítménye — nem szárnyakat, de legalább gondolat-gyökérzetet.

(Ak Sztyepán szojot sámán énekéből. In: Diószegi Vilmos: Sámánok nyomában Szibéria földjén. Magvető, 1960, 201—202. p.)

gul Chopin és Liszt barátságáról olvashatunk Csapláros István új könyvében.

A lengyel irodalmi alkotások magyar nyelvre való fordítása, népszerűsítése és a lengyel kérdésekkel foglalkozó irodalmi tanulmányok tükrében úgy tűnik, a fehér foltok — elméletileg — eltűnőben vannak, a fontos kérdések feltárása jó úton halad. Csapláros István tanulmánykötete (is) bizonyság arra, hogy egyre inkább a következtetések levonására, *állásfoglalásra* késztető írásokra (tanulmányokra, könyvekre) van szükség, mert a dolgok, történések leírása, ismertetése — számos vonatkozásban fontos ugyan, de — nem elégséges. *(Magvető.)*

LAGZI ISTVÁN

ódzni valamiben.

Mosolyogni mertem:

— Öreg keresztény. Vagy ahogy te mondod: keresztyén. A bűnöddel is képes ettél volna igazolni a büntetést, csakhogy ne fájjon annyira?

— Tévedsz: inkább vitatkoztam valami ismeretlen hatalommal, hogy mondja neg, mivel érdemeltem ki ilyen kínokat?

— Szóval tiltakoztál? Csoóri Sándor politikus és lázadó még az operáló késsel zemben is?

— Nyavalyát politikus és lázadó! Ez a fájdalom meghaladta minden gyökeres rőmet. Ezért is voltam dühös. Olyasmit éreztem, hogy van mögöttem egy birodalom, fájdalomé, amit nem tudok, nem lehet bejárni, kimeríteni. Pedig elég makacs az karatom.

— Le voltál győzve?

— Megrendülve, kiforgatva. Ekkora fájdalommal nem szabad az embert próbára

Plugor Sándor
grafikus

■ *Plugor Sándor grafikáiból ma délután 16 órakor nyílik kiállítás az Országos Széchényi Könyvtár rendezésében a Budavári Palota F épületében. A kiállítást Juhász Ferenc költő nyitja meg.*

Népszabadság, 1988. márc. 22.

Tartalomjegyzék

Címváltozást bejelentő lap	5.oldal
Tanácsülés	7.oldal
Általános Iskolai Szakcsoport és a TIT Pest megyei Szervezet rendezvénye	7.oldal
Középiskolai szakcsoport rendezvénye	7.oldal
ELTE Alacsonyhőmérséklet Fiz.Tsz. rendezvénye	7.oldal
Plazmafizikai és a Magfizikai Szekció szemináriumai	8.oldal
ELFT Félvezetőfizikai Szakcs. és a HTE Alkatrész és Alapanyagok Szakoszt. rendezvényei	8.oldal
Fejér megyei csoport rendezvényei	9.oldal
ATOMKI szemináriumai	9.oldal
Baranya megyei csoport rendezvényei	10.oldal

Plugor Sándor grafikus

A tavaszi fesztivál kiállításai

Új kiállítások nyíltak tegnap a Budapesti Tavaszi Fesztivál programja keretében.

A Budapest Galéria Lajos utcai kiállítóházában *Sir John Halas*, a világhírű magyar származású angol rajzfilmrendező és producer tárlata nyílt meg. A művész több mint öt évtizedes munkásságából válogatott legjellegzetesebb filmjeinek terveit, grafikáit tekintheti meg a közönség. John Halas munkásságát mintegy 2 ezer rajzfilm fémjelzi: ő készítette 1951-ben az első sztereó-, 1954-ben pedig az első, egész estét betöltő rajzfilmet Európában. Az Oscar-díjas filmrendező 1981-ben Kass Jánossal közösen hozta létre a világ első, teljes egészében digitalizált komputertechnikával előállított animációs filmjét, a *Dilemma* címűt. Halas egyik legnagyobb vállalkozása a *Nagy mesterek* című sorozat, amely a festészet kiemelkedő alakjainak életét és munkásságát mutatja be rajzfilmen. E produkciókat is feleleveníti a művész által összeállított bemutató, amelyet délutánonként filmvetítés egészít ki.

Ugyancsak a Lajos utcai kiállítóházban tekinthető meg *Milan Konjovic* jugoszláviai festőművész tárlata. A hazai közgyűjteményekben is számos alkotással szereplő világhírű művész 90. születésnapját is köszöntő bemutatón legfrissebb alkotásaiból — portréiból, tájképeiből, csendéleteiből — láthat összeállítást a közönség.

Az Országos Széchényi Könyvtárban *Plugor Sándor* grafikáit tárják az érdeklődők elé. Az erdélyi festő- és grafikusművész munkásságából ezúttal irodalmi ihletésű grafikáit, könyvillusztrációit és rajzait — összesen száz alkotását — mutatják be. Képi világának, sajátos ábrázolásmódjának legjellegzetesebb összefoglalásai azok a tusrajzok és fémkarcok, amelyeket Sütő András, Illyés Gyula, Ady Endre és Petőfi Sándor műveihez készített.

A Néprajzi Múzeumban kubai tárlatok várják a közönséget. *Manuel Mendive* festőművész életművéről több mint félszáz képe és textilplasztikája nyújt keresztmetszetet. Az egyik legeredetibb, legismertebb kubai képzőművész munkásságának ihletője a spanyol és az afrikai művészi tradíciókat ötvöző mulatt folklór. A sok évszázados kulturális-képzőművészeti hagyományok erőteljes, expresszív hatású, a szürrealizmus elemeit is keverő képeken jelennek meg. Az intézmény másik bemutatóján — az Idea Iparművészeti Vállalat rendezésében — kubai iparművészeti tárgyakat tekinthet és vásárolhat meg a közönség. (MTI)

Népszabadság, 1988. márc. 23.

R.: Tim Whelan. Fsz.: hton, Vivien Leigh, Rex Előadások: péntek du. hő. Ő(nő (amerikai, 1937). R.: wn. Fsz.: Greta Garbo, r. — Előadások: szombat **Beszélő köntös** (magyar, adványi Géza. Fsz.: Kiss Pál, Tasnády-Fekete Má. Árpád. — Előadások: hét- dd h12, f2 és este 8. **csör királyfi** (mb., szín. nesefilm) du. 4. IM. **Betty** rancia)*** este hő, 8. IM. **k ura** (mb., szín. szovjet **Fogjátok el a szerecsent** . 3. IM. **Riki-Tiki-Tévi** zovjet—indiai) K.: **Kezeket** du. 3. IM. **Majakovszkij** zovjet) 25-én f8. 26—27-én: **lfelejtett ősök árnyai** (szín. : 5, f8. 29-én: 5. 30-án: 8. **és Kleopátra** (mb., szín. lm) 26—27-én: 10, f12, 1.

MŰV. HÁZ: Őrült római , szín. olasz) K.: **Valcer issza a jövőbe** (mb., szín. in: 4, 6, 8. 29-én: 5, 7. **ol Afrikától I—II.** (szín. . 10. 1. IM. **Vezeklés** szín. szovjet)* du. 4, 7. ol.) **KAMARATEREM: Tea háremében** (szín. francia)* 28—30-ig: de. hí0, h12, h. prol.) **Hugó, a vízilló** —amerikai rajzfilm) 26—), h12, h2. IM. **Ginger és** asz)* h4. IM. (5. h. prol.) (szín. szovjet) este hő, h8.

Beverly Hills-i zsaru (mb., i)* 24—25-én: f10, f12, f2. **ománca** (mb., szín. ameri-

Frankenstein menyasszonya (mb., szín. angol)* 25—29-ig este f8.

LANDLER: Öt láda aranyrög (mb., szín. francia) 24-én f4, f6. **Száguldó falka** (mb., szín. kanadai) 28—29-én f4, f6. IM.

LÁNG MŰV. HÁZ: Életben maradni (szín. amerikai) 26-án 6. **Az elcserélt cárevics** (mb., szín. szovjet mesefilm) 30-án f3. IM.

LIGET: Hupikék törpikék (mb., szín. belga rajzfilm) 25—29-ig du. h5. IM. **A nyolcadik utas: a Halál** (szín. angol)*** 25—27-ig este 7. **Asztal öt személyre** (mb., szín. amerikai) 28—29-én este 7. IM. **Pöttöm Panna** (mesesorozat 3—6 éveseknek) 27-én du. f3. IM.

MADÁCH: 24—26-ig: **Gyilkos robotok** (szín. amerikai)* n6, f8. — 27-én: **Csillagok háborúja I—II.** (szín. amerikai) 6. — 28-án: **A Birodalom visszavág** (mb., szín. amerikai) n6, f8. — 29-én: **A Jedi visszatér** (szín. amerikai) n6, f8. — 30-án: **Vissza a jövőbe** (mb., szín. amerikai) n6, f8. RENDŐRTÖRTÉNET (szín. hongkongi)* 26-án éjjel 10. **Donald kacsa nyári kalandjai** (szín. amerikai rajzfilm). K.: **Helén divatot csinál.** 26—27-én du. 3. IM.

M. NÉPHADS. MŰV. HÁZ: Kellemes húsvéti ünnepeket! (mb., szín. francia)* 27-én: f4, h6. 28-án: h6.

MAROS: Riki-Tiki-Tévi (mb., szín. szovjet—indiai) K.: **Kezeket fel!** 25—27-ig du n4. IM. **A misszió** (mb., szín. angol)* 25—27-ig este nő, f8. IM. **Egy asszony visszanéz** (magyar, 1942) 28—29-én n6, f8. IM.

MÁJUS 1.: RENDŐRTÖRTÉNET (szín. hongkongi)* de. + du. f10, f12, f2, f4, h6, 8.

MÁTRA: Hupikék törpikék (mb., szín. belga rajzfilm) de. + du. 10, f12, 1, f3, 4. (4. h. prol.) IM. **Lidérces órák** (mb., szín. amerikai)* K.: **Játék** 28—29-én h6, 8. IM. **Sophie választása I—II.** (szín. amerikai)* 30-án h6. IM. **Robin Hood nyila** (mb., szín. szovjet) 26—27-én du. f4. IM.

RIDEG S. MŰV. HÁZ: Vissza a jövőbe (mb., szín. amerikai) 25—27-ig h5, 7. **Vízipók—Csodapók** (szín. magyar rajzfilm) K.: **Különös rokonság** 27-én du. f3. IM. **Ben Hur I—II.** (mb., szín. amerikai) 28—29-én h5.

SPORT: A Nílus gyöngye (mb., szín. amerikai)* f4, f6, f8. **Sárga Haj és az Arany Erőd** (mb., szín. amerikai—spanyol)* 27-én du. 2.

SZÉCHENYI: Tex és a mélység ura (mb., szín. olasz)* 25—26-án: n6, f8. 27-én: 3, n6, f8. **Biztos halál** (mb., szín. japán)* 28—29-én: n6, f8. **Dr. Minorka Vidor nagy napja** (szín. magyar) 27-én: f2. 28-án: h4. IM.

SZIKRA: Asterix tizenkét próbája (mb., szín. francia rajzfilm) 10, 12, 2, h4, f6. (4. h. prol.) IM. **Bíborszín I—II.** (mb., szín. amerikai)* este 7. (4. h. prol.) **KAMARATEREM:** Becéző szavak (mb., szín. amerikai)* de. 10, f1. IM. (3. h. prol.) **Megáll az idő** (szín. magyar)* du. 3. IM. **Őrizet** (szín. lengyel)** este 5, f8. 28-án: csak 5. IM. (2. h. prol.) **Az utolsó mohikán — Oroszlánszáj** (az MTV Fiatal Művészek Stúdiójának filmjei) 28-án este 7.

TANÁCS: Hótreál (szín. magyar)** du. f4, h6. 26—27-én: h6. IM. 24-én: **Sodrásban** (magyar) 8. IM. 25-én: **Szindbád** (szín. magyar)* 8. IM. 26-án: **Hószakadás** (szín. magyar) 8. IM. 27-én: **Feldobott kő** (magyar) 8. IM. 29-én: **Hol-**

amerikai)* f4, f7. **Szerepcsere** (szín. amerikai) 27-én de. f10, f12, f2.

ÚJ TÜKÖR: A zsaru nem tágít (mb., szín. francia) de. 10, 12, 2. **Tiszta Amerika** (szín. magyar)** du. f4, h6, 8. IM. (3. h. prol.)

ÚJ VILÁG: A nindzsa színre lép (szín. amerikai)* 27-én: 5. **Szerelem második vérig** (szín. magyar)* 28-án: 5, n8.

URÁNIA: Az utolsó csillagharcos (mb., (szín. amerikai) de. h10, h12, h2. (3. h. prol.) **Reméljük, lány lesz** (mb., szín. olasz—francia) f4, h6, 8. 26—27-én: h6, 8. (2. h. prol.) **Az erdő kapitánya** (szín. magyar rajzfilm) 26—27-én: 4. IM.

VILÁG: Férfiak (mb., szín. NSZK)* 25—27-ig f6, h8. IM. **No, megállj csak!** (mesefilmsorozat) 26—27-én du. 4. IM. **Veszélyes nyom** (mb., szín. jugoszláv)* K.: **A pillanat** 28—29-én: f6, h8. IM.

VÖRÖS CSILLAG: RENDŐRTÖRTÉNET (szín. hongkongi)* f10, f12, f2, 4, n7, f9. 28-án: f10, f12, f2, 4.

VÖRÖSMARTY: Betty Blue (szín. francia)*** de. f10, h12, 2. (4. h. prol.) IM. **Tükör** (szín. szovjet)* du. IM. 25—30-ig: n5. **Küldetés Evianba** (szín. magyar)* 25—30-ig 6, 8. IM. (2. h. prol.) **Szeretem a denevéreket** (szín. lengyel)** 26-án éjjel 10.

ZRÍNYI: Ragtime I—II. (mb., szín. amerikai)* K.: **A levegő lovagjai** de. 10, 1. IM. **A Dunánál** (szín. magyar) du. f5, f8. IM.

ZUGLÓI: Az erdő kapitánya (szín. magyar rajzfilm) 24—28-ig: du. f4. IM. **Betty Blue** (szín. francia)*** 24—25-ig este h6, 8. 26—28-ig: h6. IM. **Dot és a kenguru** (mb., szín. ausztrál rajzfilm) K.: **Kriszta és a majális** 26—27-én du. f2. IM. **Vihar** (mb., szín. amerikai)* 28-án: este 8. IM.

Hajdúböszörmény Város Önkormányzata,
a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep Alapítványának Kuratóriuma
és a Sillye Gábor Művelődési Központ és Közösségi Ház

tisztelettel meghívja Önt és kedves családját

a Hajdúsági Galériába,
1999. július 21-én 11 órára

PLUGOR SÁNDOR

grafikusművész
emlékkiállításának megnyitójára.

A tárlatot megnyitja: Székelyhidi Ágoston író

Közreműködik:
László Ákos grafikusművész és Tóth Lilla tanuló

A megnyitó a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep
Képzőművészeti Szabadegyetemének nyitórendezvénye.

A nyílt nap további programjai:

13.00 Előadások:

Plugor Sándor emlékezete
Előadó: Székelyhidi Ágoston író, közíró

A magyarországi művésztelepi mozgalom üzenetei
Előadó: Éles Csaba esztéta, egyetemi docens - KLTE

Az 1980-90-es évek új hulláma a képzőművészetben
Előadó: Lóska Lajos művészettörténész, Új Művészet rovatvezető

Jelképek
Előadó: Szemadám György festőművész, író,
MTV-RT Vizuális művészetek főszerkesztő

Helye: a hajdúböszörményi Wargha István Pedagógiai Főiskola díszterme

17.00 Műterem-kiállítás a készülő műalkotásokból

Helye: a hajdúböszörményi Wargha István Pedagógiai Főiskola könyvtára

MEGHÍVÓ

Kiállításon jártunk

Az idő, s a szenvedés — feketén-fehéren

Plugor Sándor erdélyi képzőművész legújabb kiállítása március 23-án nyílt meg a budavári palota „F" épületben, az Országos Széchényi Könyvtár első emeleti három termében. Fémmetszetek és tusrajzok. Kisgrafikák (ex libris-ek) és nagyméretű, szinte az egész üvegtárlót betöltő rajzok. Fekete-fehér summázatai az emberi szenvedésnek, a kínnak és a fájdalomnak, a küszködésnek és a megpróbáltatásnak. S csak kevéssé a nyugalomnak és örömnek. A kiállítás egyik rendezője, *Lencsó László* így látta, s írta meg a kiállítás katalógusában a maga benyomásait: „Beesett szemű, ráncokkal barázdált, leheletfinom vonalakkal élővé varázsolt arcok; a mindig hangsúlyosra komponált, kirepedezett bőrű, kidagadt erű, munkától megcsomósodott ujjú kezek; leengedett, megroskadt vállak, a nemzedékeken keresztül megélt és megfájt sors tanulságait, ki nem árendálható igazságait közvetítik."

Plugor Sándor a Székelyföldön született 1940. március 4-én. Mégpedig a gyakorta sötét vízű Feketeügy partján fekvő Kökösön, ama faluban, mely Gábor Áron halálának színtere volt egykor. A kökösi református templomban keresztelte Györgybíró István, s itt konfirmálta Kósa Ernő nagytiszteletű úr. Szülei, s őseinek sok-sok nemzedéke mind ezen a tájon volt a szűkös megélhetésért keményen megdolgozó föld-

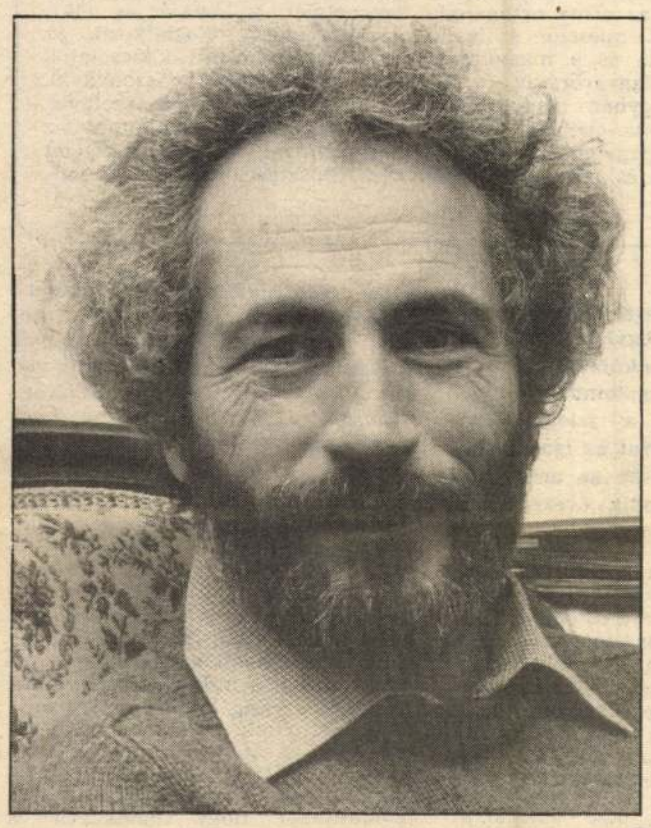

Kálvin. Illusztráció Sütő István: Csillag a máglyán c. darabjához

műves. Reá is ez a látástól-vakulásig tartó küzdelmes élet várt volna, ha a jó sors erre nem vezérli Nagy Pált, a kiváló képzőművész-pedagógust! Tehetségének felfedezőjét, pályáján elindítóját, aki jó szemmel fedezte fel a cseperedő fiúcskában az alkotó embernek jutható legnagyobb ajándékot, a tálentumot! Később *Nagy Pál* tanítványa lett a marosvásárhelyi Képzőművészeti Középiskolában, s tőle leste el a szakma fortélyait. Az ő hitvallása — tisztának, erkölcsösnek maradni — vezérlő elvévé vált egész további életében. Diplomáját *Miklóssy Gábor* növendékeként 1964-ben Kolozsvárott, a Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán szerezte meg. Tanulmányait befejezve útja Brassóba vezetett, ahol 1964—70 között előbb rajzot tanított, majd az ASTRA c. lap képszerkesztője lett. Tizenkilenc éve Sepsiszentgyörgyön él.

Első kiállítása Kolozsvárott volt 1964-ben, majd Bukarestben, s a Székelyföld minden nagyobb városában. De láthatták műveit Zenta és Szabadka érdeklődői éppúgy, mint az NSZK-beli Stuttgart, Dortmund és Böblingen, vagy az észak-amerikai földrész Arlington, Miami Beach, s New Brunswick tárlatlátogatói is. Nálunk Budapesten kívül Balatonfüred, Kecskemét, Hajdúböszörmény, Kiskunmajsa, Sárvár, Szombathely, Hatvan és Jászberény volt évek során kiállításainak színtere. Illusztrációi több mint két évtizede megtalálhatók a romániai és magyarországi lapok oldalain. De emlékezetesek könyvillusztrációi is. Az ő — szüleiről készült — rajzai ihlették versírásra tragikus sorsú barátját, Szilágyi Domokost, s közös munkájuk eredményeként adta ki 1976-ban a Kriterion az *Öregek könyvét*, egyik legjelesebb kiadványát. Gogol művét, Az egy őrült naplójá-t a budapesti Helikon Kiadó az UNESCO-évforduló alkalmából Plugor Sándor jól sikerült illusztrációival jelentette meg. Végül említsük meg, hogy a művész 1974-ben elnyerte a Keletmagyarországi Területi Képzőművész Szövetség nívódíját, 1983-ban pedig Káplár Miklós-díjat kapott.

Tárlótól tárlóig, egyik rajzától a másikig lépkedek. Noha nem az én harmóniát sóvárgó, hagyománytisztelő és konzervatív ízlésemnek megfelelő a látvány, a művek mégis tetszenek. Felkavarnak! Elementáris erővel kiáltanak és sikoltanak! Tudatosítják, s a lélekbe égetik, hogy mily roppant súllyal képes nyomni az ember vállát az egyre jobban elnehezülő idő...

Dr. Polgárdy Géza

Színházi esték

Égre nyíló Padlás

Keményedünk. Keményít bennünket az élet, a pofonok, a hiábavaló küzdelmek, az erőszakos emberek, a hajsza, a szeretethiány, szorongató gazdasági körülmények, a háborús helyzet, a terrormerényletek, az energiaválság, a szaporodó gyógyíthatatlan betegségek, és a többi. Napjaink sok változástól rángatott-szenvedett embere számtalan sebét nyalogatva bódultan tántorog az utak és tévutak között. Amit ma biztosnak látott, holnapra kiderülhet, hogy melléfogás volt. Eszmék, célok, hitek omlanak össze egyik napról a másikra, nem csoda hát, hogy a jámbor halandó egyre kevésbé érzi biztosnak az őt körülvevő valóságot, lába alatt a földet. El akar rugaszkodni, repülni vágyik valami megfogalmazhatatlan cél felé, ahol minden nagyon jó, minden nagyon szép. Mindennapi harcaihoz egymaga erőtlennek érzi magát, képtelen a rideg valóság fantomjaival megbirkózni. Sokáig úgy tűnt, hogy ebből a válsághelyzetből a bűnös pokol felé keres majd kiutat, ám csodálatos módon épp az elenkezője történt. Viágjelenség, hogy a félelmek gyötörte ember mindinkább a mesék, vagyis az emlékek és álmok birodalmában próbál támaszt s vígaszt lelni. Ezt a folyamatot mind erőteljesebben követi a színházak műsorpolitikája is. Szinte nincs már olyan színházunk, amely mostanában ne hozott volna színre olyan művet, amelynek cselekménye nem a földön, hanem „ég és föld között" játszódik. Ezek a darabok mégis valahogy ró.nk, a mi hétköznapjainkról szólnak.

Minderről A padlás előadása közben gondolkodtam el, amely a Vígszínház legújabb, reményteljes vállalkozása. A szerzők *(Presser Gábor—Sztevanovitu Dusán—Horváth Péter)* és a rendező *(Marton László)* hangos sikert, a színház vezetése több száz estére szóló táblás házakat, a nézők önfeledt kikapcsolódást, boldog együttrepülést remélnek, s úgy tűnik, mindenki meg is találja számítását. Itt senki sem lehet elégedetlen. Varázslatos hangulat uralkodik mindvégig a „félig mese, félig musical" színpadán (díszlet: *Fehér Miklós*, jelmez: *Jánoskuti Márta)*, amely egyik pillanatban látványosan szélesnek tetszik, máskor intim picinységűre zsugorodik szemünkben, a jelenetek változása szerint.

Ezen a csodálatos padláson sóhajtoznak a mese hősei, elvágyódva „egy földöntúli világ", egy „békés táj" felé. Emberek (Rádiós — *Kaszás Attila*, Mamóka — *Tábori Nóra*, Süni — *Igó Éva)* és szellemek (Herceg — *Méhes László*, Kölyök — *Pápai Erika*, Lámpás — *Rudolf Péter*, Meglökő — *Rácz Géza)*, valamint a robot Robinson (kezelője, hangja — *Sipos András)* együtt várják a Révészt *(Hegedűs D. Géza)*, aki „megváltja" őket azzal, hogy segít nekik eljutni „az emlékek és álmok csillagára". Az első néhány perc után már mi is velük vágyódunk: el a jelentől, a megszépített múlt és jövő irányába.

Két és fél óra varázslat veszi karjaiba A padlás nézőit. A nézőteret is bejátszó fényhatásokon, a finom játékvezetésen, a ragyogó színpadi ötleteken, a jó tempón túl a rendező és a koreográfus *(Devecseri Veronika)* legfőbb érdeme, hogy szinte észrevétlenül simítja szerves egységbe a mesét a valósággal, a prózai jeleneteket természetes könnyedséggel vezeti át a zenés betétszámokba és vissza.

A szerzők talán nem akarták ezt a természetes folyamatot megszakítani, de némely zeneszám mintha szerényen rövidre sikeredett volna. Pedig néhánynál jólesne még tovább hallgatni a kellemes melódiát. Legfőképpen Mamóka „belépőjére", a páratlan hatású tarantellára fért volna még rá pár énekelt versszak, például a szellemek ajkáról. Tábori, Kaszás, Méhes és társaik éneke nagyszerűen érvényesül a még érintetlen akusztikájú teremben.

Jólesett látni a családokkal megtöltött nézőteret, a hol mosolygó, hol könnyes gyermek- és felnőtt szemeket. S ha szorongásokkal ültünk is be a helyünkre, derűlátó, napfényes látóhatárt nyitott elénk új jóbarátunk, a „Padlás".

Kisgergely József

KÖRKÉP

A PÁPAI, korábban pálos, majd bencés s ma állami gimnázium 350 évi jubileumát mi reformátusok is őszinte együttérzéssel köszöntöttük. A nevelés szolgálata mindenkor közös ügy, történeti elemzése tudományos feladat. A különböző iskolatípusok egymást kiegészítése, s bizonyos fokig egymásra utaltsága is természetes tény. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a megítélésben összemosódnának a különböző értékhatárok, amelyek részben a különböző iskolatípusokból, nevelési eszmékből és elvekből, a kialakult oktatási rendből és színvonalból, a meghatározó tanáregyéniségekből, s a diákság tehetségszintjéből következnek.

A *Magyar Nemzet* április 22. számában, *Lőcsei Gabriella* írt szép megemlékezést a jubiláló pápai iskoláról. Értékelő igyekezetében azt a pápai református kollégiummal is összehasonlította, írván: „... semmivel sem adott kevesebbet a nemzetnek az egykori pálos, majd bencés, az államosítások óta röviden csak „Türr"-nek titulált iskola, mint a nagy hírű kollégium".

Ünnepi beszédében *Köpeczi Béla* miniszter is elismételte azt a nagyon ismert történeti tényt, hogy 1638-ban a pálosok pápai iskoláját az ellenreformáció szervezésére, a reformáció visszaszorítására, közelebbről a pápai református főiskola megszüntetésére hozták létre. Azt hiszem, hogy nincs ma Magyarországon olyan történész, aki azt állítaná, hogy az ellenreformáció szolgálta volna a nemzeti törekvéseket. Ellenkezőleg, a reformáció, s a kollégiumok voltak a nemzeti megújhodás szellemi forrásvizei. Nem lehet kérdés az, hogy melyik iskola azonosult a nemzettel, melyik iskola szolgálta a haladást, a jövőt.

Köztudott az is, hogy a pálosok s majd a bencések iskolája csak algimnázium volt, s csak 1915-ben vált főgimnáziummá. Ugyanakkor a pápai református kollégium 1585-től már főiskola volt, gimnáziumi és akadémiai tagozatokkal. Az összehasonlítás gondolata is merő képtelenség, akár az akadémia és algimnázium, akár az egyetemi szintű s algimnáziumi fokú tanárok, akár az Európát bejáró peregrinus diákok, s a kisgimnázium növendékei közötti óriási különbségre gondolunk.

Az már pedig egészen komikus, hogy az „utólagos megdicsőítésben" a Magyar Televízió is szerepet vállalt, április 23-ai — a jubiláló iskolát bemutató — adásában. A fantáziában nem szegény riporter még az evangélikus Petőfi Sándort, s a református Jókai Mórt is bencés diákként emlegette, kik az 1841/42. tanévben a pápai református kollégium felsőbb éves tanulói voltak.

A túlzások, s a tévedések nem szolgálják a dolgok tárgyilagos megítélését, s nincsenek hasznára annak a mindnyájunkat érintő közös erőfeszítésnek, amellyel édes hazánkat szolgálni, — bármely parton állva — kötelességünk.

Mindezek ellenére is gratulálunk az iskolának, tanárainak s diákjainak egyaránt.

Kövy Zsolt

GYŰJTEMÉNY ÉS KOLLÉGIUM *címmel a Magyar Hirek húsvéti számában jelent meg dr. Koós Judith — gazdag képanyaggal illusztrált — írása.*

A cikk aktualitását egyebek között az adja, hogy a Ráday-család nagy értékű gyűjteménye „új" otthonra lel. Amint olvasóink előtt is ismeretes, a Ráday Kollégium újjáépítése a múlt évben fejeződött be. A könyvtár az épület egyik felújított szárnyának alsó szintjén foglal helyet. S ami az újdonság, hogy a könyvtár mellett ezúttal kiállítás is nyílik majd.

A szerző áttekinti a Ráday-család történetét, újólag képet ad a gyűjtemény keletkezésének körülményeiről. Felsorolja mindazokat a forrásértékű munkákat, amelyek a gyűjtemény különleges értékeit jelentik. A rendkívül gazdag teológiai tárgyú anyag mellett, nem hiányoznak a görög-római klasszikusok, orvostudományi, gazdaságtudományi, természettudományi, művészettörténeti művek sem, mindamellett, e gyűjtemény őrzője a felvilágosodás — Magyarországon fellelhető — leggazdagabb anyagának is. A Magyar Hirek e száma számunkra azért is figyelemreméltóan örvendetes, mert címlapján egyházunk címere látható. **(n. á.)**

„ÉS AZTÁN VÉGE IS LETT A SZÜNETNEK". Közeleg a nyár, annak minden örömével és gondjával együtt. Az iskolai szünidő öröm a gyermeknek, gond a szülőknek. De vajon igazán felhőtlen öröm-e a gyermeknek? Valószínű, hogy nem. Sajnos újólag ebben erősít meg az a néhány általános iskolással készített beszélgetés, mely a Nők Lapja április 23-i számában a fenti címmel jelent meg.

A megkérdezett kisdiákok beszámolnak a tavaszi iskolai szünetben őket ért élményekről. Mindenyikőjük mondataiban így utólag is bennerejlik az a feszült várakozás, amellyel a szünidőre készültek. S ugyancsak nyilvánvalóvá válik az a keserű csalódás, mely az édes várakozást követte. Pedig hát ... nem akartak ők semmi különöset, csupán egy kicsit együtt lenni a mamával s a papával. Együtt kirándulni, beszélgetni, játszani, múzeumba menni, léggömböt venni ...

Ez az írás — minden kommentár nélkül — szociográfiai minitükröt tart elénk. Szavaikból újólag megbizonyosodhatunk: micsoda lelki megnyomoríttatásban nő fel a „csonka családban" élő gyermek. Közhely, hogy a gyermeknek mindkét szülőjére egyformán szüksége van. S hogy mégsem az, azt ezek a vallomások megrázóan közvetítik. Az „édes mostoha" szinte sohasem tudja pótolni az igazi szülőt. Sem a nagyszülő, sem a szomszédasszony nem adhatja meg egy gyermek számára — jóformán ideig-óráig sem —, amit anyjától s apjától vár. Szembeötlő, hogy az ép családban felnövekvő gyermek számára — mert hogy ilyen is van közöttük — milyen kevés elég a boldogsághoz: „A szünetben nagyon jó volt, mert otthon voltam." Sőt ugyanő szeretettartalékaiból társainak is juttat: „Néztem a szünidei matinét is a tévében mindennap. Nem tetszik tudni, akik napköziben voltak, azoknak ezt megismétlik? Mert ez mindig délelőtt van és aki napköziben van, az nem nézheti. Ez igazságtalanság!"

Nem így a másodikos kisfiú, akinek szülei különváltan élnek. Édesanyja nem tudta beígért szabadságát kivenni, így a gyermeknek a szünidőt a beteges nagymamájánál kellett töltenie. „A legjobb az volt a szünetben, hogy kaptam egy nyuszit húsvétra, egy igazi, élő nyuszit. De vele is csak esténként tudtam lenni. Pedig olyan aranyos! Anyukám ígérte, hogy a nyáron már biztos kiveszi a szabadságát. És apukám is megígérte, hogy majd a nyáron egyszer elmegyünk együtt kirándulni."

Ez a természetes várakozás azonban nemcsak az elvált szülők gyermekében, hanem minden diákban megvan. Jön a nyár, a szabadság, a kötetlen szórakozások ideje. S az ép családban felnövekvő gyermekek nagy része is szembe kell nézzen azzal, hogy a nyári szünet tetemes hányadát bizony nekik is szüleik nélkül kell tölteniük. Hiszen — mint egész éven át — mindkét szülő dolgozik.

A diagnózis rendkívül fájó. Vajon mi lehet(ne) az orvosság? Egy a lehetséges megoldások közül, hogy az anya, legalább gyermekének 10 esztendős koráig, lehessen „főhivatású" anya. Nem hiszem, hogy ez többe kerülne, mint a bölcsődék, óvodák, napköziotthonok ilyen mérvű fenntartása. S a „befektetés" kamatostul megtérülne azzal, hogy bizonyosan kevesebb család hullana szét, számottevően csökkene a neurotikus gyermekek száma, majdan akik felnőttként is hasznosabb tagjai lehetnének a társadalomnak.

G. N. Á.

PLUGOR SÁNDOR festő

A második évezred küszöbén

(Folytatás az 1. oldalról)

hozzákapcsolódott a mi nemzetünk sorsához. Az egyház népe most is teljes szívvel támogatja ezt az eleven folyamatot, együtt a nem vallásos polgártársakkal a hívők is mélységesen érdekeltek a haza jelenlegi és jövendőbeli arculatának alakulásában. Minthogy a jelenlegi folyamat összhangban áll az evangéliumi gondolatokkal, a hívő emberek üdvözlik a mi országunk vezetőinek a hazánk további társadalmi és gazdasági megújulására, a szocialista demokrácia tökéletesítésére irányuló törekvését. Keresztyén hivatásunk, hogy tselekvően szolgáljuk honfitársaink valódi javát és mindenkinek segítsünk abban, hogy betölthesse a saját magasabb rendeltetését az apostol szerint: „Azért tehát törekedjünk azokra, amik a békességre és egymás épülésére valók." (Rm. 14:19.)

— Az egyház megáldja a szovjet emberek békés alkotó munkáját és a maga pásztorális szolgálatait sok vonatkozásban szenteli a polgári életre nevelésnek: az Orosz Orthodox Egyház felelősségre neveli az ő népét, hogy jó lelkiismerettel viszonyuljon a munkához, állhatatosan kövesse a magasrendű erkölcsi normákat a személyes és a közösségi életben. Ilyen módon az Egyház hozzájárul a szovjet társadalom vallásos rétegei között egy egészséges erkölcsi és lélektani légkör kialakításához. Éppen ezért mint hívő emberek, különösen értékeljük azt a magas célkitűzést, amely az új orientáció-rendszerünkben az erkölcsösséget tartja szem előtt, s értékeljük azt, hogy a megújult értékrendszer központjában az ember már úgy áll, mint társadalmilag is aktív személyiség, aki nyitott lehet a nagy szellemi értékek érzékelésére és elismerésére.

— Továbbá szükséges megjegyezni, hogy az egyház eme missziójának szellemi lényege változatlan. Akkor is, ha megvalósításának formái alkalmazkodnak a korszak körülményeihez, s ennek megfelelően a vallásos nép időszerű kérdéseinek sajátosságaihoz is. Így tehát az országban ma végbemenő változások kiszélesítették a hívő és nem vallásos polgárok közötti együttműködés határait és az átalakulás folyamata jó hatással van az egyházi életre is: kedvezőbb légkört biztosít az egyház sajátos missziójának betöltésére. Megelégedéssel teszünk bizonyságot arról, hogy sok olyan kérdést, amely általában az egyház életét, az egyházmegyék és az egyes egyházközségek életét érinti, és amelyeket régebben csak lassan lehetett megoldani, az új körülmények között gyorsabban meg lehet valósítani. Ebben közrejátszik a nyilvánosság folyamata is, amely egyre nagyobb erővel tör utat magának a szovjet társadalomban.

— Ezzel együtt sem volna helyes azt feltételezni, hogy a mi országunk vezetőinek kedvező viszonyulása az egyház szükségeinek megelégítéséhez csupán az utóbbi években kezdődött volna. Egyházunk főpásztorának kérésére válaszként már 1983-ban visszaadta a kormányzat Moszkvában az ősi Danilov kolostor épülettömbjét. Ebben a kolostorban helyezkedik el a mi egyházunk szellemi és közigazgatási központja és ebben zajlanak le azok a legfontosabb események is, amelyek Oroszország keresztyénné létele ezeréves jubileumának megünneplésével kapcsolatosak.

— Visszatérek az átalakulás mostani korszakához. A múlt évben egyházunknak átadták az ősrégi Vegyenszkij Optin remetekolostort, a Kaluzsi területen, ahol férfi szerzetesek laknak és a Tolgszki kolostort a Jaroszlavi területen, ahol női szerzetrend kapott otthont és ahol hamarosan felállítják az idős egyházi szolgák otthonát.

— Az általunk tapasztalt jelenkori folyamatra jellemző, éppen az említett Vegyenszkij Optin remetekolostor visszaadása az Orosz Orthodox Egyháznak az ősrégi orosz város, Kozelszk közelében. Ez az esemény ugyanis egyrészt az egyház kérésére, de másrészt a mi országunk sok-sok közéleti személyiségének a kezdeményezésére történt meg.

— A mi országunkban végbemenő változások kibővítették az Orosz Orthodox Egyház társadalmi tevékenységének a határait is. Mi most áldásos kapcsolatokat ápolunk a kultúra, a tudomány művelőinek széles köreivel, és sokkal kiterjedtebben használjuk fel a tömegkommunikáció eszközeit is. Kibővült az Orosz Orthodox Egyház képviselőinek és országunk többi keresztyén egyházai vallásos egyesületei vezetőinek a részvétele sok társadalmi szervezetben. Így pl. a Szovjet Kultúra Alapítványánál, a Szovjet Gyermeksegélyző Alapnál és más szervezeteknél. Megsokasodtak a találkozók a sajtó képviselőivel, a kiadványok a sajtóban és a bemutatkozások a televízióban. Mindez lehetőséget ad a közvetlen információra azoknak, akik egyházunk élete iránt érdeklődnek.

Mindnyájan nagyra értékeljük az Orosz Orthodox Egyház és személyesen az Ön munkásságát, törekvését a világbéke megerősítésére nézve. Milyen elismerésnek és milyen tekintélynek örvend, illetőleg milyen befolyással bír az Orosz Orthodox Egyház magában a Szovjetunióban, ennek a nagy országnak a népei között az állami és társadalmi vezetők megítélésében?

— Mindenekelőtt hadd szóljak néhány szót magáról a békemunkáról úgy, ahogyan mi értjük az egyházi felismerés szerint, és a békemunka helyéről az egyházi életben. Az Orosz Orthodox Egyház a maga ezeréves fennállásának egész történelme során szüntelenül kénytelen volt foglalkozni a béke megőrzésének kérdésével. Ez fejeződött ki a béke megőrzésére irányuló törekvésekben magán az országon belül is, különösképpen a nagy fejedelemségek áldatlan párharcai idején. Különös erővel lépett föl egyházunk legutóbb a germán-fasiszta megszállás ellen 1941—45-ben.

— A háború utáni időben előállt bonyolult nemzetközi helyzet döntő módon megkövetelte az egyháztól, a vallási közösségektől és az összes békére törekedő vallásos embertől, hogy különleges következetességgel álljanak helyt a nemzetközi béke megőrzéséért és megerősítéséért folyó erőfeszítésekben. Napjainkban az egyház hívei különös világossággal ismerik föl, hogy a béke és a felebaráti szeretet gondolatai nem maradhatnak pusztán nemes eszmék, hanem ezeket a megvalósulás azon fokára kell átültetni, amely magának az életnek a lényegéhez tartozik hozzá.

— A mi egyházunk a békeszolgálatot úgy tekinti, mint saját létének egyik lényeges megnyilvánulását, mint a Krisztus Igéjének egyik lényeges teljesítési feltételét: „Boldogok a békességre igyekezők, mert ők az Isten fiainak mondatnak" (Mt. 5:9). Az eddig mondottakhoz hozzáteszem, hogy a mi felfogásunk szerint a béke elválaszthatatlan az „élet" fogalmától a Földön. Viszont a nukleáris fegyverek sokkal inkább mint bármely egyéb emberi találmány, napjainkban bármely pillanatban képesek megrontani a béke és az élet elválaszthatatlan kapcsolatát. Ezért miközben a vallásos békemunkáról beszélünk, mindig az élet szent ajándékának megmentéséért folyó törekvések lebegnek szemünk előtt. Ezért imádkozunk és kérjük az Urat, hogy Ő segítsen nekünk megtisztítani a Földet a nukleáris fegyverek szennyétől. Ugyanakkor ez a feladat egyetemes emberi ügy is, minden népnek és minden békeszerető erőnek az ügye, legyenek bár vallásosak vagy nem vallásosak. Azt látjuk, hogy a gonosz most az emberi kapcsolatok dehumanizálásában demonstrálja a maga hatalmát, valamint a mi civilizációnk erkölcsi, etikai értékeinek megvetésében. Ilyen körülmények között minden hívő embert arra szólítunk, hogy vallásos meggyőződését követve sokszorozzák meg erőfeszítéseiket az általános nukleáris pusztulás veszélyének elhárítása érdekében. Hisszük, hogy a gonoszság gőgje a mi részünkről ellenállásra talál és egyre nagyobb ellenállásra fog találni, mert számunkra, keresztyének számára a béke mint az élet védelme az egyik legmagasztosabb célkitűzés.

— Az Orosz Orthodox Egyház a maga békeszolgálatában az utóbbi több mint negyven esztendő alatt már sok sikeres együttműködésről tehet tanúságot a mi országunkban több egyházzal és vallási közösséggel. Így 1952-ben, a nemzetközi helyzet drámai feszültségének korszakában a Szent Szergij Lavrakolostorban ment végbe a szovjetunióbeli egyházak és vallási közösségek vezetőinek első konferenciája, melynek az volt a célja, hogy egyesítse az erőket a világbéke megszilárdítása érdekében. Ez a találkozó megmutatta a különböző vallások etikai álláspontjának közeli hasonlóságát és tanbeli eltökéltségüket is a nemzetközi béke megvédésére nézve, valamint a hívő emberek egyesítésére irányuló óhajukat a békéért való áldásos együttműködés érdekében. A mi országunk vallási életének eme jelentős eseménye megvetette az alapját a vallásos polgárok jelenkori közös törekvésének: a béke megszilárdításának munkálásában. Meggyőzően mutatta föl, hogy az olyan emberek, akik saját vallásuk lelkületével egyetértésben élnek, egységesek az ő egyetemes honpolgári és egyetemes emberi kötelességük teljesítésében is, nevezetesen a közösségre, a kölcsönös megértésre és együttmunkálkodásra, az emberiség javának szolgálatára és a fennálló problémák megoldására irányuló törekvésekben.

— Egyházunk békemunkájának történetében az egyik legjelentősebb esemény volt 1982-ben Moszkvában az a világ-békekonferencia, amelynek témája így hangzott: „Vallási vezetők az élet szent ajándékának védelmében a nukleáris katasztrófával szemben." Említésre méltó, hogy ennek a gondolatnak a folytatásaképpen jött létre teológusok és szaktudósok nemzetközi „kerekasztal-konferenciáinak" minden évben visszatérő gyakorlata Moszkvában.

— Jelentőségben különösen kiemelkedő és korszakos békeeseménnyé változott az a nemzetközi fórum, amely 1987 februárjában Moszkvában zajlott le és amelynek keretében megmutatkozott a vallási vezetők szekciójának nagy aktivitása és tekintélye: „Az atommentes világért — az emberiség túléléséért". Itt az egyházi vezetők az egész világ összes hívőihez és az összes jóakaratú emberekhez felhívást intéztek a jelenkori világfolyamatokkal kapcsolatban. A szekció munkáját a fórum minden résztvevője igen nagyra értékelte.

— Az Orosz Orthodox Egyház békeszolgálatának megvalósulási formái rendkívül sokrétűek. Ez érvényes a szovjet békemozgalomban való hozzájárulásaira nézve is. Már hagyományos a mi egyházi képviselőink aktív részvétele a Szovjetunió különböző társadalmi szervezeteiben, amelyek a béke kérdéseivel és az összes népek közötti együttműködés kérdéseivel foglalkoznak.

— 1983 decemberében a Szovjet Békebizottság mellett létrehozták a „Békéért küzdő vallásos körökkel való kapcsolatok ápolásának társadalmi bizottságát", amelynek elnöke Minszk és Bjelorusszia metropolitája, az egyházi külkapcsolatok osztályának vezetője: *Filaret* metropolita. Ebben csoportosultak a keresztyénség, a zsidóság, az iszlám, a buddhizmus képviselői és igen jelentős szovjet közéleti emberek: tudósok, kulturális vezetők és újságírók. A bizottság fontos eszközzé lett, mert segít egyesíteni a vallásos békeharcosok erőfeszítéseit az élet szent ajándékának védelmében. E bizottságban munkálkodva a Szovjetunió vallási vezetői kiszélesítették a békemozgalomban való részvételük működési területét. A különböző vallási szervezetek külföldi képviselői és a békemozgalom világi résztvevői is készséggel folytatnak velünk párbeszédet, amely gyakran együttműködésbe torkollik a béke javára.

Ünnepi kiállítások, megemlékezések

Az orosz keresztyénség ezeréves évfordulója alkalmából nagyszabású rendezvénysorozat vette kezdetét.

Orosz egyházművészet Magyarországon címmel május 14-én, szombaton kiállítás nyílt Esztergomban, 11 órakor a főszékesegyház kamaratermében, a budai görögkeleti szerb püspökség, az esztergomi múzeum és a szentendrei szerb múzeum rendezésében.

A Magyar Orthodox Egyház budapesti Nagyboldogasszony templomában (V., Petőfi tér 2.) május 15-én, vasárnap délelőtt 10 órakor ünnepi istentiszteletet tartanak *Varlaam* volhyni és roveni orosz orthodox érsek szolgálatával.

A Radonyezsi Szt. Szergijről elnevezett budapesti orosz orthodox templom egyházközsége, amely ebben az évben ünnepli fennállásának 60. évfordulóját, kiállítást rendez „Az Orosz Orthodox Egyház millenniuma" címmel, amelyet május 16-án, hétfőn 15 órakor nyitnak meg (Bp. VI., Lendvay u. 26.). A kiállítás május 25-ig tekinthető meg, mindennap 14—20 óra között.

A magyarországi egyházak és vallásfelekezetek május 17-én, kedden délelőtt 11 órai kezdettel, a Ráday Kollégiumban, ünnepség keretében emlékeznek meg a nevezetes évfordulóról, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa rendezésében, *dr. Tóth Károly* református püspök, a Zsinat lelkészi elnöke és *dr. Paskai László* érsek-prímás, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke vezetésével. Ünnepi beszédet mond *dr. Berki Feriz* protoierej, a Magyar Orthodox Egyház esperes-adminisztrátora. Az ünnepi ülést köszönti *Varlaam* volhyni és roveni orthodox érsek. (Minden érdeklődőt szeretettel hív és vár a rendezőség.)

Erre az ünnepi alkalomra jelenik meg a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának kiadásában *Az ezeréves Orosz Orthodox Egyház* című reprezentatív kiadvány. A tanulmánykötet behatóan elemzi az orosz orthodoxia történelmét, teológiáját és lelkiségét, valamint missziói szolgálatának alakulását. Foglalkozik az orosz orthodoxia és a magyarországi egyházak közötti kapcsolatok alakulásával. Magyarország és a keleti keresztyénség viszonyával, az orthodox egyház magyarországi kialakulásával és helyzetével, továbbá az Orosz Orthodox Egyháznak a kultúrához, valamint az ökumenikus mozgalomhoz fűződő kapcsolatával. A szép kötetet százhúsz színes és fekete-fehér fénykép, illusztráció teszi még változatosabbá.

Hogyan ítéli meg és értékeli az Orosz Orthodox Egyház általában korunk békemunkájának és az ökumenikus mozgalomban folytatott munkának a jelentőségét? Milyen önök szerint az igazán keresztyén reménység az orosz keresztyénség második évezredének küszöbén?

— Az Orosz Orthodox Egyház, amint már mondottam, a békeszolgálatot rendkívül fontosnak és legsajátosabb szolgálatától elválaszthatatlannak ismeri el; mindenkor kész egyesíteni a saját erőit az összes keresztyén békeerőkkel, akikre ráépül az Isten házának építése és akikre ráhárul a felelősség, hogy a béke hírnökei legyenek a Jézus Krisztus által (Ap. csel. 10:36). Az ökumenikus mozgalom területén, amelyben a mi részvételünknek rendkívüli fontosságot tulajdonítunk, az egész keresztyén világ hitvalló egységének létrehozása irányában arra törekszünk, hogy minden tőlünk telhetőt megtegyünk, hogy elközelítsen az üdvözítő Krisztus szavainak beteljesülése: „Hogy mindnyájan egyek legyenek" (Jn. 17:21).

— Ezzel együtt a szociális igazságosság, a béke megvédése, a nemzetközi együttműködés megszilárdulása problémái szintén az érdeklődés homlokterébe kerültek az ökumenikus mozgalomban, minthogy ezek elengedhetetlenül szerves részei az egyház isteni elhivatottságának, hogy szolgáljunk az emberek üdvössége, a szenvedő ember megsegítése és a szenvedő emberiség gyámolítása ügyének. Egyházunk mindig a keresztyének aktív részvétele mellett szállt sikra; mind a keresztyén egység elérésére irányuló törekvésekben, mind pedig az igazságosabb emberi társadalom felépítéséért folyó törekvésekben. E feladatoknak megfelel az Egyházak Világtanácsának ama programja, amelyben a mi országaink tagegyházai cselekvően érdekeltek és igen nagy elismerésnek örvendenek az EVT jelentős köreiben.

— Üdvözöljük azt a tényt, hogy az egyházak és vallási közösségek igen nagy számban egyesítik a békéért való erőfeszítéseiket és számos keresztyén vezető személyiség egyesül a Keresztyén Békekonferenciában és ezek hangja kifejezi Kelet és Nyugat, Észak és Dél országaiban a széles keresztyén tömegek állásfoglalásait.

— Az élet szent ajándéka a Földön még továbbra is a teljes pusztulás reme alatt áll. Egy nukleáris háború esetén a városok és a falvak, a gyönyörű erdők és mezők helyén örökre kiégett pusztaság maradna. Azonban a mi időnkben mégis fölragyogott a remény, hogy meg lehet menteni Isten teremtett világát a katasztrófától.

— A Szovjetunió Kommunista Pártjának főtitkára: *Mihail Gorbacsov* és az Egyesült Államok elnöke, *Ronald Reagan* 1987 decemberében történelmi egyezményt írt alá a közép- és rövid hatósugarú nukleáris rakéták megsemmisítéséről Washingtonban és ezzel reményt adtak a nukleáris fegyverektől mentes világ látomásáról, s reális lépést tettek a Föld megszabadítása felé a nukleáris fegyverkezés szégyenfoltjától. Jelenleg mi, mint vallásos békekövetek abban látjuk feladatunkat, hogy imádkozva és dolgozva támogassuk a nukleáris lefegyverzés áldásosan megkezdett folyamatát, s oda hassunk, hogy az előttünk álló moszkvai csúcstalálkozón egyezmény jöhessen létre a stratégiai hatósugarú fegyverek 50%-os csökkentéséről is.

Miben foglalható össze az Orosz Orthodox Egyház üzenetének értelme a mi országunk, Magyarország keresztyén egyházai és vallásfelekezetei számára?

— Nagyon hálásak vagyunk a mi Krisztusban kedves testvérünknek és a béke létrehozása terén velünk együtt munkálkodó *dr. Tóth Károly* püspök atyánkfiának a felkínált lehetőségért, hogy ezzel az üdvözlő szóval fordulhatunk minden magyar testvérünkhöz. A Szovjetunió és Magyarország egyházai között a barátság és együttműködés jó kapcsolatai kétségkívül áldásosan hatnak a mi népeink és országaink kapcsolataira is, melyek együtt haladnak az egész társadalom számára új és igazságosabb rend kiépítése útján.

— A keresztyén emberek evangéliumi szeretete erősebb az idők változásainál. Ez a szeretet Istentől jövő szeretet az emberek számára, mert az Isten szeretet (I. Jn. 4:8). Ez mindig élő és üdvösséget adó; és ez a záloga annak, hogy az Úr velünk van. Hisszük, hogy együttműködésünk a mindenható Isten segítségével megerősítve továbbra is fejlődni és erősödni fog, sok és jó gyümölcsöt teremve. Adjon az Úr mindnyájunk számára sok erőt az Ő mennyei ajándékaival és Ő ajándékozzon a magyar nemzetnek onnan felülről való áldást, békességet és felvirágzást.

PLUGOR SÁNDOR

Forrás, 1990. 8.

„Olyan csendesen jársz, mint a halál"

Beszélgetés Nagy Máriával

— Mikor ismerkedtél meg Szilágyi Domokossal? Úgy tudom, hogy a család baráti köréhez tartozott.

— Szisszel 1965 decemberében ismerkedtem meg, Bukarestben voltam diák. Nagy Kálmánnal, a férjemmel kerestük fel, mert neki évfolyamtársa és nagyon jó barátja volt. Mindketten papfiak, a szülők is ismerték egymást. A bukaresti lakásán kerestük meg, nagyon közvetlenül fogadott. Csengettünk, kinyitotta az ajtót, alig nézett ránk: Gyertek be — mondta. Fürdőköpenyben volt, és én azonnal úgy éreztem, hogy itt otthon leszünk. Kálmán náluk szállt meg, amíg Bukarestben időzött. Ezekben a napokban — három vagy négy napig — napközben elég sokat tartózkodtunk náluk. Véletlenül emlékszem, hogy mit kérdeztem legelőször tőle. Szisz éppen főzött, szemmel látható hozzáértéssel, ezen meglepődve kérdeztem, hát te honnan tudsz főzni? Nyolcgyerekes családban nőttem fel — ennyi volt a felelet. Később is, szombatonkint legtöbbször hozzájuk mentem. Sokan jöttekmentek náluk, akkoriban Forró Lászlóék talán leggyakrabban. Beszélgettünk, zenét hallgattunk, rengeteg zenét, nagyon jó hangulat volt. Sziszt én akkor nemigen láttam rossz állapotban, nem volt italos. Emlékszem egy nagyon szép *IX. Szimfónia-előadásra* az Atheneumban, talán a '66-os Enescu-fesztiválon játszották, ahová együtt mentünk, Julcsa, Szisz, Kálmán és én. És a Marcell Marceau-előadásra, amire ők szereztek nekem is jegyet. Marceau-t abban a Palotateremben láttuk, amelyikben vastapsos kongresszusok, a cirkuszok folytak később, és ahányszor én ezt a termet megláttam, mindig az jutott eszembe, egyetlen ember hogyan töltötte be az óriási színpadot, és most mi folyik itt.

— Akkor Sziszék abban a bolti lakásban, helyiségben éltek, vagy . . .?

— Szisz akkor már Máthé Julcsának volt a férje. A borbélyüzletben Gizivel lakott. Ez egy kétszobás, berendezett tömbházlakás volt a Baba Novák utcában. Kiegyensúlyozott kapcsolatot láttam és nyugodt, jó életet. Még Kálmán is megjegyezte volt, hogy, hát ez a fehérnép rendbe tette Sziszt. Kérdeztem, milyen értelemben, mert én nem ismertem Szisznek az előző életformáját, sőt, a verseit is alig. Olyan értelemben — mondta Kálmán, hogy amikor Gizivel voltak, nem volt egy rendes ruhája sem. Nekem úgy tűnt, hogy a barátokat megnyugtatja ez a házasélet.

— Térjünk rá arra az időszakra, amikor Szilágyi Domokos Bukarestből ide jött Kolozsvárra, és amikor összekerültetek. Azt hiszem, ez egy családi tragédia után volt . . .

— 1971. október 9-én halt meg Nagy Kálmán. Szisz lejött karácsony vagy újév táján Kolozsvárra, és akkor megkérték, hogy írjon az akkor megjelent *Kalevaláról*. Nem volt kötete. Szilágyi István szólt, vinnék egy kötetet Szisznek, mert írni akar róla. Szilágyiékhoz menet, a Szamos-parton találkoztunk, ő már elindult onnan. Csak annyit mondott, fel a fejjel, még csak nem is köszönt. Én akkor odaadtam neki a kötetet, és nem is találkoztunk 1973 márciusáig.

— Tehát '73 márciusában vagyunk . . .

— '73 március 22-én vagy 23-án bementem az Utunkhoz, akkor már ott korrektoroskodtam, vagyis „gyártottam" a sajtóhibákat. A titkárnő azzal fogadott, hogy Szilágyi Domokos keresett, találkozni akar velem, visszajön két óra múlva. És valóban, másfél-két óra múlva megjelent Szisz, hogy beszélgetni szeretne velem; csak úgy. Mondtam, hogy rendben van, fel tud-e jönni hozzánk délután. Persze, egy pesti leányzóval van itt, s délután feljönnek. Aznap Páskándi-bemutató volt, a *Tornyot választok*. Együtt mentünk el a bemutatóra. Csak az első felvonást néztük meg, Szisz zaklatott, türelmetlen volt.

9 m magas, remek akusztika. Joseph Haydn működött itt több, mint egy évtizedig. [Elírás vagy vicc.] XVI. Lajos-stílusú bútorok stb. Gobelinek, festmények, kínai sèveres-i [elírás], meisseni porcelánok, márvány- és faórák stb. — Zsiga megtanult kaláberezni az este, 1/4 1-kor indult haza, Győrbe. — 5 óra. A kapuvári szövetkezeti vendéglőben eszünk. Zsiga mondja, a főtengely teljesen kaputt, golyóscsapágyak szintén, hengergyűrűket köszörülni kell stb. — Itt kell hagyni a kocsit, Erik majd visszajő érte. Egyelőre nincs cserealkatrész. 3/4 11. Zsigáéknál voltunk — libazsíros kenyér, fokhagyma. Az asszonyka enyhén rettenetes. — Különben a Győr-Sopron megyei illeték- és illetményhivatal vendégszobájában lakunk. —

Okt. 25. — Reggel 9-kor jön Zsiga. Mégis megjavítják a kocsit, itt Győrött — teljesen kicserélik a motort. 10-11 000 forint. — Mi Ágival megyünk vonattal addig is. — A szerelés hamar meglesz, 2 nap (állítólag). — 1 ó elmúlt. De. jártunk az óvárosban, Cigány Jenő vezetett, magyarázott. Elég szép. Minden a legnagyobb, legkisebb, legrégibb. — — Ebéd a Zöldfában. Főnök utasítja a pincért: itt a megyei tanács elnökhelyettese, hozzál kettő lapostányért, kettő mélytányért, protokoll szalvétát. — Az este mentünk haza 3-asban Zsigáéktól: Erik bojtos, kötött, csíkos gyermeksapkában, Zs. üzbég satyakban, én a Rembrandtban. Jól megnéztek. — Az öreg Czigány 71 éves, rettentő borvirágos orral és orcával. Köpi az évszámokat (hónapot, napot is).

Okt. 26. Szabó Ali műtermében aludtam [Sopronban], borral és Noxyronnal. Rengeteget — korán feküdtem, 1/2 10 körül, s reggel 9-kor jött föl Zsiga. Hideg volt. Nem fáztam, de csontjaimba beleette magát a hideg. — De. megnéztük a belvárost; minden 2. ház műemlék, nem is rossz. — Az este kis danolás, viccek, rendes gyerekek. Most vissza Győrbe, onnan este Pest, vonattal. — Lakott itt Mátyás k., játszott Liszt 9 évesen, volt országgyűlés stb.

Okt. 28. Itt is ellustultam. Tegnap találk. Nagy Lacival, vers kiszedve, adott 500 forintot saját zsebéből, együtt ebédeltünk + Mészáros + Ágh István. Este Péterfy úrnál, holnap kivisz Visegrádra. — Mindenféle rokonokkal kell megismerkedni. — Hétfőn lesz 1500 a Kortárstól, kedden megyek a rádióba, Albert Zsuzsához, lássuk mi lesz. —

Okt. 31. Voltam a rádiónál (Albert Zsuzsa), ott is lesz valami dohány. — Quick NSZK: 2,2 millió vendégmunkás. —

Elmentünk a Széchenyi téri snack-bárba, konyakot ivott, akkor még bírta, nem bírta? Én jóval később jöttem rá, hogy nem bírja a töményet. Nagyon sok mindenről beszélgettünk. Éjfél lehetett, mire beleuntunk az elég szemérmes lelki nagymosásokba. Kiderült, tulajdonképpen nincs hol aludnia. S akkor eszébe jutott, hogy Géza meghívta a Napoca szállóba, ott volt a bemutató utáni összejövetel. Elmentünk oda, lelkesen fogadták, félórányit, órányit ha ültünk. Hívtam, ha gondolja, nálunk alhat, bőven van hely a négy szobában.. Taxit fogtunk — akkor még lehetett, igaz, most megint lehet. Másnap nagyon későn kelt föl, és azt mondta, hogy ha az a fehérnép keresi, akkor én valahogy dugjam el őt. A leányzó meg is érkezett, irtó kínos volt, de azt kellett mondanom, hogy Szisz nincs itt. És Szisz valahogy itt maradt, nálunk maradt. Nem kellett erről különösen tárgyalni, megegyezni, természetes volt, hogy ez most így van. Négy vagy öt napig nálunk volt, ki sem mozdult a házból, és egyik nap azt mondta, Mária, ha gondolod, akkor én leköltöznék. Leutazott Bukarestbe, elhozta a holmiját, két vagy három hátizsákban könyvek, írógép, bőröndben ruhanemű. És aztán így kialakult az életünk. Én mindennap bejártam az Utunkhoz, gyakran jött velem, még a nyomdába is, amikor oda kellett mennem. Nem ismertem testközelből azt a betegséget (állapotot?), amit alkoholizmusnak szokás nevezni. Soha szemrehányást nem tettem neki. Egyszer elesett, összetört arccal került haza. Nagyon megijedtem, ő pedig mind csak azt mondta, többet nem teszek ilyet, többet nem teszek ilyet. Kértem, hagyjuk, ne beszéljünk erről. Egy alkalommal Szisz nem jött haza, aggódtam, féltettem az elesésektől. Elindultam az ismerősökhöz, egyikük azzal vigasztalt, hogy örüljek, ha havonta csak egyszer fog eltűnni.

— *Korábban is voltak ilyen eltűnések? A barátoktól hallottam, hogy néha-néha elindult egyik városból a másikba; a nyugtalanság vagy a másik barát meglátogatása, vagy mi hajtotta, nem tudom. Szóval fölkerekedett, és azt hiszem, senkivel sem tartotta kötelezőnek tudatni, hogy hova megy és miért megy és mit csinál.*

— Hát persze, hogy nem. Azt megtudtam, hogy Szisznek voltak ilyen szokásai, és hogy nem kell megijedni, mert ő előkerül. Amíg mi együtt voltunk, ez az egy eset fordult elő. De a fő gond az alvás volt. Nem tudott aludni. Sem elaludni, sem aludni. És ez szörnyű lehetett. Dolgozni általában délben, délután kezdett, és késő éjszakáig, volt úgy, hogy reggelig dolgozott. Reggel feküdt le, és aludt délig. Ez általában így ment, be kellett rendezkedni erre, hogy ez az életritmusa. Sok minden kínozta. Minden ízülete fájt. Gyógyszert szedett bőven, fájdalomcsillapítókat, nyugtatókat. Aztán volt olyan, hogy mialgiás roham, izomfájdalmak hol itt, hol ott, hol amott. Nem evett. Vagy csak alig. Ünnepnap volt, amikor kiadósabban ebédelt. Volt egy nagy bögréje, abban készenállott a mézes tea, mire felébredt. Mindig egy picivel több mézet tettem bele, s amikor szólt, hogy túl édes, csökkentettem a mézadagot, aztán kezdtem elölről. Gyakran mondta, hogy még egy fogyókúrás étrendet sem volt képes végigenni. A gyerekekkel minden nap foglalkozott.

— *Tanította a gyerekeket?*

— A gyermekekkel úgy beszélgetett, ahogy ezt minden normális ember teszi. Amikor Kobak nálunk volt egy kis időre (Gizi Váradon volt szanatóriumban, s beleegyezett, hogy Kobak itt legyen), angolul tanította.

Talán a klinikai bevonulásokról mondanék valamit. Szisznek úgynevezett nyugdíjas állása nem volt. Régebben az Igaz Szónál, Előrénél alkalmazták. Az írószövetségi tagság munkaviszonynak számított, ennek alapján kaphatott betegnyugdíjat, amit Méliusz, Majtényi Erik, Szász János közbenjárására meg is kapott, hogy azért csak legyen valami fix jövedelme. Ehhez persze passzus kellett, azaz betegségi bizonyítvány, azzal évente jelentkezni kellett megújítás végett a lakhely szerinti orvosi körzet nyugdíj-bizottsága előtt. A bizonyítványt egy-egy kórházi kezelés után kaphatta meg, ezért aztán kénytelen-kelletlen beutaltatott a marosvásárhelyi „elmére" körülbelül egy hónapra. Előnyei is, hátrányai is voltak ezeknek a hónapoknak. Perfúziókkal felerősítették, s 80-90%-ban mentesült az alkohol befolyása alól.

— *Ő valóban beteg volt, vagy pedig csak . . .*

— Az úgynevezett elmebetegségekkel úgy vagyok, hogy ki normális? Akit a kórlapja érdekel, majd kiássa a marosvásárhelyi klinikán. Csíky Csaba volt a kezelőorvosa, néhány éve kitelepedett Magyarországra, aztán elvitte az infarktus — fiatalon.

Szisz nehezen bírta az egy helyben topogást. Jöttünk-mentünk elég sokat, Batizra, amíg élt az édesapja (ott volt lelkész), később Szentgyörgyre (oda telepedett az édesanyja az iker-húgaival), Radnótra, Magyarláposra (a még ma is élő Pakuts Zsuzsánna tanító nénit látogatni), sokszor Vásárhelyre, nemcsak klinikára, Nagybányára.

Ami még őt tartotta, az 1972-es nyugati útnak az élménye. Ha Szisz utazhatott volna, jöhetett-mehetett volna, az rengeteget javított volna a lelkiállapotán.

— *Költészetének jelentős része, gyakorlatilag az utolsó pár év ide, Kolozsvárhoz és hozzád kötődik. Egy picit beszéljünk ezeknek a verseknek a keletkezési körülményeiről, vers és a család kapcsolatáról. Úgy hallottam, hogy a második felesége, Máthé Julianna nem akart elválni tőle, és ezért nem tudtatok összeházasodni.*

— Hát igen, ez így volt. Érdekes módon nagyon ragaszkodott ahhoz, hogy összeházasodjunk. (Egyébként igazán nem ragaszkodott a társadalmi konvenciókhoz.) Én egyáltalán nem, azt mondtam, hagyd a fenébe, mit érdekel ez téged? Hát nem mindegy? Hát mit számít az a papír? Öt évi különélés után automatikusan elválasztották volna. És ebben maradtunk.

A versek. Ez volna érdekes. Én úgy gondolom, hogy tulajdonképpen a költőkről nem is volna szabad így beszélgetni, ahogy mi most beszélgetünk. Én ellene vagyok minden feleségi, élettársi, baráti nemtudoménmilyen vájkálásnak. Nem tartom fontosnak. A legfontosabbak a versek. Osztom azoknak a véleményét, akik azt tartják, hogy egy költőnek nem a magánéletét, a családi életét, a hálószobatitkait kell az emberek elé teregetni, hanem a verseit kell olvasni. Szisznek a költészete annyira az élete volt, hogy az, hogy naponta mi történt vele, valahogy nem fontos, mert valóban abból lettek ezek a versek, annyira az volt ő, ami a versei, hogy feleslegesnek tartom sokszor a mindenféle feltárásokat — most már ne vedd rossz néven, de így van.

— *Ha nem is szereted az ilyesfajta kérdezgetőzést, mindenképpen a költő utóéletéhez tartozik. Persze, a versek ettől külön, független életet élnek. A költő utóéletéhez hozzátartozik a versek keletkezéstörténete. Egy kicsit beszéljünk azokról a szerelmes versekről, amiket, legalábbis az én tudomásom szerint, hozzád írt.*

— A *Pogány zsoltárok*at 1973 május közepén írta. Félrét lapokra. Később eldobta őket; általában mindent eldobott, miután megjelent, a gépelt kéziratot is. Lement a gyerekekkel a tömbházunk mögött még dúló építőtelep kies vidékére. Láttam az ablakból, hogy egy kövön ül és körmöl, aztán feljöttek, és ideadta a verseket, azzal, hogy ezt neked írtam.

— *Hányat írt először?*

— Mind a tizenötöt egyhuzamban írta.

— *Egy délután?*

— Igen. Az Utunk július 6-i számában meg is jelentek.

— *Úgy tudom, hogy az utolsó sor miatt állítólag (a pletyka szerint) a cenzúra visszatartotta.*

— Ez nem igaz, dehogy tartotta, az Utunk azonnal hozta, nagyon szép tördelésben.

— *A Mária környörögj érettünk . . .*"

— A „Mária környörögj érettünk" miatt esetleg lehetett volna alkudozás, tudtuk, hogy a cenzúra (cenz ura) mire érzékeny, és ő ugratott is, hogy vajon le fogják-e nyelni? Lehet, nem ismerték az *Üdvözlégy Máriát* esetleges ateista neveltetésük okán.

— *De verset ajánlott?*

— Verset ajánlott másoknak is. Nagyon mély barátság fűzte Strempel Márta (Beyer Györgyné) orvosnőhöz. Ő is nagybányai, mint én, és mint volt Váradi Emese. Mindkettőjüket nagyon jól ismertem, két-három évvel jártak fölöttem ugyanabba a magyar tannyelvű középiskolába Bányán, amikor még létezett. Szisz egy éjszaka mesélte, hogy van neki egy nagyon kedves barátnője, egyre kér, ne legyek féltékeny. És elkezdte mesélni, hogy ki az, hogy Vásárhelyen orvosnő, és hogy Márta. Kérdem, nem Strempel Márta? — Te honnan

ismered? — Mondom. Kiderült, hogy ugyanolyan jól ismerem, mint Váradi Emesét, aki évfolyamtársa és első nagy szerelme volt. Cirkuszok 1956-ban az egyetemen, Emesét kidobták, egészségügyi asszisztensnőképzőt végzett Szatmáron, és a bányai szülészeten dolgozott. Ő volt mellettem, amikor Kata született. A Szisz köteteit is tőlünk kapta meg, mert később nem tartottak semmiféle kapcsolatot. Mártának nagyon szép verset írt, amikor Márta édesapja meghalt. A *Zsoltár, vigasztalant.* Székely Jánosnak ajánlotta *Az ég, az ég* című. Egyébként az őszszemű lány is Márta.

Aztán egymás után születtek azok a versek, amik benne vannak a *Felezőidő*ben. Bukarestben járva bementünk a Kriterionhoz is, és mondta Domokos Gézának, lehet, hogy lesz egy kötet. Géza kitörő örömmel fogadta. Így jelent meg a *Felezőidő.*

— *Tehát a* Felezőidő *versei már Kolozsváron születtek . . .*

— Igen. Sok vers íródott az Utunk *Humorú tükör* oldalára. Ezeknek jó részét nem válogatta be a kötetbe. A *Quasi una fantasia* Vásárhelyen a klinikán íródott, a *Felezőidő* ugyancsak, a *Gyermekek* szintén, a *Requiem* szintén. Sokat írt benn a klinikán, magával vitte az írógépet is, a pszichológusnőnek a szobájában dolgozott délután és éjszaka. A *Felezőidő* kezdősora, a „Kályhában tűz lobog" e szoba kályhájában lobogott. Hetente átugrottam Vásárhelyre, ennivalót, tiszta holmit, esetleg könyvet vittem. Délután beültünk ebbe a szobába, Szisz begyújtott, s gondolom az erős gáznyomás miatt dübörögve égett a tűz, nem lehetett nem arra figyelni, nem olyan megnyugtató, barátságos-családias tűzlobogás volt ez, hanem iritáló, hangos, uralkodó. Az *Öregek könyve* szintén Vásárhelyen íródott, a klinikán. Nekem részletekben, lapon vagy levélben küldte.

— *Mennyi idő alatt írta?*

— Körülbelül két hét alatt. Már régen nála voltak a Plugor rajzai. Nagyon szerette ezeket a rajzokat. Ha a kezébe kerültek, mindig fölbuzdult, hogy meg kellene már írni, mert milyen régen megígérte Pösönek (Plugor Sándor — P. S. becézése). Aztán '75 tavaszán meglett, a júniusi Utunkban meg is jelent. Itthon előszedtük a rajzokat, szétteregettük a földön (több rajz volt, mint amennyi a kötetben megjelent), s ő sorba rakta a rajzokat és a kézirattal együtt elküldte a Kriterionhoz. '76-ban lett meg a kötet.

— *Mondhatjuk azt, hogy Szilágyi Domokos menekülése — ami valójában pihenés volt és alkotás a marosvásárhelyi ideggyógyintézetben — egy kissé a nemlétező utazást helyettesítette? Amikor '72-ben a nyugat-európai útról hazajöttek, többször is beszéltünk. Voltak nálunk, s láttam mennyire fel volt dobva a sok élménytől. Egy rövid ideig nem ebben a nagyon szigorú társadalomban kellett élnie. Az idegklinikai bezártság nem valamiféle „nyitás" volt, tudniillik ott a társadalom törvényei nem érvényesültek . . .*

— Nem így látom ezt a dolgot. Halálosan undorodott és utálta az egész klinikát, mert szörnyű körülmények voltak ott. Amint már mondtam, volt, hogy hetente kétszer is lementem Vásárhelyre. Telefonált vagy írt, hogy ezt és ezt vigyem, kézikönyveket és egyebeket. Utálta, de végig kellett kínlódni amiatt a bizonyos papír miatt a betegnyugdíjhoz, és ugyanakkor az is volt, hogy azalatt hátha meg tudja állni, hogy nem iszik. És az elején valóban sikerült is. Nem ivott, felvitaminozták, egy kicsit helyrejött. De ott semmiféle nyitás nem volt számára; s a társadalom törvényeitől ott sem szabadult, nem is kellett neki a szabadulás, társadalmon kívül megszűnt volna költőnek lenni. Nem is akart a társadalomból elmenekülni. Csak emberek között érezte jól magát. Az, hogy legtöbbször hallgatott, csak azt jelentette, hogy fölöslegesnek tartotta a beszédet, ha nem mondott semmit. Olyan értelemben igazad van, hogy menekült volna az adott rossz társadalomból egy jobba, ki nem tenné szívesen, csak éppen az a baj, hogy nemigen létezik ilyen jobb társadalom.

— *Nem az emberekről, a barátokról, a társakról van szó, hanem a nagyon szigorú romániai valóságról, a politikáról és az összes gyötrődésről.*

— Ha a verseire gondolsz, őt nemcsak a romániai társadalom és valóság nyomasztotta. Bárhova kerültünk volna el a világba, lehet, hogy jobb lett volna, jobban élt volna, lettek volna jobb pillanatai, de az emberi lét tragikumától, az egzisztenciális tragikumtól sehol nem szabadulhatott volna meg. Én legalábbis így érzem ezt.

— *Pontosan erről van szó. Haladjunk időrendben egy kicsit, még melyik versről tudsz mondani bizonyos . . .*

— . . . *Héjjasfalva felé* — Petőfi-évfordulóra íródott, az *Apokrif Vörösmarty-kézirat 1850-ből* — Vörösmarty évfordulóra. Az Utunk kérte. A *Hosszú délután* — egész délután Mozartot közvetített a rádió, este megírta a verset. Az *Észrevétlenül* — egyszer-kétszer mondta nekem, hogy olyan csendesen jársz, mint a halál. Tudniillik hogy nappal aludt, mindig nagyon csöndesen jöttem-mentem, rakosgattam (a gyerekek óvodában voltak). Halkan, mint a halál — jól alliterál.

— *Félelmetes kép . . .*

— Igen. Ha úgy gondolod, jól megkaptam. Sok favágó munkát is végzett. Mert a fordítást jobbára annak tekintette. Călinescu *Ion Creangă* monográfiáját szívesen csinálta, Blaga esszékötetét már nem. Nichita Stănescut és Doinaşt könnyen, szívesen fordította, egyenesen gépbe. Még olyan is volt, hogy elégedetten példálózott egy jól sikerült sorral („unde-i oare meştere să picteze pestere = hol van annak mestere, hogy barlangot festene"). A klinikán Szondyt (a Lipótot) fordította a pszichológiának, ellenszolgáltatásképpen a szobahasználatért. Gondolhatod, jártas volt az elmebajok, diagnózisok tömkelegébe. Diagnosztizálta is magát (Selbsdestuktion) a Szondy-féle tipológia szerint.

— *De hát mindenfajta magába zárkózás és hallgatagság ellenére még az utolsó éveiben is vidám volt.*

— Voltak vidám pillanatai. Szikrácskák. Szerettem volna tudni, hogy mit tegyek, hogy elviselhetőnek érezze az életet. Nem sikerült. Máskülönben az öngyilkosságot a legnagyobb önzésnek és megfutamodásnak, de jogos cselekedetnek tartom. Az ember azt csinál az életével, amit akar, ha nincsenek kötelezettségei. Azért természetesen nem ilyen pofonegyszerű. Sőt.

— *Az öngyilkosságról, illetve a halálról váltottak szót?*

— Igen. Hülyeségnek tartotta, amit Kálmán tett. A halál gondolata szinte minden versében — nagyon sok versében ott van. Nem az öngyilkosságtól féltettem, hanem attól, hogy rossz állapotban valahol elesik, és úgy üti meg magát, hogy szörnyethal.

— *Azért a* Feleződő *verseiben, mindenféle lírai játszadozás és vershumor mellett, a sorok mögött mérhetetlen fájdalom van.*

— Mindig benne volt ez a rettentő mély életfájdalom. Ez egy kissé tragikomikusan hangzik, de Szisz tragikomikusan fogott fel nagyon sok mindent, fantasztikus humorérzékkel, és mindennek megtalálta a visszáját is. Erre mondják, hogy dialektika? Nem tudom, lehet. Mindenben, a legvidámabb versben is érzed a keserűséget is, de a legkomolyabban is ott van egy kis csavarintás, egy szó, ami old. Szóval keserédes.

— *Számára mi jelentette a pihenést? Tudjuk, a zenét nagyon szerette; nyilván egy kissé élvezet is volt, és terápia is — egy más világ. Szívesen kirándultatok, jártatok-e színházba, kiállításra?*

— A zene nem volt számára pihenés, a zene felzaklatta, nagyon intenzíven élte a muzsikát. Hangversenyre jártunk, színházba egyáltalán nem. Jó lett volna kirándulni, de a lábtörése után nehezen mozgott, kellett volna egy autó. Érdekes, hogy 1976 augusztusában elmentünk Magyarláposra; talán egy éves sem volt, amikor Somkútról Magyarláposra költöztek. A tanító nénit látogattuk meg, Pakuts Zsuzsika nénit, akit nagyon szeretett. Kimentünk a Láposon túli dombokra, ahova gyermekkorában kirándult az egész családdal. Mama mesélte, hogy nagyon gyakran járt a gyerekekkel fürödni a Láposra, bebarangolták a Cibles alját.

— *A legfájóbb pontról is kéne beszélnünk, a haláláról. A betegségen kívül ebben milyen körülmények játszhattak közre? Ha visszagondolsz, észrevettél-e valamit ebben az időszakban? Mi 1976 nyarán voltunk itt; mikor fölkínálta a meleg vizet — egy hétig nem volt a tömbben, és akkor én ott megfürödtem — mintha egy angyal röpködött volna a törölközővel. És alig pár hónapra rá, bekövetkezett a tragédia.*

— Szeptemberben megint bevonult a klinikára. Az édesapja halála — az útpadkán állt a kerékpárjával, amikor elgázolta egy teherkocsi; az öccse, erdőmérnök, kullancscsípés

Ádáz Erynnis...

KÁNTOR LAJOS

Kinyitom napfényes reggel a kastélyszálló földszinti szobájának ablakát, látom a parki sétálókat – már-már elhiszem, hogy 1990 májusára eljött a világbéke. Vagy az időgépet sikerült valakinek beindítania (visszafelé, mint Bulgakov drámájában), és én most a Festetichek kivételezett vendége vagyok. Holott, ahogy most utólag (már itthonról, Kolozsvárról) próbálok bepillantani a Festetich család, s nem csupán szegényebb erdélyi arisztokratáinak romosan fennmaradt palotáihoz képest pompás keszthelyi kastély történetébe, megbizonyosodhatom: korántsem magától értetődő az én mostani (szoba) tulajdonosi szemlélődésem a Balaton-parti tájon. Bár ki tudja, kinek a leszármazottja? Hiszen jártak, laktak erre rómaiak, hunok, Nagy Theodorik apjának hadai, majd avarok. Boldog-bolondított ifjúöntudatos, és épp ezért több ezer éves múltat álmodó nemzetek fiai bizonyára itt is feltalálnák, birtokba képzelnék magukat. Egy kis délibábos tudománnyal-hittel akár én is... Ám a képes kastélytörténetből nekem az tűnik fel, hogy élt itt, a múlt század elején, egy Hohenzollern-Hechingen hercegnő is (mint Festetich Lászlóné) – és ugyebár Mihály román ex-király a Hohenzollern családból származik. No lám, miképpen torzít a kisebbségi lét; mert azt már alig veszem észre, hogy angol hercegnő is épült be a magyarrá lett főúri családba... Annál több figyelmet fordítok Pecsovics úrra, azaz a kuruc–labanc Peczovicz Ferencre, aki igazi dinasztiaalapítónak tekinthető az etikatörténetben – és sehol sem ismeretlen, ahol magyar históriát (is) ír-

... a komplexusoktól ... amit

ügyeibe. Az itthon és otthon egyeztetése azonban nem olyan egyszerű, különösen akkor, amikor odahaza-idehaza, egyszóval a szűkebb szülőföldön (miként Erdélyben) nemegyszer figyelmeztetnek (sajtóban-képernyőről elhangzó szóval, téren forgatott bottal), ne akarjunk beleszólni saját belügyeinkbe. Természetesen nem így mondják (mutatják), de végül is arról van szó, hogy a „belügy" és a „külügy" mindegyre összezavarodik. Nem csoda hát, ha sokan már nem is tudják, hol vannak otthon.

Térjek vissza Keszthelyhez, az 1990-es helikoni napokhoz – jóllehet mostanáig is arról beszéltem. Berzsenyiék, Kisfaludy Sándorék után ugyanis, méltó vagy méltatlan utódokként, mindenesetre rendhagyó, „nem helikoni" témában mi voltunk a meghívottak, a „kisebbségben élő magyarság jeles szellemi és kulturális képviselői" (így írta a meghívó). Gondolom, a Kárpát-medencét véve alapul – mert ez volt a meghirdetett tárgykör, a „Magyar kisebbségek a Kárpát-medencében" – nem lehet nyilvános bírálat tárgya sehol sem a keszthelyi jelenlétünk; a szülőföld határainak ilyen tág megvonása az irredentizmus jelzőjével könnyedén dobálózókat meggondolkoztatja, minthogy a Kárpát-medence, sok nép hazája, mégiscsak Európának bizonyos földrajzi egysége; ami nem zárja ki más szempontú egységek létét, nem jelenti tagadásukat. De azzal is nyugtathatom a gyanakvókat, hogy vendéglátóink a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság vezetői és tagjai voltak, a leköszönőben levő, illetve a várományos kormány várományos képviselői messze elkerülték ezúttal Keszthelyt; lehet, hogy ők túlságosan helikoninak vélték ... gyülekezetet. Talán igazuk volt

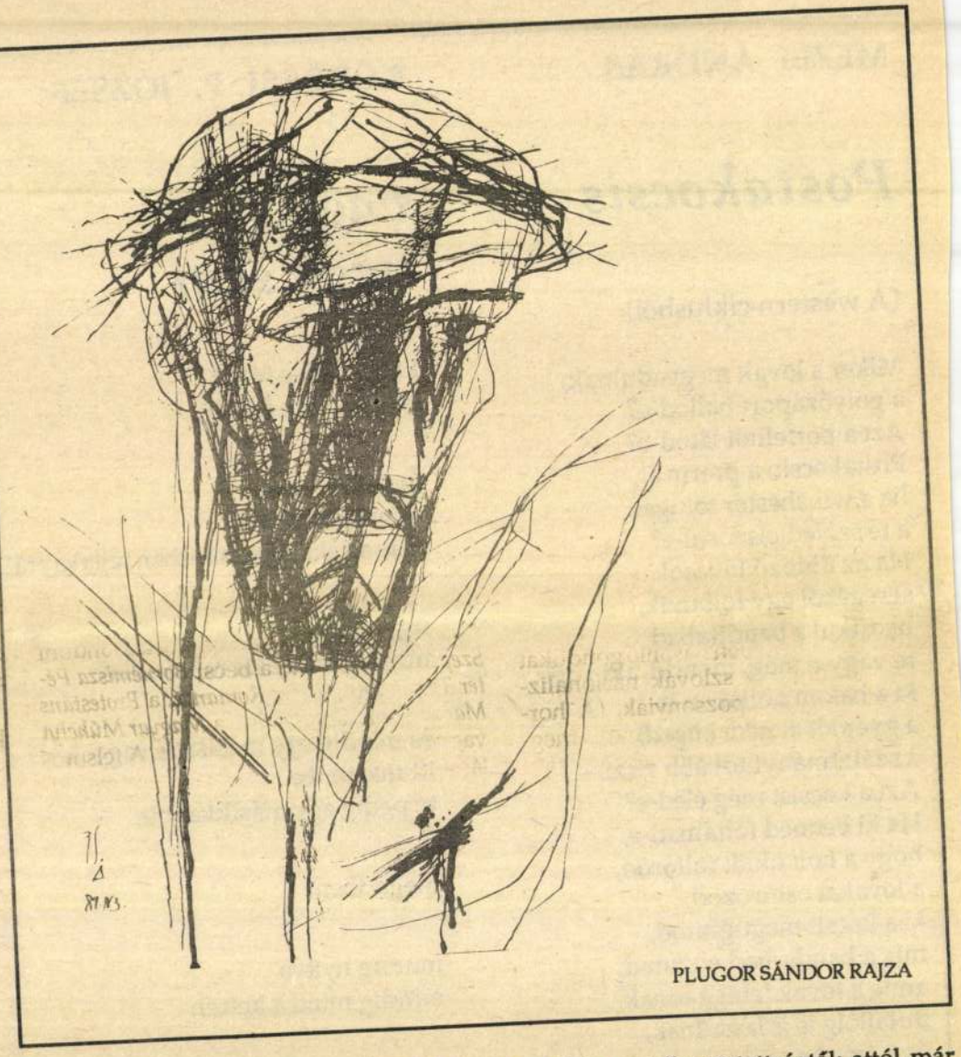

PLUGOR SÁNDOR RAJZA

de az NSZK-ból, sőt Franciaországból is) érkezett vendég. Más kérdés az, hogy a Helikonra (ama távoli fennköltre) az utóbbi időben sűrűn leszáll (felszáll) a politika, sőt mostanában divatba jött „helikoni" származású köztársasági elnököket választani. (Csak mint érdekességet említem: épp a Magyar Napló meghívására találkozhatott a Bajza utcában Göncz Árpád, még mint „csak" írószövetségi elnök a bukaresti író-filozófussal, Gabriel Liiceanuval, akit román értelmiségiek, diákok ... láttak volna a köztár-

ilyenfajta veszélyeztetettségtől; attól már kevésbé, hogy megőrizzük a helikoni méltóságot, s ne keveredjünk „efemer" ügyekbe. Ki-ki a saját lelkiismerete szerint dönt, választ – s nem csupán az urnák előtt. Önmagammal is vitatkozva, kénytelen vagyok igazat adni a még funkcióban levő román művelődési miniszternek, az egyik legkitűnőbb művészettörténésznek és esszéírónak, Andrei Plesunak; a második és harmadik vonal valóban lesben áll, készen elfoglalni az üresen hagyott vezetői helyeket, vállalni kell tehát az áldozatot, a ... átmenetileg.

MEZEI ANDRÁS

Postakocsis

(A western-ciklusból)

Mikor a lovak megvadulnak,
a golyózáport hallod-e?
Azt a porfelhőt látod-e?
Postakocsin a prérin át,
ha a winchester fölugat:
a te szíved elszorul-e?
Ha az üldöző lovasok
seregéből egy fölbukik,
ha ritkul a banditahad,
te vagy-e még, mondd, aki vagy,
ki a bakon holtában is
a gyeplőt el nem engedi,
a szállítmányt tovább viszi –
Azt a kocsist még éled-e?
Ha ki benned föltámad-e,
hogy a holt öklöt föltöröd,
a lovakat ostorozod,
ki a kocsit megugratod,
míg a banda-had elmarad,
amíg a lovak lehiggadnak,
Bufallóig le is lassulnak,
úgy érsz be az üres városba,
mintha százezer aranyrúddal
szikrázna föl az esti nap.

KÖRÖSSI P. JÓZSEF

vagy.
vagy sem

közeledek-e tőled?
távolodok-e feléd?

úgy törsz rám
mindig mint akit
már az előző pillanatban rajtakaptál

úgy várlak
mindig mint akit rajtakaptak

és mindig egy másikkal vagyok
itt magamba
te pedig egy másikkal ott

magadban?

mindig nyitva
mindig mind a ketten

te sem vagy jó úgy ahogy vagy
te sem vagy ott jó ahol vagy

nem vagy jó
nem vagy rossz nem

vagy
vagy
vagy sem

Beszélgetés Gálfalvi Györggyel

Kilövési tilalom

DARVASI LÁSZLÓ

Május közepén a szegedi Móra kollégium vendége volt a marosvásárhelyi *Látó* három szerkesztője, Markó Béla, Gálfalvi György és Kovács András Ferenc. Gálfalvi Györggyel az est után beszélgettünk.

● Ha jól tudom, a második Forrás-nemzedék íróit, költőit bemutató Marad a láz? című riportköteted egykori megkérdezettjei közül Kocsis, Csiki, Czegő, Kenéz, Vári és Tömöry Magyarországon élnek, a többiek otthon maradtak. Lenne-e kedved megírni ennek a könyvnek a második részét?

Egészen más hangulatot tükrözne ez a „képzeletbeli" második *Marad a láz?* kötet, és nem is biztos, hogy ez lenne a lényegi kérdés, mármint hogy marad-e a láz. Ez a kérdésfelvetés tudniillik erősen kötődött a hetvenes évek második felének irodalomtörténeti pillanatához, amikor a romániai magyar irodalomban kétségek merültek föl a folytonosságot illetően: lehet-e törés nélkül folytatni azt, amit a hatvanas évek viszonylag szabadabb légkörében elkezdtünk... Nos, a riportkönyvvel egyrészt ezt a hangulatot – a légkör elkomorodásával való szembesülés érzését – igyekeztem elkapni, másrészt önmagam és a társaim előtt tudatosítani akartam, ugyan mi is volt az, amire esküdtünk a nemzedék indulásakor. Mert erről a nemzedékről legendák szövődtek. Én legendák mögötti valóságot kerestem.

● Huszár Sándor 1978-ban A Hétben megjelent kritikájában azt írja, hogy ez a tizenegy író és költő valójában nem alkot nemzedéket. Kántor Lajosnak és Markó Bélának persze más a véle[illegible]

„Olvassuk tehát a kötetet, ki-ki saját »esti egyedüllétének köztársaságában«, ahol »barátaid arcát látod túl az ablaküvegen« s örökmécsesként világít köztünk a megválaszolt kérdés: »Szerződtetek-e aljasságra valaha? (és ha nem –) örökre úgy legyen!« *(Az este).*"

● A te helyed hol van ebben a nemzedékben?

Mellettük futottam, ugyanazon a pályán, de más sávon. Az én nemzedéktudatom is erősen egyszemélyes volt, ahogy mindnyájunk számára mást és mást jelentett az összetartozás érzése. Más szinten kötődtünk egymáshoz. Voltak, akik ebből a nemzedéki élményből „táplálkoztak" még évek múltán is, s akadtak, akik hamar eltépték az összetartozás kapcsait, s úgy lehet, nekik volt igazuk... Mellesleg rendkívül érdekes dolgok derültek ki a könyv írásakor, például a fölöttébb racionális elmének tartott Kenéz Feri sokkal mélyebben élte meg ezt a kötődést, mint ahogy a felszínen tapasztalni lehetett... A férfiember szemérmes. Nem beszél az érzelmeiről. Én egy olyan játékot kezdtem el, hogy igenis beszéljünk az érzelmekről. Vállaljuk őket!...

● Említetted, hogy Szürke havazás címmel regényen dolgozol.

Ez a könyv a tehetetlenségem története lesz. Mert az én életem legfőbb élménye ez: a tehetetlenség. Hiszen alapvetően cselekvő, beavatkozó, közberikkantó ember vagyok, legalábbis annak tudom m[illegible] mégis tehetetlenségre v[illegible] kárhoztatva

KORTÁRS

IRODALMI
ÉS KRITIKAI
FOLYÓIRAT
XXXII. ÉVFOLYAM

EZER-
KILENCSZÁZ-
NYOLCVANNYOLC
JÚNIUS

6

Örkény István: Oroszlántudat
Vas István: Azután – Nehéz szerelem IV.
Sőtér István: A kulcsluk
Bakucz József, Csiki László, Eörsi István,
Határ Győző, Somlyó György, Tandori Dezső,
Vasadi Péter, Villányi László versei
Weöres Sándor köszöntése
– Bata Imre, Csorba Győző,
Orbán Ottó és Szepesi Attila írásai
Boldizsár Iván: Szabó Zoltánról
Fekete Gyula: Tűnődés a közízlésről
Beke György: Majláthfalvi nagylelkűség
Domokos Mátyás: Szabó Lőrinc könyvtárszobája
Fenyő István: Világirodalmi tájékozódás
Magyarországon, 1830–1842
Kulcsár Szabó Ernő: Juhász Ferenc könyvéről
Páskándi Géza: Plugor Sándor rajzai

Ára: 20 Ft

Mert – mi a keret? Az a deszka? De az igazi keret? A horizont? A föld? De ha nincs, holott mégiscsak van – keret?

Nézd – Plugornál – itt elpusztul egy ló. Már csak „ló-váz". Ez másképpen nyerít. Joga van-e a másképp nyerítésre?

Hol hát a keret?

E keretet a látás találta ki, vagy a tárgy és helyzete kínálja?

Most megfogom episztemológiai herezacskód, dogmatikusdad öcskösöm: ha egy ablakban vagy egy balkonon ül egy Donna – az keret? Hiszen deréktól „levágta" ablak és balkon építésze... Ám vidd bús Donnádat szecessziós rétre – és közeledj hozzá lassan, arcvonalban. Most vedd a palettát! Íme, a keret: szemed „vágta le" Donnád szép csípőjét. A szög – most megmutatja, mi be-nem-fogható.

Vagy hát miféle torzó?

Lábad a vízben (nem áttetsző!) – fejedet fönt bokorlomb fedi. Lám – inkvizítor-bakó módra – megcsonkított egy természetes keret. Van-e torzó, ha a keret él, vagy mibennünk él, és ha minden keret költöztethető?

Plugornál a megrendültség néha visszafogott. Végül ez is keret: öreg figurák megrendültség-keretben, amit nékik az alkotó kínál. Nemes gerontofilia? Mit akarhatnak e már sírásukat is feledett siratóasszonyok? Talán teátrális? Persze, mint egy balett. A pusztuló „pacik" foszforos, világító balettje. Idő kellett, míg az ember hű társából egyéb lett, s a Ló – mint fenség – a Jelkép piedesztáljára fölrúgtatott, és mily kényesen nyihogva!

A művész obszessziós: nekem is újra- s újratámad e szó-kényszerképzetem: cölöp, cövek. Emberek: Istentől az időben leverve.

Minden cölöp torzó. A hídláb: „gyökere" vízben, fejét padlatba fúrja.

Plugor Sándor sok-sok cölöp-embert rajzolt, cövek-embert festett. Mert hősöket akart.

Szegény hősiesség? A legolcsóbb *modus* – vízzel főző *vivendi?*

Bizony, aki menekül, *fix pontokat* akar, csak aki a bizonyosság helyén áll, lenghet ki vígan, mint az inga.

Igen, nála a konstruktív, erős rajz ugyancsak cölöp. Az emlékezet cölöpépítménye. És cölöp (fix pont!) az öregség. Cölöp a hősiesség. A halál. Imádság. Akár egy bajusz is. A szem vágása. Az arccsont. Elvégre csak a nemrég múltak traktoros tablói, plakátjai üzentek hadat minden antropológiának. Etnikai tabula rasát akartak volna parancsolón. Művészek, sírrablók, politikusok... Főbe lőni az antropológiát! Az *antropoid* lényt. A gyilkos ostobák... Nem fogták fel, vagy nem akarták hinni, hogy a nonfiguratív nem azonos a *non-antropoiddal,* hiszen *emberszabású* lehet mindegyik!

Ha már tárgyát az ember választja ki és önnön keretébe vonja.

Plugor küzd az antropológia jogfosztása ellen. A sokféle antropoidnak kér jogot. Jogot a saját vonásokhoz. Jogot arcainkhoz. Az etnikum arcához.

A művész rehabilitálja az élőlények technikától, füsttől, terrortól eltorzított arcát.

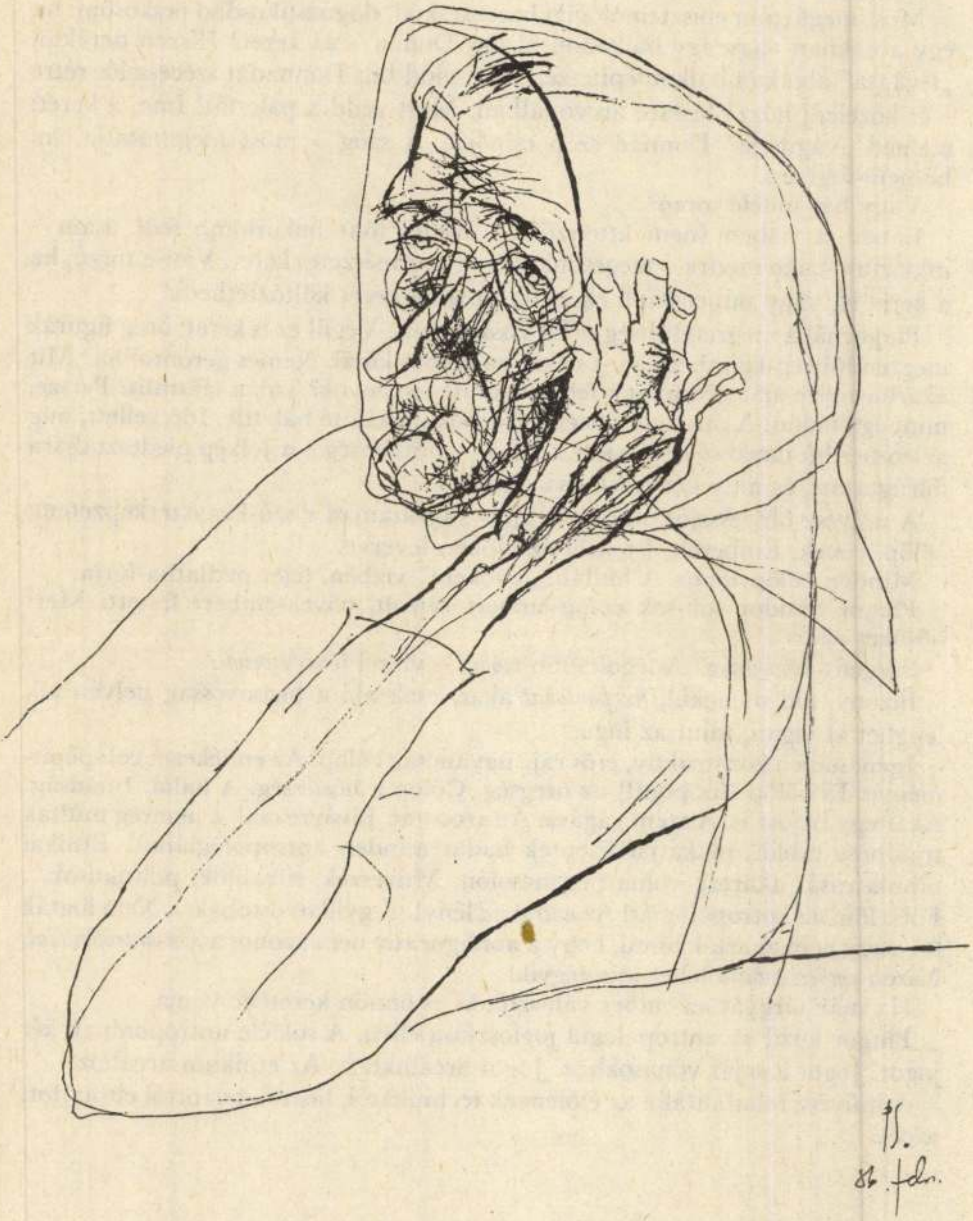

PS.
86 fel

86.11.

Kortárs XXXII. évf. 6.sz. 1988

Mi a *képkeret?* Az a deszkaráma? De az igazi keret? A horizont? A föld? De ha nincs, holott mégiscsak van keret?

Plugor Sándor festő- és grafikusművész Sepsiszentgyörgyről van itt.

Ki írja majd meg egyszer a szövődményt: miért rajzol nagyobb kedvvel grafikát a festő s a grafikus sokkal inkább tablót? Mi van a világban, bennünk, mely a látott dolgokat hol ecsetre, hol tollra, ceruzára predesztinálja *végül?*

Páskándi Géza

Jogunk arcainkhoz

Plugor Sándor rajzai

Kereslet és kínálat szocio-játéka? Konjunktúra: külső? Belső, lélektani konjunktúra? Idegparancs Időben? Elfordulni a fekete-fehértől, mert a nyomdák dömpingje küldi? Vagy éppen a színestől? Egyszerűen gyöngül a szemünk?

Vagy *kolorofóbia* – nem akarjuk többé *kifestőkönyvként* lapozni a világot?

Plugor szemében sokszor lesrófolt lámpa ég. Kormosodó, komor ez az üveg. Itt egy balladás világ kevés szava él: a Nagy István-félék szeme föl-fölparázslik olykor, s nem huny ki az időben.

De hát a világ millió! Vannak „csacska" színek is – cukrászdák színei... Fehérneműs kirakatoké... „Zserbó"-habokból is emelkedhet Vénusz, pedig körötte, alatta csupa zsírpapír van, sehol egy tündérrózsa szirma.

Ember! Egy fogfájós Descartes tán a Frans Hals-képről vizsgálja szemed, vagy a szokásosan izgága ír, Berkeley püspök úr elemzi látókádat, meg a lojális Newton s a mohó Goethe Farkas... és persze színeid birodalmát. Tudod, mit néznek végül is?

Szemedben vannak-e a színek s a színtelenség, vagy a tárgyban, vagy valami igazán történelmi nagy találkozás ez?

Hedonikus-e a festészet, s szín-aszkézis a grafika? Lakoma ott, nagyböjt meg emitt? Vállalt öncsonkítás? Szocio-állapotrajz? Gesztus? Némi szolidaritás vakokkal, színvakokkal? A nem született-vak piktor színei harsogóbbak lesznek – a süket zenész nem preferálja a sóhaj hangzatát? Az impresszió mazochizmusa? Rém-látás? (Szürkül a világ?) De ebben: mennyi a látás és mennyi a rém?

Miért hát: egyszer grafika s máskor meg a tabló?

Miért mondunk le arról, amit a világ egyre fukarabban mér, s amit a színek csodájának hívnak? Önkéntes azilum, száműzetés a színtelenbe? Barátpap fogadalma (volna benne szerzetesi mód)? Emlékezz: vannak fényben s vannak sötétben ölelők!

Lehet, Európa e táján megrekedtek az „izmusok", mint nagy folyam holtágában a víz. Ahogy az archaikus tájnyelv is maradt. Végül is ez alig más, mint – télire befőtt. Nekem lehet egy préri lapos provincia s egy kárpáti szurdok meredek dráma – Európa-sors. Ennek a *country* világszám – nekem csak annyi, mint emitt egy kökényszem a dalban.

Ó – több provincia van földön s egen, Horatio, mintsem bölcselmetek álmodni képes! – mondatja módosító énem e kicsinyke Dániából.

Hát most igazodj el a művészetben, új dogmatikusdad unoka!

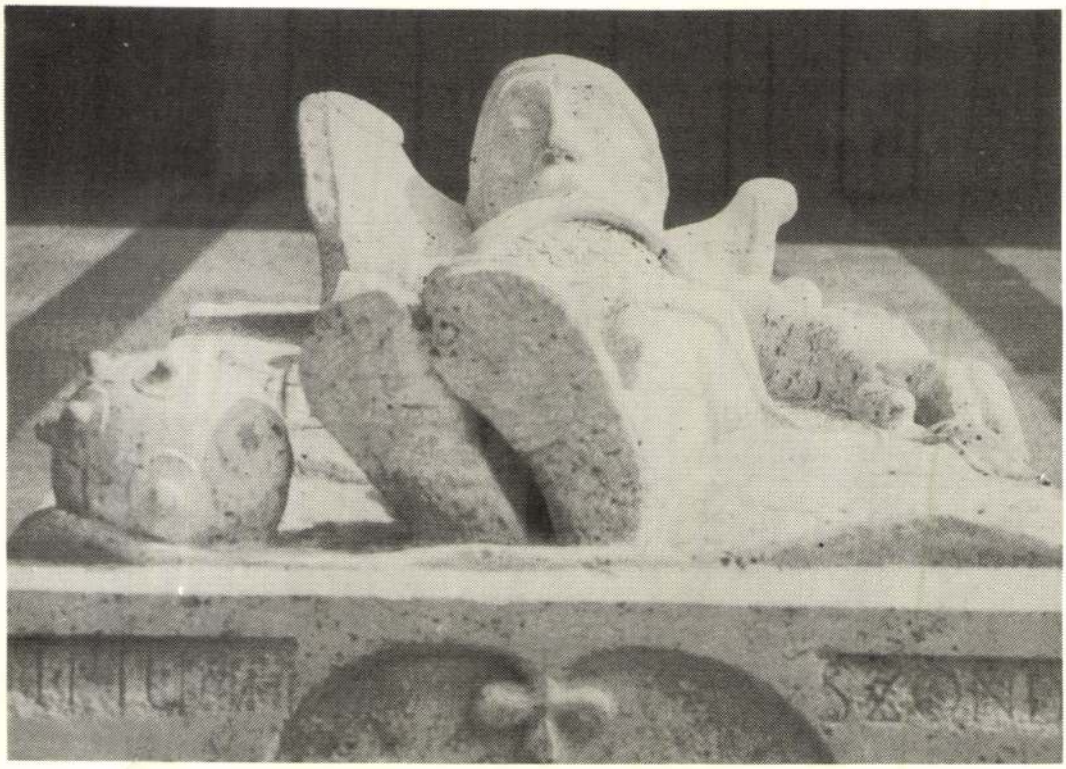

PLUGOR SÁNDOR
Ára: 25,– Ft

Palócföld XXIII.évf. 5.sz. 1989

palócföld

TÁRSADALOMPOLITIKAI, IRODALMI, MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT 1989/5 XXIII.

Plete Ferenc

építész

időszerű építészeti

kérdésekről több

cikket jelentett meg

az ÉLÉM 1928.

évfolyamában

.GOS BIZOTTSÁGA.

etes értesi-

s Bizottsága közleményeinek

tes könyvtára

ján megküldöttük.

Pletel János

Győr 1767-1772

l.

Jankó Ötvös-apródok

10. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pletnics Imre

Pletnics Imre, Szombathelyről, szabómester fia, 22 éves korában, 1807 márc. 10-én iratkozott be.

Fleischer Bécs 76. l.

Plettl (Blettl)

Ferenc

Czustinives Pest

1820-ban mester

Horvath Szentpeteri

255. l.

Blettl Ferenc

Ötvös l.

Blettl Ferenc

Pletzger Rudolf báró

Pesti Hirlap

1940. dec. 31

— **Báró Pletzger Rudolf hagyatéki kiállítása.** Báró Pletzger Rudolfné, a hírneves urlovasnak, a szegedi kormány összekötő tisztjének özvegye a Kristóf-tér 7—8 számu ház első udvarának földszintjén kiállítást rendezett elhunyt férjének érdekes hagyatékából. A kiállítás keretében báró Pletzgerné, kertai Barabás Atala saját festményeit is bemutatja.

MDK

báró Fletzger Rudolf

Hagyatéki kiáll. Pest 194o. dec. 2o.

PLEULU Alexandrea

M.D.K.

1919-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

333.l

Réti: Nagybánya..... Bp. 1954. ~~333.l~~.

MDK

Plews és Slater angol hidépitők

Zelovich Kornél: Széchenyi mérnöki alkotásai.
Bp. 1921. 8.l.

MDK

Plews és Slater londoni hidépitők

Zelovich Kornél: A budapesti Lánchid. Bpest. 1899. 14,15.l.

Plews és Slater

londoni hidépítők

l.

Zelovich Kornél:

A budapesti Lánc-hid. Bp. 1899. 14. l.

15. l.

Vegyes

Duplum

Plews és

Slater

angol hidépítők

vród

z Zelovich Kornél:

Széchenyi mérnöki alkotásai. Bp.

1921. 8. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
6/1908. tm.
Elhejezt: 1/7. ei.

Szám: 8687 /1907.

Határidő: .....

A válaszirat alapjául szolgáló jelentés, megkeresés, rendelet stb. száma: 1908 I/15.

Tárgy: A zólyomi főszolgabirói hivata
helyiségeiben szükséges javitások és
beszerzések.

A műemlékek ország

A zólyomi főszolga
álltakor annyira kormos
szolgabiró -miután a vá

Pleydenwurff Hans

1451 – 1472.

l.

Muther Richard

A festőművinet
története. Ford.
Lengyel Géza. ~~I.k.~~
Bp [1920] I. 173. l.

Pleydenwurff Wilhelm
1488 Eörül
u.o. I. 174. l.

G O B E L I N E K .VII.Kelemen megbiz
nokat készitett,melyek után Bruxelles
a Sixtusi Kápolna falait diszitsék ve
Kennsington Muzeumban,a gobelinek pe
Először 1519-ben függesztették ki a g
Jeleneteket ábrázolnak Szent Péter és
egy jelenetet Szent István vértanu él
n.tszimbolikai és erkölcsi tartalom a
stanzák legszebb freskóinoz.A történe
szinvonalát képviselik.Széles tájképb
lakok visszatükröződnek a vizben.Kri
kép középpontjában,hanem jobbszélé
an rátereli a figyelmet.Gesztusának
kn,akik egy sorban vannak elhelyezve
különösen a csónakokhoz képest.A képn
ben vett mélysége.Mindez azonban nem
bolikai jelentőséget hangsulyozza.Tud
jellemvonásokat látjuk a "Legeltesdd
Barokkos architekturát ad,s Berninit
kalmazasában a "Szent Péter meggyógyi
kartonján.Erős fény és árnyékhatásokk
vett jelenetek közül a legsikerültebb
Antikizáló római architektura elé hel
jobb oldalán van.Alakját fizikailag i
szónokló XXXX alakja tele van erővel,
különféleképen tükröződik vissza az ó
Szent Pál erkölcsi erejét fejezi ki,s
Némi analógiát mutat az Athéni iskola

Wilhelm

Pleydenwurf

L.

Novák II

116. P.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Pleydenwurff.

L.

Leopold Stefano

23-l.

Pleydenwurff

Buda látkepe

lárt

Budapest

1945. I. Inf.

3. l.

4. l. kiépel

Pleydenwurff

nemiet fametsrō XV. narad

laid

Wolgemut M

Alatt

F

Mihor?

Pleydenwurff

Laid Wolgemut ch. fa-
metzöt.

Dénes

Pleydenwurff

M. 1707

Lhiony
914 XI/16

...munka

...ül kiadott
...kák.

...neve	Kereset ~~Előirányzat~~ K.	f.	Törlesztés K.	f.	Tedezendő K.	f.
. . . . .	12225 ~~10766~~	57 ~~55~~	6000	.	6225 ~~4766~~ ~~1459~~	54 ~~54~~ .
. . . . .	.	.	.	.		
(677.40 – 138.)	16539 ~~15617~~	40				
6570.– 5216.50	.	.	11786	50	4752 ~~3830~~ ~~922~~	90 .
...n	.	.				
...a:	2747 ~~2567~~	33 ~~38~~				
. . 2000.– 610.30	.	.	2610	33	137 ~~[illegible]~~ ~~137~~	~~95~~ .
. . . . .	.	.	.	.		

Pleydenwurff Johann

Lásd

Nürnberg régi és új
művészeti kiállításának képes tárgymutatója 1929. nov.
Omkfárs Bp. Mű-
csarnok.

Pleydenwurff Hans

l.

Barlibtak

210.1.

Pleydenwurf Vilnus

nürnbergi festo

XV. 7.

l.

Uxa. 112. l.

2. Jog- és államtudományi szakok.

Közjogi alapismeretek. Heti 2 óra. Szerdán és pénteken d. 12—1-ig. *Dr. br. Kaas Albert* ny. r. tanár. Kg. IV. sz. tanterem.

Közigazgatási jog. Heti 2 óra. Kedd d. e. 11—12-ig és csütörtök d. e. 10—11-ig. *Dr. Egyed István* ny. r. tanár. Kg. VII. sz. tanterem.

Mezőgazdasági közigazgatás. Heti 2 óra. Szerdán d. e. 10—12-ig. *Dr. Ihrig Károly* ny. r. tanár. Kg. I. sz. tanterem.

* **Községfejlesztés.** Heti 1 óra. Hétfő d. u. 4—5-ig. *Dr. Bodor Antal* magántanár. Mezőgazd. politikai szeminárium.

Magánjog. Heti 3 óra. Csütörtök d. u. 6—7-ig és péntek d. u. 5—7-ig. *Dr. Fülei-Szántó Endre* min. tanácsos, magántanár, szakelőadó. K. I. 38. sz. tanterem.

*

A korszerű honvédelem kérdései. Heti 2 óra. Hétfőn d. u. 5—7-ig. Az állatorvosi élettani intézet tantermében. *Vitéz Holéczy Ödön* vksz. őrnagy, szakelőadó.

Testnevelés. Heti 2 óra. Később megállapítandó időben, a közgazdaságtudományi kar tornatermében. *Dr. Szerbák Elek* testnevelési szakelőadó.

*

Minden félévben a leckekönyvbe felveendő a **„Tangazdasági gyakorlat"** című kollégium, heti 8 órával. Ezt igazolja az I. félévben az üzemtan, a II. félévben a kémia, a III. félévben a növénytan, a IV. félévben a növényélet- és kórtan, az V. és VI. félévben a növénytermesztéstan, a VII. félévben az állattenyésztéstan és a VIII. félévben az üzemtan tanára.

Pleydenwurff, Wilhelm.

l.

M. Bibl. Hamburg

1924. 50.-

HELYSÉG

LUGSIUNA.

SZAKCSOPORT

Ötvö

VÁRMEGYE

Szepes m.

KOR

XVI.

ŐRZÉSI HELYISÉG

Ev.templom.

MÉRET

30 cm

TULAJDONOS

TÁRGY

S e r l e g .

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

Ezüst,aranyozva. Trébelt minta
gyümölcsfürt disz.Mesterjelzésse

FÉNYKÉP, RAJZ

Pleydenwurff

l.

Szépm. Mecz. Erk

VIII. 27. l. – 28. l.

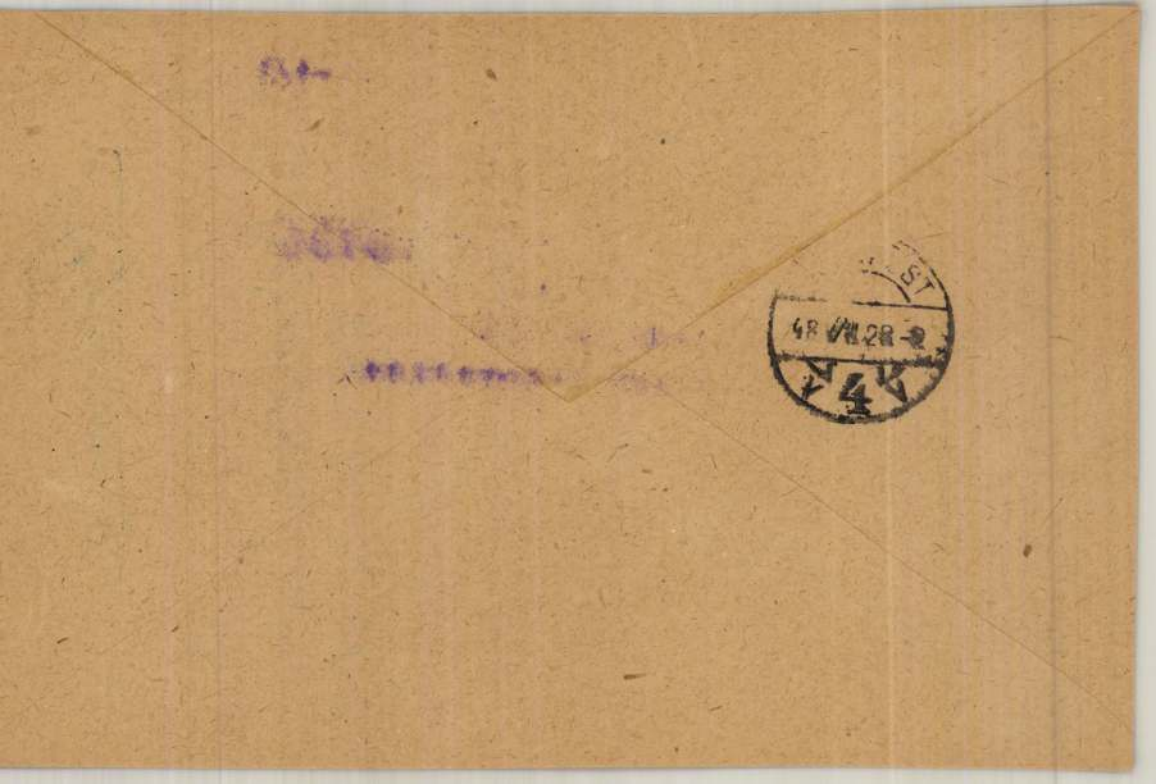

Pleydenwurf

XV. H

l.

Gerö Bvár

146. l.

Pleydenwurff

l.

Gerö Bvár

105. l.

H. Pleydenwuff

sokat idézett első budai fametszet
rézitője. Budát Keletről ábrázolja.
Megjelent Hartmannus Schedel nürnbergi
humanista „Welt Kronik" c. művében 1493-ban

Gombos Zoltán: Budavári Zsetek
Budapest Natura 1969 62. old

Pleydenwurff Wilhelm

Budát ábrázoló metszetét említi

Csogány István könyvismertetése /Gombos Zoltán: Budavári kertek/ - Művtört.Írt.197o.4.sz.298-3o2.l.

3oo. l.

Pleydenwurff W.

ei Wolgemut M. illapthálta az 1493-
ban, Nürnbergben megjelent krónikát.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1996.

3781

A vallás- és közoktatásügy

5875/1914.
----------szám.
eln.

" Az 1907. évi III. t.
szének 16. §-a és a közszállit
az összes beszerzett ipari czi
sekről szerkesztendő kimutatás
hava végéig a kereskedelmi muz
A költségvetési év m
hogy az emlitett kimutatások e
ről mindenkor legkésőbb októbe
kedelmi muzeumhoz.
Az 1914. évi január
géig terjedő csonka költségvet
kedelmi muzeumhoz folyó év vég

Pleydenwurff Wilhelm

ivod

a

Varga N. Lajos:

Régi fametszetes magyar vagy magyar vonatkozási könyvek (1493-1599)

Bp. 1942. 5 l.

MŰEMLÉKEK OSZTÁLYOS DIJOTTSÁGA
816 /10 14 szám
Érk.: 914 év XII hó 4 n.

Pleyer Ferenc

Autoterverö

1922-23

Éimisk 1930. 87. l

Ékerest 1905 máj. 29.

470/1905 sz. (Porsony. 1905 máj. 26. $\frac{12731}{V}$ sz. a.)

Porsony sz. kir. város tanácsa jelenti Albrecht János főgimn. tanár múz. őrsé való megválasztását. (Válasz VI. 19. e. i. 684/904.)

Plichta Elemér
iparm. rajzoló
51 éves
+ 1942. VI. 15.
tüdőgümőhor.
X. her ujhörtemető

Skalotti főhonyr

Pleydenwurf

MDK

1470 előtt készült Wolgemut és Pleydenwurf fametszete, amely a Duna felőli főnézetben ábrázolja a gótikus várost. /repr. 38. kép/

136.o.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. [illegible] Bp. 1950.

Pleydenwurff

és Wohlgemuth

által készitett fametszet „A Schedel-kronikában 1493ban CXXXIX levélen, Buda első ábrázolása.

9.o.

/dr. Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. 86.o. és 16 melléklet /repr./.
Bp. 1937.

M. D. K.

PLEYDENWURFF

és Wolgemuth

1467. kép a budai várról

Gerő László. A budai vár helyreállítása Bp. 1951. 146. l.

P

Pleydenwurf H.

MDK

Repr: Buda a XV. században. Fametszet a M. Wolgemut és H. Pleydenwurff illusztrálta H. Schedel -féle "Weltchronik"-ből. 1493.

49.o . 38. kép.

Borsos é Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Pleydenwurf Wilhelm

metsző MDK

Kremmer D. :PestBBudát ábrázoló német metszetek.
Bp. 1922.
A metszetek valószinü készitői: Michael
Wohlgemut és Wilhelm Pleydenwurf.

Csemegi: Budavári. 1955.
117.o. 32. jegyzet.

MDK

Pleydenwurff Wilhelm

Balogh Mátyás arcképei. 532 l.

Pleydenwurff es Wolgemut

1467

und Buda látképe

Maggiorotti - Banfi Buda - Pest

18, 19 (Reppel.)

Budapest, 1907. dec. 4.

Báró Úr!

i, miszerint a
i székesegyház helyre-
igére kor. 1000.—
nyadi vár helyre-
igére kor. 1000.—
számolás kötelezettsége

M.D.K.

Wilhelm Pleydenwurff, fametsző

és Michael Wolgemut, ismeretlen rajzoló nyomán készített fametszetét közli a szerző. Megjelent a Schedel Krónikában, Nürnberg, 1493.

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966. 2 köt.

1. köt. 33. old.
2. " 18. old. 13. á

MDK

Pleydenwurff, Wilhelm

Buda, fam.

Schoen Csillaggyüjt. 13 l.

MDK

Pleydenwurff

fametszetek

Mayláth tört. kiáll. 1 l.

MDK

Pleydenwurff és Wolgemut

1467. Buda látképe

Maggiorotti-Banfi Buda-Pest 18, 19 l. Képpel

Pleydenwurf Wilhelm

és

Wohlgemuth Michael

illusztrálták a kövnüvet

Schedel Hartmann: Register des Buchs der Chroniken und Geschichten mit Figuren und bildnüssen von anbegin der welt bis auf dise unsere Zeit. Nürnberg 1493.

Benne a budai kir. palota legrégibb képe Kelet felöl ábrázolva.

Kremneinetmet. 88–92.

l.

XVIII. Jh.

n elől férfi szent. Német, XVIII. sz. — Grosser Humpen
seite Heiligenfigur. Deutsch, XVIII. Jh.

, gerezdes alak, strassburgi modoru lambrequin-diszi-
vale Suppenterrine, Fayence, gerippt, mit Lambrequin-
XVIII. Jh.

kegykép, oldalt Szent György és Szent József. Alvinc,
ite Madonnabild, seitlich der heilige Georg und der heilige

céhjelvénnyel. Magyar, 1815. — Zunftkrug der Müller,
5.

758. NAGY POHÁR, üveg, szines gyö
1842.

759. FÖDELES TALPAS POHÁR, üv
— Gedeckelter Becher, Glas, mit

760. NÉGYZETES PALACK, fuvott ü
alakja. Magyar, XVII. sz. — Vier
Könige und einem Bischof. Unga

761. POHÁR, hiálith üveg, vörös és fek
glas, rot und schwarz, mit Goldd

762. ÖBLÖS POHÁR, üveg, kúpos
1800 k. — Glas, auf der konis
um 1800.

763. NAGY VIZESPOHÁR, üveg, hen
1820 k. — Grosses Wasserglas,
sitzend. Böhmisch, um 1820.

764. POHÁR, üveg, testén beköszörülv
Cseh, 1820 k. — Glas, auf der W
Böhmisch, um 1820.

765. VIRÁGVÁZA, kék köszörült üveg,
geschliffenes Glas, mit Neorokoko

Pleydenwurff H.

és Wohlgemuth M.

Schedel Chronika.

cred

Borbély Andor dr. Adatok a magyar várak és városok ábrázolásához a XVI–XVII. századból.

Hadtört. Közl.

1932. 172. l.

Pleydenwurff és

Wolgemuth M.

torább

fametszetei illusztrál-

ják a Következő művet:

Schedel, Hartmann:

Register des Buchs der Chroniken vnd Geschichten mit figuren vnd bildnussen von anbegin der welt bis auf dise unsere Zeit. N. folio, 10, 285 levél, nincs metszettel Nürnberg, 1493.

K

Maglath tört. kiáll.

1. l.

KIR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

ságának,

Budapest.

tek.bizottságnak f.é.szeptember hó
tiratára van szerencsém tisztelet.
i ref.templom helyreállitására

PLEYDENWURFF, Wilhelm M.N.K.

Buda Mátyás király idejében. 1493. repr.

Szabács vára 1493. repr.

Rajzok vagy tőle, vagy Michael Wolgemuth-tól
A rajz nyomán készült fametszetes illusztráció Schedel
H artmann: Register Des Buchs der Chronike... Nürnberg
1493. c. művében

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének
képeskönyve 896-1949. p. 1962. 72, 73.l.

MDK

Pleydenwurff? W. és Wohlgemuth, M.

Borbély Andor dr.: Adatok a magyar várak és városok ábrázolásához a XVI-XVII századból. Hadtört. Közl. 1932. 172.l.

MDK

Pleydenwurff és Wolgemut

A Budai vár látképe 147o-ben. Megjelent: Schedel: Register des Buchs der Chronichen". Nürnberg 1493.

Majláth tört. kiáll. 231.l.

MDK

Pleydenwurff, Wilhelm és Wolgemut, Michael

Salamon Ferenc: Budapest története II.k. 7.l.

Pleydenwurff, Wilhelm, M.D.K.

tametsző

és Wohlgemut Michael (Dürer ifjú-
kori mestere) készítették Hartman
Schedel, nürnbergi tudós 1493-ban
megjelent krónikájának illusztrá-
ciós munkáit, melyek között eg is-
merktlen mesternek, kb. 20 évvel
korábban készült rajza, Buda lát-
képének legrégibb ábrázolása.

Rózsa György: Budapest régi látképei /1493 - 1800/.

Bp. 1963. 19. old. Kép: I. t.
és. 192. old.

Pleydenwurff és Wolgemut

K

A Budai vár látképe 1470-ben megjelent:

Schedel: Register des Buchs der Chronichen." Nürnberg 1493.

Majláth tört. kiáll

23j. l.

A Müemlékek Országos B

Pleydenwurf, Wilhelm

ning
ied.

is

Wohlgemuth Michael

wird

Salamon Ferenc.

Budapest története
II. k. 7. l.

ü töredékek.

. sz.

zel.

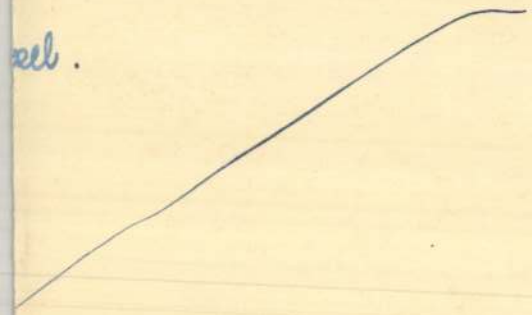

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

SAMUEL PLICHTA, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk 1715-től.--A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.
E mesterek egyike volt:
315.- Samuel Plichta, Rimaszombath, 1828. 153.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Pliczner János

Kőfaragó munkálatokat végez az egri szt. Mihály székesegyház szent Szerepet oltárán 1805 körül.

Voit Pál szb.: Heves megye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt. Budapest, 1972.

4151

Pliegler János

nobrázi

1903–5.

Éinusk 1930. 87. l.

T. 559.

van Leuens, mely előtt a
küzdelme szemlélhető; az előtér-
al Feldtmarschalle de Souches
ve. Felirata fölül:

Entsetzung der Statt Leuens, durch
errn General
g Radwig de Souches, mitt den
ihaerenten die Tartarn Moldauer

a mondatszalagon: A. Caprarisch Reg.
er erste angriff wo der Feldmarschal
ste Türckn erstliche geschlagē vnd
t V. gewendet.

cm.

PLEYEL, August, pozsonyi könyvkötőmester

A. P., bürgerl. Buchbindermeister, † 34 éves korában,
1849 Februar 8. (1849, 210.)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

M.D.K.

Plihál György, asztalos m.

Veszprémi mester. Adatok 1856-tól 1861-ig.

Batári Ferno: XIX. századi veszprémi asztalosok. 253.o.

A Veszprémi Megyei Múzeumok Közleményei. I. Veszprém. 1963

Pliske Bertalan

Korongos mester a hollóházi gyárban.

Sikota György: Hollóházi kerámia. Bp. 1961, 45.o.

Pliske Ferenc

butykos 1900-ból

necesniós és magyaros - népi hatások szintézise a díszítésben.

Sikota Győző: Hollóházi kerámia Bp. 1961.
5 S.o.

PLISTERMEISTER család,harangöntők

Kőszegen még harangöntés is folyt a XVIII.század közepe óta..A Plistremeister család műhelyében öntött harangok szép csengése,jó hire bejárta nemcsak Vas,de Sopron vármegye falvait is.Apáról fiura szállt a harangöntés sok titka,fogása. 508.old. 36.jegyz

BÉKEFI ANTAL: Adatok Kőszeg zenetörténetéhez,1711- 1846 I.rész.Nagymajtényitól a Vérmezőig 491.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, XX.évf. 1966. 4.szám. Szombathely, 1966

Pliczner kőfaragómester

1784. emlitve, követ keresték Tarkányon, mely építkezésre megfelel.

Szabó Éh. ~~Springer H.~~ Adattár. hűvtőst. Ért. 1958 (VII.) 2-3 n. 200.

M.O.K.

Plitzner

5. ábra: A kömlői plébániatemplom főoltára, 1782-85.
Az ábra alatti további aláírások: Adami, Pellegrini, Halblechner, Miller, Sporer, Szikora, Wittmann.

/Magyar Művészet Lexikona/

Voit Pál: Tervek, mesterek és a mü.
Müv. Ért. 1960. 4. sz. 268. old.

So.

M. D. L.

PLITZNER, Johannes kőfaragó

1786. Kápolna, r. k. Templom, kőoltár, faragott kövek és márványért 829,10 forint

Agghárny: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 256.

PLICZNER János demjéni, illetve egri kőfaragómester, aki 1780-1805 között szerepel az egri városi adóösszeirásokban, amelyekből kitűnik, hogy utóbb a város IV. negyedének 4. fertályában, saját házában lakik és szőleje van. Mint három segéddel dolgozó kőfarágót tartják nyilván. Felesége Hagen Borbála egri kőfaragó leánya. Meghalt 1807 II. 17-én 61 éves korában, örökös nélkül, három házat hagyva maga után. 1776-ban tünik fel az egri

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

PLITZNER János egri kőfaragó. Az Almagyar u.15.sz. ház /hrsz.455, 456/ tulajdonosa 1785-1805 között. 1785 március 8-án köt szerződést a kápolnai főoltárhoz szállitandó faragott kövekről és márványokról. 1787 március 13-án ugyanilyen szerződést ir alá a felsőtárkányi templomra vonatkozóan /Szmrecsányi 265, 266/.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

nábai és a kápolnai templom oltáraira köt szerződést, amelyeket 1792-ben végez be. 1793-ban szerepel ifj. Zwenger József kőművesmester remekének vizsgálatánál. Két év mulva a város II. osztályu kőfaragó mesterként minősiti. 1807-ben még szerepel a városházi leányiskola épitkezésénél, előzően 1803-07-ig a megyeházán dolgozik Magurányi kőművesmesterrel együtt. A XVIII. századvégi épitkezéseknél Miller Jánossal együtt a legjelentősebb egri kőfaragó mester.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Pliczner János, kőfaragó

Az egri fürdő bővitési munkáinál dolgozott 1794-96 között. 169.o.

Sugár István: Az egri melegvizü fürdők története. II.rész. 1791-1965. 165.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.IV.Eger.1966

M.D.K.

Plitzner György, kőfaragó

Hagen József örvegyét veszi feleségül s vele együk Hagen munkáit és a demjéni bánya berletét. Átépíti a ma is álló Louis XVI. díszítményes faragásu házát az Almagyar utca 16. a. alatt.

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 262. old.

Pliczner kőfaragó M.D.K.

1792. Pliczner a P. Nánai oltár graditsait s az antependiumot 400 Fftokért elkészítette

Szabó E.: Adattár: Müvtört. Ért. (VII) 1958 2-3 n.
203

Pliczner kőfaragó M.D.K.

1791. elkészítette a márvány munkát a T. Vánai oltárhoz.

Szabó E. ~~Sprenger h.~~ Adattár. hiv. tört. ért.
(VII.) 2-3 n. 202.

Pliczner János

Készítette az egri mindrita templom szobrászati díszeit. 20. sz. reprodukció.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

961

Plitzner János

kő faragó mester Egerből az otteni kéz-
müves-ipar egyik legjobbja.

Dercsényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar műemlékvédelem II (1959–1960) Budapest 1964.

229.

Plitzner János

egri köparagó

l.

Szm Egerumo

266 l.

Plitzner János

egri kőfaragó

XVIII. sz.

1776-ban épített

háza az egri Almagyar

utca 19. sz. a., ma is áll.

Br K ar Egri képesk

26. l. képpel.

Plitzner János

egri kőfaragó

I.

Kapossy jegyzet

265. l.

266. l.

Plitzner János

egri Kőfaragó

l. Szm Egerben

265 l.

M.D.K.

Plitzner Höfarago

nevét emlitik Kinszt
lakatossal kapcsolatban
Az Adattárban Pliczner néven

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 349 old.

M.D.K.

Pliczner János, demjéni, illetve
egri kőfaragómester

mint erdélyi származásu,
1776-ban nyert Egerben polgárjogot.
Ház, a mai Almagyar utca 1,5. sz. szép XVI.
Lajos stilu faragványokkal, ekes ház, ma is
áll. Mint 3 segéddel dolgozó kőfaragót tart-
jak nyilván. Meghalt 1807. febr. 17-én 61
éves korában. Munkáit és más mesterekkel
való kapcsolatait, szerző mistél hasábon át sorolja
fel.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 386. old.

M.D.K.

Pliczner János, kőfaragómester

végezte az 1777-ben megkezdett
denyéni Szt. Antal templom kőfa-
ragómunkáit, mint Francz József
építésvezető alvállalkozója. Szám-
láit Francz J. igazolta s a püspök-
ség fizette ki (675-, illetve 692 fo-
rintos összegben - Miller Jánossal együtt)

Hevés megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 595.obd.

Plitzner János

1793-ban szerepel ifju Zwenger József kőművesmester remekének vizsgálatánál. Két év mulva a város másodosztályú kőfaragómesterként minősíti.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar műemlékvédelem II (1959-60) Budapest, 1964. 237 l.

10

Plitzner János

1807-ben még szerepel a városházi leány-iskola építkezésénél; előzőleg 1803-07-ig a megyeházán dolgozik Magurányi kőművesmesterrel együtt.

Deresényi Dezső, Gálya József, Entz Géza, Magyar műemlékvédelem II. (1959-60) Budapest, 1964 237 l.

Plitzner János

a XVIII. század végi építkezéseknél Mitler Jánossal együtt a legjelentősebb egri kőfaragómester

Depesényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar Műemlékvédelem II (1959–1960) Budapest, 1964. 237 l.

Plitzner János 6

1789-ben elhépíti a ráchegyi kővágó és az egyi vár darázskő fejtésének tervét és már előbb - pintén Francz kőműves-mesterrel egy ujabb tervet

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz

Géza: Magyar műemlékvédelem II (1959-1960) Budapest, 1964. 2371.

7

Plitzner János

E terv a felsőtárkányi kőbánya újra való megnyitására vonatkozott. 1789-ben az utóbbi helyen dolgozik és különböző márványokat fejt.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza:
Magyar Műemlékvédelem II (1959-60)
Budapest, 1964.

2371.

Plitzner János

1789-ben a tiszanánai és a kápolnai templom templom oltáraira köt szerződést. Emunkáit 1792-ben végzi be.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar Műemlékvédelem II. Budapest, 1964 (1959-60) 2371.

Plitzner János

Gerl József tervei alapján dolgozzaki az egri liceum kőfaragványait. 1776-ban a kőmlői plébániaházhoz képzit ablakkeretehet

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar Műemlékvédelem (1959-60)
Budapest, 1964 237 l.

Plitzner János

1779-ben faragja a demjéni templom köveit. 1782-ben Miller Jánossal együtt, mint demjéni kőfaragók vállalják a kömlői templom munkáit

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza:
Magyar Műemlékvédelem II. (1959-60)
Budapest, 1964.

2370

Blitzner János

A következő évben Miller Jánossal együtt a Lipótvárosi templom építkezésénél szerepelnek. Mindkettőnél Francz József egri kőműves mester alkalmazottai.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar műemlékvédelem II. (1959-60) Budapest, 1964. 237 l.

Plitzner János

demjéni illetve egri kőfaragó mester.
1780-1805 között szerepel neve az egri
összeírásokban. Három segéddel dolgozik.
Felesége Hagen Borbála egri kőfaragó leánya.

Deresényi Dezső, Gólya József, Entz Géza:
Magyar Műemlékvédelem II. (1959-60)
Budapest, 1964.

236 l.

Plitzner János

Meghalt 1807 február 17-én 61 éves korában. 1776-ban dűnik fel az egri líceum építkezésénél, ahol Miller kőfaragóval együtt vállalja a líceum munkáinak nagy részét.

Dercsényi Dezső, Gólya József, Entz Géza: Magyar Műemlékvédelem II. (1959–60) Budapest, 1964. 236 l.

Plitznek János

Kőfaragó Hagen József halála után dolgozott az egri Szabadság tér 2. p. a. volt esyetem épitkezésénél 1775 után.

Voit Pál szb.: Heves megye műemlékei II. Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt. Budapest, 1972.

453 1

M.O.K.

Plitzner, demjéni kőfaragó

A kömlői plébánia templom/fő/oltárán a retabulum oszlopfőit és menzáját készíti el.

/Magyar Művészet Lexikona/

Voit Pál: Tervek, mesterek és a mü.
Müv. Ért. 1960. 4. sz. 271. old.

Plitzner János

Köforagómester háza Egerben Almayyar utca 15. p. a. Reprodukció.

Voit Pál stb.: Hevesmeyye műemlékei II.
Magyarország műemléki topográfiája VIII.
Budapest 1972

1941

Blitzner

egri kőfaragó képezte az egri Dobó u.
21. sz. a. lakóház homlokzatának kőfaragványait.

Voit Pál dr.: Hevesmegye műemlékei II. köt.
Magyarországi műemléki topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

271 l

Plitznek János

kőfaragómester Egerben 1778 körül.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei II. köt.
Magyarország műemléki topográfiája, VIII. köt.
Budapest, 1972.

1941

Plitzner János

egri kőfaragómester munkálatokat folytatott az egri trinitárius templomban.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II. kötet.

Magyarország műemléki topográfiája VIII. kötet

Budapest, 1972.

2001

Pfitzner János

végezte 1807-ben az egri Dobó István tér
3. sz. a. épület kőfaragó munkát.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei II. köt.
Magyarország műemlékei topográfiája VII. köt.
Budapest, 1972.

2341

Plivelicz Emil

festů
1922-23

Éimisk 1930. 87. l.

Érkezett 1904 június 23

424/904 (Alsóbabin 1904 május 10.)

Árvavármegye törvényhatósági bizottsága közli a Csaplovics könyvtár építkezése megkezdése ügyében hozott határozatát (Tudományul szolgál 1904 június 30)

Pliverics Miksa

haugnedzenitö

Bpest

l.

Arv. Csanok 104. aukc.

Gal

1784. n.

Magyar nyelvű 1480 körül

Térdelő Szt János evangélista

M.D.K.

Plivelitz

A Komédia Orfeum müsorához tervezett diszlete-
ket.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. nov. 22-29.
II. évf. 47. sz.

Ploczy A ntal épitész

MDK.

A nyiregyházi városm szabályozási tervét készitette 1910-ben.

Hunek 53.1.

Plogor Sándor /a müvész neve mellett zárójelben Románia áll./

"Apám" c. rajzának repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juni. 13.
XIV. évf. 24. sz. 13. lap

Plofuss Benedic

1554. ÖTVÖS

IROL.

Te

Plugor Sándor

Falánkság c. lépének reprodukciója.

Utunk évlényv 70
Cluj 1969

362. old.

Plohl F. R.

festő

Varasd város alsó kapujának kepe. Plohl F. R. rajza 1830 ból.

Varasd. szab. kir. város tulajd.

Plohn
fényképész

M.D.K.

Gyülekező helye volt a művészeknek a műterme.

Artner Tivadar: Hódmezővásárhely
Élet és Tudomány, Bp. 1958. 47 sz.

1490.

PLÓHN ILLÉS és fiaJÓZSEF,fényképész

1868-ban telepedtek le Hódmezővásárhelyen.Mütermüket n itve tartották a város festői,szobrászai előtt. Kallós Ede,szobrász jó barátságban volt Plóhn Józsefel és sokat dolgozott a müteremben. 167.old

DANKÓ IMRE: Kallós Ede emlékezete 167.old

A MÓRA FERENC Múzeum Évkönyve. 1. 1966-1967. Szeged.1968

PLOHN Hlér fényképész

T-Knotik Márta: A Krebsz-ház. Fényképezte:
Plohn Hlér. = Szeged, 1994/12. 40-41. ill

Dugonics tér 12. egykori Krebsz-ház (Krausz-ház)

Önkormányzat Levéltára. Esztergom, 2000. 1

44. Fejér megye alispámjainak éves jelentése Megyei Történeti Évkönyv 24. (Kiadja a) Fe + Fejér megye 1886. évi térképe.

45. Fejér Lipót: A Szécsényi Izraelita Hitközsé Szerkesztette: Galcsik Zsolt. (Kiadja a) Nógr

46. Fejezetek Győr, Moson és Sopron vármegy Horváth József. (Kiadja) Győr-Moson-Sopro

47. Félezer év. A Pápai Református Gyűjtemén gyűjteményismertető. Szerkesztette: Hudi Jó Gyűjtemények. Pápa, 2000. 58 p.

48. Fenyvesi László: Tanulmányok. Tolna meg regesztái. Tolna Megyei Levéltári Füzetek, 8 (Kiadja a) Tolna Megyei Önkormányzat Lev

49. Foki Ibolya: Zalaegerszeg 1850–1860. A abszolutizmus idején. Zalaegerszegi füzetek Zalaegerszeg Kulturális Örökségéért Közalap

50. Földi Iván – Kazinczi Endre: Honismereti Községi Önkormányzat. Mátraszele, 2000. 13

51. Füzesi Miklós: Magyaregregy. Száz ma Domokos. (Kiadja a) Száz Magyar Falu Köny

52. A gazdasági élet dokumentumai a Mis Összeállította: Dobrossy István és G. Jak Dobrossy István. (Kiadja a) Borsod-Abaúj-Z

Plohn József, [festő ?]

□ ARCOK A MÚLTBÓL címmel Plohn József fényképész (1869—1944/45) munkáiból nyílt kiállítás tegnap délután a Budavári Palota C épületének földszintjén. Megnyitót mondott Nagygyörgy Sándor fotóművész.

–:□ Arcok a múltból 2.

Esti Hírlap, Bp. 1980. apr. 25

Plohn József

Plohn József vásárhelyi fotós gyűjteményéből vannak „werk-fotók", mely szerint „A juss"-t 8-10 szereplővel vitte szinre Fornyai János.

Menyhárt László: Előhép-előhép-pillanatkép. Művészet, 1978. december - 10. lap.

PLOHN JÓZSEF

rövid ismertetés a kiállitásról

Harangozó Márta: P.J. fényképei.Magyar Nemzeti Galéria

UJ TÜKÖR 1980/XVII/20.sz.4.o.

PLOHN József

PLOHN József: Negyvennyolcas honvédportrék.Bp.,Zrinyi

ism. P.Szabó Ernő: Negyvennyolcas honvédportrék : Összeállítás Plohn József felvételeiből. = Új Magyarország, 1993. febr. 1. 11.

The pebble boxes of *Enikő Bráda* made of coloured porcelain contrast the organic forms of nature, their almost organic colouring, with the monotony of mass production. The boxes have a personal intimacy, a character of their own, and one can see that they have been made for personal use. The works of Enikő Bráda are good examples for showing that it is possible to produce masterpieces in the transitory genresof a transitory age.

The necklaces of *Edit N.Csehi* belong also to a transitory genre. They are made of porcelain, based openly on the featherornaments of tribespeople. Although feather necklaces made of porcelain seem a rather morbid idea, the result is quite convincing, only the suitable occasion and the right person must be found who can wear it.

The gifted *Sándor Dobány* has been producing his tea- and coffee-sets for several years: he started his career in the Zsolnay-factory. His high-standard postmodern—geometrical dishes demonstrate his rich imagination, and one can only guess how fruitful the connection with the factory could become if the experiences acqujired during production and use improved his witty but often too sculptural objects ignoring the requirements of utilization.

The same applies to *Zuzsa Tihanyi*'s salad-bowl-sets where already the choice ot the theme indicates the artist's sensitivity to problems and attentiveness tho

PLOHN József

Ki volt Plohn József ? = Új Élet, 1993. dec. 1.
4.

KIÁLL

Plossek Aladár

1908/9 – 1911/12

Ferkèpzomfoiskèvk

123.1.

M.D.K.

Plossel Niclas, kőműves

1439-1444-körött szerepel
a pozsonyi telekkönyvekben

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 35. old.

Plossel, Niclas

Königsb

1439—1444.

l.

Hoffmann Pozsony 35. l.

Hoffmann Südost

2.

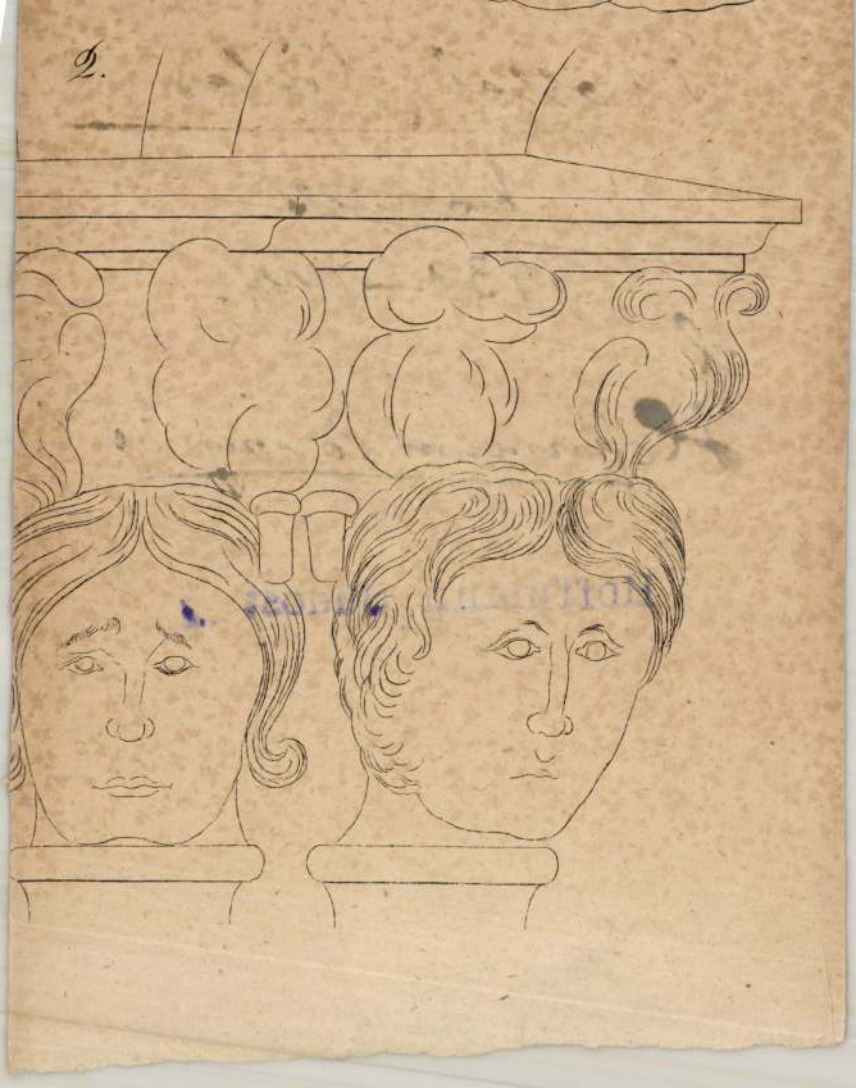

Plósz Béla

kül. 1853. máj 19.
Budapesten.
3 gimnazista.
1875/6. esti tanfolyam
1876/7 I. esti tanfolyam a
bpesti mutarájztanodában.

Lelet, Aordai VI. 206.

MDK

Plósz Lajosné dr. baba és játékarukészitő

Munkájával résztvett a Berlini Nemzt.Kézmüvesipari Kiáll.-on.

Cikk: Magyar kézmüvesipar a berlini kiáll.-on.

Magyar Iparmüvészet, 1938. 158.lap

MDK

dr. Plósz Lajosné

Aranyérem kitüntetése az 1937-évi parisi nemzetközi világkiállitáson.

Cikk: A párisi világkiállitás magy.pavillonja kiváló nagy sikerének mérlege.

Magyar Iparművészet 1938. 179.1.

Pl6sz Pál

az 1871-ben megnyilt Magyar Királyi Országos Mintarajztanoda és Rajztanárképezde első tanári karának tagja.

Római György: Gondolatok művészetnevelésünk intézményesítésének centenáriumán. Művtört.Ért.1971.3.sz.204-212.l.

206.l.

M.K

Ploszczynszki

Kossuth Lajos arcképe 1850 k.

Szinnyei VI. 1125-1126 l.

Ploter J./Josepp/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosleg-
nyek jegyzéke származási hely szerint: "Schlüdnemis,
Tirol: Ploter J." 123.old

-atári Ferenc: Asztalosleg-nyek Győrött a XVII.
században - Adatok Győr város asztalosmivességé-
nek történetéhez 93.old

Arrabona,9.-Kantus János Múz.Győr,1967.- A Győri
Múz.Evkönyve

Josepp Ploter, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből, 1685-től: "Josepp Ploter tischler gesell Von Schlüdn nemisch /!/ Au3 Tiroll gebirdig". 106.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században Adatok Győr város asztalosművességének történetéhez 93.old

Arrabona, 9.-Xantus János Máz. Győr, 1967.-A Győri Máz. Évkönyve

Ploter, Josepp, asztaloslegény

Győrban 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke: "Ploter, Josepp, Schlüdmemis, Tirol, 1688" 118.old. 1[illegible].jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona, 9. - Kantus János Múz. Győr, 1967.
A győri Múz. Évkönyve

Ploth Antal

aszlalos

l.

Csatkai Sopron 1847

15. l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
687 /1914 szám
Érk.: 914 szept. 1916 n.

Bizottsága tekintetes

é g é n e k

B U D A P E S T

r. ügyigazgatóság fölkéri a tek. El-
ztől az itteni 14800/914. számu átirat
Elnökségnek elküldött 104 korona 17
e hivatalnak megküldeni sziveskedjék.
szeptember hó 14-én

Plöchl Gáspár

ötvös

1768 Buda

Kapumagyarországötvösök 26 l.

Count ambers IX. 129.

M.D.K.

PLÖCKL, Johann Jerkő

1762 Szécsisziget rk. t. szentély menny-
nyezetképei, szign.

1760 Orgonakarzat: Zenélő angyalok
szign.

Garas XIV. k. 95, 196, 242, l.

Plitzner - Müller - Spörer - Széhora M.D.K.

Adami - Pellegrini - Hálbleerner - Wittmann

Zirchler - Sajóssy kőfaragó, „építőmesterek" a festőr

körös műveként körli szerző a kömlői r.k. templom főoltárát 1782-85-ből, egész oldalas szép képen.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

245. á.

235. old.

M.D.K.

Plitzner - Hagen. Höz - Picrler - Polezeczky - Zwenger abyafiságot

nyra megemliti a szerző

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk. Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 279. old.

M.D.K.

Fleischmann József, egri kőfaragó

nevét említik Hagen
József Kőfaragóval kap-
csolatban

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 335 old.

M.D.K.

Flitzner József,szobrász

Miller Jánossal együtt Fellner Jakab utasitására az Egri Liceum főhomlokzatának faragványait készitette. 166.o.

Voit Pál9 Az egri festészet barokkellenes törekvései.165.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.III.Eger,1965

P

PLETL /BLETL/ JÓZSEF

pesti ötvös mester a XVIII. sz Második felében

Budapest régiségei XIX. 1959. 237. l

M.D.K.

Plebll József ötvösmester

1785-1814-ig a pesti ötvöscéh tagja.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.
272. old

Plöttel Károly

Győr 1772-1777

l.

Jankó Ötvös-apródok

10. l.

BAZAR
KOVÁSZNA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Plettl (Blettl).

József

ötvös Pest

1785 – 1814.

közt nsepel

Horváth Szentpéteri

r 55, 1

özv. Plettl Józsefné

aranyés ezüstmivs

1815-ben emlitve

u. o.

Blettl József

ötvös Pest

1785.

Lásd

Blettel József

alatt is.

Budapest Régiségei

XII. 296-1.

MAGYAR KÖNYVSZEMI

UJ FOLYAM. * XXVII. KÖTET.

Plöckl, Johann

Festo

Gentmünzel

517. l.

kivül helyezni nem kivánom s ennél
adó Ur kezeihez kiutalt 250000 Kor
folytatását és befejezését megenge
dr. Lux Kálmánnak, a Bizottság épi
nyében továbbra is fenntartom s tu
nek e vezetés teendőiért járó dija
munkát végző épitészek napibérei p
megfelelően állapittattak meg és fi
Kor. költségösszegből.

Dr. Éber László egyet.
a Müemlékek Orsz. Bizottsága e

Plöchner M

Tarekas

l.

Csatkaisoprom mineml

III. 35. l.

lorum.

d. 1900. 171. (— Historicus Venerabilis
ci ritus. catholicorum.)

Plöckl Johannes

Frerhofertő

Szécsiriget

r. k. tpl. Szép fsöltár

PLÖCKL

Fresko: Johannes Plöckl

1762

Argonahár: Seb. Rainer 1763

Körp. Vár

Volt

65

4

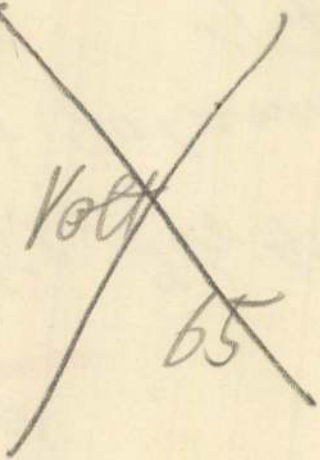

Plögers Michael MDK

1570-ben neve a brassói kömivescék Teojai

között emlitve.

Das Burzenland. III. köt. Brassó 1. rén. E. Jekelius kiad.
Brassó 1928.

eml. L. 184. old.

Plőszl Lipót

nyomdája

1.

Katonanyomtatók

280-1.

OLASZ FESTŐ
Püspök arcképe címerrel
Vászon, olaj, 93×74 cm. (Kupola.)
Maszlaghy II., 424. szám.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század
Szent Pál
Mellkép. Vászon, olaj, 74×55 cm. (Kupola.)
Maszlaghy II., 229. szám.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század
Assisi Sz Ferenc a kereszt előtt
Vászon, olaj, 70×60 cm. (44. szoba.)
Maszlaghy II., 489. szám.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század
Loyolai Sz Ignác
Vászon, olaj, 101×75 cm. (Prímási lakosztály.)
Maszlaghy II., 522. szám

OLASZ FESTŐ, XVIII. század
Tájkép szentekkel
(41. szoba.)

Tájkép szentekkel
(15. szoba.)

Szt Jeromos a pusztában
(41. szoba.)

Szt Antal és Szt Pál a pusztában
(15. szoba.)

Plömplan (?)

Borsszem Zamkó 1868 cit. 222 l. levő kepet rapolta. Cime Tavaszi verszeg. Humor semmi, rajz is gyenge!

M.D.K.

Pluemel Paul, kőmivesmester

1480-1517. között sűrűn szerepel pozsonyi okiratokban. Hasonló nevű család a XV. sz. eleje óta ismeretes Bécsben, de mindenesetre a pozsonyi ág is már régebben meghonosodott, mert 1436-ban Michel Pluemel egyike azoknak, akiket Konrád mester megment a hálál tól. Paul mester 1482-ben Wolf kőmivessel együtt elkészíti a vödrici kapu egyik bolturott helyiségét, azol a foglyokat tartották; 1487-ben ő állítja fel a Városház tornyára az uj óra felszereléséhez szükséges állványokat /.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Sp.é.n. 36. old.

M.D.K.

Pluemel Pasol, kőművesmester

... és kijavítja a falat is. Körben belvárosi háza és több szőlője van. 1490-ben ágyugolyókat készít köből. A következő években követ fejt, lyukat falaz be a város falán a Főiskola mögött, követ farag a Városháza ablakaikoz a vödrici kapu mögötti kőfejtőben, kingró ablakokat épít a Városházán, vörös festéket vesznek neki, Hainburgba küldik követ fejteni, halad magával a franciskánusok kertje mögött levő Féltorony megujitását kezdi meg. Ingatlanaival kapcsolatban sokszor szerepel a selekkönyvekben.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett müvészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 36. old.

M.D.K.

Pluemel Paul, kőmives

1458-ban Pozsonyban Andre master tanonca, 1459-ben beti béres kőmives

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 36. old.

M.D.K.

Paul Pluemel, építőmester

1484-ben együtt dolgozott Wolf építőmesterrel a vödrici kapunál, 1496-ban pedig kiugró ablakokat készített a pozsonyi városházára.

Hoffmann Edith: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 13. old.

M.D.K.

Pluemel Mert, kőművés

1490-ben szerepel egy pozsonyi okiralban

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 35. old.

Paul Plumel

1459-ben Andre Portier mester alatt építészeti tevékenységet fejtett ki Pozsonyban.

J. Bunes: Die Meister des Pressburger Domes. Acta Historiae Artium, Budapest, 1972 1-2 k.

861

Pluemel, Paul

Kärnives

1458-1459

l,

Hoffmann Porsony 36.l

Hoffmann Südost

Pluemel, Paul

Kőtarágó Pozsony

l.

Hoffmann Pozsony

13.l

6.

8.

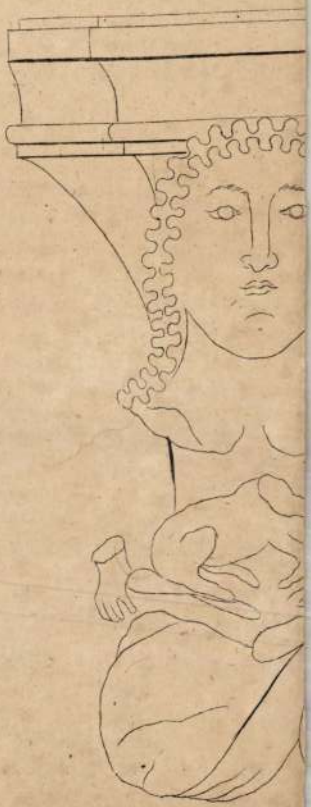

Pluemel, Plümel Pawl

Kömivesmester

1480 – 1517

l.

Hoffmann Pozsony 36 l.

Hoffmann Südost

Plueniel, Mert

könnives

1490

l.

Hoffmann Pozsony 35. l

Hoffmann Südost

2.

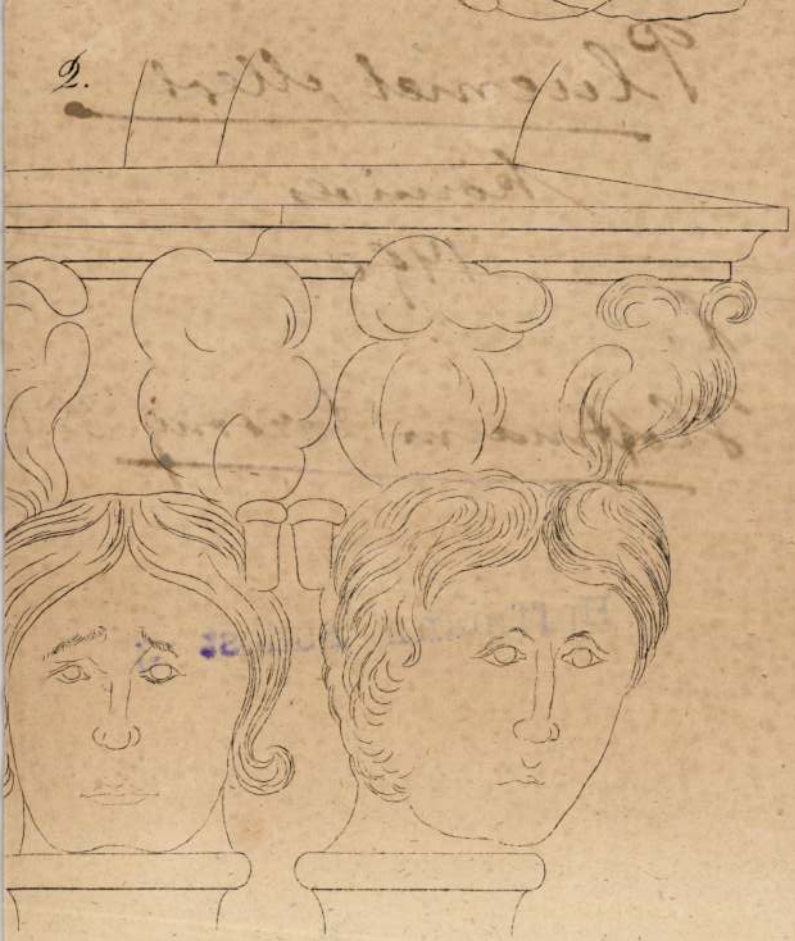

PLUGOR SÁNDOR festőművész kiállitása Csikszeredában. /rövid hir./

Utunk, XXVII.évf. 46./1255./sz. 1972. nov. 17. 12.old.

Murádin Jenő:

"De ide hazajöttem." PLUGOR SÁNDOR - sepsiszentgyörgyi tervekről.

Utunk, XXVIII.évf. 32./1293./sz. 1973. aug. 10. 11.old.

Plugor Sándor, díszlettervező

A sepsiszentgyörgyi szinház előadásához a díszleteket tervezte.

M. S. P.: Csalóka szivárvány 7.

Népszabadság, Bp. 1973. márc. 30.

Plugor Sándor festő

Ritmusok - sorozata
emlékve

Korunk 1974/2

206. old.

Plugor Sándor

alapélmények a falu adja. Lyrakölti magában – szigorúan alárendelve a kifejezésnek – a valóságot. Ló-sorozata említve

Korunk 1974/2 204. old

Plugor Sándor

Száguldó lovat ábrázoló rajz "Ló" cimmel.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juli. 13.
XVIII. évf. 28. sz. 8. lap.

Plugor Sándor

"A ló halála" cimmel két kép, az egyiken a még élő, a másikon a már halott állat. Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. aug. 3. XVIII. évf. 31. sz. 8. lap.

Plugor Sándor

Gyermekleányt ábrázoló rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. dec. 23.
XVI. évf. 52. sz. 16. lap.

Pluyor Sándor

„Kék rítmus" c. Zépének reprodukciója a Zépmellékletben

Igaz Szó 1972 november

Plugor Sándor, grafikus

Románini grafikus. Illusztrálta Faragó József filologus – folklorista gyűjteményének (ford. Kiss Jenő) kiadását. (Kriterion kiadása.)

Gotutay Gyula: Szarvasokkal vált fiák 7.

Népszabadság, Bp. 1972. jan. 22.

Plugor Sán_dor

Rajzát hozza a lap. Cim nélkül.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. jan. 29.
XVI. évf. 5. sz. 12. lap

Plugor Sándor, grafikus

Romániai magyar művész. Nívódíjat nyert Illyés Gyula verseihez készült illusztrációiért.

– : Bezárta kapuit az idei hajdúsági művésztelep 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. aug. 6.

Plurog Sándor

illusztrációja a Márk vit zhez

Magyar Hirlap 1974/239 IV

Plugor Sándor

Édes

Alföld 1971/4 94 old.

Plugor Sándor

Egyszerre drámai és humanusan tiltakozó Plugor Sándor jelképes „Vörös lö" „Fekete lö" c. müve.

Sz. Kürti Katalin: A Hajdusági Nemzetközi Müvésztelep kiállitásai.

Alföld 1972/10 90old.

Plugor Sándor

Grafikái szerepeltek a Korunk Galéria
"Költők és grafikusok" c.kiállitásán

Kolozsvár,1978.március

Plugor Sándor

Müve szerepel a Korunk Galéria
"Ady szeme, Ady arca" c. kiállitásán

Kolozsvár, 1977. október

Plugor Sándor, grafikus

mejemlíbe

Ablonczy László: Életre hivatott. 88–90

Alföld, Debrecen, 1978 máj. XXIX/5.

Plugor Sándor

Plugor Sándor

- eleven, gyönyörű kalligrafiájú vázlatokat részít

- részt vett a 101. Korunk kiállításon

Említve: Nagy Imre, Nagy István, Nagy Albert, Szolnay Sándor, Ziffer Sándor, Kós Károly, Csek Gusztáv, Paulovics László, Kopacz Mária, G[illegible]abó Béla, Baász Imre, [illegible]dor, Feszt Lás[illegible]re Jakabovit[illegible]

Sim[illegible]

Plugor Sándor grafikus

- 1 db Petőfi - illusztráció bemutatása
- Petőfi - illusztrációk kiállítása Csernátonban - emlékére Páll Lajos

Farkas Árpád: Találat Csernátonban

Igaz Szó 1975/4 355 old

Plugor Sándor grafikus

-6 db illusztráció Illyés Gyula-versekhez

Igaz Szó 1972/10 563, 575, 585, 589, 591, 595 old

Plugor Sándor grafikus

- 4 db grafika a bronzon

Igaz Szó. 1976/3

Plugor Sándor grafikus

Illusztráció a műmellék-
leten.

Igaz Szó 1977/10

Plugor Sándor grafikus

2. Illusztráció a „Anyám könnyű álmot ígér" című könyvhöz.

(- a borítón.)

Vigasz 800 1977/6

Plugor Sándor grafikus

– egy rajz

Igaz Szó: 1971/3
400 Ld

Plugor Sándor

6 rajz a vázlatpiszkából

A Hét. 1977. jan. 21.

Plugor Sándor

– Kolinda – illusztrációi

3 drb

Igaz Szó 1970/9

Plugor Sándor, grafikus

Ujtnet: Repe

Plugor Sándor: Ex-libris 24.

Torrás, Kecskemét, 1978-máj-jún X/56.

Plugor Sándor

- grafikáival szerepelt 1918 máj. 13-án a Kommün Galériában tartott „Grafikusok a külföldről" kiállításon

(Kommün hírei)

Kommün 1918/5

- a Kiss Jenő fordításában megjelent román népballadákhoz is ő készített színvonalas illusztrációkat. (IV. kötet)
- a „Novákékról szól az ének" - az egyik kötet országos díjban részesült.
- Illyés Gyula-sorozathoz készít illusztrációkat.
- 1964 óta minden évben a Brassó és Kovászna megyei tárlatokon állít ki munkáiból.

Bölöni Sándor: Plugos Sándor rajzai

Korunk 1974/12 1254 old.

Plugor Sándor

-a máre 4-én megnyílt Kommk Galériában tartott „A Forrás költői és grafikusai" kiállításon új portré-grafikáival szerepelt

(Kommk hírei)

Kommk 1918/3

Plugor Sándor graphus

„Szilágyi Domokos"
„Az öreger könyvéhez" - rajzok

3 drb. illusztráció „Csillag a máglyán" Sütő András

Korunk 1977/1-2

Plugor Sándor grafikus

„Új s új lovat"

– Ady illusztráció a műmellékletben

– 1 rajz

Korunk 1978/2 117 old

Plugor Sándor grafikus

- magasszintű szakképzéssel és sajátos adottsággal rendelkezik.
- a főiskola elvégzése után (I. Ion Andreescu) egy brassói irodalmi folyóirat grafikai szerkesztője
- falusi életképeket rajzolt - Kökösön született
- áttelepült Brassóba Sepsiszentgyörgyre
- megjelenő kötetekhez, versekhez készít illusztrációkat (Farkas Árpád, Kalnyádi, Szilágyi Domokos kötetekhez)

Plugor Sándor grafikus

kiállításai:

1964-től minden Brassó és Kovászna megyei kiállításon részt vett.

- 1969-ben - Dallas - Texasban
- 1969-ben és 1973-ban országos grafikai tárlaton vett részt, Bukarestben
- 1973-ban az országos metszet kiállításon szerepel Kolozsváron.
- 1971 - szabadkai csoport kiállítás
- 1972 - hajdúböszörményi, tokaji, debreceni kiállításokon szerepelt

Egyéni kiállítás: 1964 - 1972 - 1974 K-vái
1965, 1972. Csíkszereda, 1966, 1970, 1973 Sepsiszentgyörgy
1970 Bukarest - 1975! Kézdivásárhely 1973. Udvarhely

PLUGOR SÁNDOR - grafikus

„Szabadság, Szerelem" - illusztráció
„Egy szegény ló nyomorúságai"
3 drb Petőfi illusztráció - műmelléklet
„Önarckép"
„Versillusztráció"
- grafikár

Korunk 1974/12

- 1234 1256.
- 1240
- 1255 old

Plugor Sándor grafikus

- 5. db versillusztráció
- „Önarckép"
- „Egy szegény ló viszontagságai" - grafikák

Korunk 1974/11

1240
1255-56
old.

Plugor Sándor grafikus

- rajzkézségének díczerete
- főiskola után Brassóban grafikai szerkesztő egy helyi lapnál
- Kökösi származásu - szeretettel ábrázolja a tájait
- Átköltözött Sepsiszentgyörgyre
- illusztrációkat készít megjelenő kötetekhez
- 1964 óta minden Brassó és Kovászna megyei kiállításon részt vett.

Bölöni Sándor: Plugor Sándor rajzai

Korunk 1974 /11 1254 old.

Plugor Sándor

1974. dpr-ban Ralph Sándorral és feleségével közös kiállítást nyitnak.

A Hét, 1973. dpr. 6. 4. cf. 14 n. 9 r.

Plugor Sándor

A Lóvilág c. sorozatból (grafika)

Konnek, 1974. júl. 33. cáf. 7 sz. 866 p.

Plugor Sándor

Szépréti Lilla: Rajzok emberekről, állatokról, gépekről /Plugor Sándor/. - Utunk /Kolozsvár/, 1968. 20. sz. 8. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört. Ért. 1971. 2. sz. 149-182. l.

164. l.

Plugor Sándor

Bosfórus

Repr.

Koranak, 1970 VII. 1100.

Plugor Sándor, grafikus

Szilágyi Domokos: Öregek könyve c. művét illusztrálta.

Szakolczay Lajos: Szilágyi Domokos testamentuma 7.

Népszabadság Bp. 1977 aug. 17.

Plugor Sándor

Magasfeszültség c. műve említve.

A Het, 1974. febr. 8. 5. erf. 6n. 9p.

Plugor Sándor, grafikus

A Szarvasokká vált fiúk c.
gyűjteményt illusztrálta.

Rácz-Székely Győző: Az erdélyi folklór
újabb könyvekben

430-433.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. júl.

XXII
7.

Plugor Sándor

A csíki romániai magyar műveriek közt neve említve.

A Hét, 1973. szept. 21. 4. évf. 38 sz. 11 p.

Plugor Sándor

Az ~~1793~~ 1973-as Országos Grafikai Szalon kiállításán Kolozsvárdt könyvgrafikával szerepelt.

A Hét, 1973. nov. 16. 4. évf. 46 sz. 9 p.

Pluzsár Sándor

A Hajdúsági Művésztelep tagjai közt neve említve.

A Két, 1973. okt. 26. 4 erj. 43 sz. 9 p.

Pluger Sándor

Pluger Sándor karikatúrája Maghy Zoltánról

Magyar Hírlap, 1974. aug. 5.

z első világháborúig

Kaffka Margit, Herczeg Ferenc, Kosztolányi Dezső, Molnár Ferenc és *Szép Ernő* nevével. Rendszeresen publikált *Kardos Albert, Móricz Pál, Oláh Gábor, P. Nagy Zoltán* és *Zoltai Lajos* is a Szemlében, amely a Csokonai Körrel mindvégig kölcsönös jó kapcsolatban állott, az irodalmi kör támogatását azzal viszonozván, hogy rendezvényeiről, kiadványairól tájékoztatta a közönséget, tagjainak publikálási lehetőséget biztosított és eredményeiket szakszerűen értékelte. A szépirodalmi közlemények mellett rendszeresen beszámolt a hét kulturális eseményeiről. Külön rovatot tartott fenn a színházi, zenei, képzőművészeti és tudományos élet kérdéseinek elemzésére. Később fokozatosan kulturális híradó jelleget öltött, az olvasmányos, irodalmi rész kisebb teret kapott, szaporodott a hirdetések száma, 1913 márciusától már a címlapja is tele van üzleti hirdetésekkel, amelyek között szinte elvész a címkép. (Pedig a jobb sarokba szorult kis címképek között sok érdekesség van,

A bètyárság kialakulása kapcsolódik a magyarországi feudális társadalom bomlásához, s a „betyár" szó bonyolult fogalmat takar. Betyárban az 1848/49-es szabadságharcot követő abszolutizmus előtt sem volt hiány, az önkényuralom alatti zavaros időkben pedig virágkorát élte a betyárvilág. Békés megyében már 1804-ben a perzekútorok számát *„az elszaporodott haramiáskodások"* ellensúlyozására kellett növelni. 1847-ben Vásárhelyen, Szentesen állandóan működő törvényszékeket állítottak fel. Ezek ellenére a betyároknak egész vidékekre kiterjedő szervezeteik voltak. A termelőerők és termelési eszközök 1848 előtti, történelmi szétválasztási folyamatának következményeként a kisajátított tömegekből sokan elvesztették megélhetési lehetőségüket, s futóbetyárrá váltak. A betyárok között találtak menedéket a levert szabadságharc katonái, a császári hadsereg katonaszökevényei is. A betyároknak ez a rétege élvezte a szegényparasztság támogatását, mert csak kizsákmányolóik, s elnyomóik ellen jelentettek veszedelmet.

A háború utáni *„exlex-állapot"*

Plugor Sándor

Magyarországról és külföldről egyaránt 15-15 művész érkezett a hajdúsági Művésztelepre, a művész is, Romániából.

Székelyhidi Ágoston: Mozaik a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepről.

Hajdúbihari Napló, 1974. aug. 4.

Plugor Sándor

A dálnoki Dózsa-emlékművét jóváhagyták, a terv megvalósításra vár Sepsiszentgyörgyön.

A Hét, 1971. febr. 19. 2. cf. 8 sz. 9 p.

Plugor Sándor

Dombok (olajfestmény)

A Hét, 1971. máj. 21. 2. elj. 21 m. 1 p.

Plugor Sándor

Kék ritmus (dajfestmény)

A Hét, 1971. máj. 21. 2. éf. 21 sz. 14 p.

Plugor Sándor

Magvető (fotó)

A Hét, 1971. máj. 21. 2. évf. 21 sz. 9 p.

Plugor Sándor

Tehér ritmus (fotó)

A Hét, 1971. máj. 21. 2. cíf. 21m 9p.

Plugor Sándor

Pinos ritmus (fotó)

A Hét, 1971. máj. 21. 2. elf. 21 sz. 6 p.

Plugor Sándor

Nyár (olajfestmény)

A Hét, 1971. máj. 21. 2. éj. 21m. 2r.

Plugor Sándor

A sepsiszentgyörgyi művész 1971. jún-ban a Szabadkai Múzeumban rendezett kiállításán rosít vett műveivel.

A Hét, 1971. jún. 11. 2 éf. 24 sz. 9 p.

Pluqor Sándor (festő, grafikus)

Illusztrációi.

A Hét, 1974. júl. 19. 5. erf. 29 m. 4 p.

Plugor Sándor

Amparbag (grafika)

A Hét, 1974. okt. 11. 5. ef. 41m. 3fr.

Plugor Sándor (festő)

Felesége Magyarossy Mária – vele kapott közös műtermet Sepsiszentgyörgyön.

A Hét, 1974. jún. 21. 5. evf. 25 sz. 6 p.

Plugor Sándor (festő)

Illyés Gyula 10-12 versének illusztrálásával vállalkozott.

A Hét, 1974. jún. 21. 5. cfg. 25 m. 6p

Plugor Sándor (festő)

Tervei közt ~~nagy~~ szerepel Petőfi 12 versének illusztrációit készíteni.

A Hét, 1974. jún. 21. 5. elf. 25 m. Gr.

Plugor Sándor, grafikus

Illustráció Illyés Gyula Dupla vagy semmi c. elbeszéléséhez:

Repr.

21.o.

Plugor Sándor : Cinkkarc

1977.febr. 2/ XXXI.

Tiszatáj, Szeged

Plugor Sándor

Kezenyomán a mindenuspTechnikai berendezési modern szimfoniává dakulnak

Hét

1974 II. 8

9 oldal

Pluyor Sándor

A Lóvilág sorozatból

Kare

Komuk

1974 XI. 866 oldal

Plugor Sándor

Illusztrációk

Kornuk

974 1235 oldal
1251-2 "

Plugor Sándor, grafikus

Illusztráció Illyés Gyula Dupla vagy semmi c. elbeszéléséhez: Rep.

27.9.

Plugor Sándor : Cinkkarc

1977.febr. 2/ XXXI.

Tiszatáj, Szeged.

Plugor Sándor

- 1 illusztráció a címlapon

Hét . 1977. júl. 29

Plugor Sándor

- A Kossuth Galériában, ahol 1-én megnyílt Ady-emlékkiállításon szerepelnek munkái.

(Kossuth hírei)

Kossuth. 1977/10

Plugor Sándor, díszlettervező

a sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Sínház

előadásának) a díszleteit tervezte.
(és a jelmezeit)

Zappe László: Caragiale – Tamási – Sütő 7.

Nincszabadság Bp. 1979 okt. 19.

Plugor Sándor, grafikus

Rajz : Repr

Plugor Sándor : Illusztráció

78

XXXIV/2

Plugor Sándor

PLUGOR SÁNDOR grafikáiból és MIKLÓSSY MÁRIA vizfestményeiből kiállitás a Korunk Galériában. /rövid hir./

Utunk, XXXII.évf. 4./1474./sz. 1977. jan. 28. 8.old.

J.

PLUGOR SÁNDOR

Banner Zoltán:

Életvonalak. /4 kérdés 4 grafikushoz./

/FESZT LÁSZLÓ, CSEH GUSZTÁV, PAULOVICS LÁSZLÓ, PLUGOR SÁNDOR. /

Utunk évkönyv 1972.
Kolozsvár, 1972. 77-82. old.

PLUGOR SÁNDOR

Miklóssy Mária és Plugor Sándor festményeiből és grafikáiból nyilt kiállitás a kézdivásárhelyi muzeumban. /rövid hir./

Utunk, XXXIV. évf. 3. /1577./ sz. 1979. jan. 19. 8.old.

BARABÁS ÉVA és **PLUGOR SÁNDOR**
festményeiből ill. grafikáiból
kiállitás nyilt az NSZK-ban,
Böblingenben. /rövid hir./

Utunk, XXXIV.évf. 41. /1615./ sz.
1979. okt. 12. 8.old.

PLUGOR SÁNDOR

Plugor Sándor. Expozitie.
/Kiállitási katalogus./
Bukarest, Galeriile de Arte Amfora.
H.é.n. /1975 jun./ Leporello.

PLUGOR SÁNDOR

A Kecskeméti Forrás Galériában kiállitáson láthatók Plugor Sándor grafikus "irodalmi kisérőrajzai"./rövid hir/

Utunk, XXXVII.évf.48.sz. 1982 nov.26. 8.old.

PLUGOR SÁNDOR

Plugor Sándor kiállitása Balatonfüreden látható jul.15.-aug.7.-ig/1982/ /rövöd hir/

Utunk, XXXVII.évf. 41.sz. 1982 október 8. - 8.old.

PLUGOR SÁNDOR

Fecske Csaba: Hiradás. Uj Forrás, XX.évf.1.sz. 1988 52.p.

azt a Komárom megyébe áttelepült Salló István fafaragásaiban, aki már líraibb világképben oldotta föl a mester stílusának drámai-indulati elemeit. A tárlaton egyébként szót kért az „ifjabb" korosztály is. Marosvásárhelyről érkezett Balázs Imre, akinek most nem a legjellemzőbb, expresszív képi világa nyílt meg számunkra, akvarellje és grafikája révén. Örömmel találkozhattunk újra Plugor Sándor rajzaival is, aki időnként vendége a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepnek. Kiállított művei már a Csohány-hagyománynak búcsút intő, s az európai grafika egyetemességéhez közelítő törekvéseiről számoltak be. Nem lenne teljes a felsorolás a korán elhunyt Cseh Gusztáv nevének említése nélkül, valamint néhány „igazolatlanul" hiányzó lajstromba vétele nélkül. Csak sajtnálhattuk ugyanis, hogy nem láthattuk a tárlat anyagában a marosvásárhelyi Haller József síkból kiforduló, majd újra síkba forduló tragikus alakjait, valamint a másik grafikus, a szovátai Kusztos Endre drámai szénrajzait, amelyek az egyéni sors hitelével húzták volna alá az erdélyi magyar képzőművészetnek — egyébként a Sütő Utcai Iskolában is érvényre jutó — önvallomását.

Végezetül csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy bár e kiállítás hiányos volt — legalábbis a részvevők számát illetően — nem panaszkodhatunk: magyarországi magángyűjtemények darabjaiból építkezvén ennyi tellett tőle. A lényeget már említettük: a tárlat azon szórványos híradások egyike volt, amelyek a nemzeti művészet határon túli őrbástyáiról hoztak üzenetet. Köszönet a híradást közvetítő rendezőknek. Az értékelő összefoglalásra végre vállalkozhatna a honi művészettörténet is — ez kötelessége.

FECSKE ANDRÁS

LÁNG GUSZTÁV

Plugor Sándor grafikáihoz*

A XVIII. század műértőinek és -bírálóinak volt két kedvelt meghatározása: „A költészet beszélő festészet", szólt az egyik: „a festészet néma költészet", így a másik. E két meghatározást — vagy inkább aforizmát — Lessing *Laokoon*ja, a felvilágosodás esztétikájának talán legtartalmasabb (és legszerényebb terjedelmű) munkája járatta le, borotvaélű érvekkel és kristálykemény fogalmakkal vonva meg a határt költészet és képzőművészet között; azóta e két szállóigét csak elnéző mosollyal, eleink gyermekded ízlésén derülve illik műveltebb körökben kimondani. S ha most mégis komoly hangon, az igazságnak kijáró főhajtással idézem őket, nem közhelyek rehabilitálásának szándékával teszem — akinek egy teremtő művész munkái láttán közhelyek jutnak eszébe, jobban teszi, ha pirul és hallgat —, hanem mert megfogalmazzák azt az élményt, melyet Plugor Sándor itt látható grafikái beszédes némasággal példáznak: költészet és rajzolat, szó és látvány ősi, lényegi rokonságát. Azt, hogy bár a kettő között az elme számára igenis van határ, az érzések, a szenvedély és a szenvedés, az öröm és a megrendülés, egyszóval az, amit közönségesen élménynek és ihletnek nevezünk, nem ismer határolt hatásköröket. Ugyanarról szól, szavakba öltöztetett némasággal az egyik, szemhez szóló beszédességgel a másik.

Mert mire való a költészet, és mire való a rajz? Könnyűnek tűnik a válasz: az első szavakkal mondja el, amit a szerző fontosnak tart közölni velünk — csakhogy a költészet épp abból a felismerésből született, hogy a szavak szegények minden élményünk elmondására. A szó fogalmat jelöl, s a fogalom arc nélküli; mindenre és mindenkire vonatkozik, s ezért teljes pontossággal senkire és semmire sem. Ha tüske sérti bőrömet, ha tilalom sérti jogomat, csak azt tudom mondani: *fáj* — de hányféle testi és lelki fájdalom van a világon e két határpont között, melyre mind külön szó kellene? S hányféle öröm? Az ember akkor vált költővé „a rímek ősi hajnalán", amikor először próbálta meg saját képére és hasonlatosságára formálni az arc nélküli szavakat, elmondani velük, kijátszva jelentés és nyelvtan béklyózó konvencióit, amit egy adott pillanatban csak ő érez, csak ő ért meg. Szavakba foglalni a szavakkal kifejezhetetlent — ez a költészet.

S a rajz? Természete szerint valami egyedit ábrázol, de az ember — a formák ősi hajnalán, hogy Adyt parafrazáljam — akkor vált képzőművésszé, akkor *rajzolta* s nem *másolta* világát, amikor egyetlen tárgy körvonalait meghúzva, minden hasonló tárgy után kinyújtotta kezét. Amikor a mindig egyedi ábrázolatban felsejlett számára — és minden nézője számára — a fogalom ábrázolhatatlan lényege. Látható formákkal jelenlétet adni a nem láthatónak — ez a rajz.

Talán ezért is szeretjük a művészetet: mert lehetetlenre vállalkozik. Beszélve akar festeni az egyik, szavak nélkül szólni a másik — nem csoda, ha létük és történetük során oly gyakran egymásra találtak. Tudom, a modern művészet hívei mosolyognak majd állításomon, hiszen korunk a szabadság féltő — sőt féltékeny — őrzésének kora, talán azért, mert arra vigyázunk féltékeny indulattal, aminek elvesztése leginkább fenyeget, s minden művészet görcsösen ragaszkodik tárgy- és formaszerű autonómiájához, „tiszta" hangzás és „tiszta" látvány szeretne lenni, s

* Elhangzott 1985. április 18-án Sárváron, Plugor Sándor sepsiszentgyörgyi grafikusművész könyvillusztrációinak tárlatmegnyitóján.

ennek jogosultságát eszemben sincs elvitatni — mégis, hadd figyelmeztessek egy irodalom-ihlette könyvgrafikus munkáit bemutatva arra a kétségbevonhatatlan tényre, hogy a képzőművészet legtöbb alkotása illusztráció. Az antik istenszobrok a mítoszoktól nyerték a sugallatot, a Biblia szavai váltak színekké a festők vásznain évszázadokig, a természet szavakba önthető élménye vezetett ecsetet, rajzónt, krétát a romantika korában — s a példákat napjainkig vezethetnőnk, de mielőtt a képzőművészet rajongói és főképp művelői megneheztelnének az „illusztráció" szó miatt, hadd fordítsam vissza a példákat, s gondoljak arra: igaz, hogy a mindig ellenőrizhetetlen legenda szerint az antik görög szobrásznak Homérosz költeményei szolgáltak műhely-kánonul, de vajon Homérosz leírásaiban nem még régebbi istenszobrok látványának emléke rejlik? Ha bibliaszöveggel találkozunk, nem épül-e be jelentésébe mindaz, amit róla a képzőművészet megmutatott? Petőfi táj- és zsánerversei vajon olyanok lennének amilyennek ma olvashatjuk őket, a kor képzőművészetének látványvilága nélkül? Ilyen értelemben ötletszerű tételemnek az ellenkezője is igaz: az irodalom a képzőművészet magyarázó szövege. A festőt pontosabb gondolkodásra serkenti a költészet, a költőt élesebben látni a festő, a grafikus. Az embernek önkéntelenül is Arany kései remek balladája jut eszébe, *A képmutogató* mívesen naiv, raffináltan vásári mutatványa: csak együtt egész, csak együtt hatásos a kép és a szó; csak egymást szolgálva (és együtt szolgálva) szabadok igazán. Nem illusztrátor és magyarázó viszonya ez, hanem társművészeké.

Remélem, elnézik nekem, hogy engedtem az általánosságok csábításának, ahelyett, hogy az itt elénk táruló látványokról beszéltem volna, de Arany János legyen, aki szavakkal „képmutogatásra" vállalkozik. Hadd szóljak azonban — Plugor Sándor grafikái kapcsán és előbbi gondolatmenetemet folytatva — arról is, hogy e társművész-kapcsolat a mű létrejöttében fontos, de mi, nézők, akár meg is feledkezhetünk róla. Aki nem tudja, ki volt Jób, Plugor Sándor fémkarcának „meglátásához" nem kell megtudnia; az átlósan feszülő test, az átszellemülés görcsébe ránduló vonások

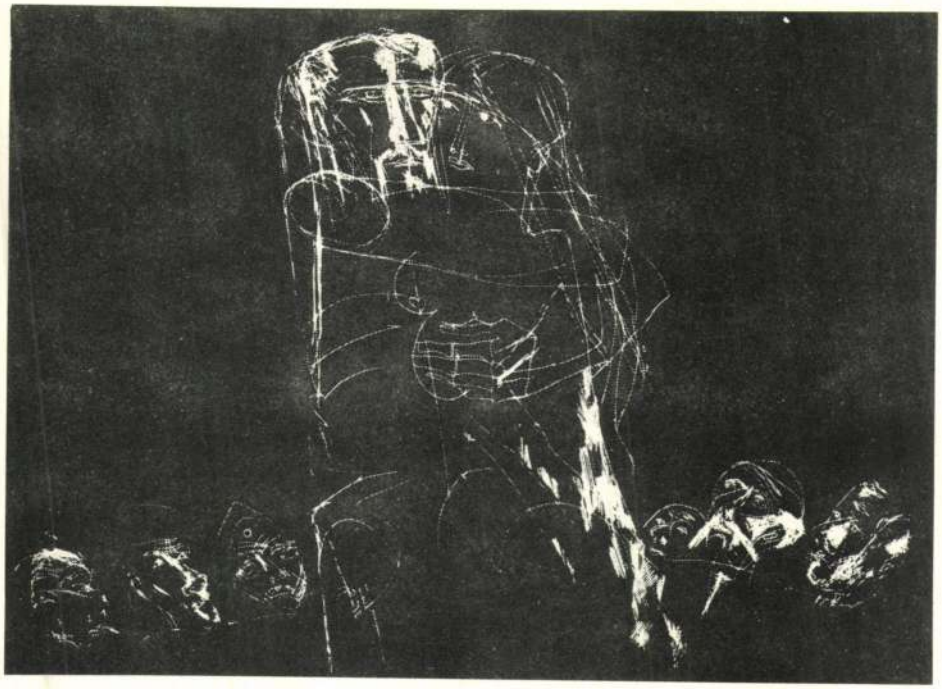

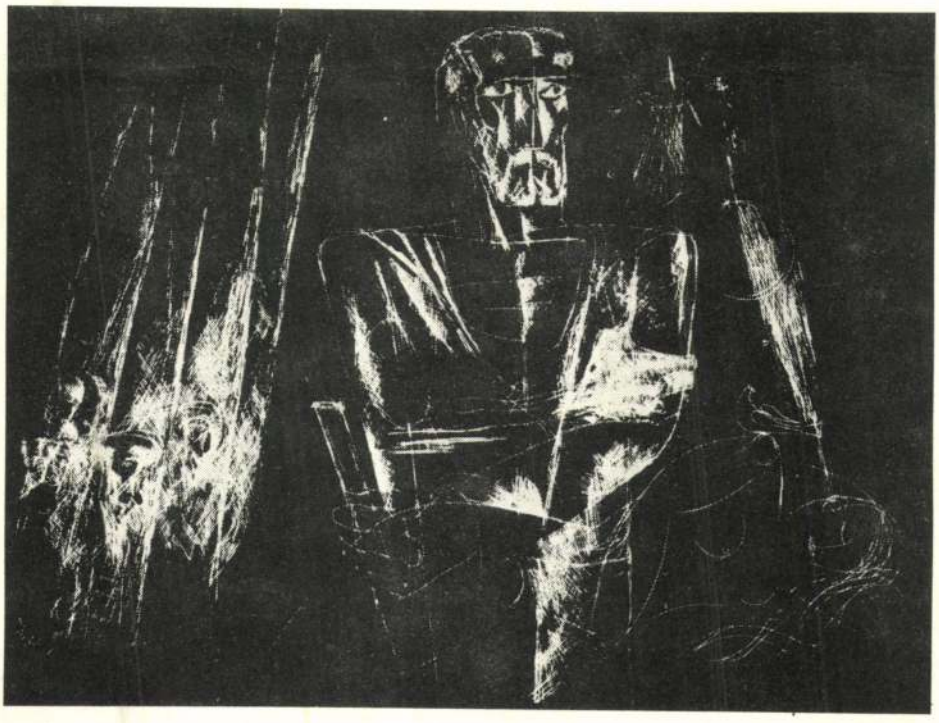

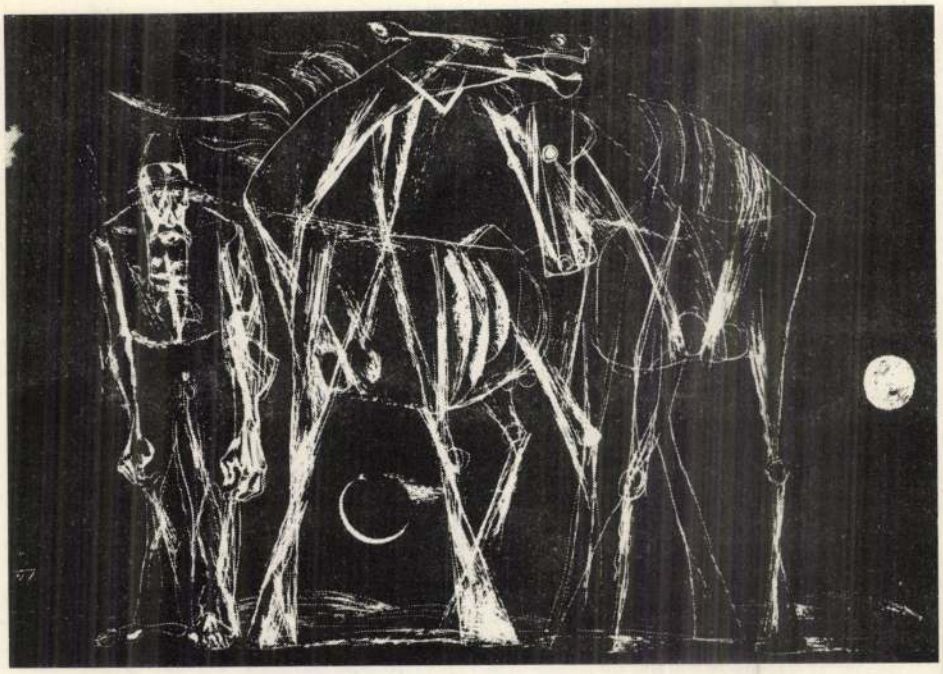

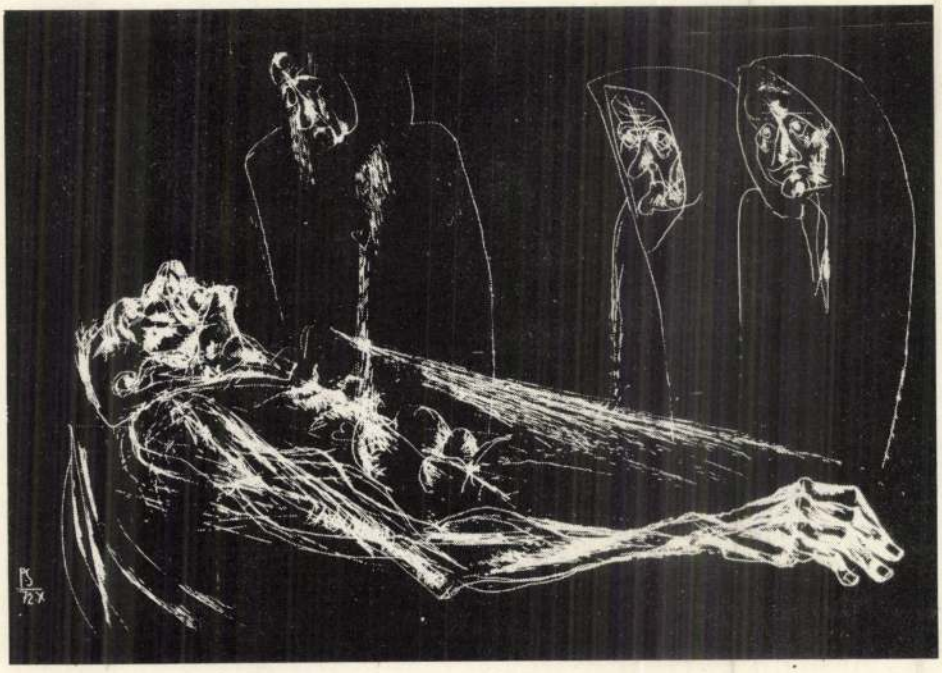

úgy is közlik vele, akárcsak az alak beállítása a parttalan semmibe, hogy a lét peremeig jutott, csontig vetkezett szenvedésre pillantunk. S nem kell újraolvasnunk Illyés anyagyászoló versét ahhoz, hogy a ravatal mellett látható, kendőkeretezte arcokról leolvassuk: élet- és kormegtörte, fiakat szülő anyák siratják itt önmagukat.

E találomra kiragadott példák is jelzik: Plugor Sándor tolla, ceruzája, karctűje elsősorban a szenvedésre, a tragikumra érzékeny. Hogy miért, az lehet alkati sajátság, és nyilván mindennapokból leszűrt életélmény is; művészetének emberközpontúsága minden esetre ebből következik. A természet, a tárgyi valóság nem szenved, nem ismer tragikumot, legfeljebb ha mi, emberek képzeljük magunkat „tárgyi" helyzetükbe — ilyen értelemben mondhatta hajdan Babits, hogy „van a tárgyaknak könnyük", s ez a kettő, természet és tárgyi valóság csak kerete mindig Plugor úgyszólván egyetlen témájának, a szenvedés-barázdálta és tragikum-izzította emberarcnak. Hány szó kellene azon egyetlen helyett, hogy *fáj*, ha csakugyan nevén akarnánk nevezni mindent, amit kényelmesen e fogalom kosarába gyűjtünk, ezzel a példával kezdtem bevezetőmet — nos, Plugor Sándor grafikáin külön arcot kap minden külön fájdalom, hogy együtt valljanak valami mély és talán kimondhatatlan közösségéről a szenvedésnek. Nem eloldva —, hozzáedzve nézőit az elviseléshez. S ennek egészalakos kompozíciói sem mondanak ellent; a mértani formák irányába elvonatkoztatott meztelenség, a takarékosan körvonalazott, jelzett öltözet máshol mindig az *arc* rajzolatának törvényeit követi, viszi tovább, teljesíti ki, az *arc* teste, az *arc* ruhája. Az arc jelentésének kiegészítője; bővítménye egy grafikai tőmondatnak.

De elragadott a nézői hév; kezdek — ígéretem ellenére — „képmutogató" lenni. Inkább visszavedlek irodalmárrá — Plugor szerénysége, amellyel csaknem mindenik munkája feliratában jelzi a „forrásszöveget", ugyancsak erre int —, s felhívom figyelmüket arra, hogy kikkel rokon ez a grafikai képzelet, kiket hasonlít magához ez az elviselhetetlen elviselésére edző művész-morál. A neveket, melyek úgyis olvashatók a képeken, nem sorolom, inkább megtoldanám még eggyel, az itt nem szereplő Kányádiéval, aki éppúgy „társművésze" Plugor Sándornak, mint a szellemükben jelenlévők. A magyar irodalom népi vonulata ez az ihlető, látomásos józanságra ajzó forrás, az tehát, amelyik — túl időszerű programokon és programos társadalmiságon — a magyarságtudat megújítására vállalkozott és vállalkozik; amelyik a jelen minden élményét a történelmi nemzetlét pillanataként éli. Nem véletlen ez, nem is divatvonzalom; Plugor Sándor erdélyi művész, olyan feltételek között él és alkot, amelyek az azonosulást nemzeti kultúrájával mindennapos, egzisztenciális érvényű választássá teszik; ahol nem az magyar, aki annak született, hanem csak az, aki magyarnak megmarad; választás dolga az, ami kényelmesebb szemléletünk számára adottságnak tűnik. S talán — csak feltevésként kockáztatom meg — ez a szellemi közeg is magyarázza, a múzsák tágan értelmezett testvérisége mellett, Plugor Sándor fentebb szerénységnek nevezett ragaszkodását nevekhez és művekhez. Hiszen, mint mondtam, grafikái szokványosabb, általános címekkel is önmagukat jelentenék. De Plugor Sándor Erdélyben él, ahol „anyanyelve" csak az irodalomnak van, s a képek alá írt címek, a hozzájuk társított művek ilyenformán rejtett vallomások is: a grafika „nemzetközi" formanyelve, történelem előtti eszperantója általuk nyilvánítja ki önként vállalt identitását. Ezért is van szüksége e „néma költészetnek" arra, hogy tolmácsul fogadja a *szóló művészetet*, s vele emlékeztessen nevelőjére és ihletőjére, az anyanyelvre, mely a világtól különbözésünk záloga, s az egyetlen híd is, melyen a világ megismerése felé indulhatunk.

Így erdélyi, magyar és egyetemes. Mert ennek a három jelzőnek csakis így együtt van értelme és rangja.

KARÁTSON ENDRE

Akivel nem beszélünk

CAMUS *IDEGEN*JE BAROKK OLVASATBAN

Amióta 1942-ben, a franciaországi német megszállás kellős közepén megjelent az 1940-ben, vagyis a háborúnak csupán a kezdetén, a német megszállás előtt írt regény (eredeti címén *L'Étranger*), majd 1953-ban az 1941-ben befejezett *Sziszifusz mítosza* c. erkölcsfilozófiai esszé az abszurditás érzésfogalmának elemzésével és meghatározásával, a szerzőből és műveiből mítosz lett. Megszámlálhatatlanul sok tanulmányt írtak csupán az *Idegen*ről világ- s nem világnyelveken, sőt 1972-ben egy torontói professzor, Brian T. Fitch megírta az addigi legértelmesebb kommentárok kommentárját is.[1] Megírta, mégpedig módszertani szempontból osztályozva az elemzéseket, ami többé-kevésbé zavarba ejtő, hiszen tudatos választása miatt minden módszer egyéb módszerek kizárása is, másszóval csonkítás, a tárgynak egyoldalú megközelítése egyéb szempontok elsikkasztásával. Érezvén maga is a veszélyt, elhárítani úgy próbálta, hogy egymás mellé sorolva a módszereket, a végén összegezte őket, mintha az egészről kielégítő képet lehetne nyerni a részletek aprólékos summázásával.

Ilyen szilárd azonosságokra épülő racionális eljárás következtében terjedt el az a számomra tarthatatlan — mert egyszerűsítő — vélemény, melyet általában oszt az irodalomtörténet is, hogy Camus, bár témája az abszurditás, voltaképpen mediterrán humanista, s ebből kifolyólag klasszikus író, amin azt is kell érteni, hogy a tudat síkján elemez, és a francia regényírás lélektani, vagyis a morális nyelvezetben kifejezhető lélektan hagyományai szerint ábrázol. Szereplői s az ő környezetük között ugyanaz a kapcsolat, mint az ember és a világ, illetve az ember és a társadalom között. A regényhős mása az önmagában teljes egyénnek: ha a könyvből kiraknánk az utcára vagy egy strandra, ott is elsétálna a maga lábán.

Sok minden igaz persze ebben az állításban, úgyhogy számításból kihagyni nem lehet, csak az vele a baj, hogy határoltsága miatt az *Idegen* egészéről nemigen tud számot adni. Hol a hitelesség okoz gondot: pl. lélektanilag nem indokolható, hogy a primitív gondolkodásúnak belállított Meursault halálos ítélete után filozófushoz méltó szónoklattal rúgja ki börtöncellájából az őt megtérésre biztató papot, a valószerűség szempontjából pedig elfogadhatatlan, hogy a halálos ítéletet nem azért mérik Meursault-ra, mert megölt egy arabot, hanem mert nem sírt az anyja temetésén. Hol formai szempontból hangzanak el kifogások, mondván, az *Idegen*t ugyan egyes szám első személyben mondja el a főszereplő, vagyis elvben naplójellegű önéletrajzról van szó, viszont egyes részeiben úgy szól az elbeszélő, mintha előre ismerné a későbbi fejleményeket, vagyis mindentudó regényíróként jár el — a kettő pedig zavaró ellentétben áll egymással.

Szóval a „klasszikus" olvasat sok mindenen fennakad, értetlensége miatt pedig hibáztatja a szerzőt, elfelejtve, hogy a regény alkotásának korszakában ez a klasszikus elme, a mediterrán fény imádója Prága vonagló barokk árnyaiban látta megtestesülni az „abszurd" szorongást; hogy éppen mivel klasszikus egyensúlyt keresett, nem volt hajlandó a fény és az árnyék között választani[2], és hogy az abszurd élménynek szentelt *Sziszifusz mítoszá*ban is „e távoli tájak barokk növényzetének megvizsgálását"[3] tűzte ki célul. Illusztrációként álljon itt az abszurditás egyik paradox meghatározása: „Lényegét tekintve az abszurditás elválasztó kettősség (divorce). A két egybevetett tényező közül (ember és világ) nincs sem az egyikben, sem a másikban. A kettő szembesítése hozza létre. Az értelem nyelvén tehát azt mondhatom:

9. *Közöny*, 159. l.
10. *Közöny*, 182. l.
11. René Girard, „Pour un nouveau procès de *l'Étranger*", *Autour de L'Etranger, La Revue des Lettres Modernes*, I, (1968), Minard, Paris, 13—52. l.
12. *L'espoir et l'absurde dans l'oeuvre de Franz Kafka*, id. m. 204—205. l.
13. *Közöny*, 220—221. l.
14. Albert Camus, *Théatre, Récits, Nouvelles*, Gallimard, Pléiade, Paris, 1962, 1932. l.
15. *Közöny*, 233—234. l.
16. A szöveg mindvégig bizonytalanságban tartja az olvasót afelől, hogy a bíróság milyen döntést hoz Meursault kegyelmi kérvényével kapcsolatban.
17. *Közöny*, 181. l.
18. *Közöny*, 237. l.
19. *Közöny*, 236. l.

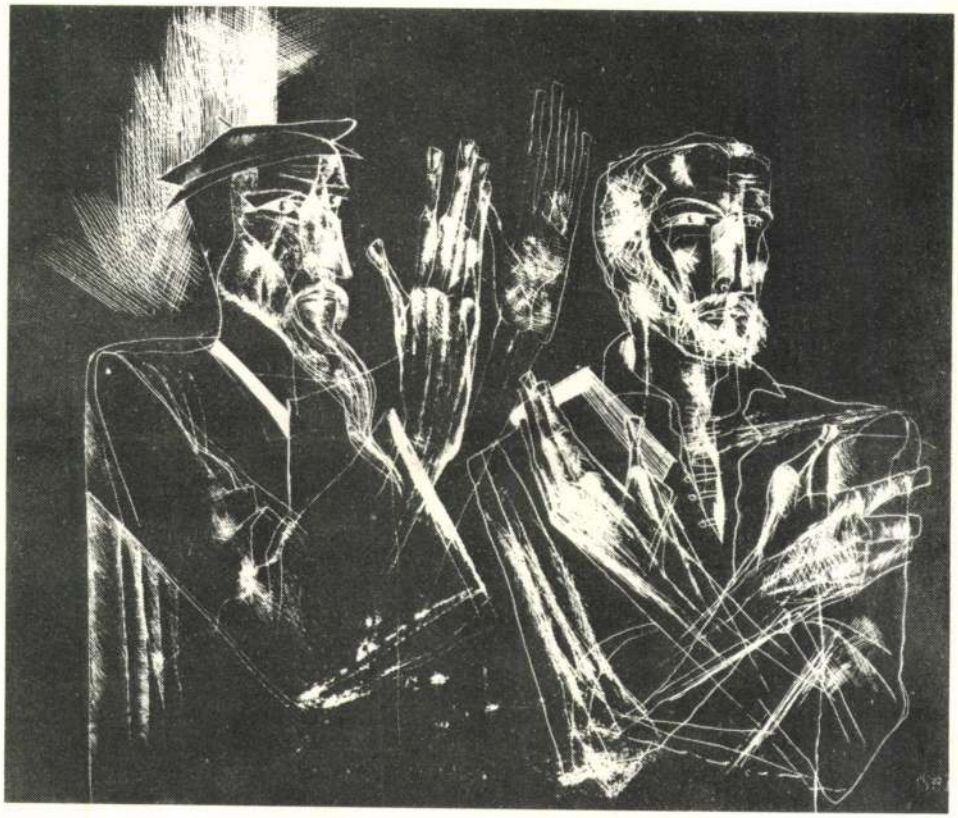

lyebb értelmét, ún. 'eszmei mondanivalóját' a történet ellentmondásos, önmagába visszakanyarodó sodrásában. Az pedig nyilvánvaló ezek után, hogy az abszurd alkotás írói eszközeit a barokk látásmódtól kölcsönzi, ahogyan az abszurditás ábrázolása a tudattalan kelléktárából vételez. A kettő szorosan összefügg. Maga a cím is eképpen kétértelmű: nem csupán a szereplőre vonatkozik, hanem magára a regényre, melyet klasszikus valóságábrázoláshoz szokott első olvasói idegennek éreztek, idegenként olvastak. Azóta tudjuk, az ún. új regény és származékai tovább fokozták az idegenséget, de egyúttal azt is érdemes tudomásul venni, hogy ennek az irányzatnak a fiatal korában még zseniális Camus könyve hatékony elődje volt. És nem csupán nyelvi behaviorizmusával. Gondoljunk arra, hogy Meursault a maga történetével voltaképpen nem azt mondja el, hogyan vett részt a történetben, hiszen a történeten meglehetősen kívül áll. Sokkal inkább azt mondja el, hogy lett belőle olyan író, aki a történetet így mondja el, ilyen kívülállóan. Személyében az elbeszélőmód önnön születését mondja el, önnön eredetét firtatja, mint az Oidiposzhoz annyira hasonlatos új regény, melynek közismerten s hovatovább az unalomig a nyomozás lett egyik fő témája.

Ezt azonban csupán a francia irodalom alakulásának utólagos ismeretében mondhatom. Camus maga akaratlanul lett előfutára az új regénynek. Tagadta ugyan a transzcendens világnézetet, de az írást nem tartotta kizárólagosan nyelvi cselekedetnek; s bár a boldogság zálogát az ösztönösségben látta, számot vetett a lelkiismeret hatalmával. S míg utódai a jelölt nélküli, pusztán a jelben megnyilvánuló emberre szavaznak szándékos csonkítással, az ő regénye ellenkezőleg: az emberi teljesség igénye felől tájékozódik a vágy ellentmondásainak birodalmában. Meursault a látszatot akarja, csak a vágyat a metafizikai szublimáció nélkül, Camus viszont a látszat mögé hatolva azt kutatja, hogyan mérheti fel az irodalom a teljesség esélyeit. A kérdés ábrázolási nehézségként jelentkezik a felszín, a mélység s a magasság hármas tagolásában. S amikor az összetevő elemek külön-külön megtestesülnek, kiderül, hogy kapcsolásuk a tudat síkján nem lehetséges, mivel a mélység, a ráció logikáját kijátszva, egyúttal magasság is. A pontos térképezés kommunikációs problémát világít meg. Akihez nem beszélünk, akivel nem tudunk vagy nem akarunk beszélni, az lehetne éppen teljességünk szavatolója. Meursault ilyenformán negatív példa — Camus nem győzte hangsúlyozni —, nem alkalmas társadalmi létre. Ám az „antihőssel" folytatott süket dialógusában a társadalom is vicsorgó, elidegenítő erőként jelentkezik. Torzképe csak akkor módosulhatna, ha az ember elfojtásra ítélt, természetes vágyainak igazságát az érthetőség szintjére emelné, ha elfogadná a vele való párbeszédet. Klasszikus szempontból az abszurd téma vívódás a metafizika lehetetlenségével; barokk olvasattal fogható fel azonban, hogy *Az Idegen* századunk egyik legmélyebben elgondolkoztató politikai regénye: maradéktalanul önismerethez köti a kiegyensúlyozott társadalmi lét feltételeit.

JEGYZETEK

1. Brian T. Fitch, *L'Etranger d'Albert Camus, un texte, ses lecteurs, leurs lectures, étude méthodologique* Paris, 1972, Larousse Université.
2. V. ö. *La mort dans l'âme* (1937) c. útikarcolatát. Albert Camus, *Essais*, Paris, 1965, Gallimard, Pléiade, 31—39. l.
3. *Le mythe de Sisyphe*, Albert Camus, i. m., 104. l.
4. U. o., 120. l.
5. Gyergyai Albert remekbe készült fordításának kiadói „tanácsra" adta a *Közöny* címet. A továbbiakban az Európa Könyvkiadó gyűjteményes kötetének szövegét idézem: Albert Camus, *Regények, elbeszélések*, Bp., 1979.
6. *L'espoir et l'absurde dans l'oeuvre de Franz Kafka*, Albert Camus, *Essais*, 201. l.
7. Jean-Paul Sartre, *Explication de „L'Etranger"* (1943), *Situations I*, Paris, 1947, Callimard, 92—112. l.
8. Arminda A. de Pichon-Rivière et Willy Baranger, „Répression du deuil et intensification des mécanismes et des angoisses schizo-paranoïdes", *Revue Française de Psychanalyse*, mai—juin 1959, 413. l.

matok egymásba fonódása. Olyan progresszióé, amely Nyugat-Európában már régen nem az, és olyan regresszióé, amely jelszavaiban antifeudális, haladást hirdet, ám amelynek stratégiai célja a nemzeteket is elnyomó, nagyhatalmi státusán világuralmi terveket dédelgető, erőszakos russzifikációval szupremáciára törekvő pánszláv orosz önkényuralom modernizálása és fenntartása.

Óriási szerepe volt a parasztságnak. A nemesség és a meglévő polgárság idegenségéből adódott, hogy a hosszú fejlődés során ez az osztály hordta ki és szülte meg a jövő észt társadalom valamennyi osztályát, rétegét, s közben megőrizte-megújította önmagát.

A felzárkózás részleges volt csupán, nem is lehetett teljes. A torzulás nemcsak abban jelentkezett, hogy a polgári nemzetállam (vagy autonómia) helyett a nemzeti kultúra, műveltség megteremtése került előtérbe, hanem abban, hogy ezzel az adott kor és fejlődés rájuk kényszerítette modellel nem akartak és nem tudtak szakítani. Vessünk egy pillantást a jövőbe, és nézzük meg, mit eredményezett a kényszerpályás fejlődés hagyományaihoz, ideológiájához való ragaszkodás!

A demokratizálódás lehetséges bázisai elcsökevényesedtek — a tömegek politikai gyakorlat és ideológia híján politikailag éretlenek maradtak. Tetézte ezt a burzsoázia önállótlansága. Ez a forradalmak-ellenforradalmak váltásaikor tanácstalansággal párosult. Általában jellemző, hogy valahányszor az elnyomottak veszélyeztették hatalmukat, akkor maguk keresték a szövetséget az észt nemzetiséget is leginkább fenyegető reakciós erőkkel. A polgári köztársaság idején nem volt képes megvalósítani ígéretét: a parlamentáris demokráciát. Ez a burzsoázia, az örökségét és hagyományait soha újra át nem gondoló, attól meg nem váló kényszeredett végül a sajátos észt fasiszta útra, mellyel beszennyezte a nemzeti megújulás haladó vonásokat felmutató demokratikus távlatait.

JEGYZETEK

1. Niederhauser Emil: *A nemzeti megújulási mozgalmak Kelet-Európában.* Budapest, 1977.
2. Arató Endre: *Kelet-Európa története a 19. században I.* (Egyetemi jegyzet), Budapest, 1977.
3. Niederhauser Emil: *A jobbágyfelszabadítás Kelet-Európában.* Budapest, 1962.
4., 5. Hunfalvy Pál: *Utazás a Balti-tenger vidékein I.* Budapest, 1871.

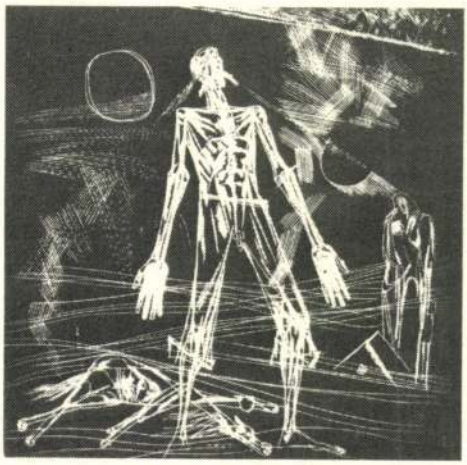

ség sírba dönti. Az utódok pedig nyakló nélküli orosz kapcsolatokkal kompromittálják lapját és szellemi örökségét. Egyetlen koncepciózus ember marad, akit eddigi érdemei, tapasztalata, erkölcsi tisztasága kiválasztanak a vezető posztra — ez az ember Jakob Hurt.

1872-ig Jannsen mellett dolgozott, de tisztán maradt a vádaktól. Annak idején támogatta Jakobsont, elfogadván nézeteit a szociális kérdés és a földtulajdon fontosságáról, de a radikális eszközökkel szemben a reformokra törekvést találta járható útnak. Köler és Kreutzwald jó kapcsolatot tartott fenn a tehetséges lelkész-tanárral, aki a történelmi hagyományok alapjára építette nézeteit. Mint az Észt Egyetemista Társaság alapítója maga mellé állította a fiatalságot. Veskével is együttműködött, s mindezek mellett pap volt, s ez sokat jelentett a vallásos észtek számára. Munkatársainak, elődeinek megmenthető gondolatait beleépítette rendszerébe — egyszóval ő képviselte a folytonosságot. Lehetőségei igen korlátozottak voltak. Politikai programmal nem jelentkezhetett, a hatalom erőszaka a kultúra területére kényszeríti. Sőt az orosz kormány felismeri, hogy a kulturális tevékenység köré nemzetiségi ellenállás kristályosodhat ki, ezért itt is támadást indít. 1887-től csak orosz nyelven lehet oktatni, elemi iskolában is! Megszüntetik a kundai és a tartui tanítóképzőt. 1889-ben a Sándor-iskola elkobzott pénzén orosz nyelvű mezőgazdasági szakiskolát hoznak létre. Ebben az évben újabb tanítóképző szűnik meg, a következő esztendőben is kevesebb lesz eggyel. A két kormányzóság területén csak két tanítóképző marad. 1893-ban betiltják a Tollforgatók Társaságát.

A russzifikációs törekvések ellen a nemzeti nyelv, a népköltészet (és a belőle fakadó irodalom) ápolását, pártolását javasolja — ez a nemzeti hagyományok megőrzését is jelenti. Ő a történetírás megindítója, s a lakosság minden rétegét bevonja óriási néprajzi gyűjtésébe. A gazdasági elnyomásra két válasza van. Egyrészt legyen az észt lakosság önellátó, a fogyasztók támogassák az észt burzsoáziát. Másrészt próbáljanak betörni a birodalmi piacra. A politikai pressziót azzal véli semlegesíteni, hogy lojalitást hirdet — nem szabad támadási felületet nyújtani. Csökkenteni kell az ütközési lehetőségeket, ezért elítéli a kispolgári demokratákat (Järv és társai), akik lett társaikhoz hasonlóan eljutnak a munkásosztály jelentőségének felismeréséig, sőt osztályharcukban melléjük állnak. Ugyanakkor rugalmasságot prédikál — meg kell ragadni minden alkalmat egyesületek létrehozására, mert ezek politikai enyhülés esetén az észt demokratikus politika bázisai lehetnek. Sikerül megtartani a Dalosünnepeket, melyek látványosan mutatják az egység erőinek növekedését. 1894-ben uralkodóváltás következik be, II. Miklós bizonytalan nemzetiségi politikája enyhülést ígér. Az észt nép nem asszimilálódott, nemzeti tudatát megőrizte, különállását megtartotta.

Hurt győzelmét szemléletének racionalizmusa és realitás-érzéke okozta, ezzel tudott széles bázist teremteni. Osztálybékéje bármilyen hamis volt jelszónak, nem hangzott hazugul a népet eltiporni akaró hatalom árnyékában. Az egységbe kovácsolás sikerét nem homályosította el semmi — kivéve az egység jövője. Mert a jövő burzsoáziája (miután az öregedő Hurtot a tudományos életbe szorította) kisajátította ezt a „kultúrideológiát", s a nemzeti megújulás díszleteivel saját hatalmát, annak kizsákmányoló jellegét és megalkuvásra mindig kész hajlamát kívánta eltakarni.

*

Az észt nemzeti megújulási mozgalom mint tudatosan irányított folyamat felszámolta (bár csak részlegesen) az észt népnek a gazdasági-társadalmi fejlődésbeni elmaradottságát. A kapitalista termelési viszonyok uralkodóvá váltak, az osztályok és a rétegek alapvető átrendeződése lezajlott. A mozgalom etnikai, nemzeti elhatárolódása során tudatosította más népek, nemzetek létezését. A szomszédos népekkel szükségszerűen szoros kapcsolatot alakítottak ki, ez egyszerre volt előnyös és hátrányos. Sajátos út az észteké — talán mert rokon nyelvű, rokonság tudatú nép élt a szomszédjukban. Érvényes volt rájuk a balti sajátosság, a progresszív és regresszív erők, folya-

ÁRPÁS KÁROLY

Az észt nemzeti megújulás

„S Kalev fia visszatér még:
Hoz hazánkra boldog békét,
S újjá alkotja észt népét!"
(Kalevipoeg)

Az utóbbi években a Kelet-Európa-kutatás végre törleszti nagy adósságait. Különösen nagy figyelmet keltenek azok a művek, amelyek Kelet-Európa történetének másságát kimutatták, valamint azon okoknak kutatása, amelyek az eltérés kiindulópontjai lehettek, illetve az eltérést továbbra is megalapozták. Az egyik vitatott kérdés a polgári átalakulás és a nemzetállam létrejötte. Nyugat-Európa gazdasági, társadalmi változásai, államainak politikája, a kultúra, az ideológi megújulása példaként állt a perifériák előtt. Különösen a polgári nemzetállam, hiszen Kelet-Európa népei az orosz kivételével nélkülözték. Ez a szükség fedhette el a kor gondolkodói előtt a gazdasági-társadalmi átalakulások elsődlegességét, ez követelhette meg, hogy „vigyázó" szemeiket a nyugati kultúra eredményeire vessék, s a nyugati áramlatok sugalmazhatták: a nemzettudat létrejötte az első lépcső a polgári nemzet kialakításához. A nemzetek „ébresztői" a felvilágosodás közvetített tanain és a herderi, kanti, hegeli filozófián nevelkedve megkezdték az ideológiai küzdelmet a feudalizmust védő konzervativizmussal és egyházzal, e harc közben létrehozták sajátos államelméletüket, amelyek aztán többkevesebb sikerrel valósultak meg a 19—20. század folyamán.

A 18—19. század fordulójára az orosz birodalom *egyik* fontos kérdése a modern állammá szerveződés: a központosítás, a rendi, feudális autonómiák felszámolása. A *másik:* a gazdasági-társadalmi szerkezet óvatos átalakítása. A két feladat megvalósítása többek közt az észt etnikumú kormányzóságokban is szembekerült egymással. A birodalmi autokrácia és a területi (rendi) autonómia a gazdaság és a politika terén zajló harcaiban úgy kívánt támaszkodni a kizsákmányoltakra, hogy hivatkozhassék „magasabb" etnikai, nyelvi okokra is. Váltakozó módszerekkel és eredménnyel kívánták elősegíteni az asszimilációt, s ez felkeltette az etnikai elkülönülésnek, a nemzet létrejöttének, „újjászületésének" igényét. A mozgalom kibontakozását, terjedését és győzelmét az észt nép kulturális szintje igen befolyásolta. (Ebben nagy szerep jutott az evangélikus és a herrnhutita hitnek.) A vallás mellett szerepe volt a felvilágosodásnak is — a tudományos gondolkodás terjedése a még ismeretlen területek felé terelte a balti tudósok figyelmét. Nyelvtanok, útleírások születnek, s ha java részük német nyelvű is, ám íróik humanista-racionalista elképzeléseik valóra váltásával ott bábáskodnak az észt nemzet megszületésénél (esztofilek).

A fogalom meghatározása Niederhauser Emil érdeme, az összehasonlító történettudomány gyümölcse.[1] A mozgalom *mi*-tudata a két asszimilációval fenyegető, etnikailag is elkülönült uralkodó osztály (orosz, német) ellen irányul — ez a kettősség okozza majd a taktikai elképzelések ütközését. A vezetők, az általuk képviselt rétegek szociális helyzetéből eredő gazdasági érdekeknek megfelelően, esetenként más-más (német vagy orosz) erőt éreznek nagyobbnak és fenyegetőnek és a „gyengébbel" szövetkeznek identitásuk megtartásáért.

Az időhatárok kijelölése tág értelmezhetőségük miatt bonyolult feladat. A gazdasági-társadalmi fejlődés adott szintjét a politikai eseményekkel és a kulturális élet tényeivel összevetve a következő körülményeket vettem figyelembe: a) mikor ismerik fel az aktuális gazdasági-társadalmi fejlődést végrehajt(hat)andó feladatként; b) létezik-e olyan réteg, amelynek tagjai ezt felismerve megszervezhetik, vezethetik a mozgalmat; c) létrejött-e az a bázis, az a tulajdonos-jellegű tömeg, amely csatlakozik a vezetőkhöz (akik megfogalmazzák az érdekeiket), és megvalósítja elképzeléseiket.

Aki gazdag, az csak gazdag,
több kincse van a parasztnak:
színaranyban tapos lába,
ezüstöt szór barázdába.

*

Ej, de megrészegedtem!
Égeresbe hevertem.
Kutyák ették meg köpenyem,
csak a gombja maradt nekem,
az se maradt volna meg,
ha nem hason heverek!

Rab Zsuzsa fordításai

BALKÓ ÁGNES

A Vas-színházról

A költő-író, aki hét éven belül két osztatlan sikert arató regényóriást alkot, majd az évtized végére egy harmadikkal áll elő, óhatatlanul kockáztat. Az olvasó éber figyelemmel, gyanakvó latolgatással, vagy ellenkezőleg, túlfűtött várakozással veszi kézbe a művet — képes-e megújulni a történelmet sajátos mitológiai metaforákban átértelmező, lélektani elemzéseiről nevezetessé lett szerző. Szerencsére a megújulás ritka képességéről tanúskodik a harmadik regény is, a mítosznak ugyan hátat fordítva, ám a poétikai eszköztárból a legjellemzőbbeket átörökítve.

Csiladze nem hagyományos családregényt ír, jóllehet a cselekmény két család sorsa köré fonódik: Dimitri, Daria és leányuk, Nato, a tifliszi színész, felesége és fiuk, Gela útját követi; Szaba Lapacsi, az erőszakkal a birodalom katonatisztjévé lett, meghasonlott, majd származásában vigaszra találó, önnön énjét felfedő figurájában pedig nemzete sorsát kutatja. Ők valamennyien az élet könyörtelen vas-színházának szereplői, ahol mindannyiuknak megadatik a lehetőség, ám az ifjú Gela kivételével valamennyien rosszul élnek vele, a maszkot, a hazugságot választják, és tragikus választásukba belebuknak.

Az író hatalmas lélegzetű monológokban, kitűnő arányérzékkel ábrázolja szerep és valódi én távolságát, majd végzetes egymásbamosódását. Könnyű lenne a tétovázó értelmiségi és a hatalom viszonyának kliséjét, a manipuláció és szellemi terror mechanizmusának, a forradalmár természetrajzának ismert értelmezési pontjait beleláttatni a műbe. Ám Csiladze a hagyományostól eltérő cselekményvezetésében is a lélekminőség feltárásának mestere, kivált az elsorvadt személyiség sorssá szabályozódott körülményei között való bolyongás ábrázolásában, az emberi kapcsolatok megrendítően mély és hiteles vizsgálatában. Így lesz teljes a regény kompozíciója, belső összefüggéseit mindvégig megőrizve, az emlékezet elidegenítő és személyes mozzanatain keresztül az időt faggatja — az emlékezés minden pillanata pedig csak viszonylagos, kihívás az újraértelmezésre, végiggondolásra.

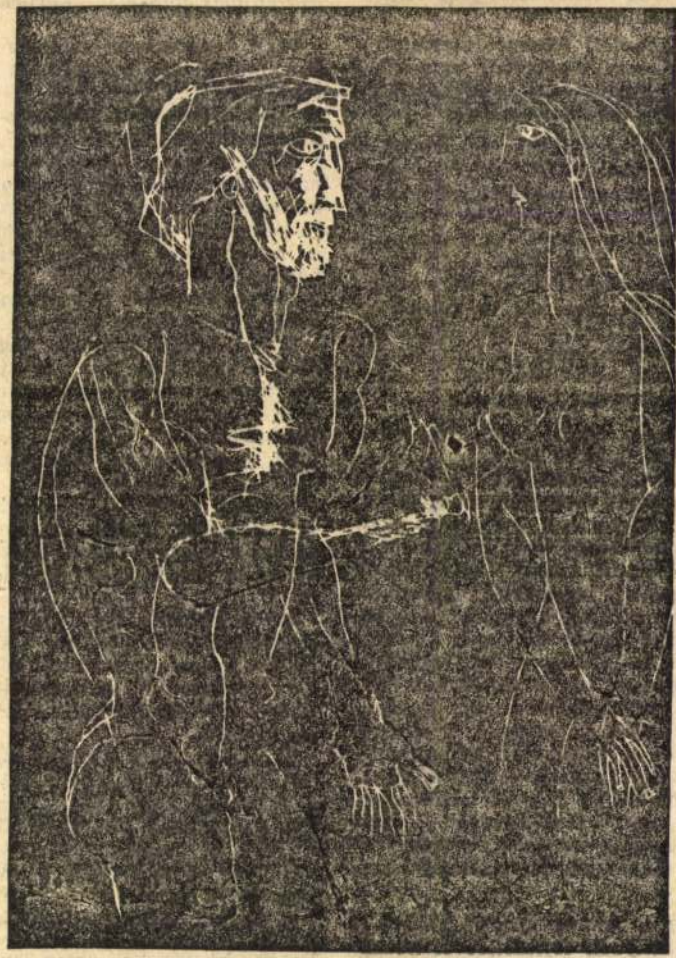

Plugor Sándor: Sütő András-illusztráció

A gimnáziumot már a jugoszláviai Kikindán (ahová tízéves korában költöztek át) és Niksicen végezte, itt is érettségizett 1929-ben. Édesapja kívánságára, aki világéletében bíró szeretett volna lenni, elvégezte a zágrábi egyetem jogi karát, jogászként azonban egyetlen pillanatig sem tényked ett. Arra a kérdésre, hogy mikor és hogyan indult el hosszú útjára a nagyvilágban, így válaszolt: „Tulajdonképpen még kis gyerekként, képzeletben, amikor olvasni sem tudtam, de azért apám polcáról naponként levettem a Pallas lexikon első kötetét, a szőnyegre tettem, nekihasaltam és órákat töltöttem fölötte. Mindenki csodálkozott, hogy miért mindig csak ezt az első kötetet lapozgatom. Nekem pedig ez elég volt akkor négyévesen, és elég maradt egy életre: benne találtam Afrikát, Amerikát, Ausztráliát, Ázsiát . . . Többre nem is voltam kíváncsi."

Már akkor is páratlan nyelvtudására gondolva lapja, amelynél ezidőtájt újságíróskodott, 1939-ben kiküldte Argentínába, hogy tudósítson a délszláv kivándorlók életéről. Közben kitört a világháború, ő kinnrekedt, a néhány hétből tizenöt év lett. Itthon maradt családtagjai közül pedig többen is a Holocaust áldozatai lettek. Megmászta a földrész legmagasabb csúcsát, az erről az útjáról írt hatalmas sikerű könyvét — *Vihar az Aconcaguán* — Mexikóban azóta is tankönyvként használják a hegymászók. Az összes dél- és közép-amerikai ország bejárása után 1954-ben visszaérkezett hazájába és Belgrádban telepedett le. De nem sokáig! Két év múlva következett Ázsia, majd Ausztrália, Afrika. Indiában eszperantista megfigyelő az UNESCO ülésén, Kínában tolmács, Nepálban a király vendége, a Szaharában egy karavánnal keres fel több oázist. Résztvett krokodil vadászaton, járt emberevők között, lakott jurtában a mongolok földjén és volt jogi tanította eszperantóra Vinoba Bhavét,

PLUGOR Sándor

MN 1989. okt. 12

elsősorban azoknak az önszerveződő társadalmi mozgalmaknak, amelyeknek célja a kedvezőtlen helyzetben lévő rétegek és csoportok társadalmi konfliktusainak feloldása, társadalmi felemelkedése, együttműködik a mozgássérültek, a vakok és gyengénlátók érdekképviseleti szerveivel e rétegek hatékonyabb érdekérvényesítése érdekében,

d) részt vesz a művelődéspolitika formálásában, a kulturális stratégia alakításában, a magyar nemzeti művelődés gyökeres megújításában, kulturális reform megtervezésében, a reformprogramok megvalósításában. Ennek szellemében tevékenykednek országos és helyi szakmai, társadalmi bizottságai,

e) támogatja a művelődő közösségek érdekeinek érvényesülését, az egyén és a közösség autonómiáját, az egyesületek, az öntevékeny mozgalmak munkáját, a kultúra demokratizálódását, az oktatást és nevelőmunkát, különös tekintettel a családi nevelésre, a települések, a lakóhelyek átfogó művelődési programjának megvalósítására, a művelődési hátrányok csökkentésére,

f) a honismereti és helytörténeti tevékenységével hozzájárul a haladó nemzeti hagyományok megbecsüléséhez, ápolásához, a nemzettudat erősítéséhez, a nemzeti önismeret alakításához, az olvasó népért mozgalom szervezésével szolgálja társadalmunk kulturális felemelkedését,

g) szervezi a természeti és emberi környezet védelmére irányuló állampolgári mozgalmakat: a környezetvédelmi, lakóhelyszépítő és a lakóhelypártoló egyesületi mozgalmakat, fellép a környezetkárosító tevékenység ellen,

dékek feltárásában, részt vesz a jogi szabályozás előkészítésében, érvényesíti a fogyasztók érdekeit, jogait az ezeket sértő jelenségekkel szemben,

j) közéleti fórumot biztosít a hazánkban működő egyházak, vallási közösségek és egyházi személyek tevékenységének,

k) szövetségként együttműködik a nemzetiségi szövetségekkel, támogatja a nemzeti jogok maradéktalan érvényesülését, hagyományait, anyanyelvük kultúrájuk ápolását, arra törekszik, hogy a nemzetiségek is méltó képviselettel rendelkezzenek a különböző szintű állami és társadalmi szervezetekben, hogy az élet minden területén érvényesíthessék sajátos nemzetiségi jogaikat,

l) nemzetközi tevékenységével, a népek közötti barátság ápolásával aktívan támogatja a magyar külpolitika autonóm mozgásterének szélesedését, mely több néppel, nemzettel való együttműködés stabilitásán, nyitottságán nyugszik, támogatja államunk külpolitikáját, az önálló kapcsolatépítő „népi diplomácia" megvalósításával, a népek kétoldalú barátságát ápoló társaságok, körök szövetségének megalakításával, újabb kapcsolatok létesítésével és a korábbiak fenntartásával, más országok népfrontmozgalmaival és hasonló tevékenységet végző szervezeteivel, valamint más országok együttműködésre kész pártjaival, mozgalmaival,

m) a népek közötti barátsági tevékenység fejlesztésével hozzájárul az emberi kapcsolatok erősítéséhez, az emberek politikai tájékozottságának, kultúrájának növelésével.

ahol az Alapszabály az ötéves időtartamot jelölte meg.

19. A kongresszus napirendjére tűzhet más időszerű kérdéseket is.

20. A kongresszust szükség szerint, de legalább 5 évenként kell összehívni.

Összehívásáról az Országos Tanács gondoskodik.

A kongresszus időpontját és napirendjét legalább 3 hónappal az összehívás előtt nyilvánosságra kell hozni. Az Országos Tanács a kongresszust szükség esetén bármikor összehívhatja, az Ellenőrzési Bizottság indítványára pedig köteles összehívni.

21. A kongresszusról jegyzőkönyvet kell készíteni. A jegyzőkönyvet a jegyzőkönyvvezető és a kongresszus által választott két hitelesítő írja alá.

22. A kongresszus határozatait nyílt szavazással, egyszerű szótöbbséggel hozza. Titkos szavazást kell elrendelni abban az esetben, ha azt a kongresszuson jelenlévő küldöttek legalább egynegyede kéri.

23. A Hazafias Népfront megszűnésének kimondásához a kongresszus valamennyi küldötte kétharmadának szavazata szükséges. Ebben az esetben a titkos szavazás kötelező.

24. Az Országos Tanács tagjainak száma: 210 fő. Megbízatásuk 5 esztendőre szól. Az Országos Tanács tagjainak kétharmadát a fővárosi és megyei népfrontértekezletek, egyharmadát a kongresszus választja.

Megjegyzés: az Országos Tanács tagjainak számára vonatkozóan is több javaslat érkezett. Van olyan javaslat, amely 80—120 főben kívánja megszabni a tagok számát, más javaslat 150—250 főben, s egy olyan javaslat is, amely konkrétan egy számot említ: 150-et.

Javaslat érkezett e bekezdés kiegé-

PLUGOR Sándor

MN

rejébe vetett zalommal..."

széde a Hazafias Népfront . 1954. október 24-én

mány minden tevékenységének. A Hazafias Népfront bölcsőjénél is e mellett a program mellett teszünk újból hitelt, e program alapján állunk szilárdan és tántoríthatatlanul. A Hazafias Népfront ekörül tömöríti népünk legszélesebb tömegeit, a magyar társadalom minden rétegét. Ez a program nagy távlatokat mutat a nép és kormánya számára egyaránt. De bármily nagyszerű legyen is a program, csak úgy valósulhat meg, *ha a társadalom széles körű összefogása a nép lelkesedését és alkotóerejét adja hozzá.* Ez testesül meg a Hazafias Népfrontban, amely a néptömegek erejét a program célkitűzéseire összpontosítja. Ez az alapja a kormány és a nép egységének.

— A kormányzás alapelve, hogy minden hatalom a dolgozó népé, amely állami és társadalmi életünk *egyetlen és kiapadhatatlan forrása.* Ezért a kormányzás

Plugor Sándor rajza

munkájában sohasem tévesztjük

gyar Dolgozók Pártjának központi vezetősége és a kormány véget vetett a bizonytalanságnak, feltárta a nehézségek okát és a kivezető utat abban jelölte meg, hogy *még határozottabban megyünk a mezőgazdasági termelés fejlesztésének, az ipar átállításának, a közszükségleti cikkek fokozottabb termelésének, az iparban és mezőgazdaságban a termelők anyagi érdekeltsége növelésének, röviden, a lakosság életviszonyai állandó javításának útjain.* Győzött a júniusi politika, és csúfos vereséget szenvedtek azok a számítások, amelyek kudarcára spekuláltak. A határozat valósággal felvillanyozta a népet. Új lendület és lelkesedés forrása lett, növelte a munkakedvet, a bizalmat, a derűlátást. De fokozta azt a szilárd elhatározásunkat is, hogy *még egyszer ez nem ismétlődhet meg.*

— Népgazdaságunkban mutatkozó nehézségeket nem szabad lebecsülni. Nagy és nehéz feladatokat kell megoldani. De az országnak rendelkezésére állanak azok az erőforrások, és eszközök, amelyekkel sikeresen le lehet küzdeni átmeneti gazdasági nehézségeinket, meg lehet teremteni a jobb élet feltételeit.

Igen, éljen!

— *A kormány a Hazafias Népfrontra kíván támaszkodni,* a nép erejébe vetett hittel és bizalommal. De sikeres működésének *csak a kölcsönös bizalom lehet az alapja.* Kérdezem: megadja-e a Hazafias Népfront, megadják-e önök, tisztelt küldöttek, a kormánynak azt a támogatást és bizalmat, amely a júniusi politika, a kormányprogram következetes megvalósításához, a nehézségek leküzdéséhez szükséges? *(Felkiáltások: Megadjuk! Igen, éljen! Percekig tartó lelkes taps.)*

— A bizalomnak e felemelő megnyilvánulása, a segítőkészség nagyszerű kifejezése *megsokszorozza a kormány erejét,* küzdeni *a néppel, a népért* tűzön-vízen át!

— Most minden erőt és akaratot, minden tudást és képességet népgazdaságunk fellendítésére kell fordítani. Azzal az elhatározással kell

Első lépés a politikai kibontak

Ma kezdi munkájá
a hármas egyezt

Egyházak közös nyila
a nemzeti gyász napja
jele és a feltámadás re

KÖZÉLETI HÍREK

Szűrös Mátyásnak, az Országgyűlés elnökének meghívására hétfőn Budapestre érkezett a dán törvényhozás delegációja Erik *Ninn-Hansen* parlamenti elnök vezetésével. A vendégeket a repülőtéren *Jakab* Róbertné, az Országgyűlés alelnöke fogadta. Jelen volt Ole Nikolaj *Koch*, a Dán Királyság budapesti nagykövete.

Lukács Jánosnak, az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottsága elnökének vezetésével június 6—11. között pártküldöttség tartózkodott Kubában. A delegáció — amelyet fogadott Fidel *Castro Ruz*, a Kubai Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára is — hétfőn hazaérkezett.

Az elmúlt hét végén *Glatz* Ferenc művelődési miniszter és Erhard *Busek* osztrák tudományos és kutatásügyi miniszter között tárgyalássorozat kezdődött Bécsben. A tárgyalások júliusban Budapesten folytatódnak.

Szűrös Mátyás a kaposvári fórumon

A magyar átalakulás Európa figyelmének a középpontjában

Hétfőn Kaposvárott ülést tartott a Somogy megyei képviselőcsoport. Az eddigi gyakorlattól eltérően a tanácskozásra meghívták a megyében működő pártok és alternatív szervezetek képviselőit is. A vitában részt vett *Szűrös* Mátyás, a parlament elnöke.

Kérdések és javaslatok záporoztak, úgy tűnt fel, hogy az érzelmekkel fűtött felszólalások parttalanná alakulnak. Többen azt kifogásolták, hogy a párttörvény és a választási törvény nem egyszerre került a parlament elé.

A képviseleti demokráciára való áttérésről szólva, a parlament elnöke délutáni előadását azzal kezdte, hogy az átmenet európai jelenség, s ha ezt sikerrel valósítjuk meg, akkor *a XX. század végének egyik legfontosabb eredménye lehet*. Magyarország *ma* [illegible]

Az Országgyűlés 1985-ben törvényes módon kapta a mandátumát, de a politikai viszonyok azóta *lényegesen megváltoztak*, újjáalakultak a történelmi pártok, léteznek alternatív szervezetek. Ezek viszont nem képviseltetik magukat a parlamentben. Fontos kérdés ezek után, hogy *előrehozzuk-e a választásokat* vagy várjuk meg a jövő év nyarát. A nézetkülönbségek, a politikai polarizálódás ma már megjelent a parlamentben is. Megfigyelhető azonban *a hallgatag többség* jelenléte, a politikai csömör vagy idegenkedés. Ha a választások előrehozatalát elutasítjuk, akkor el kell fogadnunk, hogy a mai Országgyűlés továbbra is alkalmas a törvényhozó munkára.

Kérdésre válaszolva Szűrös Mátyás elmondta, hogy a képviselők visszahívásának hazai mód-

PLUGOR Sándor

Magyar Nemzet 1989. ápr. 29.

Harcolunk-e a mu

azért, mert a bérek stagnálnak, hanem mert eközben *a jobblét csaknem minden összetevője leértékelődött.* A mai magyar munkás szakértelme a valódi piacon *kevesebbet ér,* mint 30—40 éve, s ugyanez a helyzet termékeinkkel, s végül a termelést vezérlő gazdasági és társadalmi mechanizmusainkkal.

A kormányzat valószínűleg látja ezt, de felodásához nagyon egyoldalú irányt képzel el: *háttérbe szorítani a munkaerő érdekeit a tőke szabadságának növelése érdekében.* Anakronisztikus ez az elgondolás. Nem véletlen, hogy a hazánkba látogató tőkések értetlenül kérdezik: miért is lenne érdekünk a munkabérek mértéktelen leszorítása vagy a munkásvédelmi intézmények felszámolása, hisz akkor a munkavégzőnek nem érdeke dolgozni.

Plugor Sándor rajza

Három kohász

Magyar Nemzet

dő

ellen-
ilye-
a je-
: fél
a ve-
ddigi
jtette
nára.
hogy
leg-
ele-
ényе-
nerül
gyez-
rmok
e lesz
ké-

mára, ha a választásokon *a várt-nál alacsonyabb lenne a részvétel.* A közömbösség különösen a második fordulóban lehet kritikus, amikor már csak a két legtöbb voksot kapott jelölt mérkőzik meg, hiszen ekkor a leadott szavazatok *egyszerű többségével* képviselő lehet valaki, függetlenül a részvételi aránytól. Vannak, akik a szabadon választott helyek esetében az ellenzék *földcsuszamlásszerű* győzelmét jósolják, de hallhatók ennél sokkal higgadtabb hangok is. A 261 „független" mandátumra pályázó személyek között nyilván lesznek olyan népszerű arcok,

RITÁS ELNÖKE,
...

Svájci körkép

Kar

Zürich, 1989. április.

Az utazás a végéhez közeledett. Egy hét tartalmas, sokfelé ágazó beszélgetései után a meghívó, a *Neue Zürcher Zeitung* gondoskodott arról, hogy a nem agyonzsúfolt, de minden napra új meglepetést tartogató program után rövid kikapcsolódás következzék. Egy hete így jutottam el a svájci hegyi világ egyik gyöngyszemébe, a négy és fél ezer méter magas *Matterhornra* föltekintő *Zermattba.* Az 1600 méteren fekvő hegyi falu a turisztikának és a turisztikából él. Szállodák és síboltok, szuvenírüzletek és éttermek váltogatják egymást néhány utcácskáján. Nemcsak a sízés szerelmesei érezhetik magukat valóságos paradicsomban, hanem a karcos hegyvidéki levegő kedvelői is; a pazar kilátás, az örök hó és a gleccserek, a ködbe vesző csúcsok elkápráztatják a gyalagos turistát is. Mert, hogy autó *nincs* ebben a hegyvidéki falucskában, elektromos meghajtású taxikon és csilingelő fiákereken utaznak a turisták, a síelni készülők, a bámészkodók, már persze, ha van rá pénzük. Lentről, a Brig nevű közlekedési csomópontról *keskeny nyomtávú vasút* kapaszkodik fölfelé az Alpok völgyeiben.

Semmi sem hasonlít

Ezen indultam egy hete hazafelé. A hegyivasút végállomásán német nyelvű „magánközleményt" hallok a hangosan beszélőből, amely nevemet is említette, fran-

Thor
roda
de n
külö
ból,
togat
övez
télye
nyira
orszá
te s
másr
sem
Talán
mond
rásny
ton fo
sajtós
hogy
Vilmo
gura,
Delém
városa
de csa
európa
mítosz
— egy
nem
húzna
juk a
ban?
Min
országi
bin a
réto-r
láttán
szíve.
kötőd
nem
hez.
a kö
közve
szava
lult
nyeg

PLUGOR Sándor

Magyar Nemzet 1989. jún. 10.

omságaink

arról a meglepő tényről, zi monopolhelyzetben

— Ha az ember zsebére megy a játék, úgyis csak így érdemes csinálni. Ha mondjuk kiderülne, hogy a *Szent barmunk* egy nagy baromság, és nem is érdemes elolvasni, akkor több könyvet nem tudok kiadni, árverés ide vagy oda.

Úgy képzeli, hogy a jövőben a szerzők mind dobra verjék szellemi terméküket?

— Sőt. Egyre inkább úgy, hogy maguk adják ki. A számítógépek térhódításával a szedés már nem probléma. Nyomtatni, kötni, terjeszteni kell. *Jancsó* Miki szerint a filmgyártásnak is az a jövője, hogy hamarosan mindenki tud majd a maga számára otthon is filmet csinálni. Ez a kultúra demokratizálása.

Mi volna az a Rubicon ön szerint, amit át kellene lépni az igazi változtatásokhoz?

— Egyszerű. A piacról nem szavalni kellene, hanem tudomásul venni, hogy nem kell hozzá az állami „gazdaságirányításnak" nevezett tervszerű anarchia.

Ilyen egyszerű?

— Ilyen egyszerű. Szélnek ereszteni a hivatalokat. Kapjon minden hivatalnok akár átlag egymilliós, mindinkább tőkeként forgatható vagyont, de azzal a feltétellel, hogy be nem teszi többé oda a lábát.

Vonatkozik ez a véleménye a könyvkiadásra is?

— Vonatkozik arra is.

Arra a kérdésre tehát, hogy mit vár az állami könyvkiadástól, Liska Tibor válasza az, hogy ne legyen?

— Hát... leginkább az. De legalábbis: versenyben alakuljon, s legyen más.

Kocsis L. Mihály

Plugor Sándor: Sütő András-illusztráció

Magyar Nemzet

onát"

anú

— Két és fél évig tartó kutatás után egy elhagyott vidéken, a baden-württembergi tartományban. Aztán, mikor a felszabadulás 30. évfordulóján amnesztiát hirdettek, bementünk a svájci magyar követségre, és bejelentettük, hogy haza akarunk jönni. Azóta Szentendrén élünk, s a férjem, aki mérnök, viszonylag könnyen elhelyezkedett...

Az ügyészségen a sor

— Tett ön korábban is kísérletet arra, hogy nyilvánosságra hozza a mosonmagyaróvári tragédiát, amelynek szemtanúja volt?

— Soha eszembe sem jutott. Mert ilyesmi lehetetlenség volt, még álmomban sem gondoltam erre. Őrültem, hogy hallgathattam.

— És most, 33 év után megírt mindent a Vasárnapi Újságnak. Mi késztette végül erre?

— A korábban elhangzott riport. Egy vízvezeték-szerelő, aki ott a lábát elveszítette, mesélte el sírva az október 26-i mosonmagyaróvári eseményeket. Gondoltam, kiegészítem a mondanivalóját. Meg aztán erkölcsi kötelességemnek is érzem, hogy most már ne hallgassak. Mert hiszen ártatlan emberek veszítették értelmetlenül az életüket, s a gyilkosaik még közöttünk élnek.

— Tanúskodna Dudás István ellen, ha bíróság elé állítanák?

— Becstelen ember lennék, ha nem mondanám el a bíróság előtt is azt, amit láttam.

— Miért nem tesz feljelentést?

— Ez az ügyészség dolga lenne. Ami a Vasárnapi Újságban eddig elhangzott, az már bőségesen elegendő az ügyészségi vizsgálathoz. Én a kötelességemet teljesítettem azzal, hogy mint tanú jelentkeztem. Ezért is nem mentem el arra a mosonmagyaróvári fórumra, amelyet az üggyel kapcsolatban a héten tartottak. Mert nem fórumokat kell tartani, hanem megbüntetni a gyilkosokat.

— Nem is hallott azóta Dudás Istvánról, hová került, milyen karriert futott be?

— Nem, csak az újságokban olvastam mostanában, mennyire megbecsült ember lett belőle, s hogy kerül minden nyilvánosság-

Megállapodás a nép fe

A hatalmi

Hónapja, hogy a *Magyar Nemzet*ben különvéleményt jelentett be. Akik a V sák, azok még azt is tudják: *Mocsáry J* dasági és politikai vélekedéssel, álláspo pal ezelőtt azért kereste meg szerkesz mentéssel kapcsolatban kívánta megfo talomátmentéssel, amelyről mostanába és a (rész)ellenzék közötti tárgyaláson i gyakorta hangzanak el arról, hogy szab mi elit pozícióátmentéséhez statisztálni szefüggések nem igazán ismertek.

— A politikai hatalmi egzisztenciák átmentése lényegében összekapcsolódik a jogállam, jelzős szerkezeteiben a „szocialista", a „demokratikus" berendezkedés követelésével. Végül is ön szerint divatos, könnyen helyettesíthető jelszavakról vagy realitásokról van szó?

— Ami ma nálunk történik, az a legtovább jutott, és a legmesszebbre menő kísérlet a kelet-európai létező szocializmus sztálinista berendezkedésének demokratikus átalakítására. Nagyot akarunk, de ne felejtsük *Ady* szavait, vagyis a *hőkölő harcok népének végig kell gondolnia, milyen szakadékok között, merre vezet az út.* A jövőre tartozik annak eldöntése például, hogy valósággá lesznek-e jelzős szerkezeteink, vagyis a *jogállamiság* mellé miként illeszkedik majd, ha egyáltalán ott lesz, a *szocialista*, a *demokratikus* minősítés. A lényegi változást én más oldalról közelítem. Megingathatatlan véleményem, hogy *a magántulajdon kiterjesztése nem hoz magával alapvető társadalmi módosulást.*

A köztulajdon kisajátítása

— De hát az ideológiai csúsztatással társadalmi tulajdonnak feltüntetett, ám valójában mindig is állami cégek visszaszorítása, visszaszorulása azért mégiscsak új irányt jelölhet...

— Az állami tulajdon privatizálásába, magánkézbe adásába a mai uralmi elit nemcsak hogy bekapcsolódni képes, hanem *nagyon is jók az adottságaik a köztulajdon mindenkit lekörözö kisajátításában!* A torta ilyképpeni átörökítését ráadásul könnyen elfedhetik a jelszavak, az ilyenolyan történések. Pluralizmus, többpártrendszer, új alkotmány

Plugor Sándor
MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1991 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1983 AUG 2

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

1021

Tiszta emberséggel

PLUGOR SÁNDOR KIÁLLÍTÁSÁRÓL

Éppen tíz éve, hogy Plugor Sándor romániai, sepsiszentgyörgyi grafikusművész először dolgozott a hajdúböszörményi nemzetközi művésztelepen, s keltett figyelmet néhány igen szép, finom karakteres munkájával. Plugor művészete az eltelt évtized alatt gazdagodott, kiteljesedett, s ma már nemcsak az erdélyi, magyar, hanem az egyetemes magyar képzőművészeti élet számon tartott egyénisége. Okkal. Maradandó értékek hordozójává vált. S ez igaz, akár a gondolati mélységet, humánumát, a tényekkel való őszinte szembenézés mindenkori belső indíttatását, akár a művészi kifejezés milyenségét, formai megoldásainak tisztaságát és erejét, drámai feszültségű kompozícióinak katartikusságát nézzük és azt, hogy keze alatt a vonalak miképpen válnak több jelentésűvé s egyre gazdagabb érzelmi-gondolati tartalom hordozójává.

A hajdúböszörményi városi művelődési központban kiállított tusrajzait, fémkarcait — az elmúlt évi balatonfüredi kiállításon már láthatta a közönség. A tárlat okkal keltett figyelmet, Illyés Gyula, Sütő András is szép szavakkal fejezte ki elismerését.

A grafikák a születés körülményei és tartalmi szempontból két nagyobb, jól elkülöníthető egységet alkotnak. A mindennapi élet ezer apró jelét hordozó elemeknek és az irodalmi inspirációk nyomán támadt gondolatoknak azonban közös a gyökere: nem lankadó érdeklődés mindaz iránt, ami emberi. Legyen az gondolati, érzelmi, etikai, társadalmi, egyáltalán létünkkel összefüggő mozzanat. A pálya kezdetén készült *Öregek* sorozatának húsz rajza — melyhez Szilágyi Domokos írt verseket, s így jelent meg kötetben — már jelzi, hogy Plugornak kitűnő érzéke van az élet apró, látszólag lényegtelen momentumának megragadásához.

A kiállított lapok nagyobbik hányada irodalmi inspirációjú. Versek, drámák, prózai alkotások indítják a rajzoló kéz mozgását. Az irodalom itt ihlető forrás a szó legtisztább értelmében. Az így született rajzok nem illusztrációk, önálló, szuverén alkotások. Petőfi, Ady, József Attila, Illyés Gyula, Szilágyi Domokos, Kányádi Sándor versei, Tamási Áron prózája, Sütő András drámái ihletik Plugor Sándort, hogy valljon létélményeiről, gondjairól, szorongásairól, hitéről.

Rajzai címében nem egyszer vallja, hogy *Tamási Áron, Illyés Gyula ürügyén*... S nincs okunk kételkedni, pontosan értjük: ürügyén a saját gondolatairól, élményeiről vall. Közlendőinek középpontjában az ember áll, az a világ, ami körülveszi: a mindennapok emberi gondjai, legyenek azok szellemi, társadalmi, anyagi természetűek. Önmagáról, gyermekkoráról, a meglett emberként megélt közösségi gondokról szól. De arról is — éppen Sütő András történelmi drámája ürügyén —, hogy milyen választ kell adnunk a kor feltett kérdésére: milyen is legyen a ma forradalmisága.

Plugor Sándor grafikai lapjai egyben állásfoglalások is az emberség, a szabadság, a szabad gondolkodás mellett, elutasítva, épp a Kálvin—Szervét vitában a dogmává merevedést és féltve-őrizve a gondolat tisztaságát és szabad szárnyalását. Korunknak korunkról beszél.

A felelősség vállalásában, a lét szorításának, szorongásainak őszinte megélésében és megfogalmazásában Plugor magatartása közös a klasszikusokéval vagy a kortárs írókéval. Helyzetjelentése a valóság mai állapotáról indulatos és kemény, mint amilyen az igazság maga. Élményei megfogalmazásában pontos, tiszta szigorúságú művész. Éles szemű alkotó, aki tud válogatni lényeg és jelenség között, a grafikák éppen ettől kapják feszültségüket, drámai, olykor komor hangvételüket. Lapjainak sötét hátteréből kirajzolódó, fehéren megjelenő kompozíciói külön világot, megkülönböztetett művészi tartást jeleznek.

Lázár Imre

A Debreceni Baromfi-feldolgozó Vállalat azonnali belépéssel felvesz jó kereseti lehetőséggel 2 műszakos beosztás mellett női dolgozókat csomagoláshoz s feldolgozáshoz E kategóriájú jogosítvánnyal rendelkező, katonaságtól leszerelt, gyakorlattal rendelkező gépkocsivezetőket. Kilépett munkakönyvi bejegyzésű dolgozók jelentkezését nem kérjük. Jelentkezés Debrecen, Diószegi út 1., munkaügyi osztály.

A H.-B. m.-i Vegyesipari Vállalat hajdúsámson öntödeüzeme meós munkakörbe keres öntő középfokú végzettséggel vagy gépipari középfokú végzettséggel rendelkező dolgozókat. Jelentkezés: Hajdúsámson, Hadházi u. 4.

Postaigazgatóság telepi gondnokság, Balamb u. 16. sz. felvesz takarítónőt s udvari segédmunkást.

Almaszedőket, almaválogatókat vezünk fel augusztus 15-től folyamatosan a debreceni Kossuth Mgtsz apafai almáskertjébe. Nyugdíjasokat is foglalkoztatunk. Kulturált személyszállítás, kiemelt kereseti lehetőség. Előjegyzés augusztus 10-től Apafán. Telefon: 11-756.

A Debreceni MEZŐGÉP Vállalat vámospércsi gyáregysége felvesz anyagbeszerzésben, gazdálkodásban, raktározásban és szállításban jártas csoportvezetőt, valamint anyaggazdálkodási előadót. Jelentkezés Vámospércs, Bagaméri u. 1. Debrecenből és a környező községekből munkába járás saját autóbusszal biztosított.

A Debreceni Vízmű és Gyógyfürdő Vállalat az új termálfürdő üzemeltetéséhez alkalmaz információs tájékoztatót idegen nyelvtudással, érettségizett női medencemestert, érettségivel és raktárgazdálkodási tanfolyammal rendelkező férfi raktárost, elektroműszerészt, orvosi kádkezelőt, férfi és női szakkezelőket, pedikűrőst, férfi és női szekrénykezelőket, ruhatárost, szobaasszonyokat, ebédkiosztót, takarítónőket. Jelentkezni lehet Hatvan u. 12—14. I. em. 112.

Kiemelt bérezéssel felveszünk asztalos, kárpitos szakmunkásokat, valamint faipari gépmunkásokat. Cím: Bútoripari Javító és Használtcikk-forg. Kisszövetkezet, Debrecen, Galamb u. 23.

1 fő egy műszakos villanyszerelőt, karbantartó lakatosokat, faipari fűrészgépmunkásokat, gépre betanuló munkavállalókat, kőműves mellé segédmunkást, valamint éjjeliőrt azonnali belépéssel felvesz a Debreceni Kefegyár.

A MEZŐGÉP Vállalat 1. sz. Gyára azonnali belépéssel felvesz takarítónőket, udvari segédmunkásokat és férfi öltözőtakarítókat. Jelentkezni lehet az üzemgazdasági és munkaügyi csoportnál, Debrecen, Híd u. 4—6.

Lakás: Debrecen, Cs
gyászoló család.

Köszönetnyi

Köszönetet mondu
nak, akik felejthetetl
ÖZV. RAVASZ J
Zalai Etel
temetésén megjelente
koszorút, virágot hely
séges bánatunkban r
toztak. A gyászoló c

Köszönetet mondu
nak, akik felejthetetl
DR. VARGA
temetésén megjelente
koszorút, virágot hely
séges bánatunkban r
toztak. A gyászoló család.

A Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat nyári szünidőben felvesz 16 éven felüli diákfiúkat fizikai munkára. Jelentkezés a munkaerő-gazdálkodáson Debrecen, Kálvin tér 11. sz.

Belkereskedelmi Szállítási Vállalat felvesz érettségizett szerviz adminisztrátort két műszakba, valamint egy műszakos gyors- és gépírót.

Megyei Főügyészség azonnali belépéssel 4 órás takarítónőt felvesz. Jelentkezni Simonffy u. 10. II. emelet 247. szoba.

Felvételre keresünk bőrdíszműves és szíjgyártó munkákra dolgozót, betanítással, varrni tudó betanított munkást és női segédmunkást. Jelentkezni lehet Hatvan u. 55. sz.

AGROKER Vállalat raktári munkást alkalmaz. Jelentkezés Debrecen, Diószegi út 3—5. sz.

A Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat munkásszállójára felvesz egy műszakba takarítónőket. Jelentkezés a szálló gondnokságán. Debrecen, Tanácsköztársaság útja 13. sz.

A Debreceni Építőipari Vállalat lakatos-asztalos üzemi számlázó technikust keres felvételre. Most végzettek jelentkezését is várjuk. Jelentkezés: Debrecen, Monostorpályi út 9—11., lakatosüzem vezetőjénél.

A H.-B. m.-i Víz- és Csatornamű-Vállalat püspökladányi üzemmérnöksége vízügyi vagy építőipari szakközépiskolát végzett fiatalt alkalmaz vízbekötési rajzkészítő munkakörbe. Jelentkezés Püspökladány, Kossuth u. 26., üzemmérnökség-vezetőnél.

Faipari gyakorlattal, közép- vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező termelésszervezésben jártas szakembert üzemvezetői beosztásba, kiemelt bérezéssel felveszünk. Játékipari Kisszövetkezet. Debrecen, Teleki u. 36.

Felszolgálót felveszünk. Tsz Üdülő Vállalat, Nagyerdei krt. 1.

Felveszünk női, férfi segédmunkásokat. Cím: Bútoripari Javító Kisszövetkezet, Debrecen, Galamb u. 23.

Gépkocsirakodó segédmunkást felveszünk. Cím: Bútoripari Javító Kisszövetkezet, Debrecen, Galamb u. 23.

AUTÓSZÖV A LAKOSSÁG SZOLGÁLATÁBAN

Soron kívül vállaljuk

LADA 1500 és SKODA S—100 típusú gépkocsi karosszériacseréjét évjárat-módosítással.

Minden típusú személygépkocsi karosszériajavítását, fényezését jótállással vállaljuk.

VEGYE IGÉNYBE SZOLGÁLTATÁSAINKAT!

Debrecen, István út 89.

Telefon: 10-871; 10-688.

NYÍLT ÚJ BOLTUNK!

ETT MŰVEK TERMÉKEIBŐL:

AK- ÉS BÚTORVASALÁSOKBÓL,
S BÚTORZÁRAKBÓL
ÓL, TŰZOLTÓ KÉSZÜLÉKEKBŐL
N GAZDAG ÁRUVÁLASZTÉKOT KÍNÁLUNK!

SZERETETTEL VÁRUNK!

PLUGOR Sándor

Alföld, 1983/1.

figyelő

Levél Plugor Sándornak

Kedves barátom!

Örömmel értesültem új kiállításodról – ezúttal Nyugaton, amely nincs messze tőlünk, hiszen ez a táj nem csupán kapuja, de kapuőrzője is volt oly sok ideig a letűnt századokban. Európa haladó eszméinek vonzásában őseink gyalogosan is megtették az utat a La Manche-csatornáig. Műveidet nem ismeretlen helyről viszed, és nem az ismeretlenségbe. Te bizonyára némi lámpalázzal állsz majd új közönséged elé, jómagam pedig bizakodással kívánok neked jó utat, s nem alaptalanul. Képzeletemben fölgomolyognak a munkáid: egy eredeti szemléletű művész ihletett, megrázó látomásai. A *genius loci* messze fénylő üzenetei, s nem csupán a szűkebb értelemben vett szülőföld sugallatára. Hiszen Kálvin és Szervét lába nyomát nem őrzi ez a táj; annál inkább a mindenkori megújító szellem drámai küzdelmeinek emlékét. Elnézem otthonom falán a két nagy reformátor egymásnak feszülő alakját a te látomásod szerint; két összecsapó lándzsa egy lándzsás korszakban; fegyverré szigorodott eszmék fekete-fehér villanása; egy életre-halálra menő küzdelem mozzanatai a grafika sajátos nyelvén, az egyetemes tanulsággal: jövőnk, reménységünk a lelkiismereti szabadság és a szabad vizsgálódás örök emberi joga bármely türelmetlenséggel szemben. A megragadott mozzanat: letűnt korok történelmi ténye, s mégis: akár az időtlenség határán működő energiaforrás, fölerősíti ma is a szív dobbanását. Itt pedig hallani vélem a képzőművészet esztétikájának roszszalló szavát: hiszen ez irodalmi, tehát a műfajtól idegen gondolat. Azt mondanám rá: ha Plugor puszta illusztrációval próbálná megragadni a figyelmünket, helye lenne valóban a kifogásnak. De a te grafikáidnak semmi közük az illusztrációhoz. A belőlük sugárzó gondolatiság közvetítői nem a szavak, hanem a formák bravúrja. Drámaiságuk, a nézőben értelmi-érzelmi feszültséget teremtő erejük megnyilatkozási formája: a korszerű grafika nyelvezete. Amiről érdemlegesen én szólni nem tudok. Ez a szakma dolga. Az én jogom csupán a vallomás, miszerint a te munkáid fölzaklató hangulatában emberi létünk nagy kérdéseinek titkain akad fönn az elme: élet, halál, küzdelem és múlhatatlan emberség a mulandóság fekete-fehér terein. Provincián túl és innen: az emberiség egyetlen, egységes valóság, az emberi létnek a világ bármely táján azonos nagy kérdéseivel. Ezért bízom abban, hogy nemcsak itthon, de valamivel távolabb az otthontól, Dürer mester világának közvetlen szomszédságában is megértenek majd téged az emberek . . .

Barátsággal köszönt:

SÜTŐ ANDRÁS

lete. A bölcs tájékozódni vágyó (így Somlyó is) „napba nem tekint", jobban kedveli inkább a szélesebb látókörű kérdéseket. Művének leggyakoribb írásjele – tanulmányaiban is – a kérdőjel marad, a megoldhatóság változatainak legbölcsebb jele. Egyetlen válasz csupán a véglet kérdései körül, az azonnal felelők amúgy is inkább megbízhatatlanok, vagy csupán tájékozódásuk horizontja szűk, netán önző vagy alacsony. Rájuk tekintve valóban ne bízzuk másra az „emlékhagyást".

A *Megíratlan könyvek*ben egybefoglalt tanulmányok zöme valóban a jelzett kérdőszavakra keresett és adható, a megírás időszakában feltétlen érvényes, hosszabb-rövidebb válaszokból áll. Bár a „feleletek időszerűsége" változatlanul érvényben maradhat (mondjuk) *Füst Milán* és *Picasso* küldetése vagy művészete körül Somlyó (és a recenzens) ítélete szerint, a „maradék kérdések" napi és jövőbeni aktualitása akár a tengermozgás, meg nem állapodhatik. Az ítéletek változó árnyalataira akár erőművek is építhetők.

Egynéhány cikk vagy tanulmány napjainkban talán már inkább múlt idejű „kortünetként" értékelhető. A „betakarításban" való közlés magyarázatául Somlyó a bevezetőben önmaga szemléletalakulásának felmutatásai mellett az egykori viták lezáratlan és ma is időszerű voltát jelöli, fontosak tehát itt is a kérdőjelek (egyként az írások után látható dátumok), a mai „záradékok" egy-egy korábbi vitacikk folytatásaként.

Somlyó kérdései valóban elevenek, hasonlóképpen a bevezetőben olvasható „magyarázatok" indítékai, pl. a képzőművészet (mai) főkérdésre (van ilyen?) valóban nem a „figuratív és nonfiguratív hamis alternatívája" lehet – inkább a minőség igénye mindkét változat körül. Az egykori „hamis alternatívák" felidézése napjainkban csak akkor elfogadható, ha a megszűkült választék hamis voltára rámutatunk – a „záradékok" jó részében Somlyó ezt meg is teszi.

Kitűnő és „életes" írások szólnak itt a *„film mulandóságáról"* és az *„irodalmi filmekről"*, elsőképp franciákról, mellettük *Felliniről* vagy *Pasoliniről*, utóbb néhány valóban értékes magyar filmről is, az alkotók önálló világáról és értékeiről. Somlyónak a filmművészet iránti vonzódásait egy *Nádasdy László*val folytatott beszélgetés (1976) tárja fel: filmekről és rendezőkről, a filmművészet informatív és művészi lehetőségeiről. Mégis említésre méltó, hogy a filmelemzések között is kivételes helyet kapnak az „irodalmi vonatkozások" *(A tisztességtudó utcalány, A salemi boszorkányok, III. Richárd* és talán a *Candide* legelébb), bennük is a lírikus író jelentkezik.

A kötetet igazán súlyossá az összes „függelékkel" együtt a „Füst Milán-esszé" teszi. Kár, hogy az *Arcok és vallomások* sorozatban megjelent változat (1969) folytatásáról Somlyó „letett" utóbb, noha az elemzés folytatódik, hiszen folytatható (a *„Napló paraboláj*a", *A jelenés*).

Somlyó György ahhoz a (ki tudja, hanyadik?) „esszéíró nemzedékhez" tartozik, akiknek tanulmányaiban nemcsak a dokumentáció és az információ, a tájékoztatás igénye fontos, de a megírás szelleme, ugyanígy módja is. *„Nem rendelkezik azokkal az adottságokkal, sem azokkal az eszközökkel, amelyek az irodalomtudományok jelen vagy leendő doktorait... eddig ismeretlen tények és összefüggések feltárására és értelmezésére avatottá és hivatottá teszik..."* – írja a Füst-esszé utószavában önmagáról (higgyük azt) szerénykedőn. „Avatottsága és hivatottsága" valóban más, elsőképp személyes és lírai. A tudós lírikus szól akár az apróbb cikkek, kritikák és megnyitók, akár a hosszabb Somlyó-tanulmányok soraiból, olyan lírikus, akinél a megvalósulások mellett költői szépségűek még a szándékok is. A recenzens előtt legkivált Picasso és Füst Milán körül, bár a képzőművészeti „figurációs alternatívákra" is vidáman hegyezi fülét.

A még megíratlan tanulmányokat meg kellene írni tehát, akár a doktorok helyett, akár a doktorok után (nemritkán szemben velük), mert erényeik-esélyeik nyilvánvalóak. Az új gyűjtemény még erre is (miként a korábbiak) eleven bizonyítékul kínálkozik – az utolsó a sorban aligha lehet. *(Szépirodalmi)*

BODRI FERENC

PLUGOR Sándor

Plugor Sándor rézkarcai. Közölve: Alföld, 1983/1. Boritón, s belsőben

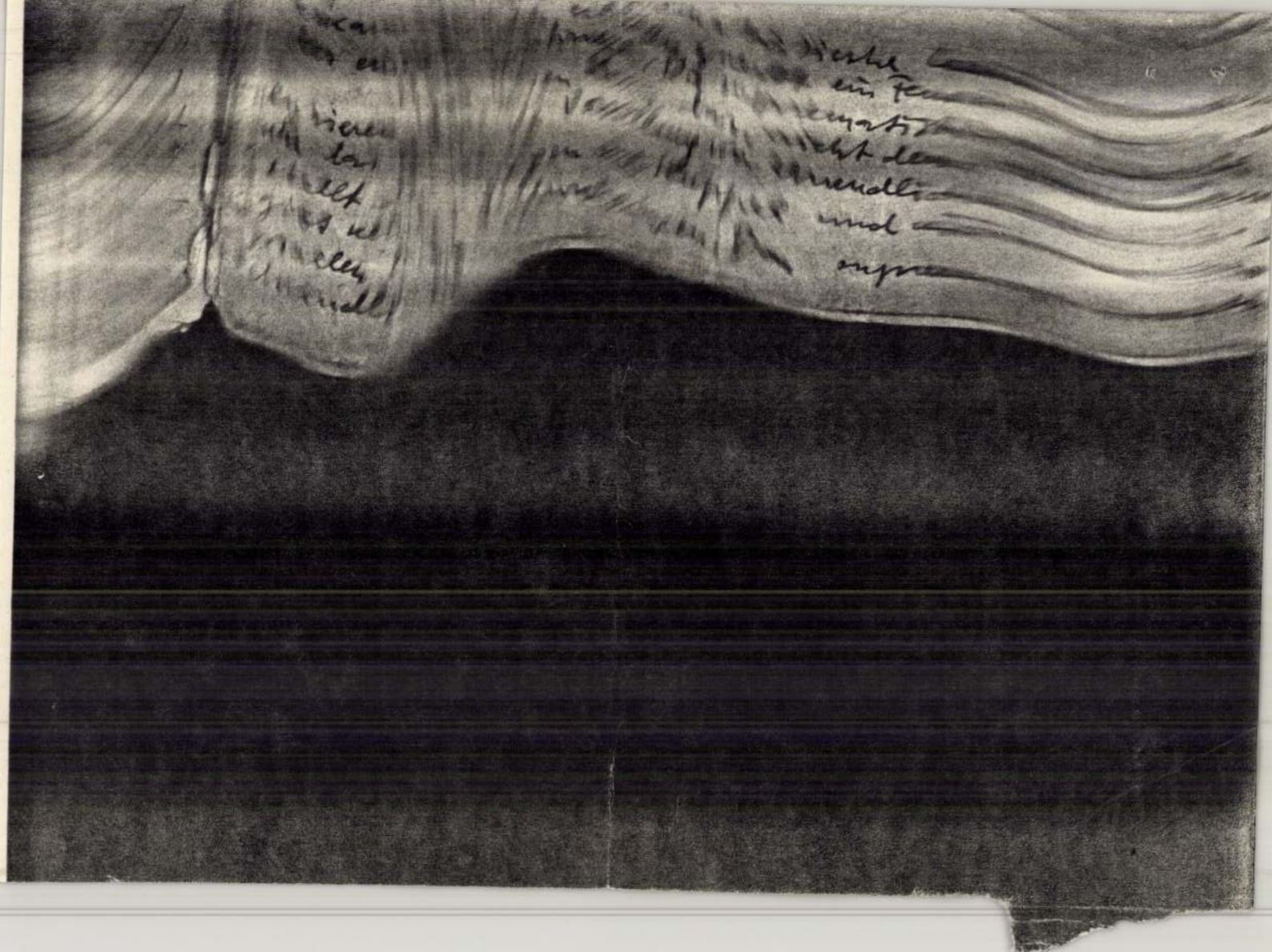

alföld

12 forint

Egy nyárvégi napon

1970-ben hétesztendős kisfiú hunyorog a kamerába a szegényes alföldi paraszthház udvarán, apja . . . egyike a sok tízezer vendégmunkásnak, akiknek Budapest ipara nyújt munkaalkalmat. Ezek az emberek nem találják helyüket sem a falu, sem a város társadalmában. Fellazulnak a családi kötelékek: mi lesz a sorsa azoknak a gyerekeknek, akik ilyen családokban nőnek fel?

Folytatás tíz év után.

Az egykori kisfiú a fiatalkorúak börtönében a feltételes szabadulást kimondó ítéletre vár . . .

A PÁRTFOGOLT

IFJ. SCHIFFER PÁL új, színes filmje

A PÁRTFOGOLT

A film *A fekete vonat* – a rendező 1970-ben készült filmje – egyenes folytatása

A PÁRTFOGOLT

Fényképezte:
ANDOR TAMÁS, IFJ. JANCSÓ MIKLÓS,
Kende János, Mertz Lóránt, Zsombolyai János
Zene: EDDA MŰVEK

A PÁRTFOGOLT

A fekete vonat és a *Cséplő Gyuri* rendezőjének új, színes filmje
Készült a MAFILM – Hunnia Filmstúdióban
Bemutató: 1983. január 27.

MOKÉP

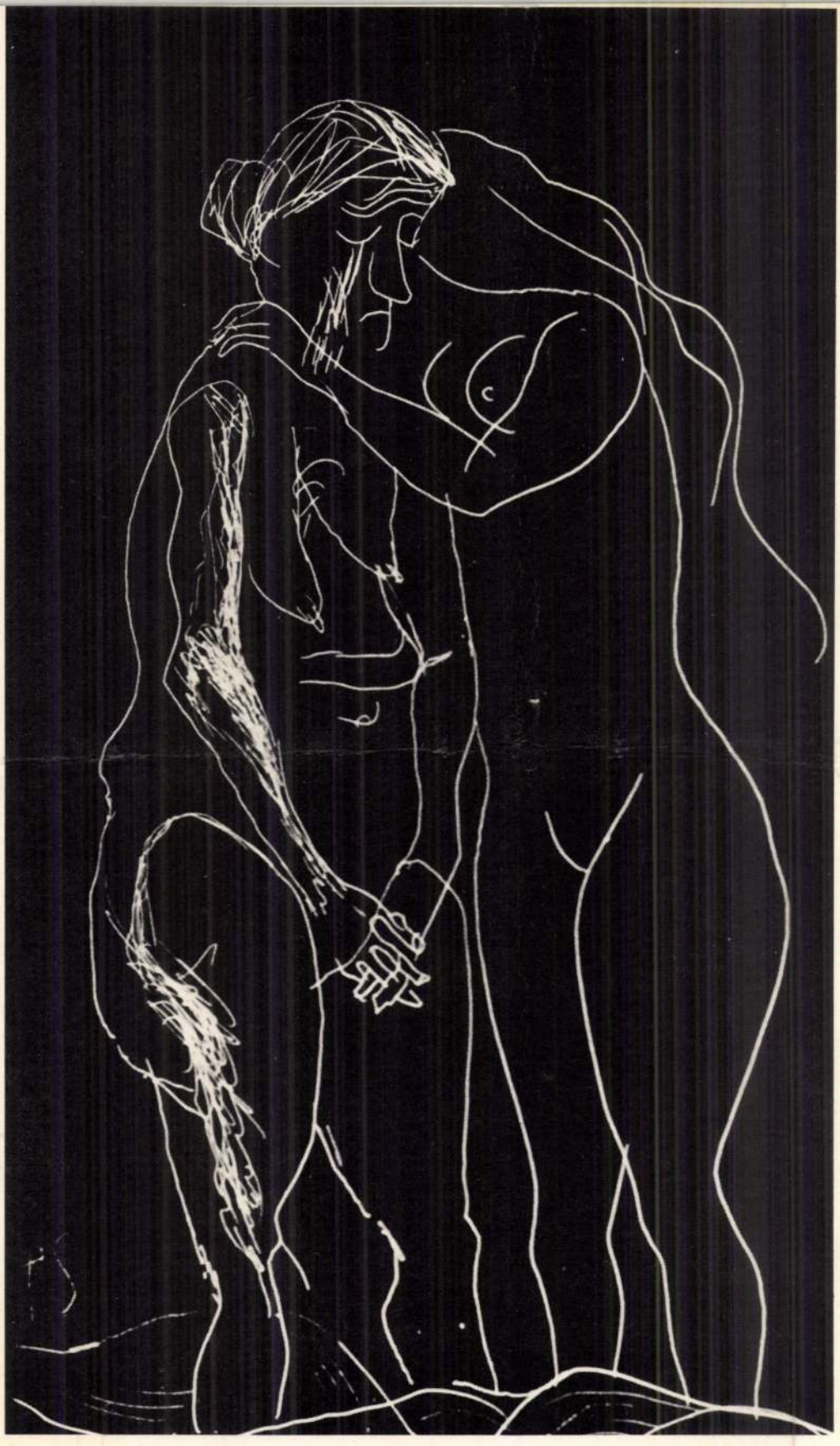

alföld

GÁL SÁNDOR
ORAVECZ IMRE
TAKÁCS ZSUZSA VERSEI

CSURKA ISTVÁN
KISREGÉNYE

NÉMETH LÁSZLÓ
KIADATLAN ÍRÁSA
BÉLÁDI MIKLÓS
TANULMÁNYÁVAL

NÉMETH LÁSZLÓ
REGÉNYEINEK ELEMZÉSE

SÜTŐ ANDRÁS
LEVÉL PLUGOR SÁNDORNAK

ADALÉKOK
A CSÁNGÓ KÉRDÉSHEZ

IRODALMI ÉS MŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT

1983 / 1

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Plugor Sándor festő- és grafikusművész
NAPLÓ (VESZPRÉM)
1982 JUL 20

1021

A LÉLEK REZDÜLÉSEI

Plugor Sándor alkotásai Balatonfüreden

Önarckép

Művészi küldetéssel, hitvallással érkezett.

Alkotásain keresztül nekünk is elmondja gondolatait, amelyben a valóság élményei a szellem magasabb szférájában jelképes életérzéseket fejeznek ki. *Plugor Sándor* munkásságának periódusait nehéz lenne követni. A kolozsvári főiskolán festőnek tanult, de mégis rövid idő múlva művészi megnyilvánulásainak fő kifejezőeszköze a grafika lett. Felismerve saját sorsán keresztül azt, hogy egy korszakváltó apokalipszis gyújtópontjába került, ahol az új erkölcs, az új ideológia újabb évszázadokra nyíló távlatot kell, hogy teremtsen. Lélekrezdüléseinek kifejezéséhez a vonal, a teljes leegyszerűsített grafika jut szerephez. Alkotásain kivétel nélkül megjelenik az ember, a csupa kérdés és óhaj. Az ember, aki feleletet és biztatást várva, reményt és vigasztalást keres. Na és a lovak! A Plugor lovai, akikről annyit álmodik, gyermekkorának érzékenységével.

„Az ember lelkéből sok szép váratlanul kipattan" – mondotta egy nyilatkozatában. A lovak nemcsak kipattantak, hanem élnek, gondolkodnak, sóvárgón is megrendítő erejűek, mintha az égből jöttek volna e földre. Festményein újabban már csak jelzi a ló formáját, ezzel is kifejezésre juttatva e tiszta állat akaratát, dinamizmusát. Rajzait látva nem érzünk semmi tematikai egymásutániságot, kronológiai következetességet. A művész ötletszerűen nyúl a tollhoz, a karcolótűhöz, vagy ha úgy kívánja a gondolat, a teremtés, akkor az ecsethez, a színhez. Kompozíciós elrendezéseiben Plugor arra törekedett, hogy feladatának, s a valóságnak megfelelően a konkrét rajzi és formaelemeket úgy alkalmazza, hogy a néző előtt egy pillanatra se legyen kétséges a jelenések tere, a művész közlési szándéka.

Sütő András egy levelében így ír erről: *„De a Te grafikáidnak semmi közük az illusztrációhoz. A belőlük sugárzó gondolatiság közvetíti nem a szavak, hanem a formák bravúrja. Drámaiságuk, a nézőben értelmi-érzelmi feszültséget teremtő erejű megnyilatkozási formája: a korszerű grafika nyelvezete . . ."*

Plugor Sándor rajzain, festményein üzenetet hozott a Balaton partjára, a Balatoni Galériába. Elhozta a csendet, az akaratot, a szikár erőt, a szelíd békét kívánó galambokat, a sorsokat és a bátorításokat. Kora művészetét alaposan ismeri, de ha rajzol, csak a vonal iramával törődik. Festményein minden olyan tiszta és csendes, mint önmaga, szelídített színei hátukon hordozzák az erőteljes formákat. Képein továbbra is konstruktiv erők uralkodnak. Plugor művészete humusztalajban gyökerezik, de az újabb európai művészetből minden olyan formai, technikai megoldást felszívott, amellyel formakincsét gazdagítani tudta. Plugor Sándor most Erdélyben, Sepsiszentgyörgyön él és dolgozik, több évtizedes alkotómunka áll a háta mögött, és egyre jobban alkalmassá válik arra, hogy e kor tudatszintjén szóljon, művészi alázattal.

Veszeli Lajos

Farkas Árpád Árviz II.

Fotó: Borbás János

HIR

Hirdetéseket megyénkben felvesznek a takarékszövetkezetek is. Hirdetés l is feladható. Telefonon sem hirdetést, sem közleményt nem fogadun

ÁLLÁST KÍNÁL

Megüresedett tanácsi, műszaki ügyintézői, illetve tervberuházói munkakörökbe felveszünk felsőfokú és középfokú szakképzettségű dolgozókat. Jelentkezéseket írásban kérjük benyújtani az előző munkakörök megjelölésével. Városi Tanács V. B. városgazdálkodási és fejlesztési osztály, Balatonfüred, Ady E. u. 6.

A kertai „Jó barátság" Mgtsz. felvételre keres asztalos, ács és bognár szakmunkásokat, valamint segédmunkásokat. 42 órás munkahét van, bérezés a tsz bérszabályzata szerint. Jelentkezés a tsz főagronómusánál személyesen.

Az Országos Müemléki Felügyelőség Veszprém megyei és Balaton-környéki müemlékhelyreállítási munkákra változó munkahellyel keres 5–20 év szakmai gyakorlattal rendelkező kömüves szakmunkásokat. 42 órás munkahét, bérezés: gyakorlattól függően. Jelentkezés: veszprémi müvezetőségen. Veszprém, Tolbuhin u. 18.

Az ÉPGÉP veszprémi gyára (Veszprém, Budapest út 75.) felvételre keres lakatos, esztergályos, festő szakmunkásokat, takarítónőket, valamint szállítómunkásokat. Jelentkezni lehet a gyár személyzeti vezetőjénél.

A KOSZIG Szigetelőanyag Gyára Tapolca felvesz: gépszerelő, villanyszerelő, lakatos, gépjármü-villamossági szerelő, esztergályos szakmunkásokat, valamint betanított és segédmunkára munkavállalókat. Kereseti lehetőség szakmunkások részére 4000–5000 Ft/hó, továbbá kettőhetes jugoszláviai tanulmányutat biztositunk részükre.

A Kohászati Alapanyagelőkészitő Közös Vállalat, Veszprém, Ibolya u. 8. felvételre keres bér- és munkaügyben jártas adminisztrátort és „C" jogositvánnyal tehergépkocsi vezetőket.

A Veszprém megyei Állami Épitőipari Vállalat faipari technikust keres felvételre faszáritó berendezés kezeléséhez. Jelentkezés a komplettációs főüzem vezetőjénél Veszprémben a Házgyár út 1. szám alatt.

A Szakszervezetek megyei Tanácsa Veszprém, Lenin liget, négyórás munkaidővel takarítónőt felvesz. Fizetés megegyezés szerint.

ÁLLÁST KERES

Közgazdasági érettségivel, fiatal nő állást keres Veszprémben. Levelet: „Szeptember 11." jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

40 éves nő, 20 éves vendéglátóipari üzletvezetői gyakorlattal, azonnali belépéssel állást keres, bárhol. Levelet: „Jó dolgos" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

Gyengeáramú villamos üzemmérnök 4 éves gyakorlattal állást keres. Levelet: „Szerencse" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

Lakatos szakmával másodállást vállalok. Minden munka érdekel. Levelet: „512" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

INGATLAN

Szentgál, Táncsics u. 17. sz. alatti ház eladó. Érdeklődni a helyszínen, vagy Dózsa Gy. u. 6. sz. alatt.

Kétszobás, összkomfortos, központi fütéses, egyedülálló, családi ház eladó Érdeklődni: Horváth Sándorné, Tapolca, Csobánc u. 12.

Kétszobás, komfortos, alápincézett családi ház + melléképülettel eladó. Érdeklődni: mindennap Szili Tibor, Zánka, Ujhegy u. 1.

Balatonfüreden (Arács) 810 n.-öles, közmüves (viz, villany van), körpanorámás üdülőtelek eladó. Jelenleg családi ház, későbbiekben üdülő épithető. Dr. Kusnyerik. 1124 Budapest, Gébics u. 17.

Eladó 350 n.-öl szőlő Becehegyen, közmüvesitett. Érdeklődni: Balatonederics, Kossuth u. 18.

Szőlőt vennék Somlón pincével, felszereléssel. Levelet: „Kordonos" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15.

2 szobás, komfortos, kertes családi ház sürgősen eladó. Érdeklődni: mindennap, Pétfüdő, Akácfa u. 24.

Eladó Berhidán 575 n.-öl házhely. Érdeklődi lehet bármikor, Berhida, Péti u 12.

Veszprémben, Margit tér 7. számú kétlakrészes nagyméretü családi ház, udvarral beköltözhetően eladó. Pincéje gombatermesztésre, mühelykialakitásra alkalmas. Érdeklődni: szombat vasárnap a helyszinen.

Eladó Almádi mellett Szentkirályszabadján 500 n.-öl telek bekerítve, közmüvesitve, kevés épitőanyaggal. Cim: Bendéné, Tatabánya II., Bánhidai lakótelep 214. III/11.

Balatonalmádiban 250 n.-öles, panorámás telek sürgősen eladó! Érdeklődni lehet: Pátka, Petőfi u. 53/A.

250 n.-öl telek eladó. Érdeklődni: Balatonkenese, Széchenyi u. 32.

Balatonalmádiban Hunyadi u. végén ikerházzal is beépithető közmüvesithető telek balatoni kilátással eladó. Dr. Fodor, Veszprém, Egry J. u. 16.

Lovason müút mellett, Balatonhoz 1 km-re 294 n.-öl telek, beépithető eladó. Rácczine, Csopak, Veszprémi út 21.

LAK

Elcserélném v másfélszobás O veszprémi kiseb „432" jeligére megyei Lapkiad Veszprém, Szab

Második emel szobás hallos vetkezeti lakás OTP-átvállalássa beköltözéssel. L feld út" jeligé megyei Lapkiad Veszprém, Sza

Budapesti szol nácsi bérlakást rélnék. Levél Miklós, Veszp ltp. 3/D. I. em.

Budapesti bás + konyha kásomat elcseré méretü házra B kén, lehetőleg gyében. Felúj dekel. Levelet igére a Ves Lapkiadó Vállo rém, Szabadsá

Veszprém, D fiú, vagy 2 leán ponti fütéses bú fürdőszoba-, kon kiadó. Levelet: ben" jeligére a gyei Lapkiadó Veszprém, Szab

Pápán, a Kili 69 nm-es, 3. szo kezős lakás ela 1983-ban. Polgá Kilián lakótelep em. 9.

Eltartási szo Veszprémben, 3 szobás tanác veszprémire cse rer Lászlóné, csy-Zs u. 19. fs.

Szombathely 2 szobás komfor tanácsi lakásé retü, sajáttulaj környékit. „Lak jeligére választ hirdetőbe kérem

Ertesitjük fogyasztóinkat, hogy a megjelölt időpontokban, a felsorolt transzformátorkörzetekben

áramszünet lesz:

1982. július 21-én 7–18 óráig

Sümegprága+Tsz-üzemegységek, Sarvaly erdészház, Sarvaly kőbánya, Bazsi I–II.+Tsz, Mária-major, Zalaszentgróti állami gazdaság sümegcsehi üzemegysége.

1982. július 22-én 7–17 óráig

Sümegen a Lenin út, Ady Endre telep, AKÖV, Öreghegy, Csabrendek I–II–III., Csabrendek Tsz-üzemegységek, (gépműhely, Ilona-major, Csabi-puszta, Kókusz-major, szárítóüzem, Nyires), Kistárkány, Nagytárkány, Bauxit.

ÉDÁSZ Üzemigazgatóság Zalaegerszeg

A Nitrokémia Ipartelepek veszprémi gyermekintézetéhez

felvesz két nyugdíjas dolgozót

Az intézet területén napi 4 órás kisegitő fizikai munkára egy férfi, napközis felügyelet ellátására napi 3 órára (munkaidő 4,30–7,30 óráig) egy női dolgozót. Fizetés a kollektív szerződés szerint.

Jelentkezni lehet minden nap 7–15 óráig a veszprémi gyermekintézetnél. (Felszabadulás u.)

kos, Farkas Árpád és mások műveihez. E munkákhoz kapcsolódóan Illyés Gyula illusztrációkról beszél, melyek „egyszerre lelkiek és valóságosak, szépek és igazak". Sütő András így ír róluk: „Az én jogom csupán a vallomás, miszerint a te munkáid fölzaklató hangulatában emberi létünk nagy kérdéseinek titkain akad fönn az elme: élet, halál, küzdelem és múlhatatlan emberség a múlandóság fekete-fehér terein." A poézishez szegődő, költők és írók vers-szavát, regény-hangját meghalló és megrajzoló művész munkáiban Szilágyi Domokos a rajzolni tudó (Plugor legelső rajzcsillaga láthatóan Szalay Lajos), szüntelenül kutató, az árnyalatokra fogékony, de mindig a lényeget kereső művészi szándékot tisztelte. PÖ SÖ rajzónja elé is odaült, hogy rajzfelvétel készülhessen róla az Öregek könyvébe. S Szilágyi Domokos a rajzolt képére odaírta:

„A tanulság mindig ott
csak ennyi: a Semmi."
az ember mögött

A versek (vagy dráma, prózai mű) átálmodása, a szöveg rajzolt képpé változtatásakor Csurka István szerint „arról van szó, hogy megzendül egy-egy komor, baljós, de ugyanakkor fényes és magasságos sorstragédia a költő húrján, az Adyén, az Illyésén, a Szilágyi Domokosén s a komor zúgás akarattá áll össze egy Plugor-lapon. Akarattá, kiáltássá és kiállássá".

Plugor Sándor grafikái fölkiáltások; írói művek talapzatára fölépített, a szabadság óhajtásában fogant pörölő kérdések és sistergő feleletek, a papír fekete-fehér hadszínterein zajló indulatkicsapódások, léthelyzet-lejegyzések — önmagukért s érettünk egyaránt. A testvérműfajoknak, írótestvéreknek: KÉZFOGÁSOK a limesek fölött is.

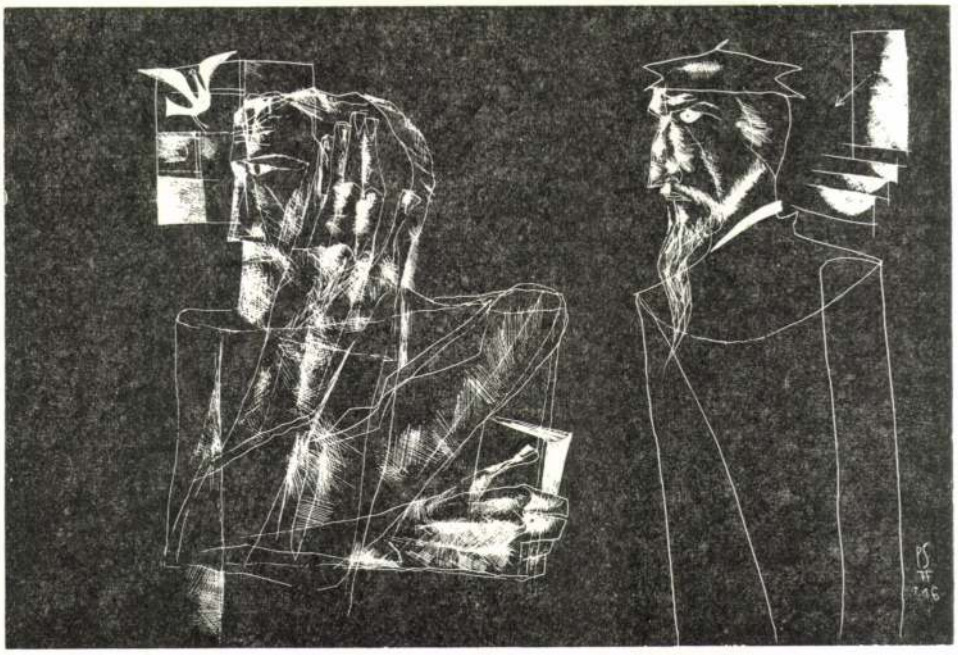

SÜTŐ ANDRÁS: SZERVÁT — KÁLVIN

SZEMLE

VALÓSÁGKÖZELBEN

(Sorozatzárás ürügyén)

Egy olvasónapló — bármily szívesen írja szerzője — nem Szabó család.

A fenti címmel — több-kevesebb rendszerességgel — három éven át jelent meg a Forrásban a szociográfiai irodalmat tallózó kritikai rovatunk. A szemlét általában kéthavonként közölte a folyóirat, s három év alatt mintegy félszáz munkára hívhattuk föl a figyelmet. Mivel vállalt föladatunk végére értünk, illő, hogy megköszönjük az olvasó érdeklődését, és valamiféle summázatot, összefoglalást készítsünk. Három év nem nagy idő egy mégoly fiatal műfaj történetében, és a félszáz kötet a könyvespolcon is kevés helyet foglal el. Messzire tekintő következtetéseket tehát nem vonhatunk le, legföljebb néhány általánosításra gondolhatunk.

A félszáz kötet — leszámítva Veres Péter vizsgálódásainkhoz iránymutatásnak, „mottónak" választott **Gondolkodó társadalom** című cikkválogatását — kivétel nélkül a mai magyar szociográfiai irodalom termése volt. Akadt közöttük gyűjteményes mű, antológia és évkönyv, de a zöm egyéni teljesítményt tükrözött. A kötetek a mai magyar szociográfiai irodalomnak — és a mai magyar társadalmi valóságnak — csak egy szűk szeletéről adhattak képet, hiszen az elmúlt három év minden magyar nyelvű szociográfiai munkáját nem vizsgálhattuk, és magában a folyóiratban másutt — rovatunkon kívül is — szó volt ilyen könyvekről. A művek kiválasztásában inkább a véletlen, mint a minőségi ítélet vezetett; talán épp ezért lehetett a rovat csepp a tengerből, részlet az egészből, jellemző a teljesből.

A műfaji megjelölést — szociográfia, valóságirodalom — a lehető legtágabban értelmeztük: beletartozónak vélve a szépirodalmi megközelítéstől az akadémiai értekezésig igen sokféle könyvet, a rádióban elhangzott dokumentumjátékot éppúgy, mint a társadalomtudományi esszét, a statisztikai adatok feldolgozásán alapuló elemzést éppúgy, mint az önéletrajzi elemekkel átszőtt empirikus vizsgálatot, a néprajzi tárgyú riportot éppúgy, mint az írói interjút. Ezt a tágasságot persze a vizsgált anyag diktálta. Ha a mai magyar szociográfiai irodalomra valami alapvetően jellemző, akkor az éppen a műfaji tágasság, a társadalmi jelenségek sokoldalú megközelítése. A statisztikai összesítés, a dokumentumok közlése, a kérdőíves módszer, a személyes impresszió, a riport, az interjú, az elmélkedés, az utópia — mind helyet kapnak a mai szociográfiában.

Amennyire az eszközök sokfélesége a műfaji gazdagodás lehetőségét sejteti, épp annyira jelzi a szociográfiai irodalomból — az irodalom kiszorulását. Amiben a mai magyar valóságirodalom nehezen viseli el a hagyományokkal az összehasonlítást, az éppen az irodalmi minőség. Ami a mai magyar szociográfiából leginkább hiányzik, az a szépírói, alkotói, anyagformáló jelenlét, a művészi látomás és indulat. Ha a mai szociográfiai irodalom iránt megnyilvánuló érdeklődés beszűkülésére, a valóságirodalom megcsappanó hatására gondolunk, az egyik ok bizonyára ebben keresendő. Az „ellenpéldák" is ezt látszanak igazolni: ha a közelmúlt évek — rovatunkban vizsgált — legfontosabb szociográfiai műveire kellene szavazni, leghamarabb (minden túlírtsága ellenére) Moldova György **A szent tehén** című könyve, Mezei András interjúkötete **(Ilyen gazdagok vagyunk?)**, Enyedi György kitűnő esszéje **(Falvaink sorsa)**, Pünkösti Árpád néhány riportja és talán legelsősorban Hajnóczy Péter megrendítő dokumentuma **(Az elkülönítő)** jut eszünkbe. Ha a magyar szociográfiai irodalom jövőjére gondolunk, azt kívánjuk, minél kevesebb legyen benne a száraz adat, a nyers dokumentum, a megformálatlan magnetofonszöveg, és minél több a szuverén írói jelenlét, az egyéni és önálló világmagyarázat, a művészi elhivatottság és alkotóerő, az anyagformáló mozdulat.

A félszáz könyv az első pillantásra felölelte a mai magyar társadalom számos problémáját, a valóság teljességét. Szó volt az urbanizáció folyamatáról, a falvak életéről, a bejáró munkásokról, az ifjúság, a nők helyzetéről, a találmányok sorsáról, és terítékre kerültek olyan periferikusnak és szélsőségesnek látszó kérdések is, mint a hippivilág, az öngyilkosság, a házasságon kívüli szerelem. Mintha a leghangsúlyosabb a mai szociográfiai irodalom számára a városiasodás folyamatának a vizsgálata lenne: a félszáz könyv körül legalább hat ezzel a kérdéssel foglalkozott: három év alatt szociográfia jelent meg Nagykőrösről, Dunaújvárosról, Veszprémről, Debrecenről, de ez a kérdés állt két külhoni munka, a **Korunk évkönyve,** valamint az **Ember és város** című tanulmánykötet középpontjában is. A parasztszociográfiát, a falusi élet, a mezőgazdasági termelés elemzését háttérbe szorította a városi életforma, az urbanizációs folyamatok vizsgálata. Ez minden bizonnyal a társadalmi valóságnak is megfelelő tendencia.

Ugyanakkor azt is látni kell, hogy egy sor kérdés ma nem kap kellő hangsúlyt a szociográfiai irodalomban. A falu külső képének megváltozását a gépkocsi ablakából is látni. Ám igen keveset tudunk a falusi életforma megváltozásának belső folyamatáról, az aprófalvak sorsáról, a falun élők gondolkodásmódjáról, erkölcsi magatartásáról, életszemléletéről, a paraszti gazdálkodás átalakulásának emberi oldaláról, drámáiá-

Forrás 1982 / 11

Plugor Sándor

MŰVÉSZET

SÜMEGI GYÖRGY

A VALÓSÁG FEKETE-FEHÉR TEREIN

— Plugor Sándorról —

Ha a mai magyar képzőművészet térképét szeretnénk megrajzolni, akkor jelentős határlépéseket kell tennünk északra ugyanúgy, mint délre vagy keletre. Hiszen ki vitatja (ki vitathatná?) ma már azt a tényt, hogy a magyar képzőművészet s tudjuk jól: irodalom, színházművészet, néprajzi és művészetkutatás fontos műveit rajzolják, festik, írják, rendezik és szerkesztik Erdélyben (Románia), a Vajdaságban (Jugoszlávia), Szlovákiában (Csehszlovákia) és Kárpátalján (Ukrán SZSZK) is. Hiszen például nemcsak az első világháború előtti, hanem a teljes nagybányai művésztelep egész története szerves alkotóeleme, sok vonatkozásban fundamentuma a modern magyar képzőművészetnek is. Nagy Imre zsögödi fészke, Mattis-Teutsch János brassói műterme vagy Kós Károly kolozsvári őrhelye még ma, haláluk után is hat, és a jövőben is fog hatni. A nagyobb figyelmet régen kiérdemelték a határainkon kívül élő képzőművészek is. A Nyugat-Európában és Amerikában dolgozó magyar származású festők, szobrászok és grafikusok második kiállítását rendezik meg ez év végén Budapesten, s talán nem képtelenség óhajtani azt sem, hogy egyszer együttesen mutassák be a Közép-Kelet-Európában élő magyar képzőművészeket is. Mondjuk először Budapesten s aztán esetleg a szomszéd államok fővárosaiban is. Hiszen a ma dolgozók közül nemcsak Schöffer Miklós vagy Vasarely Victor művészete lehet fontos számunkra Franciaországból, hanem Gy. Szabó Béláé vagy Miklóssy Gáboré is Kolozsvárról s művésztársaik munkái Szatmárról, Nagyváradról, Szabadkáról, Csíkszeredából, Kassáról, Ungvárról, Marosvásárhelyről vagy éppen Bukarestből. Olyan alkotóké, képzőművészeké, akiket mi, ma Magyarországon alig-alig, még az ottani írókhoz és színházművészekhez képest is kevéssé ismerünk, ismerhetünk.

A magyar képzőművészet őrhelyei közül az egyik legtávolabbi — de mégis milyen közeli! — ponton, Sepsiszentgyörgyön dolgozik Plugor Sándor. Művei aláírójaként PS, a költőbarát Szilágyi Domokos megnevezésében: PÖ SÖ. Legutóbbi, balatonfüredi kiállításakor így vallott önmagáról:

„1940-ben születtem a háromszéki Kökösön, melynek határában a negyvennyolcas székely forradalmár, Gábor Áron elesett. Tizennégy esztendős koromban Nagy Pál fesztőművész-pedagógus tehetségkutató útja indított el a marosvásárhelyi képzőművészeti középiskolába, majd 1958-ban a kolozsvári főiskola festészeti szakára, melynek elvégzése után egy Brassóban megjelenő folyóirat grafikusa, később a sepsiszentgyörgyi múzeum, s a helybéli Állami Magyar Színház alkalmazottja lettem. 1961-től rendszeresen jelennek meg illusztrációim szépirodalmi lapokban, elsősorban az Utunkban, 1962-től kiadóknak, az utóbbi években az Európa Könyvkiadónak is dolgozom.

Grafikusa vagyok Szilágyi Domokos Öregek könyve című kötetének, s a Szarvasokká vált fiúk című balladagyűjteménynek, mely az 1976-os lipcsei könyvkiállítás díjazottja". Egyéni és kollektív, hazai és külföldi kiállításokon 1964-től szerepel — festményeivel és grafikáival — Bukaresttől Amerikáig, Zágontól Svájcig, Hajdúböszörménytől Balatonfüredig.

Plugor illusztrációkat, irodalmi kísérőrajzokat készített Csokonai, Petőfi, Ady, Tamási Áron, József Attila, Illyés Gyula, Sütő András, Kányádi Sándor, Szilágyi Domo-

formákat adnak számunkra, folytathatók, fönnmaradnak, sőt, egyre inkább már nem egzotikus részei lesznek a magyar kultúrának. Nagy Lászlót nem lehet népi költőnek nevezni, mint Sinkát; Nagy László világirodalmi méretű költő, miközben a népiséget minden ízében tartalmazza, kifejezi, a legtermészetesebb életeleme. De már az egységes magyar kultúra képviselőjeként. Lényegében már Csoórinál sem lehet tetten érni a nyugat-európai típusú költészet és a népköltészet valamiféle együttesét, mert ő maga is abban az univerzális világban, amit nemzeti kultúrának hívunk ma, gondolkodik és ír. A magyar költészetre és a magyar kultúrára annyira jellemző nyugati és keleti ágazat végre magasabb szintre jutva eltűnik. Adyban még teljes súlyával jelen van a keleti természet és a nyugati sóvárgás. Benne a kettő még harcol egymással. Ő egyénileg megteremti a szintézist, de a magyar kultúrában akkor az még nem volt meg.

Petőfinek és Aranynak az a jelentősége, hogy a népi kultúrának a nemzeti kultúrával való teljes eggyé válását megindították. Ezt soha többé senki megállítani nem tudja, sőt egyre mélyebb rétegeket tártunk föl nemzeti kultúránk számára. Nem az volt a cél, hogy csináljunk egy elzárkózó parasztkultúrát, hanem — mivel a parasztkultúra tartalmazza azokat a nagyon ősi rétegeket, amelyek nélkül a modern civilizáció az elidegenedésnek van kiszolgáltatva — a népi kultúrába való visszakapcsolódás. Picasso is azt csinálta, amit Nagy László. Ugyanezt akarom én is. A hagyománynak, a most már több kontinensre kiterjesztett értelemben használt népi kultúrába való — ebbe az archaikus görögöt, az afrikait, az indiánt, az óceániait és az európai parasztkultúrát is beleértem — a teremtő visszakapcsolását. Enélkül a századvégi civilizáció elveszne. A mai összezavart, érték nélküli, manipulált, elidegenedett civilizáció, ha eljut arra a pontra, hogy ezt a széles értelemben vett népi múltat el akarja vágni — mint ahogy mindenféle kommersz kísérletben ez történik —, akkor elvesztünk. Nincs az a bölcs politikus vagy közgazdász, aki megmentsen minket.

Mégis, ma, 1982-ben Nagy László után és Nagy László nélkül hogyan szállhat szembe a költő ezzel a civilizációs szennyáradattal?

A régi közösségi erkölcs tekintetében a mi századvégi civilizációnk olyan falba ütközik, amire még nem volt példa a történelem során. Machiavellista világban élünk, egyre tudatosabban és egyre mélyebben machiavellista világban. Itt az őszinteségnek és az egyszerűségnek össze kell törnie. Nagy László költészetében is a moralitás ütközik bele a végletekig manipulált, elidegenült, kommercializált világ iszonyatos vastraverzeibe. Én azt mondom: modernnek lenni ma annyit jelent, mint értékeinket megvédeni. Egy politikus hol a mestere, hol ennek a civilizációnak az áldozata. Ma nem úgy van, hogy egy hadvezér a legmagasabb pontról osztogatja szárnysegédeinek az utasításokat; ez az elidegenült civilizáció olyan mértékig elszabadult, hogy őt is sodorja magával. Személyes jó tulajdonságai ellenére is. Ebben az áradatban kell megállni az értékek autonómiájába kapaszkodva, ebben az áradatban kell költőnek lenni.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 188-068, 337-748, 340-726
Plugor Sándor
FORRÁS
1994 ÁPR

1021

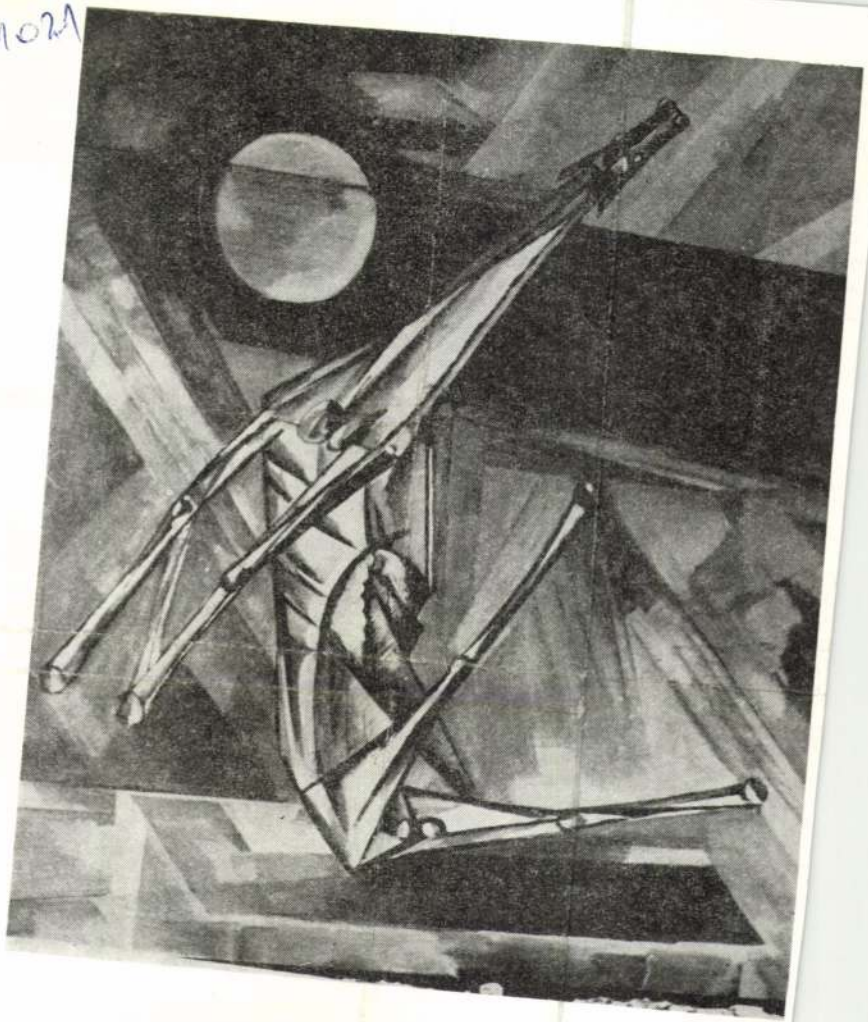

PLUGOR SÁNDOR MUNKÁJA

kai kiállítását rendezték meg 1984 februárjában Kecskeméten, az Erdei Ferenc Művelődési Központban. A kiállítást Lezsák Sándor költő nyitotta meg.

* * *

Lengyel Gyula karikatúráinak kiállítását 1984. február 17-től március 18-ig tekinthették meg az érdeklődők az Erdei Ferenc Művelődési Központban. A kiállítás megnyitóját Lakatos Ernő, az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztályának vezetője tartotta.

* * *

A Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara 1984. február 24—25-én Erdei Ferenc Napokat rendezett. A rendezvénysorozat közepette Erdei Ferenc és munkássága címen emlékülést tartottak.

* * *

Decemberi számunkban tettük közzé az Erdei Ferenc és a Futóhomok címmel hirdetett pályázat felhívását. A felhívás a pályaművek leadási határidejét 1984. április 30-ban állapította meg. A Bács-Kiskun megyei Tanács a pályázat határidejét 1984. július 30-ig meghosszabbította.

* * *

Forrás-estet rendeztek 1984. február 16-án Szekesfehérvárott, az Építők Pintér Károly Művelődési Házában. Az esten Bakonyi István mondott bevezetőt, majd Hatvani Dániel, Buda Ferenc és Füzi László beszélt a folyóirat munkájáról. — A Magyar Írók Szövetségének Dél-Magyarországi Csoportja 1984. február 27-én folyóiratunk szerkesztőségének tagjait látta vendégül. Ennek során sor került a Tiszatáj szerkesztőivel való találkozásra, s az írócsoport tagjaival való eszmecserére is, majd pedig Forrás-est zárta az egész napos programot. Az esten — melyet a Bartók Béla Művelődési Központban rendeztek meg — Hatvani Dániel, Buda Ferenc, Füzi László, Kovács István, Pintér Lajos vett részt; a házigazda szerepét Mocsár Gábor író töltötte be.

lamint ennek hatására az ország különböző helyein készített nemeztakarók, csizmák, köpönyegek, kalapok, kesztyűk és tarisznyák egyaránt megtekinthetők lesznek a kiállításon.

A Katona József Múzeum e munka tudományos megalapozásához átfogó jellegű tanulmánykötetet jelentet meg. A tanulmánykötet „Hagyományos nemezkészítés Eurázsiában" címmel 250 oldalon, 50 oldal képanyaggal, hatszáz példányban készül.

Május 6—13-a között egyhetes nemezkészítő tanfolyam színhelye lesz a SZÓRAKATÉNUSZ Játékműhely és Múzeum. Az ország különböző művelődési házaiból, múzeumaiból ide érkező tanfolyam- és szakkörvezetők, múzeumi pedagógusok, külföldi és magyar textilművészek a meghívottak. Az ő feladatuk lesz, hogy hazánkban minél többen megismerkedjenek ezzel az elfelejtett mesterséggel és művészeti ággal.

Bács-Kiskun megye vezető kulturális intézményei, valamint más országos és megyei közművelődési és tudományos intézmények együttes támogatásával jött létre az a tudományos tanácskozás, amely e rendezvénysorozat befejezése lesz május 17—19-e között. Erre Kőrösi Csoma Sándor, nagy keletkutatónk születésének 200. évfordulója alkalmából kerül sor.

A három napos tanácskozás előadásai felölelik Kisázsia és a Kaukázus, valamint Közép-Ázsia és az azzal határos területek pásztorainak egykori és mai nemezkészítő kultúráját. Külön ülésszakot szentel e művészet mai folytatási lehetőségeinek, valamint a magyar hagyományok feltárásának.

Az elhangzó körülbelül 25 előadást az illető népek legjobb szakemberei tartják. A tanácskozás célja az eddig elért eredmények összefoglalása, népszerűsítése és az újabb nemzetközi kutatások megteremtésének elősegítése, az egymás kultúrájának jobb megismerése és megvédése érdekében.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

Podolini Németh Kálmán

1974 MÁJ 17

szobrászművek

Északmagyarország

— **Podolini Németh Kálmán** szobrászművész, a Szépművészeti Múzeum nyugdíjas főrestaurátora szobrai láthatók a tokaji Bláthy György Művészetbarátok Köre soron következő, 114. tárlatán. Május 17-én, pénteken este nyolc órakor a művész életútjáról tartanak vetítettképes előadást, majd maga a tárlat nyílik meg 10-én délelőtt, a helytörténeti múzeumban.

11.00: Fizika
12.10: Német nyelv
13.35: Orosz nyelv

1021

Van-e a művészetnek ábécéje?

BESZÉLGETÉS PLUGOR SÁNDORRAL

Jó néhány évvel ezelőtt kezdtem meg Plugorral egy interjút, akkor, amikor hazajött Amerikából. Mit tapasztaltál ott, kérdem. Azt, felelte. Mit? Hogy egyetlen hatalom van ma az emberek szemében, a technika. Minden felfut és lefut, születnek új irányzatok és felélednek régiek. Egy-egy új stílus, irányzat, filozófia vagy felmelegített régi ki se tud bontakozni, el sem éri a virágzást, és már kimerül, elavul, meghaladottá válik. Csak egyetlen tekintély, egyetlen elismert erkölcsi és valóságos hatalom létezik: a technika. A műszaki tudás. Ott van fejlődés, ott van igazolható értelem, a technika nagyszerű, félelmetes, esodálatos, nem csoda, hogy fogva tartja ott a tömegek gondolkozását, fantáziáját... A művészetre az ottani ember annyiban reagál, amennyiben kapcsolatba tudja hozni a technikával. Ez a jelenség aztán általánosodik: a művészetnek is csak a technikai részét értékeli. Sőt, azt jobban, mint a tartalmát. Mondjak egy érdekes példát: elmentem meglátogatni New Yorkban Szalay Lajost, aki szerintem a huszadik század második felének legnagyobb grafikusa. És mit láttam? Csodálatos dolgokat csinál, és nehezen él. Aztán mit láttam a művészeti piacokon, őszereken? Hogy aki utánozza őt, az sokkal jobban keres, mint ő maga — mert az eltanulja, kiszűri belőle a technikát, az eredeti mondanivalók mélysége nélkül — s a technikát olcsó, divatos semmiségek szolgálatába állítja...

Most itt ülök a sepsiszentgyörgyi műtermében és nézem a lovait: rajzokon, metszeteken, festményeken lovak. Ezt vagy húsz éve kezdte: felbukkantak rajzain, s az emberalakok közt egyre gyakoribbá váltak kutyák, macskák, lovak. A ló — mint szerkezet, a ló mint égre üvöltő farkas, mint pegazus, mint iszapba süllyedő, vergődő élet, ló vörös és kék. A ló mint futógép. Mint a futás ki a világból; a ló mint szállítmány, mint rakétakilövő állvány, mint a megfeszített; mint érzés és kifejezés egysége, az abszolút kifejezés, ahol a kifejezés tartalma elválik már a hordozójától...

Ám miért épp a ló, nyűgösködöm, miért meri a lóval megcsinálni azt, amit az emberrel nem akar. Az „emberrajzai" mások: többnyire egy mélységesen statikus, elrévült állapotban rajzolja meg az embereket, hajszálvonallal, ahogy áttűnően, de nagyon határozottan kiemelkednek semmiből, általában csak néznek, vagy ülnek-állnak, vagy úgy mennek, mintha szoborként usznának a levegőben; ezüst hajszálak, amelyek a világ fekete, befagyott tükrére hullotak; tulajdonságokká átszellemítve, mondjuk, inkább úgy: átpszichologizálva... Elnézem például egy nagyméretű rajzát irodalmi életünk egyik nagyméretű személyiségéről. Mi derül ki a képről: *Bérci sas,* hogy ezt tudja magáról a modell... *Okoskodó keselyű,* ezt fedezi fel rajta a művész. A királysas vonásaiban azonosítja a dögkeselyűt... Csodálatos, lenyűgöző — a művész nem tud saját tudatának parancsolni: akárhogy szereti is a modellt, azt látja meg benne, ami a környezete és saját maga számára belőle a leginkább el szeretne rejtőzni.

Szóval, visszatérve a lovakra, folytatja Plugor, nézd meg, a tömbházlakó kisgyerekeket, milyen izgalom ficánkol bennük, amikor összefutnak egy kismacska, egy kutyakölyök, egy ló miatt. Érzik *a nagy találkozás* izgalmát: a lét egy másik formájával találkoznak... mintha mi egy marslakóval találkoznánk... mi úgy nőttünk fel, hogy tízéves korunkra minden a helyére került bennünk és a világban... megvolt a kozmikus világképünk: ember, állat, növény, természet, öreg, fiatal, születés, halál, élet... A természetből kiszakított, elszakított környezetben ez a világkép hézagos, konfúzus, ingatag a gyerekekben... Na, de, szúrom közbe, ezt úgysem lehet képzőművészettel pótolni...

Nem is, mondja, de nem ez a lényeg, figyelj ide! A lényeg az, hogy a tudat és az ösztön között szakadás áll be. A tudatot a technika uralja, a technika betölti és kitölti és meghatározza... csakhogy az eredeti emberi tartalmakat a tudattal szemben az ösztön, az ember ösztönvilága őrzi. Tudat és ösztön összeütközésében mindég az ösztönnek van igaza... főleg a művészetben ...ezért kell az ösztönt kifejeződéshez juttatni...

Ó, mondom, megint az ösztönösség; az ösztönösség nevében tönkre tették a nevelést, a művészeti nevelést, és összevissza kavartak mindent: bálványozták a tudatlanságot, a szubjektivizmust, a kezdetlegességet, a rángást, a vonaglást, a hisztériát...

Nagyon tévedsz, éppen ellenkező irányban kell levonni a következtetéseket, vág közbe. És legnagyobb meglepetésemre, le is vonja: nézd meg a régi, Európán kívüli nagy művészeteket, az óegyiptomit, a szumírt, az inkát, az ókínait. Mi a lényeg bennük, a közös lényeg, ami szemben áll a mi művészetünkkel? A művész eredetiségének hiánya, felelem. Nem ez a lényeg, int le: hanem az, hogy világkép, azaz tudat, ízlés, azaz ösztön, a kultúra, azaz annak az egész kultúrának a jellege, beállítottsága, stílusa jelen van minden egyes készítményen, legyen az hatalmas épület, vagy apró csecsebecse, ránézel erre a párcentis aranylemezre, egy madárka van rajta, de tudod, hogy az inkák csinálták, és mindaz, amit az inkákról tudhatsz, benne van e kis madárkában. Hatalmas kompozíciók nélkül is szemlélteti és ideológiai teljesség, és a művészi koncepció egységessége minden darabon.

Szóval szerinted az a baj, hogy az európai művészet letért erről az útról? Igen, mondja. Kezdődött ott, amikor felfedezte a perspektívát, a látszattant. Amikor evett a tudás almájából: attól kezdve csak hajszolja a technikát, a festői tudást, a technika mögött azonban fokozatosan lemarad a mondanivaló, de főleg a mondanivaló érvénye: *jelentéktelen, szubjektív kis közlések szolgálatába hatalmas technikát állítanak*... A pszichologizálás, minden esetleges pszichológiai állapot nagy mondanivalóvá akarja felküzdeni magát.

Akkor, mit lehetne már tenni ezzel a művészettel, hogy ennek a sok kapkodásnak, izgágaságnak legyen vége?

Teljesen új képzőművészeti nevelést kidolgozni, néz rám biztatóan... amit Kodály Zoltán kidolgozott a zenei nevelésben, azt meg kellene valósítani a rajzoktatásban is. Vagyis, kérdem, vagyis...? Megkeresni a népművészet, a népművészetünk szemléleti alapelemeit, alapformáit, s megtanítani mindenkit, hogy azokon keresztül fejezze ki magát. Nem a valóság esetleges arcát rögzíteni. Teljesen felesleges, hogy a művészet visszaláttassa a konkrét valóságot. Úgy kell megtanulnunk ábrázolni a dolgokat, hogy az ábrázolásban benne legyen a mi korunk egész komplexitása, és a mi ízlésünk jellegzetességei.

Vagyis valami kanonikus képjelírásra gondolsz? Csak nem úgy, mint te, válaszolja. Azaz embert, tájat úgy transzformálni jelekké, hogy az ne egyfajta titkosírás legyen, hanem szimbólum. A szimbólum mindég sokértelmű, a jel egyszintű.

Hát, mondom, ilyesmivel próbálkoztak már a két háború közt s talán azelőtt is, a szecesszión belül is. És bizony semmi, de semmi értékes nem sült ki belőle!

Azért nem, mert rosszul csinálták; mert mereven, egysíkúan érelmezik a jel fogalmát, mert *a szimbólumot összetévesztik, összetévesztették a sémával.* Az egész modern művészet problematikája ott fut össze, hogy a szimbólum ne váljon sémává; szín, vonal, alak mind-mind jelképes értelmet kell hogy hordozzon... Ám azt hogy lehet elérni? *Úgy, hogy amikor megtanítottuk a kifejezés alapelemeire, a fenti értelemben vett jelbeszédre az embert, hagyni kell szóhoz jutni az ösztönöket.*

Plugor Sándor: Önarckép

Az emberiséget ma is a jó ösztönök tartják meg a helyes úton, amíg megtartják... és nem a zűrzavaros tudat. Az ösztön a tévelygésre kevesebb indítást ad, mint a tudat...

Szép-szép mindez, de ki és hogyan csinálja, hol kezdje? A modern művészetből például kikre gondolsz, akik elképzeléseidet igazolnák? Például... gondolkozik el, Klee olyan... őt kellene tanulmányozni és valahol folytatni, és Vasarelyt is... és...

De te egyáltalán nem ilyen utakon jársz! Én nem, az igaz, én már nem tudok elszakadni attól, amit tanultam, amiben felnőttem, egy bizonyos környezetbe beleszülettem, a falu meghatározott, Marosvásárhely és Kolozsvár realizmusba öltöztetett... az iskoláimat értem, a mestereimet... ebből már nem tudok kivetkőzni.

Ám akkor, kérdem utoljára, kétségbeesve, ha eljutnánk egy ilyen új kanonikus művészethez, mi lenne az eredetiséggel?

Az eredetiség mondanivaló kérdése. Ahol van mondanivaló, ott a közléssel együtt felszínre jön a hozzáfűződő, eredeti vallomás is...

Ezt a vitát a végtelenségig lehetne folytatni... különösen akkor, ha a művész oly szerény és önzetlen, hogy a saját művészetét, a saját művészi gyakorlatát nem tartja eszménynyithetőnek... ha a célt önmagán kívül keresi, saját irányával szemben.

Fogunk is ezen még vitatkozni, de most más szemmel nézem a lovait: hogyan keresi rajta az említett „abszolút kifejezés" ábécéjét, ami éppen lóba van most transzponálva, de átvihető emberre, növényre, kőre... S mosolygok, mert eszembe jut Molnár C. Pálnak, a nemrég meghalt mesternek egy nagyon öregkori vallomása: én, mint tanyasi gyerek, emlékezett az aggastyán, megszerettem először a lovakat... később megismerkedtem a nőkkel is... a művész igaz, nagy feladata, kifejezni a lovat és a nőt, mindazt a sok szépséget, amit a lói és a női test közvetít... De hangosan csak ennyit mondok: Sándor, mindezt transzponáld most át női testbe. Csodálatosakat alkottál Öregekben, Koldusokban, Lovakban, Kutyákban... ugyanilyen értékű nőrajzokat vár ma tőled az emberiség... és ha oly tökéletesen elkapod férfiismerőseid jellemét, alkatát, egy-egy arcképvázlatban, miért nem vállalkozol erre női arcképeken is? Kevés szép nőt rajzolsz, és többnyire akkor is idealizálsz.

Azt hiszed, most az ösztön oldaláról beszéltél, kérdi nevetve. A tudat előítéletei beszélnek most is belőled... de azért a kihívást tudomásul vettem...

SZŐCS ISTVÁN

alandót, hanem
ti mindig, mert
ami állandó, az
az a (jobbára)
teljesülés nála
llal, az akció, a
ovábbélés lehe-
egy tautológiás
ssza, ám ezt a
allón — rögtön
ıné vajon, hogy
selekvéshez ve-
ınnét az előbbi
ntúság — több
áleset kapcsán,
derít — ugyan
y hipotézist, de
ett igazság ér-
l is tovább me-
eséltet a tanúk-
ással — fölpró-
özött és áldozat,
tosabban dönt-
ız elbeszélésbeli
ssá, hogy köz-
tlenül hozzánő,
gy üldözötté (*A*
s, de nem szen-
i: „a tétlen em-
hez, mint az al-
gében mindkét
ző az író halá-
ilát írta meg, s
e éri utól — a
veszi megfigye-
‚favágót". A lo-
hogy ami való-
köznapi igazság-
mód helyét fo-
mód. *A favágó.*
l született, egy
idéztük fentebb,
esszéisztikusan
tolsó „visszacsa-
N.-t, s el is ve-
igrajöttének pil-
Rudolf szövegé-
gatja a kijelen-
az írói szándék
ntését.

INTA BALÁZS

szakaszát idézzük a vízszintes 1.

et első három sora (zárt betűk:
ecézett Gáspár. 14. Az Ot-tó egyi-
ainak címe. 17. A 23. számú sor
egyedül. 19. Össze-vissza vés! 20.
folyója. 24. Merész. 26. A zene és
ıénban (ék. f.). 28. Nátrium vegy-
zenei hang. 33. Azonos mással-
Az első világháborúban bevetett
n becézve. 40. Ebbe az irányba.
pad. 43. Belső helyiségből hallat-
47. Klasszikus és. 48. Fonetikus
giesen. 51. Nyugat. 52. Feltéve.
... 55. Matéria. 58. Nem mozog.
(Garadna). 62. Román Anna. 64.
én! 67. Bab is van ilyen. 69. Fá-
70. Vázlat. 72. A franciaországi
volt a múlt század közepéig.

ború-isten görög eredetije. 2. A
ejű. 3. Becézett női név. 4. For-
5. Iskolai időbeosztás. 6. Ker-
9. Ferenc fél!! 10. Férfinév. 11.
A versidézet utolsó három sora
3. Szaladni. 18. Körül tudja fog-
ívű. 25. A túloldalon is érzik a
hang. 27. Ritka női név. 29. Fát darabol. 32. Nyomdai dolgozó. 34. Kaliforniai helység Sacramento közelében (Ukiah). 36. Fejetlen vers! 37. Taszít. 38. ... rigál: szerelmes vers többszólamú, énekhangra írt megzenésítése. 39. Római számok, összegük 551. 44. Görög betűről elnevezett híres svájci óramárka. 46. A fej és törzs közötti testrész, névelővel. 49. Ferenc kétszeresen is becézve. 50. Az ember tragédiája írója. 53. Egér teszi. 54. Rádium vegyjele. 56. Nomen nescio. 57. Két krajcár értékű egykori váltópénz. 59. Szokatlan lóistálló! 61. Amely tárgyon. 63. Chat-..., kölnivíz-márka. 65. Nápoly szélei! 68. Szülő. 70. Saját kezüleg. 71. Kálcium vegyjele.

(Készítette Drinceanu Ilona)

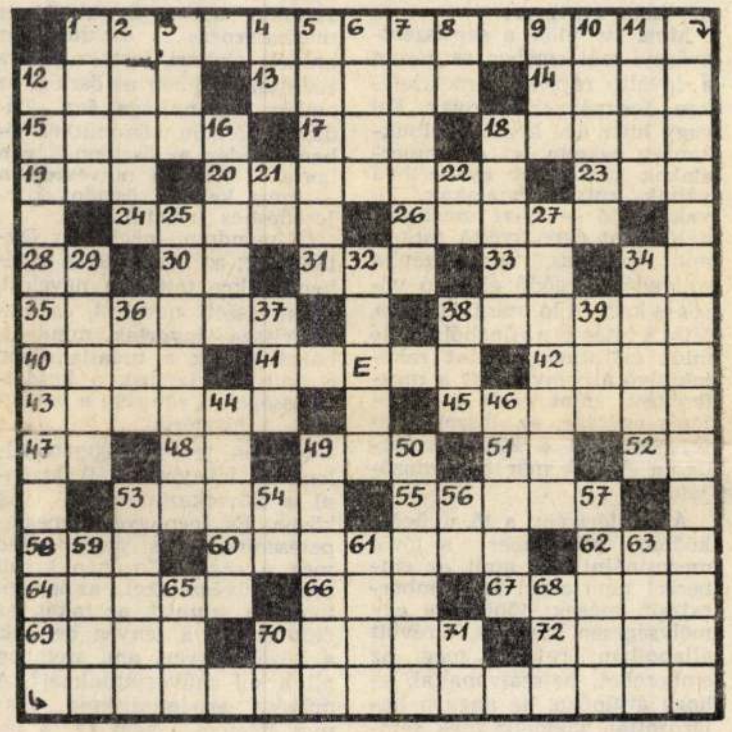

Rejtvényfüzetünk, a

KERESZTUT

— az 1984-es februári (2.) számmal kezdődően — a Hargita Megyei Könyvelosztónál utánvéttel megrendelhető. Igénylésüket, levelezőlapon, a következő címre küldjék: CENTRUL DE LIBRARII. Cartea prin poştă, 4100 Miercurea Ciuc. Str. Dózsa György nr. 2. Telefon: 958/15063

LAJOS
: SZILÁGYI ISTVÁN
TITKÁR: KIRÁLY LÁSZLÓ
oca,
elefon 951/12420.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Külföldi olvasóink a következő címen fizethetnek elő: ILEXIM, Departamentul export-import, presă, P.O. Box 136—137. Telex: 112 28 Bucureşti, Str. 13 Decembrie nr. 3. Nyomda: I. P. Cluj.

40 440

UTUNK REJTVÉNY 21

költők, tudósok, képzőművészek és színészek II. találkozóját. A rendezvényen részt vett Albert Annamária, Amirás Gábor, Ábrahám János, Bágyoni Szabó István, Czitromné Radó Klára, Csetri Elek, Csűrös Margit, Csűrös István, Farkas Zoltán, Demény Piroska, Kötő József, Lászlóffy Aladár, Lászlóffy Csaba, Létay Lajos, Miske László, Murádin Jenő, Murádin László, Nagy Miklós, Németh Ernő, Orlovszki Balogh Edit, Péter György, Sigmond István, Tompa Ferenc, Tóth Deák Anna, Hints Miklós, Tőrös Gábor és Vásárhelyi Géza.

● Május 18-án a székelyudvarhelyi *Művelődési Házban* Kovács Levente rendezésében Bartha Levente mutatta be Király László *Amikor pipacsok voltatok* című könyvének verseiből összeállított műsorát.

● A szatmári *Művészeti Galériában* május 24-én nyílt meg Muhi Sándor 24 rajzának kiállítása.

● A Maros megyei *Vörös Zászló* legutóbbi *Figyelő* oldalán *Gyűjtők és mecénások* címmel Mészáros József közöl cikket, Tompa Z. Mihály *Nagyon sokat tanultam...* cím alatt beszélget Kincses Elemér rendező-drámaíróval. Nyelvészeti tablettát Bartha János *(Azzal is, avval is)*, prózai írást Erőss Attila *(Május)* jegyez.

● Az *Ifjúmunkásban* Á. Kovács Sándor emlékezik Radnóti Miklósra, a giurgiui amatőr művelődési csoportok tevékenységéről Gergely Tamás számol be, Czegő Teréz temesvári színművésznővel *Janus-arcú sors* cím alatt Székely Tamás készít interjút.

● A temesvári *Szabad Szó* május 13-i számában Oberten János beszélget M. Veress Zsuzsanna írónővel.

● A Bihar megyei *Fáklya Látóhatár* oldalán Tuduka Oszkár jegyez cikket a nagyváradi zenei életről. Aurel Roşu képzőművésszel Fábián Imre készít interjút. A lap közli Horváth Imre aforizmáit, valamint Szilágyi Aladár *Vasfű* című írását.

●

● Ötvenöt éves korában váratlanul elhunyt Payer István, a tatabányai *Új Forrás* főszerkesztője.

● A *Népszava* április 22-i száma Beke György *A boldog süket* című novelláját közli.

Prométheusz! című színművéért, a feleségét díját Andrej Milnikov nyerte el *Spanyol triptikon*, a zenei díjat pedig Rogyion Scsedrin kapta *Holt lelkek, Pugacsov kenéz* és *Ünnepi nyitány* című művéért. Az ifjúsági és gyermekirodalomért járó kitüntetést Szergej Obrazcovnak ítélték oda.

● Az *Oxford University Press* kezdeményezésére újrakiadásra kerülnek Shakespeare összes művei. Minden kötet elé egy-egy rangos irodalomtudós vagy esztéta ír tanulmányt. Az életműből eddig öt kötet jelent meg.

● A cseh filmstúdiók B. Sobotka rendezésében készítették el a *Josef Svejk portréja* című dokumentumfilmet, amelynek elején rövid ismertetés áll Svejk alakjáról a képzőművészek, rendezők és színészek generációinak felfogásában.

● Sheila Graham, az Egyesült Államokban filmsztárokhoz hasonlóan híres újságírónő húsz éven kersztül krónikákban és rádióinterjúkban rögzítette a hollywoodi filmvilág eseményeit, amelyeket most *Az én Hollywoodom* címmel foglalt kötetbe. Sheila Graham szerint a kaliforniai filmfellegvár napja örökre leáldozott.

● Liverpoolban, a négy Beatles-fiú szülővárosában megnyitották a *Beatles-City* nevű múzeumot. Az épület homlokzatát sárga tengeralattjáró alakúra képezték ki, ezzel is utalva a híres *Yellow Submarine* című számra. Bent *multi-media show* címmel részleteket vetítenek a Beatles filmjeiből, leforgatják életművük legjelentősebb darabjait, s ugyanitt láthatók a még el nem árverezett hangszerek is. A múzeum értékét mintegy kétmillió font-sterlingre becsülik.

● *Az élet megy tovább* a címe Dino Risi televíziós sorozatának, amely harminc éven át követi egy család életútját, s amelyet a szerző olasz típusú *Forsyte Saga*nak nevezett. Az egyéni életutak természetes közösségi-politikai erővonalak mentén rendeződnek. A főbb szerepekben: Virna Lisi, Sylva Koscina, Philippe Leroy és Jean-Pierre Marielle.

● A *Stradfordi Színházi Fesztivál* kezdeményezője, Tom Patterson, valamint Chris Yanvelff kanadai képzőművészeti galéria-tulajdonos filmet készít Pablo Picasso életéről. A főszerepre Ben Kingsleyt jelölték ki, aki nemrégiben Mahatma Gandhit és... Anthony Quinnt alakított, s ezzel a sztárt egyszersmind filmalakká tette.

● Kuba ne
colás Guillén
tüntették. Ne
kikötőváros
s a város e
címmel tünt
García Már
a *Nagy Ara*
mazták.

● A híres olasz író-újságírónő, Anna Maria Ortense nemrégiben betöltötte hetvenedik életévét. Az írónőt 1967-ben *Szegények és egyszerűek* című könyvéért *Strega-díjjal* tüntették ki. Anna Maria Ortense 1937-ben debütált az *Elfojtott fájdalmak* című szürrealista vételésű elbeszéléssel, később, *A tenger nem mossa Nápolyt* (1953), *Hallgatás Milánóban* (1958) című könyveiben már a neorealizmushoz közeledik. Újabb kötetei: *Hold a falon* (1968), *Toledo kikötője. Emlékek egy irreális életről* (1975), *Tollas kalpag* (1979).

Hibaigazítás: Az Utunk 19-es számában Kádár János versciklusa nyolcadik versének kezdősorai helyesen így olvasandók: „Hasaljunk a törő fűbe, / hallgassuk miként visít".

VILÁG

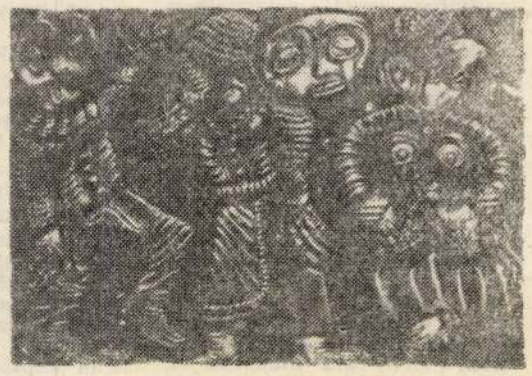

Tamás Pál fémdomborítása

Plugor Sándor

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

UTUNK

1971 APR 2

1021

Plugor Sándor
rajza

ásan rendezett kamarazenet.
ene sokáig úri kedvtelés volt.
Bánffy-palotában tartott hang-
a *Magyar Polgár* felsorolása
ról és hét báró vett részt, a
intén a főnemességből és a ka-
kerültek ki.
azzal tett szolgálatot, hogy az
polgárság körében szerettette
Zenetársaságának névsorából,
összetételéből nyilvánvaló, ho-
álódott a zenei érdeklődés Er-
n. A Brassai-féle zenei körhöz
ka György, a Zenekonzervató-
zgatója, karmester és zongora-
Károly törvényszéki bíró, akit
lezett fel Kolozsváron, id. Bo-
ás, id. Hintz György gyógysze-
ervatórium egykori elnöke,
ka Béla pénzügyi tanácsos,
Vachsmann Ede orvos, hegedűs
Bélteky Ferenc orvos, hege-
pénzügyi hivatalnok, hegedűs
enbauer József, egy zenei ma-
je, hegedűs, Boér Gergely ta-
nár, hegedűs, Nagy Gábor, a
tulajdonosa, hegedűs, Pákey
, az unitárius kollégium épüle-
Brassai síremlékének is a ter-
ás.

már 1819-ben megalakult a
let, s abból nőtt ki a Zenekon-
assai 1835-től kezdve tagja volt
ménynek, később tiszteletbeli
tták, ami akkor nagy megtisz-
ított, mert ezt a címet kívülle
nc, Liszt Ferenc, Joachim Jó-
kapta meg az ismertek kö-
as években Brassai is, Nagy

Plugor Sándor

- eleven, gyönyörű kalligrafiájú vázlatokat készít

- részt vett a 101. Kossuth kiállításon

Említve: Nagy Imre, Nagy István, Nagy Albert, Szőllay Sándor, Ziffer Sándor, Kós Károly, Csek Gusztáv, Paulovics László, Kopasz Mária, Gy. Szabó Béla, Baász Imre, Plugor Sándor, Fekete László, Kurucz Endre Farkasovits Miklós, Turó László Simon Sándor, Pusztai Péter, Bene József, Tóth László, Szilágyi Sándor Deák Ferenc

Borghida István: Grafikusok a szülőföldről.

Kossuth 1978/7 59 old

Plugor Sándor

PLUGOR SÁNDOR GRAFIKÁI
Hajdúböszörmény, Városi Művelődési Központ

A Sepsiszentgyörgyön élő grafikust és festőt az irodalmon keresztül ismerhette meg a hazai közönség; Szilágyi Domokos egy híján 700 soros nagyszerű versét, az Öregek könyvét P. S. (Plugor így jelzi műveit) tollrajzai ihlették. Ez a rendhagyó könyv lett aztán a 70-es évek legszebb romániai magyar kiadványa. Azóta Plugor munkáit több hazai folyóirat is bemutatta, az Európa Könyvkiadó pedig illusztrációk készítésével bízta meg s tavaly Balatonfüreden és Kecskeméten is bemutatták Ady, Farkas Árpád, Illyés, József Attila, Kányádi, Sütő és Tamási Áron műveihez készített tollrajzait és fémkarcait.

Az írótársak munkáihoz méltó grafikákban Sütő András a *genius loci* messze fénylő üzeneteit üdvözölte. Plugor legjobb lapjain szálkás, gyakran az időtlenség érzetét keltő figurái az elmúlásról, küzdésről, szabadságról és emberségről vallanak. Gyermekkorának szomorú tekintetű öregemberei az irodalmi művek hőseiben élnek tovább. Tollával emléket állít a számára oly kedves lovaknak is. Ezek a lét árnyékos oldaláról tudósító fekete-fehér lapok önvizsgálatra kényszerítik a nézőt.

Tarczy Péter

3.

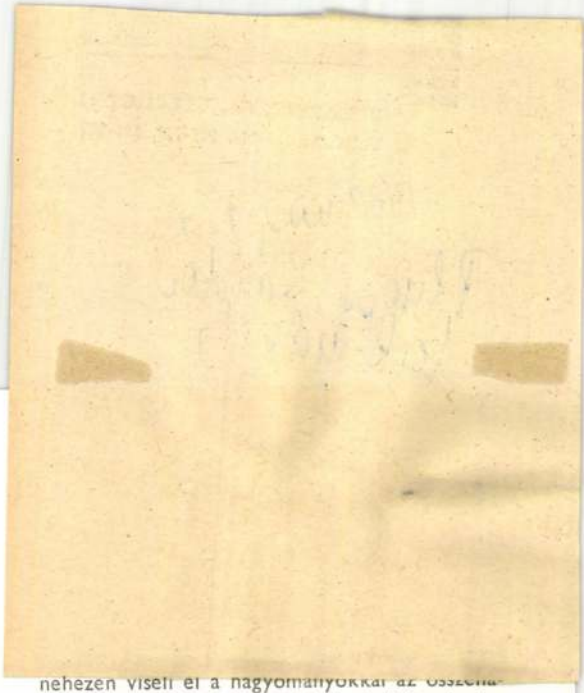

SZEMLE

VALÓSÁGKÖZELBEN

(Sorozatzárás ürügyén)

Egy olvasónapló — bármily szívesen írja szerzője — nem Szabó család.

A fenti címmel — több-kevesebb rendszerességgel — három éven át jelent meg a Forrásban a szociográfiai irodalmat tallózó kritikai rovatunk. A szemlét általában kéthavonként közölte a folyóirat, s három év alatt mintegy félszáz munkára hívhattuk föl a figyelmet. Mivel vállalt feladatunk végére értünk, illő, hogy megköszönjük az olvasó érdeklődését, és valamiféle summázatot, összefoglalást készítsünk. Három év nem nagy idő egy mégoly fiatal műfaj történetében, és a félszáz kötet a könyvespolcon is kevés helyet foglal el. Messzire tekintő következtetéseket tehát nem vonhatunk le, legföljebb néhány általánosításra gondolhatunk.

A félszáz kötet — leszámítva Veres Péter vizsgálódásainkhoz iránymutatásnak, „mottónak" választott **Gondolkodó társadalom** című cikkválogatását — kivétel nélkül a mai magyar szociográfiai irodalom termése volt. Akadt közöttük gyűjteményes mű, antológia és évkönyv, de a zöm egyéni teljesítményt tükrözött. A kötetek a mai magyar szociográfiai irodalomnak — és a mai magyar társadalmi valóságnak — csak egy szűk szeletéről adhattak képet, hiszen az elmúlt három év minden magyar nyelvű szociográfiai munkáját nem vizsgálhattuk, és magában a folyóiratban másutt — rovatunkon kívül is — szó volt ilyen könyvekről. A művek kiválasztásában inkább a véletlen, mint a minőségi ítélet vezetett; talán épp ezért lehetett a rovat csepp a tengerből, részlet az egészből, jellemző a teljesből.

A műfaji megjelölést — szociográfia, valóságirodalom — a lehető legtágabban értelmeztük: beletartozónak vélve a szépirodalmi megközelítéstől az akadémiai értekezésig igen sokféle könyvet, a rádióban elhangzott dokumentumjátékot éppúgy, mint a társadalomtudományi esszét, a statisztikai adatok feldolgozásán alapuló elemzést éppúgy, mint az önéletrajzi elemekkel átszőtt empirikus vizsgálatot, a néprajzi tárgyú riportot éppúgy, mint az írói interjút. Ezt a tágasságot persze a vizsgált anyag diktálta. Ha a mai magyar szociográfiai irodalomra valami alapvetően jellemző, akkor az éppen a műfaji tágasság, a társadalmi jelenségek sokoldalú megközelítése. A statisztikai összesítés, a dokumentumok közlése, a kérdőíves módszer, a személyes impresszió, a riport, az interjú, az elmélkedés, az utópia — mind helyet kapnak a mai szociográfiában.

Amennyire az eszközök sokfélesége a műfaji gazdagodás lehetőségét sejteti, épp annyira jelzi a szociográfiai irodalomból — az irodalom kiszonehezen viseli el a nagyományokkal az összehasonlítást, az éppen az irodalmi minőség. Ami a mai magyar szociográfiából leginkább hiányzik, az a szépírói, alkotói, anyagformáló jelenlét, a művészi látomás és indulat. Ha a mai szociográfiai irodalom iránt megnyilvánuló érdeklődés beszűkülésére, a valóságirodalom megcsappanó hatására gondolunk, az egyik ok bizonyára ebben keresendő. Az „ellenpéldák" is ezt látszanak igazolni: ha a közelmúlt évek — rovatunkban vizsgált — legfontosabb szociográfiai műveire kellene szavazni, leghamarabb (minden túlírtsága ellenére) Moldova György **A szent tehén** című könyve, Mezei András interjúkötete **(Ilyen gazdagok vagyunk?)**, Enyedi György kitűnő esszéje **(Falvaink sorsa)**, Pünkösti Árpád néhány riportja és talán legelsősorban Hajnóczy Péter megrendítő dokumentuma **(Az elkülönítő)** jut eszünkbe. Ha a magyar szociográfiai irodalom jövőjére gondolunk, azt kívánjuk, minél kevesebb legyen benne a száraz adat, a nyers dokumentum, a megformálatlan magnetofonszöveg, és minél több a szuverén írói jelenlét, az egyéni és önálló világmagyarázat, a művészi elhivatottság és alkotóerő, az anyagformáló mozdulat.

A félszáz könyv az első pillantásra felölelte a mai magyar társadalom számos problémáját, a valóság teljességét. Szó volt az urbanizáció folyamatáról, a falvak életéről, a bejáró munkásokról, az ifjúság, a nők helyzetéről, a találmányok sorsáról, és terítékre kerültek olyan periferikusnak és szélsőségesnek látszó kérdések is, mint a hippivilág, az öngyilkosság, a házasságon kívüli szerelem. Mintha a leghangsúlyosabb a mai szociográfiai irodalom számára a városiasodás folyamatának a vizsgálata lenne: a félszáz könyv körül legalább hat ezzel a kérdéssel foglalkozott: három év alatt szociográfia jelent meg Nagykőrösről, Dunaújvárosról, Veszprémről, Debrecenről, de ez a kérdés állt két külhoni munka, a **Korunk évkönyve,** valamint az **Ember és város** című tanulmánykötet középpontjában is. A parasztszociográfiát, a falusi élet, a mezőgazdasági termelés elemzését háttérbe szorította a városi életforma, az urbanizációs folyamatok vizsgálata. Ez minden bizonnyal a társadalmi valóságnak is megfelelő tendencia.

Ugyanakkor azt is látni kell, hogy egy sor kérdés ma nem kap kellő hangsúlyt a szociográfiai irodalomban. A falu külső képének megváltozását a gépkocsi ablakából is látni. Ám igen keveset tudunk a falusi életforma megváltozásának belső folyamatáról, az aprófalvak sorsáról, a falun élők gondolkodásmódjáról, erkölcsi magatartásáról, életszemléletéről, a paraszti gazdálkodás átalakulásának emberi oldaláról, drámáiá-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748, 340-726
1982 III 1 1
FORRÁS
Plugor Sándor, grafikus-
festőművész

kos, Farkas Árpád és mások műveihez. E munkákhoz kapcsolódóan Illyés Gyula illusztrációkról beszél, melyek „egyszerre lelkiek és valóságosak, szépek és igazak". Sütő András így ír róluk: „Az én jogom csupán a vallomás, miszerint a te munkáid fölzaklató hangulatában emberi létünk nagy kérdéseinek titkain akad fönn az elme: élet, halál, küzdelem és múlhatatlan emberség a múlandóság fekete-fehér terein." A poézishez szegődő, költők és írók vers-szavát, regény-hangját meghalló és megrajzoló művész munkáiban Szilágyi Domokos a rajzolni tudó (Plugor legelső rajzcsillaga láthatóan Szalay Lajos), szüntelenül kutató, az árnyalatokra fogékony, de mindig a lényeget kereső művészi szándékot tisztelte. PÖ SÖ rajzónja elé is odaült, hogy rajzfelvétel készülhessen róla az Öregek könyvébe. S Szilágyi Domokos a rajzolt képére odaírta:

„A tanulság mindig ott
csak ennyi: a Semmi."
az ember mögött

A versek (vagy dráma, prózai mű) átálmodása, a szöveg rajzolt képpé változtatásakor Csurka István szerint „arról van szó, hogy megzendül egy-egy komor, baljós, de ugyanakkor fényes és magasságos sorstragédia a költő húrján, az Adyén, az Illyésén, a Szilágyi Domokosén s a komor zúgás akaratttá áll össze egy Plugor-lapon. Akaratttá, kiáltássá és kiállássá".

Plugor Sándor grafikái fölkiáltások; írói művek talapzatára fölépített, a szabadság óhajtásában fogant pörölő kérdések és sistergő feleletek, a papír fekete-fehér hadszínterein zajló indulatkicsapódások, léthelyzet-lejegyzések — önmagukért s érettünk egyaránt. A testvérműfajoknak, írótestvéreknek: KÉZFOGÁSOK a limesek fölött is.

SÜTŐ ANDRÁS: SZERVÁT — KÁLVIN

MŰVÉSZET

SÜMEGI GYÖRGY

A VALÓSÁG FEKETE-FEHÉR TEREIN

— Plugor Sándorról —

Ha a mai magyar képzőművészet térképét szeretnénk megrajzolni, akkor jelentős határlépéseket kell tennünk északra ugyanúgy, mint délre vagy keletre. Hiszen ki vitatja (ki vitathatná?) ma már azt a tényt, hogy a magyar képzőművészet s tudjuk jól: irodalom, színházművészet, néprajzi és művészetkutatás fontos műveit rajzolják, festik, írják, rendezik és szerkesztik Erdélyben (Románia), a Vajdaságban (Jugoszlávia), Szlovákiában (Csehszlovákia) és Kárpátalján (Ukrán SZSZK) is. Hiszen például nemcsak az első világháború előtti, hanem a teljes nagybányai művésztelep egész története szerves alkotóeleme, sok vonatkozásban fundamentuma a modern magyar képzőművészetnek is. Nagy Imre zsögödi fészke, Mattis-Teutsch János brassói műterme vagy Kós Károly kolozsvári őrhelye még ma, haláluk után is hat, és a jövőben is fog hatni. A nagyobb figyelmet régen kiérdemelték a határainkon kívül élő képzőművészek is. A Nyugat-Európában és Amerikában dolgozó magyar származású festők, szobrászok és grafikusok második kiállítását rendezik meg ez év végén Budapesten, s talán nem képtelenség óhajtani azt sem, hogy egyszer együttesen mutassák be a Közép-Kelet-Európában élő magyar képzőművészeket is. Mondjuk először Budapesten s aztán esetleg a szomszéd államok fővárosaiban is. Hiszen a ma dolgozók közül nemcsak Schöffer Miklós vagy Vasarely Victor művészete lehet fontos számunkra Franciaországból, hanem Gy. Szabó Béláé vagy Miklóssy Gáboré is Kolozsvárról s művésztársaik munkái Szatmárról, Nagyváradról, Szabadkáról, Csíkszeredából, Kassáról, Ungvárról, Marosvásárhelyről vagy éppen Bukarestből. Olyan alkotóké, képzőművészeké, akiket mi, ma Magyarországon alig-alig, még az ottani írókhoz és színházművészekhez képest is kevéssé ismerünk, ismerhetünk.

A magyar képzőművészet őrhelyei közül az egyik legtávolabbi — de mégis milyen közeli! — ponton, Sepsiszentgyörgyön dolgozik Plugor Sándor. Művei aláírójaként PS, a költőbarát Szilágyi Domokos megnevezésében: PÖ SÖ. Legutóbbi, balatonfüredi kiállításakor így vallott önmagáról:

„1940-ben születtem a háromszéki Kökösön, melynek határában a negyvennyolcas székely forradalmár, Gábor Áron elesett. Tizennégy esztendős koromban Nagy Pál fesztőművész-pedagógus tehetségkutató útja indított el a marosvásárhelyi képzőművészeti középiskolába, majd 1958-ban a kolozsvári főiskola festészeti szakára, melynek elvégzése után egy Brassóban megjelenő folyóirat grafikusa, később a sepsiszentgyörgyi múzeum, s a helybéli Állami Magyar Színház alkalmazottja lettem. 1961-től rendszeresen jelennek meg illusztrációim szépirodalmi lapokban, elsősorban az Utunkban, 1962-től kiadóknak, az utóbbi években az Európa Könyvkiadónak is dolgozom.

Grafikusa vagyok Szilágyi Domokos Öregek könyve című kötetének, s a Szarvasokká vált fiúk című balladagyűjteménynek, mely az 1976-os lipcsei könyvkiállítás díjazottja". Egyéni és kollektív, hazai és külföldi kiállításokon 1964-től szerepel — festményeivel és grafikáival — Bukaresttől Amerikáig, Zágontól Svájcig, Hajdúböszörménytől Balatonfüredig.

Plugor illusztrációkat, irodalmi kísérőrajzokat készített Csokonai, Petőfi, Ady, Tamási Áron, József Attila, Illyés Gyula, Sütő András, Kányádi Sándor, Szilágyi Domo-

formákat adnak számunkra, folytathatók, fönnmaradnak, sőt, egyre inkább már nem egzotikus részei lesznek a magyar kultúrának. Nagy Lászlót nem lehet népi költőnek nevezni, mint Sinkát; Nagy László világirodalmi méretű költő, miközben a népiséget minden ízében tartalmazza, kifejezi, a legtermészetesebb életeleme. De már az egységes magyar kultúra képviselőjeként. Lényegében már Csoórinál sem lehet tetten érni a nyugat-európai típusú költészet és a népköltészet valamiféle együttesét, mert ő maga is abban az univerzális világban, amit nemzeti kultúrának hívunk ma, gondolkodik és ír. A magyar költészetre és a magyar kultúrára annyira jellemző nyugati és keleti ágazat végre magasabb szintre jutva eltűnik. Adyban még teljes súlyával jelen van a keleti természet és a nyugati sóvárgás. Benne a kettő még harcol egymással. Ő egyénileg megteremti a szintézist, de a magyar kultúrában akkor az még nem volt meg.

Petőfinek és Aranynak az a jelentősége, hogy a népi kultúrának a nemzeti kultúrával való teljes eggyé válását megindították. Ezt soha többé senki megállítani nem tudja, sőt egyre mélyebb rétegeket tártunk föl nemzeti kultúránk számára. Nem az volt a cél, hogy csináljunk egy elzárkózó parasztkultúrát, hanem — mivel a parasztkultúra tartalmazza azokat a nagyon ősi rétegeket, amelyek nélkül a modern civilizáció az elidegenedésnek van kiszolgáltatva — a népi kultúrába való visszakapcsolódás. Picasso is azt csinálta, amit Nagy László. Ugyanezt akarom én is. A hagyománynak, a most már több kontinensre kiterjesztett értelemben használt népi kultúrába való — ebbe az archaikus görögöt, az afrikait, az indiánt, az óceániait és az európai parasztkultúrát is beleértem — a teremtő visszakapcsolását. Enélkül a századvégi civilizáció elveszne. A mai összezavart, érték nélküli, manipulált, elidegenedett civilizáció, ha eljut arra a pontra, hogy ezt a széles értelemben vett népi múltat el akarja vágni — mint ahogy mindenféle kommersz kísérletben ez történik —, akkor elvesztünk. Nincs az a bölcs politikus vagy közgazdász, aki megmentsen minket.

Mégis, ma, 1982-ben Nagy László után és Nagy László nélkül hogyan szállhat szembe a költő ezzel a civilizációs szennyáradattal?

A régi közösségi erkölcs tekintetében a mi századvégi civilizációnk olyan falba ütközik, amire még nem volt példa a történelem során. Machiavellista világban élünk, egyre tudatosabban és egyre mélyebben machiavellista világban. Itt az őszinteségnek és az egyszerűségnek össze kell törnie. Nagy László költészetében is a moralitás ütközik bele a végletekig manipulált, elidegenült, kommercializált világ iszonyatos vastraverzeibe. Én azt mondom: modernnek lenni ma annyit jelent, mint értékeinket megvédeni. Egy politikus hol a mestere, hol ennek a civilizációnak az áldozata. Ma nem úgy van, hogy egy hadvezér a legmagasabb pontról osztogatja szárnysegédeinek az utasításokat; ez az elidegenült civilizáció olyan mértékig elszabadult, hogy őt is sodorja magával. Személyes jó tulajdonságai ellenére is. Ebben az áradatban kell megállni az értékek autonómiájába kapaszkodva, ebben az áradatban kell költőnek lenni.

Plugor Sándor

MN 1989 T. 10.

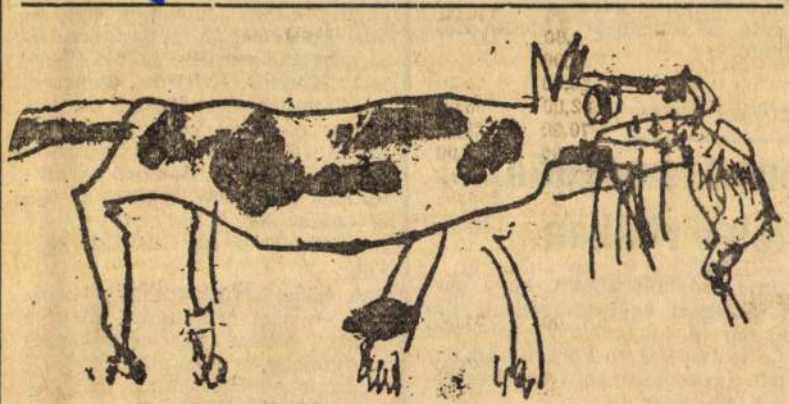

Plugor Sándor rajza

bert megragadta a kínálkozó alkalmat — miután korábban a végrehajtó bizottság titkára *Soltész* István is kinyilvánította, hogy hogy hátha jobban boldogulna a falu nélküle.

Úgy tűnt, a megye vereséget szenvedett. Csakhogy történt egy és más, amiről a tanácstagokat

Tompó László hivatalvezető és *Békés* Klára csoportvezető készséggel adtak felvilágosítást. Elmondták, hogy Tóth Kornélia november 11-én juttatta el hozzájuk dr. *Czifráné Szabó* Ildikó fóti lakossal kötött adásvételi szerződését. Benne foglaltatik a szerződésben, hogy az annak idején 80 ezer forintért tartós használatba kapott telekért Tóth Kornélia kereken hatszázezer forintot kért. Ily módon *jelentős haszonnal* adta el (vagy szándékozott eladni) azt a telket, amit valójában nem is adhatott el, miután *„a tartós használati jog csak a használatbavételi engedély birtokában ruházható át”*. Tompó László hozzátette azt is, hogy — bár ez a helyi tanács illetékessége — kérésemre „diszkrét” helyszíni szemlét rendelt el, amelynek során munkatársa meggyőződött arról, hogy *az elkelt telek teljesen üres*. Éppen ezért dr. Czifráné tulajdonjogi bejegyzési kérelmét már december 14-én a Budaörsi Földhivatal elutasította.

dilemmái címmel. Kifejtette többek között, hogy hazánkban a politikában nyilvánosan részt vevő társadalmi rétegek és csoportok körében mindig erős volt az alkotmányosság eszméje. Utalt az új alkotmány társadalmi és szervezetek működhetnek, a pártokat is ideértve, amelyek elismerik az alkotmányt — így a működés politikai és jogi feltételei azonosulva jelentkeznek — fejezte be előadását Kulcsár Kálmán.

A Nyugat-európai Unió

a magyar álláspontot támogatja a Romániával folyó vitában

(MTI) A Nyugat-európai Unió a magyar álláspontot támogatja a Romániával folyó vitában — jelentette ki hétfőn Charles *Gorens*, az Unió közgyűlésének elnöke, aki a nap folyamán Budapesten magyar politikai személyiségekkel tárgyalt a kapcsolatok fejlesztésének lehetőségeiről. Hétfőn délelőtt találkozott *Barcs* Sándorral, az Interparlamentáris Unió magyar csoportjának elnökével, valamint *Réger* Antallal, az Országgyűlés külügyi Unió érdekelt abban, hogy parlamentközi együttműködést alakítson ki Magyarországgal. Azt javasolta, hogy a kezdeti szakaszban szakértői szintű eszmecseréket tartsanak.

A nyugat-európai vendég délben *Stadinger* Istvánnal, az országgyűlés elnökével találkozott. Délután *Várkonyi* Péter külügyminiszternél tett látogatást, majd az Országgyűlés honvédelmi bizottságának vezetőivel — *Gyuricza* László elnökkel és *Török*

vagy éppen Lengyelországban, bár nem érte el a Bulgáriában indított „boszorkányüldözés" mértékét. Szófiában már 1949. április elején többnapos nyilvános konferencián pellengérezték ki a bolgár genetikai iskola nagyjait: *Kosztov*, *Krisztov*, *Gencsev*, A. *Popov* professzorokat és másokat. A súlyos betegsége miatt távollevő Kosztov, a világszerte ismert dohány-citogenetikus állítólagos „beismerő levelét" is felolvasták. M. Popov orvosbiológus megúszta egy kis „dá-dá"-val.

A hazai orvostudományi karokon — ahol nem babra ment a játék, hanem az orvosképzés színvonalát és a klinikai gyógyítómunkát veszélyeztette volna az „új biológia" hadjárata — valószínűleg könnyebb volt kivédeni a különböző „forradalmi" akciókat. Persze a budapesti orvoskaron is találkoztam tekintélyes idős professzorral, aki Lepesinszkaja teóriáitól megihletve mutatta mikroszkópos kismacska-vér

PLUGOR SÁNDOR

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 349-726

1983 JAN

ALFÖLD

Plugor Sándor

Plugor Sándor

1021

alföld

GÁL SÁNDOR
ORAVECZ IMRE
TAKÁCS ZSUZSA VERSEI

CSURKA ISTVÁN
KISREGÉNYE

NÉMETH LÁSZLÓ
KIADATLAN ÍRÁSA
BÉLÁDI MIKLÓS
TANULMÁNYÁVAL

NÉMETH LÁSZLÓ
REGÉNYEINEK ELEMZÉSE

SÜTŐ ANDRÁS
LEVÉL PLUGOR SÁNDORNAK

ADALÉKOK
A CSÁNGÓ KÉRDÉSHEZ

IRODALMI ÉS MŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT

1983 / 1

PLUGOR SÁNDOR
könyvjegyeiből
(cikkünket lásd a 298. oldalon)

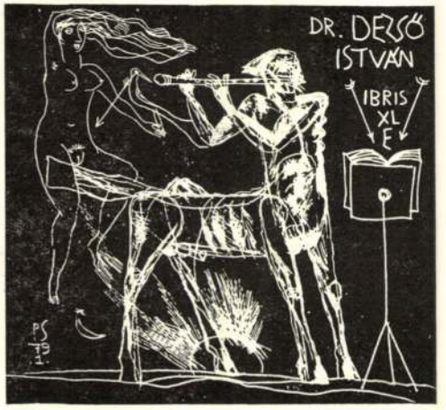

1021

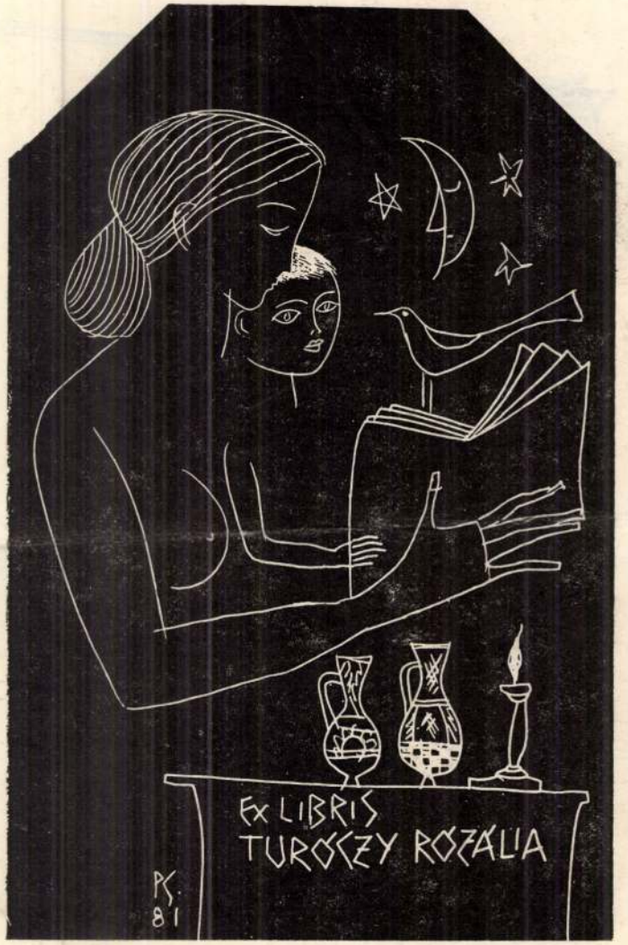

Ára: 10,– Ft
HU ISSN 0450-7886

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

PETŐFI NÉPE

1982 DEC 3

1021

Értékteremtő, alkotó életek vállalása *(PLUGOR SÁNDOR KIÁLLÍTÁSÁRA)*

Ezt a mondatot írja Illyés kezdő sorként „Bernáth Aurél egy képe alá": „Az öngyilkosságot halasszuk ma is el." Az elhalasztás gondolata Illyésnél nem kicsinyes taktikázás az életért, nem a halogatás taktikája, hanem a remény stratégiája. Az egyetlen lehetőség a gondolkodás és az alkotás jegyében. Úgy vélem, ezt a verssort Illyés odaírhatta volna Plugor Sándor képei alá is, hiszen ezek a képek egytől-egyig az életért való küzdelem jegyében születtek, a megmaradásért, a szellemi túlélésért, a személyeket, a népeket, nemzeteket és kultúrákat riasztó-fenyegető XX. századi rémek ellen. Velük szemben talán nem is a közvetlen csatározás, hanem az értékteremtő, alkotó életek, a munkás életprogramok vállalása az igazi lehetőség. Ilyennek tűnik Plugor Sándor vállalkozása.

● P. S. Sütő A. ürügyén

„Nem érti a csúcs érveit, ki nem a mélyből érkezik" — mondja Illyés, s ha Plugor Sándor képeit nézzük, megint van egy esélyünk arra, hogy megértsük Illyés gondolatát. A XX. század második felében útra kelni egy kis háromszéki székely faluból, s eljutni — sors- és kortársak szinte észrevétlenül tarisznyába hullajtott fillérei, érzelmei, ösztönzései segítségével Kálvin és Szervét egymásnak feszülő eszméihez, eljutni egy felsőbbrendű jogtudathoz, amely személyiség és közösség egyéni és kollektív jogait, az ember és az emberi élet természetéből és természetes igényeiből vezeti le, s amely azt nem verbálisan, hanem a képek, a formák láttató erejével képes felmutatni — ez nem akármilyen teljesítmény, s nem akármilyen tehetség tulajdona. A szűkebb haza, Erdély, a Kárpátok csúcsaival és kis katlanok lelki-szellemi népközösségeivel emberi alaphelyzetet is teremtenek az ilyesfajta tehetséghez. Érthető tehát, hogy Sütő András Plugor Sándorról szólva éppen azt hangsúlyozza, hogy olyan művészről van szó, aki kész a szellemi küzdelemre a „lelkiismereti szabadság és a szabad vizsgálódás örök emberi jogáért bármely türelmetlenséggel szemben". És amiről itt Sütő András szól, az nem más, mint maga az erdélyi magyar hagyomány, amely az egész magyarságra nézve példaadó, s amely egykor egész Európában mintaszerű magatartásformának számíthatott volna, hiszen ennek a hagyománynak a lényege éppen az ideológiai, a nyelvi és etnikai tolarencia, a megújító és megtartó szellem egybefonása a politikai és a szellemi élet mindennapjaiban. Plugor művészetében is a hajdan Bethlen Gábor fejedelem által meggyökereztetett magatartás új és új hajtásait vehetjük szemügyre itt, egy nagy hagyaték modernkori képzőművészeti megnyilvánulásaként.

Mégis, szuverén alkotások az itt kiállított művek, mert saját és sajátos a formavilágúk, mert az egyénen, az egyszeri és megismételhetetlen személyiségen szűrődik át a gondolat, az eszme, az erkölcsiség. Szuverén abban az értelemben is, hogy Plugor nem illusztrátora egy-egy irodalmi alkotásnak, hanem alkotótársa inkább. Igaza van a barátnak, Farkas Árpádnak, aki így jellemzi: „kicsippent poémából két sornyit és saját formanyelvén újrafogalmazza, olyaténképpen, hogy vonzásaiban egy közösség közérzete is föllelhető". Ha innen nézzük a műveket, akkor érthető igazán az írói névsor: Sütő András, Szilágyi Domokos, Kányádi Sándor, Farkas Árpád, s hogy ne folytassuk tovább, a most nyolcvan esztendős Illyéssel zárjuk a sort, aki maga is jó társakat lel műveinek Plugor alkotásaiban, s aki Plugor művei által méltó írótársak baráti közelségében van jelen — ha csak szellemében is — ezen a kiállításon, amely a kecskeméti Erdei Ferenc Művelődési Központban látható.

Bíró Zoltán,
a Petőfi Irodalmi Múzeum
főigazgatója

Plugor Sándor

Munkaalkalom

IKARUS 255-ös típusú panorámás busszra gépkocsivezetőt keres a Kiskunfélegyháza és Vidéke ÁFÉSZ. Jelentkezni lehet a Szállítási csoportnál, Kiskunfélegyháza, Engels u. 20. 3989

FELVÉTELRE keresünk gépírni tudó érettségizett adminisztrátort kecskeméti munkahelyre. Leveleket: „Fizetés megegyezéssel 213 224" jeligére a kecskeméti Magyar Hirdetőbe kérek. 7130

AZ EGYESÍTETT Szociális Intézmények gyakorlattal rendelkező élelmezési vezetőt, valamint konyhai kisegítőt keres. Élelmezésvezetői állásra diétás szakképesítésű jelentkezők előnyben. Jelentkezés: Kecskemét, Szent László-város 1. sz. Gazdasági vezetőnél. 7029

ÁLLÁST hirdetünk üzemrendészeti munkakörbe. Feltétel középiskolai végzettség, rendészeti képesítés. Erkölcsi bizonyítvány szükséges. Jelentkezés írásban Reszelőgyáregység, Kecskemét, Szolnoki u. 20. 2467

A KISKUNFÉLEGYHÁZI Cipészipari Szövetkezet pályázatot hirdet belső ellenőri munkakör betöltésére. Feltétel: mérlegképes könyvelői képesítés. Jelentkezés a szövetkezet elnökénél. 2342

FELVÉTELRE keresünk munkavállalókat az alábbi munkakörök betöltésére: anyagkönyvelőt, gyakorlattal és közgazdasági technikumi végzettséggel, gépelni tudó részlegadminisztrátort, közgazdasági technikumi végzettséggel, szakképzettséggel és gyakorlattal rendelkező textilszabászt és meóst. Jelentkezés helye: Kecskemét, Háziipari Szövetkezet, Kecskemét, Ótemető u. 2. 7080

ÚJPESTI Gépelemgyár Kecskeméti Gyáregysége azonnali belépéssel felvesz: tőkés exportgyártmányaihoz egyetemes, félautomata és automata szerszámgépeihez esztergályos és marós szakmunkásokat. Kereseti lehetőség teljesítménytől függően 5—7000,— Ft között. Egyetemes félautomata és automata szerszámgépeinek fenntartásához, javításához értő szakembereket géplakatos munkakörbe. Kiemelt szakmunkás kategóriában történő bérezési lehetőség biztosított, szakmai felkészültségtől függően. Félautomata (tárcsás) daraboló gépek kezeléséhez betanított munkásokat, köszörűs szakmunkást, udvari segédmunkást. Jelentkezni lehet a gyáregység munkaügyi csoportjánál, Kecskemét, Szegedi út 24. sz. alatt naponta 8—16 óráig. 6983

Megnyílt

az

AJÁNDÉK

18 ÉVEN ALULIAKNAK
FELÜLIEKNEK AJÁNL
MI AZ?

Női, férfi és gyermek sportruházat
tréningruhák,
sportpulóverek,
sportsapkák

HÓDIKÖT

KÖTÖTT MINŐSÉG: HÓDIKÖT

Munkaalkalom

4 ÓRÁS munkakör betöltésére női munkavállalót keres a Bajcsy-Zsilinszky Iskola, Kiskunfélegyháza. 3939

GÉPIPARBAN jártas szakembert keresünk kihelyezett iroda vezetésére. Leveleket: „December 213 225" jeligére a kecskeméti Magyar Hirdetőbe kérek. 7131

A SZERSZÁMGÉPIPARI Művek kecskeméti gyára gépészmérnökök, üzemmérnökök részére munkavállalási lehetőséget kínál, termelésirányítói, gyártmányszerkesztői munkakörben. Jelentkezni lehet a gyár személyzeti osztályán Kecskemét, Szegedi út 49. 7056

A VÁROSFÖLDI Sertéshizlaló és Feldolgozó Társulás felvételt hirdet „E" kategóriával rendelkező gépkocsivezetői, villanyszerelő, lakatos, kőműves, építőipari segédmunkás munkakörök betöltésére. Jelentkezés a Sertéshizlaló és Feldolgozó Társulás munkaügyi osztályán. Ügyintéző: Nagy János. 2365

A ÁFÉSZ **KECSKEMÉTI SZÁMÍTÓKÖZPONTJA** azonnali belépéssel felvesz takarítónőt. Jelentkezés személyesen vagy írásban: Kecskemét, Irinyi u. 17. sz. 2148

TAKARÍTÓNŐKET irodaház takarítására osztott műszakba, karbantartó munkára kőműves, villanyszerelő, festő-mázoló szakmunkásokat, továbbá segéd- és betanított építőipari dolgozókat, brigádokat felveszünk. Jelentkezni: Duna—Tisza közi Állami Építőipari Vállalat, Kecskemét, Klapka u. 34. sz. alatt. 7032

KONTÍROZÓ könyvelőt keresünk, mérlegképes könyvelői képesítéssel. Jelentkezni lehet: a KOSSUTH Mgtsz, Kecskemét, Belsőnyír 150. szám alatt a főkönyvelőnél. 6915

FELVÉTELRE keresünk gépipari technikumi vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező személyt technológus munkakör betöltésére, középfokú végzettséggel rendelkező adminisztrátort, valamint esztergályos, villanyszerelő és karbantartó lakatos szakmunkásokat. Jelentkezni lehet: Fémipari Szövetkezet munkaügyi osztályán Kiskunfélegyháza, Liget u. 3. 7083

A MÁV kecskeméti

KÖZLEMÉNYEK

DÉMÁSZ Kiskunfélegyháza Kirendeltség értesíti a lakosságot, hogy az új Gyógyszertár földkábeles csatlakoztatása — Attila u. és Kossuth utcán a Fegyveres Erők Klubja előtti TITÁSZ szekrényig húzódik — elkészült, és 1982. dec. 6-án feszültség alá helyezi. Ezen időponttól a szerelvények megközelítése és érintése életveszélyes és TILOS! 2441

Gyászhír

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal a rokonokkal és ismerősökkel, akik szerették és ismerték, hogy szeretett feleségem, édesanyánk, anyósunk, nagymamánk, dédnagymamánk

NAGY IMRÉNÉ
Marozsi Klára

Ágasegyháza, III. ker. Galambházi d. 61. szám alatti lakos, életének 73. évében, november 27-én elhunyt. Temetése december 6-án, háromnegyed egy órakor lesz a kecskeméti Köztemetőben. Gyászoló család. 7244

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett édesanyám, anyósom, nagymamánk

ID. CSONKA PÁLNÉ
Pappszigeti Matild

Kecskemét, Csongor u. 12. szám alatti lakos, életének 74. évében, rövid, súlyos betegség után elhunyt. Temetése f. hó 6-án, negyed 12 órakor lesz a kecskeméti Köztemetőben. Gyászoló család. 42 924

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy drága jó édesanyánk

RAUSCHER ISTVÁNNÉ
Fodor Erzsébet

78 éves korában elhunyt. Temetése f. hó 6-án, fél 2 órakor lesz a kecskeméti Köztemetőben. Minden külön értesítés helyett. Gyászoló lányai és veje. 42 922

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett édesanyánk

BÓBOR SÁNDORNÉ
Vörös Erzsébet

Kecskemét, Kasza u. 4/a. szám alatti lakos, életének 92. évében november 30-án, csendesen elhunyt. Temetése f. hó 6-án, negyed

Plugor Sándor Napi Hao.
† 1999. febr. 24.

Elment Plugor Sándor

Ha jó sorsom úgy engedi, tegnap ott vagyok Sepsiszentgyörgyön, a Tamási nevét viselő székely színház előcsarnokában, Plugor Sádor grafikusművész tusfekete ravatalánál. S ha ott lehettem volna, szénfekete rajzlapokat osztogattam volna szét. Őt túlélt sorstársai közt, költők között, akiknek a könyveihez a maga képi világát adta kölcsön, színészek között, akik mögé röpteto színfalakat álmodott – ha arra épp fölkérték, ha múzeumportási teendői (hisz sokáig ilyen megalázó perspektívából kellett figyelnie a világot) megengedték...

Mondják, egy-egy írói, költői felrajzást nem lehet elképzelni saját kritikus nélkül. Más szóval: kritikusa határozza meg a szépírói évjáratot. És grafikusa – teszem hozzá. Az erdélyi magyar irodalom híres Forrás-nemzedékeit szinte a maguk illusztrátorai határozzák meg. Ezek sorában – Cseh Gusztávról, Deák Ferencről, Árkossy Istvánról van szó – a „második nemzedék" elsősorban Plugor Sándort, jobban mondva Pösőt tartja sajátjának. Elegendő, ha csupán két könyvre, a Szilágyi Domokossal közösen írt-rajzolt Öregek könyvére, valamint Farkas Árpád Jegenyekör című verseskötetére gondolunk. De megidézte Ady szérűn síró parasztjait, Illyés Gyula pusztai embereit, Sütő András Káinját és Ábelét is.

Igen. Ezeket a tusfeketéből, szén(túl)világból visszapillantó alakokat ábrázoló rajzlapokat osztogatnám szét szívem szerint magunk között is. Mert látnunk kell, melyek azok az ábrák, milyenek azok a hurkosan kígyózó vonalak, amelyek köröttünk ólálkodnak, álmodó anyanyelvünkre vagy álmaitól megfosztott történelmünkre figyelmeztetnek. Plugor grafikái földnél súlyosabbak nehezék nélkül is. Rajzait nem lehet „elérteni", nem lehet agyonmagyarázni sem. Mint ahogy a megszenvedett kisebbségi művészsorsot sem.

Nézem Pösö rézkarcait, vonalas grafikáit: időtlen arcok pillantanak ránk a feketéből, a fehér lapból. Az utókornak, az őt túlélő jövendőnek pedig eggyel több teendője van: konok, szívós magatartásával továbbvinni nagy-nagy hagyatékát. Elment Plugor Sándor. Március 4-én lett volna 59 éves.

BÁGYONI SZABÓ ISTVÁN

MTA Művészettörténeti Intézet
Budapest, I. Uri utca 49.

COLLEGIUM

ARTIUM

ezvényére, melyen Alessandro

sszor, a Cesariano-féle, 1521-es

rintjének kiadója tart a könyv

A vers megdöbbentő utolsó sora első színpadi elhangzása idején, adott politikai légkörben lélegzetelállító vakmerőségként is hatott. De ennél a helyzeti hatásnál másnak, többnek vélem azt, hogy ez a fajta költészet öntörvényszerűen hordozza magában a drámát, tragédiát. Ezek magja pedig mindig filozófiai, etikai alapkérdések találó néven nevezése, élesre állítása.

A harmonikus, tüntetően könnyed, mindig pontos, hibátlan sorok, formák, ritmusok, képek, versdallamok — meghökkentő élményt hordoznak. Megrendítőek. Legkardinálisabb kérdéseinkben, legelemibb tapasztalatainkban rendítenek meg.

A Székely János-versek öltözékeiről szólva különleges hely illeti meg a Kosztolányi-mezt. *„Mert barátaim, megfakult az emlék"; „Őszintén bevallom, barátom"; „Ne firtass, földi"; „Sajnálj meg engem"* ... — sorolhatjuk a kifejezett, megnevezett közeli, meghitt partnerhez fordulás nyelvi jegyeit, — egyben a rá oly jellemző poétikai dikciót. (*Virágok átka,* 63; *A fakakukk,* 64; *A sárga szem,* 73; s tovább: 74, 79, 103, 107 stb.). Mindegyik okkal idézheti a *Hajnali részegség,* vagy a *Halotti beszéd* stb. jellegzetes Kosztolányi-hangvételét, vershelyzetét. De: nem egyszerűen a választott költői hangütés azonosságáról vagy hasonlóságáról van szó. Inkább arról, ami ezt a megszólalásmódot előidézi, szükségszerűen létrehozza. S még ezen belül is arról az eltérésről, amely szinte leheletnyi, mégis éles. Halknak, érintésnyinek, mintegy bársonyosnak nevezhetnénk a surlódást a két költő között. Azt, hogy mindketten a mezt — a mezítelenség kedvéért és érdekében keresik, alkalmazzák. Székely János dialógusainál — mint Kosztolányi hasonlóinál —, fontos az, hogy **nem** önmegszólítóak, hanem **mást,** a Másikat, a másokat megszólítóak. Akár a válogatott kötet első, *Tükör előtt* című verse is válaszolhat erre. *„Tükörkép, tisztább, teljesebb világ; / Aki vagyok, s akivé nem lehettem."*

lenkező jellegű sóhajjal találkoznánk, — ugyanebben az évben írott másik költeményében:

Én nem mutatkozom meg senkinek.
S ugyan ki tudja, mi rejtőzik bennem?
Mit hordok bölcs és hallgatag szívemben?
Ugyan ki tudja? Lám, ki fejti meg?

A költői kérdésekre, s a kétféle végesség Székely János-féle feloldására példa lehet akár az idézett szonett befejezése:

Ember vagyok, s ez vádra már elég.
Nincs rágalom, hogy rám ne illenék,
Se hódolat, hogy meg ne érdemelném.
(*Ember-jusson.* 1957. 71.)

Rágalom — és hódolat — *egyaránt* illeti meg. Másutt „Áhítat" tölti el „és alázat", úgy érzi „büszke és esett". Választott hősét „a legnagyobbak gőgje" feszíti, mégis „ődöng kiverten"; „dühök" kísérik és „ordító magány". Saját „csillagsorsá"-ról beszél, de „békaszellemé"-ről is, annak „Sajogtatóan kettős élet"-éről. Az ő emberét „oszthatatlan fájdalom" fonja át: „Nem értve senkit, senkitől sem értve", — e kettős tehetetlenség satujába szorítva. Aki a „legnagyobbakat" gondolja, annak „ez is merő fájdalom". (71, 58, 70, 31-32, 30, 32, 26 stb.) Ezek s a hasonló gondolati-nyelvi alakzatok mintegy önjellemző fordulatokként jelennek meg nemcsak a versekben, hanem Székely János egész életművében is. Úgy vélem, többek, mások, mint stilisztikai, retorikai rokonaik: az átlag paradoxonok, oxymoronok, chiasmuszok. Többek, mert mindig tartalmazzák a sajátságosan csak rá való mozzanatot. Nyomravezetőnek gondolom, hogy alkotásmódja karakterét kereső kritikusai — akarva-akaratlan — sokszor szintén antithetikus szószerkezetekkel élnek, többszöri címadásaikban is. Ahogyan e válogatott verseskötet előszavának Lászlóffy Aladár is „A gőg fegyelme" címet adja. S hasonló eljárást fi-

MAGYAR NAPLÓ 1999 MÁRC.

A szabadulóművész

Plugor Sándornak

Üdv a grafikusnak!, üdv a festőnek! Kinek grafitja, ecsetje alól 50 esztendőnyi fájdalom és szenvedély lükteti fel egyetemes finom erezettel e táj lakóinak fulladásos és szenvedelmes, mégis erőt sugárzó közérzetét a fölénk feszített, moslékszín téli égboltra.

Lehelet-finom vonalai mögül fölfájó öregemberek, e vén század öröklétbe ívódó metaforái, gyönyört és életkedvet áramoltató lányok élik tovább öröklétüket, míg az emberi lét majd minden szenvedelmével horkanó lovai körbevágtatják az Elíziumi mezőket.

Erdélyi rang és hírnév magyar nyelvterületen és a nagyvilágban.

Huszonhat hazai egyéni tárlat (ha van még honunk) és huszonnyolc személyes bemutatkozás, *siker* Európa-szerte és óperencián túl. A kifosztott és mégis erős élet átmentőjeként a túlsó partra. Kinek csuklóját és bokáját sosem tarthatták gúzsban remegő pókhálófonalak s mélyberántó gyökérindák, mert termékeny, gazdag életet élt.

Ha a képzőművészetben ismeretlen volna a *szabadulóművész* fogalma, ő megteremtette. *A művészet szabadságáért* folytatott küzdelme közben, amikor, sajnos hamarább válik szabaddá a mű, mint maga az alkotó, illesse férfias kézfogás érte.

Farkas Árpád

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1982 JUL 15

1021

Plugor Sándor alkotásai Balatonfüreden

Balatonfüreden, a Balatoni Galériában ma délután 17 órakor nyílik *Plugor Sándor* Sepsiszentgyörgyön élő és dolgozó festő- és grafikusművész tárlata. A művész színházi illusztrációit, rajzait, művészi munkásságának kis töredékét már ismeri a Veszprém megyei közönség. A Sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház Veszprém megyei vendégszereplése alkalmából több illusztrációjával, grafikájával találkozhattunk már.

A jelenlegi tárlat átfogóbb képet ad a nagyszerű művész életpályájáról, gondolati, érzelmi telítettségéről, művészi hitvallásáról. Plugor Sándor 1958-ban végzett a kolozsvári főiskola festészeti szakán, majd egy Brassóban megjelenő folyóirat grafikusa, később a sepsiszentgyörgyi múzeum és a helybéli színház alkalmazottja lett. 1961-től rendszeresen illusztrál, szépirodalmi lapokban, elsősorban az *Utunk* című folyóiratban. 1964-től kiállító, számtalan külföldi és belföldi tárlatát csodálhatták meg a művészet iránt érdeklődők.

A Balatoni Galériában nyíló kiállítást ma délután *Szász András*, a megyei tanács elnökhelyettese nyitja meg.

Plugor Sándor Üzenet című temperafestménye.

hellyel főkönyvelő munkakör betöltésére mérlegképes oklevéllel rendelkezőt keres. Levelet: „Vezetői munkakör" jeligére a Veszprém megyei Lapkiadó Vállalathoz, Veszprém, Szabadság tér 15. kérjük.

A VOLÁN 15. sz. Vállalat anyaggazdálkodási osztálya központi raktárába felvesz férfi, szakképzett vagy szakképzetlen raktárosokat. Jelentkezés helye: Veszprém, Pápai u. 30. anyaggazdálkodási osztály.

Az ajkai Városgazdálkodási Vállalat azonnali belépéssel felvesz köztisztasági részlegéhez úttisztító munkásokat. Jelentkezni a vállalat munkaügyi osztályán lehet.

pincével eladó. Érdeklődni: vasárnap, Péringer János, Balatoncsicsó, Fő u. 38.

Eladó 350 négyszögöl szőlő Becehegyen, közművesített. Érdeklődni: Balatonederics, Kossuth u. 18.

Balatonfüreden társasházban 3 szintes, központi fűtéses 4 és félszobás házrész, garázzsal eladó. Érdeklődni személyesen. Kiszely, Balatonfüred, Damjanich út 6. 17 órától.

Eladó Szentgyörgy-hegyen 906 n.-öl szőlő pincével. Vendel János, Kisapáti, Kültelek 35. szám.

Hévizen üdülő-használati jogot, vagy kisebb üdülőt vennék. Nagyatád, Korányi u. 21. (7500).

Másfélszobás szövetkez lakás azonnali beköltözés eladó. Kp. + OTP-átvállal sal. Ajka, Kossuth u. 12. 29.

Két és félszobás lakás n gyes társasházban sürgősen adó. Érdeklődni mindennap órától lehet. Zirc, Lékai J nos u. 4.

Balatonfüreden különálló, fürdőszobás lakás albérletbe kiadó. Levelet: „Egy évre" jeligére a pécsi Sallai utcai hirdetőbe.

Ajkai 3 és félszobás tanácsi lakásomat veszprémi másfélszobásra cserélném. Levelet: „Sürgős 115129" jeligére a Magyar Hirdetőbe. Veszprém, Kossuth u. 6.

408-as Moszkvics Combi friss műszakival eladó. Veszprém, Sallai út 28.

1984-ig műszakizott Barkas személygépkocsi eladó. Érdeklődni hétköznap 17 óra után. Veszprém, Haszkovó u. 6/E. III. 8-ban.

ZV frsz polski Fiat 126-os 1984-ig érvényes műszakival eladó. Érdeklődni: Tapolca, Dobó ltp. Szalvai Mihály út 1/2.

84. 16 óra után. 40-

Értesítem tisztelt lőimet, hogy árufuv vékenységemet m Mindennemű áru f költöztetést vállalok ken is. Gyimóthy F pa, Dózsa, Gy. u. fon: 110-48.

Rántanivaló csi dóan kapható, Vilo keszi u. 10.

VESZPRÉMI
Centrum Áruház

Július 12-tő
kedvezmény
Az egységcsomagok és
40 százalék

Plugor Sandor

1998. április 19. Új Ember

1848 emlékezetétől a székely passióig

Plugor Sándor kiállítása a siófoki Kálmán Imre Múzeumban

A magyar képzőművészet őrhelyei közül az egyik legtávolabbi ponton, Sepsiszentgyörgyön él és alkot *Plugor Sándor*. 1940. március 4-én született Kökösön, amelynek határában a székely forradalmár,

Gábor Áron elesett. 1958-tól Kolozsvárott *Miklóssy Gábor*nál végezte tanulmányait. 1964-ben Brassóba került, ahol rajztanárként, majd képszerkesztőként dolgozott. 1970 óta Sepsiszentgyörgyön él és tevékenykedik. Első kiállítását a brassói Mátyás-házban rendezte, majd Erdély több városában és külföldön szerepelt egyéni és kollektív tárlatokon — Bukaresttől Amerikáig, Zágontól Svájcig.

Illusztrációkat, irodalmi kísérőrajzokat készített többek között

áttetsző és telített tusfoltjainak ritmusa jól közvetíti az élmény elevenségét, a látvány látomássá való alakításának sajátos módját.

A Sinkapuszta-képeken Plugor a parasztban az általános embert, a minden embert sújtó nehéz sorsot, a Biblia „arcod verítékével műveld a földet" parancsát s egyben saját őseit is látja. Öregek meséi, a szájhagyomány elevenül meg az 1848-as szabadságharc emlékét idéző képein, olyan történelmi helyzetet láttat, amely feloldhatatlan ellentétként mindmáig él a nemzet tudatában. Ez a tény meghatározó jelentőségű művészi és emberi magatartására, az átalakulás igénye ugyanolyan mélyen munkál benne, mint az ösztönöké; mint a nehezen bevallható életé, s a még nehezebben bevallható elmúlásé.

Köszönettel tartozunk a művésznek, hogy ebben a katasztrófákkal terhelt korban nem a farsangi műmosolyok és a politika megzavartjait rajzolja, hanem a bartóki „tiszta forráshoz" invitál bennünket.

A kiállítás május 10-éig látogatható.

Matyikó Sebestyén József

gréti templom építői közül támogatjuk

jelentős kedvezménnyel azokat az egyházi személyeket, akik autóvásárlásukhoz közvetítésünket kérik (rövid határidővel). Kívánság szerint alapkivitelben, vagy a kívánt felszereltséggel. Kívánság esetén otthoni átvétellel, vidéken is. Kapcsolatfelvétel a 06-50-410-237., NSC Bt. Információs szolgálat. Üzenetét rögzítjük, visszahívjuk.

SCOUNT
templomi orgonák
1917
c Székesegyház, Assisi
Székesegyház, Padova
to di musica Sacra, Vatikán
y Székesegyház, Málta
Familia, Barcelona
0 hazai referenciahely
vier Kft.
pest, Ördögárok u. 43.
5-8880 Tel.: 275-7049

MAKROVILÁG
Makrovilág Zarándok Utazási Iroda
1091 Budapest, Üllői u. 11—13.
Tel.: 215-0636, 217-5307, fax: 215-2570

Elsőszombati kilenced:
Homokkomárom (Zalakaros/Zalavár) máj. 2. .....1.950,— Ft
Jásd (Tapolca) jún. 6. .....1650,— Ft

Zarándoklatok:
GYÖR — Apor zarándoklat máj. 23. .....1350,— Ft
Országos zarándoklat a TORINÓI LEPELHEZ
jún. 11—14. .....29780,— Ft
jún. 11—14. .....35000,— Ft (buszon alvás nélkül)
vezeti: Dr Katona István egri s. püspök úr
LOURDES (repülővel) jún. 20—24. .....87.500,— Ft
SZENTFÖLD máj. 5—12. .....129.969,— Ft
vezeti: Dr. Király Ernő (leányfalusi lelkigyakorlatos ház) professzor
LOURDES—FÁTIMA: máj. 7—17. 77.950,— HELYETT 69.500,— Ft
vezeti: Salgó Ferenc kanonok pápai plébános

EK — PÁLYÁZATOK

nyok V. ker. Irányi utcai isko-
sztályos kis diákot várunk.

Katolikus Általános Iskola fel-
/99-es tanévre 1—8. osztályá-
át és közösséget keresők szá-
elentkezés az iskolában (a 173-
on vagy személyesen a XIII. ker.
n. Igazgató: Fáy Péterné.)
mre Katolikus Általános Iskola
dság tér 19. Pf. 428.) pályázatot
agyar-ének, kémia-matematika
nára. A pályázathoz csatolni kell

be), szüleik egyházi házassági igazolását, saját kézzel írt önéletrajzot, valamint plébánosuk, lelkiatyjuk ajánló sorait. **Kérvényüket május 31-ig küldjék el.** A felvételi időpontjáról írásban értesítjük a jelentkezőket.

Toborzó. „Fizetés nincs, jómód nincs, szabadság nincs, nyugdíj nincs. Ehelyett van sok kemény munka, titokzatos trópusi betegségek s a végén egy elfelejtett sírhant a távoli idegenben. Jöjj tehát közénk! Kedves Fiatalok! A 40-es években mi, verbita missziós atyák — ma már az Isteni Ige Társasága (SVD) veterán misszionáriusai — erre a toborzóra jelentkeztünk. Boldogok vagyunk, hogy Krisztus Evangéliumát hirdethettük, Isten Országát építhettük a föld különböző népei között. A régi toborzó ma is érvényes, de mostmár 4 évenként hazalátomisszionárius. He

Csokonai, Petőfi, Ady, Tamási Áron, József Attila, Illyés Gyula, Sütő András, Kányádi Sándor, Szilágyi Domokos, Farkas Árpád és mások művei-hez.

Rajzait akár olvasni is lehet. *Krisztus passiója,* a *Megkísértés* a témából adódóan a zsidó-keresztény kultúrában gyökerezik. Kifinomult,

Port Ferenc az angers-i mozis tanácskozásról

Európai filmet európai moziba

…tektől a magyar filmszemlén a hazai filmesek mérettetnek …: az itthoni nézők és kritikusok, illetve a külföldi filmszak…berek előtt. Január végén viszont Az európai filmek az …ópai mozik műsorán címmel rendeztek háromnapos konfe…enciát a franciaországi Angers városában, az elsőfilmes ren…ők európai fesztiváljához kapcsolódva.

…onferencián *Colette Flesch* …ony, az Európai Közösség …turális és Tömegkommuni…ós Kapcsolatok Bizottságá… főigazgatója elnökölt, s …unkból meghívottként részt … és fölszólalt *Port Ferenc*, Budapest Filmforgalmazó …alat igazgatója.

A tanácskozás központi …ja: az európai nemzeti …gyártás védelme, mozifor…azásának támogatása az …ikai kommerszfilmdöm… …áradatával szemben — …ja. — A tizenöt európai …gból összegyűlt filmfor…azók, mozisok arról tana…k, milyen garanciák te…hetők arra, hogy az eu… filmek egyáltalán eljut…nak az európai mozikba. …, hogy a nyugat-európai …bevételek 60-90 százalé…az amerikai szuperprodukinkasszájuk; ami azért …véletlen, hiszen ők már …kialakították a filmgyár…forgalmazás-moziüzemelte… egységét, vagyis még mi…t elkezdenék egy-egy szuprodukció forgatását, saját …zihálózatuk révén máris …antált a világsiker.

– Ismertté váltak-e hiteles …atok arról, hogy a nyugat-…rópai nagyvárosok mozihá…lózatának mekkora hányada lehet — részben vagy teljesen — amerikai kézben?

— Ez a szigorú üzleti titkok kategóriájába tartozik, és csupán a bevételek megoszlásának említett adataiból lehet rá következtetni. De *Vallon* úr, a Francia Nemzeti Filmközpont igazgatója világosan kimondta a konferencián, hogy mindaddig szinte reménytelen és fölösleges dolog milliókat beleölni az európai nemzeti filmgyártások támogatásába, amíg nem sikerül megteremteni a mozikban is az esélyegyenlőséget e filmek számára. S az Európai Közösség Kulturális Tanácsa egyértelműen deklarálta, hogy jelentős összegeket szán ennek a célnak a megvalósítására.

— Nálunk is egyre súlyosabb az európai — és még inkább a hazai — filmek helyzete: az amerikai kommerszfilmdömping az utóbbi két-három év során elárasztotta az itthoni mozikat is.

— Tavaly változott a helyzet. Miközben a kereskedelmi jellegű mozik nézőszáma mintegy 30 százalékkal csökkent Budapesten, az immár tizenegy filmszínházból álló artmozi-hálózat közönsége stabilizálódott. Pontos számokkal szólva: 8,7 millióról 6 millióra csökkent a budapesti összné…zőszám, s ebből 1,2 millió körül állapodott meg — és semmit sem csökkent, sőt, helyenként emelkedett — az artmozik látogatóinak száma. A jelek szerint végre kezd kialakulni a törzsközönségük; s nem csekély büszkeséggel hallhattam, hogy az Európai Közösség forgalmazó szakemberei, akik tavaly gyakran jártak Budapesten, elismeréssel szóltak a magyar főváros artmozi-hálózatának változatos és gazdag filmkínálatáról.

— De azért az nem túl szívderítő adat, hogy tavaly is 2,5 millióval csökkent az összes mozinézők száma . . .

— Véleményem szerint nincs ebben semmi tragikus: a videózás, és a műholdas televíziózás elterjedésével nálunk is bekövetkezett az átlagos nyugat-európai állapot: évente 2,5 mozilátogatás jut egy állampolgárra. S ez a statisztikai adat pontosan egybevág a Nyugat-Európában már bő egy évtizeddel ezelőtt kialakult moziba járási szokásokkal. Fontos viszont, hogy most sikerüljön stabilizálnunk az igényes filmek törzsközönségét, és elérnünk azt, hogy folyamatosan és állandóan legalább 60—70, művészileg értékes film szerepeljen a műsorkínálatban.

— Sikerült-e valamilyen konkrét megállapodásra jutniuk az Európai Közösségen belül a művészi rangú filmek forgalmazási támogatását illetően?

— Az idén év végén Budapesten, az Európai Filmhét keretében rendezünk egy újabb tanácskozást az Angersben is fölmerült számos ötlet, javaslat megvitatására, a támogatás módozatainak kidolgozására. Mi például azt kezdeményeztük, hogy konkrét, közvetlen együttműködést alakítunk ki Bécs, Berlin, Párizs, Prága art-mozijaival; s az Európai Közösség támogatni kívánja jól válogatott filmcsomagok vásárlását, és ezeket kedvezményesen bocsátja e hálózatok mozijainak rendelkezésére. Számítunk a külügyminisztériumok, illetve a nemzeti kulturális intézetek együttműködésére is . . . Statisztikai adatok szerint ma egy magyar állampolgár átlag 410 filmet néz meg évente; és ebből mindössze kettő és felet lát moziban! Pedig az igazi filmélmény színhelye mégiscsak a kényelmes, kulturált filmszínház, amely csakis gazdag, színes műsorválasztékot kínálva lehet esélyes vetélytársa a tévézés és videózás — Nyugat-Európában egyébként mostanában hullámszerűen csökkenő — dominanciájának, illetve a nagy amerikai kommerszfilmek áradatának, és méltó otthona az igényes európai filmművészeti alkotásoknak.

(zs. i.)

Háromszéki művészek

Sepsiszentgyörgyi képzőművészek, Miklóssy Mária festőművész és Plugor Sándor grafikusművész műveiből nyílik kiállítás Kecskeméten, a városi képtárban, február 7-én, tizenhat órakor. A tárlatot Buda Ferenc költő nyitja meg.

Miklóssy Mária „sajátos együttérzéssel teremti újjá festészetünkben a nőt, eszményítés nélkül, ám korunk eszményeinek megvallására, eszményi hűségre is kész kortársként, a férfikor kiteljesítőjeként . . .” — írta Banner Zoltán művészettörténész öt évvel ezelőtt az Utunkban.

Szilágyi Domokos pedig ekként vélekedett Plugor Sándor egy régebbi kiállításáról: „Fölényes, finom rajztudása az alap, amely megengedi, hogy tágítsa a kört az ismeretlen felé, ugyanakkor szűkítse is: a lényeget keresse” . . .

Plugor Sándor: Illusztráció egy Szilágyi Domokos-kötethez

Északi fény

…z elmúlt héten hazánkban …ért a nemrég kinevezett új … a kis nemzetek egész sorát, melyeknek sorsa különös azo…ságot mutat a miénkkel.”

Évforduló

Bölöni Farkas Sándor emlékezete

Február 2-án volt százötven úgy ad okot számára az opti…mizmusra, mint a lehangoltság-

PLUGOR Sándor

SZOLGÁLTATÁS

Különös nekrológ Filmszem idején

Nap mint nap elnézem a Dunát, amint hömpölyög a város közepén. Régebben mindig örömmel töltött el. Ma már ez egészen másképp van. Hogy miért?

Február 7-től filmfesztivál lesz Budapesten, a magyar filmek seregszemléje, népszerű nevén a Filmszem. Nos az idei többek között egy „aprósággal" is másabb lesz, mint az eddigiek. Egyetlen olyan plakátot sem láthatunk majd, melyet Dékány Péter grafikusművész készített. Ennek oka az, hogy ő már nem él.

Miért csak akkor foglalkozunk valamivel, ha éppen aktuális? Ha az emberekre leselkedő veszélyt mindig éreznénk, ha tudatunk részévé válna, talán nem fordulna elő oly sok baleset. Ha mindig tudnánk, hogy a vizek veszélyesek... Ha mindig tudnánk, hogy a nagy folyó áldozatokat követel... Ha ezt a tudást gyermekeinknek nem csupán kampányszerűen adagolnánk... Akkor talán...

Akkor talán ő is élne még. Féltő szeretettel, ráérzőkészséggel, tehetséggel és sok humorral közelített a filmekhez. Minden plakátja egy-egy telitalálat volt. Szerette a filmeket... Mint ahogy a két parányi kislányát is: a hatéves Deát és a négyéves Dalmát.

Május-júniusban többször elmondjuk, hogy legyünk körültekintőek... Csupán ezért tudatták az ő halálhírét is, mivel júniusban volt. „Ismét áldozatot követelt a Duna... hárman egy csónakban... Eltűnt Dékány Péter budapesti grafikus!"

Mondjuk el most egyszer februárban is.

Most, amikor oly nagyon hiányoljuk a munkáit.

Emberek mindig tudjátok és mindig vigyázzatok!...

A halált, különösen az értelmetlen, korai és tragikus halált soha nem lehet megszokni. Dékány Péter grafikusművész idén májusban lenne 40 éves. Gyermekkori barátom volt. Ezért látom ma már másképp a Dunát.

Győri Magda

reggel

Holnap reggel 6.00 és 8.30 között a TV1-en nézze A Reggelt! A tervezett tartalomból: Sztárvendég: Kobajasi Ken-Icsiro, aki februárban a Zeneakadémián vezényel. — Filmszemle előtt. Képzeletről és valóságról beszél Báron György kritikus. — Olvassuk-e még Copperfield Dávidot? 180 éve született Dickens. — Juliette Greco születésnapjára. — Címlapon: amiről az emberek beszélnek, avagy mit tesz értünk a humánpolitikai kabinet. — Egy veteránotthon lakói. Ki nyer, ki veszít azon, ha konténerekben kell gyűjteni az üres üvegeket? — A csontritkulásról kérdezhetik a tévédoktort, Lavicska Kálmánt a 112-9415-ös telefonszámon. Továbbá hazai és külföldi hírekkel, időjárás-jelentéssel, sporttudósításokkal, közlekedési információkkal, gazdasági mérleggel, kulturális ajánlattal, mesével és sok zenével várja önt a képernyő elé a TV1-en A Reggel! Főszerkesztő: Sárközy Erika, felelős szerkesztő: Varga Sándor Márton, műsorvezető: Szayly József és Hardy Mihály.

NoVo

Megemelt családi pótlék

A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság tájékoztatja az ügyfeleit, hogy az 1992. január hó 1-jétől járó családi pótlék januári emelési különbözetét, valamint a kiegészítő hadigondozási pénzellátás januárra járó összegét február első napjaiban adta át kifizetésre a postának. Az utalványon Egyszeri megjelölés és a Feladási idő rovatban 1992. február 1. keltezés szerepel. Az utalvány Törzsszám rovata alatt a családi pótlék összege külön is fel van tüntetve. Akiknek az ellátását átutalási betétszámlára folyósítja az igazgatóság, ezt a különbözetet is a betétszámlára utalja, és az összeg a február végi számlakivonaton szerepel majd.

Ugyancsak közli az igazgatóság, hogy a hadigondozási pénzellátást csak azon ügyfelek részére tudja kiutalni, akik 1992 januárjában már ténylegesen részesültek hadirokkantsági vagy hadiözvegyi ellátásban. Akik ebben az időszakban nem részesültek az ellátásban, annak megállapítását, illetve az újbóli folyósítás engedélyezését a lakóhelyük szerint illetékes polgármesteri hivataltól kérhetik.

Magyarorsz

Febru

A NAGY IMRE-PER KEZ
tének szépszámú piszkos
Nagy Imre-per. Hosszú időr
színe is titkos volt, illetve
tényeket kihámozni a hiv
nyilatkozatokból, dokume
kezdődött Nagy Imre peré
követően, 1958. június 23-á
szláv jegyzékre adott vála
zésű nyilatkozat megállap
és igazságügyi szerveinek k
ügyészség 1958. január 28-á
Az ügyészi vádindítvány al
sor a bűnügy bírósági tárgya
június 9-e és 15-e között ker
sára, s a június 15-én kihirde
Népköztársaság Igazságügy
Nagy Imre 1956. novemb
közel másfél év a kül- és b
lása jegyében telt el. Való
klikkje komolyan gondol
hogy nem indítanak Nag
pert. Csupán 1957 elejétő
amelyek a bírósági tárgya
a legsötétebb sztálinisták
gették, és feltehetően az
ok, amiért végül sor kerül
politikai jellegű okok köz
jugoszláv–szovjet vitákat
Szerződés tagállamai veze
hangú kirohanások bélyeg
kat", köztük Nagy Imrét. A
akármi is volt korábbi szán

Mai rádió- és televízió-műsor

KOSSUTH: 5.00 Reggeli Krónika 8.30 Hangszemle 9.05 Napközben 11.05 Cigányfélóra 11.35 A szezon vége (XV/4.) 12.00 Déli Krónika 12.30 Mindennapi tudomány 12.40 Külpolitikai figyelő 12.50 Törvénykönyv 13.05 Falurádió (ism.) 13.20 Hagyományápolók 13.45 Hitélet 14.05 Klasszikusok mindenkinek 15.05 Kossuth-klub (ism.) 16.00 Délutáni Krónika 16.20 Örökzöld filmmelódiák 17.05 Magyarországról jövök... 18.00 Esti Krónika 18.30 Ráadás 19.05 Sportvilág 19.30 Jó éjszakát, gyerekek! 19.35 Curriculum vitae — olvasmányélményekkel 20.05 Zenefórum 20.30 Határok nélkül 21.05 Kossuth-klub. Felhang 22.00 Késő esti Krónika berger operaáriákat énekel 22.05 A zene üzenete (5. rész) 22.21 Napjaink zenéje 23.33 Kő Boldizsár: Hátsó szoba 0.05 Éjszakai dzsesszklub

TV1: 5.45 Jó reggelt, Magyarország! 5.47 Falutévé 6.00 A Reggel 8.30 Közjáték 8.35 Verkli 9.05 Walt Disney bemutatja (ism.) 16.00 Délutáni egyenleg 16.10 A láb fesztiválja '91 (riportfilm) 16.45 Mozart: h-moll adagio K. 540 17.00 Palettán 17.30 Tell Vilmos (francia filmsorozat) 18.00 Pénzvilág 18.10 Menedzser Magazin 19.00 Mini klip-mix 19.15 MOST. A sokoldalú fiatalok műsora 19.40 Esti mese 19.50 „Zengőábécé" 20.00 Híradó 20.25 Tele-

A TV-tévé e heti műsora

Február 6. csütörtök 18.00—22.00 óráig: 18.00 Műsorismertetés 18.03 Sráckarika. Maya a méhecske 18.30 A természet világa. Angol ismeretterjesztő sorozat. XX/13. Sivatagi virágkarnevál I. 19.00 Power kapitány. Amerikai sci-fi sorozat. XII/12. A hasonmás 19.30 Sláger és Horoszkóp. Szikora Róbert és Laár András műsora

Vásárnaptár

Február 6.: Ónod, Vésztő (oák), Zalakomár (oá).

Február 7.: Gyula (oák), Gyöngyös, Hódmezővásárhely (oá).

Február 8.: Dunapataj, Kiskunmajsa, Ózd, Törökszentmiklós (oák). Pécs (oá), Debrecen, Herend, Kecskemét, Pécs, Siófok (av).

Február 9.: Böhönye, Dombóvár, Jászalsószentgyörgy, Jászjákóhalma,

Ad
alapít

Prokop Péter pap, festő és
művészete értékes része
egyetemes magyar művész
nek. Most — február vég
alapítványi célú adakozás
egybekötve — festményeit b
ki megvásárolhatja maga, cs
ládja, avagy egyházgyülekez
te számára

PLUGOR Sándor

M. Nemzet 1932. május 12.

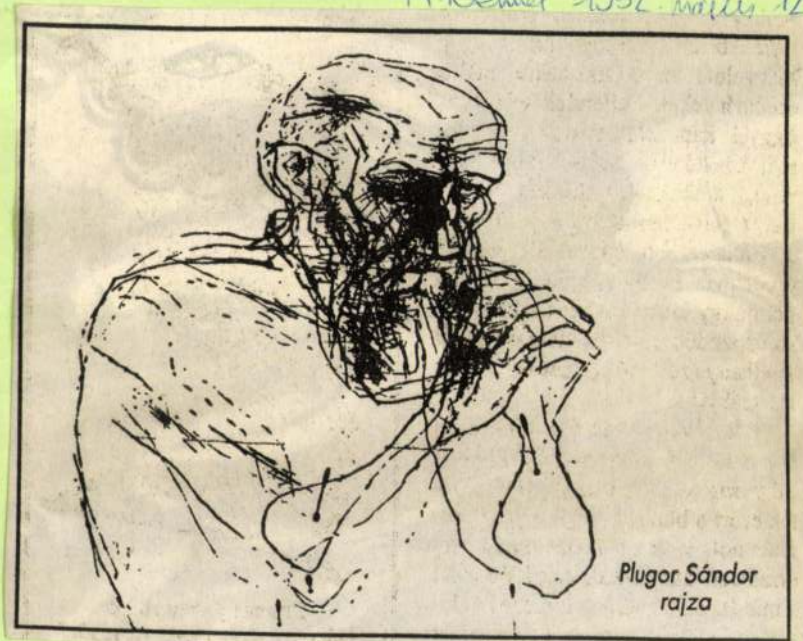

Plugor Sándor
rajza

nformációval, hírrel, írással
trografikával kapcsolatban.
vatal: 1013 Budapest Attila
61)175-0948)

ographic Art indulásával
Fény-Árnyék Müvészeti
ek elektrografikai csoportja
vezésével, illetve anyagi
ap törekvéseit.

graphic Art folyóirat egyre
ése érdekében 1991.
letett az Árnyékkötök
fogad minden pénzbeli és
, a Kulturbank KL1 13332
Az alapítvány kuratóriuma
Archívumot, amely magyar
fikusok által fölajánlott
tány címe: 1034 Budapest

Pilgor Sándor szövegértelmezései

Pilgor Sándor, bár huszadik századi mű, mégis Petőfi-utáni fejlődésvonalon és sokat vagy jogosan idézett műve szövegértelmezés. Pilgor Sándor rajzaival műkorlátozó a témaválasztó előtt nagy fokú képzőművészetben szövegértelmezése. Művei ötletmerítése rasmulhatnak a képzőművészetben is alkalmazott módszertanra, életfontosságú kérdéseket, logikumokat és ideológiai, erkölcsi függőségek mértékadóit és összefüggéseit. De nem tekem ilyenek a mű értelmezhetőségét csak a műtől magától szövegértő kutató és szemlélő tudatunkban. Nem a magyarázók és magyarázatok tömege ad a mű értékét, de a mű értéke szüli magát a tömeget, bolygó Sándornak "gyűrű" kötegét, amely az ifjakat köré szövődve forog és forog, a jelentés csészét magára a mű szemlélő gyártásos tudatában él, melyből vétkezik és szétvesz, szétmegy, nélkül szövegével az örökös forgásban és forgás. Pilgor Sándor bicskei házasa, sors-tudós és a hőséről szóló rajz: tudós, a rajz: művészet komolysága, vonás-tömege, humorosa, gyötrelmes, elegánsága, komoly és szomorú történés: hangulat, vallás, bukás, csalódás, tömeg: szemlélés és szemlélő: szemlélés szerű: sötétje és rossz: magyarnyelv, szép: szegénység és vallás: gondolkodás, szép: szeretőség és szellem: vaz magyarnyelv emberség: szeretet, szép: szellem és tudós: szépség és tudós: szeretet, szellem: szeretet, szellem: szeretet, szellem

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

Irodalmi Kávéház

Felelős szerkesztő: Kelemen Tamás

Szeretettel várjuk Önt és családját

1993. május 17-én, hétfőn, 18 órakor.

Az Irodalmi Kávéház a Budapesti Művelődési Központtal egy épületben található Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban működik.

Cím: Bp. XI. ker. Etele út 55.

Telefon: 186-9385

Rendezvényünk látogatói között ajándékot sorsolunk ki.

Az Irodalmi Kávéház támogatói:

Budapest Bank Rt. XI. ker. Önkormányzat

Fővárosi Önkormányzat Lakitelek Alapítvány

Euronatúr Kft.

PLUGOR SÁNDOR

(Sepsiszentgyörgy)

grafikusművész

kiállítása

Plugor Sándor 1940-ben született Kökös faluban (Erdély, Háromszék). 1964-ben diplomázott a Kolozsvári Képzőművészeti Főiskolán. 1970 óta Sepsiszentgyörgyön él. Számos díszlet-és jelmeztervet készített a szentgyörgyi Állami Magyar Színház számára. 1964 óta kiállító művész. Közgyűjteményeink közül a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Magyar Színházi Intézet és az Országos Széchenyi Könyvtár őrzi alkotásait.

Jelentősebb kiállításainak színhelyei voltak:

Kolozsvár, Csíkszereda, Kézdivásárhely, Brassó, Arlington (USA), Stuttgart, Döblingen, Balatonfüred, Kecskemét, Sárvár, Dortmundt, Budapest stb.

Pligor Sándor szobrászművészete

Pligor Sándor, bár huszadik századi mester, mégis eltér a korban felbukkanó szobrászok nagy részétől. Pligor Sándor rajzaival művészetének lényegét fejezi ki. A témaválasztás, a formaképzés, a kompozíció, a képzőművészetben is alkalmazott módszertana, élethez való viszonyulása, egyénisége, érzelemvilága, gondolkodásmódja, elhivatottsága, a mű keletkezésének körülményei, a mű befejezettségének kérdése, a mű értelmezhetősége csak a művész magával vívódó, kutató, és szenvedő életében, életünkben. Nem a magyarázkodás és magyarázat a fontos a mű születésénél, de a mű létezése szoros összefüggésben van a művész életével, a világ, a környezet, a társadalom, amelyben él és éltette. Pligor Sándor bronzai, kőszobrai, fából faragott alkotásai nyugodtak, harmonikusak, egyensúlyban vannak, de mégis feszültséget hordoznak magukban. Ez a feszültség nem a formák ellentmondásából, nem a szerkezet, a felület törésében, a tömegek ellentétéből, hanem a szemlélő és a mű közötti kapcsolatból adódik. Ez a feszültség az, amely a szemlélőt a művészi élmény befogadásához segíti, és amely gondolatokat, érzéseket, asszociációkat ébreszt a szemlélőben. Pligor Sándor szobrai mindig emberiek, szeretnek, fájdalmasak és szépek, vagy mindig egyszerre. Szeretni, fájni és élni, vagy szépnek lenni és élni, vagy szeretni, fájni és szépnek lenni. Ez a feszültség egy örökös ellentmondás, dinamikus állapot, amely mozgásba hozza a szemlélőt, és állandóan változtatja a szemlélő viszonyát a művészi élményhez. Pligor Sándor szobrai mindig változnak, mert belső mozgás, belső feszültség állandóan jelen van bennük, mert tudatosan változtatja, élesíti, fokozza művészi gondolatait, érzéseit, fokozatosan, lépésről lépésre, egyre tömörebb, egyre összetettebb, egyre gazdagabb formanyelvet használ, hogy a szemlélő számára minél többféle lehetőséget nyújtson a befogadásra, a művészi élmény átélésére. Ha mást nem is, de ezt a törekvést mindenképpen értékelnünk kell.

Farkas Ferenc

IRODALMI KÁVÉHÁZ

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

Irodalmi Kávéház

Felelős szerkesztő: Kelemen Tamás

Szeretettel várjuk Önt és családját

1993. május 17-én, hétfőn, 18 órakor.

Az Irodalmi Kávéház a Budapesti Művelődési Központtal egy épületben található Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban működik.

Cím: Bp. XI. ker. Etele út 55.

Telefon: 186-9385

Rendezvényünk látogatói között ajándékot sorsolunk ki.

Az Irodalmi Kávéház támogatói:

Budapest Bank Rt. XI. ker. Önkormányzat

Fővárosi Önkormányzat Lakitelek Alapítvány

Euronatúr Kft.

PLUGOR SÁNDOR

(Sepsiszentgyörgy)

grafikusművész

kiállítása

Plugor Sándor 1940-ben született Kökös faluban (Erdély, Háromszék). 1964-ben diplomázott a Kolozsvári Képzőművészeti Főiskolán. 1970 óta Sepsiszentgyörgyön él. Számos díszlet-és jelmeztervet készített a szentgyörgyi Állami Magyar Színház számára. 1964 óta kiállító művész. Közgyűjteményeink közül a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Magyar Színházi Intézet és az Országos Széchenyi Könyvtár őrzi alkotásait.

Jelentősebb kiállításainak színhelyei voltak:

Kolozsvár, Csíkszereda, Kézdivásárhely, Brassó, Arlington (USA), Stuttgart, Döblingen, Balatonfüred, Kecskemét, Sárvár, Dortmundt, Budapest stb.

PLUGOR SÁNDOR

TÁRLAT

Plugor Sándor rajzai

Krisztus

Újabb kiállítás nyílt a napokban a vajai múzeumban. Plugor Sándor festőművész míves rajzai figyelemreméltóak, gondolatébresztőek. Plugor az a képzőművész, aki tud és nyilván szeret is rajzolni. Sok festő manapság formabontással kezdi, anélkül, hogy megtanulta volna a mesterség titkait. Plugor Sándor nem ilyen. Fölényes, finom rajztudása az az alap, amely megengedi, hogy tágítsa a kört, az ismeretlen felé, ugyanakkor szűkítse is: a lényeget keresve. Az örök lényeget, amelyet nehéz megfogalmazni. A lényeget, amely nem más, mint a dolgok örök ritmusa.

A tárlat május 16-ig tekinthető meg.

Macskák

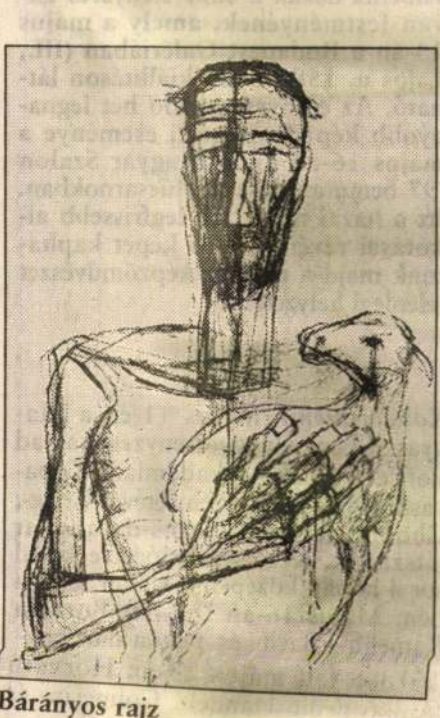

Bárányos rajz

Elek Emil reprodukciói

K-Mo. 197. máj. 10.

PROGRAMOK

Fővárosi tavasz

Színházi premierek. Olasz reneszánsz komédiák nyomán született az Anconai szerelmesek című mű, melyet Valló Péter (mellesleg a darab rendezője) ötletéből írt Vajda Katalin. A Radnóti Színház május 11-én viszi először színre. Harlod Pinter: A szerető című komédiájának május 18-án lesz a premierje a Budapesti Kamaraszínház Shure Stúdiójában. A magyar változat elkészítésében Böhm György és a darab rendezője, Almási Tóth András működött közre. Az Operaház május 17–18-án párhuzamos szereposztásban újítja fel Wagner: A bolygó hollandi című operáját, melyet Kerényi Miklós Gábor rendez.

❐❐❐

Budapesten az Emerson Lake and Palmer. Szenzációs könnyűzenei programot igér a Multimédia Concerts június hónapra. Május 25-én a Budapest Sportcsarnok vendége a Supertramp, júniusban pedig szinte dúskálhatunk a nagy nevekben. 5-én a Kiss lép fel a margitszigeti stadionban, 20-án az Emerson, Lake and Palmer a Kisstadionban muzsikál, 24-én a Budapest Sportcsarnokban Jean Michel Jarre-koncertet rendeznek, 27-én Alice Cooper, 30-án pedig az Earth Wind and Fire lép fel a Petőfi Csarnok szabadtéri színpadán.

❐❐❐

Bécsi Tavasz. Május utolsó hetében nagyszabású rendezvénysorozatra kerül sor Budapesten. A bécsi Rathausplatzon rendezett nyári esték hangulata elevenedik fel majd a Vörösmarty téren. Itt estéről estére 21 órai kezdettel egy óriásvászonra kivetített operafilmeket láthat és hallhat a közönség. Május 25-én A denevér, 26-án A rózsalovag, 27-én a Gioconda, 28-án a Don Giovanni lesz műsoron, 29-én pedig a Bécsi Filharmonikusok koncertjét élvezhetik a jelenlévők. A belépés díjtalan, s a tervek szerint bécsi gasztronómiai kínálat is várja a téren az érdeklődőket.

❐❐❐

Phoenix-házak a címe Kenyeres István festményének, amely a május 13-án a Budapest Galériában (III., Lajos u. 158.) nyíló kiállításon látható. Az elkövetkezendő hét legnagyobb képzőművészeti eseménye a május 16-án nyíló Magyar Szalon '97 bemutató lesz a Műcsarnokban. Itt a hazai művészek legfrissebb alkotásai révén pontos képet kaphatunk majd a magyar képzőművészet jelenlegi helyzetéről

❐❐❐

Koncertmenű. Május 11-én a Magyar Állami Hangversenyzenekar ad koncertet a Zeneakadémián. Kobayashi Ken-Ichiro vezényletével Grieg-, Chopin-, és Saint-Saéns-darabokat játszanak. Két csembalóestre kerül sor a hónap közepén a Nádor teremben. Május 16-án Dobozy Borbála Rameau-, Bach- és Benda-darabokkal lép fel, május 23-án Horváth Anikó pedig Handel-, Couperin- és Bach-műveket ad elő.

❐

Rovatvezető: Vereckei Zoltán

Mai televízió- és rádióműsor

A rádió- és a televízió-műsorok részletesen és ajánlóval a szerdánként megjelenő, színes, 32 oldalas **MŰSORÚJSÁG** című mellékletünkben olvashatók.

m1: **5.45** Agrárvilág **6.00** Ma reggel **8.35** Kék Ég Légitársaság **9.25** Naprakész magazin **12.01** Híradó délben **12.12** Körzeti híradók **12.21** Bank utca **12.25** Világhíradó **12.41** Lapszemle **12.45** Agrárvilág-tallózó **13.00** Roma Magazin **13.25** Domovina **13.55** Néprajzi értékeink **14.10** Marlene doktornő **15.00** Magyar Ház **15.30** Iskola utca **16.30** Vallások az ókor romjain **16.50** Maradj velünk! **17.00** Tanuljunk Európát! **17.25** Kvartett **18.00** Híradó hatkor **18.10** Zenepercek **18.17** Szót kér a természet! **18.25** Vízi zsaruk **19.15** Világhíradó **19.30** Híradó este **19.53** Sporthírek **20.00** Millenniumi Mesék **20.30** 112 Magazin **21.10** MMM – Mi? Mennyi? Miért? **21.40** 112 extra **22.00** Híradó este **22.10** Aktuális **22.30** Théma **22.45** Gyilkossági csoport

m2: **5.45** Agrárvilág **6.00** Ma reggel **8.35** Delta **9.00** Emberevők unokái között **9.30** Benyovszky Móric és a malgasok földje **10.00** Esztergomi Keresztény Múzeum **11.00** Tv-klinika **11.30** A Rigi vasút **11.50** Van öt perce? **12.00** Déli harangszó **12.02** Marlene doktornő **12.45** Popzenei válogatás **13.00** Híradó délben **13.11** Kárpáti Krónika **14.00** Naprakész magazin **16.20** TS **19.20** Sorstársak **19.50** Esti mese **20.00** Világhíradó **20.15** Híradó este **20.40** Sporthírek **20.45** Magyarok az emberevők földjén **21.15** Érzékelés felsőfokon **21.45** TS – Junior kézilabda-világbajnokság **22.05** Brute **23.35** Tudósklub **0.35** Nikodémusok órái **2.10** Aktuális **2.35** Iskola utca **3.40** A Rigi vasút **4.00** TS – Futballhétfő **5.20** TS

DUNA TV: **5.30** Indul a nap **8.40** Nyári matiné **8.45** Egér-úti kalandok **9.10** Az én kis városom **9.35** A világörökség kincsei **10.05** Egy század emlékezetes pillanatai **10.35** Heti Hírmondó **11.25** Emlékképek **11.50** Híradó **12.00** Déli harangszó **12.20** Udvarház **12.50**

Atomfeg

Tíz éven belül bombát

Száz százalék annak a valószínűsége, tíz évben nukleáris, vegyi vagy biológ valamelyik amerikai városban – idéz Clinton volt amerikai elnök terrorizmu

MTI

A vezető vasárnapi konzervatív lapnak, amely átfogó elemzést közölt a terroristák kezében lévő tömegpusztító fegyverekről, más amerikai szakértők azt mondták: a nukleáris alapanyagok nemzetközi csempészete egy ideje már szervezett formában folyik. Az amerikai

ener
fegyv
hálóz
zők, v
dult
együtt.
hivatal
hogy a
galma
menny

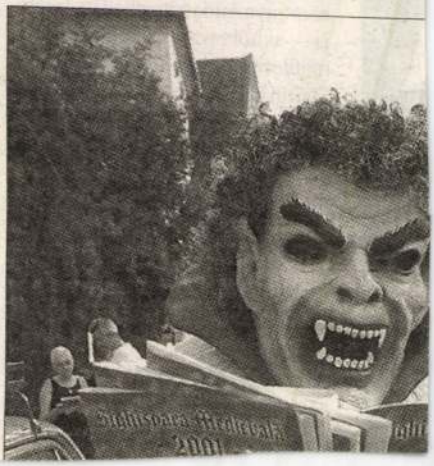

csiszolás

tőlük. Nowaktól például sok-sok verset... De mellettük még sokat és sokfélét fordítottam. Csupán néhány a szívemnek legkedvesebbek közül: *J. Staninski* Egy fiatal varsói születésnapi feljegyzései című művei a varsói gettóról szól, *Ksaveri Pruszynksi* A szamarkandi kürtös című regénye ugyancsak világháborús történet. Nagy örömmel fordítottam *Stanislaw M. Jankowski* krakkói történész Katyn című dokumentumkötetét is.

– *S ki a kedvenc?*

– *Pasek*, az archaizáló nyelvezete miatt. No és *Józef Tischner* – a szentatya minap meghalt gyóntatója –, akitől tavaly jelent meg a Drámafilozófia című nagy ívű munka. Fontosnak tartottam a Báthory István emlékezete című forrásmunkát is, amely *Báthory* levelezése Rettegett Ivánnal.

– *Van piaca a lengyel irodalomnak nálunk?*

– Nehéz megítélni, mert a rendszerváltás előtt hivatalos listák voltak – többnyire lengyel ajánlásra – arról, mit kell kiadni. Bár nyilván akadtak olyan szerzők, akiket „elhallgattak", ezek a listák nem voltak rosszak. Akko-

Plugor Sándor grafikái Budapesten

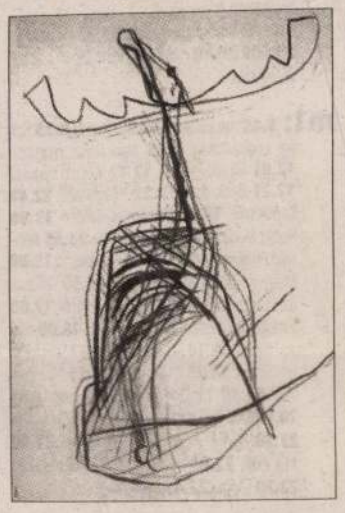

A XX. SZÁZADI erdélyi magyar grafika talán legtehetségesebb alakjának, a méltatlanul korán, ötvenöt esztendős korában eltávozott Plugor Sándornak a munkáiból nyílik meg kiállítás augusztus másodikán, csütörtökön délután öt órakor a fővárosban, a Budapest Kiállítóteremben (V., Szabadsajtó út 5.). A kiállítást, amely augusztus 19-ig tekinthető meg hétfő kivételével délelőtt tíz és délután hat óra között, katalógus kíséri, bő válogatást nyújtva a művész családjának a tulajdonában levő műveiből. (L. G.)

Britek a Régi Zene Fórumon

MA KEZDŐDIK és csaknem egy hónapig tart a Filharmónia Budapest Kht. rendezvénysorozata, a Budapesti Régi Zene Fórum. A nyitókoncertet Händel Rómában címmel Emma Kirkby (szoprán) és a London Baroque adja este fél nyolckor a Zeneakadémia nagytermében. (K. Gy. A.)

Mesterségek háza

A TATABÁNYAI MÚZEUM ipari skanzenjében (Vágóhíd utca) a Mesterségek házát Bencsik János polgármester, a kiállítást Ecsedy István helyettes államtitkár nyitja meg ma délután három órakor. A tárlat október 31-ig, hétfő kivételével naponta 10–18 óra között tekinthető meg. (N. M.)

Művész(ön)arcképek

TISZTELET múzeumi elődeinknek címmel kiállítás nyílik meg a Budapesti Történeti Múzeumban ma délelőtt 11 órakor a Budavári palota E épületében. (M. N.)

Olyan íze volt...

SIPOS ZSÓFIA festőművész Olyan íze volt című gyűjteményes kiállítását Székelyhidi Ágoston művészeti író nyitja meg ma délután 3 órakor a Déri Múzeumban (Debrecen, Déri tér 1.). Közreműködik Kun János előadóművész és a Simonffy Emil Zeneiskola tanári fuvola kvartettje. (N. M. N.)

Jótékonysági est Szigetszentmiklóson

A KÁRPÁTOK-ERDÉLY Baráti Kör ma este hét órakor a szigetszentmiklósi római ka-

Mint a gödörbe visszahajított föld

Plugor Sándor művei is láthatók a ma megnyíló millenniumi vándorkiállításon

J. Balog Tünde

Még mindig gyászolják, pedig már két esztendeje elment Erdély mai képzőművészetének egyik legeredetibb tehetsége, *Plugor Sándor.* Az Ezerszáz év a Kárpát-medencében címmel ma délután négy órakor Békéscsabán, a Munkácsy Mihály Múzeumban megnyíló millenniumi vándorkiállításon, amelyet a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, valamint Plugor Sándor kedvelt, nyári alkotói helye, a Makói Művésztelep közösen szervezett, a szabadkai *Gyurkovics Hunor,* a korondi *Páll Lajos,* a csíkszeredai *Imets László,* a nagyszebeni *Orth István* munkái mellett az ő művei is láthatók.

Plugor Sándor a háromszéki Kökösön született. Parasztgyerek volt, iskola után apja teheneit legeltette, játékai „lópatkó-lovaglás, erdőlés laposkőn, birkanyáj-babszemek, tarkatehén-gesztenyék". Marosvásárhelyi festő-tanárok fedezték föl tehetségét és vitték művészeti líceumba. Majd ennek elvégzése után a kolozsvári Ion Andrescu-főiskolán folytatta tanulmányait. Bár festő szakon végzett, legtöbbet használt eszköze a toll lett. Főiskolásként nyaranta – miközben segített otthon a paraszti munkában – apját-anyját és a szomszédokat rajzolta. Ezek a rajzok ihlették *Szilágyi Domokost* 699 számozott verssor írására, és így született meg közös művük, az Öregek könyve (1976). Művészete rajzaiban teljesedett ki, és bennük találjuk ars poeticáját, a szánandószenvedő, elesett vagy komikus voltában is szeretetre méltó ember felmagasztalását.

Rajzai 1961-től jelentek meg. Elnyerte velük az Utunk, majd a román művelődési minisztérium díját, utóbbit a Szarvasokká vált fiúk című kötet illusztrációiért. Lapjai tele vannak feszültséggel, a papírt behálózó szövedékből szemünk láttára teremtődnek meg alakjai. Vonalai – mintha a földből nőnének ki – megvastagszanak, majd elágaznak, mint a gyökerek-ágak, körülfonva egy-egy fontos részletet, másutt elvékonyulnak, felfedik a testek anatómiáját, vagy éppen csak sejtetik a formát. Utolsó éveiben kompozíciói feszesek, drámai erejűek, monumentális hatásúak lettek. Fejlődésének íve töretlen volt. Kései művei (Rilke-illusztrációk; a Magor fia verseit kísérő tétova 3 öregek és ártatlan erotikájú „leánkák" az Angyallétra című kötetben; a *Márton Áron* emlékére készült Áron püspök tizennégy stációja; a Sinka ürügyén rajzolt 1997-es sorozat, és az 1988-as „te...csillag!") művészetének csúcsát jelentik.

Az életmű kész – még ha korán szólította is el a Teremtő ebből a világból, amelynek gyönyörűségeitkínjait egyforma éhséggel habzsolta – és kivívja majd szellemének az őt megillető helyet a magyar rajzművészetben, ahogyan porhüvelye is hazatalált a kökösi temetőbe, „mint a gödörbe visszahajított föld".

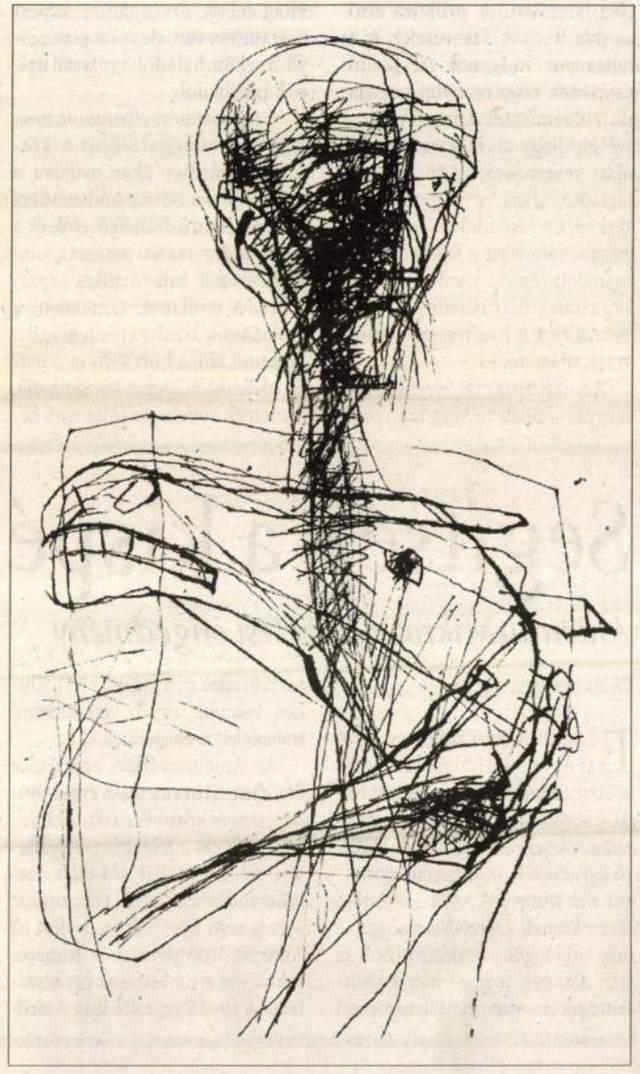

PLUGOR SÁNDOR RAJZA

Másfél évtized a tudomány szolgálatában

Ablonczy

Fennállásának tizenötödik évfordulóját ünnepli az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) ez évben. Ebből az alkalomból szervezett kétnapos konferenciát az OTKA Bizottság a Magyar Tudományos Akadémián. A tudománypolitikával és -finanszírozással foglalkozó hazai döntéshozók és tudósok mellett a konferencián más országok szakemberei is részt vettek, így többek között az amerikai National Science Foundation, a Deutsche Forschungsgemeinschaft tisztségviselői, valamint az osztrák, a holland, a szlovén, a svájci és a cseh tudományos alapok képviselői.

A konferencián – amelynek fővédnöke *Mádl Ferenc* köztársasági elnök volt – *Hámori József* akadémikus, a Tudomány és Technológiapolitikai Kollégium elnöke emlékezett meg *Andorka Rudolfról,* majd *Pálinkás József* akadémikus, az Oktatási Minisztérium államtitkára angol nyelvű előadásában vázolta fel a magyar kutatás-fejlesztés jelenlegi helyzetét.

Megtudhattuk: a kormány döntésének köszönhetően az alap 2001. és 2002. évi támogatása jelentősen növekedett. A jövőre több mint hatmilliárd forint felett rendelkező OTKA-pályázatok segítségével tudja majd a kutatókat eszközökhöz és anyagi támogatáshoz juttatni.

Pályázat az esélyegyenlőség jegyében

Két év alatt negyvenmilliárd jut az információs társadalom kiépítésére

Csákó Attila

Hárommilliárd forint értékű, pályázható támogatási program indul még májusban a Nemzeti Információs Társadalom Stratégia első verziójának részeként. A Széchenyi-tervvel összhangban kialakított stratégia célja, hogy Magyarország az információs társadalomra való felkészülésben a kelet-közép-európai régió éllovasává váljon, és ezáltal a polgárok életminősége is javuljon – mondta *Stumpf István* kancelláriaminiszter tegnap Budapesten tartott sajtótájékoztatón. A program elsősorban a civil szervezetek és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok részére nyújt támogatást. A miniszter hangsúlyozta: a cél az, hogy a lemaradottak is részt vehessenek az információs társadalomban, s megszűnjön a szakadék a társadalom egyes csoportjai, valamint a fejlett és az elmaradott régiók között. Mindenki számára biztosítani kell, hogy hozzáférjen a hardverek és szoftverek világához.

Az információs technológia megvalósításában Magyarország a világ fejlett országaihoz képest hátrányban van, de mint későn jövő, az előtte haladók tapasztalataiból tud tanulni.

A tájékoztatón elhangzott: nem pályázati támogatásként a kormány segítséget akar nyújtani a sorkatonák, a börtönbüntetésüket töltő fiatalkorú bűnelkövetők és a roma származású továbbtanulni szándékozók informatikai képzéséhez. A miniszter rámutatott: a szolgáltatók között erősíteni kell a versenyt, ami a horribilis internet- és telefonköltségeket lenyomhatja. Szeretnék növelni az internetes kereskedelem volumenét, valamint a távmunkahelyek számát. Az elektronikus kormányzati, illetve önkormányzati programról a miniszter elmondta: a cél az, hogy a köz szolgálatában állók idővel teljesen kiiktathassák a papírmunkát a kommunikációban.

Stumpf István bejelentette: szeptemberben és novemberben újabb programokat indítanak, többek között a pedagógusok számára nyújtanak majd kedvező feltételeket, hogy betölthessék az információs társadalom kiépítésében rájuk háruló szerepet.

A stratégia kidolgozásának és fejlesztésének szükségességét a Széchenyi-terv is tartalmazza, s külön fejezetet szentel az információs társadalom és gazdaság fejlesztésének, amire a kétéves költségvetés jelentős forrást: összesen mintegy 40 milliárd forintot különít el. Az információs társadalom kiépítését célzó pályázatokra, egyéb támogatásokra, és közbeszerzésekre idén 15–17 milliárd forint jut.

(A pályázati kiírást a Magyar Nemzet hétfői száma tartalmazza).

Pert vesztett a Richter Rt.

TISZTESSÉGTELEN piaci magatartás miatt elmarasztalta a Richter Rt.-t a Fővárosi Bíróság, mert a cég a Pfizer gyógyszergyár által fejlesztett Norvasc vérnyomáscsökkentőjével azonos hatanyagú és tabletta formájú készítményt dobott a piacra 1999-ben. A Fővárosi Bíróság elrendelte a Richter Normodipine termék piacról történő visszavonását, és ezek, valamint a raktárakban lévő készletek jogsértő formájának megszüntetését, ami a gyógyszerek esetében egyet jelent egy új tablettaforma kidolgozásával és tözskönyveztetésével. Az ítélet nem jogerős. (Cs. A.)

MNB-egyeztetés

MUNKAEBÉDEN látta vendégül az EU-tagországok hazánkban akkreditált nagyköveteit Járai Zsigmond a Magyar Nemzeti Bank elnöke, valamint Riecke Werner alelnök, Adamecz Péter ügyvezető igazgató és Cserés Ákos főosztályvezető. A kötetlen megbeszélésen az Európai Unióba való belépésig, majd az euró bevezetéséig tervezett jegybanki lépésekről, gazdasági feltételekről és előrejelzésekről esett szó. (O. N.)

Foglalkoztatási gondok Győrben

A PHILIPS KFT. győri gyárának optikai részlegeinél több mint 100 alkalmazott úgynevezett állásidőn van, a határozott idejű szerződéseket pedig a következő időszakban nem hosszabbítják meg a cégnél, ahol a piaci helyzettől teszik függővé, hogy a munkaviszony megszű-

Földgázár: piaci modell

MTI

Csak fokozatosan, 5-6 év alatt lehet áttérni az import alapú gázár képzésre, és a piacnyitás is csak több lépcsőben valósulhat meg, amelynek első üteme 2002-ben várható – áll a Gazdasági Minisztérium javaslatában, a földgázpiaci modell kialakítására. A jelenlegi árképzés hosszú távon nem tartható, az importárat követő rendszerre való azonnali áttérés viszont oly mértékű áremelést eredményezne, amely nem illeszthető a kormány inflációs elképzeléseibe.

Megoldás lenne, ha a Mol Rt.-vel közösen ütemtervet dolgoznának ki az átállás menetrendjére – áll a javaslatban. Az áttérés [illegible]

Segítség a kispénzűeknek

AntennaMikro: előfizetési engedmény

Munkatársunktól

Elengedi a havi előfizetési díjat az Antenna Hungária Rt. (AH) a 2001. június 1-je és december 31-e közötti időszakban azoknak az előfizetőknek, akik az AntennaMikro úgynevezett indulócsomagjára – m1, m2, Duna TV, SAT1 – kötöttek, illetve kötnek szerződést a céggel – adta hírül tegnap közleményében az AH. Akiknek szoba- vagy tetőantennájuk is van, havidíjmentesen további adókat, a tv2-t, az RTL Klubot, valamint egyéb kereskedelmi műsorokat is elérhetnek.

Az AntennaMikro bevezetése óta eltelt háromnegyed évben Budapesten és környékén 90 ezren választották ezt a televíziós szolgáltatást, sokan – habár AM-mikro vevőberendezéssel nézik a műsorokat – még nem kötöttek szerződést az Antenna Hungáriával. A felmérések szerint e háztartások egy részében – a 10–15 százalékában – elsősorban anyagi okok miatt nem tették ezt meg. A cég közleménye szerint ezzel a döntéssel elsősorban a kisnyugdíjasok és a szociálisan rászorulók terheit kívánják csökkenteni.

A havidíj kiegyenlítésétől a cég az említett időszakban eltekint, tehát akik a rendszerhez kívánnak csatlakozni, azoknak csak az egyszeri hozzáférési díjat és a dekóder havi bérletét kell megfizetniük 2001-ben.

Mint ismeretes, az Antenna Hungária Rt. tavaly szeptember 18-án indította az AM-mikrót felváltó AntennaMikro-szolgáltatást, és fokozatosan megkezdte a műsorok kódolását. A részleges kódolásról elsősorban azért döntöttek, hogy mindenkinek legyen ideje „átállni".

Mivel a teljes kódolás várhatóan júniusban bekövetkezik, az induló csomagra vonatkozó engedmény kezdete június 1-je.

Elektronikus ügyintézés

A Budapest Galéria meghívja Önt

PLUGOR SÁNDOR

grafikusművész
(1941-1996)

kiállításának megnyitójára
a Budapest Kiállítóterembe
(V., Szabad sajtó út 5.)
2001. augusztus 2-án,
csütörtökön 17 órára.

A kiállítást megnyitja

Keserü Katalin

Közreműködik:

Fábry Géza
koboz

Megtekinthető
2001. augusztus 19-ig,
hétfő kivételével
naponta 10-18 óráig.

A kiállítás támogatói:
Nemzeti Kulturális Alapprogram,
Külügyminisztérium Kisebbségi
Koordinációs Alap

Budapest Galéria

Plugor

t az esélyegyenlőség jegyében

milliárd jut az információs társadalom kiépítésére

tótájékoztatón. A program elsősorban a civil szervezetek és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok részére nyújt támogatást. A miniszter hangsúlyozta: a cél az, hogy a lemaradottak is részt vehessenek az információs társadalomban, s megszűnjön a szakadék a társadalom egyes csoportjai, valamint a fejlett és az elmaradott régiók között. Mindenki számára biztosítani kell, hogy hozzáférjen a hardverek és szoftverek világához.

Az információs technológia megvalósításában Magyarország a világ fejlett országaihoz képest hátrányban van, de mint későn jövő, az előtte haladók tapasztalataiból tud tanulni.

A tájékoztatón elhangzott: nem pályázati támogatásként a kormány segítséget akar nyújtani a sorkatonák, a börtönbüntetésüket töltő fiatalkorú bűnelkövetők és a roma származású továbbtanulni szándékozók informatikai képzéséhez. A miniszter rámutatott: a szolgáltatók között erősíteni kell a versenyt, ami a horribilis internet- és telefonköltségeket lenyomhatja. Szeretnék növelni az internetes kereskedelem volumenét, valamint a távmunkahelyek számát. Az elektronikus kormányzati, illetve önkormányzati programról a miniszter elmondta: a cél az, hogy a köz szolgálatában állók idővel teljesen kiiktathassák a papírmunkát a kommunikációban.

Stumpf István bejelentette: szeptemberben és novemberben újabb programokat indítanak, többek között a pedagógusok számára nyújtanak majd kedvező feltételeket, hogy betölthessék az információs társadalom kiépítésében rájuk háruló szerepet.

A stratégia kidolgozásának és fejlesztésének szükségességét a Széchenyi-terv is tartalmazza, s külön fejezetet szentel az információs társadalom és gazdaság fejlesztésének, amire a kétéves költségvetés jelentős forrást: összesen mintegy 40 milliárd forintot különít el. Az információs társadalom kiépítését célzó pályázatokra, egyéb támogatásokra, és közbeszerzésekre idén 15–17 milliárd forint jut.

(A pályázati kiírást a Magyar Nemzet hétfői száma tartalmazza).

Segítség a kispénzűeknek

AntennaMikro: előfizetési engedmény

MUNKATÁRSUNKTÓL

Elengedi a havi előfizetési díjat az Antenna Hungária Rt. (AH) a 2001. június 1-je és december 31-e közötti időszakban azoknak az előfizetőknek, akik az AntennaMikro úgynevezett indulócsomagjára – m1, m2, Duna TV, SAT1 – kötöttek, illetve kötnek szerződést a céggel – adta hírül tegnap közleményében az AH. Akiknek szoba- vagy tetőantennájuk is van, havidíjmentesen további adókat, a tv2-t, az RTL Klubot, valamint egyéb kereskedelmi műsorokat is elérhetnek.

Az AntennaMikro bevezetése óta eltelt háromnegyed évben Budapesten és környékén 90 ezren választották ezt a televíziós szolgáltatást, sokan – habár AM-mikro vevőberendezéssel nézik a műsorokat – még nem kötöttek szerződést az Antenna Hungáriával. A felmérések szerint e háztartások egy részében – a 10–15 százalékában – elsősorban anyagi okok miatt nem tették ezt meg. A cég közleménye szerint ezzel a döntéssel elsősorban a kisnyugdíjasok és a szociálisan rászorulók terheit kívánják csökkenteni.

A havidíj kiegyenlítésétől a cég az említett időszakban eltekint, tehát akik a rendszerhez kívánnak csatlakozni, azoknak csak az egyszeri hozzáférési díjat és a dekóder havi bérletét kell megfizetniük 2001-ben.

Mint ismeretes, az Antenna Hungária Rt. tavaly szeptember 18-án indította az AM-mikrót felváltó AntennaMikro-szolgáltatást, és fokozatosan megkezdte a műsorok kódolását. A részleges kódolásról elsősorban azért döntöttek, hogy mindenkinek legyen ideje „átállni".

Mivel a teljes kódolás várhatóan júniusban bekövetkezik, az induló csomagra vonatkozó engedmény kezdete június 1-je.

tronikus ügyintézés

PLUGOR SÁNDOR
MAGYAR NEMZET

Itúra 2001. május 18., péntek

Mint a gödörbe visszahajított föld

Plugor Sándor művei is láthatók a ma megnyíló millenniumi vándorkiállításon

J. BALOG TÜNDE

Még mindig gyászolják, pedig már két esztendeje elment Erdély mai képzőművészetének egyik legeredetibb tehetsége, *Plugor Sándor.* Az Ezerszáz év a Kárpát-medencében címmel ma délután négy órakor Békéscsabán, a Munkácsy Mihály Múzeumban megnyíló millenniumi vándorkiállításon, amelyet a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, valamint Plugor Sándor kedvelt, nyári alkotói helye, a Makói Művésztelep közösen szervezett, a szabadkai *Gyurkovics Hunor,* a korondi *Páll Lajos,* a csíkszeredai *Imets László,* a nagyszebeni *Orth István* munkái mellett az ő művei is láthatók.

Plugor Sándor a háromszéki Kökösön született. Parasztgyerek volt, iskola után apja teheneit legeltette, játékai „lópatkó-lovaglás, erdőlés laposkőn, birkanyáj-babszemek, tarkatehén-gesztenyék". Marosvásárhelyi festő-tanárok fedezték föl tehetségét és vitték művészeti líceumba. Majd ennek elvégzése után a kolozsvári Ion Andrescu-főiskolán folytatta tanulmányait. Bár festő szakon végzett, legtöbbet használt eszköze a toll lett. Főiskolásként nyaranta – miközben segített otthon a paraszti munkában – apját-anyját és a szomszédokat rajzolta. Ezek a rajzok ihlették *Szilágyi Domokost* 699 számozott verssor írására, és így született meg közös művük, az Öregek könyve (1976). Művészete rajzaiban teljesedett ki, és bennük találjuk ars poeticáját, a szánandószenvedő, elesett vagy komikus voltában is szeretetre méltó ember felmagasztalását.

Rajzai 1961-től jelentek meg. Elnyerte velük az Utunk, majd a román művelődési minisztérium díját, utóbbit a Szarvasokká vált fiúk című kötet illusztrációiért. Lapjai tele vannak feszültséggel, a papírt behálózó szövedékből szemünk láttára teremtődnek meg alakjai. Vonalai – mintha a földből nőnének ki – megvastagszanak, majd elágaznak, mint a gyökerek-ágak, körülfonva egy-egy fontos részletet, másutt elvékonyulnak, felfedik a testek anatómiáját, vagy éppen csak sejtetik a formát. Utolsó éveiben kompozíciói feszesek, drámai erejűek, monumentális hatásúak lettek. Fejlődésének íve töretlen volt. Kései művei (Rilke-illusztrációk; a Magor fia verseit kísérő tétova 3 öregek és ártatlan erotikájú „leánkák" az Angyallétra című kötetben; a *Márton Áron* emlékére készült Áron püspök tizennégy stációja; a Sinka ürügyén rajzolt 1997-es sorozat, és az 1988-as „te...csillag!") művészetének csúcsát jelentik.

Az életmű kész – még ha korán szólította is el a Teremtő ebből a világból, amelynek gyönyörűségeitkínjait egyforma éhséggel habzsolta – és kivívja majd szellemének az őt megillető helyet a magyar rajzművészetben, ahogyan porhüvelye is hazatalált a kökösi temetőbe, „mint a gödörbe visszahajított föld".

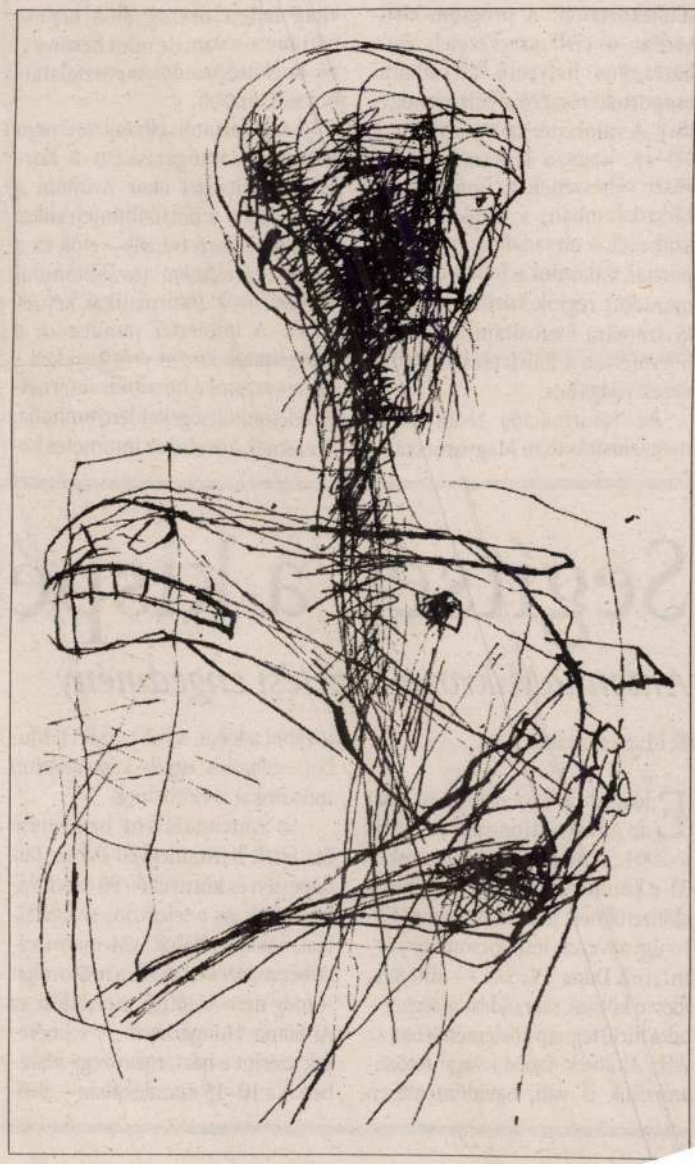

Meghívó

KIÁLLÍTÓ FESTŐMŰVÉSZEK:

PLUGOR SÁNDOR	Sepsiszentgyörgy
MIKLÓSI MÁRIA	Sepsiszentgyörgy
KÖLLŐ MARGIT	Sepsiszentgyörgy
ZSIGMOND MÁRTON	Csíkszereda
BARA BARNABÁS	Csíkszereda
KARANCSI SÁNDOR	Gyergyószentmiklós
BALÁZS JÓZSEF	Gyergyóalfalu
HOLLÓ BARNA	Nagyvárad
VÍGH ISTVÁN	Debrecen
BAGOSI IMRE TIBOR	Nagyszalonta

A művésztelep vezetője: SZÉNÁSI FERENC

Az EL KALÁSZI GALÉRIA
és a kiállító művészek
meghívják Önt, családját, barátait és ismerőseit

a Nagyszalontai Magyar Művésztelep alkotóinak

Budapest, III. kerület, Dereglye u. 1. sz. alatt nyíló
kiállításának megnyitójára,
1997. március 28-án (pénteken) 17 órára

A kiállítást megnyitja: **TARLÓS ISTVÁN** Óbuda polgármestere

A kiállítás megtekinthető 1997. április 17-ig, hétfőn és szerdán 10—17, kedden és csütörtökön 10—15, illetve pénteken 10—13 óráig

A kiállítás védnöke: **DR. HRICSOVINYI ISTVÁN** ügyvéd

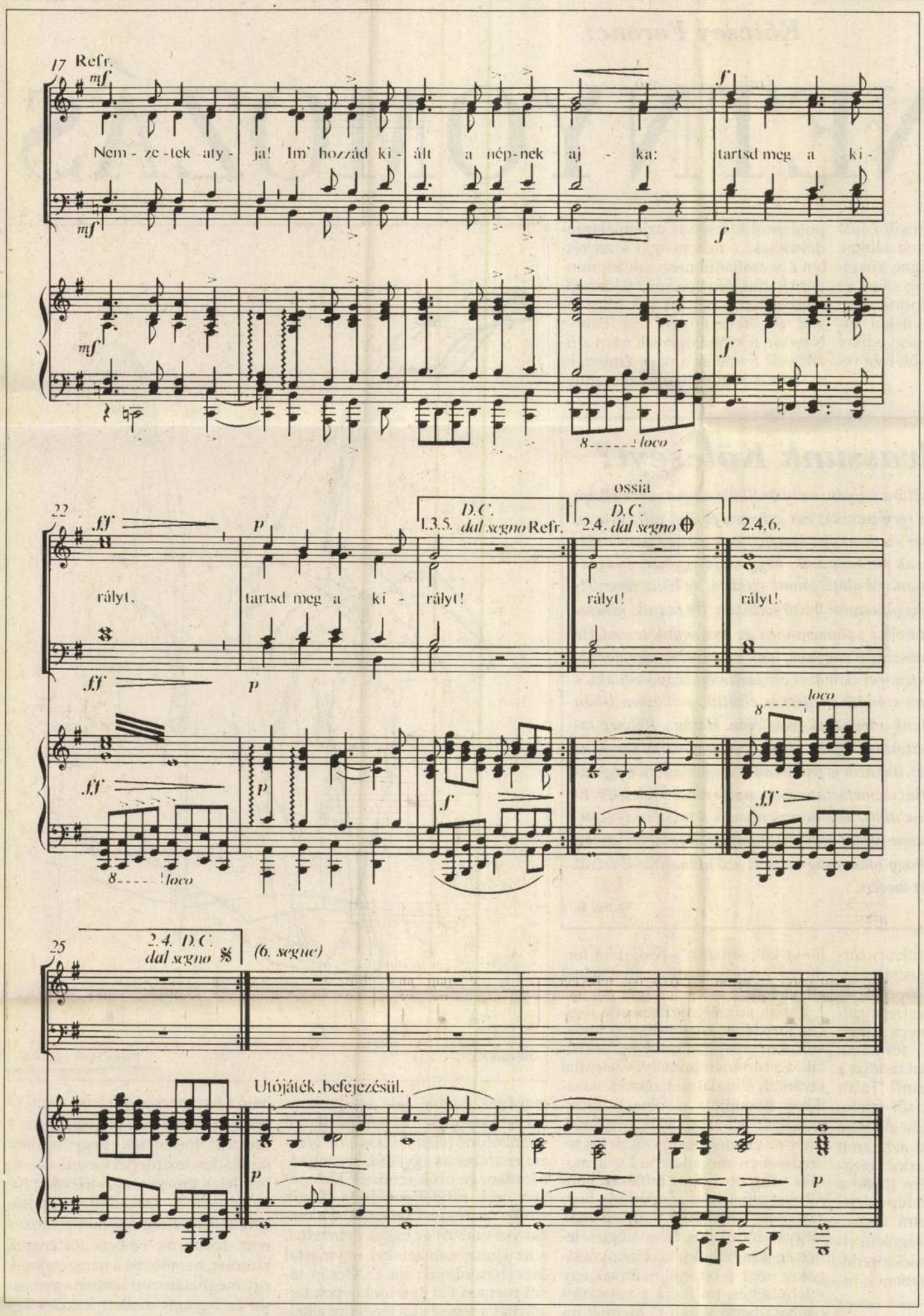

Néhány nap múlva beállított hozzánk, az Uz Bence szállására és komolyan leült tüzünk mellé. Azt se mondta: „Jó estét kívánok", csak ült gondütötten, ziláltan. Bence se szólt.

– Hogy vagy Jani? – igyekezett a tragédiát enyhíteni.

Túlvilági hangon csak annyit mondott:

– Én vagyok a veszett ember!

– Nono! – csillapítottam. – Még semmi sem késő. Azonnal Clujra kell utaznia a Pasteur-intézetbe. A veszettség ellen beoltják és úgy kigyógyul, mint a pinty.

Kicsit felnézett Bács Jani.

– Mibe kerülne, úrfi?

– Az oltásokat, kezelést ingyen kapná, az út bizony... harmadosztályos is belékerül... oda-vissza ezer lejbe...

Bács Jani felkacagott.

– Árván! – bólintott Üdő Márton. – Bele kell nyugodni!

Bács Jani szomorúan felállott.

– Akkor... legalább ügyelgessenek rám, amíg átalesem rajta.

– Jójó! – ígérte meg Üdő Márton és nyugodtan a tűzhöz tette az üstöcskében a puliszkának való vizet.

A megmart ember elindult. A vén Márton utánanézett, majd visszaszólította.

– Ülj le!

Jani reménykedve húzódott le újból a tűz mellé.

A vén ember az élő parazsat összehúzta és egy vasdarabot vetett bele.

– Méges kiégetem... Ha nem használ, nem is árt.

– Isten fizesse meg! – rebegte felindultan a halálraítélt.

Már bízott, már az öröm kisütött a lelkében.

– Ki tudod-e állani, vagy segítséget hívjunk? – kérdezte.

– Nincs miért!

A szeme sem rándult meg, mikor az öreg a vörösen izzó vasat beleégette a húsába.

– Ezör lejbe? ...Az sok pénz úrfi... Sok... Ezör lej... Ha volna sé költeném el...

– Miért? – ütközöm meg.

– Mert három gyermekem van, tudja-e? – rivall rám ellenségesen.

– Annál inkább! – prédikáltam neki – a gyermekeiért kötelessége az életét megmenteni! Az életéről van szó, tudja-e? Meghal, érti-e, ha nem gyógyíttatja magát! Bizonyosan meghal!... Olyan bizonyosan, ahogy most itt ülök!

– Az még nem volna baj! – felelt nyugodtan.

Nem volt időm megkérdezni, hogy mi volna akkor a baj, mert Bence ingerülten rám szólott.

– Ne kínozza maga es úrfi! Elég nehéz úgyis szegénynek!

Elhallgattam. Féltem is kissé a „veszett embertől". Ki tudja, mikor tör ki rajta. Borzadva néztem rá és a tűz másik oldalára húzódtam. Az ember látta, hogy húzódom tőle, de nem vette rossz néven, csak szomorúan mosolygott. A megharapott és durván összeégett sebek feketék voltak. Fél teste meztelen volt, mert nem tűrte a ruhát a fájdalom miatt.

– Hogy szenvedheted? – pillantott rá szelíden Bence.

– Nem tudok aludni! – panaszkodott a veszett ember. – Az ételt se kell.

– De a víztől még nem iszonyodol – ugye?

– Még nem.

– Akkor nincs baj! – helyeselte Bence. – Addig ne félj! Még kiújulhatod...

Bács Jani türelmetlenül a szemeire mutatott.

– Ki, ha ezek nem volnának!... Már nem látok tisztán. Éjjel-nappal nagy veres felhők futkosnak a szemeim előtt...

A hírre Bence is megriadt.

– Az igen nagy baj... De ugye még nem jött, hogy ugass?...

Azt tartják, hogy a veszett ember is, mielőtt kitörne rajta a düh, éppen úgy ugat, mint a veszett kutya.

– Még nem – motyogta csendesen Bács Jani – de nincs sok hátra... Nem lehet sok hátra...

Másnap este ismét ott várt a tüzüknél a veszett ember.

– Fontos dolgom van veled! – fogadta Bencét. Szemei lángoltak, fekete, sovány arca izzott és homlokán izzadtság gyöngyözött.

Maga Bence is megrázkódott a látására.

– Tán nem vagy rosszabbul, Jani!

Bács Jani intett, hogy nem az ő állapota a fontos.

– Egyéb a baj! – dörmögte rekedten. – A gyermekeimet... Ideje, hogy elbúcsúzzam tőlük... Azért jöttem, hogyha ráérsz, kísérj el... Magam nem merek menni...

A Bács Jani apró gyermekei a faluban laktak.

– Szívesen! – lágyult el Bence. – Akár ebbe helybe indulhatunk.

A halálra ítélt ember megrázta a fejét.

– Várj! Van-e jó erős köteled?

– Az minek? – fehéredett el Bence, mert már sejtette, hogy minek kell a kötél.

– Hozd csak ide! – parancsolta Bács Jani.

Bence engedelmeskedett.

– Most kötözd meg a karjaimat!... Ahogy csak tudod!

– Köti a fene – tiltakozott Bence. – Én osztán nem.

– Te csak fogadj szót! – tette hátra a kezeit az ember. – Reggel lesz tizennegyedik napja, hogy a kutya megharapott... Sohasem lehet tudni...

A tizennegyedik napon szokott kitörni az emberen a veszettség.

Bence riadtan hurkot vetett a kötélre és összekötözte a félmeztelen embert.

Én megrendülve a kalyiba ajtajából néztem a borzasztó jelenetet.

Szépen beszélgetve elindultak, mint két testvér.

– A faragott botomat, amit úgy szerettél, reád hagyom Bence – mondotta az ember.

Uz Bence lesütötte szemeit.

Úgy érzem. No, csendes jóccakát! – köszönt és elment.

– Nyugtalan szegény – jegyezte meg Uz Bence – ami nem is csuda...

– Köszönöm.

– Amit pénzzé tudsz tenni, adogasd el, jó lesz a gyermekeknek... Az üstöcskét, a szekercémet, a fészit, a kézvonót, faragószerszámot, az öltözetemet, miegymást. Jól fog az a pár krajcár szegényeknek... ha már az Isten így rendelkezett.

– Jójó! – felelt Bence komoran.

Továbbhaladtak egy darabot az erdő között.

– A juhokat add számba helyettem – hagyakozott – mert én attól már elkéstem... Egy darab sem hiányzik. A róváspálcák ott vannak az ágyamban a széna alatt... a legjobb volna, ha te vennéd át a nyájat... Nyugodtabban halnék meg, mert tudnám, hogy jó kezekben van.

Bence egy szót se szólt.

– Az ismerősöknek mondd meg, hogy tisztelek mindenkit, s engedelmet kérek, ha valakinek az életben vétettem...

Uz Bence meghatottan bólintott.

– Megmondom! Meg én!

A falu már látszott. Bács Jani összerázkódott és hirtelen megállott. Meg is tántorodott. Elsápadt és majdnem lezuhant. Bence megragadta.

– Mi löle Jani?

Az ember kínlódva szedte a lélegzetet, melle megdudorodott és az erőlködéstől fel is szakadt a fekete seb.

– Pisti, Máriska, Ferencke... – pihegte maga elé a gyermekei nevét.

Uz Bence riadtan támogatta.

– Erősítsd az inadot Jani. Mi a suj löle?

Láthatólag feketedett el a beteg arca.

– Nem bírnak a lábaim...

– Akkor nyugodjunk! – tanácsolta Bence és leültek egymás mellé a szép fűbe.

– A beteg kissé magához tért és Bencére nézett.

– Ejisze, imádkozni kéne.

– Tiszta igazad van! – ütött a homlokára Bence.

– No akkor segélj az imádságban – kérte az ember – mert én bizon megfelejtettem őket.

– Az elég baj! – vakarta a fejét a másik is –, mert biza én es gyengén értek hozzá.

Zavartan körülnézett, de nem volt senki a határban, hogy segítsen rajtuk, pedig akik a faluban laknak, azok mégis inkább tudnak imádkozni.

– Most mit csináljunk? – ijedett meg Bács Jani. – Ha legalább be tudnék vánszorogni a faluba, de az erőm tiszta teljesen elhagyott.

Uz Bence is egy darabig tehetetlenül töprengett felette, de mégis eszébe jutott, hogy mit kell csinálni. Előkapta a karcot és elvágta a köteleket a Bács Jani kezein.

– Te mit csinálsz? – rémült meg Jani. – Elment a szép eszed, hogy megszabadítasz...

Bence mosolygott.

– Én nem bánom, akármi lesz, de nem nézhetem, hogy összekötözve lássanak a gyermekeid. Te csak maradj itt, fogd szépen imádságra a kezeidet, s ezalatt én idehozom a gyermekeidet... No, ugye van itt ész? – ütött kedvesen mókázva a saját homlokára.

A halálraítélt arca boldogan felragyogott és a könnye kicsordult életében először.

Bence csakhamar eltűnt. A veszett ember az ég felé tartotta összefogott kezeit és mivel imádságot nem tudott, elkezdte mondani szívéből, melegen a gyermekei nevét: „Pisti, Márika, Ferencke!"...

Mozdulatlanul feküdt, mikor Uz Bence a három gyermekkel kézen fogva odaérkezett.

A veszett ember irtózatos erőlködéssel megpróbált felemelkedni, de visszahanyatlott. Véresen lángoló szemeit azonban dicsőülten ráfüggesztette három gyermekére, arca boldogságra simult és ez a boldogság megmaradt rajta akkor is, mikor a test ropogva végleg kinyújtózott és szája erőtlenül leesett...

Uz Bence hirtelen lekapta a sapkáját és azt mondta a három gyermeknek:

– Édesapátok elaludt... No menjetek szépen, szedjetek virágot, jácódjatok, míg felébred szegény!...

Maga pedig gondolkodva leült a halott mellé.

(Budapesti Hírlap, 1934. április 1.)

---

sőbb az életműkiadás 100. kötetében is.

Tehát Erkel és Jókai alkotói kapcsolatában a Magyar király-himnusz epizód csupán, ám nem jelentéktelen epizód.

Különösnek tűnhet, hogy Jókai királyhimnuszt ír, pedig 1849 után épp eleget szenvedett a bujdosásban az akkor még ifjú *Ferenc József* alatt. De ha gondosan elolvassuk a verset, semmi olyat nem találunk, ami a császár személyét pro vagy kontra érintené. A magyar királyról és a királyság intézményéről szól s arról tanúskodik, hogy a költő ebben látta a jövőt.

Nemrég került elő Gyulán Erkel komponálási vázlata a műhöz. Néhol a háromféle felvázolt melódia helyett egy negyedik került a végleges verzióba. Ennek az volt az oka, hogy Erkel ebben a művében is élt a zenei idézetek eszközével. És ezt mindig gondosan megválasztott cél érdekében tette: jelen esetben a zenei idézetek a szöveggel ellentétes mondanivalót sugallnak.

A darab egy akkor közismert népdal idézetével indul, melyet Erkel beemelt a *Bánk bán* című operába. Mint nyitókórust hallhatjuk, *„Szép örömkönny ragyogása"* szövegkezdettel. Az operában Gertrudis királynét köszöntő dallam a királyhimnuszhoz is illik, hihetnénk. Ám a népdal eredeti szövege így kezdődik: *„Megkondultak a harangok, elhala / boldogtalan szerelmem szép angyala"*... Kétértelmű indítás a Bánk bánban is, itt is.

A Magyar király-himnusz 6–7. ütemében az *„országunk királyát"* szavak alatt a Kölcsey Himnusz hangjainak tükörfordítása hangzik fel. De nem azé a részé, melyre első pillanatban gondolnánk, a *„Jókedvvel, bőséggel"* dallamáé, hanem a *„Ha küzd ellenséggel"* soré. És, hogy ez nyilvánvaló legyen, a zongora bevezetőjének 3–4. ütemében alaphelyzetben is bemutatja ezt a dallamfordulatot.

A Magyar király-himnusz 14. ütemének dallama szintén a Bánk bánból való. Abból a gyönyörű kórusból, melyet a mai közönség nem ismerhet, mert a több mint fél évszázada kizárólagosan játszott *Nádasdi-féle* átdolgozásban ez csak mint zenekari közjáték szerepelhet, szöveg nélkül, persze.

A decemberben megjelent eredeti Bánk bán lemezen hosszú idő után először hallhatjuk ezt az Imát. A Magyar király-himnuszba beemelt dallamrész szövege így hangzik: *„Hogy a magyar szabad legyen"*. Maga az Ima pedig közvetlenül a királyné meggyilkolása után hangzik fel a Bánk bánban. Tapintatos utalás, épp egy királyhimnuszba való...

A kórusmű a Kölcsey Himnuszból vett idézettel zárul: *„A múltat s jövendőt"* dallamát hallhatjuk a *„Tartsd meg a királyt"* szöveg alatt. Azt a múltat és jövendőt, amit már e nép megbűnhődött.

Erkelnek ez a műve tehát több mint hatásos zenedarab. Csattanós válasz azoknak, akik betiltatták *Liszt* Királydalát, mert dallamként egy régi kuruc dalt merészelt felhasználni. Még aggastyánkorában is világosan állást foglal, s aki értett a zenéhez, az ezt meg is érhette.

Mondanom sem kell talán, hogy a bemutató eredeti, zenekarkíséretes változata elveszett. Erkel-mű esetében ez szinte természetes. Szerencsére nyomtatásban megjelent, Erkel halála után, Gyula fia zongorakivonatával és átiratában, a közölt két változatban. Mivel a szöveg az 1918-at követő valamennyi rezsim számára kellemetlenné vált, jó szokás szerint ezeket az átiratokat is hagyták elfeledni.

Támasszuk fel a művet most, a magyar kultúra napján. Nemcsak az erkeli életműben elfoglalt különleges helye miatt, hanem azért is, mert tematikusan összefügg Erkel 48 évvel korábbi, az idén 150 éves Magyar Himnuszával, amely Kölcsey Ferenc nevezetes költeményére íródott, keletkezési napja egyben a magyar kultúra napja.

Kassai István

Kölcsey Ferenc:

TÖRTÉNETNYOMOZÁS

1.

Az emberi nemzet történetsora, a kezdet egy pár emberétől fogva korunknak ezer milliomáig, nem egyéb mint egymásból szakadatlanúl folyt okoknak és következéseknek szövedéke; – egy hosszú lánc, melynek összefüggő szemein véges tekintet keresztül nem hathat.

Ki mérheti meg az időnek hosszúságát, mely alatt az ember beszéd nélkül élt? A beszédfeltalálást megelőzött kor az emberi tudománynak elveszett. A beszéd tette lehetségessé a tradíciókat, melyekben az íráselőtti embernyomok bizonytalan történetének maradványai a késő unokákra általszállongottanak; s általszállongottanak ugyan, de oly alakban, hogy többé azokat megismerni, s a való história tárgyaivá tenni nem lehetett. Az emberi nem históriája tehát az írástalálmány után kezdődik.

Ha a régiségnek emlékeit s írásait az idő megkímélé vala, kétségkivűl a történt dolgokról véghetetlenűl többet tudnánk, mint most tudunk, de bizonyost nehezen. Tekintvén a hajdankor maradványait, mond Schiller, nem látjuk-e a történetek nagyobb részét szenvedelem, értetlenség, s az író sajátságai által alakjából kiforgatva, ismeretlenné tétetni? Gyanúnk felébred a históriának legrégibb emlékei mellett, s tulajdon korunknak évkönyveinél sem enyészik el. Tanúkat hallgatunk ki oly esetről, mely csak ma, azon emberek között, kikkel élünk, s azon városban, melyet lakunk, történt vala; s ellenkező bizonyításainkból alig tudjuk a valót kifejleszteni: minő bizodalommal viseltethetünk hát azon korhoz, azon nemzetekhez, melyeket erkölcsi különjeik még távolabb tartanak tőlünk, mint a közöttünk lefolyt ezredek?

Szedd öszve azon töredékeket, melyek a régiség emlékeiből hozzánk jutottak, s az emberiség akkori történetei úgy fognak előtted állani: mint némely öszvetört világnak széjjelszórt maradványai. Látsz magányos vonásokat, melyekből egész képet formálni hiában igyekszel. Öszvenézed azokat, s keresvén hasonlatosságot, következéseket akarsz kivonni; s íme itt két s három, vagy egyforma vagy egymáshoz illő, vonás világot látszik gyújtani; de a negyedikre vetsz tekintetet, s újabb sötétség veszen körűl.

Mikor olvassunk Kölcseyt?

Talán ma, a magyar kultúra napján, mely őnélküle aligha volna elképzelhető. Máskor úgy se igen tesszük, bár szívesen élnénk vele. Vele is, meg másokkal a magyar szellemi élet lenyűgözően gazdag panteonjából, kiknek műveiről csak ábrándozunk, hogy majd egyszer, nyugodtabb pillanatokban, valami fa alatt, fonott székben, de bölcs ébrenlétben még, úgy fogunk végigaraszolni üdítő soraikon. De tudjuk, nincsenek nyugodtabb pillanatok, s valamennyien az önmagunk teremtette pokol, a hétköznapok rabszolgái vagyunk, ahol az ember rendre elodázza találkozásait az értelemmel (könyvei olvasatlanul szaporodnak), s ahol a szellem a legjobb szándék mellett is elzüllik, miközben léhán vagy megadóan babrálunk a tévé távkapcsolóján. Hátha... Kölcsey tanulmányai közül választottunk egyet a jeles nap alkalmából (hogy ne csak mindig a Himnuszt, ám nem is feltétlenül a Parainesist), méghozzá egyik történetfilozófiai eszmefuttatásának nyitó és záró fejezetét. El lehet olvasni néhány perc alatt, nem hosszú munka. S talán az is segítheti a haladást, hogy semminemű aktualitása nincs, legalábbis abban az értelemben nincs, ahogy manapság az írott szó aktualitását érteni szokás. Lehet, már ezért megéri.

D. Sz. E.

Azok, kik a természet titkait s törvényeit akarták felvilágosítani, saját fejeikből alkottanak hipotéziseket, s azokat a természetre alkalmaztatván, később bizonyos principiumokká igyekeztek formálni. Hasznos-e a valónak ezen módját a históriára is alkalmaztatni? Talán nemcsak nem hasznos, sőt felette veszedelmes. A hipotézis alkotója lassanként hozzászokik azt, amit először csak gyanúnak tartott, bizonyosságnak hinni; s nem többé a valót, hanem magának a hipotézisnek megállapítását keresni. Összeköttetéseket, hasonlatosságokat, világosságot nem az emléktöredékektől a hipotézisnek, hanem a hipotézistől kölcsönöz az emléktöredékeknek; s magamagát észrevétlen s akaratlanúl megcsalván, mindent hamis fényben kezd tekinteni; s vizsgálódás helyett vak hitre téved el. Nem éppen úgy bánt-e Newton a kronológiával, mint a fizikával? S íme az a nagy ember, ki a természettudománynak annyi fényt kölcsönzött, a históriára fordítván fáklyáját, annak álvilágánál eltévedett.

Voltak, kik hipotéziseiket a régiség töredékei közt csillámló neveken, s névmagyarázatokon fundálták, s a történeti homályt ezek által kívánták eloszlatni. Ezeknek írásaikban bámuljuk az olvasás kiterjedtségét s azon vasszorgalmat, mely az ezerféle tudósítások összeszedésében mutatkozik. De a morális világ ott hol az emlékek bennünket elhagynak, éppen oly hozzáférhetetlen, mint a metafizikának tárgyai. Indukciók és analógiák lehetségekre vihetnek, bizonyosságokra nem. S ott, hol nemcsak egy a lehetséges, mi fogja a választást csalhatatlanul vezetni? Mennél inkább szerelmes valaki a maga hipotézisébe, annál messzebb téveszti el magát, s annál inkább nem veszi észre tévelygését: a mocsárban fellobbanó lángot vezércsillagnak nézi: saját gondolatait a valósággal összetéveszti; széles olvasásától félrevezettetvén, fontosságot a sokaságban keres; s mivel következtetései közt rendet s öszvefüggést talál, nem is gyanítja, hogy hibáz, nem is gyanítja, hogy sokszor a következtetések közt rend és öszvefüggés lehet, ha szinte maga a főállítvány azok közé tartozik is, miket a logikusok *petitio principii* névvel nevezznek.

Hajlandóság az etimologizálásra nagy olvasással egybekötve merész elcsapásokra vezethet. Bochart örökös példáját adta ezen állításnak. Sokan ezt a nagy tudóst igazságos keménységgel ítélték meg. Nem kell-e az ítélet keménységét meglágyítani azokra nézve, kik e merészséget hazaszeretettel párosították? Rudbecket értem, és azokat, kik másutt és minálunk az övéhez hasonló szellemben dolgoztak.

[...]

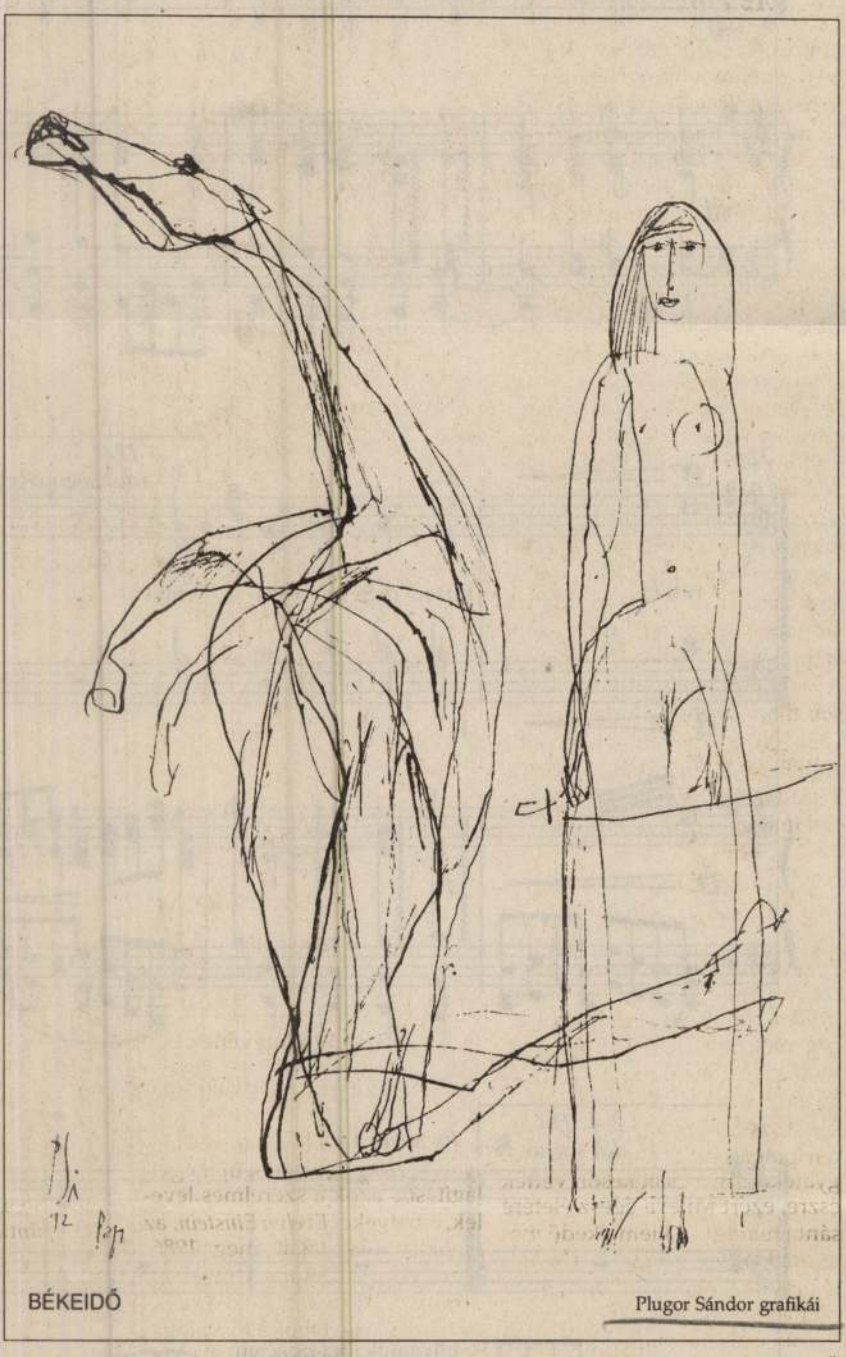

BÉKEIDŐ

Plugor Sándor grafikái

SORS

3.

Midőn a filozóf az emberiséget körülölelő nagy természetre függeszti figyelmét, lehetetlen, hogy mindabban, amit égen és földön magának kivűle lát, rendnek és öszvefüggésnek csalhatatlanúl szembetűnő jeleit ne lássa, ne érezze: az ember az egyedűl, ki e tagadhatatlan, ez örök rendnek közepében örök rendetlenségben látszik élni és mozogni. És mégis, ha a magányos embert az egész nemzettel, s az egész nemzeteket egymással öszvehasonlítjuk: ha az Oceán távol partjain élő gyermeknépek rajzolatját a régiség történeteire alkalmaztatjuk; ha az emberi majd magából kitörekedő, majd magába bevonúló, nyughatatlanúl rest és restűl nyughatatlan léleknek egyes vonásait a historiának egészében nyomozzuk: tapasztalni fogjuk, hogy az emberek különösen, és az emberi nemzetek közönségesen, minden elhajlások és különzéseik mellett is, mindig és mindenütt ugyanazon körben és ugyanazon mozgások közt forganak. A kertész bevetett egy ágyat tulipánmagokkal; s feltenyészik a virágnép ezerféle színveggyel. Ez a napnak jóltevő súgáraiban áll, amazt hideg árnyék borítja; ez most nyílik, amaz már elvirúlt, s felette egy újabb emeli magát: de mindegyik ugyanazon alkotmánnyal bír; egyformán tápláltatik, él és enyész; s gyökereiken újabb tavasszal újabb sarjazat virúl fel.

Ha a történeteket magányosan tekintjük, gyakran oly vonások tűnnek szemeinkbe, melyek rendkivűlieknek, képteleneknek tetszenek; az egésznek öszvefüggésében ezek rendesekké, természetesekké, hihetőkké változnak el. Némely vonások különválva csekélyek s tekintetet alig érdemlők: ezek a magok rendében az egészre temérdek behatással bírhatnak; s az okok és következések nagy láncában a fő szemert tehetik. Mely fényben jelenik meg minden a filozóf keresztülható s öszvehasonlító lelke előtt! Ő százféle nemzetek sokaságában, s ezerféle történetek vegyűletében fáradatlan tekintettel követi az emberi lélek mozgásait. A jelenkor tűneményeiről, szakadatlan lépcsőken, felhág a régiség homályába; s nem többé az emberi történetek külsőjét, nem többé a nemzeteknek egy meghatározott körben egymással és egymás mellett küzdésöket nézvén: magának az emberiségnek belsőjére figyelmez. Felűl emeli a nemzeti különségeken pillanatát; a népeket úgy nézi, mint egy nagykiterjedésű, de ugyanazon egy famíliának tagjait. Ezen nagy famíliának tagjai ezerféleképpen ágaztak el. Lakjaik, szokásaik, véleményeik, nyelveik, s száz meg száz különözéseik által egymástól eltávoztanak; de mindezen eltávozások között is az a közönséges szellem, mely magát az egész familián keresztül lehellette, soha nem vész el a bölcs elől. Igyekszik ő ezen szellemet a maga számtalan széjjelfolyásaiban követni és felfogni; a milliomok sokaságában, a státusalkotványok temérdekében az egyes embert felkeresi és megtalálja; megvizsgálja őt azon öszvefüggésben, melyben az egész természettel s a maga földi lakával áll; kilesi azon bel és kül erőket, melyek a fizikai és morális világban vagy őtet munkálkodtatják, vagy őreá munkálnak; a történetek különféleségeiben nyomozza azt a rendet, melyhez az emberi kifejlés és munkálkodás kötve van; s azt kérdi magától, ha mindezen erő, rend és munkálkodás nem valamely bizonyos célra siet-e? Ily nyomozások vezetnek bennünket arra, amit a história filozófiájának nevezhetünk.

PLUGOR Sándor Mův.

94. aug. 11

EURÓPA - KISVÁROSBAN

Incitato Művésztelep másodszor

Színesedés, gazdagodás, változatosság – ilyen jelzők kívánkoznak a krónikaíró tollára a Kézdivásárhelyi Múzeumban immár másodjára közönség elé került **Incitato Művésztelep** résztvevőinek alkotásait szemlélve. Mert nem helyi jellegű, nyári uborkaszezonra összehozott rögtönzés amit felmutatnak a „huszonkettek" (ennyi volt a létszám tavaly is, ennyien jöttek el az idén is, noha a plakáton 23 név szerepel, de – sajnálatunkra – a Kolozsvárról meghívott Kopacz Mária nem vehetett részt az alkotótábor munkálatain), hanem a felvidéki szlovák, a kárpátaljai ukrán és a debreceni magyar festőművészek meghívása révén kelet-közép-európai közösséggé kovácsolódtak egybe a Fortyogó gyógyfürdő terápiás nagytermében két hétig együtt dolgozó – és miért ne mondanánk meg: szórakozó – művészek, akik a dálnoki ménesgazdaság vezetőségének (igazgatója Tóth Ferenc zootechnikus mérnök) áldozatkész vendégszeretetét élvezték.

Jó lóra tett a méhesgazdaság, amikor a fogathajtók európai sikerei után úgy döntött, hogy a régió leglelkesebb, kiváló művészeivel együttműködve évente egyszer két hétre vállalja a nem kis anyagi és erkölcsi áldozatot igénylő szponzor-szerepet és képzőművészeti alkotóteleppé alakítja át a balneológiai gyógyfürdőkomplexum jelentős részét. És a lótémáktól ihletődött művészek – szobrászok, festők, grafikusok – boldog belefeledkezéssel teremtettek e sajátos attitűd serkentő hatására ténylegesen európai színvonalat felmutató tárlatot.

A táborzáró kiállítást július 17-én nyitotta meg Incze László múzeumigazgató.

Valósággal uralja a nagyterem főfalát Deák M. Ria magasra függesztett **Konfliktushelyzet** című, szigorú összefogottsággal drámai hatást elérő, vegyes technikájú nagy faliszőnyege. Mondandóját megrázó szuggesztivitással közli a nézővel, csakúgy, mint a tőle balra, alacsonyabban elhelyezett **Csaba királyfi**, Kosztándi Jenő sötét ultramarin alaptónusú, aranycsillagokkal pitykézett, ragyogó Hadak útja. Játékoskedvű szín-intermezzói jól szolgálják a nyomasztó gondokon átsütő derűlátást, a szebb jövendőben való bizakodásra ösztönzést. Ugyanezt a témát variálja Sárosi Csaba három színes rézkarcának egyike (**A hadak útján**), hasonló sikerrel, noha szimbólumainak értelmezése alaposan próbára teszi a pallérozott műértő fantáziáját is. Plugor Sándor négy kiállított munkája közül nagyméretű olajképének (**Madár, ló**) Arany János-i balladás hangulata indít el a szemlélőben olyan gondolatsort, hogy beleborzong a végkövetkeztetésbe. Vajon csak véletlen lenne, hogy Vinczeffy László két **Pogány szonettje** mintha mondandójában is „visszaköszönne" Kányádi Sándor kongeniális **Barbár szonettek** című megrázó versére?

Ragyogó példáját szolgáltatja a magvas mondanivaló humorba fogalmazásának Vincze László három szép linómetszete közül főleg a kissé groteszk alapötletű **Csernátoni lóerő** című, gépelemekből konstruált lova. Ő egyébként csakúgy, mint a tavaly, Vetró András és Miholcsa József szobrászok mellett, az idén is oroszlánrészt vállalt a szervezés munkájából, s a jó hangulat fenntartásához mindvégig szívvel-lélekkel hozzájárult. Ám e kitűnő, vidám légkör megteremtésében nem kevés része volt a két Szentpétervárról érkezett ifjú artistának, akik pantomimrögtönzéseikkel a legnagyobb népszerűséget vívták ki. Szobor és szobrász címmel címkézhető produkciójuk a megnyitónak is fénypontját jelentette, s ízelítőt nyújtott a tárlatlátogatóknak az alkotótábor belső életéből is. A Debrecenből érkezett, de nagyváradi származású László Ákos festőművész nemcsak színpompás pasztelljei révén váltott ki csodálatot, de a megnyitón felszólaló Natasa Szima-Pavlisin mondatainak szinkrón tolmácsolásával is növelte az iránta addig is megnyilvánuló tiszteletet.

Összességében az egyéni teljesítmények summája igazolja, hogy a leszűkített tematika távolról sem fékezte vagy bénította a művészi fantázia szárnyalását, hanem ellenkezőleg, felszabadítva az alkotói képzelőerőt, az asszociációk serkentettsége révén, áttételesen bár, de éppen korunk legégetőbb kérdéseinek tükröztetésére sarkallta a művészeket. A megnyitón felcsipegetett tárlatnézői véleményekhez a krónikaíró is csatlakozik: ez a kiállítás megérdemelné a nagyobb publicitást, akár a határon túli vándoroltatást is.

Gábor Dénes

SZOMBAT

AUGUSZTUS 13.

Az adók a műsorváltoztatás jogát fenntartják.

RTV 1

8.00: Jó reggelt
9.00: Naptár
9.10: Vetélkedő gyerekeknek és szülőknek
10.00: Folytatásos film: Lassie – 19. rész
10.30: Lépésről lépésre – általános műveltségi magazin
11.30: Filmvilág
12.30: Román nyelvművelő adás
13.00: 1001 zeneszám
14.00: **Tranzit tv.** Rajzfilm. Rövid színház. Dokumentumfilm. Világtérkép. Folytatásos film: Beverly Hills, 90210 (18.10)
19.15: Tv-enciklopédia
20.00: Híradó
20.45: Folytatásos film: Mancuso, az FBI ügynök
21.45: Miss „Univers" '94
22.45: Híradó
23.05: Folytatásos film: Hunter – 32. rész
24.00: MTV. Euro-Top 20
0.30: Haddaway énekel
1.45: Atlétikai Európa bajnokság

RTV 2

8.00: A kolozsvári televízió művelődési-szórakoztató magazinja
13.00: A iaşi-i televízió művelődési-szórakoztató magazinja
16.00: Rajzfilm
16.30: A gazdagok is sírnak
17.00: Irodalmi stúdió
18.00: Labdarúgás: Bukaresti Progresul–Norwich City
19.50: Általános műveltségi vetélkedő
20.20: Hagyományok
20.50: Videoklipek
21.00: A Moldovai Televízió híradója
21.30: Együttélés
22.00: Napirenden a kultúra
22.30: Dzsessz-magazin
23.00: Interferenciák
24.00: Románcok

A KOLOZSVÁRI TELEVÍZIÓ MAGYAR NYELVŰ MŰSORA

II. programon:
8.15–9.30: Vakációs klipp-top.
9.15: Jó reggelt adj, Istenem!
9.25: Gyümölcsfalva lakói
10.12: Dot
11.22: Zenelánc
11.26: Micimackó klub
11.51: Rajzfilm
12.13: Zenelánc
12.19: Védd magad!
12.29: Csellengők
13.05: A rejtőzködés művészete
14.00: Forma–1
16.00: Panoráma
17.00: Az én dzsungelkönyvem
17.35: Tájak, városok, emberek...
18.05: Történelmi képeskönyv
19.05: Rajnán innen, Dunán túl
20.00: Szerencsekerék
20.32: Rajzfilm
21.29: Telesport
22.00: Ki tud többet Magyarországról?
23.33: Mini klip-mix
23.50: Psycho
1.34: Képújság

MAGYAR TV 2

7.30: Napraforgó
9.00: Patrin–Üzenet–Vorba
11.30: Arany szemek
14.00: Família Kft.
14.30: Újdonságok
15.00: Azok a csodálatos állatok
15.50: Babra megy a játék
16.45: Férfi kosárlabda vb
17.50: Jelfák
18.30: Rajzfilm
19.01: Az új Lassie
19.29: Kék hírek
19.40: A hónap művésze: Csók István
20.01: Família Kft.
20.37: A Delfin-öböl
21.30: Fesztivál díj – Karda Beáta-show
22.05: A zsaru nem tágít
23.35: Atlétikai Európa-bajnokság
0.35: Monthy Python

PRO 7

7.40: Rajzfilmek
14.10: Furcsa pár
14.40: Starsky és Hutch
15.40: Herkules
16.20: McCoy esete
19.15: Chase professzor
20.05: A rendőrfőnök
21.15: Mások pénze
23.20: Vaskereszt
1.35: Elárulva és eladva
3.15: Chase professzor
4.20: Liquid Television
4.45: A rendőrfőnök
5.45: Bolond vagy, Bert Rigby!

RTL TELEVISION

6.30: A palack szelleme
6.55: Rajzfilmek
12.05: Power Rangers

erre festett valójukban — mintha csak véletlenszerű válogatásról lenne szó. Egy orr, egy boka, aztán egy sarok, lábujjak, egy csukló... Keresem, miként lehetne ezekből a részekből összerakni az egészet, egy emberi alakot, egy életnagyságú szobrot. Mert ezek az anatómiarészletek mind életnagyságúak. De nincs is meg mind. Önkéntelenül is lehajolok, odagörnyedek e szobrokhoz, és ekkor már eszembe sem jut a „puzzle játék". Egy sarok, orr, boka, csukló is lehet egy külön teljesség. A szobrok (torzók?) testéből kibukkanó és felfutó rudak felkényszerítik gondolataimat az égig. Talán a taoizmus legszebb eszméit mutatják meg, könnyedén, finomsággal. Azokat az eszméket, melyek szerint az egyén és a mindenség között nem „teremtődik" fal, akadály, az „egymás mellettiség" a természetes, mindent éltető közeg.

Pluhár János: Cím nélkül, 1993, fa, gipsz, géz, 10×17×20 cm

Pluhár János kisplasztikáinak következő csoportját a szövethálók, vagy inkább „halászhálók" alkotják. Mik ezek? Máris hajolok, hogy a közelükbe férkőzhessek. Ezek a hálók, így közelről, a szeretet óvatosságával leválasztott térdarabkákat határolják körbe, vagy inkább csak sejtetik e határokat. Sátrak, templomok, vagy olykor csak egy „fal"-részlet mutatja meg magát. Sétálok közöttük tekintetemmel. Nem láttam még hasonlót. Fehérségük, finom hajlatokból összeálló alakzatuk megnyugtat, gondolkodásra késztet. De nem e szobrokon gondolkodom, hanem máson. Csupa olyasmin, ami ennek a cikknek nem témája. És itt találtam meg ezeknek a hálóknak a lényegét. A pillanatok, a percek állandósult szobrai ezek. Azokra az időegységekre gondolok, amikor például leülünk, vagy egy nyugodt séta közben azon kapjuk magunkat, hogy utolértek minket a gondolatok, megálltak, megpihentek és egy pillanatra átadták magukat nekünk. Ritka, tűnékeny percek ezek. Megfoghatatlanok, de e hálók képesek elénk tárni időtállóan ezeket az illékony élményeket. Végül a 3. csoport. Itt a hálók már fémből készültek, különböző színeket kaptak, egészen más tartalmat hordozhatnak, mint az előbbi hálócsoport szobrai. Ismét előrehajolok, és hirtelen egy mozgalmas, vitalitástól duzzadozó, mégis törékenynek tetsző világba csöppenek. A hálók gyakorta felkúsznak az oszlopokon, mintha a Föld és a mindenség között lebegnének. De van ahol eltűnik az oszlop — marad a háló. Kecses formák követik egymást. A hálók gyűrődéseikkel olyan izgalmas formavilágot mutatnak, ahol a külső felszín és a belső, körülzárt tér egyszerre vannak jelen. Így hullámzó, minden nézőpontból újat mutató plasztikusságban gyönyörködhetünk. Egy fizikus talán így fogalmazna: „egy kétdimenziós sík önmagára rétegződve háromdimenziós teret képez". Az oszlopok pedig felgyorsítják ezt a metamorfózist. A dimenziók egymásba alakulása, a hálók önmagukra torlódása lehet a teremtés? vagy a világegyetem születése és fejlődése? Ennek a „szoborvilágnak" ugyanúgy nincsenek fontos vagy elhanyagolható részei, ahogy magának a természetnek sincsenek. Ez az alkotott világ ugyanazzal a teljességigénnyel tárulkozik elénk, akár a természet. Pluhár János itt még a levegőt is ábrázolni tudja. A háló-tűz pedig fellobog, a lemez-föld besüpped a tekintet „léptei" nyomán. Tiszta és érintetlen (szobor) természet ez, amit át- és átszó a miszticizmus, át az időtlenség. Olyan természet ez (hálóból, drótból és lemezből), ami mára már szinte teljesen veszendőbe ment. Vagy ha nem, hát nem tudjuk úgy szemlélni a dolgokat, hogy hierarchiába rendezzük az anyagot, őselemeket sorakoztassunk fel, és így jussunk el ahhoz a metafizikához, amely még képes az embert összefűzni a mindenséggel. Ez a kisplasztikacsoport pedig megidézi ezt a világszemléletet.

Pluhár János törékeny művei nem hangulatszobrok, nem is csupán egyfajta életérzés kifejezései. Többek, nemesebbek ennél. Mintha az alkotó — akár a valaha élt névtelen mesterek — lehajtott fővel állna küldetése előtt, és így örökítené meg mindazt, ami fontos, ami érték.

VEZEKÉNYI GYÖRGY

PLUHÁR János
Új. Műv. 1993/12.

Részlet Tövissi József kiállításáról (Fotó Busa János)

amely az első kettő törvényszerűségének csomópontjaiban keletkezik. Az installáció kelléke lehet elégett kerékpár (*Elhamvasztott kerékpárelégia*), utalván magmatikus folyamatokra, a mélyben elolvadt matériára, de szuggesztív szintézist is teremt a nyomorvalósággal. Az elégia nem égett el, csak a szervetlen civilizáció.

Szülőföldjén, Marosvásárhelyen megélt emlékek, tarkón vágott gondolatok idéződnek fel. A „Sír a vőlegény... mert szökik a menyasszony" az erdélyi hagyományoknak megfelelően balladás fogantatású — rögtön így értjük. De a balladás homályból jelek is érkeznek: a transzcendens valóság és a félig lét, félig nemlét üzenete. A reformáció szelleme a két nem egymáshoz való kötelmét szorosra fonja. Mindennapi életük alig változik. A gondolkodó Tövissi József nem engedi, hogy a karitatív érzelgősség szintjére süllyedjünk. Szerinte: „Bolygónk minden természetes halált halt halandója hidegháborús áldozat; egy kozmikusnak tekinthető vallásháborúba keveredett világ áldozatai vagyunk mindannyian. Talán bele kell nyugodnunk, hogy minden út az abszolútumhoz vezet, és ebben a teremtett történésben keletkező teremtési gesztusban a Jó reményében a Rossznak maga a teremtés ad helyet." Ezoterikus jelentésű keresztek, négyszögek, gömbök mutatják az entrópia útját, de ennek súlyát a predesztináció tanait valló hívők kevésbé érzik.

A régi Egyiptomban egyetlen szóval fejezték ki az írást és a festést. Tövissi sem választja külön a két fogalmat, csak behelyettesíti az írást a gondolattal, a festést a kollázzsal. Ebben a kölcsönvalóságban mártózik meg ábrázolás- és gondolkodásszenvedélye. A hatvankilenc darabból álló kollázssor, amelynek egyes darabjait itt „beépítve" látjuk, egy halálesetet követő lelki trauma szülöttje. Megidézi a fiatalon eltávozott öccs arcát, emlékként is szuggesztív tekintetét.

„Új emberek, új merészségek" (L. Aragon) indították útjára a kollázst. Tövissi festői példaképtárában *Rembrandt, Schiele, Dali, Vasarely* foglalják az első helyeket. Olyan alkotók, akiknek művészi ösztöne, találékonysága megszólították őt. Ecsettel festett képek látszatát keltik a gondosan összeillesztett kivágatok. A szignatúra azonban saját kezű. Az aláírások és a festett székely bútorok hatását tanúsító keretek koloritja harmonizál a művekkel. A kiállításon szereplő tárgyakat utólag szignálta, elveivel ellentétben, mely szerint mondanivalója annyira általános, hogy nem érdemes névvel ellátni. A címadást fontosnak tartja.

Tövissi József sponzora balsorsa és tehetsége. Háló nélkül ugrik. Ismeretlenül, egzisztenciális bizonytalanságban, új hazát választva, szakmai közönyben dolgozik és kínlódja világra sajátos filozófiájának szép, bizarr gyermekeit.

A Károly körúton található Astoria Galéria eljövendő működésének homlokterében a XX. századi, immár klasszikus magyar művészet, évente négyszer a kortárs irányzatok közül az expresszionista, szürrealista és nonfiguratív tendenciák képviselőinek bemutatása áll.

(*A kiállítás 1993. június 24-ig volt látható az Astoria Galériában.*)

BENEDEK KATALIN

Pluhár János kisplasztikái

Számomra mindig különösek a kisplasztikák. Mert le kell hajolnom hozzájuk, egészen a közelükbe férkőzve, hogy óriásnak láthassam őket. És ha ebből a görnyedt testtartásból képes vagyok megérezni eme „dávidok" nagyságát, akkor már egyáltalán nem zavar, sőt még örülök is annak, hogy meg kellett hajolnom a művészet előtt. Így vagyok ezzel most is, amikor megpróbálok e sorokkal közelíteni Pluhár János alkotásaihoz, melyekből az Erlin Galéria készül válogatást adni.

Pluhár János kisplasztikái csoportba rendezhetők. Most e csoportok közül hármat mutatok be. Először az anatómiai részleteket. Ahogy itt felsorakoznak előttem — gipszből és

1. Plugor Sándor rajza

keresik, ami ezen a soknemzetiségű határvidéken embereket és kultúrákat összeköthet. Tudatosan választották Intézetük székhelyéül ezt a kisvárost, ahová szinte mindannyian lengyel nagyvárosokból telepedtek át.

Ez a terület határvidék az egymás mellett élő népeknek — lengyeleknek, litvánoknak, ukránoknak, beloruszoknak, cigányoknak, valaha zsidóknak. A zsidó kultúrának már csak a nyomai léteznek, ezek közé tartozik a Fehér Zsinagóga, ahol kiállításokat, konferenciákat, találkozókat rendeznek. Különböző felekezetek, katolikusok, görög katolikusok, evangélikusok, pravoszlávok, óhitűek élnek itt együtt. Az Intézet munkatársai kezdetben e térség kultúráját kezdték el gyűjteni, feldolgozni, továbbadni, majd fokozatosan fordult az érdeklődésük más közép-európai határvidékek felé, hiszen közösséget éreznek mindazokkal a térségekkel, melyek kulturális gazdagsága a különböző hagyományok, vallások, kultúrák találkozásából fakad. Alapvető fontosságúnak tartják — a tevékenységüket bemutató kiadványban is leírták —, hogy aki ma a határvidékek örökségéből akar meríteni, annak két értékét kell szem előtt tartania: az egyik a tág értelemben vett tolerancia, a kisebbségek jogainak tiszteletben tartása, a másik a hagyományok folytonosságának őrzése. Hiszen csak az lehet nyitott egy másik kultúrával való találkozásra, aki erősen kötődik saját gyökereihez, aki biztonságot talál saját önazonosságában.

E gondolatok szellemében rendezték meg 1992 májusában a „Régi idők emlékezete — Erdély kultúrája" címet viselő nemzetközi találkozót, illetve az ezt bevezető, három napos szemináriumot, melynek témájára címe utal: „Közép-kelet-európai kis hazák, új cselekvési formák". A rendezvénysorozatot Andrzej Sicinski kulturális miniszter nyitotta meg, a bevezető előadást Kiss Gy. Csaba, a Közép-Európa Intézet igazgatója tartotta „Laudatio confiniorum — A végek dícsérete" címmel. A végek, a határvidékek kulturális gazdagságának jobb megismerését, közös tervek kidolgozását szolgálta az első három nap, melyen a lengyel, magyar, román, litván, ukrán, cseh, szlovák kulturális élet képviselői kerestek az új történelmi helyzetnek megfelelő, újfajta cselekvési formákat.

Ennek az új cselekvési formának szép és igaz példáját adta a Határvidék Intézet akkor, amikor ezen a májusi rendezvényen az erdélyi kultúra képviselőit látta vendégül, lehetőséget teremtve arra, hogy ez a gazdag és sokszínű kultúra bemutatkozhasson Lengyelországban. Hiszen nemcsak Sejnyben és a szomszédos Wigry kamalduli kolostorában zajlottak

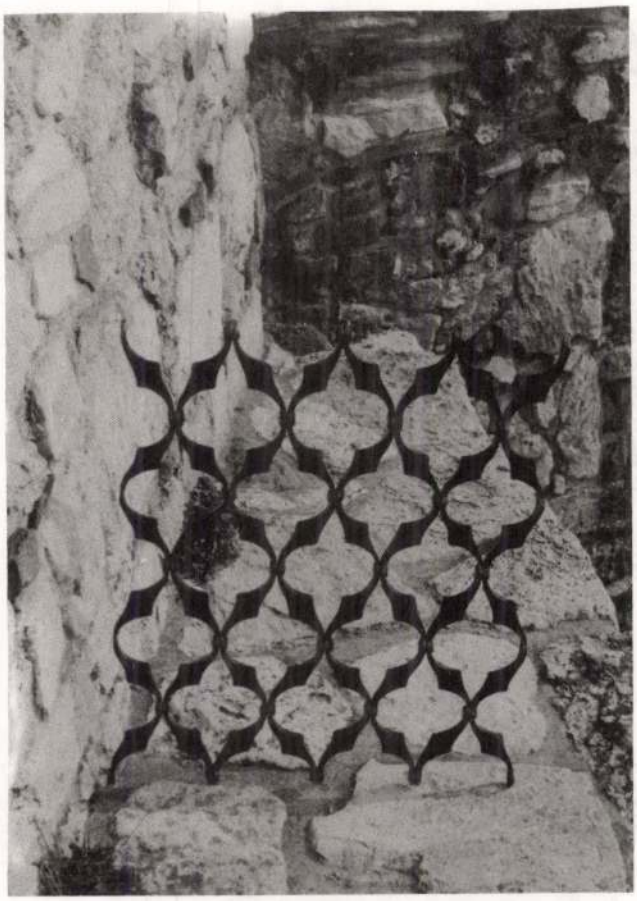

15. Szombathy Gábor: Térrács

JEGYZETEK

1. Iparosok olvasótára kiadványban *Edvi Illés Aladár* alábbi írásai: A középkor vasművessége. Román stílus. Budapest 1896.; A középkor vasművessége. Csúcsíves (góth) stílus. Budapest 1896.; A 17., 18. és 19. század vasművessége. Budapest 1898.; valamint a Magyar Mérnök és Építész Egylet Közleményei 1889-es évfolyamában közzétett: A vas története Közép- és Észak-Európában a népvándorlás koráig.
2. *Csányi Károly:* A vasművesség. (In: Iparművészet Könyve III. kötet. Budapest 1912.)
3. *Bieber Károly:* A díszműkovács. Budapest 1944. (Ipari szakkönyvtár sorozat), továbbá *Bieber Károly:* Kovácsművészet. Budapest 1963.
4. *Sárádi Kálmán:* Művészi kovácsolás. Budapest 1970. II. bővített kiadás: Budapest 1975.
5. *Pereházy Károly:* Budapest utolsó száz esztendejének kovácsoltvas-művessége és jelentősebb mesterei. ÉÉT 1976. 3—4. sz. 349—407.
6. *Péter László (szerk.):* Szeged vasművessége. Szeged 1980.
7. *Pereházy Károly*) alábbi írásai: A vas művésze (100 éve született Tiringer Ferenc). MV 1975. 4. sz. 220—226.; Egy elfelejtett budavári vasműves (100 éve hunyt el Schmelhegger Mátyás). MV 1979. 3. sz. 255—260.; Egy elfelejtett budapesti műkovács (125 éve született Lepter János). MV 1980. 4. sz. 238—245.; Egy pesti műlakatos munkássága (75 éve hunyt el Schwarz Antal). MV 1981. 3. sz. 228—234.; Egy jelentős pesti vasműves család. ÉÉT 1982. 1—2. sz. 229—246.; Egy aranykoszorús budapesti műlakatos: Sima Sándor. MV 1986. 1. sz. 62—68.; Egy budapesti vasműves munkássága. Páder Nándor (1846—1911). ÉÉT 1987—88. 1—2. sz. 191—200.; Alpár Ede műlakatos (1859—1912). MV 1989. 1. sz. 35—40.; Forreider József vasműves iparművész. ÉÉT 1989. 3—4. sz. 451—464.; Marton Lajos pozsonyi műlakatos. MÉ 1989. 1—4. sz. 136—141.; Id. és ifj. Berkes Kálmán budapesti műlakatosok. MV 1990. 2. sz. 107—114.; Hochmann József budapesti vasműves. MV 1990. 4. sz. 232—238.
8. *Soós Imre:* Fazola Henrik és Lénárd egri vasművesek. MÉ 1955. 1. sz. 29—46.
9. *Pereházy Károly:* Jungfer Gyula és iparművészeti fémárugyára. ÉÉT 1979. 3—4. sz. 285—357.
10. *Pereházy Károly:* A magyar historizmus kovácsoltvas-művességének jeles mestere: Árkay Sándor. ÉÉT 1985. 1—2. sz. 167—184.
11. *Veszprémi György:* Schima A. Bandi iparművész, Magyarország aranykoszorús mestere. In: Győr Városszépítő Füzetek 4. sz. Épületek és Építési Rendszabályok (Győr, 1990) 52—64.
12. *Pereházy Károly:* Bieber Károly. Budapest 1975.

Rövidítések:

ÉÉT = Építés-Építészettudomány
MÉ = Művészettörténeti Értesítő
MV = Műemlékvédelem

1992

Az 1—2. kép Pereházy Károly, a 3—6. Milos József, a 7—10. Seregi György, a 11. Mudrák Attila, a 12—13. E. Szabó István, a 14—15. Kulifai Gyula felvétele

ÉLES MÁRTA

„RÉGI IDŐK EMLÉKEZETE — ERDÉLY KULTÚRÁJA"

Erdélyi napok Lengyelországban

Miként az egyes ember életében is sorsfordító lehet egy meghatározó találkozás, hasonlóképpen egy nép, egy kultúra számára is kivételes jelentőségűvé válhat egy másik néppel, kultúrával való kapcsolatteremtés. Ezeket a kapcsolódási pontokat keresi a lengyelországi „Népek, Kultúrák, Művészetek Határvidéke Intézet", amely a litván határtól néhány kilométerre, Sejny városában működik. Két évvel ezelőtt alapította néhány fiatal értelmiségi, akik szívvel és ésszel azt

gát. Plugor Sándor grafikáiból, Miklóssy Mária festményeiből és erdélyi templomokról készült rajzaiból nyílt kiállítás a Fehér Zsinagógában. Plugor Sándor egyetemes érvényű tehetsége méltó fogadtatásra talált Sejnyben, ott készült Krisztus-ábrázolása életművének is kiemelkedő alkotása lett. A feleség és alkotótárs Miklóssy Mária templomrajzai otthon érezhették magukat ezen a soknemzetiségű, különböző vallású embereknek otthont adó vidéken. A kiállítás azóta már elkerült a varsói Magyar Kulturális Intézetbe is. Reményeink szerint ennek az első bemutatkozásnak folytatása is lesz, az irodalom és képzőművészet összefonódásában.

A rendezvényen is részt vevő, annak létrejöttéhez komoly segítséget adó H. Szabó Gyula, a Kriterion könyvkiadó igazgatója vetette fel egy többnyelvű Czesław Miłosz kötet megjelentetésének lehetőségét, melynek illusztrálására Plugor Sándort kérné fel a kiadó. Ha a terv valóra válik, a magyar és lengyel kultúra kivételes, örömet és erőt adó találkozásának lehetünk majd részesei.

A Zsinagóga szomszédságában lévő épületben volt látható Marek Skorupski fotókiállítása. Erdélyben készült portréinak túlnyomó része a megszenvedett, végigküzdött emberi életek felé forduló figyelemből született. Érzékenységével azokat a pillanatokat sikerült megragadnia, melyekben egy-egy emberi sors a maga őszinteségében nyilatkozik meg. A kiállítás röviddel a lengyelországi bemutatás után Magyarországon is látható volt a Budapest Galéria rendezésében. A budapesti kiállítás megnyitó beszédét Balla Zsófia mondta, aki szintén meghívottja volt a Sejnyben rendezett találkozónak. Személyében nemcsak egy érzékenységében erőteljes lírát megteremtő költőt, de egy mélyen, bölcsen, toleranciából példát adóan gondolkozó embert ismerhettek meg Lengyelországban. Költői estjén megrendítő őszinteséggel vallott kettős kisebbségi létéről, magyar-zsidóságról, zsidó-magyarságáról. Balla Zsófia versei közül néhányat már lefordítottak lengyelre, lélekben ő is készülődik a lengyel költészet tolmácsolására. Bízvást remélhetjük, hogy e műfordítások mindkét kultúra kölcsönös gazdagítását szolgálják majd.

Hiszen kapcsolataink régi keletűek. Erről, Lengyelország és Erdély vallási, kulturális kapcsolatairól, valamint az erdélyi zsidó kultúráról tartott előadást Spilmann Mihály marosvásárhelyi történész. A nagytudású, felkészült kutató a két népet összekötő szálakra helyezte a hangsúlyt előadásaiban. Reményünk lehet rá — többek között épp e találkozó nyomán —, hogy ezek a kapcsolatok nem csupán történelmiek maradnak, de jelen- és jövőbeliek is lesznek.

Az erdélyi szász kultúráról beszélt László-Herbert Éva. Előadását egy — gyertyákkal megvilágított — erdélyi szász műemlékeket ábrázoló fotókból hirtelen rögtönzött kiállítás nyitotta meg. Szász szokás szerint, ha a dinasztia utolsó tagja is meghal, lefordítják a családi sírbolt kövét, és hagyják, hogy benője a fű. Ha a szászok kivándorlása a mai ütemben folytatódik, néhány év múlva nem lesz, aki az utolsó követ lefordítsa.

Hozzászólásaikkal gazdagították a folyamatos párbeszédet a rendezvény román résztvevői, Gelu Patenau író, műfordító, és Marius Tabacu, a kolozsvári magyar adás szerkesztője. Jelenlétük úgy is, mint a többségi románság képviselőié, különösen fontos volt ezen az elsősorban kisebbségi kultúrával foglalkozó találkozón.

A találkozó résztvevőinek figyelmét méltán keltette fel, hogy a Határvidék Intézet egy ország többségének képviselőjeként fordul saját — litván, ukrán, belorusz, cigány —, illetve más határvidékek nemzeti kisebbségei felé. Tudva, érezve, hogy a kisebbségben élők felé különös figyelemmel kell közeledniük. Ezt az odafigyelést gyakorolja a Határvidék Intézet Lengyelországban, ha a saját kisebbségeivel foglalkozik, és ezt a gondolkodásmódot állítja példaként, ha egy másik, tőle oly eltérő kultúra felé fordul.

Törekvéseik hű tükre volt a rendezvény záróestje, amelyen részt vettek a környékbeli litván, ukrán, belorusz, lengyel falvak lakói. Ezen az estén felváltva csendült fel a magyar, lengyel, litván, ukrán, belorusz népdal.

Úgy érzem, köszönetet kell mondanunk ezért a gondolatért, illetve a gondolat megvalósításáért az Intézet munkatársainak. Hiszen az „Intézet" — elvont kategória. De igazgatója, Kzysztof Czyżewski hozzáértése, elszántsága, hihetetlen munkabírása, Małgosia Czyżewska okos, finom kedvessége, Beata, Bożena, Wojciech, Jolanta, Wanda mindig figyelmes, szinte észrevétlen, áldozatos munkája hozta létre ezt az Intézetet, tette lehetővé ezt a találkozót. Olyan emberek törekvése, akik elképzeléseik iránytadó mottójául Cz. Miłosz gondolatát választották: „... minden pillanatban, akár elismerjük, akár nem, az előttünk élők hatalmában vagyunk. Ott, ahol nincs jelen az emlékezet, nemcsak az idő válik pusztasággá, de a tér is. Fák és bércek szólnak hozzánk, de nem értjük. Csak az emlékezet által tanulhatjuk meg megérteni beszédüket."

1992

Írók és költők az építészetről vagy annak ürügyén

MICHAL JUST

A MAGÁT KIÁRUSÍTÓ PRÁGA

A védák filozófiája szerint a technika fölött — szemben a művészettel és más isteni tevékenységekkel — a démon uralkodik. Goethe Faustja azt parancsolja az ördögnek, hogy építsen hatalmas vízelvezető csatornákat. Egyre több és több gondolkodó ember ismeri föl korunknak, bizarrságot, káoszt, titkokat nélkülöző korunknak, Isten nélküli korunknak ezt a démoni lényegét. Kosík cseh filozófus a modern idők zsarnokaként leplezi le a Descartes-féle „módszert", azaz a minden létező birtokbavételére irányuló magabiztos folyamatot, amelyben a véletlenszerűségek áttekinthetővé és rendezetté alakulnak át. Maga Descartes mondja: A régi és csúf városokat különböző mesterek építették, az újakat egy építőmester, egy építész — a módszer.

A negyven évnyi kommunizmus nemcsak a gazdasági életet, hanem szerencsére — legalább részben — Prágát is konzerválta. A szocialista tervezők megelégedtek néhány megalomán építkezéssel, és Žižkov meg Smíchov tervezett lerombolására végül is nem került sor. Így maradt fenn Prá-

az előadások, fellépések, kiállítások, hanem Lengyelország számos városában — Varsóban, Krakkóban, Tarnówban, Suwalkiban, a főként litvánok lakta Puńskban.

Sejnyben a találkozások voltak a legfontosabbak — azok az emberi találkozások, amelyek magukban hordják a jövőbeli alkotások, a születendő versfordítások, a majdan megjelenő könyvek, megrajzolandó grafikák, megrendezendő kiállítások gondolatát.

A meghívók alapvető fontosságúnak tartották a hagyományos erdélyi népzenei és néptánc-kultúra bemutatását, amely a magyarországi táncházmozgalomnak is az alapja. Megismerhették a lengyelek ezt a ma is élő kultúrát, melynek léte számukra példaértékű. Hiszen Kolberg és Szymanowski ugyan Bartókhoz és Kodályhoz hasonlóan összegyűjtötte a lengyel népzenei örökséget, de ez a hagyomány nem épült be Lengyelország mai kultúrájában olyan mindennapos és élő módon, miként az Magyarországon megtörtént.

Ennek az örökségnek Erdély-szerte, de lassan a határokon túl is elismert folytatója a Bogáncs együttes. A kolozsvári (Cluj) Brassai Sámuel Líceum növendékeiből alakult együttes ifjú táncosai és zenészei a falvakat járva, idős emberektől tanulják újra Erdély minden tájegységének táncát és zenéjét. Az együttes nemcsak nagy sikerrel szerepelt Lengyelországszerte, de egy héten keresztül fáradhatatlanul tanították a magyar táncokat a lengyel gyerekeknek.

Kallós Zoltán estje, melyen Erdélyből és Magyarországról érkezett zenész és énekes barátai — a prímás Fodor Sándor „Netti", a kántor Maneszes Márton, az Ökrös együttes és Berecz András is részt vettek — példáját adta e kultúra továbbélésének. Kallós nemcsak fejedelme ennek a kultúrának, de olyan továbbadója is, aki hallgatóságát — legyen az tudós történészek nemzetközi gyülekezete, vagy érdeklődő lengyel középiskolások osztályteremnyi csoportja — mindig is le tudja bilincselni. Mindig és mindenütt a hagyományok tiszteletének fontossága hatja át szavait.

A vendéglátók tudatos elhatározásuk szerint Magyarországról is hívtak olyan előadókat, akik az erdélyi népzenét annak természetes közegétől távol is őrzik és közvetítik. Aki ott lehetett a budapesti Ökrös együttes és Berecz András koncertjén, sokáig fogja őrizni emlékét. Méltó tanítványai ők az erdélyi mestereknek, muzsikájukból, Berecz András énekéből egy nép kultúrájának ereje, szépsége és méltósága árad. Nemcsak a házigazdák számára volt felemelő erdélyiek és magyaroszágiak, idősebb és fiatalabb zenészek találkozása, a résztvevők számára is szimbolikus érvényű volt, hogy Lengyelország eldugott kisvárosában esténként együtt muzsikáltak, énekeltek a kiváló erdélyi mesterek és méltó követőik.

Az Erdély-hét legjelentősebb részét kitevő, hagyományos népi kultúra bemutatásán túl kiállításokon, előadásokon keresztül igyekeztek megismertetni e térség szellemi gazdagsá-

2. Plugor Sándor rajza

PÓCS DÁNIEL

MTA Művészettörténeti Kutató Intézet
Budapest, I. Úri u. 49.

COLLEGIUM

ARTIUM

Az MTA Művészettörténeti Kutató Intézete tisztelettel meghívja Önt

2001. december 7. péntek 13 órára

Pócs Dániel ösztöndíjas munkatársunk diavetítéssel kísért előadására, melynek címe:

A Didymus corvina és címlapja. Firenzei motívumok az uralkodói reprezentáció szolgálatában.

Az előadás helye: az Intézet Tanácsterme

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Beke László
igazgató

Plüemel Pál

kőmmes

Pozsony. Nevével legelőbb 1471-ben halálkozunk. 1487 ben ő állította fel a városi ny ora feltevésére szükséges állványt s.ő. vakolta be a falat. 1491 ben ő falarta be a varos falán a lyukat. 1498-ben ő nyitotta meg a franciskánusok kertje, mögött alott feltorvyot.

Ortvay T. Pozsony varos tort

Pozsony. 1903. II. r. IV. r. 173. l

Rakovszky. Pressburger Zeitung

u. ott. Zeit 137 (1877) 113 sz és 22 sz

PLUNDRIS István detki, illetve gyöngyösi kőművesmester. Hevesugrán 1830-ban az rk.templom toronyépitésének költségvetését --+ Csontos István ácsal együtt készíti el. Ugyanezen évben --+ Bodonyi István ácsal javitják a gyöngyöshalmai rk.templomot.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

156.
Poch János
Önarckép
50 P

166.
Poch János
Havi hegy
4o P

174.
Poch János
Férfi arckép
magántulajdon

díja

Pécsi kiáll. 1925
ősz

KIÁLLITÁSI TÁRGYMUTATÓ

Podmaniczky Elma.

MEGHÍVÓ

ÖZV. LYKA DÖMÉNÉ
sz. BÁRÓ PODMANICZKY ELMA

FESTŐMŰVÉSZ

LEGUJABB MŰVEIBŐL RENDEZETT

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSÁNAK

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA, 1939. NOVEMBER HÓ 12-ÉN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR A „MŰTEREM" KIÁLLÍTÁSI TERMEIBEN, BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS UTCA 12. FÉLEMELET.

A MEGNYITÁSSAL KAPCSOLATBAN A TOBORZÓ ZENEMŰKIADÓ KIADVÁNYAINAK BEMUTATÁSA.

TISZTELETTEL

ÓMOROVICZAI SZALMÁSSY ZSIGMOND
IGAZGATÓ

KATÓ KÁLMÁN
FESTŐMŰVÉSZ, A „MŰTEREM" MŰVÉSZETI VEZETŐJE

MŰTEREM

KÉPZŐMŰVÉSZETI
KIÁLLITÁSAI
KUNSTAUSSTELLUNGEN
BUDAPEST, IV.,
KOSSUTH LAJOS-U. 12.
FÉLEMELET • TELEFON: 189-554.

A kiállítás megtekinthető:
november 12-től 22-ig, 9—6 óráig,
vasár- és ünnepnap 10—2 óráig.

Katalógus ára: 30 fillér.

Küldi:

Pólya József
építész
l.
MMÉEÉvk
1934.236.l.

BUDAPEST. VII. Jlka utca 21 SZ.

iparos iskola,

n, kőművés, ács, kő-
steri vizsgához biz-
ok, tervezések, felül-
sek és statikai szá-
at elfogad

JÓZSEF

z igazgató.
er. Baross-tér 17. sz.

soló papir

zon ugyszintén minden-
sok, fénymásoló készü-
őségben és jutányosan

itményü Papirgyárban

Kálmán-utca 12.

Telefon 38—90.

nden időben villanyfény
tt készit.

Kőmüves és ácsmesteri
gára biztos sikerrel k
elő

BECK JENŐ GYU

építész

BUDAPES
VII., Sajó-u.

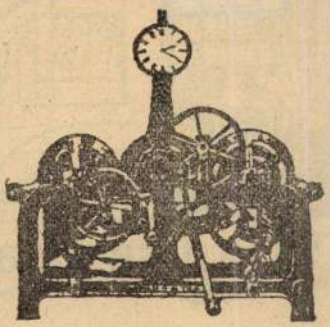

Tor
óra

templom
lyok, vá
laktanyák
részére,
vitelben
anyagból

tosabb szerkezettel jótállás mellett k

Schwalb Kálmán és Társa

galvanizáló és fémesiszoló műint
Budapest, VII., Dembinszky-utc
Kedvező fizetési feltételek

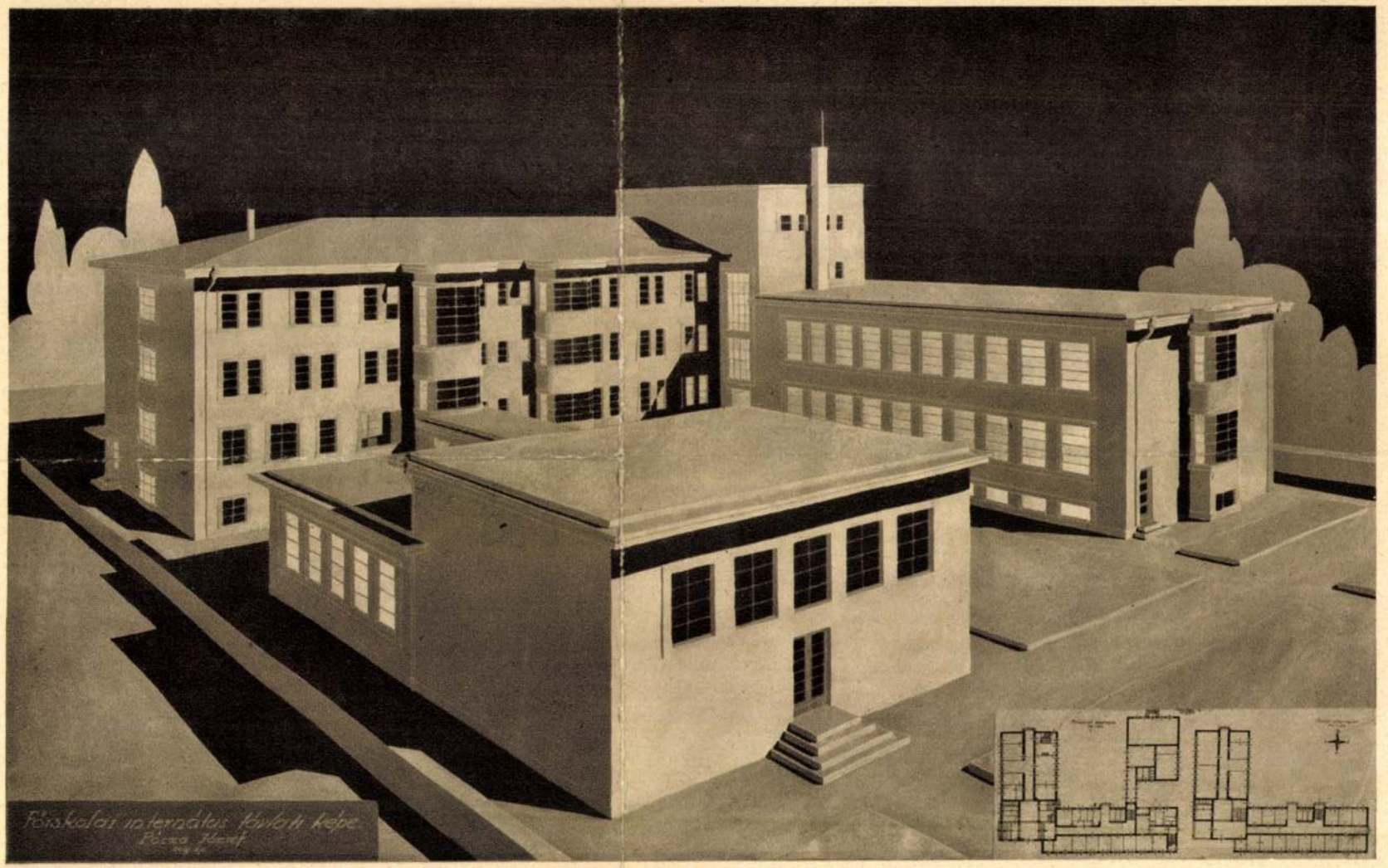

Internátus — Internat — Boarding-house of college — Internat scolaire — Alunnato

Stud. Arch. J. Pócza IV. éves építészhallgató

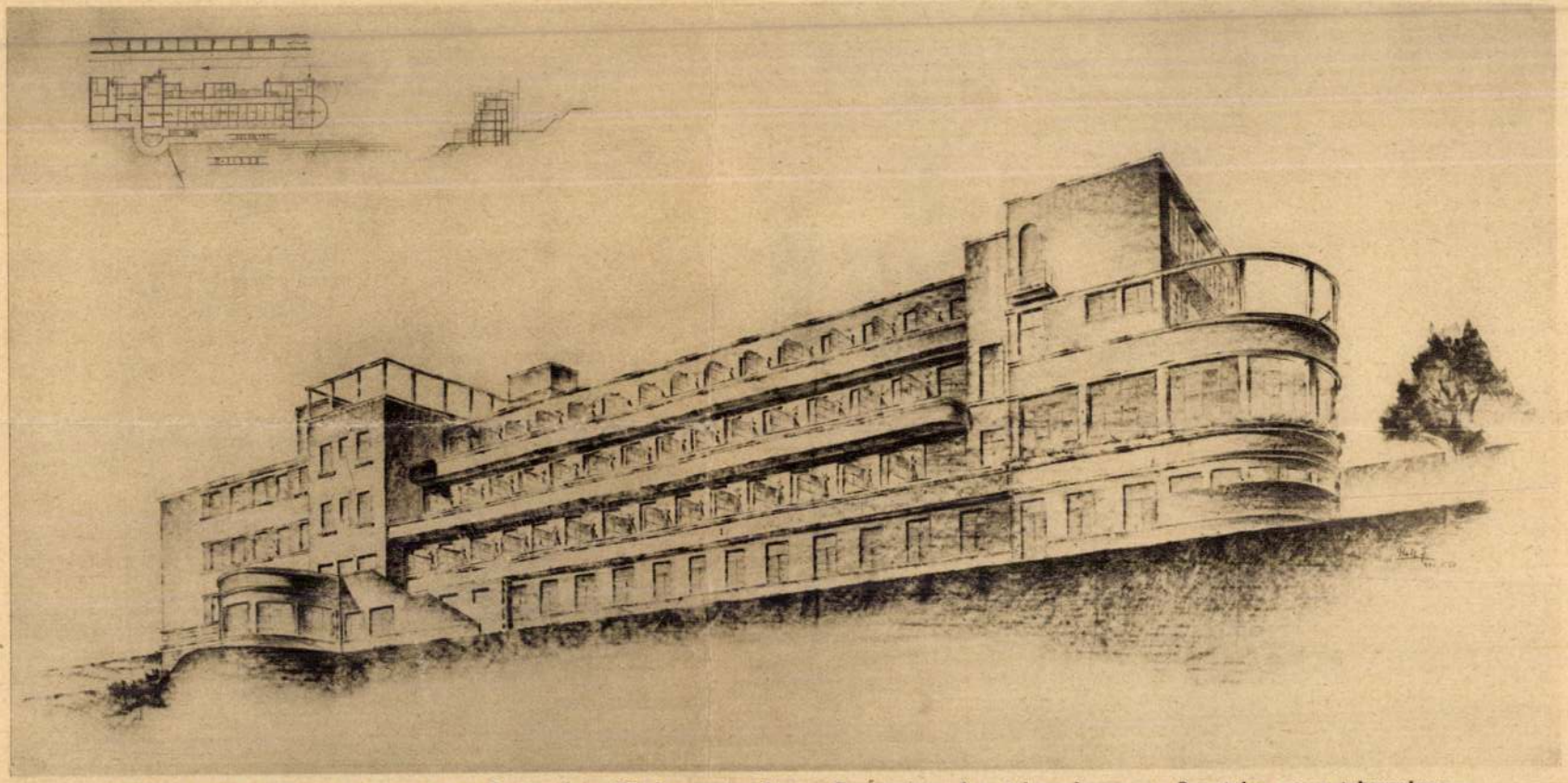

Szanatórium tüdőbetegek részére — Sanatorium für Lungenkranke — Sanatorium for tuberculoses — Sanatoire pour tuberculeux — Sanatorio per tisici

Stud. Arch. J. Glatz IV. éves építészhallgató

vonatkozó problémák megoldásánál nálunk nyilván egyáltalán nem használt. Ludin e könyve e diagrammok továbbfejlesztését adja nagyon tömör és inkább a tárgykörben már jártasnak való összeállításban. A terheléstartamdiagramm szerkesztésének módja után megismertet az összesített energia menetgörbéjével s ezután egy nagyon hasznos görbével, az energiatartalom görbéjével. Levezeti, hogy hogyan lehet ebből a tehermenetdiagramm bármely terhelésének kihasználási óraszámát, két terhelés között teljesített részletenergiát és a völgyek energiamennyiségeit stb. megállapítani s miként lehet mindezeket az eredményeket tárolási feladatok megoldására felhasználni. Az alkalmazás módját példák illusztrálják. Bár a szerző a grafikus módszer kifejtésével elsősorban hidroelektromos-kooperációs feladatokat tartott láthatóan szem előtt, könyvét — miután módszerei általános érvényűek — a modern villamosgazdálkodás alapelveivel ismerős s ilyen feladatok megoldásával, avagy idetartozó tervezetek elbírálásával foglalkozó minden mérnök nagy haszonnal forgathatja.

A könyv kiállítása, a Springernél megszokott módon, kifogástalan és csinos. *Borus Ferenc.*

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1932/33-ban a technikai és ipari irodalom, valamint az ezekkel rokon tudományágak területén.

Közli: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

A) KÖNYVÉSZET. (Bibliográfia.)

IV. közlemény. (CXLII.)

Közlemények a M. Kir. József-Műegyetem műszaki mechanikai laboratóriumából és a vele kapcsolt kísérleti állomásból. XI. füzet. Különleny, az Anyagvizsgálók Közlönyéből. Budapest, 1932. 8°, 23 l. 3 ábrával és számos táblázattal. Műegyetem, Mech. Techn. Intézet.

Szilágyi Béla miniszteri tanácsos, a pénzügyminisztérium XIII. főosztályának vezetője: A Magyar Királyi Állami Földmérés felső geodéziai munkálatai. (A Magyar Királyi Állami Földmérés Közleményei. I.) Budapest, 1931. 8°, 30 l. 9 ábrával és 8 táblázattal. Élet Irodalmi Nyomda R.-T.

Egyleti közlemények.

A „Hogyan Építsünk?"-kiállítás tíznapos bemutatója a Nemzetközi Vásáron.

A „Hogyan Építsünk"-kiállítás amellett, hogy mint állandó építészeti kiállítás és építési tanácsadó működik egyletünk székházában, minden eszközt megragad arra, hogy lakáskulturális propagandamunkáját minél szélesebb körben kifejezésre juttassa. Kiállításunk mintegy egyéves működése óta a mai napig öt helyen jelent meg a nagyközönség előtt. A Technológián rendezett első három hónapra terjedő bemutatás óta résztvett a siófoki „Így nyaraljunk a Balatonon" című kiállításon, a Budai Szépművészeti Társulat tavaszi tárlatán, továbbá a Balneológiai kiállításon. A kiállítás egy csoportja jelenleg vidéki körúton van és azt e hó folyamán Székesfehérvárott, a jövő hónapban pedig Sopronban mutatjuk be az ottani egyleti szakosztályok és művészeti társaságok közreműködésével. Valamennyi külső bemutatásunk közül nemcsak megjelenésében, hanem propaganda-hatásában is, a legnagyobb jelentőségű az idei Nemzetközi Vásáron való részvételünk.

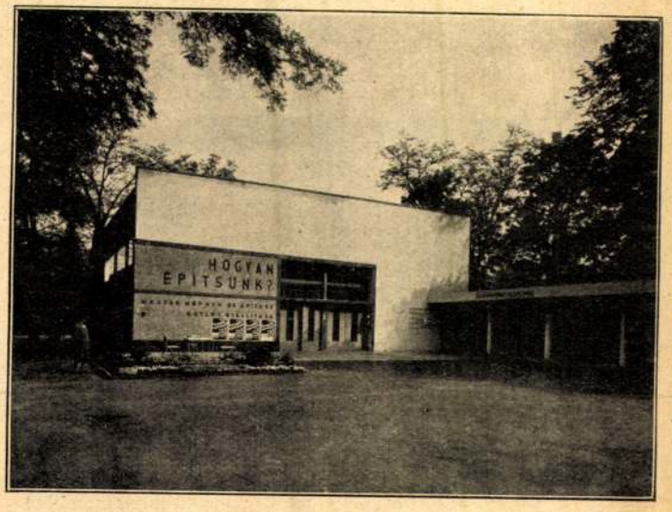

1. ábra. A „Hogyan Építsünk?"-kiállítás pavillonja a Budapesti Nemzetközi Vásáron.

A Nemzetközi Vásáron bemutatott anyagunk részletes ismertetését egyleti közlönyünk f. évi 17—18. számában adtuk közre.

A kiállítás megrendezéséhez sok reményt fűztünk és szerénytelenség nélkül megállapíthatjuk, hogy munkánk teljes sikerrel járt. A nagyközönségnek a kiállítás vendégkönyvlapjain tett mintegy 500 bejegyzése a publikum őszinte elragadtatásáról nyujt képet s a napisajtó egyhangú megállapítása szerint kiállításunk képezte a vásár legnagyobb érdeklődést keltő bemutatását.

A kiállítási pavillonban állandóan több száz érdeklődő tolongott s volt eset rá, hogy új látogatók a helyszüke miatt már be sem jöhettek a pavillonba.

Nemcsak azért tartjuk nagyjelentőségűnek a Nemzetközi Vásáron való szereplésünket, mert a kiállításunk ezáltal páratlan nagy publicitást nyert — becslésünk szerint mintegy kétszázezren tekintették azt meg —, hanem azért is, mert módunkban volt propagandatevékenységünkre olyan közéleti kiválóságoknak a figyelmét is felhívni, akik egyébként nem nagyon jutottak volna abba a helyzetbe, hogy munkánkról közvetlenül tudomást vegyenek.

Kiállításunkat megtekintette Magyarország Főméltóságú Kormányzója, aki Fabinyi kereskedelemügyi miniszterrel, valamint több felsőházi taggal és országgyűlési képviselővel jelent meg a pavillonunkban.

A megnyitás napján Gömbös Gyula miniszterelnök és kísérete tartózkodtak hosszabb ideig a kiállításon, majd dr. József Ferenc kir. herceg és családja látogatták meg a pavillonunkat.

A megjelent előkelőségeket a kiállításra beosztott építészmérnökök kalauzolták; a látogatók valamennyien nagy érdeklődéssel és őszinte elismeréssel nyilatkoztak a „Hogyan Építsünk?" értékes kultúrmunkájáról.

A Nemzetközi Vásár keretében való részvételünket elsősorban az tette lehetővé, hogy a Vásár elnöksége megértő áldozatkészséggel állott rendelkezésünkre. Amikor támogatásukért ehelyütt is hálás köszönetet mondunk, különösen ki kell emelnünk *Hallóssy István* igazgatónak és *Kanics Miklós* építészmérnök, műszaki vezetőnek kiállításunk megrendezése és sikere érdekében kifejtett támogató közreműködését.

A kiállítás Nemzetközi Vásári bemutatójával kapcsolatban egyleti közlönyünknek egy külön száma jelent meg, amely egyszersmind a kiállítás katalógusául is szolgált. A külön számból az egylet elnöksége 2.400 darabot bocsátott díjmentesen a „Hogyan Építsünk?" rendelkezésére, amely számokat 20 filléres áron elárusítva, lehetővé vált a kiállítással vele járó készkiadásaink fedezése. Az egyleti közlöny szerkeszteztőségének megértő közreműködéséért és áldozatkészségéért *Schulek János* egyleti alelnökünknek és *Feyér Gyula* szerkesztő úr őméltóságának tartozunk hálás köszönettel.

A kiállítási pavillon külső és belső elrendezése tervezetének elkészítését, valamint a kiállítás fölszerelése munkáinak lebonyolítását *Kende Ferenc* kartársunk végezte el nagy elismerést érdemlő hozzáértéssel és ügyszeretettel.

A kiállításunkon munkáikkal résztvevő kartársainknak és az ügyeletes szolgálatot ellátó építészmérnököknek munkájukért abban a reményben mond a „Hogyan Építsünk?" vezetősége köszönetet, hogy nagy fáradsággal és áldozatkészséggel elvégzett munkájuk a nagyközönség részéről is méltó elismeréssel fog találkozni. *Dr. Nyiri László.*

Az Energia Világkonferencia londoni központi irodája, mint arról *Verebély* László tagtársunk, Magyarországnak a konferencia végrehajtó-bizottságába kiküldött hivatalos képviselője értesít, közbenjárására közlönyünket felvette ama szaklapok lajstromába, amelyek az Energia Világkonferencia kongresszusainak összefoglaló jelentéseit díjtalanul megkapják.

Új tagjaink. A választmány 1933. április 10-én tartott 710. rendes ülésén felvette a következő tagokat: Rendes tagok: Dorschner J. Róbert okl. mérnök, ~~Fiala Ferenc~~ okl. építész, Köves Ferenc okl. g.-mérnök, Vasvári László okl. építész, Oblath György okl. építész, Marcsek Jenő okl. g.-mérnök, ~~Halászy Jenő okl. építész~~, Szabó Miklós okl. g.-mérnök, ~~Héber Lajos okl. építész~~. — Ideiglenes tagok: Ifj. Szmodics Kázmér okl. építész, Valér Erik okl. építész, Possewitz A. Guido okl. mérnök, Thier-Szabó Gabriella okl. építész, Pócza József okl. építész, Winkler Oszkár okl. építész, ~~Berényi Endre~~ szig.-építész, Süchy Lajos műegy. hallg.

sek felé irányuló állandó áramlása, ez a mozgás azonban csak igen kis területekre, illetve kis távolságokra szorítkozik, mert a buckás vidéken összefüggő völgyvonal nem alakul ki. Az alföldi kötött talajban a talajvíz oldalirányban semmi észrevehető mozgást nem tesz, kivéve, ha azt egyes helyeken, így kutakkal stb. mesterségesen leszállítjuk.

Ezt a tételt csak kis mértékben van módunkban befolyásolni.

Földalatti elfolyás.

Ez a tétel, mint már láttuk, csak a homoknál lehet számottevő és ezen sem változtathatunk gyakorlati értelemben számottevő mértékben.

Elpárolgás.

A talajvízből, mint már láttuk, csak ott van elpárolgás, ahol az közel van a talaj felszínéhez.

A növényzet általában csak akkor meríthet a talajvízből, ha az nincs mélyebben 3—4 méternél, felszíni elpárolgás útján pedig csak akkor jöhet létre talajvízveszteség, ha a kapilláris réteg eléri a felszínt. Ez 1—1·5 méter mélységben lévő talajvíznél következhetik be. Kötött, nem morzsás szerkezetű talaj esetén veszíthet még a talajvíz akkor is, ha mélyebben van, a repedéseken keresztül bekövetkező párolgás útján.

Ezt a veszteséget a talajvíz színének változtatásával tudjuk befolyásolni.

A kémiai megkötésből származó talajvízvesztesség sem lényeges, a mi szempontunkból ez a tétel elhanyagolható.

Emberi céljainkra a mainál kedvezőbb talajvízviszonyokat úgy érhetnénk el, ha homoktalajban a talajvíszíne sehol sem lenne mélyebben 2—3 méternél, kötött talajban pedig sehol sem lenne 1—1·5 méternél kisebb mélységben.

Ez az állapot mindkét esetben magától bekövetkezne, ha azok a talajtípusok lennének elérhetők, amit az 1. és 3. ábrán láttunk, vagyis a sík homokon és a morzsás szerkezetű kötött talajon. Ezt, ha nagy munka árán is, de az Alföldön mindig el lehetne érni.

Különösen homoktalajokon rendkívül fontos lenne a talajvízmegfigyelés rendszeres kiépítése és az adatoknak feldolgozása, mert ezen az úton mezőgazdálkodásunk nagyon értékes útmutatást kapna arra nézve, hogy mennyi az a víztartalék, melyre a vegetáció számíthat. Ha tavasszal azt látja a gazda, hogy a talajvíz oly mértékben felduzzadt, hogy az nagyobb vízigényű növényeinknek is adhat a száraz időszakban elegendő vizet, úgy nyugodtan termelheti azokat, míg ha a talajvíz a vegetációs idő kezdetén a normálisnál mélyebben van, úgy előre tudhatja, hogy csak a nedvességgel szemben kisebb igényű növények termelésekor számíthat jó eredményre.

A talajvízállás megfigyelésére és nyilvántartására kultúrmérnöki hivatalaink lennének hivatottak.

Összefoglalás.

Vízgazdálkodásunk részletes megvizsgálásával rávilágítottunk sok olyan lehetőségre, mely eredményesen állítható az Alföld termésfokozásának és termésbiztonságának szolgálatába.

Látjuk, hogy az a nagy vízgazdálkodási feladat, melynek első részét a magyar vízimérnöki kar minden elismerést megérdemlő módon megoldott, csak abban az esetben hozza meg gyümölcsét, ha azt a második vízgazdálkodási munkacsoport, a csapadékvízzel való helyes gazdálkodás kiépítése is követi.

Ezeket a munkálatokat röviden a következőkben foglalhatjuk össze:

I. Szélfogó fasorok létesítése.

II. Homoktalajon a térszín lehetőség szerinti elegyengetése.

III. Kötött talajon a felszíni elfolyás megakadályozása, a talaj vízbefogadóképességének fokozása meszezés és digózás útján.

IV. A talajvíz megfigyelésének kiépítése és a vízszín állásának szabályozása.

Az Alföld nagy részén szükséges, hogy a mai állapoton változtassunk.

1·3 millió katasztrális hold szíkes talaj, ennél jóval nagyobb, mészszegény, vizet alig áteresztő, nem morzsás szerkezetű, kötött talaj és legalább 1 millió katasztrális hold buckás homokunk van, ahol ma rendszeres vízgazdálkodást folytatni nem lehet. Sok millió köbméter föld mozgósítását jelenti ez a munkaprogramm, de enélkül azt a területet, melyet a felszíni vizektől megszabadítottunk, nem vallhatjuk meghódítottnak.

Az alföldi gazda régóta érzi, hogy ezeket a munkálatokat el kellene végezni és a maga erejével meg is próbálkozott velük megbirkózni.

Munkája sok helyen szép eredményt hozott, mert például Kecskeméten, ott, ahol ma az európai hírű gyümölcsösök vannak, nagyrészben még rövid idő előtt is ugyanolyan kopár, sívár homokbucka-vidék volt, mint amilyen manapság Bugac környéke, Szarvas és Szent-András környékén pedig munkája nyomán a legszebb, legacélosabb búzatáblákat láthatjuk a szikes tengerben.

Rideg, financiális szemmel nézve, lehet, hogy az a munka, melyet az Alföldi talajok belső vízgazdálkodásának megjavítására a fentiek szerint meg kellene mielőbb indítanunk, nem rentábilis, mert az arra fordítandó munka nincs arányban a föld mostani csekély hozamával. De bankszerű számítás alapján a nagy ármentesítési munka sem volt rentábilis és ha megvalósítása ezen múlott volna, akkor arról ma sem lehetne beszélni.

A Nemzet egyetemes érdekét tekintve azonban, éppen az ilyen természetű munkálatoknak van a legnagyobb értéke, mert csak ezek teszik lehetővé azt, hogy a magyar föld több honpolgárjának adjon biztos kenyeret és megélhetést, tehát ezek a munkálatok a nemzet erősödésének alapját alkotják.

A vízgazdálkodás rendezése második nagy munkacsoportjának megkezdése ma nagyon aktuális.

A munkanélküliek folyton szaporodó, hatalmas tábora akkora munkaerőt tudna ennek a megvalósításához adni, amilyenhez hasonló talán minden 100 évben egyszer szerezhető meg. Ez a nagy tábor a mostani kényszertétlenségben is fogyaszt, mert a létfenntartáshoz szükséges minimumot mindenkinek meg kell adni, ez az állapot azonban az államháztartás egyensúlyának fenntartását felettébb bizonytalanná teszi.

A munkanélkülieket nagyrészt a mult század iparosodása vonta el a földtől és most a racionalizálás, a leküzdhetetlen gépverseny reménytelen helyzetbe hozta őket, mert szinte kilátástalan, hogy az ipari munkapiacon ismét munkához juthassanak. A munkanélküliség problémája csak úgy oldható meg, ha megadjuk a lehetőségét annak, hogy ezek a tömegek az anyaföldhöz visszatérhessenek.

Az Alföldön megvan a lehetősége annak, hogy a mostaninál sokkal több fiának adjon kenyeret és megélhetést, de ehhez az kell, hogy földjének beteg foltjait meggyógyítsuk, hogy azon a vízzel való racionális gazdálkodást lehetővé tegyük.

Szakirodalom.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 13—15. szám, II. em. küldeni.)

Bedarf und Dargebot von dr. Ing. dr. techn. h. c. A. *Ludin*. Berlin. Verlag von Julius Springer. 31 ábrával, 1 táblázattal. 28 l.

A modern villamosgazdálkodás különféle kooperációs és átviteli feladatainak megoldása a terhelési diagrammok behatóvizsgálata nélkül nem lehetséges. Az egyszerű terhelésmenetdiagramm már régen ismeretes és hazánkban is van talán nem is egy olyan erőtelep, ahol a menetdiagrammokból összeállított terhelésmenethegyet is évenként rendszeresen elkészíti. A terhelésmenetdiagramm, bár egy-egy erőtelep viszonyaira rendkívül jellemző, már kevésbé ismeretes és a

PÓCZA Lilla – festő

Mesterosztályban tanul tovább

Pócza Lilla kiállítása Szombathelyen, a 7 Arts Galériában

● **Simon E.**

Ki ez a leány? Ezekkel a rémült idegszálaihoz vízfestményezett szemekkel! — Nem félsz te, aki szögesdróttá hegyezted ki egykori gyermekhaját, melyen az anyai csók hagyott tejízű nyomot?! — De most: gégelemezéhez menekült ádámcsutkája helyén fuldoklik elárvult szíve.

— Ki ez a leány, akit idáig juttatott valaki: hogy keskeny ajkai szorításán át: vele-rokon lelkemre alvadjon a fájdalom.

Hogy ki ez a leány? *Zombor Béla* költő kérdésére könnyedén válaszolnak azok, akik figyelemmel kísérték a néhány nap múlva nagykorúvá váló fiatal lány eddigi életútját. De ha nem tanúsítottak különösebb érdeklődést sorsa alakulása iránt, a képzőművészet szerelmeseinek akkor sem hat újdonságként a neve: *Pócza Lillának* hívják az ifjú festőművészt, akinek első önálló kiállítása vasárnap este hét órakor nyílik meg a Hét Szabad Művészethez címzett magángalériában.

Felsorolni is nehéz, hogy zsenge kora ellenére mennyi díjat tudhat magáénak a tehetséges ifjú hölgy. Alig múlt négyéves, amikor az indiai Shankar képzőművészeti pályázaton kiérdemelte az első helyezést. Ezt követően minden esztendőben éremmel jutalmazzák ott a munkáit, s nem sokat várat magára a legnagyobb elismerés: övé lesz a Nehru-aranymedál is. Számos aranydiplomát, érmet, különdíjat gyűjtött be a világ valamennyi földrészéről képzőművészeti pályázatok győzteseként. Japánból elhozta az ENSZ fődíját, s szinte evidens volt, hogy a honi országos, illetve nemzetközi megmérettetéseken évente többször is ő legyen a főszereplő.

A tehetségét az általános iskolai rajz szakkör vezetőjétől — édesanyjától —, Vörös Líviától örökölte. Évente részt vett az országos képzőművészeti szaktáborban, ahol Molnár József csiszolgatta a technikáját. A gimnáziumban Nagy Tamás terelgette, de rendszeresen konzultált az Iparművészeti Főiskolán Fóth Ernővel is. A napokban szinte egyszerre érkezett két örömteli hír is Pócza Lilla számára: egyike lett annak a 12 hallgatónak, akit 650 jelentkező közül választottak a linzi Művészeti Akadémia mesterosztályának diákjai közé. Ugyanakkor elnyerte a chicagói Gyermek- és Ifjúsági Művészeti Project ösztöndíját: a szervezet mindösszesen négy fiatalt támogat a világon.

A 7 Arts-beli tárlaton az ifjú művészt több mint harminc alkotásán keresztül ismerheti meg a látogató. A falakra tanulmányok, akvarellek, rézkarcok, monotypiák, pasztellképek és olajfestmények kerülnek. A kiállítás szeptember 2-áig tekinthető meg naponta 14 és 18 óra között Szombathelyen, a Báthori utca 6. szám alatt. A vasárnap este 7 órakor kezdődő megnyitón Zombor Béla mond köszöntőt, zongorán Polgár Tibor, gitáron dr. Simon Tamás működik közre.

Vas Népe 1997. aug. 9.

kiábrándultságról elmélkednek.

— Én nem értek egyet ezekkel a kiábrándultságelméletekkel. Inkább azt mondanám, hogy a '89—90-es időszak volt a kivételes időszak. A társadalomnak ugyanis vannak jóindulatúan is patologikusnak nevezhető fázisai, amikor milliók érzik hirtelen úgy, hogy közük van a folyamatokhoz. Ez persze sokszor csak látszat. De itt nem arról volt szó, hogy becsapták az embereket, és elhitették velük, hogy közük van a fontos dolgokhoz. Nem, abban a fázisban szükség volt a tömegek jóváhagyására, az értelmiség aktív szerepére. A tömegek politikai részvétele megfontolt volt, soha nem lépett át bizonyos pontokat, soha nem volt destruktív és szélsőséges. Pedig Kelet-Európában azért mindig ott a veszély, hogy a jóisten sem tudja megmondani, mi lesz egy tömegmegmozdulásból. Amikor 1988. június 27-én kiment 100-120 ezer ember a Hősök terére, rettenetes volt a betojás a pártközpontban: mi lesz ebből? Hogy fognak ezek hazamenni? Aztán a tömeg mégiscsak hazament, és ez így volt a rákövetkező években is: százezrek kimentek, százezrek hazamentek. A tömegek részt vettek a politika formálásában, annak ellenére, hogy e fórumokon nem születtek döntések, ám az a lélektani nyomaték, amit egy-egy politikai alternatívának jelentettek, nagyon fontos volt. Nem igazán tudom, hogy 1990—92 óta mit kellene a tömegeknek az utcán tenni. Azóta ugyanis inkább azt látom, hogy a tömegek utcára vitele igen kétes akciókat szolgál.

— Mi a helyzet az értelmiséggel, mely az első években igen aktív volt, aztán belső vitáival bíbelődött, mára, meg sokak szerint

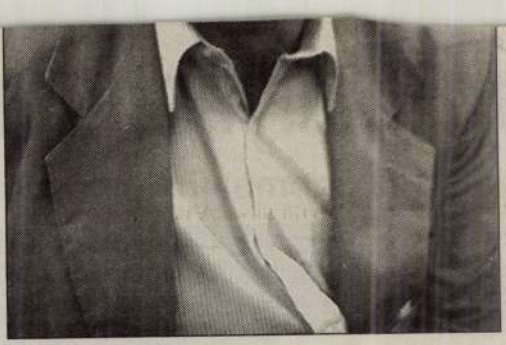

népi—urbánus vita „felébredése" motiválta.

— Igen, számos kollégám is állítja, hogy ez a legfontosabb törésvonal, „ó, az a szörnyű, fátumszerű magyar megosztottság". A népi és urbánus jelzőket egyébként beceneveknek tartom, hiszen mint tudjuk, e szavak hátterében azért radikális definíciók vannak. Ez a háború nem volt szükségszerű, lásd Monort, a Bibó-emlékkönyvet, vagy az Ellenzéki Kerekasztalt. Az SZDSZ soha nem volt olyan urbánus, mint aminek kikiáltják, s az MDF sem volt tisztán „népi", elég Elek Istvánra, Debreczeni Józsefre vagy éppen Antall Józsefre gondolnunk.

— Mindenesetre a korábbi együttműködés után elszabadult a kultúrharc, amely azóta már végképp kettéosztotta az egykor egységes magyar ellenzéki erőket.

— E korszak mélypontja a nevezetes Kónya—Pető-vita volt, melynek során egy országot szólítottak fel, hogy álljon ide vagy oda, holott az ország lakosságának 95 százaléka soha nem érzett késztetést arra, hogy akár az egyik, akár a másik táborhoz csatlakozzon. Aztán volt Csurka egyfelől, Demokratikus Charta másfelől, Püskiék Szárszója, Farkasházy Szárszója... Szóval nem az a gond, hogy konfliktus és nézetkülönbség van, hiszen ez természetes. Probléma akkor van, amikor a

...lyen szerepe legyen itt a jövőben. Az MSZMP reformerjei simán megszabadulhattak volna a nyolcszázezres párttól, s ugyanúgy harminc-ötvenezres tömörülésként folytathatták volna, mint amivé az MDF vagy az SZDSZ kinőtte magát. Semmi szükség sem volt arra, hogy magukkal cipeljenek kövületeket, politikai tetszhalottakat.

— Nem volt bennük kellő bátorság?

— Nem voltak bátrak, a túlélésre játszottak. Ezek a hibák persze csak 1994-től váltak nyilvánvalóvá, ugyanis az 1990-től '94-ig tartó korszakban a társadalom egyszerűen nem látott rá az MSZP-re. Először '94 legelején jöttek elő, az SZDSZ—Fidesz-háborúság idején. Ekkor a Fidesz meg akarta menteni az MDF-et, miközben az SZDSZ kormányváltást akart, s hónapokig egymás esélyeit, s ami még szomorúbb, a magyar liberalizmus esélyeit rontották. Soha nem lesz még egyszer olyan sikeres a magyar liberalizmus. Mert nem igaz, hogy 1994-ben az ország előtt csak a gyanús módon definiálható szocialista fordulat vagy az MDF-bebetonozódás lehetősége állt. 1994-ben igenis volt liberális alternatíva, kár, hogy ezt a liberálisok nem vették komolyan. Sokan azt is mondják, hogy az MSZP zseniálisan megosztotta a liberális tábort, és maga mellé állította az SZDSZ-t. Ha az MSZP ilyen okos lenne, akkor biztosan jól is kormányozna.

— Egyes teoretikusok szerint az SZDSZ és az MSZP informális kapcsolatainak koordinálására hozták létre a Chartát.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 SEP 1

Budapester Rundschau

Margit Pócza
1021

Der Volkskünstler: Aus Stein, Holz oder Ton modelliert er seine Umwelt, zaubert uralte Motive mit seinem Pinsel hervor, schmückt alte und moderne Wohnungen mit seinen Ziergefäßen und Textilien, singt die Lieder und erzählt die Märchen längst vergangener Zeiten. Die Volkskünstler — Hüter jahrhundertealter Traditionen und Schöpfer von Kunstwerken, die in der fernen Vergangenheit wurzeln —, können sehr wohl auch junge Menschen sein. Die besten unter ihnen wurden am Nationalfeiertag, dem 20. August, mit dem ehrenvollen Titel „Meister der Volkskunst" bzw. „Jungmeister der Volkskunst" ausgezeichnet. Aus ihren Werken suchten wir einige für die vorliegende BR-Nummer aus.

Bild oben: Blütenmotive aus Ostungarn (Dorf Hövej) von Margit Pócza.

Rundfunkprogramms von

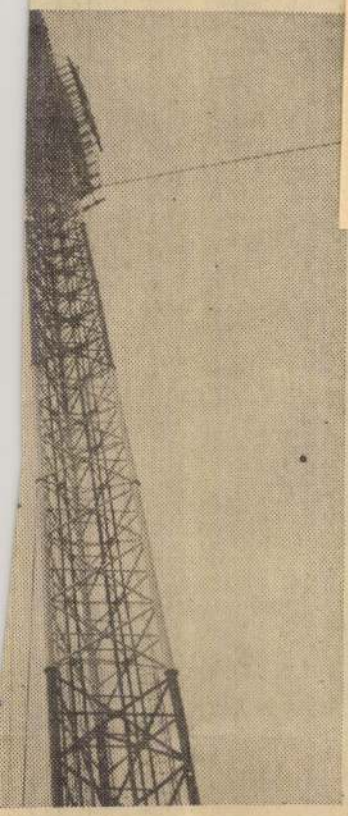

daneben sein ausgedienter Vor-
DDR importiert

1000 auf 3600 km², es wird in Gyöngyös, Kecskemét am Südufer des Balaton und sogar in Győr zu hören sein.

Bau und Ausrüstung des neuen Fernsehturmes und der Sendanlage kosteten 80 Millionen Forint. Die Modernisierung und Entwicklung ist damit jedoch nicht abgeschlossen. In den kommenden Jahren werden weitere Anlagen und Antennen gebaut, um den Empfang der Rundfunk- und Fernsehprogramme zu verbessern.

Deutschland:
Kubon und Sagner,
Hess Strasse 39-41
8 MÜNCHEN 34
Kunst und Wissen
Wilhelmstrasse 4,
7 STUTTGART 1
Hans Leipnitz,
Hölderlinstrasse 10
6 FRANKFURT/Main
W. E. Saarbach GmbH
Follerstrasse 2
5 KÖLN 1

Dänemark:
Munksgaard Ltd.
Norregade 6 DK-1165
KOPENHAGEN K.

Finnland:
Rautauekirjakauppa Oy.
Koivuvaarankuja 2.
SF-02670 Hämevaara

Österreich:
Globus Vertrieb ausländischer Zeitschriften
Höchstädtplatz 3.
A-1200 Wien —
Morawa u. CO.
Wollzeile 11
A-1011 WIEN

Schweden:
Nordiska Bokhandeln
Alströmergatan 22
S-101 10 STOCKHOLM 1
Wennergren-
Williams A B
Nordenflychtsvägen 70
D 104 25
STOCKHOLM 30

Schweiz:
AZED AG
Dornacher Strasse 60-62.
4000 BASEL
PINKUS ET CO.
Froschaugasse 7.
8001 ZÜRICH 1.

Bulgarien, Deutsche Demokratische Republik, Polen, Rumänien und Tschechoslowakei:
Bestellungsannahme bei allen Postämtern

1021

Póczá Margit népművész

1975. I. 25. 19.3o D.

Tv. Híradó.

- - mindössze 6oo lakóu kis község Győr-Sopron megyében. De a 15o porta szinte valamennyiében található olyan asszony, vagy lány, aki hímzéssel foglalkozik. Közülük mutatunk be most egyet, Pócza Margit népművészt.

Szinte egy
- / időbe tanultam meg a toll és tü kezelését, hímezni édesanyámtól tanultam, ő mutatta meg nekem a pókos kötést. Azért hívják pókos kötésnek, mert lenvászonba, batisztba vágott lyukat, cérnával pókháló szerünn tültjük ki. Ebnek számtalan változata ismert, én 45-öt tudok közülük. Elnevezésüket a természetből vettük. Buzaszemes, kalinkós, -, macskatalpas, borjufogas, pókozás, de sorolhatnám még tovább is. A mintákat magam tervezem, és rajzolom, hogy 5o esztendő alatt hány teritőt, vállkendőt, magyaros és menyasszonyi ruhát hímeztem, nem tudom, de mind nagyon kedves neken.

- - - - - - - -

dr. Póczik Klára tudományos főmunkatárs.

- Ha a budapesti római kőri történetről van szó, akkor az ember automatikusan Aquincumra gondol. Aquincumban most is folynak a feltárások. A feltárásokat Dr.Póczik Klára tudományos főmunkatárs vezeti. Arra kérem, mondja meg nekünk, hogy itt ezen a kiállitáson is csak aquincumi leletek találhatók?
- Csak aquincumiak. De ez nem jelenti azt, hogy annak a területnek régészeti kincseiről lenne szó, amelyet a nagyközönség az aquincumi romterület névként ismer a muzeum körül.
- A többrészre tagozódó kis kiállitás első részében egy nagyon szép falfestmény látható. Ezt hol találták?
- A légiós tábor közepén, az egyik kaszárnya tiszti lakosztályában. Amit azért is állitottunk ki, mert hiszen a közvéleménynek biztos szokatlan ez, hogy milyen elpolgáriasult életmódot éltek itt a katonaság, és a tiszti réteg. A festő természetesen ugyanazok a festők a polgári településen is dolgoztak. A parancsnoki épületből is megpróbáltunk egy részletet bemutatni, de egyébként a katonavárosra helyeztük a hangsúlyt, mert mint helytartói székhely, az egész Pannónia provincia közigazgatása, különböző hivatalok, és az egész szervezés, közigazgatási,polgári, katonai ügyintézés itt volt. A helytartó Rómából jött, és nagyon sok császár is megfordult itt, hosszabb időt töltöttek itt, ez a szobor,amit például itt kiállitottunk,ittéppen ezt szimbolizálja, hogy a helytartói palota császár szentélyében az egyik császárnőt ábrázolták Fortuna Nemezis istennő alakjában, ruhájában.
- A következő kiállitási egységben egy nagyon szép kő dombormü látható. Kiket ábrázol?
- A város polgár lakosságának egyik családját, illetve a család három tagját. A kőemlék a temetőből való, és egy családi

1980. II. 12. Televizió, 21.50 /1./
Művészeti Magazin

sirhelyet diszitett egykor.
- Különböző használati eszközök vannak, ékszerek, pipere holmik, és üveg és kerámia is. Ez hogyan került az egykori aquincumi táborba?
- A polgárvárosról való, és ezt is bizonyos fokig jelképezni akarja az ott folyó életmód két jellemző adatát, import - export. A helyi árukat olyan magas szinvonalon állitották elő a polgárváros ipartelepein, hogy elég nagy körben, a környező provinciákba is importáltak ezekből az árukból. Mi itt éppen Pacatus mester terraszibiláta /fon/ edénygyárából mutatunk be egy együtest.
- És az üveg?
- Az üveg viszont mind importként érkezett a városba, és természetesen ahhoz, hogy ennyire törékeny anyagot lehessen a Rajna vidékéről Itáliába, a mai Bajor-ország területéről ide a Duna-mentére szállitani, ahhoz béke kellett. Ezek a kiterjedt kereskedelmi kapcsolatok és szálak a virágkorból valók.
- Amikor már megszünt a római közigazgatás, még akkor is itt éltek ezek a romanizált családok, csak akkor már keveredve, az újonnan jött, ugynevezett gerbár családokkal.
- erre vonatkozóan milyen bizonyitékot találunk a kiállitáson?
- Mi egy darabbal, egy tárggyal tudtuk ezt szimbólikusan bemutatni ezt a keveredést, ez egy aranyozott bronz sisak, annak az erődnek az egyik parancsnoka használhatta, hordhatta, annak az erődnek, amit a Március 15-e téren, tehát a pesti oldalon, az Erszébethid pesti hidfőjénél találtak. Ez a hidfő állás végig a honfoglaló magyarokig éppen állt, és egy ugyanilyen erőd maradt fönn a budai oldalon, Óbudán, a mai Árpád hid budai oldalán.

POCZOK GÁBOR festő

KULTÚRA 1996.

Gimi Galéria a Ságváriban

A kazincbarcikai Ságvári Endre Gimnázium első emeletén nemrégiben kialakítottak egy kiállítóhelyiséget, amit Gimi Galéria névre kereszteltek. A galéria már eddig is sikeresen működött, s a „titok" a kiállítások sokféleségében rejlik. Bemutattak már itt repülőgépmaketteket, fafaragásokat, ötvösmunkákat... Jelenleg Poczok Gábor festőművész képei láthatók itt. „A kiállítások célja, hogy a látogatók megismerkedjenek szűkebb pátriánk, Kazincbarcika és környékének alkotóival, s hogy az itt tanuló diákok művészetszerető polgárokká, érdeklődő felnőttekké váljanak" – fogalmazta meg a Gimi Galéria kapcsán Juhász Balázs, az iskola tanulója.

- RENAULT Express 1,6D 1988 évjáratú, kisteherautó kitűnő állapotban eladó. Iár: 550 000 Ft. 46/319-228. *90150/I
- ELADÓ DAF 400-as tehergépkocsi, 90-es évjáratú, hosszított, zárt, 2,8 tonnás. Tel.: 06-30/550-852. *90154/I
- ELADÓ egy ZUK sebességváltó, 3 sebességes. 46/464-424. *90346/I
- TEREPES billenős IFA W50-es eladó, plusz alkatrészek. 48/345-486. *90434/I
- ZETOR motorhoz hűtő, önindító komplett porlasztó, hidraulika szivattyú és UAZ 1 m széles hátsó híd eladók. 46/312-348. *90504/I
- DOBOZOS IFA (1986-os) olcsón eladó. 46/370-446. *90518/I
- MTZ 550-es panorámás, fülkés 5 éves műszakival 1500 P.fiat alkatrészek, háromfejes eke, 2 soros szárzúzó. Rontó. Szirma, Akácos 2. *90575/I*

KAPCSOLATOK

ISMERETSÉG

- A, B, C, E, F kategóriás jogosítvánnyal, nemzetközi árufuvarozói szakvizsgával, gépésztechnikus állást keres. Tel.: 48/458-074. *90404/I
- OTTHON végezhető munkát vállalok, lehet másolás és adminisztratív is. Kovács Béla. Sajószentpéter, Tárna 9.3/1. *90439/I
- GYES-EN lévő kismama gyermekfelügyeletet vállal, hétvégén is lehetséges. 46/382-956. *90477/I
- KEZDŐ fogműves munkalehetőséget keres. Szívesen megtanulnám fogszabályozók készítését is. Tel.: du. 48/311-030. *90516/I
- GÉPSZERELŐSZAKMÁVAL B, C jogosítvánnyal PAV. ADR-rel munkát keresek. Mezőgazdasági ismeretekkel. 06-46/353-297. *90535/I
- ÉRETTSÉGIVEL, kereskedő szakképesítésű felsőfokú raktárszervező-gazdálkodói szakvizsgával rendelkező férfi állást keres. Erkölcsi bizonyítvány van. 46/340-945. *90605/I*

VÁLLALKOZÁS

- ELADÓ Miskol[illegible]

KÖZLEMÉNYEK

SZOLGÁLTATÁS

- KŐMŰVES- és burkolómunkát vállalok. Azonnali kezdéssel. Érd.: Miskolc, Széchenyi u. 15. alatti butikban vagy 06-30/588-241. *90037/I
- ZÁRT 1 tonnás kistehergépkocsival bármilyen áru fuvarozását vállalom az ország bármely területére. Érd.: 349-278. *90108/I
- SZOBAFESTÉST-mázolást, tapétázást, kőművesmunkát vállalok. Közületeknek is. Érd.: 327-539-es tel, egész nap. *90127/I
- MEGNYÍLT a Picur Bababolt, Mályi-tó ABC mellett. Bébi- és gyermekruházat, nadrágpelenkák, illatszerek, játékok, olcsó áron. 46/319-129. *90140/I
- AZ ERÉVAL AUDITOR Számviteli Szolgáltató és Könyvvizsgálói Kft. vállalja egyéni vállalkozók és cégek könyvvizsgálatát, könyvelését, TB ügyintézését és adószakértését. Tel.: 06-48/472-008/32 m. *90152/I

- MÜNCHE[illegible] utasok jele[illegible] lás vasárn[illegible] szairól (M[illegible] Tel.: 06-30/[illegible] *89999/I
- 8 NAPOS ké[illegible] üdülés 15 000 [illegible] repülőjegyet kel[illegible] 49/355-440. *900
- BALATONSZE[illegible] nyaraló 3000 Ft[illegible] 744. *90299/I
- TISZAVASVÁR[illegible] augusztus végéi[illegible] ház 4-5 fős csalá[illegible] köthető. Érd.: 48[illegible] ban, 18 után.*90
- NYARALJON, [illegible] szadadán csend[illegible] paraszthház kiad[illegible] gászati lehetősé[illegible] hoz adok. Máju[illegible] 46/352-593. *905

OKTATÁS

- KÉPEZZE önma[illegible] tika:= az agy mú[illegible]

A festő kohász

Izsófalva (ÉM) – Poczok Gábor izsófalvi születésű amatőr képzőművész alkotásaiból nyílik kiállítás március 25-én, hétfőn délután 4 órakor Izsófalván az Izsó Miklós Művelődési Házban. A tárlatot Hadobás Sándor ajánlja az érdeklődők figyelmébe.

A jelenleg Parasznyán élő alkotó kohásztechnikusként dolgozik. Tagja a sajószentpéteri Paál László Képzőművészeti Körnek. Mint írja: „A festő a színes anyagok természetét, a festékek keverési arányát, lehetőségét vizsgálja végig munkája során. A színek telített és tört volta, fedőereje vagy lazúros jellege, áttetszősége, ragyogása fokozza fel azt a mással nem hasonlítható örömöt, amit az ecsetet kezünkbe véve érzünk festés közben."

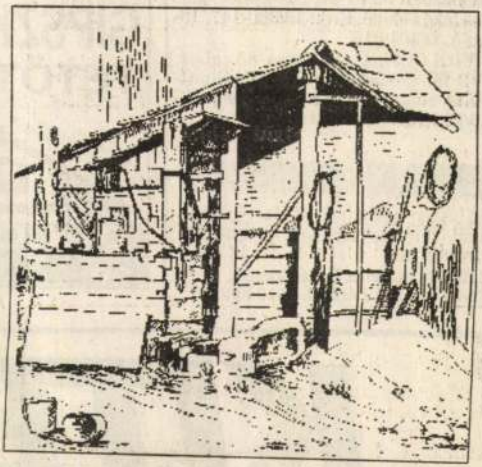

Poczok Gábor grafikája

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG 1996. MÁRC. 23.
POCZOK JÓZSEF

kel eladó. Irányár: 1,7 M Ft. Tel.: 82/422-842. *81999/1H*

SZENTISTVÁNBAKSÁN Molnár Zsigmondné családi háza 600 négyszögöl telekkel eladó. Érdeklődni: Puskásné. Encs, Arany J. 21. Tel.: 46/386-284, 386-191. *82052/1K

MISKOLC, Vargahegyen kis családi ház nagy kerttel eladó. Irányár: 1 300 000 Ft. Érd.: mindennap Csermőke u. 30 vagy 47/362-671. *82066/1K*

LAKÁS – KÍNÁLAT

GYŐRI kapui 2,5 szobás távfűtéses, VIII. emeleti lakás áron alul eladó. Érd.: 356-348. *81934/1K

AULICH utcai kétszobás, étkezős, gázos, magasföldszinti lakás későbbi beköltözéssel, garázzsal eladó. Érd.: 366-883 esténként. *82010/1K*

CSABAI kapuban téglaépítésű társasházban 93 m²-es, 2,5 szobás, gázos lakás eladó. Érd.: 46/380-147, 16 után. *82049/1K

MISKOLCON, Győri kapu 83. alatt 1+2 fél szobás igényesen felújított lakás eladó. Irányár: 1 500 000 Ft. 46/382-461. *82058/1K*

ALBÉRLET

CSALÁDI házban bútorozott szoba kiadó 2 rendes férfinek. 46/405-217. *81982/1K*

GARZON kiadó a Kilián-délen. Érd.: 46/377-842, 19 órától. *81946/2K*

BÚTORVÁSÁR BÚTO

Heverők 10 990-től, 22 990-től, franciaág sarokgarnitúra 29 99 lyes ebédlő garnitúr Szekrénysorok, rézki franciaágy, rekamié 49 990-től. Cégünk t ország számos bútorb kozhat. Most először lóknak is, viszontelad sas Műv. házban. Ú Március 22–23-án, 8- én, 8–13 óráig. *8060

F 600 Honda kerti tra val, ekével-rotációva ipari varrógép elad *81782/1K

SZŐLŐOLTVÁNYOK 35 fajtából. Valiskó. M 51. 46/355-201. *8193

ABACU
Miskolc Pesti u.78 t/f:
GIPSZKA
TETŐTÉR

az engedmény 48 m2-től, tartozékok vásárlása esetén érvényes
DECOG
KAZETTÁS (60X60) ÁL
90 % PÁRAÁLLÓSÁG 2 ó

KITE
Kt.

Meghívó

PÓCS Dániel

Az MTA Társadalomkutató Központ tisztelettel meghívja Önt a

Mi végre a tudomány?

c.

FIATAL KUTATÓI FÓRUMRA,

AMELYEN A VÁRI AKADÉMIAI KUTATÓINTÉZETEK KÉPVISELETÉBEN BEMUTATKOZIK:

AKNAI KATALIN (MTA Művészettörténeti Kutatóintézete)
BAKÁCS ANDRÁS (MTA Világgazdasági Kutatóintézete)
BELÉNYESI KÁROLY (MTA Régészeti Intézete)
BÓDAY ÁDÁM (MTA Társadalomkutató Központ)
CIEGER ANDRÁS (MTA Történettudományi Intézete)
DALOS ANNA (MTA Zenetudományi Intézete)
ERDÉLYI GABRIELLA (MTA Történettudományi Intézete)
G. FODOR GÁBOR (MTA Politikai Tudományok Intézete)
GYŐRI RÓBERT (MTA Regionális Kutatások központja)
FERENC ZOLTÁN (MTA Szociológiai Kutatóintézete)
HALÁSZ IVÁN (MTA Jogtudományi Intézete)
HOLLÁN MIKLÓS (MTA Jogtudományi Intézete)
HORVÁTH FRIDERIKA (MTA Régészeti Intézete)
KISZELLY ZOLTÁN (MTA Politikai Tudományok Intézete)
KOVÁCS NÓRA (MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet)
MARTON TIBOR (MTA Régészeti Intézete)
MIKOS ÉVA (MTA Néprajzi Kutatóintézete)
NOVÁK CSABA (MTA Világgazdasági Kutatóintézete)
PAPP RICHÁRD (MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet)
PÉTERFI ANDRÁS (MTA Társadalomkutató Központ)
PÓCS DÁNIEL (MTA Művészettörténeti Kutatóintézete)
SCHWARCZ GYÖNGYI (MTA Néprajzi Kutatóintézete)
TAKÁCS JUDIT (MTA Szociológiai Kutatóintézete)

IDŐPONT:
2003. március 4. (kedd), délelőtt 9 órai kezdettel

PROGRAM:

9.00– 9.10	Megnyitó
9.10–10.20	Bemutatkoznak a Régészeti Intézet, a Művészettörténeti Intézet, a Néprajzi Intézet és a Regionális Kutatások Központjának kutatói
10.20–10.30	Szünet
10.30–12.00	Bemutatkoznak a Politikai Tudományok Intézete, a Történettudományi Intézet, a Jogtudományi Intézet és a Világgazdasági Kutatóintézet munkatársai
12.00–12.20	Szünet
12.20–13.30	Bemutatkoznak a Szociológiai Kutatóintézet, az Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, a Társadalomkutató Központ és a Zenetudományi Intézet kutatói
13.30–14.00	Ajándék gyanánt…

HELYSZÍN:
MTA Társadalomkutató Központ, Jakobinus terem
1014 Budapest, I. ker., Országház u. 30.

HÁZIGAZDA:
GLATZ FERENC akadémikus,
az MTA Társadalomkutató Központ
Tudományos Tanácsának elnöke

A FÓRUMOT VEZETI:
ENYEDI GYÖRGY akadémikus

Részvételi szándékát, kérjük március 3-áig jelezze a 224-6791-es telefonszámon!

április 23. péntek

9.00 Basics Beatrix: *A XIX. századi uralkodóportré típusai - hagyomány és újítás (I. Ferenc József négy arcképéről)*
9.30 Révész Emese: *Klasszicizálás és tradícióteremtés: Balló Ede múzeumi másolatai*
10.00 Gellér Katalin: *Egy „trecento" templom Pesterzsébeten (Nagy Sándor posztszecessziós freskói)*
10.30 Boros Judit: *Modern akadémia? (Ferenczy Károly)*

11.00 szünet

11.15 Zwickl András: *Neoklasszicista törekvések Közép-Európában az 1920-as években*
11.45 Bizzer István: *Klasszicizálás? Archaizálás? Modernség? Kérdések a római ösztöndíjasok művei kapcsán*
12.15 Szeifert Judit: *A töredék metaforái. A lírai archaizmus jelensége a kortárs magyar festészetben*

A konferencia helyszíne a Magyar Nemzeti Galéria előadóterme.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Dániel

ARCHAIZMUSOK ÉS KLASSZICIZMUSOK

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Művészettörténeti Tanszékének konferenciája

Magyar Nemzeti Galéria

április 22. csütörtök

9.00 Marosi Ernő: *Bevezető*
9.15 Bencze Ágnes: *Archaizmusok az archaikus görög plasztikában: példák Dél-Itáliából*
9.45 Szakács Béla Zsolt: *Archaikus altemplomok a középkori Magyarországon*
10.15 Hajnóczi Gábor: *Az antik építészet Trecento-beli értelmezése. Petrarca Róma-képe*

10.45 szünet

11.00 Wehli Tünde: *Archaizálás és korszerűség a Képes Krónikában*
11.30 Urbach Zsuzsa: *„Ymagines ad similitudinem." A kegyképmásolat mint az archaizmus egyik formája*
12.00 Eörsi Anna: *Az antik hatás kezdetei a Quattrocento festészetében (Néhány ferrarai Múzsa-ábrázolás)*
12.30 Pócs Dániel: *Archaikus elemek Mátyás király uralkodói reprezentációjában: az angyali koronázás*

13.00-14.00 ebédszünet

14.00 Tátrai Júlia: *Archaizálás és klasszicizálás a holland manierista mester, Hendrick Goltzius művészetében*
14.30 Szilágyi András: *Hogger János szegedi festményéről 1747-ből*
15.00 Jernyei Kiss János: *Josef Winterhalter Utolsó ítélet-freskója a szombathelyi székesegyház Szent Mihály-kápolnájában*
15.30 Kovács Imre: *Liszt Michelangelo-recepciója és az Il Pensieroso: Ut pictura musica*

16.00 szünet

16.30 Ruzsa György: *Retrospektív és historizáló szemlélet az orosz ószertartásúak ikonművészetében*
17.00 Puskás Bernadett: *Pokrova Mária Terézia alakjával (MNG, 18. sz.) – Istenszülő oltalma ikonok az Északkelet-Kárpátok vidékén*
17.30 Mecsi Beatrix: *Archaizmus vagy újjászületés? Guanxiu és Li Gonglin kínai mesterek festészete*

Eric Dahlbergh and Johann Philip Lemke – Inspirations and Influence. Views of the Polish Towns from the 17th Century in the Swedish Royal Collection at Drottningholm Castle

Mathilde Arnoux (Centre allemand d'histoire de l'art, Paris):

Deutsch-französische Kunstkritik zwischen 1870 und 1945. Erfahrung mit einer Datenbank

Kerstin Thomas (Doktorandin, Johann Wolfgang Goethe-Universität, Frankfurt a. M.):

Heroen der Moderne. Zur kollektiven Konstruktion von Heldenbildern

Anna Oleńska (Institute of Art of the Polish Academy of Sciences, Warsaw):

The Garden and the City. Baroque Ideas of Coexistence

18:00
Lecture by Professor Hans Belting:

The End of Art History – Three Versions

Location: Central European University, Budapest
Auditorium

1051 Budapest
Nádor utca 11.

Reception to follow

Sunday, 3rd October, 2004

11:00-13:00
The Fourth Version of „The End of Art History"
Discussion with Professor Hans Belting
Moderator: Professor Anna Wessely

Location: Central European University, Budapest
Popper Room

Coordinator: Éva Bicskei
(Research Institute for Art History, The Hungarian Academy of Sciences, Budapest)

The events are in collaboration with the Central European University, Budapest, and supported by the Budapest Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága

Kunstgeschichte am Scheidewege - Art History at the Crossroads

Conference of the Research Institute for Art History of the Hungarian Academy of Sciences

Location: Research Institute for Art History of the Hungarian Academy of Sciences
Jacobinus Room
1011 Budapest
Országház utca 30

Program

Friday, 1st October, 2004

9:30
Registration
(Technical arrangements)

10:00
Opening

Greetings:
László Beke

Keynote speech:
Gábor Pataki

10:20 – 13:30
(with a short coffee break)
Panel One:
New Approaches
Chair: János Végh

Ivan Gerat (Institute for Art History of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava):

Demons, Angels and the Politics of the Late Medieval Pictorial Hagiography

Péter Bokody (Budapest):

Iconographical Structure. The „Ostermorgen" on the Klosterneuburg Altarpiece

Dániel Pócs (Research Institute for Art History, The Hungarian Academy of Sciences, Budapest):

New Approaches in Interpreting Art and Culture in the Court of King Matthias Corvinus

Gyöngyvér Horváth (Budapest):

Tempo Giusto. Some Remarks on the Relation of Narrative and Temporality in Painting with Reference to Guido Reni's „Atalanta and Hippomenes"

Éva Bicskei (Research Institute for Art History, The Hungarian Academy of Sciences, Budapest):

Visual Representations of Private Life in Nineteenth Century: Theory, Methods, Case Studies

Michał Wiśniewski (Ph.D. student, Jagiellonian University, Institute of History of Art, Cracow):

The Cracow School. Arising of the National Style in Polish Architecture in the Interwar Period

13:30 – 14:30
Lunch break

14:30 – 17:00
(with a short coffee break)
Panel Two:
External Perspectives
Chair: Krisztina Passuth

Nikolette Házas (Budapest):

Theoretical Challenge of the Conceptual Works of Art (The Duchamp Case)

Zita Bugbee (Stuttgart):

Die Verbindung der bildenden Kunst und der künstlerischen Bewegung auf der Bühne zwischen 1908-1929

Magdalena Radomska (Ph.D. student, Adam Mickiewicz University, Poznań):

The Language of Art Taken in the Klein Bottle

Sándor Hornyik (Research Institute for Art History, The Hungarian Academy of Sciences, Budapest):

Unified Theories. Art, Science and Politics in the 21st Century

Beatrix Mecsi (Artpool, Budapest):

East Asian Art from Western Point of View. The Case of Bodhidharma, the Founder of Zen Buddhism

19:00
Dinner

Saturday, 2nd October 2004.

10:00 – 12:30
(with a short coffee break)
Panel Three:
Social Aspects
Chair: László Beke

Kinga German (Research fellow, Museum of Fine Arts, Budapest):

Kunstraum und künstlicher Raum. Auslegungsaspekte sakraler Räume und ihrer Inszenierung in Siebenbürgen und Banat

Barbara Balažova (Institute for Art History of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava):

Gothic in the Age of Baroque

Aleksandra Lipińska (Institute of Art of the Polish Academy of Sciences, Warsaw):

Mass Production of Sculpture and its Consequences. The Case of Southern Netherlandish Alabasters Preserved in Central Europe

Katarína Beňová (Slovak National Gallery of Art, Bratislava):

Merchant Family Portrait in Bratislava during 1815-1848

Bernadett Grászli (Ph.D. student, Eötvös Lóránd University, Budapest):

Gotik aber billig. Einige Gedanken über einen Stil, der günstig sein wollte

12:30-13:30
Lunch break

13:30-16:00
(with a short coffee break)
Panel Four:
Topographical Connections
Chair: Sisa József

Martin Mádl (Institute of Art History of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Prague):

The Protection of Monuments at "The End of the History of Art". On the Relationship between Art Theory and the Protection of Monuments in Practice

Dorota Piramidowicz (Institute of Art of the Polish Academy of Sciences, Warsaw):

PÓCS DÁNIEL

MÁTYÁS KIRÁLY HATALMI REPREZENTÁCIÓJA ÉS FIRENZE AZ 1480-AS ÉVEKBEN

A DIDYMUS-CORVINA CÍMLAPJÁNAK ÉRTELMEZÉSE ÉS A KÓDEX HELYE A KIRÁLYI KÖNYVTÁR TEMATIKÁJÁBAN

PhD-disszertáció tézisei

ELTE BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
MŰVÉSZETTÖRTÉNET DOKTORI ISKOLA

BUDAPEST
2003

Didymus Alexandrinus: De Spiritu Sancto
New York, Pierpont Morgan Library, MS 496, f. 2r
(Gherardo és Monte di Giovanni, Firenze, 1488 k.)

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Doktori Tanácsa
és a Művészettörténet Doktori Iskola
tisztelettel meghívja Önt

Pócs Dániel

**Mátyás király hatalmi reprezentációja és Firenze
az 1480-as években**

**A Didymus-corvina címlapjának értelmezése
és a kódex helye a királyi könyvtár tematikájában**

című PhD-disszertációjának nyilvános vitájára,

amelyre az ELTE Bölcsészettudományi Kar (Budapest, VIII., Múzeum krt. 4.),
A épületének Kari Nagytanácstermében, 2004. május 14-én, délután 2 órakor kerül sor.

Opponensek:
Dr. Mikó Árpád (Magyar Nemzeti Galéria)
Dr. Pajorin Klára (MTA Irodalomtudományi Intézet)

Témavezető:
Dr. Tátrai Vilmos (Szépművészeti Múzeum)

A disszertáció egy példánya megtekinthető az ELTE Művészettörténeti Intézetének könyvtárában.

A disszertáció témakörében megjelent publikációim:

Holy Spirit in the Library. The Frontispiece of the Didymus Corvina and Neoplatonic Theology at the Court of King Matthias Corvinus. *Acta Historiae Artium*, XLI, 1999/2000, 63-212.

Vie ungheresi alla legittimazione simbolica del potere politico: Mattia Corvino e i suoi rapporti con Firenze. in: (a cura di) Carli, Augusto – Töttössy, Beatrice – Vasta, Nicoletta: *"Amant alterna Camenae". Studi linguistici e letterari offerti ad Andrea Csillaghy in occasione del suo 60° compleanno.* Alessandria, 2000, 413–423.

Exemplum és analóga. A firenzei Psaltérium–corvina kettős címlapjának narratív struktúrája. in: (szerk.) Karsay Orsolya: *Uralkodók és Corvinák. Az Országos Széchényi Könyvtár jubileumi kiállítása alapításának 200. évfordulóján.* (Kiáll. kat. Budapest, OSzK, 2002) Budapest, 2002, 71–80. (angolul u.ott: Exemplum and Analogy. The Narrative Structure of the Florentine Psalterium Corvina's Double Front Page. 81–89.)

L'affresco di Mattia Corvino a Campo de' Fiori. Quesiti stilistici e iconografici. *Arte Lombarda*, [Atti del Convegno: "Lombardia e Ungheria nell'età dell'Umanesimo e del Rinascimento. Rapporti culturali e artistici dall'età di Sigismondo all'invasione turca (1387 – 1526)."; Milano, Università Cattolica del Sacro Cuore – Istituto per la Storia dell'Arte Lombarda, 2-4 dicembre 2002] 2003, 3, 101–109.

1. A disszertáció tárgya és a kutatás célja

A New York-i Pierpont Morgan Library gyűjteményében található az úgynevezett Didymus-corvina. A kódex 1871 óta ismert a magyar szakirodalom számára, amikor az I. Vatikáni zsintra Rómába érkező Römer Flóris megtalálta azt a Jezsuita Collegium könyvtárában, és másik három, szintén ekkor felfedezett corvinával együtt egy díszalbumban publikálta címlapját. A kódex 1488 végén készült Firenzében, scriptora a colophon alapján Sigismondo de' Sigismondi volt. A kettős címlap miniatúráit a kor legkiválóbb firenzei miniátorai, Gherardo és Monte di Giovanni készítették. A fol. 1v lapon a mű tartalomjegyzéke, a következő, fol. 2r lapon egész-oldalas festett architektúrába foglalva nagyszabású miniatúra látható. Az építmény alsó sávján, mintegy mellvéden all'antica domborművek imitációi, fölötte a megrendelő, Corvin Mátyás és dinasztiájának portréi, majd egy tondo-képet imitálva Szent Jeromos a studiolóban, mögötte a Firenze vedutájaként megjelenő Mennyei Jeruzsálem képével, az építmény felső részén, a lunettában a Iustitia Divina trónszéken ülő alakja. Az illuzionisztikusan megfestett architektúra előtt, a fríz magasságában lebeg a Szentlélek galambja. E címlap, a disszertáció tárgya, Alexandriai Szent Didymus 4. századi egyházatya *De Spiritu Sancto* című művéhez tartozik, pontosabban a művet latinra fordító Szent Jeromos ehhez írt bevezetőjének kezdő sorait tartalmazza.

A kódex tartalma tematikusnak tekinthető, elsősorban korai görög egyházatyák műveinek latin fordításai találhatóak benne. A *De spiritu sancto* után egy Pseudo-Paschasius Diaconusnak tulajdonított, azonos tartalmú szöveg következik, majd Szent Cyrillus levelei, végül pedig, a kódex legterjedelmesebb műve, a 8. századi remete Johannes Climacus erénytraktátusa, a *Scala Paradisi* latin szövege, Ambrogio Traversari, a fordító bevezetőjével.

Doktori disszertációmban kettős feladatot tűztem ki magam elé. Egyrészt a címlap ikonológiai értelmezése segítségével kíséreltem meg bemutatni, hogy Corvin Mátyás uralkodói reprezentációjába hogyan illeszkedik a jellegzetesen firenzei, a városállam önreprezentációjához kötődő és elsősorban a neoplatonista filozófia segítségével értelmezhető jelképrendszer, másrészt a kódex tematikájának elemzésén keresztül mutattam be a firenzei uniós zsinat hagyományának szerepét a királyi könyvtár számára az 1480-as évek végén Firenzében készült kódexek alapján.

A Didymus-corvina címlapjának összetett jelképrendszere és a kódexben található szövegeknek a későquattrocento humanista kultúrájában szokatlan összetétele több megvitatandó kérdést vetett föl. Célom elsősorban az volt, hogy a kódexet teljességében vizsgáljam, tehát a képek és a szövegek kapcsolatát, valamint a megrendelői elvárásokat, a humanista tanácsadók szerepét és a művészeti környezetet, illetve ezek összefüggéseit értelmezzem. A hagyományos művészettörténeti módszerek egy ilyen megközelítéshez nem nyújtanak elegendő támpontot, ezért arra törekedtem, hogy egy úgynevezett holisztikus rekonstrukció megalkotása céljából, a stíluskritika és az ikonológia eszközei mellett, felhasználjam a filológia és a filozófiatörténet, valamint a politikatörténet és a politikaelmélet szempontjait is.

A disszertáció felosztása igazodik a kitűzött kutatási célokhoz. Az első fejezetben a kódexre vonatkozó legfontosabb adatokat ismertettem, különös tekintettel a proveniencia és a datálás kérdéseire. A második fejezetben az egészoldalas címlap stíluskapcsolatait és részletmotívumainak forrásait határoztam meg. A harmadik fejezet a címlap ikonológiai elemzésére tett kísérlet, amelyben a miniatúra egyes motívumait egy olyan hierarchikus rendszer részeiként értelmeztem, amelynek alapját a lélek felemelkedésének platóni képzete adja meg, és amelynek végpontja a Szentlélek. A kódex tartalmának tematikus vizsgálata segítségével a negyedik fejezetben azt mutattam be, hogy a firenzei humanizmus fejlődésén belül melyek voltak azok a szempontok, amelyek a század utolsó harmadában fontossá tették Alexandriai Szent Didymus művét.

2. A disszertáció felépítése és tartalma

A disszertáció második fejezetében az egészoldalas, építészeti keretbe foglalt címlap stíluskapcsolatait kíséreltem meg meghatározni. A firenzei miniatúrafestészetben az 1480-as évek előtt nem találkozunk a lap teljes felületét kitöltő architektúrával. Ez a fejlemény az előző évtized padovai miniatúráinak illuzionisztikus architektúráiból vezethető le, és első firenzei megjelenése Gherardo és Monte di Giovanni nevéhez fűződik. A kapcsolatot Bartolomeo Sanvito padovai miniátor és scriptor tevékenysége jelenti, akivel a firenzei testvérpár egy kódex díszítése során együtt is dolgozott. A Didymus-corvina címlapjának festett architektúrája azonban nem vezethető le kizárólag a padovai előzményekből. Stílusának alakulásában jelentős szerepet játszottak a firenzei monumentális plasztika,

3.5. *„Levels of Unreality"* 179
3.5.1. Filozófiai hierarchia 179
3.5.2. Vizuális hierarchia 184
4. SZENTLÉLEK A KÖNYVTÁRBAN 188
4.1. *Neoplatonista teológia Firenzében és kapcsolatai a budai humanista udvarral* 188
4.2. *A Didymus-corvina tartalma és tematikája* 199
4.3. *A kódex tartalmának történeti összefüggései: a firenzei zsinat és hagyománya* 203
Összefoglalás 223
Appendix 1: A Didymus-corvina tartalma 225
Appendix 2: Sanctus Antoninus Didymusról 226
Appendix 3: Sanctus Antoninus a firenzei zsinatról 227
Appendix 4: A firenzei zsinat Filioque-vitájában felhasznált szövegek a Corvina könyvtárban 228
Bibliográfia 230
Képek jegyzéke 265
Képek 272

A disszertáció tartalomjegyzéke:

Előszó		1
Tartalom		3
Bevezetés		4
1.	A DIDYMUS-CORVINA LEÍRÁSA, AZ ATTRIBÚCIÓ ÉS A PROVENIENCIA KÉRDÉSEI	9
2.	A FESTETT ÉPÍTÉSZETI KERET STÍLUSKAPCSOLATAI ÉS MOTÍVUMAINAK FORRÁSAI	17
2.1.	*A festett architektúra kapcsolata a padovai miniatúraművészettel*	17
2.2.	*A monumentális plasztika hatása a miniatúrára*	24
2.3.	*A festett architektúra kapcsolata a festészettel*	29
2.4.	*Az axiális perspektíva problémája*	35
2.5.	*All'antica dekoráció: Gherardo di Giovanni és a Codex Escurialensis*	39
3.	A LÉLEK ÚTJA – A CÍMLAP IKONOLÓGIAI STRUKTÚRÁJA	57
3.1.	*Az imitált dombormüvek*	57
3.1.1.	Triumphus Veneris Coelestis	60
3.1.2.	Apollo és Marsyas	79
3.1.3.	A castaliai forrás	90
3.1.4.	A platóni lélekfogalom és a Szentlélek	93
3.2.	*A donátor–portrék*	99
3.2.1	Mátyás és Beatrix	99
3.2.2.	Corvin Mátyás, mint Novus David	104
3.2.3.	Corvin János és Bianca Maria Sforza	111
3.3.	*A középső tondo*	114
3.3.1.	Szent Jeromos a studiolóban	114
3.3.2.	Firenze, mint Mennyei Jeruzsálem	120
3.4.	*Iustitia Divina*	127
3.4.1.	Iustitia és teológia	128
3.4.2.	Iustitia és állam	131
3.4.3.	Iustitia és filozófia	137
3.4.4.	Iustitia és törvény	146
3.4.5.	Iustitia és hatalom	154
3.4.6.	Iustitia és Magnanimitas	172

a fali síremlékek architektonikus tagolási rendszerei és egyes részletmotívumai is. Ebből a szempontból elsősorban Desiderio da Settignanónak a Carlo Marsuppini kancellár számára készített síremléke tekinthető közvetlen előzménynek. Más szempontból, elsősorban az architektúra színhasználatában és a padovaitól eltérő módon klasszicizáló jellegében a perugiai festészettel mutat rokon vonásokat a miniatúra, és véleményem szerint közvetlen kapcsolat mutatható ki a többek között Peruginónak attribuált és 1473-ra keltezett, Sienai Szent Bernát csodatételeit bemutató, úgynevezett perugiai táblák három darabjával.

A címlap architektúrájának stílusát bizonyos szempontból eklektikusnak is tekinthetjük, és ezért jól illeszkedik abba az új festészeti tendenciába, amely a század nyolcvanas éveinek végén és az utolsó évtizedben bontakozott ki, elsősorban a Rómában dolgozó umbriai festők monumentális freskóciklusain. A miniatúra címlapjának illuzionisztikus hatása sok szempontból ezért Bernardino Pinturicchio falképeihez kapcsolódik. A Didymus-corvina miniatúrája tehát egy rendkívül modern, újszerű stílusvonulatot képvisel, nemcsak Gherardo és Monte di Giovanni életművének alakulása, hanem a firenzei miniatúraművészet fejlődése szempontjából is. A miniatúra stílusforrásai között az umbro-római freskóciklusok, a padovai reminiszcenciáktól sem mentes perugiai táblák, a címlap-miniatúrák új típusát képviselő padovai miniatúrák és a firenzei monumentális plasztika egyaránt kimutatható.

Külön elemzésben foglalkoztam a címlap perspektivikus rendszerével. A szokásostól eltérő módon ugyanis a Didymus-corvina címlap-architektúrája nem az egy enyészpontos lineáris perspektíva szabályait követi. A rövidülésben ábrázolt részletek egy főtengely mentén futnak össze. Ezt az ortogonális, vagy axiális perspektívát a quattrocento folyamán elsősorban épülethomlokzatokról készített rajzokon, azok szemléletes ábrázolásának igényével alkalmazták. Előnye a lineáris perspektívával szemben az, hogy a rövidülésben ábrázolt részletek nem torzulnak túlságosan. Az a tény, hogy a miniátorok az axiális perspektívát alkalmazták, azt látszik igazolni, hogy művészi eszközeiket a kódexben elvárt ábrázoláshoz, az egész oldalra kiterjedő architektúra igényéhez igazították.

A festett architektúra gazdag díszítése, a pilasztereken és pilléreken megjelenő, trófeadíszt tartalmazó all'antica motívumok pontos előképekre vezethetőek vissza. Az 1480-as években divatossá vált díszítési mód egyes

elemeit a miniátorok elsősorban abból a vázlatkönyvből vették (Codex Escurialensis), amelynek datálási és attribúciós problémái különösen nagy vitát váltottak ki az utóbbi években. A legújabb meghatározás, amelynek stíluskritikai és kronológiai érvei számomra is meggyőzőnek tűnnek, elveti a hagyományos, Ghirlandaio köréhez kötődő attribúciót, és a Rómában dolgozó firenzei építész és intarziátor, Baccio Pontelli körébe utalja a rajzok jelentős többségét. Gherardo és Monte di Giovanni a motívumok átvételében szorosan követte az előképet. 1487-8 körül Firenzében éppen a Ghirlandaio-műhelyben jelenik meg hangsúlyosan a trófea-díszítés és a groteszk dekoráció, de véleményem szerint ebben elsősorban nem a firenzei festőnek, hanem éppen a miniátoroknak lehetett kezdeményező szerepe. A trófeadísz alkalmazása egyszersmind a hatalmi reprezentáció eszközévé is válik. A felhasznált motívumok egy része ugyanis a megrendelő, Corvin Mátyás, illetve Aragóniai Beatrix személyes attribútumaként is értelmezhető, és a motívumok egy része ezért jól illeszkedik a lap ikonológia rendszerébe.

Disszertációm leghosszabb fejezetét a címlap ikonológiai elemzésének szenteltem. Az egyes alfejezetek az egészoldalas architektúrába foglalt egyes motívumok értelmezésén keresztül mutatják be e motívumok forrásait és határozzák meg a címlapon elfoglalt helyüknek megfelelő jelentésüket. Az építmény alsó sávjának domborművet imitáló három grisaille-jelenete elsősorban a ficinói neoplatonista filozófia segítségével vált értelmezhetővé. Középen az égi Venus diadalszekerén a földi Amor feláldozása látható, bal oldalt Apollo és Marsyas, amelynek forrása a Lorenzo de'Medici antik gyűjteményében található, és több másolatról is ismert karneol intaglio volt, jobb oldalt pedig a castaliai forrás, Apollo egyik kultuszhelyének ábrázolása jelenik meg. E dombormű-sor elsősorban a lélek felemelkedésének platonikus rendszerében értelmezhető, a középső jelenet elsősorban a Phaidrosz kocsihajtójának segítségével. Az értelmezés szempontjából az ábrázolások előképeinek megállapítása is fontosnak bizonyult. Az 1480-as évek firenzei miniatúra-művészetében ugyanis általánosnak tekinthető az all'antica díszítési mód, és a corvina kódexek között is sok olyat találunk, amelynek miniatúráin a Medici-gyűjtemény egyes darabjai, illetve antik pénzek császár-portréi szerepelnek. A Didymus esetében nem pusztán antikizáló díszítésről beszélhetünk, és ezt éppen a három dombormű-imitáció eltérő forrása igazolja. E három közül ugyanis csak az Apollo és Marsyas jelenete vezethető vissza egyértelműen antik forrásra, a másik kettő nem. A miniátorok tehát valószínűleg egy gondosan

A kódex tematikájának meghatározása, és a címlap elemzéséből levezethető teológiai és politikai érvek elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a királyi könyvtár fejlődésének utolsó időszakában pontosan kimutatható egy, a század első felére visszanyúló, és a firenzei humanizmus fejlődését a század folyamán mindvégig meghatározó szellemi áramlat, a firenzei zsinat teológiai vitájának hagyományában rejlő gondolat: a platóni filozófia és a patrisztikus teológia konkordanciája. A firenzei humanizmusnak Lorenzo de'Medici körében, a hatalom legitimációja számára kidolgozott érvrendszere ebben az összefüggésben vált Mátyás budai udvarában a királyi hatalom reprezentációját szolgáló eszközzé. A Didymus-corvina címlapja és tartalma önmagában is jól illusztrálja ennek a kapcsolatrendszernek a működését, de egyben része is annak az általános, de pontosan meghatározható jelenségnek, amely a korszak két leggyorsabban gyarapodó könyvtárát jellemzi, és ez Mátyás budai és Lorenzo firenzei gyűjteményének tudatosan összehangolt, párhuzamos fejlődése.

Megállapítható, hogy az előbbi esetben az összes szöveg, Didymus mellett Pseudo-Dionysios Areopagita és Johannes Chrysostomos művei, Pico *Apológiá*jával hozhatóak közvetlen összefüggésbe, míg az utóbbi esetben a kódex egész tematikáját az uniós zsinat alkalmával előtérbe került *Filioque*-dogma értelmezése határozta meg.

A Didymus-corvina címlapjának értelmezése során kimutatott neoplatonista hatás és a firenzei zsinat *Filioque*-vitájának teológiai problémái nem választhatóak el egymástól. A lap hierarchikus olvasatának analógiájaként bemutatott Dante-kommentár, Cristoforo Landino műve azt is illusztrálja, hogy éppen a neoplatonikus lélektan segítségével vált újraértelmezhetővé a 15. század végi humanizmus számára a *Filioque* problémája. Disszertációmban fontosnak tartottam kiemelni, hogy a zsinat idején elkezdődött teológiai és filozófiai diskurzusok, amelyek később jelentősen befolyásolták Ficino filozófiai gondolkodásának alakulását is, már a század közepén hatással voltak a magyarországi humanizmus fejlődésére. Bessarion kardinális és Georgios Trapezuntius tevékenységének köszönhetően ugyanis Vitéz János körében egyszerre és egymással összefüggésben jelentkezett a neoplatonista filozófia és a Szentlélek-tan teológiája. Véleményem szerint az 1480-as évek második felében a budai humanista kör fogadókészségét a patrisztikus irodalom és általában a neoplatonikus teológia iránt éppen az tette lehetővé, hogy ennek a tendenciának már Magyarországon is megvoltak az előzményei.

3. Kutatási eredmények

Disszertációm középpontjában a királyi könyvtár egyik kiemelkedő darabjának a hatalmi reprezentációban játszott szerepe volt, ezért kíséreltem meg minden olyan szempontot figyelembe venni, amely segít a Firenze és Buda közötti kapcsolatrendszer pontosabb megértésében. A Didymus-corvina részletes elemzése tehát a kódex megismerésén és miniatúrájának interpretációján túl, a magyarországi reneszánsz művészet és humanizmus egy rövid korszakának a jobb megértését is szolgálja. A címlap ikonológiai elemzése egyben azt is lehetővé tette, hogy a neoplatonikus teológia szimbolikájának irodalmi és filozófiai alapját meghatározzam, és ez alapján a miniatúrát pontosan elhelyezzem abban a közegben, amely a Buda és Firenze közötti humanista kapcsolatrendszert jellemezte az 1480-as évek második felében, Mátyás uralkodásának utolsó, a hatalmi szimbolika alkalmazása szempontjából talán legérdekesebb korszakában.

megalkotott programnak rendelték alá a lap díszítését. André Chastel már korábban kimutatta, hogy az Amor feláldozása jelenet a firenzei Santo Spirito templom 1490 körül, Giuliano da Sangallo tervei szerint épült sekrestye-vestibulumában, a dongaboltozat stukkódomborművei között is megjelenik, mégpedig a Didymus-corvina címlapjának értelmezése szempontjából alapvetően fontos összefüggésben, a Szentlélek galambja mellett. Disszertációmban amellett érveltem, hogy a címlap-miniatúra elemei ebben az összefüggésben értelmezhetőek, tehát a lap egyes részletei, a dombormű-imitációk, a donátor-portrék, a Szent Jeromos a studiolóban „tondo" a Mennyei Jeruzsálem vedutájával, végül a Iustitia Divina ábrázolása a lélek kiszabadulásától a Szentlélekig vezető út hierarchikus fokozataiként jelennek meg.

Az 1480-as évek végén Firenzében készült corvinák között több olyan is található, amelyben a portréreprezentáció kiemelt szerepet kap. A Didymus sem kivétel ez alól. A címlapon a megrendelő, Corvin Mátyás és felesége, Aragóniai Beatrix mögött a dinasztikus reprezentáció jegyében jelenik meg a trónörökösnek kiszemelt törvénytelen gyermek, Corvin János, valamint menyasszonya, Bianca Maria Sforza portréja. A királyi család figyelme a miniatúra középső jelenete felé irányul. Ez a jelenet, mintegy kép a képben megoldásként alkalmazott tondó-kép Szent Jeromost ábrázolja studiolójában, amint Didymus művét fordítja latinra. Az ábrázolás forrása Jan van Eycknek a Medici-gyűjteményben található kisméretű, azonos témájú képe volt, amelyet Gherardo és Monte di Giovanni más alkalommal is lemásolt, többek között a bécsi Hieronymus-corvina címlapja számára. A Didymus-corvina címlapján azonban egy jelentős ponton eltértek az előképtől: a szent dolgozószobája hátterében Firenze vedutája bontakozik ki. A városkép beemelését a kompozícióba az indokolta, hogy Firenze a Didymus-szöveg kontextusában a Mennyei Jeruzsálemként értelmezhető.

Disszertációm harmadik fejezetének legterjedelmesebb része a lunettában megjelenő Iustitia Divina alakjának értelmezésével foglalkozik. Mivel dolgozatom elsősorban a hatalmi reprezentáció szemszögéből vizsgálja a miniatúrát, ezért megkíséreltem a firenzei és a magyarországi, elsősorban a budai királyi udvarral kapcsolatban álló humanisták érvrenszere alapján bemutatni az Igazságosság szerepét az uralkodói legitimációban. Ebből a szempontból Marsilio Ficino, Aurelio Brandolini Lippi és a ferrarai karthauzi szerzetes, Andreas Pannonius szövegeit vizsgáltam.

Elemzésem során azt is kimutattam, hogy Iustitia alakja szorosan kapcsolódik a címlap többi ábrázolásához is.

Az egészoldalas építészeti keretbe foglalt címlap egy pontosan leírható filozófiai hierarchiát követ és ezt a struktúrát a lap kompozícionális felépítése is alátámasztja. Nem a Didymus-corvina az első példája annak, hogy az egymásnak alárendelt és egységes rendszerbe foglalt szimbólumokat illúzionisztikusan megfestett architektúra fogja keretbe. Előzményeként elsősorban Masaccio jól ismert Trinità-freskója merülhet fel, és ennek nyomán azok a római freskók, amelyek az umbro-római falképfestészet körében az 1480-as években keletkeztek, majd a következő évtized során váltak általánosan elterjedté (pl. Cappella Basso della Rovere, Róma, Santa Maria del Popolo). Masaccio freskójának ikonológiai rendszere annyiban társítható a Didymushoz, hogy mindkét esetben a Szentlélek galambja jelenti a hierarchia csúcsát. Az előbbi esetben a Szentháromság részeként éppen a corvina szempontjából alapvetően fontossá váló *Filioque*-dogmáját illusztráló szerepben, az Atya és a Fiú között helyezkedik el.

A címlap ikonológiai elemzése során kimutattam, hogy egységes rendszerként való értelmezését az teszi lehetővé, hogy az egyes motívumokat a léleknek a Szentlélekhez vezető útjaként, ezen eleváció során megjelenő szintekként értelmeztem. Ennek az érvelésnek az alátámasztására egy olyan szöveget vettem alapul, amely rendkívül nagy hatást gyakorolt a firenzei neoplatonista filozófia fejlődésére. Cristoforo Landino 1481-ben nyomtatásban megjelent, Dante Divina Commediájához írt kommentárja volt az, amely a Dante-kommentárok történetében első alkalommal tett kísérletet a mű neoplatonista interpretációjára. A Didymus-corvina címlapjának egyes részletei ugyanabban a sorrendben helyezkednek el a hierarchikus rendszerben, mint az általuk megjelenített témák Dante Paradisójában. Landino kommentárja pedig pontosan igazolja azt az előfeltevésemet, hogy az 1480-as évek firenzei szellemi közegében lehetségessé vált a Marsyastól és a lélek kiszabadulásának platonista képzetétől a Szentlélekig vezető út egységes, hierarchikus rendszerként való értelmezése. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy Landino a Paradiso-kommentár egyik fontos helyén a Szentlélekkel kapcsolatban éppen a firenzei zsinaton elfogadott *Filioque*-dogma neoplatonikus magyarázatát adja.

Disszertációm negyedik fejezetében a kódex tartalmának tematikus vizsgálata segítségével a Firenze és Buda közötti humanista kapcsolatrendszer vizsgálatára tettem kísérletet.

Alexandriai Szent Didymus műve, a *De Spiritu Sancto* a 15. század folyamán a kor egyik legjelentősebb teológiai és filozófiai vitája, az 1437-9-ben lezajlott firenzei uniós zsinat során vált fontossá. A keleti és a nyugati egyház újraegyesítésére tett, később sikertelennek bizonyult kísérlet a törökök elleni keresztes háborút volt hivatva előkészíteni. A zsinati teológiai vita a *Filioque*-dogma értelmezése körül bontakozott ki, amelyben mindkét fél a korakeresztény görög egyházatyákra támaszkodott. Didymus műve a nyugati teológusok számára azért volt fontos, mert eredeti görög szövege nem maradt fenn, csak Szent Jeromos latin fordítása volt ismert. A zsinati vita emlékezete a század második felében is a törökök elleni harccal függött össze, és a kódex lapján a Mennyei Jeruzsálem képében megjelenített Firenzei vedutája, elsősorban a dóm ábrázolása az itt kihirdetett uniós dekrétumra tett utalásként is értelmezhető. A corvina-kódex tematikájának értelmezésekor ugyanakkor figyelembe kell venni a firenzei humanizmus belső változásait is, amely az 1480-as évek végén Lorenzo de'Medici környezetében egyre inkább a patrisztikus irodalom felé fordulást jelentette. A patrisztikus teológiának a neoplatonista filozófiával való összeegyeztetése nagy szerepet játszott Lorenzo hatalmi legitimációjának megteremtésében, és ezt az érvrendszert éppen a budai platonista körrel, elsősorban Francesco Bandinival kapcsolatban álló filozófusok dolgozták ki. A budai és a firenzei könyvtár párhuzamos fejlődése az 1480-as évek második felében ennek a tudatosan alakított szellemi áramlatnak a lenyomataként értékelhető. Ebből a szempontból különösen fontos volt a Didymus-corvina filológiai vizsgálata. A *De spiritu sancto* szövegének kritikai kiadása alapján megállapítható, hogy Lorenzo de'Medici és Corvin Mátyás számára ugyanakkor és ugyanabból a forráskódexből másolták Didymus teológiai munkáját. Ez a jelenség nem egyedi, és általánosabban tekintve megállapítható, hogy a két könyvtár ebben az időszakban párhuzamosan fejlődött.

Didymus szövegének aktualitását az 1480-as évek Firenzéjében egy nagy port kavart teológiai-filozófiai vita indokolta. Giovanni Pico della Mirandola, Lorenzo kedvelt filozófusa az 1486-ban megírt Kilencszáz tézisével (*Conclusiones nongentae*) kivívta a pápai kúria haragját. Az inkvizíció által gyanúsnak ítélt tézisek védelmében írt *Apológiá*jában a legterjedelmesebb fejezet az Órigenés védelmében írt szöveg volt. Ebben Pico a 4. században élt filozófus tanítványának, Didymusnak a teológiai művét is felhasználta érvelése alátámasztására. Lorenzo és Mátyás Didymus-kódexe azonban nem azonos tartalmú.

Plugor Sándor

Rajza. Rep.

Kovnake, Kolozsvár 1968. II. 320.

Plugor Sándor

„Brassó"

grafika.

Élményanyaga: műemlék

Dávid László: Műemlékek – napjeinkig
Korunk, Kolozsvár 1968. IV. 551.

Btu

2) Plugor Sándor
festő

lennek meg: „Édesapám", „Édesanyám", feleségé archépei; „Nagy Imre portréja", „Ojsztrah portréja" stb...

„A pletykás", „Újságolvasó", „Töpvengés", „Gonol" „100 éves", „Este", „Reggel" c. munkái ~~mély~~ mély emberismeretről s grafikusi éleslátásáról, karikérozó képességéről vallanak.

Borghida István: A lélek rajza
Korunk, Kolozsvár 1966. I. 96.

Pluger Sándor
festő

Egyéve végezte tanulmányait a kolozsvári Ion Andrescu képzőművészeti Intézet festőművészeti szakán.

Először a csíkszereda i múzeumban bemutatott festményei — arc és önarchépek — ismertették meg a nyilvánossággal.

Grafikáiban leghőzelebbi korrátartozói je-
Borghida István: Lélek rajza
Korunk, Kolozsvár 1966. I. 96.

PLUGOR Sándor (festőművész)

Grafikái és méltató tanulmány közlése.
Életünk, 1985/10.

Plugor Sándor

Fémkorsó

Forrás 1982 / 12

PLUGOR SÁNDOR

Szőcs István:

Van-e a művészetnek ábécéje? - Beszélgetés Plugor Sándorral.

Utunk, XXXIX.évf. 21.sz. 1984 május 25. 7. old. képpel.

PLUGOR SÁNDOR

Farkas Árpád:
Arcképvázlat lovakkal. /Plugor Sándor grafikusművészről./

Igaz Szó, XXXIII.évf. 8.sz. 1985. aug. 175-178. old. képekkel.

Plugor Sándor

A falakon körülöttünk a Korunk Galéria száz egyedik kiállításának munkái. Már az eddigi száz kiállítás lényeges dolgokat közölt, hazai magyar képzőművészetünk sajátosságairól. — Marosvásárhelyen is lesz tárlat, — a húsz évvel ezelőtt a művészeti líceumban végzettjei állítanak ki: Márton Árpád, Plugor Sándor, Kákonyi Csilla és még többen.

Váli József: Fölösleges gondokat okozunk a világnak?

Korunk, 1979. febr. 71-72 old.

PLUGOR Sándor

Tiäll. Vexprém, Vexprémm. Ped. Int.
1998.

N Mo 1998. juni 10.

rnbergben. = Vigília, 52, 1987, 6. 478.
Miklós 1256:"}

= Magyar Építőművészet, 78, 1987, 4-5.

s gimnázium, Káposztásmegyer, Budapest.
részet, 78, 1987, 3. 32-35. ill. {tm
7. Káposztásmegyeri iskola 1257:"}

Auróra, 1987, 3. 39-43. ill.

szről. 1937. ápr. 11., Békéscsaba -
, 3. 29-32. ill.{tm "Schéner Mihály
i Ervin 1258:"}

tartalmak. Pátzay Mária munkásságáról.
"Heitler László 1259:"}{tm "Pátzay

Meghívó

PLUGOR Sándor

„Minden magyar felelős,
minden magyarért."
Szabó Dezső

Vármegye Galéria
1052 Budapest, Vármegye utca 11.
Tel./fax: 118–8148

Erdély Művészetéért Alapítvány
1675 Budapest, Postafiók 133.
MNB 218–98089–5421

PLUGOR Sándor

Kiállít: Nagyszalonta, RMDSZ és az
Arany János Művelődési Egyesület
Laisdi Szénási Ferenc
„Képzőművésztábor a Partium városaiban"

Hajdú-Bihari Napló: 1996. júl. 30.

A kereszt imádása: Marosi E.: A XIV–XV. századi magyarországi művészet európai helyzetének néhány kérdése. AH 1973. 38; Dankó J.: Magyar szertartási régiségek. Esztergom 1871. 37. skk; Mályusz E.: Árpádházi Boldog Margit. Emlékkönyv Károlyi Árpád születése nyolcvanadik fordulójára. 1933. okt. 7. Bp. 1933. 371; Bölcskey Ö.: Capistranói Szent János élete és kora. III. Székesfehérvár 1924. 54. skk.

A Szentsír: Dankó J.: Magyar szertartási régiségek. Esztergom 1871. 48. skk; Dalman, G.: Das Grab Christi in Deutschland. Leipzig 1922; Schwarzweber, A.: Das heilige Grab in der deutschen Bildnerei des Mittelalters. Freiburg i. Br. 1940; Reiners, H.: Das älteste figürliche Heilige Grab. Pantheon XXVIII (1941) 254. skk; Gerevich L.: A garamszentbenedeki Úrkoporsó. Ekv Gerevich T.; Prokopp M.: A garamszentbenedeki Úrkoporsó. Bp. 1982.

Krisztus sírbatétele: Simon, G.: Die Ikonographie der Grablegung Christi. Rostock 1926.

Krisztus feltámadása: Schrade, H.: Die Auferstehung Christi. Berlin–Leipzig 1932; Braunfels, W.: Die Auferstehung. Düsseldorf 1951.

Kolozsvári Tamás garamszentbenedeki oltára: Gerevich T. 1922; Mucsi 1969; Lukács Zs.: Kolozsvári Tamás Passió-sorozatának burgundiai kapcsolatai. ÉÉT V(1973) 331. skk; Török 1978. 12. skk.

PLEČNIK, Jože

KLEIN Rudolf: Jože Plečnik és világa. = Magyar Építőművészet, 83, 1992, 1. 56 - 62. ill.E

PLEIDELL János

(i.m.): PLEIDELL János: Szárnyszegő. = Vasárnapi Hirek, 1992. dec.6. 9.ill.

A **Vasárnapi Ujság** hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1½ iven jelenik meg. **Elő** félévre **3 ft.**, a **Politikai Ujdonságokkal** együtt **5 ft. uj pénzben.** A **Vasárnapi Uj**s **6 ft. uj pénzben.** — Az előfizetési dij a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egy

Hild Józs

A magyarnak szemefénye : büszkén emelkedő fővárosa. Ez volt a nagy Széchenyi István gondjainak egyik kedvencz és főtárgya; ennek virágzását, jólétét ohajtja mindenki, a ki e szép és nagy hazának fia. Mi volt Pest még ezelőtt 30—40 évvel? sokan vannak, kik elmondhatják saját tapasztalásaikból. Vannak, kik még vizimadarakat vadásztak a Dunapart azon helyein, hol most pompás paloták sorai gyönyörködtetik a szemet. Csak Amerika uj világának tündéri kézzel épülő városai között találunk hasonlo

PLUEMEL, Paul Römüve

1482, 1498-99 Porsay

faenostemplum

Ars 1997/1-3. 227

angyalos bádog címerével. Erkélyajtó zárókövé
1764. A kapu alatt a lépcsőház ajtaja fölött évsz
emeleten a tanácsterem
előtti két szoba között intarziás ajtó, szép műv
vasveretekkel. Mindkét oldalán felirat: Anno D
tanácsterem előszobájában három olajfestmény:
és férje Lotharingiai Ferencz egykorú arczképe s
kép: /a jó kormányzást ábrázolja/ VII-XVIII. sz.
régi oklevelek 1500-tól, codexek, könyvkötések.

IV: Béla tér 2. sz.

A kapualjból nyíló udvari dongaboltos szoba
1.5.7.9. évszám s egy újból átfestett felirat: S
habeo te, habeo omnia, Si omnia praeter Te bone
nilbone Christe habeo.

KÁLMÁN IMRE MÚZEUM
8600 Siófok, Kálmán Imre sétány 5. Tel.: 84/314-287

SIÓFOK 1
98 3

A Kálmán Imre Múzeum
szeretettel meghívja Önt és kedves családját

PLUGOR SÁNDOR

sepsiszentgyörgyi képzőművész
kiállításának megnyitójára
1998. március 10-én, kedden, 16 órára.

A kiállítást megnyitja:
Tarczy Péter író, a Szabadhajdú főszerkesztője

Közreműködik:
Dinnyés József daltulajdonos

Köszöntőt mondanak:
Dr. Balázs Árpád, Siófok város polgármestere,
Dr. Gruber Attila, Somogy Megye Közgyűlésének alelnöke
Matyikó Sebestyén József múzeumigazgató.

A kiállítás megtekinthető 1998. május 10-ig
hétfő kivételével naponta 9–15 óráig.

A kiállítást Siófok Város Önkormányzata, a Balatoni Halászati Rt., a Fogas Kft., a Krúdy Gyula Vendéglátóipari Szakközépiskola és a SIOTOUR Rt. támogatja.

A kiállítás fő támogatója
a MOL Rt.
Kőolaj- és Földgázszállítási Üzletág, Siófok

A képeslapon Plugor Sándor: Petőfi című grafikája látható.

KTP o. 12/98

MAGYARORSZÁG
≈024
FORINT

Új Művészet
Szerkesztősége
Budapest
Bajcsy u. 10

1054

Plugor Sándor grafikusművész alkotása

Az **EL KALÁSZI GALÉRIA**
és a kiállító művészek
meghívják Önt, családját, ismerőseit
a sepsiszentgyörgyi

PLUGOR SÁNDOR

grafikusművész
és

MIKLÓSSY MÁRIA

festőművész
a Budapest III. k. Dereglye u. 1. sz. alatt

1998. április 24-én 17 órakor
megnyíló kiállítására.

A kiállítást megnyitja:
Tarlós István Óbuda Polgármestere

A kiállítás megtekinthető:
1998. április 24-től május 14-ig
hétköznap 10–15 óra között.

Új Művészet Szerk.

Budapest

Bókay u. 10

1 0 5 4

III

Plugor Sándor grafikusművész alkotása

MAGYAR NAPLÓ

A MAGYAR ÍRÓSZÖVETSÉG FOLYÓIRATA

A megrendelő neve:

.....

Kézbesítési cím: □□□ .....

.....

Telefonszám: .....

Előfizetem ..... év ..... hónaptól

☐ a Magyar Naplót ☐ a Székelyföldet (Csíkszereda)

☐ a Művelődést (Kolozsvár) ☐ a Kalligramot (Pozsony)

☐ a Látót (Marosvásárhely) és ☐ az Üzenetet (Szabadka)

számonként 100 Ft-os kedvezményes áron:

☐ félévre 600 Ft, szomszédos országba 1200 Ft, egyéb külföldi országba 20 USD

☐ egy évre 1200 Ft, szomszédos országba 2400 Ft, egyéb külföldi országba 40 USD

Az előfizetéshez ☐ csekket, ☐ számlát kérek.

.....

a megrendelő aláírása

VÁLASZ-LEVELEZŐLAP

Belföldre bérmentesítés nélkül feladható. Az esedékes díjat a címzett fizeti.

MAGYAR NAPLÓ

Budapest

Pf. 15

1406

Plugor Sándor]- Miklóssy Mária : Kecskeméti Képtár, 1992.febr 7.-ápr.5. bev. Juhász Ferenc, Bannér Zoltán. Kecskemét : Bács Kiskun m.Muz.Ig, 1992 [12] p. ill.

9.674	13.765	8.400	6.990

PLUGOR Sándor grafikus

és Miklssy Mária grafikus kiállitása a Kecskeméti Képtárba
1992.febr.7.-ápr.5.

Megnyitja Buda Ferenc költő

KORENY:
TES AQUARELL MIT
STROSEN
N SCHONGAUER
– Martin Schongauer
die Entwicklung der
e.
Graphischen
Dozent am Institut
Universität Wien.
s Vortrags, ist von
langer Zeit entdeckt

PLUGOR Sándor *42, 136, 141,* **53**
Kökös, 1940. március 4.
IA Képz. Főisk. Kvár, festő és grafikus

Banner Erdély

PÓCS Péter

KÁROLYI Julia: Kecskeméti képzőművészeti körkép.
= Forrás, 23.évf. 2.sz. 1991 66-68.p.

PLUGOR Sándor

KECSKEMÉTI KÉPTÁR
H-6000 KECSKEMÉT, RÁKÓCZI U. 1.
☎: 76/21 778 ✉ Pf.: 166

Tisztelettel meghívjuk

MIKLÓSSY MÁRIA
festőművész és
PLUGOR SÁNDOR
grafikusművész
kiállításának megnyitójára.

1992. február 7-én 16 órára.

A kiállítást **Buda Ferenc** *költő* nyitja meg.

Megtekinthető: 1992. április 5-ig.

Plugor Sándor: Illusztráció Szilágyi Domokos: Öregek könyve c. kötetéhez (PIM tulajdona)

F.k.: Dr. Bárth János

DÍJELŐLEGES

Bardoky István

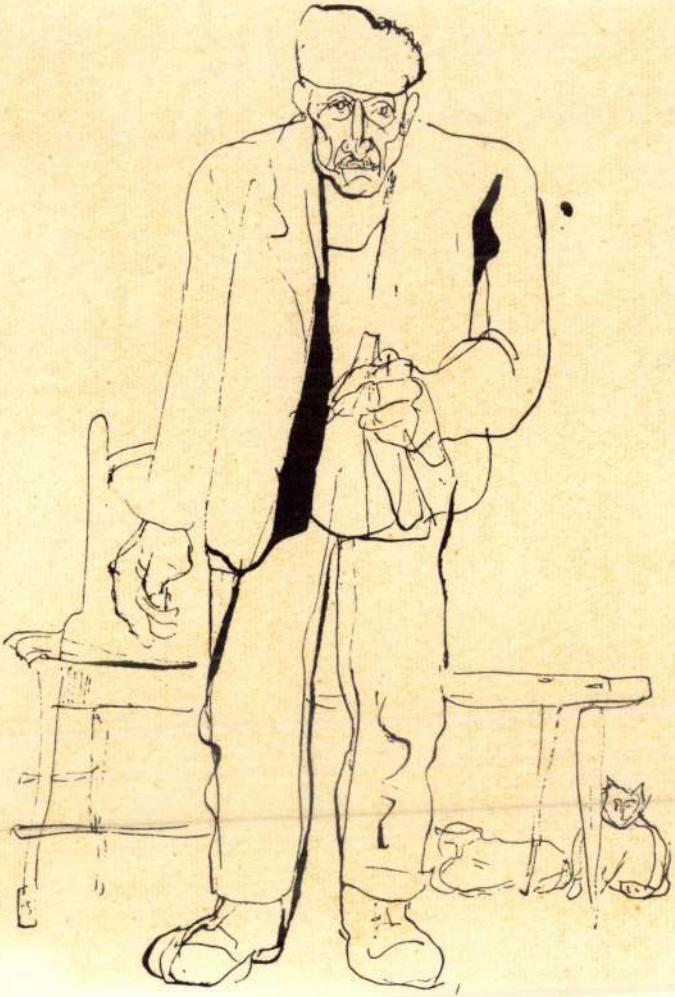

PLUGOR Sándor fotó, grafikus

rajzait l. Alföld 1992. 1.

Lehetséges tehát, hogy Herman Ottó fáradozásait, mivel a millenniumi kiállításokat nem nézte meg, az első esetben maga se tudta kellően értékelni. A következő év végén már leközölte lapjában Herman Ottó megfigyeléseit a Hortobágyról (Debreczeni Reggeli Ujság, 1898 december 19).

A debreceni népéletre vonatkozó adatokat kért tőle készülő regényéhez *Csőregh Gyula*, aki korábban debreceni vásári történeteket írt a Debreczeni Ellenőrben (1886 április 22. és 24. sz.). Az ilyen kérést szívesebben teljesítette, mint a *Gáspár Imréét*, aki debreceni botránypöre ügyében zaklatta (1896). Ha valamely bankról vagy ipari vállalatról írt, kikövetelte honoráriumát. Így pl. az *István Gőzmalom* jubileuma alkalmára készített írásáért 40 frt-t kapott. 1898 október elején Debrecenben is megalakult az a bizottság, mely a Magyarország vármegyéi és városai c. sorozatban a város monográfiájának szerkesztésére vállalkozott. A második fejezet, a város története megírására *Koncz Ákos* és *Zoltai Lajos* voltak kiszemelve. Mint ismeretes, ebből a kötetből semmi sem lett. *Bernát István*, a Magyar Gazdaszövetség igazgatója és a Magyar Gazdák Szemléjének szerkesztője — amely folyóirat Zoltai: *Birtokmegoszlás Debreczenben* c. hosszabb dolgozatát az 1900. évi folyamának július, augusztus és szeptemberi számaiban leközölte és különlenyomatban is kiadta (ez volt Zoltai első, önálló alakban megjelent dolgozata) — biztatta Zoltait, írja meg Debrecen város monográfiáját. Mintául ígérte neki megküldeni *Zebegény* község

PLUGOR SÁNDOR
Ménes (1983), tollrajz, 600 × 660 mm, Hb. MK

Délibábok hazája, Debrecen, Déri Muzeum, 1992
IV. kiáll.

OTÁSOK

e

PLUGOR Sándor

10. 58. Varadinum '92.

Új Művészet 1992

Plugor Sándor

Fankas Árpád: Archépvázlat lovaktal.
= Igon Szó, 33, 1985, 2. 175–178. ll
8

PLUGOR Sándor

Garda József: Plugor Sándor vonalkoltészete.
= Korunk, 44, 1985, 5. 408 - 410. ll

1.8
1.4
1.6
75
1,00
1,25
1,55
1,90
EERING USE ONLY
1.25
1.4
1.6
1.1
1.8
1.0
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
8 T 4.86 XXXVI

PLUGOR Sándor

Kiáll. Sajtó, 1985

ism. LÁNG Gusztáv: Plugor Sándor grafikáiról.
= Életünk, 22, 1985, 10. 933–939. ill

PLUM, Jacob szolnár

Pécs, 1726 u.

Sonkoly PSz 2000/2. 8.

Zemianski Kostoľany > Nemeskosztolány

Zlaté Klasy > Nagymagyar

Žiár nad Hronom > Saskőváralja

Žibritov > Zsibritó

Žilina > Zsolna

Žilina-Budatin > Zsolna-Budatin

207. Znióváralja (Turóc vm.) **Kláštor pod Znie**

208. Znióváralja (Turóc vm.) **Kláštor pod Znie**

209. Zólyomlipcse (Zólyom vm.) **Slovenská Ľup**

Zsámbokrét > Nyitrazsámbokrét

210. Zsibritó (Hont vm.) **Žibritov,** okr. Krupina,

211. Zsolna (Trencsén vm.) **Žilina,** okr. Zilina, S

PLURCH JAKAB kőmüves

Koppány Tibor: Adatok a vasszécsényi Ó-Ebergényi kastély épitéstörténetéhez. = Vasi Szemle, XLIV.évf.1.sz. 1990. 74. p.

licher Notlage befindet, wie e
es sich hier um einen Fall pro
sig organisierter Bettelei han
tungsausschnitt gar nicht aus
hergestellt ist. Jedenfalls si
begründeten Verdacht aufkommen
geschäftsmässig hergestellt we

Sollte es si
Herr Ernst Abony wirklich ein
Künstler ist, so ersuche ich S

P

zu überweisen und die Carbidwe
den Betrag zu belasten.-

./.

Plümel Pál

Pozsony.
1482-ben a vödrici kapu alatti kazamatán dolgozót.

Ottvay T. Pozsony város tortenete
Pozsony 1895. II. K. I. r. 130. l
Rakovszky. Presb. Zg. 1877. 20 sz

Pluemel Pál

Kőfaragó

1496. Pozsony. A 1496-ki átalakítás és renoválás alkalmával a városházán dolgozott.

Stefan v. Rakovszky. Das Pressburger Rathhaus Pressburg 1872.

S. l

Szombaty Eöttücös Győrg

ötvös

XVI. sz.

Plücemel Pál

Pozsony. az 1491 ki szania-
dások szemit a város falán az
iskola háta mögött és lyukat
befalazott.

Rakovszky István: Pozsony
városa saz Academia Istro-
politana. Arch. Ért. 1878. 76. l.

M.D.K.

Plundris István gyöngyösi kőmüves mester.

Bodonyi István ácczal javítja 1830-ban a gyöngyöshalmáji r.-k. templomot. 6 hésúti cl. sinitén 1830-ban - Csontos István ácczal együtt Hevesnagra r.k. templom toronyépitésének költszegvétését.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1959. Akadémiai Kiadó, 319. + 380. old.

M.D.K.

Plundris István, delki illetve gyöngyösi kömüve mesta

Csontos István ácsal együtt 1830-ban elhésiti a hevesugrai r.k. templomtorony építésének költségvetését. Ugyanez cöben Bodonyi István ácsal javítja a gyöngyöshalmai templomot.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai kiadó,

319. old.
+380.

Plunz, Christ

ötvös

l.

Csat-Frey Öst.

XXIV. K

XXX. l.

MÜSMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MÜVEK.
27.

Mestorf, J. Der internationale Anthropologen und Archäologen-Congress in Budapest.
Hamburg, 1876.

Füz. 1 drb.

ANTON P L Ü G L , Tedtilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:. 491.- Herr ANTON P L Ü G L
Felvétel ideje: 1852. 6. Juni.
Hová vették fel: Laszkafeld,/Laszkafalu/. 164.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. évkönyve, 16. Győr, 1974

M.D.K.

Plüske Emánuel, keramikus

Az Apátfalvi Keményceréppgyár alkalmazottja volt. Iglói származású. Valószinüleg ott és más üzemekben is dolgozott. 248.o.- 22.jegyz.

Molnár László: Az Apátfalvi Keményceréppgyár a XIX. században utolsó harmadában./kb.1867-1894 között/ 241.

Az Egri Múz. Évkönyve. Hevesmegyei Múzeumok Közlemények. 1967. Eger, 1967

M.D.K.

Plüske Emánuel, keramikus

Az Apátfalvi Keményoseréppgyárban alkalmazásban állt 1876-1877+."Gyári festő.- 247.o.

Molnár László: Az Apátfalvi Keményoseréppgyár a XIX. század utolsó harmadában./kb.1867-1894 között./.241.o.

Az Egri Múz.Évkönyve. Heves Megyei Múzeumok Közleményei. 1967. Eger, 1967

Pobůda Tivadar

Művészet 1911. 388

P	f	P	f

MDK

Pobuda Tivadar épitész

A Magyar Testgyakorlók Köre új sporttelepének épitése alkalmából kiirt pályázaton az 500 koronás II.dijat Pobuda Tivadar, Janszky Béla és Szivessy Tibor épitészek nyerték.

Művészet, 1911. 388.l.

~~S. Resiminitot~~
~~Vétetett 1894: IX. 22-~~
~~— Elszámoltatott 1894: XII. 17~~
~~és a 22919/95 min. sz. a.~~
~~1894: X. 25-én Szal~~
~~vételhez hozzájárulnak~~

1697: VII. 31-én az Iparmü

Pobuda W.

l.

Glaser Karlsruhe

130. l.

632. n.

lör hajú, hosszú bajszú és szakállú férfi
ásik pedig (b) egy férfi fejet hullámos haj-
ú szakállal ábrázol. Ez utóbbi miögött volu-

45

Pocabella Andreas

a nagybicsei kastély kőforagója.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

1031

Pócak Sándor

gerencser

I. Dunántúli Sgemle

1944. 124. l.

JACOMO POCALLO, építőmester

Nádasdy Nádor Bécsi házának építésénél 1556 körül sok-
szor szerepel italiai pallérjának neve Jacomo Pocallo.
s kőműveseinek nagy része is olasz volt. 218.old. 85.jeg

TÓTH MELINDA: A sárvári vár építéstörténete 193.old

SAVARIA. A Vas Megyei múzeumok Értesitője, 1966-1970.
4.sz. Szombathely, 1972

Poch János póstás MDK

Gyermeklmellszobor
Mellszobor

Pécsi Képzőm. és Mübarátok Társ. 1933. máj.
Első tehetségkutató kiáll.

Váradi ötvös Poch (Pocz) Miklós

1651 – 1662.

1651-ben a börtönházban ül, 200 frtig való kezességen a tanács szabadon bocsátja törvénynapig. Azontul 5 évén nyomát nem találjuk, de 1656-ba már a céhbe all jun. 19-én. remekbüntetés 3 gira erüst. 1660-ban zsellérségben lakik, ugy kell lenni tehát, hogy ezidőtájt másodszor telepedett meg Kassán, a honnét időközben, talán 1651-ben eltávozott. 1662-ben (márc.) a fiscus terzi rá a kezét, s mint olyan embert, a ki concivis hite s a céh szabadsága ellen vétett, arrestálja törvényre. Ez év dec 2-án ~~meghal~~ már mint néhai emlitletik.

Mihalik Józef. Kassaváros ötvösségének tört. Bpest. 1900. 281. l.

Kádár Gábor

festő.

POCH János miskolci kőműves. Nagyvisnyón 1769-70-ben építi a ref.templom közép szakaszát, melynek festett asztalos díszét --+ Pelsőczi Szilasi D. készíti. /Voit 1958./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

POCH János Körnüve (Miskolc)

1769-1770 a nagyvisnyói templom
körejnő szakaszát építette v. átalakította

Dobosy 1992 99.

M.D.K.

Poch Fámos, miskolci kőműves

Nagyvisnyón 1769-70-ben építette a ref. templom középső szakaszát, melynek festett mennyezetét Pelsőczi Szilasi D.*) pelsőczi festő-asztalos készítette.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 380. old.

*) Pelsőczi Szilasinál Fámos

Pochades

Szorongás repr.

Tavasi Táslat 1971 Szolnok-Kecskemét

Pochner Bernát

könnvesen

1774-ben háztulaj-
donos Aradon.

Lakatos Arad

II. k. 229. l.

Pocho l.

De Pozzo

MDK

Pochán József

Táj, o.

Egyéb köztulajdonból elveszett mütárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Pocho (Pozzo) Francisco da

bécsi katonai főépítész a XVII. század derekán, akinek befolyása volt a magyar várak, köztük Eger-vár erődítésére is.

Pataki Vidor dr.

Az egri vár élete.

Eger, 1934. 19. l.

Pochwalsky, festő

Művészet, 1903. II. 256-259.

L.K.: Schuster Ferenc

Pock Ferenc

Szerepel a váci nyári tárlaton

N. N.: Kiállítás Váci 4

Pestmegyei Hírlap 1969 VIII. 17

MDK

Pock János, ötvös
/Pock Joannes/ 1599.

1599 márc. 19.-én nyert polgárjogot a b.b.-nai Pock Joannes airifaber.

Mihalik Sándor: Besztercebányai ötvösök a XV.-XIX. sz.-ban.
Műv. és Kvt.Ért. 1918 41.54.l.

Pock János

ügynök

l.

Telkes Simon

ügynök.

Bp. 1895. 27. l.

30 l.

40 l.

41. l.

Bud, Calv. ref

216, 250,
Kéz 215, 216

Pock Jenő

üveggyáros

l.

Ságüvegesipár

356. l.

Pock Lőrinc.festő

Kismarinban dolgozott 1716 körül.Valószinüleg rokona volt Pock Tóbiásnak,aki a bécsi Szent István dóm főoltárát festette. 67.old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk művészethez.I.rész 64.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XXII.évf.1968 Sopron

Pock Sándor festőművész
Osztrow Radimnói parkban, olajf.
12 tanulmány Osztrówból és Przemyslból, rajz
Sajtóhadiszállás második kiállitása
Nemzeti Szalon, 1917 február

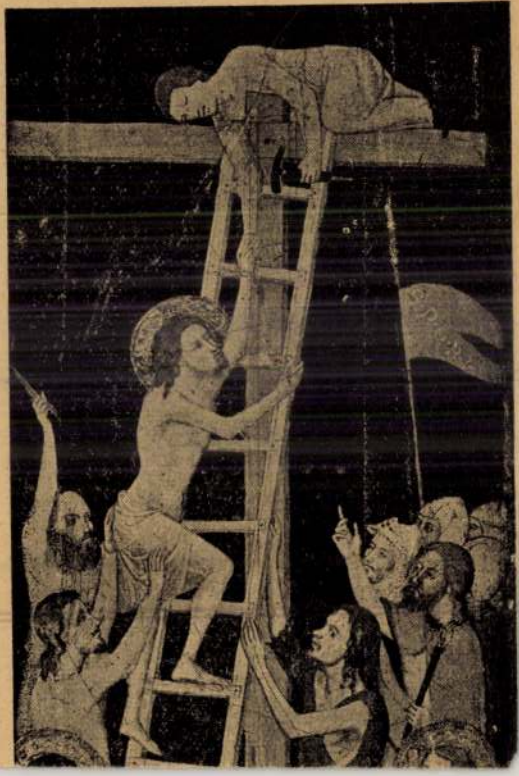

Pock Sándor

vod

M. Gemma

2896 II 757 l

Pock Tóbiás,festő,1640-1675

Nyugatmagyarországon is dolgozott.Rajza a Liszt Ferenc Múz-ban.Felirat:Pock Tóbiás/XVII.sz/Szüz Mária imádása.Köttirajz. Fekete Repr. 272.old

Csatkai András: Barokk rajzok kiállitása a Liszt Ferenc Múzeumban 271.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XX.évf.3.sz. 1966. Sopron

Pock Tóbiás, festő 1640-1675

Nyugatmagyarországon is dolgozott. A család néhány tagja Kismartonban is tevékenykedett. Kis rajza, Madonna szentekkel a Liszt Ferenc Múz. tulajdona. 1673-ból. Kép 272. oldalon. 274. old

Csatkai Endre: Barokk rajzok kiállitása a Liszt Ferenc Múzeumban 271. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. [illegible]. évf. 1966 Sopron

Pocka Balázs

ónöntő

Sopron

1585. febr. 20

vdg. eskü

Hári.

Hagyatéktárgyak IX. 163.

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK ORSZ. FŐFELÜGYELŐSÉGE
BUDAPEST.

82.sz.

.....

.....

Az idezárt előte
kérelemmel küldöm vissza,
szóló elszámolást, az évi
kelendő kimutatásokat két-
azt mult évi 1002. szám al
s előterjesztését ekként k

POCKSTOHLER, Joseph, pozsonyi kőmüves-segéd

J. P., Maurergesell, 1 éves fia meghalt. (1803, 4891)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

12

< Pocock, Richard >

könyve

< > A Description of the East and Some Other Countries.

London 1743
II. K. 243-252. l.

1736-ban beutarva a Dunántult, megemlékezik az esztergomi székesegyház főkapujáról is. E mű kézirata Londonban van, szerzőnek a helyszínen készült rajzaival. További adatokat Dercsényi Dezső adhat.

910-1909
MUZEUMI KÉKÖNYVTÁRI BIZOTTSÁGA

I d e i g l e n e s n y

5000.- kor., szóval: ötezer koronáró
székesegyház helyreállitás r
zeihez kiutalt XXI. részlete
mai napon hiány nélkül felve

MDK

Pócza J. IV.éves épitészhallgató

internátus terve

Épitészhallgtervek

MDK

Művészet XII 1917. 4. 1.

Pócza József

P[ócza] J[ózsef]: Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. irodaháza, Budapest. (Pócza József épitész) – Magyar Épitőművészet, 1966. 15. évf. 1. sz., 9-14. l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört. Ért. 1969. 3. sz. 243-283. l./ 249. l.

Pócza József építész

Résztvett az alábbi pályázaton
(maket, szepró)

N. N: Amszterdami városháza
tervpályázata 1968

Magyar Építőművészet 1968/2 2 old.

Pócza József

A/lmstaier/ O/ttó/ - Pócza József: Fotokémiaix emulzió főző üzem. /Almstaier Ottó, Gábor Miklós építészek./ - Müszaki Tervezés, 1967. 4.sz. 1o-12. l.

Az 1967. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 197o. 1.sz. 68-1o7. l./

73. l.

Pócza József. MDK

Építész

Sztálin Vasmű, éremelőkészítő és iroda egyik tervezője.

repr.

Magyar 1945-55.

Tervezők: Frey Gyula
Módos Ferenc
Póczy József

Pócza József
épitém

l

Erödi – Bodnár
220 l.

Pócza József
épitész

lásd

Művészet
1940. 92, 93. l.
35. 7.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pócza József

Ferihegyi repülőtér
forgalmi épületének
terv. III. díj

MMÉEKözl

1940. 8. 1.

Pócza József

XIII. ker. Gyöngyösi-
utcai polg. fiúiskola
tanuló. I. díj.

MMÉE Közl
1943.63-l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pócza József

OTI Hungaria Körúton
épitendő bérházaira
kiírt tervpályázaton
díjazva

MMÉBKözl
1941. 127. l.

Pócza József
. építész

Bp. tr Egyesült Izzó üzemi irodaháza

1964.

Repr.

Rados: Magyar építésztört. 371.
Műszaki Kiad. 1971.

M.D.K.

Pócza József épitész

IPARTERV
Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.
irodaháza Bp.

Főépitésvezető: Barna Zoltán

repr.

Magyar Építőművésze 1966/1. 9-14.l.

M.D.K.

Pócza József épitész

Az Ujvatovábbképző Intézet, Sebészeti Tömb tervpályázat 14ooo Ft-os megvétel

Társtervező: Magyar Péter- Garbaisz László

Magyar Építőművészet 1966/5. 2-8.l.

Pócza József, építész

MDK

A Híradástechnikai Kutató Intézet székházát tervezte.

–: Megkezdték a HIKI építését 10.l

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1963. márc. 2.

MDK

Pócza József

Halászvárosháza kiböv. 2o, 6o. l.

M. F. K.

PÓCZA [illegible] épitéz

PÓCZA

A Műszaki Fizikai Kutató Intézet épülete

újpest legmagasabb épülete lesz a M. F. K. I. új otthona

Magyar Nemzet 1962. március 13. 3. l.

M.D.K.

Pócza József, építész

Első díjat nyert a fő-
város Gyöngyösi-uti népiskolájára kiírt eszmei pályázaton

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.
márc. 11. sz. 5. old.

M.D.K.

Pócza József, építés

terve mecvételben
részesült az OTI Nagy Lajos
király uti rendelőintéze-
tének pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1944. LXV. évf.

febr. 24. sz. 5. old.

Pócza József MDK

épitész

A Kamara uj tagja

A Magy. Mérnök és Épitész Egylet Közlönye

1933. 14o.o.

MDk

Pócza József, építész

A Kilencemeletes új székház építészeti terveit készítette.

–: Ünnepélyesen megkezdődött a Műszaki Fizikai Kutató Intézet új otthonának építése Lipóton 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. március 13.

MDK

Pócza József

Pályamunkája dicséretet kapott

A bpesti uj közp. városháza tervp. MMÉEKözl. 194o. 148.l.

M.D.K.

Pócza József, építés

és Laurenszky Gusztáv
közös terve a három egyenként
1500 p-ös harmadik díjat egy-
két nyerte el a feribegi repü-
lőtér forgalmi épületének pá-
lyázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939. LX. évf.

dec. 28. sz. 5. old.

M.D.K.

Pócza József, építés

a hat egyenlő díj egyikét nyerte el az OTI Hungária körúti bérház tervpályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1941. LXII. évf.
jul. 10. sz. 4. old.

MDK

Pócza József, v. Kamarássy Jenő és Kislégi Nagy István

Pályamunkájukat 400 pengőért megvásárolták

A Kerepesi temető uj ravatalozójára kiirt pályázat dijnyertesei. Magyarország 1939. ápr. 20.

Póczra József, építész

MDK

A M. Tud. Akadémia Műszaki Fizikai Kutatóintézetének építési terveit készítette.

Terv. Repr.

— : Lipcsei legmagasabb épülete 3.

ESTI HIRLAP, 13/1. 1962. márc. 26.

Pócza József K

Winkler Ondrár

tovabb
s a pályázaton dí-
cséretben részesültek

l.

Halászvároshaza kibőv

20. l. 60. l.

Z Á G O S B I Z O T T S Á G A

lnökségének

B u d a p e s t .

IX.,Hőgyes Endre u.lo.

a tisztelettel jelentem, hogy a mauzole-
ábban ajánlatokat kértünk be. A munkákat
iánya miatt még nem tudtuk elvégeztetni.
ők és az ácsmester is, most a jövő hét
t, ill. a munka megkezdését.
e álló eszközzel sürgetem a munkát, igy
ő időre elkésziteni.

ovember lo.

Őszinte tisztelettel

v.müszaki tanácsos.

Pócza József és

Winkler Oszkár

mincs
led
z

a bpesti új központi
városháza terop.
dicseret.

MMÉE Kojt

1940. 148. l.

101/1945

Pócza József, építés M.D.K.

Kislégli Nagy Istvánnal körös terve 400 p-ös megvételben részesült a kerepesi temető ravatalozó épületének pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1939. LX. évf.

ápr. 20. sz. 8. old.

M.D.K.

Pócza József, építész

és Laurenszky Gusztáv
közös terve az egyik 1500-p-ös
harmadik díjat nyerte el
a ferihegyi repülőtér forgalmi
épületének pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939. Lx. évf.

dec. 28. sz. 5 old.

Pócza József
épitész

l.

Szendy K. Bpest
wchesf. körig. ćok.
1942. Bp. 1943. 390. l.

ıdügyminiszter urnak f.évi október
intézett átiratát a t.Bizottságnak
tott üléséből 175.sz.a.kelt felter-
visszavárólag megküldöm.
któber 20.

ter rendeletéből:

Pócza József

tervezte a bp-i Váci úti Egyesült Izzó irodaházat. 1964. 458. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1431

Pócza József

az Egyesült Izzó budapesti
irodaházának építészeti emlékre

Magyar építészet 1945-70
229. old.

Pócza J.

Dunai várpád „Toš Warnsdorf Ipari csarnok tervének építése.

Ipartero: Fiatal tervezők kiállítása.

Budapest, 1972

291

Pócza Margit (Hövej.) népművész

a Győri járási Hivatal és a győri TIT három éve fafaragó szakkört létesített és most az MTESZ székházban mutatkoznak be munkáikkal a tagok. Pócza Margit húmzései is szerepelnek e kiállításon, valamint rajzai.

Sz.: Fafaragók, húmzők.

Kisalföld, 1974. jún. 15.

Pócza [1], építész

L. Vákár Tibor

33-34

Vákár T. Egy építészmérnök pályakezdése 1930-36

Magyar Építőművészet, Bp. 1983

83/2

(Poczakos) János

királyi építőmesternek Nagy Lajos a régi zsidónegyed hőházaiból egyet ajándékba adott a Zsidó-kaputól (Fehérvári kapu) délre a zsidóüldözések idején. 3 évvel később 3000 forintért túladott rajta.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

171-l.

Sz. Póczy Klára

MTK

Contra Aquincum castrum.

ó Feltárta 1932-ben Nagy Lajos. Ma földalatti Muzeum. /Repr. 201. kép./

A castrum másik tornyát a belvárosi templom szentélyfalánál Bertalan Vilmos tárta fel 1944-ben.

1959-60-ban a tábor nyugati tor edekes falrézét tárta fel Sz. Póczy Klára.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

112.l.

Pócza Margit, Hővej
Teritő, népi textilia

Ernst Muzeum. I. iparművészeti kiállitás. 1952.
19 l.

z 1766 évi protocollum szerint a falu
a régi szük, alacsony, sérült templo-
r javitani.
s és Kikeli János pallér 7oo.- rajnai
meg a munkát. A pénz időközben elégte-
-ben uj mesterrel, a bujáki Fiszterer
b 7oo forintban és 3 urna borban. A
t emelte fel, boltozatot azonban nem
huzta fel, hanem csak deszkamennyezetet
őrinc váci épitész irányitásával 1768-
7o.ooo téglából s a torony, templom

, ennek következtében a homlokzatán
entély boltozata 18o3-ban beszakadt.
-1769 közt.
észre osztott. A kissé előbbre ugró
keretelve. Több lépcsős feljáratu ka-

Pócza Margit népművész

A győri Műcsarnokban rendezett Rábaközi népművészeti kiállításon szerepelnek munkái.

Hövegi húmzése (repr.)

Bálint Géza: Líra és epika-tűvel és faragókéssel.

Kisalföld, 1969. febr. 23.

Pócza Margit, hímző

A kulturális miniszter a népművészet terén kifejtett kiváló alkotó munkájáért

A népművészet mestere

kitüntető címet adományozta:

Özv. Bacskai Andrásné Láda Zsófia parasztfestőnek, **özv. Bálint Péterné Kondor Anna** szövőnek, **Rodnár Bálint** [illegible], **Egri Károlyné Szonyi Mária** pingálónak, **Fekti Jó-**[illegible]k, **Kispál Jánosné Tóth Anna** himzőnek, **Péntek Jánosné Szabó Hona** [illegible]k, **Pócza Margit** himzőnek, **Serényi László** fafaragónak, **Tóth Jánosné Kovács Sára** babakészítőnek.

– Megkezdődtek az alkotmány napi ünnepségek

4.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 19.

THOMAS POCZEGNI, német szabómester

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről. Az egyik 1784-ből, a másik pár évvel későbbi. 64 mesterség, 519 név. A római számok ~~xxkétxlistátxa~~ az öt osztályba való sorolást, az arab számok a két listát jelzik. 263.old

/ 1,2./ V. német szabó. 266.old

U.VARGA MARIETTA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII-IX. 1967-68. Székesfehérvár

M. D. K.

POCZLEINER Salamon asztalos
ferences laikus
1783. Nagyatád, ferences rendházban
emeitve

Agghány: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 256 II. 81. l.

Poczleiner, F/rater/ Salamon, asztalos MDK

Nagyatád (épült:1761) . 1783-ban itt van említve, mint arcularius.

Agghásy Mária: Adatok a dunántuli ferences kolostorok művészeti tevékenységéhez a XVIII. sz.-ban.
Művészettörténeti Értesítő 1956. V. évf. 2-3.sz. 197.

POCZMON GASPAR, fazekas

Nádas 1640-43-as urbariumában szereplo Poczmon Gaspar gerencsér "esztendo altal...a War szükségére korsót, fazekat No 1000"-et ad. Nemcsak az anabaptista gerencsérek munkajat nélkülözi egyre inkább a földesur, hanem mas anabaptitakét is. 252.old

KATONA IMRE: Az anabaptisták kálváriaja Nyugat-Magyarorszagon 250.old

VASI SZEMLE, XXVIII.évf. 1974. 2.szam, Szombathely

Poczak József egri grafikus

Megnyílt Miskolcon a hatodik országos grafikai biennálé, melyen „Udvar" c. linója szerepel. (említve).

(m. gy.): Egri művészek az orsz. grafikai biennálén.

Népújság, Eger, 1971. dec. 7.

Poczok József

Bemutatott műve: „Udvar," lino,
17 x 24 cm.

Katona László; VI. Miskolci országos
grafikai biennálé, Miskolc, 1971

Poczok József.
A halvani képzőművészeti studió harmas vándorkiállítást rendezett. Balint Sándor, Paksi Gyula, Poczok József művei Halvanban, Nagykökényesen és Baldogon is bemutatták.

Népművelés 1972/4 44 old.

Pocrok József

a hatvani képzőművészeti stúdió három vándorkiállítását rendezett, Bálint Sándor és Paksi Gyulával együtt műveit Hatvanban, Nagykökényesen és Baldogon is bemutatták.

Népművelés, 1942. 4.

Poczoto József
grafikus

Méltatás.

Borbély László: A VI. miskolci országos grafikai..
Művészet, 1972. junius - 45 oldal

Poczok József

Udvar Ceruza 17×24

6. Miskolci Országos Grafikai Biennálé '71

Póczos Béla, gyermekrajzoló

Egyi.

Jutalmat kapott.

— : János vitéz — gyermekrajzok

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. júl. 4.

MDK

Sz. Póczy Klára

Táborváros Muzeum /Korvin Ottó utca 63
1954-ben épült lakóház alatt/.
Építészeti kiképzés Pfannl Egon
Berendezés Sz. Póczy Klára.

Repr. 154. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
84.1.

M.D.K.

Pócs Alajos, arany- és rézműves

1827-ben Eger Belvárosában lakik 1832-47-ig atyjánál, Pócs Jánosnál zsellérként él. 1845-47-ig már szőlőbirtokos. 1832-ben Hauser Ignác ötvös és Mikovinyi József építőmester panaszt tesznek ellene. 1843-47 között az érseki palota déli szárnyán dolgozik.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. o969. Akadémiai Kiadó, 380. old.

PÓCS Alajos réz- és aranymüves Egerben. A Kossuth u.14.sz ház /hrsz.432, un.Pócs-ház/ lakója 1845-től.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

PÓCS János egri asztalos. 1775-9o közötti adóösszeirások szerint az irgalmasok telkén lakik és három segéddel dolgozik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Pócs János, egri asztalos

az 1775-90. közötti összeírások szerint az irgalmasok telkén lakik és három segéddel dolgozik.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. o969. Akadémiai Kiadó, 380. old.

PÓCS János aranyműves /aranyozó, inaurator/.
Gyöngyösön 1827-ben irják össze, majd Egerben 1828-ban a város I. negyedének 4. fertályában saját házában fiával ~~+~~ Pócs Alajossal lakik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

PÓCS Alajos aranyműves és rézműves Egerben. 1827-ben a Belvárosban lakik, 1832-47-ig a város I. negyedének 4. fertályában atyjánál --+ Pócs Jánosnál zsellérként él, 1847-ben már szőlőbirtokos. 1832-ben --+ Hauser Ignác ötvös és --+ Mikovonyi József építőmester panaszt tesznek ellene. 1843-47 között az érseki palota déli szárnyán dolgozik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Pócs Alajos

anonymüves „girtler" 1820 körül Egerben

él.

Voit Pál stb.: Heves megye műemlékei II.

Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.

Budapest, 1972.

3791

Pócs György, építész

M.D.K.

terve 1000 p.-ös megvételben részesült az OTI Hungária körúti bérházpályázatán.

VállalkozóK. Lapja. Bp. 1941. LXII. évf.

jul. 17. sz. 4. old.

PÓCS JÁNOS, szabó

Egerben dolgozott. 1805-ben, mikor új zászlót csináltattak, 10 "Német Profession levő" irta alá a megállapodást. 1807-ben külön vezetőik vannak: Pócs János a Német Profession Confirmaltatott Atya-Mesternek..." 256. old. 18. jegyz

BALASSA IVÁN: Adataok az egri szabó céh történetéhez 249. old.

AZ EGRI MUZEUM ÉVKONYVE, VI. 1968. Eger, 1969

Pócs János, aranyműves, aranyozó

-, Egerben az 1827. évi összeírásban szerepel, majd 1828-ban fiával (Alajossal) Egerben, saját házában lakik.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 0969. Akadémiai Kiadó, 380. old.

PÓCS Alajos aranyműves és rézműves Egerben. 1827-ben a Belvárosban lakik, 1832-47-ig a város I. negyedének 4. fertályában atyjánál --+ Pócs Jánosnál zsellérként él, 1847-ben már szőlőbirtokos. 1832-ben --+ Hauser Ignác ötvös és --+ Mikovonyi József építőmester panaszt tesznek ellene. 1843-47 között az érseki palota déli szárnyán dolgozik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

A szaunát forgalmazza:

FINNRELAX KFT.

2220 Vecsés, Fő út 79.
Tel.: (29) 350-096, 350-097
1037 Budapest, III.
Szépvölgyi út 63/A
Tel.: 250-4176

A csőradiátort gyártja:

BETATHERM KFT.

3508 Miskolc, Futó u. 74.
Tel.: (46) 432-266
1117 Budapest, XI.
Baranyai u. 23.
Tel.: 209-2472

Az eladó ingatlan területe:
2032 m²
Lakóterület: **350 m²**

Eladási ár: **90 millió Ft.**

Tel.: (30) 3501-510,
(20) 3985-239

Bár a ház a telek magasabb részén áll, a megfelelő kialakításnak köszönhetően mégis jól belesimul a tájba. Az eltolható zsalus nyílászárók, a szép kőburkolatok és a míves famunka szintén hozzájárul a harmonikus összképhez.

A nagy telek szép kertje olyan háttér, amely tovább növeli az együttes értékeit.

A kellően elhatárolt belső funkciók értelemszerűen vetülnek a homlokzatokra.

A tulajdonosoknak szerencséjük volt, mert kiváló szakmai felkészültségű kivitelezőt találtak egy helyi vállalkozó személyében.

Szentpály László

Kiss Antal felvételei

Pohl Roker Nuer

FŌLSŐ SOR

„Minden magyar felelős,
minden magyarért."
Szabó Dezső

ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY

Vármegye Galéria
1052 Budapest, Vármegye utca 11.
Tel./fax: 118–8148

Erdély Művészetéért Alapítvány
1675 Budapest, Postafiók 133.
MNB 218–98089–5421

PLUGOR Sandu

Meghívó

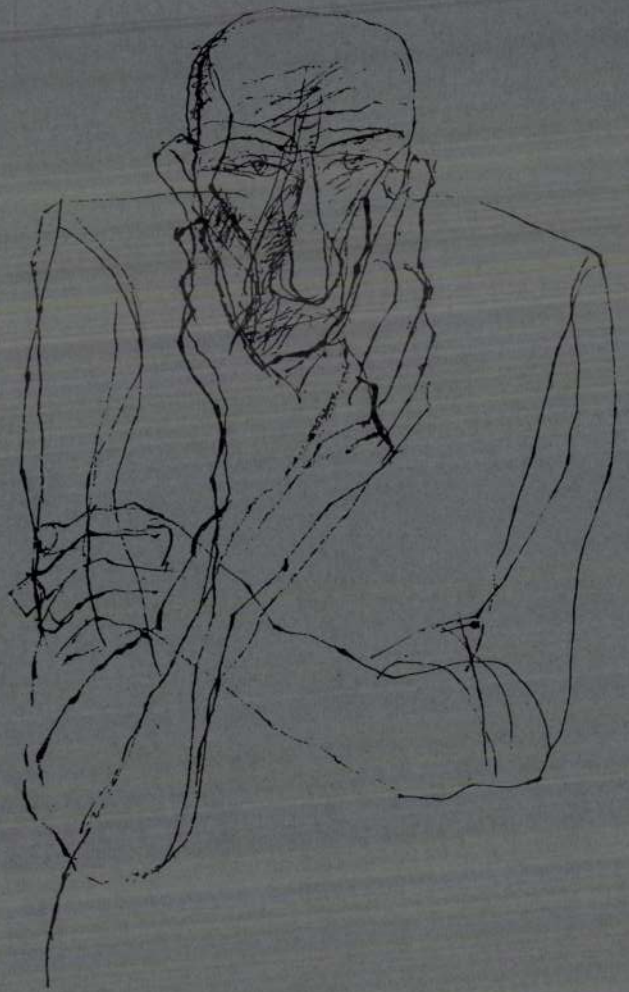

Az Erdély Művészetéért Alapítvány
Vármegye Galéria
(Budapest, V. ker. Vármegye utca 11.)

tisztelettel meghívja

Plugor Sándor
és
Miklóssy Mária

sepsiszentgyörgyi művészek
kiállításának megnyitójára

1995. december 1-én, 17 órakor

***

A tárlat 1996. január 20-ig tekinthető meg,
kedden, szerdán csütörtökön és pénteken
10–18 óráig.

DELTAI TÁJ
49×61
DELTAI ERDŐ
49 × 62
TAVASZI HANGULAT
49 × 61
UTCARÉSZLET
48 × 61
NYÁRI TÁJ
48 × 61
A SZAMOS KOLOZSVÁRNÁL
48 × 61
SEGESVÁRI TÁJ
62 × 49
ÖNARCKÉP
40 × 52
KOLOZSVÁRI MŰEMLÉK
62 × 49
TOMBHÁZAK
48 × 61
TISZTÁS
49 × 62
CSENDÉLET ŐSZI VIRÁGGAL
40 × 52
TAVASZ
50 × 60
TAVASZ A BERETTYÓ VÖLGYÉBEN
49 × 61
CSENDÉLET KÉK VIRÁGGAL
49 × 54
A GLAJBI-TÓ I-III
49 × 61
ANDRIS BÁ
33 × 47
TÉLI SZÜRKÜLET
48 × 61

125.

KORUNK GALÉRIA

1979. JÚLIUS

I. P. Cluj, Municipiul Cluj-Napoca, 1979-6739, 500 ex.

PÓCSAI ANDRÁS VONZALMA ÉS VÁLASZTÁSAI

Pócsai András vonzalma — első pillanatban föltűnik —: a táj, a föld, a környezet. Sétáló festő, aki vándorútjain meg-megáll, csodákat vár, és egyfajta valóságra lel. Benyomásokat és hangulatokat gyűjt, ezekhez kifejező eszközöket keres. Színei áttörtek, olykor annyira szűrtek — so-

Pócsai András festő

hasem szürkék! —, hogy ragyogásuknak belső tartalékai kerülnek előtérbe. Semmi harsogás, semmi magamutogató hivalkodás, a művek önkéntelenségében „csupán" egyetlen és őszinte jelenlét fedezhető fel: a merengő lélek, amint az egek, felhőkbe takarózó dombok vagy távolodó órák irányába néz, a pillanatot tartóztatná, csupa súlytalan és egyszeri valamit, dolgokat és elsuhanó eseményeket, amelyeknek megörökítése elől, úgy érzi, nem térhet ki. Látszólag nyugodt és rendezett kapcsolódás uralkodik mindenütt, ebből a vonalak egymásbaömlése, a tónusok szinte-szinte szétválaszthatatlansága, a stílus visszatartottsága. Pócsai András kitűnő mesterektől tanult, igényes és jóleső festészet ez. Szeretettel és melegen nézzük, elfogulatlanul mélyülünk magunkba, szemlélődésünk zavartalan. De aztán (és közben) új élmény befogadására is készek vagyunk! Mert létezik egy másik, merészebb Pócsai. A vívódó, az elégedetlen, a faggatózó, bár éppilyen szemérmesen belül és belülről bontakozó: az emberi utak egyengető ecsetelője. Itt a telítettebb realizmusával megkapó **Adris bá**-ja, **Önarcképe** és számos más választása. Olyan sajátos hangsúlyokkal mondják a világot elgondolkozó és elgondolkoztató tekintetek, egy-egy élet lényegét tapintó arcvonások segítségével, hogy hajlandók lennének elhinni, amit ezen kívül és mellett alkot Pócsai, jól megszervezett, részletekre alapozó készülődés a nagyobb összegezésre. Gyönyörködtető, szépségekbe vesző és vesztő tájképeinél arcképei mindenképpen hatásosabbak és mondanivalóban gazdagabbak. Igen, a nehezebb feladatot megrendítőbben, hitelesebben és érvényesebben, egyénibben váltja művészetté. Nyugtalansága az idővel azonos ember kérdező és kérdésekre ráfelelő mai valódisága. Hasonló képzésű néhány városi tája és természetábrázolása. Ezért úgy vélem, Pócsai alakjai, utcarészletei, falusi csöndjei — a vonzalmak és választások megbonthatatlan egységét tanúsítva — ezentúl már ebben a mozgalmasabb és izgalmasabb távlatban születnek meg, szólnak hozzánk.

MÁRKI ZOLTÁN

Schiller eszmebeli embere is ezt célozza majd meg.

BRÉDA FERENC

tak tapasztalatcserét.

● A *România literară* Barabá portját közli Gelu Păteanu fordít

N y á r

Georg Trakl versének első két szakaszát idézzük a vízszintes 1., függőleges 1., 41., vízszintes 26., függőleges 16., vízszintes 93., 45. és 77. számú sorban. Dsida Jenő fordítása.

VÍZSZINTES: **1. Az idézet első sora** (zárt betűk: K, A). 17. Kényelmesen elhelyezkednek. 18. ...col: dacol, makacskodik. 19. Csík, sáv. 20. Hektoliter. 21. Az egyik oldal. 22. Friedrich-Karl ...: német jogász, író (Az Eichmann-ügy). 24. Földmérték Angliában. 25. Nem fő. **26. Az idézet negyedik sora.** 30. Előzmény. 31. Újság. 32. Vissza: állati láb vastag szaruképződménye. 33. Kis Aranka. 34. Világos angol sör. **35. Lakatlan!** 37. Villanykörtéi. 38. Csehszlovák rendező és író (Václav, 1900—69). 40. Keresztül. 41. Beszédegység. 43. Szarvasmarha hímje. 44. Szintén ne. **45. Az idézet hetedik sora.** 50. Hozzátesz. 51. Valakit arra késztet, hogy megtegyen valamit. 52. Formai. 54. Édes szülőm. 56. Többszólamú zárt zenei formák. 58. Malaysiai város. 62. Fonetikus mássalhangzó. 64. Műsorsugárzás. 65. Nevel, latin eredetű szóval. 66. Könnyezik. 67. Képmutató. 69. Visszatett! 70. Esztendő. 71. Solohov-regény folyója. 72. Az ecuadori és romániai autók betűjele. 73. Férfi becenév. 75. Le. 76. Felvigyázó. 77. **Az idézet utolsó sora.** 81. Félszeg! 82. Szegecs, német eredetű szóval. 84. Családfők. 85. Ahhoz hasonló. 86. Csendes este! 87. Magyar Ázsia-kutató, régész, nyelvész (Aurél, 1862—1943). 89. Hazai biztosító intézmény. 90. **Verőér**, görög eredetű szóval. 92. Hajbókol. **93. Az idézet hatodik sora** (zárt betű: M).

FÜGGŐLEGES: **1. Az idézet második sora** (zárt betűk: G, Z). 2. Fényező-, ragasztó-, szigetelőanyag. 3. Hegyes eszköz. 4. 1112 km hosszú folyó Európában. 5. Hazai magyar költő (Ádám) 6. Éppen feljövőben levő Nap, Hold. 7. AAA. 8. Az omnibusz ... Louis Aragon regénye. 9. Német nagyiparos volt (Alfred, 1812—87). 10. Kelet-ázsiai teherhordó. 11. **Foszfor** és szén vegyjele. 12. Newton-secundum. **13. Oldalkocsi**, románul. 14. Néma srác! 15. Árucikk

Az idézet ötödik

árucikkei. 23. Szar

fordító (1887—196

felügyelő alkalma

rista. 36. ...teszi

38. Apróra sikerül

hón. **41. Az idézet** [illegible]

talanul! 43. Elbűvölő szépség. 46. Maga után húz. 47. Nagy befogadóképességű. 48. Visszaad. 49. Rejtőzködik, gyáván hallgat. 53. Vissza: ...szó: panasz. 55. Megbízott rövidítése. 56. Szláv női név. 57. Heveny. 59. Spanyol paraszthá z. 60. Erre a helyre jegyez. 61. Lásd a 7. számú sort. 63. Közismert román népballada. 68. Talál. 69. Meghatározott számú kerti szerszám. 70. Fen. 73. Szorosan illeszkedik, hozzásimul. 74. Versíró. 77. Az éter és az alkohol gyöke. 78. Szovjet gépkocsimárka. 79. Német falu. 80. Eszköz, szerszám része. 83. Táplálék. 87. Soha egynemű hangzói. 88. Enyhe intés. 89. Részvénytársaság német rövidítése. 90. Vitaminok betűi. 91. A 76. sor fordítottja.

(Készítette Rámay Tibor)

A 31. számban közölt **Aratási kék** című rejtvény megfejtése: **A reggel most nyitja a szemét. / Most ébrednek a csodavirágok. / A Szamos partján a lenge füzek / Az apró habokkal feleselnek.**

Az UTUNK ÉVKÖNYV 79-ben közölt keresztrejtvények megfejtése:

AZ AGG SZÍNÉSZ: És a hosszú dráma, melyben szinre lépék, / A nagy játékrendből ki lesz hagyva, végkép.

SZÍNÉSZDAL: Miénk a hatalom / Az emberszív felett: / Idézni egyaránt / Mosolyt vagy könnyeket.

BÁNK BÁN: A tündöklő színen komor varázzsal / Ragyog, villámlik a tragédia, / Mely zord költője végzetére rávall, / S hallgatja mind a víg ma száz fia.

FŐSZERKESZTŐ: LÉTAY LAJOS
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES: SZILÁGYI ISTVÁN
SZERKESZTŐSÉGI FELELŐS TITKÁR: MIKÓ ERVIN

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Az UTUNK előfizetési díja egy évre 52 lej.
A szerkesztőség címe: 3400 Cluj-Napoca, str. Dr. Petru Groza nr. 2. Telefon: 951/1 24 20.

Pócsai Andrál
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1027

Pócsai András vonzalma és választásai

Pócsai András: Bethlen bástya

Pócsai András vonzalma — első pillanatban föltűnik —: a táj, a föld, a környezet. Sétáló festő, aki vándorútjain meg-megáll, csodákat vár, és egyfajta valóságra lel. Benyomásokat és hangulatokat gyűjt, ezekhez kifejező eszközöket keres. Színei áttörtek, olykor annyira szűrtek — sohasem szürkék! —, hogy ragyogásuknak belső tartalékai kerülnek előtérbe. Semmi harsogás, semmi magamutogató hivalkodás, a művek önkéntelenségében „csupán" egyetlen és őszinte jelenlét fedezhető fel: a meregnő lélek, amint az egek, felhőkbe takarózó dombok vagy távolodó órák irányába néz, a pillanatot tartóztatná, csupa súlytalan és egyszeri valamit, dolgokat és elsuhanó eseményeket, amelyeknek megörökítése elől, úgy érzi, nem térhet ki. Látszólag nyugodt és rendezett kapcsolódás uralkodik mindenütt, ebből a vonalak egymásbaömlése, a tónusok szinte-szinte szétválaszthatatlansága, a stílus visszatartottsága. Pócsai András kitűnő mesterektől tanult, festészete igényes. Szeretettel és melegen nézzük, elfogulatlanul mélyülünk magunkba, szemlélődésünk zavartalan. De aztán (és közben) új élmény befogadására is készek vagyunk! Mert létezik egy másik, merészebb Pócsai. A vívódó, az elégedetlen, a faggatózó, bár épp ilyen szemérmesen belül és belülről bontakozó: az emberi utak egyengető ecsetelője. Itt a telítettebb realizmusával megkapó *Andris bája*, *Önarcképe* és számos más választása. Olyan sajátos hangsúlyokkal mondják a világot elgondolkozó és elgondolkoztató tekintetek, egy-egy élet lényegét tapintó arcvonások segítségével, hogy hajlandók lennének elhinni, amit ezen kívül és mellett alkot Pócsai, jól megszervezett részletekre alapozó készülődés, a nagyobb összegezésre. Gyönyörködtető, szépségekbe vesző és vesztő tájképeinél arcképei mindenképpen hatásosabbak és mondanivalóiban gazdagabbak. Igen, a nehezebb feladatot megrendítőbben, hitelesebben és érvényesebben, egyenlőbben váltja művészetté. Nyugtalansága az idővel azonos ember kérdező és kérdésekre ráfelelő mai valódisága. Hasonló képzésű néhány városi tája és természetábrázolása. Ezért, úgy vélem, Pócsai alakjai, utcarészletei, falusi csöndjei — a vonzalmak és választások megbonthatatlan egységet tanúsítva a Korunk Galériában — ezentúl már ebben a mozgalmasabb és izgalmasabb távlatban születnek meg, szólnak hozzánk.

MÁRKI ZOLTÁN

GEORGE LESNEA

„George Topîrceai minden társadalm réteg szerette“

— *A* Balladák *hol vidám, hol szomorú költője egyike azoknak, akik legszebb emlékként élnek Önben.*

— Különböző alkalmak közt találkoztam vele. Például a *Viaţa Românească* gyűlésein, az „árnyak asztalánál“ az *Insemnări ieşene* összejövetelein, ahova eljárt még Sadoveanu, Codreanu, Toniţa, Gr. Popa. Egyesek szerint Topîrceanu vígkedélyű ember volt. Hát ez nem áll egészen. Szellemes volt, igaz, de inkább borongós, a maga módján szomorú. Az első világháború előtt láttam először. Mennyi idő telt el azóta! Fiatal férfi volt akkor. Azt hiszem, a Trei ierarhi utcában lakott. A háború után a Ralet utcai házba költözött, a ház ma is áll még. Emlékszem, vállán vadászpuskával sétálgatott, lövöldözte a varjakat. Egy ízben apám összeződült vele, mert tévedésből lelőtte a kutyánkat. Apám, nem tudva, ki, el akarta páholni. Szellemes ember volt Topîrceanu, de lelke mélyén nem volt vidám ember. Ott voltam pár könyve útrabocsátásánál. A Socec-féle könyvkereskedésben zajlottak le ezek, Athanazie Gheorghiu, egész pontosan: Athanazie D. Gheorghiu könyvkereskedésében (mert így szerette szólíttatni magát), ő adta ki egyébként G. Călinescu *Jurnal literar*-ját és Jeszenyint is, először 1937-ben, aztán 1943-ban. Sokan összegyűltek ezekre a könyvbemutatókra. Ünnep volt, amikor Topîrceanu autogramot adott. Ő, ki úgy tűnt, belül csupa szomorúság, felderítette a körüllévőket, sokan tolongtak körötte, nyomakodtak, hogy láthassák, hogy aláírást kapjanak tőle. Kért, hogy álljak ott mellette: „Légy itt, s mondd a nevüket...“ Én, akárcsak most, akkor is

Otthon érezte

— Szervesen is maradt hal sokan, itt szü bonázta ez a végtelenül elk ellene. Egész rost.

— *Költészete ke. A liraiság pîrceanu a pa át írni azt jel azonos hullám tal.*

— A paródi fal kezdődött. ban. Ami Topî paródiákat írt. zőket. Egy nap dor Arghezi-pa *Illő igék* költőj a paródiák, hos sal, vezető hely *papagal*-ban. E ceanu valóban Arghezi költész rétegeit tapogat nek nagyon tet ceanu legjobb p

— *Az őszinte le.*

— Általában retsz. Nem befe Játszadozás. A p fajta megnyilatk

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő

UTUNK

1978 OKT 13

Pócsay Imre

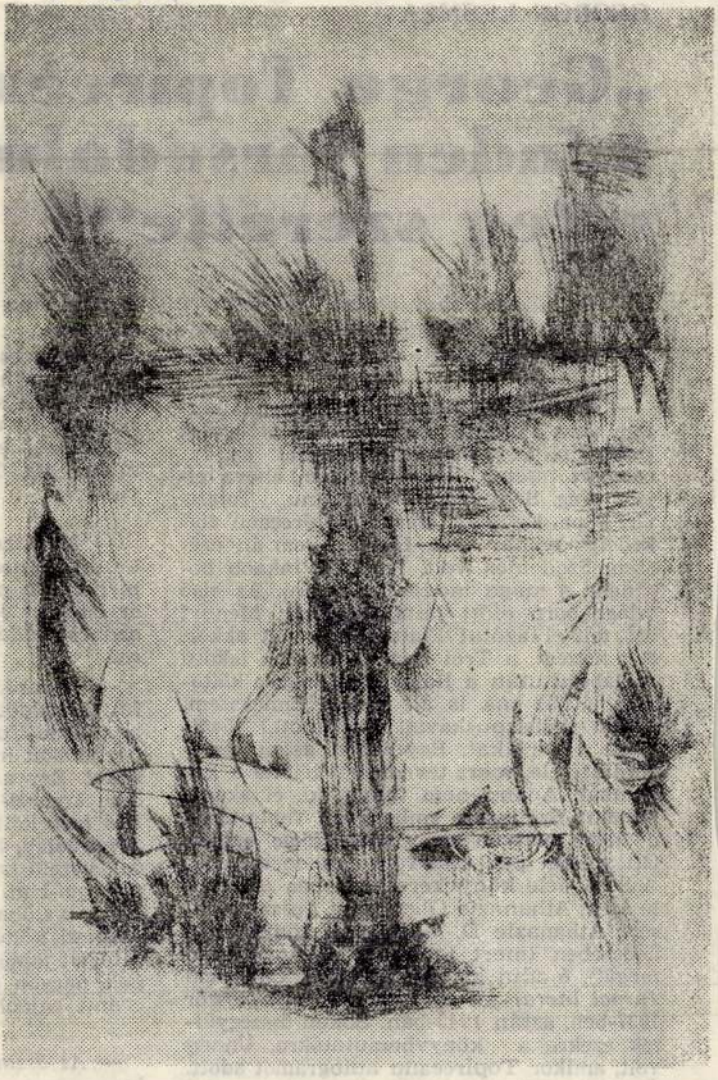

Pócsay Imre: Reggeli fény a Dunán

Dolgozóka

A KISMOTOR ÉS GÉPGYÁR . SZ. GYÁRA, Budapest XV. ágvári Endre u. 14. felvesz la- atos, esztergályos, marós, zerszámkészítő szakmunkáso- at. Betanuló munkára férfi és ődolgozókat, valamint anyag- ıozgató segédmunkásokat. (Bp. 923)

A MÁTÉSZALKAI ÁLLAMI 'ANGAZDASÁG FELVESZ erős- ramú villanyszerelőket. Jelent- ezés a gazdaság mátészalkai özponti gépműhelyében. Fize- és megegyezés szerint. (1060)

A MEGYEI KÓRHÁZ NYIR- GYHÁZA, FELVESZ érettsé- izett, vagy 8 általános iskolai égzettséggel rendelkező 17. etévüket betöltött női dolgo- ókat, akik vállalják, hogy ıunka mellett ápolónői szak- épesítést szereznek. Jelentkez- i lehet az intézetvezető nővér- él. (1096)

FELVESZÜNK: 14 évet betöl- tt lányokat, asszonyokat 8 rás munkaidőre szövő előkészí- , adjusztáló munkaterületekre. állást a gyár területén biz- sítunk, étkezés a gyár terüle- n. Jelentkezés: Szalag és Zsi- rgyár 1139 Budapest, XIII., etneházy út 47—51. (303671)

A SZABOLCS CIPŐGYÁR leg- ább 5 éves gyakorlattal ren- lkező közgazdasági techniku- i végzettségű utókalkulátort lvesz. Jelentkezés a személy- ti vezetőnél, Nyíregyháza, re- ülőtér. (1073)

A NYÍREGYHÁZI DOHÁNY- ERMENTÁLÓ VÁLLALAT 16 ven felüli női és férfi segéd- unkásokat azonnal felvesz. lentkezés az Egyesített Fer- entáló Üzemben. (1049)

A MEGYEI KÓRHÁZ NYIR- GYHÁZA, energiaüzeme felvé- lre keres egy gyakorlattal ndelkező központifűtés-szere- t. Jelentkezés: a kórház ener- tikusánál. (1097)

ÉPÍTÉSZTECHNIKUST, [illegible] letgépész technikust, építész- mérnököt, raktári kiadót, hő- központkezelőt, anyagkönyve- lőt, utókalkulátort, festő szak- munkást, most végzett vízvezeté- ték-szerelőket felveszünk. In- gatlankezelő és Szolgáltató Vál- lalat, Nyíregyháza, Tokaji út 3. (1085)

BUDAPESTI MUNKAHE- LYEINKRE FELVESZÜNK jó kereseti lehetőséggel villanysze- relő, általános és szerkezeti la- katos, víz-gáz-, központifűtés- szerelő, kőműves-burkoló szak- munkásokat, betanított és se- gédmunkásokat. Szakma nélküli dolgozók részére a szakmunkás képesítés lehetőségét biztosítjuk. Korszerű munkásszállón lakhat. Minden héten szabad szombat. Felvétel esetén az utazási költ- séget fizetjük. Jelentkezés: Fő- városi Szerelőipari Vállalat 1097 Budapest, IX., Koppány u. 5— 11. Telefon: 336—560/82 m. Fel- vételhez szükséges okmányok: személyi igazolvány, munka- könyv, katonakönyv, egy db igazolványkép. Budapesten meg- közelíthető a Keleti pályaud- vartól a 23-as, 24-es villamosok- kal a Közvágóhídig. Nyugati pályaudvartól a 6-os és 2-es vil- lamossal átszállással a Boráros térnél. (1002)

FELVESZÜNK Akusztikai Üzemünkbe könnyű fizikai munkára női és férfi dolgozó- kat. Jelentkezés: EAG. „UNI- VERSIL" gyáregység. Nyíregy- háza, Derkovits út 94. Munka- ügyi csoport. (1084)

EGY VILLANYSZERELŐT és férfi segédmunkásokat felvesz a MÉH. Vállalat nyíregyházi te- lepe Nyíregyháza, Kállói út 2. (1087)

FELVESZÜNK TMK-MŰHE- LYÜNKBE marós és szerszám- készítő szakmunkásokat vala- mint bérelszámolókat. Jelentke- zés: EAG. „UNIVERSIL" gyár- egység Nyíregyháza, Derkovits út 94. Munkaügyi csoport.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1975 AUG 23

Keletmagyarország

Pócsi Erika

1221

Pócsi Erika a nyírbátori művelődési központ gyermek rajzszakkörének tagja. „Kősziklán felfutó cukros liliomszál" — linómetszet. (E. E. felv.)

zárósz

Az európai
ferencia Genf
sodik szakasz
ciós bizottsága szombaton hajnalban véglegesen és hivatalosan kitűzte a befejező szakasz időpontját: július 30-án Helsinkiben nyílik meg az európai biztonsági konferencia legmagasabb szintű zárószakasza.

A 35 küldött ezt követően a péntek éjszakai ülésen hagyta jóvá a konferencia záródokumentumát is, amelyet augusztus 1-én, a helzinki csúcstalálkozó harmadik és egyben utolsó napján fognak aláírni az állam- és kormányfők.

A koordinációs bizottság szombaton délután ismét összeül, hogy megerősítse az első, és a második napirendi ponttal kapcsolatos szövegeket. Ezek tartalmi és szerkesztési — rendtartás megkövetelte — hogy végleges formájukban a konferencia összes hivatalos nyelvén a bizottság rendelkezésére álljanak. Ez technikai okokból eddig nem volt lehetséges. A dokumentumokat — mint már jelentettük orosz, angol, francia, spanyol, német és olasz nyelven készítették el.

Helsinkiben az állam- és kormányfők több mint száz oldal terjedelmű dokumentumszöveget fognak aláírni, amely magában foglalja a részt vevő államok jövendő kapcsolatait szabályozó, a nemzetközi enyhülésre, a gazdasági együttműködésre, a népek közötti kapcsolatok javítására vonatkozó szövegeket.

Magtárban a búza

A gávavencsellői Uj Erő Termelőszövetkezetből jelentették: a 400 hektár búzájukat és a 35 hektár árpát learatták. Búzából hektáronként 30 mázsát, tavaszi árpából 16 mázsát értek el. Július 17-ig öt kombájnnal 120 vagon búzát takarítottak be.

Most, hogy valamennyi termésük magtárban van, az öt kombájn a vencsellői Szabadság Termelőszövetkezetben dolgozik tovább. Ha a időjárás továbbra is kedvez 2—3 napon belül ot is befejezik az aratást.

Az aratással egyidőbe megkezdték a szalma bálázását, a letakarított területbő kétszáz hektárt már felszántottak.

Rakamazról ugyancsak jelentés érkezett: a 816 hektár nyi kalászosuk aratását júliu 18-án befejezték.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 168-068, 337-748, 340-720

1975 VIII 20

Keletmagyarország

Pócsi Erika

1021

Pócsi Erika: „Ha kertedbe mehetnék...” (a Nyírbátori Művelődési Központ gyermekszakkörének tagja.) (E. E. felv.)

Várjátékok helyett palotajátékok

Visegrád (MTI) – Nagyszabású nemzetközi palotajátékok színhelye lesz szombaton és vasárnap Visegrád – az eseménysorozatról hétfőn tartottak sajtótájékoztatót a szervezők: a Telemundi Vállalkozási Csoport, a Quo Vadis Marketing Kft. és más cégek képviselői. Amint elmondták: Visegrád történelmi levegője és a Dunakanyar természeti adottságai alapul szolgálnak az idegenforgalom élénkítéséhez, amennyiben megfelelő programokkal e tájra irányítható a vendégek figyelme. Ennek megfelelően a korábbi várjátékok sikerét kihasználva most Európában egyedülálló attrakciót szerveznek. A rendezvény keretét korabeli-ruhás szereplőkkel a lovagi játékok adják. Iparművészek mutatják be portékájukat, megválasztják ismét a Toldi Miklós vetélkedő keretében az ország legerősebb emberét, külföldi zenekarok a reneszánsz kor muzsikáját szólaltatják meg a vár falai között. A Salamon-toronyban középkori lakomát kínálnak az ínyenceknek. Ökörsütés is lesz, és rég elfelejtett receptek felhasználásával igazi királyi menüt szerviroz a korhű jelmezben parádézó szolgák hada. A zenei programban a Mandel kvartetten kívül német, svájci és libanoni együttesek adnak hangversenyt.

A reneszánsz jegyében zajló színes kavalkád költségeit a különböző szponzorok, bankok, vállalkozók állják, akiknek elképzelése szerint a palotajátékok egyre gazdagodva hagyománnyá válnak, s hírük előbb-utóbb messze földre eljutva szerte a világról vonzzák majd a nyári turistákat. Most a hét végén hozzávetőleg 10 ezer látogatóra számítanak.

Ausztrália egyesíteni akarja a legnagyobb természeti parkját, tengeri-állatkertjét és egyik nagy botanikus kertjét, hogy tökéletesebb védelmet tudjon biztosítani a turisták által molesztált állatoknak. Az állandóan fogyatkozó növényevő pandákat bizony védeni kell, nem mint az ugyancsak növényevő hernyókat és sáskákat. Nekünk viszont ezek jutottak.
Fotók: AP

Fő baj a telefon

London (MTI) – A kelet-európai és az orosz vállalatok a telefonhiányt tartják az exportot akadályozó fő infrastrukturális problémának – ez derült ki az OECD legújabb felméréséből, amelyet a Financial Times című brit lap rendezte szakmai tanácskozásra készült.

Nyolcszáz vállalatnál érdeklődtek Oroszországban, Litvániában, Magyarországon, Dániában, Lengyelországban és Lettországban, és kiderült: a gazdálkodó cégek többet panaszkodnak a rossz távközlésre, mint a közlekedésre, a nehézkes határátkelésre, az átváltási árfolyamokra vagy a pénzügyi szabályozásra.

A Financial Times értekezletének részvevői egyetértettek abban, hogy a beruházások szintje messze elmarad a tisztességes alapszolgáltatáshoz szükséges szinttől. Többen bírálták a Világbank szűkmarkúságát is. Amerikai szakértők szerint az elkövetkező tíz évben évi 18,6 milliárd dollár beruházás kellene ahhoz, hogy a közép- és kelet-európai átlagot – 100 főre 12 fővonal – legalább a jelenlegi spanyol szintre emeljék, amely 100 főre 35 fővonal. Ehhez képest 1991-ben mindössze 2,6 milliárd dollár beruházás volt.

Két király és két ellenség

BENEDEK ELEK

Valóban, Fráter György alakja messzire kimagaslott ama kor vezető emberei közül, de már arra ő sem volt elég erős, hogy az ország függetlenségét visszaállítsa. Az 1538-ik évben a két király békét kötött Nagyváradon. Békét a tényleges birtokállapot alapján. János is elismerte Ferdinándot koronás királynak, Ferdinánd is Jánost. A nagyváradi békeszerződés híre csakhamar eljutott a szultán fülébe, s ez nyomban készülődni kezdett a háborúra. Készült János király is.

A derék György barát 80 000 lovast szerzett össze, de Ferdinánd mindössze kétezer zsoldost küldött, jóllehet ötezret kértek tőle. A háború elmaradt, mert a szultán ezúttal Moldovában hadakozott, s ebből Ferdinánd nagy oktalanul azt következtette, hogy a szultán nem mer kikötni a hatalmas Habsburgokkal. Amikor megtudta, hogy János király házasodni készül, a házasság meghiúsítására minden követ megmozgatott. De a házasság mégis megtörtént, a magyarok nagy örömére. János király feleségül vette Zsigmond lengyel király Izabella nevű leányát, ezt a szép, fiatal, eszes leányt. Fényes ünnepségek közt folyt le az esküvő, ugyanekkor a bájos királyné koronázása is. Isten e frigyet egy év múlva fiúgyermekkel áldotta meg.

Erdélyben, Szászsebesen találta a hír János királyt fia születéséről. Erdélyben, hová nagybetegen ment le Budáról, hogy elcsendesítse az ellene szított felkelést. Mintha új erőt öntött volna izmaiba az örömhír, nem törődve súlyos betegségével, fölkapott a lovára s sebes szélnél sebesebben vágtatott a táborba, hogy maga jelentse híveinek a nagy örömet. De alig tíz nappal élte túl fia születését: 1540. július 18-án meghalt az utolsó nemzeti király. Még mielőtt Erdélybe indult, megeskette György barátot s Petrovics Pétert, aki rokona volt, hogy halála után Budát és Visegrádot, ahol a szent koronát őrizték, megtartják özvegye számára. A barát esküje némiképp megnyugtatta háborgó lelkét s halálos ágyán őrá, Petrovics és Török Bálint gondjára bízta feleségét és fiát. A derék barát, amíg lehetett, titkolta az utolsó nemzeti király halálát. Esküjéhez híven arra volt gondja elsősorban, hogy Buda az özvegy kezén maradjon. A szultánhoz követet küldött, s azzal nyugtatta meg, hogy János király meghalt ugyan, de fia született, az újszülött lép majd örökébe.

Közben a holttestet felvitték Budára, ahol tíz napig volt kiterítve. Az ország minden részéből zarándokoltak a népek az utolsó nemzeti király ravatalához, s tenger nép kísérte Székesfehérvárra. Itt temették el az utolsó nemzeti királyt, s vele a magyar nemzet önállóságát.

Még ravatalon feküdt az utolsó nemzeti király, s jelentkezett I. Ferdinánd ama részéért az országnak, mely János királyé volt. A derék György barát minden követ megmozgatott, hogy egyelőre maradjon minden a régiben, amíg Ferdinánd össze tudja mérni fegyverét a törökökkel. De Ferdinánd a becsületes tanácsra nem hallgatott. Azonnal birtokba akarta venni János király örökét, ám arról hallani sem akart, hogy ugyanakkor teljesítse a szerződés másik felét, adja vissza a Zápolyai jószágokat s gyűjtsön megfelelő haderőt a török ellen. Nagy elbizakodottságában azt hitte, hogy pár ezer emberrel elfoglalja Budát, kiveri onnét az özvegy királynét csecsemő fiával, s ráteszi a kezét az egész országra. És csakugyan el is indít néhány zsoldost Budának, de a vállalkozás balul üt ki. Másodszor is szerencsét próbál, mire megmozdul a szultán is, hogy megtorolja a békeszegést.

Az 1541-ik esztendő augusztus havában ér Budavára alá a szultán. Felüzen Budára, küldjék le a táborba a kis csecsemőt, János Zsigmondot, látni akarja őt: fiú-e, leány-e, mert Ferdinánd hívei azt a hírt terjesztették, hogy Izabella leánygyermeknek adott életet. Aranyos hintóba ültették a csecsemőt, kíséri két asszony, a dajkája, s három gyám, köztük az öreg Verbőczy István s egy sereg nagy úr. És a szultán fogadja kegyesen az érkezőket. Megnézi a csecsemőt, mosolyogva nézi, s meggyőződik, hogy csakugyan fiú. De közben visszavonul György baráttal s a többi urakkal tanácskozásra, s ott egyenesen tudtokra adja, hogy ráteszi a kezét Budára, mivelhogy az özvegy királyné nem képes a német ellen megvédeni. Lett erre riadalom az urak körében! A jó György barát hallani sem akart erről. Eddig is megvédte a magyar Budát, ezután is meg tudja védeni! S amíg azonban ezen vitáztak – s közben ebédeltek is a szultán asztalánál –, a törökök kisebb csapatokra oszolva felsétáltak a várba, mintha csak csudalátni mentek volna: hogy fest belül Mátyás király híres palotája. Délben hozták le a csecsemő János Zsigmondot a szultán sátorába, s alkonyatkor már török kézen volt Budavára! Most már a csecsemőt vihették vissza. De már nem kísérték annyian a várba, mint ahányan vele jöttek. Ott marasztalta a szultán a barátot, ott Verbőczyt s még több urat, és másnap megüzente a királynénak György baráttól, hogy költözzék Budáról egyelőre Lippára, neki és fiának adja Erdélyt és a Temesköztet, 10 000 forint évi adó fejében. Váradot, Fogarast, Kassát György barátnak, Temesvárt Petrovics Péternek, János király attyafiának – magának pedig megtartja Budát. Mint aki dolgát jól végezte, visszatért a szultán Konstantinápolyba, ám magával vitt egy magyar urat, Török Bálintot.

Most már nem egy pár ezer főnyi zsoldost, de hatvanezer embert indított Ferdinánd Buda ellen. Ebben a seregben tizennyolcezer magyar volt, a többi idegen. Német volt a vezér: Joakim nevű, iszákos ember, kit asszonykapitánynak csúfoltak, mivelhogy „véres kardot soha nem látott". Az asszonykapitány elvezette a sereget Pestig, s onnét csúfosan tért meg. Az 1543-ik esztendőben tört be Szulejmán s sorban foglalta el az útjába eső várakat s vidékeit: Siklóst, Valpót, Császmát, Pécset, Esztergomot s Tatát. A gőgös Ferdinánd tehetetlenül nézi a török hódítást: 50 000 aranynyal eszközöl ki másfél esztendős fegyverszünetet, majd 1547-ben ötesztendős békét köt a szultán, kinek Perzsiában akadt dolga – s ezzel a békekötéssel három részre darabolódott Magyarország! A három részre darabolódott ország külső képe ez volt: Ferdinánd kezén volt az anyaország 35 vármegyéje, Szlavóniából s Horvátországból egy-egy rész; János Zsigmondnak jutott Erdély s a következő vármegyék: Abaúj, Heves, Ung, Zemplán, Torna, Szabolcs, Külső-Szolnok, Arad, Békés, Csongrád, Zaránd, Temes és Szörény, részint egészben, részint a megye kisebb-nagyobb területe. Ami valósággal a török kezén maradt, ott török módra szerveződött a kormányzat.

A titokzatos Tamana XIV.

GYÖNGYÖSI GÁBOR

Az írott történelem magyar ellenes eljárásait természetesen hosszan lehetne sorolni. Nemcsak azokat a törekvéseket, amelyek a szájhagyományt legendának, kitalációnak, a népi fantázia szüleményének, már-már hazugságnak igyekeztek feltüntetni, de azokat is, amelyek írott történelmünket is kétségbevonták. Egy időben, - nem is tartott ez olyan rövid ideig- általános divat lett az írott magyar történelem alapdokumentumainak kódexeinek felülvizsgálata tartalmukat illetően, s azokat igyekeztek minél hátrányosabb színben feltüntetni. Hol osztályharcos, hol nacionalista szempontból bírálták felül még a gesztáinkat is, állítván, hogy azok vagy bizonyos földesurak érdekei szerint íródtak, hol annak érdekében másították meg a valóságot, hogy a velünk együtt élő népek, népcsoportok beolvasztását elősegítsék.

Talán legemlékezetesebb ezek közül a próbálkozások közül az Anonimus, a nagy Névtelen alapvető munkája körül kialakított és évekig tartó vita, amely végül teljesen hamisnak és történelmi szempontból abszolut használhatatlannak minősítette mindazt, amit Béla király jegyzője a magyarok történetével, származásával valamint honfoglalásával kapcsolatosan leírt.

Anonimus cáfolóit, bírálóit közben két nagyon fontos dolog egyáltalán nem zavarta. Nem zavarta az, hogy a névtelen mester mégis csak közelebb élt ahhoz a korhoz, amelynek eseményeit krónikába szedte, mint azok, akik majd ezer esztendő múltán okosabbaknak akartak látszani nála,- de az sem, hogy a környezetünkben kialakult úgynevezett utódállamok történészei Anonimusra, mint abszolut megbízható forrásra hivatkoztak valóban történelemhamisító állításaik igazolásában. A románoknak, szerbeknek, szlovákoknak igazán jól jött ez a módszeresen kialakított magyar elbizonytalanodás, hiszen a magyarok történetét úgy tudták húzni, nyúzni, nyújtani a maguk szája íze szerint, ahogy akarták. Így, Anonimustól eltulajdonítva lett, lehetett aztán magyar ellenes törekvéseik bizonyító eszköze, neve a Fehér ló mondája, Menumarout (Ménmarót-Ménrót) vagy Szvatopluk neve, s így lett minden Anonimus által említett város, hagy helységnév ősi román vagy szlovák helység. Hogy csak egyetlen példát említsünk ilyen vonatkozásban, a románok valamikor a 60-as. 70-es évek fordulóján Anonimusra hivatkozva kijelentették, hogy Szatmárnémeti város 1000 éves. Mivel abban az időben a magyarok éppen Augsburg környékén, a Lech mezején, vagy Bizánc falainál kalandoztak és fosztogattak, nyilvánvalóan nem foglalkozhattak város alapítással, s különben sem voltak békés városalapító földművelő, vagy kereskedő népek, hanem valami vad ázsiai hordák, akik nyereg alatt puhították a húst, s közben leigázták a románok szép Satu Mareját. Az, hogy a románokat egyáltalán nem zavarta a névtelen által Zotmárnak emlegetett helység nem román neve, nem is érdekes. Az, hogy a városnak az 1890-es népszámlálásig egyáltalán nincs említhető román történelme – akkor is mindössze egyetlen lakosa vallotta magát románnak – szintén nem érdekes.

Érdekes az lehetne – és nyilván ezen kellene elgondolkodni, hogy miért nem emelte ez ellen a nyilvánvaló hamisítás ellen egyetlen magyar történész sem fel a szavát, – ha már a magyar állam érthetetlen, de legalább magyarázható okokból nem tette. Sőt, azt sem ejtette ki a száján egyetlen illetékes sem, hogy hát elvtársak, hogy van az, hogy Anonimustól ellopott nevű ezer éves ősi román város van ezen a vitatott földdarabon, de magyar város nincs a mai napig? Római alapítású persze van, de arról mi igazán nem tehetünk,– hogy azokat a románok egyelőre még nem tartják a magukénak. Persze, ha Anonimuson kívül akármilyen régi román szláv dokumentumban meg tudnák mutatni akármelyik magyar város nevét, – akár a Szatmárét is – akkor bizonyára gondolkodás nélkül jogot formálnának rá.

(folytatjuk)

Sáskajárás Romániában

Bukarest (MTI) – Hatalmas sáskarajok lepték el a romániai Szatmárnémeti megye határmenti falvainak szántóit. Az ITAR-TASZSZ szerdai beszámolója szerint a falánk rovarok, amelyek rajai korábban Magyarországon pusztítottak áthúzódtak a szomszédos ország délnyugati körzeteibe is. A helyi sajtó jelentése szerint a fiatal példányok néhány nap alatt ivaréretté váltak, s gyorsan elszaporodnak. A parasztok és a növényvédelmi hatóság szakemberei eddig még nem kerültek szembe hasonló problémával, s most rendkívüli erőfeszítésekkel próbálják kiirtani a „jövevényeket" és megmenteni a termést.

Túlélte rákos megbetegedését sokak kedvence Olivia Newton John. Most az Aranyparton lábadozik, egy delfinnel játszadozik, s közben már legközelebbi Los Angeles-i koncertjére gondol, amelyen a közeljövőben már fellép.

Hernyó pusztít a Kárpátokban

Ungvár (MTI) – Míg Magyarországon sáskajárás pusztított, a Kárpátokban a hernyók okoznak szinte felmérhetetlen károkat. Szolyva környékén a hegyoldalakon csaknem 200 hektáron nem csak az áfonyabokrokat, hanem szinte minden növényt lerágtak a kártevők. A növényvédelmi szakemberek egyelőre tanácstalanok, nem tudják milyen hernyófajtával állnak szemben, milyen fegyverrel védekezzenek ellene. A néhány centiméter hosszú sárgásbarna színezetű hernyófajtát tavaly ősszel észlelték először a hegyi pásztorok, az idén pedig a tavasz végén jelentek meg és egyre nagyobb területen terjednek el.

Torta tervezés Párizsban

(MTI) – Első ízben kínál megvételre formatervezett tortát a híres párizsi delicatesse üzlet, a Fauchon. Az ismert francia formatervező, Yann Pennor, aki eddig tartósabb javakat – étkészleteket, különféle asztali díszeket és földalatti garázsokat jelölő táblákat – tervezett, most a Fauchon főcukrászával együtt háromszögletű csokoládétortát tervezett. A torta jellegzetessége – és egyben névadója is – egy, a művész által szándékosan aszimmetrikusan elhelyezett szem cseresznye.

Heroincsempészet – Bulgária vezet

Szófia (MTI) – Bulgária az idén eddig több heroint foglalt már le, mint bármelyik más európai ország – jelentette be Margarita Jeftyimova, a bolgár vámszervek kábítószerosztályának vezetője. A balkáni országok hatóságai eddig 271 kilogrammnyit koboztak el a drogféleségből, ami máris 70 százalékkal több, mint tavaly egész évben.

Az oldalt összeállította: Gyöngyösi Gábor

Pócsik István szobrán

A Kárpátok régió pályázata

Debrecen (MTI) – A Kárpátok Eurorégió Interregionális Szövetség főtitkára – Adam Peziol – nemzetközi versenyfelhívást tett közzé a magyar, ukrán, lengyel és szlovák határmenti területek kezdeményezésére létrehozott Kárpátok Eurorégió szimbólumának megtervezésére. A pályázatra professzionális művészek és tervezők versenymunkáit várják. Az elkészült jelképeket szeptember 15-ig lehet elküldeni az Eurorégió titkárságára, vagy szeptember 1-ig kell eljuttatni a Régiótanács magyarországi tagjainak (Virágh Pál köztársasági megbízott, 4024 Debrecen, Piac u. 54. ; Medgyesi József, a megyei közgyűlés elnöke, 4400 Nyíregyháza, Hősök tere 5. ; Csoba Tamás polgármester, 3525 Miskolc, Városház tér 8.)
Az elkészült jelképeket titkosan kezelik, a versenyfelhívás első helyezettje díja 1.000 dollár.

Spanyol papok boldoggá avatása

Vatikánváros (MTI) – II. János Pál pápa kedden boldoggá avatott 31 katolikus papot, apácát és hívőt, akiket a köztársasági erők gyilkoltak meg az 1936-39-ig tartó spanyol polgárháború idején. A pápai dekrétum „a hittel szembeni gyűlölet" áldozataivá nyilvánította őket – jelentette a Reuter hírügynökség.
A szentatya 1983 óta a polgárháború 200 áldozatát avatta boldoggá. Franco tábornok 1975-ben bekövetkezett halála után VI. Pál pápa politikai megfontolásokból megszakította a spanyol polgárháború áldozatainak szóló tiszteletadást. A diktátor ellen harcoló köztársaságiak a polgárháború alatt közel 7000 római katolikus papot, szerzetest és apácát öltek meg.
A boldoggá avatás bírálói arra emlékeztetnek, hogy a spanyol klérus annak idején nyíltan támogatta a kormányellenes jobboldali felkelést, amely a polgárháború kirobbanásához vezetett. A bírálók szerint mindkét oldalon történtek atrocitások, és a gyilkosságok inkább politikai okokra vezethetők vissza, mintsem vallásiakra.

Michalengalo-rajz rekordösszegért

London (MTI) – Rekordösszegért, 4,2 millió fontért kelt el egy londoni árverésen Michelangelo egy rajza, amelyet több mint 150 évig nem láthatott a nagyközönség – közölte a Christiels aukciós ház.
„A szent család és a gyermek keresztelő Szent János útban Egyiptomba" című kréta- és tintarajzot egy ismeretlen magángyűjtő bocsátotta árverésre. A tulajdonos mintegy 3,5 millió font bevételre számított.
Szakértők szerint a kép technikája rendkívül bonyolult. Mint elmondták, Raffaello 1984-ben elárverezett „Férfi arca és keze" című tanulmánya óta ez a műalkotás kelt el a legmagasabb áron. A szóbanforgó Michelangelo-rajzot utoljára 1836-ban állították ki, majd Dr. George Goldner, a malibui (Kalifornia) Getty Múzeum rajzszakértője vásárolta meg.

Külhoni magyar művészek tárlata

Makó (MTI) Megnyílt a Makói Művésztelep kiállítása, a város József Attila Múzeumában.
A tárlaton 17 külhoni – erdélyi, vajdasági, kárpátaljai magyar nemzetiségű – művész szerepel alkotásaival. A mintegy 70 festmény, grafika, faragás és kerámia zömét a Makói Művésztelepen, a Maros-parti város vendégszeretetét élvezve készítették. Ezen kívül otthon készült alkotásaik legjobbjait is elhozták a művészek. A tárlat augusztus 20-ig fogadja a látogatókat.

A nemzet és ősi turulja

PÓCSIK ISTVÁN

Amikor a Kazinczy Ferenc Társaság 1986 évi közgyűlésén, 1987 márciusában, Sárospatakon – a költségek miatt hosszúra nyúlt a vita az alsóregmeci Kazinczy-emlékjel tervezése és megvalósítása ügyében – felajánlottam, hogy azt díjtalanul elkészítem.
Akkor még gondolni sem mertem arra, hogy ez az út vezet az ország második világháború utáni első turulszobrának elkészítéséhez.

A bátor tanácselnök

Mikóháza és Alsóregmec közös tanácsot tartott fenn, s az építmény helyének kitűzése után, a görög katolikus parókián tette fel a kérdést többünknek a tanácselnök, Emri József: nem tudnak valahol egy hányódó turult? Pincében, padláson, elásva...? Nekünk kellene Mikóházára. Volt egy, de az ötvenes években egy próbarendőr teljesen szétlőtte. Megvennénk. Természetesen senki nem tudott eldugott turulról, mígnem valaki azt javasolta, bízzon meg engem az elkészítésével. El meri vállalni? El. Fel meri tenni? Fel. Nagy bátorság kellett ehhez 1987-ben. Az emlékjel 1987-ben, a turul, 1988-ban készült el.
Fénykép nem volt a régiről, habár valamikor volt képes levelezőlap is róla, de hosszas kutatás után sem került elő. Gyermekkorom emlékei között kutattam a turulszobrok után, fel is villant homályosan egy pár, de ez mint emlék használhatatlan volt és vajmi kevés egy alkotáshoz. Könyvtárak, levéltárak, fényképek és az ornitológia következett. A negyven éve nem tanított, elhanyagolt, szinte eltemetett téma után meglehetősen nehéz volt a kutatás (a források jó része zúzdába került, tiltott anyag volt), de eredményes.

A turul és a monda

Ha valaki megkérdezné tőlem ma, hogy van-e, látható-e ma turulmadár, azt válaszolnám, hogy van, látható, csak most nem úgy hívják. Nem turul a neve, hanem sólyom. A sólymok (Falcó-k) népes családjához tartozik, s a legújabb ornitológiai kutatások szerint nem más mint a Közép-Ázsiai Sólyom. Ez tulajdonképpen az őshazai sólyom. Hazánkban jelenleg a Kerecsen, a Vándor és a Kaba sólyom él = -cherrug, – pregrinus, – subbuteo). Ez a bátor, gyors, támadásban és zsákmányszerzésben pontos, az egekig szárnyaló madár – mely kicsinyei nevelésében, védelmezésében is példamutató – méltán nyerte el a természeti népek tetszését, bámulatát. Az ázsiai népeknél ma is, különösen Északon, a sámánok „istenségek" üzenethordozóiknak tartják, s a lélekvándorlásban magukat látják és hiszik a turulban. Ez, az egek magasságából a földre üzenetet hozó szent madár akkor és ma is, isteni jelkép a rituális tárgyakon, de a mindennapi használati eszközökön is.
Teljesen téves tehát az a korábbi elmélet, hogy a turul sas, vagy sólyom, esetleg karvaly és neve az astur, asturisból ered, mondván: innen vette a magyar, találkozván portyázásai során római hadakkal, amelyek asturt, sast hordtak lándzsáikon, zászlajukon. Az más. Az a római sas. Igazságtartalmúbb a török toghrul szóból eredő magyarázás, mert velük élt együtt a magyar, mint az őshazai türk-kazár birodalom közösségi tagja. A turul tehát az őshazában lett a magyarok szent madara. Bizonyítja az ősi monda: Emesének, Álmos vezér anyjának sátrában, éjjel megjelent a turul. „megtermékenyítette" őt, s így hangzott az isteni szózat: ivadékaidból nagy vezérek és híres királyok születnek majd, de nem itt, nem ezen a földön.
A besenyőktől zaklatott, akkor fekete zászló alatt vonuló Álmos vezette törzsek hittek a szent madár jóslatának, bíztak az új hazában és talán ez is tartotta össze őket. A szózat beteljesedett. Ez a törzs Árpádtól, 23 királyt és négy fejedelmet adott a hazának az Árpádház kihalásáig, 1301-ig.

A Budai-vár kitárt szárnyú, kardot markoló turulja

Ahol a turul, ott a vezér

A morvák, frankok, bolgárok elleni sikeres és tudatos harcok is bizonyítják, hogy a magyarok készültek a Kárpát-medence elfoglalására, melynek kezdete a 895. év. Száz évig tartott amíg a törzsek elfoglalták az új hazát. A száraz, szeles sztyeppék után ez volt maga a „kánaán".
Bíborban született Konstantin írja Árpádról, Álmos fiáról, hogy „azt mint tekintélyesb észre, tanácsra, s vitézségre nézve igen jeles és fejedelemségre alkalmas férfiú vala". Kézai Simon: „Ethele (Atilla) király címerén, melyet tulajdon pajzsán szokott volt hordani, koronás fejű madár vala ábrázolva, amelyet magyarul turulnak hívnak, mert azt a címert hordták volt magukkal a hunok mindég a hadban Gyeics (István) vezér idejéig."
Így már teljesen világos tehát, hogy a magyar nem zsákmányolta a turult, hanem a közös harcok idején a turul vezette őket. Nem csak a pajzsot díszítette turul, hanem a vezér sátrát is ékesített úgy, hogy annak tetején állt. Könnyű volt tehát felismerni a vezér sátrát. Az egész nemzet, s mondhatjuk az ország címerül használta a turult akkor is, amikor az új haza már száz éve szervezett volt.
A magyarság a pusztaszeri vérszerződéssel vált szervezetté. Közös törvényeket alkotott, egy zászló alatt élt és vonult hadba, az Árpádok háromszögletű vörös zászlaja alatt, amelyen ott díszlett a turul. Így lett Árpád, a turul nemzetség fia, első fejedelmünk.
Már régen megpihent a magyar, de a törzsi emlékek tovább éltek, ha másként nem, titokban, esetleg süvegeken, kalpagokon, ha szerényen is, de egy turul, vagy sas toll ékeskedett. Szerette és tisztelte a magyar a sast is, s talán később már nem is tett olyan nagy különbséget a sólyom és a sas között. Ásatások alkalmával kiderült, hogy némely csontját felfűzve, nyakba akasztva is viselték, isteni erőt tulajdonítva annak. Erdély címerében viszont most is ott áll a fiatal turul, ám ez a címer ma nem használatos.

A trónfosztott turul

Gyeics, István 995-ben felvette a keresztény vallást, s törvényeket hozott annak elterjesztésére. Lényegében ekkor szűnt meg a turul „országcímer" lenni. Erre utalt Kézai is.
A pogány magyarok megkeresztelése is – kevés kivétellel – lassan haladt. A tiltakozó magyarsággal próbálták feledtetni addigi hitét, táltosait és a szent turult. Nem volt könnyű titokban tovább folytatták a régi vallás rituális szokásait, gyermekeiknek pogány neveket adtak.
Kétségtelen, hogy a már fejlett, keresztény Európában alig maradhatott volna meg a harcoktól már elszokott, letelepedett és állattenyésztéssel, földműveléssel foglalkozó magyarság régi hitében. Korábban megromlott a viszony a görögökkel és Ottó német császárral is, aki közben úgy fogta harapófogóba a Kárpát-medencét, hogy Bizáncból nősült. Nem maradt más hátra, mint kibékülni mindkettővel, s mert István Ottótól tartott jobban, tőle püspököt és papokat kért, s ezzel nyitotta meg az utat a latin szertartású hittérítők előtt. Az új hit pedig nem tűrte meg a régit. Az országot el kellett fogadtatni Európa népeivel, vagy megsemmisítik azok. Csak a keresztény vallás felvételével maradhatott meg a haza.
Ottó, Gyeics hercegnek, turulja helyet lándzsát adott, s ezzel európai keresztény fejedelemnek ismerte el. Engedélyt adott neki, hogy a lándzsát, mint a hatalom jelképét, maga előtt vitethesse, mint ahogyan azt a császárok előtt viszik.
Gyeics azonban, nehogy el kelljen ismernie a császár fennhatóságát az ország felett, a pápától, Sylvestertől kért koronát, amit Astrik apát még abban az évben, 1000-ben meg is hozott, a kettős kereszttel együtt. A pápa ugyanis apostoli címmel is megajándékozta őt a hittérítésben elért jó eredményeiért. A kettőskeresztet pedig az apostoli kereszt.
Így koronázzák meg 1000-ben Istvánt, első királyunkat.
A három jelkép, a lándzsa, a kettős kereszt és a korona keresztény államiságunk első címere is.
Az ősi hitet azonban nem lehetett sem rábeszéléssel, sem rendeletekkel, törvényekkel kigyomlálni egyik napról a másikra.
A Békés megyei Vata a turul alatt szított hatalmas, országos lázadást a pogány hit mellett. Templomokat rombolva, papokat, főpapokat gyilkolva (Gellért püspök) vonult át az országon. András király (1046-1060) ezek után parancsban adta ki: a pogánysággal mindenki hagyjon fel, térjen vissza a Krisztus-hitre, címen. Vata fia, János, béla királyt arra kérte (1060-1063): állítsa vissza a pogányságot.
Béla három nap gondolkodási időt kért, ezalatt rendezte seregét és leverte Jánost. Bélára rövidesen rászakadt egy háztető, így halt meg. A pogányok, János és táltosuk átkát látták ebben beteljesedni. Béla egyébként még életében elrendelte, hogy a vásárnapokat (vasárnap) tegyék át szombatra. Így nem lehetett kifogás a templomból való távolmaradásokra. A turul és a velejáró hit, egyébként is ellentétes volt a kereszténység tanításaival, s így évszázadok alatt lassan feledésbe is merült. A XII. században, az írásbeliség kezdetén már semmilyen hivatalos címeren, vagy pecséten nem láthatjuk a turult.

(folytatjuk)

Pócsik István levele a miniszterhez

Dr. Für Lajos úr
Magyar Köztársaság
Honvédelmi Minisztere részére

Kedves Miniszter Úr!

Tudom, hogy miniszteri és politikai elfoglaltsága miatt terhelem írásommal, de felbátorodva a szikszói találkozásunkkor tanúsított közvetlen, emberi megnyilvánulásán, mégis Önnek, mint honvédelmi miniszternek és történésznek küldöm meg „A nemzet és turulja" című tanulmányomat. Úgy tapasztaltam, hogy a fiatalság egyáltalán semmit, vagy nagyon keveset tud a turulról és az ezzel kapcsolatos dolgokról. Arra gondoltam, hogy az Ön által vezetett minisztériumnak nemcsak joga, hanem kötelessége is lenne, hogy a művelt ifjúság ismerje a turultörténetet, mivel ez nagyban hozzájárulhat a hazafias és honvédelmi neveléséhez.
Ez a legkisebb anyagi feltételekkel is elérhető, azáltal, hogy az általam megírt tanulmány valamilyen oktatási, nevelési anyagként, segédanyagként a honvédségnél, fegyveres erőknél, testületeknél, oktatási, nevelési célra felhasználható.
Kedves Miniszter Úr!
Már régebben dolgozom a mai kort, a békésebb körülményeket kifejező turulábrázolási módon, s ezt az alkotást rövid időn belül manuálisan is befejezem.
Lényege, hogy a turul ugyan kitárt szárnyú, szárnyai azonban „kotlós"-szárnyakra emlékeztetnek, sátrat emelnek védelmül a magyarság fölé. Nem harci, támadó pózban áll, hanem óvó, védő madár, kard és szablya nélkül. Méltán lehetne ez az egyetemes magyarság békés akaratát kifejező világszimbólum is.
Elkészültéről majd tájékoztatom Önt.
Kedves Miniszter Úr!
Türelemmel várom válaszát.

Őszinte híve:
Pócsik István
Szobrászművész

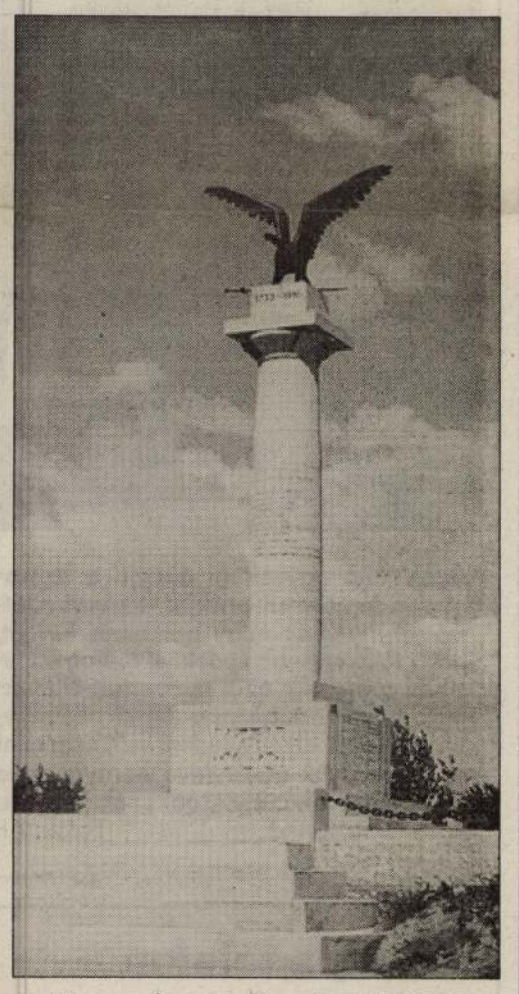

A 34-es gyalogezred turulos, felújított emlékművén Szikszó határában már Pócsik István alkotása áll — Fotók: ÉM archív

A miniszter válasza

Pócsik István úr
szobrászművész
Miskolc

Tisztelt Művész úr!

„A nemzet és turulja" című tanulmányát megkaptam, köszönöm.
A tanulmányt – oktatási és nevelési segédanyagként történő – hasznosítás céljából megküldtem Holló József ezredes úrnak, a HM Oktatási és Tudományos Főosztálya vezetőjének.
Tájékoztatását, a mai kort kifejező turul elkészültéről érdeklődéssel várom.

Tisztelettel:
Dr. Für Lajos

KÖNYVISMERTETÉS

AZ EGYHÁZTÖRTÉNET FONTOS!

Hittankönyveink sorát teljesebbé teszi Benke György: Egyháztörténelem korszakokban és személyekben című hittankönyve. Éveken át hiányzott egyháztörténeti tankönyv. György Antal, Akikre nem volt méltó a világ (1990) című hittankönyve ugyanis hamar elfogyott. Ugyanilyen kelendő és számos helyen bevezetett Benke György könyve. Általános iskolák hatodik és hetedik osztályában, illetve a hatosztályos gimnázium első, illetve harmadik osztályában legalkalmasabb beilleszteni a tanítás anyagába, a tantervbe.

28 tanítási egységet találunk a könyvben a következő címekkel, tehát heti két órára tervezve: 1. Az egyház megalakulása. 2. A keresztyének üldözése. Antiochiai Ignatius. 3. Augustinus. 4. Remeték és szerzetesek. 5. VII. Gergely pápa. 6. Assisi Ferenc. 7. Husz János. 8. Luther Márton. 9. Zwingli Ulrik. 10. Kálvin János. 11. Anglia reformációja. Crammer T. és a puritánok. 12. Skócia reformációja. John Knox. 13. A francia reformáció. A hugenották. 14. Dévai Bíró Mátyás. 15. Szegedi Kiss István. 16. Huszár Gál. 17. Károli Gáspár. 18. Szenczi Molnár Albert. 19. Bocskay István. 20. Bethlen Gábor. 21. I. Rákóczi György. 22. Lorántffy Zsuzsanna. 23. A gályarabok. 24. Ráday Pál. 25. Szikszai György. 26. Molnár Mária. 27. Belmisszió és evangélizáció. 28. Egységtörekvések az egyházban. – Kitűnik ebből a címsorból, hogy a katechéta, az egyetemes és magyar egyháztörténet folyamatát a maga összetartozásában tudja tárgyalni. Kisebb-nagyobb korszakok összefoglalását célszerűen tervezheti. A história nevekre, színhelyekre, eseményekre, folyamatokra, azaz adatokra épül. Mind ezeket a szerző szakszerűen, szabatosan szerkeszti az ismertetésre kerülő egységekben. Gördülékenyek, frissek maradnak a fejezetek. Közvetlen, oldott, társalgó típusú órafeldolgozást kapunk a Sztárai Mihályról szóló fejezetben. A tanulók figyelmének felkeltése, ébrentartása minden tárgynál, de különösen a históriánál fontos. Csak jó olvasottsággal, az anyag biztonságos ismeretével lehet mind a tájékoztatást, az anyag rögzítését, a tanítás hatékonyságát elérni.

Az iskolai történelemtanítás és az egyháztörténet tanítása néhány ponton érintkezik. Ezeket különlegesen is erősíteni kell, akár az ókorról, középkorról legyen szó. Husz János ismerete jól alapozza a reformációt. A bibliafordítás az igehirdetés, az istentiszteleti élet, a sákramentumok, az éneklés megújulását kezdeményezi a misszió kezdő szakaszában, és megújítja a reformációban és az egyház-ébresztő evangélizáló, építő korszakaiban. Mindezt Európa nagy nyelvi területen sikeresen rajzolja meg Benke György.

A gyülekezeti életben is szükség van az egyháztörténet megismertetésére. Ez számos gyülekezetben hiányzott az elmúlt évtizedekben. Olykor-olykor a nagy jubileumok: Luther, Zwingli, Kálvin, Bethlen Gábor, Bocskay István és mások esetében hangzott el ismertetés, emlékeztetés és egy-egy könyv kézbeadása. Gyülekezeti sorozatokat is lehet ennek az egyháztörténeti tankönyvnek segítségével tartani, négy-hat egységre tervezve az év különböző szakaszaiban.

A könyv kiadását a Borsod-gömöri Egyházmegye támogatta. Ára 40 Ft., megrendelhető a tiszáninneni Püspöki Hivatalban (3501, Miskolc, Pf. 155). – A könyv második kiadása is készül.

Dr. Szőnyi György

KÓRUSKÖNYV

A szó sajátos értelmében *„kóruskönyvet"* kaptunk kézbe. Engi István: Karvezetők kiskátéja címmel állította össze ezt a kötetet, amely a Bíbor Kiadó (Miskolc) gondozásában jelent meg 292 oldal terjedelemben. Nagy érdeklődéssel lapozunk bele a könyvbe és szántjuk végig a tartalomjegyzéket. A bevezetésben vallomást találunk a karvezető elhivatottságáról és munkájának emésztő odaadással folytatott véghezviteléről. Engi István ötven éven át vezetett kórust és ennek tapasztalatait lendületesen adja közre a ma és holnap karvezetőinek.

A felkészülés felejthetetlen éveire emlékezik vissza a Miskolci Evangélikus Tanítóképző öregdiákjaként a szerző, megelevenedik a miskolci diákélet, az iskola sokoldalú képzése, nevelői munkája és az ifjúságot lendítő erővel tanító tanárok odaadása. Részletesen olvasunk az ének- és zenei képzésről, annak mind elméleti és alkalmazásra késztető gyakorlati folytatásáról. Az ének és zenetanár Nagy József avasi lelkipásztor volt, aki a tiszáninneni lelkészi kórust is alapította és vezette. A kántortanító képzés éppen az énekkarok vezetésére szóló felkészítéssel népszerűvé tette a tanítót. Az orgona mellett ugyanúgy *„magas tisztség"* volt a feladata, mint az iskolában, a tantermekben és különleges helyzetében a kórus vezetése.

Betekintést kapunk az énekkarok szervezési, felvételi, gyakorló és előadói munkásságába. Minden községben igyekeztek énekkart fenntartani. Az énekkari tagság rangot jelentett a községekben, mivel a kórusélet fegyelmezettséget követelt. A próbák rendje az alapszabályokban pontosan rögzítve volt. A hanyagság és lazaság humoros kritikáját is megtaláljuk tizenkét pontba foglalva a kötetben. – Különös részletességgel jegyzi fel Engi István a mezőkeresztesi énekkar élén folytatott munkásságát 1856-ban alakult a mezőkeresztesi énekkar éneklő társulat. Az államosítás során a kántortanítókat áthelyezgették és az évszázados kórusélet szép kertjeit széttaposták ezek az intézkedések. A mezőkeresztesi énekkar együtt maradt a termelőszövetkezet keretében, hiszen tagjai a mai napig legnagyobbrészt gazdálkodók. Fontosnak tartja a szerző az énekkarok történetének megírását, kevés jegyzőkönyv maradt fenn. Dr. Szőnyi György: Himnológiai gyűjtemény c. összefoglaló kötetében hatvankilenc énekkar történetét gyűjtötte össze, az alapítás, alapszabály, karvezetők, a repertoár, előadási alkalmak figyelembevételével a megmaradt dokumentumok, zászlók, énekkari versenyek díjai és fényképei számbavétele. Napjainkban igen visszaesett a kórusok száma. Ezért különlegesen is fontos a bátorítás, a tapasztalt tanácsadás és a lelkes bizalomkeltés. Engi István Zsuzsanna lányának dedikálja kötetét, aki Miskolcon és a megyében kimagasló munkát folytat az énektanításban, kórusvezetésben és szakképzésben.

Csaknem 200 kottát találunk a kötetben. Gazdasági választék az énekkarok számára. Népdalcsokrok: Kossuth-

dalok, Kuruc dalok, Tiszai dallamok, Este a fonóban, Aratási népdalok, Betyárdalok, Borsodi csipkelődős, Dunántúli dalok stb. Előadásra ajánlott művek bő tára régibb és újabb szerzőktől. Megyénk területéről kiemeljük Lajos Árpád gyűjtését, de megtaláljuk Bartók, Bárdos, Kodály darabjait is. A gyors áttekintés után lapozgató elmélyedésre indít a kottaanyag, előadási elhatározást ösztönözve.

Jelentős gazdagodás Engi István kötete. Barsi Ernő, Béres János borsodi tanító, Lajos Árpád, Nemcsik Pál munkássága után jelzi tájunk kincseinek gazdagságát mind a dalokban, mind a kórusok nagyrahivatottságában.

Dr. Sz. Gy.

HÍREK

Újszászy Kálmán Emlékkönyv készül. A Kazinczy-társaság 1995 március 25-én tartotta 10. közgyűlését a sátoraljaújhelyi Kazinczy Múzeum termében. Beszámolót tartottak a múlt évi rendezvényekről, könyvkiadásokról: Fehér József múzeumigazgató elnök, Juhász Istvánné titkár, Kissné Nagy Zsuzsa és Ványay László. A folyó évi tervek ismertetése során dr. Kováts Dániel elnökségi tag – mint a sikeres sorozat szerkesztője – beszámolt a SZÉPHALOM 7. kötetének előkészületeiről. Ez évben – a Társaság első tiszteletbeli tagjáról megemlékezve – Újszászy Kálmán Emlékkönyvként fog megjelenni. A szerkesztés munkájában Balassa Iván dr. professzor és Szentimrei Mihály közigazgató is részt vesznek.

A közgyűlésen részt vett Rádóné Gyárfás Ildikó, a megyei önkormányzat alelnöke is. Felszólalásában elismerését fejezte ki a Kazinczy Társaság értékes kulturális tevékenységéért, helyeselte az Újszászy Kálmán Emlékkönyv tervét és annak a reményének adott kifejezést, hogy sikerül megteremteni a kiadási feltételeket is.

A megüresedett tiszteletbeli tagsági helyre az elnökség javaslatára egyhangúan dr. Szabó Lajos ny. theológiai professzort választották meg. Szabó Lajos jelentős szépirodalmi, néprajzi és egyháztörténeti munkásságát dr. Kováts Dániel ismertette. Az új tiszteletbeli tag a megtiszteltetést megköszönve elmondta, hogy még pataki diákkorában került kapcsolatba a hajdani kassai Kazinczy Társasággal, amidőn annak Zempléni Árpádról kiírt országos pályázatát sikerrel elkészítette.

A közgyűlés megtekintette a *„A hely szelleme"* című, a Kazinczy emlékhelyekről készült kisfilmet. A Dombóvári-kvartett előadásában meghallgatta Lavotta most megtalált zeneművét és megkoszorúzta a névadó Megyeháza udvarán levő szobrát. (**t.i.**)

Orbán Zoltán ny. lelkipásztor *„Ama nemes harcot megharcolta, futását elvégezte, a hitet megtartotta"* (II. Tim. 4:7). Nyíracsád, Börvely, Nagyhalász, Tiszarád, Vasmegyer, Edelény-Borsod, Lak, Tomor, Szakácsi volt lelkipásztora, türelemmel viselt betegségben, életének 77. esztendejében csendesen elhunyt. Temetése 1995 március 7-én volt a Deszka templomban.

Köveshegyi Ferenc ny. lelkipásztor 100 éves. *„Főtiszteletű Püspök Úr! Századik életévemnek betöltése alkalmával részemre küldött, Istenünknek a múltért hálát adó, s még a jövő életidőre erőt kérő köszöntését nagy meghatottsággal köszönöm. Én is kérem Istenünk áldó-kegyelmét Ft. püspök úr s a kerületi főgondnok úr életére, valamint egyházkerületünk minden tagjának s a pataki diákok életére. Mély tisztelettel és szerető hittestvéri köszöntéssel, Budapest, 1995 január, Köveshegyi Ferenc."*

Pócsik István miskolci szobrász, életének 61. évében – 1994 augusztus 28-án – súlyos betegségben a Szent Ferenc kórházban elhunyt. Dr. Mészáros István püspök temette szeptember 10-én az avasi temetőben.

1933-ban született Debrecenben és iskolai tanulmányait is ott kezdte, majd azok végeztével tisztviselőként megbecsült, vezető állást töltött be, de polgári állása mellett képzőművészeti tanulmányokat is végzett és különösen a szobrászat területén ért el maradandó sikereket. Mint a Kazinczy Ferenc Társaság tagja, domborművet készített a költőről, mely Alsóregmecen látható. Ő készítette a Szikszó-Onga közötti – a II. világháborúban megsemmisített – emlékoszlopra a Turul madarat, valamint keze munkája a Sárospatak-Kassa történelmi útvonal mellett álló mikóházi Turul madár is. Úgy tudjuk, hogy harangöntésben is részt vett barátainak társaságában, de készített emlékplaketteket is, ezek közül különösen jól sikerült a Kazinczy-plakett, mellyel a Társaság tagjai közül a kiemelkedő tevékenységet jutalmazta. Fia és unokái Debrecenben élnek.

t. i.

ANYÁK NAPJA

Gyermekkoromban adta az indítást az édesanya köszöntésére egy amerikai nagyvárosban, Philadelphiában egy kis tanítónő. Széttöredezett családban, cserbenhagyott anyáknak szólt először ez a megemlékezés. Boldog az a gyermek, aki édesanyját édesapjával együtt köszöntheti a májusi vasárnapon.

Az ötödik parancsolat évezredek óta fényesen tartja ezt a szoros kapcsolatot a gyermekek és szülők között. A sokoldalú szeretetre válaszolni kell elmondott szavakkal, csókkal, virággal, verssel és hálaadó imádsággal.

A fekete kenyér és a Füstbe ment terv Petőfi Sándor gyermeki ragaszkodását fejezi ki. Ma is így kell fogadnunk édesanyánktól a fekete kenyeret, mert jobb az, mint máshol a fehér.

Petőfi Sándor: Fekete kenyér

Miért aggódol, lelkem jó anyám,
Hogy kenyeretek barna, e miatt?
Hisz meglehet: ha nincs idehaza,
Tán fehérebb kenyérrel él fiad.

De semmi az! csak add elém, anyám,
Bármilyen barna is az a kenyér.
Itthon sokkal jobb ízű énnekem
A fekete, mint máshol a fehér.

Pócsik István nyomán

Sárospataki Ref. Lapok 1995/1

Géza POGÁNY, artiste peintre, est né en 1927 en Hongrie. Jusqu'à présent, il a déjà exposé trois fois à Budapest.

C'est un artiste doté d'un esprit curieux qui ne se contente pas des apparances qui s'offrent aus yeux; son regard scruteur s'attache à pénétrer au fond des choses. Aussi était-il attiré d'abord par les études scientifiques: avant de s'inscrire à l'École Supérieure des Beaux-Arts, il avait fait des études à l'Université Polytechnique.

Comme peintre, il est aussi bien attiré par les sujets grandioses qui préoccupent notre époque, comme l'espace et les planètes que par les menus phénomènes de la vie. Il se plaît particulièrement à représenter le flamboiement du feu, le scintillement de la braise, l'irisation de l'agate, les couches minces des minéraux, les reflets argentés des cristaux. Le secret de son art réside à réunir en juste proportion la vision pittoresque et la réalité structurale des choses.

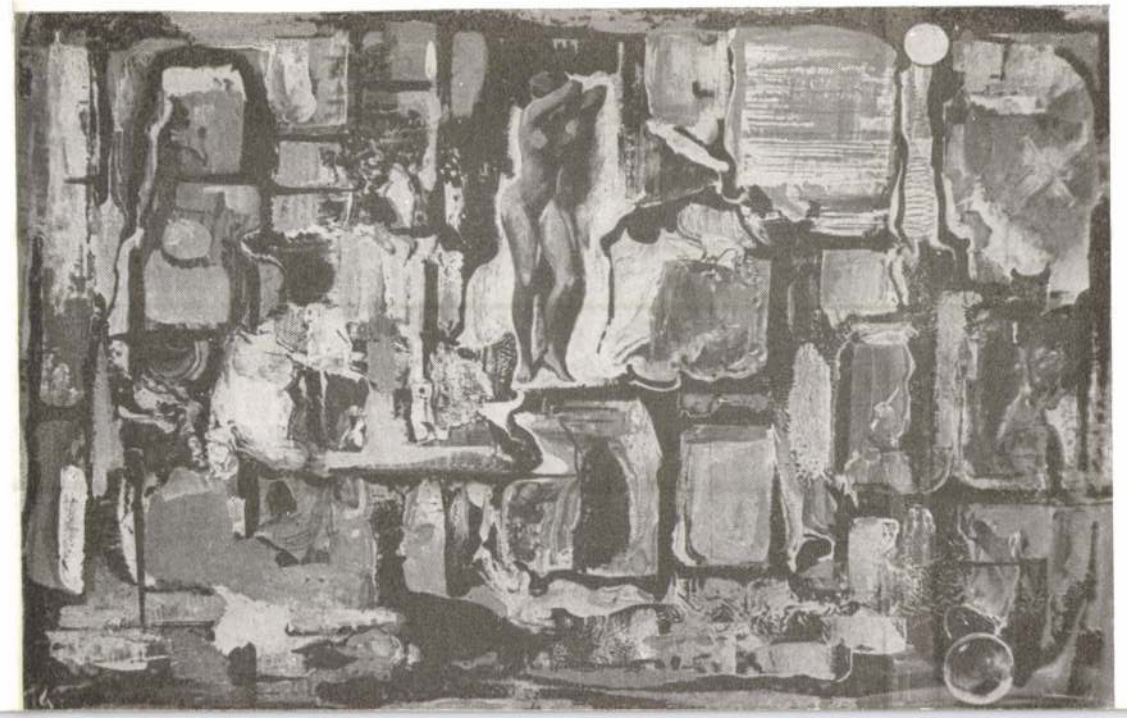

Nous sommes convaincus que la voie où Géza POGÁNY s'est engagé, ne manquera pas de lui faire de merveilleuses découvertes.

BUDAPEST, LE 2. SEPT. 1965.

DR. ÉVA BODNÁR
CONSERVATEUR DU DEPARTEMENT DE PEINTURE DE LA GALERIE NATIONALE HONGROISE

Photo BERKE

1. Dernier jugement
2. Moritzburg
3. Lac du Balaton
4. Jardin des Bains St. Luc
5. Tennengebirge
6. Rheinfall
7. Airport Zürich-Kloten
8. Dresden
9. Zürich
10. Couchant du Soleil á Budapest
11. Blaues Wunder
12. L'armée de Hunyadi
13. Untersee á Mammern
14. Budapest
15. Vers la lumière
16. Dans le service
17. Proménade d'hiver
18. La Gare du Buchs
19. Paysage suisse
20. Tihany
21. Jeu des ondes
22. Rue metropolitaine
23. Flute enchantée
24. Stein am Rhein
25. Meteorit
26. Portrait de G. T.
27. Quarz
28. Cristal
29. Métal
30. Agate
31. Éclipse du soleil
32. Grande et petite pierre
33. Beethoven
34. Golgothe rouge
35. Résurrection
36. Golgothe violette
37. Fidelio
38. Golgothe d'or
39. Vaisseaux speciales
40. Boules multicolorés
41. Boule de ver et pierre précieuse
42. Cristaux violettes
43. Pierre sombre
44. Cristal gris
45. Vorarlberg
46. Hohnstein
47. Forêt d'automne
48. L'aube
49. Interieure
50. Moccastube
51. Fleurs du glace
52. La braise
53. Cascade
54. Composition I.
55. Composition II.
56. Composition III.
57. Petites pierres
58. Agate coloré
59. Rayonnement
60. La vie

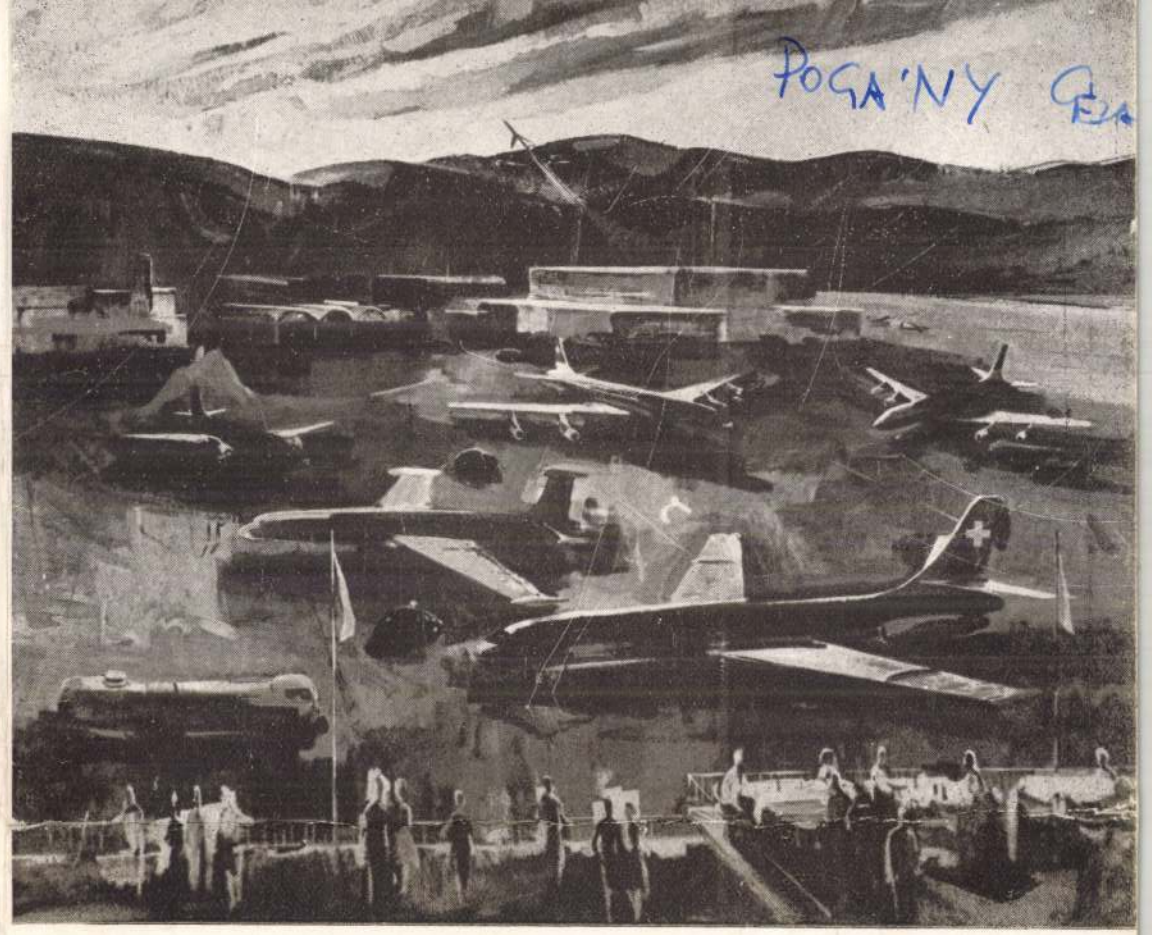

EXPOSITION

GÉZA POGÁNY

ARTISTE PEINTRE

BUDAPEST

DU 4. AU 22. SEPTEMBRE 1965

GALERIE DES NOUVEAUX GRANDS MAGASINS

4. AVENUE DU THEATRE

LAUSANNE

PODESAE János ács. Eger várában 1549 decemberé-
től 1550 novemberéig dolgozik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Podhorszky István Podhorszky

A ~~[illegible]~~ bécsi kép tömüvészeti akadémián ép itészeti díjat kapott.
Müvészet, 903. 281. l.

(Podhorszky Kornél)

cikke

( ) Diszitések alkalmazása az egyes iparágakban. II. Kozl. Rajzoktatás. 1943 IV. cf. 2. sz.

miniszteri osztálytanácsos.

atásügyi miniszternek jelen kelet és
zámvevőség IV. és a Csekkosztályhoz in-
a:

Számadási ág: "Művészeti célok támoga-
Rovat: 5. Alrovat: 3. Kiküldetési
incs.

gy dr. S c h n e l l e r V i l m o s

(Podhorszky Kornél)

rajztanár cikke

(-) Diszitések alkalmazása az egyes. iparágakban.

Rajzoktatás. 1943. IV. évf.

1. n. 5–7. l.

értékkel elismertük, ellenben

a 44227 sz. csekkre kifizetett 98 P-vel,

mai értékkel megterheltük.

Tisztelettel

24/sch 323

PESTI HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR-
EGYESÜLET

P. H. E. T. R. sz. 94. — 39387. Községi nyomda r.-t., Budapest.

azt, hogy idegen befolyás alatt dolgozott. A gyermek ne szokja meg az értelmetlen ide-odafirkálásokat. Ha például fát rajzol, hassunk oda, hogy értelmesen rajzolja meg a törzsét, a nagyobb-kisebb ágakat és hozzájuk a helyes alakú leveleket. Ha a levelek száma és aránya eltér a valóságtól — az egyelöre nem lényeges, hiszen a gyermek kifejezésmódja inkább szimbolikus. Rá kell öket vezetni, hogy igyekezzenek jól érhető és részleteiben is „olvasható" rajzokat készíteni.

A látszattan (perspektiva) tanításáról is megváltozott a nézetünk. Volt idő, amikor a látszattani rajz szinte döntő fontosságú volt a tanuló rajztudásának a megítélésénél. De a középfokú iskolák rajztanárai megfigyelhették, hogy rendesen mennyire megbénult a tanuló elfogulatlan alakító és rajzi elbeszélő képessége akkor, amikor öt a látszattan titkaiba és törvényeibe bevezetni igyekeztünk. Itt merül fel az a kérdés, hogy a közép-, polgári- és népiskolai rajzoktatás technikai (mértani-matematikai) jelleggel bírjon-e, vagy inkább az érzés, a lélek képzését szolgálja. Mivel pedig a látszattan mértani törvényeinek megértése és gyakorlati alkalmazása inkább szakiskolai feladat, nem kellene-e arra törekedni, hogy a tanuló a térbeliséget érettségéhez képest éppen csak hogy olvashatóan ki tudja fejezni. Lényeges, hogy e téren ne tárjunk kész tudást a tanuló elé, hanem fokozatosan adjunk neki alkalmat, hogy a gyakorlati témák feldolgozásánál az egyszerü téralakítási módot igyekezzék többé-kevésbbé magától kitalálni. Eleinte megelégednek a tanulók valami primitiv, parallel-perspektivaszerü (axonometrikus) alakításmóddal, erős rálátással (pl. házaknál, egyszerü bútoroknál). Később, ha bizonyos helyzet kifejezéséhez ez az ábrázolásmód nem elegendő, következik a távollevő tárgyak kisebbítése, végül a vonalak konvergálásának lényeges jelensége. Tartsuk mindig szemelött, hogy csak az válik igazi és maradandó tudássá, amit a tanuló a saját tapasztalása, felfogó képessége és lehetöleg önálló munkássága alapján sajátít el. Tehát kezdeti fokon ne törekedjünk abszolut helyes centrális projekcióra, elégedjünk meg csupán olvasható, értelmes alakítással.

A müvészeti nevelés alapja nem a betanulás és nem ismeretek oktatása, mely tudást nyújt, sokkal inkább lélek- és ízlés formáló eszköz, az alakítás, nevelés, túlsúlyával, nagyrészt lelki, érzelmi behatással. Nem minden az ügyesség és a tudás, amit óráról-órára szerezhet magának a tanuló, fontosabb az élmény, az átélés, amely mind gyakrabban és mind újabb meg újabb formában nyilatkozik meg s a szivét melegíti. Szóval: épületes órák legyenek a rajzórák, áhítatot, lelkesedést és igazi szivbéli örömet keltsenek!

A rajzoktatásnak valóban általános müvészeti nevelést kellene nyujtania. Nem elég tehát, ha ez a tantárgy csak rajzzal és festéssel foglalkozik. Tudjuk, hogy a gyermek foglalkozása a játékból lassan komolyabb foglalkozásra terelödik, végül tervszerüen végzett munkára vezetödik át. Alig akad fiú, aki nem dolgozna itt-ott szabad idejében, mondjuk például lombfürésszel. A tanulót ilyen és hasonló munkálatokban segíteni, sőt munkájában vezetni, irányítani a rajztanításnak, tulajdonképpen a müvészeti nevelésnek, egyik lényeges feladata. Nélkülözhetetlen azonban az úgynevezett mühelymunka is, (bár gyakran nem „mühelyben" folyik), mindenekelött akkor, ha díszítési gyakorlatokat akarunk végeztetni. Díszítés a népmüvészetben nem más mint a népmüvészeti tárgy formájával és anyagával szorosan összefüggő, tehát annak formájában és anyagában történö fejlesztés, alakítás; a dísz annyira összefügg a tárgyával, hogy attól nem különíthető el. Nem helyes tehát iskolákban díszítéseket a tárgy jelenléte nélkül „tervezni", hanem csak szoros kapcsolatban azzal, vagy annak készítésével. Legyen az a tárgy egy kis címlapocska, vagy egy boríték a rajzok számára, egy szerszámoknak szánt kis kartondoboz vagy lombfürésszel faragott asztalvédö-lap vagy szalvétatartó: mindíg annak kiegészítése, fejlesztése legyen a díszítö munka, a tárgy formájának rendeltetési céljának és anyagának megfelelöen. Iskolában nem volna szabad kész terveket másolni, vagy ilyeneket minta után készíteni. Még mindíg árulják a közismert és ki nem irtható lombfürészmintákat. És nem könnyü dolog ellenük harcolni, mert egyrészt a könyv- és papírkereskedö elhalmozza velük az ifjúságot, másrészt pedig a gyermek szívesen nyúl mankó után, ha úgy véli, hogy azzal támogathatja hiányos képességét. Legjobban azzal érjük el célunkat, ha a tanulókban azt a hitet tápláljuk, hogy maguk is képesek eredeti tetszetös mintákat tervezni. Nálam például terveztek és faragtak a tanulók asztalvédöt, szal-

vétatartót, kulcstartót, képkeretet stb. úgy, hogy előbb ollóval vágák ki azokat csomagolópapírosból. Megbeszéléseink után javították vagy ismételték kísérleteiket, majd átrajzolták az alakzatokat deszkára és otthon kifaragták. Csak azután került a sor díszítésre. Igy jutottunk önálló művecskékhez s ezek kapcsán kezdték megérteni, hogy mi tulajdonképpen a népművészet; hiszen most már maguk is önálló népművészeti tárgyakat alkottak! *(Folytatjuk.)*

Díszítések alkalmazása az egyes iparágakban

Podhorszky Kornél
székesfővárosi iparostanonciskolai rajztanár. *(6. közlemény.)*

Mozaikfestés

A fal díszítésének egyik legnemesebb, legdekoratívebb és legtartósabb módja a mozaikfestés. Tulajdonképpen nem festési eljárás, de mivel a fal díszítésével van szoros kapcsolatban és hatásában festői jellegű, e helyen ismertetjük.

Minden időben megvolt a törekvés, hogy az épületek nagy síkfelületei díszítést nyerjenek.

A díszítés lehet egyszerű festés, tehát sík jellegű, domború (plasztikus), építészeti dísz, vagy mozaik alkalmazásából álló. Szokásos volt még — különösen Keleten — művészi szőnyegekkel fedni a falat. A legmaradandóbb a faldíszítési módok között azonban a mozaik. A mozaikfestés olymódon történik, hogy különböző színű apró kőkockákat illesztenek egymás mellé cementalapba ágyazva.

Már az ókori népeknél is használatos volt; a gazdagabb paloták falait és padlóit díszítették ezzel az eljárással, utánozva a szőnyeg mintáit.

A mozaik díszítés szerves kiegészítője volt az ókori görög épületeknek. Úgy a görögök, mint később a rómaiak csaknem kizárólag padló díszítésére alkalmazták. Később nemcsak díszítményeket, hanem művészi képeket is készítettek. Ezeknél már az árnyékolás is szerepet játszott.

Az ókeresztény díszítőművészet átvette ezt a díszítési eljárást is; templomok falán és kupolájában alkalmazták! E korból a legrégibb emlék a római Santa-Pudenziana templom szentélyének mozaik-képe a Krisztus utáni IV. századból. Midőn Rómában hanyatlásnak indul, Ravennában alkotnak remekműveket. Itt a legkiválóbb mozaik emlék Galla Plazidia mauzoleumában van.

A keletrómai birodalomban Bizánc volt a központja a mozaikművességnek. Sajnos a török dúlások miatt csak kevés emlék maradt meg. A Hagia Sophia templomban is csak töredékek maradtak meg a nagyméretű mozaikfestményekből. Itáliában is nagyrészt bizánci mozaikművesek dolgoztak. E korban a mozaik anyaga üvegkeverék volt, amelyet fémoxidokkal festettek különböző színűre. A fehér és szürke színt márványból aprították. Ezt a díszítési módot hazánkban már Szent István királyunk idejében alkalmazták. Sajnos, csak nagyon csekély töredék tanúskodik erről.

A román stílus idejében elterjedt volt az úgynevezett *cosmas*-munka. Ezzel az eljárással különösen a román oszlopok és egyéb építészeti tagozatok nyertek festői díszítést.

A XIII. századig főleg a színes üvegablak és a mozaik alkották a templomok díszét. A renaissance idején a fal festett díszítése lép már előtérbe, s ezzel szemben kezd háttérbe kerülni a mozaik díszítés. Ekkor kezdődik hanyatlása is, mert freskó és olajfestmények másolatait készítik mozaik eljárással. Ilymódon elveszíti igazi síkdíszítő jellegét s a dekoratív nagyvonalúságot. A renaissance-al együtt a mozaikművesség is eltűnik.

Nálunk Mátyás király által behívott itáliai mozaikművesek díszítették budai palotáját. Sajnos, ezeknek nyoma sem maradt meg.

A barokk korban már az épületek falain csaknem kizárólag festett díszítést alkalmaztak.

Talán teljesen a feledésbe is ment volna a mozaikművesség, ha a műemlékek megmentésére irányuló mozgalom föl nem támasztja.

Levél a szerkesztőséghez

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr!

A *Kalangya* c. délvidéki folyóirat szeptemberi számában egy itteni jóképességű művész, *Erdey* Sándor munkásságát méltató cikkben Becskereki Szabó György, a Budapesti Képzőművészeti Főiskoláról olyan lesujtó véleményt közöl, amelyre, mint hajdani növendék, másrészt, mint Óbecsén működő rajztanár szükségesnek tartom a válaszadást.

A cikk szerint nevezett művész Belgrádban Dobrovics Péter művész-tanár irányítása mellett kezdte főiskolai tanulmányait, majd 1941-ben került Budapestre. A cikk néhány sorát alábbiakban idézem:

„Erdey első korszakát 1941. tavaszáig számíthatjuk. — A művészet éltető talajából kiszakítva Erdey a hazai talajon gyökértelenségre volt ítélve. A Főiskola atmoszférája nyomasztólag hatott művészünkre. Feladni azokat a festői ideálokat, amelyeket legjobbaknak fogadott el és visszalépni a szent középszerűség birodalmába, ahol hajbókolással, egy kis érvényesülési ambicióval minden elérhető, amit minden fiatal festő áhít, ösztöndíj, elismerés, bálványozás, tanársegédi állás, — nem, Erdey megmaradt és kitartott meggyőződése mellett. Hisz, amit látott, egy már meghaladott festői álláspont volt és olyan egyéniség számára, amely Dobrovics irányítása mellett lépett be az igaz művészet birodalmába, nem létezett (!) visszalépni." „Erdey sem tudott szolgája lenni az iskola által képviselt művészi iránynak". „A főiskola csak az alkotás lehetőségeit adta meg E.-nek, de szelleme mindvégig idegen maradt tőle".

Tehát a „művészet birodalmának kapui" a cikkíró szerint 1941. tavaszán záródtak be és E. a hazai talajon és Főiskolánkon gyökértelennek érezte magát. Ez szomorú tény, mert magyar nevű és származású emberről van szó, még szomorúbb, hogy e sorok abban a folyóiratban olvashatók, amely a sajátos délvidéki szellem, irodalom, művészet ápolását tűzte ki célul, amely azonban része, jelentős része kíván lenni a magyar kultúrának.

Kérdezhetjük, hogy az ilyen cikk elömozdítja-e ezt a célt? Az érthető, hogy saját tájuk szülöttjének érdemeit kiemeli a cikkíró, de ennek nem helyes módja, hogy egy intézményt, mely egyetlen az országunkban (tanáraival együtt), bántó megvilágításban mutat be. Különösen bün ezt ebben a lapban írni, mert a magyar intelligencia általa tájékozódik az ország jelenlegi szellemi állapotáról. Mint óbecsei gimnáziumi rajztanár, szükségesnek tartom, hogy a támadó cikket ismertessem a Magyar Rajztanárok Egyesületével. Főiskolánk megtámadása a mi megtámadtatásunkat, leértékelése, a mi képzettségünk leértékelését is jelenti. Nem lehet közömbös, hogy a Délvidék amúgy is erős kritikai érzékkel biró népe előtt milyen kép alakul ki rólunk.

Tisztelettel kérem a Tekintetes Szerkesztőséget, hogy a cikk sérelmes kitételeinek visszautasítását tegye lehetővé.

Az Országos M. Kir. Képzőművészeti Főiskola tudtommal nem kíván szolgájává tenni egy művésznövendéket sem, semmilyen művészi iránynak (így a „túlhaladott impresszionozmus"-nak sem!). Csupán tanítani, előkészíteni akar. Komolyságot kíván felfogásban és előadásban; a festői kifejezésmód — a művész anyanyelve — elsajátítását nyujtja, mert nélküle a művészi mondanivaló is értelmetlen dadogássá válik.

Mestrovics Iván Rómában tanult, mégis a legnagyobb délszláv szobrász lett belőle, Munkácsy Mihály pedig Párizsban is megmaradt magyar festőnek. Az idegen kultúra nem vakíthat el egy magyarnak számító művészt sem annyira, hogy ne keressen és találjon magyar Mesterek között olyat, aki Dobrovicshoz mérhető. De ehhez jószándékú magyar lélek indítása szükséges. Elfelejteni a nehézségeket is, itthon élni testben-lélekben és látni, adni annyit és úgy a saját fajtánknak, amennyire Isten képessé tett minket. Ezt elvárhatja az ország minden művész fiától s még azt is, hogy festészetében a magyar élet, magyar lélek (nem nyugati s nem déli népeké) tükröződjék; még abban az esetben is, ha Belgrádban tanult bácskai művészről van szó.

Óbecsén, 1943. szeptember 22-én. *Kiss János* gimnáziumi rajztanár.

(Kiss János kartársunk kérésének szívesen teszünk eleget, amikor az izzó fajszeretetéből fakadó s az Alma Materünk jó hírnevéért aggódó sorainak lapunkban helyet adunk. Szerk.)

térbe szorítják a korábbi szőnyeg vagy mozaikszerű megoldást. Az üvegablak teljesen elveszíti sík jellegét; nem térelzáró díszítmény többé, hanem olajfestmény utánzat.

Az ólomkeretek száma is csökken, mert az üveget már pontosan tudják kivágni, mivel ebben az időben már nem tüzes vassal, hanem gyémánttal, szabatos széllel szabják ki.

A XVI. században az emberi alakok művészi ábrázolására fektették a fősúlyt. A zománcfestékek túlságos használata az üveg átlátszóságát csökkentette.

A XVII. században végleges hanyatlás állott be. A zománcfestékek majdnem teljesen fölöslegessé tették az ólomkereteket, mert bármilyen színátmenetet is meg tudtak oldani.

A barokk korszak díszítő felfogása nem volt kedvező az üvegfestésre. A túlságos festőiesség, mely a fal síkját is igyekezett megbontani s a zárt keretezettséget sem kedvelte, a falon is és az üvegen is főleg domború (plasztikus) díszítményt szeretett alkalmazni. A csigavonalak (voluták), kagylók s egyéb díszítő elemek térbelies megoldása mind nem volt megfelelő az üvegfestés síkszerű jellegének.

Végül a XIX. században már annyira hanyatlott az üvegfestészet, hogy alig ismerik már az üvegfestés valódi készítési módját. Szinte úgy kellett újra felfedezni.

A mai eljárás sokszor a gyárias jelleg s a megosztott munkarendszer alapján áll. Az egyes kivitelezési eljárásokat, mint a festés, ólmozás stb. külön-külön szakmunkások végzik.

Ujabb eljárási lehetőségeket nyujt az opalizáló üveg feltalálása, melyet az amerikai *Tiffany* talált fel. Ennek az üvegnek szépsége abban áll, hogy olyan üveglapokat alkalmaz, melyek több színben játszanak, vagyis opalizálnak. Előnye az, hogy ismét a szőnyeg és mozaikszerű megoldáshoz áll közel. Hasonló céllal alkalmazzák az úgynevezett antik üveget, amely az üvegfestménynek üde és friss színhatást kölcsönöz. Lényeges és fontos az, hogy az üvegfestés ismét az anyag jellemèhez igyekszik alkalmazkodni. Helyes úton kezd járni, midőn újból a régebbi korok anyagszerű felfogását követi.

A magyar díszítőelemek főleg sík jellegüek. Ez a körülmény különösen alkalmassá teszi őket arra, hogy az üvegfestésnél is az anyagnak megfelelően alkalmazzuk.

A mellékelt ábrán láthatjuk a díszítő megoldások gyakorlati eljárásait. Az üveg merev, törékeny volta miatt csakis olyan díszítmény vágható ki, amely-

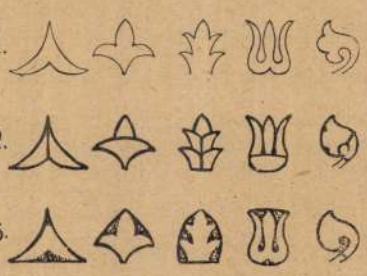

1. *Üvegből nem vágható formák. Megoldás:*
2. *Ólmozással.*
3. *A negatív forma befestésével.*

Podhorszky

lyik zárt formát képez. Kiszögellések, vagy szögletes bemélyedések nem vághatók, mert törésre hajlamosak. Ha a díszítményben ilyenek adódnak, azok kétféleképpen oldhatók meg. Vagy elszelik az üveg vághatósága szerint, mint a 2. sorban látható, vagy a foglalóformát vágják ki s a motívumot a negatív forma befestésével emelik ki. Mindkét eljárás helyénvaló. A vágás jobban megfelel az üveg anyagszerűségének, a festésnél pedig az az előnyös, hogy a sötétre festett részek még fokozzák az egyes díszítőformák színeinek tüzességét. *(Folytatjuk.)*

Korszerű művészeti nevelés a középfoku iskoláinkban

Thomae Norbert
a besztercei német ev. főgimnázium rajztanára.

II.

Cikkem előbbi fejezetének végén növendékeink műhelymunkáiról, szabad alkitásairól, a szlöjd-szerű munkáiról s azok díszitéséről szóltam, s arról, hogy e téren maguk is *önálló* népművészeti tárgyakat alkothatnak.

Hogyha népművészeti alakitásról van szó, rendesen népművészeti motivumok gyüjtésére gondolunk, valamint az ezekből összeállított díszitésekre, tehát tulajdonképen utánzásra és másolásra. Iskoláinkban ma is sokszor az a gyakorlat, hogy valamely szakember által fáradságos kutató munkában összegyüjtött népművészeti motivumokat a tanulók másolják s azokat díszitési tervezetekhez összeállitják. Ez az eljárás a mai tanitási elvekkel nem egysztethető össze. Csupán egy lényegében még nem értett formatár szellem nélkül való elsajátitását jelenti, amely azonban sohasem vezethet a népművészet igazi megértéséhez és ápolásához, hanem csak annak elfajulásához. A valódi, egészséges népművészet mindig *igaz* s az következetesen fejlödik azon a téren, ahol születik. Az iskolában tehát népművészetet nem teremthetünk csupán összegyüjtött motivumok alapján, de fejlödését, elterjedését elősegithetjük és természetes, egészséges talaján megtarthatjuk.

Nem népművészeti tárgyak testéről leszedett és elemeire bontott „motivumokat" kell tálalnunk, hanem igazi, jó népművészeti tárgyakat kell mutatnunk növendékeinknek és minél több lehtöséget adnunk ahhoz, hogy ilyeneket (egész népművészeti tárgyakat) lássanak és tanulmányozzanak. Természetesen ilyen tárgyak kifogástalan reprodukciói és vetített képei is jó szolgálatot tesznek. Nem szükséges viszont, hogy ezek a népművészeti tárgyak mind régiek legyenek.

Egy neves szaklapban olvastam, hogy hadirokkant katonák többek közt plexi-üvegből, tehát más tulajdonsággal biró és új formákat kivánó anyagból lombfürésszel faragtak egész sajátos, de roppant bájos és izléses kis használati tárgyakat. Egyszerü szimbolumok, jelképek és a tárgyak alakjából eredő, azt kihasználó müvészi alakitások, díszitmények, amelyeknek stilusát az anyag és az alakitó eszköz szabja meg! Díszités a szó legszebb értelmében, ahol a disz nem különithető el a tárgytól, mert abban képződött, azzal szorosan összefügg s igy valóban *egységet* alkot! Ilyen az igazi népművészet. A díszités tehát az iskolában sem taglalható elkülönitve a tárgytól, mely azt anyagában és stilusában hordozza, hanem csak annak kapcsán, azaz szimultán magával a népművészeti egységgel.

A műhelymunka a rajznak egy másik fajtájával is szoros kapcsolatban van. Műhelymnukához rendesen műhelyrajz szükséges. Tervrajzokat, vetületi rajzokat is legeredményesebben magával a műhelymunkával kapcsolatban készithetünk. Ilyen tervrajzoknál azonban a rajz gyakorlati voltát kell számitásba venni s a pusztán elméleti vonatkozásokat lehetőleg kerülni. Bevezetésül vehetők egyszerü tárgyak, testek derékszögü vetületei, mint például ajtó kétkiterjedésben (kétdimenziósan) egyszerüsitett felfogásban; egyszerü négyszögletes asztal két vagy három vetületben ábrázolva egyszerü léptékben (1:10, 1:5). Elvontabb mértani fogalmak ábrázolása szerintem kevésbbé tartozik a középiskolai rajztanitás vagy müvészeti nevelés feladatkörébe és mivel nem a gyakorlati életet szolgálja, a tanuló könnyen meg is unhatja. Az elméleti részt még a felsőbb osztályokban előforduló összetettebb formájú tárgyak ábrázolásánál is többnyire mellőzni lehet. Az ábrázoló mértan elméleteinek úgyis inkább csak szak- és főiskolákban van helye, ahol az érett ifjú tanuló már egészen másképen hatolhat be a tárgy lényegébe. Még a Képzőm. Főiskolán való elömenetelt sem igen szolgálnók a középiskolai ábrázoló mértan idöelötti elméleteivel. Évtizedeken át gimnáziumot, vagy reáliskolát végzettek kerültek a rajztanárképző Főiskolára s a tapasztalat azt mutatta, hogy többnyire éppen a gimnázisták köréből valók voltak azok, akik legjobban behatoltak az ilyen elméleti tárgyakba, jóllehet az ábrázoló mértan előttük addig teljesen ismeretlen területére léptek s amazokkal szemben készületlenül kerültek a Főiskolára. Ez a

tény is azt mutatja, hogy a nevelőnek azt, amit nyújt, a tanuló felfogóképességéhez kell szabnia, hogy az mélyen behatolhasson az anyag lényegébe. Igy az eredmény nem marad csak külsőleges, megvesztegető látszat. Különösen a művészeti nevelő ne elégedjék meg a látszólagos és pillanatnyi sikerekkel. A távolabb fekvő jövő céljait szolgálja munkájával, amelynek a jelenben nincs mindig látható eredménye. *(Folytatjuk.)*

Díszítések alkalmazása az egyes iparágakban

Podhorszky Kornél
székesfővárosi iparostanonciskolai rajztanár. *(7. közlemény.)*

Üvegfestés

Az üvegfestés az a díszítő iparág, amelyikben talán a legteljesebb mértékben uralkodik a tisztára díszítő jelleg. Az üvegfestést nem a szükségszerűség hozta létre, hanem a templomok s egyes középületek díszesebbé és hangulatosabbá tételére irányuló törekvés. (Az egyszerű üvegablak épp úgy megfelelne a gyakorlati célnak, hogy a helyiséget elzárja a külvilágtól, sőt a világosságot jobban beengedi, de dísztelen.)

Az üvegfestés bizonyság arra is, hogy valamely iparágnak díszítés szempontjából való fejlődése és virágzása nem mindig jár együtt a technikai haladással. Virágzásának kora a középkor, amikor még nem tudtak gyárilag nagyméretű és tökéletesen síma üveget készíteni. Éppen ez a korlátozottság kényszerítette a kor üvegfestőjét arra, hogy mozaikszerű, kisebb és a fényt nem egyenletesen áteresztő üvegdarabkákat művészi ízléssel illesszen össze. Az üvegfestmény szépségét a színesüveg tüzességének erőssége adja s a színharmóniája. Ezt fokozza a díszítményeket befoglaló ólmozás, ami tulajdonképen a rajz foglalóformáját képezi. A díszítőformát itt különösen az anyag merevsége szabja meg, ami magában hordozza a megmunkálás törvényszerűségét. Az olajjal festett vagy grafikai díszítmény vonalainak korlátozatlan volta itt szük keretek közé szorul s itt is bebizonyosodik az, hogy egyik anyag díszítőformáinak, vagy felfogásának más anyagra való átvitele helytelen és stílustalan. Amikor ez bekövetkezik, akkor már a hanyatlás korszaka áll be.

Az üvegfestés már az V. században ismeretes volt. Az ekkor alkalmazott díszítmények szőnyegszerűek és erősen mértani jellegűek voltak. Az alakok nem plasztikusak.

A gót stílus hatalmas ablakmezői tág teret nyújtottak az üvegablak fejlődésének. A XII. és XIII. század volt a legnagyobb virágzás kora. A tüzes színek ellenére nem rikítók és tarkák, hanem egységesek, nyugodt színhatásúak. Ugy hatnak, mintha ékkövekből összerakott mozaikok lennének. Semmiféle festéssel ezeknek tüzes, sziporkázó hatását megközelíteni nem lehet.

Később az egyenletesen színezett hutaüvegeken kívül használták a kettős üveget. Ennek csak az üveg egyik oldala volt vékony, színes üvegréteggel borítva. Ha ezt lecsiszolták, előtünt a színtelen üvegréteg. A színárnyalatokat fekete festékkel készítették, melyet az üvegbe beégettek. Ekkor az üvegablak készítésének módja a következő volt: A tervrajzot fehér alapon erős, fekete körvonallal valódi méretben megrajzolták. Erre a rajzra rakták színvázlat alapján, a színes üveglapokat, melyeket aztán tüzes vassal vágtak ki a rajz konturja szerint. Az egész díszítményt végül ólomfoglalatba erősítették.

A következő időkben az üveggyártás technikája erősen fejlődik, az üvegfestészet művészete viszont hanyatlik. Nagy és vékony üveglapokat tudnak már előállítani, de ezek üresekké, egyhangúakká és bágyadtakká válnak.

A fény és árnyék játéka eltünik. Az ezüstsárga festék feltalálása az egyhangúság másik oka. Ennek használata döntő jelentőségü az üvegfestés fejlődésében. A sárga szín túlságos használatával egyhangú, unalmas felületek keletkeztek. Rajzban túltengő lesz az építészeti elemek alkalmazása és az üvegcsiszolás is csak rontja a díszítő hatásokat.

A XV. században a tájképszerű háttér, perspektivikus, természetet utánozni igyekvő felfogás, az alakok domború (plasztikus) ábrázolása teljesen hát-

Rajzoktatás 1943. 10. f.

képzés feltételeit is, azzal kell összhangban lennie a díszítőmunkának is. A domború (plasztikus) díszítménynek tehát az architektúrával kell szerves kapcsolatban lennie, a falfestésnek pedig meg kell őriznie a fal térzáró jellegét, a síkszerűséget. A díszítőfestés legyen anyagszerű, tehát ne utánozza a szőttesek, selyem, damaszt, szőnyeg stb. hatását. Szerepe ne legyen túltengő, öncélú művészkedés olyan területen, ahol díszével, vagy akár egyszerű színezésével alárendelt kell, hogy maradjon, mint a szobában lévő emberek, bútorok, képek, szobrok vagy kiállításra szánt tárgyak *hátteréül* szolgáló felületnek. Mint ilyennek, nyugtalanító hatást sem szabad keltenie.

Izlés, dekoratív érzék, jó „meglátás" és a szakmában való állandó továbbképzés az alapja a jó díszítőfestőnek.

A gyakorlati kivitelezés szempontjából a fal festőjének tisztában kell lennie a díszítendő falfelület anyagával, annak összetételével, a bekövetkezhető vegyi elváltozásaival, az esetleges hibák kiküszöbölésére szolgáló eljárásokkal, de épp úgy ismernie kell a felhordandó festékanyag természetét, tulajdonságait is. Tudnia kell, hogy száraz-e, vagy nedves, tehát kemény-e, vagy lágy — a hozzáadandó festékanyag befogadása szempontjából. A hibáknak, a fal káros anyaggal való telítettségének (mint salétrom, füst, rozsda, régi kátrány, — anilinfestékmaradványok) felismerése s a javítási módok eljárásai alapos technológiai tudást, felkészültséget és jártasságot igényelnek.[2])

Vakolatrovás (Sgrafitto festés)

A vakolatrovás is a fal díszítésének egyik gyakori fajtája. Elnevezése eddig inkább csak az idegenhangzású sgrafittó néven volt ismeretes. A különböző magyar elnevezés között a vakolatrovás a legmegfelelőbb. Használatos a vakolatfestés elnevezés is, de az előbbi jobban fedi magát az eljárást.

A vakolatrovás lényege az, hogy különböző színű, vékony rétegeket vakolnak egymás fölé s ezekbe karcolják a díszítményt. A kivitelezendő díszítmény rajzát annyi színben kell elkészíteni, ahány színű réteg van a falon.

Maga a vakolatrovás a következőképen készül: régi falaknál először is a vakolatot a téglákig leverik, új falaknál pedig egy durva vakolást hordanak föl. A vakolat áll: mész, cement és durva homok keverékéből. Amikor ez a réteg kiszárad, a második réteget rakják föl. Ez már színes keverék, ami középfinom homok, mész és kevés cementből áll, amihez, ha fekete színt akarnak alkalmazni, fínom, szitált faszénport kevernek. A többi alkalmazandó színhez csakis fényálló földfestéket szabad keverni.

A felsőbb réteghez már fínom, szitált habarcskeverék szükséges, hogy a kikarcolásnál a rajzot pontosan lehessen elkészíteni. Az előző napi vakolás ugyanis már kötött, s ezért karcolás közben törik és nem ad tiszta éleket. A felső kikarcolandó réteg legfeljebb 2—5 mm vastagságú lehet. A legfelső réteget mésztejjel, vagy színezett mésszel átfestik és erre mázolják rá a díszítőminta rajzát. A felsőbb rétegekből egyszerre csak annyit szabad felhordani, amennyit egy nap alatt el lehet készíteni.

Ezért a vakolatrovás gyors és biztos munkát igényel.

A vakolatrovásnál sötét háttéren világos, vagy világos háttéren sötét rajzot alkalmaznak. A színskálája meglehetősen korlátozott. Leginkább sárgásbarna, vöröses-barna, mély barna, fekete és fehér színek használatosak. E kötöttség miatt csakis díszítő jellegű munkára alkalmas.

Főleg falak külső részén, homlokzatokon alkalmazzák, mivel időtállóbb, a festésnél. Éghajlati viszonyaink mellett a legtartósabb külső faldíszítési eljárás.

Az anyag kötöttebb voltánál fogva, valamint a színek korlátozottsága miatt a vakolatrovás megköveteli a dekoratív síkdíszítmény jelleget.

Régóta ismert faldíszítési eljárás. Már az ókorban a görögök is alkalmazták, valamint a középkorban és a renaissance idejében is.

Hazánkban a 16—17. szd.-beli felsőmagyarországi renaissance épületeken széltében dívott (fricsi kastély, késmárki campanile stb.). A mult század 80-as

2. Dr. *Baskai* Ernő: A freskófestés mestersége (Rajzoktatás kiadása, 1942.)

lanszor tapasztaltam gyakorlóéveim folyamán. A gyermekeknek s az ifjúságnak a művészet és szépség iránti szomját kielégítetlenül hagyni egyenesen bűnnek tartom. Különösen a mai válságos, sőt borzalmas időkben.

A III.—IV. osztályokban előírt műalkotások ismertetése helyett inkább *népművészeti órákat kívánnak*. A népművészettel s annak elemeivel — az egyes feladatkörökkel kapcsolatban — az idő ügyes felhasználásával meg tudjuk ismertetni a tanulót. De valamely átfogó és összefüggő kép kialakítására igen megfelelne a III.—IV. oszt-ban, mondjuk néhány **vetítettképes óra**. Ebből aztán nemcsak a felsőbb négy osztályban, de majd az életben is igen sok hasznuk lenne. Tapsztalatom szerint rendkivüli érdeklődéssel és szeretettel veszik körül a népművészetet a leányok annál is inkább, mert a kézimunkaórák keretében is alálkoznak vele, illetőleg ott is fel tudják használni rajzórai ismereteiket, munkáikat.

Szeretném hinni és remélni, hogy korosztályunk minél hamarább megéri, hogy lelkes tanárokként szivünk szerint ültethessük az ifjuság lelkébe a szép szeretetét, kezüket és képzeletüket ügyesitve annak kifejezésére.

Díszítések alkalmazása az egyes iparágakban

Podhorszky Kornél
székesfővárosi iparostanonciskolai rajztanár.

V.

Az eddigiekben az u. n. történelmi stilusok nyomán tárgyaltuk a faldiszítés jellegzetességeit

Megemlíthetjük még az aránylag rövid életű *szecessziós* stílust is. Úttörői azok a német impresszionista művészek voltak, akik a mult század végén kivonultak (szecesszionáltak) a konzervatív Glaspalast-ból, mert megelégelve a történelmi stílusok akadémikus irányzatait, az egyéni szabadság érvényesítésével valami újat, eredetit akartak alkotni az eddigi „recept-művészet" helyett. Új formanyelvet alkottak az ornamentika terén is, mely azonban erőltetett formáival, többnyire indokolatlan vonalhullámoztatásával egységes karakter híján sok tévelygésre vezetett. Gyökeret nem vert a szecessziós stílus, de hatása néhány évtizeden át rányomta bélyegét az iparművészet csaknem minden termékére.

A közelmultban annyira kedvelt patron eljárás ma már kevésbbé használatos. Fajtái az ecsettel történő patronálás, a „sumírozás" és a permetezés. Ma leginkább az utóbbi van gyakorlatban. A permetezzéssel igen finom, lágy átmenetekkel biró fúvott minták állíthatók elő. A fent említett végtelen tapétamintákat kiszorította a korszerű, erősen leegyszerűsített épület igénytelenebb külső-belső megjelenése. A falnak nem minden felületét egyformán betöltő dísz jobban megfelel korunk ízlésének, mint az, amelyik egész terjedelmében elborította. Kedvelt a síma, egyszerű fal, keretezés nélkül is, egyszerű vonalszegéllyel. A díszítő elemek mértékkel alkalmazva esetleg különböző elhelyezéssel, vagy elszórtan, kevés színnel. A korszerű falfestés mindenesetre több egyéni leleményt kíván a mestertől, mint a korábbi sablónos eljárások.

*

E rövid stílusismertetés,[1]) illetőleg történelmi áttekintés után térjünk vissza a díszítésnek a falfestéssel kapcsolatos és általános érvényű követelményeire.

A fal díszítőjének mindenekelőtt otthonosnak kell lennie az egyes stílusok területén. Az egyes iparokban divatos formaképzés, az ízlésváltozás, a színharmónia, a faldíszítés, (miként maguk az épületszerkezetek is) megannyi függvénye azok hordozójának: az *épületnek*. Az épület stílusa szabja meg a belső ki-

1. Irodalom: [1]) Bán Tibor: Ékitménytan (Szerző kiad. 1931.) 2) Wolfgang von *Wersin:* Das elementare Ornament und seine Gesetzlichkeit. (Otto Maier Verl. Ravensburg, 1940.)

Rajzoktatás
1943. 8. sz.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Podhraczky István

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1972 MÁJ 18

konkrét feladatait.

— EX LIBRISEK. Ma, csütörtökön este 7 órakor a sarkadi községi művelődési házban nyílik két fiatal alkotó, Podhraczky István és Bereznai Péter ex libriseinek kiállítása.

1021

Podhraczky István

1021

FIATAL FINN KÖLTŐK

NÉGY, MAJDNEM EGYKORÚ FINN KÖLTŐ VERSEIT ADJUK KÖZRE, MELYEK NEMCSAK ALKOTÓIKRÓL ADNAK VILLANÁSNYI KÉPET, HANEM ARRÓL A FOLYAMATRÓL IS, AHOGY A HATVANAS ÉVEK ÚJ AVANTGARDE, SZÓKIMONDÓAN POLITIZÁLÓ LÍRÁJA AZ ÚJONNAN JELENTKEZŐKNÉL ÁTALAKUL EGY HALKABB, KÉPGAZDAGABB, TERMÉSZETKÖZELIBB, MÁR-MÁR ROMANTIKUS JELLEGŰ KÖLTÉSZETTÉ.

Tommy Tabermann

Árnyékban

Igaz, így igaz, valóban:
a bölcs mindig az árnyékban ül.
Századokon át ültek a bölcsek
mozdulatlanul a borzalom
burjánzó fájának hideglelős árnyékában.
De akkor hogy is van, buták-e mármost
azok, akik a kardélekről visszaverődő
napfényben fejszéjüket ennek a fának
a gyökerébe vágták?

Elválóban

Úgy, pontosan úgy, amint
az egymás mellől induló,
más irányba tartó vonatokról
csaknem lehetetlen megmondani,
melyik mozdul meg előbb,
mi sem tudjuk szíveink
csöndes megállóhelyein
teljes biztonsággal,
éppen most
melyikünk

Kai Nieminen

Valami biztosan megváltozik

(RÉSZLETEK)

Mikorra összehordtam a pipákat az asztal sarkára,
hogy rágyújtsak majd az egyikre,
mire üres papírra leltem a teleírtak közt,
a lámpát beállítva, széket is megigazítva,
el is feledtem már az egész verset.
Percnyi hiábavalóság-érzés,
aztán fölfigyeltem, milyen kellemes is itt ülni.

+

Valami biztosan megváltozik
mikor ez a gép itt előttem tisztán hogy ne mondjam
higiénikusan
jegyzi le gondolataimat a papírra.

+

Mi is lehetne elragadóbb:
célt lelni az életnek.
Az enyémnek legalábbis.

Jarkko Laine

Évek és évszakok

A szaracénok fővezére feldobatott
egy selyemsálat a levegőbe. Majd szablyájával
odasuhintott és a sál
kettéhasadt.

Oroszlánszívű Richárd megparancsolta,
helyezzék két székre egy vasrúd végeit.
Majd egyenes kardjával kettészelte
a rudat.

Elmúltak már ezek a napok.
A gyerekek nedves homokból
építenek várat a strandon.

Veikko Polameri

Nem lehet mást tenni

Az ilyen napokon nem lehet mást tenni,
mint hagyni a munkát, a hegyre mászni, s járkálni a gerincen,
beleüvölteni a verseket a keleti és a nyugati szélbe,
át a lent visszhangzó rét fölött, amelyen boglárkák nyíltak.

Ha valaki netán hallja ezt, s bolondnak vél,
végül is igaza van.

Veikko Polameri

Vendégek

Vendégeink vannak.
Mikor szünetel a szó, a szándékunk,
hogy barátok legyünk, tisztábban hallik,
akár a hegedű, vagy mint szúnyog unisonója.

Podhraczky István rajza

Veikko Polameri

1946-ban született; költő és műfordító. A japán irodalom egyik legjobb ismerője és fordítója hazájában. Három verseskötete jelent meg eddig. 1975-ben részt vett a hazánkban tartott IV. finnugor kongresszuson — ebből az alkalomból a Magyar Ifjúság mutatta be a hazai olvasóknak.

Tommy Tabermann

Az új nemzedék legfiatalabb, s talán legtehetségesebb tagja. Pályája 1970-ben indult a RÓZSÁK RÓZA LUXEMBURGNAK című kötetével. Ettől kezdve évenként jelennek meg kötetei, s költészete fokozatosan letisztul. Versei szokatlanul gazdagok képekben, de nem szakad el a köznapi beszéd szóhasználatától. Racionálisan gondolkodik, de nem fél az érzelmek kifejezésétől sem.

Jarkko Laine

1947-ben született. 19 éves korában jelent meg első verseskötete, s ezt még kettő, valamint két regény követte. Az ún. 60-as nemzedék társadalmi érdeklődése és kendőzetlen, néha nyers kifejezésmódja rá is jellemző. Több éve a PARNASSO című irodalmi folyóirat szerkesztőségi titkára.

Kai Nieminen

1951-ben született; két verseskötete látott napvilágot. Az előző korosztályhoz képest új szemléletet és hangot képvisel békés hangulatú, meditáló, romantikába hajló lírájával.

(Szopori N. Lajos fordításai)

10 KÉRDÉS ABODY BÉLÁHOZ

Mondatépítményeit szorongva figyelem: jaj, csak meg ne botoljon! Őskori lény, huszadik századi koponyával; rettegve lepillant, mégsem zavarja ez az életveszélyes séta. Hogy nincs védőháló, úgy látszik, „be van kalkulálva". Már-már elhiszem: csakugyan sértetlenül átjut. De aztán hirtelen pördül az óriás test — és kaján, majdnem torz vigyor a zuhanó arcon. Behunyt, összeszorított szemmel, szemhéjam gyűrt vásznán látom: tótágast sétál tovább.

1 **Mint mindannyian e kételkedő és személyazonosságunkat szüntelenül vizsláló században — alighanem te is jó néhány önéletrajzot írtál. Nincs számomra egy újabb variánsod?**

— Csakugyan rengeteg curriculum vitaet írtam. De nem azért, mert évjáratonként módosítani óhajtottam. Eddigi írásaimnak túlnyomó többsége efféle önportré. Nem vagyok zárt szerző, aki egyszer csak felemeli a szoknyáját. Nem is viselek szoknyát. Nincs tehát semmiféle váratlanul kimondandó titkom. Állandóan a meghittet mondom. Egy kevésbé nagyképű s pontosabb analógiát használva: ahogy a csecsemő is nyögdécselve mondja újból és újból, de talán mindig egy kicsit másképp ugyanazt a szót — bemutatkozását? — ismételgetem én is önmagamat. Mert az a bizonyos „hetedik ajtó" mindig nyitva van. Szabad a bejárat hozzám.

2 **Most még csak a legelső ajtón szeretnék belépni, mert azt hiszem még az ilyen „huzatos" lélekben is csak ezen át juthat el az ember a hetedikig . . .**

— Apám műegyetemi tanár volt: 1936-ban nevezték ki. Ebből kiderülhet, hogy úgynevezett „jó gyermekkorom" volt a háború kitöréséig. Se gazdagon, se szegényen éltünk: megvolt, ami kellett, de stabil dolgokat nem vásárolhattunk, mert a Horthy-korszakban egy tudós, aki nem volt aulikus helyzetben, nemigen tartalékolhatott. Egyfajta természetes lebegésben léteztünk: ettünk, ittunk, lebegtünk. Szüleim házassága — amennyire egy gyereknek joga van ezt eldönteni — ideális volt. S lehet, hogy ez unalmas vagy nem sajtóképes: az átlag életveszélyt leszámítva, mely hazánkban tízmillió embernek „kijárt", családunkban a háború sem okozott drámát. Ami mindebben érdekes lehet: a majdnem valószínűtlen harmónia. Éltem a középosztályi gyerek mindennapjait, különösebb sérelmek, feszültségek nélkül. Nem volt tehát olyan életkezdésem, melynek visszaidézésével sajnáltathatnám magamat, vagy érdemeket szerezhetnék, mondjuk valamilyen látványos szakítás idővel jó pontot érő példájával. Mindezzel nem magyarázható későbbi, drámai fordulatokban sem szűkölködő sorsom. Sőt, talán túl szép is a menyasszony. Apám 19-es párttag volt (s már nagyapám is, akit nem ismertem), egyike azoknak, akik aláírtak egy fontos proklamációt. Tudományos tekintélyével kerülhette csak el a későbbi következményeket. Az események miatt a politika „műfajából" időlegesen kiábrándult, s retortáiban elfüstölgött indulata újólag csak 44-ben támadt fel benne, egy általános humanizmus parancsára. De ebéd közben azért igen természetesen röpködött nálunk a tizenkilences népbiztosok neve. A felszabadulás után apám megbecsült, fényképezett, filmhíradókon is gyakran szereplő ember lett, noha nem ambicionálta az effélét. Fennállt az a derűs veszély, hogy szabályos kádergyerek lesz belőlem. Hogy ellenpontok, fúga nélküli gyermekkorba növöm bele magam. De apám halálával a sors szinte cinikus gyorsasággal jelezte: nincs többé, amit „lobogtatni" lehet. Megszűnt, amiért „üzlet" volt bennünket szeretni. A társadalmi védtelenség helyzetébe jutottunk. A díszsírhelyes professzorfeleség 500, utóbb 300 forintos nyugdíjú özvegyasszonnyá devalválódott, én pedig szuperkáderből bizonytalan helyzetű kamasszá, akinek a családfenntartást is meg kellett valahogy oldania.

3 **Hogy drámádat teljesebben értsem, megkérlek, mondj még néhány szót „szuperkáder" korszakodról. „Konfliktusmentesen" éltél akkoriban?**

— Amit erről mondhatok, ma már egy kicsit időszerűtlen, s nem is próbálok hozzá utólagos lírát „lihegni". De tény: amikor az ország először próbálkozott a nagykorúsággal, az egybeesett az én kamaszkorommal. 45 és 49 között ezért természetesen rajtam is kitörtek az összes buzgalmak, melynek előnyeit és hátrányait később annyiszor éreztem. Közhelyesen hangzik, de igaz: akkor „a menny kárpitjai" csakugyan „meghasadtak". Alkalmat kapott az ország arra, hogy megcsinálja a maga történelmét. Jómagam is „szendergő" koromból egyszerre kiléphettem a szemkáprázta világba. Szenvedélyesen kiéltem minden közbuzgalmi indulatomat. Irodalmi és filozófiai szakkört vezettem, pályázatokat (igaz, nem különösebben elegáns pályázatokat) nyertem. Természetes jogomnak éreztem, hogy beleszóljak a világ dolgaiba . . . Apám halála ebből a majdnem paradicsomi állapotból lökött nyílt, „a létért való küzdelem"-helyzetbe. Ez hirtelenében sok mindent megoldott, ami aligha oldódott volna meg, ha életem simán folytatódik . . .

4 **Önálló személyiségedet tehát egyfajta keserves oppozícióból kellett megépítened? Ifjúságodból kimaradt a kor divatja: a „rózsaszín szemüveg"?**

— Bizonyos értelemben — „taktikailag" — az eseményekkel mindig aszinkronban voltam. Az én osztályos társaimnak a szocialista eszmékért otthon is meg kellett küzdeniük. Én — ahogy említettem — nem kényszerültem ilyen látványos összecsapásra. De szüleim mégsem illettek valamilyen szabályos mozgalmi pantheonba. Megvoltak a saját nézeteik. Könyveket, mozgékony, korszerű gondolkodásmódot kaptam tőlük, nem merev tételeket. Természetes volt tehát kezdetben a „beleszeretés", s a „nem ezt beszéltük meg" élmény is korán, már 1950 körül „befutott". Ebből következett, hogy — szinte önvédelemből — megpróbáltam szuverén egyéniségek közelébe jutni. Az egyetemen adva volt a Lukács-szeminárium, adva voltak a Füst Milán-órák. Ugyanezt jelentette, hogy ismeretlenül bekopogtattam Déry Tibor házába, pusztán azért, mert olvastam Fehér pillangó című novelláját. S nem véletlenül „szemeltem ki" őt egy máig tartó fontos kapcsolatra, hanem bizonyára azért, mert jelezte a „lázat". Azokat a nagy szellemeket kerestem, akik nem fértek bele az akkori szűkre szabott építkezésbe. Másként fogalmazva: megpróbáltam olyan ismeretanyagot gyűjteni, mely átsegíthet egy időszakon, s annyit, hogy elegendő legyen arra az időre, amikor a szocializmus ismét azonos lesz önmagával, s szinte rímelni fog az illúziókra . . . Ezek előrebocsátásával válaszolok kérdésedre: nem szeretem azokat, akik azt mondják, hogy 56 előtt az egyetlen út az oppozíció volt, de az ellenkezőjét sem hiszem. Az én helyzetemből logikusan következtek „elcsúszásaim". Ez nem erényem, de nem is volt fejlődési rendellenességem.

5 **Ezek szerint még ma sem érzed korszerűtlennek az illúziókat? Egyéni és közös történelmi tapasztalatok birtokában „hitetlen hittel" élsz — mindmáig?**

— Soha életemben nem tudtam mit kezdeni a hitetlen emberekkel. Nem volt „fogásom" hozzájuk. De ugyanígy idegennek éreztem a zavartalan hitűeket is. Ha tipizálnom kellene, s csak utána egyénítenem, azt mondanám: mindig azok izgattak, akikben erősen élt az illúzió és a megvalósítás konfliktusa. Példaképeim — Déry Tibor, Örkény István, Vas István — személyiségében is a sors fölötti háló nélküli egyensúlyozás vonzott. Lukács Györgyben a drámai kettősség: a szolgálattevés, a hűség egyfelől, másfelől a maga tételrendszerének advocatus diabolifelfogása. Más formában, de ugyanazért éreztem oly lenyűgözőnek Füst Milánt. Még legszűkebb baráti körömbe is ilyen típusok szerveződtek . . . S hadd fűzzem hozzá ehhez: nem a puszta gondolat érdekel, hanem az eszmeáramlatok konkrét „lebontása" Magyarországra. (Amit írok, valószínűleg ezért teljesen exportképtelen.) S nem is „általában" a dolgokra vagyok kíváncsi, hanem a hozzájuk hangszerelt világra. Nem tartoztam soha a „pántlikás, fűzfánfütyülős" hazafiak közé, vagy azokhoz, akik bármikor készek létező vagy nem létező osztálygyökereiket előhalászni. De valahogy veszettül ide vagyok kötve ennek a helynek a gondjaihoz. Épp ezért számomra Lukács György, s Déry Tibor is csak itt érdekel. Számomra ez a hely — rémséges örökségeivel, kétségeivel — az, ami halnak a víz. S a hal nem ír szonettet a vízhez. Egyszerűen: nem tud létezni nélküle.

6 **Aki Indulatos utazás című első cikkgyűjteményedet, vagy akár legutóbbi Füst Milán-esszédet olvassa, azzal az alapos gyanúval élhet: ez a „víz" nem más, mint személyes ismeretségeid összessége. Arról írsz igazán hitelesen, akit (vagy amit) így ismersz, ismertél . . .**

— Vannak könnyen közlekedő testek. De a nagy értékek áttörése rendszerint bonyolult, s épp ezért nehezen megy. Írtam néhány cikket annak idején. Ezek korabeli divatos bálványok ellen vagy támadott alkotók (pl. Juhász Ferenc) érdekében születtek. Hogy miért? Az ember ma már mosolyog. De akkor nem mosolyogtunk. Az adott történelmi térben a gondolat nem volt azonos önmagával. Ma már szinte megmagyarázhatatlan, hogy egyes mondatok valamikor miért voltak fontosak, ostobák vagy gyávák. De bárhogy is történt: én nem hiszek a „szeplőtelenül fogant" művekben. A konkrét

Podhradszky Oliver

epitész

1907. VIII. József körút 63.

24090

Bodlipszy Gyula

Nowaky

	HÉTFŐ 21 Tamás Petra	KEDD 22 Zénó Anikó	SZERDA 23 Viktória Ancilla	CSÜTÖRTÖK 24 Ádám Éva	PÉNTEK 25 Karácsony Eugénia	SZOMBAT 26 Karácsony István	VASÁRNAP 27 János Fabióla
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							

DECEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

52. hét

2009. December

31 nap

sausschuß:

Dr. Hippe, Prof., Direktor der Stadtbibliothek, Breslau
Dr. Malten, Univers.-Professor, Breslau

Bandmann, Rechtsanwalt, Vors. des Niederschles. Prov. Ausschusses, Breslau
Bednorz, Prof. Bildhauer, Breslau
Bender, Konsistorialpräsident, Breslau
Berger, Mag. Oberbaurat, Breslau
Dr. Bertram, Kardinal, Fürstbischof, Breslau
Blaeschke, Prälat, Domprobst, Breslau
Borowski, Oberreg.- u. Baurat, Neiße
Braune, Prof. Direktor der Baugewerkschule, Breslau
Burmann, Erster Bürgermeister, Bunzlau
Dr. Dittrich, Geh. Justizrat, Neiße
v. Dobschütz, Superintendent, Oppeln
Eckert, Bergrat, Präsident d. Handelskammer, Schweidnitz
Erbe, Gartenbaudirektor, Breslau
Feyerabend, Prof., Direktor des Kaiser-Friedrich-Museums, Görlitz
Fischer, Geh. Baurat, Schreiberhau
Dr. Friedrich, Rechtsanw., Stadtverord.-Vorsteher, Breslau
Graf Garnier, M. d. L., Turawa O.-S.
Giese, Leiter des Kreiswohlfahrtsamtes, Sprottau
Glaeser, Hüttendirektor, Neusalz a. O.
v. Gosen, Prof., Bildhauer, Breslau
v. Goßler, Landrat a. D., Schatz, Krs. Guhrau
Greiff, Wirkl. Geh. Oberjustizrat, Oberlandesgerichtspräsident, Breslau

ságos hírű igazgatója, Arató István, közel három évtizedes pedagógiai működésének koronájaképen elsőnek teremtette meg iskolájában az úgynevezett „szakteremrendszer"-t s ezzel utat nyitott a középiskolai tantermek okszerű és művészi díszítésére, hivatott iparművészek foglalkoztatására.

A gondolatérlelő és megértő munkatársakat kereső nevelő szinte bátortalan bizonytalansággal lépett be az Iparművészeti Iskolába: vajjon lesznek-e ott megértői s megtalálja-e azokat a művészeket, akik valóra váltják majd új utakat kereső iskolájában az ő elgondolásait?

Most is hallom meggyőződéstől áthatott szavait: „Az én rendszerem lényege abban áll, hogy a tanítás nem úgynevezett osztálytermekben, hanem az egyes tantárgyak tárgyalásának, kifejtésének és tanításának megfelelő, külön-külön miliő-termekben történjék. Ezek a termek berendezésükben, felszerelésükben, díszítésükben s általában művészi megoldásukban is teljesen a bennük előadandó tananyaggal álljanak harmóniában, annak legyenek szolgálatában. Legyen külön terme a vallástannak, magyar irodalomnak, történelemnek, természettannak, földrajznak stb. Amint a tanítvány a tanterembe lép, rögtön kapja meg lelkét az a hangulat, amely az ott tárgyalandó anyaghoz szükséges s ne legyen ott semmi, ami a fő cél elérését gátolhatná. A vallástan előadóterme templomszerű legyen; a történelmi terem falairól a nagy idők nagyjai szóljanak; a magyar irodalmi előadóterem a nemzeti komolyságnak és derűnek lelkesítő, harmonikus összeolvadását adja . . ."

Biztosítottam, hogy az Iparművészeti Iskolában megértőkre talál. Fölvezettem Haranghy Jenő tanár díszítő festőosztályába, ahol a szokott enei-

Ex libris. Drahos István fametszete.

gikus és sokoldalú munka folyt. Falfestésekhez vakolatkészítés, mozaik, üvegfestő, sgraffito stb., kivitelezési eljárások. Minden növendék más feladattal s más-más technikai megoldással volt elfoglalva.

„Látom, hogy jó helyre, az igazi helyre tévedtem" — szólt Arató István s attól a pillanattól indult meg Magyarországon a középiskolai tantermeknek a pedagógiai és művészi kívánalmak szerint való díszítése ott a kőszegi ág. ev. leánygimnáziumban s ezáltal lett — mint ezt az ország leghivatottabb pedagógusai azóta megállapították — a tanterv azonossága folytán bizonyos mértékig uniformizálódott iskolából sajátos karakterű, a többi tanintézetek sorából kiemelkedő, különleges típusú s a szakterem-rendszer létesítése révén egyedül álló hazai tanintézetünk.

A kezdet a magyar szakterem díszítésével indult meg. Arató István elgondolását szerencsés kézzel és művészi megoldásban Haranghy Jenő fantáziája vitte kartonokra s a nyári nagyszünidő folyamán jeles tanítványai: Bodnár József és Podlussány Lajos festették meg a helyszínen, élvezvén egyben a mecenás tanintézet vendégszeretetét is.

A cél az volt, hogy oly képek álljanak ott megfelelő dekorációs környezetben, amelyek felébresztik a növendékben legjellegzetesebb szépirodalmi alkotásaink egyes jeleneteinek művészi bemutatása útján a magyar irodalom iránt való érdeklődést és szeretetet.

Vannak tehát irodalmi tárgyú és történelmi vonatkozású falképek, amelyek különböző korokba viszik vissza a tanuló képzeletét s így a történelmi hatásokat is érvényre juttatva, kétszeresen szolgálják azt a célt, hogy általános műveltségünket nemzeti alapokra építsük föl.

A secco-technikával készült képek témáiból csak a következőket idézem: Hunor és Magor, a csodaszarvas legendája, az ősmondák világának felidézése; Szondi két apródja a török várháborúk s az önfeláldozás legendás korának megható képe; Mátyás anyja és Szép Ilonka romantikus meséje a Hunyadiak dicső korát varázsolja elénk; Herczeg Ferenc „Pogányok" c. regényének Márton barátja az utolsó pogány lázadásból is kiérző fajszeretetet példázza.

Aztán sorra vonulnak föl a magyar nép, a magyar ősfoglalkozás, a magyar tájképi szépségek, a vitézi élet stb. irodalommal átszőtt színes remekei, mint Petőfi a kanyargó Tisza mellett, János vitéz, Gárdonyi holdas esti képe a szegedi Tiszaparton; a lelkében vitézi tettekről álmodozó Toldi, Balassi végeken küzdő katonái; Bessenyei irodalmi köre; Madách víziói stb.

A magyar irodalmi szakteremben magyar a bútorzat; rábaközi és pozsonyvidéki, meg zalamegyei áttört fehér népi hímzésűek az ablakfüggönyök; az ablakokban és előadóasztalon magyar mezei virágok.

Csupa magyar levegő, magyar élet!

Milyen kár, hogy a tankerületi főigazgató hivatalos megállapítása szerint Kőszeg leánygimnáziuma „az országban ily irányú munkájával egyedül álló iskola . . ."

Dr. KOVÁCS JÁNOS

nak, nemzeti ügyünk, igazságunk, talpraállásunk és e nép megbecsülésének nagy, történeti céljait szolgálta. Hogy mit jelent egy-egy ilyen kiállítás a magyar ügy ismertetése céljából, azt éppen az oslói kiállítás megkoronázását jelentős esemény mutatta meg. Ekkor történt ugyanis, hogy a norvég király ő felsége ötvenöt percig tartó kihallgatáson fogadta Szablya János ügyvezető alelnököt. Mint arról a napilapok tudósításai is megemlékeztek, kiállításunk legfőbb szervezőjének ekkor alkalma volt VII. Haakon ő felségét behatóan tájékoztatni a hazánkban uralkodó kulturális viszonyokról és az ezekkel összefüggő kérdésekről is. A hosszú kihallgatás végén a király ismét a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a magyar kiállításról és a magyar kulturális törekvésekről.

*

A hatodik kiállítás, melyet az elmult két esztendő nehéz küzdelmei között nagy és jelentős kultúrpolitikai eredménnyel zártunk le, kötelességünkké teszi, hogy egy percre pihenőt tartva, visszatekintsünk azokra is, akik e kiállítások sikerét társulatunk vezetői és munkatársaik számára lehetővé tették.

Hajtsuk meg tehát a magyar iparművészet, népművészet, ipar pártfogói előtt elismerésünk zászlaját azért, mert a hivatalok légkörében is megérezték e kiállítások ügyének nagy nemzeti és emberi fontosságát. Gondolunk itt elsősorban a szakminiszteriumok kebelében működő pártfogóinkra.

Így az iparügyi és kereskedelmi minisztériumban: Tóry Gergely és vitéz Petneházy Antal államtitkárokra, br. dr. Kruchina Károly osztályfőnökre és Benkő Sándor főtanácsos, m. kir. háziipari főfelügyelőre. A külügyminisztériumban: br. dr. Apor Gábor, a miniszter állandó helyettesére és br. Villani Lajos követségi tanácsosra, a közoktatásügyi minisztériumban pedig: dr. Jalsoviczky Károly miniszteri osztályfőnök és vitéz Haász Aladár miniszteri tanácsosra, a művészeti ügyosztály vezetőire. De ugyancsak kötelességünk megemlékezni a következő hivatali személyiségek jóindulatú támogatásáról is. Az Irodalmi és Művészeti Tanács részéről: dr. Ugron Gábor v. b. t. t. elnök, dr. Tihamér Lajos miniszteri tanácsos, igazgató, dr. Say Géza főtitkár, tanügyi tanácsos. Az Idegenforgalmi Tanács részéről: dr. Tormay Géza államtitkár és Bogsch Aladár szakosztályvezető. A Nemzeti Múzeum részéről: gr. Zichy István főigazgató. A M. K. Külkereskedelmi Hivatal részéről: Kunder Antal elnök.

Csupa megértő pártfogó és igaz támogatója a magyar művészet, a magyar nemzet ügyének.

A KŐSZEGI EV. LEÁNYNEVELŐINTÉZET MAGYAR IRODALMI TERME

Néhány évvel ezelőtt a budapesti angol királyi követség útján megkeresés érkezett a magyar Iparművészeti Iskolához. Az angol közoktatásügyi minisztérium illetékes tényezői érdeklődtek, hogy az iskolatermek falainak festése, díszítése, művészi és ízlésnevelő szempontok szerint való felékesítése milyen stádiumban van nálunk, a különböző iskolatipusoknál, továbbá az iskolai higiénia követelményeinek megfelelően történik-e? Az egyes előadótermek dekorációs és figurális díszítése összhangban áll-e a bennök tárgyalt tananyag szellemével, tárgykörével? Alkalmas-e arra, hogy a növendékekben a „tantárgy" iránt rokonszenves hangulatot ébresszen? A tanuló kedélyére, figyelmének és érdeklődésének fokozására mily hatással vannak az alkalmazott földrajzi, irodalmi, történelmi, természettudományi stb. motívumok? Végül, mennyiben jut itt szerep az iparművészek részére? Mik a tapasztalatok e téren s mik a levont tanulságok alapján a jövő tennivalók stb., stb.?

A magyar iskolaügyi állapotok ismeretének birtokában a választ csak a lehető legnagyobb „szerénység"-gel lehetett megfogalmazni. Nem szólva elemi iskoláinkról, legkitűnőbben felszerelt középiskoláinkban is ugyanazon tanteremben zajlik le egy-egy osztály élete a tanév folyamán s a rajz, fizika, testgyakorlás (esetleg természetrajz-vegytan) óráit leszámítva, valamennyi tantárgy anyagának megtárgyalása, begyakorlása, számonkérése ugyanabban a tanteremben történik.

Az angol tanügyi hatóságok által oly sok ideálizmussal, pedagógiai érzékkel és megfelelő anyagi áldozatot is feltételező gondossággal elénk vetített kép megvalósulása — néhány évvel ezelőtt — a mi viszonyaink között nagyon is a messze jövő álmának tűnt föl előttem.

Mikor jutunk el mi odáig, hogy a klasszikus nyelvek tanítása idején a növendék például ne a természetrajzi sokezerszeresen megnagyított állati és növényi ábrázolásokon szórakozzék el, hanem az egész terem a 2000 év előtti kultúrvilág levegőjét, szellemét, nagyságát, művészetét stb. árassza ki reá?

Pedig ami a hatalmas Angliában lehetséges, az a mi megcsonkított hazánkban is megvalósítható! Iparművészeink, ha megfelelő tér és alkalom nyílik, itt is derék munkát végeznek. Amint ezt az alábbiakban részletesebben is ismertetem.

Magyarországon a kőszegi ág. hitvallású evangélikus leánynevelőintézet és leánygimnázium or-

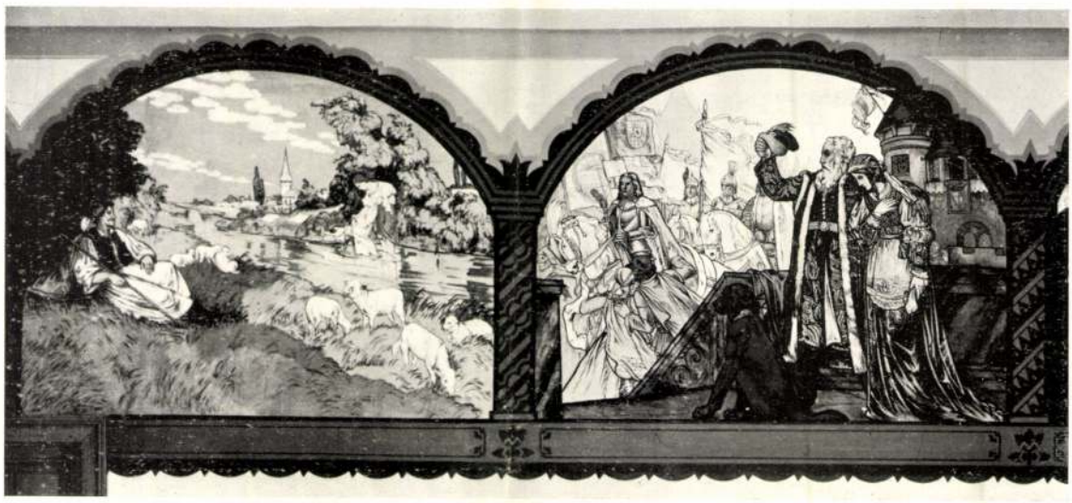

A kőszegi ev. leánynevelő intézet magyar irodalmi termének falfestményei. Haranghy Jenő tanár tervei után festették Bodnár József és Podlussány Lajos iparművész-növendékek. — Wandgemälde des Saales für ungarische Literatur des evangelischen Mädchen-Erziehungsinstitutes in Kőszeg. Auf Grund der Entwürfe von Prof. Jenő Haranghy gemalt von den Kunstgewerbeschülern József Bodnár und Lajos Podlussány. — Wall pictures in the room for Hungarian Literature of the evangelic girls' college in Kőszeg. Painted upon designs by Prof. Jenő Haranghy, by the scholars of applied art József Bodnár and Lajos Podlussány.

Az O. M. Iparművészeti Társulat Osloban rendezett kiállításáról. Az installációt tervezte Urbányi Vilmos. — Von der in Oslo veranstalteten Ausstellung der Ungarischen Landesgesellschaft für Kunstgewerbe. Der Installationsentwurf ist von Vilmos Urbányi. — From the Exhibition arranged in Oslo by the Hungarian National Society for Applied Art. Arrangement designed by Vilmos Urbányi.

A kőszegi ev. leánynevelő intézet magyar irodalmi termének falfestményei. Haranghy Jenő tanár tervei alapján festették ~~Bodnár József~~ és Podlussány Lajos iparművész-növendékek. — Wandgemälde des Saales für ungarische Literatur des evangelischen Mädchen-Erziehungsinstitutes in Kőszeg. Auf Grund der Entwürfe von Prof. Jenő Haranghy gemalt von den Kunstgewerbeschülern József Bodnár und Lajos Podlussány. — Wall pictures in the room for Hungarian Literature of the evangelic girls' college in Kőszeg. Painted upon designs by Prof. Jenő Haranghy by the scholars of applied art József Bodnár and Lajos Podlussány.

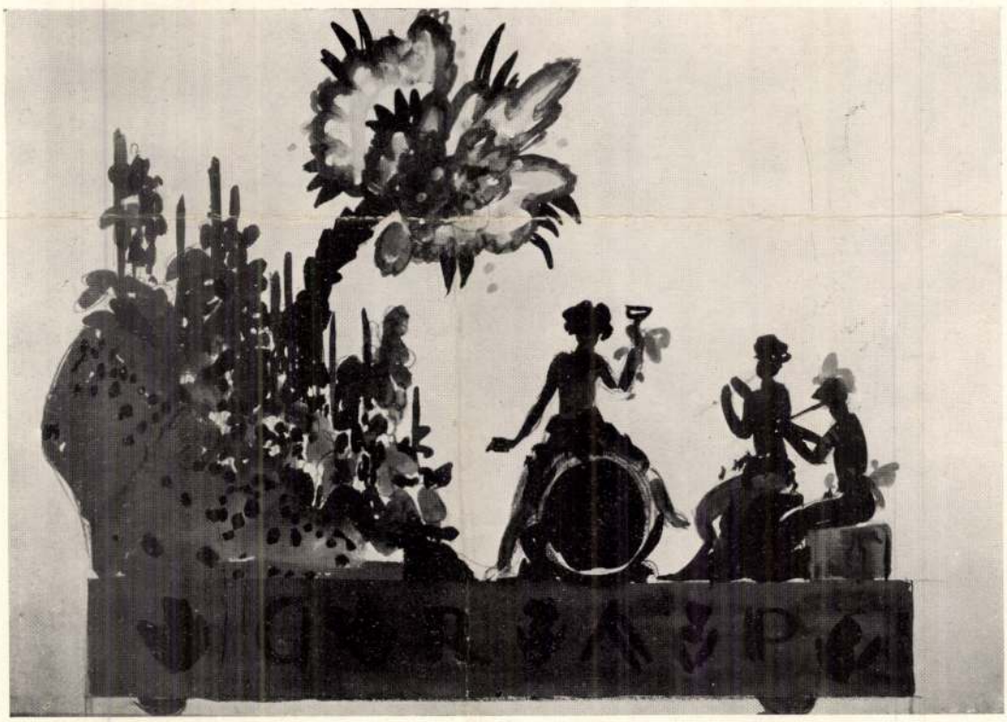

Karnevál-kocsik. Juhász V. Kálmán (Párizs) tervei. — Karneval-Wagen. Entwürfe von Kálmán V. Juhász (Paris). — Carnival cars. Designs of Kálmán V. Juhász (Paris).

Művész Galéria

Művész Galéria

Műkereskedés

MEGHÍVÓ

Pir

/Podlovics István/

grafikus

World in My Eyes c.

kiállításának megnyitója:

2000. március 1. 17 ^{30}

A kiállítás megtekinthető:

2000. március 1-14.

6000 Kecskemét, Deák F. tér 1.
(Művelődési Ház)
Telefon: 20/9475-404
Nyitva: Hétfő-Péntek 10^{00}-20^{00}
Szombat 10^{00}-13^{00}

Podmaniczky Elma

Lyka Döméné festő

Az Est 1938. dec. 11

— **Báró Podmaniczky Elma kiállítása.** A Műterem-ben vasárnap nyílik özv. *Lyka* Döméné, báró Podmaniczky Elma festőművésznő kiállítása. 111 vízfestmény és rajz mutatja a természetimádó művésznő munkásságát. *Szablya Frischauf* Ferenc tanítványa volt és képei naturalisták. Egy-egy finoman megkomponált nílusi táj, olasz kikötő, kertrészlet megállítja és gyönyörködteti a nézőt. A nagyközönség körében bizonyára sikere lesz.

Lásd meg Lyka Döméné alatt is

lomra hivta fel a lakosságot és bejelentette, hogy gyökeresen és méltányosan megoldásra kerül a zsidókérdés.

Megszünik a Pravo Lidu

Prága, december 12.

A nemzeti munkáspárt (a volt szocialista párt) tegnapi alakuló ülésén kimondták, hogy a „Pravo Lidu" a volt szociáldemokrata központi sajtószerv megjelenését az év végével megszüntetik. A lap az elmult két év alatt a cseh lapok közül a cseh külpolitika leglelkesebb támogatója és propagálója volt.

Rövid formális ülés a Házban

A Ház mai ülését pontosan 10 órakor nyitotta meg **Szinyei Merse Jenő alelnök.** Bemutatta az Esztergomban megválasztott *Kunder* Antal kereskedelemügyi miniszter képviselői megbizólevelét, ezután bejelentette a Háznak, hogy *Biró Pál lemondott az ózdi kerület mandátumáról.*

Szinyei Merse Jenő ezután bemutatta a királyi ügyészség átiratát, amelyben dr. *Árvai* László zalaegerszegi lakos ellen az országgyülési képviselőháznak sérelmére elkövetett rágalmazás miatti bünvádi eljárás megindítására felhatalmazást kér. A Ház a felhatalmazást megadta.

Molnár Imre előadó beterjesztette *a vármegyei alkalmazottak betegségi biztositásáról, a VIII—XI. fizetési osztályba tartozó tisztviselők korpótlékáról, valamint a tisztviselői családi pótlék fölemeléséről szóló* javaslatok bizottsági tárgyalásáról szóló jelentést. Kérte a javaslatokra a sürgősség kimondását. A Ház a sürgősséget kimondta.

Drozdy Győző: *Földreformot!*

Az elnök ezután napirendi javaslatot tett, hogy a Ház legközelebbi ülését kedden délelőtt 10 órakor tartsa s azon az emlitett javaslatok tárgyalása szerepeljen. A Ház az elnök napirendi javaslatát elfogadta és ezzel az ülés 10 óra után hat perccel véget ért.

Az üzletek karácsonyi zárórája

A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a nyilt árusitási üzletek záróráját és munkaszünetét a következőképpen szabályozta:

Azokat a nyilt árusitási üzleteket, amelyekben kizárólag vagy tulnyomóan *élelmiszereket és állami egyedárusági cikkeket árusitanak, december 19-étől december 23-áig* bezárólag terjedő időszakban, valamint *december 31-én este 8 óráig, az egyéb nyilt árusitási üzleteket pedig december 12-étől december 23-áig* bezárólag terjedő időszakban *hétköznapokon, valamint 1938 december 31-én este 7 óráig szabad nyitva tartani.*

December 24-én a nyilt árusitási üzleteket este 7 órán tul nyitva tartani nem szabad. Azokat a rendelkezéseket, amelyek korábbi zárórát állapitanak meg, december 24-én is alkalmazni kell.

A december 18-ára eső vasárnapon a nyilt árusitási üzleteket *reggel hét órától délután hat óráig szabad nyitva tartani.*

A mészáros- és hentesüzletek vasárnapi munkaszünetét szabályozó általános rendelkezések december 18-ára eső vasárnapon is irányadók.

A nyitvatartási idő alatt kizárólag zárt edényben és csak az üzleti helyiségen kivül való fogyasztásra égetett szeszesitalok is árusithatók.

Utcákon és tereken az árusitani szokott cikkeket, ha csak a vonatkozó rendelkezések hosszabb időtartamot nem állapitanak meg, a nyilt árusitási üzletekre megállapitott időtartam alatt szabad árusitani.

December 25-én, karácsony első ünnepén az ország területén lévő nyilt árusitási üzleteket zárva kell tartani.

Azokat a nyilt árusitási üzleteket, amelyekben kizárólag vagy *tulnyomóan cukorkát, csokoládét és száraz cukrászsüteményt árusitanak, délelőtt tiz óráig este nyolc óráig, a virágüzleteket pedig délelőtt tiz óráig két óráig* szabad nyitva tartani.

Azokból a nyilt árusitási üzletekből, amelyekben kizárólag vagy tulnyomóan élelmiszereket árusitanak, *reggel hét órától nyolc óráig,* a tejcsarnokokból és tejfiókokból pedig *reggel hét órától délelőtt tiz óráig,* az üzletnek egyébként zárva tartása mellett *tej házhoz szállitható és kiszolgáltatható.*

A vasárnapi munkaszünetnek felfüggesztése folytán *az alkalmazottak pótpihenőben részesitése céljából december 26-án, karácsony második ünnepén a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó általános rendelkezéseket alkalmazni kell.*

Azokban a nyilt árusitási üzletekben, amelyekben kizárólag vagy tulnyomóan élelmiszereket árusitanak, a vasárnapi nyitvatartásukra megállapitott időtartam alatt, 1938 december 26-án égetett szeszesitaloktól eltekintve, az üzletkörükhöz tartozó mindennemü élelemiszer árusitható.

A mészáros- és hentesüzleteket december 26-án reggel hét órától Budapest székesfőváros területén délelőtt tizenegy óráig, az ország egyéb területén délelőtt tiz óráig szabad nyitva tartani.

Az 1939. évi január 1-ére eső vasárnapon a virágüzleteket reggel tiz órától délután két óráig szabad nyitva tartani.

TOKAJI FUCHS A BOROK KIRÁLYA TOKAJI A KORONÁJA LERAKAT V. NÁDOR U. 5 TEL. 81-2-74 TOKAJI MINTAPINCE FUCHS LÁSZLÓ

— **Eltemették Aszlányi Károlyt.** Vasárnap délután temették el *Aszlányi* Károly irót, aki — mint ismeretes — *autószerencsétlenség áldozata lett.* A ravatalnál *Pünkösti* Andor búcsuztatta a *Szinpadi Szerzők Egyesülete* nevében a tehetséges irót, a sirnál pedig *Gyarmathy* István, a *Sporthirlap* felelős szerkesztője beszélt.

— **Mutschenbacher professzor az emberszeretetről.** Vasárnap az *Orvosszövetség Verebély* Tibor dr., a lemondott elnök helyébe egyhangulag *Mutschenbacher* Tivadar dr. egyetemi tanárt választotta meg elnökké, aki bemutatkozó beszédében a krisztusi karitász szent parancsairól beszélt. — Hiszem — mondotta —, hogy *a világot szebbé és jobbá csak az emberszeretet teheti!*

— **Halálozás.** *Fried* Izsó, a Magyar Gabonakereskedelmi Rt. igazgatója, a tőzsde tanácsának tagja váratlanul elhunyt. A magyar gabonaszakma egyik legkiválóbb szakemberét vesztette el halálával. Mint a Magyar Gabonakereskedelmi Rt. ügyvezető igazgatója nagy érdemeket szerzett a vállalat felvirágoztatásával.

— **A kritikus életkorban** reggelenként éhgyomorra egy egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvíz réges-régóta bevált kitünő hatásu háziszer, amely állandó használatra is igen alkalmas. Kérdezze meg orvosát.

ÉJSZAKAI FAGY

A Meteorológia Intézet jelenti hétfőn délben:

Budapesten déli tizenkét órakor a hőmérséklet 5 Celsius-fok volt.

Várható időjárás a következő 24 órára:

Délkeleti szél. Változó felhőzet. Sok helyen köd. Egyes helyeken ködszemergés. A magasabb hegyeken elég sok napsütés. Az ország keleti felében erősebb éjszakai fagy, a nappali hőmérséklet alig változik.

Az olasz sajtó Csáky István gróf kinevezéséről

Róma, december 12.

Az olasz lapok szivélyes hangon számolnak be *Csáky* István grófnak külügyminiszterré történt kinevezéséről. *Csáky* István gróf alakja *nagy rokonszenvnek örvend Olaszországban.* Mint emlékezetes, 1937 márciusában elkisérte a Ducét libiai utjára és ez alkalommal több fontos nyilatkozatot tett a fasizmus alkotásairól, az elmult hónapban pedig — a cseh-magyar válság idején — repülőgépen Rómába érkezett, ahol döntő fontosságu megbeszélést folytatott *Mussolini* miniszterelnökkel. Az olasz lapok közlik a külügyminiszter életrajzát és kiemelik, hogy *Csáky gróf egyik legkiválóbb magyar diplomata,* akinek már a magyar-cseh kérdés elintézésében is fontos szerep jutott müncheni, varsói és római utazásaival.

Roosevelt az államnak adományozza irattárát

Washingtonból jelentik: *Roosevelt* elnök a Fehér Ház könyvtárában fogadta az ujságirókat és közölte velük, hogy az *Egyesült Államok kormányának adományozza leveleit és okmányait, valamint képgyüjteményét.*

Roosevelt kijelentette, hogy az elmult 25 év történetét tanulmányozó kérdekes adatokat találnak politikai pályafutásáról a felajánlott okmányokban. Az elnök közölte továbbá, hogy *hydeparki birtokának egy részét felajánlja irattár épitésére,* ahol az okmányokat megőrizhetik.

Vita a tulméretezett soproni monográfia körül

Sopron, december 12.

(Az Esti Kurir tudósitójától.) Szokatlan eset foglalkoztatja Sopron városát. Most készült el ugyanis a *«Sopron vármegye története»* cimü monográfia első kötete, amelynek önköltségi ára *8253 pengő és 94 fillérre nőtt.* A vaskos kötetet dr. *Eleméry* Endre előadó mutatta be a kisgyülésen. Mikor letették a hatalmas könyvet a kisgyülés asztalára, felállott *Östör* József dr., aki ugyan örömmel üdvözölte a monográfia megjelenését, de viszont *kifogásolta, hogy a mü szerzője messze tullépte a meghatározott határokat.* Nevezetesen az első kötetet *negyven ivre tervezték* és ebből *hatvanhárom iv lett, ami teljesen felboritotta a város számitásait. Östör* szerint nem is volt indokolt a monográfia első kötetének ilyen mérvü felduzzasztása.

E körül a kérdés körül *izgalmas vita kezdődött* a soproni kisgyülésen. Voltak ugyanis, akik *nem helyeselték,* hogy az iró kezét megkössék, mások viszont *tiltakoznak az ellen, hogy a monográfia irója maga szabja meg a kereteket.*

Több hozzászólás után végül is az elnöklő főispán — *szavazásra tette fel a kérdést.* A szavazás eredményeként elhatározták, hogy az első kötet árát, bár az *15 pengő lenne hatvanhárom iv alapján, tiz pengőben fogják megszabni,* ellenben a könyv szerzőjét megkérik, hogy — *a jövőben ne lépje tul a megszabott kereteket.*

A választók 99 százaléka szavazott a Memel-vidéken

Kovno, december 12.

(Inf.) Litvániában a memelvidéki legujabb események sulyos helyzetet teremtettek s a kormány *Kovnóra* és környékére kénytelen volt az ostromállapotot ujból elrendelni. Mint emlékezetes,

Smetona államelnök november elsején felfüggesztette az egész országban a kivételes állapotról szóló rendelkezéseket, most azonban a fővárosra és környékére hathónapi időtartamra ujból elrendelték az ostromállapotot,

mint az indokolás mondja, az állam biztonsága, továbbá a rend és nyugalom fentartása érdekében. A rendelkezések alapján bizonyos személyeket rendőri felügyelet alá lehet helyezni, vagy koncentrációs táborba küldeni.

Az ostromállapot elrendelése — az indokolás szerint — azért vált szükségessé, mert *a memelvidéki eseményekkel kapcsolatban felelőtlen elemek az ugynevezett „nemzeti konszolidáció" érdekében hangulatot csináltak s a sulyos helyzetből politikai tőkét akartak kovácsolni.* A litván kormány, bármely oldalról is kiséreljék meg a zavarkeltést, minden eszközzel fentartja a rendet — mondják kormánykörökben.

A vasárnapra virradó éjszaka és a vasárnapi nap folyamán

Kovnóban kilencven diákot letartóztattak, mert tüntetésekben vettek részt.

A letartóztatottak között egy Voldemaras-párti tüntető is van.

A memelvidéki választás nagyjából minden rendzavarás nélkül folyt le. *Csupán Memel mellett, Karrolischken községben volt kisebb rendzavarás.* A szavazói helyiség ablakait kődobásokkal beverték, a tetteseket azonban *több litván személyében a rendőrségnek sikerült elfognia.*

A választás eredményéről hétfőn a délelőtti órákban csak annyi vált ismeretessé, hogy a szavazási részvétel igen nagy volt. Memel városában és környékén például

már este hét órakor a szavazásra jogosultaknak több mint 95 százaléka adta le szavazatát.

Számos községben a szavazásban való részvétel elérte a száz százalékot. A legutóbbi választások alkalmával a szavazásra jogosultak 91 százaléka szavazott le, ezuttal azonban a szavazási tevékenység még sokkal élénkebb volt.

Memel városában a szavazás befejezése után egy automobilra felszerelt hangszóró révén közölték a város lakosságával a szavazásban való részvétel arányszámát. *Este nyolc óra után nagy felvonulás volt.* A felvonulók élén zenekar haladt s a menet végigvonult a fényesen kivilágitott főbb utvonalakon.

„A csőcselék a zsidóság ablakain kezdi és ki tudja hol folytatja..."

Zalaegerszeg, dec. 12.

(Az Esti Kurir tudósitójától.) Zala vármegye legutóbb feliratban kérte a kormányt, hogy a *pénzt, valutát és nemesfémeket csempésző egyéneket a lehető legszigorubb büntetéssel sujtsák.* Ugyanakkor egy felszólalás hangzott el a közgyülésen, amely szerint valaki azt tanácsolta, hogy *az 1914 augusztus elseje óta Magyarországra bevándorolt elemeket is utasitsák ki.*

Zala vármegyének ez a felirata eljutott *Sopronba is, ahol a kisgyülés most foglalkozott ezekkel a problémákkal.* A kisgyülés kimondotta, hogy *Zala vármegyének ezt a mozgalmát támogatja,* de ugyanakkor többen felszólaltak azok ellen a felháboritó események ellen, amelyek a legutóbbi napokban játszódtak le.

Marinczer Ernő felszólalásában kijelentette, hogy

felháboritónak és szomorunak tartja azokat a tüneteket, amelyek az utóbbi időben játszódtak le mindenki szemeláttára.

Itt elsősorban a falvakban és városokban megismétlődő ablakbeverésekre gondol. Ez a tény *nemcsak megszégyenitő, hanem szomoru is.*

— Ez az eljárás nem méltó a magyar ember becsületességéhez és nem méltó a magyar kulturához sem

— folytatta a felszólaló.

— Közérdek tehát, hogy erős kézzel törjenek le minden ilyen kilengést és kemény *ököllel fékezzék meg a rendbontást. Az ablakbetörés nem megoldás! Az ilyen tenykedés éretlenség és ezek miatt*

minden jó érzésü ember, felekezeti különbség nélkül, csak szégyenli magát. (Zajos helyeslés.)

Ezután *Polgár* Aladár szólalt fel. Kijelentette, hogy ő, *mint papi ember mélységesen elitéli ezeket a szomoru tüneteket.*

— A csőcselék a zsidóság ablakain kezdi — mondotta — és ha idejében nem intik le, ki tudja, hol fogja folytatni.

A legerélyesebb intézkedéseknek kell következniök, hogy *ezeket a minősithetetlen garázdálkodásokat letörjék.*

Pottyondy Géza főjegyző alispán helyettes válaszában kijelentette, hogy *haladéktalanul figyelmeztetni fogják a rendőrhatóságokat az elfajult tulkapások letörésére.*

MŰVÉSZET

Podmanitzky Elma kiállitása

A Müteremben (Kossuth Lajos-u. 12.) száznéhány festményét állitotta ki özv. *Lyka* Döméné, született báró *Podmaniczky* Elma festőművésznő. Számos tárlaton szerepelt már egy-egy alkotásával a művésznő, gyüjteménnyel első izben lép nyilvánosság elé. Amit eddig egyes darabokon láttunk, most összefoglalva, egységesen kap művészi értéket.

A vizfestő technika minden mesterségbeli tudása egyesül a grafikai és egyuttal szerkezeti tökéletességgel, ugy, hogy a tárgyilagos szin- és formalátás művészi előadása problémamentes, de ez a fölényes tudás, a hangulatos, költői impressziók bravuros érzékeltetésére is módot nyujt.

Keleti utazások naplójegyzetei cimet viselhetné az a sorozat képvázlat, amely a festői látás művészi formájának ragyogó impresszív eredménye. A festőiség felismeréséről tanuskodnak lyrai csengésü tájképei, kitünő szinezésü virágai. Biztos kézzel fogja a távlatokat s igy a képek fölszabaditó levegőt sugároznak.

Igen érdemes művész, megérdemli a legnagyobb figyelmet.

(b. m.)

Beállott a tél Romániában

Bukarestből jelentik: Vasárnap egész Romániában beállott a tél. Az időjárás mindenütt hidegre fordult. A fővárosban vasárnap estefelé izben süllyedt a hőmérő fagypont alá. A vidékről még hidegebb időjárást jelentenek.

TILALOM

MEGTILTJA a polgármester, hogy Budapest házfalaira mást, mint hivatalos, vagy választási plakátot ragasszanak ki a jövőben. A tilalom tulajdonképpen csak megerősitése egy eddig is érvényben volt rendelkezésnek s hogy feleleventésére szükség van, azt az uj idők nagyszerü szelleme magyarázza, mely bizonyos irányoknak, felfogásoknak és jelszavaknak felmentést ad a törvény parancsszava alól. A polgármester tehát ragaszkodik ahhoz, hogy a falragasz-szabályt be kell tartani. Nem egészen ok nélkül tételezzük fel, hogy lesznek mozgalmak, amelyek ezután sem kivánják jobban tisztelni az érvényes jogszabályokat, mint eddig. Vajjon ki marad felül ebben az elvi mérközésben? Ha a polgármester elgondolása érvényesül, akkor nemcsak az illetéktelenül elhelyezett üzleti hirdetések tünnek el a jövőben a házfalakról s szorulnak a hivatalos közüzemi vállalat tábláira, hanem a közéleti hangulatkeltés eszközei is. Akkor a munkája után sietö fővárosi polgárt nem fogják napról napra szembeöklözni harsány harci kiáltozások, izgató szólamok, vad toborzók, az idegfeszitésnek mindazon fegyverei, amelyek közismert vény szerint egyedüli céljuknak a dolgozó társadalom nyugtalanitását tekintik. Valóban itt volna az ideje, hogy ennek az egyoldalu propagandának vége szakadjon, hogy a felforgató törekvés ne garázdálkodhasson szabadon az utcán, hogy a felzaklatott közvélemény háborittatlanul fordulhasson épitő tevékenysége felé, melynek nem utolsó sorban eredménye például az is, hogy meg tudja keresni adóját s igy eleget tenni annak a kötelességnek, mely minden süvöltözés közben, sőt ellenére: a nemzet életének és jövőjének egyik legfontosabb tartóoszlopa. S ahogy a házfalakra vonatkozóan sem kell semmi kivételes eszközhöz nyulni, ugy nem volna rá szükség egyéb vonalakon sem; hiszen az állam és társadalom rendjét tételes törvények védik s az izgatás csak ugy kaphat hangot, hogy ezeket a törvényeket következetesen és céltudatosan megsérti.

* * *

REJTÉLY

ELKÉPEDVE OLVASSUK ugynevezett szélsőjobboldali s állitólag kormánypárti lapokban is azokat a cikkeket, amelyek leplezetlen rokonszenvvel fordulnak a román Vasgárda felé. A legutóbbi hátborzongató és véres események után hivatalos közleményekből vehetjük tudomásul, hogy a Vasgárda megmaradt vezetői hüségesküt tettek Károly királynak, az uralmon levő kormánynak s a törvények tiszteletét, betartását fogadták. Bennünket ugyan Románia belső dolgai csak egyetlen szempontból érdekelnek s ez az elszakitott magyarság sorsa, nagy nemzeti igazságunk érvényesülése — de éppen ebből a szempontból tekintve nem lehetett a Vasgárda müködését másként nézni, mint a magyarsággal szemben legellenségesebb mozgalomét. Véres kegyetlenkedések hosszu sora igazolja, milyen kielégithetetlen dühvel és elvakultan üldözte Codreanu kapitány szervezete az erdélyi magyarságot; a legutóbb kipattant terv, mely romhalmazzá és temetővé akarta változtatni a magyar Kolozsvárt: elszörnyedést váltott ki az egész müvelt világon. Szinte érthetetlen tehát, miként akadhat magyar toll, mely a rokonérzés hangján szól a magyarellenes terrorszövetségről s ugyanolyan érthetetlen, hogy miért kiván vasgárdistább lenni a Vasgárdánál magánál, miért jósol további merényleteket, élet-halálküzdelmet a sorok közé bujtatott győzelem célzatával, mikor Codreanu alvezérei, leghivebb segitőtársai behódolnak és fogadalmakat tesznek? Olyan épületes volna, ha a legszélsőségesebb mozgalom tovább folytatná magyarüldözését, ha sötét terveit akár Kolozsváron, akár másutt megkisérelné valóra váltani? Vagy az antiszemitizmus minden egyéb érdeket elnyom s a sanyargatott magyarság panasza süket fülekre talál éppen ott, ahol a hazafiságból, nemzeti érzésből, jogos követeléseinkből már-már egyedárusitási jogra formálnak igényt?

* * *

THOREZ

MEGMONDOTTA már Rassay Károly, hogy „jobboldal" és „baloldal" inkább közlekedési, mint közéleti fogalmak, de még az eszméknek és jelszavaknak mai zürzavarában, a program-kisajátitások, vitorlából-szél-kifogások korszakában is van határ, mely előtt a józan elme megtorpan és értetlenül néz az önkényes szóhasználat sajátos megnyilatkozásaira. A nyilasok napilapja felveti a kérdést, mit tartogat még 1938 és mit hoz 1939. S jósolja, tévedhetetlen fölénnyel Franciaországnak, hogy „Doriot, Thorez és De la Rocque jobboldali pártjai összefognak a néppusztitó népfront ellenében". Tehát: Doriot, Thorez és De la Rocque jobboldali pártjai. Már most: minden ujságolvasó tudja, hogy Thorez mester a francia kommunista párt vezére. A kommunista párté, igen, jelenleg, nyiltan, minden szépités nélkül. Nem ugy, mint Doriot, aki szintén kommunista volt, kommunista a szónak legszigorubb értelmében, de azóta köpönyeget forditott (csak köpönyeget) s más jelszavakkal hirdeti ma ugyanazt, amit azelőtt Moszkva utasitására, vagy — mondjuk — szövetségében müvelt. Thorez azonban át sem festette a cégtáblát, Thorez a legszélső hirdetője Franciaországban a kommunizmusnak. Az ő pártja a kommunista párt. S ezt nevezi a nyilas ujság jobboldalinak s ezt fogja össze a „néppusztitó népfront" ellenében. Mit jelent a népfront Franciaországban? A kommunistákkal való szövetséget, vagyis: éppen Thorez-t és pártját egy koalicióban. A nyilas beállitás jobboldalivá üti a kommunista pártot és vezérét — s az abszurdumok idején már ne is csodálkozzunk. Thorez a jobboldali, tehát nemzeti s amit parancsolnak, a kommunista francia párt megkapja a felmentvényt a magyarországi nyilas mozgalom hivatalos lapjában, Thorez feje körül dicsfényt vonnak. Thorez eszménynyé emelkedik, a kommunista pártvezér, a népfront tagja és egyik tényezője, Thorez jobboldali. Érthető hát, hogy miért minősitik oly lenézően baloldalinak mindazt, ami távol áll Thorez mestertől és „jobboldaliságától".

Külföldre szökött Krofta volt cseh külügyminiszter

Bíróság elé akarják állitani Benest és Kroftát

Bécs, december 12.

Mint a Völkischer Beobachter bécsi kiadása Prágából jelenti, Krofta Milán, a Benes-éra volt külügyminisztere, titokban elhagyta Csehországot és külföldre menekült. Kétséget kizáróan megállapitották, — irja a lap —, hogy Krofta több fontos politikai okmányt magával vitt. A lap prágai kormánykörökből arról értesül, hogy Benest és Kroftát rövidesen felszólitják, térjenek vissza Csehországba és álljanak a bíróság elé.

Pozsony, december 12.

Mint a lapok jelentik, hétfőn tárgyalások indulnak meg Eperjesen a szlovák és a ruszin kormány küldöttei között. Arról van szó, hogy a két kormány között még tisztázatlan kérdéseket rendezzék és ezzel barátságosabb viszony kialakulását lehetővé tegyék. A ruszin kormány igényt tart Kelet-Szlovákiában a ruszinok lakta vidékekre. Minthogy a végleges határ a két ország között még nincsen megvonva, a ruszinok azt szeretnék, hogy a határmegvonásnál a néprajzi határt vegyék tekintetbe.

Magyar küldöttség Tisónál

Pozsony, december 12.

Esterházy János gróf, az egységes magyar párt elnöke, küldöttséget vezetett Tiso József dr. miniszterelnökhöz. A küldöttségben megjelent Neumann Tibor, az egységes párt pozsonyi szervezetének elnöke, Kozma Ferenc országos főtitkár, Aixinger pártigazgató és a párt igazgatóságának több tagja.

Esterházy gróf ismertette a szlovákiai magyarság időszerü kivánságait a miniszterelnökkel, majd a küldöttség tagjai Tiso miniszterelnököt több részletkérdésről tájékoztatták. A miniszterelnök ismertette a kormány álláspontját a felhozott kérdésekkel kapcsolatban, hangoztatta, hogy jóindulattal viseltetik a szlovákiai magyarság iránt és kilátásba helyezte a felhozott kérdések kedvező megoldását. A megbeszélés barátságos légkörben folyt le.

Ujabb kombinációk Stefanik tábornok haláláról

Pozsonyból jelentik: *Stefánik* szlovák tábornok rejtélyes halála ujból élénken foglalkoztatja a szlovák közvéleményt. Stefánik tábornok rendkivül fontos szerepet játszott Csehszlovákia megalakulásánál; az ő párisi összeköttetéseit használta ki nagyrészt Masaryk és Benes is. Stefánik 1919 május 4-én Olaszországból hazatért, hogy az uj csehszlovák kormányban átvegye a hadügyi tárcát. A repülőgép Pozsony felett „viharba került", lezuhant és Stefánik életét vesztette. Ha Stefánik nem pusztul el, a prágai kormányok sohasem nyomhatták volna el ugy a szlovák népet, mint ahogy husz éven át tették.

Stefánik halála körül kombináció keletkezett, a szlovák közvélemény meg volt róla győződve, hogy prágai körök tették el láb alól a vezető szerepre hivatott szlovák tábornokot. Azt hangoztatták, hogy nem a vihar miatt zuhant le a gép, hanem a repülőtéri csendőrök lőtték le gépfegyverrel. A kiméletlen cenzura akkoriban elnyomta a suttogásokat, de a szlovák közvélemény most ujból követeli, hogy deritsék fel Stefánik halálának rejtélyét.

A *Slovenska Slobodna* cimü lap felsorolja a Stefánik halála körül támadt hireszteléseket és rámutat arra, hogy mindeddig mesterségesen nyomták el a tragikus esemény megnyugtató és minden kétséget kizáró tisztázását. Különösnek találja a lap, hogy *Benes* elnök — aki egyébként ellenséges viszonyban volt Stefánikkal — milliós összegért állami pénzen megvétette az örökösöktől Stefánik feljegyzéseit s ezeket Prágában, a hősök emlékcsarnokában őriztette. A szlovák nemzetnek legszentebb joga — irja a *Slovenska Slobodna* —, hogy megtudja, miért halt meg Stefánik. Nem lehet a dolgot tovább elodázni. Ha történt valami bünös dolog, a közvélemény követeli, hogy a vétkeseket a bíróság elé állitsák.

Terv a cseh alkotmány megváltoztatására

Prága, december 12.

Boucek baloldali érzelmü cseh ügyvéd érdekes tervezetet közöl a birók lapjában a csehszlovák alkotmány megváltoztatásáról. Ezt a javaslatot már be is nyujtották Beran miniszterelnöknek, miután 22 egyetemi tanár azonositotta magát a javaslat felfogásával.

Boucek tervei szerint a köztársasági elnök jelölése egy testület feladata volna, amelyben a köztársaság legfőbb birói, a főiskolák rektorai és prorektorai, a gazdasági és kereskedelmi kamarák elnökei, továbbá a nagy szakszervezetek vezetői foglalnának helyet. Az elnököt a jelöltek közül népszavazással választanák meg.

A köztársasági elnök a kormány tagjaivá csak olyan államtitkárokat nevezhetne ki, akik a nemzetgyülésnek nem tagjai. A választóknak a tervezet szerint mindig joguk lenne arra, hogy képviselőjüket a parlamentből visszahivják. Hogy pedig a politikában a légkör felfrissitése a nemzedék-váltással biztositva legyen, ugyanaz a képviselő legfeljebb két választáson volna megválasztható.

Kifosztották a nagyszombati zsidó üzleteket

Pozsony, december 12.

Nagyszombat községben szombaton heves antiszemita tüntetések voltak. A lakosság kifosztotta a zsidó üzleteket és felgyujtotta a zsinagógát. A rendőrség nehezen tudott rendet teremteni. Mach, a kormány propagandafőnöke nyuga-

A kockás báró

Podmaniczky Frigyes, a modern Budapest megálmodója

A Duna-parton bűz és mocsok, szemétdombok várták a tisztító tavaszi áradást. Esőzések idején sártengerré vált a belváros. Ha a nap heve végre felszikkasztotta a pocsolyákat, s netán jó kis szélvihar kerekedett, por szökött a köpenyek alá, sűrű homok burkolta felhőbe az utcákat. Vízért a csorgókutakra járhatott a pesti polgár, Budára ladikkal kelhetett volna át – ha lett volna miért. Ha Buda nem mutatott volna még siralmasabb képet, mint Pest.

Nagyjából így nézett ki a világ 1824. június 20-án, amikor a Cukor utcai báró megszületett. Nyolcvanhárom évvel később, amikor Podmaniczky Frigyes szokásos napi sétájára indult, hogy botja utoljára kopogjon végig a Kerepesi út kövein, villamos kattogott el mellette, autók pöfögtek az Oktogonig a széles, burkolt körúton csatornák és vízvezetékek fölött, majd ráfordultak az Andrássy útra, amely alatt a földalatti járt. Az öreg báró négy híd közül választhatott volna, ha meg akarta volna nézni a Várkertet vagy felmenni a siklón a budai palotába. De nem akarta. Mindenki Frici bárója nevezetes kockás öltönyében naphosszat csendesen szunyókált a Pannónia vendéglő eldugott sarokasztalánál.

A fiatal Podmaniczky Frigyes Edliger Ede 1845-ös kőrajza nyomán készített fényképe

A báró élete valóban regény volt, nemcsak Krúdy tollán lett azzá a Budapest vőlegényében: „Kedvesebb és mulatságosabb regényt régen olvastam, mint báró Podmaniczky Frigyes hátrahagyott iratait, amelyeket az Öreg báró a Nemzeti Múzeum könyvtárára bízott, azzal a kikötéssel, hogy a lepecsételt csomagot születésének századik évfordulóján, születésnapján bontsa fel, aki netán kíváncsi volna a lepecsételt iratcsomag tartalmára." Krúdy kibontotta a tizenkét kötetnyi kéziratot, és a diósgyőri vízjeles papírokról megelevenedett, miként lett az aszódi arisztokratából az első budapesti polgár.

A bárófinak Thaisz András és Hunfalvy Pál volt a nevelője. Hogy a pesti nőktől megmentse, anyja a pozsonyi országgyűlésre küldte. Frici báró saját bevallása szerint az üléseket nemigen látogatta, annál inkább a bálokat. Véleménye szerint az ellenzék fölénye nem annyira az országgyűlésben, mint inkább azáltal vált nyilvánvalóvá, hogy a legszebb lányok mindig az ő báljaikon voltak.

Nőkre, politikára két kézzel szórta a pénzt. 1847-ben Kossuth kampányfőnökeként tizenhatezer forintot költött a választók leitatására. Széchenyi ekkor megrótta, hogy Kossuth megválasztatásával a forradalmat készíti elő. Széchenyinek igaza lett, Frici báró pedig egyenes jellemként jelentkezett nemzetőrnek. Ott volt a schwechati vereségnél, majd egészen Világosig harcolt Görgey oldalán. Büntetésből besorozták az osztrák hadseregbe, és Olaszországba küldték.

Feljebbvalóit érthetően bosszantotta a báróból lett közlegény, aki mindennap fehér kesztyűt húzott a kocsikerék olajozásához, akit a napi trágyahordás után vaskos posta várt, levelek a rokonaitól, Ágost Antal szász királytól, István főhercegtől.

Pestre 1856-ban érkezett vissza. „Egy fiatal előretörtető, emelkedő-félben lévő fővárosnak mondtam istenhozzádot, s egy félig kihalt tartományvárosba tértem vissza, melynek, hogy minden utcáin fű nem nőtt, csak a rossz talajviszonyoknak volt köszönhető." Előző nap még Schönbrunnban kocsikázott a császári kertekben, most a Városligetbe hajtott. Éles volt a kontraszt, írta később a Naplójegyzetekben: „Elhagyatottságot és pusztulást észleltem, bárhova tekintettem. A Ligetben a vasárnap dacára alig egynéhány ember lézengett. A tó mocsárhoz hasonló külsőt mutatott, félig sással benőve. A művelődésnek legkisebb nyoma sem volt észlelhető – hanyatlás, pusztulás mindenfelé. Feleszmélve elaléltságomból megfogadtam, hogy ez elhagyott, s általam annyira kedvelt fővárosunk emelését tűzöm ki életem egyik vezéreszméjének."

A kiegyezés után a közmunkatanács tervében egymásra talált kormány és ellenzék. Csengery Antal felvetését Andrássy Gyula miniszterelnök felkarolta, és a londoni Metropolitan Board of Works mintájára 1870-ben felállt a Fővárosi Közmunkák Tanácsa. Budapest – éppúgy, mint másfél évtizeddel korábban London – azzal szembesült, hogy a városrészek széles körű autonómiája anarchiába fordulva akadályozta a város egészének fejlődését.

Podmaniczky báró időközben tönkrement. Vállalta a felelősséget öccse váltóiért, elúszott a birtok, festményeit, bútorait, még kedvenc agarait is el kellett adnia, hogy a hitelezőktől megszabaduljon. Az Angol Királynő Szállodát elhagyva kis lakást bérelt egy Kerepesi úti bérház felső emeletén, ráadásul, hogy a lakbért kifizethesse, az egyik szobába lakót kellett fogadnia. Aki egykor négyezer-ötszáz hold ura volt, újságcikkekből tartotta fenn magát, miközben jellegzetes kockás kabátjában, gomblyukába szegfűt tűzve, a Steingasser kávéházba járt reggelizni, hogy megspórolja a napilapok költségét.

Egyik reggeli sétája közben Tisza Kálmánnal találkozott. Tisza, akivel együtt katonáskodott, azonnal hivatalt ajánlott neki. Előbb az Északkeleti Vasúthoz került személyügyi igazgatónak, majd egy évre rá egy másik Tisza, Lajos javaslatára Andrássy gróf delegálta a közmunkatanácsba. Hivatalnokként tapasztalatlan volt, de arisztokrataként igényes. Az első aláírási címpéldányra kalligrafikusan rótta: Báró Podmaniczky Frigyes. Emiatt sokáig naponta százszor, minden aktára így kellett írnia a nevét. A közmunkatanácsnál később elhagyta a bárót, a Nemzeti intendánsaként pedig a Frigyest. Budapest egyszerű polgára lett.

Az 1873-as pénzügyi válság évében lett a közmunkatanács alelnöke. A rendezési terv értelmében már megkezdődött a Nagykörút és a Sugár út építése, a bécsi krach miatt azonban az egész vállalkozást csőd fenyegette. A tanács tagjai lemondtak napidíjukról és a költségtérítésről. Podmaniczky pedig, hogy példát mutasson, reggel hatkor gyalog járt be hivatalába.

Az Erzsébet körút. Erdélyi Mór felvétele 1896 körül

Két év múlva belevágott az Opera építésébe a külvárosban, az egykori Hermina kocsma helyén, ahová a rossz közbiztonság miatt egy magára valamit adó cigányzenész se vállalt addig kirándulást. A kisajátítást mindenki remek lehetőségnek tartotta, hogy túladjon értéktelen külvárosi telkén. Az árak magasba szöktek, és az öreg báró feladata volt, hogy telket szerezzen.

A Hermina téri telket a Népszínház kapta meg a fővárostól, nem volt viszont pénze az építkezésre. Az Operaháznak pénze éppen lett volna, csak még alkalmas telket nem talált. A fővárosnál elérte, hogy a színház új, olcsóbb területet kapjon, a közmunkatanács pedig félmilliót fizetett a Hermina téri telekért a Népszínháznak. Az Opera így egymilliót spórolt, a Népszínháznak pedig pénze és telke lett, mindkét építkezés megkezdődhetett. A báró még arra is talált időt, hogy személyesen felügyelje a munkát, sőt olykor beállt maltert keverni.

És jöttek az újabb hivatalok, miközben 1874-ben befejeződött a Duna-szabályozás, 1877-ben az Andrássy út építése, 1882-ben a Várkert-bazár, 1884-ben végre elkészült az Opera, 1896-ra pedig a Nagykörút is teljes pompájában ragyogott.

Podmaniczkynak nem volt szíve egyetlen feladatot sem visszautasítani, amellyel a főváros hasznára lehetett. Részt vett a trieszti vasút építésében, majd a Nemzeti Színház és az Opera intendánsa lett, negyvennégy éven keresztül országgyűlési képviselő, a szabadelvű párt elnöke, utóbb az Adria biztosítónál végre pénzes állása is akadt. Számon sem tudta tartani hivatalait.

Mesélik, öregkorában egyszer megjelent a közgyűlés ülésén, elfelejtve, hogy már nem képviselő. Senki sem vállalkozott rá, hogy felhívja a báró figyelmét a tévedésre, csak ültek tovább meghatottan. A szavazás végén az elnök némi zavarral hirdetett végeredményt, és összeszorult a torka, amikor hozzá kellett fűznie: egy szavazat ebből leszámítandó.

Szatucsek Zoltán

Móriczcal Szentendrén

Gyermekrajz-kiállítás, katonajuniális és fenséges ízek

Móricz-hétvége címmel háromnapos program kezdődött pénteken a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. Az író születésének 120. évfordulója alkalmából rajzpályázatot írtak ki a város gyerekei és felnőttei részére. Az óvodásoktól a középiskolásokig minden korosztályt mozgósított az a Móricz Zsigmond-mese, -vers vagy -regény, amelyeket az illusztrációk témájaként ajánlottak a szervezők.

A vártnál is nagyobb volt az érdeklődés, hiszen a pályázatra 348 alkotás érkezett, s ez igencsak megnehezítette a múzeumi zsűri dolgát. A rajzokból péntek délelőtt 10 órakor kiállítás nyílt a skanzen Felső-Tiszavidék tájegységében. Az érdeklődők megnézhették és -hallgathatták *id. Hegyi-Füstös István* muzeális hang- és képemlékeket felvonultató színvonalas előadását. A díjazott képek a milotai portán október 31-ig láthatók.

Szombaton helyőrségi juniálist tartanak a Néprajzi Múzeumban a helyi Honvédség és Társadalom Baráti Köre szervezésében. Délelőtt 10-től 16 óráig fegyvertörténeti kiállítás, haditechnikai bemutató, térzene, haditorna, íjászverseny és színházi bemutató várja a vendégeket. A jó hangulatról a légierő bigbandjének műsora gondoskodik.

Ma és holnap az Öregpatak vendéglőben, gondolatban Móricz Zsigmond asztalához várják a hasparti érdeklődőket, ahol kulináris és irodalmi élvezetekben egyaránt része lehet mindenkinek. Elég, ha csak minden kommentár nélkül ideírjuk a fenséges menüsort: Húsleves, velő pirítós kenyérrel, marhahús ribizlimártással, pörkölt hús tökkáposztával, sertéspörkölt zöldbabbal, kacsasült befőttel, ludaskása, a tetején libamájjal, paprikás csirke, rántott harcsa, juhtúrós galuska, friss cseresznye, feketekávé. Az ember legszívesebben végigenné az étlapot, mármint a felsorolt étkeket. Csak bírja a pénztárca!

G. J.

Néptánc divatbemutatóval

Hét teljes órán át döng majd a táncosok lába alatt a szabadtéri színpad június 19-én, szombaton a Tabánban. A délután 14 órától este kilencig tartó néptáncműsorban tizennyolc együttes csillogtatja meg tudását: dunántúli, galgamenti, nyírségi, alföldi magyarok mellett németek Nagymányokról, cigányok Nyírbátorból, szlovákok Szarvasról, románok Méhkerékről, szerbek Budapestről.

Örökségünk jövője – az ezredfordulóra készülve idén ezt a címet adták a szervezők a találkozónak, amelyet immár hatodik alkalommal rendeznek meg a Tabánban. A mostani esemény különlegessége, hogy a program által teljes képet kaphatunk a magyarországi néptánc helyzetéről, múltjáról, jelenéről és jövőjéről – árulja el *Sós Dániel* főszervező, az I. Kerületi Művelődési Ház munkatársa. A nagyvárosi lét forgatagában ugyanis egyre távolabb kerülünk az örökségtől, amelyet elődeink oly nagy szeretettel ápoltak.

Kevesen tudják például, hogy némely magyar vidékeken, zártabb falvakban ma is élő a hagyomány. Vagyis nem csupán amatőr vagy profi együttesek előadásai alkalmával, nézőként a széken ülve gyönyörködnek az emberek a régi szép táncokban, hanem a kocsmárostól kezdve az asztalosmesteren át az idős asszonyokig mindenki az ősöktől örökölt lépésekkel ropja a jeles napokon, például a farsangi bálon, de főként a lakodalmakban. A természetes hagyomány ilyenfajta őrzésének is tanúi lehetünk szombaton.

A táncokhoz népzenei együttesek húzzák majd a talpalávalót; a program második felében pedig, este fél hét körül afféle népi divatbemutató előzi meg az ünnepélyes gálaműsort. Szakértők készülnek beavatni a közönséget a bő szoknyák és gatyák, pruszlikok és mellények, réklik és ingek, csizmák és cipellők fazonjának, színeinek, hímzéseinek titkaiba. Ki tudja? Lehetséges, hogy a számítógépes játék mellől most a Tabánba kicipelt csemetéink nemsokára ott pörögnek-forognak majd valamelyik táncházban.

R. V.

Sporthétvége

„Az ország legszebb kroszfutóversenye" címmel hirdeti a Futapest Klub nyári terepfutó sorozatának negyedik fordulóját, mely szombaton Nógrád községben lesz. Nevezni a várnál lehet, ahol a 14 év alattiaknak 200 forintot, az idősebbeknek 400 forintot kell fizetniük a rajtszámok átvétele előtt. A 17 kilométeres táv rajtja délelőtt 11 órakor lesz, 5 perccel utána pedig a fiatalok vághatnak neki a számukra kijelölt 4 kilométer hosszú útvonalnak. A helyszín vonattal a Nyugati pályaudvarról 7 óra 55 perckor induló romhányi vonattal közelíthető meg. Az utazásra 50 százalékos kedvezményt biztosít a Futapest Klub (XIII. kerület, Dagály utca 20.; telefon: 320-2889), jelentkezni a pályaudvaron fél hét és hét óra között lehet.

Hatodszor tartják meg idén Rákoskeresztúron a tollaslabdázók hétvégéjét. A szombati eseményen kilenc órától a férfi és a női egyes mérkőzéseket tartják, majd körülbelül délután egy órától a női páros, háromtól a férfi páros, fél öttől pedig a vegyes páros csapatok mérhetik össze tudásukat. A mérkőzések Budapesten, a XVII. kerületi Újlak utca 110. szám alatti általános iskola kilenc pályáján lesznek. Megközelíteni az Örs vezér térről a 61-es busszal, a Liget térről pedig a 62-es busszal lehet. A nevezési díj 600 és 400 forint között van, melynek összege a kategóriától és a versenyszámtól függ. A szervező Keresztúri Tollaslabda Barátok Köre (telefon: 06 (30) 933-2601; 257-4150) a bemelegítéshez használt labdát mindenkinek biztosít, korlátozott számban 100 forint ellenében ütő kölcsönözhető vagy a helyszínen javíttatható és húroztatható.

Látványosságnak sem utolsó esemény lesz szombaton és vasárnap a Velencei-tavon: tíz órától szörfösök szállják meg a vizet. A Holsten Szörf Kupára 300 forint a nevezési díj, melyet szombaton kilenc és tíz óra között lehet befizetni Velencén, a Tópart utca 26. szám előtt felállított versenyközpontban. A hullámlovasok mellett mindkét napon szórakoztató és kultúrműsorok is várják az érdeklődőket. További felvilágosítást a Magyar Szörf Szövetségtől lehet kérni a 319-0352-es telefonszámon.

Király I. Dániel

Másfél évszázad történelme

Új kiállítás látható a gyömrői tájházban

Gyömrőn, a Gróf Teleki utcában (az idősek otthonával szemben) található a tájház, amely idén is sok-sok érdekes látnivalót kínál a látogatóknak. Június elejétől az állandó néprajzi anyag mellett a történeti emlékszobába is bepillanthatnak a látogatók, amely felvillantja a település történelmének legérdekesebb epizódjait. Százötven év van itt elmesélve, képek, tárgyak, használati eszközök bemutatásával.

A közelmúltban hat helyi civil szervezet példás összefogásával jöhetett létre ez az új kiállítás, amely a csaknem nyolcszáz éve fennálló község múltját tartja tükörként a látogatók elé. A tájház a késő délutáni órákban naponta, szombat-vasárnap egész nap nyitva van, érdemes az erre járó kerékpáros vagy gyalogos turistáknak is meglátogatni.

Gyömrő persze másról is nevezetes. Érdemes elzarándokolni a Kiserdő mellé, ahol a II. Rákóczi Ferenc Emlékmű látható. A faluközpontban, a református templomban a carrarai fehérmárványból készült Canova reliefet csodálhatjuk meg. Érdemes a közeli fenyves erdőben kis sétát tenni, a patinás Telekikastélyt megnézni.

Ezután felkereshetjük a szabad strandot, ahol a hűs vízben lehet felfrissülni, a parton megmártózni a nap sugaraiban, kipihenve a kiadós napi séta fáradalmait.

G. J.

Vízi napközi a Rómain

Az egészséges, jó körülmények között élő gyermekek számára bőven akad lehetőség kellemes és hasznos időtöltést találni, de a hátrányos helyzetű fiatalok nincsenek ilyen jó helyzetben. Elsősorban nekik szeretnénk segíteni – mondja *Miklós Erika*, a Védőszárny Handicap Sportkör egyik vezetője.

A vezetőtől megtudtuk, hogy számukra a hátrányos helyzet meglehetősen tág fogalom. Elsősorban a sérült, fogyatékos és a rossz szociális körülmények között élő gyermekeket látják vendégül hétvégenként a Rómaiparton lévő csónakházukban, de azokra a gyermekekre is számítanak, akik egészségesek és jó körülmények között élnek, csak éppen eddig nem volt lehetőségük a vízi sportokkal megismerkedi.

Miklós Erika nem véletlenül említi a vízi sportokat, hiszen sportkörük megalakításakor egyértelművé tették, hogy elsősorban vízzel kapcsolatos programokat szerveznek. Azok a gyermekek, akik még nem tudnak úszni, itt megtanulhatnak. S ha már biztonsággal mozognak a vízben, akkor indulhatnak vízi túrára is, hiszen a sportkör kisebb gyermekeknek és fogyatékos gyermekeknek is szervez vízi kirándulásokat. A bátrabb, kitartóbb fiataloknak akár háromnapos Szentendrei-sziget körüli túrákat is szerveznek.

A Védőszárny Handicap Sportkörnél a kellemes hét végi időtöltést a rossz idő sem tudja elrontani, hiszen erre az esetre is felkészülnek a szervezők. Ha nem lehet vízreszállni, akkor múzeumlátogatást szerveznek, vagy különböző ügyességfejlesztő foglalkozásokat tartanak a csónakházban.

Reményeik szerint az idén augusztusban is megszervezik a múlt évben nagy sikert aratott vízi napközit. Ebben az évben kéthetes napközit terveznek, s ahogy az összes program a sportkörnél, ez is teljesen ingyenes.

A sportkör minden vasárnap, reggel kilenc órától délután négy óráig várja a 14 évesnél fiatalabb gyermekeket (1039 Budapest, Kossuth Lajos üdülőpart 19. Telefon: 240-2627).

P. A.

PETNEKI ÁRON

Az elfelejtett vőlegény

PODMANICZKY FRIGYES

„Ah, milyen szerelmetes volt városába ez a császárszakállas férfiú, akire még sokan emlékezünk, amint a régi Kerepesi úton áttipegett a Pannónia felé, miközben tiszteletére megállították a lóvasutat, és az ifjú Glück Frigyes úr, fogadós anyja megbízásából, fehér szalvétával várta a bárót a szálloda előtt!" Krúdy Gyula írta e sorokat az „öreg báróról", Podmaniczky Frigyesről, akit igen találóan Budapest vőlegényének nevezett. Podmanczky élete, főleg annak második fele szorosan egybefonódott a főváros nagyszabású kiépülésével, valódi világvárossá válásával. Hőn szeretett „menyasszonya" utóbb teljesen elfeledkezett volna róla, ha a nagy író nem állít neki emléket kötetnyi cikkében és novellájában, fölemelvén őt hősei, Szindbád, Rezeda Kázmér világába. Podmaniczky Frigyes élete azonban nem irodalomtörténeti téma elsősorban, hiszen munkásságának ma is olyan kézzelfogható bizonyítékai vannak, mint a Népköztársaság útja, az Operaház vagy a Várkert-bazár. Illik megemlékeznünk róla halálának hetvenötödik évfordulóján.

Az eredetileg Zólyom vármegyei Podmaniczky család a XVIII. században lett birtokos Pest megyében, s ekkor kapta meg a bárói címet is. Frigyes báró azonban nem a családi kastélyban, Aszódon látta meg a napvilágot, hanem Pesten, a Cukor utcában, 1824. június 29-án. A kultúra iránti fogékonysága családi örökség. Apja, Podmaniczky Károly, arisztokrata létére orvosi egyetemen tanult, s bányászati akadémiát végzett. Édesanyja nem kisebb méltóságnak, mint a szász király mindenható miniszterének, Adolf von Nostitz-Jäkendorfnak volt a leánya.

A pesti gimnáziumi, majd a késmárki jogakadémiai évek után Frigyes báró nagy európai körutat tett. A berlini és müncheni egyetemet látogatta, majd kalandos úton végigjárta Oroszországot és Svédországot. (Erről szóló izgalmas útleírása 1853-ban jelent meg, ma is érdekfeszítő olvasmány. Megérdemelne egy új kiadást.)

Közéleti pályája teljesen szabályszerűen indult: Ráday Gedeon gróf mellett volt írnok a pozsonyi országgyűlésen, 1843—44-ben, majd 1847-ben Pest megye aljegyzője lett. A fiatal aljegyző úr azonban, — akit még Pulszky Ferenc is így szólított meg: „Ejnye be mágnás pofája van uramöcsémnek" — hamarosan megmutatta liberális, sőt, demokrata érzelmeit. Egyik legtevékenyebb harcosa volt annak a küzdelemnek, amely Kossuth Lajost akarta Pest vármegye képviselői székéhez juttatni. Ekkor kezdődött közéleti szereplése. A nagy nyilvánosságnak igen különös módon mutatkozott be: amikor a diadalmas Kossuth-párt kortesei végigvonultak Pest város utcáin, az élen ott lovagolt Podmaniczky báró, méghozzá cifraszűrben, s árvalányhajas kalapban. Akkoriban több volt ez puszta különcködésnél: a ruházat egyúttal politikai pártállást is jelentett. És ha már a ruházatnál tartunk: Podmaniczky Frigyest éppen öltözködése tette közismertté, sőt ez költötte különc hírét. Hogy mi volt az oka különös kedvtelésének, egy Mikszáth-anekdota így próbálja magyarázni:

„A fiatal bárónak egy éjjel egész garderobeját ellopták ismeretlen tettesek, úgy, hogy reggelre kelve, nem volt mibe öltözködnie. Ekkor eszelte ki bosszúságában (mert szűk anyagi viszonyok között élt), hogy ezentúl olyan egyéni ruhába fog járni, amelyet senki sem fog tőle ellopni, mert nem lesz érdemes, rögtön felismernék, kié. Így jött létre a félig lengyel, félig angol szabású mixtum compositum,[1] melynek láttára egykor az itt időző mostani angol király is elmosolyodott. (Meglehet, irígységből. Figulus figulum odit[2]).”

Podmaniczky Frigyes, az 1848-as pesti országgyűlés főrendházi korjegyzője azonban hamarosan a pesti nemzetőrség, majd a Károlyi huszárezred uniformisát öltötte magára. A világosi fegyverletétel előtt százados és osztályparancsnok volt. Amikor bekövetkezett a katasztrófa, minden pénzét szétosztotta legénysége közt, s egy hátára kötött batyuval megindult a hadifoglyok bizonytalan sorsa felé. Ismét ruhacsere következett: a huszárkapitányt besorozták büntetésből közlegénynek a császári hadseregbe, ráadásul még folyton ideoda helyezték. Mikor Haynau megtudta, hogy a fogoly tiszteket

[1] vegyület, egyveleg
[2] Egyik fazekas gyűlöli a másikat

A régi Hermina tér és az új Operaház. Jankó János karikatúrája

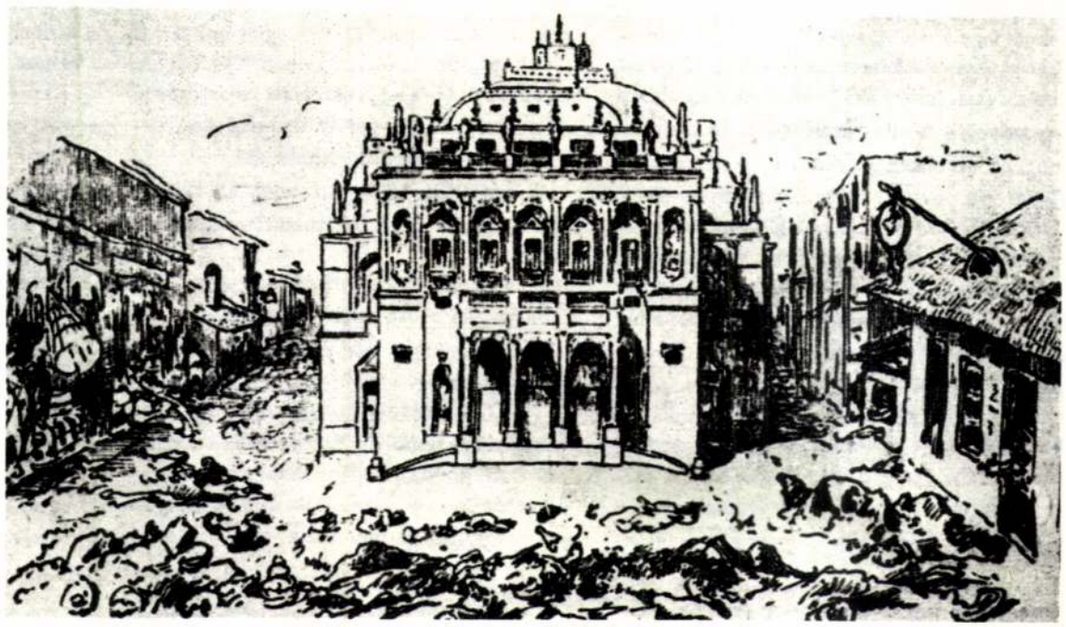

Budapest 1982/7

munkapercbe kerül). Vagyis: a balfácán svájci tervezők, közgazdászok és spirnyákmenedzserek egy liter „tömény" eladása révén „csak" 177 „kiáramoltatott" munkapercet tudnak re-cirkuláltatni a közös alapokba. Vagy talán még annyit se (ha például az ottaniak import-töményt nyakalnak). Esetleges ellenvetésére számítva rámutatok, hogy az általam logarlécen kitolt 23+2 munkapercráfordítás *független* a helyi bérviszonyoktól: ez egy természettörvény és egy technológia eredője, s mint ilyen a föld bármely pontján érvényes...

Ön mint közgazdaságilag porbanjáró elme az eddigiekből nyilván arra a következtetésre jutott, hogy mivel a svájci szesztestvér *kevesebb, mint feleannyi* munkapercért jut hozzá egy liter 40 százalékos mű- (vagy valódi) szeszhez, kétszerannyit nyakal, mint magyar alteregója! Nos: ismét csalódást kell okoznom Önnek, kedves Könczöl. Bár a magyar és a svájci fejenkénti átlagfogyasztás közel azonos — évi 11,5, illetve 10,6 liter 100 százalékosra átszámolt szesz per capita (1979-es adat) —, ám ezen belül a svájci „szivornya" csak 18,2 százalékot „vesz be" tömény formájában, míg a magyar 39,1 százalékot, vagyis több mint a dupláját![5]

Ennek a „fordított aránynak" *két* oka lehet: egy természetfölötti és egy természetes. A *természetes* ok nyilván az, hogy Isten a svájci lelket akként alkotá meg, hogy ne szeresse a 40 százalékos mű-töményt, még ha az büdös, akkor se. A *természetfölötti* ok, pedig, hogy Svájcban a 42-es nyakbőségűeknek „rogyásig" kínálják a 42-es inget, a harisnyanadrágra vágyóknak a harisnyanadrágot, a náthásoknak (még télen is) a papírzsebkendőt stb. Vagyis, amit elveszítenek 398 „kiáramoltatott" munkaperc „*szesz-csatornákon*" való re-cirkuláltatása révén, azt bőségesen — a kamatok kamatjával — re-inkasszálják az „egyéb" kategóriába tartozó fogyasztási cikkek forgalmi adójából. (No, persze ehhez az szükséges, hogy az „egyéb" fogyasztási cikkektől *is* roskadozzon a polc.) No igen... No meg még ez is: t. i., a forgalmi adók, az adópolitika...

Ez megint olyan terület, amelyet Ön, a „haladó" közgazdaságtudományokban való járatlansága miatt, nem fog megérteni, hiszen cikkében avítt szerzőket idézve megszámlálhatatlan sokszor használja a „szeszadó" kifejezést. Ám ez a szocializmusban egyszerűen nincs! Igen: monopol helyzetű szeszgyáraink egy fillér szeszadót sem fizetnek! Csupán az állammal szembeni „befizetési kötelezettségüknek" tesznek eleget. Ha e befizetési kötelezettségüket megemelik, ezt ők áthárítják a nagybani vásárlókra; azok a kicsinybeni viszonteladókra; azok meg továbbhárítják a fogyasztókra. Mivel a munkapercekben kifejezett 40 százalékos mű-tömény előállításának *időráfordítása* mindezen fogyasztói árnövekedés során egy mikromásodperccel *sem* növekszik, Ön nyilván hajlamos volna ezt a processzszust fogyasztói adó növekedésnek nevezni. Ez azonban nem az, mert ez itt történik (és nem ott), és ezért ez *nem* szeszadóemelés, hanem az állammal szembeni befizetési kötelezettség üdvös növelése, annak megakadályozására, hogy a szeszmonopóliumok fura urai ne mehessenek a Bahama-szigetekre nyaralni fölös jövedelmeik elherdálása céljából.

Ezt tudva (és ebből az aspektusból) csak felháborodással értesülhetünk arról az ocsmány norvég alkoholpolitikai trükkről,[6] hogy ezek a halevő északi halvérűek *nem* az ottani alkoholmonopolisták szeszadóját srófolják följebb (megengedve nekik, hogy ezt az adótöbbletet áthárítsák a fogyasztókra), hanem a kisembereket, az ottani ábécéseket, talponálló- és késdobáló-tulajdonosokat (szerződéses bérlőket) *nyomorítják meg*, oly módon, hogy az általuk forgalmazott szeszes italokra (nemcsak az ottani állami 40 százalékos mű-töményre, hanem még a 13 Maligán-fokosra „feltupírozott" — ahogy Ön nevezi: „avinált" — magyar import borokra is) *progresszív szeszforgalmi adót* vezettek be, amely természetesen — a fogyasztóra *nem* hárítható át!

El tudja Ön képzelni ennek az antiszociális „húzásnak" a beláthatatlan következményeit?

A söntéspult, az áruda pultjának *tulsó* oldalán álló árusoknak szeszforgalmuk üdvös és egészségmentő növekedésével, egyre *kevesebb* érdekük fűződik ahhoz, hogy a népmámort fokozó szeszforgalmukat minél magasabbra srófolják. Elérkezik az a kritikus pont, amikor az üdítő italok forgalmazásából a szatócsnak, a csaposnak meg a tulajnak már *több* haszna származik, mintha „árbevételét" szeszes italok forgalmazása révén teljesítené. És ettől a ponttól kezdve az ottani megáltakodott ábécések, csaposok, gebinesek és talponállósok, már nemcsak az ittas embert, hanem a színjózanon betérő lerészegedni-szándékozókat *sem* fogják szeszesitallal kiszolgálni, hanem — „csőbe húzva" a kedves vendéget, a kedves vásárlót — Traubival itatják pukkadásig.

Még rágondolni is rossz, hogy ez — a kereslet és a kínálat *közvetlen* érintkezési pontján alkalmazott — *álságos sakkhúzás* hogyan fog „begyűrűzni" a norvég alkoholmonopólium „tisztes" berkeibe: egyre kevesebb rendelés fog befutni a 40 százalékos állami mű-spirnyákra. A norvég mezőgazdaság kénytelen lesz a szeszkrumpli termesztéséről az étkezési burgonya termesztésére átállni. Kénytelenek lesznek a több százezer köbméter fűtőolajat (mellyel eleddig a szeszfőző üstöket hevítették) lakások fűtésére felhasználni, hogy a lakosság testhőmérsékletét a szoba melege tartsa egyensúlyban — kívülről —, ne a tömény szesz — belülről... Még az is megeshet, hogy a norvég alkoholmonopólium urai Magyarországra fognak disszidálni, hogy fölajánlják szeszforgalmazási és boravinálási szaktudásukat és tapasztalataikat a magyar szeszmonopóliumnak.

Mert — jegyezze meg, Könczöl — senki sem lehet próféta a saját hazájában, még ha norvég, akkor sem! A norvég alkoholizálási mutató (mely némi *reális* értéket ad, amennyiben nem a bölcső és koporsó közti összlakosságra vetíti ki az össznépi alkoholfogyasztást, mint a miénk, hanem csupán a 15. életév és a koporsó közötti populációra): 5,7 liter (100 százalékosra átszámított) szesz fejenként és évenként. Amivel szemben a (reális képet nem mutató) 11,2 literes magyar „mutató", azonos léptékre átszámolva, azt jelenti, hogy *Magyarországon a 15 éven felüli populáció fejenként és évenként 14,23 liter* 100 százalékos szeszt ereszt le a torkán.[7]

És — látja Könczöl — ezeket a szegény norvég alkoholmonopolistákat mégis „megfúrták" odafenn északon, a fjordok között, pedig az ország alkoholizálási *reál*-mutatója alig harmada a magyarországinak! Képzelje el, milyen sors jutott volna nekik, szegényeknek osztályrészül, ha magyaroknak születnek?

Ezért arra intem Önt, Könczöl, hagyjon fel a bakafántoskodással; öntsön Ön is végre tiszta, 40 százalékos állami mű-töményt a söröskriglijébe, és örüljön az első fecskének, annak, hogy sikerült végre elérnünk: nálunk ma már mindenkinek jut — szükséglete szerint — alkohol!

---

[5] Nagy György: i. m. 87—88. o.

[6] A norvég alkoholpolitika. Alkohológia, 1982/1. 32—33. oldal

[7] A norvég alkoholpolitika. Alkohológia, 82/1. szám, 32. oldal

Podmaniczky Frigyes

mind az ő hadseregébe osztották be, felháborodásában átküldte őket Radetzkyhez, Olaszországba. Podmaniczky aránylag könnyen alkalmazkodott új helyzetéhez, goromba feletteseit többek között úgy vélte bosszantani, hogy glaszékesztyűben kente a trénszekereket, s ha nagy nehezen kimenőt kapott, operaelőadásokat látogatott. Egy év múlva szabadult, méghozzá regénybe illő, romantikus módon. Miután befolyásos szász rokonsága nem tudott elérni semmit Bécsben, mindent elért egy hölgy, Szapáry Elíz grófnő, aki személyesen hozta haza védencét, „unokahúgának" adva ki magát. (Mindezek ellenére Frigyes báró élete végéig agglegény maradt . . .)

Az ismét civilbe búját Podmaniczky előtt egyetlen működési terület állott nyitva: az irodalom. Népszerűsége aránylag nagy volt a maga korában, sőt, akadémiai tagságot is hozott számára. Munkáit Mikszáth Kálmán így értékelte:

„Regényei gyenge dolgok: a Fekete dominó, a Tessék ibolyát venni stb. Az írói talentumnak alig egy-egy szikrácskája villan meg imitt-amott. Bizonyára nem több ő az Olympus berkeiben, mint egy művelt idegen, kit véletlenségből ide hajtottak a végzetes politikai szelek. Vis major[3] az, hogy ide sodortatott. De azért e regények többé-kevésbé mégis érdekesek, mert kifejezői annak a kornak és hangulatnak, amikor a magyar a sorok közt kereste az olvasnivalót. A legnagyobb elterjedést az »Alföldi vadászok tanyája« érte, melyet olyan elemző és kiegészítő módon olvasott a közönség, mint a Koránt szokták magyarázni a török papok — a saját tetszésök szerint."

1856-ban végre útlevelet kapott. Párizsban, Brüsszelben, majd Németországban keresett felüdülést. Hazaérkezte után kezdődött „jegyessége" Pesttel, ahogy erről Naplótöredékei tanúskodnak:

„Ez utamból éppen egy vasárnapon értem vissza Pestre. — Átöltözködvén s megebédelvén, délután bérkocsit szólítva a városligetbe hajtattam. — Alig találok szavakat azon lehangoló érzés ecsetelésére, amely az egymást érő s mind előre törekvő s a haladás korszakát már megkezdett nagy városok után, Pest ez egyetlen mulató helye, a városliget láttára rajtam erőt vett. — Elhagyatottságot s pusztulást észleltem, bárhová tekintek. — A ligetben a vasárnap dacára alig egynehány ember lézengett. — A tó mocsárhoz hasonló külsőt mutatott, félig sással benőve. Csak a páva-, most nádorszigeten szemléltem egy kis csődületet, oda törekedtem tehát. A jelenlegi fürdő előtti szabad téren katonai zenekar játszott, s a köré kisebb mesteremberek a magukkal hozott eledelt fogyasztva valának letelepedve családjaikkal egyetemben, akik néhányai kissé fölöntvén a garatra kölcsönöztek élénkséget a lehangoló képnek. — Sehol a haladásnak, a kényelemnek, a művelődésnek legkisebb nyoma sem volt észlelhető — hanyatlás, pusztulás mindenfelé. Keblem lehangoltságán a szemembe toluló könnyek könnyítének némileg, s feleszmélve elaléltságomból, megfogadám, hogy ez elhagyott s általam annyira kedvelt fővárosunk emelését tűzendem ki életem egyik vezéreszméjéül."

Podmaniczky Frigyes megtartotta fogadalmát. A kiegyezés után ismét a politikai élet sűrűjébe került. Az ún. balközéppárt sajtóorgánumát, a Hazánk című lapot szerkesztette. Itt alkalma nyílott egy hosszabb cikksorozatot írni, amelyben vázolta a legsürgősebb tennivalókat Budapest jövője érdekében. Leszögezte, hogy a testvérvárosok egyesítése szükségszerű, Budapest nemcsak kereskedelmi város, hanem „országos főváros" is, ezért fejlesztése nem kizárólag a város ügye, hanem az egész országé. A legfontosabb lépések közé sorolta a csatornázást, vízvezetékek lefektetését, az utcakövezést. „E három teendő szerintem olyan láncolatot képez, hogy bármelyikét a másik nélkül alig képzelhetjük — a csatornázást kell, hogy a kövezés kövesse, mi nélkül ismét a vízvezeték alig felelhetne meg céljainak." Ez után következnek a „kereskedési forgalom, kényelem s kellem előmozdítását" célzó intézkedések. „E teendők sorában első helyet foglal el Budapest rakpartjának végleges kiépítése, valamint a pesti, úgy a budai oldalon. Ezt kívánja a kereskedés folytonos nevekedése; ezt kívánják a közegészségügyi tekintetek, amennyiben a jelenlegi szemétdombok az egész környéken elárasztják egészségtelen kigőzölgésüket . . . ezt kívánja végre fővárosunk tekintélye, melyet ily ronda piszoktól környezetten nem hagyhatni többé." Majd olyan tárgyról olvashatunk, amely nemcsak száznégy évvel ezelőtt volt aktuális: „Egy régi bűnnek helyrehozása érdemel még főtekintetet, mely ha végig járjuk s tekintjük Budapestet, minden figyelmes vizsgálódónak, de különösen azoknak, akik itt élni kénytelenek, azonnal szemébe ötlik, — s e hiány, a fahiány, a sétányok, nyilvános kertek nemléte. Régi bűnnek mondom ezt, joggal, mert nálunk nem fát nevelni, de pusztítani érezték magukat hivatva az emberek, s amit beültetnek is, azt mind oly gyéren, szegényesen, ügyetlenül teszik, hogy az ember szíve szinte fáj . . ."

„Szent Rend, jöjjön el a te országod Pesten is!" Jankó János gúnyrajza Podmaniczky Frigyes gondjairól

Az elméleti elképzeléseket hamarosan tettek követték. Andrássy Gyula miniszterelnök előterjesztése nyomán az országgyűlés elfogadta az 1870. X. törvénycikket, amely létrehozta a Fővárosi Közmunkák Tanácsát. Példaképül a Londonban 1855-ben létrehozott Metropolitan Board of Works szolgált, amelynek még az elnevezése is irányadó volt. A már idézett törvénycikk a három testvérváros, de elsősorban Pest minden nagyobb szabályozási munkájának előkészítését és kidolgozását, a közlekedési főútvonalak megnyitását, az utcák vonalának meghatározását, elnevezését jelölte meg a Közmunkatanács feladatául. Ezenkívül a Közmunkatanács kezelte a Fővárosi Pénzalapot is. A nagyobb városrendezési munkálatokra pályázatot írt ki, bírálóbizottságot alakított saját tagjaiból, amelyhez, ha kellett, meghívott szakemberek csatlakoztak. Itt találta meg Podmaniczky Frigyes élete igazi értelmét. Először 1871. november 1-én jelent meg a Közmunkatanács ülésén. Nem egészen két évre rá alelnökké nevezték ki. (Tudnunk kell, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke a mindenkori miniszterelnök volt. De a gyakorlatban az alelnök látta el az elnöki funkciót. Podmaniczky harmadikként, Tisza Lajos és gróf Szapáry Géza után, viselte ezt a hivatalt, harminckét éven keresztül.) Idézzük ismét Mikszáth Kálmánt:

[3] kényszerűség

„Ezzel br. Podmaniczky a neki legjobban megfelelő állásba jutott, munkássága java részét a főváros fejlesztésének, felvirágoztatásának szentelhette. Ama nagy városrendezések és építkezések, melyek a mai Budapestet azzá teszik, ami: csaknem mind az ő elnöksége alatt hajtattak végre. Ő kezdeményezte többek közt a nagykörút létesítését, a várkert kiegészítését, sürgette a vízvezeték s a csatornázás rendezését stb."

Persze nem csupán ennyi volt Podmaniczky műve. Az ő irányítása alatt készült el a Sugárút, amelyet még 1870-ben szavazott meg az országgyűlés, 231 szavazattal, 60 ellenében. Nagy próbatétele volt ez a Közmunkák Tanácsának, hiszen a munkálatok közepén, 1873-ban tört ki az első nagy gazdasági válság Magyarországon. A bécsi „krach" ugyancsak éreztette hatását: az építtetők egyre több haladékot kértek, sokan igyekeztek megszabadulni terhes kötelezettségeiktől. A már felépült házak között még mindig sok beépítetlen telek volt. „Oldalt paloták és — romok —" írta Arany János 1877-ben. A nevezetes fasorok akkor még csak vézna csemetékből állottak, s egy-egy kiadósabb szélvihar nyomán — ahogy Arany verse folytatódott — valóban dűlt Rákosról be a homok. Egyszer még egy szarvas is ide tévedt — a vadászok egészen a mai MÁV igazgatóságig üldözték, ahogy erről Jókai lapja, az Életképek 1876 decemberében beszámolt.

A Sugárút — amelyet a Közmunkatanács javaslatára az építést támogató Andrássy Gyuláról neveztek el — 1885-re, az országos kiállításra készült el.

*

1875-ben a Sándor utcai képviselőházban, ülés közben Tisza Kálmán belügyminiszter ceruzával írt levélkét küldött fel a kakasülőn, balközépen ülő Frigyes bárónak. Ahogy Naplótöredékeiben olvashatjuk: „. . .lakonikus szavai azt tudatták velem, hogy a nemzeti színházhoz leendek általa kiküldve." Néhány nappal utóbb, 1875. március 21-én a hivatalos leiratot is megkapta, s megkezdte működését a Nemzeti Színház intendánsaként. Nemcsak katasztrofális helyzetéből kellett kivezetni a színházat, hanem végre kellett hajtania egy immár halaszthatatlan lépést: szét kellett választani a Nemzeti Színház drámai részét az operától és a népszínműtől. 1875. október 15-én nyílt meg az akkori Kerepesi út sarkán a Népszínház (a lebontott Blaha Lujza téri Nemzeti Színház), ahol a népszínmű, a kor oly kedvelt „könnyű műfaja" immár végleges otthont kapott. A prózai előadások színhelye a Kerepesi út elején álló, éppen akkor megújított (s századunkban szintén lebontott) Nemzeti maradt, de egyelőre itt volt kénytelen működni az operatársulat is. Volt ugyan terv arra, hogy a dalszínházat átköltöztetik az akkor tragikus állapotban levő Gyapjú utcai (a mai Báthory utca) német színházba, de ezt éppen Podmaniczky akadályozta meg, tűzrendészeti előírásokra hivatkozva. (Az épület le is égett 1889-ben.) Hogy az operának is végleges otthont kell adni, mindenki tudta, a viták a körül folytak, hol épüljön meg az új színház. Volt, aki a Duna-partra, volt, aki a Sugárút elejére tervezte. Végül Podmanczky elképzelése győzedelmeskedett. „Budapest legolcsóbb telkén, a Hermina téren, vagy ahogy akkor még sokan nevezték, Schiffmansplatzon (nevét a mai Hajós utca őrzi), egy mocsaras, békazenétől hangos térségen (ahol egy rozzant csárda és egy mutatványos bódé állt) épült fel Budapest talán legszebb színházi épülete. A vizenyős talaj miatt szükséges különleges alapozás a tervezettnél sokkal több pénzt emésztett fel. A bizonytalan gazdasági helyzet, és az akadozó segélyek, a kormány szűkmarkúsága miatt az 1877-es megnyitó irreálisnak bizonyult. Három évvel később Podmaniczky annyira elkeseredett, hogy javasolta az építkezés megszüntetését. 1884. szeptember 27-én mégis felvirradt a várvavárt nap: a király jelenlétében megnyitották az Operaházat. Az intendáns emlékiratai csak ennyit mondanak az eseményről:

„Az operaház megnyitása szerencsésen folyt le; a titkos és nyílt ellenségeink elővarázsolta kardalnoki strikeok el lettek hárítva; az előre hirdetett kézi bombák nem dobattak a közönség közé; a vasfüggöny nem hullott a földszintre, agyonütendő pár százat a nézőközönség közül; a földszint talaja Thék mester varázsszerű gyorsasággal végbevitt egy éjjeli munkája révén a kívánt magasságra felemeltetett; a budapesti közönség régi kedvencei, Turolla Emma és Perotti Gyula nemcsak szerződtetve valának, de folytonosan s szorgalmasan énekeltek is."

A nagy nap persze nem múlt el izgalom nélkül. A napló nem szól a megnyitandó épület körül vont rendőrkordon áttöréséről. A kíváncsi pestiek ugyanis mindenáron be akartak jutni az Operaházba. Elsodorták a konstáblereket, és egészen a királyi páholy közelébe nyomultak. Kardlapokkal kellett a kíváncsiságot lehűteni, hogy ne törjön ki nagyobb botrány. Még egy ilyen kínos esete volt Podmaniczkynak, ez pedig az Operaház megnyitására írt király-himnusz, Liszt Ferenc alkalmi kompozíciójának betiltása volt, miután a „Haj, Rákóczi, Bercsényi" kezdetű kurucdal motívumát mégsem lehetett a legfelségesebb füleknek elmuzsikálni. Frigyes báró „hiperlojális fülbesúgások" hatására, az utolsó pillanatban vétette le a műsorról a darabot, ami Liszt őszinte felháborodását és sajtónyilatkozatait vonta maga után. Podmaniczky utóbb megbánta cselekedetét, s engedélyezte az előadást — persze Ferenc József akkor már Bécsben volt . . .

Tíz évig volt Podmaniczky a Nemzeti Színház és az Operaház intendánsa, de miután ajánlatot kapott az Adria Biztosító Társaság magyarországi képviseletének igazgatói állására (1869 óta semmi vagyona nem volt, csak fizetésből élt), 1886. január elsején beadta lemondását. Ebben az esztendőben képviselőjének választotta a Belváros. 1889-ben a Szabadelvű Párt elnöke lett. A kenyérkeresetnek tekintett igazgatói munka mellett már csak a hivatásnak számító közmunkatanácsi funkciójának élt, 1905-ben azonban erről is lemondott. 1907. október 19-én halt meg. A hagyomány szerint a főváros avval akarta megkönnyíteni a haldokló utolsó óráit, hogy ablakai alatt szalmával szóratta be a kövezetet, ne hallatszon föl a társzekerek dübörgése . . .

Podmaniczky Frigyes emlékét nem örökítette meg semmi. A közhiedelemmel ellentétben utcája sem volt. A Podmaniczky utcát (ma Rudas László utca) nem róla, hanem az ott telket birtokló Podmaniczky Magdolnáról (Krúdy szerint Podmaniczky Lászlóról) nevezték el, hasonlóan a Rumbach utcához, amely a házbirtokos Rumbach Sebestyénről kapta a nevét.

„Lehet-e szerelmesnek lenni egy városba?

Lehet — miután az ember kielégítette mindazon szenvedélyeit, amelyeket az élők és élettelen tárgyak iránt érzett élete folyamán. Az egyes személyű nők után Budapest valamennyi nőjébe; az egymagukban unatkozó utcák, egyes házak, egyedül álló tornyok után a város valamennyi utcájába, házába és tornyába szeretett bele Podmaniczky."

Krúdy szavai után már csak egy kérdésünk maradt: mikor lesz Budapestnek még egy ilyen vőlegénye?

A Közmunkatanács a Lánchíd-társaság palotájában kezdte meg működését

ségi nyomda Budapest.

Podmaniczky Gábor

ötvös

Nógrád vármegyében Losonczon élt egy aranyműves, a ki Győrött tanulta mesterségét, melyhez nem ért; haszontalan ember, a kire csak végső szükségben bíznak néhanapján munkát.

Érdekes, hogy öt hónappal később kelt jelentésében már két ötvöst vall be a vármegye. Mindenikről megjegyzi, hogy «ne nomine quidem magistrorum aurifabrorum digni» (nem méltók az aranyműves-mester névre). Az egyik *Losonczon* lakik s valószinűleg azonos az első jelentésben említettel, ~~akkor azt írta, hogy Győrött tanult, most pedig azt, hogy Komáromban *Deák* István mestertől. *Vajda* Mihálynak hívják és komáromi születés~~. Még hitvánnyabb mesterember nála *Podmaniczky* Gábor, a ki *Füleken* lakik, ott is tanulta az apjától a mesterséget.

Dr. Illésy János: Magyarországi ötvösök 1732-ben.
Arch. Ért. 1904 évf. 388. l.

Barthou szerdán reggel másfél órát tartózkodik Budapesten

Barthou francia külügyminiszter szombaton elutazott Bukarestből a szerb főváros felé, ahová — mint *Belgrádból* jelentik — vasárnap délután öt órára várják. A szerb lapok már szombaton lelkes hangu vezércikkekben üdvözölték a francia külügyminisztert, aki „olyan élesen szembefordult a trianoni béke revizióját célzó mozgalommal" és felhivták a közönséget, hogy *rendezzen „olyan példátlan fogadtatást a nagy francia vendégnek, hogy az még a bukarestit is felülmulja."* A hatóságok is a romániait tulszárnyaló ünneplést készitenek elő.

Barthou különben szombat délután négy órakor érkezett meg *Orsovára,* ahol már várta egy szerb hajó és annak fedélzetén folytatja utját Belgrádig. Az éjszakát a lehorgonyzott hajón tölti, hogy vasárnap délelőtt megtekinthesse a magyar mérnöki munka dicsőségét: a Vaskaput. A francia külügyminiszter kedden este utazik el Belgrádból a budapesti gyorsvonattal és *szerdán reggel 6 óra 25 perckor érkezik a budapesti keleti pályaudvarra. Innen 7 óra 50 perckor folytatja utját Bécs felé.* Hogy ezalatt a másfél óra alatt meg akarja-e tekinteni a magyar főváros szépségeit, arravonatkozóan még nem nyilatkozott.

A francia külügyminiszter nem sajnálja nyilatkozatait, a párisi félhivatalos mégis magyarázkodik

Bukarestből jelentik: *Barthou* Bukarestből történt elutazása előtt ujból nyilatkozott a sajtó képviselői előtt. Kitérve a magyar sajtókommentárokra és a budapesti parlamenti vitára a következőket mondotta:

— Semmi olyat nem mondhatok, ami sértene egy országot. Annál kevésbé mondhatom ezt azokról, akiket bosszant az igazság. Én inkább az őszinteség, mint a képmutatás barátja vagyok. *Egy véleményen vagyok Benessel és Titulescuval. Nem sajnálom, hogy olyan nézetnek adtam kifejezést, amelyet Jefticcsel folytatandó tárgyalásaim során még tovább fejtegetünk.*

Párisból jelentik: A *Temps* különtudósitója a következőket jelenti Budapestről lapjának:

Barthou utazásának és nyilatkozatának visszhangja még mindig nem szünt meg Budapesten. Itt szóról-szóra értelmezik Barthounak azt a kijelentését, hogy Erdély a multban Romániához tartozott és ez alkalmat ad a magyar sajtónak arra, hogy *Barthout bünös tudatlansággal, vagy pedig a magyar történelem szándékos meghamisitásával vádolja meg.* A tudósító hozzáfüzi, hogy Barthou nyilatkozatát nem betü szerinti értelemben kell venni, mert a francia külügyminiszter *csak rövid lapidáris formában* akarta kifejezni azt az igazságot, hogy Erdély nemzetisége nagyobb részében román és a középkor hajnalától a történelem viszontagságai között mindvégig megtartotta ezt a jellegét, Barthou nyilatkozata még azt is jelenti, hogy a mai határok kevés eltéréssel összeesnek a román néprajzi határokkal. A lap ezután megemliti, hogy a felsőházi tiltakozásokon kivül a budapesti ügyvédi kamara is állást foglalt Barthou nyilatkozataival szemben. Hangsulyozza tovább a tudósító, hogy a magyar lapok hangjából kiérezni a *mély elégedetlenséget és nemzeti felháborodást.*

A félhivatalos *Temps* magyarázkodása mellett akadnak a párisi lapok között olyanok, amelyek egyenesen felháborodnak Barthou bukaresti nyilatkozatai miatt. Igy a jobboldali *Victoire* nyiltan megirja, hogy a trianoni béke szerzői, győzelmi mámorukban nagyon messzire mentek s ezt jóvá kell tenni, mert *Trianon revíziója nélkül nincs béke és tartós biztonság a Dunamedencében.* A lap főszerkesztője, *Hervé* Gusztáv, ismételten határkiigazitást és az elszakitott magyar lakosság visszacsatolását követeli.

A másik oldalon a radikális párt szélső balszárnyának szócsöve, a *Notre Temps* megállapitja, hogy *tizenöt év óta nem volt felelős francia politikus, aki annyira vigyázatlan és feltételekhez nem kötött igéretet tett volna egy más államnak, mint most Barthou.* Vajjon ki hatalmazta fel Barthout erre az igéretre, kérdi a lap és azt mondja, hogy a kérdést nem hagyja elaludni addig, amig határozott választ nem kap. Barthou a lap szerint olyan uszitást végzett Bukarestben, mint ahogy még sohasem uszitottak egymás ellen államokat.

Az olasz sajtó szerint Barthou nyilatkozatai csak sulyosbitják a balkáni zavarokat

Rómából jelentik: A *Tevere* megállapitja, hogy az a misszió, amelyet Barthou talán kissé *tulnagy önbizalommal* elvállalt a kisántánt ügyében, ugy látszik, éppen ellenkező eredményekre vezet, mint amilyeneket várt tőle. Barthou minden áron akart valami olyat hazavinni, ami nagy benyomást gyakoroljon a közvéleményre és elhitesse vele, hogy utja eredménnyel járt. Ezért fogadtatta el *Károly* román királlyal a párisi meghivást. Bizonyos, hogy *Barthou legutóbbi nyilatkozataival csak ahhoz járult hozzá, hogy sulyosbitsa a balkáni zavarokat.* A *Tevere* részletesen közli *József* főherceg felsőházi tiltakozó beszédét Barthou történelemhamisitására, valamint ismerteti *Eckhardt* Tibor miskolci előadását és a magyar sajtó állásfoglalását.

Római diplomáciai körökben az az érdekes hir járja, hogy *Barthou olyan pénzügyi kötelezettséget vállalt Romániával szemben, amelyet odahaza nem tud keresztülvinni s már nem igényelhetnek.*

Hogy azonban azoknak az egyébként átértéklésre jogosult biztositottaknak, akik utólag igazolni tudják, hogy *saját hibájuk nélkül mulasztották el az idejében való igénybejelentést,* a pénzügyminiszter, ha nem is átértékelést, de *méltányos kárpótlásokat* utalhasson ki, felhatalmazza a minisztert a rendelet, hogy e célra a biztositók által felajánlott hozzájárulásból *egy tartalékalapot létesithessen.*

A rendelettel egyidejüleg közzétett hirdetményben a pénzügyminiszter közli, hogy a biztositó magánvállalatok magyar királyi állami felügyelőhatóságnál (Budapest, I., Vár, Fortuna-köz 2. Pénzügyminisztérium földszint 60. számu teremben) *1934 augusztus elsejétől szeptember 30-áig közszemlére tétetik azoknak a biztositási szerződéseknek a jegyzékeit,* amely szerződéseket a biztositóvállalatok a felügyelőhatóságra 1934 julius első napjáig átruháztak. Egyuttal felhivja a pénzügyminiszter azokat a jogosultakat, akiknek a biztositási szerződésük a közszemlére tett jegyzékben *nem fordul elő,* hogy az *1934 október 31-éig kitüzött záros határidőn* belül biztositási szerződésüket a kötvény számának, saját nevüknek, a szerződésből folyó minőségüknek, lakóhelyüknek és a biztositott összegnek közlése mellett — a kötvényeket kiállító biztositó vállalatnál, illetve annak jogutódjánál *átértékelésre jelentsék be,* mert aki ezt *elmulasztja,* annak az átértékelésre sem a biztositóval, sem a felosztási alappal szemben *nincs többé joga.*

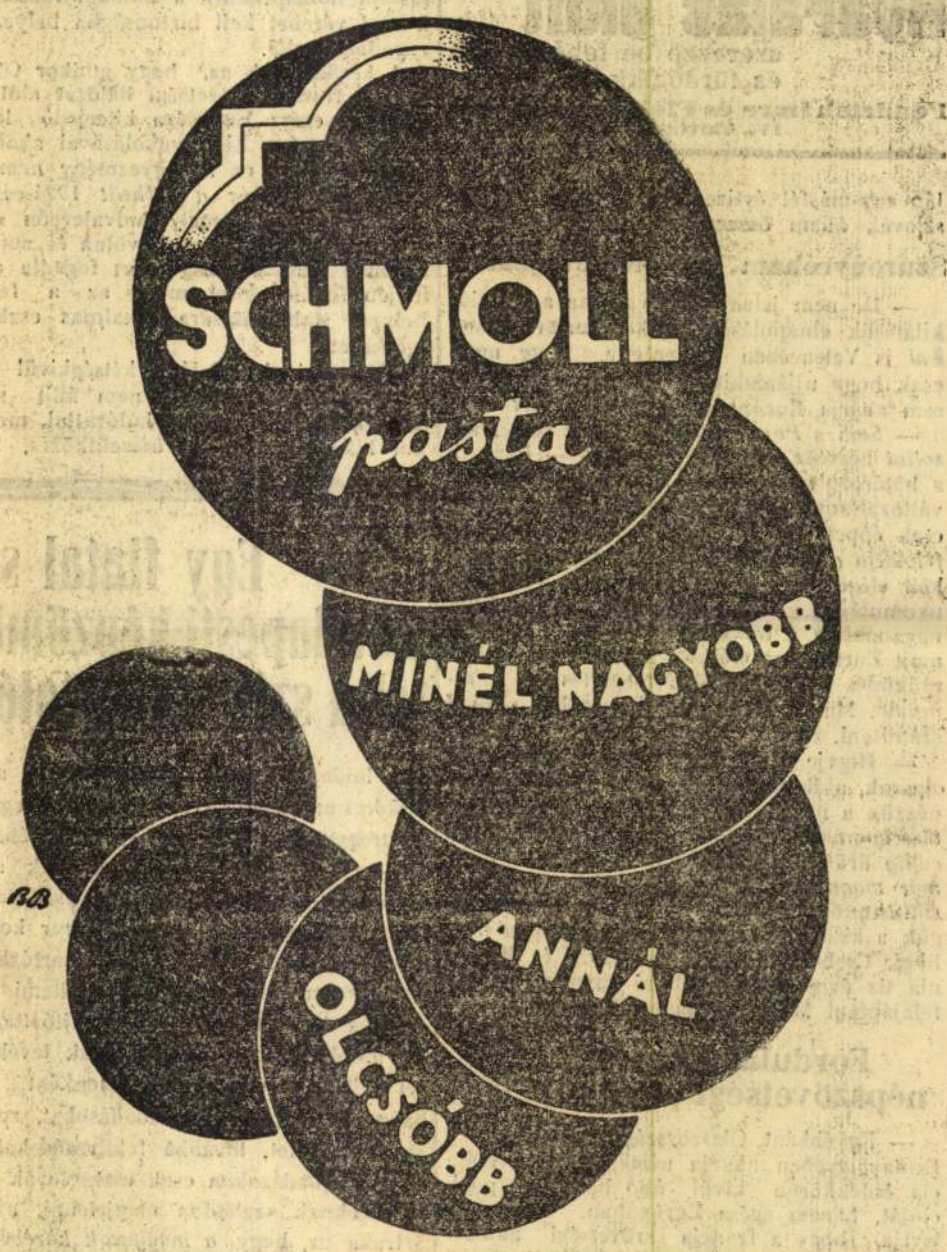

A pénzügyminiszter Londonba utazott

Imrédy Béla pénzügyminiszter szombaton *Londonba utazott,* hogy ott az angol hitelezőikkel tárgyalásokat folytasson az angol pénzpiaccal kötött s rövidesen lejáró *hitelrögzitő egyezményünk* megujitása érdekében.

A koronabiztositások valorizációs bejelentésének határidejét október 31-ig meghosszabbitották

A rendelet még nem intézkedik a kifizetések megkezdésének idejéről

A hivatalos lap junius havi 24-i számában tette közzé a kormány az egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről szóló 1928. XII. törvénycikk 24-ik paragrafusa értelmében alkotott felosztási alapnak a jogositottak között való felosztásának előkészitése tárgyában kibocsátott rendeletét és a pénzügyminiszternek azzal kapcsolatos hirdetményét.

Az élet- és járadékbiztositások átértékelése céljából alakitott felosztási alapban *ezidőszerint még nincs annyi összeg,* hogy az alap felosztását a törvény rendelkezésének megfelelően meg lehessen kezdeni. Az államháztartás helyzete *nem teszi lehetővé* azt sem, hogy a hiányzó összeget a pénzügyminiszter a felosztási alapnak *előlegezhesse.*

Avégből, hogy a fizetések megkezdése el ne huzódjék, a rendelet megengedi, hogy az átértékelés alá eső élet- és járadékbiztositások után a megállapitott átértékelési összegeknek az e célra alkotott felosztási alapból való kifizetése *a pénzügyminiszter által megállapitandó sorrendben megkezdhető legyen, még mielőtt az összes igényjogosult biztositások kiegyenlitésére szükségelt teljes fedezet összegyül a felosztási alapba* és ezzel lehetővé teszi a rendelet, hogy *fizetések már 1935-ben megkezdhetők* és a felosztási alapba mindenkor összegyülő fedezeti összeg mérvéhez képest fokozatosan folytathatók legyenek. A rendelet értelmében azok után a *kisösszegü biztositások után,* amelyekre az eddigi szabályok szerint, mint aranyértékük öt százaléka öt pengőn aluli átértékelési összeg lett volna kifizetendő, *öt pengő kerül kifizetésre,* hacsak nem kisebb a teljes aranyértékük, amikor is ezzel lesznek kielégitve. Rendelkezést tartalmaz továbbá a rendelet arról is, hogy a pénzügyminiszter egy ujabb, de *utolsó határidőt tüzzön ki* a biztositottak részére az átértékelés alá eső *biztositásuk bejelentésére,* még pedig azzal a hatállyal, hogy akik a kitüzendő határidő lejártáig sem jelentik be biztositásukat átértékelés végett a kötvényeiket kiállitó biztositó vállalatnál, azok — hacsak a biztositóvállalat biztositásukat bejelentésük nélkül is 1934 julius elsejéig át nem ruházza — *átértékelt kielégitést sem a felosztási alapból, sem a biztositóktól utólag*

Örök status-quo helyett ideiglenes status-quo

A bukaresti tanácskozás után

Bukarest, junius hó

A „keleti Páris" egyik szállójában, távol a Bukarestben nyüzsgő kisantant-ujságirók rajától, egy átutazóban lévő olasz személyiséggel beszélgetünk.

— A kisantant diplomáciai sikereinek titka — ugymond — abban rejlik, hogy a kisantant az az *árnyék,* amelyet Franciaország körvonalai a falra vetnek. Prágában, Belgrádban és Bukarestben mindig aszerint alakul ki a kisantant álláspontja Európa felé, hogy Franciaország, mint a saját árnyékában gyönyörködhessék benne. A négyes paktum idején is, amikor a kisantant látszólag fellázadt a *Quai d'Orsay* ellen, a kisantant politikája tulajdonképpen csak előrevetett árnyéka volt annak a gáncsnak, amelyet a francia diplomácia nem sokkal később nyiltan is megkezdett a négyes paktum ellen.

Uj diplomáciai divat

Ez a hasonlat itt a román fővárosban különösen plasztikusan szemlélteti *a hátteret a most befejeződött kisantant-tanácskozásnak,* mert a kiszivárgott hirekben valóban mintha *a közelmult néhány eseményének visszhangjaira* ismernénk rá. Minthogy az örök status-quot ma már Párisban is ritkábban emlegetik, legalább az ideiglenes status-quot szeretné a kisantant még jobban biztositani s hogy ezt megtehesse, *olyan divatnak akarja most megjátszani a keleteurópai árnyékát,* amely egy idő óta ütötte fel fejét Európában ez a divat az *egy évtizedre* való kiegyezés olyan helyzettel, amelyről a szerződő felek tudják a legjobban, hogy ennek az időnek lejártával az egész kérdést ujra rendezniök kell. Ez a divat *a négyes paktummal kezdődött,* amely kimondottan csak tiz évre akarta megkötni a nagyhatalmak kezét, folytatódott a *német-lengyel* egyezményben, amely szintén csupán egy évtizedre merte irásbafoglalni a magas szerződő felek igéretét és — amint azt éppen ma egy Bukarestben időző cseh diplomata megjegyezte — *ezt a módszert a kisantantra — maga Olaszország terjesztette volna ki.* Ezek szerint *Mussolini* lapjában, a *Popolo d'Italiában* nemrég egy olasz politikus, aki a fasiszta diplomáciával hivatalos kapcsolatban van, Prágából cikket küldött Milánóba, megállapitva Cseh-Szlovákiáról, hogy annak helyzete *kiegyensulyozódott,* mert a németek nem irredentáik, a tótok szerinte megoszlanak, a magyarok pedig nem mondják meg, hogy mit akarnak, nem mondják meg, mit értenek a revizión? Prágában ebből a cikkből természetesen *revizió-ellenes irányzatot olvastak ki* s amikor ezt a Bukarestben is elterjesztett véleményt megemlitjük a névtelenül nyilatkozó olasz személyiségnek, a következő érdekes választ kapjuk:

— A csehek elhallgatják, hogy ugyanaz a cikkiró több cikket is irt s rákövetkező riportjában már figyelmeztette *Benest,* menynyire tarthatatlan, hogy Budapestről, a Halászbástyáról ellátni a cseh határig. Az első cikk, melyből Prágában mindjárt azt olvasták ki, hogy a *Palazzo Chigi cserben hagyta a revizios tábort,* egyszerüen azt a véleményt fejezte ki, hogy a csehszlovákiai kisebbségek tétova és céltudatlan politikája miatt, az igy bekövetkezett légüres térben az állam egyensulya megerősödött és hogy igy egy ideig, tá-

Nyaralás előtt
szerezze be fehérneműit és fürdőcikkeit
Fendrich Imre és Fleischmann cégnél
IV., Calvin-tér 2.

lán egy-másfél évtizedig nem lehet a cseh-szlovák állam összeroppanására számitani.

Szuronyroham helyett lövészárok

— De nem jelenti-e ez valóban a reviziós kilátások elnapolását, amikor maga *Mussolini* is Velencében kijelentette, hogy nemcsak hogy ujjáalakitani, de még *módositani* sem akarja Európa politikai térképét?

— Sem a *Popolo d'Italia* cikke, sem *Mussolini* beszéde nem jelentette ezt — hangzik a határozott válasz. — Az olasz külpolitika változatlanul a revizió érdekében dolgozik, csak éppen a *szuronyrohamot lassankint felváltja a lövészárok-harccal*, mert ma meg kell elégednünk a lépésről-lépésre való előnyomulással. Ezért mondotta *Mussolini* ugyanabban a beszédében, hogy a legtöbb, amit Európa ma elérhet: a gazdasági együttmüködés és a morális megértés — *minimuma*. Ma csak ilyen minimumokra szabad számitani.

— Higyje el — teszi hozzá —, hogy mi olaszok, akik olyan mélységes együttérzéssel nézzük a magyarság vergődését, a kisantant *visszavonulását* látjuk abban, hogy ők, akik *eddig örök status-quoról beszéltek, most már maguk megelégednek egy ideiglenes status-quóval*, hiszen itt Bukarestben maguk a kisantant emberei terjesztették a hirt, hogy Cseh-Szlovákia, Jugoszlávia és Románia tiz évre szóló politikai szerződést akar felajánlani Magyarországnak

Fordulat Olaszország népszövetségi politikájában

— Egyébként Olaszország nem csupán a Dunavölgyében akarja megerősiteni a francia érdekkörön kivül álló hatalmak pozicióját, hanem egész Európában, mert azt tartja, hogy a francia szövetségi hálózat olyan nagy készültséggel inditott most ujabb rohamot a francia befolyás kiterjesztésére, hogy ez ellen csak egyféleképpen lehet védekezni, ugy, hogy a francia érdekkörön kivül eső országok biztositják eddigi, már meglévő pozicijukat. *Ez a titka Mussolini uj népszövetségi politikájának is:* tavaly még Mussolini kongatta leghangosabban a vészharangot a Népszövetség felett, ma pedig a helyzet az, hogy *ő lett a Népszövetség legnagyobb protektora*, hiszen ő az, aki Németországot mindenáron vissza akarja vinni Genfbe. Tavaly ősszel, amikor *Hitler* hátat forditott a Népszövetségnek, az olasz sajtó még *nagy együttérzéssel* kommentálta Németország lépését, most Velencében azonban *Mussolini* minden igyekezete arra irányult az osztrák függetlenség biztositása mellett, hogy *Hitlert* olyan engedményekre birja, amelyek a leszerelési egyezményt és ezzel együtt Németországnak Genfbe való visszatérését lehetővé teszik. A *Corriera della Sera* a velencei konferencia másnapján egyik vezércikkében Genfet, mint *„az európai közösség kifejezését"* emlegette s ugyanez a lap irta, hogy az olaszok örülni fognak, ha Németország visszatér a Népszövetségbe, mert *Olaszországnak is része lesz ilyen német elhatározásban.*

— Ennek a fordulatnak az oka természetesen egyáltalában nem az, mintha *Mussolini* érzelmei a legcsekélyebb mértékben is megváltoztak volna a genfi boszorkánykonyhával szemben, hanem csupán arról van szó, hogy a Duce a fenyegető francia szövetségi hálózatot mindenképpen ellensulyozni akarja. Vagy ugy, hogy csatlakozik hozzá — ettől azért *idegenkedünk*, mert ez csupán Olaszország és nem egész Európa felől háritaná el a háboru veszedelmét — vagy pedig ugy, hogy a *francia golyót tullöki a célon*, mégpedig azáltal, hogy a franciák által Európa háromnegyedére tervezett szövetségi hálózat helyett egy *egész Európára* kiterjedő leszerelési egyezményt tól előtérbe, amely Olaszországgal együtt Németországot és a többi legyőzött államot is magába foglalná. Mindezt természetesen olyan egyezmény alapján vagy reményében, amely a lefegyverzett államoknak is engedményeket tenne.

— Ezért beszél most *Mussolini* valamennyi európai hatalom együttmüködéséről, ezért hangoztatja, hogy ő *Hitlerrel* a különféle témákat *nem olasz-német*, hanem európai szempontból, az *összes európai nagyhatalmakkal* való harmónia talaján tárgyalta meg s ezért találkozhattunk a fasiszta sajtóban ezzel a feltünő mondattal: *Hitler és Mussolini* a kérdéseket *ama európai kollektivitás együttmüködésének* nézőpontjáról vitatták meg, amelyre *tagadhatatlanul csapást mért Németországnak* a Népszövetségből való kilépése.

Velence—Bukarest—Róma

Ezt a nyilatkozatot természetesen nem tekinthetjük hivatalos véleménynek, kétségtelen azonban, hogy az olasz külpolitika ma körülhelül ezzel a módszerrel száll szembe a kisantant mozgolódásával és hogy jobb hijján azt a taktikát követi, amely elhalasztja holnapután a holnapi tuzokot, ha a mai verebet kell biztonságba helyeznie a ragadozók elől.

A kérdés csak az, hogy amikor Olaszország a francia szövetségi hálózat alól a talajt egy egész Európára kiterjedő leszerelési egyezmény kierőszakolásával akarja kihuzni, akkor ez az egyezmény *nem fog-e hasonlitani ahhoz a hirhedt 1924-es genfi jegyzőkönyvhöz*, amely tudvalevően szintén *minden államra* kiterjedt volna és amelynek bukását Magyarország azért fogadta annakidején fellélegzéssel, mert az a fennálló helyzet stabilizálására alkalmas eszköznek igérkezett.

Mussolini elgondolása kétségkivül szellemes és tiszteletreméltó: nem állit szembe ellenhálózatot a francia hálózattal, mert akkor kikerülhetetlen az összeütközés, hanem ehelyett egész Európát egyetlen hálózatba foglalja össze. Olasz szempontból kétségkivül igaza is van, hiszen ebben az esetben maga Olaszország kapcsolná össze a hosszu francia szerelvényt a rövidebb olasz szerelvénnyel. Olaszország elég nagy ahhoz, hogy a vonaton, akár mint pótkocsi is érvényesiteni tudja igényeit, de mi lesz a kisebb vagonokkal, amelyek nem maguk közvetlenül, hanem Olaszország utján tárgyaltak meg a feltételeket?

Amikor ezt a kérdést fölvetem informátorom előtt, a következőket feleli:

— Ebben a kérdésben csak akkor látunk tisztán, ha *Barthou* megjárta Rómát és *beszélt Mussolinivel*. Akkor derül majd ki, hogy *mi történt Velencében* és hogy *mi történt Bukarestben?*

T. R.

French Line
pazar kényelmü tüneményes luxus-hajóutazásai:
Island–Spitzbergák–Nord Cap
július 21—augusztus 11 és július 28—augusztus 19
Fjordok–Balti tenger–Oslo–Stockholm–Leningrad–Moszkva–Helsingfors–Kopenhága
július 25—augusztus 10, a világon páratlanul modern luxusjáratának legújabb luxus-óceánjáróin.
Rendkívül kedvezményes részvételi díjak mellett.
Egyéni és társasutazások hetenként a
Chicagói Világkiállitásra
FRENCH LINE
VIII., Baross tér 3. Tel.: 37-6-41 és az összes IBUSZ irodák!
M. N. B. 45. sz. eng.

Egy fiatal szlovák festőművész a budapesti képzőművészeti főiskolán dolgozza fel a szlovák mitológia és legenda ősi alakjait

A budapesti cseh követség égisze alatt a *Rákóczi*-ut 59. szám alatt müködik egy cseh kuluregyesület. A törvények értelmében ennek az egyesületnek a tagjai csak azok a csehek és szlovákok lehetnek, akik szabályszerü cseh utlevéllel és a magyar kormány munkavállalási engedélyével tartózkodnak *Budapesten*. Az egyesület szellemi vezére *Sztraka* Antal cseh követségi sajtóattasé, aki az utóbbi időben nagyon élénk tevékenységet fejt ki s ugyszólván hetenként rendez hangversenyeket, szinielőadásokat, zenei és szavaló-estéket, továbbá felolvasásokat. Ezeken az előadásokon csak csehszlovák állampolgároknak szabadna megjelenni, azonban Sztraka ur, hogy *a magyarok körében meg nem engedett cseh propagandát szabadon üzhessen*, magyar állampolgárokat minden esetben nagy számmal hiv meg. A cseh kolónia körébe az előadások során a müsor minden egyes számából burkoltan a „csehszlovák nemzet", a cseh gondolat propagálása tükröződik vissza s *tendenciózus beállitásuknál fogva a kultura örve alatt politikai célt szolgálnak*. Ezeket a cseh előadásokat az utóbbi hetekben különösen sok magyar állampolgár látogatta. A telt házra Sztraka Antal azért vetett különös sulyt, mert minden alkalommal kizárólag cseh szerzők müveit adták elő. Szlovák vonatkozásu előadás a müsoron az egész évad alatt egyetlenegy szerepelt.

Szlovák előadást nem támogat a cseh sajtóattasé

Podolay Ferenc fiatal szlovák festőművész a szlovák képzőművészetről szeretett volna — vetitett képek kiséretével — előadást tartani, érdeklődés hiánya miatt azonban ez az előadás elmaradt. Az előadóteremben összesen hárman jelentek meg. Mig a cseh vonatkozásu előadások rendezése körül mindig lázas előkészületek folytak, addig a szlovák müvészet megismertetése érdekében Sztraka Antal már sokkal kevesebb buzgóságot fejtett ki, olyannyira, hogy az előadás napján sem tartózkodott a fővárosban. Ez némiképen érthető is, mert a budapesti cseh sajtóattaséról mindenki tudja, hogy faját és nemzetét éppenugy megtagadta, mint az egyházi rendet. Magyar római katolikus pap volt az államfordulat előtt, a kassai egyházmegye szolgálatában s a cseheknek a *Felvidékre* való bevonulása után nyomban levetette a reverendát s *a cseh centralizmus szolgálatába szegődött.*

Prágában nem ismerik a szlovákok nemzeti sajátságait

Podolay Ferenc a budapesti képzőművészeti főiskola növendéke, akiről *Rudnay* mester, *a világhirü festőművész elismerőleg jelentette ki, hogy Podolay négy év óta a legszorgalmasabb növendékei közé tartozik.* Podolay Ferencet fehér köpenyben, palettával és ecsettel a kezében egy hatalmas kompozició előtt, munkájába elmerülve találtuk.

— A magyar képzőművészek közül sokan szerették volna meghallgatni a szlovák képzőművészetről szóló előadását, miért maradt az el?

— Bocsásson meg, szlovák vagyok, nem nyilatkozhatom.

— Csak semmi félelem, a magyarok a szlovákokat testvéreiknek tekintik és szeretik őket. Mondja el, hogyan került Budapestre?

— *Trencsénben* születtem — kezdi mély sóhajtással a fiatal szlovák müvész. — Iskoláim elvégzése után néhány évig *Bécsben* a dekorativ festészetet tanultam, majd hazatértem szüleimhez a *Nyitra* melletti *Hrusovába*, onnan *a felébresztett szlovák nemzeti érzés Prágába hajtott*, abban a hitben, hogy szláv környezetben müvészi alkotásaim megvalósitásához a szlovák nemzet multjára vonatkozó dolgokat megtalálom. Hiába jártam a muzeumokban és könyvtárakba. Prágában a szlovák nép nemzeti sajátságaira vonatkozólag semmit sem találtam. A Moldvamenti metropolis *idegenül hatott rám.* Egy ideig *Engelmüller* Ferdinánd iskolájában tanultam, de minél tovább tartózkodtam ott, annál inkább tapasztaltam, hogy *a csehek a müvészetbe is politikát kevernek.* A politikát nem kedvelem, azzal egyáltalán nem is foglalkozom. *Nemzetemet és szlovák fajomat azonban nagyon szeretem és szlovák voltomat mindenütt nyiltan megvallom.* Olyan hely után vágyódtam, ahol a szlovák multtal kapcsolatot találhatok, ahol a szlovák mitológia és legenda tárgyait feldolgozhatom. Gondolkozni kezdtem, hova menjek s arra a meggyőződésre jutottam, hogyha az ezeréves magyar együttélés hatása a gazdasági életben, népdalban, zenében még mindig érezteti hatását, akkor *ez a kapcsolat Magyarországon bizonyára megtalálható a képzőmüvészet terén is.* A budapesti képzőmüvészeti főiskolára elküldtem „Polizici na brdárke" (Szegény az eklézsia, maga harangoz a pap) cimü kompozicióimat s egyben *megkérdeztem azt is, hogy mint szlovák tanulhatok-e Budapesten?* A válasz igenlő volt. Habozás nélkül vonatra ültem s jelentkeztem Rudnay mesternél. Magyarul akkor egy szót sem tudtam, mégis igen szivélyesen, állithatom a legjobb indulattal fogadtak s azóta is nagyon jól érzem magam Budapesten. Tanáraim és kollégáim is szeretettel vesznek körül. *Soha senki egy sértő szóval sem illet azért, mert szlovák vagyok.* Sőt ellenkezőleg, *tisztelik bennem a szlovákot.* Rudnay mesterben valami rokonságot és közeli kapcsolatot találtam szülőföldemmel. Budapesten temperamentum van a müvészetben és mentes a politikától, *ha Prágában maradok, tehetségem régen elaludott volna.* Müvészetemben tisztán a szlovák nép lelkét adom a multban és jelenben. A megujhodott szlovák népköltészet, népdal, népmese kincseiből és gazdagságából meritem tárgykörömet és ennek alapján a mult esztendőben megfestettem azt a jelenetet, mikor *Pribina* herceg ezerszáz esztendővel *Nyitrán* lerakta az első keresztény templom alapkövét. A festmény annak emlékére, hogy a Pribina-ünnepségek a szlovákokat az egész világgal megismertették, *Kmetykó* Károly dr. nyitrai püspök ur megvásárolta.

— Láthatnánk néhány szlovák vonatkozásu képet?

— Azok a mütermemben vannak — mondja a fiatal szlovák müvészgeneráció egyetlen Magyarországon tanuló tagja.

Svatopluk- és Janosik-kompoziciók a budapesti müteremben

A képzőmüvészeti főiskoláról a fiatal müvész mütermébe érkezve, csupa ismerős szlovenszkói tárgyak és alakok sorakoznak fel szemünk előtt: mandolin szlovák nemzeti szinü szalaggal; *Hlinka* szlovák néppártjának autonómista napilapja, a *„Slovak"*; *Hviezdoslav: Martin Kukucsin* müvei mellett *Milo Urban* világhirü regénye, a *„Zivy bic"*, az *„Elan"* és más müvészeti és kulturális folyóiratok. A falon kész kompoziciók és vázlatok, melyek a szlovák vidéket és népet örökitik meg. A *„Szlovák kivándorlók"* mellett látható egy *„Trencséni tutajos"*, azután a *„Handlovai szénbánya"* következik. *„Mindenható Isten védelmezd meg az ősi rögöt"* cimü kompozició mellett sorakoznak fel Podolay Ferenc legérdekesebb és szlovák nemzeti, valamint történelmi szempontból legértékesebb alkotásai. Az első csoport három képből áll és ez a felirat van rajta: *„Svätoplukov zivot a smrt"* (Svatopluk élete és halála). Az első kép azt a jelenetet ábrázolja, amikor *a magyarok Svatopluknak felajánlják a fehér lovat,* a második képen *Cyrill* és *Method* szláv hittéritők megérkezése és a szláv liturgia láthatók, a harmadik pedig azt a jelenetet tünteti fel, amikor Svatopluk halálos ágyánál fiait összetartásra kéri.

Ennél sokkal érdekesebb az a tizenkét képből álló sorozat, amelyik alatt ez olvasható: *„Janosiková smrt"* (Janosik halála). Janosik a legenda szerint tyerhovai szlovák szegény paraszt szülők gyermeke volt, aki rendkivüli szép testalkata és éles esze folytán vonta magára a közfigyelmet. A papi pályára készült. Mikor édesanyja meghalt és apjával együtt a ravatalnál virrasztott, pandurok kopogtattak be az ablakon s az öreg Janosikot robotra parancsolták. Az öreg kiszólt, hogy halott van a háznál, most nem mehet, de más alkalommal majd kipótolja a mulasztást. A pandurok erre nem adtak semmit, hanem az öreget ütlegelés közben elhurcolták felesége halottas ágyától. Sérüléseibe néhány nap alatt az öreg belehalt. Ez a dolog annyira elkeseritette a fiatal Janosikot, hogy bosszut esküdött a nemesek ellen, levetette a papi ruhát s csatlakozott a liptói hegyekben garázdálkodó *Rajnoha* szegénylegényeihez, akik Janosikot vezérüknek választották. Janosik éveken át portyázott a hegyekben *Trencséntől Nagyrőcéig*, a pandurok azonban nem tudták elfogni, mert a zsákmányolt holmit állandóan a szegények között osztotta szét. A törvény emberei *Polhorán*, a mátkájánál csipték el. *Liptószentmiklóson* halálra itélték s vaskampóval az egyik bordájára akasztották fel. Egy grófnő kegyelmet kért számára a császártól, ami azonban már későn érkezett. A szlovák nép valóságos mitoszt szőtt Janosik alakja köré s a szlovák nép nemzeti hőst lát benne. Az államalakulat után valóságos Janosik-kultusz alakult ki Szlovenszkón. *Urbanek* Ferko szindarabot irt róla. Többen könyvekben foglalkoztak életével és cselekedeteivel. *Bottó* Julius hőskölteményben énekelte meg. Néhány évvel ezelőtt a nép a szülőfalujában szobrot emelt neki, de vásznon eddig még egyetlen szlovák müvész sem örökitette meg. Podolay Ferenc az első, aki Bottó hőskölteménye alapján Magyarországon találta meg azt a környezetet és légkört, amelyik alkalmas nemzeti jellegü népmese megörökitéséhez. Podolay azonban Pesten szlovák nemzeti és történelmi munkájának elkészitéséhez *nemcsak szabad légkört talált, hanem annál sokkal többet: megértést és testvéri szeretetet* a szlovák nemzet számára.

Monár Jenő

Az OTI táppénzcsalás-sorozat ujabb vizsgálata

A mátyásföldi rendőrkapitányságon és a budapesti főkapitányságon szombaton párhuzamosan folytak a kihallgatások a leleplezett ujabb OTI-csalások bünügyében, amelyről legutóbb részletesen hirt adott a *Magyarság*. Mint jelentettük, *Malina* Rezső kömüvessegédet csalás, okiratthamisitás és lopásban való bünsegédi bünrészesség cimén letartóztatták s ugyanekkor eljárás indult az OTI egyik altisztje, egy pestkörnyéki gyógyszerész, egy pestkörnyéki orvos ellen is. Összesen *hat ujabb gyanusitottja van a kiterjedt és nagystilü bünügynek*, a letartóztatott kömüvessegéden kivül. A rendőri nyomozás tovább folyik, hogy tisztázzák a visszaélések minden részletét és azt, hogy a gyanuba fogott személyek mennyiben felelősek a kömüvessegéd körmönfont manipulációiért.

„ERA" gumpor
cipőkhöz, mely a bőrt védett dörzskéfével a fehéritőanyagig sikére. Csak fiszit, de nem piszkit.

Podolini keresztelő medence

XXIII

Podolin, r. kat. templom
nadik negyede

Derésényi: Nagy Lajos kora.
23. tábla

A

MAGYAR IPARM

TISZTELT OLVA

Az az új, lendületes munka, mely
szervezte, arra is törekszik, hogy hű
szeretetét minél méltóbban viszonozza

**A MAGYAR IPARMŰVÉSZET mo
mához ajándékképen mellékeljük a M
munkaujság egész III-ik évfolyamán**

Ezzel a meglepetéssel elsősorban iger
tagjait kívántuk kedves figyelmességb
lemű kézimunkának otthonuk körében

**a jövő évfolyam első számától kezdve
MŰVÉSZET minden füzete kibővül
folyóirattal,**

melyet a Magyar Iparművészet mellék
Spolarich László, a M. Kir. Állami N
közrebocsátani. Itt jelentjük be azt az

**MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1935.
lényegesen bővebb terjedelemmel, évi**

Főzzük így:

I

Egy liter hideg vízbe tegyünk 3 evőkanál Franck cikóriakávét

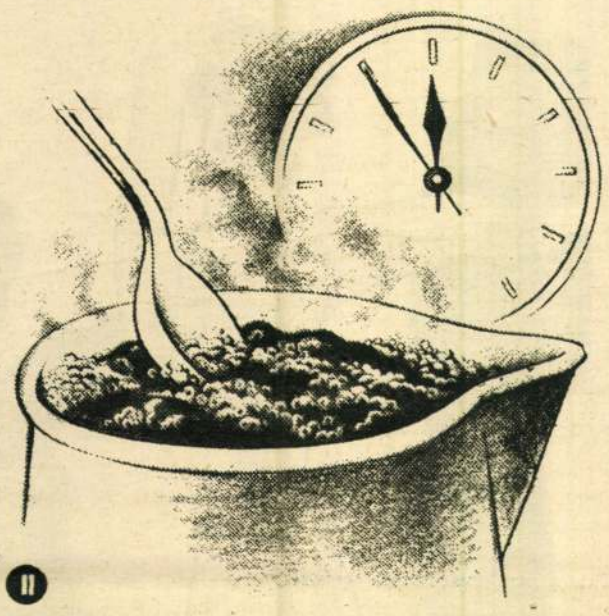

II

Forraljuk körülbelül 5 percig, míg a habja teljesen el nem fő.

Egymagában vagy tejjel keverve kitünő!

Boldog Kinga feltámadása

Irta: Révay József

Boldog Kinga, vagyis Kunigunda, IV. Béla királyunk legidősebb gyermeke volt s éppen tavaly mult 700 esztendeje, hogy sugárzó élete kilobbant a szandeci klarissza kolostorban, a jeges Dunajec partján.

Édesanyja, Laskaris Mária, Laskaris Theodoros nicaeai császár leánya, mindössze tizenkét éves volt, mikor a magyar trónörökös, Béla herceg, 1218-ban feleségül vette. Nem csoda hát, hogy a gyerekasszony, mikor első gyermekét várta, rettegett a fölséges és titokzatos anyaság megpróbáltatásaitól. S a legenda szerint, mikor Isten kegyelméért imádkozott, mennyei hangot hallott, amely megvigasztalta és megigérte neki, hogy születendő leánya életének szentségével megdicsőíti majd őt is, férje királyi házát is. A legenda hozzáteszi, hogy mikor a leányka megszületett, nem sírt, még csak nem is nyöszörgött, hanem a természet törvényei ellenére hangos szóval hirdette a Szűzanya dicséretét.

A legenda a csodák aranyfonalaival fonja át Boldog Kinga életét, ám a rideg történeti tények szerint Kinga tizenöt éves korában, 1239-ben ment férjhez a tizennolc éves Boleszlóhoz, Sandomir és Krakó fejedelméhez. Klimunt várnagy és Janusz krakói vajda kérte meg IV. Bélától a gyönyörű, vallásos és jóságos királyleányt Boleszló nevében s Béla bizonyára azért adta oda a nem nagyon tekintélyes és meglehetősen szegény lengyel fejedelemnek a szépséges hercegnőt, mert hű rokont és szövetségest akart az északi magyar határon, előretolt bástyát, védelmül a mongol betörés ellen, amelytől akkor már évek óta rettegtek. Királyi hozományt adott leányával, 40.000 ezüstmárkát, hogy Boleszló hadikészülődéseinek költségét fedezze.

Az esküvőt nyomon követte az ifjú házaspárnak az az elhatározása, hogy szent és önmegtartóztató házasságban fognak élni egymással.

Negyvenesztendős házaséletük fölött valóban a szentség csillaga ragyog: Kingát szentnek, Boleszlót „szemérmes"-nek tartotta és nevezte a nép, az Egyház és a történelem.

Az a veszedelem, amelytől IV. Béla tartott, 1241-ben valóban bekövetkezett: Sandomir és Krakó alatt megjelentek a roppant tatár seregek, raboltak, gyujtogattak, gyilkoltak. Kinga hozományából erős hadsereg támadt, a lengyelek vitézül harcoltak, de az ázsiai áradatot nem birták feltartóztatni. A lengyel sereg elpusztult, a tatárok elözönlötték Magyarországot s Kinga és Boleszló épúgy kénytelen volt menekülni, mint a magyar király. Előbb a morvaországi Welehrad cisztercita-kolostorában találtak menedéket, aztán magyar földön, végül pedig a Dunajec partján, az igen erős szendeci várban, mások szerint Czorstyn várában. Mikor a veszedelem elmult, Boleszló fejedelmi módon kárpótolta Kingát hozományáért, amelyet hadi célokra fordított: neki ajándékozta Podolint, helyesebben a Podolin-Lubló-Gnézda közti háromszöget.

Podolint együtt alapították a többi szepesi várossal, több mint félszázaddal a tatárjárás előtt; a veszedelemben elpusztult, tehát Kinga újjáépitette és erős fallal is övezte. És itt újra megszólal a legenda: a várfal építését is csoda indította meg, Kinga csodája. A szent asszony körüljárta a várost, hogy megkeresse a legalkalmasabb helyet, ahová a várfalat építhetné és íme, amerre ment, léptei nyomán kiszáradt a fű. Így mutatta meg Isten, hová kell rakatnia a falat, hogy a várat ellenség soha be ne vehesse. Így Kinga lett Podolin igazi alapítója.

Szemérmes Boleszló 1279 december 7-én meghalt; ezen a napon Kinga húgával, Jolánnal együtt, akinek férje, Kalisi Boleszló ugyanebben az évben halt meg, a krakói minorita templomban belépett a klarissza-apácák rendjébe és letette a szerzetesi fogadalmat. Mindketten apácaruhában vettek részt Szemérmes Boleszló temetésén, utána pedig bevonultak a zárdába, amely ekkor még ideiglenes hajlékban volt. Egy évvel utóbb Kinga hatalmas alapítványt tett a szandeci klarissza-kolostor javára: harminc falu jövedelmét adományozta a kolostor fenntartására és templomépítés céljára. A harminc helység közt volt Podolin is, Kinga vára.

A királyi klarissza a szandeci kolostorban töltötte el életének utolsó, magányos éveit, imádságban, jócselekedetekben, betegek ápolásában, foglyok kiszabadításában.

Tizenhárom évvel élte túl férjét: 1292 július 24-én halt meg. Születésének órája csodával tündökölt, halála pillanatát is csoda fényesítette meg: jámbor emberek látták, amint tiszta lelke vakító fényességben a magasba szállt, mint az égbe visszaröppenő sugár. Szandeci sírjához nemsokára százezrével zarándokoltak lengyelek és magyarok; VIII. Sándor pápa e jámbor zarándokok legforróbb vágyát valósította meg, amikor a királyi klarisszát 1690-ben boldoggá avatta.

*

Fülledt augusztusi napon, szemerkélő esőben rovogatom Kinga városának, Podolinnak ódon utcáit, keresem a rég elröppent mosoly nyomait, a magyar királyleány életének emlékeit. Hallom, hogy a plébánia-templomnak Kinga-kápolnája van, oda sietek. Ősi templom, nem sokkal Kinga halála után épült, gót stílusban, de gótikáját későbbi századok ormótlan és művészietlen pillérei és ciklopsi falai rejtik. A Kinga-kápolna tulajdonképpen a jobb oldalhajó apszisa. Megállok, nézem az oltárt: az oltárkép Szent Domonkost és a rózsafűzér alapítását ábrázolja, édeskés századeleji modorban; nyilván valamelyik tiroli oltárkép-gyár tucatmunkája. Pedig a városházán hiteles följegyzés bizonyítja, hogy Lojenszky János gnézdai plébános idejében, 1716-ban, csakugyan kápolnát rendeztek be a templomban Boldog Kinga tiszteletére. A Kinga-kápolnát nyilván átépítették, beleolvadt az oldalhajóba, de hová lett a Kinga-oltár képe? Vajjon a magyar királyleánynak minden nyomát elmosták a századok?

Kísérőm, derék és művelt podolini polgár, a piarista gimnázium egykori növendéke, figyelmeztet, hogy két Kinga-oltárképnek is kell lennie; emlékszik rá, hogy mintegy félszáz évvel ezelőtt még megvolt mind a kettő. Az oltár mögött kettős kötél; ha meghúzzuk — úgy emlékszik —, felszalad ez az oltárkép és előtünik Boldog Kinga. Húzzuk-húzzuk a kötelet, hiába. Végre hirtelen ötlettel engedély kérek Tököly Lőrinc plébános úrtól, hogy kiemeltethessem a szent Domonkos képet. A képet kiemeljük, s íme, alatta feltűnik a XVIII. századi oltárkép: Kinga és Boleszló s a kép latin aláírása: „Szemérmes Boleszló, Lengyelország királya és felesége Kunigunda, Podolin alapítója". Kinga hermelin palástban, égre emelt szemmel, Boleszló páncélban, köpennyel a vállán, köztük karcsú feszület.

Most meghúzzuk a kötelet s íme, felszalad az oltárkép s helyébe ereszkedik a másik: Boldog Kinga a klarisszák fekete ruhájában, fehér vállkendőben, görcsös kötélövvel királyi derekán, ezüst glóriával a feje körül, kitárt karokkal imádkozik az oltár előtt. Lábainál az eldobott királyi korona és jogar s fekete párnán jegygyűrűje, amelynek csak a fele látszik; így jelképezi egyszerre a házasság érvényességét és a házasfelek szűzességi fogadalmát.

Valószínű, hogy mindkét oltárképet a kápolna alapítása idején, a XVIII. század elején festették és helyezték el itten, a Kinga-oltáron. Majdnem félszázada lappangott már a két érdekes oltárkép, amikor — alig néhány héttel Kinga halálának hétszázéves emléknapja után —, újból felragyogott magyar áhitatuk az ősi templom félhomályában, a királyi klarissza városában.

Heinrich Emanuel Merck

az elsők egyike volt, ki felismerte a különféle gyógyszerek nagybani gyártásának szükségességét. Ő alapitotta 1827-ben az E. Merck, vegyészeti gyár, Darmstadt céget, s egyik legjelentősebb uttörője volt a gyógyszervegyészeti iparnak.

Képes Vasárnap

E. MERCK

vegyészeti gyár

DARMSTADT

1943. jun. 8. (23. sz.)

Bicsérdy, a „mester".

Mit üzen Bicsérdy az embereknek

A pesterzsébeti kis, fehértornácos ház kerti ajtaja csak nagynehezen, hosszas rázás, taszigálás után engedi be a látogatót. Ugyancsak sűrű és erőteljes kopogás kell ahhoz is, hogy a ház belsejében tudomást szerezzenek az alkalmatlankodóról s az egyik ajtónyilásban megjelenjék egy fiatal hölgy s meglehetős bizalmatlan arccal feltegye a kérdést:

— Kit tetszik keresni?

Elmondom, hogy mi járatban vagyok. A mesterrel szeretnék néhány szót váltani bizonyos időszerű kérdésekről.

Az ifjú hölgy lemondóan legyint:

— Nehezen fog menni. A mester egyáltalán nem nyilatkozik senkinek se.

Ismételt kérésemre mégis csak hajlandó bejelenteni s néhány perc mulva ott állok egy könyvekkel mennyezetig telerakott kis szobában. Íróasztal terpeszkedik az előtérben s mögötte egy jól megtermett, széles vállú, középkorúnak látszó férfi áll kemény, katonás testtartással. A ránctalan, sárgás-barna arc csupa erély és dacos akarat. Hát még a hangja, ahogy harsogva, mennydörögve fejemre olvassa, hogy elvből nem ad semmiféle nyilatkozatot s nem hajlandó senkifiával elferditésre alkalmas beszélgetést folytatni.

— Aki engem meg akar ismerni — mondja többek között —, az vegye magának mindenekelőtt azt a fáradságot, hogy alaposan áttanulmányozza a könyveimet, írásaimat, amelyekben a „Bicsérdyzmus" egész rendszere le van fektetve. Belőlem nem lehet kóstolgatni, csipegetni, engem vagy magába fogad valaki fenntartás nélkül, teljes egészemben, vagy pedig kerüljön el minél messzebbre, hogy meg ne feküdje a gyomrát meg a fejét a tanításom.

Ahogy egy pillanatra elhallgat, igyekszem vele közölni, hogy a mai viszonyok között mily nagy jelentősége volna annak, ha az emberek felismernék azokat az alapelveket, amelyek a háborúval járó különféle nehézségek elviselését és leküzdését megkönnyítik. Mindenekelőtt itt volna a táplálkozás eddigi általános formájának megfelelő átalakítása, s a mester, aki tudvalevően egyik előharcosa a kizáróan növényi anyagokból álló táplálkozásnak, bizonyára hasznos tanácsokat tudna adni arra vonatkozóan, hogy *mit tegyen és mit egyék* a mai ember az egészségének és ellenállóképességének megőrzése, fokozása érdekében.

— A „Bicsérdyzmus" nem ételreceptek gyüjteménye — dörrenti rám —, hanem egy ősi, évezredes tapasztalatokon, szabályokon alapuló tan, amely visszanyúlik Zoroaszter „Zendavesztájá"-ig és Jézusnak, valamint a tanítványainak szavain, írásain keresztül a tapasztalati tények millióinak felhasználásával igyekszik az embert magasabbrendű emberré átformálni. A természeti erők és törvények ismeretén és az Írás szavainak megfelelő értelmezésén alapul a „Bicsérdyzmus", mely vissza akarja vezetni a halál és romlás küszöbére sodort embert az élet, az erő útjára.

Ahogy arra kérem, próbálja számomra kissé érthetőbbé tenni rendszerének mibenlétét, indulatosan reámrivall:

— Nézzen meg engem. Hetvenegy esztendős vagyok, a karom, lábszáram akár a vas, s a szervezetem ereje, ellenállóképessége szinte határtalan.

Odanyulok karjához, lábához s valóban, acélkeménységű izomkolosszusokba ütközöm.

— Három évtizeddel ezelőtt tele voltam a különféle bajok, nyavalyák özönével, egyenesen a pusztulás szélén állottam, s szinte az utolsó percben döbbentem rá arra, hogy a természet erőinek megfelelő felhasználásával és a régi korok alapigazságainak helyes alkalmazásával az ember legyőzheti szervezetének gyengeségeit, valósággal újjászülethet, megújulhat s akadályokat állíthat a tovarohanó idő, az öregség közeledése elé. Nemcsak helyesen kell táplálkozni, hanem helyesen kell élni is és mindenekelőtt tisztába kell jönnünk azzal, hogy mily sajátlagos adottságokkal rendelkezik az énünk, létünk minél tökéletesebb felépítéséhez. Aki az én rendszerembe eléggé belehatolt, az hovatovább meg fogja benne találni azokat a szükségszerű követelményeket, amelyek megújulásához, avagy gyógyulásához vezetnek. Aki azonban csak felületesen, kutyafuttában foglalkozik a rendszeremet magában foglaló írásaimmal, keservesen rá fog fizetni a mulatságára s a végén persze szaporítani fogja ellenfeleim hitvány táborát.

— Annakidején Babits Mihályt, Kosztolányi Dezsőt — aki különben hosszabb elismerő tanulmányban foglalkozott velem és a rendszeremmel —, továbbá Karinthy Frigyest és sok más kiváló írót igyekeztem reábírni a rendszerem alapos megismerésére és útbaigazításainak követésére, de általában csak könnyedén odavetett ígéreteket kaptam s — a többit elvégezte a viszonylag fiatalon bekövetkezett halál. Avagy szóljak a mostani feleségemről, aki egyben titkárnőm is? Amikor előbbi feleségem elpártolt tőlem, reáterelődött a figyelmem egy nyomasztó sorsban tengődő család egyik fiatal tagjára, egy alig 16 esztendős leánykára, aki a különféle betegségek egész sorával küzdött, se a szíve, se a tüdeje nem volt rendben. Feleségül vettem.

Reámutatott a sarokban üldögélő, kedves, megnyerő külsejű ifjú hölgyre:

— Ki mondaná róla, hogy már 28 éves és egy háztartás erőskezű irányítója?

Igazat adok a mesternek, aki rendületlenül folytatja a különféle életelveinek ismertetését.

Hirtelen felteszem neki a kérdést: vajjon miként rendelkeznék, miként fogna a dologhoz, ha valami furcsa véletlen következtében a közellátási miniszter hivatalát kellene betölteni a mostani viszontagságos idők során?

Indulatosan belevág a szavamba:

— Ugyan, kérem, csak nem gondolja, hogy elfogadnám ezt az állást? Hol van ugyanis az a bizonyos néptömeg, amelyik hajlandó volna az én rendelkezéseimnek vakon engedelmeskedni? Hiszen évezredek kellenek tán még ahhoz is, hogy az emberiség a maga teljességében értékelni tudja majd az én tanításaimat.

K. M.

Venus

Fehérnemü

elegáns — könnyed — formát tartó —
Fehérnemü: mindig új — mindig érdekes!
Venuswerke A. G. Chemnitz

Lanson
az esztényi
parfüm
a hölgy álma

LANGDORFF & CO-BERLIN

Podolini Szent Katalin-szobor

A podolini Szent Katalin-szobor.

Kampiózsi-szobor

Ezenkívül egy 33 oldal
tetést ad a magyar ref
temi tanács vezető sza
előterjesztésére részére
évnyi kutatási időt ket
Aberdeenben — a tan
Miután tehát a doktori
kezését az egyetem elf
között az aberdeeni eg
országi szabályzatokna
doktorává: Ph. D., Fa

Dr. Ludány Györg
Kórtani és Bakterioló
felére nyert angliai ösz
tartózkodását csak a r
egyetemi élettani intéz
gálatait részben Prof.
Foglalkozott tüdő-vérk
vel és különböző gyógy
Ezek mellett vesefiziol
gálata tárgyává. Izolált
általános vérkeringés
nyozta. Ezenkívül humo

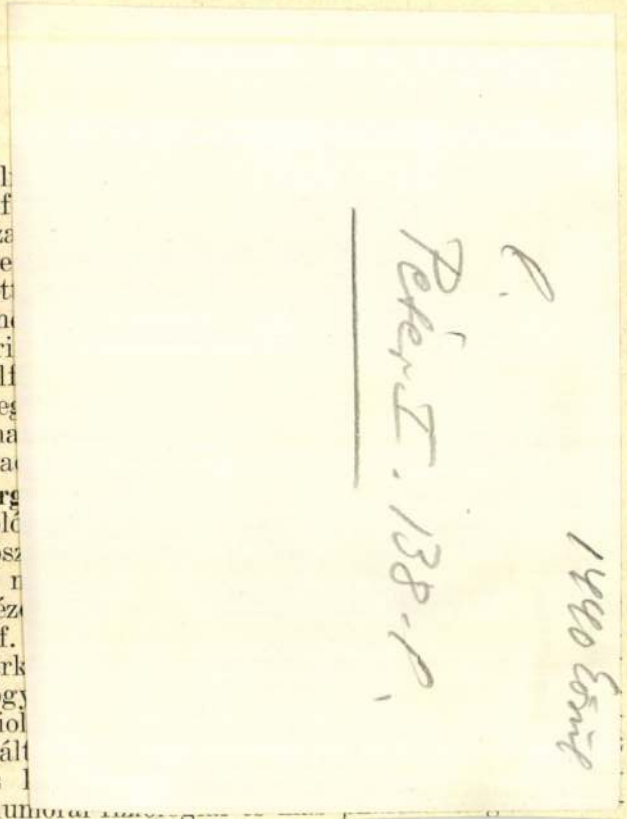

és adósvédelem. Elméleti vonatkozások és nemzetközi összehasonlítás" című nagyobb munkájának utolsó fejezetét, úgyhogy a munka közvetlenül megjelenés előtt áll.

Dr. Putnoky Gyula (1901, Körmöcbánya, ref.), egyetemi magántanár, a budapesti egyetemi kórbonctani és kísérleti rákkutató intézet (prof. Balogh) adjunktusa, a tanév második felében a londoni Imperial Cancer Research Fund laboratóriumaiban dolgozott. Elsajátította a modern rákkutatásnak az intézetben használatos módszereit, tanulmányozta az intézet nagy átoltható daganatanyagát, résztvett a tumortörzsek életbentartásában. Immunitástani kísérleteinek eredményét összefoglaló dolgozatát még kinttartózkodása alatt befejezte. A dolgozatot az intézet igazgatója, W. E. Gye, angol szakfolyóiratban való közlésre elfogadta. Kísérleteinek második részét — complementkötés Shope-tumoros anyaggal — még hazatérése után is folytatja. Ezirányú munkájáról, szintén angol nyelven, a londoni Imperial Cancer Research és a budapesti egyetemi kórbonctani és kísérleti rákkutató intézet közös közleményeként kíván beszámolni W. E. Gye igazgatóval való megbeszélés alapján. Egyébként is sikerült a két intézet között eddig is fennállott tudományos kapcsolatokat még szorosabbra fűznie. Így a londoni intézet nagy átoltható tumoranyaga ezentúl a budapestinek teljes mértékben rendelkezésére fog állni, a Londonban elsajátított módszereknek bevezetésével pedig a hazai rákkutatás új eljárásokkal fog megismerkedhetni. Sikerült ezenkívül az orvostanhallgatók okta-

Podolinský - Velkman Arbír

Nováky

	HÉTFŐ 28 Kamilla Gáspár	KEDD 29 Tamás Tamara	SZERDA 30 Dávid Zalán	CSÜTÖRTÖK 31 Szilveszter Melánia	PÉNTEK 1 Újév Fruzsina	SZOMBAT 2 Ábel Ákos	VASÁRNAP 3 Genovéva Benjámin
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							

DECEMBER

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Felelős kiadó: DIVAT-ACCESSOIRE Kft.
Készült: Grafik Nyomda Kft., Nyíregyháza

Podolyák Vilmos

PODOLYÁK VILMOS

1943. szeptember 22-én született Szatmár megyében, Újlakon. Jelenleg Erdélyben él.
Népművészeti főiskolát végzett. Először színházi díszlettervezéssel és festésükkel foglalkozott, később tért át a festészetre.

Egyéni kiállításai:

Bukarest	1965
Sárköz	1968
Szatmár	1972
Szatmár	1976
Nagybánya	1977
Nagybánya	1980
Máramaros, Nagybánya	1981
Nagybánya	1982
Temesvár	1983
Nagybánya	1988
Nagybánya	1989
Nagybánya	1990
Békéscsaba, Nagybánya	1991

A DIVAT-ACCESSOIRE Kft.

tisztelettel meghívja

PODOLYÁK VILMOS
festőművész

kiállításának megnyitására
1991. október 31-én, 16 órára.

A kiállítás megtekinthető
a győri Városi Könyvtár galériájában.
(Herman Ottó u. 22.)

1991. október 31-től 1991. november 8-ig:

hétfőtől-péntekig 10 órától 18 óráig,
szombaton 10 órától 13 óráig.

- Дом почтовых книг в деревне

- Клиенты из области выставляют любую ЕЯЗ до девяти часов.

- Информация о выставленных счетах на получение кредита

и счетов должна

- Дата нет.

- Информационное письмо высылается по сети до 17:00 по среднемуниципальному.

- Деньги вносятся в кассу банка без комиссии

- Оно должно, должно быть отправлено.

- Оно должно?

- Нет ни слова об открытии новых отделений

- Может ли я получить кредитную карточку

- Дом почтовых книг в деревне

- Дом почтовых книг в деревне

- Дом почтовых книг в деревне

1021

Podovina Tamas

1972. IV. 1. 19.00. Ka.

Esti krónika I.

- Békéscsabán a Munkácsy Mihály Múzeumban ma nyitották meg a XV-ik Alföldi Tárlatot. Egy másik és nagyon kedves müvészeti eseményről, Krassó Lászlótól is kaptunk tudósitást Pécsről.
- Elöttem egykép, nagyon egyszerü vonalakkalmrajzolva, cime Hulladékgyüjtés. Egy uttörőnyakkendős fiu egy ütött-kopott régi káylhát piros festékkel mázol. A képaláirás: Szines fémért többet adnak. Podovina Tamás rajzolta. 12 éves gyerek.
- Szereted a humort Tomi?
- Szeretem.
- Mikor szoltál karikaturákat rajzolni?
- Hát én csak az iskolában szoktam rajzolni.
- Óra alatt?
- Óra alatt. Hármat már elvettek.
- Tehát akkor ez a három nem keült be a pályázatra a pécsi Uttörőházba?Amelynek ma délután volt az eredményhirdetése.
- Hát nem.
- Mindenesetre néked gratulálok az első dijhoz. Hát mindjárt arra kérlek, mondd el, mi történt ma az iskolában? Április elseje lévén?
- Kiirtuk az osztály ajtajára, hogy Egy év veszély.
- Nem nevettek ezen a tanárok?

- Благодарю вас, господин председатель.

- Мне в ходе слушания

представилась хорошая возможность задать вам несколько вопросов, которые, по моему мнению, могут быть интересны для всех присутствующих.

- Не могли бы вы назвать ваше имя, адрес и род занятий?

- Меня зовут Джеймс Мэтью Уилсон. Я живу в Вашингтоне, округ Колумбия, и являюсь профессором права в Университете Джорджа Вашингтона.

- Благодарю вас, профессор Уилсон.

Вы сказали, что вы являетесь профессором права. Не могли бы вы рассказать нам о своем образовании?

- Конечно. Я окончил Гарвардскую школу права в 1974 году, а затем в течение двух лет работал помощником судьи Верховного суда Соединенных Штатов.

- Спасибо.

Вы также являетесь автором нескольких книг по праву. Не могли бы вы назвать их?

- Да, конечно. Моя последняя книга называется "Права человека в современном мире".

- Nem, ők nagyon mérgesek szoktak lenni. A fél osztályt feleltették.

- AZ Uttörőház pályázatára küldött karikaturák jó humorérzékről tanuskodnak.

- Hát az én képem egy gyereket ábrázol, amint éppen a ma gasugrólécen ugrik át és erősitő szer van nála, vagyis a fenekében egy gombostü.

- Az én képemen egy tanár úr van és egy osztály. Az utolsó padban egy gyerek egy rugós kezet nyujt előre, ami automatizálva van. A tanárbácsi orra alá.

- Mi a kép aláirás?

- Türelmetlen jelentkező.

Podvinecz Erzsébet

Ujvidék.

712. l.

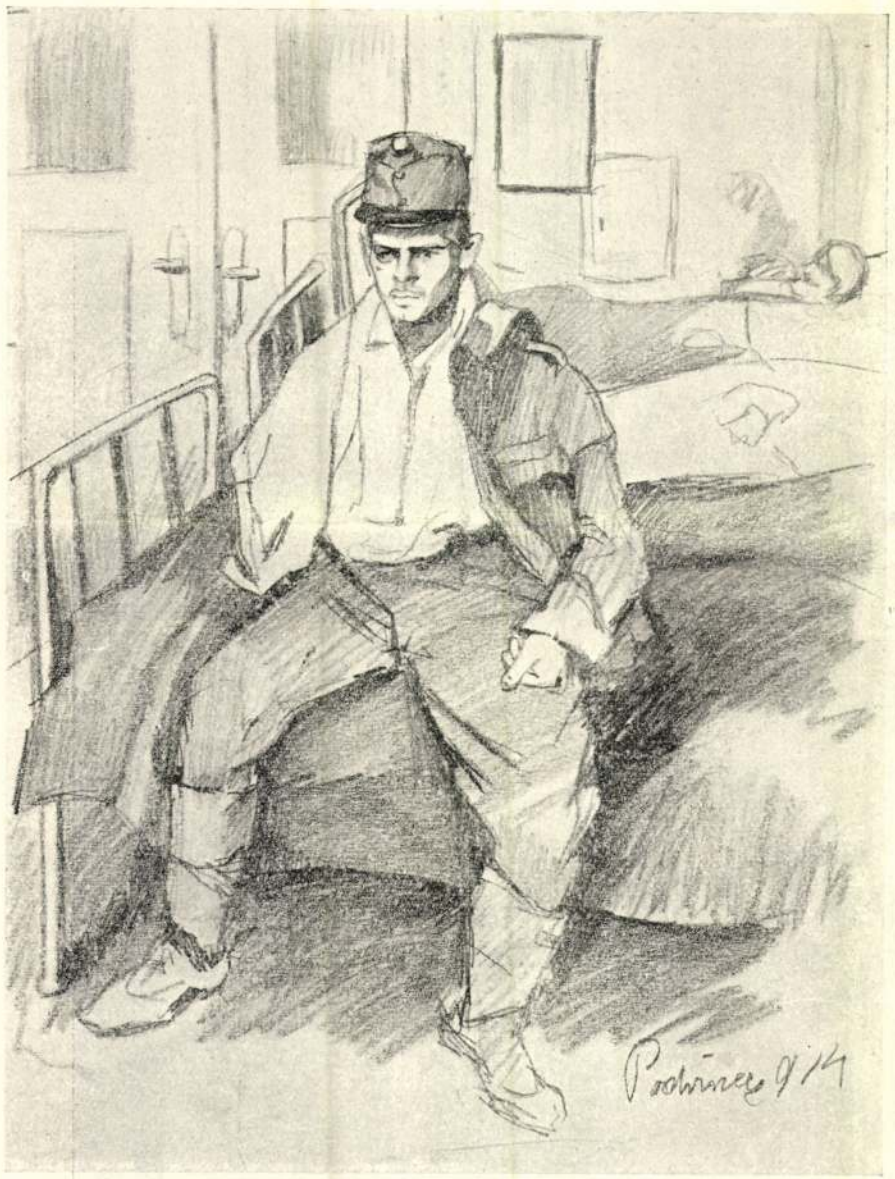

SEBESÜLTEK A KÓRHÁZBAN. — Podvinecz Erzsébet festőművésznő, jelenleg önkéntes ápolónő rajzai.

A PATRICZIUS.

Regény. *(Folytatás.)*

Irta *John Galsworthy.* — Angolból *Kendeffy Katinka.*

Minden este, mikor abba a nagyszerű szobába vonult vissza, melyben feltünés nelkül, minden olyan tökéletesen szolgálta a kényelmet, — azt gondolta:

— Én Istenem! *Holnap* elmegyek!

De minden reggel, mikor a reggelinél meglátta őt, ugyanazok a gondolatok kerítették hatalmába s voltak perczek, a mikor azon kapta magát, hogy így gondolkozott:

— Megejtett ennek az exisztenczianak a varázshatalma? Én is ellágyulok talán?

Oly biztosan érezte, mint azelőtt soha, hogy a patricziusok különös, mesterkélt «keménysége» az a balzsam, mellyel az önfentartás ösztönénél fogva, önmagukat jószántukból bebalzsamozták, hogy megakadályozzák féltve őrzött témájuknak enyészetét. Még Barbarában is megtalálta az a különös vizhatlan köpenyeget, melyet érzés át nem járhatott; azt a furcsa nemét az izgalmak és lirikus lágyságok iránt való bizalmatlanságnak, azt a megvetést az érzések és szimpátiak iránt.

És minden nap erős kisértést érzett, hogy durva kézzel letépje ezt az áthatlan ruhát, hogy megpróbálja, hátha tüzet fog, hátha lángra lobbantja egy érzés — egy eszme. Kétségbeejtő, fiatalos önuralma ellenére is látta, hogy a leány megérezte benne ezt a vágyat s néha úgy tetszett, mintha a meggondolatlanság egy halvány erére bukkant volna benne. És ez még inkább izgatta őt.

Mégis, mikor a választás napjának előestéjén végre elbucsuzott, nem hizeleghetett magának azzal, hogy egyetlen szikrát kovácsolt volna ki belőle. Igaz, hogy erre Barbara alkalmat sem adott az utolsó találkozásnál. Nyugodtan, mosolyogva állott a többi nő között, mintha elhatározta volna, hogy nem tűri még egyszer, hogy Courtier irónikus hódolatával gúnyolja őt.

Másnap reggel Courtier nagyon korán kelt fel. Az volt a szándéka, hogy észrevétlenül távozzon. De az autóban, melyet rendelkezésére bocsátottak; — egy kicsi, holland ruhás alakot talált, mely úgy ült, hogy a két szandálos lábacska a chauffeur hátához támaszkodott.

A lábak a kis Anu tulajdonát képezték, a ki reggeli teendői közben felfedezte az ajtó előtt várakozó gépet.

Hirtelen előugró orrocskája alól jövő éles, magas, barátságos, de nem túlságosan barátságos hangja jól esett Courtiernek.

— Elmegy? Magával mehetek a kapuig!

— Milyen szerencsés véletlen!

— Igen. Csak ennyi csomagja van?

— Bizony, nincs több.

— Oh! De hát ez is elég sok, ugye?

— Annyi, a mennyit megérdemlek.

— Persze, *magának* nem muszáj tengeri malaczot magával vinni?

— Rendszerint nem szoktam!

— Oh, én mindig! Nézze, ott van Déd mama!

Lady Casterley valóban ott állott az út szélén s egy vén tölgyfa metszésével elfoglalt kertészt dirigált. Courtier kiszállott s odament búcsuzni. Lady Casterley sajátságos mogorva szivességgel üdvözölte.

— Hát elmegy? Örülök, hogy megy, bár remélem, teljesen megérti, hogy a személye ellen semmi kifogásom s hogy szeretem önt.

— Teljesen értem.

Az öreg hölgy szeme malicziózusan villogott.

— Az olyan férfi, a ki úgy nevet mint ön, veszedelmes, — ezt már megmondtam önnek.

Aztán, nagyon komolyan hozzátette:

— Az unokám Lord Harbingerhez fog feleségül menni. Ezt az ön lelki nyugalmáért mondom. Mr. Courtier ön becsületes ember, gavallér, — a dolognak nem lesz folytatása.

Courtier keze fölé hajolva felelt:

— Lord Harbinger nagyon szerencsés lesz.

A kicsi öreg dámának egy szempillája sem rezdült meg, úgy állotta a férfi tekintetét.

— Igen, szerencsés lesz uram. Good bye.

Courtier mosolyogva emelte meg a kalapját. Az arcza égett. Mikor az autóban ült visszanézett. Lady Casterley már a magas, vállas kertészt vezényelte munkájában. A kis Anu szakította meg Courtier gondolatait.

— Remélem visszajön. Azért, mert én is itt leszek karácsonykor. A testvéreim is, azaz, csak Sock és Tiddy; mert Christopher igen kicsi. De most már mennem *kell*. Good bye! Ha! Halló, Lisie!

Courtier látta, mint csúszik le az autóból, látta, hogy csatlakozik a kapus halvány kis leányához.

Aztán kiszaladt az autó a rétek közé.

Ha Lady Casterley ezt a befejezést előre tervezte volna, — a mit azonban nem tett, mert a Courtier nevetésére impulziv tört elő belőle, nem sikerülhetett volna jobban. Mert Courtierben ott élt a vándor gyűlölete, mely csaknem megvetéssé fajult az olyan emberek iránt, a kik mint az arisztokraták és bourgeoisk, kényelmesen letelepednek s eltervezik minden jövő cselekedetüket. Az, hogy minden egyéb gondolat nélkül, tisztán házassági szándékkal környékezze meg Barbarát, eszébe sem jutott annak az embernek, a kinek kevés konvencziónálisan morális érzéke, de annál több önbecsülése volt s az a titkos törekvés, hogy Harbingert kiüsse a nyeregből s egy házasságra törekedjen, melyben az ő szerepe nem volna jobb egy kalózénál, — ép oly kevéssé tetszett annak az embernek, a ki sohasem gondolta, hogy ő kevésbbé jó, mint más.

Utasította a chauffeurt, hogy a Mrs. Noel lakása felé kerüljön, nem tudott elmenni anélkül, hogy ennek a veszélyben levő hajónak egy bátorító kiáltást ne küldjön.

Az asszony eléje jött a verandára. A sohasem rest asszony, keskeny, barnás keze szoritásából kiérezte, hogy szimpátiát, megértést vár tőle s Courtierben semmi sem keltette fel annyira a lovagiasságot, mint egy ilyen szótlan kérés. Nagyon gyöngéden szólt:

— Ne engedje, hogy azt higyjék: össze van törve, aztán erősen megszoritotta a kezét s hozzátette: — miért vesszen maga így el? Bün és gyalázat!

De nem folytatta, úgy érezte, mikor az arczára nézett, hogy nem időszerű, a mit mondani akart, — ez az arcz az ő mozdulatlanságában többet mondott, mint az ő szavai. Czivilizált ember módjával tiltakozott, — az az arcz a természet tiltakozása volt, a szépség lázadása, mellyel az élet ölelésre hivja fel azt, a mi az életnek életet adott.

— Én épen most takarodom, kezdte újra. —

1. Csapataink kvártélya a bilgorai zsinagógában. — 2. Előőrsön Frampol környékén. — 3. Pihenő a harczvonal mögött. — 4. Lublin előtt.

KATONÁINK OROSZORSZÁGI TÚSZOKAT SZÁLLÍTANAK.

HARCZTÉRI KÉPEK. — Egy sebesült magyar katonatiszt fölvételei.

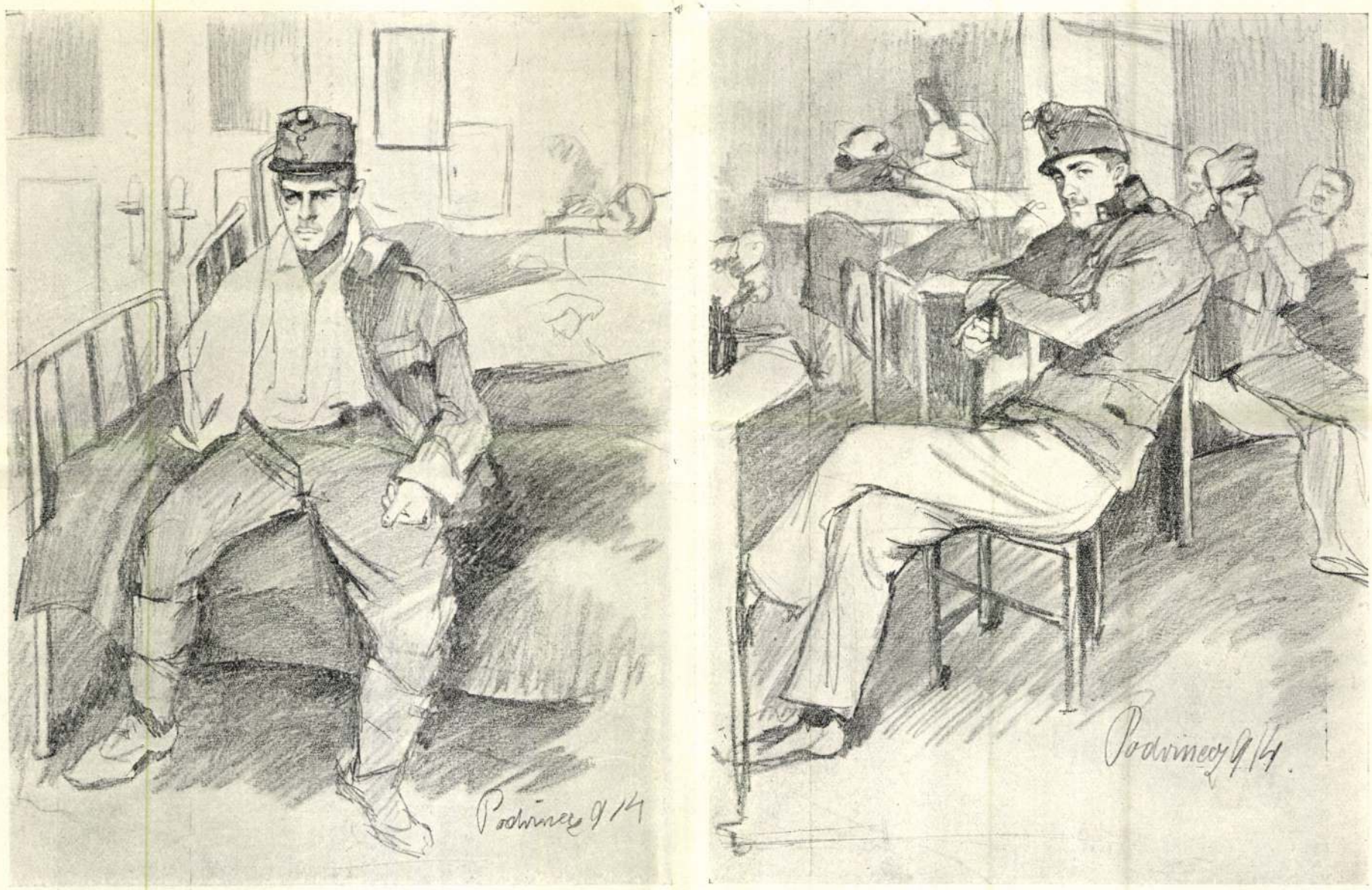

SEBESÜLTEK A KÓRHÁZBAN. — Podvinecz Erzsébet festőművésznő, jelenleg önkéntes ápolónő rajzai.

A PATRICZIUS.

Regény. *(Folytatás.)*

Irta *John Galsworthy.* — Angolból *Kendeffy Katinka.*

Minden este, mikor abba a nagyszerű szobába vonult vissza, melyben feltünés nelkül, minden olyan tökéletesen szolgálta a kényelmet, — azt gondolta:

— Én Istenem! *Holnap* elmegyek!

De minden reggel, mikor a reggelinél meglátta őt, ugyanazok a gondolatok keritették hatalmába s voltak perczek, a mikor azon kapta magát, hogy igy gondolkozott:

— Megejtett ennek az exisztenciának a varázshatalma? Én is ellágyulok talán?

Oly biztosan érezte, mint azelőtt soha, hogy a patriciusok különös, mesterkélt «kényessége» az a balzsam, mellyel az önfentartás ösztönénél fogva, önmagukat jószántukból bebalzsamozták, hogy megakadályozzák féltve őrzött témájuknak enyészetét. Még Barbarában is megtalálta az a különös vizhatlan köpenyeget, melyet érzés át nem járhatott; azt a furcsa nemét az izgalmak és lirikus lágyságok iránt való bizalmatlanságnak, azt a megvetést az érzések és szimpátiak iránt.

És minden nap erős kisértést érzett, hogy durva kézzel letépje ezt az áthatlan ruhát, hogy megpróbálja, hátha tüzet fog, hátha lángra lobbantja egy érzés — egy eszme. Kétségbeejtő, fiatalos önuralma ellenére is látta, hogy a leány megérezte benne ezt a vágyat s néha úgy tetszett, mintha a meggondolatlanság egy halvány erére bukkant volna benne. És ez még inkább izgatta őt.

Mégis, mikor a választás napjának előestéjén végre elbucsuzott, nem hizeleghetett magának azzal, hogy egyetlen szikrát kovácsolt volna ki belőle. Igaz, hogy erre Barbara alkalmat sem adott az utolsó találkozásnál. Nyugodtan, mosolyogva állott a többi nő között, mintha elhatározta volna, hogy nem tűri még egyszer, hogy Courtier irónikus hódolatával gúnyolja őt.

Másnap reggel Courtier nagyon korán kelt fel. Az volt a szándéka, hogy észrevétlenül távozzon. De az autóban, melyet rendelkezésére bocsátottak; — egy kicsi, holland ruhás alakot talált, mely úgy ült, hogy a két szandálos lábacska a chauffeur hátához támaszkodott.

A lábak a kis Anu tulajdonát képezték, a ki reggeli teendői közben felfedezte az ajtó előtt várakozó gépet.

Hirtelen előugró orrocskája alól jövő éles, magas, barátságos, de nem túlságosan barátságos hangja jól esett Courtiernek.

— Elmegy? Magával mehetek a kapuig!

— Milyen szerencsés véletlen!

— Igen. Csak ennyi csomagja van?

— Bizony, nincs több.

— Oh! De hát ez is elég sok, ugye?

— Annyi, a mennyit megérdemlek.

— Persze, *magának* nem muszáj tengeri malaczot magával vinni?

— Rendszerint nem szoktam!

— Oh, én mindig! Nézze, ott van Déd mama!

Lady Casterley valóban ott állott az út szélén s egy vén tölgyfa metszésével elfoglalt kertészt dirigált. Courtier kiszállott s odament búcsuzni. Lady Casterley sajátságos mogorva szivességgel üdvözölte.

— Hát elmegy? Örülök, hogy megy, bár remélem, teljesen megérti, hogy a személye ellen semmi kifogásom s hogy szeretem önt.

— Teljesen értem.

Az öreg hölgy szeme maliciózusan villogott.

— Az olyan férfi, a ki úgy nevet mint ön, veszedelmes, — ezt már megmondtam önnek.

Aztán, nagyon komolyan hozzátette:

— Az unokám Lord Harbingerhez fog feleségül menni. Ezt az ön lelki nyugalmáért mondom. Mr. Courtier ön becsületes ember, gavaller, — a dolognak nem lesz folytatása.

Courtier keze fölé hajolva felelt:

— Lord Harbinger nagyon szerencsés lesz.

A kicsi öreg dámának egy szempillája sem rezdült meg, úgy állotta a férfi tekintetét.

— Igen, szerencsés lesz uram. Good bye.

Courtier mosolyogva emelte meg a kalapját. Az arcza égett. Mikor az autóban ült visszanézett. Lady Casterley már a magas, vállas kertészt vezényelte munkájában. A kis Anu szakította meg Courtier gondolatait.

— Remélem visszajön. Azért, mert én is itt leszek karácsonykor. A testvéreim is, azaz, csak Sock és Tiddy; mert Christopher igen kicsi. De most már mennem *kell*. Good bye! Ha! Halló, Lisie!

Courtier látta, mint csúszik le az autóból, látta, hogy csatlakozik a kapus halvány kis leányához.

Aztán kiszaladt az autó a rétek közé.

Ha Lady Casterley ezt a befejezést előre tervezte volna, — a mit azonban nem tett, mert a Courtier nevetésére impulziv tört elő belőle, nem sikerülhetett volna jobban. Mert Courtierben ott élt a vándor gyülölete, mely csaknem megvetéssé fajult az olyan emberek iránt, a kik mint az arisztokraták és bourgeoisk, kényelmesen letelepednek s eltervezik minden jövő cselekedetüket. Az, hogy minden egyéb gondolat nélkül, tisztán házassági szándékkal környékezze meg Barbarát, eszébe sem jutott annak az embernek, a kinek kevés konvencionálisan morális érzéke, de annál több önbecsülése volt s az a titkos törekvés, hogy Harbingert kiüsse a nyeregből s egy házasságra törekedjen, melyben az ő szerepe nem volna jobb egy kalózénál, — ép oly kevéssé tetszett annak az embernek, a ki sohasem gondolta, hogy ő kevésbbé jó, mint más.

Utasította a chauffeurt, hogy a Mrs. Noel lakása felé kerüljön, nem tudott elmenni anélkül, hogy ennek a veszélyben levő hajónak egy bátorító kiáltást ne küldjön.

Az asszony eléje jött a verandára. A sohasem rest asszony, keskeny, barnás keze szoritásából kiérezte, hogy szimpátiát, megértést vár tőle s Courtierben semmi sem keltette fel annyira a lovagiasságot, mint egy ilyen szótlan kérés. Nagyon gyöngéden szólt:

— Ne engedje, hogy azt higyjék: össze van törve, aztán erősen megszoritotta a kezét s hozzátette: — miért vesszen maga igy el? Bűn és gyalázat!

De nem folytatta, úgy érezte, mikor az arczára nézett, hogy nem időszerű, a mit mondani akart, — ez az arcz az ő mozdulatlanságában többet mondott, mint az ő szavai. Czivilizált ember módjával tiltakozott, — az az arcz a természet tiltakozása volt, a szépség lázadása, mellyel az élet ölelésre hivja fel azt, a mi az életnek életet adott.

— Én épen most takarodom, kezdte újra. —

1. Csapataink kvártélya a bilgorai zsinagógában. — 2. Előőrsön Frampol környékén. — 3. Pihenő a harczvonal mögött. — 4. Lublin előtt.

KATONÁINK OROSZORSZÁGI TÚSZOKAT SZÁLLÍTANAK.

HARCZTÉRI KÉPEK. — Egy sebesült magyar katonatiszt fölvételei.

983–984. E. W

A mester működött Olmütz

983. *Orechoczy Gáspár.*

Mellig látható, kissé jobb
tojásdad medaillonban. Röv
üstöke, szemöldöke, hosszú baj
Zsinóros köntöse fekete, prén
téjén a gombok száma négy. I
Orechoczy, Dalmatiae, Croatia
Vice Banus 1651«, továbbá:
mori« és »*Consors Elisabeth I*

Tusrajz pergamenre, mérete
983. — Becsértéke 25 K. — A Ne
(L. a 69–890 nemz. múz. sz. N°

PODVINECZ 1. *Erzsébet*, festő, * Budapest 1893 jún. 28. U. itt, Párizsban és Münchenben tanult. Állandó kiállítoja a Nemzeti Szalónnak és a Műcsarnoknak. Impresszionista. Parasztleány c. olajf.-e a Szépm. Múz.-ban.

Podvinecz Erzsébet, festőnő; szül. 1893 június 28-án Budapesten.

1909-ben Carlo Dolci Mária, Albani: Nymphe és faun, J. B. Greuze: Fiatal leány képe cz. képeket másolta az Orsz. Magy. Szépművészeti Múzeumban.

Kohner báró igazgatót, aki nyomban elfoglalta hivatalát, megválaszttatása alkalmából a művészeti intézmények vezetőségei is a legnagyobb örömmel üdvözölték.

AZ 1917. ÉVI TAVASZI TÁRLAT EREDMÉNYEI. A tavaszi tárlaton kiállított alkotások közül összesen 89 kelt el. 114.485 korona 50 fillér értékben. A király vett 5 művet 10.000 koronáért; az állam 12-t 28.400 koronáért; Budapest székesfőváros 7-et 5980 koronáért; a társulat Andrássy Dénes gróf alapítványának a kamataiból 5-öt 10.000 koronáért; a társulat jubileumának az emlékére 5-öt 2700 koronáért; magánosok 38-at 37.855 korona 50 fillérért és a társulati nyerő tagok 16-ot 19.500 koronáért.

A király és az állam által megvásárolt művek jegyzékét már a tavaszi számban közöltük.

Budapest székesfőváros a következő műveket vette meg:

Benjamin Hermanntól: Kelenföldi jégpálya, olf. Beér Dezsőtől: Ródlizás a Naphegyen, olf. Burghardt Rezsőtől: Hangulat a Dunán, olf. Glück Károlytól: Krisztinavárosi napos udvar, tempera. Mihály Istvántól: Kilátás a Bazilikára, olf. Rudnay Gyulától: Menekülő asszony, olf. Várady Gyulától: Sárosfürdő környéke éjjel, olf.

Az Andrássy alapítvány kamataiból megvásárolt művek:

Béli Vörös Ernőtől: Mosónő, olf. Kada Alajostól: Fiatal leány rózsákkal, olf. Kukán Gézától: Segédvájár, olf. Lányi Dezsőtől: Ébredés, bronzszobor. Margó Edétől: Karácsony, bronzszobor.

A társulat jubileuma emlékére megvásárolt művek:

mai min[illegible] Vekerle Sándor dr. intézte [illegible] ügyeit, majd több mint [illegible] enkő Kálmán, akit hosszú [illegible] báró helyettesített és [illegible] nagynevű elődeinek.

[illegible] választtatásáról Andrássy [illegible] bbi átiratban értesítette:

«Méltóságos Uram! Tisztelettel közlöm, hogy a választmány e hó 15-én tartott V. rendes ülésében Méltóságodat közfelkiáltással az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgatójává megválasztotta.

Megválaszttatása alkalmából a Társulat egész vezetőségének a nevében a legnagyobb örömmel üdvözlöm Méltóságos Igazgató Urat, s egyben mindannyiunk nevében őszinte és hálás köszönetet mondok azért a készségeért, amellyel képzőművészetünk érdekében vállalni szíves volt ezt a díszes, de sok kényes és nehéz feladattal járó tisztséget, amelyre azonban éppen Méltóságodat tartottuk és tartjuk a legalkalmasabb férfiúnak.

PODVINECZ ERZSÉBET MERENGÉS

Művészet 1917

POGÁNY GÉZA

ALKOTÓMŰHELYBEN

Pogány Géza világa

Jellegzetes, színben, formában és festői világban igazi nagybányai festményeket nézegetünk Pogány Géza budai lakásában.

— *Édesapám festményei* — mutatja a képeket a művész —, *édesapám képei, aki Réti István tanítványa volt Nagybányán. Ebből következik, hogy jómagam képek között nőttem fel, s ugyanebből az, hogy édesapám, Pogány Aladár mindent akart belőlem nevelni, csak festőt nem. Mégis az lettem. De milyen buktatók után! Fiatalon, gimnazistaként nem is gondoltam arra, hogy magam is festhetnék. Ezért, amikor érettségi után édesapám úgy határozott, hogy a műegyetemre irányít, hát odamentem. Fel is vettek, le is húztam egy fél évet az általános mérnöki karon, hogy utána odébbálljak, s aztán következett Sopron, az erdőmérnöki kar, ott is eltöltöttem egy fél évet, s ott sem birtam tovább.*

Pogány Géza 1927-ben született, Szombathelyen. Mit jelentett a gyerekkor világa, mit jelent ez a határ menti város?

Így ír erről:

„. . . A gyermekkor és ifjúkor szinte valamennyi emléke Szombathelyhez fűz. A gyermekkor emlékei, melyek mindenki számára a legkedvesebbek lesznek az évek múlásával. A régi telek, a csengős szánokkal, a korcsolyapálya a Perint-partján a gőzgéppel, mely a vizet nyomta a jég alá. A melegedőben a forralt bor párázó illata, a deszkapallókon dobogó korcsolyák zaja elvegyülve a megafonnal felerősített nyikorgó gramofonkeringőkkel. Régi nyarak, tikkasztó napsütésben izzó házacskák teteje. Színes üvegablakon tűz be a délelőtti nap a kapuszínekbe és színesre festi a vörös kövekre rakott rongyszőnyegeket. Az utcán messziről hallatszik a közeledő fagylaltos csengője és vidáman zúg a felduzzasztott Perint patak a régi strandon . . .

Ha nem tudnánk, hogy Pogány Géza festő, ez a rövid idézet is elárulná, hogy a sikertelen iskolai próbálkozások után kinyílt a szeme a színekre, a formákra, s az a soproni félév végleges elhatározást adott, akkor már tudta: *csakis festő akar lenni.* Biztatta egy váratlanul nyert második díj, *Horváth János* festőművész volt az egyszemélyes zsüri. Egy távoli rokon a Stornó házban lakott, ha idelátogatott: a régi bútorok, a később múzeummá lett szobák újabb lökést adtak a festészet felé. Rövid tétovázás után következtek a képzőművészeti főiskolai esztendők, itt *Burghardt Rezső* és *Bernáth* Aurél voltak a mesterei, s azután jöttek a „felnőttéválás súlyosabb évei" —, ahogyan erről ír a március 15-én megnyílt szombathelyi kiállítás katalógusában.

Ez a kiállítás már sokadik a sorban. Az első éppen húsz esztendeje nyílt Budapesten, s azóta volt még 12 kiállítása, idehaza és külföldön, Svájcban, Olaszországban, az NSZK-ban és részt vett jónéhány csoportos kiállításon is.

A balatonszéplaki nemzetközi újságíró üdülő klubjában hatalmas falfelületet borít be Pogány Géza 52 négyzetméteres plasztikus falképe. Így még senki sem vallott a Balatonról: a réz nádszálak hajlongva suhogó erdeje mögött sárga és vörös — rézvitorlák díszítik a Balaton kitárulkozó panorámáját. Lehetetlen szabadulni e látvány erejétől és varázsától. S egy másik világ bontakozik ki a Dunai Vasmű üdülőjének portálfalán: ércerdőbe nyíló út vezet a teljességhez. A szilíciumfák fölött borongós nap fénylik, csillog a falfelület. Ércbe olvadt festészet ez, különös, egyéni és magávalragadó. Egy másik falképe Veszprém főterét díszíti, egy hatalmas háztömb utcai frontján elérhető közelségbe hozva a badacsonyi bazaltorgonák ihlette indás, bozontos erdőt. A természet színeit idézi föl, éles kontúrokszegte plasztikussággal. Igen, a réz sokszínű csillogása, az ólom ezüstössége, a fekete mélysége, az ércek, kövek csillámló felülete jellemzi Pogány Géza falképeit.

És festményeit? Ugyan az a világ jelenik meg képein is: a táblaképeken is jelen van a *plasztikus festészet,* érceket fest fantasztikus gazdagsággal, technikája különösen alkalmas az ércek, kristályok világának sejtelmes, de mégis reális megfogalmazására. Kőcsendéletei gazdag és izgalmas felületei bravúros technikával készültek. Csillog, ragyog itt minden, de ezek a képek bepillantást engednek a csillogás mögé, az önmagukat felépítő kövek, kristályok titokzatos és nagyszerű rendszerébe.

S még mindig táblaképeiről: úgy festi a Balatont, ahogy ma kevesek: nádjai, vízfelületei érzékletesek, a vízparti kövek már-már valóságosak és mégis festőiek, úgy adja élményül a látványt, hogy átlényegíti és újraformálja, színei sejtelmesek, visszafogottak. Világa évről évre bővül. Bővül és változik. Hegynek futó szőlősorok, a veszni hagyott tanya látványa is belefér e képbe, mely emberábrázolásról tanúskodó festményei közel hozzák a megfáradt emberek világát. Szinte valamennyi képe arra készteti a szemlélőt, lépjen közelebb, nézze meg, figyelje meg a mívesség kezenyomát.

— *A festészet lényege a hogyan* — mondja a festő —, *szerintem elsődleges a kép müves szépsége. Keresem az olyan témákat, ahol a technika izgat, a kidolgozás miként-je. Olajjal dolgozom, s mindennel, amit az ipar gyárt: spray-vel, műanyaggal, az ecset mellett van vagy 15 késem, de ha kell smirglivel, zsilettpengével alakítom, formálom a képeimet. Szeretek plasztikusan ábrázolni, szeretem a fény-árnyék ellentétét, a fémet, szeretem a kristályokat, ezeket a zárt, csillogó, fakturális megjelenéseket, úgy érzem, hogy a kristályokban benne van a világmindenség.*

Az ősszel Pármában, az olasz rádió kért tőle interjút, kiállítása alkalmából. Ott is ezeket mondta el. És újra és újra visszatér szombathelyi kiállításhoz, hiszen a szülőváros most látja először vendégül festő fiát, most mutatkozik be, miután megjárta a világot.

Takács Tibor

Bartók emlékére

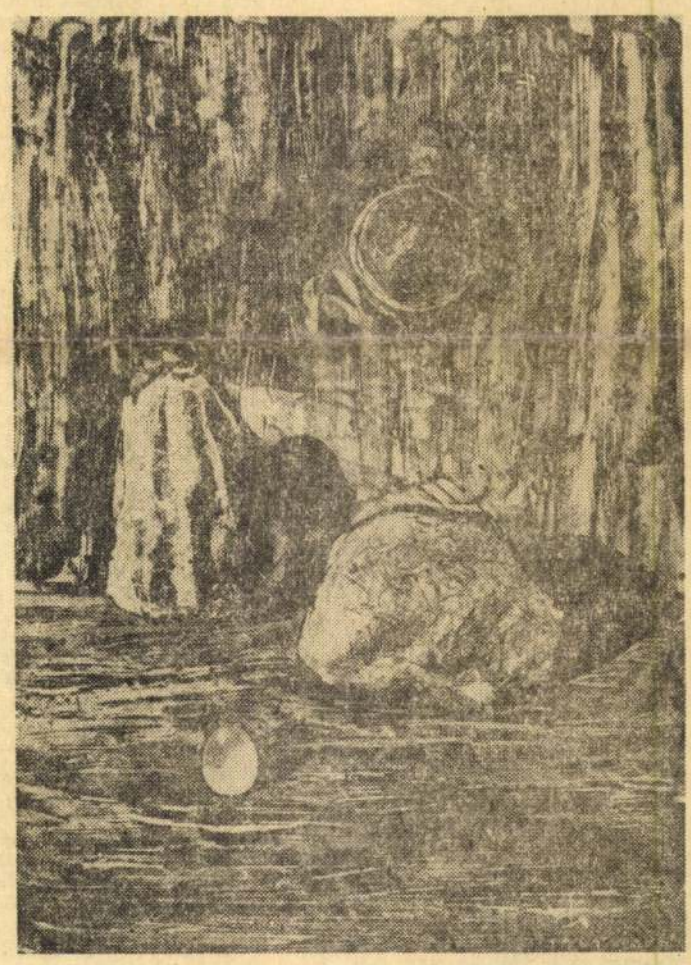

Érc ovállal

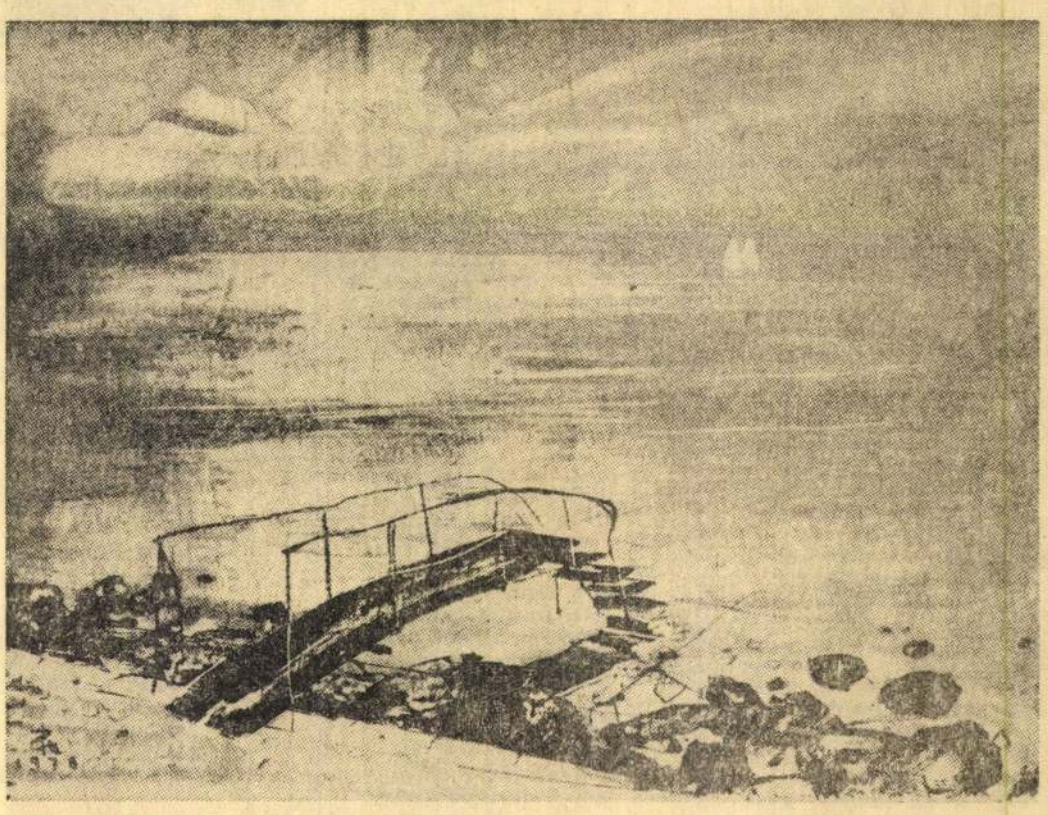

Balatoni táj

– gyermekév!

József, Kiss Benedek, Utassy József, Szakonyi Károly és Kárpáti Kamil, Buda Ferenc.

— Ahogy a névsort elnézem, több a költő, mint a prózaíró.

— Valóban, kevesebb a próza, de bízom abban, hogy rövidesen javul az arány.

— Segíti-e a főszerkesztő munkáját az író? Hiszen, ha jól tudom, csak a gyermekek, az ifjúság számára tucatnál is több könyvet írt.

— Feltétlenül! Talán az írót közelebbről és természetszerűleg jobban érdekli például, hova és kikhez jut el a könyve. S azoknak milyen a visszhangja? Személyes tapasztalatom az, hogy vidékre, a kisebb helységekbe igen kevés könyv jut. Itt kell említenem azt is, hogy az ifjúságnak szóló munkák kicsit főváros-centrikusak, ami a helyszíneket, a történeteket illeti. S ez alól az én könyveim sem kivételek. Ezzel is szegényedik, beszűkül a műfaj. Pedig a gyermekirodalomnak is az a célja, mint a felnőtt irodalomnak: az eszméltetés, a világ és a szűkebb haza megismertetése. Az utóbbi lehet a kiindulópont a világba. Ezért tartom fontosnak, hogy a könyvekből az otthonosság sugározzon! Az általános ismeretek enélkül gyökértelenek, nem is rögződnek annyira, a legkisebb szél is elfújja őket. Ebből az országos otthonosságból kell nekivágni a világnak! S rögtön hozzá is teszem, csakis így tudunk hidat építeni a gyerekeknek a teljes magyar irodalomhoz. Az a cél, hogy szinte észrevétlenül váljanak felnőtt olvasóvá. Ezért is tartom lényegesnek az általános színvonal emelését. Igen rossz szolgálatot tennénk, ha gügyögéseket pártfogolnánk.

— A szerkesztőség nemcsak szépirodalmi munkákat gondoz.

— Valóban, kiadványaink fele ismeretterjesztő jellegű munka. S mivel nem régen vagyok itt, nem öndicséret, ha azt mondom, ezt a feladatot igen jól látta el a kiadó. Gondoljunk például a népszerű Bölcs Bagoly sorozatra! S az is természetes, bár erről nem szóltam még, hogy igen sok külföldi író művét is kiadjuk.

— A gyermekévvel kapcsolatban terveznek-e valami sajátos kiadványt?

— Nyugodt szívvel elfogadhatom én is a fenti címet. Számomra is minden év a gyerekek éve itt, a kiadónál. Folytatni kell és erősíteni a kiadó jó hagyományokkal rendelkező törekvését. Azonban valóban készülünk például egy érdekes, kétnyelvű cigány-antológiával, és több más, színes kiállítású könyvvel a Nemzetközi Gyermekévre.

— Kérem, foglalja össze a főszerkesztői, illetőleg írói elgondolásait, terveit.

— Manapság divat rossz drámát írni. Mániákusan csak azt ismétlem teljes meggyőződéssel, hogy társadalmi, politikai fontosságú, hogy a gyerekek kezébe jó, maradandó műveket adjunk! Az Olvasó Népért mozgalom célkitűzései szépek, szükségesek, de rajtunk, illetve az írókon múlik, hogy milyen értékű lesz az eredmény. Az az eredmény, amely az emberformálás nemes tevékenységének is mutatója minden időben. Íróként és főszerkesztőként is ennek érdekében szeretnék munkálkodni.

*

Minden év gyermekév, de nemcsak a Móra Kiadónál, hanem az országos célok, tervek, erőfeszítések tükrében is. Nem is lehet ez másként, ha a jövőért akarunk tenni. Az állampolgárok ötöde gyermek, további ötöde a fiatalsághoz tartozik. Az ifjúsági kiadónak ki kell elégítenie mintegy kétmillió kis olvasó teljes igényét, és segítenie csaknem ugyanennyi kamasz és ifjú olvasó eligazodását, bevezetését a felnőtt magyar és világirodalomba. Bár igen jelentősen fejlődött a könyvkiadás belső szerkezete, például a hat éven aluliaknak szánt művek száma az 1972 évi 18-ról 1977-re 68-ra, a példányszám pedig 748 ezerről 3 millió 429 ezerre emelkedett. A további korosztályok számára készült könyvek vonatkozásában is hasonló arányú a javulás. Anélkül, hogy számokkal akarnánk zsúfolni mondanivalónkat, s ünneprontók akarnánk lenni, néhány aggasztó tényről szólnunk kell.

Ugyanis az erőteljes javulás ellenére — az UNESCO adatai szerint — Magyarország a gyermekkönyvek választéka tekintetében továbbra is az európai országok ranglistájának a legalján maradt! Bizonyos szempontokon kívül, a választék minőséget is jelent, hiszen éppen a gyermekek gyors fejlődése követeli azt, hogy minden korosztályhoz az adott időszakon belül minél több felől közeledhessünk.

Végül éppen a Nemzetközi Gyermekév nemes szándékú ünneplése érdekében kell megvizsgálni, hogy a könyvek eljutnak-e a gyermekekhez? Pontosabban: hogyan, milyen arányban jutnak el, vannak-e hátrányos helyzetben levő gyermekeink? Annál is fontosabb ez, mert a Móra kiadónak nyújtott állami támogatás 1971—1978 között 10 millióról 60 millió forintra emelkedett. Ennek örülni kell. Ugyanakkor az elosztás, a terjesztés — magyarán a gyerekek részesedése ebből az állami támogatásból — igencsak aránytalan. A felmérések szerint, továbbra is érvényes az MSZMP KB titkárságának 1977. január 17-i határozatában szereplő megállapítás: „A gyermekek könyvvel való ellátása a főváros és a vidék viszonylatában aránytalan." Egyes számítások szerint egy falusi gyermek átlagosan 1973-ban hétszer, 1974-ben hatszor, 1975-ben pedig ötször kevesebb könyvet kapott, mint egy fővárosi társa.

Különösen figyelmeztető mindez akkor, ha arra gondolunk, hogy a hátrányosok közé számítható a gyermeklakosságnak körülbelül a 60 százaléka, a munkás gyermekeknek több mint a fele. Ez az aránytalanság pénzben is kifejezhető. A kötetenkénti 4 forint ártámogatásból 1977-ben a fővárosi gyerekek átlagosan 41, a vidéki városokban élők 35, a falusiak pedig mindössze 7 forintot kaptak! (Sajnos az országban megjelent gyermek és ifjúsági művek példányszáma 1976-hoz képest 1978-ban 3,5 millióval csökkent. Nem a nyomdai kapacitás, vagy a papír hiánya miatt, hiszen ezidőben a magyar könyvkiadás tankönyvön kívüli egyéb ágazatainak példányszáma 6,4 millióval nőtt! Kissé olyan ez, mintha alapozás nélkül akarnánk építkezni!)

E néhány adat igen lényeges jelzéseket továbbít, figyelni kell rájuk, hiszen az egyes rétegeken belül is kimutathatók további aránytalanságok. Különösen az olyan munkás- és parasztcsaládokban, ahol eleve nem volt hagyománya az olvasásnak. A vidéki, főként falusi fiatalok jelentős részéről a katonaságnál derül ki például, hogy a nevüket sem tudják rendesen leírni. A minap Ábrahám Kálmán miniszter is emlegette, hogy az építőipar fejlesztéséhez új és új gépekre van szükség. Ez a helyzet a népgazdaság minden területén. Azok a fiatalok, akik nem kerülnek jó barátságba a könyvvel, sokkal nagyobb idegenkedéssel és félelemmel nyúlnak a tankönyvekhez, mint olvasni szerető társaik. Ez az előfeltétel érvényes az ország fejlődésének egészére is. Az ilyenfajta szellemi „beruházás" elengedhetetlen, enélkül pénzpocsékolás az új gépek megvétele, nehézkes és gazdaságtalan az új technológiák meghonosítása. Tehát igenis nem mellékes szempont az Olvasó népért mozgalom fejlesztése, hanem az emberi értékek kiteljesítésének eszköze, a közösség javára!

Emiatt lenne szükséges a terjesztést megvizsgálni nemcsak vidéken, hanem például egyes munkáskerületekben is. Mert a jövő terveinek megvalósításakor súlyos ezrekkel — ha nem milliókkal! — fizethetünk rá a 7 és a 41 forintos különbségekre. E vonatkozásban is minden év gyermekév!

Kiss Dénes

Brauer Ildikó (12 éves): A nagy madár

Takáts Gyula

TÜSKÉK KŐZT EMLÉK

A ködben, mikor a nyárfa
fanyar szagával áll a tájba
és levelét lágyan pörögve
hullatja a deres zöldre,

járom a mezőt... Mennyi mag
s a gazdag fürge madarak
csiccsegnek és a néma fák
közül egy-egy fácán kiszáll.

Tőlem repül ijedten,
de szívem belerezzen
e némaságban úgy recseg.

Majd lágyan visszahúzva,
beül az ágra újra.
Tüskék közt emlék szendereg.

Riegl Brigitta (15 éves): Nyár

Tamás Aladár

TÁVOLLÉT UTÁN MEGTÉRVE

Sokára tudtam meg egyszerű dolgokat
mondatok végére nem tettem pontokat
az örök víz zúg, zúg; megült száz érzés, csend
felleltem, s őrzöm még ma is a végtelent
másnak, magamnak is: a nagyszerűségnek
kavarog, száll, nem békél a lélek
születik, pusztul a test, de egyre rontja egymást
poklokon járunk míg sorsunk életté vált át
félek: test vagyok, lélek is, mégsem kérkedő
forgok, rontok, szállok: örökké kérdező
tűnődöm: mi a mély, mi magas?
éjszaka szenvedek
víz, kő, gyökér hív: várok és tévedek
titok nincs bennük, sem álom, sem nagyság
lelkeket gyűjtök, vesztek és merengek
hatalmam bánat; erjed a sokaság, a mélység
hű földed vizsgáld hát és felejtsd mi a kék ég
mi mást tehetsz? kezedben porlad a rög
e hűtlen század végén minden szét ég
testek igaza, törvénye, szépsége
marad: mit vállaltam, áldoztam, temettem
elhamvadt út, gond, vér, a meglelt csend
ne sajnáld: a szép kétkedést, a végtelent.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Pogány Géza festőművész

NÉPSZAVA

1971 SEP 6

Három kiállítás

Szeptember 10-én (pénteken) délután három kiállítás nyílik a Képcsarnok Vállalat bemutatótermeiben. Budapesten, a Csók István Galériában *Pogány Géza* festőművész alkotásaiból nyíló tárlatot *Márton István* Ybl-díjas építész; Szegeden, a Kárász utcában *Szinte Gábor* festőművész kiállítását *D. Fehér Zsuzsa dr.* művészettörténész; Szombathelyen, a Sport- és Művelődési Házban *Tóvári Tóth István* Munkácsy-díjas festőművész kiállítását *Pernesz Gyula*, a győri Kisfaludy Könyvtár igazgatója nyitja meg. Mindhárom kiállítás két hétig tekinthető meg.

látogatott a vadászati világkiállításra. A vendéget *Földes László* miniszterhelyettes, a világkiállítás kormányfőmegbízottja fogadta, majd bemutatta a kiállítás néhány pavilonját.

Maurice Schumann a magyar vezető politikusoknál tett csütörtök dél-

akart. Az egész tíz métert at akar
hogy szárazon tárgyalhasson a kéti
akik soha nem hittek Owens techni

Csakhogy volt egy kis baj. Egyel
vegőben lebegett, de előre nem hal
romhúsztól tízig még több mint kéts
nyi. A víz pedig csak tíz méternél é
Hogy jut oda, ha csak lebegni tud?
dig: ha a levegőoszlopról leszáll, lees
vér Emmer becsukta a száját és a tóc
lén előrejött.

— Ott akarod tölteni a délutánt
unod ezt a lógást a levegőben?

Apró Pop helyeslően bökött a fejé
— mert méltóságos volt, kezét nem
te újból legyintésre. Öcsi összer
szemöldökét.

AKI A HOLTA UTÁN IS JÓ

Devecseri Gáborral — sajnos — nem sokszor találkoztam az életben. Amikor találkoztunk, mindig ő szólított meg engem, mindig volt néhány szava hozzám, éspedig nem a sablonszótár kopott szavaival, mindig mondott valamit, amit jó volt hallani, sőt el sem lehet felejteni.

A múlt év őszén egy, az Ésben megjelent versemmel kapcsolatban nagyon kedves levelet kaptam tőle, már a kórházból.

Ezt megköszönve, kívántam neki, hogy minél előbb már ne a kórházi ágyból, hanem boldog otthonából küldözze műveit a szerkesztőségeknek.

Folyó év február 15-én írt erre egy köszönő levelet, de személyesen nem adhatta fel és feladatni is elfelejtette.

Most egy kegyeletes kéz megtalálta iratai között és több mint fél évvel a dátum és több héttel halála után postára adta.

A levél leirhatatlan bánatot és leírhatatlan örömet szerzett. Benne van az egész Devecseri Gábor.

Aki majd életrajzában megrajzolja emberi képét, ne feledje el megállapítani, hogy az ő jósága nem szűnt meg halálával. Kinyúl ő urnájából és jóságosan folytatja, amit itt oly korán abbahagyott.

Falu Tamás

★

A Csók Galériában rendezett új kiállításával mintha végre megtalálta volna a maga igazi műfaját

Pogány Géza.

Hosszú, kanyargós útkeresésének bizonyítékait jól látni az első két teremben: több mint tíz éve próbálja igazán egységessé gyúrni mindazt, ami a sajátja. De hol az érzelem volt eddig túl sok, hol a díszítő hajlam, hol meg éppenséggel a spekuláció — jó ideig nem ment a dolog. A kezdetek szinpadiasságát szerencsére gyorsan feladta, az absztrakt irányába kezdett kutatni; de ez meg túlságosan is szűknek bizonyult neki. A készülődés korszakából a legkevésbé „hideg", sajátmagától a legkevésbé „elidegenedett" sorozatnak a félig elvont, félig konkrét *kőcsendéletek* szériája látszik: szemmel láthatóan kedvelt témáját, a csodálatos ásványi világ kristályait festette meg vagy ragasztotta vászonra benne. Minden összetevő együtt volt már tehát: a személytelenség absztraktja mögé búvó férfi-érzelmesség, a csillogó fém-színek mesés díszítőértékének csodálata és a jelképességben hajótörést szenvedett, ám változatlanul monumentalitásra hajlamos felfokozottság; csak a felszabadító intés hiányzott. Az a megváltó forma, amelybe mindezt a maga igaz értékeinek megfelelően lehetett kiönteni.

Mint már annyi, „festőiségbe" belefáradt festőt, Pogány Gézát is az építészet váltotta meg. Tervezőmérnök volt-e, vagy beruházó, aki először rendelt tőle munkát épülethez, nem tudom; de hogy egycsapásra kiszabadította töprengéseiből, az bizonyos. Csak annyi kellett, hogy más minőségbe rendeződjék mindaz, ami munkáinak tartalma és formája is egyben; hogy teret és szárnyakat kapjon; hogy igazán azzá lehessen, amire való — és íme, létrejött egy új műfaj, amely nem „kiegészíti" és „színezi" az épületet, hanem *egyenrangúként* olvad össze vele, maga is tud mondani valamit még erősen elvont nyelvén is, ráadásul anélkül, hogy az együttest, amelynek része, megzavarná. A végre érthető emberi szóval fogalmazott katalógusszöveg (*Takács Tibor* munkája) „cementbe ágyazott színes, plasztikus falképeknek" nevezi azokat a remek alkotásokat, amelyek a balatonszéplaki Nemzetközi Újságíró Üdülő klubjában, s még inkább a Dunai Vasmű üdülőjének portálfalán egy magára talált művész diadalát hirdetik.

Pogány Géza

ÉLET ÉS IRODALOM

1971 nyt. 25

Szabó György: Konkrétak

1971. IX. 17. 17.48 D.

Láttuk, hallottuk....

- Pogány Géza festőművész kiállításáról, Ambrus Tibor beszél most.

- A Váci utcai Csók István Galéria termeiben nyílt meg Pogány Géza festőművész kiállítása. A művész főiskolai tanulmányait Burghardt Rezső, majd később Bernáth Aurél vezetésével abszolválta. Első önálló kiállítását 1959-ben rendezte, ezt, 1966-ig még négy követte, a legutóbbi a Középület Tervező Intézetben volt. Nem feleslegesennek a kiállításnak a helyét hangsu-

1021

Pogány Géza

Pogány Géza 1021

1971. IX. 17. 17.48 D.

Láttuk, hallottuk....

- Pogány Géza festőművész kiállitásáról, Ambrus Tibor beszél most.

- A Váci utcai Csók István Galéria termeiben nyilt meg Pogány Géza festőművész kiállitása. A művész főiskolai tanulmányait Burghardt Rezső, majd később Bernáth Aurél vezetésével abszolválta. Első önálló kiállitását 1959-ben rendezte, ezt, 1966-ig még négy követte, a legutóbbi a Középület Tervező Intézetben volt. Nem felesleges ennek a kiállitásnak a helyét hangsu-

lyozni. Pogány Géza ugyanis munkássága legujabb periodusában elégé eltért a festészet hagyományos gyakorlatától, és főként az épitészethez kapcsolodó tér-diszitő, és alakitó kompoziciók tervezése, és kivitelezése kötötte le figyelmét. Kiállitott müveinek tulnyomó része ennek a munkálkodásnak eredményeit mutatja be. Térdiszitő kompozicióit plasztikusan, domormüvekként alakitja, anyaguk többnyire cementbe ágyazott, és szinezett müanyag, fém-, és kő-aplikációkkal. Mégis festőiek, mert egyik leglényegesebb tulajdonságuk, hogy a szinskála minden árnyalatát teljes gazdaságát adják. Az persze nyilvánvaló, hogy ezzel a technikával, a formáknak ilyen alakitásával, a fém-, és kő-aplikációkkal nem lehet a hagyományos értelemben vett képet figurális a természeti látványt visszaadó festményt létrehozni. De pogány Gézának nem is ez a célja, szándéka inkább a természetre, a látványra asszociáló szin-, és formaegyüttesek kialakitása. Eredményei is kétségtelenek, erről meggyőznek a már kivitelezett, beépitett monumentális müvei, a balatonszéplaki nemzetközi ujságiró épület társalgójában, a Dunai Vasmü üdülőjének falán, és a Veszprém uj főterén álló egyik házon. Nagy mértékben valóban megragadóak ezek a fémesen csillogó, a fényt, és árnyékot játszató szinek, és formák. Kérdés viszont, hogy alkalmas-e ez a technika a távlati méretü, mondjuk igy, festmények alakitására. A kiállitáson ilyeneket is látunk, keretbe, sőt passzparturba szoritva. Ezeknek hatása már koránt sem olyan lenyügöző, mint a monumentális méretü dombormüveké, s ez ugy hiszem, ma-

gától értetődő. A technika itt már értelmét veszíti, a különleges funkcionális kompozició elvész. Az eredmény, amit a néző lát, semmiben sem különbözik Várnai nonfiguratív festmény látványától, egyszerüen bekeretetett töredékké válik a kép. Nem tartom kizártnak, hogy éppen a technika teszi ezt a furcsa változást, a technika, amely kifejezetten nagy terep, és az erős fényt igényli. Valahogy ugy van ez, mint ahogyan a terembe behott gyeptéglák sem adják a zöldelő rét illuzióját, legfeljebb paródiáját. Kiállit Pogány Géza néhány hagyományos ecsettel felrakott festményt is, ezek azonban, lehet, hogy a dombormüvek közelségétől, elégé szürkének konvenciózusnak tünnek.

...körzetében beütemezett ismeretterjesztő előadásoktól.

Mégis állítom, hogy a hagyományostól eltérő népművelés csíráiban máris megvan.

Egyik állatorvos ismerősöm beszélte: Öt község tartozik a körzetéhez. Az egyikben, november elején lehetetlen állapotokat talált, a tehenek rosszak, tejet alig adnak, lesír róluk, hogy csupán annyi takarmányt kapnak, amennyi létfenntartásukhoz elegendő. Az állatgondozók panaszkodnak: az elnök folyton azt hangoztatja — „több nap, mint kolbász", hátha nem tart ki újig. Az állatorvos még fiatal volt, lelkes, amolyan megszállott-féle. Gyerünk az elnökhöz. Magyarázta neki, mekkora csapás egy közös gazdaságra a ráfizetéses marhatartás. Az elnök kötötte az ebet a karóhoz; ha ideje korán eltűnnek a kazlak, őt „kapja" el a járás. Az orvos sem engedett a negyvennyolcból. Ide a takarmánykimutatást. Hát az nincs, de ott vannak a kazlak. Értett egy keveset a szemre való köbözéshez. Hozzálátott. A tudomány „küldötte" volt ő ezen a nehéz sorsú tájon, s ha megbukik, szedheti a sátorfáját... Napokig összeadott, kivont, szorzott, papírra fektette a szükséges takarmányporciókat, s amikor elkészült vele, vitte az elnökhöz. Ha eszerint étetnek, elég a takarmány újig, sőt, még azután is, hátha későn tavaszodik. Az elnök azonban csak úgy volt hajlandó beadni a derekát, ha az orvos aláír egy kötelezvényt — ő vállalja a felelősséget.

Nos, a takarmány valóban elegendőnek bizonyult, és a téesz április végéig teljesítette egész évi tejtermelési tervét — érthető, hiszen igen alacsony átlagot terveztek.

...egy nagyot. Szokásos munkanaplóját kicsit „átpofozta", „fogyaszthatóvá" tette és jól gépelő feleségével sokszorosíttatta — amolyan újságfélét eszkábált. Ilyen meggondolások vezérelték: itt tíz, ott tizenöt, amott húsz állattenyésztő dolgozik. Körzete állattenyésztőit nem hívhatja össze, külön-külön előadásozni nekik drága mulatság lenne, ezt a három-négyoldalas lapocskát viszont zsebrevághatják, bármikor elővehetik s olvashatják egyszer-kétszer-többször.

Természetesen nem lefetyelt, a legfontosabbat írta le, neveket emlegetett itt is, ott is, dicsért és megrótt, tapintatosan. X. Y. nem fedezte fel idejében az állat betegségét, s az elhullt, ennyi és ennyi kára származott belőle a közösnek. Ezután szűkre szabott eszmefuttatás; milyen tünetek jellemzik azt a bizonyos betegséget. Leírta például, miért van szüksége a tehénnek nyáron vegyes zöldtakarmányra: egy liter tej előállításához 50 gramm fehérjére és 250 gramm keményítőre. Ha csak az egyiket kapja meg (lucerna) vagy a másikat (csalamádé), a tehén elapasztja a tejét, tehát a kettőt együtt! — csak úgy van értelme. Az állatgondozók figyelmeztessék a vezetőséget is ezekre az elemi tudnivalókra...

A „téeszközi újságnak" nagy volt a sikere, „ronggyá" olvasták. De, könyörgök, nem az egész falu, csak az illetékesek, egy szűk réteg. A TIT az egész falut akarja — nem is akármilyen fokon — állattenyésztővé „fejleszteni". Hát ez nem fog menni.

A munkamegosztás szemünk láttára ad szakmát a falu megmaradt népének — mennyinek is? 28—30 százalékának? És a hivatásos népművelők teltházról álmodoznak

ségével mag...

A népesség...
zásának mód...
vissza a mű...
sok tervezés...
az újság a ...
ellen, de még...
házakat eme...

MIN... ISMERET-TERJESZTÉS

Lehet-e tiszteletdíj nélkül népművelni?

Úgy vélem, lehet, sőt...

Az ember- és állatorvosnak egyaránt vannak olyan feladatai, melyeket nem végezhet el ismeretterjesztő-felvilágosító tevékenység nélkül, a közösség részvétele nélkül, s ez a megelőzés. Falusi orvosok jól tudják, mennyire nevetséges olyan diétára fogni egy beteget, melyet ha megfeszül, se tud betartani — ismerniük kell tehát a beteg anyagi, családi viszonyait, valóságos lehetőségeit.

A faluban végbement korszakos változások eleve megkívánják a népművelés rendszerének reformját. A néptanító-népművelő romantikus típusa végérvényesen eltűnt. Egészen jól meglehetnénk népi tánccsoport, színjátszók, énekkarok, sőt — uram bocsá' — fentről szervezett TIT-előadás nélkül.

Viszont nem lehetünk meg az orvos, állatorvos, agronómus, könyvelő, tanító, könyvtáros széltében-hosszában terjesztett ismeretei nélkül. És ezek a foglalkozási ágak, természetüknél fogva, szi... rűen kapcsolódnak népnev... művelői tennivalókhoz. S... az értelmiségiek valóban ... ják látni tisztüket, efféle ... ket sem hanyagolhatják e...

A tanító minden ene... sem képes teljességgel ellá... feladatát sem, tehát társa... káros dolog nem „szakmát... elfoglaltságokkal terhelni ... pedig éppen ez a gyakorl... őt — hagyományból — a ... polihisztorának" tartja a ... gás. Csak nézzük meg a ... kát, rádöbbenünk arra, ho... kis társadalmi kártételt ... hogy ha a pedagógusok kö... rülnek ki a falu közéleti „f... halmozói". Az általános is... egy része (néhol több mint ... gyede!) nem végzi el a ny... tályt, megbukik, tehát újr... lődik az általánosiskolai fel... tatás emberanyaga.

A pedagógus tehát maradj... meg a „szakmánál", hiszen ... marad, végső soron neki is ... velésre kell adnia a fejét –

KISS DÉNES:

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Pogány Géza

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

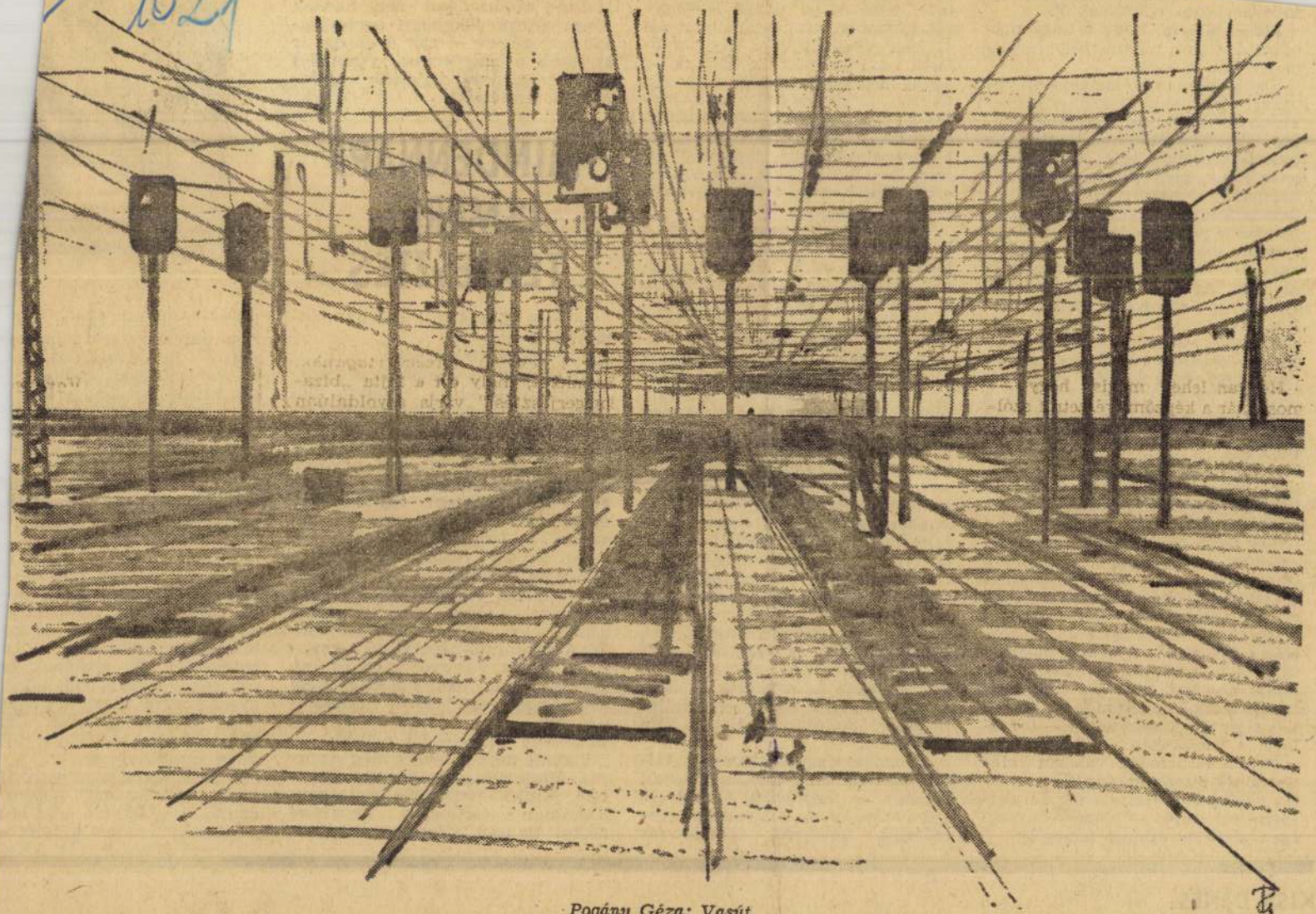

Pogány Géza: Vasút

1966

lődésének megértéséhez elengedhetetlen életrajzi adatainak ismerete, — a Bauhaus-korszak és az ötvenes évek útkereséseinek szintéziséről tanúskodnak kohómunkásokat ábrázoló kompozíciói, csendéletei, tájképei. (Folyóiratunk 1961. augusztusi számában Marosi Ernő prezentálta Pap Gyula művészetét.)

*

Először szerepelt önálló kiállítással Schéner Mihály a Csók-Galériában és Pogány Géza a Derkovits-Teremben. A Fényes Adolf Teremben volt kiállítása Tahi Tóth Nándornak. A koncepció, alkat és célkitűzések különfélesége mellett közös nevezője kísérletezéseiknek a „korszerű tartalmak" feltárására való törekvés, ami Schéner Mihálynál a tudaton kívül zajló lelki folyamatok és Pogány Gézánál az úgynevezett új realitások közvetlen festői kifejezésének problémáit veti fel, Tahi Tóth Lászlónál viszont szemléltetően szegezi szembe velünk a kérdést: pótol-

Pogány Géza: Fekete mozdony — Locomotive noire — Черный паровоз

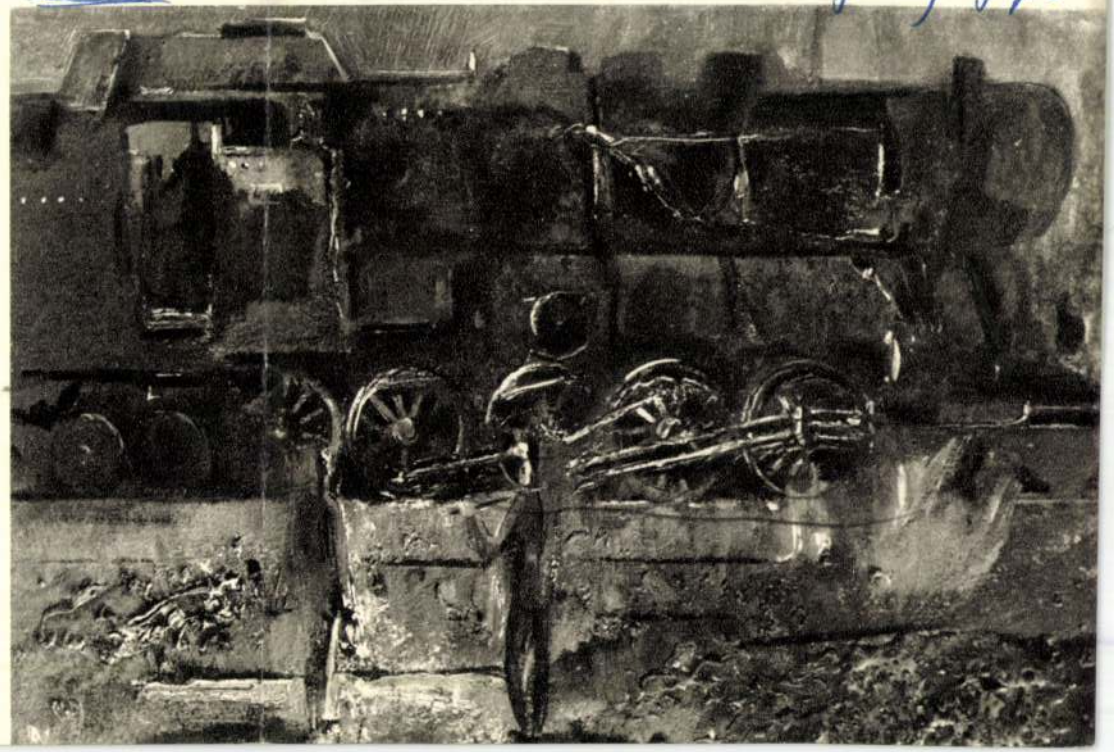

vadni akaró dekoratív fali kompozíció a szorosabb értelemben vett táblaképet, mely keretének virtuális terében önálló atmoszférát sugároz és a mindennapok életéből egy tisztultabb világba emeli fel magához a szemlélőt.

Az I. kerületi Hazafias Népfront rendezett kiállítást Kőfalvi Gyula szobrászművész alkotásaiból. Bratislavai képek címmel mutatta be olajfestményeit Chován Loránd a MOM művelődési házában. Sárkány Loránd az Eötvös Loránd Tudományegyetem KISZ-Klubjában állította ki Grúziában készült útirajzait.

*

A Szovjet Hadsereg Központi Múzeumának 47 festményét és 37 grafikáját mutatta be a Néphadsereg Központi Klubjának nyári helyiségében rendezett kiállítás. A szovjet csataképfestészet nagy klasszikusának, M. B. Grekovnak Lovassági roham című kompozíciója és I. Brodszkij közismert Grekov-Stúdiójának neves művészei, s két magyar festő — Legéndi József és Gyimesi Lajos — szerepeltek műveikkel a kiállításon.

*

A Tüker vállalat Budapest Közraktár u. 32. sz. alatti központjában az idén már harmadik alkalommal rendeztek kiállítást az előző évekhez hasonlóan a vállalat dolgozóinak képzőművészeti munkáiból. Az idén bemutatott anyagból Igaz János akvarell tájképei emelkedtek ki és Dallos Ernő Hóolvadás című festménye.

*

Kispesten a XXI. kerületi Hazafias Népfront székházában rendezték Klimo István festőművész emlékkiállítását. A közel 80 darabból álló gyűjtemény bemutatta a művész fejlődési útját legkorábbi műveitől az utolsókig. Legtöbb figyelmet azok a munkásábrázolásai érdemelnek, melyek művészi rokonságát mutatják Nagy Balogh Jánossal.

kiállítását. Az idén április 4. alkalmából is rendezett közös tárlatot, mégpedig Dunaföldváron — nagyrészt e város nyári művésztelepén készült munkákból, s azzal a tervvel, hogy az anyagot végigviszik a megye nagyobb községeiben.

*

Munkácsy hetet rendezett 1962. április 29. és május 5. között a gyulai Erkel Ferenc Múzeum. „Ebből a házból indult el művészi pályájára 1862-ben Munkácsy Mihály" — hírdeti az ünnepi hét megnyitásakor leleplezett emléktábla. Felavatásával egy napon a Múzeumban emlékkiállítás nyílt Munkácsy ereklyékből és huszonhárom alkotásából. Tárlatvezetések és előadások egészítették ki az ünnepi műsort.

*

A Magyar Képzőművészek Szövetségének választmánya úgy határozott, hogy a Szövetség esedékes Közgyűlését ez év kora őszére elhalasztja.

nyek kincsei. Bp. 1981. 62. sz.; Riznica 1983. 3 T sz. (színes reprodukcióval); Divéky A.: Hedvig királynő serlege a krakkói székesegyház részére. MÉ VI(1957) 137. skk; L'art à Cracovie entre 1380 et 1550 (Katalógus). Krakkó 1964. 88. sz. 19. – Vö.: Rädle, F.: Philologische Anmerkungen zum Katalog Die Parler und der schöne Stil 1350–1400. Kchr. 32 (1979) 392; Hahnloser, H. R.–Brugger-Koch, S.: Corpus der Hartsteinschliffe des 12.–15. Jahrhunderts. Berlin 1985. 376. sz.

Zsigmond kor. Hevesy A. de: Le bréviaire de Sigismond de Luxembourg. Extrait du Bulletin de la Société Française de Reproduction des Manuscrits à Peintures. Paris 1911; Horváth 1937. 163–199; Szabó Gy.: Nagylucsei Dóczy Orbán Imádságoskönyve. Új Látóhatár 1964. 385–392; László E.: Flandriai és francia kárpitok a régi Magyarországon. MÉ XXVI(1977) 181–185; Kovács É.: A gótikus *ronde-bosse* zománc a budai udvarban. MÉ XXXI(1982) 89–94.

Források: Zimmermann, H.: Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses I(1883) 57–58 (Erzsébetnek, Zsigmond lányának elzálogosított ékszerei); Áldásy A.: Rozgonyi István levele Párisból 1416. III. 14-én. TT 1902. 576; Fejérpataky L.: A veszprémi káptalan kincseinek összeírása az 1429–1437 évekből. TT 1886. 553–567.

POGÁNY Géza

Kiállító
„Kortárs - kiállítások"

Hajdú - Bihari Napló:
1996. aug. 13.

Pogány Géza: Orgonacsokor
Fotók: Napló-reprodukció

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

TÁRSADALMI SZEMLE
1968 MÁJ

1021 Pogány Géza

Pogány Géza: Transzformátor-telep

ttság ülésén vita folyt arról, hogy összehívja
nellett egyrészt az volt az érv, hogy az akci
gy a XIII. pártkongresszus határozatain, má
zetételében a központi bizottság esetleg ne
atokkal, mert sok olyan tagja van, aki már
kben vagy tömegszervezetekben viselt tisztsége
on mondott zárszavában a központi bizottság elnökségének azt az álláspontját
lmácsolta, hogy ne hívjanak össze rendkívül kongresszust, hanem gyorsítsák
eg a XIV. pártkongresszus előkészítését. Az idén azonban előreláthatóan már
em ülhet össze a kongresszus. A pártnak most az a legsürgősebb feladata,
ogy megszilárdítsa sorait, az akcióprogramból adódó feladatokra mozgosítsa
z egész népet, csak ez után térhet rá a XIV. pártkongresszus előkészítésére.

A politikai helyzet értékelésén és az akcióprogramon kívül a plénum más fontos döntéseket is hozott; így alapvetően megváltoztatta a központi bizottság szerveinek, az elnökségnek és a titkárságnak az összetételét. A jelenlegi 11 tagú elnökségnek csak három olyan tagja van *(Alexander Dubček, Oldrich Černik, Drahomir Kolder)*, aki a januári plénum előtt is helyet foglalt az elnökségben. A központi bizottság javaslatára a köztársasági elnök *Oldrich Černik* vezetésével új kormányt nevezett ki, amelyben az eddiginél nagyobb szerepet kaptak a gazdasági szakemberek.

Az ötvenes évek elején megrendezett koncepciós perek következményeinek felszámolása érdekében a központi bizottság úgy döntött, hogy törvényes alapokra kell helyezni az igazságtalanul sújtott személyek teljes rehabilitálását. Akik aktívan részt vettek a törvénysértésekben, azok nem tölthetnek be fontosabb tisztséget a politikai és társadalmi életben.

A központi bizottság hatálytalanította azt a múlt év szeptemberében hozott határozatát, amelyben az Írószövetség kongresszusán elmondott felszólalásuk

1021

Pogány Géza

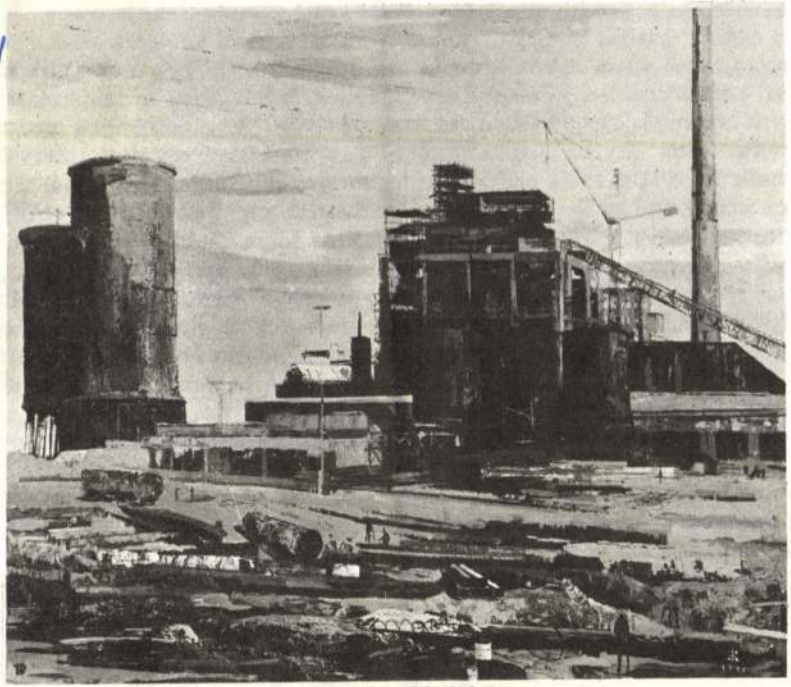

Pogány Géza: Épülő gyöngyösvisontai erőmű

tatni. De a pártnak addig is ki kell jelölnie — ismerete
mai szintjén — a törvényhozói és kormányzati munka fej
intézés egyszerűsítésének útját, azokat a módszereket, ame
jobban be lehet vonni a közéletbe. Közgazdászaink is jogg
matikai programozás, a kibernetikai modellek széles körű
dasági folyamatok elemzésében és tervezésében, a tudo
kimunkálásában. De a gazdaságpolitikai döntésekre hi
„állhatnak le" addig, amig ezeknek a legkorszerűbb tudom
a széles körű alkalmazása lehetővé válik, hanem mai adotts
választaniuk, dönteniük. Társadalomkutatóink folyamatosan
kásosztály rétegeződését, helyzetét, fogalmát, de a pártnak
kodnia kell a munkások jobb anyagi és erkölcsi ösztönzés
szakképzettségük emeléséről, arról, hogy gyermekeik nagyo
hassanak be az egyetemekre. Esztétáink még nem jutottak k
ban, hogy mit értünk szocialista realizmuson, de a pártnak m
nia kell a könyvkiadókat, hogy minél több valóban értékes sz
adjanak az olvasók kezébe, s a színházakat, hogy minél jobb műveket adjanak elő.

Ne tagadjuk: van bizonyos ellentmondás az azonnali cselekvés igénye és a tudományosság között — az elmélet és a gyakorlat között soha sincs tökéletes összhang. Ezért a gyakorlatban mindig kísért a szűk látókörű prakticizmus, az elméletben pedig a vértelen spekuláció veszélye. De ha ismerjük e veszélyeket és szembenézünk velük, akkor jórészüket el is kerülhetjük.

Annyi bizonyos, hogy az elhatározások fegyelmezett végrehajtásától, a cselekvéstől nem kell félteni a viták szabadságát, a demokratikus közszellemet. Hiszen bizonyos értelemben a gyakorlat is a vita folytatása. A politika „ér-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Társadalmi Szemle

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Életünk
1971/2

Elmondtam pontosan mindent úgy, ahogy történt. Átadtam a pálinkát, altatót, élelmet. Elmondtam Laci bácsi üzenetét, azután hirtelen lecsatoltam karórámat, melyet annyi könyörgés után szüleimtől kaptam tavaly karácsonyra. Odaadtam Pistának, hogy tudják magukat a megbeszélt időhöz tartani. Fél négyre az erdő túlsó oldalán. – Aztán elbúcsúztam. Szerettem volna Pétert mégegyszer látni, de mennem kellett. Korán sötétedett, barátaim is siettek, hogy időben odaérjenek a megbeszélt helyre. Még megbeszéltünk, hogy miután élelmük két napra elég, csak holnapután délben jövök, hogy az iskolát se mulasszam el.

1021

Pogány Géza

POGÁNY GÉZA RAJZA

hatok – mondtam gépiesen. Választ sem vár
ahol a kaszák és a sarlók voltak. Megfogtam
ezek a sarlók?" – kérdeztem, és belenéztem
villant és azt felelte: „Hát ha jól tartják kézbe
megkaptam a jelszóra a választ. – Üzenetet
Viszákról jöttél – mondta hangosan –, adok egy kis petróleumot. De aztán nehogy elmond, és rám csődítsd az egész falut. Addig is gyere be ide a szobába, mutatott a hátsó ajtó felé, ott melegebb van. Megkínállak egy kis keserű túróval. Ettél-e már olyat? – Még nem – feleltem, és már vettem is le a kabátomat, mert a szobában nagyon meleg volt. – Édesanyám, hozzon egy kis harapnivalót ennek a kislánynak. – A néni kiment a szobából, de hamarosan visszatért egy tálcára rakott mindenféle ennivalót, még aszalt szilva és alma is volt rajta. Addig én elmeséltem, hogy a bombázás miatt jöttünk falura, és hogy négyen vagyunk testvérek. Miután a néni letette az ennivalót és kiment, szépen sorjában elmondtam, hogyan találkoztam a négy emberrel és kértem a gyors segítséget. Elmondtam, hogy Péter a tizenhat éves fiú, s milyen rossz állapotban van, de a többiek is a hidegtől és a nélkülözéstől már nagyon letörtek. A Drávához akarnak jutni a partizán egységekhez. Laci bácsi nyugodtan végighallgatott. Általában az egész emberből a rossz külső dacára, valami nyugalom áradt. Én is nagyon nyugodt lettem mellette. Biztatott, hogy egyek, de én már Boris néniéknél jóllaktam, arra gondoltam, hogy ez a sok ennivaló milyen jólesne Pistáéknak az erdőben. Ezt meg is mondtam. Nem szólt semmit, hanem már csomagolta is be. Azután kiment, kis idő múlva egy üveggel tért vissza. – Ebben kisüsti van, ezt is add oda nekik. Itt van ez a két tabletta, ezt Péterrel etessék meg, hogy aludjon. Én délután fél négykor ott leszek egy kukoricaszárral megrakott szekérrel, azon elhozom Pétert. – Most elkezdte magyarázni és egy papírra lerajzolni, hogy az erdő túlsó szélén, ellenkező oldalon ahol az iváni út megy, van egy dűlő. Ez esik legközelebb Őriszentpéterhez, a erdőn át 4 kilométer. Az erdőszélen várakozzanak, Pétert hozzák magukkal. Ő majd bagolyhuhogással ad jelt. A többit majd elintézi, most ez az első. Most pedig siessek, a féltizenkettes vonatot még elérem. Pankaszról gyalog egy óra Viszák, onnan egy óra az erdő, félnégyre ott tudunk lenni a megbeszélt helyen. Már búcsúztunk is. A petróleumkannám tele volt, a kosaram is. Indultam lefelé, repültem, nem éreztem a terhet. Tele voltam bizakodással és a jól végzett munka örömével. Leértem Boriska néniék házához, de nem mentem be, csak az ajtón szóltam be, hogy a féltizenkettes vonatot el akarom érni. Piroska is gyorsan felkapta kabátját és siettünk az állomásra. Pár perc múlva jött is Dávidháza felől a vonat és szerencsésen értünk Pankaszra. Innét egy jó óra az út Viszákra. Pankaszon ismét szerencsénk volt. Piroska ismerősei, Kulcsárék kocsival mentek Viszákra. Alig, hogy elhagytuk Pankaszt, kocsival utolértek bennünket és mi felkapaszkodtunk. Jó trappba mentek a lovak és gyorsan Viszákra értünk. Anyukám nagyon örült, mikor meglátott, és igen csodálkozott, hogy kaptam petróleumot és kukoricalisztet is. De nem volt időm a beszélgetésre, sietnem kellett az erdőbe. Fogtam a kis kosarat az ennivalóval, pálinkával és az altatót, és már mentem is a rövidebb úton, a temetőn keresztül az iváni útra. Nem éreztem fáradságot, csak örömet. Megérkeztem a kilométerkőhöz és énekeltem: „Ezt a kerek erdőt járom én". Halkan megreccsentek az ágak, megláttam Pista sápadt szakállas arcát. Szívem megtelt melegséggel, úgy éreztem, mintha nagyon-nagyon régi ismerős lenne, pedig mindössze három napja ismertem meg őt és bajtársait. Bementem az erdőbe. A két idősebb szökevény már jött, Pétert nem láttam. A szívem összeszorult, talán már nem is él, most amikor biztonságba kerülhetne. – Hol van Péter? – Elcsuklott a hangom. – Nem él már? – Még él, de nagyon rosszul van – felelte halkan Pista. – Egy bunkert készítettünk, és amennyire tudtuk, jól elhelyeztük. Eszméletlen. De Te, amint az arcodon látom, eredménnyel jártál. Mondj el gyorsan mindent.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1968 JÚL 19
NÓGRÁD

1021

Kiállítás előtt

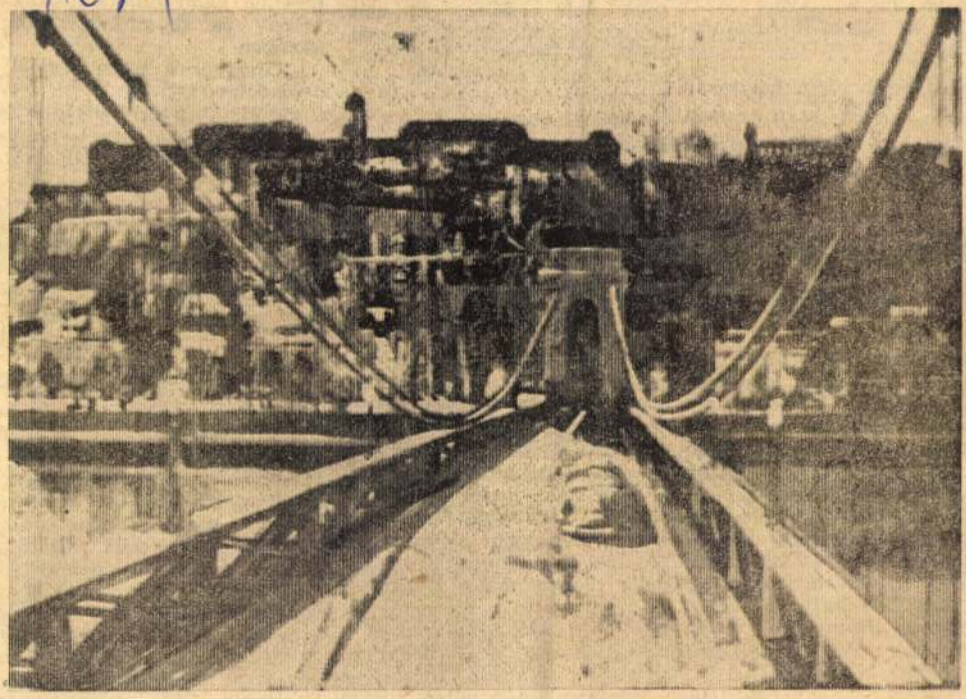

Vasárnap, július 21-én nyílik a szombathelyi Savaria Múzeum termeiben a Vas megyéből származó képzőművészek kiállítása. Tizenkét művész fél száz művét mutatják be, köztük Benkő Katalin freskóterveit, Fóth Ernő gobelinjét, Gerzson Pál festményeit, Cs. Kovács László legújabb szobrait, grafikáit is. A Műcsarnok részéről Baranyai Judit irányítja a kiállítás rendezését. — Képünkön: Pogány Géza: Budapesti alkony.

Foto: hp

Pogány Géza

eltételezett gyilkosa ellen
elhozott két angol vádat és
zzel elhárult az utolsó aka-
lálya is annak, hogy Rayt
iadják az Egyesült Államok-
ak.

Callaghan belügyminiszter a
íróságí döntés után most
nár minden akadály nélkül

kai hatóságok rendkívü
tonsági intézkedéseket
natosítanak Ray hazas
sával kapcsolatban. Ig
dául nem közlik az
milyen gépen és miko
lítják az Egyesült Álla
ahol bíróság elé állítják a ne
ger polgárjogi mozgalom ve
zetőjének meggyilkolása vád-
jával.

Három amerikai hadifogoly hazatér a VDK-ból

Hanoiban csütörtökön a
ajtó képviselőinek jelenlété-
en bocsátották szabadon azt
három amerikai repültisz-
t, akik a VDK ellen végre-
ajtott légitámadások során
tek fogságba, s most a viet-
ami néphadsereg politikai
ösoportfőnökségének dönté-
alapján hazatérhetnek ha-
ijukba. A volt foglyokért az
merikai békemozgalom kép-
iseletében Hanoiba érkezett
nne Sheer, Vernon Grizzard
s Stewart Meacham.

Grizzard a szabadonbocsá-
isi aktus alkalmával beszé-
et mondott és ebben elítél-
e a Johnson-kormány szeny-
nyes vietnami háborúját és
méltatta a vietnami nép hő-
siességét és humanizmusát.
Szót kapott két most szaba-
dult őrnagy és a rangban leg-
fiatalabb százados is. Mind-
hárman elmondták, hogy em-
beri, jó bánásmódban volt
részük fogságba esésük első
percétől. Kijelentették, hogy
mély benyomást gyakorolt
rájuk a harcoló Vietnam né-
pe, és hangot adtak annak a
reményüknek is, hogy az
Egyesült Államok véget vet
a vietnami nép ellen vívott
háborújának. A három volt
fogoly pénteken Vientiane
irányában hagyta el a VDK
területét.

győzedelmeskedtek a hitleri f
s vívták ki a szabadságot és
get, annak lehetőségét, hogy
szocializmus útján járjanak.
világ határai Európa közpon
bához és a Sumavai hegyekh
át. S mi sohasem fogunk bele
hogy a szocializmus történelr
népeink függetlenségét és b
szély fenyegesse. Mi sohasem
hogy az imperializmus békés
kés úton, belülről vagy kívül
a szocialista rendszeren, s a
változtassa meg az erőviszoka

Szövetségünk ereje és szi
mennyi testvérország szociali
nek belső erejétől és attól a
ninista politikától függ, amely
és államaink politikai és társa
vezető szerepet betöltő pártja
A kommunista párt vezető sz
ásása a szocialista demokrácia
lista rendszer felszámolásához
veszélybe kerülnek szövetség
veszélybe kerül országaink bi

Mint Önök előtt is isme
pártjaink megértéssel fogadtál
vák Kommunista Párt Központ
nak januári plénumán hozott
Abból indultunk ki, hogy az
keményen kézben tartva a
mányrúdját, az egész folyama

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1966 — 12
VALÓSÁG

Pogány Géza

1021

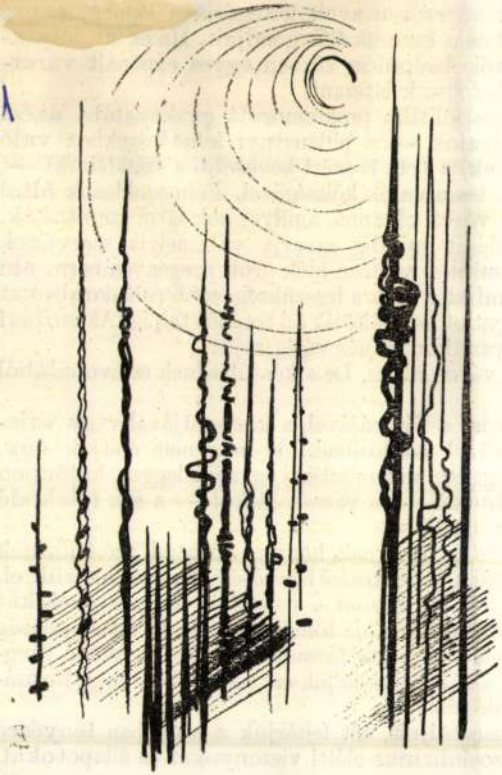

Pogány Géza: Naplemente

a koncepció letörölni igeri az öregség redőit. De mik
tott barakkok, a megszüntetett pincék, amelyek ál
van az épületújítás lakásfedezete?

Egyelőre az van, hogy a háznak — amíg csak
kell: avultan, aggon, életveszélyesen el kell látnia
koncepció, ha a gyakorlatban nem fogyatkozik, han
nak és épületeknek a száma, amelyek az erősen
szaporítván magukon az elaggás jegyeit és a bennü
tódik tovább, megérjük, hogy a temetők beépülé
részek urbanisztikailag is 600 éveseknek fognak lát

Természetesen tudom, hogy a várospolitika programozott gyakorlatába azért nem férnek el az ilyen alapvető tennivalók — a pillanatnyi lehetőségekhez való igazodás, a félmegoldások is azért vannak, a tett is azért kevesebb a szándéknál —, mert az anyagi erő nem áll arányban a tennivalók költségével. Félmegoldások által azonban legfeljebb félig-meddig válik a város olyanná, amilyennek látni szeretnénk. Belülről mindig beteg lesz, életműködését mindig zavarja valamelyik szervének rendellenes működése. Kívülről pedig, mint a változó idők örök szegényembere, aki a számára szűken csurranó garasokból mindig csak a legszükségesebb ruhadarabokat veszi meg, s leéli az életét úgy, hogy egyszer sem öltözik fel tetőtől talpig. Az emberi szem — még azé is, aki öltözteti — gyanakodva néz végig rajta.

Persze rossz a hasonlat, mert kész város nincs. De a készülésének színvonalából egy s más dologra következtetni lehet.

Már túl vagyunk azon, hogy a várost a főutcájával, a központjával vagy valamelyik urbanisztikailag sikerült részletével azonosítsuk, de még nem építjük úgy, hogy a sok részlet a jövő logikus összefüggése, urbanisztikai egysége legyen, különben nem hagynánk, hogy szabályozó tudatunkat — a várospolitikát — a sok tolakodó muszáj egyik félmegoldásból a másikba lökdösse.

Már nem hisszük el se egymásnak, se az újságnak, hogy az emberek azért jönnek a városba, mert falun nagy a sár és kevés a szórakozási lehetőség. És nem hisszük el, hogyha megunják a várost, hazamennek — viszont a megfelelő konzekvenciákat sem vonjuk le abból, hogy a társadalmi fejlődés ide tömöríti őket. Az össznépesség egyre nagyobb hányada itt éli le az életét. A város társadalmi súlya és értéke megnőtt: egy okkal több, hogy mérjük ezt a súlyt, becsüljük ezt az értéket, hogy humánusan és szociologikusan gondolkozzunk róla.

Addig már eljutottunk, hogy konstatáljuk, sőt feltárjuk a városban tenyésző — olykor általunk is tenyésztett — szocializmus előtti viszonyokat és állapotokat,

Pogány Géza
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KÉPES ÚJSÁG
Budapest

1970 NOV 14

NYILATKOZAT • ÚJDONSÁG

DERVISTÁNC

1021

A küzdelmes és tragikus eseményekben gazdag XVII. század színes tollú, de realista látású krónikása, Takács Tibor új kötettel jelentkezett. Címe: Dervistánc. A könyv az elbeszélni tudás és a realista látás szerencsés teljesítménye. Máris népszerű a nemes indítékú olvasmányt kedvelő emberek között.

– Miről szól a könyv, mit akart az író a Dervistáncban megörökíteni? – kérdeztük Takács Tibortól.

– A XVII. század végi Buda nagy sorsfordulójáról, Budavár 1686-ban történt visszavételéről írtam. Regényt és nem krónikát. Az emberábrázolás módszerével próbáltam közelhozni a mai olvasóhoz a kor jellegzetes figuráit. Sokféle ember és sokféle szándék találkozott akkor Buda *falai alatt.*

– Kikre gondol?

– Például Morssig grófra, aki Mátyás egykori könyvtárának maradványait akarta fellelni Buda romjai között. És a mi szerencsétlen sorsú Petneházi Dávidunkra. Meg a többiekre: magyarokra, törökökre, németekre, olaszokra.

– Katonákat, kereskedőket, nemeseket, jobbágyokat örökített meg Takács Tibor. Magánosokat és a tömeget. Különösen kitűnőek, tárgyilagosak az akkori török világról rajzolt életképei. A könyvet olvasva jól érzékelhetjük az író történelmi beleérző képességét, és pontos tárgyi ismereteit is. De nemcsak ezt. Könyvének írása előtt bejárta az egykori török birodalom különböző tájait. Azokat a városokat, ahol regényének hősei egykor jártak és éltek.

– A Dervistánc előtt a Kaftános fejedelem és az Ezüstkard című történelmi regényeivel jelentős sikert ért el. Hány kötete jelent meg eddig?

– Tíz. De számos történelmi tartalmú rádiójátékot is írtam.

– Mire készül most, a Dervistánc után?

– Mikes Kelemenről szeretnék egy szép könyvet írni . . .

(A Dervistánc borítólapja és illusztrációi Pogány Géza művészi munkáját dicsérik.)

N. P

(5)

(1)

Pogány

Hétfői Hírek 1958. jún. 9.

II. évf. 23. sz.

Drága a primőr

— Nem mondom, szép zsákmány, de még legalább két ilyen fogásra van szükség, hogy fusson a holnapi lecsóra

(Pogány rajza)

POGÁNY GÉZA festő
Szombathely, 1927

Müegyetemi tanulmányok után iratkozott át a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Burghardt Rezső és Bernáth Aurél növendékeként végzett 1950-ben. Tanulmányuton Ausztriában, Svájcban és az NDK-ban járt. Közel tiz esztendeig dolgozott az Operaház diszlettervezőjeként. Csoportos bemutatók mellett önálló tárlatai voltak 1959-ben, 60-ban, 62-ben és 66-ban; gyüjteményes anyagát 1971-ben mutatta be a Csók István Galériában. 1965-ben Lausanne-ban, 1973-ban az NSZK-beli Bietigheimben mutatkozott be önálló kollekcióval. - A nagybányai iskola természetelvüségét a modern irányzatok formaeredményeivel összeegyeztethető festészetét egyaránt foglalkoztatják a valóság elemi szépségei s az emberi élet filozofikus problémái. A végtelen tér és a parányi egész viszonylagos egységét keresi, célja az egyre teljesedő kozmikus világkép lehetőségei között az emberi harmóniaigény képi megfogalmazása. Pikturájának jellegzetes rétegét alkotják kristálykompozicioi és szinházi témáju képei, érdekli a vallásos tematika. Számos plasztikus faliképet készitett állami megbizásra.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

1971 SEP 10

Békés m. Népújság

Pogány Géza kiáll

FESTMÉNYBEMUTATÓ.

Kortárs művészek alkotásaiból rendeztek festménybemutatót Szeghalmon, a művelődési központban. Többek között Pogány Géza, Óvári Miklós, Deák Ilona, Józsa János, Szücs János, Bojtos Károly festményeit láthatják az érdeklődők.

1021

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1965 AUG 31

VAS NÉPE

Pogány Géza

Magyar festőművész kiállítása Lausanne-ban

1021

Pogány Géza szombathelyi születésű festőművész 1965. szeptember 4-én nyitja meg kiállítását a lausanne-i Galerie des Nouveaux Grand Magasins kiállítási termeiben.

A festőművész középiskoláit is Szombathelyen végezte, később a Képzőművészeti Főiskolán Bernát Aurél tanítványa volt. Ez ideig háromszor állított ki Budapesten. Témaköre rendkívül széles, skálája korunk sokfajta kérdését felöleli, a technika csodáitól az anyag belső szerkezetének szépségéig. A kiállítás szeptember 22-én zárul.

D. L.

en eladó.
lődni: S
hely, Lenin

Gázfogyasz—
figyelmébe!

AZ IPARCIKK KISKER VÁLLALAT
házhozszállításához új teher-
e.

SZÁLLÍTÁS

DER Ausschnitt
1 BERLIN 45, Telex: 1-83538
Aufl. i. Tsd. Richtung: lt. Stamm 1976
29,1;u,ü
1021 Landeszeitung für die Lüneburger Heide
3140 Lüneburg (NS)
2. 7. 76 P
Géza Pogány

Neue Ausstellung im Lüneburger Kurzentrum

Rhapsodisches in Farbe

Galerie Koch stellt drei ungarische Maler und Textilkunst vor

Die Galerie in der Wandelhalle des Kurzentrums Lüneburg eröffnete ihre Ausstellungsreihe vor drei Jahren mit Balogh Andras. Wenn nun erneut Arbeiten des ungarischen Kunstprofessors und Gewinner einer Goldmedaille bei der Biennale 1971 gezeigt werden, ist dies als Höhepunkt der Ausstellungen im Kurzentrum zu werten. Die Galerie Koch, seit Mai dieses Jahres im Schloß zu Windelsbach (bei Rothenburg ob der Tauber) ansässig, hat zur Abrundung der Ausstellung noch zwei weitere ungarische Künstler nach Lüneburg gebracht: Laszlo Bornemisza und mittleren Generation, ist mit einigen Ölgemälden vertreten, die den Menschen als integralen Bestandteil der Natur zeigen: Neu sind seine Relief-Collagen unter Verwendung von Metall. Sie bestechen durch ihren Formenreichtum und subtile Farben.

Form- und Farbenharmonie zeichnen die Knüpfarbeiten ungarischer Textilkünstler aus. Wolle, Baumwolle, Hanf, exotische Jute, Sisal und Hessian verwenden sie mit gekonnter Technik. Das Ergebnis sind reliefartige Applikationen, figurelle und abstrakte Textil-Plastiken. Neben dem konventionellen, nur mit dekorativen Motiven und Farbenflekken wirkenden Teppichstil zeigen sie auch der Malerei verwandte, bildliche Darstellungen. In der Linienkultur folgen sie der Tradition mittelalterlichen byzanthinischen Teppichwirkens. In der Formsprache wagen sie sich an symbolische Abstraktkompositionen. Die Ausstellung ist bis 28. August geöffnet.

-hsp-

Das LZ-Feuilleton

Der Mensch und seine Beziehung zu Natur und All ist häufig das Thema für Geza Pogany, wie in seinem Gemälde „Drang nach oben".

1021

GAZZETTA DI PARMA
43100 PARMA
VIA EMILIO CASA 5
DIR. RESP. BALDASSARRE MOLOSSI

- 2 APR. 1975

Geza Pogany

L'ECO DELLA S
DELLA STAMPA
STAMPA - MILAI
MILANO - L'ECC
L'ECO DELLA S
DELLA STAMPA
STAMPA - MILAI
MILANO - L'ECC

LE MOSTRE D'ARTE

La favola di Maria Anto

Un quadro di Maria Anto

Alla galleria Niccoli espone Maria Anto, una pittrice polacca che segue il filo di una favola tenebrosa, estesa fino ai trionfi oscuri della notte. Il suo racconto immaginoso proviene dalle sfere di una remota cultura visionaria, ma al tempo stesso lascia intuire le inquietudini di un acceso rapporto con il presente. Un cielo nero incombe sulla scena, mentre l'atmosfera si addensa di enigmi e di attese.

Lo sguardo acuto di Maria Anto trafigge la scorza rugosa del visibile per indagare le zone inesplorate del mistero; siamo quindi nell'alveo della poetica del fantastico, in cui la pittrice polacca opera con accenti di vibrante originalità espressiva. Nei suoi quadri si avvertono gli indizi dell'inconscio e del sogno, ma gli stessi indizi sono messi in rapporto serrato con la realtà; il vessillo della magia sventola sopra le apparenze del mondo e lo pone sotto le insegne della fantasia.

Le matrici lontane e vicine di questa singolare e inquietante pittura si ritrovano nei testi classici della grande tradizione europea, da Bosch a Poe, a Hoffmann, a Füssli, a Gombrowicz, al nostro De Chirico, agli scrittori e ai pittori che seguono la grafia bizzarra della « mano sinistra ». Maria Anto elabora i segni ereditati dalla grande famiglia visionaria e li traduce in un linguaggio pittorico umbratile e allarmato, racchiuso in una limpida identità di stile.

quindi al di là della classica superficie di pittura ed esplora le possibilità della terza dimensione con il ricorso a materiali ripresi dallo stesso ambito tecnologico. Ecco quindi (ospitate alla galleria del libro) una serie di opere in rilievo in cui l'artista raggiunge effetti di una intensa espressività plastica; è un linguaggio che interpreta con forte tensione l'aspro dissidio che oppone la tecnologia agli echi di una remota tradizione umanistica.

G. C.

Collettiva

La galleria Petrarca presenta una mostra che raccoglie opere di Borghi, Mazzoni, Pielmann, Mezzio, Di Fonzo.

La rovente vocazione a « figurare » di Alfonso Borghi ha raggiunto negli ultimi tempi una qualità di pittura di notevole rilievo e una forza di evocazione che pongono questo giovane artista reggiano fra le personalità più sicure della nuova generazione. Il miraggio del futuro e l'attrazione di un'era utopica pervasa di mistero sono i motivi della sua allarmata figurazione e del suo oscuro sgomento evocativo.

Le opere di Tiziana Di Fonzo sono gli esiti di un lucido processo di analisi rivolta a individuare la segreta geometria delle cose fino ai gradi estremi della consistenza mentale. La realtà figurativa rivive così in un raffinato accordo di valori plastici e di connotati cromatici.

Pogany

Dall'Ungheria arriva a Parma un altro artista di notevole rilievo, Geza Pogany. A differenza di altri autori del suo paese già visti da noi, Pogany opera sulla frontiera avanzata dell'immagine, tende cioè a interpretare con tecniche nuove i problemi di struttura dell'ambiente odierno, costruito sugli esiti della tecnologia.

La visione di Pogany va

PÓCSAI ANDRÁS

Márki Zoltán:
PÓCSAI ANDRÁS/festőművész/ vonzalma és választásai.

Utunk, XXXIV.évf. 33. /1607./ sz.
1979. aug. 17. 7.old. képpel.

Pócsai Imre, jestő

Blajfestmény: Repr.

— : Az ókerti pince és környezete 45.

Új Auróra, Békéscsaba, 1981. 2.

P ocsai Sámuel

f zekasmester tökéletes kulacsokat készitett

Herman Ottó Muzeum Közleményei 16/llo.o

Pocsai Sándor

Zsebbe való kulacs

" 1892-ben

Herman Ottó Muzeum Közleményei 16/111.o.

Pocsai Sándor

Tál

Herman Ottó Muzeum közleményei 16/115.o.

Pocsai Sándor

Virágkosár 1898

Gombtartó

Csupor

Fej nélküli köcsög

Herman Ottó Muzeum Közleményei 16/114.o.

PÓCSAI Sándor
?

Banner Erdély

Pocsai Sándor

Kancsó

Hordó

Koskulacs

Herman Ottó Múzeum Közleményei 16/113.o.

Pocsaji Leányvár

Pocsaji Leányvár VII. 137

Mur. Kot. Ést.

Pocsay Elek

kisugszállási

szurszabó

l

Györffyszűr

MOB 1976.

109. l.

PÓCSY FERENC

Új művészet

2003. jún.

~~27.0.~~

25.0.

MDK.

Pócsi Lajos

Budai Nagy Antal /gyermek-szobor/

Népszabadság 1956 okt.22.

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA
Budapest, III. Fő tér 1. (Zichy-kastély)

PÓCSY FERENC
kiállítása

Megnyitja 2001. október 16-án 19 órakor
FAA BALÁZS képzőművész

Megtekinthető: 2001. október 17-től november 11-ig,
hétfő kivételével 14-18 óra között.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

Donauwerk Kft.

FŐVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP

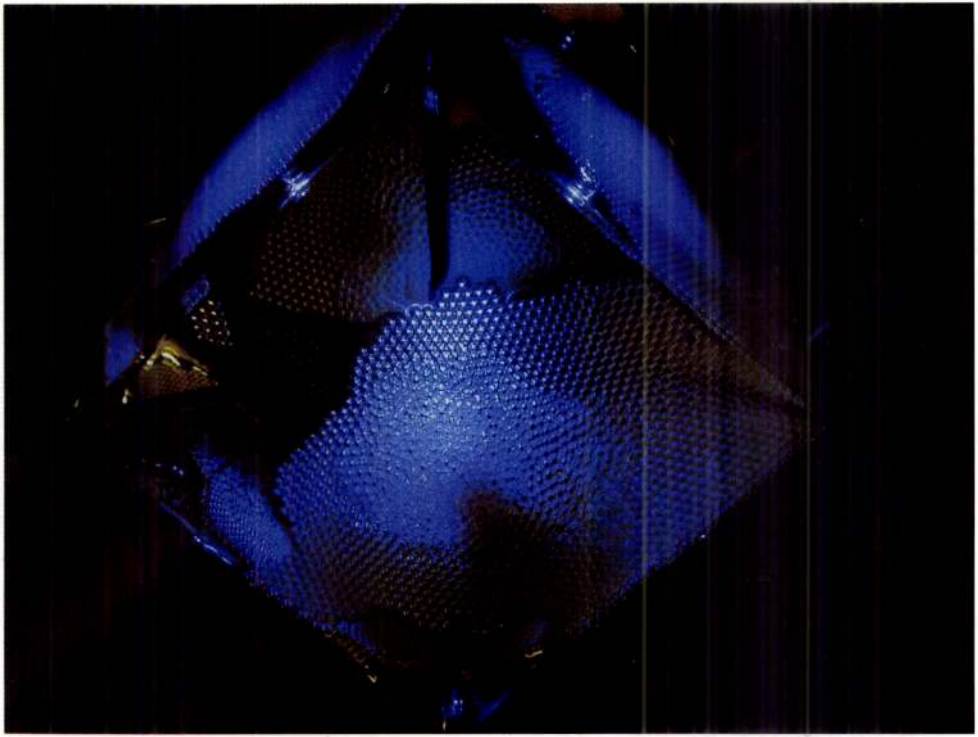

Pócsy Györgyné, út-kertterverő

Faluház, Dióskál út-kertterverője.

Magyar Építőművészet, 1984. 2. 41-old.

MDK

Pócsy Károlyné, ip.müv.

/Herendi porc.gy./

15c. Lámpa ernyö.

OMIP Ráro. Bp.-Orsz.M.Ker.Kiáll. 1942. Kat. 18.1.

Pócsi hajos, gyermekrajzoló 7Dh

Ált. iskolás. Rajzának címe:
Budai Nagy Antal
Repr.

– Az országos gyermekrajz – kiállítás anyagáról 8.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. okt. 22.

Pócsfalvai ref. templom

Ezüst és ón egyházi edények - XVII - XVIII. sz.

Kükülő pócsfalvának

is vagy

Himzések.

Debreczeni László 1933.

121, 122, 123. l.

Pócspetri

(Szabolcs m)

Pécs-petri
(Szabolcsvm)

Rk. templom —
építési ideje
ismeretlen.
„Ercsi vár, földvár
nyomai.
Rk. parochiá épü-
lete, XVIII sz.?

orovszky ... y múz. vm Szabolcs

58 l.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΑΡΧΑΙΟΛ. ΑΜΦΙΠ.

76 Pócspetri (Szabolcs)

Mária pócstól 5 Km
oda vissza
10.109 Km

Rk. templom

XVIII. szbeli bizonk
a XIX. században
kibővítve.

Szep copf stílu
emlékoszlop a
templom jobboldalán
XVIII. sz. szószék.

Nyirségi utam 1938

JANUÁR

31 nap — 3. hét

16 Vasárnap	
17 Hétfő	
18 Kedd	
19 Szerda	
20 Csütörtök	
21 Péntek	
22 Szombat	

M.D.K

POĆSI + PINTSCH

Lófej-festő"

Bernáth: Így éltünk ... Bp. 1956. ~~38~~

328.e

PÓCSIK István szobrászmüvész

az emlékmü készitője, helyállitója

TAKÁCS Miklós: Turul emlékmü avatása Szikszón.
= Magyar Nemzet, 1990.dec.4. 6.p.

Pécsik István, szobrászművész
a Képző- és Iparművészeti Lektorátus kitüntetései (1989. II. negyedév).
Összeállította: Hollósi Éva.

Megbízást kapott:
Pécsik István: a Bükkzsérci I. világháborús emlékmű
tervmodelljének rekonstrukciójára.

Költségviselő: Bükkzsérc Községi Tanács.

Művészet, 1989., okt., 64-old.

/: Másodlat: /

...neme	Egységár Kor.	f.	Összesen Korona	f.
...a				
...s bizottsága megbízásából ...ítési munkákról				
	Löcsén			
...plom főoltárá- ...l szükséges nagy ...ása, az 1918 évi ... -előirányzat				
			3800.—	
...ideig való hasz- ...augusztus hó 20.-				
...azaz kerek 3½				

Tétel-szám	Méretek és mennyiség	*A munka nem*

Pócsy Rezső

1920-ban Kecskeméti
festő és rajztanár.

Emlékére

Magyar Művészet
1948. 250. l.

[illegible] Budapest,

miniszter helyett: Kertész K. Róbert

ivatalos másolat hiteléül:

Jaroschy

min. iroda s.tiszt.

Pócsy Teréz

1912/13 – 1916/17

Ferkèpzomfoiskèvk

123. /.

Podání János

1912/13

Ferképzomfoiskèvk

123. l.

K. D. U.

PODDÁNY J. építész

Hejőcsaba Cementgyár

Tarsterveső Simonffy Gy. –

Zug J. – Márton P.

Gerő László: Építészeti stilusok

Bp. 1957. 136. l.

Poddányi István, MDK

építész

Hejőcsabai cementgyár.

Tervezők: Poddányi István, Simonffy Gyula
Zug János, Márton Botond.

3 repr.

MagyÉp 1945-55.

Poddányi István

épitesz

l.

Szendy K. Bpest

szekesf. közig. évk.

1942. Bp. 1943. 390 l.

[KIFIZETTETETT

MAGY. KIR. ÁLLAMPÉNZT, IX. ker.

Budapest, 19 11 év május hó 9 n.

Poddáni István

építész.

Szül. Budapest 1897.
Oklevelet nyert 1922.

Képzőművészeti Főiskola 16. l.

Léva.

Az előtérben van a vár,
hid vezet és a melyen innen há
datszalagon:

LEWENZ.

Rm., mér. a vk.
Happel E.G.: The

140-9

Poddání István

XIII. ker. Gyöngyösi-
uti polg. fiiskola
terop.
megvétel

MMÉEKözl

1943. 63. l.

M.D.K.

Poddani István, építész

terve megvételben
részesült a főváros Gyön-
gyösi-uti népiskolájának
eszmei pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.
márc. 11 sz. 5. old.

MDK

Poddani István

építészmérnök

MMÉE Közl. 1938. jan. 8. 11. l.

MDK

MMÉE Közl. 1927. dec. 4. 304. b.

Elhalálozott tagok.

MDK

Poddani István sz. 1897. okl.épitészm.

MMÉE Közl. 1927. dec. 4. 3o4. l.

Hirdetés tagfelvételről.

MDK

Póder János városi mérnök

Győr város 1757. évi alaprajzát részletes térkép formájában rekonstruálta 1863-ban. (Kismérető ábrája repr.)

Borbíró - Valló: Győr, Bp. 1956. 135 l. 224 l.

PODENBURG (Bodenburg) Kristian festö

1748 Porsom

Ars 1998 244.

Erdővágás [Richwald, Richvald; Sáros vm]
R. k. plébániatemplom, kazula, keresztjén hímz
1904
pozitív: brómezüst, 11,5x17 cm. OMvH ltsz. 16
negatív: ??? OMvH ltsz. 97.743

Esztergom [Esztergom vm]
Székesegyház, Bakócz-kápolna
1905
negatív: zselatinos szárazlemez, 13x18 cm. OM

Esztergom [Esztergom vm]
Székesegyház, Garamszentbenedi Úrkoporsó
1905
pozitív: brómezüst zselatin, 11,5x17 cm. OMvH

Esztergom [Esztergom vm]
Székesegyház, Garamszentbenedeki Úrkoporsó
1905
pozitív: brómezüst zselatin, 11,5x17 cm. OMvH
pozitív: albumin, 12,5x18 cm. OMvH ltsz. 164.
pozitív: zselatinos napfénypapír ?, 13x18 cm. M
pozitív: zselatinos napfénypapír ?, 13x18 cm. M

M.D.K.

Podesae János, ács

Eger várában 1549. decemberétől 1550 novemberéig dolgozik

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 380-81. old.

Épitészet,Egyházi.

budapesti Egyetemi/Pálos/templom
1764-ben fejezték be.Epitette
Podhoránszky Oszéb szerzetes.

Katol.Szemle.1917.II.506-510.l.

Podhoránszky Öszéb épitész
szerzetes
1764-ben befejezte a Pálos/Egyetemi/ templomot.

Katol.Szemle.II.1917.506-10.l.

Podhaven

Tarlatmellett

vikt. templom

Góron 1868.

1) alapvonja nentiszpoligonja vonalos Várlatomérétekkel.

Bergh 1891 ?

2) nentsigház. –

11.

1

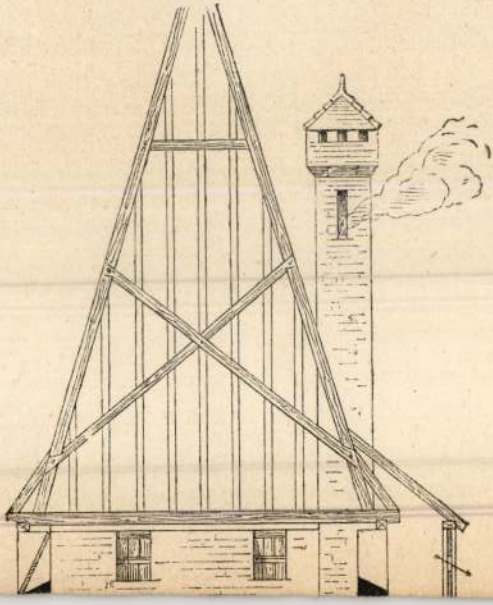

184. Podhering, g. k. fatemplom.

1747. „Ecclesia lignea, scandulis tecta, existit in statu commodo." (O. L.; C. P. Tab. et Conscr. 1747. No. 8.)

1839. „Eccl. Lig. ad S. Michaëlem Archangelum." (Schem. Munk. p. 46.)

1881. már kötemploma van. (Lehoczky IIIb. p. 657.)

Rajza Kubinyi—Vahot III. p. 113.

(Bereg m.)

Domfaép

Podhering (Bereg m.

Gör. Kath. templom.

l.

Lebeg lelkészségok

147, 148. l.

8.

9.

5.

Podhorański Mihály
nyomdász

l.

Kertész nyomdatott
274. l.

Újság, 1910., 823. l. (Képe 827. l.)
Gerevich PA, 250. l.

NEDER, JOHANN MICHAEL (osztrák festő 1807—1882)

Koldus

Karton, olaj, 27×23 cm.
Jelezve lent balra: Neder 1834.
Gróf Keglevich István és Simor prímás gyüjteményéből.

KÖZÉPRAJNAI FESTŐ 1450 körül

Kálvária (143. kép)

Fa, tempera, 166×86 cm.
A rajta látható HB monogramm és 1522-es évszám későbbi. A művész a darmstadti passió mesterének körébe tartozik.

Benesch Belved: 68. l. (Salzburgi bajor iskola) — Baldass, Ludwig: Két középrajnai festmény magyar múzeumban. Az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei, VI. kötet, Bp., 1931., 89—90. l. (Képe 88. l.) — Kampis Antal: Könyvismertetés. AÉ, XLV., 1931., 280. l. — Éber László: Könyvismertetos. MM, VII., 1932., 318. l. — Elek Artúr: Könyvismertetés. Nyugat, XV.—1932., I. kötet, 44. l.

OSZTRÁK FESTŐ 1460 körül

Két oltárszárny

Körülmetélés (előoldalán *Mária halála* dombormű, szobrok)

MDK.

Podhoránszki Mihály

nyomdász

1776 körül állít nyomdát Lőcsén. Többnyire magyar és latin munkákat nyomtatott saját költségén.

Firlinger Károly: Hazánk könyvnyomtatói
Grafikai Szemle 1893 évf. 176 l.

MDK

Podhoránszky Mihály
könyvnyomtató

a Brener nyomda megszűnése után 27 évig
nem volt Lőcsén nyomda. 1775 ben városi
segítséggel könyvnyomdát állít Podhoránszky,
és 1803 ig vezeti.
Firtinger K. Lőcse városa könyvnyomtatói
Grafikai Szemle 1903 évf 3. sz 40 l

MDK

Fr.Podhoránszky Özséb utolsó pálos épitész
sasvári templom és kolostor

Pámer László S.J: Pálosaink a müvészet terén. Katholikus Szemle. XXXI.k.6.f. 1917. jun. 508 l.

Podhoránszky Özséb

pálos szerzetes

tervezte és építette

a sasvári pálos templo-

mot, a budapesti

egyetemi templomhoz

hasonlítva, kétszeres mé-

retben. Az utolsó pá-

los építőmüvész volt.

XVII.–XVIII. sz.

Jásd

Pamer. Kath. Szemle

1917. jún.

508, 509 l.

Nincs valami köze

Boldog Özséb pálos

szerzetesher ??

fele

zubbony és sárga nadrág. Az égbolt felhős. Jelzése alul középütt: »*W. Meyerheim 48.*«

Vászon, mérete 58·5 : 73·6 cm.

1873: V. (II. 44.) — 1876: IV. 64. — 1878: V. 32. — 1880: V. 32. — 1881: V. 32. — 1883: V. 180. — 1884: VII. 267. — 1885: VII. 267. — 1886: VII. 267. — 1887: VII. 267. — 1888: VII. 267. — 1889: VII. 302. — 1890: VII. 302. — 1891: VII. 306. — 1892: VII. 306. — 1893: VII. 380. — 1894: VII. 33. — 1895: VII. 33. — 1896: VII. 33. — 1897: VII. 33. — 1898: VII. 33.

~~Erny Mihály hagyománya 1871. — Magy. Képt. 231 — Ltsza 146.~~

— 1900: VII. 33. — 1901: VII. 33. — 1903: VII. 33. — 1904: VII. 33. — 1905: VII. 33.

— Magy. Képtár 231. — Uj lelt. sz. 146. — 1905. átv. jegyz. 446. — Száma az Orsz. Képtárban a // sz. nban 2084. és a leltárban 3039. — Erny Mihály hagyománya 1871-ben. Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

mk. 231.
lgl. 146

Erny M. hagyom. 1871

M.D.K.

Podhoreczky András, épitőmester

lengyel származású. Ő vezette a nyirbátori minorita templom 1749-ben befejeződött átépítését, Unsult Farkas, Suspeck József, Lajbli Tamás és Krejter Király nagyváradi kőfaragókkal.

B. Gyürky Margit: A Báthoryak nyirbátori temploma. Bp. 1943. dissz. 34.old.

MDK

Podhoreczky Kornél

Uszályok

Budai képzőművészek cent.kiáll. 1948.márc.

Pontormo Jacopo da Carrucci

B. Altoviti archiepe 422 (645), 1217

Podhorszky István

Művészet 1903. 280

– 1909. 56

Thieme – Becker

XXVII. 174. l.

MDK

Podhorszky Győző

Oroszlengyelországi templomrészlet, vf.

Trient, vf.

Lőcsei Szt.Jakab templom

MAFE 5. kiáll. N.Szel. 1916. nov. 21. 1.

Podhorszky Győző
Oroszlengyelországi templomrészlet, vizf.
Trient, vizf.
Lőcsei Szt. Jakab templom

MAFC V. kiáll. M.Szml. 1916. nov. 21 l.

Podhorszky Győző MDK

Oroszlengyelországi templomrészlet, vizf.
Trient, vizf.
Lőcsei Szt. Jakab templom,

Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

Podhorszky István, épitész

Müvészet, II.,19o3. 280.

Kitüntetések

Podhorszky Kornél, festö MDK

	Sashegy zivatar után.	Vizf.
	Menekülés Egyptomba.	Üvegf.
116.	Délolasz táj.	Szépia,
129.	Lágymányosi udvar.	Vizf.

Bpesti Föv.Képtár. -Képzömüv. Ip.müv. és Foto kiáll. Kat
1948.jan.3.-22.

Podhorszky Kornél festőművész
Uszály a Lágymányosi Dunán
XI.ker.képzőművészek kiállitása, 1951. február

mohácsi vészig. Bp., 1927., 57. l. — Genthon: Az apostolvértanúságok mestere. AÉ., XLIII. 1929., 161. l. — Gerevich, IPGY, 86. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 38. szám. — Genthon RMF., 31. l. (Képe: 5. kép). — Pigler Evag, 132—134. l. — Csánky Miklós: A szepesi és sárosi táblaképfestészet 1460-ig. Bp., 1938., 9. l.

KOLOZSVÁRI TAMÁS (működött 1427-ben)

1. *Kálvária* (4. kép)
Középkép, oromdísz nélkül 242×177 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos 1937—1939.

2. *Olajfák hegye* (5. kép)
Belső bal felső kép 90×67 cm.
Egy része, némely fontos részlet (pl. Krisztus feje) új.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1936.

3. *Keresztvitel*
Belső bal alsó kép. 87×68·5 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1933.

4. *Krisztus mennybemenetele* (6. kép)
Belső jobb felső kép. 90×71·5 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1935.

5. *Feltámadás*
Belső jobb alsó kép. 87×68·5 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1933.

M.D.K.

Podhorodeczky András, építőmester

neve, mint lengyel származasu mesteré, a nyírbátori minorita-templom 1749-évi restaurálása alkalmából a torony rézgömbjében elhelyezett okiratban maradt fenn.

Hidegkuti Mihály: A nyirbátori minorita-templom. Szeged, 1941. 12.old.

Biró: Gernyeczes

Podhornyeczky Márton

orgonakeszítő

Csitári tpl. Nográdm

1752

Jml

(Podhorszky Kornél)

Cikke

( ) Díszítések alkalmazása az egyes iparágakban. III. kötet. Rajzoktatás. 1943. IV. évf. 6-7. 46. l., 47. l.

RUDNAY PRÍMÁS KÖRMENETI KERESZTJE,
ezüst, részben aranyozva. Hátlapján: PAR (Princeps Alexander Rudnay). Bécsi hitelesítő bélyeggel és K mesterjeggyel.
Mag. 196 cm.
Joseph Kern bécsi ötvös műve 1821-ből.
Rudnay prímás (1819—1831) ajándéka.

Lepold Adatok, 36. l. — Lepold Katalógus 214. sz.

MAJTHÉNYI ANTAL MELLKERESZTJE,
aranyozott ezüst, malachit dísszel. Hátlapján vésett inda, belsejében ereklyék.
Mag. 9 cm.
Magyar (?) munka, 1830 körül.
Majthényi Antal esztergomi kanonok (1825—1856) hagyatékából.

Lepold Adatok, 33. l. — Lepold Katalógus 97. sz.

KANNA ÉS MOSDÓTÁL.
A kanna Bécs, 1830, EA mesterjeggyel.
Magy 22·7 cm.
Az ovális tál Bécs, 1830, CS mesterjeggyel.
Hossza 40·5 cm.
A talpán ovális medaillonban: Országos Katolikus Szövetség MCM.
Csernoch prímásnak ajándékozta aranymiséje alkalmából az Országos Katolikus Szövetség, 1925.

<Podhorszky Kornél>

cikke

<> Díszítések alkalmazása az egyes iparágakban.] Rajzoktatás 1944. V. évf. 2. n. 22, 23. l.

] IX. közl.

u. a. X. közl. Rajzoktatás. 1944. V. évf. 4. 7.

YEGYETEM ARCHAEOLOGIAI INTÉZETE.

*Szeged, 192*5. junius 20.

zottságának

Budapest.

tisztelettel megküldenünk ujonnan
évfolyamát és tisztelettel kérjük, hogy
ból nekünk küldeni méltóztassék.
i szerény kiadványunk méltó ellenértéke
smert pompás kiadványainak. Nagyon nehéz

(Podhorszky Kornél)

cikke

<> Diszitések alkalmazása az egyes iparágakban. IV. közl. Rajzoktatás. 1943, IV. évf.

7. sz.

50 – 52. l.

M. kir. államépitészeti hivatal, kincstári épitmények
épitési és karbantartási osztálya Budapest.

5075
ép.:0:1927. Azhoz. K ö l t s é g

a helybeli helyőrségi Kapis

karbahelsezésének munkálata

V.Templom festési munka:

38./ Átlagosan 13.00 m.mgs.5
hosszu,19.15 m.széles be
tü templom falain a régi
sen felpattogzott festés
lekaparása,lemosása,a ki
ányok és repedések kigip
alapozva,mely után az ol
kék és mellékkápolnákkal
templom ezen összes falf
te elefántcsont tonusban
dő.- A párkányok a szent
pitelljeivel azonos tónu
aranyozással,kőkarakters
fröcsköléssel készitendő
hajóban levő pillérek ha
márványozással mint a sz
pillérjei de nem stuccól
kivitelben,hanem viaszk
krétával fényezendők.A t
belső festésénél a szent

(Podhorszky Kornél)

eikhe

( ) Díszítések alkalmazása az egyes iparágakban.

Rajzoktatás

1943. IV. cfg. 8. n.

59 — 61. l.

MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
183 /1925 szám
Érk. 1925 év junius hó 30. n.

Több díszoklevél.

Több díszoklevél.

TELEFON:
JÓZSEF 13-00.

BERGH FERENC UTÓDA

NAGY FERENCZ

MŰARANYOZÓ ÉS KÉPKERETEZŐ

ALAPITTATOTT
1870-BEN

Magy. kir. póstatakarékpénztári csekkszámla
15157.

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 32.

Folyószámla a
Nemzeti Hitelintézet R.-T.
Budapest,
IX., Lónyay-utca 11.

Tekintetes

Műeml

Tiszt

a IV. kerületi Sze

ször a torony kere

díszek szóval amin

inek valódi katha

Tisz

kedjék.-

(Podhorszky Kornél)

cikke

< > Diszitések alkalmarása az egyes iparágarban VI. Eszt.

Rajzoktatás

1943. IV. évf. 9. sz.

70. l

71. l

élése.

s 24-én.

Hondrétz

főszolgabiró.

< Podhorszky Kornél >

cikke

< > Díszítések alkalmazása az egyes iparágakban: 7. közl.

Rajzoktatás, 1943.

IV. évf. 10. sz. 76, 77. l.

Ábrákkal.

U. a. 8. közl.

Rajzoktatás. 1943.

IV. évf. 11. sz. Ábrákkal.

8 Rajzoktatás

miniszteri tanácsos.

ntmegjelölt alnaplójában kiadáskép

lat hiteléül:

ó.

VALLÁS ÉS KÖZOKT. M. K. MINIST. SZÁMVEVŐSÉG KHI. OSZTÁLYA

Látta:

IV. 7.

Szilvajdy

IV/7

Podhorszky Kornél

1912/13 - 1913/14, 1919/20 II., 1921/22

Ferképzőintézet

123. l.

Podhorszky Kornél

1922. máj. MROE

kiáll. Nemzeti Szalonban

4 tájképi vázlat.

Werbőczi Tripartitum V. 293.

PODHREDSZKY Olivér építész

GERLE János – KOVÁCS Attila – MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 53.p.

nemes-podhrágyi Podhradszky

Ödön

építész.

Szül. Lugos 1874.
Oklevelet nyert 1897.

Műegyetem 16. l.

Léva.

A háttérben látjuk az os
csapatok vonulnak be, mig az
sze égő házak tünnek szemünkb

Rm., mér. a vk. 8
Zimmermann: Türken
140-95.

MDK

Podhorszky Kornél

A Lágymányos ősszel, vf.

Pedagógus szakszerv. I.képzőműv. kiáll. 1947.máj.

6. l.

MDK

Podhorszky Kornél

Tél Krajnában, rk.

Őszi délután, "

Lágymányosi részlet, rk.

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N.Szal. ~~1922~~ 1922. máj. 19. l.

MDK

Podhorszky Kornél

Délitáliai város, rk.

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N.Szal.
~~1922~~ 1922. máj. 19. 1.

MDK

Pothoreczky Kornél

Nyirségi paraszt

Esti táj

Budai Képzőmüv. Csop. kiáll. MMM 19o9. febr.

M.D,K.

Podhradszky Ödön

városi mérnök

tervei szerint épül

fel a lugosi közvágó-

híd.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

Okt. 12. sz. 9. old.

M.D.K.

M.D.K.

Podhradszky Olivér

Operti épitész

az egyik megosztott második díjat nyerte el a csatmári közkórház terepályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII évf.

dec. 4. sz. 8. old.

Podhradszky Oliver és Scheiber Miklós

MDK

A szatmár[illegible] városi közkórház tervpályázatán

díjat nyer[illegible]ve. Épitő Ipar 1908.

Podhratzky, jelmezkészitő

Honderü, 1843. II.k. 274.

Nemzeti Szinház

Podico, Carl ónmüves M.D.K.

^assa, XIX, sz. első fele

Weiner Piroska: Zinngiesser-Meisterzeinen aus den ^achbarsaaten

Az Iprmüvészeti Muzeum Évkönyvei VI. 1963.

CARL PODICO, ónöntőmester

A Déri Múzeumba az erdélyieken kivül felvidéki mesterek munkái is bövek kerültek.Hajdu-megyébe.-Igy I R mester Pozsonyban jelezte az 1080.sz.tányért.-Carl Podico mester Kassan jelezte az 1404.sz. tányért. 339.old

[illegible] Ónedények Hajdú-Bihar megyében
335.old

A Debreceni Déri Múz.évkönyve, 1975. Debrecen, 1975

Podiko P Károly

Kassai ónnüves

l

Muhalik Miklósbőrt

35. l - 37. l - 38. l
[illegible]

P (Podico)

VENTE 22 NOVEMBRE 1910
DIR. FREDERIK MULLER & CIE

Podkola Istvánné
restaurátor buso maszkot javit e felvételen.

Esti Hírlap sz. 1959. jan. 13 2 old.

Podkornyeczky Ma rtinus

orgonakészitő MDK

1752-ben készitette a csitári orgonát./a II. világhháboru alatt elpusztult/.

172.

Genthon:Nógrád. 1954.

Podkonický Mihály

I.

Jurkovich Emil: Egy régi orgonakészítő Besztercebányán Felvidék

1904. 25. sz.

Podkoniczky Márton

orgonamüves
készitette a besztercebá-
nyai rk. plébánia-
templom orgonáját

Jurkovich Emil

Besztercebánya és vi-
dékének kalauza.
Besztercebánya [1902]
73. l.

Cukorka és könyvárus
— TÓTKOMLÓS —

Podkoniczky Márton

beszterczebányai orgona-
készítő
készítette a besztercebá-
nyai ág. hitv. ev. templom
orgonáját. A felvidék
egyik legjelesebb orgona-
műve volt.

Jurkovich Emil

Besztercebánya és vi-
dékének kalauza.
Besztercebánya [1902]
70. l.

DOHÁNY, NAGYABLONDA
BÚDSZENTMIHÁLY.

BUDAPEST
42 V. -8 8
102

PODKONICKÝ, Michal orgonaépítő

Pamiatky a Múzea, 41,\ 1992, 5/6.
Tematikus szám: Barock in der Slowakei.
47.

Besztercebánya 17 Jh

M.D.K.

Podladek József,asztalos m.

Veszprémi mester.Adatok:1877-től 1892-ig.

Batári Ferenc:XIX.századi veszprémi asztalosok.
253.o.

A Veszprémi Megyei Muzeumok Közleményei.I.Veszprém.
1963

Podleszny János

rajzoló 1852

l.

Mihalik Miklós bőrt

51. l.

MDK

Podlipny

Kéki Béla: Az erdélyi képzőművészet gondja.
Erdélyi Tudósító, 1935. jan. 25 l.

MDK

Podlipni Gyula

Önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás művészház, 1923. márc.

15 l.

MDK

Podlipny Gyula

Tanulmányfő, of.

Tanulmányrajz

N.Szal. őszi tárlat, 1921. szept. 14 l.

Podlussány Zajos

268

festő

291.

(Kőszegi ev.
leányneveléntérek
falfestményei)

lásd

Haranghy Jenő
csomagjában

MDK

Podlussány Lajos, disz.fest.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

43.l.

MDK

Podlussány Lajos, festö

Simontornya vára,	vizf.
Somogyi ház,	vizf.
Falu vége,	vizf.
Dunapart,	vizf.
Tavasz ébredése,	vizf.
Füleki várrészlet,	vizf.
Maros völgye,	vizf.

Corvin Áruház IV. Képzőművészeti bemutatója . 1941.

Kat.

M.D.K.

Podlussányi L.

"Régi minőség - olcsó árak! ZÖRGŐ" c. reklám rajzát hozza a lap.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1941. dec. 19-25. IV. évf. 51. sz.

MDK.

Podlussányi Lajos

diszitő festő

Iparmüv. Isk. Evk. 1934-36. Bp. 1936. 23 l.
képpel

Podlussány Lajós

diszitő festő

1934. végbiz. jó

Iparm. Isk. Évk.

1930–34. 48. l.

Podmaniczky Ilma

l. Lyka Dömené

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor
elnök

Podmaniczky Elma

bárónő

festő

l.

Művészi Ipar

1906. 91. l.

FORGALOMBA HOZZA: FOX FILM

VAL APOLLO

M N I A

TRIUM

ROADWAY

OLLYWOOD

, HOLLYWOOD

óta százezrek
bemutatásra
filmpiac
ó eseménye

OWYN-MAYER

M.D.K.

báró Podmaniczky Elma

"Főuri képkiállitás" cimmel rövid beszámolót közöl a lap a Kossuth Lajos-utcai kiállitásról. Podmaniczky Elma Dampierre grófnéval együtt rendezték meg itt gyüjteményes kiállitásukat.
"Ablakom" cimmel a lap bemutatja Podmaniczky Elma egyik festményének repr.-ját.

Film Szinház irodalom, Bp. 1944. január 20-2
VII. évf. 4.sz.

— **Virágoskert a Műteremben.** A *Műterem* Kossuth Lajos-utcai helyiségeit valóságos virágoskertté varázsolták özv. *Lyka Döméné* sz. *Podmaniczky Elma* bárónő vizfestményei. A bárónő ugyanis épannyi művészetet visz virágjai nevelésébe, mint azoknak vizfestésü megörökitésébe. A modellkérdés megoldatlan problémája a művészi termelésnek. Podmaniczky bárónő maga neveli virágjait szendékké vagy büszkékké, halványakká vagy szinekben pompázókká, de mindenkor szépekké és engedelmes modellekké. Ezen az üde kiállitáson nem találkoztunk a virágcsendélet szokványos tipusával, amelyetk a mesterséges beállitás jellemez. Itt a virágok a maguk zavartalan életében figyelhetők meg. Mindenesetre a virágnevelő és a virágfestő együttes munkája hozta létre azokat a hol hamvas, hol tüzes szineket, amelyek mályvának-rózsának itt különös bájt kölcsönöznek. — *Bokor János Bélát* Göcsej vidékén festett pasztell tájképei, mint jószemü naturalista megfigyelőt mutatják be. Egyes képein a naturalizmus a stilizálás felé hajlik, tetszetősen és izlésesen. — A jól sikerült kettős kiállitás február 12-ig tekinthető meg.

(s. l.)

P. L. 942 II 5.

Podmaniczky Elma

i v

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

ín: . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Podmaniczky Gábor

ötvös

1732 Fülek

U. ott Atyjánál tanult.

Kapmagyarorriötvösök 26 l.

Csont, emberi IX. 171.

MDK

Podmaniczky László báró

A grafikai osztály XXV.kiall. 1917.okt.27.-én nyilt meg a Szépmüv.Muz.-ban, ahol Podmaniczky grafikai gyüjteményét mutatta be a muzeum,amely százhatvanhét lapból (metszet, rajz, litográfia) áll.

Művészet, 1917. 68.l.

Mdk.

Podmaniczky Sándor műpártoló, műgyűjtő

vette pártfogásba Mányokit mikor az visszatért Magyarországba. Kastélyába hívta és a szomszédokat biztatta hogy festessék le magukat.

Söter portréja „Podmaniczky 2 zépesikójába került, mert setogy sem akart modellt ülni.

Huszell a Cdön: A Memekmű halála

Kolozsvár 1937. 11-12.

m.dk.

Podmanivsky Sándor br. mecenás

a régiek közül; fontosnak tartotta hogy a magy. ifjú művézeteket is familjón, hogy mű-vész s műbarát váljek belőle

Huszella Ödön. A remekmű halála

Kolozsvár 1937. 6. l.

Podola Nándor

nobrászsegéd.

3 elemi, 1 ipar.

8 hónap, jeles eredm.

Tanár Vasadi Ferenc

Ipariskola 1896

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Podola Nándor

Hobrassegéd

jó kredm

Iparrajziskola 1897

Podolai cyphází

cmlchěh

l.

Jedlička II

449.l

Vasárnap **23** Quasimodo		**Protestáns** Béla **Görög** György **Izraelita** Nisan 27
Hétfő **24** György vt.	Ujhold 19 óra 38 pk.	**Protestáns** György **Görög** Szaba vt. **Izraelita** Nisan 28
Kedd **25** Márk ev.		**Protestáns** Márk **Görög** Márk ev. **Izraelita** Nisan 29
Szerda **26**		**Protestáns** Ervin

Podolay Ferenc

Tv. é.

fest. mal

Ferképzomfoiskévk

1933-34. 46. l.

PODOLAY FERENC

123 Tanulmányfej olajfestmény

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1934

Matthijs Naiveu.

† Amsterdamban 1721 körül.

, térden alólig és szembe nézve
, melyet keblére tett, az asz-
s kalamárist látunk lúdtollal,
tart, mintha beszélne, térdére
öndör fürtjei vállaira omlanak,
kékes, szakálla és bajusza
je csipkével szegett, ingének
nér brokát és kék béléső bő
ben félrevont függöny lóg és
lba nyilik kilátás, hol a fák
bontako-
n, a mes-

6 cm. — Lelt. sz. 1327. — Véte-
udstickertől 1000 K-án (280–94).
-én (138–95). — Az elszámolásra
z 1895 november 28-iki 61301
z elszámolást elfogadta az 1900
00) és az 1901 augusztus 26-iki

ó adatok:
901 : X. 1327. *Matthijs Naiveu*
X. 1327. *M. Naiveu (Neveu):* Férfi

umban. 1906: Cab. F. 565. *Matthijs*
— 1906: Cab. F. 565. *M. Naiveu*
. 1910: Cab. F. 565. *M. Naiveau*

jstr. 23. l. — Verzeichniss Nº 218.

81

Podolay Ferenc

1930/31 – 1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk

123. l.

SPOSALIZIO, olasz, a. m. eljegyzés v. menyegző, Szűz Mária és Szt. József gyűrűváltásának apokrif iratok-

M.D.K.

Podolányi István, építés (?)

az öt egyenként 600 p-ös díjak egyikét nyerte el a galyatetői gőgszálló terepályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

dec. 17. sz. 4. old.

Podoletz Alojz

grafikus

1924.

Címtár 1930. 87. l.

1905. január 17.

Pénzügyminiszternek: a Déván székelő hunyadmegyei tört. és rég. társulat (múzeuma számára) (új pénzügyi palota építésekretén) a jelenleg pénzügyigazgatóságnak használt Magna Curia átengedése kéretik (1009/1904.)

Podoletz Gusztáv, csónakház építő

dr. Kovács Zoltán: Víz élet. Evezősök a Dunán.

A Római-part első csónakházai 1920-1926 között épültek. Az úttörők: Fojt János és fiai 1923; Podoletz Gusztáv 1924-ben épült.

Budapest folyóirat, 1988, 5., 10-old.

Podoletz Gisaláv, építéń

L. Farkasdy Z.

... követségi kirch

Magyar
Építőművészet Bp. 1983

6.
83/3

Podolin

Szent Katalin
hársfa, festett

Régi Művészet M.N.G. 1974.

Podolini mester

kiállított műveit említi rövid ismertetőjében /képpel/ R

B.Kuczka Judit:Régi magyar művészet a Szépművészeti Múzeumban. - Budapest, 1972.4.sz. 23-25.l.

Podolini Németh Kálmán

szobrászművész,

Június 2.-án bezárul a művész kiállítása Tokajban.

Északmagyarország, 1974. máj. 29.

Podolini harangtorony

(Szepes vm)

harangja. (Kőszeghori)

Pajdussák 16. l.

Podolini szarvasoltár

Éber cikke

Arch. Ért 1914. 1. füzet.

Tótgyörk, tpl

2

Podolini szent Katalin szobor mestere

A szobor, mely 1430 körül készülhetett, a podolini gotikus templom egyik barokk oltárán állott 1917-ig, mikor vétel utján a bpesti szépművészeti Múzeumba került, mely az eredeti helyére egy hűmásolatot készíttetett.

A szobrot alábbi térje (aki német állampolgár) 1930-ban restaurálta. Ez a restaurálás van az alábbi cikkben ismertetve. Persze kissé nagyképűen s a technikai eljárás legfontosabb részleteinek elhallgatásával. Például egy szóval sem említi, hogy a szobrot acetonban ártatták, mely célra egy nagy bádog tartályt kétordits

szittettek. A restaurálásért tudomásom szerint 3000 P kaptak, a hozzávaló anyag pedig tud. szerint kb 1500 P-be került. Igyaztán igazán érdemes restaurálni. Megengedem, hogy a ~~szobor~~ Madonnán eredetileg ezüst palást volt, de ebből a restaurált szobron alig maradt valami nyom, ellenben a kréta anyag szép sárgás ± patinát kapott s ma olyan a szobor megjelenése, amilyen bizonyára sohasem volt.

± viasz

Lewcke-Weyde Gizella: A podolini szent Katalin-szobor helyreállítása. Évkönyve, Az Orsz. Magy Szépművészeti — VI. K. Bpest, 1931. 232 – 236. l. képekkel.

Podolin

Weber L.

Podolin város története.

Petrik 1886–1900

Podolín

Havangtorony

MMÉE Kožl

1913. 448. l.

455. l.

kepjel

Podolin Szepesm.

Förk Ernö 1912.

1/. haragláb alaprajza metszet és két nézet.

1:100.

~~a templom~~
~~alaprajza a szepesmegyeiekkel~~

1.

Podolini rk. pléb

templom

Szepes vm

Div Felsőm

320. l.

Campanile ~~[illegible]~~-
felsőmagyarországi re-
neszánsz

Podolin város erődit-
ménjei.

n. o. 321. l.

Vicia pannonica

Magyar bükköny

Podolini vent Katalin-
vobor
XV. sz.
Ópesti Szépm. Museum
vétt
Hekler Ung
59, 60. l.

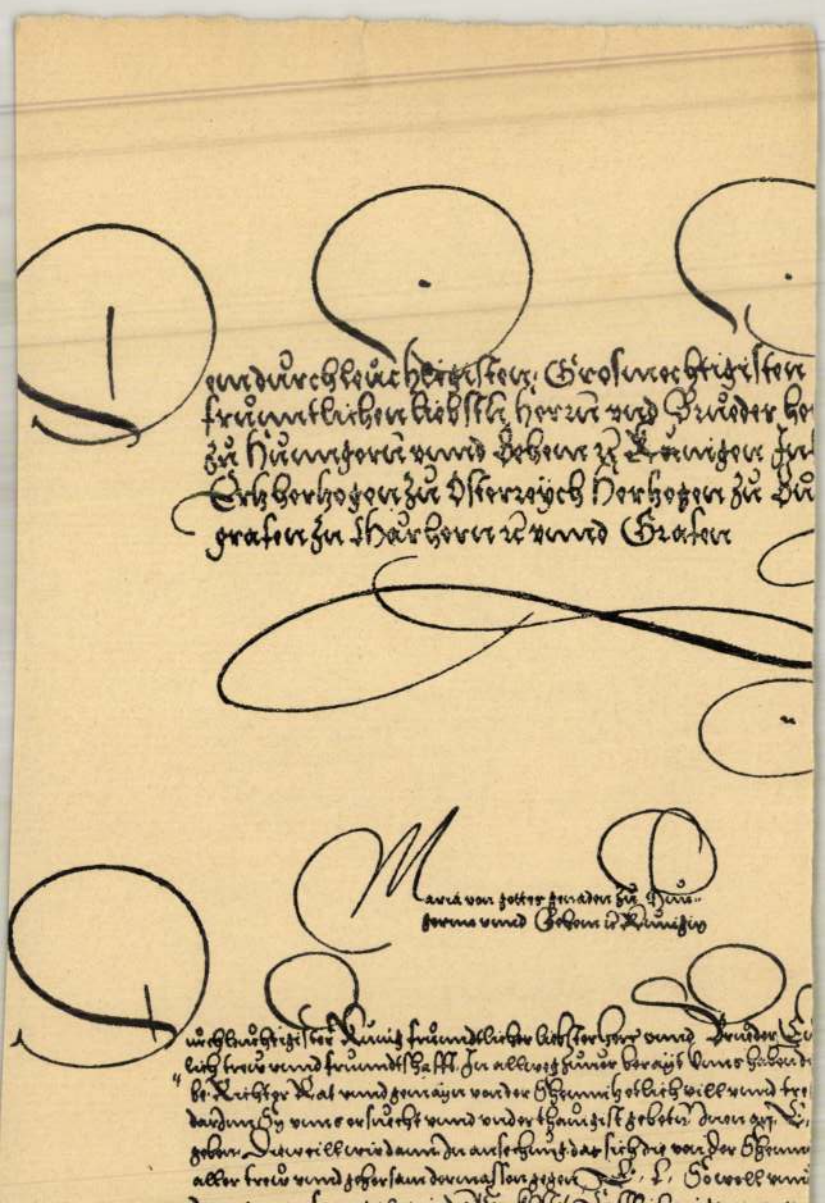

Podolini harangtorony

képe rajz.

Lechner = Tanulmányok

MMÉE Közl
1913. 453. l

518 HIRSCH József. A rózsa. Gipsz-szobor. 800 frt.

519 FADRUSZ János. Férfi arckép. Gipsz mellszobor. Magántulajdon.

520 PICCINI A. Világítási tanulmány. Vízf. Eladó.

521 DUDITS Andor. Incselkedés. Vízf. 200 frt.

522 KOSZKOL Jenő. Csendélet Vízf. 75 frt.

523 KALLÓS Ede. Dávid. Gipsz-szobor. 800 frt.

524 STRÓBL Alajos. Beöthy Zsolt. Márvány dombormű. Magántulajdon.

525 STROBL Alajos. Tisza Kálmán. Bronz mellszobor. Öntötte a Beschorner-féle gyár. Magántulajdon.

526 ZALA György. Gyermek képmások. Dombormű. Magántulajdon.

527 STRÓBL Alajos. Miss * * * Terrakotta mellszobor. Magántulajdon.

Podolini harang-

torony

~~(Szepes vm)~~

a késmárki hatása

alatt épült

l.

Bruckner 44. l

Budapest.

E lapon az Akadémia dis
freskók tervrajzát szemléljük, a
balra Kálmán, jobbra pedig szent
Jelzése alól jobbra: H.

Tollrajz, mér. a vk. 28:

140-95

Podolini harangtorony

felvételi rajz

Foerk Szepesség

47. tábla

11 XI 22 16

Podolinszk. templom

falképei

XIV. sz.

1.

Jendrassik Borbála

Freskóvarmegye

középkori falképei.

Bp. 1938. 39 s kv. 4.

4 képpel.

Podolini templom
(Szepesom)
Keresztelőmedencéjé-

A mester neve
ismeretlen

Pajdussak 35. l.

36. l.

Podolini szent
Katalin - szobor

a XV. sz. második felébrg.
és a templom főoltárának
Mária - szobra

Eber László:

Középkori szobrok,
barokk oltárok.

Arch. Ert. 1914.
35, 36. l. ábrákkal
37. l.

A szent Katalin - szobor
~~E.~~ Erült a képzőmi-
vészeti Muzeumba.

Podolini piarista kollegium

Gulyás János:

A podolini piarista kollegium története

Bp. 1933

fd.

Tükör bronzból, római X. 148

Podolini went

Katalin

1425 – 30

repr.

Kampközépkfaszolr

170. l –

…t ábrázoló lap előterében egy két kerekű
~~[illegible]~~ ökörpár fogtak, szalma tetején ül a megkö-
…alad négy-tagu fegyveres kiséret ~~s a~~ Ko-
…ket. Balról s a háttérben, jobbról az uton s
…örökök fogadják a menetet. Felirata a „Car-
…Tekeli" czimű lapnak fölül:

…DA EMERICO TEKELY
…tanto passató, quanto presente".

…do Van Westerhaut
…Giuseppe."

…etnek 17·6: 29 cm.

140/25 № 314.

Podolini Németh

Kálmán

nobrász –

Koll. kiáll. a
Mübarátban
1943. okt. (46. kiáll.)

Laid könyvtáramban
a katalogust életrajzzal.

Kiállítás 1955. Europa, keresztény Magyar
Europa évtapjai 1960.

Podolini Németh

Kálmán

szobrász

Pesti Hírlap

1943. okt. 23.

(Egy festő és egy szobrász a műtermeiből.)

— Podolini Németh Kálmán tehetségéről kevés fogalmat adhatnak itt kiállított kisplasztikái. Néhány gipszfigurája, bár a művész terrakottának szánta, mégis inkább fafaragványokra emlékeztet süritett formai megoldásában. Legjobb munkájának női fejét érezzük, ebben fejeződik ki leginkább szobrászi gondolkodása. (f. j.)

f. j.:

Podolinszky György

1704-ben II. Rákóczy Ferenc
által ajándékozott 11 mázsa
ágyuréz, s a lakosság által a-
jándékozott dirib darab rezek-
ből a város Miskolc városá-
ban egy Podolinszky György ne-
vű lengyel által harangot
öntetett, mely akkor a haran-
gok közt a legnagyobb volt. Lege-
lőször harangoztak vele 1704.
máj 25-én. NB. Ezen harang
materiája közé olvasztatott
a város jadajában régen heverő
14 fontból álló poltura is.

Wagner János: Miskolcz vá-
ros évkönyvecből. Arch. Ért
1879. 317 l

Podrágyi (vágvár-
aljai) régi Balassa
kastély falképei
(Trencsén vm)

Dívald Magyarművenel.

205. l.

1910-ben már
elhagyott rom
volt.
A kastély 1631-ben
épült.

PODRECCA, Boris

Boris Podrecca „bensőséges"épületei. -
Magyar Épitőművészet, 1984.3.sz. 56 - 61.p.ill.

kortárs osztrák

Podtscheider János

üveghutamester

1736

l.

Sägüvegesipar

174. l.

Jelmagyarázat

M. D. K

PODUSCHKA, A épitész

Régi kétviselőház- és Nemzeti Múzeum nagytermének fűtési és szellőztetési rendszerét tervezi

Ybl Ervin: Ybl Miklós. 203.,

Rossi

Poduska H.
építész

Pester Lloyd, 1867, XIV. évf. 234. sz.
Idegenlista, 3. o.

MNK

Poduska Lajos
nyomdáz

nyerte meg a levélfejre tirdetett pályázat
1. sö díjat Poduska zedte, nyomtatta
Weininger István
Mellékelt a Gr. Sz 2 számáz

÷ Boritékunk, lapdiszünk és mellékleteink
Grafikai Szemle 1907 évf 2 z 25 és 41 l.

MDK

Poduska Lajos
nyomdász

készítette a „Molnárok Lapja" mellékletet

÷ Boritékunk és mellékleteink.

Grafikai Szemle 1909 évf 1 z 1 l.

MDK

Podvinetz Erzsébet

Tanulmány, of.

Jácintos csendélet, of.

N.Szal. 1913. tav. kiáll. 2e. 1.

MDK

Podvinecz Erzsébet

:narckép

Félakt-studium

M. Képzőművészek S. 9. kiáll. N. Szal. 1917. ápr. 15. l.

MDK

Podvinecz Erzsébet

H.Hortense Erzsébet arcképe

Barokk dáma

M.Képzőművészek E. 9.kiáll. N.Szal. 1917. ápr. 15. 1.

MDK

Podvinecz Erzsébet

Narcis

Virágcsendélet

Bakfiúlány kutyával

M. Képzőművészek E. 9. kiáll. N. Szal. 1917. ápr. 15. 1.

MDK

Podvinecz Erzsébet

A szakácsné

Scherzo

Rózsák

M. Képzőművésznők E. 9. kiáll. N. Szal. 1917. ápr. 15. 1.

MDK

Podvinetz Erzsébet, festö

portraitja elég üde.

Farkas Zoltán: A Nemzeti Szalon öszi kiállitása.
Vasárn.Ujs. Bp.1911. szept. 17. /38.sz 58 évf./ 754.l.

MDK

Podvinecz Erzsébet

A leány, of.

Az örök játék

Hollandi leány teát szerviroz

M.Képzőművésznők E. 9.kiáll. N.Szal. 1917. ápr. 15. l.

MDK

Podvinecz Erzsébet

Toilettenél, of.

Önarckép, "

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 17. 1.

Podvinecz Erzsébet
Gróf Degenfeld Lajos arcképe, olaj

[illegible] tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 24 l.

1506 : Kálvária.

MDK

Podvinecz Erzsébet

Csendélet, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz.

30 l.

Manuskript Kast. 1919. 4.1K.ss. 28.ss.

Ro 1.

Podvinecz Erzsébet

Wil. Bpest 1894 jun. 28

Revai XX. 754. l.

VASÁRNAP

16

Kath. P. l. Szenthár.
Prot. P. Szenthár.

HÉTFŐ

17

Kath. Rainer hv.
Prot. Laura

KEDD

18

Kath. Efrém ea.
Prot. Arnold

SZERDA

19

Podvinecz Erzsébet

1908/9 – 1910/11 I.

Ferkèpzomfoiskèvk

123. l.

di Lucca Spinelli, arezzói festő (1347/49 Niccolò d'Arizzo szobrász testvére. Kétségtelenül Firenzében nevelkedett, Orcagna és Mando di Cione iskolájá-

Podvinecz Erzsébet

szul. Budapesten 1893 junius 28. itt. 4 polgári és 2 ipar rajzisk.

1909/10 I. második osztály beli rendkívüli művésznövendék.

Tanára Deák Ebner Lajos.

1909/10. II. félév. 2. osztály Deák Ebnerziel.

1910/11. I. harmadik osztály beli rendkív. művésznöv.

Olgyai Viktorziel

Mányoky Ádám

V. 255 — .

Podvinecz Erzsébet

festő, zúl. 1894. jún. 28.
Bpest.

inód
z
Krück II. 381. l.

~~Ásatás, egyházaskéri VII. 242.~~

Podvinecz Ersi

Mücsarnok

1914 tav. kiáll. 759
1915. tav. kiáll. 188
1915–16. téli kiáll. 207
1916–17 téli kiáll 21, 145
1917. tav. kiáll. 214
1917–18. téli kiáll. 215
1918 tav. kiáll. 27
1919–20. téli kiáll. 499

Székelység privilegiuma, Mihály vajda
által 1599-ben kiadott VI. 147.

Podvinecz Erzsébet

1920 jan.-febr.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Muskátlis tornác, olajf.
10.000.—

Leány fejrészben, olajf.
8000.—

Séta, olajf. 3000.—

Visegrádi János: A magyaradi őstelep

V. 30–39.

Podvinecz Erzsébet

1915. szept. kiáll. IV. Salon
Csendes délután, olaff. 400.–
Akol az oroszok játak, olaff. 400.–
1915. dec. kiáll. u. o.
Hollandi leány, olaff. 2000.–
1916. apr. kiáll. u. o.
Toilettenél, olaff. 2000.–
Önarckép, olaff. 800.–
1918. dec. kiáll. u. o.
Siesta, olaff. 3000.–
1919. okt. kiáll. u. o.
Oroszvári interieur, olaff. 3000.–

Gulyás Pál: A népkönyvtárügy
Belgiumban VIII. 64, 65.

Podvinecz Erzsébet

olajf. a Szépm-

Múzeumban

Római agyagosobor töredéke VI. 113.

Podvinecz Erzsébet

Műcsarnok festő Bpest

1912. tav: kiáll. 279

1913. tav. kiáll. 83; 414, 465

1913–14. téli kiáll. 839

Anthemius IX. 36, 38.

Podwinecz Erzsébet festő

Pesti Hirlap. 1919. márc. 23. 7-8

K. K. L. Csoportkiállítás

Podvinecz Emília festő

Pesti Hirlap. 1919. jan. 8. 9

új festőiskola nyílik

83 Podvinecz Erzsébet: Klárika.

240 Endrey Sándor: Arckép.

MDK

Podvinecz Erzsébet, festőm.

83. Klárika. Olf.M&t.

Képzőm. Társ. 1913.tav.kiáll. kat. 44.l.

MDK

Podvinecz Erzsébet

"Demaszkirozás" c. műve.

Művészet, 1917. 6.1.

MDK

Podvinecz Erzsébet

Rózsák. Olajf.

KMT 1913. tav.kiall. 65.1.

MDK

Podvinecz Erzsébet, festőm.

Csendélet. Olf.

KMT 1912. tavaszi kiáll. Kat. 52.l.

7

Podvinecz Erzsébet

MDK

Tanulmány, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Podvinecz Erzsébet MDK

Demaszkirozás, olf.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

Podvinécz Erzsébet MDK

Merengés, olf.

Mücsarnok 1917 téli tárlat

Podvinec Erzsébet MDK

Siesta, olf.

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Podvinecz Erzsébet.

A Nemzeti Szalon kiállitotta müveit 1919-be

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat

Podvinecz Erzsébet MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1915. tavaszi tárlat

Podvinecz Erzsébet MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállítás

Podvinecz Erzsébet MDK

Chrisanthemek, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Podvinecz Erzsébet MDK

Rózsák, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Podvinecz Erzsébet MDK

Klárika, olf.

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Подлинник получен

КЛЮЧИКА, отд.

Исследник [illegible] Алексеев

Podvinecz Erzsébet MDK

Klárika, repr.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállítás

Podvinecz Erzsébet MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Podvinecz Erzsébet MDK

Steffy, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Podvinecz Erzsébet MDK

Magda, olf.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállitás

MDK

Podvinecz Erzsébet

A Nemzeti Szalon tav.tárlata.A Lakás 1914.5.sz.
99.1.

Podvinecz Erzsébet

MDK

Fehér virágcsendélet, olf.

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállitás

Podvinecz Erzsébet MDK

Gr. Degenfeld Lajos arcképe, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

MDK

Podvinecz Erzsébet, festöm.

Kroszvári interieur. Of.

Nemz. Szal. 1919. okt.kiáll. Kat.11.1.

Podvinecz Erzsébet MDK

gr. Degenfeld Lajos arcképe, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli tárlat

MDK

Podvinecz Erzsébet

Rózsák, of.

Képzőm. Társ. 1913. tav. kiáll. kat. 65.l.

Podvinecz Erzsébet

Kecskepásztorleány, olf.

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállitás

MDK

Podvinecz Erzsébet

Chrisanthemek, of.

Képzőm. Társ. 1913. tav. kiáll. 69.l.

MDK

Podvinecz Erzsébet, festö
szül. 1893

Beszélgetés. Jelezve. Olf.
75 x 100 cm.

Almásy-Zeleki XI.1943. Kat. 27.1.

Podvinecz Erzsébet MDK

gróf Degenfeld Lajos arcképe, olf.

Mücsarnok 1919-2o. télitárlat

Podvinecz Erzsébet MDK

Kecskepásztorleány, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Podvinecz Erzsébet

Klárika , repr.

KMT 1913. tav. kiáll.

Podvinecz Erzsébet MDK

Fehér virágcsendélet, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MmDK

Podvinetz Erzsébet,

a N.Sz.által rend. 63 csop.kiáll. egyikén-másikán szerepelt müveivel. 1919.

A Nemz. Szal. 4oo-ik jub.és a KEVE XX-ik kiáll.-a. 1929.febr.

Podvinec Erzsébet festőművésznő

MDK.

Képzőművészeti Társulatnak Tavaszi Kiállitásán vett részt a Szépművészeti Muzeumban.

Művészet, 1918. 1.1.

MDK

Podvinecz Erzsébet

Merengés, repr.

Művészet 1917. 9o.l.

Podvinecz Erzsi festőművésznő:

MDK.

/:A Műcsarnok tavaszi tárlatán vett részt:/

"Csendélet"

Ország-Világ, 1912. 527. l.

M.D.K.

Podvinecz Erzsi festő

Müvét a Müvészeti és Muzeumi Direktórium megvásárolta, 1919.

Parasztleány.

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 362.l.

MDK

Podvinecz Erzsi

Gyöngyösy Nándor: A mai magyar művészet. Bpest. 1916. 21.l.

Podvinecz Erzsébet

3 polgári

4 hónap, jó erkm.

nőt rajzontály

Tanár Csízik Gyula

Iparrajziskola 1907

Magyarország legnagyobb paplangyára
Nagy aranyéremmel kitüntetve

TEHEL ÉS TUSCHÁK

PAPLANGYÁR

VIII., GYULAI PÁL UCCA 16

A Rókus kórház mellett Kőfaragó ucca sarok.

TELEFÓN: 1—325—77.

RÉGI DUNNÁBÓL 24 ÓRA ALATT
GYÖNYÖRŰ PEHELY PAPLANT
KÉSZITÜNK.

PAPLAN TISZTITÁS
TOLL TISZTITÁS ÉS ELADÁS.

KÜLÖNLEGES VATTA, GYAPJU ÉS PEHELYPAPLANOK MŰVÉSZI KIVITELBEN.

Podvinecz Erzsébet

nők rajztant.

Tanár Csizik Gyula

jó eredm.

Ipamajziskola 1906

Podvinec Ernébet

l.

Ipsens Grötgy Céh

42. ankc. (1920)

285 n

Podwinecz Erzébet

Thieme Becker
XXVII. 175. l.
Lyka

KÖNYV- ÉS PAPÍRKERESKEDÉSE

SZI ÁGYCSEH

Podvinecz Ernő

jeles eredm.

Iparrajziskola 1908

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 853.

Podvinecz Erzsi

l

Bende 1916

150. l –

1430

1430.

A xv

Szent Apolonia.

Egész alak, balraforc
fogót tart zápfoggal, leere
könyv van. Kontyba fo
palástja kék. A kőkoczk
oszlop látszik.

Fa, méretei 27 : 19 cm.

III

Vétel
~~Ajánd.~~

Podvinecz Erzsébet

249 Csendélet olajf. eladó
250 Allegória „ „

Nemzeti Szalon
1917. máj.
fav. lárl.

KARAFIÁTH JENŐ
Budapest székesfőváros főpolgármestere

SZENDY KÁROLY
Budapest székesfőváros polgármestere

GEREVEICH TIBOR
egyetemi ny. r. tanár, a Műemlékek Országos Bizottságának elnöke

NÉMETHY KÁROLY
Budapest székesfőváros tanácsnoka

BUCKÓ EMIL
a Kazinczy Társaság elnöke

Podvinecz Erzsébet

147. Csendes délután, olajf. — — — — 400.—
148. Ahol az oroszok jártak, olajf. — — — 400.—

Nemzeti Szalon

1915. szept.
őszi kiáll.

Podvinecz Erzsébet

kiáll.

Nemzeti Szalon

1919 márc – ápr.

Főv. képt.

Podvinecz Erzsébet művei.

Podvinecz Erzsébet 1896-ban született Budapesten. Gyermekkorában eleinte a zenei pálya felé vonzották hajlamai, de csakhamar a rajzoláshoz és festéshez kapott kedvet s már 12 éves korában megkezdte szakszerü művészi tanulmányait Thein Miksa festő-iskolájában. 14 éves korában a Képzőművészeti Főiskolára iratkozott be, ahol egy évig Révész Imre növendéke volt. Az iskolai év befejezése után Párisba utazott, ahol az Academie de la Grande Chaumiére-ben dolgozott René Menard és Castelluccio vezetése mellett. Hazatérte után már részt vett a Nemzeti Szalon őszi tárlatán egy önarcképével, mely a mostani kiállitáson látható. Ezután rövid ideig Pentelei Molnár Jánostól tanult, majd Münchenbe ment, ahol két évig dolgozott Herrmann Groeber iskolájában. Később, a háboru második évében, ismét volt néhány hónapig Münchenben s akkor a Knirr-iskolának volt a tagja. Évek óta rendes kiállitója a Nemzeti Szalonnak és a Műcsarnoknak. Sohasem tartozott kimondottan egyik művészi irányhoz sem. Teljes közvetlenséggel dolgozott mindig, egészséges festői ösztönének megfelelően. Felfogása, mint kiállitott művein is látható, több változáson ment át, aszerint, hogy kinek a közeleben dolgozott, ujabb festményei azonban már az önálló, egyéni stiluskeresés és elmélyedés bizonyitékai.

190 A papagály. 12000.—
191 Patience. 6000.—
192 Önarckép. 6000,—
193 Rózsák, 2000.—

Nemzeti Szalon 1919.
Csoportkiáll. - márc.-ápr.

182 Utcarészlet. (Galicia) 250.—
183 Ukrainai szénaszáritó. 200.—
184 Az elhagyott vizimalom. (Erdély) 300.—
185 Oláh kapu.
186 Részlet egy oláh házból.
187 Templomudvar kapuja. Együtt 2000.—
188 Galambbúgos székely kapu.
189 Galambbúgos ülőszék.

194 Tearózsák. 2000.—
195 Rózsa és chrysanthemum. 1500.—
196 Primula és chrysanthemum. 2000.—
197 Fehér rózsák. 2000.—
198 Nárcisok. 2000.—
199 Nő szürkében. 8000.—
200 Pihenő modell. 5000.—
201 Varró nő. 3000.—
202 Toilette. 3500.—
203 Ambrozy Lajosné grófné arcképe. Mag. tul.
204 Önarckép fehér kalappal. 4000.—
205 Gyermekek a mezőn. 2500.—
206 Anyóka. 3500.—
207 Dachaui férfi. 1500.—
208 P. D. urnő arcképe. Mag. tul.
209 Abaujszinai részlet. 2500.—
210 Uszályok a Dunán. 2500.—
211 Faun és nympha. 6000.—
212 Önarckép kék ruhában. 3500.—
213 Önarckép vörösben. 2000.—
214 Ülő akt. 6000.—
215 Kettős arckép. 3000.—
216 Leány fehérben. Mag. tul.
217 Sziráki parasztleány. 12000.—
218 Demaszkirozás. 12000.—
219 Nő feketében. 8000.—
220 Révész Klára arcképe. Mag. tul.
221 Pünkösdi rózsák. 2500.—
222 Tanulmány fej. 1500.—

223 Zöld ablak előtt. 2500.—
224 Ballerina. 3000.—
225 Leányka kutyával. Mag. tul.
226 Kisleány lapdával. Mag. tul.
227 Hónapos retek. Mag. tul.
228 Három fej. Mag. tul.
229 Ninon. 5000.—
230 Akt. 1500.—
231 Bordeaux ruhás nő. 1500.—

Podvinecz István

építész

Szül. Budapest 1895.
Oklevelet nyert 1922.

Műegyetem 16. I.

T. 5960.

romlott várat, a hová a keresztény
előtérben az ágyúütegektől nem mesz-
. Jelzése fölül balra: Fi 8.

11 cm.
Krieg, Augspurg 1665.

Podvinecz Sándor

Neuvreti palon 1900 téli kiáll.

Elise, Olajf. 150 fl.

Vallás- és Közokt. minisztr.

X. 213.

P. 2. *Sándor*, festő, * Vukovár 1880 nov. 28. A budapesti mintarajziskolában tanult s 1900-tól naturalista szemléletű olajfestményeket állított ki a Nemzeti Szalónban (Elise, Varró kislány, Esthangulat, Udvar belseje stb.).

984. *Réva László.*

Mellig, kissé jobbrafordul
tojásdad medaillonban van áb
ját forgó diszíti s vörösbarna k
hét. Rövid haja, szemöldöke,
és körszakálla barna. Felirata
Reva S. C. Rq M. Consili(ariu
Comissari(us) Gener. 1645«, to
»*Consors Elisabeth Drugeth de*

Tusrajz pergamenre, méretei
984. — Becsértéke 25 K. — A Ner
(L. a 69–890 nemz. múz. sz. Nº

Podvinecz Sándor

szül. i Vukováron 1880

1899/900. I–II. vendéglat

Győri népkönyvtári - egyesület V. 300

Podvinecz Sándor

szül. Vukovár 1880 nov. 28

1897/98 II. vendéglát

Thalj Kálmán V. 297

Podvinecz Sándor

1897/98 – 1900/1

Ferképzőmfoiskèvk

123. l.

Podvinecz Sándor

szül. Vukovárott 1880.

1898/99 I II. vendéglat

Tóth József, cz. min. osztálytanácsos

V. 310.

Podvinecz Sándor

1901. ögi kiáll. Nemzeti Szalon

~~[illegible]~~ Varró Kislány, olajf.
150 Kor.

Női arckeji, olajf.
150 Kor.

Esthangulat, olajf. 60 Kor

Udvar belseje, olajf.
100 Kor.

~~Szlavonia térképe 1717-ből V. 25. – 1738-~~
~~ból V. 26. XVIII. századból V. 27.~~ 28

84. PODVIENECZ SÁNDOR: Elise [tanulmány] (olajf.) Ára 150 frt.

Nemzeti Szalon

1900. téli kiáll.

M.D.K.

Podwinetz Lajos mü és épületlakatos

„A Kiss Ernő szobrot körülvevő diszes vasrács keritése készitője." /Fényképe 106 és 107. old. között./ Podwinetz nagybecskereki születésü, szegénysorsu szülők gyermeke, ~~akit~~ a nehéz megélhetési viszonyok "gondja tova üzte... szülővárosától és szeretett hazájától.. " Bécsben munkája elismerést aratott, ott is telepedett le. A Kiss Ernő szobor felállitásának hirére Magyarországra utazott, elkészitette a diszes vasrácsot és teljesen ingyen állittatta fel az ötezer korona értékü, müvészi izléssel kidolgozott vaskeritést a szobor körül.

Hegedüs János: Kiss Ernő az aradi vértanu hős emléke. Nagybecskerek. 1906.
107-108. l.

Podzo l.

De Pozzo.

Pock Ernő

Nobrait

1889–1893

Éminok 1930.87.1

Érkezett 1907. július 4.

487/1907. sz. (Felka, 1907. július 2-án 15. sz. a.)

A felkai Tátra múzeum egylet a kömpotár kettős példányai jegyzékének elkészítését október havára ígéri (Tudomásul szolgál. 1907. VII. 6.)

Podvinecz Erzsébet

Tizenötéves kora óta kiállitó müvész. A Nemzeti Szalonban és a Mücsarnokban mutatta be müveit. Annak ellenére, hogy nem sok idő telt el azóta, mégis jelentős változást mutat müvészete. Ma jobban megfigyeli a részleteket, munkái rajzosabbak. Arcképeit erőteljes, egészséges jellemzéssel festi. Tájképei dekorativek. "Festészete ösztönszerü, keresetlen és szinthetikus,"-ahogy F.T.Z. /Felvinczi Takács Zoltán/ látja a müvész gyüjteményes kiállitásán a Nemzeti Szalonban.

A HÉT, Bp. 1919. márc. 27. XXX. évf.13. sz. 204. lap.

Podvinecz Erzsébet

"Az örök játék", c. müvének felfogását, ötletességét, előadását, frisseségét, fakturájának kecses és mégis erőteljes virtuózitását külön méltatja a kritika. Megemliti még a "szilaj festői lendülettel odavetett félaktját, Hollandi nő-jét, szinben finom és üditő Scherzó-ját, Önarckép-ét, valamint két artisztikus csendélet"-ét.
"Két kiállitás" cimmel a Művészet c. rovat közli-sign. nélkül a Nemzeti Szalonban és a Könyves Kálmán termeiben rendezett kiállitást ismertető beszámolóját.

A HÉT, Bp. 1917. ápr. 22. XXVIII. évf. 16. sz. 255. lap.

Podvinecz Erzsébet

„A tavaszi tárlat" cimmel a Művészet c. rovatban közölt beszámoló a résztvevő művészek közül csak a legjobbakat sorolja fel, röviden ismertetve az ott szereplő műveiket: Hatvany Ferenc "nobilis női arcképe", Szlányi Lajos "erőteljes téli tájai", Glatz Oszkár "komoly, becsületes, figurális vásznai", Magyar Mannheimer, "romantikus fantáziája", Mednyánszky "Háborus témái", Rudnay Gyula "nagyvonalu "Menekülő asszony"-a, Czigány Dezső "erőteljes "Biblia olvasó"-ja, Boruth Andor "finom portré studiuma", Podvinecz Erzsébet "szinben ragyogó és tüzes genre képe".

A HÉT, Bp. 1917. ápr. 8. XXVIII. évf. 14.sz. 223.ls

Podvinecz Erzsébet

Baransky László, Lénárd Imre, Tipary Dezső, Teplánszky Sándor, Szigeti Jenő, Egry József, Podvinecz Erzsébet, Haranghy Jenő, Gyenes Gitta, Károly Ernő, Uitz Béla, Körmendi-Frim Ervin, Makó Bertalan, Papp Emil, Makoldy József, Feiks Alfréd, Kampis János művészek a "Nemzeti Szalon Tavaszi Kiállitásá"-n szerepelnek. A Művészet c. rovatban közölt beszámoló szerint az itt felsoroltak az ifju művésznemzedék figyelemre méltó tagjai.

A HÉT, Bp. 1917. május 13.
XXVIII. évf. 19. sz. 302. lap.

Podvinecz Erzsébet

Egy "rendkivüli talentumu ifju müvésznő" mutatkozott be a Nemzeti Szalon téli kiállitásán,- méltatja elismeréssel a Művészet c. rovatban közölt kritika. Három arcképéről az a véleménye hogy parádés kiállitáson is feltünést keltett volna a jellemzés erejével, nagyszerü előadásával. A spanyol nővé stilizált portréjának felfogásával, előkelőségével, képszerüségének bensőséges artisztikumával hódit.

A HÉT, Bp. 1916. dec. 24.
XXVII. évf. 52. sz. 755-756. lap.

Podvinecz Erzsébet

"A téli tárlat" cimmel a Művészet c. rovatban Tövis számol be a kiállitáson szereplő művészekről. A felsoroltak közül néhányuk művészetét egy-egy jellemző, tömör kifejezéssel érzékelteti, a többséget csupán egy összefoglaló mondattal: Csók István fürdőjeleneteit, Rippl Rónai arcképeit, Halmi Arthur ujabb műveit dicséri. Glatter Gyuláról annyit mond, hogy László Fülöp örökébe lépett.
Burghardt Rezső, Glatz Oszkár, Frank Frigyes, Barta Ernő és Podvinecz Erzsébet azok, akik jó arcképeket küldtek be.

A HÉT, Bp. 1916. nov. 19.
XXVII. évf. 47. sz. 674. lap.

Podvinecz Erzsébet

Ripszám Henrik, Somogyi Miklós, Csermely János, Porter Paula, Toplánszky Sándor, Diener-Dénes Rezső, Nagy István, Oppel Magda, Frank Frigyes, Záhonyi Géza, Scheiber Hugó, Beron Gyula, Podvinecz Erzsébet, Berkes Antal, Korcsek, Fischer Edvin, Pogány Ferenc művészek mutatták be müveiket a Nemzeti Szalonban, melyről "Őszi Kiállitás a Szalonban" cimmel számol be a Művészet c. rovat. A kritika általánosságban megdicséri a felsorolt, nagyjában fiatal müvészeket, de külön nem méltatja egyiküket sem.
A HÉT, Bp. 1915. szept. 19.
XXVI. évf. 38. sz. 531-532. lap.

Podvinecz Erzsébet

A Nemzeti Szalon téli kiállitásáról számol be a Művészet c. rovatban közült kritika és felhivja a figyelmet az ott szereplő fiatal grafikusnemzedék jelentkezésére, amit igen örvendetes jelenségnek tart annál is inkább, mivel alkotásaikban "az artisztikus szempontok dominálnak. Az itt résztvevő fiatal művészek: Barta István, Bánk Ernő, Csermely János, Diener Dénes Rezső, Ferenczy Valér, Klimó István, Metzner Ernő, Grünwald Klára, Miklósi-Mutschenbacher Ödön, Nagy István, Podvinecz Erzsébet, Scheiber Hugó, Somogyi ~~Vilmos~~ Miklós, Teplánszky Sándor, Záhonyi Géza, Uitz Béla.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 12. XXVI. évf. 5o.sz.722.lap

Podvinecz Erzsébet

A Fiatal művészek felsorolásánál Tövis megdicséri kritikájában a Műcsarnok Kiállításán azt az igyekezetet, hogy becsületes, komoly munkájukkal fel tudják kelteni "a most annyira másfelé lekötött érdeklődést: Czenez János, Tatz László, Uitz Béla, Hende Vince, Ferenczy Valér, Podvinecz Erzsébet, Kálmán Péter, Csermely János és Szigeti Jenő.

A HÉT, Bp. 1915. nov. 21.
XXVI. évf. 47. sz. 675-676. lap

Podvinecz Erzsébet

A Magyar Képzőművészek a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitását ismerteti Margitay Ernő m. sign.-val és felsorolja azokat a művészeket, akiknek munkáját elismerésre érdemesnek tartja:

Egyed Erna,

Gimzer Etta,

L. Hilbert Irén,

Podvinecz Erzsébet és

Rauscher Juliska.

Élet, Bp. 1917. ápr. 29. IX. évf. 17. sz. 420. lap.

Podvinecz Erzsébet

A Koszta József nevén szereplő cédulán felsorolt művészek alkotásainak megnevezése, illetve értékelése:

Tatz László portréja elsőrangu ,

Podvinecz Erzsébet női arcképet mutat be,

Siligai Ferenc katonaképe,

Mednyánszky László gyönyörü tájképei

azok a kivételek, melyeket Margitay Ernő emlit meg a képzőművészeti Társulat "Téli tárlat"-áról, a Szépmüvészeti Muzeumban bemutatott müvekről szóló kritikájában.

Élet, Bp. 1917. dec. 2. IX. évf. 48. sz. 1171-1172. lap.

Podvinecz Erzsébet

"Lábbadozó" c. rajzát hozza a lap.
Sebesült magyar katonát ábrázol.
Repr.

Élet, Bp. 1916. juli. 16. VIII. évf.
29. sz. 57. lap.

Podvinecz Erzsébet festőművész

"Lovasroham után", - "Tábori kórházban" c. ágyban olvasó fiatal sebesült katonát ábrázol.
Repr.

Élet, Bpr. 1916. jan. 9. VIII. évf. 2. szl. 28. lap.

Podvinecz Erzsébet

A "Nemzeti Szalon kiállitása" cimmel u.i. sign.-val Undi Imre három müvész munkáját ismerteti: Csáky László: hagyatékáról irja: egy jóformán a pályája kezdetén, de a kiforrottsághoz közelálló komoly tehetséget vesztett el benne a magyar müvészet. Tájképeit elismeréssel méltatja.

Kövér Gyula: ceruzarajzait festményei elé helyezi a kritika. Rajztudásam biztos technikája ott érvényesül a legjobban. Kiemeli erdélyi témáju sorozatát.

Podvinecz Erzsébet: "müvészete most van kialakulóban. Kiemeli egy-egy müvét a kritika: "Demaszkirozás","Sziráki parasztleány", "Nő feketében" "Papagály" c. müvei tehetségét bizonyitják.

Élet, Bp. 1919. márc. 30. XI. évf. 13. sz. 301-302. lap.

MDK

Poeppel

"Berchtesgadeni tó környéke" c.művét megvásárolta a pesti műegylet.

Vas.Ujs.1859. 515.l.

Mam

Pozdrav

„Potencijalna opasnost od kontakta“ s.m.v. mog-

Ambasador s pravom imunitet.

Avs.ulg.1959. str.1.

Poerk Ernő

MDK

Magyar hősök emléke, épitészeti rajz

A szegedi fogadalmi templom, épitészeti rajz

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

Poeschl Gyula

építész.

Szül. Selmecbánya —.
Végzett a bécsi műegyetemen.
Az oklevél honosításának éve 1890.

Névjegy-műegyetem 209. l.

Munkács.

Az előtérbeli [illegible]
ágyúkkal három golyót röpitette
tüzelnek; a hegy tövében házak
jobbra a kerités ég. Felirata f

die Vestung M

III a felső bal sarokban: N.16.

Rm., mér. a vk. 1
Happel: Thesaurus
140-95.

MDK.

Pogacnik Marian

Kiállitott az Ernst Muzeumban.

Magyar emzet 1965 május 4.lap -

ti.

M. B. K.

POGÁNY Géza festő

10 évig az Operaház díszlettestője volt.

A Képzőművészeti Főiskola előtt a műegyetemen tanult.

„Károlyi-kert", „Lukács fürdő" Tánai Nattogyathorás, Jépvirágos allar d. m. Pogány G. kiállítása

Magyar Nemzet 1962. április 15. 8. l.

Pogány Géza

A bpesti Állami Operaház díszlet terve-
zője. Tárlata: 1962 /Derkovits galé-
ria:/ Figuratív absztrakt festő.

Fehete Márton: Prominent Hunga-
rians Home and Abroad, München,
1966. 334 l 233 l.

Pogány Géza

Született 1927-ben. Festő. Tanulmányai: a soproni Erdészeti Főiskolán, Műszaki Egyetem, Budapesten, a Képzőművészeti Főiskolán /: Bernáth A. és Burghardt R. :/

Fehete Márton: Prominent Hungarians

Home and Abroad, München, 1966. 334 p

233 p.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Pogány Géza

A Csók István Galériában sorra kerülő kiállítását (IX.10–26) jelzi a kiállítási nyitár.

Műgyűjtő, 1971.2.12.

Pogány Géza 1.

festőművész a Csók István Galeriában állította ki műveit. Monumentális alkotásai közül sokan ismerik már a balatonszeplaki Interpress Hotel klubjának panorámadekorációját, s ugyanitt a Dunai Vasmű üdülőjének díszítményét. Az egyik ny veszprémi ház földszintjét ugyancsak az ő nagyméretű dombormüve ékesíti. Festőművész és dombormű? Így van.

Bojár Iván: Kiállításról - Kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/256 6 old.

Pogány Géza 2

Legjobb munkái ugyanis nem képek a hagyományos értelemben – akár intim, akár monumentális terek számára készültek is – hanem olyan dombormüvek, amelyeknek nemcsak plasztikai erényei, hanem „festőiségük" is elgondolkodtatja a nézőt. ~~Pártatlanul áradó~~, Parttalanul áradó, végtelen ritmusban sorjáznak munkáin a fémszínű, a feketék mélységétől a csúcsfények fehérjéig felragyogó részletek; újra teremtett hegyvonulatok, telérek, ráncot vető domboldalak, bazaltorgonák, vagy éppes kristályok.

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/256 6old.

Pogány Géza 3.

Csupa gyürött vagy kikristályosodó kemény felület. Ezek mindüntalan áttörik a kép sikját, kidomborodnak, és behomorulnak, a fénporral színezett műanyagmasszából valóságos feindarabok és körök csillanak elő. Csupa szabálytalanság. Formailag is, meg, műfaji értelemben is. Művészetelméletünknek, amely hajlik arra, hogy nehezen barátkozzék a hagyományostól eltérő kategóriákkal, bizonyára megint fejtörést okoz: hová sorolható Pogány, lehet-e munkáit „képeknek" tekinteni.

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/256 6 old.

Pogány Géza

Mert Pogány ezeket a plasztikus formákat sok-
szor sík alapra helyezi és képkeretbe zárja (Fem-
kompozíció, Bolygók, Pelér,) sőt még azt is meg
teszi, hogy földombornan mintázott felületeit
hagyományos módon papírmargóval körüli és
ugyancsak képkeretbe zárva, üveg alá helyezi (Erc
és opál) Nos ha nem is képek ezek a hagyomá-
nyos értelemben, mégsem előzmény nélkül valók.

Bojár Iván: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/256 6 old.

Pogány Géza 5

Mindamellett Pogány valóban nem festő; ecsettel sikra, hagyományosan felhordott munkái mindegyike csak afféle előmunkálatnak tűnik ezekhez a szinesen plasztikus megoldásokhoz. Akkor és úgy vall legközvetlenebbül a valóságról – és nemcsak, a természeti valóságról – amikor a természetben föllelhető eredeti anyagokat (pl. Pirit cimű kompozíciójáu) a magúk eredeti mivoltában foglalja a felületbe.

Bojár Iván: Kiállitásról – kiállitásra.

Magyar Hirlap 1971/256 6 old.

Pogány Géza 6

És mégis – éppen azzal, hogy magát a valósá-
gos tárgyat használja fel a közlés eszközéül –
túl tud mutatni a valóság konkrét egyedi-
ségén, tipikussa tudja tenni a tárgyat: sőt,
legjobb munkáin, az anyag felmutatása és
felhasználása révén bonyolult szellemi tartal-
mat is képes felidézni

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra

Magyar Hírlap 1971/256 6 old.

Pogány Géza 7

És ezeken a munkám talán sokkal inkább – még ha az amorf formák következtében hajlamosak lennénk is e kompozíciókat „non figurativoknak" nevezni – mint az olyan figurativ kompozíciókon mint a Hunyadi és a Március 15. az előbbiekben ugyanis az anyag felrakásának dinamikája hordozza a tartalom dinamikáját, – sokkal inkább mint az utóbbiakban a témára közvetlenül utaló jelzések: zászlós lándzsák és nemzeti szinü kokárdák.

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/256 6 old.

Pogány Géza 8

Az Interpress dombormüvének hullámzó ritmusa, feltörő fémnyalábyai például önmagukban is visszaidezik a Balaton lüktető-tárulo vizi világat anélkül, hogy ehhez a vitorláshajók formaivak konkrétabb formáira lenne szükség.

Bojár Iván: Kiállitásról - kiállitásra.

Magyar hirlap 1971/256 6old.

Pogány Géza
festőművész tárlata nyílik ma meg
a Csók Galériában.

Magyar Hírlap 1971/252

Sold

Pogány Géza
festőművész kiállítása szeptember
10-én nyílik meg a Csók István
Galériában.

V.T.: Ny képzőművészeti bemutató terem
nyílik Nyíregyházán

Magyar Hírlap 1971/207 Sold.

Pogány Géza festőművész

a Csók-Galériában

nyílik tárlata

Népszava 1971 szeptember 10

2. old.

Pogány Géza festőművész

A Csók István Galériában szeptember 10.-én nyitják meg a művész kiállitását.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. szept. 4.
XV. évf. 36. sz. 2. lap

Pogány Géza

A Csók Galériában rendezett kiállitásáról elismeréssel nyilatkozik Szabó György: "Kontrasztok" c. beszámolójában: a müvész kedvenc témáját, "a csodálatos ásványi világ kristályait festette meg, vagy ragasztotta vászonra", melyeket "kőcsendéletek"-nek nevez, amivel „uj müfajt"teremtett az épitészet számára. Megemliti a balatonszéplaki Nemzetközi Ujságiró Üdülő Klubjának és a Dunai Vasmü üdülőjének portálfalát diszitő "remek alkotásait."

Élet és Irodalom, Bp. 1971. szept. 25.
XV. évf. 39. sz. 13. lap

Pogány Gyula festő

a Csók Galériában rendezték meg kiállítását.

Szocialista Művészetért, 1941. okt. (?)

Pogány Géza

Vallomása nyolc a
Gőz Galériában

Magyar Nemzet 1971 október 1
4. old.

Pogány Géza festőművész

szeptember 10-én nyitja meg

kiállítását a Csók Galériában

Magyar Nemzet 1971 szeptember 8

4. old.

Pogány Géza

A Csók Galériában kiállítása volt. A szerző két, egymásnak ellent mondó kritikából idéz - Élet és Irodalom, XV. 39. sz. /Szabó György/ és a Magyar Nemzet, 1971. okt. 1. /"h"/.

Engel Károly - Két festő?; Mügyüjtő, 1972. 1. sz. 49. l.

Pogány Géza „festő"

Kiállítása nyílik meg
a Erős Galériában.

— :o Pogány Géza

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. szept. 10.

Pogány Géza, festő

A Csók Galériában nyílik meg tárlata.

— : Három új tárlat 9.

Népszabadság, Bp. 1971. szept. 10.

POGÁNY GÉZA

festőművész. Kiállításának meg-
nyitója szept. 10-én lesz a Csók-
Galériában.

Élet és Irodalom. 1971. szept. 4.

Pogány Géza, III.é.hallgató a képz. müv. föiskolán, festö.

"Öregember" c. festménye anyagszerü ábrázolásával tünik ki.

A kiáll. megrendezésének célja, h. a rejtett tehetségek elötörjenek és képzömüvészetünk fejlödését biztositsuk.

Végvári Lajos: Ifjusági képzö- és ip.müv.kiáll. Nemzeti Szalon. A népmüv.miniszt. által rend. kiáll. Magyar Nemzet. 1950.jun.lo.

MDK

Pogány Géza, festö

olajfestménye figyelemreméltó.

A kiáll. megrendezésének célja, h. a rejtett tehetségek elötörjenek és képzőművészetünk fejlődését biztosítsuk.

Végvári Lajos: Ifjusági képző- és ip.műv.kiáll. Hamzeti Szalon. A népműv.miniszt. által rend. kiáll. Magyar Hamzet. 1950.jun.10.

M.D.V.

Pogány Géza
festő

A Sopron Erdőmérnöki Főiskolán, majd a pesti Műegyetem általános kaján eltöltött idő meggyőzte arról, hogy szamára egyetlen van, a művésszé válás.

Bayhay Éva: Szemtől – szembe Pogány Géza képeivel
Művészet, 1968. május – 38 lap.

MDK

Porgány Géza
festő

Főiskola elvégzése után 10 évet töltött az Operaház kötelékében, mint díszletfestő. 1960-ban az Operaház klubjában volt kiállítása.

Bajkay Éva: Szemtől szemben Porgány Géza képeivel
Művészet, 1969. május – 38 lap.

Pogány Géza
festő

M.D.K

„Falkép-terv"
„Fény"
„Transzformátor telep"
„Kompozíció"

Bajkay Éva: Szemtől-szembe Pogány Géza képeivel.
Művészet, 1969. május = 38 lap.

Pogány Géza

festő

M.D.K.

Képein ott él az ember, sokszor csak jelzésszerűen, mint pl. a „Lánchid" kompozíción. Expresszív tájábrán zolás ohat készített a Rajnáról a svájci tavakig.

Bajkány Éva: Szemtől-szembe Pogány Géza képeivel
Művészet, 1969. május – 38 lap.

Pogány Géza
festő

M.D.K.

A Főiskolán Burghardt Rezső
és Bernáth Aurél voltak a
tanárai.

Bagkay Éva – Szemtől – szembe Pogány Géza képeivel
Művészet, 1969. május – 38 lap.

Pogány Géza
festő

M.D.Y

1962-ben a Derkovits teremben
volt igazán érdembeli bemutatója.
Ezen a kiállításon szinkár adta
tennák együtt szerepettek első kristály
tanulmányaival.

Bajtay Éva: Szentől-szentig Pogány Géza képeivel
Műveszet, 1969. május – 38 lap.

M.D.V

Porgány Géza
festő

1968-ban a Balatonszéplaki
Ujságíró Szalló klub-bár
épületében 52 m² -es fal-
képe készült.

Baghay Éva: Szentól-szemle Porgány Géza képeivel
Művészet, 1969. május – 36 lap.

M.D.K.

Pagány Géza
festő

A kristálykompozíciói hangsúlyos formaszerűségükkel kapcsolódnak korunkhoz. 1961-ben „Úrhajók" c. művén dolgozott.

Bajkay Éva: Szemtől-szemhez Pagány Géza képeivel
Műveszet, 1969. május – 38 lap.

M.D.K.

Pogány Géza
festő

Ujabban és intenzíven épülethez kötődő dekorativ feladatok is foglalhoztatják.

Bajkay Éva: Szentől-szemle Pogány Géza képeivel
Művészet, 1969. május – 36 lap.

M.D.K

Pogány Géza
festő

Első kiállítása 1959-ben a Szarafias Népfront I. ker helyiségében volt. 1965 ben Lausanne-ban volt kiállítása.

Bojlay Éva: Szurtól - szemlé Pogány Géza képeinek
Művészet, 1969. május - 36 lap

Pogány Géza
festő

M.D.K

Az 1965 ősi lausanni kiállításán bemutatta, táj, interieur, szinpadképeit, vallási témák feldolgozását, kristályhorupozicióhat és montage szerű olajképeit.

Bajlay Éva: Szentőe - szerelem Pogány Géza képeinek
Művészet, 1969. május - 36 lap.

Pogány Géza
festő

M.P.K.

Hagyománytisztelet és új formaherésés, természetrajongás és a természet elemeinek alkotó újjáteremtése, az emberi harmónia igény képi megfogalmazása célja.

Bakhay Éva: Szemtől – szembe Pogány Géza képeivel
Művészet, 1969. május – 38 lap.

Pozsány Géza
festő.

Fakitermelés a Bakonyban
ennek képével a Medosz díjat
nyerte el. a Merőgondosság a
művészetben pályázaton.

— : —

Művészet, 1970. szeptember - 11 kap.

Pogány Géza

Díjat nyert a „Mezőgazdaság a Képzőművészetben" c. pályázata

Csongrád megyei Hírlap, 1970. aug. 27.

POGÁNY GÉZA.

„Fakitermelés a Bakonyban" c. festménye 5000 Ft-os különdíjat (MEDOSZ) nyert a Mezőgazdaság a képzőművészetben c. pályázaton.

Művészet, 1970. szept.

Plogaday Coa

Pogány Géza

díjat nyert (5000 Ft)

Merőgazdaságunk a képzőmű-
vészetben
Magyar Hírlap, Tg. 1970. aug. 27.

POGÁNY GÉZA

„FAKITERMELÉS A BAKONYBAN" C. FESTMÉNYÉVEL (EML.) SZEREPEL AZ ALÁBBI TÁRLATON.

PÉTER IMRE: MEZŐGAZDASÁG ÉS KÉPZŐMŰVÉSZET.

NÉPMŰVELÉS, 1970. OKT.

Pogány Géza

Dijnyertes a "Fakitermelés a Bakonyban" c. festménye, melyet a "Mezőgazdaság a képzőművészetben"c. pályázaton nyert. A müvet kiállitották a Mezőgazdasági Kiállitáson.

Péter Imre: Mezőgazdaság a képzőművészetben
Népmüvelés 1970/10 40.old.

MOK

Pogány Gizella tervezőművész

(Már Goldberger Leó idejében a Goldberger-gyárban dolgozott. Erről beszél a lap munkatársának.) (más adat nincs.)

Zsigmondi Mária. Egy régi gyár körül.

Nők Lapja, Bp. 1954

M.D.K.

Pogány Móricz müépitész

és Tőry Emil müépitész tervezték az uj Nemzeti Szinház épületét. Tervüket első dijjal tüntették ki.
Sz.Ö.:"Milyen lesz az uj Nemzeti Szinház" c. beszámoló keretében a lap bemutatja a müvészek rajzait az épületről és a homlokzatról.

Délibáb, Bp. 1928. cimlap hiányzik. II. évf. 14. sz. 18-19-2o. lap

Pogány ~~Frigyes~~ Móric
épületén

Részt vett a Tisza Kálmán / ma
Köztársaság / téri OTI bérházak ter-
vezésében.

Sólyom Endre: A CIAM magyar csoportja
Akadémiai Kiadó, 1972.

Pogány ~~Tiszes~~ Mónic

építén

Rént vett a Tisza Kálmán / ma Köz-
társaság / téri bérházak tervezésében.

Gábor Eszter: A CIAM magyar csoportja
1928 – 1938. 22.
Akadémiai Kiad. 1972.

Pogány ~~[illegible]~~ Szic

ójatén

Bent vett a Tisza kalmár / ma kör-

társaság / heri beszédnek tervezésében.

Gábor Ester: A CIAM magyar csoportja

1928 - 1938. 22.

Akadémiai Kiadó. 1972.

Pogány

építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 49-55.

K. M.: A sátoraljaujhelyi kultur-
palota.

Pogány

építés

Tér és Forma, 1928

I. évf. 207-219.

Dr. Bierbauer Virgil: Az ugyáépítendő lemmeti hiubán.

Pogány

építén

Tér és Forma, 1928

I. évf. 313-316.

Somogyi károly: A vasszerkezetek necepe a modern architektúrá-ban.

Pogány Ferenc.

8 órai Ujság.
1931. IV. 22., 8.
(: Besz. :)

Pogány Ferenc.

8 órai Ujság.
1928. III. 18., 4.
(: Ben. :)

Pogány

Tösyvel közös műve I. díjat kapott a Nemzeti Szinház második pályázatán (szepró)

Vámos Ferenc: Lajta Béla
Bp. 1970

238 old.

Pogány épitész

Tőry és Pogány Nemzeti Szinház-terve, a Magy. Képzőmüv.Egyesülete jub.kiáll.-án a Műcsarnokban.

M.O.934.XII.8.

Pogány

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 7. sz. 177. o. Hírek.

Emlékezés 1919-re.

MDK

Pogány

i
Nemzeti Sznház terve

Vámos: Bp.városképe. lo,11,18,19,21.l.képekkel.

MDK

Pogány

Építészet és Iparmüvészet 1913. 1-2.sz.

MDK

Pogány építész

Pogány M: Vándoruton kiáll.ok és épületek között.
Pesti Napló 1935. jun.16. 39.l.

MDK

Pogány

A Kossuth-szobor pályázat... Mivészet 1905. 202. l.

MDK

Pogány

Építészet és Iparmüvészet 1912. 18.sz. Cimlap és 3,5.l.

Pogány

MDK

épitész

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp. 1942. 25-36.o.

Pogány MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Mücsarnokban.
Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

Pogány MDK

A szabadságharc-szobor
Vállalkozók Közlönye, 19o7. jun. 19.

MDK

Pogány, müépitész

városrendezési tervek készitöje.

Pipics Zoltán dr.:A képzömüvészek egyesületének jubileumi kiállitása. -U.M. 1934 dec.8. 21.l.Mücsarnok

M.D.K.

Pogány épitész

Az uj Nemzeti Szinház felépitésére küldött be pályázatot, amelyről a lap "Milyen lesz az uj Nemzeti?" cimmel ir.

Szinházi Élet. Bp. 1913. jan. 26.-febr.2. II. évf. 4. sz. 5-9. lap

Poyány

Kiállít

M. 932. XII. 18.

Kér

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . Hely: . . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

M.D.K.

Pogány

A Pogány és Tőry irodában kezdte pályáját Janáky István

Granasztói Pól: Janáky István
Magyar Építőművészet 1966/3. 51.l.

Pogány

Épületei és tervei a Nemzetközi Tervkiállitáson.

Az Est, 930.IX.7.

MDK

Pogány müépitész

Magyarok a monzai kiáll.on. Magyarság, 1925. máj. 31. 7.l.

Pogány MDK

Nemzeti Szinház, rajz

Nemzeti Szinház főhomlokzata, rézkarc

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

Pogány

Tóth, Pogany és Körösi pályamüve, a Kossuth szobor tervpalyazatan. Repr.

Vas.Ujs. 1905. 52.évf. 311.l.

MDK

Pogány

A Vörösmarty-szobor pályázat Tóth és Pogány müve.Első kategoriába osztott pályamü.Repr.

Művészet, 1902. 326.l.

Tóth és Pogány és Körösi.

a bizottság 5 pályaművet vásárolt meg 800 koronájával. Ezekhez tartozik fentiek közös terve.

A Szabadságharc-szobor-pályázat.
Művészet. 1905. 202.1.

Pogány

Alkotásaival szerepelt a XII. Nemzetk. Épitészkongresszus alkalmából rendezett épitészeti tervkiállításon.

N.U.930.IX.7.

Pogány

Szerepel az alábbi táslatban

Márkus László: A „Magyar egyházi kultúra" kiállítás Rómában és Bp-en

Vigilia 1969 VII. sz. 484 old.

Pogány

A P.N. ankétjén, Ligeti Pál épitész hozzászólásában beszél Pogány müveiről: Adria palota és Nemzeti Szinház.

P.N. 930. Márc. 23.

Pogány

A XX. század első évtizedeiben a nyugati utkereső nagymesterek alkotó tevékenysége és tanulságai nyománill. a magyar épitőhagyományok és a nép sajátos szemlélete alapján indult el a korszerü magyar épitészet keresése./Pogány,Málnai,Medgyaszay,Lajta,Wigand ill Jánszky,Zrumeczky,Györgyi, Mende,Kozma,Kós/.

Koczogh Ákos:A modern müvészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 55.old.

Pogány.

A Sajtóhadiszálláson résztvevő művészek kiállitását és munkáikra vonatkozó kritikát közli a lap "Kultura" c. rovatában:

Zádor István rajzai a legszebbek a tárlaton.
Vadász Miklós "a legnagyobb szeretettel parádés arcképvázlatokat készit."

Bató, Pogány és Maróti nevü művészekről csak annyit mond, hogy "nem jobbak, nem rosszabbak, mint korábban."

Fenti rovatban felsorolt művésznévsort lásd: Vaszary János nevénél.

Élet, Bp. 1917. febr. 11. IX. évf. 6. sz. 148. lap.

Pogány és Tóry

1911-ben részt vettek az osztrák nemzeti bank belsi palotájának tervpály az alán és kiváló munkájukért tisztelet díjat kaptak.

Magy Alp.

151. 1.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
BUDAPEST IX, HÖGYES ENDRE-UTCA 10
Telefon: 186-556

Állami Mezőgazda

A Tárcaközi Bizottság javaslata alapjá
juttatta a Bük várm
községben lévő, egykor
kastélyt. A kastély a Műemlékek Országos
műemlék szerepel, s ezzel kapcsolatban van s

A Földmívelésügyi miniszter 189.100/
Közlöny 1946. évi 266. számában) 5. §-án
részesített a műemlékké nyilvánított épületek és e
és megőrzéséről az 1881 : XXXIX., illetőleg a
szerint köteles gondoskodni".

Pogány, az alábbi
apátság asztalosa a XIII.
század közepén

Sörösbakonybéliapáts
54,270 l.

pinus silvestris L

erdeifenyő, bor ~, vad ~, vad-
szurkos ~, bottfa

Pogány

Hétfői Hírek 1958. jan. 23.

I. évf. 25. sz.

Kép szöveg nélkül

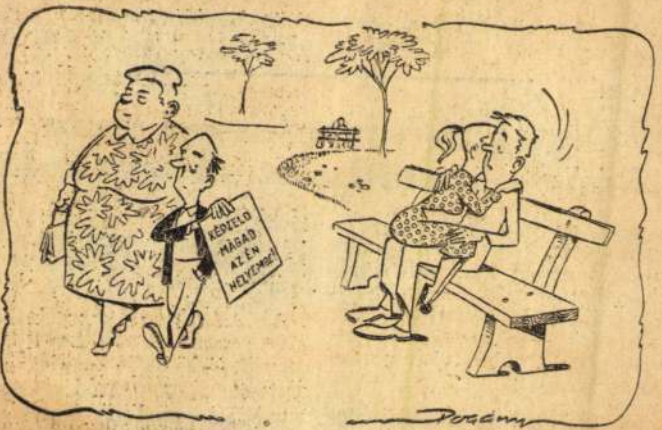

(Pogány rajza)

Pogány

Hétfői Hírek 1958. jún. 23.

III. évf. 25. sz.

A jószívű labdarúgó

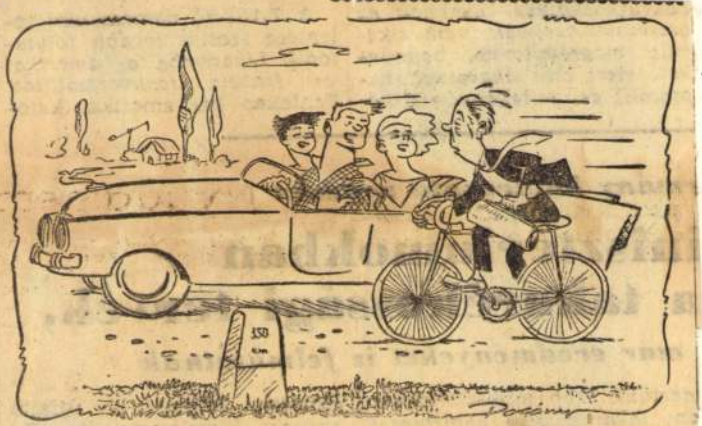

— Kapja el a kocsi végét doktorkám, behúzom a faluig...

(Pogány rajza)

62336. Pogány, épitész

Töry-vel közös terve engedélyt kapott, hogy özv. Robitsek Sándorné kétemeletes háza, Vás-pu-u. 34.

Epitő Ipar. 1910. jun. 14. Magánépitési engedélyek.

Pgó/ Pogány MDK

építész

Tőry és Pogány társtervezők:

Adria palota a Deák téren. 1914-18
Uj Nemzeti Szinház terve. 1912.

297.o.

Borsos-Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Pogány

Margóval és Pongrácz-czal közös müvének föcsoportja,-férfialak oroszlánnal-, pompás dekorativ hatásu, de nem eléggé tartalmas ahhoz, hogy az emlék eszmei kifejezését határozottan összefoglalná. Uralkodó elem a plasztikai gondolat. Másik pályamüvére ugyanez áll, melyet Dudits, M Margó és Pongráczczal készitett, -a föcsoport ennél nöalak oroszlánnal.

Éber Lásaló: Szabadságharcunk emlékre.
Magyar Iparmüvészet. 1907. 4.sz. 191.l.

MDK

Pogány épitész

épületei külsö megjelenésükben összhangban állnak az alaklmazott modern szerkezetekkel, uj épitöanyagokkal.

Bajó Gyula:Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Páz.P.Tud.Egy. dolgozatai. 45.l.

M. D. K.

POGÁNY építész

Bn. V. Engels tér 9-10. volt Adria palota (1914)

Társkrvező: Tóry

Bn. V. Deák tér 2. v. Adria palota

Társ Tóry Kvasnicka

Gerő Lánló. Építészeti stilusok

Bn. 1957. 132. l

136. l

M. D. K.

POGÁNY Építész

v. Adria palota (Fényvel)
(modern építészet előképe)

Budai Aurél: Adalékok a szecessziós
építészet helyesebb értékeléséhez
Magyar Építőművészet 1961. 2. sz. 58.

K. D. K.

POGÁNY

Bp. Adria-palota Rt.

Társtervező: Tóth

Kubinszky Mihály: Gondolatok a századeleji magyar építészetről

Magyar Építőművészet 1961. 1-2. sz. 45. l.

M. D. U.

POGÁNY

Turini kiállítási pavilon

Kubinszky Mihály: Gondolatok a századeleji magyar építészetről

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 44. l.

Pogány építész MDK

Zsolnay 1917-ben az Adria Biztosito Társasági épület vesztibüljének diszitésével /T ő r y és P o g á n y / fényes korszakot zárt le az épület-kerámiai munkásságában.

41.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

M.D.K.

Pogány,

Tóth és Körösi művészek pályamüvét hozza a lap "A budapesti Szabadság-szobor pályatervei" cimmel.

A budapesti Kossuth-szobor pályázatra beküldött pályaterveiket szintén bemutatja a lap. Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1905 junius hó. 42. kötet 804-809. és 812-819. lap

M.D.K.

Pogány

és Telcs müvészek pályamüvét "A Munkácsy-szobor" cimmel méltatja a lap.
A pályamüvek az Országos Képzőmüvészeti Társulat pályázati felhivására készültek.

Magyar Salon, Bp. 1906. márc. hó. 44. kötet
468. lap

M.D.K.

Pogány müépitész

Tőry müépitésszel együtt tervezte meg az uj Nemzeti Szinház épületét, amelyet kivitelre elfogadtak.

Szinházi Élet. Bp. 1928. ápr. 8-14. XVIII. évf. 15. sz. 7. lap.

Pogány épitész M.D.K.

OTI bérházak tervezése. 1922. repr.

Társtervező: Árkay, Farkas, Fischer, Heysa, Ligeti, Me

Melnár, Pogány, Preisich, Vadász

Dr. Kubinszky Mihály : A modern magyar épitészet kibontakozása /1890-1944/

Magyar Épitőművészet 1963 /3. 16. .l.

M.D.K.

Pogány

Tőry mütermében tanult Csapó József és Faludi Jenő müépitész.
Tőry és Pogány mütermében a két fiatal művészt megbizták az Uj Nemzeti Szinház tervezési munkálatainak egy részével,- irja az alanti cimü közlemény.

Két magyar épitőmüvész sikeres külföldön c. Szinházi Élet. Bp. 1922. szept. 17-23. XI. évf. 38. sz. 23-24. lap.

MDK

Pogány-Posner

Önarckép, festm.

Az önar kép. Alkotás Művészház, 1925. márc.

18. 1.

Pogány Géza

képzőm. főisk. hallg.

Szabad Művészet

1950. 212. l.

MDK

Pogány Géza, diszletfestő

Pogány Géza kiállitésa, Népszava, 1959. okt. 18. 4. l.

Pogány Géza főiskolai festőnövendék

Szabad Művészet. 1950 IV. 5-6-7 sz. 211-213

V. L. Ifjúsági Képző- és Iparművészeti Riállítás

Pogány Géza festő M.D.K.

Most 35 éves.

A Képzőművészeti Főiskola előtt a soproni Erdőmérnöki Főiskolán, majd a budapesti Müszaki Egyetemen tanult, 1o évig pedig az Operaház diszletfestői között dolgozott.

"Varászfuvola", Urhajók /1961/ Napfogyatkozá s/1961/ repr.
Platánok /1961/ Téli esték, Este a parkban.,
Szabó György:Pogány Géza kiállitása
Magyar Épitőművészet 1962 /4. 52.1.

MDK

Pogány Géza

Kristálytanulmány: Antimonit, of.

Kristálytanulmány: Achát I.,of.-zom.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Kiállitásikritika

Vas népe 1968 juli.29

Pogány Géza

emlékére

Halálának

1950 VI. 1.

Pogány Géza

neve említve

Művészettörténeti Értesítő 1972

306. old.

Pogány Géza

MDK

Résztvett az Ernst Muzeumban rendezett kiállitáson.

"Pályaudvar"

Láncz Sándor: "Épitjük, védjük szép hazánkat.

Élet és Irodalom. 1962. okt. 6.

M.D.!

Pogány Géza
festő

„Vasút"

Élet és Irodalom, 1964. febr. 25 – 4 kép

Pogány Géza

M.I.: Klub- és bárépület, Balatonszéplak. Építész: Márton István, konstruktőr: T^A más István, belsőépitész: Kecskés István, statikus: Szubi Tamás, kerttervező Mester Jenő; belső "panorámafal": Pogány Géza festőművész.

Magyar Építőművészet, 1969.3.sz. 22-23. l.

MDK

Pogány Géza, festő

szerepel a képzőműv. kiállításon.

(fencsik): Kürtösök az előcsarnokban 2

ESTI HIRLAP Bp. 1968. ápr. 11.

Pogány Géza

Naplemente (repr.)

Valóság, IX. (1966.) 12. sz. 40. l.

Pogány Ljéza

Transzformátor telep

Pályaudvar, olaj 100 × 120
olaj 100 × 140

Dolgozó emberek között kép Zömnö. Králi-
Ernst muzeum, 1968. jan.

Pogány Géza

Transzformátor telep
olaj 100×120

Pálya udvar olaj 100×140

Dolgozó emberek között
Képzőművészeti kiállítás
Ernst Múzeum 1968.

Pogány Géza

Bemutatott műve:

" Transzformátor telep", olaj, 100 x 120

Zala Tibor: XI. magyar képzőművészeti kiállitás,

Budapest, 1968

7 1

M.D.K.

Pogány Géza festö

Háboru után ,

Kövek c.

müvét a Müvelödésügyi Minisztérium megvásárolta 1967

Müvelödésügyi Minisztérium vásárlásai 1967. 3.l.

MDK

Pogány Géza

Transzformátor telep, o.

Pályaudvar, o.

Dolgozó emberek között, képzőm. kiáll.
Ernst Muz. 1968. jan.

POG ÁNY G éza M.D.K.

Résztvett a kiállitáson

Dutka Mária: "Épitjük, védjük szép hazánkat"
Kiállitás az Ernst Muzeumban

Magyar Nemzet 1962. szeptember 30. 8.1.

M.D.K.

Pogány Géza
festő

„Pályaudvar" című képét
állították ki az Ernst Múzeumban

Lauer Sándor: Építsünk, védjük szép városainkat
~~Művészet~~, 1962. október 6 – 8 lap
Élet és Irodalom,

Pogány Géza
festő

M.D.K.

Mátyás. —— Jovicsky József portréja.

Magyar Nemzet, 1959. okt. 18.

9c

MDK

Pogány Géza, III.növ.

Öregember, of.

Ifjusági Képzőm. és Iparm. kiáll. K. Szal.
1950. jun. 8 l.

Pogány Géza MDK

Messerer betanítja a Hattyuk tavát, olf.

Műcsarnok 1951. II. Magy. Képzőm. Kiáll.

Fénykép

Magyar Foto: GR 1025/9 — Hegedűsné

Pogány Géza: Messerer betonítja a „Hattyúk tavát"

Olaj

1951. X. 25.

Neg. van

Pogány Géza

Pályandvar c. festménye szerepel a „Dolgozó emberek között" c. kiállításon az Ernst Museumban

Szabó György: Dolgozó emberek között

Kritika 1968 III. 51 old.

Pogány Géza

Messerer betanítja a "Hattyuk tavá"-t, olaj

II. Magy. képzőmüv. kiáll. Műcs. 1951. nov.

8 l.

MDK

Pogány Géza

Transzformátor telep, o.

11. M. Képzőm. kiáll. Műcs. 1968.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Pogány Géza

1962
APR
3

MAGYAR NEMZET

*

Pogány Géza festőművész kiállítása nyílik meg április 13-án délután a Derkovits Gyula-teremben. Megnyitót mond Balogh András festőművész.

1962

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ

MDK

Pogány Géza

Don Carlos - jelenet, temp.

Tristán - I. felv.,gouache

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem
Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Salome I.,gouache

Salome II.,gouache

Salome III., Olaj-zománc

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Balaton, gouache

Balettpróba, olaj-zománc

Hajókiállitáson, olaj-zománc

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Pusztitó háboru: légitámadás, zom.

Napfogyatkozás, olaj-zom.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Égitestek, olaj-zom.

Ürhajók, zom.

Ásvány és üveggömb, of.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Nagy és kicsi kő, of.

Kristálytanulmány: Pirit, of.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

K. D. K.

POGÁNY Géza festő

Itiáritása a Derkovits-teremben

Napló

Magyar Nemzet 1962. ápr. 3. 4. l.

MDK

Pogány Géza

Kristálytanulmány: Achát II.,Olaj-zom.

Kristálytanulmány: Achát III.,of.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Magányos zongora, temp.

Táncosnő, gouache

Pihenő táncosnők, gouache

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem
Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Platánok, olaj-zom.

Lukács fürdő, olaj-zom.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem. Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Varázsfuvola, olaj-zom.

Szinház, olaj-zom.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem. Budapest, 1962. ápr.

MDK

Pogány Géza

Izzás, zom.

Jégvirágok, of.

Károlyi-kertben, temp.

Pogány G. festőművész kiáll. Derkovits Gy. Terem Budapest, 1962. ápr.

Pogány Géza, festő M Dh

Ápr. 13-án a Derkovits teremben

nyílik meg kiállítása.

– illa hallottuk 2

ESTI HIRLAP, bp. 1962. ápr. 12.

Pogány Géza

Festőművész. Kiállitása 1962.ápr.13.-29.
Derkovits Gyula Terem
Betüplakát 70x50.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek. /összeállitotta Munkácsi Piroska/
O.Sz.K. kiadványai Bp. 1965. 43. 44.l.

H.D. K

POGÁNY Ilona

Grafikai kiállítása a Derkovits

teremben

az idei kiállítások sorában Budapesten és vidéken

Magyar Nemzet 1962. február 16. 4.l.

POGÁNY Géza festő M.Đ.K.

müveiből kiállitás a Derkovits-termben

Hirek
Pestmegyei Hirlap 1962. április 12. 5.l.

M.D.K.

Pogány Géza
festő

A Derkovits-teremben volt kiállítása — „Fekete mozdony" (repro)

— : Hírek
Művészet, 1962. július — 38 lap

M. D. K.

POGÁNY Geza festő

Kiállitása a Derkovits-teremben

Nasló

Magyar Nemzet 1962. április 14. 4. l.

MDK

Pogány Géza

Budapesti alkony, o.

Kristályok, o.

Vas megyéből szárm. képzőművészek kiáll.
1968. Savaria Muz. Szombathely

Pogány Géza

szerepelt a Szavaria Mus. – Vas-
rendezett 4 Vöröshavás a vasi
föld – című Riálli Éva-n,
a Riáll-ou szerepel a „Budapesti Alkony",
és a „Kristályok" –

Vas Népe, 968, jun. 30,
12 művész félnél alkotását vár-
tól a szombathelyi tárlatra,

POGÁNY GÉZA, festő
P--

"Budapesti alkony" című olajképe minden bizonnyal sok látogatóban jelentkezik hosszabb időn át visszatérő szép emlékként.--A szombathelyi Savaria Múz. kiállítása, 1968 júl. 21-szept. 15 között. Vasi művészek. 597.old

HEGEDÜS JÁNOS: Kérdések és válaszok egy kiállításon 597.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 4.szám, 1968. Szombathely

POGÁNY GÉZA, festő

A Szombathelyi Savaria Múz-ban 1968,júl 21-szept 15 között kiállitás.Azok alkotásait mutatták be,akik Vasban születtek,vagy itt tanúltak,tevékenykedtek és akik innen távozva is még kötődnek a vasi földhöz.-17 kép,22 grafika,2 gobelin,9 szobor,1 vegyestechnikáju kép.
597.old

HEGEDÜS JÁNOS: Kérdések és valaszok eg kiállitáson 597.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 4.szám, 1968. Szombathely

Pogány Géza, festőművész

a Magyar Szolidaritási Bizottság kezdeményezésére rendezett tárlaton szerepel a művész műve, melyet felajánlott a felszabadulásunkért küzdő gyarmati népek támogatására. A művész tájképe látható a tárlaton. /említve/

Tamádi Attila: Szolidaritási festménykiállítás a Gondolat Teremben.

Népszava, 1974 jún. 30.

M.D.K

Pogány Géza
festő

Operaházklubjában rendezett
kiállítást. „Hattyúk tava" egyik
motivumát, a Valkűrök „Tűzjelenetét"-t
Borisz Godunov" egyik tanulmánya
"+ Jelenet a „Csodalatos mandarin"-ból.

Művészet, 1961. február — 33 l.

M.D.V.

POGÁNY Géza festő

Kiállítása az Operaház Klubjában
(nagyrészt a dalszínház belső
életében)

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 277. sz. 7. l.
nov. 22.

Pozgány Géza
festő

A Tanácsháztól való hétekin-
tést fogalmazza képpé.

Vidos Zoltán: A Radnóti klubban rendezett
Mivesét, 1970. julius - 38 lap.

MDK

Pogány Géza, festö

Messerer betanitja a "Hattyuk tavá"-t Olf.

Bp.Mücs.-II.Magy.Képzöm.Kiáll. 1951.nov.4.-dec.2.
Kat.8.l.

Podmaniczky Frigyes

DÉRY Attila: Báró Podmaniczky Frigyes (1824-1907) és a Közmunkatanács : Mítosz és valóság. = Pavilon, 4. (1990) 39 - 43. p. ill.

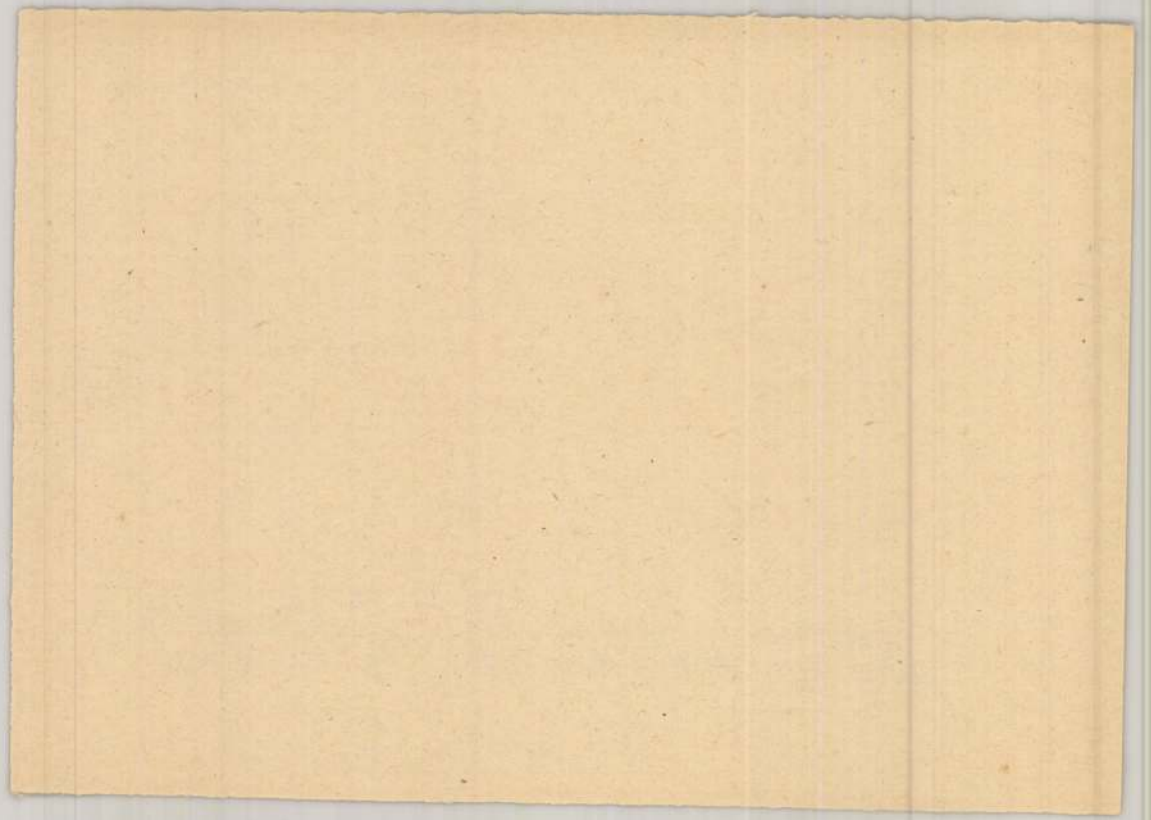

Podhratzky, jelmezkészitő

Honderü, 1843. II.k. 274.

Nemzeti Szinház

dszky Olivér és Scheiber Mikl

zatmári városi közkórház terv
nyertek

lyázatok eredménye. Épitő Ipa
. 307.l.

Pogány Géza
festő

M.D.

Pogány Géza sanulmányait I. her. képzőművészeti körben kiadte. Nemrégen volt kiállítása a Dechovits Seremben.

Artner Tivadar: Egy nép kiállítás és sanulságai
Élet és Irodalom, 1962. julius 7 – 8 lap

M.D.K.

Pogány Géza

Az Operaház diszletfestője önnálló kiállitást rendezett müveiből a hazafias népfront I.ker. helyiségeiben.

Népszava 1959. okt. 18. 4.old. 245.szám.

Pogány Géza

Szerepel a Radnóti Hub

Ziállításán

Olgyan Nemzet 1970 február 24.

Mold.

Pogány Géza

Említve

Sárvári Márta: A felszabadulás emlékei a Rákóczi Klubban
Magyar Nemzet, Bp. 1970. feb. 24.

Pogány Géza festőművész

A Studió Galériában október 29.-én nyitják meg Turcsán Miklós festőművész kiállítását.
A Nyiregyházi Benczur Gyula-Teremben Pál Gyula festőművész és a Pécsi Képcsarnokban Pogány Géza festőművész kiállításának megnyitója október 30.-án lesz,- mint a lap közli a kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 25.
XIX. évf. 43. sz. 8. lap.

Porgány Géza
festő

Pécsett október 30-án nyílt
meg Porgány Géza festőmű-
vész kiállítása.

--------: Kiállítási n ptér.

Művészet, 1975. november - 45.oldal.

MDK

Pogány Géza

Kiállitási kritika

Kritika 1968 márc.

MDK

Pogány Géza

Péter I.: Jegyzetek kiállitásokról. Népszabadság 1962. ápr. 21. 8.l.

MDK

Pogány Géza

Kiállitási kritika

Vas népe 1968 július.28.

MDK

Pogány Géza

Kiállitási kritika

Komárom m. dolgozók lapja 1968 máj.1.p.7.

Pogány
festő

Műveiből bemutatkak Vallauvisban
az Alföldi-Láj csarnok nyílt kiállításán.

Dörnötör János: Picasso kiállítás
Művészet, 1970 január - 37 lap.

Pogány Géza festőművész
– 1977 Gombathely –

Kiállítása a pécsi Képcsarnokban
1975. október 30 – november 13.

– Katalógus a könyvtárban –

MDK

Pogány és Töry

Állami szinésznövendékek pályaterve.

Vállalkozók Közlönye, 1909. nov. 24. 1 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Pogány Dénes
épitész

A Lipótvarosi Casino sporthazának terve, megvásarolták
Repr.

Művészet - ~~[illegible]~~
1938. 21. l.

Pogány Ferenc
MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPKIADÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1970 JUN
MŰVÉSZET
Budapest

POGÁNY FERENC EMLÉKEZETE

Negyven esztendővel ezelőtt, 1930. február 22-én halt meg Hódmezővásárhelyen *Pogány Ferenc* festőművész, a magyar tájképfestészet rokonszenves és értékes képviselője.

A művész – akinek eredeti családneve Pokorny volt – 1886-ban született Budapesten, cseh-morva eredetű kisiparos szülők gyermekeként. A budapesti Mintarajziskolába, majd a Képzőművészeti Főiskolára járt; Ferenczy Károly és Zemplényi Tivadar voltak a mesterei.

Pogány Ferenc alkotásai a 10-es években kezdenek a kiállítások falain feltűnni; 1923-ban a Lipótvárosi Kaszinó rendezi meg önálló tárlatát, amelyet „A Társaság" című lap 1923. február 4-i számában Genthon István méltat: „Pogány a hanyatló naptól rózsaszínűre festett dömösi hegyeket eleveníti meg . . . A magyar tájat festi, súlyos, meghajlott koronájú fáival, végtelen és poros országútjaival, szürkületbe hajló estéivel."

1923-ban a művész Hódmezővásárhelyen telepedett le; az itt tevékenykedő festők közül főként Rudnay Gyulával volt bensőséges barátságban. Mint festő, Paál László művészetét és a barbizoniak piktúráját (elsősorban Corot-ét) tekintette vezércsillagának.

Pogány képei zömmel óbudai, rózsadombi, dömösi, szegedi, szolnoki, erdélyi, hódmezővásárhelyi és mártélyi táj- és életképek („Szegedi Boszorkánysziget", „Aratás az Alföldön", „Kukoricatörés", „ Őszi hangulat", „Legelésző lovak", „Patakmenti házak", „Felhők", „Erdélyi román templom" stb.); képeinek világát híven jellemzi a *Népszava* 1928. március 18-i számának tárlati beszámolója: „Pogány Ferenc lírikusa a tájnak, de lírája nem érzelgős és nem tettetett. Zengés és erő van érzelmeiben . . . Szereti a felhős, borús tájakat – a napragyogás ritkán eleme. Tompított színeinek kellemes tónusai különösen őszi tájain rendkívül finomak."

Fennmaradt Móra Ferencnek egy – 1926. január 6-án, Szegeden kelt – levele, címzettje ismeretlen; valószínűleg egy helybeli vagy fővárosi notabilitáshoz szólnak az író sorai, amelyek Móra Pogány Ferenc iránti megbecsüléséről tanúskodnak: „Kedves Endre Barátom! Pogány festőművész úr arra kér, járjak közbe Nálad az iránt, hogy vásárolnátok nála valami szegedi vonatkozású képet. Megtettem volna anélkül is, s felhívtam volna a figyelmedet a boszorkányszigeti képeire. Azok valamelyikét szívesen látná a múzeum, először mert kvalitás van bennük, másodszor mert az egykori Boszorkánysziget maradék fáiról tán ezek az utolsó képek. Szeretettel híved Móra Ferenc". (Sajátkezűleg írott levél, özv. Pogány Ferencné tulajdonában.)

Negyvennégy esztendős korában, rövid betegség után halt meg a művész Vásárhelyen; Budapesten temették el. A „Magyar Művészet" című folyóirat 1930. évi 2. számában Lyka Károly búcsúztatta el: „Az Alföld tanyáit, végtelen kukoricásait, a magános pásztort, a kanyargó Tisza zugait valóságos szenvedéllyel festette. Szelíd, csöndes ember volt, és ilyen hangúak voltak képei is, amelyek egy bensőséges lírát szólaltattak meg."

TULL ÖDÖN 1870-1911

Száz esztendővel ezelőtt, 1870. május 9-én született Székesfehérvárott *Tull Ödön* festőművész és grafikus. Miután szülővárosában kijárta a gimnázium négy alsó osztályát, asztalosinas lett, majd az Andrássy úti Mintarajziskolában, a milánói főiskolán és a párizsi Julian akadémián folytatott művészeti tanulmányokat. (Párizsban J. P. Laurens és A. W. Bouguereau tanítványa volt.) Később is sokat időzött külföldön – dolgozott Triesztben, Hollandiában és Tunéziában is. A magyar művészeti életbe a 90-es évek elején kapcsolódott be; munkái 1892-től szerepelnek a budapesti tárlatokon.

Rózsa Miklós „A magyar impresszionista festészet" című könyve (1914, Pallas kiadás) meleg szavakkal méltatja Tullnak a magyar *plein-air festészetet* gazdagító munkásságát. Rózsa szerint Tull „rajongó, lángoló lélek" és „igazi festői temperamentum" volt, akinek művészetét „a szabad természettel való őszinte kapcsolat" jellemezte.

Tull Ödönnek az akvarell-festés volt az erőssége (három ízben nyerte el az akvarellisták számára alapított Eszterházy-díjat), de újság-rajzolóként és könyvillusztrátorként is korának legjobbjai közé tartozott. Munkái közül a legjelentősebbek a „Szardíniai halász", az „Utca Capri szigetén", a „Vásár Buccariban", az „Incselkedés", „A Szerviták tere este", a „Szélmalom" és a „Rónaság"; ezek részben közgyűjteményekbe, részben nagy magángyűjtők (Kohner Adolf, Wolfner József és mások) tulajdonába kerültek.

A művész fiatalon, életének negyvenkettedik esztendejében, 1911. szeptember 14-én halt meg Budapesten, a fasori Herczel-szanatóriumban; a „Vasárnapi Újság"-ban Gerő Ödön, a „Pesti Napló"-ban Dénes Valéria búcsúztatta el. Lyka Károly „Művészet" című folyóiratának terjedelmes nekrológja szerint a korán eltávozott művész „tevékeny és jelentős tehetségű festő" volt, aki „a művészetet mellékérdekek nélkül szolgálta" s akit barátai, kollégái, ismerősei mint „kedves, szimpatikus és nobilis felfogású embert" is magasra becsültek.

Dévényi Iván

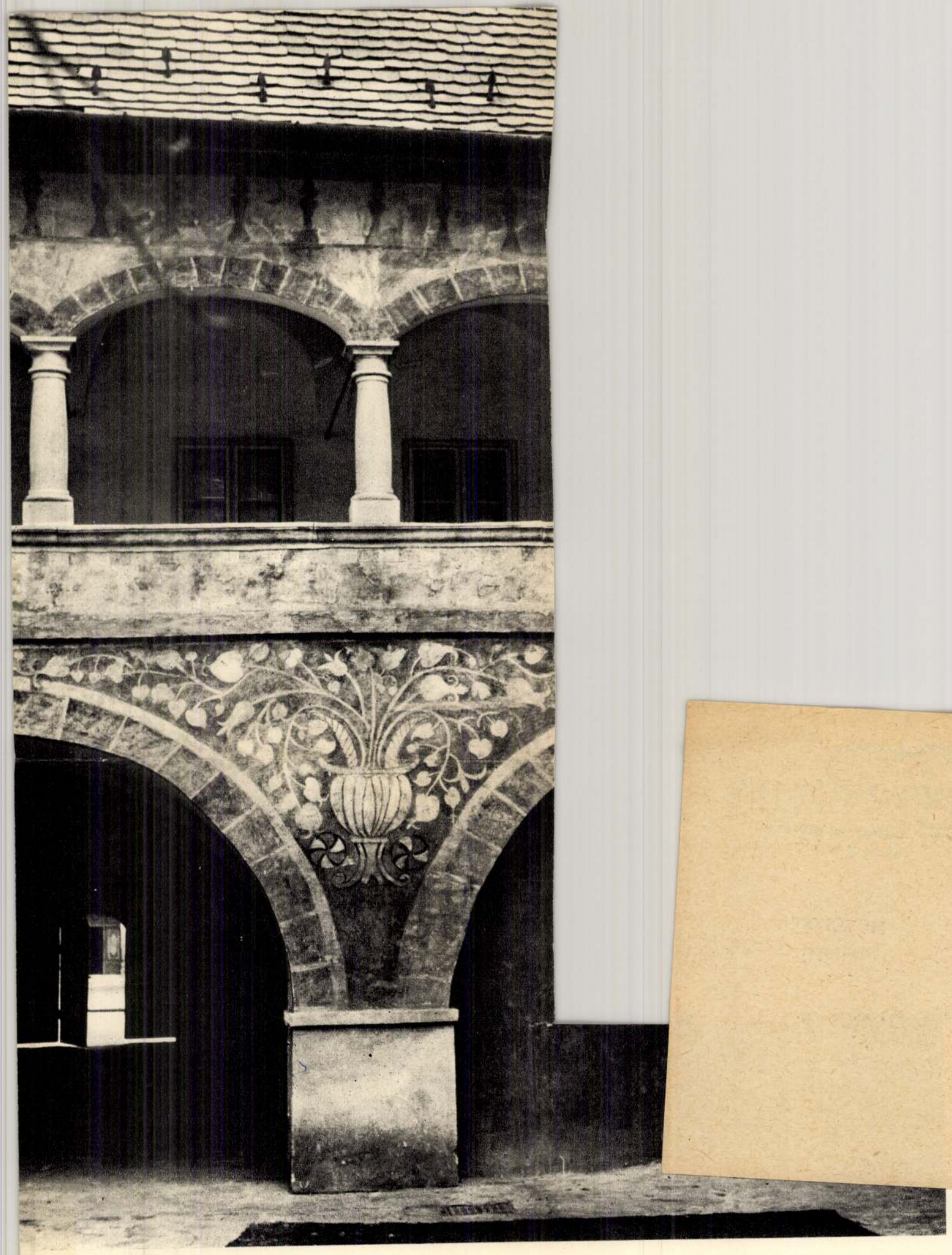

Kőszeg. Sgraffitós udvari homlokzat
Édifice à Kőszeg vu de la cour
Кьосег. Дворовый фасад с сграффито

Pogány Elemér

festő-

magyarságkép mell-

1939. ápr. 9-

1:80
2.40
4:20

DAY A. és FIA
D. SZOBRÁSZ
. SZABADALMAZOTT
KMŰ GYÁROSOK
DAPESTEN.
VII., RÁKÓCZI-ÚT 90.
SIRKÖVEK NAGY
ASZTÉKBAN.

PALÓCZI ANTAL
Vignola oszloprend
III. KIADÁS.
A „Vállalkozók Közlönye“ kiadóhi
kapható.

MMÉ ÉVK
1934.23 l.
Pogány Dénes
epitén
l.

ádog-csővezetékeket, szell por-

készit és szállit: a legjobb kivitelben, s

rabowski Ferenc m

POSNANSKY

Városi iroda: **VI., Podmaniczky-utca 27.**

Aszfaltmunkála

Aczél Ági leányszobája: szürke, lakkcsiszolt bútorok, sötétkék élekkel

Új interiőrök

Tervezte: Pogány Dénes és Janáky István

A lakásberendezés tervezése alapjában véve célszerű használati tárgyak tervezése. Célszerű és kényelmes asztalok, ülő- és fekvőbútorok, szekrények tervezése a feladat. Mindenekelőtt erre kell ügyelnie annak, aki ezzel a mesterséggel akar foglalkozni. Természetesen nem szabad szem elől téveszteníe azt sem, hogy tervei a kiválasztott anyagból szakszerűen kivitelezhetők legyenek, hogy a formák — nevezetesen a mozgásra szánt részek formái megfeleljenek az anyag természetének, abból levezethetők legyenek — mert különben agyafúrt mesterkedésekre van szükség az elkészítésnél s a bútor hamarosan megkopik, kimegy a formából, használhatatlanná lesz. Ez a bútortervezési munka okszerű kiindulópontja s csak az a jó bútortervező, aki ezeknek a feltételeknek minden tekintetben eleget tesz.

Természetesen más követelményekkel is számolni kell — nem elég, ha a bútor csak éppen hogy célszerű. A bútorok mindennapi életünk állandó környezetét képezik s így azt akarjuk, hogy a bútorban egy bizonyos csín, szépség is megnyilatkozzék. Nem elégszünk meg azzal, ha a bútor kifogástalanul célszerű, azt akarjuk, hogy az szép is legyen. És itt

Kombinált szekrény és bridgesarok

Fotók: Seidner

Tér és Forma
1934. 12. szám.

Pogány és Janáky: Gramofonszekrény

van az a nagy veszély, amely a bútortervezőt épúgy fenyegeti, mint az építészt — hogyha esztétikai elvei helytelenek, tisztulatlanok, kiforratlanok, ha azokból hiányzik a józanság, ha úgy véli — mint számos közelmultbeli építész — hogy a szépség valami, ami a célszerűhöz hozzá kell adni — ez esetben reá kell enyvezni! A szépség azonban nem lehet valami kívülről jött, utólag a célszerűhöz hozzátett — annak legjobb megoldásból magából kell folynia, annak természetes folyománya kell hogy legyen, úgy amint azt a Tér és Forma egy előző számában Sokrates meghatározta! Nem egy kor esett ebbe a tévedésbe! Már a római bútorzat is hajlott az ilyen külsőleges díszítésre, a bútorra alkalmazott idegen díszítésre: a nagy kőarchitektúra lekicsinyített elemeinek a bútor díszítésére való felhasználására, hajlott a bronzszobrászat, díszek alkalmazására. (E díszítmények tragikomikus bosszúja, hogy a tényleges bútor — a fa — elpusztult s csak a veretek maradtak meg!) Ismétlődött ez a félreértés a XVI. századot követő bútorművészet egész területén, de tetőfokát érte el a XIX. század folyamán, amikor is újra megjelentek a klasszikus oszloprendek és bronz oszlopfejeik, meg üldögélő oroszlánjaik — sőt a század végén az építészeti részletekkel agyondíszített bútorok divatoztak: először a gótikus árkádokat mímelő modor, majd a német renaissance oromarchitektúráját lekicsinyítő — majd román oszlopfőkkel ékes óriási bútorok következtek. Ma már mély elcsodálkozással nézzük ezeket a nem egyszer nagynevű tervezők kezei alól kikerült bútorszörnyetegeket, amelyeknél nem egyszer azt kérdezzük magunktól, hogy az, aki ilyen groteszk furcsaságokat tervezett, eszénél volt-e, mert elmeállapota egyenesen betegesnek tűnik! Ha egy naiv parasztbútoron látunk ilyent, akkor mosolyogunk, de azoknál, akik maguk építészek voltak, e formák struktiv jelentőségét ismerték, mégis csak megdöbbentő, hogyha pl. egy-egy ajtó sarkára gondosan kifaragott oszlopot enyveztettek, amely az állítólag általa hordott gerendázat alól az ajtószárny nyitásakor elfordul...

*

De más félreértések is fenyegetik a mai bútortervezőt: nevezetesen a bútor kivitelének túlságos fényűző módja. A barokk és rokokó fejedelmi kastélyok végső gonddal,

Pogány és Janáky:
Aczél Erzsi leányszobája.
Szürke lakkcsiszolt bútorok terrakotta élekkel, terrakotta színű huzat
Állólámpa: Török Gizi
Fotók: Seidner

Pogány Dénes és Janáky István:
Aczél Erzsi leányszobája: felül kombinált szekrény, alól ugyanaz, nyitott toilette- és ruhaszekrénnyel
Fotók: Seidner

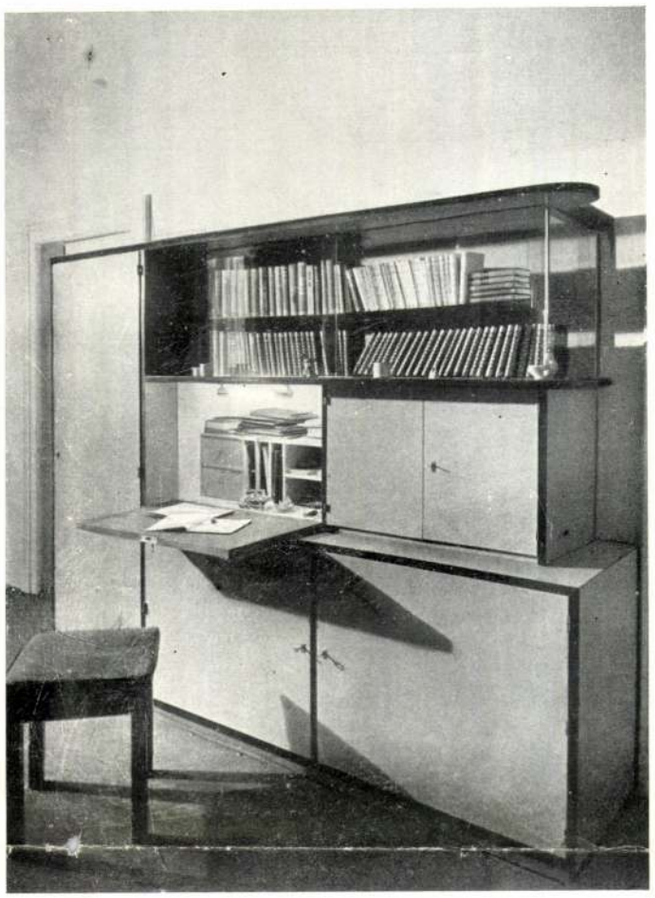

fényűzéssel készült bútordarabjai tagadhatatlanul magas műipari minőséget képviselnek. Egy ma már elképzelhetetlen gazdag világ műremekei ezek, amelyeket ma megközelítőleg sem lehet utánozni, minden egyes darab legkifinomultabb kezű műiparosok sok-sok hónapi munkáját képviseli. Ott, ahol eredetileg álltak, ahová készültek, indokoltak voltak: legmagasabb társadalmi fokon állók reprezentációját szolgálták. Meggondolás nélkül megfizették az ilyen műalkotásokat: volt miből, sokezrek munkájának eredményeiből — sok ezer alattvaló végtelen alacsony életstandardjéből kiteltek az ilyen mutatós darabok! Mi szociális igazságtalanságnak érezzük ezeket, e kornak a maga világnézeti keretében eszébe sem juthatott, hogy hány zsellércsalád éhezett, fázott, görnyedt, hogy e néhány bútordarab megszülethessen ...

Vannak, akik ilyes meggondolások alapján azt szokták mondani, hogy a mai síma egyszerű — szerintük szegényes bútor! — végeredményben csak a magunk szegénységével magyarázható. Ha olyan gazdagok lennénk, mint azok a korok, amelyekben ezek a bútorok keletkeztek, akkor bizony mi is ilyen bútorra vágynánk! Erre két ellenvetéssel válaszolok: az egyik, hogy a világnak anyagiakban igen meg kellene gazdagodnia,

amíg eljuthatnánk ide. Legyen előbb mindenkinek akárcsak legegyszerűbb, legszerényebb, de egészséges, emberhez méltó lakása, akkor kerülhet majd erre sor! A másik meggondolás az, hogy a barokk bútorremekeiben annyi munka fekszik, olyan végső emberi készség, hogy minden egyes darab múzeális jellegű s a szemlélőből olyan respektust, olyan odaadást kíván, amilyenhez a mai embernek nincsen ideje, nincsen elég életereje. Egy remek francia szekrényt, egy eredeti böntgenasztalkát olyan odaadással kell nézni, olyan fogékonysággal kell élvezni, — ha igazán méltók akarunk lenni hozzá! — amilyenhez a mai életünk csak ritkán, egy-egy múzeumlátogatás során van erőnk és képességünk. Az ilyen kifinomodott bútordarabnak mindennapi életünkbe való állítása már szinte erkölcsi érzésünkbe ütközik: nem tudunk ahhoz méltó életmagatartást állandósítani, mert más, nagyobb, életbevágóbb — nemcsak anyagi természetű — gondjaink vannak. Az ilyen bútor csak az idejével gondtalanul rendelkező amatőr házába illik, de sehogysem illik az igazán mai ember házába, mert annak nemcsak a mindennapi hivatásbeli elfoglaltsága — de ennél messzebb szárnyaló gondolatai is — annyira elfoglalják, hogy nem képes a bútorműremeknek annyi tisztelettel adózni, amennyi azt a beléje fektetett szellemi munkánál fogva megilleti. Meggyőződésem szerint azért

Pogány Dénes és Janáky István

Kombinált női toilette-szekrény
kaukázusi diófából
Tervezte:
Pogány Dénes és Janáky István
Kivitel: Faragó és Grót
Fotók: Stark Maca

kell a mai ember bútorának, még ha legjobb minőségű is: egyszerűnek, szerénynek, igénytelennek, mondhatnám semlegesnek lenni.
És így igazán el lehet mondani Pogány Dénes itt felsorakoztatott bútorairól, hogy nagyon maiak, a mai követelményeknek megfelelőek, mert csak bútorok kívánnak lenni — a szó legigazabb értelmében s nem akarnak önálló, hivatásuktól elvonatkozott, használatuktól függetlenül is autonóm értékkel bíró műremekek lenni. Szerények és semlegesek, az életet szolgálják, de ugyanakkor arra is képesek, hogy a mai életnek, a mai élet sajátos színességének — amely egész más, mint az a tarkaság, amely a barokkbútor előtt csillogott! — megfelelő hátteret adjanak. Örülünk, hogy a legfiatalabb generáció egyik tagja ennyire sikerült munkáival mutatkozik be!

B. V.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720
1976 FEB 2
Egyetemi Lapok

Pogány Gábor
művészettörténész
1021

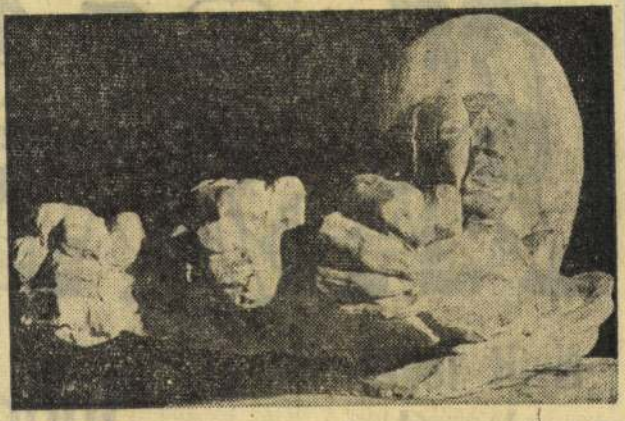

TALÁLKOZÓ A KÉPEK ELŐTT

1975. december 19-én a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának néhány képviselője — *Pogány Gábor* művészettörténész, *Csavlek András* és *Duschanek János* festők, *Mihály Gábor* szobrász és mások — fiatalokkal találkozott. Diákok, katonák, ifjúmunkások, egyetemi hallgatók jöttek el az Ernst Múzeumba, hogy a művészekkel együtt nézzék végig a tárlatot. Pogány Gábor bevezetésül röviden ismertette a Stúdió szerepét, feladatait, céljait. Ezután a látogatók négy-öt fős csoportokban vettek körül egy-egy fiatal művészt, hogy segítségükkel együtt kíséreljék meg a művek, a műalkotás folyamatának megértését.

Az egyik fiatal festő közvetlen szavai eloszlatták a feltételezhetően gyakorlatlan látogatók elfogódottságát:

— A kiállítóteremben próbáljunk feloldódni és engedjünk a művek vonzásának. Nem kell feltétlenül azonnali megértésre törekednünk. A színek-formák harmóniája, az ábrázolt világ, a mű mondanivalója akkor is hathat a nézőre, ha ez nem tudatosul itt és most — *mondta.*

— Ha a külső megjelenési forma megragad bennünket, és többször is visszatérünk egy-egy alkotáshoz, akkor sikerül a képi jeleket megértenünk, a mű lényegéhez közelebb kerülnünk — *biztatott egy másik csoportot Csavlek András.*

— Mi a portrékészítés módja? — *faggattak egy szobrászt egy arcmás előtt.* — A modellhez kapcsolódó élmény? Vagy a modell vonásaihoz való hűség a fontosabb a szobor megformálásánál?

— A konkrét vizuális élménynél tovább kell lépni ahhoz, hogy a művész társadalomról vallott gondolatait a műből kihámozhassuk — *hangzottak el a magyarázó szavak Duschanek János* Hétköznapok mártírjai *című képe előtt.* — Ez a kép olyan, mint egy tapéta — *mondta az egyik néző, Kiss György,* a Fal két oldala *c. festményéről.*

Pogány Gábor a meleg és hideg színek ellentétére hívja fel a figyelmet, tehát arra, hogy e színek a külvilág és a falakkal lezárt belső tér ellentétét fejezik ki a képen. Tömeg, felület, tér viszonyát a kép nem fizikailag konkrétan, hanem színekkel, mintegy eszmei síkon jeleníti meg. A kérdező elfogadja a választ és tovább lép.

Több órán át folyt a beszélgetés. Amikor záráskor a teremőrnénik kifelé terelgették a fiatalokat, az egyik nevetve szólt vissza: Kell ennél több bizonyíték arra, hogy sikeres volt a találkozó?

— verebélyi —

Nyílt levél az olvasóhoz

Az idei év elején újjáalakult az EL sportrovata, amely ezután szervezett formában szeretne arra vállalkozni, hogy megismertesse az egyetem oktatóit, hallgatóit, dolgozóit, a három karon folyó amatőr sportélettel, feltárja szépségeit, tudatosítsa fontosságát, felhívja hallgatóink figyelmét a sportolási lehetőségekre, beszámoljon az egyetemünkön folyó sportesemányekről, tudósítson egyetemi csapataink szerepléséről a különböző szintű bajnokságokon; felhívja a figyelmet a jelentkező problémákra.

Bő teret szentelünk az 1975/76-os KISZ mozgalmi évben beindított Edzett Ifjúságért jelvényszerző mozgalom eseményeinek is. Szeretnénk bemutatni a BEAC különböző szakosztályainak szakmai munkáját, s így szorosabbá fűzni a kapcsolatot a BEAC és az egyetemisták között.

Mindezek megvalósításához elengedhetetlenül szükséges a BEAC és a Testnevelési Tanszék vezetőivel, a kari sportvezetőkkel, sportfelelősökkel való együttműködés. Segítségükre, tanácsaikra a jövőben fokozottan igényt tartunk. Ugyancsak szeretnénk hasznosítani olvasóink észrevételeit, ötleteit, amelyek nyitott fülekre találnak majd munkatársainknál.

Gyimesi Endre

Sport

A Bolyai János Kollégiu ban lakik a matematikusol kívül valamennyi TTK-n nuló vidéki egyetemi hallga Ez a tény, valamint az eg tem közelsége a TTK-t centrumává tette a kollég mot, a sportéletre is. Min kollégistáink közül került k TTK és az egyetem sport zetőinek többsége, az ő ak vitásuk döntően befolyáso a kari sportéletet. Körükb kisebb csoportok alakultak és e csoportok mindeni megtalálhatók, ahol valan lyen sportverseny, sporttev kenység folyik. Azonban ez a csoportok a kollégisták sz mához viszonyítva kevés e bert foglalnak magukba, s v szonylag kevés a rendszeres sportoló kollégista.

Mi lehet az oka, hogy kollégisták többsége — és ként a lányok — keveset fo lalkoznak testi egészségükk Csupán mentegetőzés e k désre, ha szerény kollégiu körülményeinkre hivatkozu

Mik a lehetőségeink? Kol giumunk két pingpongasztal rendelkezik, ezek szinte m dig foglaltak, viszont akik foglalják, elég szűk körből l rülnek ki. A többség csak kán, vagy egyáltalán nem p bálkozik meg ezzel a játékk A tollaslabda-pályák is cs nem állandóan foglaltak, s sportágban kollégiumunk m dig vezető szerepet játszott budapesti felsőoktatási int mények között. Súlyzókat

GYALOG

A BEAC természetjáró látogatunk el természetvéd-
szakosztályának egyik legná- mi területekre, mint az egé

Pócspetri

(Szabolcs m)

PÓCSPETRI (Grabolc)

R. K. TEMPLOM, XVIII. századi; kibővítve, barokk részletekkel.

Marás, 1938.

Pogány Ferenc

fecit

POGÁNY FERENC: Kukoricaszárhordás.

Nemzeti Szalon 1928. márc.
60 nap. kiáll.

Pogány Ferenc

festő

Az Ujság 1923 jan. 14.

— **Pogány Ferenc.** A Lipótvárosi Kaszinó elsőemeleti termében mutatja be kis gyüjteményét Pogány Ferenc. Tájképfestő, ki az egyszerü motivumokat kedveli, egy-egy fát, házat, udvart a felhős ég alatt s ki egyszerüen és mesterkéletlenül festi meg szélesecsethuzásokkal azt, ami természetben figyelmét megragadja. Képei határozottabb egyéniséget nem mutatnak, de tisztes és figyelmet érdemlő munkák. *(e. a.)*

1923 I/14

— **Mi ujság Párisban?** A Királyi Magyar Automobil-Klub

Battista Morini.

)-ban. † Bresciában 1578 febr 5-én.

balrafordult. Bal kezével a
nellé jobb kezét is tette. Rövid
álla szőke, szeme barna. Ingé-
ete. Előtte az asztalon jobbról,
kötet fekszik.

:m. — Lelt. sz. 1102. — Vétetett
initől 1000 lirán (892 K). — El-
-én (279–94). — Az elszámolásra
:6-iki 12620 és az 1895 május
i ívet. — Az elszámolást elfogadta
(635–900) és az 1901 augusztus
–901).
jstr. 2. l. — Verzeichniss N°. 73.

III

36 (1102)
637 (363)

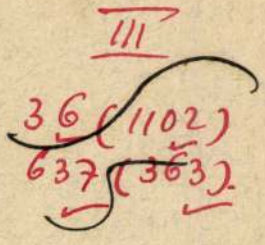

36

Pogány Ferenc

Pogány Ferenc gyüjteményes kiállítása a Lipótvárosi Kaszinóban. Valamikor mint dekorativ jellegü stilizáltságra hajló tájképek, finomlelkü megérzője kezdte festői pályáját *Pogány* Ferenc, mai kiállítása uj utakon mutatja komoly egyéniségét. Mint feltétlen Rudnay követő fenntartás nélkül átveszi Rudnay egyéni formanyelvét, hogy itt-ott *Paál* László hatásokkal élénkitse a néhol *Ferenczy*-szerü témabeállitásu és *Réthy* elmélyedő lelkiismeretességével megoldott képeit. A kiállitott pár darab közül a legtöbb kvalitást az *Őszi szántás, Falu a dombról* és a *Nyári alkony* mutatják. *(—th.)*

Magyarság

1923 jan. 14.

Pogány Ferenc

Ösz. Olaff

Tm. Sp. 1932.

± P. P.

4045. Rube

A mester sz. Siegenben 1577
1640 má

Az angyali üdvözlet (

Az előtérben rojtos, ne
molynál térdel az egész alak
Madonna, ki visszanéz és ha
arkangyalt, ki baljában jogar
mutat, hol galamb képében
beárnyékoló Szentlélek lebeg
jobb kezét keblén nyugtatja
könyvet fogja. Öltözete: szűk
átvetett kék palást. Mellette fo
míg Gábor ballábához közel
földön. A háttérben talapzaton

Fa, méretei 240 : 150 cn
az 1911 november 6-iki megbízás
27-iki felterjesztés (1906–911)
147391 sz. felhatalmazás (213
10-én Rudolph Lepkénél 2448
november 12-én (1903–911) é
911). — Elszámoltatott 1911 d
1912 január 8-án (199–912). –
10493– és a 10644–912 szv

III

Vén 1911

Pogány Ferenc

Erdőrészlet, olaj

Tm. Bp. 1932.

3046

41. Swoboda Eduard.

(Sz. Bécsben 1814. november 14-én.)

Háló-kötő parasztnő.

Az előtérben, egy kövön, jobbra fordult fiatal nő ül és az ölében fekvő hálón dolgozik. Mellette vadász áll, kezeivel térdeire támaszkodva figyeli a munkát. Balra kád van, melyből nagy háló lóg ki. A nő fejét barna kendővel kötötte be, vállkendője piros, inge bő ujjú, köténye kék és szoknyája fehér. A vadásznak pedig, ki bal vállára puskát akasztott, öltözete: kalap széles karimával és bokrétával, zöld kabát vállra vetve, térdig érő barna nadrág, kék harisnya és czipő. Mögöttük két ház látszik fölül keresztbe tett gerendákkal. A háttért hegyek foglalják el.

312

Carton, méretei 26 : 20·6 cm.

1884: VII. 246. — 1885: VII. 246. — 1886: VII. 246. — 1887: VII. 246. — 1888: VII. 246. — 1889: VII. 281. — 1890: VII. 281. — 1891: VII. 330. — 1892: VII. 330. — 1893: VII. 388. — 1894: VII. 41. — 1895: VII. 41. — 1896: VII. 41. — 1897: VII. 41. — 1898: VII. 41.

Bikkessy László hagyománya 1884. — Magy. Képt. 430

meritette munkáinak nagy részét. Erdély, Dunántul, de különösen a nagy magyar Alföld Hódmezővásárhelyről származnak igazi szivvel és lélekkel megérzékelt festményei. Tiszának és az alföldnek volt a szerelmese és ott fejezte be a művész nemesen élő rövid földi pályafutását. Résztvett budapesti kiállításokon. Ugyszintén a külföldieken is. Budapest, Szeged, Szentes, Békéscsaba, Hódmezővásárhely több izben tüntették ki vásárlásaikkal.

133	Szérüskert	olajf.	120.—
134	Az anyaság	olajf.	600.—
135	Mártélyi Tisza	olajf.	120.—
136	Tiszai füzfák	olajf.	250.—
137	Szántás vetés	olajf.	160.—
138	Kukoricatörés II.	olajf.	200.—
139	Magvető	olajf.	190.—
140	Balatoni nyirfák	olajf.	240.—
141	Kukoricaszár hordás	olajf.	230.—
142	Kukoricatörés	olajf.	150.—
143	Alföldi tanya	olajf.	230.—
144	Őszi szántás	olajf.	400.—
145	Ősszel az erdőn	olajf.	560.—
147	Legelésző lovak	olajf.	350.—
148	Nagyszülők	olajf.	500.—
149	Hazafelé	olajf.	200.—
150	Vasárnap délután	olajf.	260.—
151	A gémeskútnál	olajf.	260.—
152	Alföldi juhász a szamáron	olajf.	300.—
153	Kukorica hordás	olajf.	600.—

122	Falu hegyek közt	olajf.	1200.—
123	Szepesi vár		600.—
124	Baldóci boglyák		600.—

GRÜNWALD VALÉRIA

született Wienben 1904. Már gyermekkorában is érdeklődött művészet iránt, de a szobrászattal tulajdonképen csak két éve, hogy intenzivebben foglalkozik. A Velencei kiállitás inspirálta az első szobor megmintázására. Szeretne nagyobb konceptióju alkotásokkal foglalkozni, de még erősen küzd a technikai nehézségekkel. Első izben kiállitott a Szinyei Társaság zsürije által rendezett Tavaszi Szalon kiállitáson a Nemzeti Szalonban.

127	Bánkodás	bronz	250.--
128	Akt tanulmány	gipsz	150.—
129	Krisztus vázlat	gipsz	100.—
130	Vágy	gipsz	300.—
131	Tanulmányfej	gipsz	
132	Tanulmányfej	gipsz	200.—

néhai POGÁNY FERENCZ

Budapesten született 1888. Középiskolai tanulmányai után mintarajziskolában és festészeti főiskolában tanult. Később Ferenczy vezetése alatt dolgozott egy pár esztendőn. Tanulmányai befejezése után a magyar alföld és néplélek figyelésére szentelte minden idejét és ebből

Fordító

Nemzeti Szalon 1931. ápr.

7i. coop. kiáll.

Pogány Ferenc

* (Pogány Ferenc gyüjteményes kiállítása.) A Lipótvárosi Kaszinóban vasárnap délelőtt nyilik meg *Pogány Ferenc* második gyüjteményes kiállítása. Mint már multévi, első kiállításával kapcsolatban megállapitottuk, képeivel feltétlen *Rudnay-tanitványnak* vallja magát. Komoly hitü müvész, aki legutolsó alkotásaival már az impresszionizmusba hajlik. Erőteljes alkotások: *Diófák, Erdő szélé, Hazafelé, Nyirfák a Balaton partján, Tavaszi napsütés* és a *Téli szürkület.* (—é—)

M. 1923 XI 25

M. 1923 · XI. 25. (Magyarság)

Pogány Ferenc

Szegedi Uj Nemzed

Tiszapart füzeseinek, nyárfáinak, a kis tanyáknak, az Alföld sulyos magyarjainak életével. Tele tüdővel szivta a nagy égboltozat levegőjét, ismerte a felhők járását, gomolygását, megrészegült a napnyugta pazar szineitől. A szántóvető, vagy elaggott magyar komor gondja éppugy ihlette ecsetjét, mint az aratók csengő kaszájának lendülete, vagy a magyar népélet sok más momentuma. A természet és népélet sugallatára lázas extázisban, hihetetlenül gyorsan vetette vászonra benyomásait, amelyek mindig egy melegen érző, szinte rajongásig szerető szív jegyeit viselték. Az én körömön kivül esik az elhunyt müködésének szakszerü birálata. Müvész volt, ember is volt. Mégis olyan müvész és olyan ember, akinek értéke nem tünik el porhüvelyével, hanem ujraéled és emlékedik. Mindig a saját utain haladt és igy nem találta meg könnyen az életben való érvényesüléshez vezető utat, mégis számontartották öt barátai, mint pl. Rudnay Gyula és a magyar festőmüvészetnek egy olyan apostola, mint pl. Lyka Károly, aki koros ember létére nem kiméllte a fáradtságot, hogy a Képzőmüvészeti Tárlat megnyitásán meleg és elismerő szavakkal ne emlékezhessen meg Pogány Ferencről, kiemelve az ő alföldi talajhoz nőtt magyar müvészetét. Ezt a legfelsőbb elismerést nagy örömmel hallottuk, akik már régebben ismertük öt, mert igazolva láttuk bizonyos müvészi elvek igazságát, amelyeknek Pogány nemcsak ecsetjével, hanem élőszóval is lelkes hirdetője volt. Egy megsonkitott országban, a forradalom, kommunizmus atmoszférájában, a legkülönfélébb legtulzóbb izmusok és modernség légkörében is voltak, akik énezték és biztosan látták azt az utat, amely a magyar müvészetek diadalához, a magyar társadalom üdvének a tudatlanság és tévelygésből való kivezetéséhez vezet. Ennek az ideális célnak egy nagy harcosa volt Pogány Ferenc, aki nemcsak ezzel a most kiállitott kollekcióval, hanem ezenkivül hátrahagyott és sok száz már elhelyezett képeivel, nemcsak saját hatalmas tehetségének emelt emléket, hanem példaképül szolgálhat igazi magyar müvészi törekvéseinek. A hirtelen támasz nélkül maradt özvegy kollekciója a Képzőmüvészeti tárlaton szerepel a kulturpalotában. Kivánatos volna, hogy a témájuknál és lelküknél fogva is közelálló képekből a vásárló közönség itélésén keresztül is minél több városunkban maradjon. **Belle Ferenc dr.**

Pogány Ferenc

Alig egy hónapja, hogy örök álomra hunyta le mélyenlátó szemeit 43 éves korában. Feltörve a lázas munka, a megélhetéssel való küzdelem és müvészi makacssága. Festő volt, magyar festő, de legfőképen a Tisza-vidéki Alföld festője. Szerette a Balatont, bekószálta Erdélyt, a háboru után többször bekerült Szegedre és több mint öt évig dolgozott a Hódmezővásárhely melletti Mártély községben. Tele volt a lelke a

77-es	" " májusra	20·04
77-es	" " októberre	19·66
rozs pestvidéki		11.1
rozs más		10·5
takarmányárpa, prima,		14·0
takarmányárpa, középm.		14·0
sörárpa tiszai		18·0
zab prima, I. a		13·3
" középm.		12·7
Tengeri		11·8
Tergeri májusra		11·8
Köles		9·0
Buzakorpa		

10 szóig 30 fillér, minden további szó 3
Előfizetőinknek havonkint egy apróhi

Eladó kis két ajtós jégszekrény, modern ebédlő, hálószoba, sezlon, iróasztal, szekrény és sokféle butor. Jókai utca 3. jobbutcsó ajtó.

sen különbejáratu utcai kényelbutorozott tiszta csendes szoba lakásban csendes uri lakónak 1-ére Vitéz-utca 4. II. 7.

ilő butorok egész fürom kiviteledvező részletre is olcsón eladók sy müasztalosnál Felsőtiszapart lönta darabok megtekinthetők az ntavásáron.

zmestereket azonnalra felvételik sséges, gyermektelen házaspár Du-s-tér 7.

Első emeleten egy utcai és egy udvari szoba, egymásbanyiló, lépcsőházi egész külön bejárattal butorozva vagy anélkül, kiadó. Tisza Lajos-körut 23. I. emelet 4.

Épületasztalos munkát, ajtót, ablakot jól és olcsón készitek Hubert Béke-u. 3. szám.

Ujszegeden Főfasor 24. sz. alatt 2 szoba veranda, konyha kiadó. Viz, villany bent.

Pogány Ferenc

Teplánszky Sándor

K

1924 III/14

AZ UJSÁG

— **Képkiállitás.** *Teplánszky* Sándor és *Pogány* Ferenc festők kiállitást rendeztek a Lipótvárosi Kaszinónak ilyen célra sikeresen kipróbált helyiségében. Teplánszky Sándor gyüjteménye a mennyiségre is, kvalitásra is jelentősebbik. Különösen finomak, jól kiegyensulyozott és tónusba foglalt szinezésü intérieurjei. Pogány Ferenc, kinek ez rövid egymásutánban már második bemutatkozója a kaszinóban, ezuttal néhány tájképet állitotta ki. *(e. a.)*

9. mellekleт.

olyaman

ÉPÍTŐMŰVÉSZET

SZENDE ANDOR: GRÓF SZÉCHENYI FERENC KASTÉLYA. HALL.

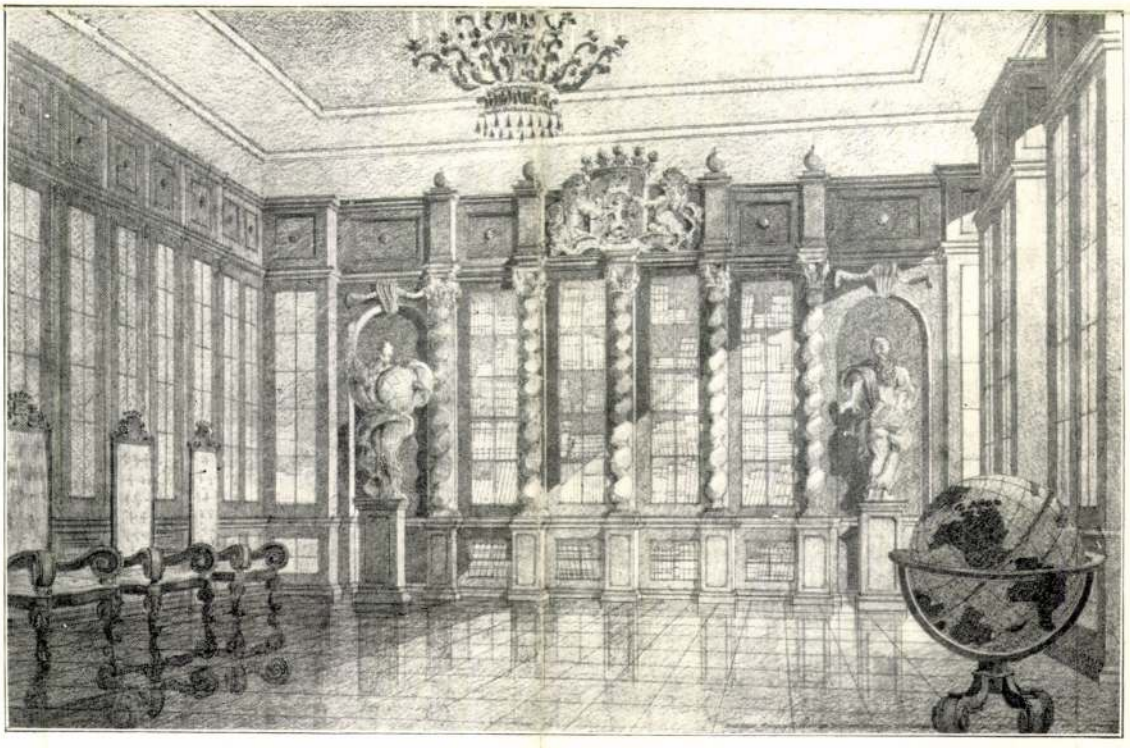

SZENDE ANDOR: ÉRDI KRAUSZ SIMON KÖNYVTÁRA

A MŰCSARNOK TAVASZI TÁRLATÁRÓL

meg *Czene* Jánosban; igen finoman hatnak *Károlyi* Irén halk szólamú pasztelljei. *Márkus* Imre Ivó embere és Pipázó férfia éles megfigyelésre vall. *Steif* Antalt ügyesen stilizáló illusztrátornak vallják linoleummetszetei. *Sztelek* Dénes egy olajfestményű kompozíciójával egészíti ki a pikturális együttest.

A csoport két szobrásztagja közül a különféle kiállításokon sűrűn megjelenő *Kövesházy Kalmár* Elza egy archaizáló kis szobra jó plasztika. *Krivátsy* Miklós pedig részben részletező mintázású, részben nagyvonalú, tömbökbe zárt, olykor múmiaszerű alakokat állított ki. Vajjon a két, homlokegyenest ellenkező művészi felfogás közül melyiket vegyük komolyan!

Dr. Márffy Oszkár.

Új Művészek Egyesülete kiállítása. Nagyobbrészt, sőt legnagyobbrészt a Főiskola Vaszary-növendékei. Mindannyi külön-külön önálló egyéniség. Sőt zseni. Rajzolni nem tanultak meg, de művészetet csinálni igen. Sok közülök valóban talentumos és még keserűen emlékeznek majd egykor a Főiskolára, mely elfelejtette őket megtanítani a képcsinálás mesterségére. Húsz évesek és már reprezentálják a magyar művészetet. Boldog ifjúság. Milyen öregségük lesz? Bár mindig a csodagyermekeknek lenne igazuk és az évek múlásával ne kellene kiköltözniök gyermekkoruk csudavárásából. A kiállítás egy nagyon tehetséges szobrászt revelál. Írjuk ide a nevét: Vilt Tibor.

POGÁNY FERENC: KÚTÁGAS
A Nemzeti Szalon Tárlatáról

Képzőművészet
1928. 8–9. sz.

valamint *Gregersen* Hugónak „Felhőkarcoló" című építészeti rajzára.

A bizottság e nagydíjakon kívül kiadta még az Országos Testnevelési Tanács pályadíját is *Farkas* Béla „Birkózók" című szoborművének.

lyázat zsürijébe a maga részéről 6 tagot küld. Az Emlékbizottság 5 taggal szerepel a zsüriben. Megállapították a pályaművek méreteit és a díjakat is. A szobor nagysága, művészi kiképzése a megindított gyüjtés eredményétől függ. Reméljük, egyes lapoknak az a híre, hogy a pályázat szükebbkörü lesz, nem fog valónak bizonyulni és

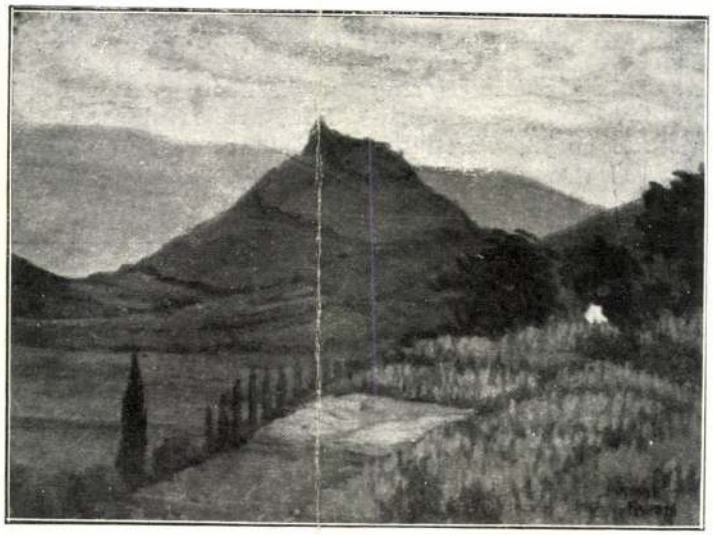

S. FARKAS BÖSKE: BADACSONYI TÁJ

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

A Tisza István szoborpályázat. Az Országos Tisza István Emlékbizottság nemrégen megkereste a Képzőművészeti Tanácsot, hogy állapítsa meg a Tisza István szoborra kiirandó pályázat feltételeit és a szobormű helyét az Országháztól északra. A Képzőművészeti Tanács foglalkozott ezzel a kérdéssel és elhatározta, hogy a pályázat zsürijébe a maga részéről 6 tagot küld. Az Emlékbizottság 5 taggal szerepel a zsüriben. Megállapították a pályaművek méreteit és a díjakat is. A szobor nagysága, művészi kiképzése a megindított gyüjtés eredményétől függ. Reméljük, egyes lapoknak az a híre, hogy a pályázat szükebbkörü lesz, nem fog valónak bizonyulni és teret fognak engedni a legteljesebb művészi versenynek. Ezt a véleményünket megerősíti a Magyar Képzőművészek Egyesülete alábbi nyilatkozata: „Alulírott képzőművészek, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tagjai, megdöbbenéssel értesültünk arról, hogy az Országos gróf Tisza István-emlékbizottság a Budapesten felállí-

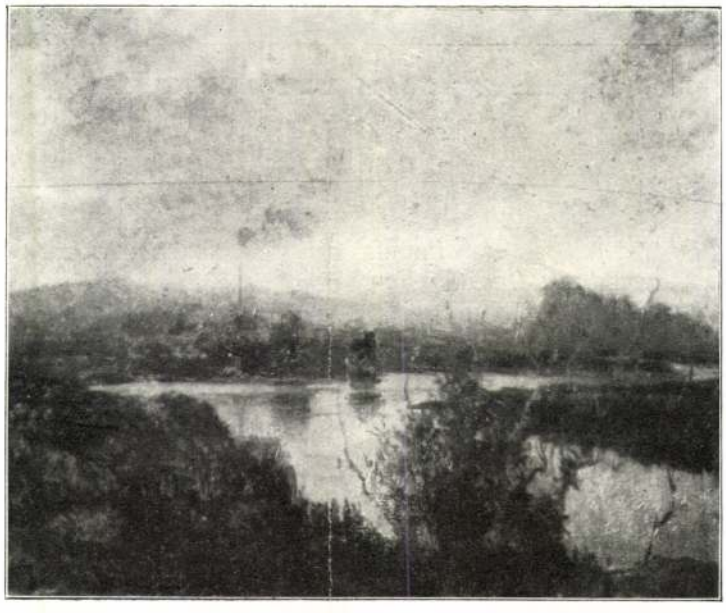

SÁRKÁNY LÓRÁND: SZEPTEMBER VÉGÉN

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

Pogány Ferenc

HÍREK

A „Képzőművészet" kiadóhivatala ezúton értesíti a folyóirat egyes szám vásárlóit, hogy ezentúl csak könyvkereskedésekben áll majd módjukban az egyes számokat megvásárolni. Ezek: Budán a Toldy-féle könyvkereskedés Fő-utca 2. és Németh József könyvkereskedés Horthy Miklós-út 15. A pesti oldalon: az Est kiadóhivatala, Erzsébet-körút, Dick Manó Erzsébet-körút 14., Grill-féle könyvkereskedés Dorottya-utca 2., Győző Andor Vilmos császár-út 40., Katz G. Dorottya-utca 12., Kiss A. Gróf Tisza István-út, Lampel R. Andrássy-út 21., Pfeiffer Ferdinánd Kossuth Lajos-utca 5., Ranschburg Gusztáv Ferenciek-tere 2., Kilián Frigyes Váci-utca 32., Széchényi könyvkereskedés Rákóczi-út 1., Singer és Wolfner Andrássy-út 16., Franklin rt. Egyetem-utca, Eggenberger Kossuth Lajos-u., dr. Vajna Váci-utca 30., Lantos R.-T. Múzeum-körút 1. Ujságárusító helyeken a „Képzőművészet" nem kapható.

Képzőművészet
1928
8—9. 2

POGÁNY FERENC: KUKORICASZÁRHORDÁS
A Nemzeti Szalon Tárlatáról

A Tavaszi Tárlat díjnyertesei.

A Műcsarnok tavaszi kiállításának díjait a bírálóbizottságok március 24-én tartott gyűlésükön osztották ki a következő eredményekkel: a Képzőművészeti Társulat nagydíját *Szentistvány* Gyula „Bányászhalál" című művének adták ki. Az Ipolyi Arnold-díjat *Krusnyák* Károly „Krisztus levétele a keresztről" című olajfestményének; a báró Forster Gyula által alapított „Vaszary-díjat" *Tornyay* János „Bercsényi Miklós" című művének; a gróf Esterházy Miklós Móric emlékdíjat *Csizik* Gyula „Mátyás király úti részlet" című vízfestményének; árkosi Benkő Kálmán díját *Raksányi* Dezső „Architectura romana" című olajfestményének; a Lipótvárosi Kaszinó díját *Góth* Móric „Bretagne" című olajfestményének; a Takarék- és Vásárpénztár Jankó János-díját *Nyilassy* Sándor „Tánc" című olajfestményének; Halmos Izor életkép-díját *Gál* Ferenc „Falusi kereskedő" című olajfestményének és Halmos Izor kis plasztikai díját *Szege* Sándor „A győztes" című szoborművének adták ki. A Takarék- és Vásárpénztár Pállik Béla-díját megfelelő pályamű hiányában a bizottság nem adta ki. A Képzőművészeti Társulat építészeti nagydíját *Sándy* Gyula, *a genfi népszövetségi palota tervének adta ki.*

A bírálóbizottságok ezenkívül a következő kitüntető elismeréseket adták ki: *Englerth* Emil „G. L." arcképe című művének; *Székely* Károlynak törökszentmiklósi hősi emlékére; *Kacziány* Aladár „Szent éjszaka" című művének; *Müller* Ágota „Nehéz probléma" című művének; *Barkász* Lajos „Tél Óbudán" című művének; *Szabó* Dezső „Női arckép" című művének

valamint *Gregersen* Hugónak „Felhőkarcoló“ című építészeti rajzára.

A bizottság e nagydíjakon kívül kiadta még az Országos Testnevelési Tanács pályadíját is *Farkas* Béla „Birkózók“ című szoborművének.

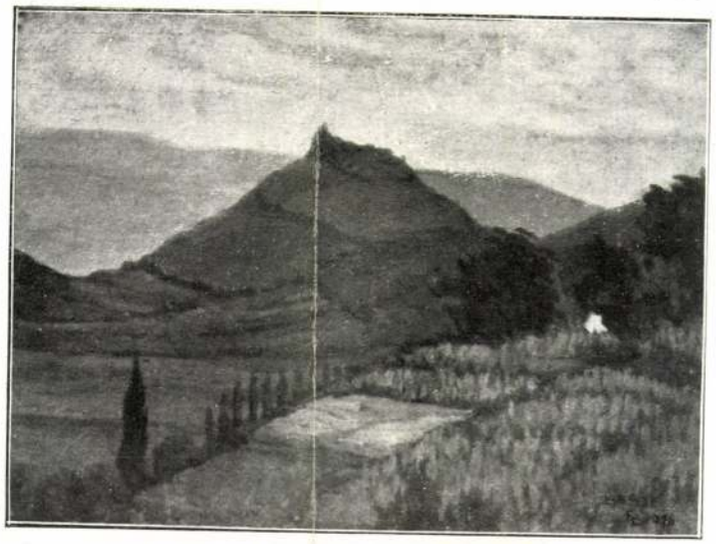

S. FARKAS BÖSKE: BADACSONYI TÁJ
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

A Tisza István szoborpályázat. Az Országos Tisza István Emlékbizottság nemrégen megkereste a Képzőművészeti Tanácsot, hogy állapítsa meg a Tisza István szoborra kiirandó pályázat feltételeit és a szobormű helyét az Országházától északra. A Képzőművészeti Tanács foglalkozott ezzel a kérdéssel és elhatározta, hogy a pályázat zsürijébe a maga részéről 6 tagot küld. Az Emlékbizottság 5 taggal szerepel a zsüriben. Megállapították a pályaművek méreteit és a díjakat is. A szobor nagysága, művészi kiképzése a megindított gyűjtés eredményétől függ. Reméljük, egyes lapoknak az a híre, hogy a pályázat szűkebbkörű lesz, nem fog valónak bizonyulni és teret fognak engedni a legteljesebb művészi versenynek. Ezt a véleményünket megerősíti a Magyar Képzőművészek Egyesülete alábbi nyilatkozata: „Alulírott képzőművészek, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tagjai, megdöbbenéssel értesültünk arról, hogy az Országos gróf Tisza István-emlékbizottság a Budapesten felállí-

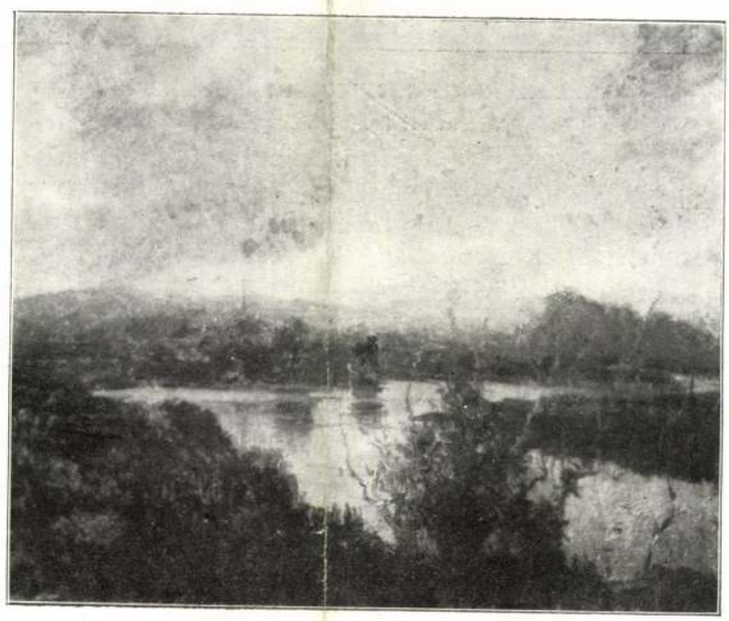

SÁRKÁNY LÓRÁND: SZEPTEMBER VÉGÉN
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

H Í R E K

A „Képzőművészet" kiadóhivatala ezúton értesíti a folyóirat egyes szám vásárlóit, hogy ezentúl csak könyvkereskedésekben áll majd módjukban az egyes számokat megvásárolni. Ezek: Budán a Toldy-féle könyvkereskedés Fő-utca 2. és Németh József könyvkereskedés Horthy Miklós-út 15. A pesti oldalon: az Est kiadóhivatala, Erzsébet-körút, Dick Manó Erzsébet-körút 14., Grill-féle könyvkereskedés Dorottya-utca 2., Győző Andor Vilmos császár-út 40., Katz G. Dorottya-utca 12., Kiss A. Gróf Tisza István-út, Lampel R. Andrássy-út 21., Pfeiffer Ferdinánd Kossuth Lajos-utca 5., Ranschburg Gusztáv Ferenciek-tere 2., Kilián Frigyes Váci-utca 32., Széchényi könyvkereskedés Rákóczi-út 1., Singer és Wolfner Andrássy-út 16., Franklin rt. Egyetem-utca, Eggenberger Kossuth Lajos-u., dr. Vajna Váci-utca 30., Lantos R.-T. Múzeumkörút 1. Ujságárusító helyeken a „Képzőművészet" nem kapható.

A Tavaszi Tárlat díjnyertesei.

A Műcsarnok tavaszi kiállításának díjait a bírálóbizottságok március 24-én tartott gyűlésükön osztották ki a következő eredményekkel: a Képzőművészeti Társulat nagydíját *Szentistvány* Gyula „Bányászhalál" című művének adták ki. Az Ipolyi Arnold-díjat *Krusnyák* Károly „Krisztus levétele a keresztről" című olajfestményének; a báró Forster Gyula által alapított „Vaszary-díjat" *Tornyay* János „Bercsényi Miklós" című művének; a gróf Esterházy Miklós Móric emlékdíjat *Csizik* Gyula „Mátyás király úti részlet" című vízfestményének; árkosi Benkő Kálmán díját *Raksányi* Dezső „Architectura romana" című olajfestményének; a Lipótvárosi Kaszinó díját *Góth* Móric „Bretagne" című olajfestményének; a Takarék- és Vásárpénztár Jankó János-díját *Nyilassy* Sándor „Tánc" című olajfestményének;

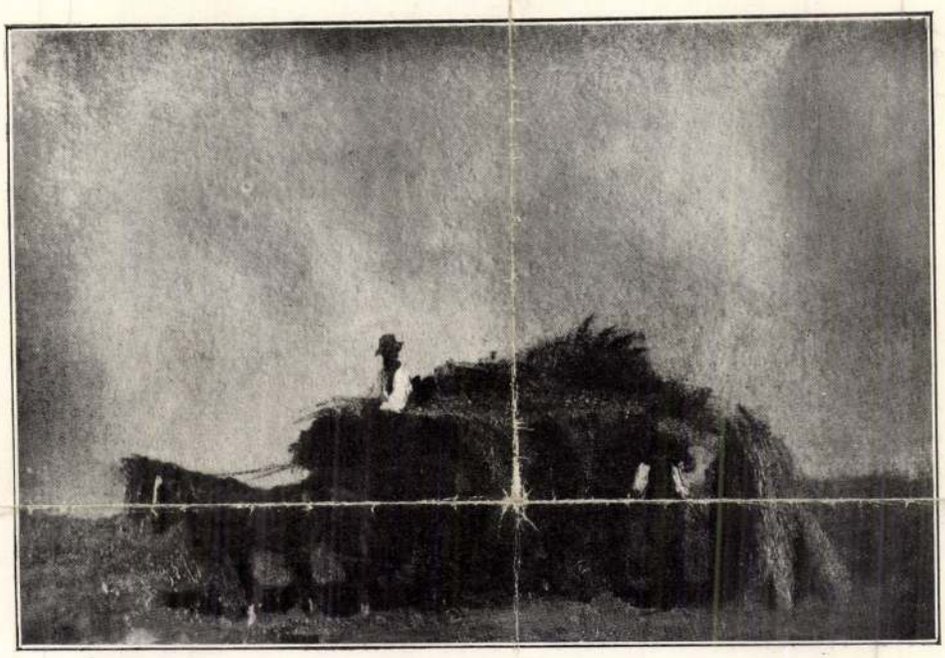

POGÁNY FERENC: KUKORICASZÁRHORDÁS
A Nemzeti Szalon Tárlatáról

Halmos Izor életkép-díját *Gál* Ferenc „Falusi kereskedő" című olajfestményének és Halmos Izor kis plasztikai díját *Szege* Sándor „A győztes" című szoborművének adták ki. A Takarék- és Vásárpénztár Pállik Béla-díját megfelelő pályamű hiányában a bizottság nem adta ki. A Képzőművészeti Társulat építészeti nagydíját *Sándy* Gyula, *a genfi népszövetségi palota tervének adta ki.*

A bírálóbizottságok ezenkívül a következő kitüntető elismeréseket adták ki: *Englerth* Emil „G. L." arcképe című művének; *Székely* Károlynak törökszentmiklósi hősi emlékére; *Kacziány* Aladár „Szent éjszaka" című művének; *Müller* Ágota „Nehéz probléma" című művének; *Barkász* Lajos „Tél Óbudán" című művének; *Szabó* Dezső „Női arckép" című művének

Képzőművészet
1928. 8–9. 7.

Pogány Ferenc

Csoportkiállítás a Nemzeti Szalonban

Olasz művészi keramiák kiállítása

Néhai *Pogány* Ferenc és néhány fiatal művész alkotásaiból kerül ki a *Nemzeti Szalon* 71. csoportkiállítása. *Pogány* Ferenc tehetségéről, sajnos, már csak a kegyelet jegyében emlékezhetik meg a kritika, noha művészete csak most, posthumus kiállításán bontakozik ki igazi jelentőségében. A fiatalon elhunyt művész alighanem egyik legjelentősebb képviselője lett volna a nemes értelemben vett, egyéni értékektől feszülő naturalizmusnak. Szemlélődő egyénisége ábrázolásra utalta, problémakörét a természet visszaadásával lezárta, de ez az ábrázolás telve volt olyan festői esszenciákkal, amelyek frissé, izessé tudták tenni azt is, aminek tájképi sablonjain már sok ecset szőre hullott. Borongó liraisága a sötét tónusaiból, mély tüzü, komor szineitől felsajgó tragikus pátosz szinte baljóslatu előérzete a korai halálnak.

A kiállitó fiatalok között *Cziffery* József temperái néha meglepően könnyedén éreztetik a tárgyak immateriális jellegét, fény és szin jelenségbeli mivoltát, másutt viszont bele-bele tévednek a legrosszabb manirba. *Faragó* Endre sik-aplikációit, erőszakolt szin- és formaszintézisét nem tartjuk szerencsés iránynak.

májusra	60.875	13.74	61.125	13.79
júliusra	62.125	14.02	62.625	14.13
szeptemberre	61.25	13.82	61.875	13.96
Zab:				
májusra	30.75	12.18	30.50	12.08
júliusra	30.75	12.18	30.625	12.13
szeptemberre	30.75	12.18	30.75	12.18
Rozs:				
május	27.375	8.42	27.—	8.35

Ez a leegyszerüsités sokkal komplikáltabb annál, mint aminek a helyébe lép. Akkor minek? Csak a játékért — ez aligha müvészi szempont. *Heller* András a kiállitók egyetlen igazi koloristája. Olasz tájképein szinte egymást heccelik a szinek, szikrázik a fény, de el kell ismerni, alig-alig bomlik meg a képek egyensulya és minden képét megmenti az artisztikum. *Pohárnok* Zoltán uj ember, huszonöt esztendejéhez képest meglepően lehiggadt, fakturája érett, klasszicizáló, figurás tájképei még bizonytalanok, emlékképek utjelzése nyomán botorkálnak, de két portréja sokatigérő, komoly tehetséget sejtet. *Sreier* András párisi iskolákon nevelkedett, tiszta és világos ideológus, de az elvont mozgásproblémák előadásában még kissé nehézkes. Vonalban, kompozicióban ura a mondanivalóinak, amelytől nem lehet megtagadni az eredetiséget — de szinekben elnehezíti, tulhangsulyozza vagy elejti a képet. Mintha temperával, még inkább pasztellel könnyebben lehetne megérinteni mindazt, amit most vaskosan megmarkol ez a tehetséges, fiatal müvész. *Teplánszky* Sándor régebbi generáció és régebbi stilus képviselője. Szolid, problémamentes tájképei egy becsületes és őszinte müvész tehetségének kellemes hatásu dokumentumai.

Grünwald Valéria, a kiállitás szobrásza, forrásban lévő tehetség, anyagát ezuttal kissé hevenyészve válogatta össze, hat dolga közül legalább négy egy skureban készült. Tehetségét egyébként a Tavaszi Szalon kapcsán már méltattuk.

•

Most nyilt meg az Eskü-ut 2. szám alatt lévő üzlethelyiségben az Olasz Müvészi Kerámiák Kiállitása. *Collorádi* és *Simokovics* urak értékes munkát végeztek ezzel a kiállitással és különösen a közönségnek az a része épülhet a szép olasz kerámiákban, amely még nem töltött huzamosabb időt Olaszországban. A római, sziciliai, perugiai, modenai, velencei háziipari jellegü cserepek és terakották javarészben elmult történeti stilusok utánérzéseinek jegyében készültek. Ezeknek a kerámiáknak legnagyobb értéke a motivum-gazdagság, a tompa, de nemes szinharmonia és a technikai kivitel — az égetés, zománcozás és patinázás — tökéletessége. A kiállitás a Nemzetközi Vásáron is pavillont kap és — miután olcsó propagandaárakat szabtak — alighanem ugyanolyan sikere lesz, mint a jelenlegi kiállitó-helyiségében.

M. V.

ıliusra	39.50	8.91	39.25	8.86
zeptemberre	41.25	9.31	41.125	9.28

Winnipeg, április 21. (Gabonahatáridő-iac.) Zárlat. *Buza* májusra (62.875) 62.75, ıliusra (64.125) 64.125, októberre (66.—) 5.75.

Liverpool, április 21. (Gabonahatáridő-iac.) Zárlat.

	penny. libra	pengő a	penny. libra	pengő a
	Hétfői		Keddi	
Buza:				
májusra	4 sh 6⅜ d	13.90	4 sh 5 d	13.55
ıliusra	4 sh 7⅛ d	14.28	4 sh 6⅝ d	13.96
kt.-re	4 sh 10 d	14.83	4 sh 8¾ d	14.51

Newyork, április 21. (Terménytőzsde.) ırlat. *Buza* 2 sz. redwinter (94.50) 94.—, sz. north. Manitoba (77.375) 77.—, *Rozs* estern II. (44.875) 44.50, *Tengeri* mixed estern II. (73.75) 74.—, *Buzaliszt* first pring clear (405—440) 405—440.

Bécsi terménytőzsde, április 21. A tőzsdén a orgalom valamivel nyugodtabb volt. Orosz uzában kisebb tételek 26 osztrák schilling áralapon cseréltek gazdát ab Bécs. Rozsban a helyzet változatlan. Tengeri közeli szállításra 67 cK bécsi vasályból. Zabban a egyzések stabilizálódtak. A hivatalos árfolyamok változatlanok maradtak.

Hamburgi terménytőzsde, április 21. A piac irányzata nyugodt volt. Jegyzések 50 kg-ként: buza franko Hamburg 14.90—15.00, ab Mecklenburg Hollstein 14.40—14.50, rozs franko Hamburg 11.00—11.10, ab Mecklenburg Hollstein 10.50—10.60, takarmányárpa belföldi feldolgozóállomásról 11.00—11.25, sörárpa 12.00—13.00, dunai 5—5.10, zab franko Hamburg 9.80—10.00, ab Mecklenburg Hollstein 9.30—9.50 márka. — Külföldi gabona cifjegyzései: Ia Manitobabuza 7.75, IIa 7.45, IIIa 7.15, Rosafé 6.22 és fél, Barusso 6.05, dunai délorosz árpa 5.40, Laplata 5.50, Laplatatengeri 4.90, dunai Galfox 5.05, un clipped Plata zab 4.77 és fél hfl., mind májusi szállításra.

Londoni cukortőzsde, április 21. *(Finomcukortőzsdezárlat.)* „B" típusú fehércukor londoni szabadraktárból: április 7.7½—8.3, májusra 7.7½—8.3 shilling per cwt. Az irányzat üzlettelenség mellett nyugodt.

Chicagói zsirpiac, április 21. (Sertészsir.) Zárlat. Májusra (8.625) 8.60, juliusra (8.75) 8.725, szeptemberre (8.90) 8.85.

Az

ÁGNES

FEHÉRNEMÜSZALON

készíti a

legszebb és legolcsóbb

női **fehérneműeket** és kelengyéket.

V., Katona József-utca 25.

Telefon: Aut. 262—68.

VIDÉKI CENTRUMOK

VÁROSKÖZI KIÁLLÍTÁS BÉKÉSCSABÁN

A Magyar Vidéki Városok Kultúrális Szövetsége február hó 22 - 23-án tartotta III. egyetemes ülését Békéscsabán, mely alkalomból ismét *városközi tárlatot* rendezett a Szövetség, mint azt már tavaly Miskolcon tette.

E kiállítások rendkívüli fontosságuak vidéki művészeink, de méginkább vidéki városaink szempontjából. Az okok közül csak egy néhányat említünk: így nyílik alkalom arra, hogy a vidéken élők kisebb, de az ő művészetüket leginkább reprezentáló gyüjteménnyel felvegyék a versenyt vidéki kollegáikkal, azonkívül így látják meg leginkább azokat a helyes vagy helytelen utakat, amelyet követnek, így képesek a szereplők a saját helyzetüket saját városukban elfogulatlanul tudomásul venni stb. Nem csodálhatjuk tehát, ha a kormányzat is súlyt helyez ezek megtartására, mert itt egy igazán nemes és jótékony hatású verseny kialakulására van alkalom, s az elért eredmény rendkívül jellemző az egész városra, s annak az életére.

Békéscsabán egy igazán szép és aránylag nagyszabású épület a „Közművelődésháza" áll rendelkezésére a kiállításrendezőknek (Aurora-kör), ahol a felülvilágítású nagyteremben sok és jól megvilágított festmény nyerhet elhelyezést, a melléktermekben szintén.

A jelenlegi kiállításon 191 katalogizált mű szerepelt, melyek több csoportba oszthatók és pedig az első a tisztán békéscsabai vonatkozású, retrospektiv jellegű, ahol Munkácsy Mihály, Haan Antal, Orlai Petrich Soma és Jantyik Mátyás neveivel találkozunk. Ez a múlt. A második csoportot a ma élő békéscsabai generáció munkái alkotják. A harmadik csoport — sajnos — mintegy csak „kiegészítés" a nyolc város: Debrecen, Győr, Gyula, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Szeged, Szombathely gárdájának munkáiból alakulna.

Az első pillanatban a kiállítás és az elrendezés általánosan jó benyomást kelt a szemlélőben, csak amint a részletek iránt érdeklődünk, derül ki az a súlyos hiba, melynek a jövőben e városközi tárlatokon ismétlődni nem szabad, hogy a vendégvárosok munkáit nem tudták egy csoportban elhelyezni, hanem azt megosztották, s másik terembe is vittek azokból, sőt ott is több csoportba kerültek! Tehát sem az egyes városokat, vagy azok művésztelepeit, sem azokon belül egyes művészeket sem lehetett kellőképen studirozni, úgy hogy beszámolónk csak nagy általánosságban foglalkozhat a kiállítókkal. Igy mindjárt teljesen fölösleges lenne bemutatni akarnunk *Munkácsy*-t, *Haan*-t, *O.-Petrich* Somát, *Jantyik* Mihályt, a mult képviselőit, mig a maiak közül *Vidovszky, Wagner* József, *Gajdácsné Borbély* Gizella, *Gulyás, Mokos, Botyánszky, Kapitány* stb. és az iparművész Tevan család, s a szép és gondos kivitelü nyomdai munkáiról híres *Tevan* Andor neveit említsük, mint akiknek munkássága beszél Békéscsaba művészi nivójáról. — Debrecenből a jól ismert gárda mutatkozott be ujra: *Banszky, Balczer, Csürös, Dienes, G. Szabó, Holló, Hrabéczy, ifj. Kovács, Nagy* Ferenc, *Nagy* S., *Oláh* István, *Pálffy* és *Toroczkay* városuk méltó képviselői változatos müveikkel. — Győr városát öten képviselték: *Kássa* Gábor, *Békessy, Győri, Pandúr* és *Szabó* Alajos. — Gyuláról a Közművelődési Egyesület, s a festőtelep művészei szerepeltek. — Kecskemétről *Hagyik* és *Prohászka* küldték be qualitásos munkáikat. — Miskolcról a jól ismert nevek szerepeltek: *Balogh, Bartus, Bloch* és *Stimm, Kolárné, Kiss, Meilinger, Szontagh.* — Pécsről: *Istókovits, Gebauer, Klug, Dabasi Kováts, Martyn, Molnár, Szentpétery, Tepes* neveivel találkozunk. — Szegedről *Nyilasi* vezetésével *Parobek, Joachim, Dinnyés, Dorogi, Pfeiffer* és *Veress* szereplettek szépen, mig Szombathely itt is leadta az ő kitünő névjegyeit a *Fábián* házaspár, *Lukács* Steffi és *Jaksa* István műveivel.

A kiállítás rendezőségének terhére kell irnunk azt is, hogy a helybeli sajtó szinte tudomásul se vette a másik nyolc város művészeinek szereplését és a fővárosi sajtóban az egész kiállításnak csak igen gyenge visszhangjai voltak. Őszintén és nyiltan feltárjuk ezeket a hibákat, mert a városközi kiállítások intézményét fontosnak tartjuk, azok sikere hatással van a művészetek decentralizációjának nagy kérdésére, semmiképen sem szabad tehát kockáztatni, hogy könnyen kiküszöbölhető hibák a szereplőknek kedvét szegje.

MEGHALT POGÁNY FERENC FESTŐMŰVÉSZ. A magyar festőművészetnek ismét gyásza van. A Hódmezővásárhelyen élt *Pogány* Ferenc festőművész, aki a vidékre decentralizált magyar piktorgárda egyik tehetséges tagja volt, váratlanul elhunyt. Különösen tájképei tartottak számot nagy megbecsülésre, mert ezeken nemcsak a jól megtanult mesterség tudását brilliroztatta, de ecsetje nyomán az alföldi táj lelke is a vászonra suhant. Halála érzékeny veszteség az alföldi művészek éppen most erősödő csoportjának.

A BERZSENYI-TÁRSASÁG Lengyeltótin rendezett kiállítást, melyen részt vettek *Bacskay* Béla, *Christ* László, *Farkas* Klára, *Gaál* Dezső, *Gróf* József, *Hortobágyi* Agoston, *Hribik* Aladár, *Király* János, *Korács* Jenő József és *Pettes* József.

DÖBRÖCÖNI KÁLMÁN KIÁLLITÁSA PÉCSETT. A nőegylet kistermében 63 képet állitott ki *Döbröcöni* Kálmán, olajfestményt és grafikát vegyesen. Olajfestményei, különösen falusi tájai biztos ecsetkezelésükkel, szindús, levegős elevenségükkel, grafikai munkái biztos rajztudásukkal tanuskodnak festőjük tehetségéről.

FOGPÉP, SZÁJVIZ, FOGPOR
a Magyar
Fogorvosok Egyesületének ellenőrzése mellett készül.

Képzőművészet
1930. Dec. 29-12.

HÍREK

KÉZDI KOVÁCS LÁSZLÓ ÜNNEPLÉSE. *A Független Művészek Társasága* clubhelyiségében impozáns, meleg ünneplésben volt része *Kézdi Kovács* Lászlónak, akinek a magyar művészvilág művészi tevékenységének negyven éves jubileumát ülte meg. A több mint kétszáz teritékes banketten a művészvilág szine-java jelent meg és számos szónok köszöntötte az ősz mestert. *Csók* István baráti üdvözlése után szentgyörgyvári *Gyenes* Lajos festőművész, a Magyar Képzőművészek Egyesülete nevében intézett hozzá lelkes ünneplő szavakat. — Ez a művészet a magyar levegőben fogant, — mondotta többek között, — a művészeti tradiciók tüzében nemesedett, s a magyar nemzeti és művészeti hagyományok utjain kiván a Parnasszusra jutni. Ezt a nagyszerü ideát szolgálod Te és neveled vele művésztársaid és hatalmas olvasótáborod itélőképességét, mert nekik sohasem szabad feledni azt, hogy ennek a hazának művészetében csak úgy mint tetteiben is magyarnak kell lenni a fundamentumtól az oromzatokig.
A Pesti Hirlap szerkesztősége részéről *Fóthi* János köszöntötte. Budapest főváros képviselőjének felköszöntője után Kézdi Kovács László, akinek ezuttal adták át a Lord Rothermere-aranyérmet is, könnyekig meghatva köszönte meg a bensőséges, lelkes ünneplést, mely a magyar festőművészet és kritika elvhű bajnokát részeltette a megérdemelt hódolatban.

GYŐZÖTT A REFORMCSOPORT A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETÉBEN. Évek óta tartó, heves küzdelem egyik fejezete zárult le a *Magyar Képzőművészek Egyesületének* március 20-án megtartott közgyülésén. A Reformcsoport, melyet szentgyörgyvári *Gyenes* Lajos alapitott, győzött a tisztujitó választáson. A hivatalos lista, mely, elnöknek *Zala* Györgyöt, főtitkárnak *Szödy* Szilárdot, jegyzőnek *Edvi* Illés Jenőt és pénztárosnak *Horváth* Bélát jelölte, csak azoknál a jelöléseknél érvényesült, melyeket a reformcsoport is magáévá tett. Igy egyhangulag választották meg elnökké Zala Györgyöt és pénztárossá Horváth Bélát. Sződi Szilárd helyére az Egyesület főtitkárává szentgyörgyvári Gyenes Lajost, jegyzővé pedig Edvi Illés Jenő helyett vitéz Darvassy Istvánt választották. Míg a tisztikar választásánál a győzelem csak egy szavazaton mulott, addig a festőszakosztály választmányát már öt szavazattöbbséggel, kivétel nélkül a reformcsoport tagjaiból választották. A hivatalos lista, melyen a festő szakosztály választmányába Nádler Róbert, Major Jenő, Szabó Dezső, Márton Ferenc, Mihalovits Miklós, Győrffy István, Romek Árpád, Barkász Lajos és Moldován Béla voltak a jelöltek, elbukott és győzött a reformcsoport listája, melynek alapján a választmány tagjai lettek: *Balló* Ede (elnök), *Udvary* Géza (alelnök), *Gulyás* Sándor (jegyző), *Edvi* Illés Aladár, *Czencz* János, *Gaál* Ferenc, gyügyei *Nagy* Zsiga, *Kemény* Nándor, *Kunffy* Lajos, *Kézdi-Kovács* László, *Márk* Lajos, *Szüle* Péter és *Vesztróczy* Manó választmányi tagok.
A választás után az uj főtitkár, szentgyörgyvári *Gyenes* Lajos festőművész, aki a győzelmet aratott csoport lelke volt, beszédet mondott, amelyben hangsulyozta, hogy a reformcsoport nem viszálykodást, hanem békét és munkát akar. Dolgozni akar nem egy csoport érdekében, hanem az egész reprezentativ magyar művészet javára. Helyes és okos beszéd. A reformcsoport az egész magyar művészeti közvéleményt háta mögött fogja találni, ha megérdemelt győzelmét nem retorzióra, hanem tárgyilagos, épitő munkára fogja fordítani. Nincs is semmi kétségünk abban, hogy a Magyar Képzőművészek Egyesülete régi fényében fog feltámadni, ha sikerül az új vezetőségnek olyan művészi atmoszférát teremteni, mely lehetővé teszi az egész magyar művészetnek a Műcsarnok körül való tömörülését. Ez az egyetlen lehetőség a magyar művészet jobb jövőjének kiépitésére. A Műcsarnok az egyetlen reprezentativ kiállítási helyiség Magyarországon. Rossz szolgálatot tesz a magyar művészetnek, aki ennek az egyetlen impozáns intézményünknek tekintélyét lejáratni akarja. A Magyar Képzőművészek Egyesületének most lelépő vezetősége elkövette azt a nagy hibát, hogy izolálta a Műcsarnokot. Az új vezetőség számára adva van a nagy feladat: ezt az izolációt megszüntetni és a Műcsarnokot ismét a magyar művészeti élet középpontjává tenni.
Hisszük, hogy a Magyar Képzőművészek Egyesületének új vezetősége a személyeskedés alantas csetepatéi helyett valóban azt a programmot fogja megvalósitani, mellyel győzött.

A TÉR ÉS FORMA, épitőművészeti folyóirat márciusi száma is gazdag illusztrativ tartalommal, szövegi részében gondosan irott cikkekkel jelent meg. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VI., Podmaniczky-u. 27.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Ö. B. festőművész. Februári számunkban közölt üzenetet az igazság kedvéért meg kell bővitenünk. E pillanatban már 3—4 olyan vállalkozásról is tudunk, mely egészében, vagy részben a magyar festő- és szobrászművészet népszerűsitését tűzte ki nemes céljául. Multkori üzenetünkben egy ismeretlen, nevében semmi garanciát nem nyujtó vállalkozásra céloztunk és semmiképen sem arra a vállalkozásra, mely *Szödy* Szilárd, szobrászművész neve révén teljes erkölcsi garanciát nyujt a művészeknek.

A szerkesztésért és kiadásért felel: Dr. Gyöngyösi Nándor
Tevan Nyomda és Könyvkiadóvállalat Békéscsaba

PURGO
CSOKOLÁDÉ
a hashajtók királya.
Két erősségben készül: felnőttek és gyermekek részére.

meritette munkáinak nagy részét. Erdély, Dunántul, de különösen a nagy magyar Alföld Hódmezővásárhelyről származtak igazi szivvel és lélekkel megérzékelt festményei. Tiszának és az alföldnek volt a szerelmese és ott fejezte be a művész nemesen álló rövid pályafutását. Résztvett Budapesti kiállításokon. Ugyszintén a külföldieken is. Budapest, Szeged, Szentes, Békéscsaba, Hódmezővásárhely több izben tüntették ki vásárlásaikkal.

133	Szérüskert	olajf.	120.—
134	Az anyaság	olajf.	600.—
135	Mártélyi Tisza	olajf.	120.—
136	Tiszai füzfák	olajf.	250.—
137	Szántás vetés	olajf.	160.—
138	Kukoricatörés II.	olajf.	200.—
139	Magvető	olajf.	190.—
140	Balatoni nyirfák	olajf.	240.—
141	Kukoricaszár hordás	olajf.	230.—
142	Kukoricatörés	olajf.	150.—
143	Alföldi tanya	olajf.	230.—
144	Őszi szántás	olajf.	400.—
145	Ősszel az erdőn	olajf.	560.—
147	Legelésző lovak	olajf.	350.—
148	Nagyszülők	olajf.	500.—
149	Hazafelé	olajf.	200.—
150	Vasárnap délután	olajf.	260.—
151	A gémeskútnál	olajf.	260.—
152	Alföldi juhász a szamáron	olajf.	300.—
153	Kukorica hordás	olajf.	600.—

LXXI-IK CSOPORTKIÁLLITÁS

KATALOGUSA

CZIFFERY JÓZSEF
FARAGÓ ENDR
HELLER ANDRÁS
POHÁRNOK ZOLTÁN
SREIER ANDRÁS
TEPLÁNSZKY SÁNDOR
NÉHAI POGÁNY FERENC
FESTŐMŰVÉSZEK
GRÜNWALD VALÉRIA
SZOBRÁSZMŰVÉSZNŐ
MŰVEI

1931. ÁPRILIS HÓ

122	Falu hegyek közt	olajf.	1200.—
123	Szepesi vár		600.—
124	Baldóci boglyák		600.—

GRÜNWALD VALÉRIA

született Wienben 1904. Már gyermekkorában is érdeklődött művészet iránt, de a szobrászattal tulajdonképen csak két éve, hogy intenzivebben foglalkozik. A Velencei kiállitás inspirálta az első szobor megmintázására, Szeretne nagyobb konceptióju alkotásokkal foglalkozni, de még erősen küzd a technikai nehézségekkel. Első izben kiállitott a Szinyei Társaság zsürije által rendezett Tavaszi Szalon kiállitáson a Nemzeti Szalonban.

127	Bánkodás	bronz	250.--
128	Akt tanulmány	gipsz	150.—
129	Krisztus vázlat	gipsz	100.—
130	Vágy	gipsz	300.—
131	Tanulmányfej	gipsz	
132	Tanulmányfej	gipsz	200.—

néhai POGÁNY FERENCZ

Budapesten született 1888. Középiskolai tanulmányai után mintarajziskolába és festészeti főiskolában tanult. Később Ferenczy vezetése alatt dolgozott egy pár esztendőn. Tanulmányai befejezése után a magyar alföld és néplélek figyelésére szentelte minden idejét és ebből

101	Automobil verseny	olajf.	120.—
102	Bancing	olajf.	150.—
103	Akt sárga variációban	olajf.	120.—
104	Ellentétes mozgások	olajf.	120.—
105	Lánchid	olajf.	120.—
106	Görög tragédia	olajf.	150.—
107	Gitározó harlekin	olajf.	150.—
108	Csendélet mandolinnal	olajf.	100.—
109	Csendélet pipával	olajf.	60.—
110	Mozgás viszonya a térhez	olajf.	100.—
111	Sirbatétel		150.—
112	Ritmikus mozgások		100.—
113	Tengerfenék		80.—
114	Gyürüző halak		50.—
115	S. M. képmása	pastell	Mgtul.

TEPLÁNSZKY SÁNDOR

született Aradon 1886-ban. gymn. érettségi után a Képzőművészeti Főiskolát végezte Székely Bertalan, Hegedüs László és Zemplényi Tivadar mestereknél. Több évi külföldi tanulmányait München, Wien, Bruxelles, Hollandia, Olaszország. Több képét az állam és székesfőváros vásárolta meg, az utóbbi években főleg külföldi kiállitásokon szerepel.

116	Délutáni fényben	olajf.	800.—
117	Baldóci kastély	olajf.	800.—
118	Szepesi földek közt		800.—
119	Tót falu	olajf.	800.—
120	Szepesi falu	olajf.	800.
121	Borus idő	olajf.	800.—

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK JEGYZÉKE

90	Pihenő vitorlás	aquarell	50.—
91	Genovai patkány	rajz	30.—
92	Provence-i falu	aquarell	30.—
93	A Földközi tenger partján (Bussana)		40.—
94	Dalmát part (Lim)	rajz	30.—
95	Genovai cimborák	rajz	30.—
96	Kilátás a népszállóból (Genova)	rajz	30.—
97	Genova-i ucca	rajz	30.—
98	Castilfranco di sotto	rajz	30.—
98a	Bánat	olajf.	Mgtul.
98b	Leányfej	olajf.	150.—

SREIER ANDRÁS

született Szabadkán 1901. augusztus 9. Középiskoláit Szabadkán és Budapesten végezte. Technikusnak készült. Festőiskoláit a Párisi iparművészeti iskolában, később a Grande Chamiere és Julian akadémiákon folytatta. Kiállitott Granoffnál és Van Leernél, Párisban. Illusztrációt rajzolt több külföldi lap részére és szinházi dekoráció tervezésével is foglalkozott. Budapesten 1928-ban állitott ki először szép sikerrel a Nemzeti Szalonban párisi munkáinak egy kollekciójával. Budapesten folytatta tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán Vaszary mesternél. Első kiállitása óta fejlődésének uj fázisát, mely az egyszerüségre való törekvéseiben a mozgás, a tér és forma sikszerü megoldását presentálja.

99	Regatta a hidnál	olajf.	350.—
100	Boxmérközés	olajf.	120.—

POHÁRNOK ZOLTÁN

Győrött született 1905-ben, ott járt gymnáziumban, 19 éves korában Istanboulba megy, hol ujságoknak dolgozik. Itt az akadémián fél évet végez. Másfélév után visszajön gyalog, végig a Balkánon, a főiskolán Glatz-hoz jár másfél évig, s ujból elcsavarog. Most Franciaországba megy egy kollegájával, részben vonattal, de javarészt gyalog, 3-4 hónapig csavarog Provenceban és Észak-Olaszországban; Marseilletől Velencéig gyalog téve meg az utat. 1929. ősszel jön vissza, azóta önállóan dolgozik. Kiállításon ritkán vesz részt, legutóbb a Szinyei Tavaszi Tárlaton láttuk.

71	Nonchalance		800.—
72	Éva leánya		600.—
73	„Leila“		400.—
74	Az élet szimfoniája		600.—
75	Önarckép feketében		400.—
76	Arbe szigetén fölszáll az est		400.—
77	Termő földek		250.—
78	Provencei délután		300.—
79	Hajléktalanok		300.—
80	Koncz János arcképe		Mgtul.
81	Feketeinges leányarckép		Mgtul.
82	Kalapos önarckép		250.—
83	Magyar földön		200.—
84	Toscanaban		150.—
85	Szőke leány arcképe		300.—
86	Szines vitorlás az Adrián		200.—
87	Papini	grafika	Mgtul.
88	Szines rajz	grafika	Mgtul.
89	Magyar szélmalom	aquarell	50.—

CZIFFERY JÓZSEF

született Aranyosmarothon 1902. Tanulmányait Berény Róbertnél kezdte 1918-ban, majd Vaszary János tanitványa lett. Résztvett a Kút, Ume, Szinyei Társaság, Tavaszi Szalon kiállitásokon, valamint a Berlini zsürimentes kiállitáson.

1	Csendélet üvegekkel	tempera	200.—
2	Üvegek	tempera	100.—
3	Csendélet citrommal	tempera	100.—
4	Csendélet naranccsal	tempera	100.—
5	Csendélet kék könyvvel	tempera	100.—
6	Tájkép	pasztell	100.—
7	Egy nő	aquarell	100.—
8	Strandon	aquarell	100.—
9	Alvó nő	aquarell	100.—
10	Nő virággal	aquarell	100.—
11	Csendélet	aquarell	100.—
12	Csendélet almával	tempera	100.—
13	Csendélet rumos üveggel	tempera	100.—
14	Vizes üveg	tempera	100.—
15	Szakálas önarckép	tempera	100.—
16	Akt, aquarell	Vámossy Károly úr tulajd.	
17	Őszi táj, olajf.	„ „ „	„
18	Falu, olajf.	„ „ „	„
19	Fő-utca, olajf.	„ „ „	„
20	Házak a hegy alatt	„ „ „	„

FARAGÓ ENDRE

1901-ben született. A gimnázium elvégeztével budapesti Képzőmüv. Szabadiskolában (Podolini) kezdte festészeti tanulmányait. Majd Párisban folytatta azokat (Julian, Colarossi). 1927. óta kiállit a Nemzeti Szalon kiállitásain. Részt vett

a Szinyei Tavaszi Szalon kiállitásain, a Munkácsy céh és az Ume kiállitásain több izben.

21	Téglagyár	olajf.	120.—
22	Halászok	olajf.	150.—
23	Gyártelep	olajf.	120.—
24	Csendélet birsalmával	olajf.	100.—
25	Útmenti fák	olajf.	100.—
26	Csendélet citrommal	olajf.	100.—
27	Tájkép	olajf.	150.—
28	Villamos vasut	olajf.	100.—
29	Régi ucca	olajf.	100.—
30	Csendélet	olajf.	120.—
31	Csendélet kék vázával	olajf.	100.—
32	Épitkezés	olajf.	150.—
33	Reggeli	olajf.	200.—
34	Fehér asztal	olajf.	250.—
35	Éjjeli szekrény	olajf.	200.—
36	Kórház	olajf.	200.—
37	Munkások	olajf.	200.—
38	Sakkozók	olajf.	250.—
39	Konyha csendélet	olajf.	150.—
40	Korzó	olajf.	150.—
41	Tájkép I.	olajf.	80.—
42	Tájkép II.	olajf.	80.—
43	Kártyázók	olajf.	400.—
44	Vak koldus	olajf.	300.—
45	Kifőzés	olajf.	300.—
46	Játszótér	olajf.	200.—
47	Ablaknál	olajf.	300.—
48	Csendélet ablakkal	olajf.	350.—
49	Asztalnál	olajf.	350.—
50	Kovácsok	olajf.	200.—

50a-tól 50e-ig szines linoleum metszet á 10.—

HELLER ANDRÁS

Született 1904-ben a most Szerb megszállás alatt levő Nagybecskereken. Középiskolái elvégzése után a római katholikus teologiát mint a bécsi Pazmaneum növendéke végezte el. Fölszentelése előtt kilépett s jogi tanulmányai után államtudományi doktorrá avatták. A képzőművészeti főiskolán két évig Karlovszky Bertalan és két évig Benkhard Ágoston tanitványa volt. Először a Nemzeti Szalon 1928-i őszi tárlatán állitott ki. Olaszországban és Franciaországban hosszabb tanulmányutakat tett.

51	Pásztorfiu	olajf.	150.—
52	„La Bella“	olajf.	550.—
53	Villa Boccaccio	olajf.	500.—
54	Porta S. Miniato	olajf.	250.—
55	St. Nicolas du Chardonnet	olajf.	250.—
56	Cote d'Azur	olajf.	300.—
57	Ájtatosság után	olajf.	200.—
58	Tengerparti villa	olajf.	300.—
59	Ucca a Quartier Latinben	olajf.	400.—
60	Hindu barátom	olajf.	400.—
61	Montecarloi galamblövő	olajf.	600.—
62	Corini Margit festő arcképe	olajf.	600.—
63	Cigány	olajf.	200.—
64	Antibes főtere	olajf.	200.—
65	Tanulmányfej	olajf.	150.—
66	Tanulmányfej	olajf.	200.—
67	Halász	olajf.	200.—
68	Ponte S. Trinita	olajf.	400.—
69	Ikva patak	olajf.	250.—
70	Veszprémi ucca	olajf.	250.—

Pogány Frigyes

építés

A Pesti Városháza

1938. 5. n. 19. l.

Z

töb
pé
és,
a a
Köz
uj
epi
nész

kit
ezn
rum
ga
ést
rik
sul

ti

Kit

gus
m
llen

ppen ezért az
vő uszoda mi-
ujabb hasonló
eteltük. Őszinte

tutajjal fogják kibővítem. Ezzel a bejelentéssel a *polgármester maga is elismeri annak igazságát, amit állítottunk, hogy az Erzsébet-hidnál levő*

Sir George Broadbridge,
Sport & General Press Agency
(London) képe.

vagyis városatyákkal, továbbá a városi tisztviselőkkel a nagy csarnokba (Great Hall) vonult, amely virággal és illatos füvek-

Ez az első eset az egész világ hogy élő filmművész dicsőség utcaelnevezéssel örökitik m

*

Amherst angol városka közlekedési szabályrendelete telmében minden görkorcsol gyalogjáró járműnek tek tendő, ennélfogva a g kocsikra érvényes szabályo köteles betartani.

*

Whitaker tanácsos, Scar rough város polgármestere jelentette, hogy az ideges nem ideges kutyák egyar türhetetlen terhére válnak városi lakosságnak.

*

Skóciában most adták át r deltetésének az iskolaügyi ha ságok az első *mozgó iskolát.* különleges gépkocsin elhelyez iskola a hegyvidék elsziget falvacskáiban lakó gyermek oktatására szolgál.

*

Uj-Skóciában legujabban na mennyiségü sót kevernek az építéshez használt anyaghoz. sókristályok késleltetik az agy réteg kiszáradását, az ut f szine nem repedezik és az burkolat sokkal egyenletese tartósabb, mint az egyéb uta

*

Az angol napilapok a köv kező hirdetést közlik: Az a behajtási hivatal köszönettel ismeri 10.000 font lelkiismer váltságdij kézhezvételét. „Le

dr. Pogány Frigyes, építén

Végső búcsú dr. Pogány Frigyestől

Mély részvéttel búcsúztatták *dr. Pogány Frigyes* állami és Ybl-díjas építészt, a művészettörténeti tudományok doktorát, nyugalmazott műszaki egyetemi tanárt, az Iparművészeti Főiskola volt rektorát csütörtökön a Farkasréti temető ravatalozójában. A koszorúkkal övezett ravatalnál egykori munkatársak, tanítványok, rokonok emlékeztek kegyelettel az elhunyt tudósra.

A gyászszertartáson a Magyar Építőművészek Szövetsége, valamint az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium nevében *dr. Böhönyey János*, a MÉSZ elnöke méltatta az elhunyt munkásságát. *Gádor Endre*, az Iparművészeti Főiskola rektora a Kulturális Minisztérium részéről, *dr. Bonta János*, az Építészettörténeti és Elméleti Intézet igazgatója az intézet munkatársai nevében mondott búcsúszavakat.

— : Végső bú

8.

Népszabad

dec. 31.

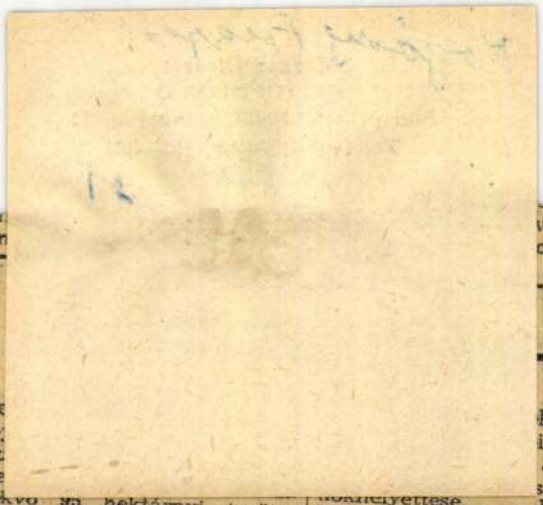

vel, és
caszed
1

-Nádor

fekvő 35 hektárnyi területen. A nyáron meghirdetett országos tervpályázat eredménnyel járt, a bíráló bizottság egyhangú megállapítása szerint értékes és hasznos gondolatokat adott a részletes rendezési terv kidolgozásához. A bíráló bizottságban az Építésügyi Minisztérium

k Szövet-
in kívül
József, a
s vb. el-
Wyberalt
László, a megyei tanács építési és közlekedési osztály főmérnöke, *Cziglényi László*, a városi tanács műszaki osztály főmérnöke és *Fátay Tamás* várostervező építészmérnök.

A benyújtott 34 pályamű-ből tizet — jobbára fővárosi építészmérnökök munkáit —

Szállítják a szigetközi káposztát

Tavasszal a déli fekvésű megyék segítségére szorul Győr-Sopron megye primőr árukból, de nyár utóján és ősszel bőségesen fizeti azt vissza. A megye termelőszövetkezetei a szárazság ellenére is 160 vagon uborkát adtak el a felvásárló vállalatnak, többszörösét annak, mint eddig bármelyik évben. Paradicsomból 60 vagonnal több jutott a tervezettnél a piacokra és a konzervgyárakba. A szigetközi káposzta nemcsak mennyiségre ad kiváló termést, hanem minőségre is elsőrendű. Eddig 400 vagont raktak már meg vele, és most naponta tíz vagont indítanak útba. Jóllehet a paprika megérezte a szárazságot, és a vártnál kevesebb termett, mégis már 250 vagonnal adtak el a termelőszövetkezetek, és még most is 8—10 vagonnyit szállítanak a fagy elől pincékbe a cecei csüngős paprikából.

Lassan halad azonban a híres petrezselyemgyökér szállítása. A rendkívüli szárazság miatt igen nehéz a gyökér szedése. Egy-egy kiemelő ekét hat ló is húz, vagy két traktor vontat. A kunszigeti, hegykői, öttevényi termelőszövetkezeteknek érdemes mindent megtenniük, hogy novemberben egy szálig kiszedjék a zöldséget, nehogy egy esetleges fagy miatt a földbe maradjon.

Pogány Frigyes
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188—296, 188—307
DÉLALFÖLD

Régi lakásba is illenek a modern dísztárgyak

Művészek, kereskedelmi és ipari dolgozók tanácskozása Győrött

A hazai porcelán- és kerámiaipar vezetői, valamint Győr-Sopron, Vas, Veszprém és Komárom megyék szakemberei a művészeti szervek képviselőivel, tervező-, szobrász- és kerámiaművészekkel együtt kétnapos közös tanácskozást tartottak Győrött. Csütörtökön délelőtt a városi tanácsház nagytermében majdnem kétszáz résztvevő jelenlétében kezdődött a tanácskozás.

Juhász Lászlónak, az Iparművészeti Tanács titkárának vitaindító előadása — melyet betegsége miatt úgy olvastak fel — a művészek, a kereskedelem és ipar dolgozóinak egymásra találását sürgette. Az együttműködés gyakorlati megvalósításával a vásárlók tömegeinek ízlését otthonuk berendezése tekintetében helyes irányba fejleszthetik; és olyan porcelán- vagy kerámiacikkeket hozhatnak forgalomba, amelyek megfelelnek a szépség, a használhatóság, nemkülönben a gazdaságosság követelményeinek.

A vitában felszólalók egyetértettek abban, hogy meg kell szabadítani a kereskedelmet a giccses áruktól, és erre nézve elgondolásokat adtak elő. *Simó József*, az ÉM Finomkerámiaipari Igazgatóságának vezetője bejelentette, hogy a szegedi hasonló tanácskozás óta sok olyan cikk gyártását szüntette meg a porcelánipar, amelyet a művészek, szakemberek nem tartottak megfelelőnek. Keresett, használható cikkekből viszont jó részt már kieigítik a keresletet, és jövőre porcelán étkezőkészlet is lesz elegendő. — *Somogyi József* Kossuth-díjas szobrászművész a művészek elgondolásainak érvényesülését és nevelő szerepét világította meg. *Pogány Frigyes* építőművész, egyetemi tanár hivatkozva a kereskedelem aggályaira, hangoztatta, hogy régi berendezésű lakásban is nyugodtan elhelyezhetők modern porcelán vagy kerámia dísztárgyak, ez nem okoz díszharmóniát, mint ahogy műemléki környezetben is modernül kell építkezni.

Délután a Szakszervezetek Megyei Tanácsának székházában rendezett porcelán- és kerámia-árubemutatót tekintették meg. Ez alkalommal vevőankétot is rendeztek. *Pogány Frigyes* építőművész vetített képes előadására került sor „Az ember és a környezet" címmel. Pénteken délelőtt folytatták a tanácskozást, majd *Náday György*, a Belkereskedelmi Minisztérium kultúrcikk-f[illegible] igazgatóságának vezet[illegible] tartott vitazáró beszédet.

(MTI.)

Pogány Frigyes

Hetvenöt esztendeje született az a Pogány Frigyes, aki nemcsak építész, városépítész volt, de iparművész, esztéta, művészettörténeti író, pedagógus és közéleti férfiú egy személyben. A tervezés és építés irányítójaként, műegyetemi tanárként, az Iparművészeti Főiskola szervező rektoraként, a Magyar Építőművészek Szövetsége elnökeként maradandó tevékenységet fejtett ki. Filmgyári díszlettervezőként kezdte pályáját, majd 1935-től 1949-ig, rövid háborús megszakítással, a főváros építészetének szolgálatában állt, városépítési, műemléki kérdésekkel foglalkozva. Részt vett a Vár helyreállításának előkészületeiben, 1949-től a Fővárosi Tervező Vállalat, majd a BUVATI városesztétikai műteremvezetője volt, ahol feladatai közé tartozott a Dunapart, a Duna-parti szállodasornak, a Belváros városépítészeti kérdése, majd bekapcsolódott az egyetemi oktatásba. Foglalkozott környezetesztétikával, ergonómiával, rendszerelmélettel, szemiotikával, a „design" elméleti és gyakorlati kérdéseivel. A vizuális kultúra minden megnyilvánulása vonzotta; tanulmányai, amelyeket ezekkel kapcsolatban vagy ezektől függetlenül végzett — hiszen tanult filozófiát, pszichológiát, művészettörténeti módszertant, matematikát, csillagászatot is —, reneszánsz gazdagságúvá mélyítették és századunkra jellemző egyoldalúságot megszégyenítően sokrétűvé tették tudását, amely továbbadásának is, akár írásban, akár szóban, nagy mestere, művésze volt. (—cz)

Magyar Nemzet 1983. IX. 9.

jeződtek a KISZ küldöttségének — amelyet dr. *Maróthy* László, a KISZ KB első titkára, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja vezet — tárgyalásai a Jugoszláv Szocialista Ifjúsági Szövetség delegációjával. A jugoszláv küldöttséget Azen *Vlaszi*, a JSZISZ szövetségi választmányának elnöke vezette. A megbeszélésen szó volt a két ifjúsági szövetség együttműködésének bővítéséről és a nemzetközi ifjúsági mozgalom időszerű kérdéseiről. Dr. Maróthy László pénteken ellátogatott a JKSZ székházába, ahol szívélyes, baráti beszélgetést folytatott Dusan *Popovics*-csal, a JKSZ KB elnöksége végrehajtó bizottságának tagjával.

A KISZ küldöttsége szombaton tér vissza Budapestre.

[illegible] elnökhelyettes erről a kongresszusról? Mi van a tarsolyában?

— Nemcsak a tarsolyomban, egész bensőmben kavarog az, amit itt hallottam. Én is fel akartam szólalni, készültem is, de aztán nem került rám a sor az idő rövidsége miatt.

Hamincöt esztendős, 1963-ban került Pétervására, mint növénytermesztési főagronómus. Gödöllőn végezte el az Agrártudományi Egyetemet. Jelenleg elnökhelyettes. Termelőszövetkezete 5800 hektáron gazdálkodik, öt falu határa tartozik hozzá: Pétervására, Erdőkövesd, Ivád, Kisfüzes és Váraszó.

— Nagy a terület, sok a gond, mert rosszak a mi földjeink, kedvezőtlen adottságú a termelőszövetkezet. És ez állandóan visszatérő gond, ebből nem lehet kilábolni, a föld nem javul meg, *más kiutat kell keresni.*

— Milyet?

Pogány Frigyes

Magyar Nemzet
1976. dec. 18.

Meghalt dr. Pogány Frigyes

Dr. *Pogány* Frigyes állami díjas, a művészettörténeti tudományok doktora, ny. egyetemi tanár, a Magyar Iparművészeti Főiskola nyugalmazott rektora, a Magyar Építőművészek Szövetsége volt elnöke, 68 éves korában, váratlanul elhunyt. Temetéséről később intézkednek. A Kulturális Minisztérium, az Építési és Városfejlesztési Minisztérium, a Magyar Építőművészek Szövetsége és a Magyar Iparművészeti Főiskola saját halottjának tekinti.

*

„Nem vagyok szomorú és nem maradok egyedül, mert nekem engedelmeskednek a betűk: az egész ABC engedelmeskedik nekem A—Z-ig." Így búcsúzott az Iparművészeti Főiskolától, rektori tisztségétől, tanítványaitól. De valójában nemcsak a betűk, a tanítványok is vele maradtak: továbbra is tanított. Magas, szikár alakja hol az Iparművészeti Főiskolán, hol a Műegyetem építészeti karán tűnt fel a hallgatók között. Svájcba repült előadást tartani, Olaszországba hívták. Nemrég visszakérte kölcsön adott jegyzeteit, amelyeket az Ipari Formatervezési Tanács munkájáról készített, mert szüksége volt rájuk. Utazott, tanított, előadásokat tartott, és közben mindig jutott ideje, ereje arra is, hogy figyelemmel kísérje a mai magyar iparművészet sorsát, amelynek nemcsak megfigyelője és nemcsak tanára, hanem alakítója is volt.

Építész létére egész életében engedelmeskedtek neki a betűk. Néhány hónapja jelent meg legutóbbi könyve, *A szép emberi környezet*. Építészeti könyveiből ismertük meg Európa nagyvárosait, Rómát, Párizst. Sokrétű tevékenysége, élete — kiegészítette egymást. Az ember érdekelte igazán és a környezetet szerette volna megszépíteni az ember körül. S ezt a környezetet sohasem bontotta részeire, nem helyezte egymás fölé a művészeteket, nem rangsorolta az emberi tevékenységeket. Hitte és tanította, hogy egy szépívű üveg, egy jó formájú tárgy, egy okos gép, nemcsak szolgálja az embert, hanem formálja is. A vonalak ívelése és harmóniája, a tárgyak okos rendeltetése alakítja az embert: a szerszám tenyérbe simuló nyele segíti a munkát, a célszerű épületek, gépek segítenek abban, hogy célszerűbben éljünk, okosabban használjuk erőnket. A görögök tanítását követte, mondván, hogy csak az lehet szép, ami jó is egyben. A görögöket követte, akik szép tárgyakkal vették körül a várandós anyákat, hogy a megszületendő gyermek is jó és szép legyen.

Azt tanította, hogyan kell a környezetet megszépíteni. Fátyolos hangján érthetően és szépen formálta a mondatokat is. Mindenütt tanított, ahogy az igazi, az elhivatott pedagógusok szoktak: kiállítási termekben, sétálva, interjút adva, beszélgetve. Nagyon sokat tudott, ezért nagyon szelíden és szerényen magyarázott. Nem volt szüksége rá, hogy tudását hanggal bizonyítsa. Munkásságával bizonyította. És bizonyították európai tudását a meghívások, amelyek sokfelé szólították előadásokat tartani, bizonyította az európai színvonal, amelyre az Iparművészeti Főiskolán folyó oktatást emelte.

Egyenes alakja mintha most is ezekkel a szavakkal búcsúzna: nem vagyok szomorú és nem maradok egyedül, mert nekem engedelmeskedtek a betűk.

f. j.

jogosultságával kapcsolatban sokszor olyan izzó légkörben lezajlottak. S íme most egy kiállítás anyaga dokumentálja, hogy a tiszta, maradéktalan absztrakció a szocialista országok városainak közterületein is helyet talál. Csábító volna magával e ténnyel bebizonyítottnak látni e művészeti irányzat létjogosultságát szocialista társadalmunk életének környezetében. De bármilyen elgondolkoztató is az itt kiállított anyag, talán inkább arra inspirál, hogy a kérdésnek ismét mélyére nézzünk, most már számos, baráti országban létesült alkotással is támogatva és, hogy a vitának tisztább-szabadabb légkörében tartsunk lelkiismeretvizsgálatot, vajon az egymással küzdő nézetek mentesek-e az elfogultságtól. Vajon van-e olyan mondanivalója a művésznek korunk társadalma számára, amit elvont eszközökkel, nonfiguratív jelrendszerrel a tudatformálás nagyobb hatásfokával tud kifejezni, mint a tárgyias jellegű, naturához tapadó ábrázolás hagyományos mankójával?

Távol áll tőlem, hogy egy rövid kiállítási megnyitó keretében e vitát a megoldás, a kiegyezés felé kívánnám lendíteni. Távol áll tőlem, hogy azt az egy-két gondolatot, amit most még néhány szóval formába szeretnék önteni, döntő érvnek tekintsem. De ismét pezsgésbe szeretném hozni, életre szeretném kelteni a vitát, amibe talán kissé bele is fáradtunk, egy-két lendületes, szellemileg valóban aktív kollegánkat, barátunkat kivéve, akiknek egyike az IPARTERV KISZ-szervezetének segítségével éppen ezt a kiállítást létrehozta. Ez a kiállítás valóban rádöbbent a tényre, hogy szocialista városok reprezentációs közterein, lakónegyedeiben, az anyaggal telített formák elvont ritmusából áradó harmóniáknak is van szerepe s bizonyára létjogosultsága is. S azt is észre kell vennünk, hogy ezek a fotók tulajdonképpen reprodukciók, mert saját környezetükben magunk ilyen felvételeket alig készíthetünk. De legyünk őszinték és valóban elfogulatlanok. E kiállítás ereje elsősorban magában a tényben rejlik, abban a tényben, ami a kiállítás címében is kifejezésre jut. A művek többségének színvonaláról, értékéről talán vitatkozhatunk is. Ezért nem is volna helyes magukban a művekben látni a bizonyító erőt, ezekben magam is inkább a problémák megoldására irányuló törekvést vélem felfedezni.

S legyen szabad néhány gondolatfoszlánynyal a bizonyára kibontakozó vita anyagához magamnak is hozzájárulni. Amikor az absztrakció mellett, vagy vele szemben törünk lándzsát, ne feledjük, az absztrakció nem ellenpólusa, nem antitézise a művészetnek. Sőt, lényege. S ha mégis ellenpólussá, a művészet tagadásává válik, ez csakis azért lehetséges, mert a tartalom és forma egymástól tudatunkban elszakad. Nem a valóságban, hiszen ez lehetetlen. De ha a tudatban szakad szét a valóság e két egymástól elválaszthatatlan összetevője, ez azt jelenti, hogy a formák némák maradnak, hiányzik a mondanivaló, a lényeg. Az írott betű, a szavak jelrendszere is néma az analfabéta számára, bár a betűk tartalmára, a leírt szavak értelmére könnyen megtaníthatunk mindenkit. De a művészet nem logikai alapon konstruált jelrendszer. Mondanivalójának megragadására már nehezebben taníthatunk meg valakit, pusztán logikai érveléssel. A művészet jeleinek értelmére, tartalmára, mondanivalójára csakis a társadalmi-történelmi feljődés taníthat meg, feltéve, hogy az egyénben is megvan a rezonancia lehetősége. S a történeti fejlődés már nem egyszer telítette tartalommal az úgynevezett elvont formákat; már nem egyszer közvetítették a régebbi korokban még néma jelek, szimbólumok a konkrét társadalmi tudat számára jelentős gondolatokat, a történeti lét aktuális valóságát. Valahol itt, e problémák, tények mélyén érzem reitőzni a kérdés megoldásának kulcsát. A művészet absztrahál, hiszen enélkül nincs is tudati tevékenység. S vajon hol szabhatunk határt ennek az absztraháló, elvonatkoztató tudati tevékenységnek? Úgy hiszem, valahol ott, ahol megszűnik a művészet közös, egyetemes mondanivalója, helyesebben e mondanivaló megragadásának feltétele, lehetősége, ahol már kiapadnak a közös asszociációk és érzések, ahol a bizonytalanság, a teljes relativizmus lesz úrrá. A történeti, társadalmi fejlődésben alakul ki az „asszociációs vagyon", amely a formákat tartalommal, jelentéssel telíti és a formák gazdag harmóniarendszerébe nagyban-egészben közösen értelmezhető egyetemes mondanivalót vetít.

Felfogásom szerint a művészet nyelve, jelrendszere állandóan gazdagszik. Tehát nem arról van szó, hogy a tárgyiasság, naturális ábrázolás és az elvontság között választanunk kell. A fejlődés nem a polarizáció, hanem a kifejező eszközök skálájának bővítése felé tendál. A természet világából sohasem fogunk kiszakadni s mindig lesz mondanivalónk, ami megszokott értelemben ábrázoló jellegű formába kívánkozik. De vajon nem kötheti gúzsba e tárgyias, naturális forma a fantáziát, amikor a gondolat olyan területre kalandozik, ahol érzéklésünk már nem lehet úr? Elsősorban ezen a területen kell keresnünk az ún. elvont művészet létjogosultságát.

Mi építészek úgy érezzük, hogy az építészeti környezet a maga konkrétságával, viszszaható, meghatározó erejével könnyen megadhatja a tudatnak, a képzeletnek azt az indító lökést, amely az építészeti környezetből szervesen kikristályosodó elvont jellegű alkotást érthetővé, megragadhatóvá teszi. Szintézisről, szerves egységről, együttesről csakis akkor lehet szó, ha az építészeti és képzőművészeti alkotás egységes, megbonthatatlan tartalom két komponense. Ezek egymást támogatják, egymást kiegészítik és meghatározzák. Lehet, hogy az itt kiállított alkotások nem mind teljesen meggyőzőek. De elismeréssel kell szólnom arról a törekvésről, amely a konkrét tényekre támaszkodva, e tényeket szemünk elé tárva, az igazság őszinte érzésével keresi a továbblépést, a valóban modern és társadalmi fejlődésben is megalapozott művészetszemlélet kialakítását.

Pogány Frigyes

A „Három évszázad divatja" c. kiállításról

Nagy jelentőségű vállalkozás volt az Iparművészeti Múzeum vezetősége részéről, hogy helyiségében helyet adott egy viseleti kiállítás megrendezésének. A múzeum történetét vizsgálgatva megállapíthatjuk, hogy hasonló témájú kiállítás 1938-ban került bemutatásra, de akkor nemcsak a múzeum gyűjteményére, hanem a gyűjtők körére is támaszkodva.

Tudott dolog, hogy a múzeum épületében a kiállítások felállítása igen nehéz feladatok közé tartozik, mivel igen kevés falfelület áll a rendezők rendelkezésére.

Különösen áll ez a megállapítás a galériákra, ahol falfelület egyáltalán nincs. A viseleti kiállítás az első emeleten került megrendezésre. A tárlaton, mint azt címe is mutatja három évszázad ruhái láthatók, s ennek alátámasztásául a hely adta lehetőségek alapján 3 részre is oszlik. A bal oldali galérián a XVII. a hátsón a XVIII. míg a jobb oldali galérián a XIX. század anyaga kerül bemutatásra. A felületes szemlélőnek úgy tűnik, hogy a bemutatott anyag nincs egyensúlyban, a XIX. századi rész gazdagabb, de ez a kép csak látszólagos, mivel a XVII. századi öltözetek kivitelben gazdagabbak, mint az ezt követő idők öltözékei. Ebben az időszakban főuraink viselete sokkal pompázatosabb volt, a ruhához terveztették ötvösmesterrel a zárókapcsokat, de drágakő gombolású és igazgyöngy ékítésű ruhák is láthatók a kiállításon. Meg kell emlékeznünk a spanyolos hatás alatt fejlődött női divatról is, melynek ugyan egyetlen hírmondóját őrzi csak a gyűjtemény, de jellemző volt a XVII. század úrihölgyei között. Ez a bő, ráncokba szedett, igazgyöngyökkel ékített szoknya mindig felkelti a látogatók érdeklődését. A mellette elhelyezett keresztelő ingecske és terítő ismét a XVII. század pompa szeretetét hirdeti. A század végén megjelenő barokk időszakában a mintás brokátot vertcsipke dísszel felülmintázták.

A gyapjúval és fekete selyemmel hímzett férfiingek, melyeket gyász alkalmával viseltek a férfiak, a nagyasszonyok szorgalmát és pompaszeretetét dicsérik. A lapostárlókban kiállított kesztyűk pedig Brown angol utazónak mondanak ellent, aki ittjártakor azt írta, hogy a magyarok nem viselnek kesztyűt, hanem azt náluk a dolmányok leppentője helyettesíti.

A kiállítás XVIII. századi része a viseletek bemutatása szempontjából már sokkal szerteágazóbb, többsíkúbb. Itt már megtaláljuk a kiállított tárgyak között a nyugati divat hírmondóit, a barokk, majd a rokokó frakkokat, hímzett mellényeket, térdnadrágokat is, de a „magyaros szabású" öltözetek is a kiállításon szerepelnek. A férfidivat alakulásában jelentős új vonalat képvisel a kis II. József dolmánya, melyben — a hagyomány szerint — anyja Mária Terézia az 1741-es pozsonyi országgyűlésen őt a magyar rendeknek bemutatta. A lecsúszott derekú, kis selyemdolmány alsó része tölcséresen bővülő formát mutat, ami ebben az időszakban a csákóra vágott elejével a férfidivat jellemzője volt. Ugyancsak kiállítási tárgy az 1780-as évekből egy posztóból készült férfiöltözet, mely rövidre szabott dolmányával és mentéjével a hazai ipar pártolásának is hírmondója, ugyanis ebben az időszakban határozták el, hogy hazai posztóból ké-

szűrt és újraköltött, de mindig a valóságban gyökeredző változatait látjuk tisztán fogalmazott művészi beszédben előadva. Ez egyúttal közös pozitív vonása, mondjuk így: alaphangja a kiállításnak. Ám a hasonlóság mellett szembetűnik az a különbség is, amelyik ugyancsak jellemzője a bemutatón szereplő anyagnak. Ez a különbség az alkotóművészek sajátos, egymástól eltérő érdeklődési körében s ebből következően munkáik tematikájában jut kifejezésre.

Maria Luszczkiewicz-Jastrzebska lapjai az elvontabb témák iránt való vonzódást mutatják. A tartalomnak megfelelően kifejezésmódja is indirektebb, átíróbb, mint kollegáié. Témakörében kiemeltebb helyen áll a zenei élmények által kiváltott érzelmi-hangulati állapot képi interpretálása és más, elsősorban érzelmileg megközelíthető problémák grafikai megoldása. Hiteles példa erre a *Hangverseny* (1966) c. műve. Ebben a munkában leginkább sikerült érzékletesen visszaadni a zene atmoszféra teremtő erejét. A geometrikus szerkezetű kompozíció éles kontrasztjai vibrálnak, az egyes képi motívumok dinamikusan áthatják egymást, lüktetővé, kavargóvá teszik az alighogy jelzett teret. Az *Epizód I.* (1966) jelzésű metszete sorozatból kiemelt darab. A formák — mint a többi munkáiban — itt is merészen stilizáltak. A kép erőteljes expresszivitását a fehér-fekete ellentétek ritmusa adja. A *Szürke ember* (1965) és a *Fekete madár* (1965) c. grafikák lágyabb tónusúak. Ezeken a megcsöndesült, halk szavú líráé a szó. Puha szürke árnyalatokban kel életre a súlyos férfiarc és a sors szimbolikus madara. Danuta Kolwzan-Nowicka alkotómódszerét a festőiség jellemzi. Kedveli a széles foltpászmákat, nem egy lapja tassiszta hatásokat mutat. Kompozícióit nagy felületekből, síkokból építi, de mindig felismerhető bennük az alkotást elindító alapmotívum. A „*Nyugati területek*" sorozatból való *Este* (1964) meg egy különálló lapja, a Híd című (1966) a mondanivaló sűrítésének kiérleltebb példái. Danuta Kolwzan-Nowicka a tárgyakat erőteljesen torzítja és szinte építészeti elemként alkalmazza azokat grafikáinak monumentális hatású architektúrájában. A nagy formákkal tagolt felületeken a tér gazdag szerkezetű, motivált.

Boleslaw Benciak litográfiái a múltba visszatekintőek. A művészt intenzíven foglalkoztatják a lengyel nép ősi pogány vallásának kultikus emlékei. Az 1962—63-ban készített sorozatában a keleti szlávok egyik istenének *Swietowit*-nak állított emléket. A témát a lengyel műemlékfeltárási munkák során újabban napvilágra került keresztény-ség előtti leletek szolgáltatták. Kevés színnel élénkített, realisztikus felfogású kőnyomatain a pogány isten profanizált ábrázolást nyer. Több változatban megörökített figurája az északi, középkori polgárvárosok szentfaragó mestereinek pörgekalapos apostolait idézi emlékezetünkbe. A vaskos fogalmazásban Swietowit isten inkább népmesék hősének asszociációját kelti bennünk, mintsem a történelemmé vált múlt misztikus méltóságára emlékeztetne.

Stefan Suberlak metszeteiben és litográfiáiban az anekdotikus hang dominál. A Katowicében élő művész alapos megfigyelője a vidéki életnek, nyomonkövetője azoknak a változásoknak, amelyek mind nagyobb mértékben és egyre gyorsuló ütemben helyezik új alapokra a lengyel föld emberének, a lengyel parasztnak életét. Stefan Suberlak népi ihletésű-stiláris jegyeiben is a népművészet formakincséhez forduló — metszetei szelíd megértéssel s néha bizony nem titkolt nosztalgiával szólnak a lengyel földmíves múltba vesző életformájáról, a tegnap valóságáról. A néha-néha nosztalgikusan csengő hang az emlékezés zsilipjén rekedt romantikus hangulatú élményeknek szól; a köpcös, vidám ügetésű lovacskának, a falusi vásárok lelket vidámító hangulatának meg az értő kézzel faragott, jól tenyérbe illő szerszámnyelek fogásának. De Suberlak grafikáin nem csak az emlékezés kap hangot, hanem a jövő formálásának igénye is kifejezésre jut. A *Ló alkonya* (1961) c. lap barázdába süppedt faekés parasztja fölött gépcsoda magasodik, maga alá kényszerítve a kenyérteremtés anakronisztikus eszközét.

Lengyel barátaink tolmácsolásában őszinte örömünkre újra alkalmunk volt megismerni tartalomban és formában egyaránt gazdag értékű művészetük egy részét, a mai lengyel grafika újabb eredményeit. Budapesti kiállításuk jelentős eseménye a két ország gyümölcsöző kulturális kapcsolatának.

Szentes Lajos

Bolgár iparművészeti alkotások

kiállítását láttuk a Műcsarnok kamaratermében. Nagyobbrészt a bemutatott művek — a Bolgár Népköztársaság Képzőművészeti Alapjának támogatásával és szervezeti közösségében dolgozó művészek munkái — a népi jellegű iparművészethez sorolhatók. Vagyis a művekben nemcsak az anyagszerűség és az egészséges formaérzék rokon a népművészet alkotásaival — amint általában az elmúlt évtizedek iparművészei tudatosan merítettek új erőt a népművészet forrásaiból, — de a szép együttesben kiállított kerámiák, fafaragások, bőrmunkák, ötvös és textilművészeti alkotások készítői sokszor a felhasznált anyagokban, a téma és díszítőmotívumok választásában is szorosan követték a hagyományos népművészetet.

Így e művekben a korszerűség sokszor semmitmondó meghatározása a tradicionális tárgyak használhatóságában nyilvánul meg. Ezt hangsúlyozta a rendezés is: az alacsony dobogókra elhelyezett nemesen egyszerű cserépkorsók, terítők és a faállatok, melyek egyben tálak, hamutartók, különösen jól hatnak felülnézetből, s ugyanolyan jól elképzelhetők modern interieurben, mint a falon bemutatott fém ikon-képek is.

A cifrálkodás mentes dekorativitás, az anyag rejtett szépségeinek szeretettel teljes feltárása, a régi forma ihletett újrateremtése teszi műalkotássá az ajándéktárgyakként sorozatban megvalósuló műveket is.

A népi formavilágú művészet üdítő hatását csak fokozza, ha játékos variációkat helyeznek egymás mellé ugyanegy motívumból. Az együtt bemutatott tárgyak szemléltetik, hogy a madár nyaka jó fogó a tálacskához, bármerre forgatja nagycsőrű fejét, s a szőttesen elég, ha a csíkban húzódó fonalak köze változik, máris érezzük az ismétlésben el nem fáradt alkotói örömöt. A cseréppoharaknál is csak jobb, ha a lecsorgó máz különféle ábrákat ír az egyszerű hengertestekre.

Az eleven invencióból született tárgyak megfelelő környezetüktől elvonatkoztatva, a műcsarnoki kiállításon is megőrizték esztétikai hatóerejüket.

Szegi Pálné

„Nonfiguratív plasztika a szocialista államokban"*

Ez a jelenlegi kiállítás címe, megnevezése. S e cím hallatára bizonyára mindannyiunk emlékezetében felvillannak azok a viták, művészetelméleti csaták, amelyek a nonfiguratív, az absztrakt művészetek szerepével, lét-

* A kiállításon elhangzott megnyitóbeszéd.

Bolgár iparművészeti kiállítás részlete — Exposition d'art décoratif bulgare. Détail
Фрагмент выставки болгарского прикладного искусства

Holland remekművek kiállítása a Szépművészeti Múzeumban

Pascal — ezt a Louvre Rembrandtnak Mészárszékét ábrázoló képével kapcsolatban szokták emlegetni — csodálkozott, hogy a képeken negcsodáljuk azokat a tárgyakat, amelyeket a valóságban egyáltalában nem csodálunk, észre sem veszünk, vagy amelyektől esetleg egyenesen elfordulunk. Ezeknek a tárgyaknak legnagyobb, soha utol nem ért festői a XVII. századi hollandok, a nagy mesterek, akiknek működése nélkül az európai festészet sokkal szegényebb lenne, és az ún. „kis mesterek", akiket oly nagyon szerettek a XVIII. és XIX. században, s akiknek kitűnő technikai tudással megalkotott, az ember mindennapi környezetét ábrázoló, intim, mindenki számára érthető festményeit ma is bensőséges szeretettel szemlélik a világ múzeumainak jó ízlésű és különböző művészetelméletektől meg nem rontott látogatói. „Peintres aimables", szeretetre méltó mestereknek nevezi e festőket 1786-ban a lengyel főúr, J. Potocki, amikor a párizsi Salon kiállításáról ír. Ugyanekkor Lengyelország utolsó királya S. A. Poniatowski, a nagy műgyűjtő is ezeknek a holland festőknek műveit vásárolja a legnagyobb számban és ugyanezt teszi a magyar kortárs, Esterházy Miklós herceg is, aki nemcsak az olasz renaissanceért rajong, hanem a hollandokat is szívébe zárta.

A Szépművészeti Múzeum holland remekművek című kiállításához a varsói Nemzeti Múzeum adott kölcsön 33 festményt, érdekes és jellegzetes műveket, melyek egykor a lengyel főúri és királyi gyűjteményekben voltak. Ezekkel együtt még 36, összesen tehát 69 holland festményt mutat be a kiállítás, ezekből 35 a Szépművészeti Múzeum tulajdona, egy remekművet pedig az Egri Képtár kölcsönzött. A Szépművészeti Múzeum képei között, az állandó kiállításról lehozott 23 mestermű mellett (az állandó kiállítás holland termeiben a Tanulmányi Gyűjtemény képeiből pótoltuk a hiányokat) 12 olyan festmény látható, melyeket most lát először a magyar közönség, részben, mert a Múzeum új szerzeményei, részben, mert olyan képek, melyek e kiállításra lettek restaurálva, hogy kiegészítsék az anyagot.

A festményeket úgy igyekeztünk összeállítani, hogy azok lehetőleg — amennyire ez egy ilyen aránylag kisméretű bemutatáson egyáltalában lehetséges — teljes képet nyújtsanak a XVII. századi Hollandia festészetéről. Ügyeltünk arra, hogy ne csak a nagy nevek, hanem ezek mellett a jellegzetes iskolák és a műfajok páratlan gazdagsága is képviselve legyen, és hogy a festmények a XVII. század első negyedétől a század végéig a fejlődést is bemutassák.

A század 20-as éveinek még félig a manierizmusban gyökerező, lokálszínektől gazdag, rajzosabb előadású festészetét három képen tanulmányozhatjuk a kiállításon: A. v. de Vennének a hágai Hofvijveren korcsolyázó hölgyeket és urakat ábrázoló bájos, mozgalmas képén, mely tarkaságában és tájfelfogásában még a flamand, elsősorban az id. Jan Brueghelt követő iskola hagyományait őrzi, de ugyanakkor már előfutára J. v. Goyen tájfestészetének, W. Bujtewechnek szobabelsőben szórakozó piperkőc gavallérokat és dámákat ábrázoló képén, melyen a nyújtott és modorosan beállított alakok ugyancsak még a manierizmus örökségéről tesznek tanúságot, s végül a haarlemi Floris van Dyck korai csendéletén. Az ún. „asztali csendélet", vagyis asztalon kirakott tárgyakat (rendszerint tálban ételeket) ábrázoló önálló csendéletfestészet a század 20-as éveinek elején alakul ki. Egyik első képviselője éppen Floris van Dyck, az a holland kis mester, aki Rómában tartózkodva felfigyel Caravaggio művészetére és arról informálja Karel van Mandert, a festőt és a festők életrajzának íróját, hogy Caravaggio újító művészetét mennyire csodálják a Rómában élő fiatal festők. Ez 1602 körül történik.

Az ezerhatszáztízes és húszas években, Caravaggio halála után, valóságos iskolák alakulnak művészetének utánzására. Ezek közül a legfontosabb az utrechti iskola, melynek mestereitől alig van alkotás a Szépművészeti Múzeumban. Annál örvendetesebb, hogy ez a kiállítás négy művel is bemutatja ezt az olaszosan monumentális felfogású realista irányzatot, melynek legszebb képét, az utrechti Caravaggio-követők legnagyobb mesterének, Terbrugghennek remekművét, a Pipára gyújtó fiút az egri Képtár adta kölcsön, a többit Varsó. J. v. Bylert ezüstös, világos selymekbe öltözött Zenélő társasága és W. Crabeth bordélyházban Kártyázókat ábrázoló vaskosan realista képe mellett külön érdekességgel bír a Pipázó fiú pendantjaként kiállított Parazsat fújó fiú, Jan Lievensnek, Rembrandt korai műhelytársának fiatalkori képe, mely arról tanúskodik, hogy a fiatal Rembrandt környezete sem maradt mentes az utrechti Caravaggio-követők hatásától.

A húszas és harmincas években hosszabb időt Itáliában töltött tájképfestőket C. van Poelenburgh és B. Breenbergh egy-egy olasz tája, antik romokkal és kis staffage alakokkal tarkított kisméretű képe és egy ritka festőnek, Jan Mickernek furcsa, moralizáló alkotása képviselik. Ez utóbbi festő valószínűleg egyike volt a XVII. században Nápolyban dolgozó és sokszor fantasztikus archi-

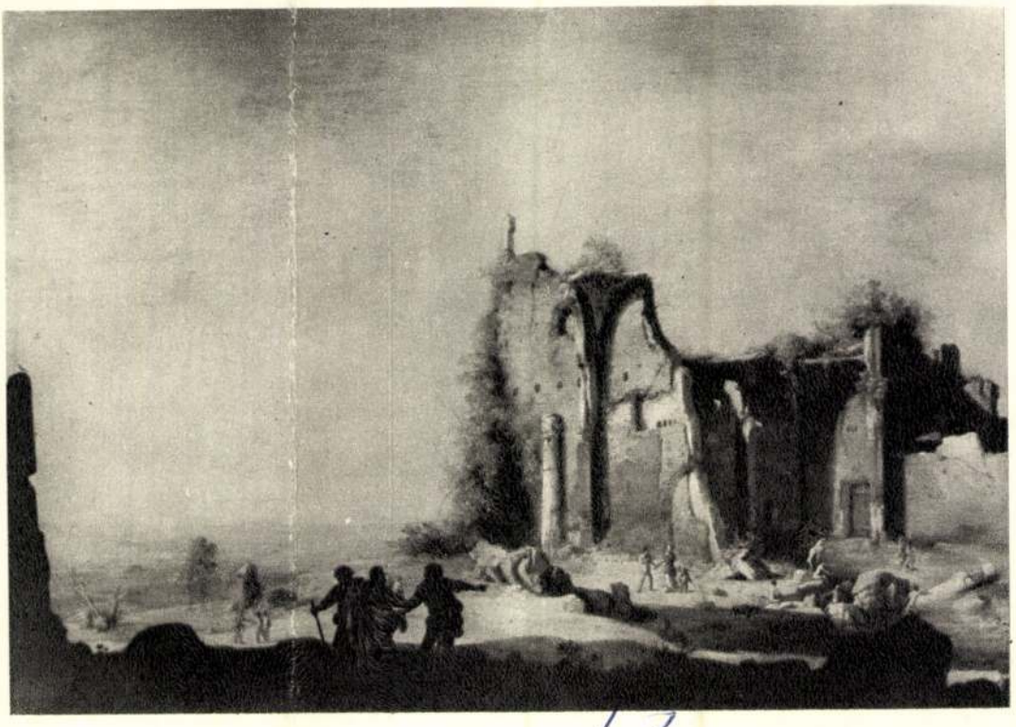

B. Breenbergh: Út Emmausba
Le chemin d'Emmaüs — Путь в Эммаус

Boleslaw Benciak: Swietowit
Cauemoeum

tektúrákat megörökítő külföldi festőknek. E biztos, jelzett képének ismeretében nem lenne érdektelen oeuvrejének összeállítása.

A század első felének nagy haarlemi arcképfestőjét Frans Halsot egy budapesti portréja képviseli, melynek pendantjául a Szépművészeti Múzeum egyik legszebb holland portréját H. de Bye melankolikus hangulatú Női képmását állítottuk ki.

A kiállítás fókuszába Rembrandt és körének művei kerültek. A középponti falon Rembrandt közeli tanítványainak három olyan kiváló alkotása szemlélhető, melyek közelebb hoznak bennünket Rembrandt művészetének megértéséhez, mint maguk a Budapesten és Varsóban levő eredeti Rembrandt képek. N. Maes korai remekművét, a Vertumnus és Pomonát és F. Bol (Magyarországon nincs képe a művésznek) Anyát gyermekével ábrázoló, szokatlanul színes képét Varsó adta kölcsön, a középen kiállított remekmű, az öreg Rembrandt hűséges tanítványának A. de Geldernek Esztert és Mordecháit ábrázoló festménye a Szépművészeti Múzeum tulajdona. E csodálatosan szép kép aranyosan tüzes színeivel a késői Rembrandt-alkotások világába viszi a szemlélőt.

A Rembrandtot megelőző művészeket, az ún. pre-rembrandtistákat Cl. Moeyaert, P. Lastman (itt kiállított Tóbiás képe valószínűleg Rembrandt gyűjteményének volt egyik darabja és akkor készülhetett, amikor Rembrandt e mesternek tanítványa volt) és Pieter Potter alkotásaival mutatja be a kiállítás. Rembrandtnak három képe szerepel. Korai, 1630 körül készült Kincsrejtőjét még Leidenben tanítványaival, G. Douval együtt festette, Varsóból kaptuk Marten Soolmansot ábrázoló képmását, budapesti művei közül még a Mészárszéket állítottuk ki, melyet a 30-as évek végén festett. Műhelyében készült korán elhúnyt feleségének, a nagyon ifjú, ijedten bájos Saskiának profilképmása, melyet a varsói Múzeum küldött a kiállításra. A Rembrandt-kört még két festmény, a Szépművészeti Múzeum új szerzeményei egészítik ki, G. Dou korai, 1630 körül készült Lövésze és B. G. Cuyp az Angyalt Krisztus sírjánál ábrázoló képe, mely Rembrandt hasonló müncheni kompozíciójának hatása alatt készült. E két utóbbi újonnan tisztítva és restaurálva került a kiállításra.

A kiállítás másik középponti részében az ún. „italianizáló" mesterek alkotásai láthatók, azoknak a holland tájképfestőknek művei, akik több évet éltek Itáliában s onnan hazatérve életük végéig olasz táj- és épületemlékeket örökítettek meg. A legnagyobb mesterek kiváló alkotásain szemlélheti a látogató ezt az irányzatot, Cl. Berchem nagyméretű, idilli hangulatú Pásztorokat tájban ábrázoló képén, J. Asselyn ezüstös tónusú Rákhalászokat megjelenítő alkotásán, Ph. Wouverman és J. Miel képein, melyeket Varsóból kaptunk s végül a Szépművészeti Múzeum remek italianizáló festményein J. B., Weenixnek a Tempio di Vespasiano romjait megörökítő alkotásán és Dirck Dalens Fürdőző pásztorlányokat tájban ábrázoló képén, melyen a művész ecsetjével arkadikus ligetté varázsolja a tájat, amelyben a fürdőző pásztorlányok fürdőző nimfák hatását keltik, s végül két most először kiállított új szerzeményen: T. Wijck Olasz kikötőt kereskedőkkel ábrázoló színes kitűnő alkotásán és J. Bothnak Alkonyati olasz tájat megörökítő festményén. Az igénytelen holland tájat szeretettel, odaadással és kitűnő festői eszközökkel festették meg a Hollandiában élő tájképfestők. J. van Goyen, Salomon van Ruysdael, A. Cuyp, J. Wynants, Jacob van Ruisdael, S. de Vlieger stb. nagyon szép alkotásaikkal szerepelnek.

A kiállítás a XVII. századi holland festészet műfajgazdagságát is tükrözi. Egyik kedvelt műfaja volt a templombelső ábrázolása. A luminizmus nagy mesterének, P. Saenredamnak fehérfalú, fényben fürdő Templombelsője kiválóan képviseli ezt a képtípust. A paraszti zsánert A. v. Ostade, A. Both, J. Steen, C. Dusart képein a maga gazdagságában szemlélhetjük, az állatkép műfaját A. Hondius mozgalmas varsói képén, a halászokat és halcsendéletet P. v. Noort és D. Santvoort alkotásain, a tengeri képet ifj. W. v. de Velde és C. C. Wou képein. Az előbbin nyugodt, mozdulatlan vizen végtelen finomsággal hajókat festett meg a művész (a kép letisztítása után eredeti szépségében gyönyörködtet), az utóbbinak alkotóját viszont a háborgó északi tenger vadsága ragadta meg, melynek tarajos hullámain papírhajókként himbálóznak a vihartól dobált vitorlások.

Elegáns, nagypolgári szobabelsőben, finomkodó, kényes dámákat örökítettek meg a század derekán és második felében élő, franciás ízlésű ún. „finom festők". Még nem ezekhez tartoznak, de ezeknek a szemléletét előzik meg Pieter de Hooch és A. van den Tempel késői képei. A Levelet olvasó lány Pieter de Hooch Amszterdamban készült alkotása. A párás napsütés nyitott ablakon árad be a szobába, amelyen keresztül a háztetőkre és templomtoronyra látunk. A torony az amszterdami Westerkerk tornya; ebben helyezték örök nyugalomra Rembrandt hamvait. A. van den Tempel modelljét, a világoskék-ruhás sudár, szőke hajú fiatal lányt Diana alakjában festette meg. Az ezüstösen kék selyem megfestésében szinte már annyi örömet talál a művész mint Caspar Netscher, a finom festő, aki suhogó selyembe öltözteti a hölgyeket a Medaillon kép átadása c. polgári életképén. A legnagyobb finom festőnek, F. Ter Borchnak nincs képe Budapesten. Bájos levelet író katonáját Varsóból kaptuk a kép pendantjául kiállított Ochterwelt képpel együtt, mely utóbbi a művész olasz iskolázottságát is elárulja. B. van den Helst, akinek portréit sokkal jobban kedvelték az amszterdami polgárok, mint Rembrandtéit, Önarcképével szerepel a kiállításon. S. Rombouts Korcsolyázóinak mesterét újabban sikerült azonosítanunk.

A század végére unalmas akadémizmusba merevedik a friss, gazdag képzeletű, realista holland festészet. Ennek a franciás akademizmusnak legjellemzőbb festője a gazdag polgárok által oly sokat foglalkoztatott G. de Lairesse, akinek komplikált Allegóriáját a varsói múzeumból hoztuk a kiállításra.

A 69 képet bemutató kiállításon 64 különböző mester felfogását, szemléletét és egyéni stílusát ismerheti meg a látogató.

Czobor Ágnes

Lengyel grafikusművészek budapesti kiállítása

A budapesti Lengyel Kultúra sokoldalú programjában rendszeresen helyet kapnak képző és iparművészeti kiállítások is. Ezúttal négy grafikusművész munkáiból megrendezett kamarakiállítást láthatott a közönség a Népköztársaság úti olvasóteremben. A fővárosunkban most bemutatkozó művészek: *Maria Luszczkiewicz — Jastrzebska, Danuta Kolwzannowicka, Boleslav Benciak* és *Stefan Suberlak* a mai lengyel grafikusnemzedék középhadához tartoznak. Ahhoz a generációhoz, amelynek kiemelkedő szerep jutott abban a folyamatban, amely az utóbbi másfél évtized lengyel művészetét tartalmában és formájában egyaránt megnyitotta, vérkeringését felfrissítette s szerzett méltán megérdemelt elismerést nem csak a hazában, de a határokon túl a nagyvilágban is.

Az értékeiben gazdag lengyel grafikusművészet biztos statikáját — és az ebben rejlő józan erőt példázza a mostani kiállítás anyaga is. Stiláris szenzációkat, moderneskedő műhely-csemegéket a bemutató nem tartogat. S ha egynémely, extremitásokra áhítozó látogató ilyesmit keresett, szemlélődését bizony kárbaveszettnek kell tekintenünk. Miért? mert ezen a kiállításon formanyelvüket, egyéni stílusukat már kialakított, mondanivalójukat látványosság, bravúros mutatványok nélkül is megfogalmazni tudó alkotók munkáival van dolgunk.

Szenzáció tehát nincs. Van azonban művészet. Így egyszerűen, minden körülírás — toldás nélkül, a szó valódi értelmében. A kiállító művészek lapjain az élményanyag meg-

Pogány Frigyes

Magyar Építőművészet 1977/2

Dr. Pogány Frigyes 1908—1976

A Magyar Építőművészek Szövetsége, valamint az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium nevében búcsúzom Dr. Pogány Frigyes professzortól, a nemzetközileg elismert tudóstól és kedves Frici bátyánktól, a kitűnő kollégától.

Egy csodálatosan teljes, sokrétűségében is egységes életet fejezett be.

Építész, városépítész, iparművész, esztéta, művészettörténeti író, pedagógus, és közéleti férfi volt egy személyben, aki a tervezés és építés irányítójaként, egyetemi tanárként, szervező rektorként, a MÉSZ elnökeként minden vonatkozásban kiváló tevékenységet fejtett ki.

A vizuális kultúra minden megnyilvánulása vonzotta, s az ehhez kapcsolódó különböző munkaterületek, melyekben dolgozott, és tanulmányai, melyeket ezekkel kapcsolatban vagy ezektől függetlenül végzett — hiszen tanult filozófiát, pszichológiát, művészettörténeti módszertant, matematikát, csillagászatot is —, nemhogy szétforgácsolták, de elmélyítették és sokrétűbbé tették tudását, melynek minden tanulságát helyére tudta tenni, s felhasználni további tanulságok leszűréséhez, melyek továbbadásának is — akár írásban, akár szóban — nagy művésze volt.

Sokrétű érdeklődésének megfelelően mint filmgyári díszlettervező kezdte munkáját, ahol a művészi fotózás szemléleti és technikai ismereteit is begyűjtötte, s amelyet élete végéig hasznosított. Még rektor korában is maga alkotta könyveinek remek fényképanyagát, melyeket oly nagy műgonddal készített.

1935—1949-ig rövid háborús megszakítással, a főváros építészetének szolgálatában állt, városépítési, műemléki kérdésekkel foglalkozva. Így részt vett a Vár helyreállításának témájában, mellyel kapcsolatos kérdések később is érdekelték.

1949-től a Fővárosi Tervező Vállalat, majd a BUVÁTI városesztétikai műterem vezetője, ahol feladatai közt szerepelt a Dunapart, a Duna-parti szállodasorok, a Belváros városépítészeti kérdése stb. és bekapcsolódott az egyetemi oktatásba.

1953-ban az Építészeti Tanács főosztályvezetője, ennek megszűnése után pedig az ÉVM munkatársa, ahonnan 1955-ben a Műegyetem II. Építészettörténeti Tanszék vezetőjének nevezik ki.

Ebben az időszakban érik be, és éri el első jelentős sikersorozatát: 1953-ban és 1954-ben elnyeri a MÉSZ Építéselméleti jutalmát. 1955-ben megkapja az Ybl-díj első fokozatát és a Magyar Tudományos Akadémia jutalmát. 1954-ben jelennek meg „*Terek és utcák művészete*" és „*A belső terek művészete*" c. tartalmában és szerkesztésében, valamint illusztrációs anyagában egyaránt kitűnő könyvei, továbbá az „*Esztétikai normák és művészeti nevelés*" c. munkája, mely már későbbi fő munkaterületére utal.

1956-ban a tudományok kandidátusa, 1958-tól egyetemi rendes tanár.

A két háború közti időszak Ausztria, Olaszország, Németország, Hollandia és franciaországi tanulmányútjait ekkor cseh, lengyel, NDK-beli és a szovjet építészet helyszíni tanulmányozásával egészíti ki — részvétele a párizsi műemléki kongresszuson és a római ösztöndíja kitűnő lehetőséget adnak ismeret- és dia-anyagának bővítésére. A megismert tudásmennyiségből mindig jellemző és messzemutató összefüggéseket elemzett ki, melyek munkájának annyira élvezetes lényegét adták.

A Műegyetemen kívül a Képzőművészeti Főiskolán is oktat és hatalmas munkát vállal a tudományos ismeretterjesztés területén.

Ezért megkapja a Bugát Pál díjat, 1966-ban pedig Állami díjjal tüntetik ki.

Közben sorra jelennek meg nagysikerű, tartalmilag és tipográfiailag kitűnő könyvei: „*Párizs*", „*Róma*", „*Firenze*". Érdeklődése a történelmi stílusoktól egyre inkább kiterjed a modern építészetre is.

1964-től 1973-ig az Iparművészeti Főiskola főigazgatója, illetve annak egyetemi szintre emelésétől rektora. Az új környezet és feladatok, — új tanulmányok, jegyzetek és könyvek megírására, tudományos szemináriumok szervezésére serkentik. Foglalkozik környezetesztétikával, ergonómiával, rendszerelmélettel, szemiotikával, a „design" elméletével és gyakorlati kérdéseivel, melyeket talán az 1969-ben a Művészettudományok Doktora cím elnyeréséhez készített disszertációja foglalja össze, de elkészül a „*Szép emberi környezet*" c. munkája és tanulmánya a *Salgótarjáni városközpont*ról egy tartalmában és formájában új, modern szocialista városról.

A Magyar Építőművészek Szövetsége alapító tagja. Alapszabályunk szerint a MÉSZ tagja az lehet, aki az építéselmélet, épületés várostervezés, műemlékvédelem, építészképzés témák valamelyikében figyelemre méltó munkát végzett. Dr. Pogány Frigyes e témák többségében alkotott kiemelkedőt, s magában a szövetségi munkában is jelentős részt vállalt. 1968-ban a Szövetség elnökévé választják, s még ebben az évben tagja lesz az UIA, az Építészek Nemzetközi Szövetsége Végrehajtó Bizottságának is, melynek keretében rendkívül aktív és igen megbecsült munkát végez.

Széles körű nemzetközi tevékenysége azonban nem korlátozódik az UIA-ra, nagysikerű előadója számos nemzetközi konferenciának, mint a varsói, a berlini formatervezési konferenciának, a darmstadti esztétikai konferenciának, — a bukaresti esztétikai világkongresszusnak pedig egyik fő raportőre. A nemzetközi tevékenység keretében végzett külföldi útjait — most már távoli kontinenseken is — változatlanul felhasználja, hogy a hivatalos témákon túl is szabad idejének és saját anyagi lehetőségeinek bevetésével szaporítsa ismereteit és dia-anyagát.

Közéleti tevékenysége széles körű: kiemelkedő munkakészségét, áttekintését számos hazai szervezet veszi igénybe: tagja a Kossuth-díj Bizottságnak, az MTA Tudományos Minősítő Bizottságnak, a TIT Művészeti Szakosztály Országos választmányának, a József Attila Szabadegyetem Tanácsának, a Hazafias Népfrontnak, a Művészeti Tanácsnak, az Iparművészeti Tanácsnak, a Magyar Esztéták Szövetségének, a Szocialista Államok Formatervező Bizottságának, a Könyvművészeti Bíráló Bizottság Elnökségének, alelnöke a Bibliofil Társaságnak stb., stb., nem is említve, hogy elnöksége után is tagja maradt a MÉSZ vezetőségének.

Számos speciális, felsőfokú továbbképzési formát vezet, — ezeket — valamint tanulmányait, előadásait, kisebb kiadványait nagy számuk miatt itt most még csak felsorolni sem lehet. Egyet mégis kiragadnék, mely kutatási területének bővülésére utal: *Az építészet hatása az emberi életre.*

A megszerzett és kifejlesztett, rendkívüli tudásmennyiségének, gondolattömegének átadási igénye változatlanul rendkívüli munkaintenzitásra készteti, melyek elismeréseként háromszor kapta meg a Munka Érdemrend arany fokozatát.

Azt mondják, hogy egy eszme nagyságát az a lelkesedés határozza meg, amit ki tud váltani. E szerint Dr. Pogány Frigyes az építészet eszméjének kiváló művelője, mert mindenütt lelkesedést, érdeklődést, a szebbre, a jobbra való törekvést tudta kiváltani.

És ha igaz, hogy a legtöbb, amit egy emberről el lehet mondani az, hogy mindazok, akik vele kapcsolatba kerültek, úgy érzik, hogy munkája révén többek és jobbak lettek, akkor ezt a legtöbbet Dr. Pogány Frigyesről méltán el lehet mondani.

Akik ismerték, azokban emléke tovább él és könyveiben lefektetett gondolatai még nagyon sokak számára lesznek a tudás forrásai és inspirálói.

Dr. Böhönyey János

A Farkasréti temetőben 1976. december 30-án elhangzott gyászbeszéd

1. Mokry-Mészáros Dezső: Holtak szigete, 1912 (Moldován D. gyűjtemény)
2. Vankóné Dudás Juli: Galgamácsai népviselet, ceruza, akvarell (Moldován D. gyűjtemény)
3. Győri Elek: Betlehemesek Tiszaladányban, 1932
4. Balázs János: Ami a nap alatt van
5. Süli András: Téli lakodalom, 1936 (papír, tempera)
6. Polyák Ferenc: Öreg paraszt lopóval
7. Szőrös József: Borcsa néni

1

2

5

3

6

7

4

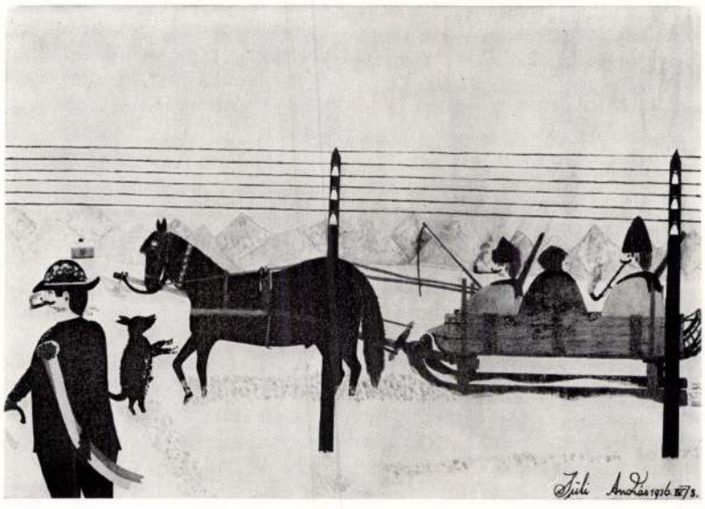

Búcsú Pogány Frigyestől

Amikor közösen búcsút vettünk Tőle, az ünnepélyesen megilletődött emlékezések és méltatások között nem hangzott el — talán nem is lett volna helyén — egy olykor szokásos személyes hangú búcsúszó. Hadd pótoljam ezt most így utóbb, amikor már nincs köztünk s felkavart érzelmeink első hulláma már csendesedik. Bizonyára akkor is megtenném ezt, ha Ő nem kért volna erre az elmúlt évben kétszer is. Máskor is szóba került már köztünk ez a kérdés, korábban is, mindinkább foglalkoztatták a végső dolgok összefüggései, titkai. Ifjúkori érdeklődése — többször is beszélt erről — a csillagok világa felé vonzotta. Később az Ember és maga alkotta világa, környezete felé fordult s eljegyezte magát vele egy életre. Majd mikor már szinte mindent tudott, amit ennek az emberalkotta világnak tér- és formarendjéről tudni lehet, bensőjében ugyanazzal a szenvedélyes, nyugtalan, vibráló érdeklődéssel villant fel újra meg újra a Végtelen.

Az összefüggések izgatták mindvégig. Az ember és környezet sokrétű kapcsolatai: tér és tömeg, épület és város, város és táj, a művészetek szintézise, ember és társadalom, település és történelem, tér és idő összefüggéseinek titkait kutatta, elemezte fáradhatatlanul. Lehet, hogy nem sikerült minden összefüggést feltárnia, minden titkot megfejtenie, de egy bizonyos: senki jobban nem élte át a látható dolgok szépségét, mint Ő. Ez a belső átélés, meggyőződés fűtötte át minden szavát és minden írását, ez tette hitelessé mások számára is mondanivalóját.

S ez a kutató-kereső, törvényszerűségeket, koordinátákat, távlatokat, egyetemes szépségeket szomjazó szenvedély párosult Benne egy másik szenvedéllyel és tehetséggel: a feltárt és megismert szépségek, igazságok mindenki számára való megmutatása, átadása, kifejezése olthatatlan vágyával. Kezdő éveimben, amíg még Mellette dolgozhattam, szemem láttára bontakozott ki Benne tanári hivatása, amely végleg magával ragadta addigi munkaterülete: az építészet, városrendezés, műemlékvédelem aktív gyakorlásának köréből.

Alig ismertem még valakit, akinek a tanítás ennyire veleszületett tehetsége, hivatása, életeleme lett volna, mint Neki. Minden tudás, amit tudományos munkájával megszerzett, szinte magától, természetes folyamatként szerveződött, rendszereződött Benne továbbadásra, tanításra. Tudtommal sohasem tanult egyetemen pedagógiát, mégis amint elkezdett tanítani az egyetemen, előadásainak módszere, felépítése, új távlatokat nyitó izgalmas mondanivalója, magával ragadó lendülete egyszerre mindenünnen vonzani kezdte az embereket a rendes hallgatói körén messze túl is. Más karok, sőt más egyetemek hallgatói, de már végzett szakemberek is áramlottak óráira, hogy részesülhessenek abban az élményben, amit a művészetek világának feltárása során minden alkalommal nyújtott.

Úgy tanított, mint egy művész. Nem csupán jó pedagógusként, világos rendszerben adott át egy tananyagot, hanem már a művészi kifejezés fokán interpretálta a témát, olyan felépítéssel és izzó átéléssel, amelybe egész egyéniségét beleadta, és amellyel minden alkalommal magával ragadta hallgatóságát. Hívták is mind több és több felől, az egyetem falain kívül, szerte az országban és a határon túlról, hogy hallgathassák s Ő ment mindig mindenhová, nem kímélve időt, energiát, egészséget, hogy taníthasson, hogy adhasson. Így is ment el, hűen maradva önmagához.

Pályája kiteljesedése volt, amikor már nem csak egy tantárgyat, egy tanszéket, hanem egy egész egyetemet vehetett kézbe és formálhatta át a tanítás egész szellemét egy olyan területen, amely egész jövőnk szempontjából döntő fontosságú: a harmonikus, szép emberi környezet alakításának oktatása terén. Mindazt, amit az ember és világa, tartalom és forma, anyag és szerkezet, funkció összefüggéseiből addig feltárt és megismert, itt most egységes rendbe, szemléletbe gyúrva használhatta fel a Holnap környezetét alakító fiatal generáció nevelésének alapjaihoz.

Életművének ez a fele voltaképpen éppúgy maradandó, hosszú távra szóló, mint minden alkotás, de nem látható, csupán hatásaiban, jövőt, szemléletet alakító jelentőségében mérhető. Ezzel szemben másik fele: írásai, könyvei látható, kézzelfogható formában maradtak köztünk, gazdag örökségül és útravalóul a jövő generációk számára. Az írás éppúgy életeleme volt, mint az élőszóban való tanítás. Bámulatos termékenységgel adta közre egyik munkáját a másik után, amelyek nemcsak a választott témák és azok feldolgozása szempontjából, hanem szerkesztési és könyvművészeti szempontból is kiemelkedőek voltak. Kezdettől fogva elmélyült gonddal munkálkodott azon, hogy szó és kép — amelynek különösen ezen a területen: a képzőművészetek és a vizuális kultúra területén döntő összefüggése van — tökéletes együtthatásban szolgálják gondolatai kifejezését. Semmi fáradságot nem sajnált, hogy maga készítette és nagyította fényképeiből, maga tervezte tükrökbe tördelten minden mondat és ábra úgy helyezkedjék el, ahogy az a legtökéletesebb és egyben könyvművészeti szempontból is a legszebb. Mindenhez értett, a fényképezéstől a tipográfiáig, igazi reneszánsz egyéniségként a tudományt, technikát és művészetet a humanizmus közös, átfogó, embert formáló szolgálatába állítva.

Sikereinek egyik titka is ez az univerzalitás volt, amely mindinkább specializálódásra törő korunkban ma még oly ritka s tudomány minden területén csak a legnagyobbak mernek és tudnak a szűk, de biztos korlátok közül kilépni, kockáztatva a szaktudós részeredményeit a nagyobb összefüggések tág horizontjának csábító szépségeiért, vállalva minden kockázatot, kritikát és alábecsülést is, az egyetemesség távlatainak kitáruló gazdagságáért. Nem csak arról van szó tehát, hogy egy szűkebb szakma művelésének bizonyos technikai fogásait is maga tudta csinálni, hanem ennél jóval többről: hivatása művelésének egy arányosan kifejlesztett, kiművelt és egyetemességre törő egyéni világ ágyazatába való beillesztéséről, amelyben zene és irodalom, filozófia és természettudomány s a kultúra és humánum minden területe a maga helyén és összefüggésében jelen volt, sajátja volt.

Ezt csodáltuk és irigyeltük Benne, tudva, hogy mindez nem megtanulható, elsajátítható, utánozható, mert kivételes adottságok, tehetség, érzékenység és aszkézis eredménye, amit nem csak magunkkal hozni, de vállalni is kell.

A személyes kapcsolatok és benyomások voltaképpen nem ide valók, ha mégis felvillantom őket, csak azért teszem, mert egész egyénisége, emberi vonásai, értékei tükröződnek bennük. Amikor megismertem, pályám kezdetén állottam s Ő maga mellé vett munkatársnak. Ezek a Mellette töltött esztendők egész életemre szóló benyomásokat, hatásokat jelentettek s ezekből tudom, mit jelentett később annak a sok száz és ezer fiatalnak, akik egyetemi éveik alatt Vele kapcsolatba kerülhettek. Egyrészt magát a tudást: a bevezetést új és ismeretlen területek titkaiba, új összefüggések kapuinak feltárását, aztán megtanulni látni, gondolkodni, értékelni, egyéni utakat keresni s mindezek során magunkba szívni a szépség és tudás iránti áhitatot, a hivatás tiszteletét és aszkétikus szolgálatát, a következetességet és igényességet, a szerénységet és önzetlenséget s azt a mély és meleg emberi érzésvilágot, amely a körülötte élőkre kiáradt. Tekintélye nem hatalmon és összeköttetéseken épült, hanem valódi tudáson és emberi értékeken s ezt tanultuk meg tisztelni.

Mindezek csupán az emlékezés mozaikszemei, távolról sem merítik ki azt, amit még Róla elmondhatnánk, de azt hiszem Ő sem várt tőlem adatokkal teli akadémikus méltatást, inkább azt, hogy legöregebb, talán legelső, még nem „hivatalos" tanítványa, akit három évtizeden át megőrzött szeretetében, legyen az utolsó, aki emlékei felvillanó fényeinél szívből jövő szeretettel köszönti és búcsút int, amikor a nagy Útra indul.

Horler Miklós

Új képtár épül Szombathelyen

Nagyvonalú szombathelyi kezdeményezés tanúja lehet napjainkban a szűkebb szakma és az ország művelt, művészetek iránt érdeklődő közönsége egyaránt. 1976. június 27-én a *Vas Népe* című napilapban felhívás jelent meg, amelyben a Szombathelyi Képtárépítő Egyesület Előkészítő Bizottsága egy, a városban létesítendő képzőművészeti múzeum társadalmi erőből való megvalósítására mozgósított. A felhívást özvegy Derkovits Gyuláné és özvegy Dési Huber Istvánné, valamint az ország és Vas megye számos közéleti személyisége írta alá. A tervezett képtár elsősorban Szombathely nagy szülöttje, Derkovits Gyula évtizedek óta gyűjtött alkotóinak művei számára adna méltó otthont, de végső formájában teljes keresztmetszetű művészeti múzeummá válna.

A kezdeményezés nagy visszhangra talált. Az ünnepélyes keretek között június 29-én megalakult Szombathelyi Képtárépítő Egyesület vállalta magára a szervezés, az anyagi alapok biztosításának és a lebonyolításnak számos terhét. Remélhető, hogy az egyre jobban terjedő mozgalom munkája nyomán az 1980-as évek első felében a képtár megnyílhat a nagyközönség számára, s ezzel az egyesület működése lezárul. Addig azonban sok az elvégzendő feladat. Az egyesület elnöke, dr. Gonda György, Szövetségünk tagja, már kezdettől fogva kérte a helyi csoport segítségét, 1976. július 2-án pedig a MÉSZ elnöke, dr. Böhönyey János a Szövetség egésze támogatását is megígérte. A várt közreműködés magával az építéssel kapcsolatos. A Vas megyei Múzeumok Igazgatósága, mint a képtár anyagának kezelője, összeállította a szakmai programot. Ezt a helyi csoport tagjaiból alakult bizottság fejlesztette tovább helyiségenkénti konkrét programmá augusztus hónap folyamán. Megállapította a becsült építési költséget is, valamint javaslatot tett a leendő képtár helyére. Ez az utóbbi azért igen meggondolandó és fontos kérdés, mert a képtárnak, mint középületnek a városszerkezetben, városképben betöltött szerepe is nagy jelentőségű lehet, de emellett az idegenforgalom és a város belső életének útvonalaihoz is szervesen kell kapcsolódnia. A MÉSZ kibővített elnökségi ülése Szombathelyen 1976. november 16-án megtekintette az előzetesen kijelölt helyeket. Hármat talált alkalmasnak: 1. Az Iseum tömbjét, 2. A Vakok Intézetének (volt ferences kolostor) kertjét, 3. A Claudius Szállóval szembenfekvő zöldterületet. A legelőnyösebbnek az Iseum tömbje mutatkozik, amely egy kialakulóban levő közintézmény csoport része, jól kapcsolódik az idegenforgalomhoz és eddig megoldatlan városrendezési kérdések lezárását is segítené. A döntés természetesen részletes vizsgálatokat tesz szükségessé. Ezért az Elnökség azt javasolta, hogy a beépítés tisztázásához zártkörű pályázatot kellene kiírni. Második lépcsőben ennek figyelembevételével kerülhet sor a képtárépület eszmei terveinek beszerzésére országos nyilvános tervpályázat keretében. Amennyiben a hely mégsem bizonyulna alkalmasnak, úgy a vizsgálatokat a további kijelölt területekre is ki kell terjeszteni.

A feladat szép és összetett. A megoldást az egyesület az építész-társadalom lelkes, hozzáértő közreműködésétől várja.

Szilágyi István

---

könyv

Hun Nándor :

Bevezetés a szociális gerontológiába című könyvének építészeti és szociológiai problémái

Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1972

Közös gondjaink

Megdöbbentő megállapítást olvashatunk Hun Nándor gerontológiával foglalkozó könyvében: az NDK, valamint Magyarország képviselik a legelöregedettebb szocialista társadalmakat.

Hazánk jelenlegi és várható demográfiai helyzetének egyik alapvető jellemzője az idős korosztály nagy aránya és növekvő tendenciája. Mindez együtt indokolja a könyv ismertetésének időszerűségét, sőt szükségszerűségét. Maga a tény súlyos társadalmi gondokat okoz, melynek megoldására széles körű tudományos és társadalmi összefogásra van szükség. A könyv orvos-szerzője hatalmas ismeretanyaggal, apparátussal, interdiszciplinárisan elemzi az öregek szociális helyzetét. Társadalmi, demográfiai, egészségügyi kölcsönhatásaiban tárgyalja a problémákat, felhasználja a határterületét érintő összes tudományokat (demográfia, szociológia, pszichológia, építészet, várostervezés stb.). Bizonyára az orvostudomány művelői között már ismert és elismert Hun Nándor munkája, mi az említett szociológiai és építészeti vonatkozásai miatt szeretnénk az építészek figyelmébe is ajánlani e gondolatokban gazdag könyvet.

Az idősek helyzetének megváltozásáért a család strukturális átalakulása, az urbanizáció, a születésszám csökkenése, az a gyökeres életforma átalakulás a felelős, amely az iparilag gyorsan fejlődő társadalmakra jellemző. Az elmúlt évtizedekben világszerte jelentős változások történtek a család szerkezetében. Legfontosabb tényezője ennek az átalakulásnak az egyes családok taglétszámának a csökkenése, amely egyrészt a születésszám csökkenéséből adódik, másrészt abból, hogy a generációs együttélés ma már ritka jelenség. A nők munkába állása, és az idősek kórházi felvétele között szoros összefüggés mutatható ki. Ha a család minden tagja dolgozik, napközben senki sem tudja az idősebb családtagokat gondozni.

Véleményünk szerint az előbbieknél nem kevésbé fontos az öregek helyzetének megítélésénél, de ennél általánosabb jelentőségű is az a tény, hogy a jelenlegi átlagos lakásnagyság (1 és 1/2 szobás) a család hagyományos funkcióinak elhalása irányában hat, amely éppen ebben a vonatkozásban nem kívánatos.

A család ún. válsága azt jelenti, hogy történetileg kialakult funkcióira a megváltozott történeti-társadalmi viszonyok között már nincs szükség (gazdasági funkció, míg a család önellátó egység volt), de nem jelenti azt, hogy minden funkciója már megszűnt volna. Különösen nem jelentheti azt, hogy a családra, mint értelmi-érzelmi közösségre ne lenne már szükség. Véleményünk szerint a család formaváltozása, jelenlegi funkcióinak esetleges elhalása sem jelentheti az érzelmi viszonyok elsivárosodását. Mi egy jövendő társadalomtól és annak családformájától éppen egy, a jelenleginél gazdagabb, érzelmileg érettebb emberi együttélést várunk, amelyben a család minden tagjának *korától* és *nemétől* függetlenül egyenrangú és egyenjogú helye van.

Szerintünk — egyetértve a szerzővel — a jelenleginél nagyobb és több szobából álló lakások építése elősegítheti az emberi kapcsolatok harmonikusabbá válását, az idősek helyzetének javulását és a születésszám növekedését is. A jelenlegi lakásviszonyok között a családok többségének egyáltalán nincs lehetőségük idős, esetleg beteg szüleik elhelyezésére.

A helyzetet súlyosbítja, hogy a magyarországi urbanizáció sajátosan fejlődött a környező országokhoz képest. A szerző a hazai szociológiai kutatások eredményeire támaszkodva utal arra, hogy a két világháború és a Horthy-korszak mennyire lassította, majd az 1949-ben megkezdett ún. extenzív iparosítás milyen negatív hatásokat gyakorolt a népesség megoszlására, és ezzel hogyan növelte a már akkor is meglevő súlyos lakáshiányt. Az erőltetett iparosítás mellett az ún. szolgáltató infrastruktúra nem tudott lépést tartani a szükségletekkel. Az egészségügyi és szociális ellátottságunk elégtelen volta szerves része az általános infrastruktúra elmaradottságának. A szerző megállapítja, hogy az egészségügyi hálózatok világszerte azon szükségletek kielégítésére szerveződtek, amelyeket a II. világháború előtti morbiditás határozott meg, ez pedig az új feladatokat képtelen megoldani. Magyarország fekvőbeteg-ellátásának helyzetét a demográfiai elöregedésen kívül súlyosbítja lemaradásunk még a hagyományos kórházfejlesztés terén is.

A minket érdeklő következő kérdéscsoport az idős ember szociális helyzete a mai világban. E fejezetben a szerző arra keresi a választ, hogy gyorsan változó világunkban mivel találja magát szemben az idősödő ember. Nyugdíjbavonulásakor, még ideális megoldás esetén is súlyos hátrányokkal kell számolnia az egyénnek. A legsúlyosabb probléma az izoláció, amely mindig fokozott somatikus és pszichés veszélyeztetettséget is jelent. Világjelenség, Budapest sem kivétel, hogy a nagyvárosokban a legrégebben épített és így komfort nélküli lakásokban zömmel idősek laknak. Ezeket a lakásokat a korral növekvő mértékben egyre nehezebb ellátni. Így a hátrányos somatikus, pszichés és szociális állapot egymást erősítik, amely nem ritkán öngyilkossághoz is vezethet.

Mi hát a megoldás? Milyen módszerei vannak a szociális gondozásnak? Milyen a jelenlegi helyzet Magyarországon? Milyen távlati feladatai vannak a magyar szociális gerontológiai ellátásnak? Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik a szerző a továbbiakban. Véleménye szerint a mindennapi gyakorlatban arra kell törekedni, hogy megfelelő összhang legyen a biológiai állapot és a külső körülmények között, biztosítva ugyanakkor a lehetőségeken belül az idős embernek a múltbeli élete és a jelene közötti folyamatosságot. Körültekintően és tárgyilagosan elemzi a szerző az egyes gondozási formák javallatait és ellenjavallatait. Egyetértünk azzal a leghumánusabb gondolattal, hogy ha erre lehetőség nyílik, akkor *az idős ember számára az a legmegfelelőbb, ha a családja körében élhet.* Ezért tartjuk helyes törekvésnek az új lakótelepeken a 3—4 szobás lakások építését is, ez a minimális feltétele a nemzedékek együttélésének.

Feltétlenül támogatnunk kell az öregek önálló életének fenntartására szolgáló összes kísérletet, így elsősorban azokat az építészeti megoldásokat, amelyeket a szerző „penziórendszernek" nevez. Ilyen irányú törekvésnek tartja Hun Nándor a nálunk már működő, Spiró Éva építész által tervezett nyugdíjasok házát, melyet mi is ideális formának tartunk. Itt olyan idős egyének ellátásáról van szó, akik biológiai állapotuk miatt már nem alkalmasak a teljes önálló életre, nem tudják fenntartani régi lakásukat, de megvan az anyagi lehetőségük ahhoz, hogy differenciáltabb szociális gondozásban részesüljenek.

A különféle lakásváltozatokat elemezve a szerző végül négy típusra osztja az öregek helyzetén segíteni kívánó építészeti törekvéseket: családi megoldás saját lakásban, idősek különálló lakásai, idősek csoportos lakásai, penziórendszer. Nagy építészeti és társadalmi feladat ezeket olyanná formálni, hogy ameddig csak lehet, elodázzuk az idősek intézeti felvételét.

A kötet nagy igényeket támaszt az egész társadalommal szemben, közös a felelősségünk az idősek helyzetéért, tudomásul kell vennünk a könyv Sütő Andrástól idézett gyönyörű mottóját: „Önmagát becsüli minden nemzedék azáltal, hogy tudomásul veszi: a világ nem vele kezdődött."

Mezei Judit—Szina: János

kozás jellegzetes pill
lyákkal megelevenítő
mozgását tánclépésel
zsegyűjtők" című k
ber munkaszeretetét
lait, táncait szedte
gyár együttese — a
ra lélegző folklórgy
bírhatatlan erejével
hatását. A Szovjet
gépgyárának együtt
utáni sétából táncr
Mojszejevékre emlé
hopakkal, csoszogós törpejárással
tott az újvidéki Svetozar Markovic Kultúregyesület
jának fergeteges férfitánca, a sumadijai és Morava menti
szokásokat tömör, zárt sorokra komponált kartánc, meg a
Vranjéből ellesett törökös hangvételű városi és cigánytán-
cok komótos előadása.

A szakszervezeti néptáncegyüttesek fesztiválján hagyo-
mány, hogy neves fővárosi együttesek záróprogramként
szakmai bemutatót tartanak a Szegedi Nemzeti Színházban.
A táncosoknak, szakembereknek egyaránt hasznos tapaszta-
latokat adó randevú immár harmadik éve enged bepillan-
tást az együttesek „műhelytitkaiba". A bemutatott produk-
ciók a már elsajátított népi kifejezőeszközök birtokában
újszerű; korszerű fogalmazásban, merészen szólnak a má-
ról a ma emberéhez, szinkronban a modern művészetek
tájékozódási érzékenységével. Ezúttal a Bartók Béla-együt-
tes, a Vasas művészegyüttes és az Építők Vadrózsák tán-
csai mutatták be modern számaikat, s a különféle koreog-
ráfiai megoldásokon lépten-nyomon átsütött a néptánc rit-
mikája, hangulat- és formavilága. A műsor fő vonalába a
Bartók Béla zenéjére készült kompozíciók kerültek, közülük
is kitűnt aszimmetrikus térformáival az F-dúr rondó (Vasas
táncegyüttes), a finom hangvételű három Csík megyei nép-
dal zenére lélegző, vele harmonikusan azonosuló lánytánca
(Építők Vadrózsák együttes), valamint az Angoli Borbála
balladisztikusan tömör előadásmódja (VDSZ Bartók Béla
együttes).

N. I.

A „SZÉP MAGYAR KÖNYV 1967" C. KIÁLLÍTÁS SZEGEDEN

A Képzőművészeti és Grafikai Gyűjtemény vezetősége,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Pogány Frigyes

TISZATÁJ

zésben ismétlődik meg.

A. L.

IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS ÉS NYÁRI MŰVÉSZTELEP SZEGEDEN

Július 21-én a Magyar Iparművészeti Főiskola hallgatóinak diplomamunkáiból kiállítás nyílt a Tömörkény gimnáziumban. Radnóti Tamás népművelési csoportvezető bevezető szavai után dr. Pogány Frigyes, a Magyar Iparművészeti Főiskola igazgatója nyitotta meg a kiállítást. A rendezvényt a fesztivál egyik színfoltjaként értékelte, s utalt a főiskola és a Tömörkény István Művészeti Gimnázium kapcsolatára is. A gimnázium tehetséges hallgatói közül többen kerültek a főiskolára, sőt végeztek is már néhányan.

„A főiskolán tizenkét szak van — mondta bevezetőjében —, s ezek különleges funkciót töltenek be. Az iparművészek feladata az ipar és a művészet szolgálata, az emberi környezetformálás, s ez egyre jobban hozzátartozik a mindennapi élethez. A környezet, amelyet magunk körül megteremtettünk, saját egyéniségünk hű tükre. Környezetünk gondolatvilágunkat, felfogásunkat is elárulja. Az iparművészeti alkotásokban a humán kultúra és a technika szerves kapcsolata valósul meg." Textilfélék, szőnyegek, bútor, fémipari cikkek, modern ékszerek, cipők, illusztris kiadású kozmetikai cikkek láthatók a kiállításon, sőt érdekes kerámiai alkotások is.

A kiállítással egy időben az Ady kollégiumban Király Sándor főiskolai tanár vezetésével 45 I. éves hallgató tölti gyakorlatát. A kéthetes gyakorlat kiegészítő része az egész évi programnak. A művészetelep hallgatói megismerkednek a várossal, a tájjal, történelmi és népművészeti hagyományokkal. Sok a lehetőség színben és témában, az itt elkészített vázlatokat jól felhasználhatják majd a jövő évi feladatokhoz. A főiskola pedig az ősz folyamán kiállítást rendez az összegyűlt anyagból.

A rajzok tematikája mutatja, hogy az időt jól hasznosították. A dorozsmai szélmalom, a fűvészkert virágcsodái, a múzeum népművészeti tárgyai éppúgy megtalálhatók a gyűjteményben, mint a szalámigyár és műemlékeink.

Harmadéve töltik gyakorlatukat Szegeden a főiskolások, harmadszorra nyílt meg kiállításuk is. Reméljük, hogy a jövőben ez a hagyomány tovább folytatódik, s tematikájában egyre gazdagabb, változatosabb összeállítást láthatunk.

L. K.

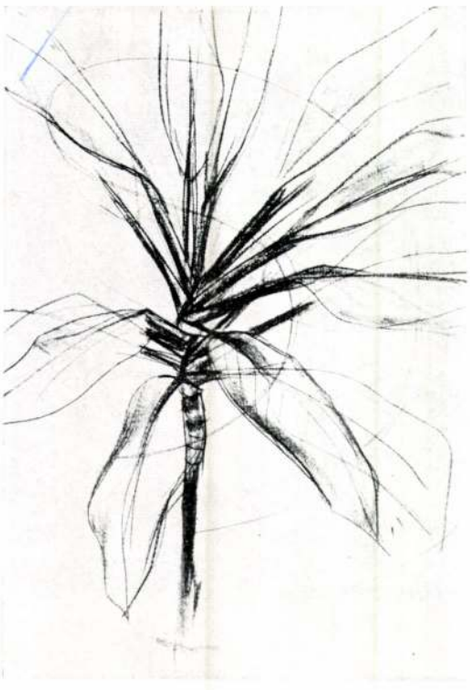

Textiltervező Tanszék: növénytanulmány

A Magyar Iparművészeti Főiskola oktatásának irányelvei

Dr. Pogány Frigyes

Az iparművészoktatás hazánkban már közel 100 esztendőre tekinthet vissza. Változatos, sokszor küzdelmes története során jutottunk el a mához. 1949-ben, az iskolarendszer általános rendezésével együtt létrejött a Magyar Iparművészeti Főiskola, amely az elmúlt évek folyamán fokozatosan fejlesztette ki működési tevékenységét a környezetformálás oktatásának mind tágabb területére. Három esztendővel ezelőtt dolgoztuk ki a főiskolai oktatás reformját, melynek pedagógiai alapelveiről szeretnék az alábbiakban — ha csak vázlatosan is — beszámolni. Ezt megelőzően azonban röviden összefoglalom az oktatott szakterületekre és magára az oktatásra vonatkozó főbb adatokat.

A pedagógiai munka a különöző szakterületeknek megfelelően felállított tanszékekre hárul. A tanszékeken belül általában több szakcsoport működik a szakterületek belső tagozódása szerint.

Építészeti Tanszék

Textiltervező Tanszék
Szövöttanyag tervező Szakcsoport
Kötött- és hurkoltanyag és formatervező Szakcsoport
Kézifestő és nyomottanyag tervező Szakcsoport
Öltözködési tárgyak formatervező Szakcsoportja
Gobelin tervező Szakcsoport

Szilikátipari tervező Tanszék
Kerámia Szakcsoport
Porcelán Szakcsoport
Üveg Szakcsoport

Formatervező Tanszék
Szerszám- és gépipari Szakcsoport
Ötvös Szakcsoport

Tipografikai tervező Tanszék
Könyvművészeti tervező Szakcsoport
Reklám- és csomagolástervező Szakcsoport
Marxizmus- Leninimus Tanszék
Művészettörténeti Tanszék
Testnevelési Tanszék
Nyelvi Lektorátus

A tanszékhez, illetőleg a szakcsoportokhoz műhelyek tartoznak. A főiskola a fent felsorolt szakoknak, szakágazatoknak megfelelően 12 szakterületre képez tervezőket, s ennek megfelelően 12 különböző diplomát ad a végző hallgatóknak.

A nappali tagozaton a képzési idő beosztása:
Teljes képzés 8 félév+diplomamunka ideje (1 félév)
A tanítási idő évenként 28 hét, ezen kívül *műhelygyakorlat* 4 hét (június hónapban), *iparüzemi gyakorlat* 4 hét (szeptember hónapban), *művésztelepi munka* 4 hét (július hónapban, I., II. év után az ország területén, III. év után külföldön).

Heti óraszám: 46 (elméleti és gyakorlati összesen).

A nappali tagozaton a képzés a középiskolai oktatásra épül (érettségi bizonyítvány), de főképpen a művészeti szakközépiskolák által biztosított képesítésre támaszkodik. E középiskolák tanterveinek kialakításában főiskolánknak döntő szava van. A főiskolai felvétel további előfeltétele az érettségi bizonyítványon kívül a választott szaknak megfelelő szakmunkási vizsga, vagy azzal egyenértékű üzemi gyakorlat.

A nappali tagozaton kívül a textiltervező szakon esti és levelező oktatás is folyik.

A magasabb szintű tervezőművészképzés biztosítása érdekében jövő évben hároméves *továbbképző tagozat* indul a főiskolán. Ezen a képzésen a már néhány éve működő, főiskolai diplomával rendelkező fiatal tervezők vehetnek részt. A továbbképzés atelier-rendszerben, konkrét, komplex feladatok tervezése és magasabb szintű elméleti tudás megszerzése útján történik.

A főiskolán az eddig vázoltakon kívül még egy oktatási formát is megvalósítunk. A különböző szakterületeken és a kereskedelemben ugyanis számosan működnek, akik maguk nem tervező művészek, de irányító, szervező szerepükből kifolyólag döntő módon hatnak az ipar, a szakterületek, a kereskedelem működésére és végső soron a környezetkultúra alakulására. Ezért a jövő évben esti oktatás formájában úgynevezett *iparesztétikai tagozat* indul, amely az előbbiek értelmében nem a tervezésre, alkotásra, hanem a vizuális kultúra kifejlesztésére fekteti a hangsúlyt.

A képzés szemléleti alapelvei

A korszerű alkotó tevékenység alapfeltétele a helyesen értékelt társadalmi és ezen belül az egyéni igények, valamint a technikai, gazdasági lehetőségek kölcsönhatásának és helyes összhangjának felismerése. Mindez csupán kiérlelt történeti és esztétikai szemléletre, a tudomány és művészet — az elmélet és gyakorlat — helyes viszonyának ismeretére épülhet. Ezeket az ismereteket azonban a logikai belátáson túl érzelmileg is meg kell alapozni, hogy az elsajátított ismeretanyag a hallgatókban szemléletté, *alkotó magatartássá* váljék. Az oktatásnak tehát nevelő tevékenységnek is kell lennie. Másrészről viszont a művészi *alkotó tevékenység tudatos oldalának erősítése* is cél, anélkül, hogy ez a művészi képzelőerőt, az egyéni alkotó-pályák kibontakozását korlátozná.

A társadalmi és ezen belül az egyéni igényeket természetesen mindig komplexen kell értelmezni, *a gyakorlati és eszmei esztétikai* tényezők egymástól elválaszthatatlan egységeként.

Minden emberi alkotás egy-egy komponens, mely a természeti valóság talajából kinőve, alakítva, de abba ágyazódva jelenik meg és alkot eredőt, az ember környezetét. A környezetben levő tárgyak, valóságok az emberrel és ugyanakkor egymással is vonatkozásban vannak. E vonatkozások, összefüggések komplexitása folytán törekedtünk arra, hogy az oktatás is a környezetalakítás teljességére terjedjen ki. *Ez a Magyar Iparművészeti Főiskola alapvető sajátossága*, általában más országok oktatási intézményeitől is eltérő jellegzetessége. A jelzett komplexitás indokolja, hogy a szakok között az építészetnek különösen fontos szerepe van. Az építészet egyrészt rendezi, koordinálja a környezetalakításban szerepet játszó többi szak tevékenységét, konkrét célt (funkciót) és helyet jelöl a különböző szakágazatok tervezési munkáinak. Ezzel komplex szemléletre, összefüggésekben való látásra nevel. Másrészt pedig magának az építészet oktatásának is felbecsülhetetlen előnyére válik 12 szakágazat jelenléte, produktumainak konkrét megismerése, és e faktorokból a komplex emberi környezet szervezésének lehetősége. Ezek a konkrét adottságok már magukban is utalnak a főiskolai építészképzés jellegére. Az ily módon kirajzolódó jelleg jól egyeztethető az építészképzés népgazdasági szinten jelentkező igényével, és összhangba hozható az egyetemi építészképzés jellegével is. A főiskolai építészképzés — anélkül, hogy az építészet egész területét átfogó, komplex szemléleti igényét feladná — döntő hangsúllyal az intim emberi környezet, *főként a belső térformálás problémakörére irányul*. Ily módon tart számot arra, hogy az egyetemi építészmérnöki képzés mellett, az építészeti problematika rendkívül tág skálájának számára indokolt terü-

Építészeti Tanszék: művészeti bonctan

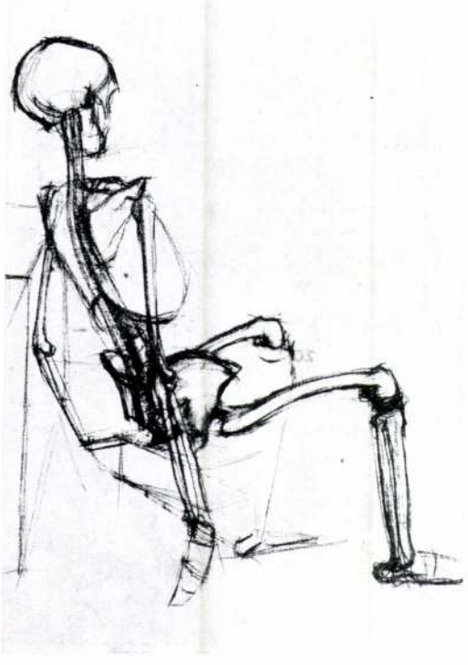

Belsőépítész: Gabriella Cimerman

Az 50 m-es úszómedence

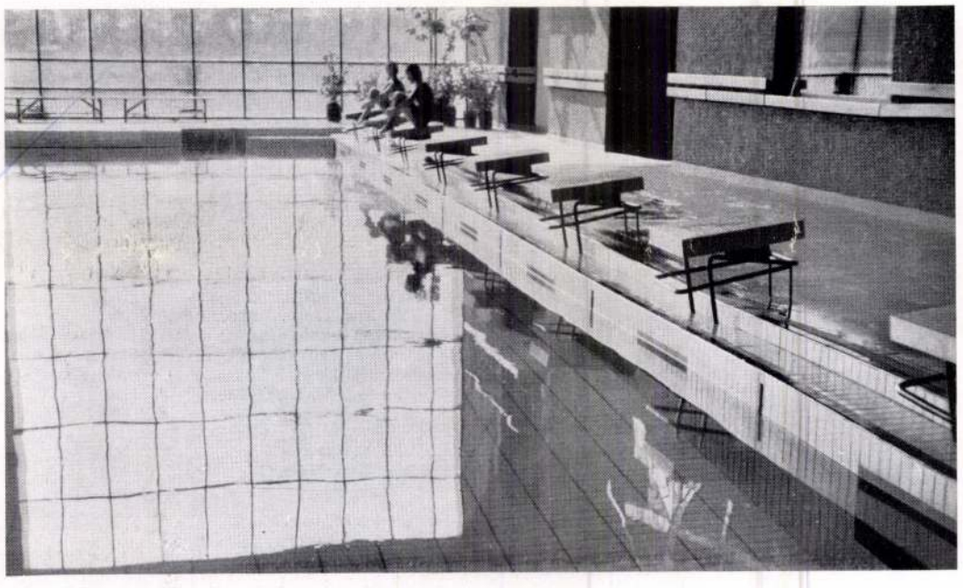

Részlet az úszómedencéről

Földszinti alaprajz

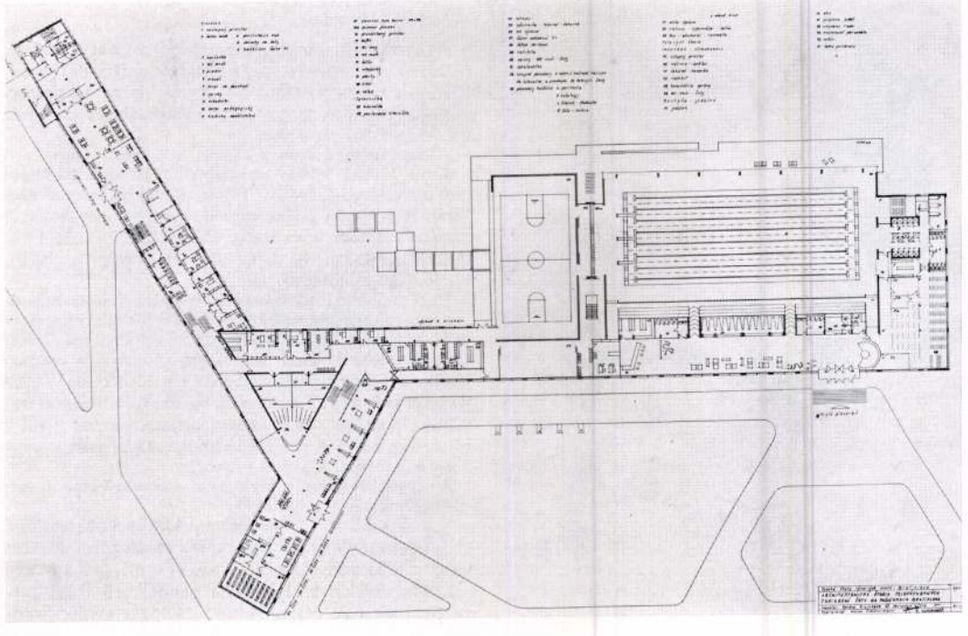

A hall egyik falát kerámiai dekoráció díszíti, mely Barcik Andrej képzőművész műve.

Az épület entériőrje egészében és részleteiben is esztétikus, ízléses. Gondosan vannak kidolgozva olyan részletek is, mint pl. a medence körüli vízelvezető csatorna stb. Szép és jellegzetes megoldású az ugrótorony is.

A csarnok befedéséhez panelkazetta rendszert alkalmaztak. Ez a megoldás szép hatást nyújt, de kifogásolható a nem elégséges intenzitású világítás. Úgyszintén nem dicsérhetjük a csarnok akusztikai megoldását sem.

Eltekintve ezektől a kevésbé jól sikerült megoldásoktól, megállapíthatjuk, hogy a tervezők egészében és részleteiben is sikeresen oldották meg feladatukat és ebben az épületben egy új, egyéni megoldás nyert kifejezést. *I. Hlaváč*

letén — bár az építészi kultúra egészében is megfelelően tájékozódva — helyét méltó módon betöltse. (Hazánknak az építészeti kultúra és ipar irányában jelentkező igényeit értékelve, azt is figyelembe kell venni, hogy a főiskolán évente az egyetemi végzetteknek csupán mintegy 10%-a nyer diplomát.)

Oktatásunk további alapvető irányelve: a képzés nem elégedhetik meg azzal, hogy a konkrétan jelentkező ipari igények puszta kiszolgálójává legyen. A hagyományok helyes értelmezése mellett *jövőbe lendítő erőt*, fejlődésre ösztönző szellemi képességet kell kifejleszteni.

Az oktatásban *az elmélet, a tervezés és a gyakorlat helyes arányára és az iparral való közvetlen kapcsolatra kell törekedni*, az üzemekben évenként végzett kivitelezési tevékenység rendszeresítésével. Ehhez a tevékenységhez kell a főiskolai műhelymunkának is szervesen kapcsolódnia. Ez a műhelymunka teszi elérhetővé az esztétikai oktatásnak is a továbbiakban kifejtendő célkitűzéseit, főként azt, hogy a hallgatók a mesterségbeli tudás elemeinek, az anyagokban rejlő szerkezeti és formalehetőségek ismeretének birtokában, magasabb szinten legyenek képesek az emberi környezet megtervezésére és a kivitelezés konkrét irányítására. (A műhelymunka csak akkor lehet szerves kiegészítője az elméleti munkának, tervezésnek, ha viszonylag korszerű felszereléssel és megfelelő kapacitással áll az oktatás rendelkezésére.) Ez emberi környezet megtervezésében és materiális megvalósításában mind nagyobb *súlyt kell fektetni az ipari tömegtermelésre*, a sorozatgyártásra alkalmas művészi alkotómunkára.

A fent vázolt irányelvekben az eszmei és gyakorlati szempontok egymásba átszövődnek, egymás feltételeiként jelentkeznek. Legyen szabad az alábbiakban — helyszűke miatt is — főként az oktatás eszmei, esztétikai problémáira szorítkoznom. Mindenekelőtt azt szeretném kidomborítani, hogy a korszerű szemléleti, művészi oktatás-nevelés csakis akkor töltheti be szerepét, ha valóban *hidat ver az eszmei szinttől a konkrét gyakorlatig*. Ezért kell az elvontabb jellegű ismeretanyagot, főként a filozófiai, esztétikai, történeti és természetesen a gazdasági jellegű tantárgyak anyagát úgy oktatni, hogy azok tanulságai a tervezői, alkotói tevékenységet fejlesztő tantárgyak ismeretanyagával összekapcsolódjanak, azokat áthassák.

Az egészséges alkotó szemlélet kifejlesztése érdekében mindenekelőtt ki kellett küszöbölni a régebbi, de még a közelmúltban is érvényesülő egyoldalú, ún. képzőművészeti szemléletet. Ez különösen a korszerű ipari formatervezés szemléletével volt ellentmondásos. Ennek következtében az oktatott művészeti és gyakorlati tantárgyak autonom területeket képviseltek, elszakadtak egymástól és felfogásbeli zavart keltettek a hallgatóság tudatában. A főiskolai hallgatók saját tevékenységük értékelésében bizonytalanok voltak, kisebbségi érzésük volt a Képzőművészeti Főiskola hallgatóival szemben. (Néhány évvel ezelőtt a felvételi vizsgák is csupán a rajzolásra, festésre és mintázásra szorítkoztak.) A szakmai szemléletnevelést és ezzel kapcsolatban az iparművészeti alkotómunka értékelését új alapokra kellett helyezni.

Vitathatatlan tény, hogy az eszmei értékek birodalmában — az emberi alkotásokat tekintve — a tudományos és művészi tevénység egyenrangú kategória. Különösen fontos ennek a ténynek alapulvétele akkor, amikor az iparművészet — a tárgyformálás — súlypontja éppen a tömegigények magasabb szintű kielégítése érdekében az ipari termelés területére tolódik el, amikor sok tíz- és százezres példányszámban készülhetnek alkotások, s a hibák és előnyök — a negatív és pozitív értékek — rendkívüli módon megsokszorozódnak. A tudományban, a technikában való elmélyülés éppen olyan tiszteletre méltó eszmei értéket eredményezhet, mint az alkotó képzelet, a művészi invenció. *Értékelésünk bázisa* eszmei szinten tehát egyrészt a céltudatos emberi *munka és szellemi tartalom*, amit az alkotás önmagában rejt, ami létrejöttének feltétele volt, másrészt *a tudatra való hatás mértéke*, végsőfokon az alkotás etikai értéke, függetlenül attól, hogy a mű megvalósításában milyen arányban osztozik a logikai és a spontán művészi tudat-tevékenység. Ez az értékelés egyúttal alapfeltétele a tárgyformálás egész területére kiterjedő esztétikai igényességnek, amely nem ismer a környezetben jelentéktelent. Ez a tervszerűség és esztétikai igényesség mindent a maga nemében, sajátos szerepkörében, jelentőségének, funkciójának megfelelően a tökéletesség szintjére kívánja emelni.

A többször hangsúlyozott tervszerűség, tudatosság az emberi környezet együttessé szervezésében felfogásunk szerint nem jelenthet valamilyen egyöntetűen merev rendszert. Bizonyos körben a kötetlenség, az esetlegesnek ható, a véletlenszerű is helyet találhat a környezetben, s így a tárgyformálásban is ott, ahol a forma, a rend bizonyos mértékű oldódása rendeltetésszerűen, lélektanilag is indokoltan jelentkezik. Ha ezzel tudatosan számolunk, végeredményben akkor is tervszerűen járunk el. A tervszerűség, tudatosság tehát számunkra nem valamilyen séma betartását, kigondolt rendszer, szisztéma merev érvényesítését jelenti, hanem az emberi, társadalmi igények helyes felismerését, az emberi alkatból sarjadó vágyak, törekvések megfelelő értékelésére való törekvést. Ezért környezetformálásunk és ezen belül tárgyformálásunk legfőbb eszmei alapja az emberközpontúság. Ez a közös nevező, amely az együttessé válásnak mélyebb, eszmei biztosítéka.

Az esztétikai oktatás, a művészi alkotóképesség fejlesztése és a művészi szemléletnevelés egységes szempontok szerint történik és a képzés egész folyamatát átszövi. E témakör főbb tantárgyai:

Általános művészettörténet (1—5 félévben minden szak számára). *Rajz, festés, mintázás, forma- és színtanulmányok* (főként az oktatási idő első felében szakonként differenciált terjedelemben és módszerrel) és végül maga az *esztétika* mint elméleti tantárgy, melynek feladata a tudatos művészi szemlélet kialakítása. Az esztétikát mint átfogó elméleti tantárgyat a nappali tagozaton a következő beosztás szerint oktatjuk:

1—2 félév. Filozófiai alapfogalmak, az esztétikum, a művészet mint társadalmi tudatforma lényege, szerepe (minden szakon).

3—5 félév. Az esztétika története. Ez a stúdium a művészet egész területére kiterjed (irodalom, zene stb. oktatása minden szakon).

6. félév. A környezetalakítás esztétikai alapjai (oktatása minden szakon).

7—8 félév. Szakesztétika (oktatása szakonként külön-külön, a szakterületeknek megfelelően: építészet-, ötvös-, kerámia-, porcelán-, üveg-, szerszám- és gépipari forma, textil-, öltözködés-esztétika).

E viszonylag szélesen kifejlesztett elméleti, esztétikai oktatással kapcsolatban nyilván felmerülhet a kérdés, vajon milyen tartalommal töltjük meg e tárgyak kereteit és milyen módszereket alkalmazunk.

Az esztétika területén már számos általános elvi kérdés viszonylag eléggé tisztázottnak tekinthető. Ez az ismeretanyag — így általános filozófiai szinten —

Szilikátipari Tanszék: növényi rajz

Formatervező Tanszék: formatanulmány

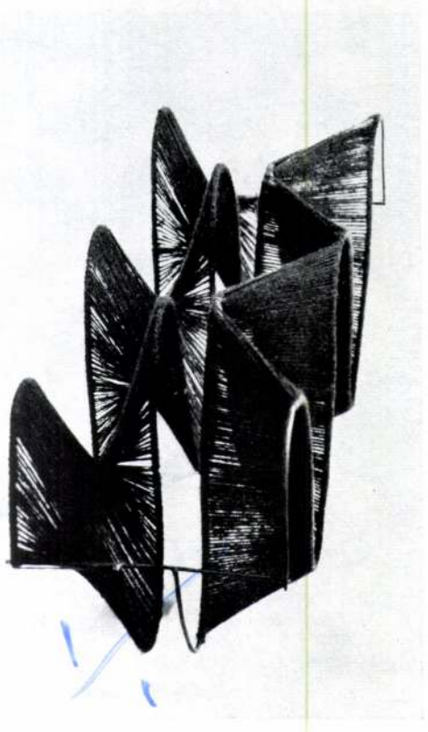

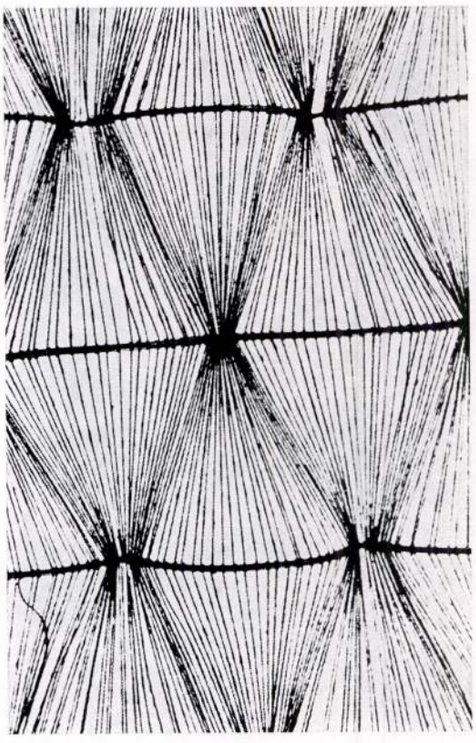

Építészeti Tanszék: formatanulmány

Formatervező Tanszék: formatanulmány

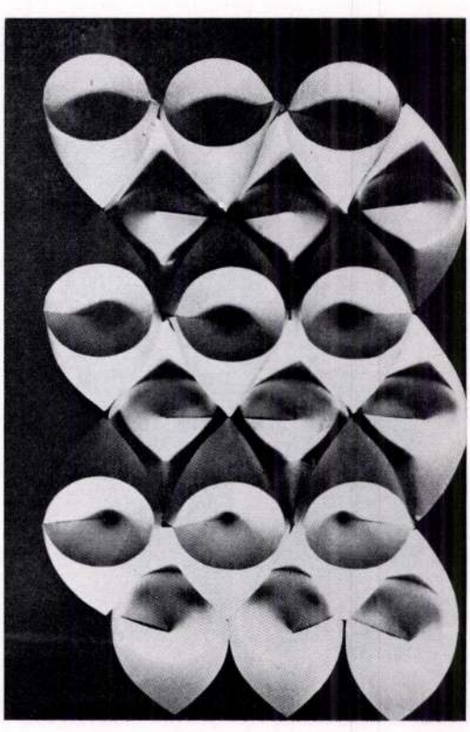

a művészeti felsőoktatás anyagába általában már mindenütt beépült. Ennek szemléletnevelő szerepe vitathatatlan. De az általános törvényszerűségek, fogalmak ismerete és a konkrét alkotói tevékenység között még igen nagy a távolság, s a művész tudatában a tanult általános ismeretanyag csak bonyolult áttétel útján érvényesülhet a konkrét alkotói gyakorlatban. *A filozófiai szint és a konkrét gyakorlati tevékenység közötti űr áthidalásában rejlik ennek a pedagógiai problémának a gyökere.* Az oktatásban a logikai úton megismert törvényszerűségeknek élmények, művészi átélések alapján kell igazolódniuk, a tudományos elveknek természetes, spontán művészi magatartássá kell érlelődniük. A logikai belátástól a művészi alkotó magatartásig, a konkrét alkotó tevékenységig kell hidat verni a szisztematikus esztétikai oktatásnak. A múlt oktatási módszereinek tanulságai az érintett kérdésben rendkívüli óvatosságra intenek. A különböző normatív esztétikák — antidialektikus jellegük révén és a történeti szemlélet hiányában — gyakran örökérvényű szabályokba merevítették a művészi tevékenységet, s ezzel éppen a művészi képzelőerőt, a tehetséget kötötték gúzsba. Kompoziciós elvek, arányrendszerek, színharmóniák művészi receptekké váltak. *Az esztétikai oktatásnak éppen az a feladata, hogy ezeknek a tényezőknek sajátos szerepét, természetét megvilágítsa, azoknak korhoz, helyhez, művészekhez és alkotáshoz kötött mivoltát bemutassa, mindig a konkrét művészi mondanivaló, vagyis a tartalom és forma belső egységének jegyében.* Ezért az esztétikai oktatás és a művészettörténeti oktatás egymás szerves kiegészítője. *A történeti és esztétikai szemlélet egymástól elválaszthatatlan.* mikor az esztétikai oktatás a környezetalakítás problémáit tárgyalja, majd közvetlenül a szak felé irányul — a 7. és 8. félévben — nem merev sémák, esztétikai normák ismertetése a cél, hanem főként konkrét alkotások beható elemzése. Ilyen módon az általános esztétikai törvényszerűségek konkrét érvényesülése is bemutatható, természetesen addig a határig, ameddig ez kritikai analízisekkel, magyarázatokkal egyáltalán lehetséges. Talán kissé megragadhatóbbá válik mindez, ha az esztétikai oktatás közös alapjait legalább felszínesen vázolom. (E kérdésekkel részletesebben foglalkoztam az ÉKME 1965. évi tudományos ülésszakán: „A történeti és esztétikai szemlélet jelentősége a modern építészeti tevékenységben.". ÉKME Tud. Közleményei, Bpest. 1965. XI. kötet 3—4 sz.)

Minden emberi mű, így a megformált tárgyi környezet is az alkotásra irányuló *igény* és az anyagi, technikai *adottságok* dialektikus harcának, kölcsönhatásának eredménye. Az igények a társadalom fejlődésével változnak, alakulnak. E változás általános keretén belül differenciálódnak aztán az igények helyileg, nemzeti, kultúrtáji sajátosságok szerint s még tovább — mindezen belül — az egyéni, művészi törekvéseknek megfelelően. Természetesen az anyagi, technikai adottságok is változnak, ha nem is azonos törvényszerűségek szerint. Ugyanúgy differenciálódnak a kor, a hely és az alkotó ember, vagy emberek adottságainak megfelelően.

Az alkotás folyamatában elsődleges faktor az igény, de a konkrét alkotás csakis az adottságok közbejöttével, az alkotófolyamat dialektikus, kölcsönhatásos folyamatában ölthet csak testet. Ennek a dialektikus viszonynak helyes értelmezése világítja meg a sokat vitatott kérdést, vajon a technika szüli-e a formát, vagy az a művész autonom, teremtő tevékenységének az eredménye? Természetesen mindkét faktor egymástól elszakíthatatlan egységében találjuk meg a választ. Mivel az igény a funkcióra, az alkotás céljára, rendeltetésére irányul, ezért *a funkciót is komplexen, gyakorlati és eszmei-esztétikai faktoraival együtt értelmezzük.* Aligha létesülhet olyan emberi mű, amely kizárólag csak valamilyen steril gyakorlati, használati célt szolgál, az esztétika csírája nélkül. Egy alkotás — a mi területünkön vizsgálva — *funkcióját csak akkor töltheti be, ha gyakorlati és eszmei igényeinknek egyaránt megfelel.*

Komplexen kell tehát felismernünk minden emberi produktum életünkben betöltött szerepét, funkcióját, gyakorlati és eszmei faktoraival együtt. *A funkció — így tágan értelmezve — a mű tartalmának leglényegesebb vonásait határozza meg.* De a tartalom köztudomásúlag elszakíthatatlan a formától, mely a felhasznált anyagokból, az elkészítés, megvalósulás technikájából, a szerkezeti elvek alkalmazásából bontakozik ki.

A tartalom és forma viszonya, dialektikus egysége számunkra differenciáltabban és konkrétabban jelentkezik a következő fogalmak szokásos felsorolásában:

anyag — szerkezet — funkció — forma

vagyis: *anyagban, szerkezeti elv* érvényesítésével nyer a *funkció* végleges *formát.*

E fogalmak egymással szintén dialektikus, ellentmondásos viszonyban vannak. Az ellentmondások különböző szinten jelentkezhetnek s néha a hazugságig fokozódhatnak. Ezek az ellentmondások korszakok esztétikai, ideológiai felfogására, s még számos más történeti tényre vethetnek fényt. Ennek feltárása és tudatosítása a művészettörténet feladata. Midőn a művészettörténeti oktatás a mába torkollik, kirajzolódik korunk ideológiája, esztétikai szemlélete, amely az anyag, szerkezet, funkció, forma viszonylataiban nem tűr hazugságig menő, valamelyik tényezőt tagadó ellentmondást. Így válik lehetővé a formával, az alakítással kapcsolatos mai igényeinkről is beszélni. *A formával kapcsolatos követelmények automatikusan rendeződnek az említett koncepció szerint:*

anyag — szerkezet — funkció — forma

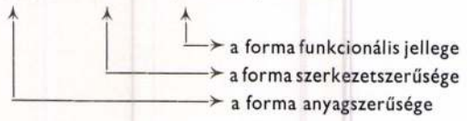

Az eddig vázolt átfogó elvek és összefüggések az esztétikai nevelésben szereplő minden tantárgyra átsugároznak, azok szemléleti alapját képezik. Ezzel törekszünk elérni, hogy e problémák körében egy nyelven beszéljünk. A *környezetesztétika* analízisei is ezekből az elvekből bontakoznak ki. E tantárgy részletes tematikájára itt már nem térhetek ki (behatóbban fejtegettem az „Ipari Művészet" 1967-ben kiadott külön számában, mely a varsói nemzetközi Iparesztétikai Konferencia előadásait tartalmazza).

A környezetesztétika átfogó, minden szak számára kötelező oktatása után az esztétikai képzés — mint már jeleztem — szakonként specializálódik. A *szakesztétikák* mindenekelőtt a *konkrét műfaj kialakulását* és történeti fejlődését ismertetik, mivel az általános művészettörténet e speciális műfajtörténeti kérdésekre kellő részletességgel nem terjedhet ki. A szaktörténeti studium a már említett alapvető kategóriák, az igény és technikai adottságok változásai, a tartalom és forma dialektikája, illetve az anyagszerkezet — funkció — forma összefüggéseinek vizsgálata alapján történik, kihangsúlyozva a műfaj változásainak lényeges okait. Tehát a *mai kritikai, esztétikai analízisek kapcsán használt fogalmak szerint történik a történeti vizsgálat is,* természetesen a kor történeti igényeinek, technikájának és esztétikai szemléletének bázisán.

A szaktörténet és az *általános művészettörténet* oktatása kapcsán kell a helyes történeti és esztétikai szemléletnek a hallgató tudatában egységbe forrnia. A művészettörténeti oktatás alapelveit — most közbevetőleg — csak néhány megjegyzéssel szeretném megvilágítani.

A művészettörténet oktatásának elsősorban a korszerű alkotó magatartást, helyes művészet-szemléletet kell fejlesztenie. A modern, korszerű történeti és esztétikai szemlélet hangoztatása sokszor csak szólam, de nem természetes, ösztönös magatartás szülötte. *A divat lengései mögött kevesen látják korunk mozgásának mélyebben megalapozott folyamatait.* A történetben is mindig a kor által támasztott *igényt* és a rendelkezésre álló *adottságokat* kell látnunk, tehát *feladatot* és *megoldást.* Számos ilyen feladat és megoldás tudatos és élményszerű megismerése szinte „rendezi az agysejteket"; a mindig más, soha pontosan nem ismétlődő feladat — megoldás-sorozat — elvezet a mába és fejleszti a készséget korunk feladatainak megértésére, helyes értékelésére, megoldására.

Minden valóság az egyedinek és általánosnak dialektikus egysége. Az egyedi és általános a történeti mozgás vetületében az egyszeri és a viszonylag maradandó fogalmaiban jelenik meg. *A művészettörténeti oktatás alapvető célja a történeti jelenségekben az egyszeri* (a korhoz, társadalomhoz, helyhez kötött) *és a viszonylag maradandó tényezők dialektikájának felismerése.* Ez óvhat meg az eklektika, az archaizálás veszélyétől és *biztosíthatja a hagyomány helyes értelmezését is.* Korunkat is a történeti mozgás szerves részeként kell tekinteni. Enélkül a történetszemlélet nélkül a múlt ismerete könnyen visszahúzó erő. A világ egyik alaptörvénye a mozgás. *A mozgó, változó világ ismerete és az élet, a történeti fejlődés törvényszerűségeinek feltárása a mai életberendezkedés és az előrejutás, a jövő biztosítéka. A történeti lét tudata egy és ugyanaz a mozgásnak mint alaptörvénynek a tudatával.* Ilyen szemlélet biztosítása mellett úgy hiszem, hogy a szakesztétikák kapcsán felmerülő elvek, szempontok másként jelentkeznek, mint az elmúlt idők oktatásában, midőn az elvek igen gyakran örökérvényű normákká, receptekké váltak. Korunk igényei, adottságai, szemlélete alapján törekszünk a tartalom és forma egységét is érzékeltetni, korunk művészi kifejező eszközeinek birodalmát hallgatóink tudatában kifejleszteni, s rendszerbe foglalni mindazokat a kategóriákat, fogalmakat is, amelyek a tervezés kapcsán a konkrét feladatok megoldásánál jelentkeznek. Ezért dolgozunk most a fogalmak közös és egységes értelmezésén.

Az anyag — szerkezet — funkció — forma összefüggésének analízise alapján tárják fel a szakesztétikák:

az anyag szerkezeti (strukturális) és forma-lehetőségeit,

a szerkezet, a technika, a technológia és a funkció formalakító szerepét,

az anyagszerűség, a szerkezetszerűség és a funkcionális jelleg mai szemléleten alapuló követelményeit.

Kiterjeszkednek a szakesztétikák a műfaj kifejező eszközeire, a kompozíciós tényezőkre, az esztétikai élmény kialakulásának pszichológiai feltételeire, végül a szintézis kérdéseire, a műfaj szerepére a környezetben.

A vizuális kultúra és a formáló készség kifejlesztését szolgálják az alapképzésben a *rajz*, *festés*, *mintázás*, *színtan* és *formatanulmányok*. E tárgyak oktatásának közös alapelveit a következőkben vázolom:

A végtelenül gazdag formavilágban végső soron minden determinált. Minden forma a természeti törvények valamilyen módon való érvényesülésének szükségszerű következménye. Az anyag mozgásformáinak megfelelően a törvényszerűségek kategorizálhatók. A törvényszerűségek hierarchikus sorrendjét didaktikai szempontból kissé módosítani kell. Így a következő sorrend adódik:

geometriai (az anyagi világtól elvont törvényszerűségek)

statikai (anyag és erő viszonylatában érvényesülő törvényszerűségek)

mechanikai (anyag és erő viszonylatában, folyamatos változásban érvényesülő törvényszerűségek)

biológiai (élettani törvényszerűségek)

pszichológiai (magasabbrendű élettani, a tudatműködés törvényszerűségei)

a kompozíció törvényszerűségei (a társadalmi tudat mozgásából származó legmagasabbrendű törvényszerűségek).

E törvényszerűségek és formarendszerek hierarchiájának és jellegének megismerése biztosítja a céltudatos emberi alkotás helyes értékelését. Tudatosulnak azok a tényezők, amelyek folytán az emberi alkotás, a kompozíció többletet jelent a természeti formához képest, és azok a jellegzetességek — főként mennyiségi, bonyolultsági vonatkozásban —, amelyek révén az emberi alkotás kevesebbet jelent a természeti, különösen a biológiai formarendekhez képest. A természet gyakran tapasztalható fetisizálásának vagy a valóságtól teljesen elszakadni kívánó absztrakcionak ellentétes pólusai között az egyensúlyt, a helyes szemléleti bázist meg kell teremteni. Tudatosítani kell, hogy a természeti törvények tervszerű alkalmazásával olyan alakításra van módunk, amelyre a természet automatikus mozgásában, fejlődésében nem juthatott el, ugyanakkor belátván, hogy tudatunk is az anyagi valóság, a természet fejlődésének szülötte.

Mivel a pedagógiai munkának számolni kell a hallgatóság fokozatos fejlődésével, ezért didaktikai okokból nem igazodhatik mindig mereven a formarendszerek fenti sorrendjéhez. De oktató-nevelő munkánk egyik kulcspontja a pedagógiai szempontok állandó tudatosítása, az oktatás módszereinek ismertetése és indokolása is. Ilyen módon a *hallgatóság minden feladatának céljaival tisztában van* és az elvi, elméleti rendszerbe bele tudja illeszteni.

A formatanulmányoknál a formarendszerek rangsora tisztán követhető. Az elvont geometriai formák jellegének tanulmányozása után a formák anyaggal telítődnek; belépnek a statikai formarendszerek. Az egyensúlyrendszer feltételei, *az anyag és a ráható erők törvényei alapján kibontakozó formarendek, ezek belső logikája a formatanulmányok folyamán élményszerűen is tudatosulnak*. Így a statikai érzék jól fejleszthető. E második formatartomány az építész és formatervező számára még fontosabb, mint az elvont geometriai formavilág. Mivel minden következő formatartomány az előzőket is magában rejti, a tanulságok végül szintetikus formakultúrához vezetnek. A statikai jellegű formarendek után a természeti formák tanulmányozása következik a biológiai funkciók szempontjából. A funkció problematikája tovább bővül, s a formatanulmányok a *funkcionális formák kiemelésével* már szükségképpen absztraháló jellegűek. A természeti funkciók után az *emberi élet követelte céltudatos funkciók* formába öntése elvezet a végső célhoz, a gyakorlati és eszmei funkciók materiális megfogalmazásához, vagyis a kompozíció problémáihoz. A szemléleti alapok ilyen jellegű tisztázása folytán az első éves hallgatók nem képzelik magukat absztrakt szobrászművésznek, amikor például geometriai formák téri viszonylatait tanulmányozzák és formálnak. A feladat célja ezeknél is mindig a pontosan konkretizált; adott arányrendszer, maximális téri kontraszt, egyensúlyi állapot megvalósítása, törvényszerűségek, ritmusok formai kibontása stb. A formák logikájának és esztétikai jellegének tanulmányozása a feladatuk. Tehát — hasonlattal élve — skálázás, akkordfűzés, összhangzattan. A skála azonban még nem zenemű.

A színtanulmányoknál az oktatás módszere az előbbiekhez hasonló. A szokásos színharmóniákat élesen meg kell különböztetni a műalkotás színharmóniájától, melyben a kompozíció autonom törvényszerűségei érvényesülnek. Esztétikai értelemben a harmónia a mű tartalom-forma egységében, a tartalom egyértelmű kifejezésének szükségképiségében jön létre, s a teljes, végső harmóniában természetesen porciális disszonanciák is jelentkezhetnek. A részek egymáshoz és az egészhez való törvényszerű viszonya a döntő, mely a tartalom kifejezésének alapfeltétele. Természetesen a színtanulmányok is eljutnak a színdinamika, színpszichológia törvényszerűségeinek tanulmányozása után az önálló művészi alkotótevékenység, a kompozíció problémaköréhez.

Didaktikai okokból a *rajz*, *festés* és *mintázás* oktatása tér el leginkább a formatartományok jelzett rangsorolásától.

Az oktatás módszere és a feladatok megoldása határozottan megkülönbözteti e tanulmányok jellegét az önálló képzőművészeti alkotó tevékenység sajátos műfaji jellegétől. Nem festő- és szobrászművészek képzése a feladatunk. De a rajz, festés és bizonyos szakterületeken a mintázás oktatása mégis feltétlenül szükséges. A képi látás és manuális készség kifejlesztésén túl e tantárgyak *a formák viszonylatait, belső funkcionális indokoltságát és az elemeket nagy egésszé szervező tartalmi-formai összefüggéseket tudatosítják*. Az oktatás témája már kezdetben az emberi test, mert a felvételre kerülők már komoly rajzbeli előképzettséggel rendelkeznek. Az emberi alak egyébként is a legközvetlenebbül hat a tudatra, az embernek emberhez való viszonya állandóan érvényesül.

E tanulmányoknál is döntő jelentőségű alapelv vezérel: kezdetben közvetlenül a vizuális élmény alapján, *reproduktív módon* közeliteni a formák törvényszerűségeihez, majd fokozatosan haladni a lényeglátás, *lényegkiemelés*, az önálló kompozíciós készség, a *kreatív jelleg* kifejlesztése felé. E tantárgyak oktatása, bár azonos szemléleti alapokon nyugszik, szakonként bizonyos mértékben eltérő.

A nyári művésztelepi munka elsődleges célja *új emberi környezet, új viszonylatok és táji adottságok megismerése s e mélyebben rejtőző faktorok környezetformáló erejének megragadása*. A rajzok, tanulmányok célja a már kialakuló szakmai érdeklődés alapján, mintegy a *szakmai, tervező szemmel megragadott lényegek kiemelése és képpé formálása*. Az egyéni invenciónak és látásnak bőséges tere nyílhat, a hallgatók művészi hajlamaikat is kiélhetik, hiszen nem „ábrákat" rajzolnak egy tanulmányhoz, hanem kompozíciós igénnyel képpé formálhatják azt, ami számukra lényegként mutatkozik az új természeti és emberalkotta környezetben.

E rövid írásomban végül is csak az oktatás elvi, eszmei alapjaival és az esztétikai nevelés koncepciójával foglalkoztam s mindezzel is csak igen vázlatosan. Külön ismertetést igényelne a szakok tervezési oktatása, hogyan szövődik össze az elmélet a műhelygyakorlattal, milyen módon valósítják meg a terveiket a hallgatók minden év szeptemberében a külső üzemekben és miként biztosítjuk az atelier-munkát komplex feladatok kiadásával, midőn különböző szakok hallgatói közösen, összeműködve terveznek.

És végül még egy megjegyzés. Az oktatási elvek tömör sűrítése és száraz felsorolása könnyen azt a látszatot keltheti, hogy a művészképzést valamiképpen túl merev, doktriner keretek közé préselve törekszünk megvalósítani. Azt hiszem, hogy ez csak látszat; egy rendkívül szerteágazó problematika sűrített ismertetésének természetes velejárója. Tisztában vagyunk azzal, hogy művészetet tanítani, művészeket kiképezni — a szó szoros értelmében — nem lehet. Ezért alapvető fontosságú a *felvételi vizsgák helyes módszere, a művészi tehetségek kiválasztása*. Azután még azzal is tisztában kell lennünk, hogy az eredményes oktató-nevelő munkának három feltétele van: szakmai — művészi — példaadás, követésre méltó emberi magatartás és az a tehetség, rátermettség, amely a hallgató képességeit felismeri és őt egyéni, saját alkotópályáján tovább lendíteni képes.

Tény, hogy egységesen kimunkált oktatási koncepció, közös alapokon nyugvó szemlélet nélkül nem lehet eredményt elérni. De az egyéni színeknek is helyt kell adni egy oktatási intézmény életében. A tudat egész volumenjét sorompóba kell állítani: a logikai és érzelmi tényezőket egyaránt. Főiskolákon, ahol egy évfolyam létszáma maximum 10—12 hallgató, a benső, emberi kapcsolatok aktivizáló szerepének is megvan a lehetősége. E lehetőségek kiaknázása az alkotói képesség kibontakozásának legbiztosabb bázisa.

Az UIA diplomaterv-pályázata, Prága, 1967

Tervező: Reimholz Péter (Iparművészeti Főiskola)

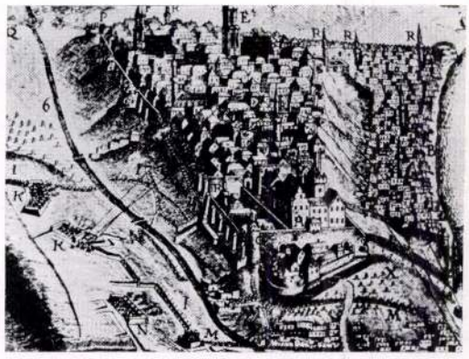

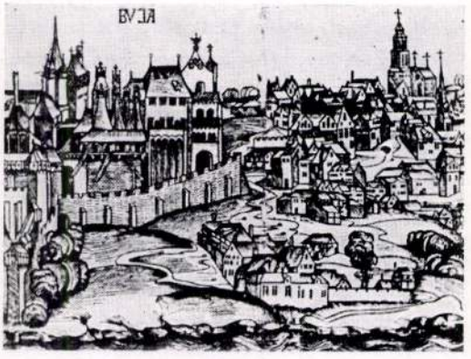

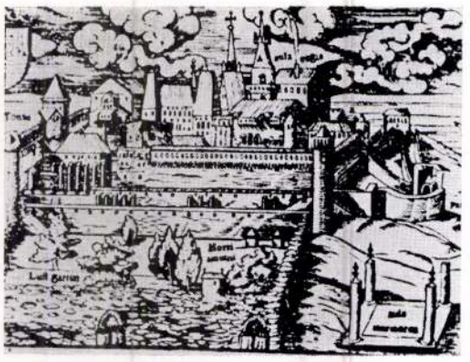

Budavár korabeli metszetei

Az „Athéni-díjért" kiírt UIA-Diplomaterv-pályázatnak ezúttal egy 200—250 lakásos lakóegység volt a témája, a lakások számára vonatkozó kikötésen kívül azzal a kötöttséggel, hogy telepítésében valamely építészeti, gazdasági vagy topográfiai meghatározóhoz kapcsolódjék.

A terv — korrigáló tanár Jurcsik Károly — a Várhegy keleti lejtőjének, a Corvin tér feletti szakaszára nyujt 200 lakást és a hozzátartozó kommunális létesítményeket felölelő beépítési javaslatot s megtartva a jó állapotban levő értékes műemléképületeket. Tartalmilag az ide telepítendő lakóegység a Várnegyednek a várfalakon túli kiterjesztését jelentené, figyelemmel a közeljövőben a Várba áttelepítendő kultúrcentrum dolgozóinak lakásigényére és összetételére, valamint arra a tényre, hogy a szűkebb értelemben vett Várnegyed képtelen befogadni a vári lakásra vágyókat.

Ezek az igények, valamint a helyszín egyéb adottságai a nagy laksűrűségű, de alacsony beépítési magasságot, a terep lejtése pedig kézenfekvően a teraszos beépítést helyezték előtérbe. A teraszházak általában kisebb beépítési sűrűséget eredményeznek az itt igényeltnél, belső udvarokkal, vízszintes és függőleges áttörésekkel sikerült azonban az értékes terület jobb kihasználását biztosító lakásokat kialakítani, és egyben elérni, hogy a közterületek, utcák és lépcsők belső udvarokká, kertekké, teraszokká, vagyis a lakások folytatóivá váljanak. A szükséges zöldterületek a lakások szövedékében súlypontos helyeken kialakuló piazzákhoz gondozott füves lejtőkként csatlakoznak. A szövedéket mindenütt fák törik át.

A kommunális létesítmények centrummá képződése nemcsak az ide telepített 200 lakás igényeiből adódott, hanem a helyszínen központos fekvése miatt is, vagyis a tervezett lakások ellátásán kívül feltételezi a szomszédos területek érdeklődését és igényét is. Ezért nem került a beépítendő terület tényleges súlypontjába, és átbocsátó zsilipet képez a területhez viszonyított külvilág felől.

A lakóegység szövetébe, mint a lakások egyik fajtája, nyugdíjasok részére lakások és ellátó intézmények kerültek beépítésre. Ezek szoros kapcsolata a „családos óvodával" (több korosztály egy csoportban) abból a gondolatból fakadt, hogy a gyermekgondozást az itt lakók végzik.

A gépkocsik a centrumépület két alsó szintjén parkolnak. E felett a két szint felett vendéglő, eszpresszó, borpince — egy megmaradt boltozatos pincehelyiség felhasználásával — és ABC áruház, majd könyvtár és orvosi rendelő nyert elhelyezést. A megtartott műemlékházak (Szalag utca 18—20) egyike szintén a centrumhoz kapcsolódik, ahol önkiszolgáló mosoda és műhelyek kaptak helyet.

Forgalmilag a meglevő útrendszerbe illeszkedik, kivéve a Szalag utcát, amelynek bekötését a Donáti utcába a centrum helyigénye tette szükségessé. Ezzel a forgalmat a rétegvonalakkal párhuzamos utcákra sikerült korlátozni.

Szerkezetek: az 5,4 m távolságban felépített alapokon könnyűbeton- (YTONG) falazóblokkokból harántfalak épülnek, amelyek előregyártott födémelemeket hordanak. Homlokzati és nyílászáró elemek, valamint gépészeti berendezések a telep egészére nézve tipizáltak.

R. P.

Az Építészeti Iskolák Hallgatói 1967. évi Nemzetközi Vetélkedőjének zsüritagjai: Jean Dubuisson (Franciaország), Igor Rogine (Szovjetunió), Karl Schwanzer (Ausztria) és Heikki Siren (Finnország) 1967. június 26-án ülést tartottak; sajnálattal állapították meg, hogy 3 zsüritag: Jose Luis Sert (USA), Kunio Mayekawa (Japán) és Mohamed A. Makiya (Irán) az ülésen nem jelent meg.

Minthogy 4 zsüritag jelen volt, a határozatképességhez szükséges létszám megvolt, és a zsüri szabályosan működhetett.

A jelenlevő zsüritagok egyhangú kívánságára azonban a Bíráló Bizottságot az UIA Csehszlovák Tagozatának egy tagjával kibővítették. A Csehszlovák Tagozat elnöke: J. Gočar, Antonin Cerny-t jelölte zsüritagnak.

32 ország 91 építészeti iskolája, összesen 146 tervet nyújtott be a vetélkedőre.

A legtöbb lakóegység-terv igen szerény igényű megoldást nyújtott, ahol a lakosoknak csak egy teraszt, vagy egy kis telket juttatott, anélkül, hogy a közösségi kapcsolatokat harmonikusan összefogta volna.

Más tervek azon területek urbanizációjára igyekeztek megoldást szolgáltatni, melyeket a lakásépítésen kívül más, pl. mind kulturális, ipari stb. célokra nem lehet továbbfejleszteni.

Mégis örvendetes, hogy az építészeti iskolák növendékei ilyen széles körben foglalkoznak a lakóegység tervezési problémáival, mert a világ népességszámának rohamos növekedése következtében igen komoly problémát jelent a lakások számának növelése. Egy-egy ország ismeri is már ezt a problémát és merész megoldásokkal igyekeznek megoldást találni.

Néhány terv érdekes megoldást adott az ember számára alapvetően átalakított, mint pl. bányahulladék lerakodóhely, kőbánya stb. területeinek felhasználására. Ilyen volt pl. a 9. sz. pályamű: P. Tischler, a bécsi Műegyetem hallgatójának terve, mely igen kedvező megoldást nyújt a Tiroli hegyekben levő egyik kőbánya felhasználására. A drezdei Műszaki Egyetem növendékének, K. Schölernek terve egy bányászati hulladékdomb felhasználására nyújtott be érdekes megoldást.

A több napon át tartott zsürizés eredményeképpen a Bíráló Bizottság 12 tervet tartott meg:

P. Hübner, Technische Hochschule, Stuttgart (NSZK)

H. Schimek, Technische Hochschule, Bécs (Ausztria)

P. Tischler, Technische Hochschule, Bécs (Ausztria)

Y. Platteau, Saint-Luc Iskola, Tournai, (Belgium)

Marja Pekalla Seppänen, Teknillinen Korkeakuolu, Otaniemi, (Finnország)

Deise Agyemang, Kwame Nkrumah University, Kumasi (Ghana)

Reimholz Péter, Iparművészeti Főiskola, Budapest (Magyarország)

Ogawacho Kodaire, Musashino Art University, Tokio (Japán)

Eilert Ellefsen, Norges Teknike Högskole, Trondheim (Norvégia)

Juraj Luptak, Slovenske Vysoke Uceni Technike, Bratislava (Csehszlovákia)

V. M. Cincadze, Ecole Polytechnique de Georgie, Tbiliszi (SZU)

G. Murmanischvili, Ecole Polytechnique de Georgie, Tbiliszi (SZU)

A zsüri döntése alapján az 1967—1968. évi Athéni-díjat Eilert Ellefsen (Norvégia) és V. M. Cincadze (SZU) építészhallgatóknak ítélte.

Reimholz Péter, a Magyar Iparművészeti Főiskola hallgatójának terve egy modern lakótelep létesítését, régi városi szerkezetbe javasolta. A tervező a magyar tradíció szellemében igen gondosan és eredményesen foglalkozott a problémával.

Szerkesztőség

tér, kivilágított üveghomlokzatával felénk forduló épület: valamennyi hálás motívumnak bizonyul. Szabályosan lehatárolt síkokra sohasem bomlanak, az alakításba mindig belejátszik az a kiszámíthatatlan eltérés a szabályostól, ami a képet kész egésszé forrasztja össze. Nem kedveli az erős hatású komplementer színeket sem: zöldet sárgával, barnát türkizkékkel játszat egymásba, gondosan vigyázva, hogy a vésett vonal s a színfelület határa ne essék össze. Kell ez a téri bizonytalanság, mint ahogy kellett a perspektívikus vonalhálózat megszerkesztésénél is.

A síkban szétterpeszkedő motívum a korábbi konstrukciók nyomasztó terét feloldja. Ha mégis egyik-másik kép a szürrealizmus levegőjét árasztja, az érzelmi hatás a motívum sajátos alakításából fakad: bizonytalan térbeli helyzetéből *(Periféria)*, a kontúr örvényszerű mozgásából *(Gyűrű)* vagy a tűszerű kiszögelésekből *(Kénsavgyár)*. A többieknél a tér élete szervesebb, gazdagabb, elevenebb. Szokatlan lehet számunkra a nézőpont helyzete *(Nádas)* vagy a több nézőpont alkalmazása *(Északi kikötő)*, a motívum azonban birtokba veszi s biztosan uralja a mélységi teret. Ez fokozottan érvényes azokra a kompozíciókra, amelyeknél a látványhoz való kapcsolódás világosan felismerhető *(Magányos fenyők, Ablak, Bükkös* stb.).

Van Fekete Nagy Béla képeinek egy csoportja, amelyeken a vésett vonalrajz ismét megjelenik, de nyersebb erővel, szabadabb szárnyalással, mint korábban. A szabályosság látszatának legcsekélyebb nyoma nélkül, valóságos érrendszerként hálózza be, fonja körül a motívumot. Izgatott ide-oda cikázással keres utat magának, vagy ritmikus ismétlődéssel lebbenő hullámként íveli át a teret. Ez a vonalkezelés azt a meander szalagszerű polifonikus szerkesztést sem tűri el, amivel egyik-másik képén találkozhatunk *(Folyóparti város, Rákos)*. Most a motívumok sem éles szögben tört síkok, hanem hajlékony kontúrú ívelt felületek. Teljesen közömbös, vajon az emlékkép mélyén élő látvány felderíthető-e *(Börzsöny, Április, Tűzhányó)* vagy sem *(Meduza, Fejkendők, Kompozíció)*. Szín és forma, forma és vonal mindkettőnél a maga önálló, egységbe forrt életét éli. Nemcsak a hagyományos tér kötöttségeitől sikerül tökéletesen megszabadulnia, ennél tovább megy: a motívumot a könnyed, tiszta lebegés állapotában tudja tartani. A teret most nem övezi rejtély és titokzatosság, egyszerűen helyet ad a motívumnak, s a motívum nehézkedés nélkül foglal helyet a számára kijelölt végtelenben. S még egy: hűvös nyugalom s az élmény fel-felizzó tüze ezeknél a kompozícióknál egyesül legszembetűnőbben.

Fekete Nagy Béla az elmúlt másfél év során határozott arcélű művésszé fejlődött. Azok közé a művészeink közé tartozik, akik számára a közvetlen élmény az alkotás nélkülözhetetlen forrása. Ez az élmény azonban formák, színek és vonalak puritán rendszerébe öltözik. Eredendő hajlama van a konstruktív megoldások iránt, de száraz geometrizálásba sohasem téved. A természet állandó ihletője, s a tér egyik fő élménye és alakítási problémája. Az utóbbival való küzdelem során jut el egy oly szemlélethez, amely konstruktív hajlama ellenére a szürrealizmus közelébe viszi, anélkül azonban, hogy nyelvezetét magáévá tenné. Ez a szemlélet hozza őt rokonságba egyik-másik szentendrei művésszel, akikhez a vonalrajz döntő szerepének felismerésében is kapcsolódik. A világ számára is varázslatos dolgokat rejteget. Róluk csak a tiszta és őszinte csodálat hangján tud szólni. Ez vezette el őt újra, annyi év után az alkotáshoz, s ez ad számára továbbra is lendítő erőt.

Mezei Ottó

Korunk művészetével foglalkozva örömmel tapasztalhatjuk, hogy az építészet és a képzőművészet többi ágának kapcsolatai egyre sokrétűbbé válnak. A társművészetek egymás közötti viszonylataiban ugyanis nemcsak a művészi invenció gazdag sokfélesége, ötletessége a jelentős — hanem az is, hogy képzőművészeink — akár csak annak idején a nagy reneszánsz művészek — nemcsak új művészi megoldásokkal kísérleteznek, hanem egyre többféle technikával, új anyagok bevonásával. Így aztán a murális kompozíciók nem csak mint új stíluskeresések gazdagítják a művészet formanyelvét, hanem a különféle anyagok bevonása újabb és újabb esztétikai szépségeket nyújt a modern művészet benső igényeinek kibontakoztatására.

Az is figyelemre méltó, hogy a korábbi művészeti stílusokban csak azok a művészek tudták tehetségüket kibontani, műveikkel az épület formanyelvébe beleilleszkedni, akik eleve monumentális kompozíciókban gondolkoztak.

A grafikus vonalas látásmódja, a fekete-fehér kompozíció sajátos esztétikai hatása izgalmas lehetőségeket kínál arra, hogy ezek a művészek az építészet által adott felületeken is gyümölcsöztethessék tehetségüket. A modern építészet-adta felületeken a kevés színnel, vagy csak ellentétes színek összehangolásával dolgozó képzőművész nagyszerű, merész esztétikai hatásokat tud nyújtani.

Ez alkalommal egy olyan képzőművész murális alkotásaival szeretnénk foglalkozni, aki legújabban éppen a különböző anyagok esztétikai hatásának kiaknázásával foglalkozik: olyan problémákkal, amelyek modern építészeinket különösképpen izgatják s ilyen törekvéseik megoldásai nagymértékben hozzájárulnak építőművészetünk új stílusának kifejlődéséhez.

Ágh Ajkelin Lajos legújabb alkotásairól szólunk, aki képzőművészetünk középgenerációjának figyelemre méltó egyénisége. Művészünk Itáliából visszatérve a 30-as években kezdett érdeklődni a murális művészetek iránt: a felszabadulást megelőző években készítette el a jósvafői szálloda éttermének freskóit. Itt nem annyira a monumentalitásra törekedett, mint inkább újszerű dekoratív felfogással akarta a barlang titokzatos világának hangulatát megörökíteni.

Hosszú évek csendes munkája után 1960 táján érkezett el oda, hogy a különböző anyagok összekapcsolásából adódó művészi lehetőségeket kellőképpen kiaknázhassa. E téren az első eredményeit az 1963. év márciusában a Fényes Adolf teremben rendezett gyűjteményes kiállításán mutatta be. Itt főként viasztemperákat, fa- és ólomberakásos intarziákat állított ki. Ekkor figyeltek fel az építőművészek arra, hogy Ágh Ajkelin Lajos alkotásai korszerű építészeti keretbe helyezve, modern épületeink esztétikai hatásának gazdagabbá tételére kiválóan alkalmasak. E kiállításon szerepelt egyik érdekes műve: stilizált fejkompozíció, amely formailag határozottan emlékeztet egyes egzotikus népek alkotásaira. A fej mahagoni falapon, alumínium lemezből készült. Az esztétikai hatást élénkíti a kompozíciót körülvevő villogó vörös vonal-rendszer.

Első, nagyarányú megbízása a szentesi Petőfi Szálló éttermének faintarzia-borítása volt, amely 1964-ben készült. Művészünk arra törekedett, hogy egyrészt a helyiség intim hangulatának, vidám felszabadultságának megfelelő esztétikai eszközöket alkalmazzon, másrészt a figurális elemeket a képmezőben tökéletes összhangba hozza a kiképzett falsíkkal. A geometrikus elemekből összetett intarziák nyugtalanul egybekapcsolódó kockái már önmagukban is bizonyos vidám hangulatot árasztanak; fokozza ezt a hatást a kompozíció közepén emelkedő ritmusban elhelyezett három könnyed tarka-kockás táncoló

Új murális anyagok Ágh Ajkelin Lajos kompozícióiban

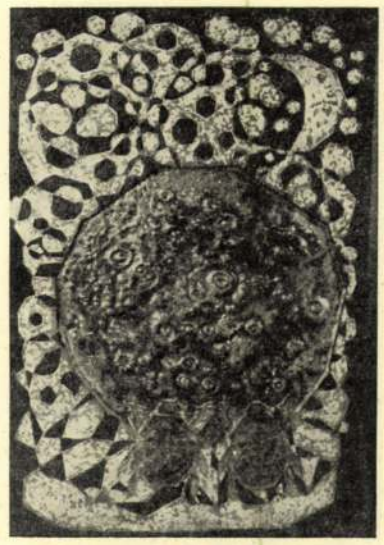

Galacsinhajtó bogarak.
Vörösréz, alumínium, diófa, 1965

nőalak. Az egész művet könnyed játékosság jellemzi.

A táncoló nőalakok élénk ritmusa tér vissza egy hasonló témájú kompozíción, ahol azonban a figurák alumínium lemezből készültek, diófa alapon. A művész egy sajátos kalligrafikus hatást fejez ki, kitűnően érzékeltetve az alakok mozgásának gyors, friss ütemét.

Az előbbi figurális kompozíciókkal ellentétben a hasonlóképpen alumínium lemezből készült „Alabárdosok" nem a mozdulatok dinamikájával hat, hanem a plasztikusan kapcsolódó fa és a fém hozzásimuló ritmusa ragadja meg a szemlélőt. A sisakos fejek, alabárdok és lábak merőleges formai egységét a középütt elszélesedő pajzsok ellentétes mozgásai egyensúlyozzák.

Egyike a legérdekesebb és legmerészebb Ágh Ajkelin alkotásoknak az 1965-ben készült „Galacsinhajtó bogarak". A mű diófa alapon vörösréz és alumínium együttesével készült figurális kompozíció. Hangulatában az ősi szimbolikus egyiptomi művekre emlékeztet: középütt egy hatalmas galacsin-gömb emelkedik ki — amely a Föld vagy a Hold hepehupás formáját asszociálja — alatta két kis bogárral, az egész kompozíciót körülvevő finoman áttört díszítés pedig a kozmoszt jelképezi.

A művészt utóbbi időkben különösen érdekli a teljesen elvont, pusztán mértani formák egységéből, összekapcsolódásából, elkülönüléséből eredő dinamizmus. Ezeknek a kísérletezéseknek egyik legjellemzőbb megnyilvánulása a „Dinamika" c. kollázs. A legkülönbözőbb anyagok: mint a fa, a kavics, továbbá a vas és az alumínium felhasználásával, és megkalapált fakturákkal készült kompozíció újszerű dekorativ hatásával és dinamikájával tűnik fel a szemlélőnek.

Ágh Ajkelin Lajos gazdag újabb terméséből ezúttal csak néhány jellegzetes alkotást mutattunk be, amelyek egy új művészeti kísérletezésnek különböző eredményeit tükrözik. Megítélésünk szerint a leggazdagabb artisztikus lehetőségeket, a fiatal testek könnyed mozgásait ábrázoló kompozíciói nyújtanak, amelyeknek ritmusa nemcsak az építészeti tér és vonalrendszer egységébe illeszkedik be szervesen, hanem szinte bizonyos muzikalitást is kölcsönöz az ábrázolásnak. Természetesen ezek a kísérletezések — mint az előbbiekben is láttuk — egyes murális feladatok kapcsán más és más megoldási lehetőségeket vetnek fel. Ágh Ajkelin Lajosnak az elkövetkezendő konkrét építészeti feladatokhoz kapcsolódó képzőművészeti alkotásai még sok meglepetést hozhatnak számunkra, hiszen a művésznek kitűnő érzéke van ahhoz, hogy az adott építészeti kerethez mindig megtalálja a legmegfelelőbb anyagokból készített, az adott épület szellemének megfelelő kompozíciót.

dr. Kádár Zoltán

A szentesi Petőfi szálló faintarziája, 1964

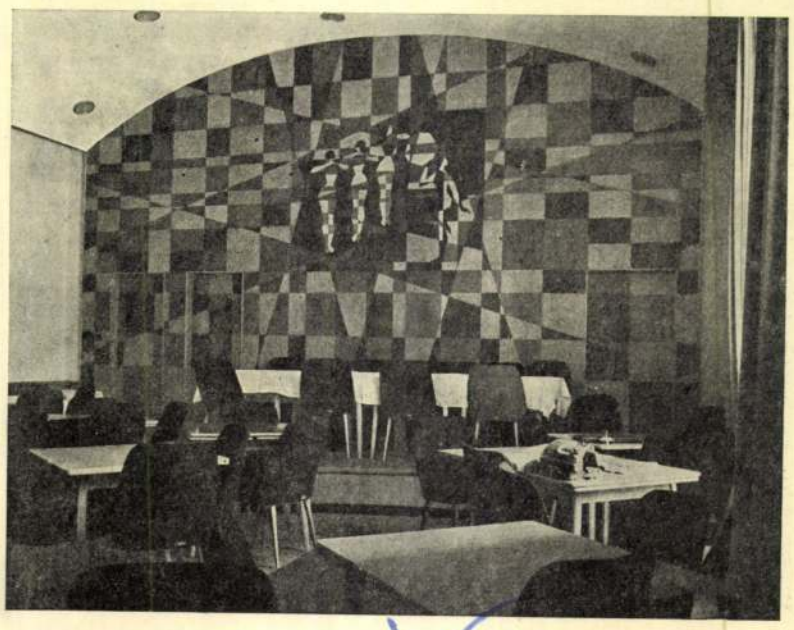

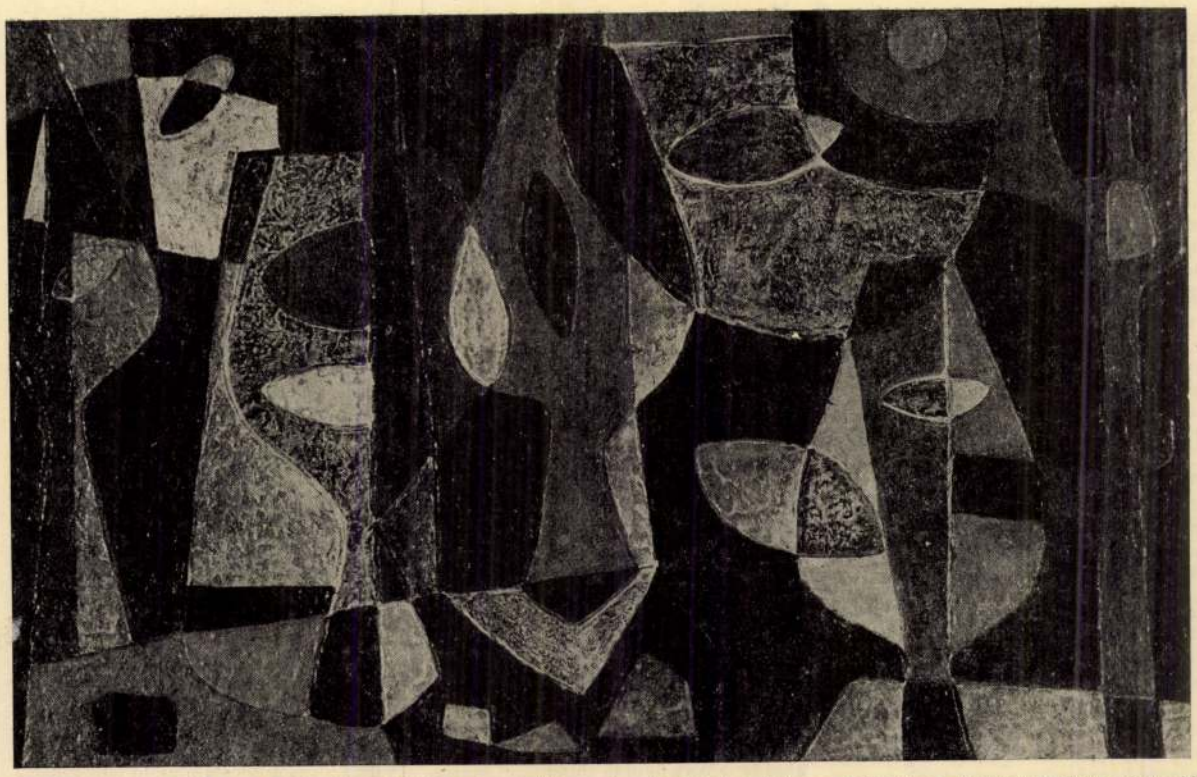

Kerámia-hatású, 50—80 cm dekorációs felület, visszamélyített kontúrokkal, polichrom színezéssel (kékbarna-sárga tónusok). Feltöltött PVA alapanyag pozdorjalemezen. Mosható.

Bojár Iván kísérletei

Rusztikus és fényes felületek összhatása révén keletkező dekoratív murális kiképzés, amely vagy teljes falfelületet boríthat, vagy betételemként is alkalmazható. Rostlemezen rögzített homok, speciális műanyag morzsalék és feltöltött PVA alapú plasztikára készült speciális poliészter kombinációja. A matt, szürke alapból kiugranak a színes és fényes, olvasztott üvegre emlékeztető plasztikai részletek.

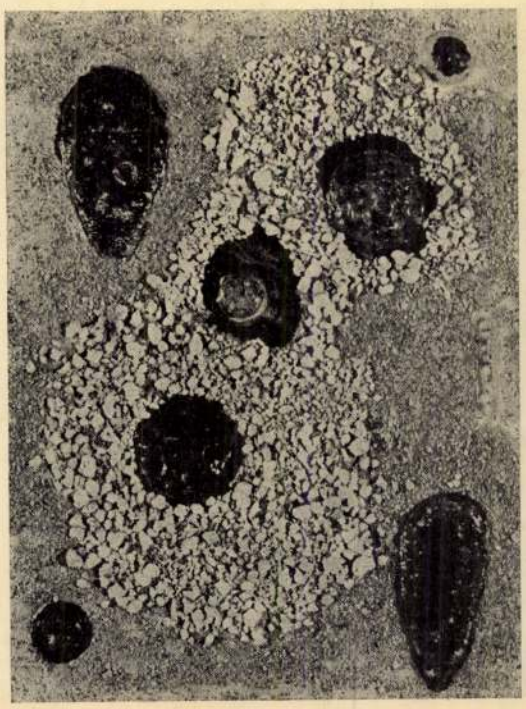

Rekeszzománc hatású műanyag kombináció, pozdorjalemez alapon. Az elválasztó mezők rusztikus hatásúak, feketék. A zománcrekeszek élénk színhatású, speciális poliészter anyaggal készülnek. Hő- és vízálló. A kiképzendő felületek 3—4 m²-re is növelhetők egy tagban.

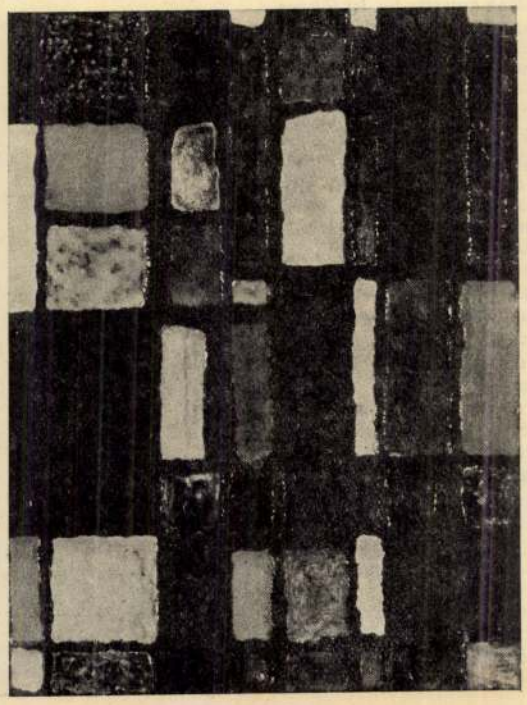

Bojár Iván ezúttal nem mint festőt mutatom be, pontosabban nem mint művészt, hanem olyan valakit, akit az építészek és a festők lehetséges együttműködésének kérdései izgatnak. Az együttműködés érdekében ezért különböző műanyagokkal állandó kísérleteket folytat, hogy a kooperálás lehetőségeit kitágítsa, az elérhető festői hatásokat gazdagítsa, s nem utolsósorban gazdaságossá tegye. Mivel ezekben a kérdésekben ő a szakember, az itt közölt illusztrációkkal kapcsolatos tudnivalók elmondását az alábbiakban rábízom. Én csupán annak kívánok hangot adni, hogy az ilyenféle kísérleteket jó lenne publikussá tenni megfelelő módon — tehát kiállításon is — és ki kellene próbálni a gyakorlatban: épületeken, és méginkább épületbelsőkben. Szeretném, ha ez a bemutatás nem maradna csupán formaság, eredményei is lennének.

Major Máté

Műanyagokkal folytatott kísérleteim során arra törekedtem, hogy olyan felületeket tudjak kialakítani, amelyek részben a kerámiával, ill. sgraffitóval, vagy a rekeszzománccal rokonok részben a műanyag speciális hatásait juttatják kifejezésre.

Célom nem az, hogy új anyagokkal régi hatásokat reprodukáljak, hanem, hogy új technológiát teremtsek. Ennek a technológiának az értelme abban rejlik, hogy a hagyományos kerámia- és rekeszzománc technikával szemben az általam kivitelezett felületek egy tagban 3—4 m²-es egységekben kivitelezhetők, ill. sgraffitószerű megoldás esetében a dekoráció elkészítése függetleníthető az épület elkészültétől.

Vázanyagként különböző vastagságú (14—25 mm) pozdorjalemezt használok. A lemez anyaga hő- és hangszigetelő, így a dekorációs cél elérésén túl belsőépítészeti technológiai értelme is van.

A hagyományos technikákkal szemben előnyük, hogy mivel nem kis darabokból állítódnak össze, szerelésük könnyű, kisteherbírású válaszfalakra is alkalmazhatók, és tekintettel arra, hogy nem kell a falsíkba süllyeszteni, hanem a kétoldalukon szigetelve falsíkra helyezhetők, szükség esetén onnan tatarozás, vagy a belsőtér átalakítása esetén könnyen eltávolíthatók, majd ismét felhasználhatók.

Hőállásuk általában 100 C fok, vízállók és vegyszerálló felülettel is elláthatók; ez utóbbi abban az esetben lényeges, ha pl. a kerámia hatású felületek asztallapokként kerülnek felhasználásra. Kopásállóságuk is jó.

Az itt bemutatott darabok belsőépítészeti felhasználásra alkalmasak. Valamennyi nyersanyag vagy hazai gyártmányú, vagy hazai feldolgozásban hozzáférhető.

Tekintettel az általam készített darabok viszonylag csekély súlyára, azok olyan területen is alkalmazhatók, ahol a súlytöbblet problémákat okozna fémalapú zománc, kerámia, vagy sgraffitó alkalmazása esetén, így hajóentériőrökben, repülőgépekben, könnyű kivitelű motelekben stb. És mivel — pl. rekeszzománc hatású felületek kialakítása esetén — minden eddigi technikánál nagyobb egységek képezhetők ki, az új technológia révén sajátos új esztétikai hatás is keletkezik.

Bojár Iván

Öregek otthona és óvoda

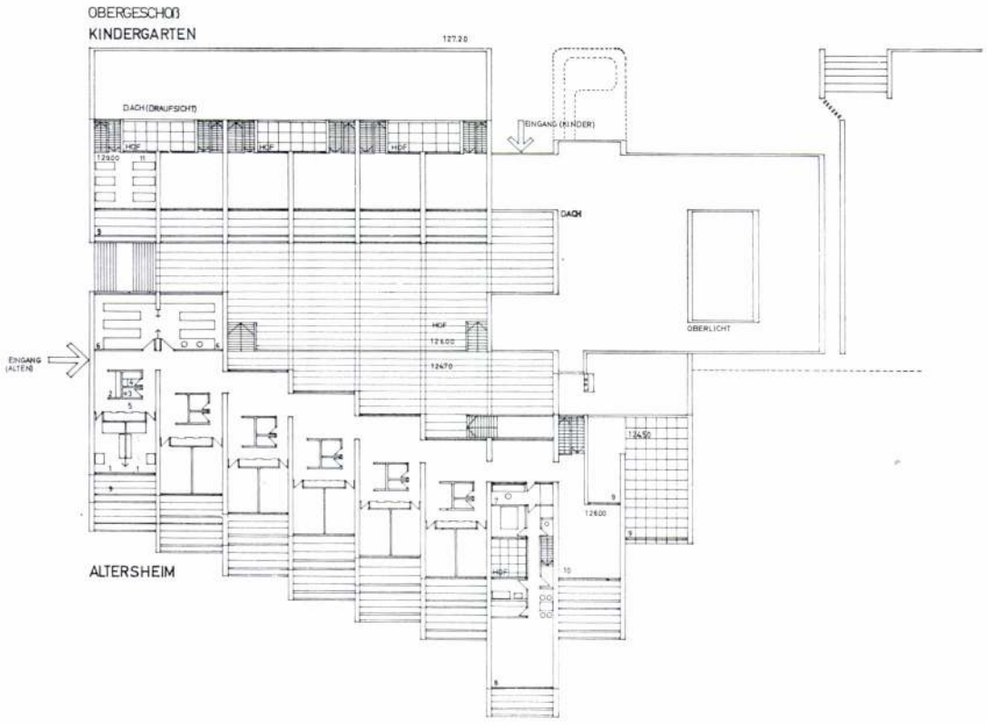

1. Egyedülállók lakásai
2. Konyha
3. WC
4. Fürdő
5. Gardrób
6. ,,Hobby''
7. Iroda
8. Lakószoba (gondnok)
9. Terasz
10. Könyvtár
11. Háló
12. Lakószoba
13. Dolgozó
14. Háló
15. Terasz
16. Házaspárok lakásai
17. Televízió
18. Klub
20. Gyermek-ebédlő
21. Öregek ebédlője
22. Foglalkoztató (közös)
23. Foglalkoztató (szeparált)
24. Raktár

Felső szint

Alsó szint

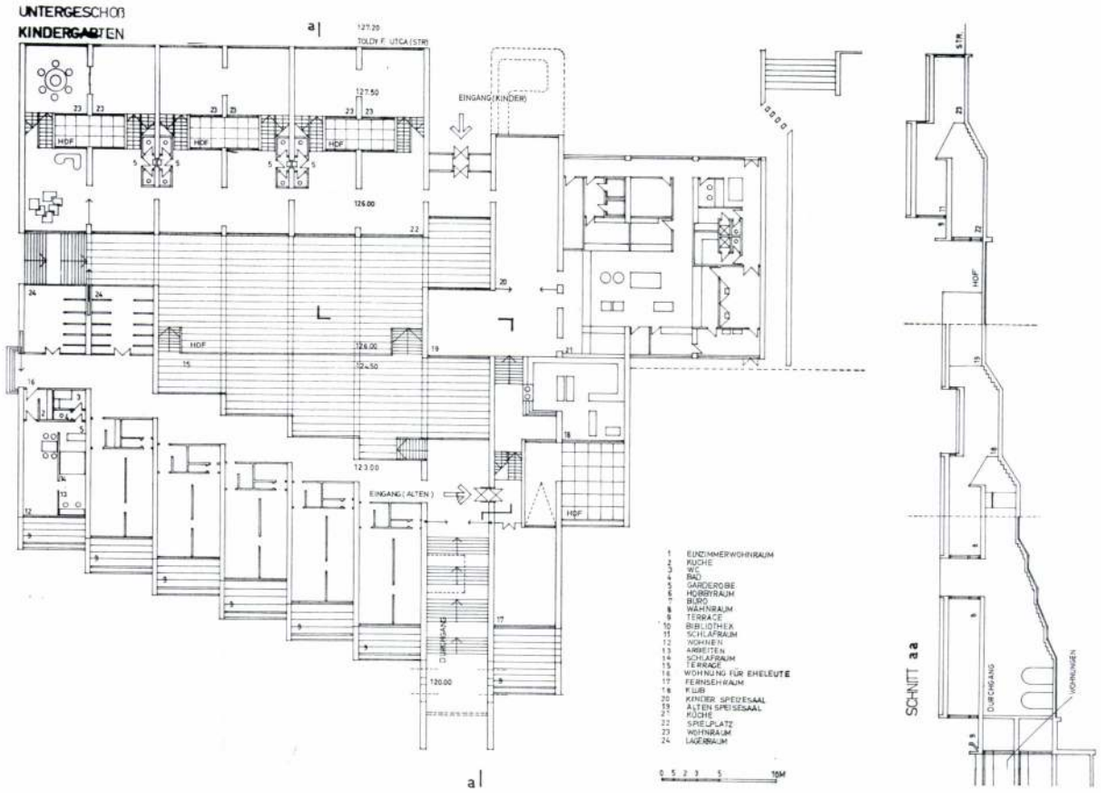

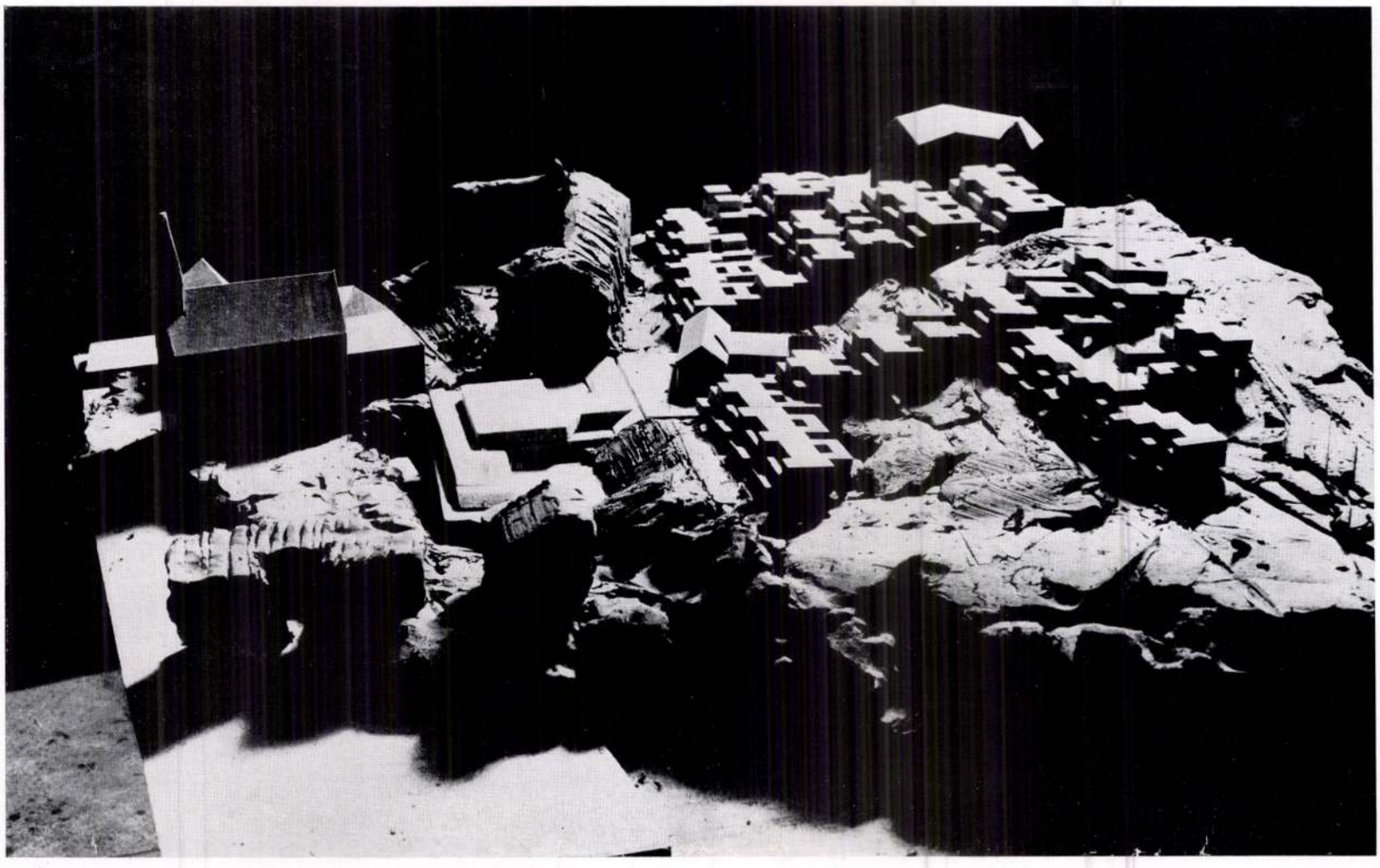

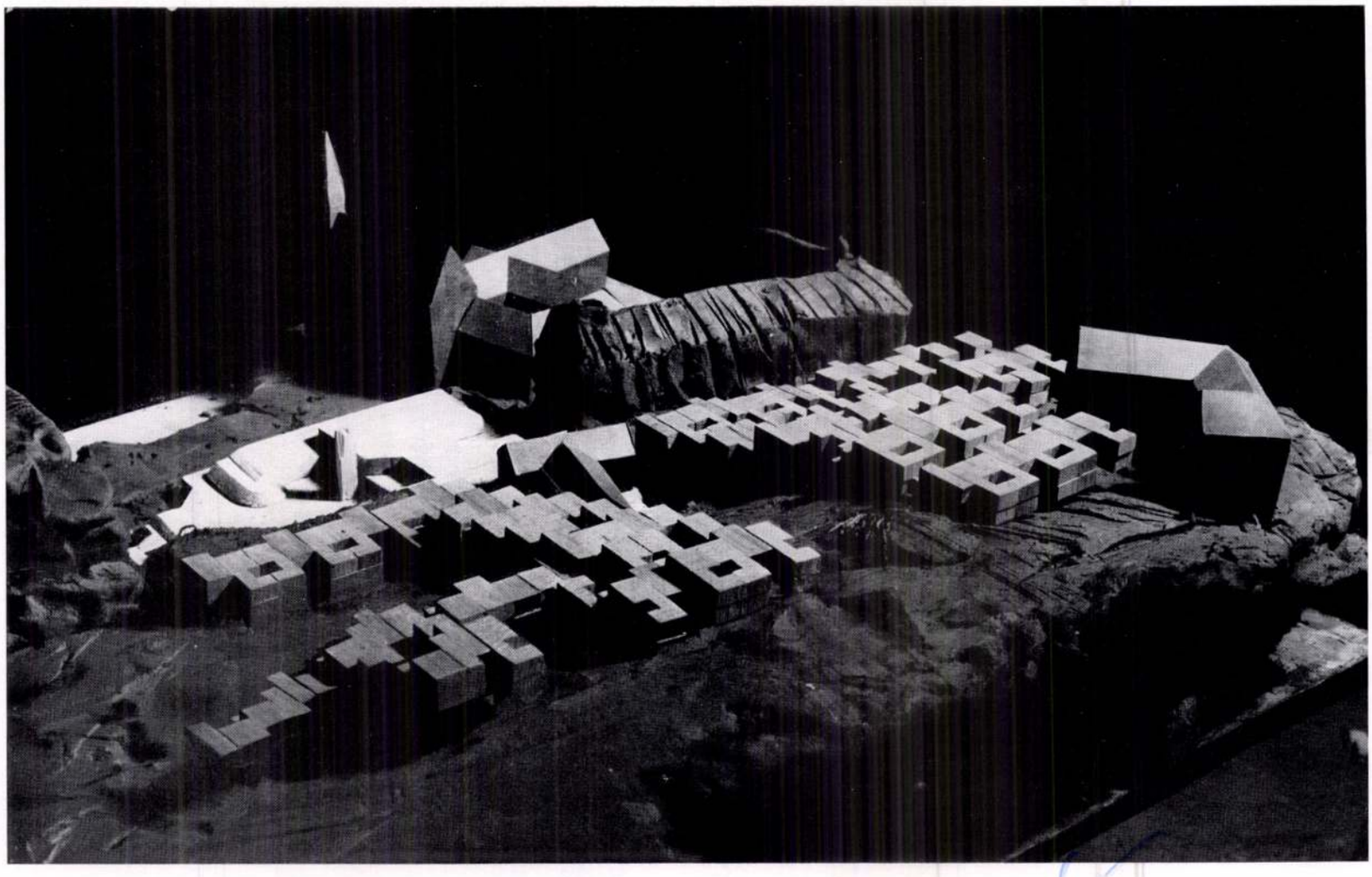

A központ axonometrikus képe

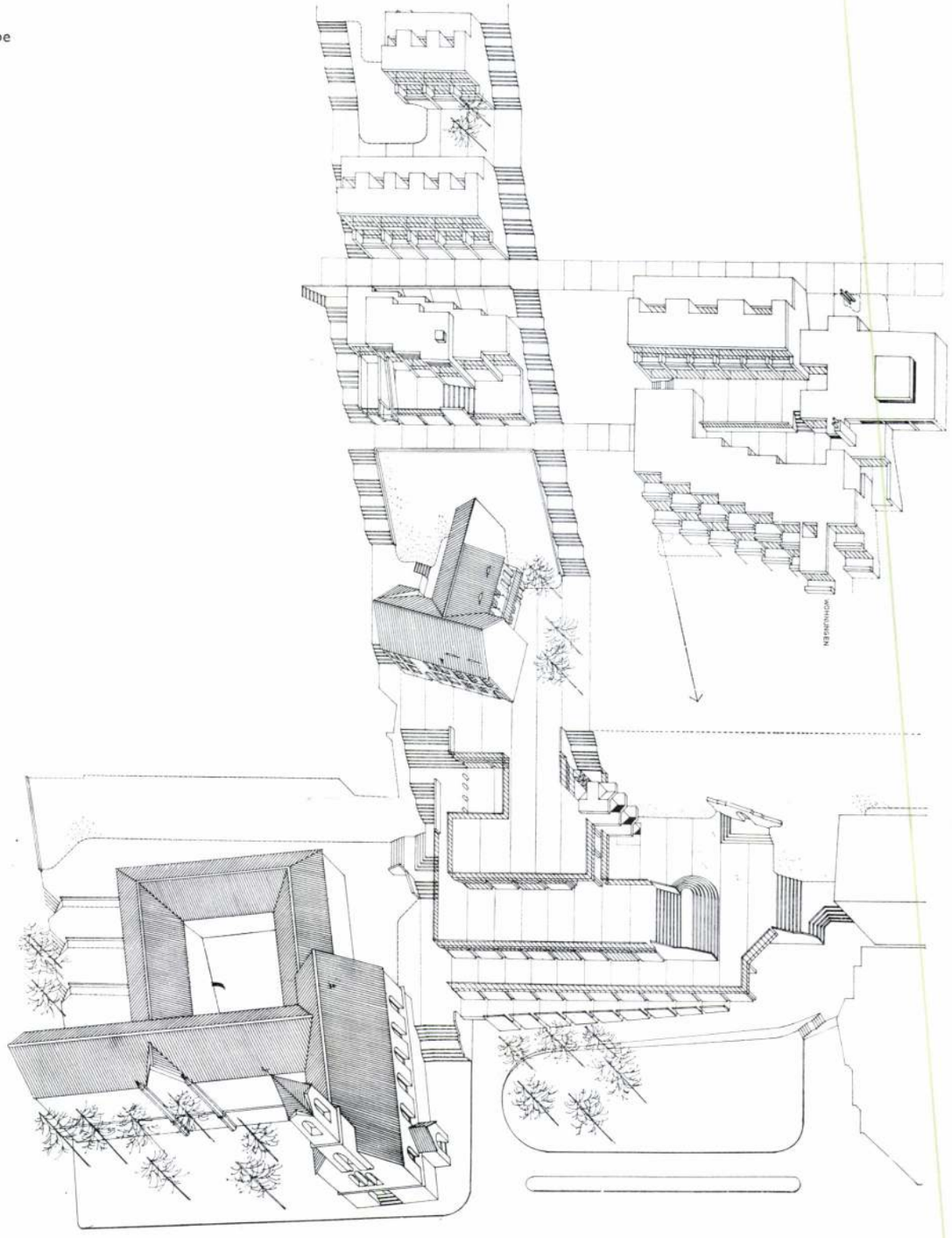

Szalag utca 18—20.
Megmaradó műemléki házak

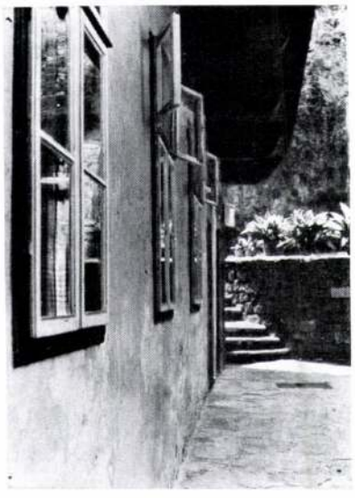

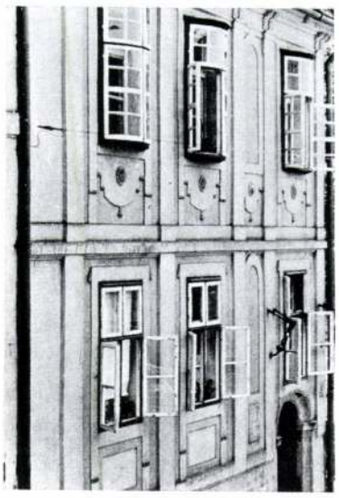

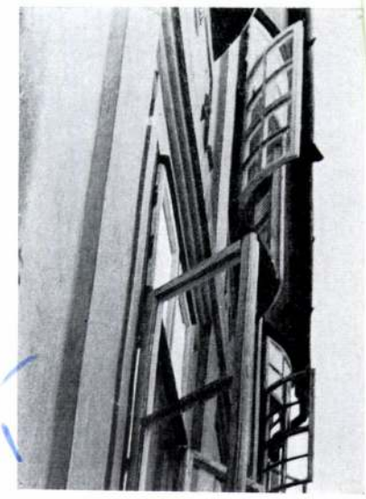

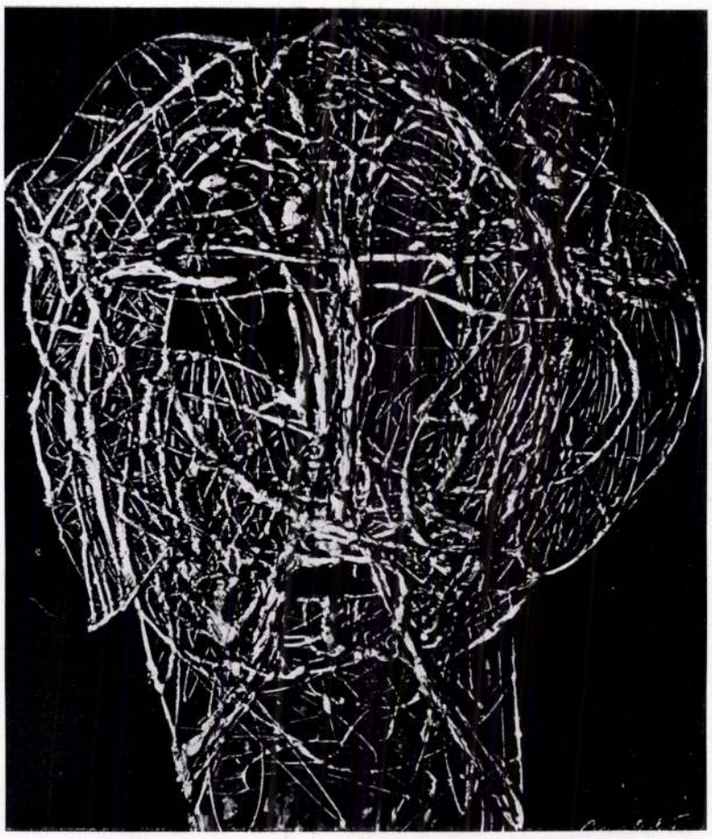

Fej, 1965

Papp Oszkár művészete*

Papp Oszkár (1965-ben) negyven esztendős. A Képzőművészeti Főiskolán olyan mesterei voltak, mint Bernáth Aurél, Bencze Gyula és Szőnyi István. A mesterségbeli tudást tehát jó helyen, jó mesterektől szerezhette meg, s nyilván nem e tudása vagy képessége, hanem korán jelentkező egyéni művészetszemlélete volt az oka, hogy főiskolai tanulmányait — 1950-ben —, mondhatni az utolsó aktusoknál, abba kellett hagynia. Azóta diplomanélküli festőművész, de ez egyáltalán nem látszik meg alkotásain.

Még iskolás korában, 1946-ban a „Fiatalok" csoportja kiállításán vesz részt, majd 1947-ben Prágában és 1949-ben Budapesten a Világifjúsági Találkozó kiállításán szerepel. 1953-ban rendezi a Fényes Adolf teremben első önálló kiállítását, de még ez is — mint az előbbiek — csupán egy művészi pálya kezdeteit jelzi. Azóta mostanáig, tehát tizenkét esztendőn keresztül, nem volt módja nyilvánosság előtt bemutatni közbül kiteljesedett művészetét. Legfeljebb 1964. év végén aggathatta fel néhány képét — elfogultság nélkül mondhatom, legjobb folyóiratunk — a Valóság szerkesztőségének szobáiban, az ott dolgozók és a munkatársak kis közönségének örömére. A mai napig eltelt hosszú évek egyrészt a nem könnyű kenyérkereső munkának, műemlékfalfestmények restaurálásának esztendei voltak — s ez sem mellőzhető tény Papp Oszkár szemléletének és festészetének megítélésében — másrészt, minden fékező motívum kikapcsolásával, egy sajátos egyéni művészetszemlélet és gyakorlat kibontakozásának, beérésének esztendei.

Papp Oszkár 1964 elején rövid írásban összegezi alkotómunkájának elvi alapjait, egész művészetszemléletét. Ezzel a szemlélettel — előrebocsátom — messzemenőleg egyetértek, legfeljebb, úgy érzem, bizonyos, inkább megfogalmazásbeli kiegészítést kell javasolnom, hogy minden, jó- és rosszhiszemű félreértés elkerülhető legyen.

Alapvetően és vitathatatlanul igaza van Papp Oszkárnak abban, hogy a *valóság*, melyet a művészetnek — respektíve a festészetnek, szobrászatnak — fel kell tárnia, nem az „epidermisz"-en, tehát a felületeken, a külsőségekben ismerhető fel közvetlenül és minden erőfeszítés nélkül. A valóság művészi megismerésének ezzel a módjával-fokával megelégedhetett az emberiség mindaddig, amíg a tudományos megismerésben is megelégedett (meg kellett, hogy elégedjék) a természet — sőt a társadalom — "epidermisz"—tényeinek—jelenségeinek felfedezésével, megfigyelésével, regisztrálásával, rendszerezésével, a felületekről leolvasható sajátosságok megállapításával. A bontakozó reneszánszban újból felfedezett emberi és természeti szépség tökéletes „epidermisz"-ábrázolásai roppant művészi értékükben elválaszthatatlanok történelmi értéküktől. Vagyis pontosan megfelelnek annak a kornak, melynek tudományos érdeklődése (egyéb motívumoktól — hódítás, kereskedelem stb. — hajtva) elsősorban a még jórészt ismeretlen földi és még ismeretlenebb, titokzatos, csillagvilág felé fordul. Amíg azonban a tudomány a XV. század derekától hatalmas utat tett meg — s tesz meg immár nap mint nap — a valóság „epidermisz"-mögötti tényeinek, jelenségeinek, törvényszerűségeinek feltárásában, megismerésében, megismertetésében és felhasználásában, a festészetben-szobrászatban általában, és lényegében — legalább is nálunk — még mindig a reneszánsz, a valóság-felületek feltárásának, megismerésének, megismertetésének és felhasználásának reneszánsz-módja a (mondanom sem kell: már reprodukálhatatlan) ideál.

A lényege, tartalma szerint helyes tükrözés-elmélet festészeti és szobrászati értelmezése pedig éppen ott, abban válik egyoldalúvá, torzzá, hogy a valóság tükrözésén egyedül a felületekről szerzett benyomások minél hűbb reprodukálását értik, s nem azt a bonyolult és gazdag — egyre bonyolultabb és gazda-

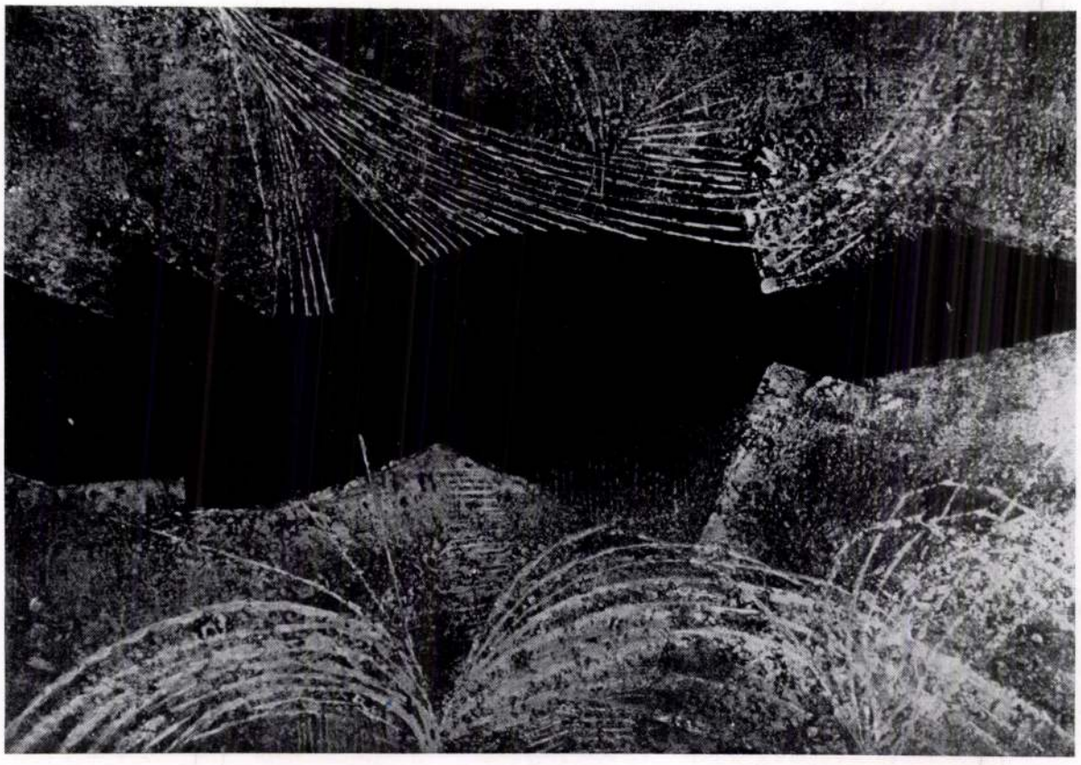

Sugarak, 1966

* Részlet Papp Oszkárnak az építészhallgatók Rózsa Ferenc Kollégiumában 1965. május 2-án rendezett, nyolc esztendős munkáját összefoglaló kiállításán mondott megnyitóból.

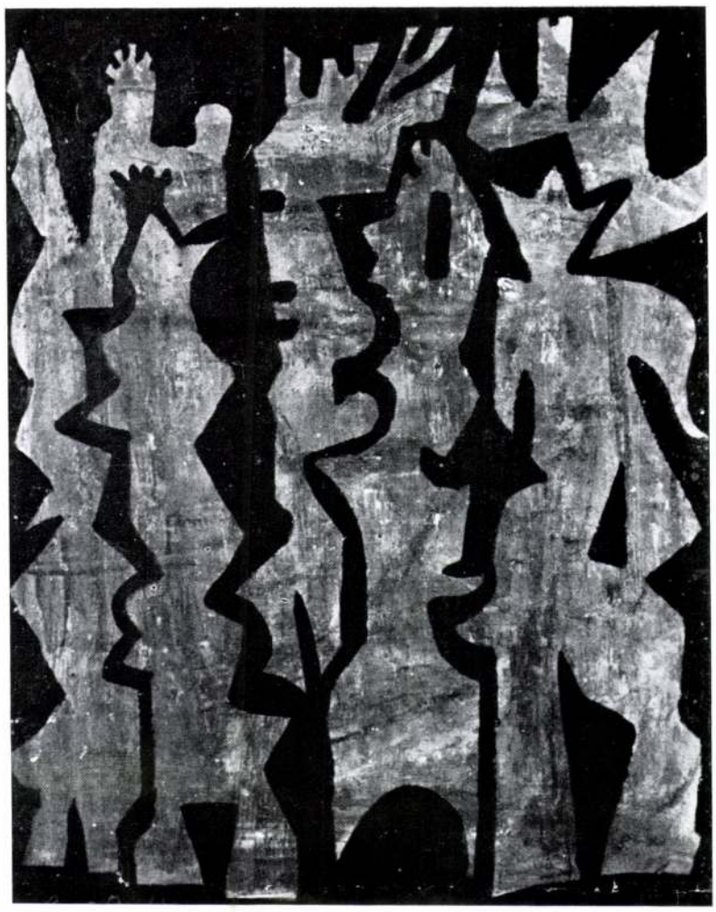

„Hommage à Bartók", 1961

gabb — folyamatot, mely, nagy vonásaiban, korunk világképének egészét is átfogni képes mai ember, mai művész „lelké"-ben — azaz tudatában és érzelemvilágában — a valóság befogadásának és visszaadásának, tükrözésének során végbemegy. A XV. század Itáliájának reneszánsz művésze valóban csak a természet felület-látványát fogadta be, és adta vissza — még akkor is, ha, mint Leonardo, természettudománnyal (anatómiával stb.) foglalkozott — de tette ezt olyan lenyűgöző mesterségbeli tudással, hogy az „epidermisz" reprodukálásának csodálatos bravúrjaiban fel-fel tudta csillantatni az „epidermisz"-mögötti teljesebb valóságot (legalábbis számunkra, akik éppen a reneszánsz emberénél jóval nagyobb ismeret-vagyonunk birtokában nemcsak keressük, de megtalálni is képesek vagyunk a mélyebb összefüggéseket).

S itt egészíteném ki Papp Oszkár írott — és festett — művészi hitvallását azzal, mely implicite igen, de néven nevezve nincs benne: s ez, a természeti valósággal együtt, a társadalmi valóság művészi megjelenítésének, sőt — durván mondhatnám így is — a társadalom propagálásának szükségességére vonatkozó vallomás. *Ez* osztálytársadalmakban a művészetnek — tehát a képzőművészetnek is — egyik, a társadalmi mechanizmus belső konzekvenciái szerint ösztönösen, olykor tudatosan vállalt, betöltött funkciója. S ennek a funkciónak, nyilván, nagyon jelentős szerepe van — ha nem is kizárólagos, ahogyan ezt a szocialista-realizmus gondolatának dogmatikus elferdítői képzelik — az osztálynélküli (vagy már annak tekintett) társadalmakban is, mindenesetre addig, amíg körülöttük osztálytársadalmak is léteznek — és hatnak.

S amíg osztálytársadalmakban a társadalmi valóság művészi megjelenítése ösztönösen-tudatosan *egyoldalú*, s általában az uralkodó osztály propagálását szolgálja, addig az osztálynélküli társadalmakban a legfejlettebb eddigi, tehát a kapitalista társadalmakkal szemben éppen a tudatosság mindenre kiterjesztésével, és eddig nem ismert magasságokba emelésével a társadalmi valóság teljességének megjelenítésére, a társadalmak minden eddiginél magasabbrendű voltának propagálására törekednek a művészetben — a képzőművészetben is.

Kérdés most már, hogy a művészet, a művészi alkotómunka produkálása során kell-e — sőt lehet-e különbséget tenni a természeti és a társadalmi valóság megjelenítésének módját, miként-jét illetően? Minden különösebb bizonyítás nélkül állítom, hogy nincs, nem lehet különbségtevés a művészetben. Már csak azért sem, mert a társadalom — bár a legmagasabbrendű valóságformáció és sajátos, bonyolult, minden mástól megkülönböztető törvényszerűségei vannak — elszakíthatatlan a természettől, sajátosságai a természet sajátosságaiból nőnek ki, emelkednek magasabb szintre, törvényszerűségei tartalmazzák a természet törvényszerűségeit is. Amikor tehát Papp Oszkár — említett írásában — a természetről beszél, nyilván a társadalomra is gondol.

Ennyi bevezető elmélkedés után a legfontosabb kérdésre kell még valami választ találnom: a természeti- és a társadalmi-valóság megjelenítése, ha nem az „epidermisz"-jelenségek, a felületi-tények több-kevesebb hűségű reprodukálásával történik, másképpen hogyan történhetik? Erre a legfontosabb kérdésre, a gyakorlat hivatott az elsődleges — és a leghitelesebb — választ megadni jelen esetben Papp Oszkár festészetében, grafikájában realizálódott gyakorlat. A műélvező, minden magyarázó-értelmező szándék nélkül, csupán regisztrálhatja a választ — vagy válaszokat-, s legfeljebb két — objektív-szubjektív — megállapítást kockáztathat meg.

Papp Oszkár 1957-ben néhány olyan képet fest, melyeken a táj-vízió megjelenítése — vastag fekete kontúrok között, égő színekkel — kissé még Barcsay mester ilyen képeinek markáns geometriájára emlékeztet. E néhány képpel szinte párhuzamosan készül az a képsor — a *„gömbfejűek"* sora —, melyben a hideg színek, a jelzett üres terek, az elnagyoltságukban súlyos feszültségek terhét hordozó (talán a szobrász Moore rajzolt figuráival testvér) figurák nyomasztó emberi magányosság, szorongás expresszív kifejezői. Alig később — 1959 körül — azonban már az *„oldódás"* sorozat következik, melynek képein a még mindig hűvös színek, a kékek és a zöldek sugározni kezdenek, s e sugárzásban fel-feltűnnek a szorongásaiból talán már szabaduló ember figurái. Ezután — 1961-től — megint valami másnak, az ún. *„teremtés"*- (*„egregora"*-) sornak különös mitológiája bontakozik ki. A fekete alapon, két csillogó lakk-réteg között, lazuros színekkel festett kompozíciók, mintha valóban a káosz homályából és kavargásából határozott körvonalakkal különváló, s egymással törvényszerű viszonylatokba lépő dolgok és lények — a valóság — születésének nagyjeleneteit revelálnák. Ezekkel kb. egyidőben keletkeznek a *„fejek"* kisméretű, annál szuggesztívabb portréi az emberről. Ezek azonban olyan portrék, melyek — úgy tűnik — a fizikai-arc verejtékének-vérének, mindmegannyi Veronika-kendőn való lenyomatában a pszichikai-arc mélyebb, igazabb valóságát sugarozzák.

A hatvanas évek elején — 1962 tájt — kerül sor Papp Oszkár művében az első jelentősebb összegezésre, az előző periódus festészeti eredményeinek magasabb szinten és elvontabban újrafogalmazására. — 1962—1963-ban — kezdi festeni — az 1959-ben már megpróbált — *„növények"* sorozatának képeit, melyek „természetelvű" grafikai tanulmányok ujjgyakorlataitól, az elvonás krescsendóin át jutnak el a festői kifejezés végső akkordjáig, a természeti valóság lényegének megragadásáig, és megörökítéséig. E sorozaton belül — úgy látszik — különösen a napraforgó „titka" izgatja művészünket, s fáradhatatlanul újráz, hogy a „titok"-ba behatoljon, s számunkra is felfedje. A növények sorozatával egyidejűek az úgynevezett *„kristályzene"* sorozatának képei, melyeken az egymást átható, egymáson áttetsző, színekben játszó kristályformák valóban zenei harmóniái a szervetlen természet rendjét, a valóság e tájának nagyszerű szépségeit idézik. E sorozatnak mintegy reciprokja a természeti nagytáj formáinak rendjét mutató képeié, melyek miként a „kristályzene" képei is, az „epidermisz" mögött működő teremtő erőket akarják megmutatni.

És most megint az előzők összegezése következik, az indult, kiformált sorozatok témái gyújtotta művészi izgalom újból és újból fellángol, s e tűzben eggyé égnek a kristályok, a tájak, a figurák témái, mintegy summázva és felfokozva a részekben megoldott művészi problémákat. Sőt mindjárt — 1964-ben — új szintézis is születik Papp Oszkár művében — elsősorban grafikájában — a bagoly (mint jelkép), a falutáj és a folklór motívumainak szintézise (az emögött munkáló ihlet és szándék — úgy érzem — rokon a Vajda Lajos ilyen grafikáiban immanens ihlettel és szándékkal), és nyilván a népmesék sokrétű valóságérzését és látását próbálja — sikerrel — újjáteremteni a nagyművészetben. Végül 1964—1965-ben formálódnak ki — festményben és grafikában egyaránt — egy új sorozat képei, s ez a *„jégvirág-tájak"*-sorozata, melynek egyes darabjai a természet e soha nem ismétlődő változatosságban „komponált", hidegen-szikrázva zengő „kristályzené"-jének harmóniáit szólaltatják meg számunkra.

Az előzőkben megkíséreltem tehát, hogy — amint mondtam — minden magyarázó, értelmező szándék nélkül bemutassam, szinte csak regisztráljam Papp Oszkár művészetét. Ez a törekvésem — úgy érzem — nem sikerült teljes következetességgel, ami nyilván annak tulajdonítható, hogy az egyszerű műélvező nehezen tud elkülönülni az ilyen izgalmas képekből szubjektumát elárasztó, érzelmi-értelmi benyomások és asszociációk hatásától. Ez tulajdonképpen rendjénvalónak látszik, de az már kevésbé rendjénvaló, hogy e hatások indítékait, akarva-akaratlanul, mégis csak megfogalmazza, sőt ki is mondja (pedig e magyarázatok és értelmezések gyakran többet ártanak a korszerű művészetnek, mint használnak).

Természetesen az a két megállapítás, melyet végül valóban ki akarok mondani, sem független teljesen az említett hatásoktól, és szubjektív reakcióiktól. Mégis meg kell kockáztatnom őket, márcsak, vagy éppen azért is, mert korábban megfogalmazott — nem kis ellenkezéseket kiváltó — egyes véleményeimnek újabb igazolását látom e művekben.

E véleményem egyike: a művészet ágainak sajátszerűsége ez ágak sajátos vonásainak alapvető különbségét jelenti ugyan, de e különbségek ellenére — igaz, sajátszerűségek megszegésével sem —, a különböző ágak, illetőleg a különböző ágak és műfajok között olyan rokon vonások, művészi hatásukban olyan egyezések léteznek, melyek révén közelebb juthatunk az egyiknek a másik, a másiknak az egyik segítségével való „megértés"-éhez. Konkrétebben: a zenei koncepciók elvontsága és az úgynevezett „absztrakt" festői-szobrászi alkotások elvontsága, illetőleg az egyik és a másik által keltett emóciók, elindított asszociációk között határozott rokonság van. Nem véletlen, hogy a zenei alkotások elemzésében annyi — elsősorban — festészeti, a festői művek elemzésében annyi zenei hasonlatot használnak. Nem véletlen tehát az sem, hogy Papp Oszkár műveinek jelentős része, s mindenek fölött a Bach, Bartók és Sztravinszky zsenijének hódoló, egy-egy sorozat témáját összegező három nagy kép, ilyen zenei impressziókat kelt, és asszociációkat indít el.

E véleményeim másika: a „figuratív" és a „nonfiguratív" vagy élesebben: a „természetelvű" és az „absztrakt" — a festészetben és a szobrászatban — mereven nem szétválasztható, egymással nem szembeállítható kategóriák, hanem ugyanannak az egységes művészeti ágnak egy-egy műfaját jelentik, mert az ember belső világának az értelem szféráitól az érzelmek szféráiig lendülő ívén, szétválaszthatatlanul összefüggnek egymással, megszakíthatatlanul átmennek egymásba. Szinte közhely egyébként is, hogy minden művészi alakítás — még a „természetelvű" is — „absztrakció". S ha igaz — már pedig igaz —, hogy a természeti — és a társadalmi — valóság nem csak az „epidermisz", hanem az is, ami az „epidermisz" mögött létezik és működik, a „természetelvű"-nek és az „absztrakt"-nak szétválasztása és szembeállítása értelmetlen erőfeszítés.

Papp Oszkár művészete igazolja ama véleményemet tehát, hogy a ma igazi művésze egyidejűleg — külön-külön is, együtt is — lehet „figuratív" és „nonfiguratív", „természetelvű" és „absztrakt", hiszen így is, úgy is egyképpen akarja a szellemi és az érzelmi embert a művészet nem dogmatikusan leszűkített, hanem, éppen a szocializmusban egyre jobban táguló világába emelni.

Major Máté

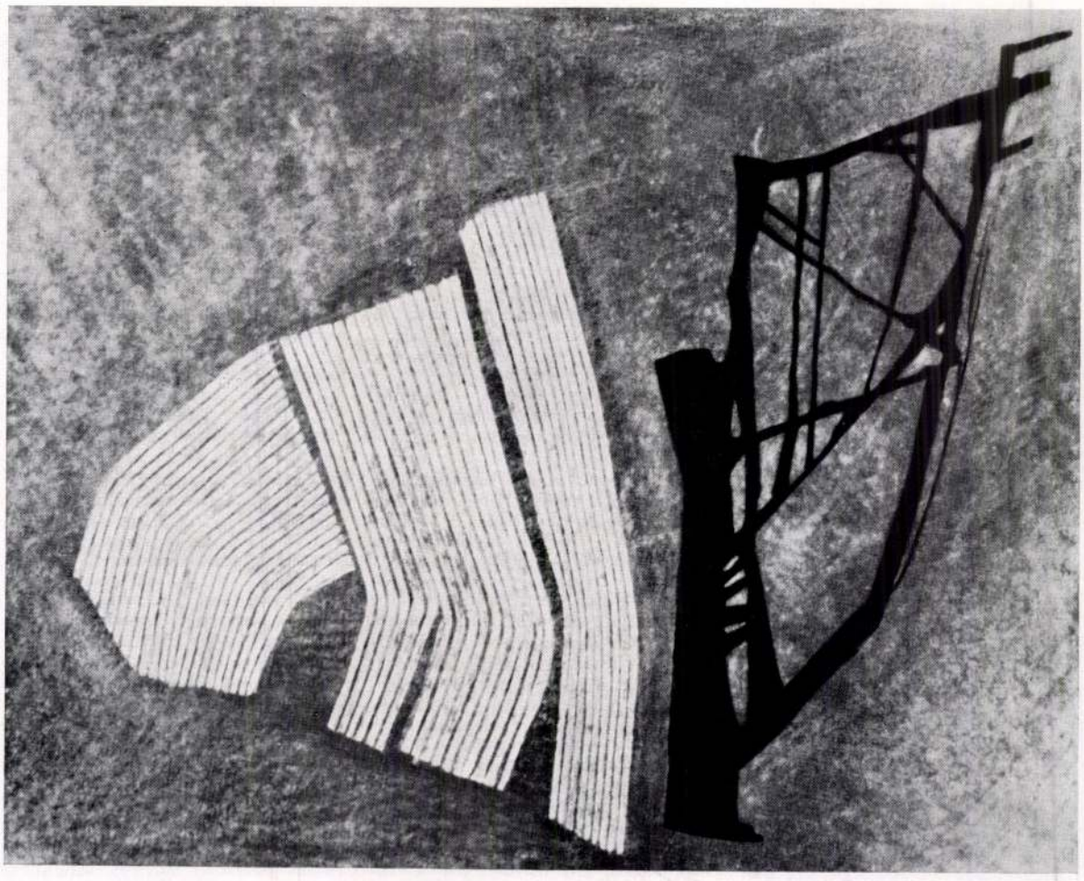

Altamira, 1966

Fekete Nagy Béla újabb képeiről

Fekete Nagy Béla pontosan két évtizeddel ezelőtt jelentkezett utoljára önálló kiállítással a Kállai Ernő alapította galériában („Galéria a négy világtájhoz"). Ugyancsak 1947-ben az akkori Andrássy úti Régi Műcsarnokban is szerepelt néhány képével. A rákövetkező évben az építőiparban helyezkedett el, s a legutóbbi időkig mint tervező építész dolgozott. Festőszerszámot csak másfél évvel ezelőtt vett ismét kézbe, s azóta szüntelenül dolgozik. Hajtja az alkotás szenvedélye, de a tizennyolc év során felhalmozott élmények sokasága is. A hallgatás évei nem törték meg, fiatalkori művein egyszerűen túllép; ha kapcsolódik is hozzájuk, többet, mélyebbet s természetesen mást ad, mint korábban.

A múlt, ami akkor, 1947-ben mögötte állt, ígéretes reményekre jogosított. 1931 és 1934 között az UME kiállításain mutatja be képeit, a Szocialista Képzőművészek Csoportjának kezdettől fogva tagja, építészeti tervpályázatokon vesz részt Major Mátéval. A harmincas évek második felében Szentendrén találjuk a fiatal szentendrei művészek társaságában. Művészetében Szentendre maradandó nyomokat hagy. 1942-ben a Szocialista Képzőművészek Csoportja által rendezett demonstratív kiállításon öt képével szerepel, s mint csoporttag az 1962-es és az 1964-es reprezentatív kiállításon is képviselteti magát.

Újabb képeinek előzményeit tus- és szénrajzai között kereshetjük, szentendrei utcarészleteiben, tájrajzaiban s a negyvenes évek elvont, hálózatos vonalrajzaiban. Vajon Szentendre, az itteni környezet vezette-e el a vonal majdan számára döntő szerepének felismeréséhez, vagy a motívum fokozatos elvonása révén jutott el a vonalritmus következetes alkalmazásához — nehéz lenne eldönteni. Már egyik korai, harmincas évekből származó szénrajzán a fa lombozatát örvényszerűen kavargó vonalakkal zárja körül. Néhány rajza valóban a látványból való kiindulást mutat. Az 1945 után elvont rajzok viszont hol szabadabb, hol merevebb vonalvezetésükkel másfajta szemléletre, másfajta indításra vallanak. A felület kialakításánál lemondott a közvetlen élményről. Ezen az úton egyelőre nem is megy tovább. A pillanatnyi megoldást nem érezte megnyugtatónak.

Amikor másfél évvel ezelőtt ismét a felszögezett fehér lap elé állt, elsősorban a természet inspiráló erejének köszönhette, hogy művészete újjáéledt. A puszta látvánnyal azonban egyszer s mindenkorra szakított. A hegyek és völgyek, tájak és erdők, városok és vízpartok emlékképeit minden zavaró szokványos elemtől megtisztítja, s az élmény desztillált képét viszi kartonra. Az élmény hímporát megőrző elvonáshoz sajátos metódust alakított ki. A cseppfolyós festék kivételével minden anyagot felhasznál, ami céljainak megfelel, grafitot, krétát, színes ceruzát. A kész lap tükörsima, az anyagot valósággal beledolgozza, csupán a hegyes szerszám húzta vonalak árkai törnek utat maguknak. Ami így létrejön: vonalak, síkok puritán rendszere. Ezt a rendszert — amint látni fogjuk — intuitív formaképző erő tartja össze: séma, eleve megszerkeszthetőség nem jut szóhoz. A vonalak és síkok nem merevednek síkba, térbe rendeződnek. Jobbára a hagyományos euklidesi térben mozgunk, de olykor már egy újfajta térfogalom kibontakozását is nyomon követhetjük.

A tér Fekete Nagy Béla képein ritka kivételtől eltekintve mindig jelen van. Úgy is mondhatjuk: motívum szerepét játssza. Vannak kompozíciói, az úgynevezett szálfaszerkezetek, melyek a tér fogalmát követik, minden szokványos kellék híján. Az egymásra és egymás fölé illesztett, óvatosan eltolt vagy haránt irányba fektetett „szálfákból" összeálló konstrukció a határtalan tér jelenlétére eszmélteti a szemlélőt. Mindegy hogy nevezzük őket: *Szárító*nak, *Gerendavár*nak vagy *Árbóc*ok-nak, a szerkezetet a határtalan tér valóságosan fogja körül. Mondrian hasznos tanulsággal szolgálhatott a vízszintesek és függőlegesek egyensúlyát kereső művész számára, konstrukcióinak valódi rokonait azonban a szürrealista vázplasztika és festészet sok tekintetben azonos szemléletű darabjai között kell keresnünk. Ezek teremtettek olyan teret, amit a konstruktivisták geometriába fulladó vállalkozása után ismét a rejtély és titokzatosság levegője fog körül. A megoldást akár határesetnek is tekinthetjük: a rejtély és titokzatosság Fekete Nagy Béla képein sohasem annyira felfokozott, mint európai társainál, de a szellemi rokonság mégis hozzájuk fűzi elsősorban, nem a konstruktivistákhoz.

Más képein egy vagy két pontra szerkesztett perspektivikus hálózattal tud hasonló téri benyomást sugallni. Zöld, kék, sárga felületekbe vési a hasábrendszert alkotó vonalakat, de ezek a vonalak nem a jól ismert séma szerint épülnek egymásba. A két pontra történő szerkesztésnél a hálózat helyett végső fokon két önmagába visszatérő görbét kapunk, az egy pontosnál pedig a vonalak szintén csak látszólagos szabályossággal futnak hátrafelé. A hasábrendszernek egyik esetben sincsenek pontosan körülhatárolható lapjai, a vonalak nem záródnak össze. A *Kristály*, az *Elsüllyedt város* vagy a *Vörös sivatag* vonalrendszerében éppúgy szabadon mozoghatunk, mint a szálfakonstrukciók alkotta térben. Mindkét teret egyaránt végtelennek és rejtelmesnek érezzük. Nem tudjuk, mit csodáljunk jobban: a geometrizálás kényszere alól szüntelen kibúvó teremtő ösztönt vagy a látszólagos szabályosságot, ami mégis csak jelenvaló, s a belőle lepárolt érzelmi totalitást.

Fekete Nagy Béla számára a kép művészi hitele azon múlik, vajon sikerül-e az emlékképek motívumait az érzelmi intenzitás maximumáig fokozni. Ezt a törekvését egy-egy kép többszöri újrafogalmazása is mutatja. Az emlékképek mindig összetettek, nemcsak a vizualitás síkján mozognak. Sokszor ezért nehéz nála az eredeti motívumot felismerni. A pesterzsébeti kénsavgyár éppúgy ott szerepel az emlékképek sorában, mint Kafka titokzatos Kastélya. A két emlékkép látszólag távol esik egymástól, s mégis az alakításra kerülő motívum sok tekintetben azonos: tört vonalú, több helyütt ijesztő, tűéles csúcsba torkolló síkfelület. Érthetően nem minden emlékkép alkalmas arra, hogy síkok rendszerévé formálódjék. A felhasználható motívumok száma korlátozott. Elsősorban azok kerülnek feldolgozásra, amelyek közvetlen, természeti élményből táplálkoznak. Alsó ágaikat szétterjesztő sudár fenyőfák, vastag törzsű bükkök, göcsörtös cölöpök, keresztlécek tagolta ablak, orrával előrenyúló, vitorláját kifeszítő bárka, palánkkal szegélyezett

Tűzhányó, 1966

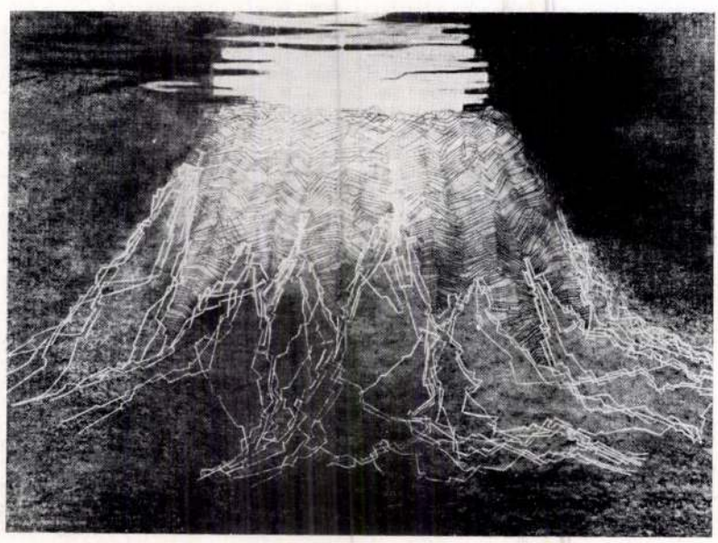

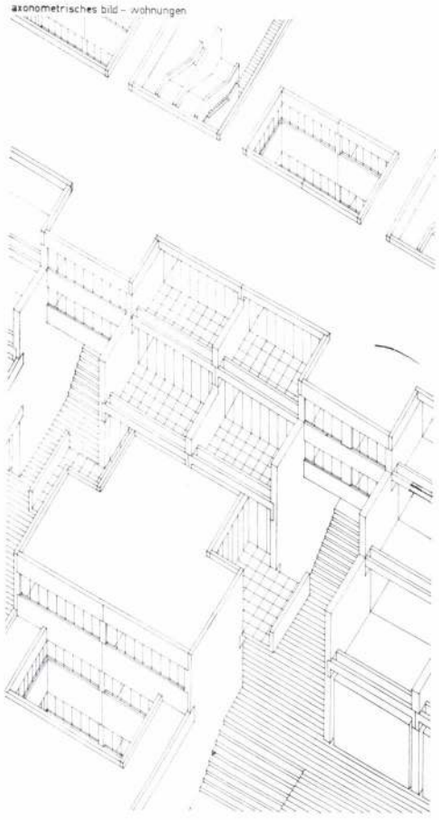

Axonometria

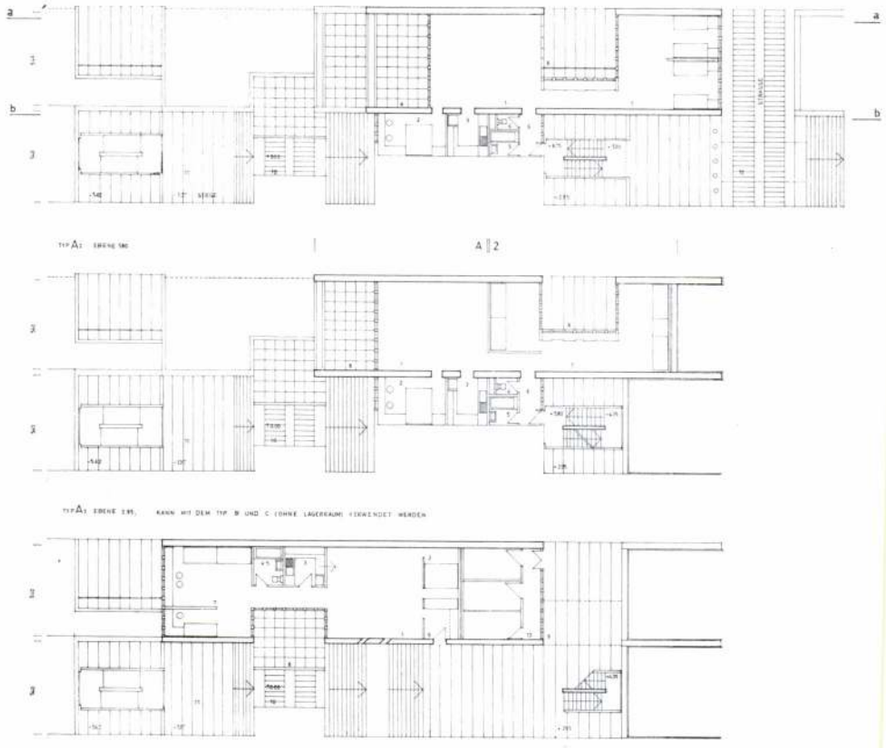

b—b metszet

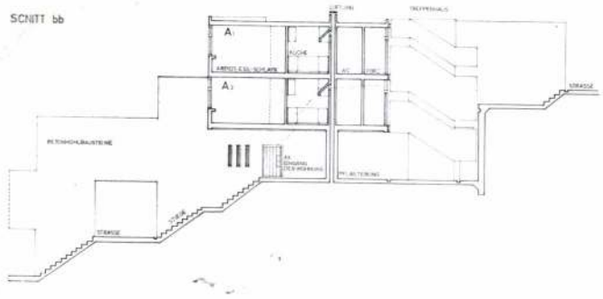

Lakásalaprajzok. A lakások első és hátsó szekciói egymás között cserélhetők

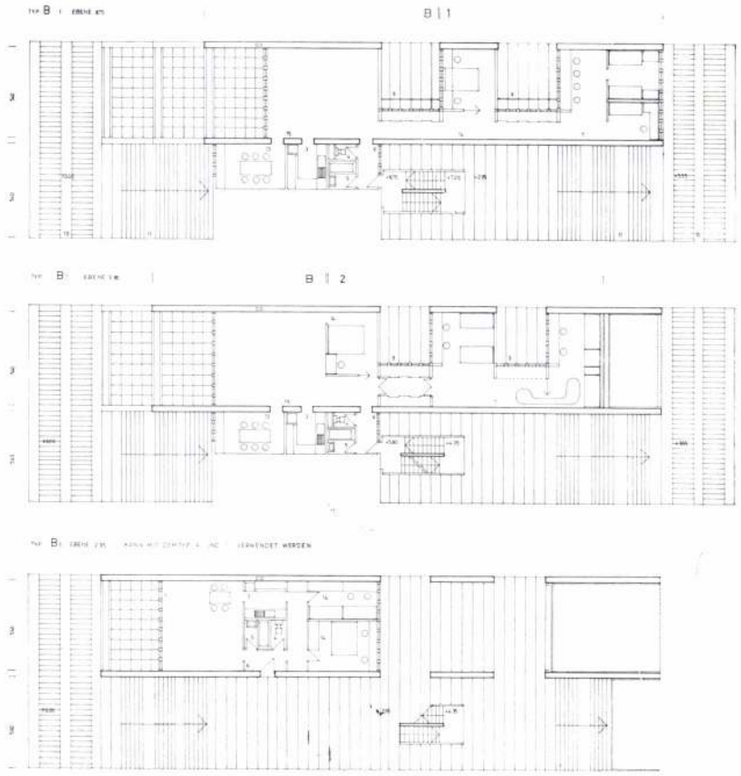

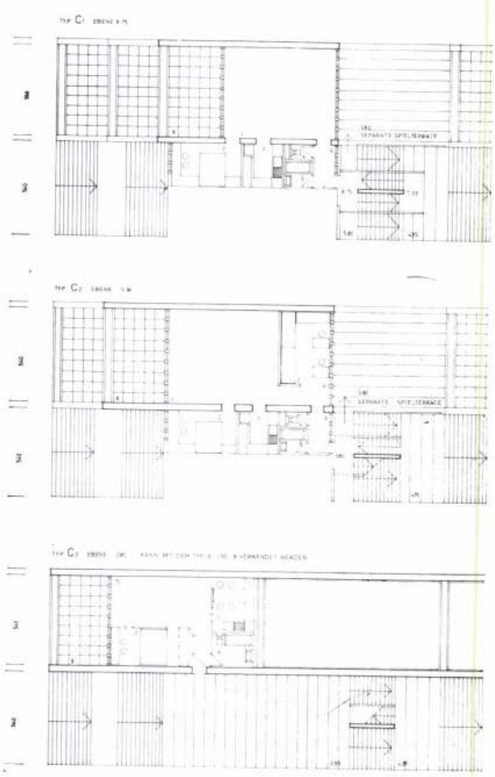

Helyszínrajz

1. Étterem
   Eszpresszó
   ABC áruház
   Borpince
2. Mosoda
   Műhely
3. Könyvtár
   Orvosi rendelő
4. Garázs-bejárat
5. Bölcsőde
6. Öregotthon, bölcsőde
7. Kapucinus templom
8. Régi kolostor
9. Játszótér
10. Minigolf
11. Gimnázium
12. Népművelési Intézet
13. Öreg borpince
14. Lakóház (műemlék)

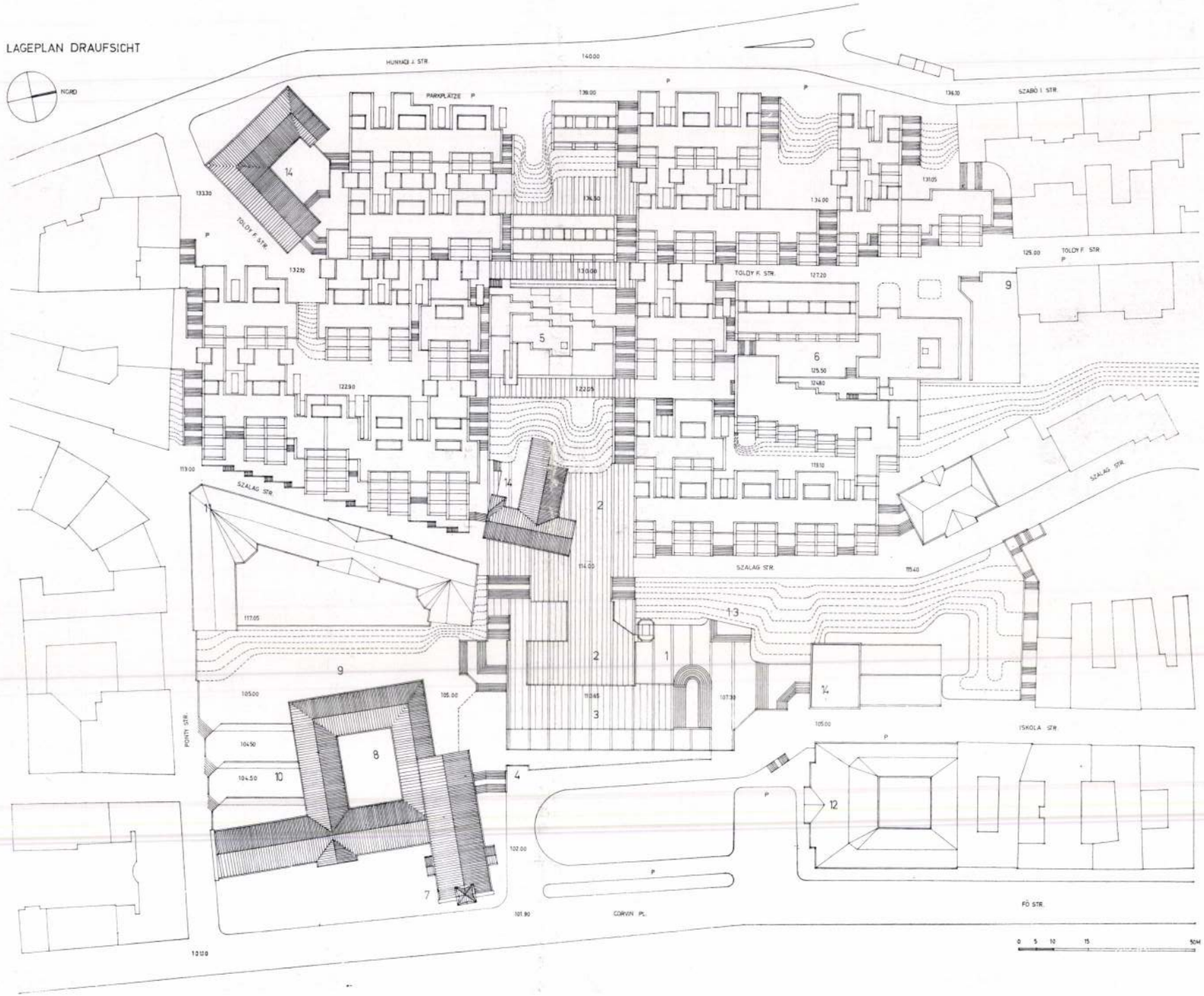

Dr. Pogány Frigyes

az Iparművészeti Főiskola igazgatója szombaton megnyitotta a nemzeg alakult Vörgyberemutató-fórum kiállítását. (Franciaországi művészeti Vörgyek).

Kulturális kronika
Az Iparművészeti Főiskola ... (Kultura-Művészet)

Magyar Hírlap, 1968 június 9, 9. l.

MDK

Pogány Frigyes, építész

Megnyitotta az Építészet - képző-
művészet c. kiállítást.
(Építész kultúrterem)

– : Építészet – képzőművészet

Népszabadság. Bp. 1968. nov. 16.

9

MDK

Pogány Friggs, [építész]

Megnyitja a Textil és az épület c. kiállítást az Építőművének rékházában.

–: Textil és az épület 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. máj. 30.

MDK

dr. Pogány Frigyes, iparművész

P. Kabó Éva textiltervező
kiállítását nyitja meg
febr. 3-án. (Iparműv. Múz.)

— : Textilművészeti bemutató 6.

Népszabadság, Bp., 1968. febr. 2

dr. Pogány Frigyes

a Magyar Építőművészek Szövetségének
elnöke nyitotta meg az Iparterv kultúrter-
mében az Építészet - Képzőművészet c.
kiállítást. (10 képző és iparművész 80 alkotása
szerepel)

Krónika

Magyar Hírlap, 1968 november 16. 9. l.

MDK

Pogány frigyes, [ ]

Megnyitja Tihanyi Kálmán kiállítását.

–: Kerámia 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. márc. 14.

Pogány Frigyes, [építész]

A Fővárosi Pedagógus-képzőművének kiállításának megnyitásán beszédet mond.

— : Fővárosi pedagógus .... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. okt. 25.

Dr. Pogány Frigyes

főigazgató nyitotta meg pénteken az Iparművészeti Főiskola Zugligeti úti kollégiumában a főiskola jubileumi tárlatát.

Megnyílt az Iparművészeti Főiskola jubileumi tárlata

Magyar Hírlap, 1968 november 23. 5. l.

Pogány Frigyes

Uhrig Zsigmond festőművész kiállitása, Bp, Paál László Terem. - Ism: Láncz Sándor, Művészet,1968.7.sz.46. l. - Pogány Frigyes, Művészet,1968.lo.sz.44-45.l. Dunakeszi Művelődési Terem. - Ism: Holka Vilmos, Pest Megyei Hirlap,1968.máj.4.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

170.l.

Pogány Frigyes, [ ]

A Kínai Múzeum új kiállítását nyitották meg.

— : Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1971. szept. 29.

Pogány Frigyes

Tassy Klára festőművész kiállitása, Bp, Ernst Muzeum. - Ism: Pogány Frigyes, Művészet, 1967.8.évf.2.sz.41-43.l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 1970. 1.sz. 68-107. l./ 94. l.

Pogány Frigyes

Róma c. könyvét ismerteti Pereházy Károly, Művtört. Ért. 1967.16.évf.4.sz.282-284.l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 197o.1.sz.68-1o7.1./

1o4. l.

Pogány frigyes, épülén

L.: Bernáth Aurél

—: Könyvheti előzetes 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. márc. 12

Pogány frigyes, építész

Itália építészete c. könyvének ismertetése.

F. R.: Könyvnemle 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. szept. 19.

Pogány Frigyes

építész

Gosolák L.: P.F.:

Terek és utcák művészete. (Kompozíciu.) SzM, 1954: 381-82. l

Nyu

2000 P azaz
mely önzeget Pel

Pogány Frigyes

építészhallgató

utóbb építésztmérnök

a Fővárosi Köz-

munkák Tanácsánál (?)

Megfagyott Murszikus

1931. 70. l. kari-

katurával, meg

fentit ábrázolja

és Hegedűs Béla

tól vala

MDK

Dr. Pogány Frigyes, [ ]

A Zugligeti úti villában nyitja meg A legszebb francia könyvek 1966 c. kiállítást.

– : Hallottuk

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. jún. 6.

MDK

Pogány Frigyes, [ ]

Megnyitja Z. Kaiser György festőművész kiállítását a Kult. Kapcsolatok Intézetében.

-:Hír-

8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968 aug. 23

MDK

Poogány Frigyes, [ ]

Megnyitotta Z. Szabó György
festőművész kiállítását.

— : Kiállítások 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. aug. 21.

MDK

Poxány Frigyes, [iparművész]

Megnyitotta a Franciaország Can megjelent művészi könyvek tárlatát. (Iparmův. főiskola könyvmúzeuma.)

— Mj. bemutató a Könyvmúzeum ban 12.

Népszabadság. Bp. 1968. jún. 9.

MDK

Pogány Frigyes, [ ]

Megnyitót mond Khoig Zsigmond festőművén tárlatának megnyitásán.

— : A nap programjából 6

ESTI HIRLAP Bp. 1968. ápr. 9.

MDK

Pogány Frigyes, [ ]

Megnyitja Uhrik Zsigmond
festőművész kiállítását.
[Pnál Lánló Terem]

—: Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

Pogány frigyes, építész

Apr. 12-én megnyitja
Kutassy Imre festőművész tárlatát.

—: Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 10,

Pogány Frigyes

Z.Gács György festőművész kiállitása, Szombathely, Savaria Múzeum, 1967. - Ismertető: Pogány Frigyes. - Ism: Goda Gábor, Magyar Nemzet, 1967.júl.5. - Szántó Gábor, Köznevelés, 1967.23.évf.17.sz.678.l. - Vas Népe, 1967.jún.25. - Zentai Pál, Vas Népe, 1967.jún. 25.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 197o.l.sz. 68-1o7.l./

9o. l.

Pogány Frigyes

P.Szabó Éva textilmüvész kiállitása, Bp,Iparmüvészeti Múzeum. - Ism: Pogány Frigyes /megnyitó/, Ipari Müvészet,1968.III.sz.45-46.l. - Szántó Gábor,Köznevelés 1968.4.sz.156.l.

az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

17c.l.

Pogány Frigyes

Granasztói Pál: Városépitészetünk néhány időszerü elméleti kérdése, doktori értekezés és Major Máté, Perényi Imre és Pogány Frigyes opponensi vélemények. - Epités- és Közlekedéstudományi Közlemények, 1967. 11. kötet, 1.sz. 143-171 l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

76. l.

Pogány Frigyes

az MTA építészetelméleti és Történeti Bizottságának
e ezen belül az építészelméleti Albizottságnak
tagja.

Bubinszky Mihály: Az MTA építészetelméleti és Történeti Bizottságának tevékenysége 1967-1969.években.
Építd. 1970 /XI/. 3-4.sz. 445-448.l.

Pogány friggs, építén

A Művészetek Nagy képes Enciklopédiájában az építészetről szóló vért írta.

(–k): Fáraónabor és bukósisak 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. máj. 10.

Pogány Frigyes

cikke: Építészet-nobor-kép új találkozása.
Raptanítás, 1969. 2.sz. 8-9.l.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. -Művtört.Ért.1972.4.sz. 295-328.l.

299.

Pogány Frigyes

„Építészeti kritika" c. dolgozatát olvasta fel az MTA Épületelméleti és Tört. Bizottságának feloloasó ülésén (1969. V. 20.)

dr. Kubinszky Mihály: Az MTA Épületelméleti és Történeti Bizottságának tevékenysége 1967-1969.években. Építő. 1970 /IX/. 3-4.sz. 445-448.l.

Pogány Frigyes

Firenze-könyvét is mesteti Mezei Ottó.

Magyar Építőművészet, 1971.6.sz. 64. l.

dr. Pogány Frigyes művészettörténész

a „Magyar műemlékvédelemről" példányt kapta az Iparművészeti Főiskola rektora.

Népszabadság, 1942. ápr. 12.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó. .

f

Pogány Frigyes

Róna c. könyvéről írt recenziót Haiman György
„Egy könyv születéséről" címmel.

Magyar Grafika, 1967. 6. sz. 43. l.

Pogány Frigyes

könyve: Róma. Bp,1967. - Ism: Bodri Ferenc, Jelenkor, 1968.7-8.sz.699.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt.1971.2.sz.149-182.l.

18o.l.

MDK

Dr. Pogány Frigyes, [ ]

Kófiában nevződést ist alá a bolgár és a magyar építének nevezeteinek együttműködéséről.

— : Hír

8

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 3.

Pogány Frigyes

az újonnan alakitott ICOMOS magy ar nemzeti bizottság tagja.

Beszámoló a bizottság 1971.III.13-i üléséről.
Müemlékvédelem, 1971.3.sz. 172-173. l.

Ich habe Ihnen
Ihre
Karte

Ich habe Ihnen Ihre Karte (nicht) übersandt

Ich habe Ihnen Ihre Karte nicht übersandt

Pogány Frigyes
építész

MDK.

A városszerkezet hagyományainak továbbfejlesztéséről ír.

Budapest Városépítészeti Kiadási (1954)

93 l.

Pogány Frigyes

Korompay György: A városépitészet esztétikai vizsgálata, kandidátusi értekezés tézisei. /Pogány Frigyes, Faragó Kálmán opponensi véleménye./-Épités- és Közlekedéstudományi Közlemények, 1967. 11.köt. ~~xxxx~~ 2.sz. 335-360. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Irt. 1970. 1.sz. 68-107. l./

76. l.

Pogány Frigyes, építész

l: Gerő László

Bodri F: Művészeti Könyvtár 739-746.

Jelenkor, Pécs, 1979. júl.- aug. XXII/7-8

Pogány Frigyes

cikke:

Pogány Frigyes: Az építészeti kritikáról.
Építés-Építészettudomány, 1969.1-2.sz.49-61.l.

Pogány Frigyes

Cikke:

A szocialista realizmus problémái a környezetalakításban. – Valóság. 1966. 9. évf. 11. sz., p. 86-95.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája.
/Művtört. Ért. 1969. 3. sz. p. 243-284./

p. 245.

MDK

Kisléghi Nagy István és Pogány Frigyes építész-ek.

cikke: Terek és utcák városképi vizsgálata.

Képpel.

Magyar Epitömüvészet. 1944. 108-117.l.

MDK

Kisléghi Nagy István és Pogány Frigyes építész-ek.

cikke: Műemlék és ujjáépités.

Tér és Forma. 1946. 7-9. sz. 88-90.l.

MDK

Kisléghi Nagy István és Pogány Frigyes, építész-ek.

cikke: Népi jelleg az építészetben.

Képekkel.

Magyar Epitömüvészet. 1944. 42-45.l.

Pogány Frigyes, Ybl- és Állami-díjas építész.

A MÉSZ Mesteriskola Előadásai.

II. ciklus 1972-74.

Pogány Frigyes: Kibernetika és művészet.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 4-old.

MDA

Kisléghi Nagy István és Pogány Frigyes építész-ek.

cikke: A budai vár. Képekkel.

Tér és Forma. 1946. 11.sz.

MDK

Kiséghi Nagy István és Pogány Frigyes építész-ek.

cikke: Müemlékvédelem a háboru utáni városrendezés
Képekkel.

Tér és Forma. 1947. 2.sz. 36,37.l.

Pogány Frigyes

cikke: A környezet kultúrája. - Társ. Szemle, 1968. 4. sz. 30-39. l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182. l.

150.1.

Pogány Frigyes

Pogány Frigyes: Párizs. Bp. 1965. Képz.Alap Kiadóváll. Ism.: Entz Géza, Müvtört.Ért. 1966.15.évf. 2.sz. 148-15o. - Entz Géza, Müemlékvédelem, 1966. lo.évf. 1.sz. 256-257. xx - Kirimi Irén, Kisdéginé, Müvészet, 1966. 7.évf. 7.sz. 45-48.1. - Major Máté, Magyar Epitőmüvészet, 1966. 15.évf. 1.sz. 63.1.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.1./

281. 1.

Pogány Frigyes, építész

L.: Gerő László

–: Életrajz helyett

Esti Hírlap, Bp. 1979. jan. 2.

2.

DR. POGÁNY FRIGYES /

. Budapest városesztétikai problémái " c. fejezet

Budapest városrendezési problémái. Szerk. Preisich Gábor Bp. 1963. /Mérnöki Továbbképző Intézet előadássorozata /

256- 300

Pogány Frigyes

Le Corbusier: A jövő nagy városai c. könyvét Gerő Balázs forditotta; bevezető: Pogány Frigyes. - Bp, 1968.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt.1971.2.sz.149-182.l.

1818 l.

MDK

Pogány Frigyes

A Pesti Városháza. 1937. 2.sz. 10.l.

Pogány Frigyes, építész

Tíz év Michelangelóról

Pogány Frigyes: A teljesség eszméje 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 9.

Pogány Frigyes

Könyvművészeti elveit ismerteti. Kapcsolatba hozza a szecesszióval, a karmesteri és az építészi („könyvépítés") munkával.

Pogány Frigyes (A szép könyvről); Magyar Grafika, 1970. 3. sz. 30-31. l.

dr. Pogány Frigyes, építén

Megjelent A kibernetika és a művészet c. műve.

K.K.: A művészet Királtsága 6,

Népszabadság, Bp 1973. máj. 5.

Pogány Frigyes

Pogány Frigyes: Les arts décoratifs en Hongrie. Nouvelles études hongrois. Bp,1968.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Műtört.Ért.1971.2.sz.149-162.1.

162.1.

Pogány Frigyes

A formatervezéssel és formatervezett tárgyak kinitelezésével kapcsolatos képzés helyzete és problémái korúnkban címmel tanulmányát közli a lap.

Spari Művészet, 1968. 5-6. sz. 14-22. l.

Pogány Frigyes

cikke: A formatervezéssel és a formatervezett tárgyak kivitelezésével kapcsolatos képzés helyzete és problémái hazánkban. - Ipari Müvészet,1968.V-VI.sz. 14-22.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l.

166. l.

Dr. Pogány Frigyes

Az Iparművészeti Főiskola főigazgatója, a múlt év decemberében beszámolót tartott a Varsói Ipari Formatervezési Konferenciáról a Főiskola megbízottai előtt.

Ipari Művészet, 1967. 1. sz., 62. l.

Pogány Frigyes

1966. nov. 21-25-ig Varsóban a szocialista országok formatervező szervezetei konferenciát rendeztek, s ezen magyar részről P. F. és Pécsi László vettek részt.

Ipari Művészet, 1967. 1.02. 3.l.

Pogány Frigyes

A Textil Tanszéki tudományos üléseken előadást tartott.

Ipari Művészet, 1968. 4. sz. 31. l.

Pogány Frigyes

„A Ipari Művészeti Főiskolájának oktatási reformja" címmel tanulmánya jelent meg.

Ipari Művészet, 1967. 1. sz., 23-29. l.

MDK

dr. Pogány Frigyes, [ ]

Előadásával kezdődött a tudomá-
nyos ülésnak az Iparművészeti
Főiskolán.

—: Tervezőművész az iparban 9.

épszabadság, B[illegible].1968. [illegible] 11.

Pogány Frigyes

cikke: A Magyar Iparművészeti Főiskola oktatásának irányelvei. – Magyar Építőművészet 1967. 16. évf. 6. sz. 48-51. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört. Irt. 1970. 1. sz. 68-107. l./
89. l.

Pogány Frigyes

A kassuveri Werkbundtagon (szept. 15. és 18. között) előadást tartott „Az ipari tervezőművészek képzésének irányelvei Magyarországon" címmel.

Ipari Művészet, 1966. 2-3. sz., 76. l.

Pogány Frigyes

Az Iparművészeti Főiskolán ez év júniusában rendezett környezetkulturális konferenciának egyik előadója volt.

/E. Gy./ Tudományos ülésszak az Iparművészeti Főiskolán
Ipari Művészet, 1966. 2-3. sz., 38. l.

Pogány Frigyes

Az Iparművészeti Főiskola főigazgatója. Ápr. 28-án a Magyar Régészeti, Művészettörténeti és Éremtani Társulat rendezésében ismertette a Főiskola új szabesztétikai kollégiumának tervét, a főiskolai oktatás új ágának alapelveit.

Ipari Művészet, 1966. 1. sz., 54. l.

Pogány Frigyes Kossuth- és Állami-díjas építész
P. Szabó Ernő: a hetvenkettedik születendő.

Ha úgy tetszik, földszobrászatnak is fordíthatjuk a geoplasztikai kifejezést, vagy használhatjuk a képzőművészetben elterjedt land art kifejezést. Lám, milyen közel van egymáshoz a kísérletező neoavantgárd és a funkcióra figyelő tervezés. „A kertszobrászat érzelmekben gazdag világ" — vallja Jacques Sgard, a geoplasztika egyik neves képviselője, s e gondolatra mintha rímelnének a szép emberi környezet egyik legnagyobb magyar szakemberének, Pogány Frigyesnek a szavai. A léptékről szólva ő az embert, annak megszokott intim környezetét nevezi kiinduló pólusnak, mert „csakis innen indulhat a híd a másik pólus, egy mű, egy alkotás vagy akár a tágabb művi környezet felé, amelyben a kor eszményeinek a lényege testesül meg."

Budapest folyóirat, 1988., 6., 13-old.

Pogány Frigyes
építés

M.D.K.

Méltatás

Vamos Ferenc: Az építészetről van szó
Művészet, 1962. augusztus – 24 lap

Pogány Frigyes, [ ]

A Vasárnapi vendégségben c. adás ellátogat Pogány Frigyeshez.

— : Negyedévi tv-újdonságok 1.

ESTI HIRLAP, Bp 1972. dec. 28.

Pogány Frigyes, építén:

Megemlítve a: Belső terek művénete

s a kobránat s festénet az

építőművénetben c. műve.

Továbbá: Terek s utcák művénete c. műve.

Vértesy Miklós: „Az építénet igézetében"

620-622

KÖNYVTÁRCS, Bp. Bp. 1968. október XVIII/10

Pogány Frigyes építészettörténész)

Az Iparművészeti Főiskola
rektora volt
a 60-as években

-> Bolus Zoltán ipar
(Művészet 1985/3/32l)

Pogány Frigyes élete

Térs Forma 1937. 67-80.

A Budapest-Városközpont kompá-
ráról

Pogány Frigyes ép.

Környezetesztétikát
tanított az Iparű-
vészeti Főiskolán

→ Horváth Kórton ép.
→ Művészet 1985/3/37.l.

MDK

Pogány Ferenc

Kukoricaszárhordás, repr.

Képzőművészet 1928. 8-9.sz. 1o9.1.

MDK

Pogány Ferenc festőművész

A Hódmezővásárhelyen élt művész halálhirét közli a lap.

Képzőművészet, 1930.IV.évf. 29.sz. 103.l.

Pogány Ferenc MDK

Őszi fák, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Pogány Ferenc MDK

Az öregek, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Pogány Ferenc

Kutágas, repr.

Képzőművészet 1928. 8-9. sz. 95.1.

MDK

Pogány Ferenc,

emeli a kiállítás művével.

Rómay Kázmér: A Székesfv.Képt. 1937/38. uj szerzemé nyei
Képes Krónika. 1939. 24.sz. 63-64.l.
Nemzeti Szalon.

MDK

Pogány Ferenc

A Hetek első kiállitásán művével szerepelt.

Cikk: Hodmezővásárhely.Hetek kiallitása.

Képzőművészet, 1929. 19.sz. 103.l.

MDK

Pogány Ferenc

A Hetek kiállitása. Hódmezővásárhely. Képzőmüvészet 1929. 19. sz. 1o3.l.

Pogány Ferenc MDK

Kapuban, olf.

Mücsarnok 1922 őszi tárlat

MDK

Pogány Ferenc MDK

Tavaszi táj, olf.

Mücsarnok 1922 őszi tárlat

Pogány Ferenc MDK

Monostori virágos kert, tempera

Mücsarnok 1916. tavaszi tárlat

Pogány Ferenc MDK

Ősz, olf.

Mucsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti
anyagából rendezett kiállitás

Pogány Ferenc

MDK

Alföldi tanya, o.v. 32.5x34.5

Naplemente a Tiszán, a.karton, 43x72

Tanyai lóitatás, o.p. 27x33

Tornyai János Muzeum 1965. 20 év szerzeményei

Pogány Ferenc MDK

Alföldi tanya, repr.

Tornyai János Muzeum 1965. 20 év szerzeményei

Pogány Ferenc MDK

Táj lovakkal, o.v. 35.5x44

Tornyai János Muzeum 1965.2o év szerzeményei

MNK

Pogány Ferenc

Csávolszky Lajos villája Zuglóban, o.

Tájkép, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

MDK

Pogány Ferenc, festöm. -t
1888

".. egy impresszionista ill. javitottan valóságos képe képviseli"

Kende Béla: A Föv.Képtár uj szerzeményeinek kiáll.-a.
Müvészet.1939.IV.évf.27.sz. 69-70.l.

MDK

Pogány Ferenc

Művészet 1939. IV. évf. 27. sz. 7o.l.

MDK

Pogány Ferenc festő

Tájképei a Nemzeti Szalon 60-ik kiall.

Cikk: A Nemzeti Szalón 60-ik csoportkiall.

Képzőművészet, 1928. 8-9.sz. 92.l.

/ szövarch 20.- 176.lap

Pogány Ferenc.

A Nemzeti Szalon kiállitotta müveit 1928-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Pogány Ferenc

Művészet 1918. 5.1.

MDK

Pogány Ferenc

Meghalt Pogány Ferenc festőművész. Képzőművészet 1930. IV. évf. 29. sz. 103.l.

Pogány Ferenc

A kritika általánosságban dicsérettel emlékezik meg azokról a részben kezdő fiatal müvészekről, akik a Nemzeti Szalon kiállitásán szerepelnek. Az itt felsorolt müvészek alkotásait jobbnak látja, mint várta, de külön nem méltatja őket. A résztvevő müvészek: Ripszám Henrik. Somogyi Miklós, Csermely János, Porter Paula, Toplánszky Sándor, Diener Dénes Rezső, Nagy István, Appel Magda, Frank Frigye Záhonyi Géza, Scheiber Hugó, Beron Gyula, Podvinecz Erzsébet, Berkes Antal, Korcsek, Fischer Edvin és Pogány Ferenc.

A HÉT, Bp. 1915. szept. 19.
XXVI. évf. 38. sz. 531-532. lap.

Pogány Ferenc

A szolnoki művésztelep tagja volt.

Sáttuk, ballottuk.

1972. jól. J. Petőfi 21.13/11/ R.J.

Tragány Ferenc
élt és alkotott a 1920-as évek-
ben állandó jelleggel Vásárhe-
lyen

Dömötör János: Andre Béla

Látóhatár 1971/3-4 375-376 old.

MDK

Pogány Ferenc

Szolnoki művésztelep kiáll. N.Galéria 1966.okt.

MDK

Pogány Ferenc

Rónay K.: A Székesfőv. Káptár 1937/38. évi uj szerzeményei. Képes Krónika 1939. jun. 11.

MDK

Pogány Ferenc, festőm.

van az V.-ik teremben egy sereg kép, mely nyári hangulatot sugároz. Így festnev. művészé is.

Műcsarnok. - Kiállitás.

Művészet.1918. 5.l.

MDK

Pogány Ferenc festőművész

Debrecenben és Nyiregyházán nagy sikerrel állított ki.

Képzőművészet, III.évf. 17.sz. 56.lap

MDK

Pogány Ferenc

Tájképe a kiállitáson.

Művészet, 1917. 6.l.

Pogány Ferenc MDK

Késő ősszel, olf.

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

Pogány Ferenc MDK

Nehéz idők, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Pogány Ferenc MNK

Esti hangulat, olf.

Műcsarnok 1920-21 téli kiállitás

Pogány Ferene festő M.N.K.

Táj lova kkal

Uj képek a Tornyai Muæumbsn

Csongrád megyei H irlap 196 . jan. 23.

MDK

Pogány Ferenc

Kutágas, repr.

Képzőművészet 1928. 8-9.sz.
95.l.

Pogány Ferenc MDK

Nehéz idők, olf.

Műcsarnok 1919-20. téli tárlat

Pogány Ferenc

Temető kápolna, rajz
Román fatemplom, olf.

Egyház és művészet
Nemzeti Szalon 1919.

Pogány Ferenc MDK

Az öregek, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Pogány Ferenc MDK

Őszi fák, olf.

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Pogány Ferenc,

a N.Sz. által rend. 63 csop.kiáll. egyike-másikán szerepelt müveivel. 1928.

A Nemz.Szal. 4oo-ik jub.és a KEVE XX-ik kiáll.-a. 1929.febr.

MDK

Pogány Ferenc

a két világháborU közt gyakran
jár Mártélyon a táj festői folthatásait keresve.

Dömötör János: Mártély a művészetben.

CSONGRÁDMEGYEI HIRLAP. 1962. jul. 11. 4. lap.

Pogány Ferenc

Hagyatéki műveit kiállítatták a Nemzeti

Szalon LXXI. csoportkiállításán.

8 ó. h. 1931. IV. 22.

Pogány Ferenc

Hagyatéki műveit kiállítottak a Nemzeti Szalon LXXI. tárlatán.

P. L. 1931. IV. 21.

Pogány Ferenc

Hagyatéki műveiből kiállítottak a Nemzeti Szalon LXXI. csoportkiállításán.

Est 1931. IV. 22.

Pogány Ferenc MDK

Késő ősszel, olf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

Pogány Ferenc MDK

Esti hangulat, olf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

POGÁNY FERENC festőművész

kiállitása Debrecenben és Nyiregyházán

Képzőművészet, 1929.17.sz. 56.oldal

MDK.

Pogány Ferenc

Müvei a Völgyessy gyüjteményben

Délmagyarország 1965 okt.5.

MDK

Pogány Ferenc

Tájkép, of.

Árv. Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 28 l.

MDK

Pogány Ferenc

Kk /e.a./ Képkiállitás. Az Ujság 1924.márc.14

MDK

Pogány Ferenc /Bp.1888--/

Balatoni nyirfák, of.
Kukoricaszár hordás, of.
Kukoricatörés, of.

N.Szal. 1931.ápr. 71.csop.kiáll.

MDK

Pogány Ferenc /Bp.1888--/

Széruskert, of.

Az anyaság, "

Mártélyi Tisza,"

Tiszai füzfák, "

N.Szal. 1931.ápr. 71.csop.kiáll.

MDK

Pogány Ferenc /Bp.1888--/

Alföldi tanya, of.

Őszi szántás, "

Ősszel az erdőn,"

N.Szal. 1931.ápr. 71.csop.kiáll.

MDK

Pogány Ferenc /Bp.1888--/

Legelésző lovak, of.

Nagyszülők, of.

Hazafelé, of.

N.Szal. 1931.ápr. 71.csop.kiáll.

MDK

Pogány Ferenc /Bp.1888--/

Vasárnap délután, of.

A gémeskutnál, of.

N.Szal. 1931.ápr. 71.csop.kiáll.

MDK

Pogány Ferenc /Bp.1888--/

Alföldi juhász a szamáron, of.

Kukorica hordás, of.

N.Szal. 1931.ápr. 71.csop.kiáll.

MDK

Pogány Ferenc /Bp.1888--/

Szántás vetés, of.

Kukoricatörés II. of.

Magvető, of.

N.Szal. 1931.ápr. 71.csop.kiáll.

Pogány Ferenc MDK

Tanyai gémeskut, olf.

Mücsarnok 1932.Budapest Közönségének képzőművészeti gyüjteményéből rendezett kiállitás

MIK

Pogány Ferenc, festö
1888-1936

Önarckép. Olf.v. Jelz.l.b."Pogány Ferenc 924."

Nemz.Szal.müv.Egy.-Székfv.Kpt. és Tört.Muz. uj szerzemények 1937/38. -1939 máj.-jun. Kat.

Pogány Ferenc

MDK

Nehéz idők, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Pogány Ferenc MDK

Oláh templom, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Pogány Ferenc MDK

Kremsi udvar, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Pogány Ferenc MDK

Székelyház, olf.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Pogány Ferenc

Téli napsütés, olf.

Nicsarnok 1917 tavaszi kiállitás

Pogány Ferenc MDK

Wadhaui utcarészlet, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Pogány Ferenc

Erdőrészlet, olf.

Műcsarnok 1932 Budapest Közönségének képzőművészeti gyűjteményéből rendezett kiállítás

Pogány Ferenc

Szerepel „Az alföld a magyar festénetben" c. kiállításon

Vigilia, 1959. XI. n., 691 old.

MDK.

MDK.

Pogány Ferenc

Müvei a vásárhelyi muzeumban

Csongrádmegyei Hirlap 1965 máj.1. lap 11.

Pogány Ferenc

Katol.Szemle.1931.II.522-39.l.

Pogány Ferenc

Egy kollekcióval szerepel a Szegedi Képzőm. Egyesület tav. tárlatán.

Szegedi Uj Nemzedék, 930. IV. 13.
N. U. 930. IV. 15.

Pogány Ferenc (1888 - 1930)

Elhagyott Kút. o. kart. 49,5 x 6 lcm.
J.b.l.: Pogány Ferenc.
Völgyesy Ferenc tul.

Merőjardasáj a répröminéne tbcn.
A Kat. bev. Metolni Jánn
Br. 1959

23.

Pogány Ferenc MDK

Szénarakodás, olf.

Elhagyott kut, olf.

Kukoricatörés, olf.

Mücsarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Pogány Ferenc MDK

Téli tanya, olf.

Napfelkelte, olf.

Kukoricás, olf.

Műcsarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Pogány Ferenc (1888-1930)

Csávolszky Lajos villája a Zuglóban.
Oljf.Sign.1918.

Tájkép.
Oljf. Sign.1929.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

M.D.K.

Pogány [Ferenc ?], „festő"

művei, a Műcsarnokban rendezett tavasi nemzetközi kiállítás úgy külföldi mint magyar anyagának gyenge miliőjében, „szépen megélltak helyüket."

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 16. old.
/a cikk megj.: „Magyarország" 1905. ápr. 22./

Pogány Ferenc.

Nagyatéki műveit kiállítottak a Nemzeti Szalon LXXI. csoportkiállításán.

N. h. 1931. IV. 21.

gyűlés sorsa

Berlin, április 21. A német jobboldali pártok, élükön a nemzeti szocialistákkal és az ugynevezett Acélsisak szervezettel, amelyek nincsenek megelégedve a porosz tartományi gyülés erősen *baloldali színezetü összetételével*, népszavazást követeltek a tartományi gyülés feloszlatására. A birodalmi alkotmány tudvalevőleg fontosabb törvényeket és rendeleteket népszavazás utján is lehetővé tesz. A népszavazást azonban csak akkor rendelik el, ha azt a szavazásra jogosultak legalább *tiz százaléka kivánja.* Most járt le a népszavazást kérő íveknek aláirási ideje, amelyeken a jobboldali pártoknak sikerült 438.245 szavazatot összehozni, ami több mint *tizenhárom százalékát teszi ki a szavazásra jogosultaknak.*

Igy most el kell majd rendelni a népszavazást: kivánja-e Poroszország lakossága a porosz tartományi gyülés feloszlatását vagy nem?

Pogány Ferenc
festő

A „Magyar Művészet" 1930 évi 2 számában Lyka Károly bécsurtatta el az Alföld tanyait szemedillyel festő-művészt.

Dévényi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Műrészete, 1970. junius - 9 lap.

Pogány Ferenc
festő

44 éves korában rövid szenvedés
ut'án halt meg a múvész Vásár-
helyen, Budapesten temettéz el.

Devényi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Múvészete, 1970. junius - 9 lap.

Pogány Ferenc
festő

Ismert képei: „Patakmenti hárak", „Felhők", „Erdélyi román templom" stb.

Devényi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. június – 9 lap.

Pogány Ferenc
festő

A Népszava 1928 március 18-ai számra méltatta művészetét. Móra Pogány Ferenc iránik meglecsülését egy levél, őrzi. A levél 1926 jan 6-án helt Szegeden.

Devényi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. junius – 9 lap.

Pogány Ferenc
festő

1923-ban ja Műnész Hódmező-
vásárhelyen telepedett le és az ott
tevékenykedő Rudnay Gyulával volt
jó barátságban.

Dénényi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Műnészet, 1970. junius – 9 lap

Pogány Ferenc
festő

Mint festő Paál László művészetet
és a barbizoniak piktúráját tekin-
tette vezércsillagának.

Devényi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. junius – 9 lap.

Pogány Ferenc

festőművés

tükk festményének ihletője a
Tisza mártélyi zamarja

TV 17:50
1981 IV 11.

Pogány Ferenc
festő

1923-ban a Lipótvárosi Kaszinó rendezi meg önálló tárlatát, amelyet a „Társaság" c. lap 1923 febr. 4.-ei számában méltat.

Dennyi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. jennis - 9 lap.

Pozgány Ferenc
festő

A művész alkotásai a 10-es
években kerdenek a kiállítások
falain feltűnni.

Dániny Iván · Pozgány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. junius - 9 lap.

Pogany Ferenc
jeste

A Budapesti Mintarajzisiskola,
majd a Neprajzi Tarsulat Fotokeresi
gait Ferencz Nandy és Kamplen
Tiszelek Antal a Muzeum

Dunajt Ivan: Pogany Ferenc emlekezete
Budapest, 1970. junius - 9 kep

Pogány Ferenc
festő

A Budapesti Mintarajziskolába,
majd a Képzőművészeti Főiskolára
járt Ferenczy Károly és Zemplényi
Tivadar voltak a mesterei

Devecseri Gábor: Pogány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. június - 9 lap

Pogány Ferenc
festő.

1930 febr. 21 - én halt meg
Kódenevóvásárhelyen Pogány
Ferenc festőművész a magyar
tájképfestészet képviselője.

Dévényi Iván: Pogány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. junius - 9 lap

Pogány Ferenc
festő

A művész eredeti neve Pohorny volt, 1886-ban születtett Budapesten cseh-morva kisiparos család gyermekeként.

Deveny Ivan: Pogány Ferenc emlékezete
Művészet, 1970. junius - 9 lap

Pogány Ferenc
festő -

Ismert képei: „Szegedi Boszorkányszeget", „Aratás az Alföldön", „Kukoricatörés", „Őszi hangulat", „Legelésző lovak", stb.

Devényi Iván: Pogány Ferenc emlékede
Művészet, 1970. junius - 9 lap.

Pogány Ferenc
Lesti

Lépe zörnek ebedeli, nézzetek mi,
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
táj és [illegible].

Gerényi Vince: Pogány Ferenc emlékede
Miskolcz, 1970 junius - 4 kap.

Pogány Ferenc
festő.

Képei zömmel obudai, rózsadombi, dömösi, szegedi, szolnoki, erdélyi, hódmezővásárhelyi és marhelyi táj és élethépek.

Devényi Ivan: Pogány Ferenc emlékede
Művészet, 1970. junius - 9 lap.

Pogány Ferenc

művészetéről, munkásságáról szóló Genthon-írások, tanulmányok, cikkek felsorolása:

Kovács Éva: Genthon István megjelent műveinek jegyzéke. - Művtört.Ért. 1970.4.sz. 253-258. l.

253.l.

Pogány Ferenc

nyolc
képe szerepel Völgyessy Ferenc gyűjteményében.
(Nappfelkelte, Haragosok, stb.)

Völgyessy Ferenc képei és a szegedi
Szelmi Zoltán: ~~[illegible]~~
műgyűjtés útja. - Művtört. Ért.1971.1.sz.23-30.1.

27.1.

POGÁNY FERENC, festő

A Népr. Muz. Adattárában a közel mult idő magyar művészgárdájából Pogány müvei is szerepelnek a rajztár leltárában. 291.old

CS. SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ, Nemzeti Muzeum, Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

MDK

Pogány Ferenc

Erdőrészlet, of.

Árv. Közl. 1935. 2.rk.sz. 74.sz. 30 1.

Aladár s.k. miniszteri tanács

A hivatalos másolat hiteléül:

Fiányi

min. iroda s. tiszt.

A MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTÉRIUM
Nyomtatvány Egyesület Nyomtatványa

Pogány Ferenc
Nehéz idők, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 8 l.

Pogány Ferenc
Kapuban, olaj

Őszi Tárlat. Mücs. kiállitása. 1922. nov. 21 l.

Pogány Ferenc
Tavaszi táj, olaj

Őszi Tárlat. Mücs. kiállitása. 1922. nov.
30 1.

Reformkor művészete. Föv.Közp. XXXVI.kiáll.
1948. jul. 1.

néhai Pogány Ferenc, sz. 1888.

Szériskert, olaj
Az anyaság, olaj
Mártélyi Tisza, olaj
Tiszai füzfák, olaj
Szántás vetés, olaj
Kukoricatörés II., olaj
Magvető, olaj
Balatoni nyirfák, olaj

LXXI. Csoportkiállitás. 1931. ápr. 7-8 l.

n. Pogány Ferenc, sz, 1888.

Kukoricaszár hordás, olaj
Kukoricatörés, olaj
Alföldi tanya, "
Őszi szántás, "
Ősszel az erdőn, "
Legelésző lovak, "
Nagyszülők, "

Reformkor művészete. Főv.Képt. XXXVI.kiáll.
1948. jul. 1.

n. Pogány Ferenc, sz. 1888.

Kukoricaszár hordás, olaj
Kukoricatörés, olaj
Alföldi tanya, "
Őszi szántás, "
Ősszel az erdőn, "
Legelésző lovak, "
Nagyszülők, "
Hazafelé, "

LXXI. Csoportkiállitás. 1931. ápr. 7-8 l.

Reformkor művészete. Főv.Képt. XXXVI. kiáll.
1948. jul. 1.

n. Pogány Ferenc, sz. 1888.

Vasárnap délután, olaj
A gémeskutnál, "
Alföldi juhász a szamáron, olaj
Kukorica hordás, olaj

LXXI. Csoportkiállitás. 1931. ápr. 7-8 l.

Az Ipolyi-gyüjteményből.
A magyar történeti ötvösmű-kiállítás
roma. Bp. 1884., ötödik terem, 9.
Radisics Ipolyi, 87. szám. — Gerevi
260. l.

POHÁR,
két vésett jelenettel Remete Szent Pál és
János ev. életéből. Talpán JMW 1707.
Német munka, 1707.
Ezüst, mag. 11·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Radisics Ipolyi, 92. szám.

MÉREI MIHÁLY KELYHE.
Fedelén kereszt, kosarán öntött ezüstdísz.
felirat: MICHAEL MEREI EL EPPUS
LIEN CANONICUS STRIGONIENSI
ANNO 1720.
Magyar munka, 1720-ból.
Aranyozott réz, mag. 33·5 cm.

CSÓKTÁBLA,
rokokó kartuskereten Madonna a kis J
vert dombormű.
Ezüst, mag. 14·5 cm.
1937-es vétel.

PATENA,
XVIII. század.
Réz, átm. 15 cm.

Pogány Ferenc festőművész
Tükör előtt
Tavaszi hangulat
Ólak
A Wiwa Művészeti Szalon csoportkiállitása.
1922. december 17.

Pogány Ferenc festő

"Szénagyüjtés" /olaj/
"Tanya" /olaj/
"Szántás" /olaj/
"Téli napsütés" /olaj/

Árverési Közlöny 4.sz.1939. december.
45.l.

MDK

Pogány Ferenc

Régi torockói ház, vf.

Napsütött székely ház, of.

Régi hid, of.

N.Szal. 1913. tav. kiáll. 2o. 1.

M.D.K.

Pogány Ferenc /1888-1930/

645. Csávolszky Lajos villája Zuglóban. Olajf. 38x49 karton.
646. Tájkép. Olajf. 56x54 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet. MUMOK. Bp. 1952. 45. l.

MOK

Pogány Ferencz

Sárga ház, of.

Mészöly László arcképe, of.

Virágos udvar, temp.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 18. 1.

Mária

Csaknem derékig, k
ban. Haja göndör
kás gyöngyszem, rét
lástja hasitott újjú.
Dæ AUSTRIA, PHIL
FANTIS sfölizata a

Vraye
De la tres Illu
d'Autriche, fille
Prince, PHIL
d'Espaigne

Rézmetszet, mérete

977

Sz. N. 309/
205 — 98 —

Pogány Ferenc

Fanyai gémeskút.

Olaj

Tm. Bp. 1932.

Pogány I. Ferenc,

Pogány Ferenc.

A Nemzeti Szalon csoportkiállításán művei szerepelnek.

Nemzeti Ujság, 1928. Márc. 20.

Pogány Ferenc.

A Nemzeti Szalon csoportkiállításán művei szerepelnek.

Pesti Napló, 1928. márc. 18.

Pogány Ferenc,

A Nemzeti Szalon képkiállításan magyar táj – műrei szerepelnek. (anlitve.)

Magyarság, 1928. Márc. 18.

Pogány Ferenc.

A Nemzeti Szalon csoportkiállításán tájképei szerepelnek, (emlétne) gyűjteményes kiállításban.

X

Esti Kurir, 1928. márc. 18

Pogány Ferenc.

A Nemzeti Szalon csoport-kiállításán tájképei szerepelnek. (említve.)

Ujság, 1928. márc. 18.

Pogány Ferenc.
festőművész

A Nemzeti Szalon új kiállításán alkotásai szerepelni fognak.

Esti Kurír, 1928. márc. 18.

Pogány Ferenc.

A Nemzeti Szalonban rendezett csoportkiállításon tájképei szerepelnek. (cikke)

Az Est, 1928. márc. 18.

Pogány Ferenc

foto

U. 548.

Angolország.

Pogány Ferenc

Jestv

1928 Koll. Kiáll a

Nemzeti Halomban

Kiál. Bpest 1888.

Děkání Kálmán dr. tanár

X. 110.

Pogány Ferenc

Szül. 1888. Budapesten. A képzőmű. főiskolán Zemplényi Ferenczy szintőbb Rudnay vezetése alatt tanult. A magyar vidék és néplélek tanulmányozása volt feladata, s munkáinak tárgyait legmagyobbrészt innen merítette. Hódmezővásárhelyen él. Budapesten, Hegedűn, Hódmezővásárhelyen és Kentesen rendezett kiállításokat. 1928. márc. Koll. kiállítása volt a Nemzeti Szalonban. A kat-ban életrajz-

Szöllősy Istvan III. 238.

Pogány Ferenc

Munkanaplói
1916. tav. füzet. 207
1916–17. téli füzet. 394
1917. tav. füzet. 312
1917–18. téli füzet. 95, 201
1918. tav. füzet. 241.
1919–20. téli füzet. 95.
1920–21. téli füzet. 229, 335
1922. őszi füzet. 280, 423

Parmai provincia V. 203, 204

Pogány Ferenc

festo

l.

A Mübarát

1923. 23 l.

665 Klein, Adam.

Döglött ló. Rm. Rk.

M 125 mm. Sz 193 mm.

K. 1. –

Pogány Ferenc

Magyar Művészet
1928. 280

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Pogány Ferenc

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 280
1930. 117
1931. 312
1929. 232.

Pogány Ferenc

MAGYAR MŰVÉSZET

1930. 117.

nekrolog Lyka Károly.

985. Gross Péla.
Sz. Miskolczon 1835 február

935. Almássy Pál:

Mellig látható, kissé balra ford
lsztott és előre fésült haja,
la barna, szeme szürke. Lehaj
tőse a nyaknál szétáll.

Vászon, mér. 79:63 cm.

Festője: ~~[illegible]~~ Gro

Almássy Pálné, sz. Almá
sy Géza ajándéka 1905 novembe

POGÁNY I. *Ferenc*, festő. * Budapest 1888. † Hódmezővásárhely 1930 febr. 22. Zemplényi Tivadar és Rudnay Gyula tanítványa volt a bpesti képzőműv. főiskolán, azután Hódmezővásárhelyen telepedett le, hol kizárólag a magyar vidék és néplélek tanulmányozása foglalta el. 1911 óta sűrűn állította ki impresszionista képeit a Nemzeti Szalónban és a Műcsarnokban. Szegeden, Szentesen és Hódmezővásárhelyen rendezett műveiből kollektív kiállításokat. 1928. Budapesten a Nemzeti Szalónban volt gyüjt. kiállítása. Több képe van a Fővárosi Múzeumban.

E-G II. 311 l

2980

2980. ~~41.~~ **S. Wegmayr.**

(Sz. Bécsben 1776. február 7-én. † ugyanott 1857. november 20-án.)

Gyümölcs és virág.

A sötét szinű márvány-asztalon ~~középütt~~ vizespohár áll ~~vedra~~ négy kinyilt rózsával, nefelejts-köteggel és nyolcz rózsabimbóval. A rózsák egyikén hangya és másikán légy mászkál. A pohár körül négy őszibaraczk hever olykép, hogy egy ~~ill~~ balról, egy ~~ill~~ középről és kettő ~~ill~~ jobbról ~~látható~~ vannak. A ~~ill~~ előbbi két ~~ill~~ között egy bimbó és egy kinyilt; az utóbbiakon pedig két kinyilt – és ezek felett egy bimbó-rózsa tűnik szemünkbe, a melyek a vizből estek ki. A baraczkok és a rózsák némelyikén harmatcseppek ragyognak. Jelzése az asztal szélén jobbról: »*Seb. Wegmayr f. 1809.*«

533

Fa, méretei 29·3 : 37·3 cm. —

1868: II. 10. — 1870: VI. 35. — 1871: VI. 35. — 1873: VI. 35. — 1876: IV. 82. — 1878: V. 94. — 1880: V. 94. — 1881: V. 94. — 1883: V. 243. — 1884: V. 209. — 1885: V. 209. — 1886: V. 209. — 1887: V. 209. — 1888: V. 209. — 1890: V. 232. — 1891: IV. 195. — 1892:

Pogány Ferenc

Koll. kiállítás a Nemzeti Szalonban. 1928 márc.

167

1413. Adriaan van de Venne:

Sz. Delftben 1589-ben.

A mi mindenkinek inyére v

Jül, ki

Egy ~~tollakkal ékesitett és~~ turbános férfi hátra fordul és a ~~[illegible]~~ a körülöt val fogja ~~a pénzeket~~ fel, másika ~~azokat~~. Balról a patkányfogón inne térdelő asszony kötényét és ruháj valami. Az előbbi mellett kis fi ~~[illegible]~~ guggol és nézegeti a felszedett nagy számú közönség nyüzsög. Alól Al wat menschen behaeget.

Fa, méretei 73.5: 59.5 cm

~~Vétetett 1896-ban~~

Vétetett 1896: VI. 30-án

Elszámoltatott 1897: III.

Az elszámolást elfogadta

(269-97)

904:IV.26.

4580-97

néhai Pogány Ferencz

Budapesten született 1888. Középiskolai tanulmányai után mintarajziskolában és festészeti főiskolában tanult. Később Ferenczy vezetése alatt dolgozott egy pár esztendőn. Tanulmányai befejezése után a magyar alföld és néplélek figyelésére szentelte minden idejét és ebből merítette munkáinak nagy részét. Erdély, Dunántúl, de különösen a nagy magyar Alföld Hódmezővásárhelyről származnak igazi szívvel és lélekkel megérzékelt festményei. Tiszának és az alföldnek volt a szerelmese és ott fejezte be a művész nemesen elő rövid földi pályafutását. Résztvett budapesti kiállításokon. Ugyszintén a külföldieken is. Budapest, Szeged, Szentes, Békéscsaba, Hódmezővásárhely több izben tüntettek ki vásárlásaikkal. 1931. emlék kiállítás a Nemzeti Szal-

Vallás- és közokt. minister V. 46, 47,
48, 49

Pogány Ferenc

1920 jan. febr.

kiáll. Nemzeti szalonban

Dunai hangulat, olajf. 3800.-

Karácsony, olajf. 2000.-

Nagy Sándor, tanító III. 54.

Pogány Ferenc

1911. máj.-jún. kiáll.
Nemzeti Szalon
Árnyékos kert, vvif. 200.–

1913. ápr.-máj. kiáll. n. o.
Régi torockói ház, vvif. 100.–
Napsütött székely ház, olajf. 120.–
Régi hid, olajf. 80.–

1913. szept. kiáll. n. o.
A Duna Nagyvarócénél, olajf. 200.–
Borulás, olajf. 150.–
Murakőzi ház napsütésben
vvif. 80.–
Napsütés, vvif. 120.–

1915. ápr.-máj. kiáll. n. o.
Visegrád, olajf. 200.–
Besnyői templom, olajf. 100.–
Tekenős cigány olajf. 100.–

nem csom ki tovább –

a vezetőszerep. Az előbbi főkép aktos-, az utóbbi főkép interieur-képeket állított ki, munkáik kiválóságát meleg fogadással ismerte el a közönség.

A *Kut* művészeti egyesület is megnyitotta januárban ezidei kiállítását a Nemzeti Szalon termeiben. Egyik előnye volt, hogy néhány építészt is bevont a kiállítás keretébe, aminek viszont meglett az a hátránya néhány kiállító festőre nézve, hogy a közönség az utóbbiaknak „kép-architektúra" című és jellegű festményeit összehasonlíthatta valódi építészek architektonikus eszejárásával. És azt hisszük, hogy nem az építészek itták meg az összehasonlítás levét. Egyébként vonzó nevekben nem volt hiány, mert oly művészek, mint *Szőnyi, Medgyessy, Egry, Szobotka* stb. mindig megérdemlik egy látogatás fáradságát és tehetségük ereje mindig juttat valami szép adományt a nézőnek. A legfiatalabbak közé ebbe a sorba állítanók ifj. *Kernstok* Károlyt is. Ám legtöbbjük oly szerény számú művet küldött, hogy nem ők adták meg a kiállítás általános jellegét, sőt a közönség szemében kissé háttérbe szorultak olyan „szenzációk" mellett, mint amilyen volt például néhány „kép", amelyeken az olajfestésű foltba be volt ragasztva egy darab valódi faléc és egy lyukas rongy. Másokon pedig képes lapokból kivágott illusztráció-darabok voltak hasonló módon becsirizelve az olajképbe. Ezt a hetvenes években a bécsi „Gschnas-Ballokon" praktizálták, természetesen tréfa céljából. Most itt mint párisi import szerepel. Az efféle „kép" előtt természetesen több ember álldogált, mint azok előtt, amelyek elmélyedt órák gyümölcsei. Ám, ha jól emlékezünk, ebből a fajtából elég volt egy

POGÁNY FERENC. Hódmezővásárhelyről érkezett a hír, hogy ott február 22-én meghalt *Pogány* Ferenc festőművész, akit elsősorban alföldi tájképeiről ismert a közönség. Szeged, Szentes, de legfőkép Hódmezővásárhely tanyáit, végtelen kukoricásait, a messzenyúló szántóföldeken sáfárkodó magvető, szántó gazdát, a magános pásztort, a kanyargó Tisza zugait valóságos szenvedéllyel festette. Pedig Budapesten született (1888) s az Alföldnek csak azután lett szerelmese, amikor már a Képzőművészeti Főiskola szabadiskolájában *Ferenczy* Károly és *Zemplényi* Tivadar vezetése mellett megtanult rajzolni, festeni s bejárta Erdélyt és a Dunántúlt. *Rudnay* Gyula, *Tornyai* János már hódmezővásárhelyi tartózkodása idején szolgáltak neki tanáccsal s ez a város volt az, ahol leghuzamosabban tartózkodott s ahol hangulatos képeit festegette. Ezeket a Műcsarnokban és Nemzeti Szalonban állította ki, az utóbbi helyen 1928 márciusában gyüjteményes kiállítást is rendezett. Ezenkívül többször megjelent egy-egy sor képpel Szeged, Szentes és Hódmezővásárhely közönsége előtt is, Hollandiában pedig 1922. évben egy magyar kiállításon. „Szántás", „A szegedi Boszorkánysziget", „Vásárhelyi erdő, „Kukoricatörés", „Felhők" című képei művei legjavához tartoznak. Szelíd, csöndes ember volt és ily hangúak voltak képei is, amelyeken egy bensőséges lírát igyekezett megszólaltatni. Visszavonult, egyszerű életéből hirtelenül ragadta ki a halál.

MAGYAR MŰVESZET
1932. 117. l.

ZSOLNALITVA

Városon

Kéne VI 1858, 388 l.

Pogány Ferenc

budapesti festő

1913. márcimában koll-
kiállitást rendezett mű-
veiből Kaposvárón –
Főleg torockóviděki képe-
ket állitott ki –

Somogyi Hirlap

1913. márc. 15. (Képki-
állitás a Turulban.)

U. 548.

Vasárnap

18

Piroska sz.

Hétfő

19

B. Margit

Kedd

20

Fábián és Seb.

Szerda

21

Protestáns naptár

Január

V	18	Piroska.
H	19	Sára
K	20	Fábián
S	21	Ágnes
C	22	Artur
P	23	Zelma
S	24	Tádé

Ó görög naptár

Január

V	5	Teop.
H	6	Epifán.
K	7	Iván
S	8	Győr.
C	9	Polye.
P	10	Marc.
S	11	Teodo.

Pogány Ferenc

1. Tanyai gémeskút
2. Ősz.

[1932 főv új szorzom.kiáll Mücsarnok]

Turóczi rézsé

Lotz: Strobline
repr.
Vasárnapi Ujság
a Budapesti Hirlap Egyes
melléklete. 1933. nov. 12

Pogány Ferenc †

festő

Kedden délután temették nagy részvét mellett a Kerepesi-ut melletti temető halottasházából a Hódmezővásárhelyen váratlanul elhunyt *Pogány Ferenc* festőművészt. A temetésen a magyar művészvilág számos előkelősége is megjelent.

Pesti Hirlap
1930 febr. 26.

Pogány Ferenc

149. Vázlat — — — — — — — — eladó
150. „ — — — — — — — — „

151. Vázlat — — — — — — — — eladó
152. „ — — — — — — — — „
153. „ — — — — — — — —

Nemzeti Szalon
1915. nept.
ögi kiáll.

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

1940. MÁRCIUS 10. — MÁRCIUS 25.

Pogány Ferenc

251	Udvarrészlet Kremsből temp.	350.—
252	Havas házak olajf.	200.—

Nemzeti Szalon
1917. máj.
tav. tárl.

Pogány Ferenc +

Kiáll-

Nemzeti Szalon

1931. ápr.-

Fov. Kept.

Pogány Ferenc

kiáll.

Nemzeti Szalon

1928. márc.

Fő. képt.

Pogány Ferenc

Tanya vége, dűlő.

Rep.

Árverési Közlöny

1931. 2. vh. sz.

5734

L. an 5086 – nál

Pogány Ferenc

Árverési Csarnok aukció kat.

31. sz. 1926 febr.
32. sz. 1926 apr.
34. sz. 1926 okt.
37. sz. 1927 márc.

~~Komárom cz. Jelzőirat~~ VIII. 146.

Pogány Ferenc

l.

Nemzeti Szalon

Cosik csoportkiáll.

kat. 1928. máre

Könyvtáramban

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

P. Pogány Ferenc

Thieme Becker

XXVII. 186-l.

Lyka

jén festői városon uralkodik. A
ar udvari bolondjáról nevezte el.
nek egyike elől egy emeletes. Balra
a kéj alatt

alkeretet vevé: 13.7: 20.1. /m.

31/93 N=160

Pogány Ferenc

festő

koll. kiáll.

Lipótvárosi

Kaszinó

1924. május

Bálint Rezső

Koll. kiáll

elek.

Alkotás IV.

Pogány Ferenc

koll. kiáll.

Nemzeti Salon

1928. márc.

60 ik csoport

kiáll

Könyvtáram-

ban

Pogány Ferenc.

festő Hodmezővásár-
helyen

1929. márc. koll. kiáll. u.o.

Őszi szántás, Nyárfák,
Holt Tisza, Kukorica-
törés, Városszéle télen,
Vontatók, Őszi alkony,
Téli hangulat, Már-
télyi tanya, olajf.

des sentiments affectueux pour les Slovaques, romantiques et catholiques et qui sont d'ailleurs plus près d'eux au point de vue de la langue et de la culture. Au temps de la tension entre Prague et Varsovie, il y eut des moments où les Slovaques semblaient s'accorder avec les Polonais pour se tourner contre les Tchèques. D'autre part, on entendait des voix polonaises proclamer que la place des Slovaques est aux côtés des Polonais et que l'union politique polono-slovaque est une chose plus naturelle que l'union slovaco-tchèque, parce que répondant mieux aux formes slaves et . . . aux aspirations de la Pologne dans la direction du Sud. Le parti populiste slovaque, parfois, lorsqu'il était fâché contre Prague, caressait volontiers ces idées polonaises, où il cherchait un appui contre le centralisme des Tchèques. Léo Wolff, représentant à Prague des Polonais de Teschen, a trouvé un soutien auprès de ce parti et M. Charles Sidor, député populiste slovaque, un des partisans les plus influents de l'abbé Hlinka, a parlé souvent au Parlement de Prague comme s'il était le mandataire de Varsovie, ce qui a provoqué parmi les Tchèques une véritable stupéfaction. Le journal de l'abbé Hlinka, le *Slovák*, a été souvent confisqué pour sa polonophilie jugée excessive et les manifestations d'amitié slovacopolonaise qui se déroulèrent à Rózsahegy furent également mal vues à Prague.[2]

[1] V. Tapié: op. cit. p. 82.
[2] V. Tapié: op. cit. pp. 71—73.

ce que les Russes ont manqué.

[1] Fiala: op. cit. p. 19.
[2] Karimierz Kierski: *Masaryk a Polska*, Posnan, 1935.
[3] Cf. W. Lupaczewicz: *Stosunki polsko-czeskie*. Warszawa, 1936. *(Polski Instytut Wspolpraczy z zagranica.)*

Pogány Denes
cjutex

l

A Pesti vásárhára
1938. 3. 7. 4. l.

Pogány Dénes

épitész

Tér és Forma.

1938. 75 — 77. l.

(Egy új pensio Budapesten [Bécsi u. 8. sz.] Képekkel.)

(brendezését terverte fenti belső kiképezését is)

MDK

Pogány Dezső és Szabó Jenő

a MÁV B.B.I. szeretetkórház tervp. dijat nyertek

MMÉE Közl. 1938. 313.l.

A telefonbeszélgetések feljegyzése minden hónap
déli 12 órától uj lapon kezdendő. Az előző havi bejegy
szakitott lapjai minden hónap 2o.-ig a magánbeszélgeté
tési összegével együtt /16 fill. beszédenként/ a Gazda
vatalba küldendők be.

Pogány Dezső és

nincs Szabó Jenő

cét

a Már B.B.T. szere-

retház terop

kor dijat nyertek

MMÉE közl

1938. 313. l.

Pogány Dénes, építész M.D.K.

Szabó Jenővel közös
terve a még egyenként 2650
$-ös díjak egyikét nyerte el
a MÁV Podmaniczky Emma
Rudas László J-utcai kórházra
pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.
Szept. 7. sz. 8. old.

M.D.K.

Pogány Dénes, épitész

terve 1000 P-ös
versenyben részesült
a Nemzeti Sportcsarnok
pályázatain.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.
ápr. 14. sz. 8. old.

ybemenetele.

Pogány Dénes és Móric megvásárolt terv K

Becz Jenő: Művészet a hegyoldalban. A tabáni gyógynálló terv pályázata. Művészet. 1938. 67. l. 71. l. képpel

Pogány Dénes, építész M.D.K.

nyerte el az Adria biztosító Társaság Római parti üdülőjére és sporttelepére kiírt szűrebbkörű pályázaton az első díjat és a hivitellel való megbízást.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

nov. 25. sz. 8. old.

MDK

Pogány Dénes és Janáky István

Uj interiörök, képekkel

Tér és Forma 1934. 12. sz.

MNK

Pogány Dénes

Tervét megvásárolta a főváros a tabáni gyógyszálló pályázaton.

Cikk: Botrány a Tabán...

Magyarország, 1938.márc.5. 5.lap

M.D.K.

Pogány Dénes, építész

terve 1000 p-ös
megvételben részesült
a Vemzeti Sportcsar-
not pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. LXIX. évf.

ápr. 24. sz. 8. old. +
" 28. " 4. "

MDK

Pogány Dénes és Móric

tervpályázatukat megvásárolták

Becz J.: Művészet a hegyoldalban. A tabáni gyógyszálló tervpályázata. Művészet 1938. 67,71.l. képpel.

MDK

Pogány Dénes

Budapest-Városközpont tervpályázata, képekkel. T
Tér és Forma 1937. 77.l.

MDK

Pogány Dénes

Tér és Forma 1934. 12.sz.

mdk.

Pogány Béla festőm.

Kiúlsitása a Derkovits-Gyula
Teremben péntekén nyílik meg

Mozaik
Nepszava, 90 évf, 84. sz 1962 ápr 11

Zablák, Kőtéphori V. 201.

Pogány Antal

1920. ~~[illegible]~~ szept.

kiáll. Nemzeti szalonban

Gyertyánligeti részlet, olaff. 5000.–

Platán fasor olaff. 25000.–

Női tanulmányfej., olaff. 10000.–

MDK

Pogány Antal

Gyertyánligeti részlet, of.

Platán fasor, of.

N ői tanulmányfej, of.

M.Szol. Őszi tárl. 1920. szept. 22. l.

MDK

Pogány Aladár / Szombathely/

Műveivel résztvett a Képzőműv.Vidéki Szöv.I. kiállitásán.

Gál Endre dr.: A Képzőm.Vidéki Szöv.I.kiall.

Képzőművészet,1927.6.sz. 24.l.

Pogány Aladár

Berzsenyi Társaság dunántuli őszi tárlatán Szombathelyen szerepelt.

PH.929.X.16.

DEBRECEN /Hajdu/

Kossuth Lajos-utca, Ref. kistem
sarka ujabban bástyaszerüen ker
detileg hagymaalaku sisakja vol
tartják. Szószék 1791-ből. Gazd
nyolc önkanna, fontosabbak: Bet
elrablásával, 1672 előtt. Fazek
ja, 1684. Kehely Bethlen-cimerr
pohara, 1745-ben javitva. Fedel
Kenyérosztó tányér, Berim Mihál
közi István, Debrecen, 1671. F
körül. Két kenyérosztó tál, Kis
na ugyanaz, 1684. Fedeles kupa,
leg XVII. század vége. Pohár, B
gyanaz, 1765. Fedeles kanna 174
Paténa, Weinhold János György,
közt épült, 1876-ban átalakitot

/Kőszeghy Elemér: Magyarországi
96, 261 l. - Kováts J. István:
151 l. - Debrecen V és MV. Bp.

MDK

Pogány Aladár,Csébi. Szombathely.

Arckép, of.

Istállóban, of.

Arckép, of.

Szegedi Képzőműv. Egyes. kiáll. 1943. okt.

Hungária szálló. 7 l.

POGÁNY Madár M.D.K.

1918-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Péti: Nagybánya ... Bp. 1954. 333. l.

MDK

Pogány Aladár, Szombathely

Gál E: Képzőművészek Vidéki Szöv. I. kiáll.
Képzőművészet, 1928, 6.sz. 24 l.

MDK

Pogány Aladár festőm.

Vidéki centrumok. Képzőművészet, 1929. 25.sz.

Szombathely 238.1.

Sidló – Pogány

Műcsarnok őszi tárlatán a Prohászka szobor terve pályázatán szerepelt.

MH. 929. X. 6.

Pogány Aladár, festőművész

Pogány Géza édesapja, Aladár 1907-ben a rengeteg jelentkező között elsőként nyert felvételt a Képzőművészeti Főiskolára, de apja halála után tanítói állást vállalt, segíteni testvéreit. Tanulmányait tanítóként is folytatta, Réti István volt tanára, eljuttatta Nagybányára. Tájképeket, sok álakos életképeket, portrékat festett. Az 1945-50-es években Zsennyén töltött nyarak hoztak számára másodvirágzást. Szíve mélyén haláláig művész maradt, ha élete filléres gondokkal telt is el. – Megfestette Szombathelyen a 30-as években az összes kortárs iskolaigazgató arcképét. (említve)

Simonné Pável Judit: Pogány Géza szombathelyi kiállítása.

Vasi Szemle, 1979. 4. 555 old.

Domahidy Elemér, főispán

X. 164

Pogány Aladár, csébi festő, kombathelyen.

Falusi lakadalom, olajf.
Csendélet, olajf.
Képzőművészek Vidéki követsége 1928. évi tárlatán

IRODALOM

– Divald: Zólyom megyei kutatások (Mus. és Könyvt. Értesít. 87 old. 9 ábr.) III–IV k.

JEGYZET

Pogány Aladár

l.

Fehér Szombathely

160. l.

MOBKV

2039.

Pogány Aladár, csébi festő, Szombathely

lád

Szegedi ösz. Kiáll. 1943

Budapest

VI. Aréna-ut 41.

Pogány Aladár,
csébi
festő

lásd
Ivott Kő
1936. 157. l.

Die Bodrogk

Gálszecs
Nagy Szálánez
Tenebe
Bodz
Gerces
Velejte
Istánez
Lasztócz
Kelecsény
Mugyarlasz
Upor
Nádasd
Szántó
Kaszinc
Fülöpháza
Kádvány
Regmec
Mihályi
Jsörgö
Tiszolcz
Parhonfan
Visnyo
Polyánka
Szalánczfalva
Szalánczlinta
Szalánczhuta
Kis Szálánez
Ruszka
Miglész
Tőke
Kis Kemence
Nagy Kemence
Bodrogkeresztúr
Bodrogszerdahely
Bodrogszentmihály
Bodrogkisfalud
Bodrogolaszi
Bodrogujlak
Bodrogzsadány
Bodrogmező
Bodrogkeresztes
Bodrogkövesd
Bodrogmonostor
Bodrogcsécse
Bodrogsalamon
Bodrogcsatár
Bodrogcsúcs
Bodrogcsehi
Bodrogcsernely
Bodrogcsernye
Bodrogcsorna
Bodrogcsorna
Bodrogcsorna

Pogány Aladár,
cséti
festő
Erd., 1928

Pogány

irod

A Kassai honvédsvabor
Vaz. Nyj. 1906. 600-1 l.
Eperrel.

A műélvező részese akar lenni az alkotó-folyamatnak

Dr. POGÁNY FRIGYES korunk esztétikai igényeiről

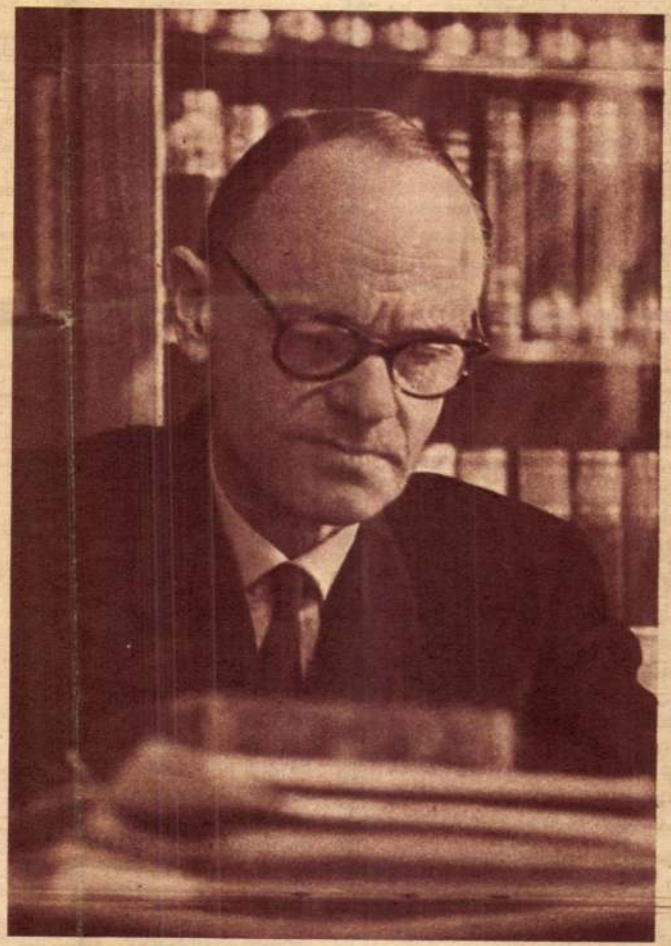

A társművészetek kölcsönös stílusformáló hatása korunk művészetében, a műfajok korlátainak meglazulása, tágulása — ezek azok a számunkra is érdekes problémák, amelyeket dr. *Pogány Frigyes* építész professzor nemcsak a Műszaki Egyetemen, hanem a Képzőművészeti Főiskolai előadásaiban is a maga különleges, új nézőszögéből tár fel. Most, hogy többi hivatása mellett az Iparművészeti Főiskola igazgatója is lett, korunk esztétikai kérdéseinek az özöne még inkább behatol mindennapi munkásságába.

Ugyanezek a film, a színház és a muzsika világában is mind gyakrabban és mind nagyobb erővel törnek fel.

— A merev elhatárolás, vagy elszigetelődés minden területen oldódik — mondja a professzor. — *Ennek oka a mai ember mai művészetszemléleti alapjaiban kereshető. De nemcsak a különféle művészeti ágak között omlanak le a határok, hanem hétköznapi életünkben is. Az ember szorosabb kapcsolatba került környezetével, az építészetben a belső tér a külsővel, hiszen maga az épület is társadalmi jelenség, mert emberek lakják... Hogy mikor kezdődött ez a folyamat? Már a század elején akadt egy-egy kiváló művész, akinek a tudata szeizmográfszerűen működött. Az építészetben például a Bauhaus stílus már a lényeget hangsúlyozó szigorú kompozíció volt, amely igazabb, új szintézisre törekedett.*

— Professzor úr véleménye szerint melyik művészet fejezi ki legjellegzetesebben korunk szavát-hangját? Mondhatnánk így is: éghajlatát.

— Mindenekelőtt a film. Ez az idő-tér-mozgás egyesítése. A tudományos világkép változását a film fejezi ki legkövetkezetesebben a maga sajátos nyelvezetén. A szimultaneizmus, amely több fázist akart egyszerre láttatni, a filmhez képest dadogott csak, mert térbe rögzített képen keresett olyan megoldást, amelyet ma a tér, a mozgás és az idő egyszerre fejez ki. A fizikai világképben ezeknek a kategóriáknak új az értelmezésük is.

— Hogyan mutatkozik meg ez a jelenség a mai művészet értékelésében?

— Úgy, hogy a fejlettebb közízlés nem fogadja szívesen a stílusbeli megkötöttségeket, a szigorú elhatárolásokat. A modern ember tágultabb tudatában megsokasodtak a képzetek, mondhatnám így is: növekedett az úgynevezett asszociációs vagyon. Az olvasás, az utazás ezt állandóan gazdagítja, szaporítja. A jelzésekkel megindított asszociációnak dúsabb az eredménye, mint az előre fixen lerögzített képé, amely gúzsba köti a képzeletet. A műalkotás a régi századokban sem a teljesség kicirkalmazásával hatott a nézőre, hanem azzal, hogy ki-ki hozzáfűzte a maga képzeteit. Nos, ez az igény ma erőteljesebb, mint volt: a műélvező részese akar lenni az alkotó folyamat kiegészítésének. Az együtt-alkotás örömét élvezi.

Építészet, dramaturgia

— Melyik film volt erre eddig a legalkalmasabb?

— Talán a »Nyolc és fél.« A hiba csak az, hogy ma még kicsi az a kulturális kör, amely annyira művelt, hogy egyértelműen egészítené, amit Fellini a filmben jelez. A görögök »Elektra«-filmje éppoly mai, mint a Nyolc és fél, de az eredeti tragédiát a tömegek számára is érthetőbben és élvezhetőbben érzékelteti. Nagyon kell vigyáznunk arra, hogy a történeti értékű művekben a ma is hatásos értékeket lényegükben tapintsa meg a néző. Minden történeti mű az egyszerinek — az egyedinek — és az általánosnak az értékkategóriáját foglalja magában. Visszahúzó erejű az, ha főként az egyedit, a korhoz kötött mulandót fetisizáljuk, s nem eléggé hangsúlyozzuk az általánosat. Ezért az Elektrának, vagy más örökértékű műnek, például Shakespearenek a modern korba való adaptálását mindenképpen indokoltnak hiszem.

— Megint csak műfajproblémák. Hogyan hat az építészetre a modern színpadi dramaturgia? Hogyan kapcsolódik a modern színházépítés a mai színpadi igényhez?

— Nem könnyű kérdés. Már csak azért sem, mert a verbális kifejezés mindig megelőzi az építészetet. Szavakba könnyebben transzponálható a kor igénye, lelkiállapota, ritmusa. Az építészetben ez sokkalta bonyolultabb, mert áttételben bontja ki a kor tartalmát. Hiszen egy kívánságot egy sóhajba, egy szóba, egy mondatba is belesűríthetünk. Az építészetnek az új anyagokkal szerkezeteket, térformálási módokat kell meghódítania, még ipart is kell teremtenie hozzá. Hiába tervezi meg papiroson az épületet, attól még nem készül el vele. Mi építészek voltaképpen mindig egy kicsit kullogunk az irodalom után.

— Professzor úr tanításának egyik legfontosabb eleme az, hogy a dolgokat összefüggéseikben kell nézni...

— Igen, igen, az emberek együttesére terelődött ma a figyelem. Ezért az építész munkája, tervezési módja is megváltozott. A tájrendezés, a városrendezés fontosabb feladatunk, mint valaha volt. Harmonikus rendszert komponálunk, amelybe az ember is beleilleszkedik. Amikor egy autósztrádán száz kilométeres sebességgel száguldunk, az elvonuló tájnak más a ritmushatása, más a képi és plasztikai ereje, mint amikor szekéren döcögünk. A tájelemek, a fák, az emberek, a műszaki létesítmények magától értetődő egységbe olvadnak. Egy autó-

masok szerepeltetése Dovre manóbirodalmában — tehát a valóság és az álomkép harmóniája; vagy az elmegyógyintézeti kép frappáns megoldása, s a fényhatások érdekes alkalmazása. Ám ebben az eredeti koncepcióban vitatható dolgok is akadnak; ilyen például Ingrid visszaidézése a Dovre-lány és Anitra alakjában. Ez perel Ibsennel — Ingrid nem jelentett annyit Peer Gyntnek, hogy őt lássa a további nőalakokban. Az álarcokat sem tartjuk éppenséggel ibseni megoldásnak (a Dovre-birodalom alakjaira gondolunk). De ha mindez vitatható is — legalább érdekes. Mint az egész előadás, melynek polémikus tartása több mint figyelemre méltó.

Linka György Peer Gyntje kitűnő alakítás; s a fiatal színész — furcsamód — éppen a férfi és az öreg Peer megjelenítésében a legizgalmasabb, az ifjú Peernél még gyakran rájátszást, csináltságot éreztünk. De Linka eszesen és mértékletesen elemzett Peerje drámai erejével, finom lírájával jelentékeny színészi munka. *Hegedüs Erzsébet* Aaseja, eltérően a hagyományoktól, nem őszhajú öregasszony, hanem telivérebb teremtés. Vörös parókája egész lényét illetően vall az újszerű koncepcióról. A tehetséges színésznő mélyenérző, nagyon bensőséges játékkal és nemes egyszerűséggel kelti életre a lírai szépségű nőalakot. *Szabó Ildikó* Solvejgje áttetsző tisztaságával, eszközeinek finomságával ragad meg. *Béres Ilona* — a már említett vitatható elképzelés alapján — három figurát formál meg: Ingridet, a Dovre-lányt és Anitrát. Izgalmasan vibráló lénye, tehetsége átsüt a szerepeken, de a koncepcióbeli vitán túl, úgy gondoljuk, érdemes volna csiszolnia szövegmondását, mely ezúttal akadozott. Az epizódokban olyan kitűnő alakításokat láttunk, mint *Novák István* Begriffenfeldtje, *Kézdy György* Gomböntője, *Sarlai Imre* Dovre-királya, és *Sinkó László*é, (Idegen utas, Sovány). De a többiek is az összeforrott együttest jelezték, s valamennyien részesei az olykor vitára csábító, de eredeti gondolkozásról való és gondolkodásra ihlető, érdekes előadásnak.

Demeter Imre

ESZMÉNY-KERESÉS

Oratóriumok az Irodalmi Színpadon

Három sajátságos költői kísérlet arat sikert már hetek óta az Irodalmi Színpadon. *Györe Imre* az elkötelezett embernek, a másokért folytatott szép, de véget nem érő harc magános katonájának állít emléket balladájának némi nosztalgiával megrajzolt vándorlegényében. *Mezei András* az egyik 1944-es börtönlázadás hittől fűtött hősei előtt tiszteleg oratóriumában: a nosztalgiát itt már valóságosan is megtestesítik a keretjáték tisztánlátás után sóvárgó mai fiataljai, akik a hajdani idők eszmei frontjainak félreismerhetetlen egyértelműségét keresik. *Garai Gábor* útkereső szenvedélye áttételesebb: szobrásza az igazi modellt kutatja nagy alkotásához, hogy aztán fájdalmas pokoljárás után ráébredjen, nem egyedül a jó szemmel megragadott példakép szükségeltetik a műhöz, de valódi, adni és kapni egyaránt tudó szerelem, megszállottság, hit.

Az eszmények keresésében egységes ez a három alkotás, az új eszmények utáni vágyban, vagy inkább a régi eszmények újjáteremtésének kísérletében. *Formájukban*, hatásosságukban már jobban *különbözők*: effajta *kísérleti* műveknél hogyan is lehetne másként. A »Mese a vándorlegényről« beszélője, *Bodor Tibor*, de vándora és nehányszavas szereplői is tiszta szövegmondással, pátosztalanul recitálják a balladát: egyszerű, szép darab. A »Messziről érkezett virág« többsíkú cselekménye bonyolultabb beállítást kíván: a keretjáték egy csíra-állapotban maradt drámá, az oratórium-rész tiszta költészet; fel is fénylik gyakorta — kár volt néha túlzottan expresszív beállításokkal az amúgy is erőteljes szöveget feleslegesen nyomatékosítani. Az effajta hatások ma már távol állnak tőlünk. *Koncz Gábor* és *Petényi Ilona* játéka maradt jó emlékünkben.

»Rapszódia az elragadtatásról«: ez Garai táncjátékának címe. Egyívű, szép, emelkedett produkció, és előadásában is egységes stílusú, talán, mert a koreográfus *(Széky József)*, a zeneszerző *(András Béla)* és maga a rendező is egyaránt feloldódott a szövegkönyv költői varázsában. S mert a szereplők is egyazon ihletés kölcsönhatásában beszéltek és mozogtak: *Mensáros László* őszintén vívódó Szobrásza, *Bánffy György* egyszerűségében is fölényes és nagyvonalú Mestere, és a Szellő-lány szerepében egyedül is teljes élményt nyújtó *Balogh Edina* alkalmazkodó, mégis szuverén tánca. (Mellékesen néhány karakterszámban is remekelt.)

Mindhárom darabot *Szendrő Ferenc* rendezte még inkább dicsérjük mint »vállalkozót«, hogy az Irodalmi Színpad sokszínű repertoárját ezzel a nagyon hiányzó mai témájú költői estével gazdagította.

Lukácsy András

Balogh Edina és Mensáros László Garai Gábor »Rapszódia az elragadtatásról« című művében

yörffy György, Gáti József
és Velencei István

játék

gját utánozza. Halhatatlan
ekmény persziflálója jellegé-
ozik. Mindez határozott
és paródiairói stílust je-
evíziós feldolgozás tehát
ényszerül, hogy a jellem-
ulálatait, a képi fantázia
ítsa meg.
a rendezése a hajdankori
ítékok modorában a kölc-
szírót mintegy narrátorrá,
nyegítette át, és sok fi-
találattal, szellemmel azt
képi megjelenítés számá-
obban volt hasznosítható e
lagyszerű színészi jellem-
iája ez a játék. *Major Ta-*
hatatlan erővel, finom hu-
te csak arcjátékkal, gesz-
lemezte a fondorlelkületű
Garas Dezső karikirozó
adjára engedhette a lágy-
or megjelenítésében, s a
ű Fejenagy koma, a ko-
nyei Ferenc találó játékai-

A VÖRÖS VENDÉGFOGADÓ

a vasárnapi műsort tette színesebbé. *Szőnyi Sándor* rendezése találó korfestést és jellemrajzot adott. A Balzac-novella stílusa, tartalma alkalmas televíziós adaptációra. *Horváth Gabriella* forgatókönyve találóan emelte ki a történet hangsúlyait, fordulatait. Ebben a feldolgozásban a vagyon eredete, hatása, a pénz rontó hatalma az oknyomozó szellemes cselekményvezetés fokról fokra előrehaladó fordulataiban a gazdag megérdemelt tragédiájává teljesedik. Fájdalom, hogy *Ladányi Ferenc* utolsó szereplésévé lett ez a produkció. Walhenfer gyárost játszotta nagy elhitető erővel. Mellette *Sinkovits Imre* és *Cs. Németh Lajos* alakítása jelentett élményt számunkra. *Mestyán Tibor* szép közelképeit és a kivégzést bemutató döbbenetes totálképét dicsérhetjük. A

HÁROM DECI TISZTÁN

című riportfilm *Varga Sándor* és *Bánki Iván* felfedezése. Első látszatra kisigényű, mégis jelentős, izgalmas vállalkozás. Néhány jelenetben, nagy társadalmi problémát érzékeltet, bemutatva, hogy az emberek anyagi viszonyai és szellemi igényei közt milyen veszedelmes szakadékok ásítanak. Mindezt egy falu életén keresztül, Felsőtárkány embereinek, parasztjainak, könyvtárosának, papjának szavaival, a valóság erejével idézi meg. Nagyszerű gondolat volt elkészíteni ezt a filmet, s talán a Televíziót is figyelmezteti arra, hogy akkor töltheti be hivatását, ha sajátos szerepével életformánkat teszi teljesebbé és az emberek szellemi igényeit serkenti.

Illés Jenő

— A VITERBÓI LÁNYOK

játé-
zinte
al-
usá-
lesz
hez,
oli-
Rá-
a
dai-
ere-
nem
ltal
Ott

marad könyvei között és próbálja tovább élni a megváltozott körülmények közepette is, megszokott életét. Kis ember, aki nem született hősnek, de éppen azáltal válik hőssé, hogy nem hagyja megváltoztatni életét, nem hagyja kiszakítani magát környezetéből, körülményeiből. Várja, hogy ismét meghallja Párizsnak, a fény és az emberi derű szimbólumává vált városnak a fasiszta demagógia és terror kakofon dübörgésében elhallgattatott békés harmóniáját.

Camus azonban nemcsak az élményt adja. Kérdéseket fogalmaz, s a válaszkényszer arra indít, hogy feleletet keressünk rá: hogy miért éppen egy könyvárus az, aki Párizsban maradva várja a felszabadulást? Így jutunk el az általános érvényű mondanivalóhoz. A

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Pogány Frigyes
FILM SZÍNHÁZ MUZSIKA
1965 MÁR 19.

út vonalába absztrahálva mutatkozik a táj reliefje és egész karaktere. Mi ez, ha nem film? A filmművészet éppen azért olyan döntő jelentőségű műfaja korunknak, mert a szintetikus látásmódot fejleszti és fejezi ki, meg időt is zsugorít. Sokszínű és sokarcú művészetének a lehetőségét éppen az élet és a modern technika produkálja. A premier plan, a kiemelés, az apró részletek hangsúlya, az arc legkisebb rezdülésének az ábrázolása csakis a filmfelvevőgép optikájával lehetséges.

— Hát a tv?

— Ma még sok technikai hiányossággal küszködik, ennél fogva nincs az a pszichikai hatása, mint a filmnek. Egyelőre a részletgazdagságokat is nélkülözi. A kis képméret a néző lelki azonosulását is korlátozza. Minél nagyobb a látómező, annál inkább benne élek a filmben. Ezért olyan nagy a jelentősége a cinerámának.

Televízió, színház

— Hisz-e abban, hogy a film meg a tv veszélyes konkurrenciája a színháznak?

— Nem hiszek. A színházban az a lényeg, hogy a néző személyes kapcsolatba kerül az előadással. A közönség ezt ma jobban kívánja, mint azelőtt. Ennek érdekében kevésbé éles határt vonnak a színpad és a néző közé. Némiképpen magasabb szinten visszatérnek a korai, görög dráma játékmodorához.

— A vissza-visszatérések sok területen mutatkoznak. Harminc-negyvenéves stílusok az újdonság álarcában bukkannak fel . . .

— Ez igaz — feleli —, de ezek a visszatérések nem a mai kor és a régi kor azonosságait fejezik ki. Korunkat például jól értelmezett funkcionális formálás jellemzi. A nők mégis hegyes és tűsarkú cipőt viselnek. Ez ellentmondásnak látszik. De az ember nem mereven és kitérők nélkül halad a fejlődésből következő, korra jellemző irányba. A művészeti stílus és a divat összefüggése és különbözősége érdekes probléma. Elgondolkoztató, hogy ezek az ide-odalengések vajon a kor tartalmából erednek-e, vagy az újkeresés, a megunás, az ellenkezés, sőt tiltakozás lélektana szüli-e őket? Ez a kérdés még a modern színpadképre is vonatkozik.

— Miképpen?

— A színház mindenkor illúzió, akkor is, ha reális, akkor is, ha jelzett színpadon játszunk. Ám az illúziókeltés módjának a kor társadalmi szelleméhez és tudatműködéséhez kell igazodnia. A rendezőnek ismernie kell a mai ember ízlését és igényét. Vajon egy-egy jelzése elegendő-e ahhoz, hogy a darabot a tudatba, a korba helyezze? A reneszánsz mesterek, például Ghirlandaio, koruk ruháiba öltöztették a bibliai figurákat. A reneszánsz ember ízig-vérig a maga korában élt. Bennünk is mutatkozik ehhez hasonló igény. A művészi mondanivalót, még azt is, amely egy elmúlt korban született, jobban érzékeljük, ha a magunk életkörében látjuk.

— A magunk életkörében?

— Abban. Korunk tudományos világképének változása óriási. A tudomány eszméi kiléptek az euklidészi világképből. A dimenziókat teljesen átértékelték. Az egykor mereven szétválasztott kategóriák benső összefüggésbe kerültek. Így hát a megszokott formarendszerek nem kielégítők. A művészet, amely lényegében mindig szimbolikus volt, ma túlmutat tárgyi mivoltán. S amikor elérkezünk oda, hogy ennek az ábrázolása semmiképpen sem lehetséges, akkor új szimbolika kialakítása válik szükségessé. Tudom, az absztrakció veszélyes fogalom, mert sokan visszaélnek vele. Bőséges táptalaja a sznobizmusnak is. Lehetőségét azonban nem szabad kiiktatni, mert ez a kor követelménye. A natura mindig alap marad, de a mai ember több problémát keres a művészetben, mint amennyit a naturális ábrázolásban kapott. Mégis, az elvont formarendnek csak akkor van létjogosultsága, ha általánosan értékelhető tartalommal telik. A művészetszemlélet a képzelet trambulinja. Ez a trambulinról való nekirugaszkodás nélkülözhetetlen a képzelet szárnyalásának.

— Mit vár a művészet fejlődésétől?

— Azt, hogy nálunk az emberek ne csak beszéljenek a szintézisről, hanem valóban akarják is. A jelenségeket ne önmagukban nézzék, hanem tudatosan keressék az összefüggéseket. A mi modernségünk egyelőre parciális még, ezért az emberek magatartása visszahúzó. Mert hiszen nem egészséges tünet például az, hogy a modern zenét akarjuk és elismerjük, a modern festészettől ellenben idegenkedünk. A végső cél az, hogy etikai magatartásunk egységbe kerüljön az esztétikaival, és az ember harmonikusan alakítsa önmagát a környezetbe. Ez a szintézis lényege.

Gách Marianne

MAGYAR NEMZET

1963 FEB 24

Magyar Nemzet 1021

Vasárnap, 1963. február 24.

AZ ÉPÍTÉSZET ÉS A TÁRSMŰVÉSZETEK VISZONYA

(Oslói példa)

A Képzőművészek Szövetségének múlt heti közgyűlésén sok szó esett az építészet és a társművészetek egészséges kapcsolatának megteremtéséről. *Pogány* Frigyes professzor mélyenszántó felszólalásában utalt arra, hogy az építészet ma már kiterjesztette uralmát a társadalom egészére, hatása kisugárzik a tájra, a városképre, a lakásra. Kifejtette, hogy építészet és képzőművészetek szintézisbe hozása a cél, nem az alá-, vagy fölérendelt helyzet esetlegessége. Arról is tett említést, hogy az épület csupán funkciójával is tehet esztétikai hatást. Ilyenre sok példát láttunk korunk építészeti törekvéseiben.

Pogány professzornak egyik megállapítása idézte föl emlékemben néhány év előtti norvégiai utazásom eszméltető élményét. A modern építészetben először láttam példáját annak, amire Pogány professzor utalt, nevezetesen azt, hogy *építészet és társművészetek egy alkotáson belül egységként tekinthetők* és az egységes, átfogó tervezési koncepció magasabb szintre emeli az eszmei és az esztétikai mondanivalót.

*

A svéd államvasutak harmincszemélyes piros autóbuszával feledhetetlen utazásban volt részem a norvég fjordokban. Utunk első állomása Oslo volt. Svéd útitársaim a norvégek neves szobrászának, Gustav *Vigelandnak* teraszosan épített, 350 plasztikai alkotását bemutató szabadtéri múzeumában már gúnyos megjegyzéseket tettek, mondván, hogy bezzeg az ő Karl *Milles*-ük és a stockholmi Milles-garden mennyivel különb fekvésben, művészi kiképzésben és mennyivel nagyobb mester az ő Milles-ük (amiben igazat is adtam nekik), de a finom gúny svéd útitársaim részéről harsánnyá változott, amikor az oslói Városháza, eme nevezetes idegenforgalmi látványosság elé értünk. »Eklektika, svéd motívumokból« — mondották, mert, ahogy 12 napos társasutazásunk alatt tapasztaltam, a gazdag svédek kissé féltékenyek szegény norvég testvéreikre, rossz szemmel nézik például, hogy Norvégiának van Golf-árama, meg, hogy a második világháború alatt olyan hősi híre tettek szert, mialatt ők... — de hagyjuk, ez már a külpolitikai rovatba tartozik.

A hatalmas, erődítményszerű, kéttornyos, vörös téglával burkolt oslói Városháza kemény sziluettjével uralkodik a fjordokkal csipkézett, hangulatában alapjában véve vidéki jellegű fővároson. Óriási arányai bennem is felvetették a kérdést, minek egy kis népnek ekkora városháza? Nem túlzottak-e a méretei, nincs-e túldimenzionálva? És képzeljünk egy hatalmas épületkomplexust belsőjében olyan káprázatos kivitelben, mint a velencei Doge-palota. Nem sajnálták az óriási termek padozatainak, falainak burkolására a legfinomabb színes márványfajtákat, a mozaikot. A tanácstermek falait óriási méretű gobelinekkel, textíliákkal, fafaragványokkal díszítették. Nincs oly modern norvég művész, akinek alkotása hiányoznék ebből a különös Pantheonból. Összehordtak ide mindent, ami szép és drága, ami a norvég képzőművészet, díszítőművészet és népművészet legjobbjaitól telik.

*

De az épületet akkor értettem meg teljes egészében, mondanivalójára akkor döbbentem rá, amikor a fjordra néző főcsarnok, az óriási reprezentatív terem freskóit megláttam. Ezek előtt a művészi forma tekintetében talán nem tökéletes freskók előtt úgy éreztem, hogy a téma őszinte, szenvedélyes átélése magával-ragadó hatást tud kelteni. A nagy csarnok falképeinek témája a fasiszta megszállás. Egy népi, közösségi élmény kifejezői; nagy erővel idézik föl ezek a képek a kis norvég nép szenvedéseit, az orv fasiszta elözönlés idején, a megszállók durva vandalizmusát. A megjelenítés formája talán elnagyolt, talán darabos, a színek talán nyersek és rikítók a mi Nagybányán nevelkedett szemünknek, de az eleven szenvedélynek olyan emóciót keltő izzása csapott felém Henrik *Sörensen*, Alf *Rolfsen*, Axel *Revold* stb. freskóiból, hogy könnybelábadt a szemem.

Az emlékek sokasága merült föl bennem a képek láttán. Eszembe jutott Steinbeck csodálatos kis regénye, mely a norvég nép hősi magatartásának apotheózisa. Eszembe jutott az a gyászos nap, amikor a rádióban meghallottam Norvégia elözönlését, s nem lévén a lakásban más, mint a takarítónő, hozzá rohantam ki a konyhába, elmondván neki a náci gépezet megindulását hajón, repülőgépekkel, ejtőernyősökkel Norvégia felé. Az egész világ Norvégia felé nézett akkor. És később csodáltuk bátorságukat, mellyel felkutatták és tönkrebombázták a »nehéz vizet«, a hitleri »csodafegyver« egyik fő alkatrészét, s ha ezt nem teszik, bizonyos, hogy még több ember, kulturális és gazdasági érték esett volna a pusztulás áldozatául.

Mindez ott a freskók előtt ismét elvonult emlékeimben. Megértettem a freskók alapján a Városháza méreteit, a téma utalt az arányokra. Az épület olyan erődszerűen, olyan fenyegetően áll, s két zömök tornyával úgy néz ki a messzi tengerekre, mint két vigyázó szem. Nemcsak festői sziluettet ad a város képének, hanem kifejezi azt is, hogy a norvég nép minden időkben felveszi a harcot az erőszakkal. Nem hinném, hogy az absztrakt formanyelv az eszmei kifejezést és az esztétikai mondanivalót ilyen szintézisben hozta volna elém.

Az oslói Városháza történetéhez hozzátartozik, hogy alapkövét 1931-ben rakták le, de a közismert történelmi akadályok miatt csak 1950-re készült el Arnstein *Arneberg* és Magnus *Poulsson* építészek tervei szerint. A monumentális épület magábafoglalja a modern norvég művészet minden eredményét s amellett, hogy idegenforgalmi látványosság, elsősorban hivatal, ahol a norvég főváros ügyeit intézik.

Dutka Mária

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapest fejlődéséről, az építkezésekről, a közművekről és a tél tanulságairól

nyilatkozik Bondor József, a fővárosi tanács elnökhelyettese

Pártmunkásnak mondja magát az első mondatában.

Vándorló pártmunkásnak, akinek a vándorlását 1945 óta ipari rekonstrukciók, építkezések jelzik. Részt vett *Diósgyőrött* az első nagykohó, a Martin-acélmű, A-hengersor építésében. Egy évtizedig a Dunai Vasmű és a korábbi Dunapentele »ipari nagyhatalommá« tétele körül bábáskodott. 1958-ban a dunaújvárosiak választották először képviselőjükké. Egy esztendeje hívták meg a fővárosi tanács egyik elnökhelyettesi posztjára.

Bondor Józseffel akkor találkoztam, amikor átvette Budapesten az új hivatalt. A főváros terveit, gondjait néhány hét alatt viharos gyorsasággal és alapossággal tanulta meg. Azóta csak az íróasztala mellett nehéz megtalálni, sokkalta inkább vonzzák az építkezések, az utcák, a közművek munkahelyei, az, amit úgy szoktunk fogalmazni: *az élet*. Éppen az élet jó ismerete miatt kemény, konok vitapartner, és a realitások nyughatatlan hirdetője, főként az építészek körében.

Pártmunkás. — *Kommunista szakember*, a két szó legigazibb értelmében. Most *képviselőjelölt* Budapesten és jelölték a *fővárosi tanács tagjává* is.

„Alapozás" után

Programadó ez a beszélgetésünk — *mai értelemben*. Budapest fejlesztése, szépítése, hogy méltó legyen a hatvanas évek modern világvárosaihoz, ez a mi közös célunk. S a képviselői, tanácstagi feladat: ennek a közös munkának a *segítése*, Bondor József esetében *irányítása*.

— Ezen a téren is van már mire építenünk — így fogalmaz. — Az építész nyelvén: az *»alapozás«* vízkivételi mű első szakasza. A Vízművektől kiinduló csőhálózat 350 kilométerrel növekedett, 94 kilométerrel gyarapodott a csatornahálózat. Ötvenezerrel több a gázfogyasztók száma ma, mint 1958-ban volt.

— Ami persze nem jelenti azt — magyarázza —, hogy már megoldottuk a víz- és gázproblémákat, és elegendő a csatorna. *De a realitás határai között fejlődünk*. Ez is hozzátartozik a tényekhez.

S az is, hogy csaknem négymilliárd forintot költöttek a rossz épületek helyreállítására, elsősorban a sortatarozásokra. Ez a munka együttesen mintegy hétezer épület teljes felújítását vagy részleges tatarozását jelenti. Felújítottak egy sor műemléképületet is. (Közöttük talán néhány olyan házat is, amit nagy erőszakkal is alig lehet műemlékjellegűnek mondani. Ez már az elnökhelyettes önkritikája.)

Az építés „stratégiája"

— A legfontosabbnak azonban azt tartom, *ebben az időszakban készült el a főváros jól átgondolt távlati fejlesztési programja, a terv: milyen legyen Budapest*. A távlati program lehetővé teszi, hogy sokkal alaposabban tudjunk fontos dolgokat előkészíteni és anyagi eszközeinkkel is helyesen gazdálkodjunk. Ami az utóbbi években épült, ami most készült, amit tervezünk, az már mind ennek a távlati programnak a kereteit kívánja megtölteni, ennek a tervnek a szerves része.

Vagyis a terv: *Budapest építésének »stratégiája«*. A főváros most megválasztandó új vezetőinek ehhez a »stratégiához« kell kidolgozniuk »taktikai« terveiket, elsősorban az ötéves terv feladataihoz igazodva.

— A mi fejlesztési programunkban éppen azért oly sok az újdonság, mert *messzire tekint*. S éppen ez a távlat kíván *többet* a szakemberektől, *és vált ki vitákat*, amikor a részletkérdésekről beszélünk.

Vizsgáljuk az építkezési programot, és azonnal lemérhetjük, miről folynak a viták. Az minőségileg még kevésbé jelent újat, hogy folytatják a lakótelepek építését a város

— A külső városnegyedek építését *állandó formakeresés és az új technika lassú bevezetése* jellemezte. Az új telepek azonban önálló negyedeket alkotnak a város központján kívül. Vagyis: itt könnyebb a kísérletezés, hiszen a *lakótelephez kell alakítani a környezetet*. A József Attila telep és a Nagyvárad tér között ezt a következő években oldjuk meg.

— A belső városnegyedek modernizálása két okból is *nagyobb igényességet* követel. Egyrészt a *következő években nagyobb arányban alkalmazzuk a korszerű építkezési mód-*

Szabó Iván rajza

szereket. Másrészt az új negyedeknek *be kell illeszkedniük a belső városrészek összképébe*. Sőt, ami ennél is több, az új negyedeknek modernségükkel ellensúlyozniuk kell Budapest épületeinek általános laposságát. Ezért törekszünk arra, hogy a Józsefvárosban például több 10—12—15 emeletes *magasház* is épüljön.

Ezeknek az építkezési módszereknek a kidolgozásához számítanak a főváros vezetői elsősorban az építészet szak-

Pogány Frigyes

— **A Magyar Építőművészek Szövetsége** évente 15.000 forint összegű jutalmat oszt ki olyan tagjai között, akik leghatékonyabban járultak a szocialista-realista építészet fejlődéséhez. Az Alkotmány ünnepe alkalmából kiadásra került 2000 forintos díjat a szövetség elnöksége Pogány Frigyes építőművésznek ítélt oda a szövetségben, a szövetség mesteriskoláján és a Mérnöki Továbbképző Intézetben végzett építészetelméleti és kritikai munkái jutalmazására.

Magyar Nemzet

1953. aug. 22.

Pogány Frigyes

1963 SZLP 1 Q

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

Pogány Frigyes

Kitüntetés

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Pogány Frigyes* Állami díjasnak, a Magyar Iparművészeti Főiskola igazgatójának, a Magyar Építőművészek Szövetsége elnökének, eredményes munkája elismeréséül 60. születésnapja alkalmából a *Munka Érdemrend arany fokozata* kitüntetést adományozta. A kitüntetést *Losonczi Pál*, az Elnöki Tanács elnöke nyújtotta át. Jelen volt *dr. Orbán László*, a művelődésügyi miniszter első helyettese és *dr. Szabó János*, az építésügyi és városfejlesztési miniszter első helyettese. (MTI)

1963

gyén" hozzátehetném: szomszédaira is. Mert hiszen mi hatna serkentőbben a művészi munkára, mint a különböző országokban más-más kultúrtörténeti hatásokkal is gazdagodó, különféle szellemi hagyományokat is magábaolvasztó, de egy nyelvű és sok közös tradicióból eredő színházkultúrák szembesítése? Egymás jobb, teljesebb megismerését hivatott szolgálni tehát ez a sajnos oly ritkán ismétlődő alkalom, s ezt a célt segíti elő a vendégjáték ren-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

dr. Pogány Frigyes

Szocialista Művészetért

1980 MÁJ

— **KITÜNTETÉSEK.** A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány a szocialista társadalmi rend építéséért folyó tevékenység során elért nagy jelentőségű pedagógiai és népművelési eredmények elismerésédi az Állami Díj III. fokozatával tüntette ki **dr. Pogány Frigyest**, az Iparművészeti Főiskola Ybl-díjas igazgatóját, a műszaki tudományok kandidátusát kiemelkedő pedagógiai és művészeti ismeretterjesztő munkásságáért.

ellenkar csodálatos hangzását, s azzal végzi tudósítását, „hogy a City Center színpada visszhangzott a magyarok megnyerő népi tradícióitól." A **N. Y. Journal American** kritikusa szerint: „kedhogy nem

(Reich Károly rajza)

Lapunk tartalmából:

A Költészet Napja – Írók és könyvművészek kitüntetései 1965 legszebb könyvei – Mit olvas a szurkoló – Kritikai szemle – Olvasószolgálat – Költők nyilatkoznak

XI. évfolyam, 4. szám
1966. április
Ára 80 fillér

könyv-tájékoztató

Verset adjatok, verset!

Elementárisan szükségünk van arra, hogy valljunk, hogy újra és újra vallomást tegyünk a világról és önmagunkról, a kezünk formálta tárgyakról és gondolatainkról. Ebben a szenvedélyes vallomásigényben — nagyon jellemző módon — kettősség van. Vallunk, megnyilatkozunk, hogy megismertessük önmagunkat másokkal, ugyanakkor szavaink akarva-akaratlanul birtokba veszik embertársaink érzelem- és gondolatvilágát; — az *önátadás* feloldó örömének szólamát végig ellenpontozza a *magambafogadás* fullasztó kívánsága.

Ki ne érezte volna még, hogy egy-egy vers olvastakor, hallatakor elbűvölték a szavak, megejtették a mondatok, hogy megigézte a szépség: a költői vallomás?! És ez az állapot olyan, amely engem megigézett, elbűvölt embert megnyilatkozásra késztet, mintegy a vers újrafogalmazására, mert kikívánkozik belőlem a szépség öröme s az örömtől kifényesedett egész benső világom. A versek olyanok, mint azok a neutronok, amelyek addig bombázzák az atommagot, amíg le nem hasítanak belőle egy részecskét, s meg nem indítják az érzelmek, gondolatok láncreakcióját.

A huszadik század második felében élünk, amikor az ember kitört a Föld vonzóköréből, ugyanakkor egyre mélyebben behatol az élő szervezetek sejtfalai mögé.

Mit adhat mindehhez a költészet? A költészet, amelynek egyetlen szerszáma van: a szó.

A mindmáig legismeretlenebb, legtöbb titkot rejtő világba hatol be: önmagunkba. Hiszen jéghegyek vagyunk önmagunk óceánjában; egy tized rész, ami látszik belőlünk, kilenc tized lenn van a mélyben. A tudomány elveket, törvényeket fogalmaz meg úgy, ahogy azokat a világban felismerjük; — a költészet *saját magunkat* állítja elénk.

A tudomány megváltott minket az anyagi világ mágiájától, a költészet ma már nem ráolvasás szarvasra, bölényre és mammutra — atomreaktorra. Nem kell felrajzolnunk a mágikus háromszögeket sem az altamirai barlangfalra, sem rakétáink hőálló fémtestére. Számolni kel tudni, jól számolni.

De mi van velünk? A művészetnek, költészetnek egyetlen „mágikus" tartalma maradt: az ember. Meg kell értenünk önmagunkat, meg kell találnunk önmagunk megismerésének kútforrásait, itt, ezen a végtelenbe repített földgolyón. A matematikai képletek kulcsot adnak a törvényekhez, de a törvényekkel élni is tudnom kell. Mágia, írtam; ennek a mai mágiának annyi köze van az ősi mágiához, mint a kommunista társadalomnak az ősközösséghez.

Verset adjatok, verset! Mert amikor a költészet meghal, az ember is meghal; ha nem is lesz feltámaszthatatlan hulla, a klinikai halál biztosan bekövetkezik, amelyből csak hosszú mesterséges szellemlélegzéssel lehet feltámasztani. Ki ne emlékeznék még arra a német birodalomra, ahol tudósok, technikusok létrehozták a V—2-t, a modern technika egyik remekét, a mai kozmikus rakéták ősét, arra a német birodalomra, ahonnan ugyanakkor elmenekült *Thomas Mann* és *Leonhard Frank*, és elhallgatott a költészet?! Emlékszünk, s megborzadunk.

A költészet a mai ember számára nem mindennapi kenyér, nem mindennapi ital, hanem — mindennapi vitamin. Nem kell belőle csak néhány milligrammnyi. De *annyi kell*, enélkül jön a szellemi skorbut, az erkölcsi beriberi. Az újság, a rádió, a televízió, a mozi olyan félelmetes mennyiségű szellemi terméket, híranyagot, ismereteket, tudnivalót ont, zúdít az emberre, úgy igénybe veszi idegrendszerünket, felfogóképességünket, hogy a költészet csak akkor tud költészet lenni, csak akkor hathat, ha esszencia lesz, sűrű és tömény. Másképp elvész, nyomtalanul széjjeloldódik ebben a mindent elborító szóóceánban.

A költészet mindenki számára mást és mást jelent, és mégis — mindnyájunknak ugyanazt adja meg: a vallomástevés lehetőségét. Éppen ebben a lehetőségben van a kettőssége, látszólagos ellentmondása, holott nem ellentmondás ez, hanem olyan *dialektikus ellentétpár*, amely mindennél jobban jellemző ránk, emberekre.

Április 11-én *József Attilára* emlékezünk, és a költészetet ünnepeljük. Hálás vagyok a sorsnak, hogy három évvel ezelőtt ott lehettem az *Írószövetség* tanácskozásán, amikor ennek az ünnepnek a gondolata megszületett. Tanúja voltam az eseménynek, s ez a tanúságtétel kötelességét rója rám: — *Somlyó György* volt az, aki először megfogalmazta, hogy rendezzük meg minden évben, József Attila születésnapján a *költészet napját*. Övé volt a nagyszerű gondolat, s miénk most az öröm, hogy immár harmadszor ünnepeljük hazánkban a költészetet, az emberi vallomástevés varázsló erejét.

Fábián Zoltán

Gábor Miklós

Verssel a pódiumon

Tíz éves koromban mondtam először verset nyilvánosság előtt, az iskolaudvaron. De nem sokkal később — hogy úgy mondjam — bizalmasabb viszonyba kerültem a költészettel: szerelmes verset írtam — illetve kiírtam apám egy szecessziós díszítésű albumából (ha jól emlékszem, a Pesti Napló ajándékalbuma volt), hogy aztán átadjam egy kislánynak, mint saját szerzeményemet, mint vallomást, szerelmem bizonyítékát és kifejezését. A költészettel való kapcsolatomban azóta is megmaradt ennek a személyes kisajátításnak a motívuma. A szép vers nekem mindig fájt is, mert nem én írtam. Irigylem kollégáimat, akik — az elidegenítés egy fajtájával — mintegy fel tudják mutatni a vers minden szépségét, kiemelik gondolatait, mintha azt mondanák a hallgatónak: „Nézd, milyen szépet írt Petőfi, vagy József Attila, vagy Shelley!" Nekem csak ritkán sikerül ez a mutatvány, rendszerint csak úgy mondom el a verset, *mintha én írtam volna*, ebben a pillanatban. A költészettel szemben egy kissé mindig kamasz maradtam.

Néha szerepet, vagy szituációt érzek a vers mögé. „Ott essem el én a harc mezején..." írja *Petőfi*. Sokszor elmondtam már ezt a verset, mint egy forradalmi verset a többi között. Egyszer se tudtam azonban érzékeltetni, hogy számomra miért oly elragadó: az ifjúság hiúan pazarló büszkeségét, a gyerekes nagylelkűséget, mely a szabadságért haltak tömegsírjában akar nyugodni — ezzel a verssel mégis emlékoszlopot állít önfeláldozásának. Vagy itt van a Szeptember végén. Mindig úgy éreztem, hogy nem hűségről és hálálról, nem elmúlásról, sírról és gyászfátyolról van itt szó, csak egy évődő, gyengéden elsuttogott vallomás ez, több benne a mosoly és becézés, mint a könny. Sikerült-e valaha így elmondanom? Soha.

Kényszernek érzem, hogy az előadás — természetesen — mindig a vers értelmét helyezi előtérbe, sokszor túlságosan is. Pedig egy szép vers különös lény. Hányat szeretünk meg úgy, hogy nem is értjük igazán, csak vágy és remény köt hozzá, a várakozás: egyszer talán megfejtjük titkát. Előfordul, hogy évekig tartó ismeretség után véletlenül pillantunk rá, és ebben a pillanatban — mint a villámfénynél — sikerül csak igazán magunkévá tennünk. De szerelmünk első perctől tart.

Máskor meg túlságos azonosulásom mintha megfosztaná a hallgatót attól, amit oly fontosnak vélek: a vers látványától. Mert a vers *látvány* is, már az első rápillantásra formát mutat, a sorok hossza, a versszakok elrendezése, az írásjelek, a kis- és nagybetűk szinte képként hatnak, a falra lehetne szegezni. Ez a látvány csak külső jele annak, hogy a költemény gazdag és szép szerkezet, aranyos jószág, ezer rejtett összefüggéssel, ritmus és melódia variációival. Versmondás közben gyakran szeretnék megállni, megismételni egy-egy szót, visszautalni a már elhangzott sorokra, megmutatni, hogyan szüli egyik szó a másikat, törvény szerint.

Itt van A vén cigány — és különösképpen utolsó versszaka. A szavalót — az őrült indulatok szertelen háborgása viszi előre és előre, már alig bírja hanggal, indulattal és lélegzettel — és akkor elkezdődik az utolsó, a hetedik versszak: „Húzd, de még se..." Mit teszünk ilyenkor? Megállunk, szünetet tartunk, és megrendülten is kijózanodott hangon mondjuk el az utolsó, más hangulatú sorokat. De engem mindig zavar, hogy az utolsó versszakon *belül* kell megállnom: ha a papírra nézek, onnan hét egyforma versszak néz vissza rám — miért töröm ketté azt az utolsót? Nem megállni, nem ellágyulni és kijózanodni szeretnék itt, hanem inkább feljebb emelkedni, mintha átmenet nélkül, váratlanul egy kórus szólalna meg, máshonnan, más hang — de minden eddigi szó fölött, a magasban és tisztán. De honnan venné ezt a hangot szegény emberi torkom?

Immár minden bércet
csend ül,
halk lomb, alig érzed,
lendül:
sóhajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
te is nemsokára
nyugszol, ne félj...

Goethe költeménye ez, a Vándor éji dala, *Tóth Árpád* fordításában. Mondják, kérem, hogy közelítsünk meg egy ilyen verset? Könnyű, szinte üres; lebeg; oly törékeny, de olyan gazdag is, mint egy bogár finom csápja. És előtte csend — utána csend. Itt már meghatottság, gyengédség, bármilyen meleg hang, bármilyen érzelem, mindaz, amit az előadó önmagából hozzáadhatna: túl súlyos, túl ügyetlen és nehézkes. A vers eltávolodott mindentől. A legtöbbet adja nekünk: semmivé teszi bensőnk alaktalan masszáját. Kisemmizése minden problémának, érzelemnek, mely létrehozta.

Egy szerepről semmit se tudok, míg el nem játszottam a színházban, emberek sokasága előtt; a verssel igazi kapcsolatom csak *a magányban* van. De titkos vágyam, hogy egyszer majd kilépek a pódiumra, kezemben kedvenc költeményeimmel, és akkor a nézőkkel együtt, meg-megállva, lassan, énekelgetve, a verset körüljárva, a szavakra rácsodálkozva megosztjuk az élményt, amit a vers jelent.

Nagy László

TŰZ

Tűz
te gyönyörű,
dobogó, csillag-erejű,
te fűtsd be a mozdonyt halálra,
hajszold, hogy fekete magánya
ne legyen néki teher,
tűz
te gyönyörű,
ihlet, mindenség-gyökerű,
virágozz a vérző madárban,
égesd, hogy a sorsot kimondja,
nem a hamuvá izzó csontja,
virrasztó igéje kell,
tűz
te gyönyörű,
jegeken győztes-örömű,
ne tűrd, hogy vénhedjünk sorra
lélekben szakállasodva,
hülve latoló józanságban,
ahol áru és árulás van,
öltöztess tündér-pirosba,
röptess az örök tilosba,
jéghegyek fölé piros bálba,
ifjúság királya,
tűz!

alom, ismeretterjesztő irodalom és könyvművészet

1966. évi kitüntetettjei

KOSSUTH-DÍJASOK

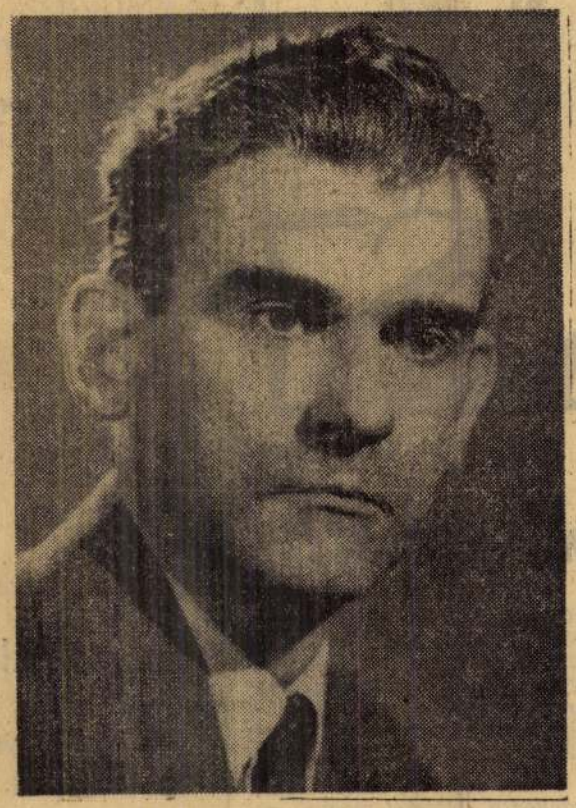

GODA GÁBOR
író

a Kossuth-díj III. fokozatát kapta, regényírói munkásságáért.

(Az ünnepi könyvhéten megjelenő válogatott elbeszéléskötetén kívül Magányos utazás című regénye, összegyűjtött elbeszéléseinek kétkötetes kiadása, az Ördögűzés, valamint Poldini úr című szatirikus regénye kapható.)

NAGY LÁSZLÓ
költő

a Kossuth-díj III. fokozatát kapta, versköteteiért és kiemelkedő műfordításaiért.

(Az ünnepi könyvhéten megjelenő verseskötetén kívül Himnusz minden időben című kötete kapható.)

ÚJFALUSSY JÓZSEF
zenetudós

a Kossuth-díj III. fokozatát kapta, zenetudományi munkásságáért és az 1965-ben megjelent Bartók-monográfiáért.

(A díjjal jutalmazott monográfián kívül A valóság zenei képe című műve kapható.)

Állami díjas:

POGÁNY FRIGYES
építész
A díj III. fokozatát kapta, kiemelkedő pedagógiai és művészeti ismeretterjesztő munkájáért.
(Művei közül a Szobrászat és festészet az építőiparban című kapható).

József Attila-díjasok:

A díj I. fokozatát kapta:

FÉJA GÉZA
író, Sarjadás című kötetéért, valamint újabb szociográfiai írásaiért
(A díjjal jutalmazott művén kívül Szabadcsapat című, tavaly megjelent életregénye kapható);

HAJNAL ANNA
költő, Szertelen nyár című válogatott verseskötetéért
(A díjjal jutalmazott, tavaly megjelent kötete kapható csupán);

SOMLYÓ GYÖRGY
költő, Szélrózsa című műfordítás-kötetéért, valamint Tó fölött, ég alatt című verseskötetéért
(A díjjal jutalmazott műfordítás-gyűjteménynek 2., 1965-ben megjelent kötete kapható, valamint ugyancsak díjazott, Tó fölött, ég alatt című és Szemfényvesztő fügefalevél című kötetei).

A díj II. fokozatát kapta:

NEMES GYÖRGY
író, Egyetlen pillanat című regényéért
(A díjjal jutalmazott művén kívül Kánaán című regénye kapható);

VIHAR BÉLA
költő, A négy felelet című kötetéért
(A díjjal jutalmazott verseskötetén kívül Önarckép című versgyűjteménye kapható).

A díj III. fokozatát kapta:

BERTHA BULCSU
író, Füstkutyák című regényéért
(A díjjal jutalmazott művén kívül Lányok a napfényben című novelláskötete kapható);

BIHARI SÁNDOR
költő, Utóhang a megpróbáltatáshoz című kötetéért
(A díjjal jutalmazott művén kívül Vándor, neonfényben című verseskötete kapható).

Munkácsy Mihály-díjasok:

RASZLER KÁROLY
grafikusművész,
a díj I. fokozatát kapta, a X. Magyar Képzőművészeti Kiállításon bemutatott grafikáiért.

WÜRTZ ÁDÁM
grafikusművész,
a díj II. fokozatát kapta, a X. Magyar Képzőművészeti Kiállításon bemutatott grafikáiért,
(A díjjal jutalmazott képzőművészek sorából csupán e két grafikusművészt emeltük ki, akiknek neve könyvillusztrátorként is ismert. Alább bemutatjuk Würtz Ádám egy József Attila-illusztrációját.)

Elvált férjek könyve és egyéb francia érdekességek

Robert Escarpittal beszélgettünk

— Városunkban nagy sikert aratott egy közepes író közepes regénye. Kíváncsiak voltunk, közvélemény-kutatást, olvasáspszichológiai kutatásokat végeztünk. Kiderült, hogy a regényt falták az elvált férfiak. Én is elolvastam: szó sincs benne válásról, szabvány szerelmi történet. Megkérdeztük a szerzőt: bevallotta, hogy a regény írása idején vált el. Lehet, hogy ezt érezték meg a férfiolvasók?

Igy cseveg Robert Escarpit bordeaux-i egyetemi tanár, akinek A literatron című kópéregénye (Európa Kiadó, Modern Könyvtár) nálunk is nagy sikert aratott. Egyetemi tanár, szépíró, közvélemény-kutató, pszichológus, remek előadó, órák hosszat szóval tartja a társaságot.

Tanszéke és intézete azt az újfajta tudományt műveli, amely nálunk is gyermekcipőben jár még, s Franciaországban is a ritkaságok közé tartozik: ki olvas és mit, ha nem olvas, miért nem olvas, milyen tényezők befolyásolják az olvasást és a könyvvásárlást? Figyelemre méltó megállapításokat tesz.

— Elsősorban azt vizsgáljuk, miért nem olvasnak az emberek. Mindenekelőtt időhiány miatt. Aztán azért nem, mert nincs hol olvasniuk, a családi élet felépítése, a lakás kevés lehetőséget ad az elmélyült olvasásra.

Elhangzik a kérdés a nagy mumusról: úgye, a televízió is csökkenti az olvasási kedvet?

— Tapasztalataink szerint nem, éppen ellenkezőleg.

— Tehát nyilván jó a francia televízió könyvpropagandája? — firtatjuk tovább, miközben gondolataink sóváran szállnak A hét könyvei és A tv könyvesboltja szerkesztősége felé.

— Nem mondhatnám. Inkább arról van szó, hogy a televízió növeli a kulturális igényeket, érdeklődést kelt különféle témák iránt, és ezt az érdeklődést csak a könyv tudja kielégíteni.

És elmeséli, hogy Landes vidékén van egy kis nyaralója, valahol az isten háta mögött, „a dzsungelben". Nemrég bevezették a faluba a televíziót. Ami valóságos kulturális forradalmat jelentett: nemsokára megnyílt az első könyvesbolt is.

Udvariasan és szakszerűen érdeklődik könyvpropagandánk iránt. Hogyan folyik nálunk a közvélemény-kutatás?

— Hm. Szóval önök a könyvesboltokban kérdezik meg a vásárlókat, és statisztikai lapokat töltenek ki? Nálunk, legalábbis az én intézetemben, háromféle felmérés folyik. Vannak megbízottaink, akik egész nap a könyvesboltban tartózkodnak, és tapasztalataikról jelentést készítenek. A második forma nálunk is az, hogy kérdőívekre kérünk választ. A harmadik: egy-egy állandó olvasóval és könyvvásárlóval kétórás beszélgetést folytatunk, az elhangzottakat magnóra rögzítjük, aztán feldolgozzuk az anyagot.

Az ilyen beszélgetésekből szűrik le például az olvasóközönség szókincsét: milyen szavakkal minősítenek egy-egy könyvet. „Klassz", „remek", „hegyi beszéd", „dög unalom" — és egyéb hasonló meghatározásokkal él az olvasó, s másnap a boltvezető, a könyvtáros már ugyanezekkel a kifejezésekkel ajánlja az újdonságot.

Nem rossz. Escarpit tanult nálunk, de a mi könyvpropagandánk is sok mindent hasznosíthat a bordeaux-i tapasztalatokból.

L. L.

Pogány Ferenc

KÉPZŐMŰVÉSZET

** **A Nemzeti Szalon csoportkiállítása.** Hét festő meg egy szobrász találkozik ezen a kiállításon, az egy Pogány Ferencen tul, akit már csak a hagyatéka képvisel, legnagyobbrészt fiatal müvész. *Pogány* Ferenc, ha élne, nem lenne közöttük az utolsó. Hangulatos, szines képzelettel felidézett és megfestett tájain két nagy művészünknek, Rudnay Gyulának és Koszta Józsefnek a hatása érzik. A többi kiállitó sorában legérdekesebb tehetség *Pohárnok* Zoltán. A finomságok keresője, a lágy átmeneteké. Stilusérzéke van és fejlett rajztudása s ami mindezen felül való: mondanivalója. *Faragó* Endre akár a természetet festi, akár geometriai tételekbe foglalja a természetet, érdekes tehetség. Ötletes és izléses művész. Fejletlen azonban és azért megbizhatatlan a szinérzéke. *Cziffery* Józsefben éppen ezt a képességet dicsérhetjük meg, különösen finom szinharmóniáju citromos csendéletén (3. szám). *Teplánszky* Sándor régi kiállitó müvész, de vagy husz éve nem láttuk munkáit sehol. Nem tudjuk, folytatása-e mai müvészete a réginek, vagy ujrakezdése, annyi bizonyos, hogy baldóci kastélya (117. sz.) és hegyek között látszó faluja (122. sz.) kvalitásos munka. *Heller* András mintha nem tudna a szinnel bánni: képein rikitanak és a keretből kikivánkoznak nyers szinei. *Sreier* András különböző és egymásnak meglehetősen ellentmondó törekvések között ingadozik. Ettől olyan bizonytalan hatásuak munkái. „Lánchid"-jában azonban valami vizionárius erő érzik. A szobrászatot a kiállitáson *Grünwald* Valéria képviseli nagyobbrészt apró gipszekkel. A müvésznő még a kezdet elején van.

(e. a.)

Nyugat - 1931. IV. 22

vezett Acélsisak szervezettel, amelyek nincsenek megelégedve a porosz tartományi gyülés erősen *baloldali színezetű összetételével*, népszavazást követeltek a tartományi gyülés feloszlatására. A birodalmi alkotmány tudvalevőleg fontosabb törvényeket és rendeleteket népszavazás utján is lehetővé tesz. A népszavazást azonban csak akkor rendelik el, ha azt a szavazásra jogosultak legalább *tiz százaléka kivánja*. Most járt le a népszavazást kérő iveknek aláirási ideje, amelyeken a jobboldali pártoknak sikerült 438.245 szavazatot összehozni, ami több mint *tizenhárom százalékát teszi ki a szavazásra jogosultaknak*.

Igy most el kell majd rendelni a népszavazást: kivánja-e Poroszország lakossága a porosz tartományi gyülés feloszlatását vagy nem?

Pogány Frigyes

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1964 MÁR 22

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

— Pogány Frigyes egyetemi tanár Kerczművészet és építészet kapcsolata címmel tart előadást március 27-én

1004

esti fél 7 órai kezdetel a Pécs városi Művelődési Házban.

[illegible] alakatnak, a ta-
[illegible] és máshoz

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-397

Pogány Frigyes

MAGYAR NEMZET
1962 APR 4

„A művészetek szintézise a modern építészetben"

címmel dr. Pogány Frigyes építész pénteken este nagysikerű, vetített képekkel illusztrált előadást tartott a Néphadsereg Művelődési Háza hangversenytermében.. Az előadást, amelyet nagyszámú, elsősorban építész, képzőművész, valamint egyetemista és főiskolás közönség hallgatott végig nagy figyelemmel, a Magyar Építőművészek Szövetsége és a Magyar Képzőművészek Szövetsége együttműködési bizottsága vitaindítónak szánta.

színeződött s a nagyító alatt most olyan, mint egy gerezdjeire szedett narancs, amelyet újra összeborított s úgy rakott eléd egy gyöngéd kéz a kistányéron. Ott középen megint zöldesfehéren tör fel a két bibeszál. Most már tetszik. Ó, te sznob!

Elnézést, olvasó, hogy ilyen hosszan feltartottunk

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG
1965 MÁJ 21.

1021

Párizs városmonográfiai albuma

Magyar népviseletek hangos levelezőlapokon

A Képzőművészeti Kiadó újdonságai

(Tudósítónktól.)

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata újdonságainak megjelenése alkalmából csütörtökön sajtótájékoztatót tartott. *Nemes Béla* igazgató először a *Párizs* című városmonográfia-albumot, *Pogány Frigyes* építőművész munkáját ismertette. A gazdagon illusztrált kötet vonzó áttekintést nyújt Párizs történetéről, alapításától napjainkig, filmszerűen pergetve végig a város kultúrhistóriáját, építészettörténetét, művészi emlékeit. A kötet a tervezett sorozat első darabja, szerzője már hozzáfogott Róma, Athén, Firenze, Prága, Leningrád hasonló monográfiájának elkészítéséhez is.

Egy másik érdekes újdonsága a kiadónak a 12 lapból álló, *magyar népviseleteket ábrázoló Colorvox-sorozat*. A hangos levelezőlapokon *Pekáry István* festőművész finom vonalú színes grafikái a legjellegzetesebb népviseleteket mutatják be; s a képek mintegy hangulati kiegészítéséül Bartók, Kodály, Farkas Ferenc művei és népdalok csendülnek fel a lemezeken, kiváló művészek és együttesek tolmácsolásában.

.19: Operett-

DIÓ

8.35: Kama-
Tánczene. —
laversenyek.
Operafiná-
nyűzene. —

27.

ÁDIÓ

hangszerszó-
nekrádió. —
- 16.00: Bee-
us. Kísérő-
ívószene. —
a stúdió-
os apa. Föl-
— 18.00: A
i Szakiskola
műsora. —
klán. Az af-
tás. — 18.40:
: Operarész-
olyi Mihály

21.00: Hírek. Id
jelentés. — 23.15

URH-RÁDIÓ:

sági Rádió. — 16.4
zetközi gyermekkó
zó műsorából. — 17
kosok közöttünk
lért Endre írása. —
élet Japánban. Előadás. — 18.04: Könnyűzene. — 19.04: Puccini: Tosca. Háromfelvonásos opera. — Közben: 20.40: Láttuk, hallottuk ... — 21.37: Szovjet népek dalaiból. — 18.30: Hírek. — 18.35: Kamarazene. — 19.55: Táncene. — 20.30: Haydn-művek. — 21.35: Szórakoztató zongoramuzsika. 22.05: Báthory Zsigmond. Operarészletek. — 22.30: Hírek.

SZOMBAT — MÁJUS 29.

KOSSUTH RÁDIÓ

8.20: Lányok, asszonyok ... — 8.40: Klasszikus operettrészletek. — 9.10: Miért nem hull télen jégeső? Fü

15.05: Heti hangversenykalauz. — 16.08: Haydn: Philemon és Baucis. Egyfelvonásos opera. — 17.05: A viharok völgye. Ifjúsági rádiójáték. — 17.56:

DR. POGÁNY FRIGYES SZAKIRODALMI MUNKÁSSÁGÁBÓL:

TEREK ÉS UTCÁK MŰVÉSZETE, Építésügyi Kiadó, Budapest, 1954.
BELSŐ TEREK MŰVÉSZETE, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1955.
PÉCS, Műszaki Könyvkiadó, 1956.
SZOBRÁSZAT ÉS FESTÉSZET AZ ÉPÍTŐMŰVÉSZETBEN, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1959.
PÁRIZS, Képzőművészeti Alap, 1965.
RÓMA, Corvina Kiadó, 1967.
FIRENZE, Corvina Kiadó, 1971.
ITÁLIA ÉPÍTÉSZETE, I., II. KÖTET, Corvina Kiadó, Budapest, 1973–75.
SALGÓTARJÁN, A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1973.
A SZÉP EMBERI KÖRNYEZET, Gondolat Kiadó, 1976.
VELENCE, Corvina Kiadó, 1979.

A kiállítást rendezte: Dr. Soós Imre

Építők Rota – D: **113**

Dr Pogány Frigyes

MEGHÍVÓ

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA igazgatósága meghívja Önt

DR. POGÁNY FRIGYES

(1908–1976)

építészmérnök, egyetemi tanár emlékkiállítására. Kamarakiállításunkon bemutatjuk szakirodalmi munkásságának dokumentumait, művészi fényképfelvételeit, könyvterveit.

Megtekinthető:

1981. április 6-tól 24-ig, délelőtt 10 órától este 20 óráig.

Szombaton, vasárnap zárva.

ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA, Budapest V., Petőfi Sándor utca 5.

Telefon: 185–406

A címoldalon: A római San Pietro – Dr. Pogány Frigyes ceruzavázlata

DR. POGÁNY FRIGYESRE emlékezik az Építők Műszaki Klubja.

Pogány Frigyesre, aki nemcsak a Klub munkájának részese, igazgatóságának tagja és legnagyobb sikerű előadója volt hosszú évekig, hanem egyúttal annak az áldozatos munkastílusnak a megszállottja, amely nélkül aligha mehet előre a közművelődés, a kultúra ügye. Pogány Frigyes számára az építészet, a környezetkultúra átélése volt maga az Élet; az építészetet, tárgyalkotást azonban nem öncélú tevékenységnek tekintette, hanem a kultúra olyan tényezőjének, amely minden vonásában a társadalom egészét szolgálja, s amelyek nélkül emberi szinten nem is lehet élni.

Az a kiterjedt, sokoldalú, szinte lázas tevékenység (egyetemi, főiskolai és közművelődési előadásai, könyvei, tanulmányai, fotóművészete, tanári, rektori, közéleti működése), amely minden eszközével az építészeti kultúra terjesztését, az új környezetkultúra kibontakozását óhajtotta szolgálni, sajátos módon tükrözte azt az elvet, hogy nem a tárgy, hanem az ember a cél. S talán épp ezért, e legmélyebb meggyőződése folytán volt ő is oly kifejezően és magával ragadóan: ember.

DR. VÁMOSSY FERENC
építész, a klub igazgatóságának tagja

DR. POGÁNY FRIGYES SZAKIRODALMI MUNKÁSSÁGÁBÓL:

TEREK ÉS UTCÁK MŰVÉSZETE, Építésügyi Kiadó, Budapest, 1954.
BELSŐ TEREK MŰVÉSZETE, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1955.
PÉCS, Műszaki Könyvkiadó, 1956.
SZOBRÁSZAT ÉS FESTÉSZET AZ ÉPÍTŐMŰVÉSZETBEN, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1959.
PÁRIZS, Képzőművészeti Alap, 1965.
RÓMA, Corvina Kiadó, 1967.
FIRENZE, Corvina Kiadó, 1971.
ITÁLIA ÉPÍTÉSZETE, I., II. KÖTET, Corvina Kiadó, Budapest, 1973–75.
SALGÓTARJÁN, A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1973.
A SZÉP EMBERI KÖRNYEZET, Gondolat Kiadó, 1976.
VELENCE, Corvina Kiadó, 1979.

A kiállítást rendezte: Dr. Soós Imre

Építők Rota – D: **113**

Dr. Pogány Frigyes

MEGHÍVÓ

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA igazgatósága meghívja Önt

DR. POGÁNY FRIGYES

(1908–1976)

építészmérnök, egyetemi tanár emlékkiállítására. Kamarakiállításunkon bemutatjuk szakirodalmi munkásságának dokumentumait, művészi fényképfelvételeit, könyvterveit.

Megtekinthető:

1981. április 6-tól 24-ig, délelőtt 10 órától este 20 óráig.

Szombaton, vasárnap zárva.

ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA, Budapest V., Petőfi Sándor utca 5.

Telefon: 185–406

A címoldalon: A római San Pietro – Dr. Pogány Frigyes ceruzavázlata

DR. POGÁNY FRIGYESRE emlékezik az Építők Műszaki Klubja.

Pogány Frigyesre, aki nemcsak a Klub munkájának részese, igazgatóságának tagja és legnagyobb sikerű előadója volt hosszú évekig, hanem egyúttal annak az áldozatos munkastílusnak a megszállottja, amely nélkül aligha mehet előre a közművelődés, a kultúra ügye. Pogány Frigyes számára az építészet, a környezetkultúra átélése volt maga az Élet; az építészetet, tárgyalkotást azonban nem öncélú tevékenységnek tekintette, hanem a kultúra olyan tényezőjének, amely minden vonásában a társadalom egészét szolgálja, s amelyek nélkül emberi szinten nem is lehet élni.

Az a kiterjedt, sokoldalú, szinte lázas tevékenység (egyetemi, főiskolai és közművelődési előadásai, könyvei, tanulmányai, fotóművészete, tanári, rektori, közéleti működése), amely minden eszközével az építészeti kultúra terjesztését, az új környezetkultúra kibontakozását óhajtotta szolgálni, sajátos módon tükrözte azt az elvet, hogy nem a tárgy, hanem az ember a cél. S talán épp ezért, e legmélyebb meggyőződése folytán volt ő is oly kifejezően és magával ragadóan: ember.

DR. VÁMOSSY FERENC
építész, a klub igazgatóságának tagja

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1983 SEP. 10
NÓGRÁD

600

Hetvenöt éve született Pogány Frigyes

Építésznek indult, díszlettervezőként folytatta pályáját, majd a műemlékvédelem egyik legkiválóbb hazai szakembere lett, s az iparművészeti főiskola főigazgatójaként fejezte be munkásságát.

A reneszánsz korba illően sokoldalú tudós volt Pogány Frigyes, aki most hetvenöt éve, 1908. szeptember 8-án született és aki 1976. december 15-én halt meg.

Diplomáját Budapesten, a műszaki egyetemen szerezte, és egy tervezőirodában kezdett dolgozni. A naphosszat tartó rajzolgatás, számolás azonban nemigen tetszhetett neki, mert az első adódó alkalommal az akkoriban fellendülő hazai filmgyártás szolgálatába szegődött: díszleteket tervezett különféle mozidarabokhoz.

Ám ez a foglalatosság se kötötte le, érdeklődése mindinkább a műemlékvédelem felé fordult. 1935-től a Fővárosi Közmunkák Tanácsához — illetőleg az ebből alakult Budapesti Építészeti Főigazgatósághoz — lépett át, ahol hamarosan az egyik legképzettebb munkatársként, majd irányítóként óvta műemlékeinket.

A felszabadulás után megbízhatták a városrendezési véleményező és művészeti csoport vezetésével. Közvetlen munkaterületéül a lehető legnehezebb terepet választotta: néhány hozzája hasonlóan lelkes műemlékvédővel felköltözött a szinte teljesen szétlőtt budai várba. Ennek a történelmi romhalmaznak a rendbetételét szorgalmazta mindenekelőtt, s persze, ezzel együtt kiterjedt a figyelme mindazokra az építészeti kincsekre is, amelyek megmentésre, felújításra vártak.

1949-ben még komolyabb megbízást kapott: ekkor a Fővárosi Tervező Intézet —, a BUVÁTI elődjének — első számú városrendező építésze lett. A tervek sokasága került ki az általa vezetett műhelyből. Hogy csak egyet-kettőt említsünk ezek közül: újraálmodták a Duna-partot, a Belvárost, Óbudát, és természetesen ezekkel együtt a főváros fölött magasló királyi palotát. Hogy elképzeléseikből mi minden valósult meg a későbbiekben, azt csak hosszú nyomozással lehetne kideríteni, de aligha tévedünk, ezt állítván: a romjaiból újjáéledő Budapest látványát Pogány Frigyesék szellemi öröksége határozta meg.

E tengernyi elfoglaltság közben pedig ez az elméletben és gyakorlatban egyaránt járatos szakember rengeteget utazott, tanult. Nem mindennapi fölkészültsége miatt 1955-től a műszaki egyetem is oktatói közé hívta. Itt, a néki diplomát adó intézményben lett egyetemi tanár — az építészettörténet professzora — 1958-ban.

Akik hallgatták előadásait, legendákat mesélnek róla. Színesen, mindig a maga személyes élményeire építve idézte meg a művészeti korokat, a korszakos mestereket, mégpedig általában úgy, hogy a saját fényképfelvételeit vetítette ki a tantermek falára. Pogány Frigyes ugyanis szenvedélyes fotós volt. A diaképek ezreit készítette el nem csak a maga gyönyörűségére, hanem sokkal inkább azért, hogy egy-egy város-, vagy épületrészletet a saját fölfedezésének mutasson be, elemezzen.

Tanulmányait, könyveit is rendre a saját felvételeivel illusztrálta: az 1965-ben kiadott Párizst, az 1967-ben megjelent Rómát, és az 1971-es keltezésű Firenzét —, hogy csak ezt a három legismertebb és egyaránt igen terjedelmes kötetét említsük.

Elég ezeknek [illegible] -kébe belepillantani, megérzi az olvasó, [illegible] leg milyen szenve[illegible] szerette a várost — az [illegible] leteknek, tereknek, utcáknak ezt a sohasem egyforma, mindig más és más titkokat rejtő történelmi együttesét — Pogány Frigyes. Leíró sorai vallomásosan személyesek; míg átéljük a benne foglaltakat, valósággal együtt utazunk a tudóssal.

Élete végén az iparművészeti főiskola főigazgatója lett. Ebben a számára látszólag egészen új munkakörben is régi nagy céljait követte: az emberi környezet míves, rangos megformálására biztatta növendékeit, akik közül sokan ma már ugyanúgy a katedráról hirdetik a környezetalakító művészetekkel kapcsolatos ismereteket, mint azt hajdan maga is tette. Pogány Frigyes — iskolateremtő tudós volt.

A. L.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton mondunk köszönetet a rokonoknak, munkatársaknak, barátoknak, ismerősöknek, szomszédoknak és mindazoknak, akik felejthetetlen halottunk,

VARGA KÁLMÁN

temetésén megjelentek, sírjára koszorú[illegible] virágot helyeztek, utolsó [illegible]ára elkísérték, mély gyász[illegible]an osztoztak, részvé[illegible] fájdalmunkat enyhí[illegible]yekeztek.

A GYÁSZOLÓ CSALÁD

TAKARÍTÓT,
és könnyű fizikai munkára
FÉRFI MUNKAERŐT KERESÜNK.

Érvényes kazánfűtői vizsgával rendelkezők előnyben.

Jelentkezés helye:
Nógrád megyei Tanács VB Gazdasági és Ügyviteli Osztálya,

Salgótarján, Rákóczi út 192. (földszint 4. számú irodában).

Az Üvegipari Művek Sal-
[illegible]

Közlemény!

A megyei kórház igazgatósága közli, hogy a TELEFONKÖZPONT FELÚJÍTÁS ALATT ÁLL. A hívásokban jelentkező zavarok miatt a lakosság megértését kéri.

„A

VOLÁN

Utazási Iroda társasutazást szervez

UNGVÁRRA

1983. október 12-én, 3 napra.

Részvételi díj: 1950 Ft/fő. Jelentkezés és bővebb felvilágosítás a Volán Utazási Irodában, vagy a 10-560-as telefonon.

Töb[illegible]

Több ezre[illegible]

Jól szervezett, kényelmes, előnyös a

„BÉKE ÉS BARÁTSÁG"

különvonattal a Szovjetu[illegible] útjaiba utazni.

Még jelentkezhet az 198[illegible] [illegible]n induló különvonatra az IBUS[illegible] [illegible]rjáni és balassagyarmati irodáiban!

Részvételi díj: 5100 Ft.

IBUSZ

A Nógrád megyei Tanács „Madzsar József" Kórház-Rendelőintézet (3100 Salgótarján, Vöröshadsereg út 64.)

pályázatot hirdet

— vegyészmérnök részére

Pályázati feltétel: szakirányú egyetemi végzettség.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1967 DEC. 8

Dr Pogány Frigyes

Magyar Nemzet

Századunk építészete

Dr. Pogány Frigyes előadása

Századunk építészetéről, annak stílusirányairól tartott előadást szerdán este a *Fészek Klubban* dr. Pogány Frigyes professzor, a *Magyar Iparművészeti Főiskola* főigazgatója. A *Magyar Képzőművészek Szövetsége* festő szakosztályának vezetősége ugyanis elhatározta, hogy festőművészeink alkotó munkájának segítése és a látáskultúra színvonalának emelése érdekében — elsősorban tagjai számára — előadássorozatot rendez századunk művészetének gyakorlati és elméleti problémáiról.

Dr. Pogány Frigyes — mint előadásának bevezetőjében maga is megjelölte —, a modern építészet eszmei magját és társadalmi szerepét körvonalazta az este folyamán. Fejtegetéseit a századforduló technikai, technológiai forradalmának ismertetésével kezdte, megismertetve hallgatóival azokat a lehetőségeket, amelyeket a meghódított új anyagok — a vas, az acél, az üveg, a beton, a vasbeton, majd néhány évtizeddel később az alumínium — nyújtottak az építészet mestereinek. Végigkísérte a folyamatot, amelynek során az építészek megtanultak bánni az új anyagokkal, s felfedezéseik nyomán az építészet, az eklektika hazugságaitól megszabadulva, a chicagói iskola, a De Stijl, a Werkbund, a szovjet konstruktivizmus, a Bauhaus és a század középső évtizedeiből kibontakozó finn, amerikai, és dél-amerikai iskolák lépcsőfokain át a ma sokszínű világához és Le Corbusier nevével fémjelzett szintéziséhez érkezett. Előadása során Pogány Frigyes az építészet eredményeinek ismertetése mellett ismételten kitért a képzőművészet — a festészet, a szobrászat, az üvegművészet és a grafika — eredményeire, s az építészet és a várostervezés egyre teljesebben érvényesülő, emberközpontú koncepciójának kialakulására, s átfogó és érzékletes képet vázolt fel hallgatói előtt az építészet, s vele együtt a többi művészet, tehát végeredményben egész életünk, környezetünk hatalmas eredményeket felmutató és széles távlatokat nyitó fejlődéséről.

Magyar Nemzet

pesten
ábó Ervin

bizottsága

mi azt jelenti, hogy építőipa-
i jellegű munkát is végez az
új gazdasági mechanizmus-
ban.

nforgalmunk
ének ügye
elyi Bizottság előtt

alkáli hidrogénkarbonátos, jo-
did tartalmú vize, amelynek
koncentrációja Vichy híres
gyógyvizét felülmúlja. Egy 50
—60 ágyas kis reumakórház
létesítése jöhet itt szóba. Győr
66—68 Celsius fokos vizei is
egyelőre csak »gyógystrand«
formájában nyernek kihaszná-
lást, a literenként 2 gramm-
nál több ásványi alkatrészt
tartalmazó víz gyógyászati
kihasználására gyógyfürdő-
részleg, rendelőintézet tervei
készültek. *Komárom* 59 fokos
másfél gramm oldott ásványi
alkatrészt tartalmazó vize

Losonczi Pál fogadta a belga nagykövetet

Losonczi Pál, a Népköztár-
saság Elnöki Tanácsának el-
nöke csütörtökön fogadta
Pierre Yves *de Vleeschau-
wert*, a Belga Királyság új
magyarországi rendkívüli és
meghatalmazott nagykövetét,
aki a közelmúltban adta át
megbízólevelét.

Kállai Gyula látogatása Somogyban

Kállai Gyula, az MSZMP
Politikai Bizottságának tagja,
az országgyűlés elnöke csütör-
tökön Somogy megyébe láto-
gatott. Kaposvárott, a megyei
pártbizottság székházában *Né-
meth* Ferenc, a párt megyei
bizottságának első titkára, *Il-
lés* Dezső, a pártbizottság tit-
kára, *Bőhm* József, a megyei
tanács vb-elnöke, valamint a
megyei pártbizottság osztály-
vezetői fogadták. Németh Fe-
renc tartott tájékoztatót a me-
gye gazdasági, politikai és kul-
turális helyzetéről, majd Kál-
lai Gyula részt vett az ország-
gyűlési képviselők Somogy
megyei csoportjának ülésén.
Itt Illés Dezső, a csoport ve-
zetője ismertette a soron kö-
vetkező képviselői feladatokat.
Az ülésen felszólalt az ország-
gyűlés elnöke is, hangsúlyoz-
va a parlamenti demokratiz-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Pogány Frigyes
MAGYAR NEMZET
1964 AUG 3 0.
1021

A MAI EMB

BESZÉLGETÉS POGÁNY FRIGYESSEL,

az Ipari Művészeti Főiskola új igazgatójával programjáról és a főiskola új feladatairól

Néhány héttel ezelőtt jelent meg a kormányhatározat a Képzőművészeti Főiskola és az Iparművészeti Főiskola új kiképzési rendjéről. A kormányhatározat többek között arról intézkedik, hogy a két főiskola nappali tagozatain a tanulmányi idő az eddigi 6, illetve 5 évvel szemben, ezentúl egységesen 4 év lesz. Mindkét főiskolán a tanulmányok befejezése után a legjobb növendékek számára 3 éves mesterképző biztosítja a magasabb szintű elméleti és gyakorlati ismeretek megszerzését és kiváló mesterek irányításával alkotóképességük további fejlesztését.

Az Iparművészeti Főiskola neve is megváltozott »Ipari Művészeti Főiskolá«-ra és ebben nemcsak ez a kormányhatározat jelent majd nagy változást, hanem az a tény is, hogy Pogány Frigyes egyetemi tanár, építőművész személyében új igazgató került a főiskola élére. A Magyar Nemzet munkatársa ebből az alkalomból felkereste Pogány Frigyest és nyilatkozatot kért programjáról, a főiskola új célkitűzéseiről.

Modern szintetikus látásmód

— Igen nehéz néhány mondatba sűríteni az Ipari Művészeti Főiskola új szerepkörét a művészeti tevékenységgel kapcsolatos szakemberképzés területén — kezdte nyilatkozatát. — Ugyancsak nehéz röviden jelezni terveimet, melyek csak részben tekinthetők sajátjaimnak, hiszen ezek a tervek a főiskola tanáraival s elsősorban kiváló és nemzetközi vonatkozásban is jól ismert volt főigazgatójának, Hincz Gyulának működése nyomán és kezdeményezésére kristályosodtak, alakultak ki fokozatosan, a szakminisztérium messzemenő támogatásával.

— Úgy hiszem, azt sem érdektelen megemlíteni, hogy a Magyar Képzőművészeti Főiskola és a Magyar Ipari Művészeti Főiskola olyan közös *művészetszemléleti, nevelési és oktatási alapot* teremt meg, amely záloga annak, hogy modern környezet-alakító kultúránkban, életünk színterének formáló tevékenységében maga az ember, *a jó értelemben vett modern ember szemlélete, életfelfogása tükröződjék.* Évek során át, amióta a Képzőművészeti Főiskolán *az építészet és társművészet problematikájának oktatásával* az említett főiskola főigazgatója, Domanovszky Endre megbízott, közösen fejlesztettük elgondolásainkat annak a modern szintetikus látásmódnak a kifejlesztése érdekében, aminek követelése minden szakterületen is szinte már szállóigévé vált az utóbbi évtizedekben. De lényegében ugyanezek az elvek irányítják munkámat az építészképzés területén is az egyetemen. Az oktatásnak e különböző, de ugyanakkor sok szállal összefonódó területén igen jelentős az összefüggések felismerése és oktatása. Meg kell jegyezni, hogy az Ipari Művészeti Főiskola oktatói *ebben a vonatkozásban már igen jelentős lépéseket tettek.*

Az új környezetalakítás szelleme

— Most, hogy ehhez a szemléleti problémához érkeztem, szeretném mindjárt megemlíteni, hogy az Ipari Művészeti Főiskola oktatási, nevelési célkitűzéseinek szerteágazó és sok tekintetben új problematikájából két döntő jelentőségű témát kell kiemelnem. Ezekben csúcsosodik ki saját programom, *ezek megvalósítása terén látom fő feladataimat.*

— A művészi oktatás és nevelés egyik alapvető célja a társadalmi fejlődéshez szükségszerűen idomuló *új környezetalakítás szellemének, szemléletének formálása,* annak a komplex jellegű *vizuális kultúrának a kimüvelése,* amely a tudat fejlődésével is együtt jár. Miután a környezetalakítás átfogó viszonylatban főként organizációs és építészi, mérnöki feladat, a művészeti oktatás egészét is e nagy összefüggések és kompozíciós viszonylatok ismeretkörével kell kapcsolatba hozni.

— Ez a program természetesen nem érintheti a művészeti ágak jogosnak ítélhető autonóm területeinek mély kimüvelését, de megköveteli azt a szintetikus látásmódot, az emberi környezetalakítás egészére is kiterjeszkedő koordinációs tudást, amely nélkül nem keletkezhetnek új együttesek, nem születhetik új művészi értékű életkeret.

Művészet az iparban

— Amikor az a megtiszteltetés ért, hogy e nagy múltú főiskola kiváló művészvezetőinek kézéből a stafétabotot átvegyem, nagy felelősség terhel. Úgy hiszem, hogy ezt a felelősséget nemcsak magam, hanem szeretett szakmám, *az építészet irányában* még fokozottabba kell éreznem, hiszen a Magyar Ipari Művészeti Főiskola vállalójában az építészi gondolkodás, *a korszerű építészeti szemlélet előtt nyitotta ki kapuit.*

— A főiskola elnevezésében már nem »*iparművészet*«, hanem »*ipari művészet*« kifejezés szerepel. Nem a régi értelemben vett és elnevezésben is kissé más csengésű iparművészek képzéséről van már szó. Amikor az emberi élet új értelmezésű környezetének korszerű és komplex alakításáról beszéltem, talán már világossá vált, hogy *minden eszköz, használati tárgy formálásával kapcsolatban magas, eddig még nem tapasztalt esztétikai igény bontakozik ki.*

— A múltban az iparművész egy-egy kiemelt, szinte kitüntetett emberi alkotásra, eszközre irányította figyelmét. A kézműipari jelleg következtében ezt a művészi igényességet nem is lehetett volna túlságosan kiterjeszteni, az élet körében általános érvényűvé tenni. Társadalmunk fejlődése folytán az esztétikai igényességnek az élet teljes extenzivitásához kell idomulnia. Ennek a magasabb fokú igényességnek az élet minden viszonylatára ki kell terjeszkednie. Az egyedi műalkotások múltban még zárt köre egy annál nagyobb, tágabb körrel, *az ipari produktumok esztétikai, művészi értékű alakításának körével* egészül ki. Az esztétikai igényességgel alakított emberi produktumok teljes körének különböző szintjeivel kell számolnunk s szektorok szerepét, mikéntpéldául a hagyományos műjok jövő alakulását, jelenségét a korszerű környezetalakítás összigénye szempontjából kell megítélnünk. Ezé[n] második feladat is, amelyr[ől] az imént már utaltam. Ez a feladat *az ipari termelés és a művészi alkotó tevékenység egységének megteremtése.* D[e] nem olyan áron, hogy bárm[ely]ik a kettő közül a másik egyszerű szolgálójává váljé[k]. Olyan összhang kimüvelésére van szükség, amely valóban gyümölcsöző kölcsönhatásban mindkét tényező fejlődését szolgálja. *A művész, a formatervező* nem mondhat le arról, hogy igényt támasszon, mozgatója, motorja legyen a fejlődésnek. De sohasem szakadhat el a valóságtól, a realitástól, ha valóban a modern élet színterének alakítója kíván lenni.

Szebb környezet, boldogabb élet

— A főiskola főtanszakainak tagozódása is ezt a realitás-igényt tükrözi. Az építészeti, formatervezői, textiltervezői és grafikai főtanszak a környezetalakítás legfontosabb komponenseit, illetőleg koordináló viszonylatait képviselik. Ez az oktatási keret természetesen ma még nincs tel-

jesen végleges és kiforrott tartalommal telítve. A reform szellemében, éppen a vázolt feladatoknak megvalósítása érdekében kell még sokat munkálkodnunk s e munka kapcsán kiérlelnünk a négyéves oktatást követő *három*éves *mesteriskola* képzési tervét, olyan korszerű tartalommal és módszerekkel, hogy a *Magyar Ipari Művészeti Főiskola*, mint a szintén tovább alakuló, fejlődő *Magyar Képzőművészeti Főiskola* testvérintézménye, életünk méltó keretének formálása terén magas képzésű tervezőket, művészeket állítson sorompóba szebb és jobb életkörnyezetünk megteremtésére. A végső alapelvnek tisztán kell előttünk állnia: *a környezet tudatunkra, egész életünkre visszahat, ezért szebb környezetben az emberek boldogabbak és jobbak is lesznek.*

G. J.

r Nemzet

Sárospataki kaland

Augusztus 20-án családommal együtt csak azért mentünk Sárospatakra, hogy történelmi nevezetességeit, közöttük a várat, a könyvtárat és múzeumot megnézzük. A várban rendkívüli figyelmességet tapasztaltunk, ellenben nagyon csalódtunk a könyvtárnál és a múzeumnál. A vasútállomásról közvetlenül a könyvtár és múzeum épületébe mentünk, ahol 12.35-kor örömmel olvastuk: látogatási idő munkaszüneti napon 11—13 óra között van. Hiába kopogtattunk azonban a könyvtár és múzeum ajtaján. Végre 13 óra előtt 5 perccel megjelent a vezetőnő, s határozottan kijelentette: nem enged be senkit. Egyidejűleg becsukta az emeletre vezető ajtót.

Miért írják ki a látogatási időt, ha nem tartják be.

Dr. Pajor Géza

KÖJÁL főorvos, Szombathely

Papucstolvajok

A Gellért fürdő igazgatóságának sürgősen fel kell lépnie a papucstolvajok ellen, akiknek garázdálkodása már komoly méreteket öltött. Különösen a vietnami fürdőpapucsokra „specializáltak" magukat a papucsszerzők, de nem vetik meg az egyéb fajtákat sem, különösen, amíg azok kifogástalan állapotban vannak.

A fürdőmester a sorozatos bejelentésekre csak legyint: „Ugyan kérem, van olyan nap, amikor nyolc-tíz pár papucs tűnik el. Már nem egy vendégnek mezítláb kellett hazamennie emiatt... Tessék a megőrzőbe tenni!" Úgy látszik, a Gellértben nem tudják, hogy a fürdőpapucsot az ember nem azért viszi magával, hogy a megőrzőben tárolja, hanem hogy a helyszínen használja. Javaslatunk: mondja be a hangosan beszélő legalább naponta négy-ötször, hogy papucstolvajok garázdálkodnak, amellett

Sajtó divatbemut[illegible]

Az OKISZ tervező laboratórium és a szövetkezeti szalonok divatbemutató sorozatát a sajtó részére rendezett kis bemutató előzte meg. A kis bemutatóra a nagy kollekcióból az új divatra jellemző, legérdekesebb modelleket válogatták ki. Az érdekesek között is különösen érdekesek a nadrágos modellek. A párizsi divatnak ez az újdonsága valóban gyorsan érkezett meg Pestre. Tervezőink jó ízlését dicséri, hogy főleg sportöltözékhez alkalmazták. Az első bemutatkozó modell kantáros, fekete

LZS

Térdnadrágot is láttunk: zöldkockás ruha, jobb oldalt felhasított szoknyája alól kilátszik a zöld térdnadrág, amely a ruhához mutatott kosztümkabáttal azonos anyagból készült. *A nadrágszoknya* divatját zöld szövet, angolos ingruha mutatta be. A nadrágok után beszéljünk végre a

SZOKNYÁRÓL

is. *A szoknya hossza* — ruhánál, kosztümnél egyaránt, *két-három centiméterrel takarja a térdet. A szoknyák általában minden hajtás nélkül egyenes vonalúak.* A szoknya aljának bőségét a csípőbőség határozza meg.

A kosztümkabátok hossza változó. A kiskosztüm kabátja rövid, az utcai kosztümé csípőig ér, hosszított vonalú, hétnyolcados; vagy kilencti-zedes hosszúságú. Az OKISZ és a Kisipari Szövetkezetek megint nagyon szép kosztümöket terveztek, és készítettek. Különösen tetszett a lila kosztüm, amelynek kabátját a nyaknál masni zárja. A kosztümhöz, amelyet barna szőrme díszít, barna bársony blúzt mutattak. Szép a halszálka mintás, hétnyolcados kosztüm, rojtos stólával, a kékes bordó buklékosztüm, pelerinnel egybeszabott kabáttal, s a legszebbek egyike a fekete tükörposztó-kosztüm hétnyolcados, *hátul hosszabb, elöl kissé rövidebb megoldású kabáttal.* Az elegáns kosztümhöz fehér szaténblúzt tervezték.

A KISESTÉLYI

ruhák anyaga, brokát, csipke, bársony és fémszálas selyem. A díszítés gyöngyhímzés, gyöngyrojt, bársony és selyemrózsa, vagy masni. Az új kisestélyi ruhára jellemző a rendkívül változatos mélyen kivágott hátmegoldás. A rajzon bemutatjuk a fekete düsessz, hátul mélyen kivágott, elöl magasan felszabott kisestélyi ruhát, grafitszürke–ezüst brokát kosztümkabátkával. A finom összeállítást Ökrös Zsuzsa tervezte.

(f. b.)

Térdnadrágot is láttunk: zöld pulóverrel és zöld csíkos pelerinnel. *Az új vonalú pantalló szűk és felhajtó nélküli, szárát gyakran begyűrik a téli kis csizmába.* Különleges modell a fekete krümmer műszőrmepantalló, krümmerrel bélelt rövid kabáttal és fémszálas, pulóverszabású blúzzal. Valószínűleg otthoni viseletnek képzelték el a lila szövetpantallót és blúzt. *A nadrág szára elöl a bokától számítva tíz centiméter magasan felhasított* és aranygombok díszítik. A lila együtteshez arany bokacipőt viselt a maneken.

ANTALLÓ,

SZTREJTVÉNY

Elemparányok. 8. Meggyőződés. 9. Hírt továbbít (pl. távírón). 10. Történelmi időszak. 11. Királyi szék. 12. Növényt honosít meg. 13. Harap. 14. Vércsatornák. 15. Hangszer. 16. Mustárgáz. 20. Rubátész a fogasra. 21. Melyik éneklik? (Harmadik operában sor.) 22. Citátuma. 23. Este, olaszul. 25. Nemcsak rád. 27. ÓCO. 30. Ráfizetése. 32. Elagyabugyálnak. 34. Pusztít. 37. Az összes. 39. Szerszám része lehet. 40. Erdei istenség a görög mitológiában. 41. Főzeléknövény. 44. Miben lyen? — eszperantóul. 46. Kongói politikus. 48. Halogat. 49. Birtokos kérdés. 51. Tisztít. 53. Ablativus rövidítése. 55. Francia regényíró (Claude). 58. Egyformák. 60. Fegyver. 61. Kiejtett kettős betű. 62. AAS. 63. Kémiai elem. 64. Ez is elem. 65. Poszeidón fia. 65. Építőanyag. 68. Trombitahang. 70. Ruhatár. 72. Afrikai nyelvcsalád. 74. Német dal. 76. Erődítmény, régi idegen szóval. 77. Beethoven egyik szimfóniája. 79. Nagyon öreg. 81. Nagy amerikai drámaíró. 83. Szigetlakó nemzet. 86. Kézi mérték. 88. Ábécérészlet. 89. Diplomata. 91. Vajon, napnyugta táján? 93. Eszmék (ékh.). 95. Ételízesítő. 97. Lovagolni, angolul. 98. „KK-". 100. Vám, idegen szóval. 103. Szüntelenül múlik. 105. Szélesre nyit. 107. Idegen tagadószó.

(Fenyősy Antal)

*

Rejtvényünk négy sorában egy opera szövegéből idézünk. Megfejtésül (1964. szeptember 7-ig) elegendő beküldeni az opera címét, amely szintén megtalálható a rejtvényben, (őt részre van vágva, a megfejtéssel kitöltött ábrában valahol folyamatosan összeolvasható).

Megfejtés az augusztus 16-i számból: Bár nem vagyok ifjú már ma, / Jól vagyok még konzerválva. / Testi erőt, egészséget / Kölcsön kérnem még nem kell. — DON PASQUALE (az 58., 60., 61. és 63. sz. vízszintes sorban).

NYERTESEK:

Tíz-tíz lottószelvényt nyertek: Bratincsák László, Bp., VII., Hársfa u. 25. Kopcsa Rozália, Bp., VII., Alsóerdősor u. 36. Lafrankó István, Bp., VI., Lenin krt. 58. Nagy Sándorné, Bp., XI., Fehérvári u. 114/b. Patke Jánosné, Bp., XIV., Dorozsmai u. 114. Faragó Viktor, Jászárokszállás. Horváth Ambrusné, Nagykőrös. Szamosfalvi András, Biharkeresztes. Tóth Lajos, Szigetvár. Vécsei Tivadarné, Sátoraljaújhely.

A nyerteseknek a lottószelvényeket postán elküldjük.

GALOPPVERSENY
vasárnap du. 1 órakor

1021

1976. szept. 19. Petőfi 11,32 VGné

Láttuk, hallottuk...

Bogdány Ferenc

- Tegnap Szentendrén a Grafikai Kiállitással megkezdődött a Képzőművészeti Világhét rendezvénysorozata. Jobb hijján használom az elkoptatott és pontatlan "rendezvény" kifejezést, de a Világhét alkalmából olyy s okféle kiállitással, tárlattal, vetitettképes előadással, bemutatóval találkozhat az ember, hogy nincs is még megfelelő összefoglaló szavunk rájuk. Ez a többi között azt is jelzi, hogy a képzőművészet lassan-lassan kilép a kiállitótermek falai közül és részesévé lesz mindennapjainknak. Röviden szólva, ma már a környezetkultura és a képzőművészet nem állnak távol egymástól. Ha még nem is annyira közel, mint azt szeretnénk, és üdvös volna. De hiszen éppen erre szolgál a Képzőművészeti Világhét is, példátmutatva a további 51 hét számára. E szándék ugyanis egyik vezérmotivuma a Világhétnek. A környezet kultura, általában a látáskultura fejlesztésének fontosságára hivja fel a figyelmet. A képzőművészeti nevelésre, és igy tovább.
Legutóbbi adásunkban a Képzőművészek Szövetségének ügyvezető főtitkára beszélt arról, hogy a Világhét egyik legfontosabb feladata, nálunk az lesz, hogy az elmondottak hatásos propagálására felhivja a figyelmet. Képzőművészeti propagandánk bizony nem a legjobb. Itt-ott felcsillan már valami, de általában nélkülözi az ötletet. Már azzal is megelégednénk, ha teszem azt itt a Rádióban időben megkapnánk a meghivókat, a katalógusokat. Nem állitom, hogy nincs rá példa, előfordul, hogy megérkeznek azok időben, még a kiállitás, a tárlat, az előadás, a pedagógiai foglalkozás és más rendezvény befejezése, bezárulása előtt, de többnyire későn jönnek. Ez már-már mondhatni, rendszeres. A katalogus pedig nemcsak tájékoztat, hanem kedvet is csinál egy-egy kiállitáshoz például, a jó, a szép katalógus! A jól illusztrált katalógus! De attól tartok, ez már-már tulzott kivánság lenne. És itt van a plakátprobléma! Viták zajlanak arról, hogy poszterre a plakát, vagy a plakát is poszter. De az olyan plakát, amely valamely képzőművészeti eseményre hivná fel a figyelmet, bizony kevés. Többnyire csak a kiállitermek előtt, vagy a környékükön látható. Az olyan plakát, amely önmagában is reprezentál valamit, hozzájárul mondjuk az utca képének a szinességéhez, tehát szerepet játszik a sokat emlegetett környezet kulturánk formálásában, ritka holló. Ha van, itt-ott, oly kis példányban készül, hogy az egy-kettőre eltünik, csak a szemfülesek juthatnak hozzá. Márpedig a plakát akkor hatásos, ha sokfelé látszik! Gyakran látszik, esetleg egymás mellett, sorozatban! Politikai plakátjaink e tekintetben kivételek, szintvonaluk jelentősen fejlődött az utóbbi években. Ezek kivitelezése is gondosabb. Örvendetes jelenség! Már nem

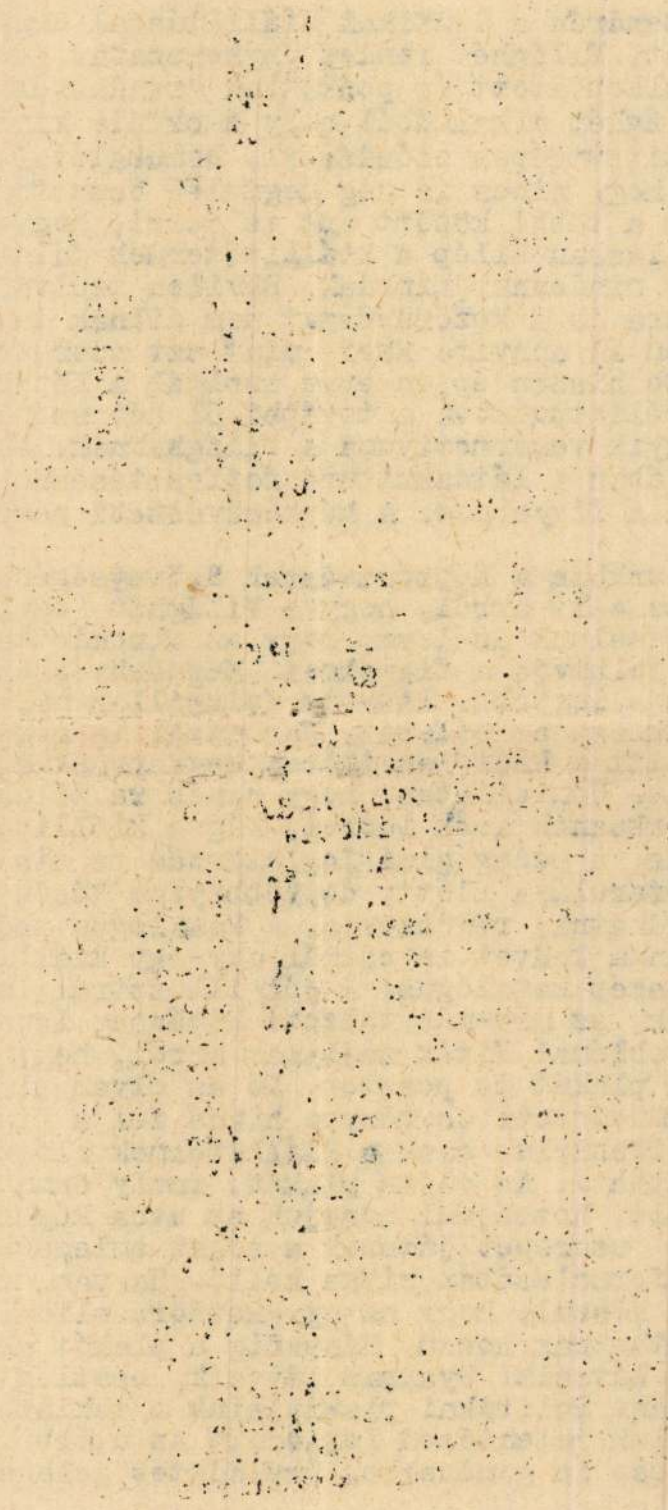

mondhatjuk el ugyanezt a kereskedelmi plakátjainkról. Feltűnő, hogy a képzőművészetet közvetlenül népszerüsitő plakátok kivitele átlagosan milyen gyenge. De már azt sem bánnánk, csak lenne belőlük elég!
Ugy tetszik, hogy a viták következtében, hogy a plakát, az alkalmazott grafika, az ipar művészet és a plakátművészet egyenrangu-e az un. nagymüvészettel, a plakát, a szép textilia, vagy batikorkendők és egyéb használati tárgy az utcáról és a kirakatokból bekerült a muzeumokba. Márpedig a plakátnak az utcán a helye! Térelválasztó textilnek a szállodákban, az éttermekben, az otthonokban! A sál pedig nyakra való, annál inkább, minél szebb! A Képzőművészeti Világhét minden bizonnyal szép eredménnyel és sok tanulsággal szolgál majd. S reméljük legközelebb, jövőre, majd plakátjait, programjait is láthatjuk a hirdetőoszlopokon!

- A Világhét alkalmából jelent meg Pogány Firgyes: A szép emberi környezet cimü müve is. Erről szól Takács Margit.

- A Képzőművészeti Világhét hazai eseményei sorában rangos szerepet kapott könyvkiadásunk is. A sok értékes kiadvány közül Pogány Frigyes müve, A Szép emberi környezet cimü könyv különös figyelmet érdemel. Létünk és tevékenységünk szintere nagyon változatos. Egy belső tér, lakás vagy munkahely, az utcák, ahol járunk, egy pályaudvar, egy folyó hidja, amit mindennap lát az ember, mindez szerves része az életünknek. Pogány Frigyes elsősorban arra figyelmeztet, hogy az emberi környezet történelmileg és társadalmilag meghatározott alkotás. A szerző példái, parasztház, középkori templom, vásárcsarnok, modern üvegpalota, játszótér, metróállomás. A környezet természetesen nem mindig előre megtervezett kompozició. Legtöbbször a véletlen a meghatározó tényezője és lehetséges, hogy ez ad számára közvetlen, a kort legjobban kifejező értéket. Ma már nagy szerepe van a tudatosságnak egy növénycsoport, egy butordarab, egy épület anyagának, arányainak tervezésében. Tudósok sora foglalkozik a szin, a forma és a tér dinamikájának tervezésével, de környezetünk nagyobbik részét mégis csak örökültük. Pogány Frigyes vezetésével jól eligazodik a könyv olvasója saját megismerhető környezetében. A szép emberi környezet simü könyv az ember által alig alig alakitotttáj, a nagy müvészeti korokban alkotott, örökös értéket jelentő környezetek, és a mai, már a holnapnak is szóló terek szerepéről bsz él. A szerző mondanivalóját hatszáznál több rajz és fénykép dokumentálja. Való igaz, a Föld Kopernikus óta megszünt a Világ

közepe lenni. De számunkra ezen a Földön négis csak ott van a Világ közepe, ahol élünk. Egy mai épitésznek ugyanugy a látvány örömét és harmoniáját kell nyujtania, ahogyan azt a velencei Piazza San Marco alkotói tették. Pogány Frigyes könyve arra is figyelmeztet, nemcsak mi formáljuk környezetünket, minket is alakit a bennünket körülvevő világ.

Egy tervezőiroda terveiből

Felemelt ötéves tervünk egyre fokozódó feladatokkal bízza meg a beruházások előkészítésével foglalkozó tervező intézeteket. Ezekben a nagy, üvegablakos, világos termekben születnek meg új gyáraink, ipartelepeink, takóházaink, egészségügyi, szociális- és kultúrintézményeink, többi nagy alkotásunk tervei, itt rajzolják meg városaink szabályozásának, fejlődésének új vonalait.

A Budapesti Városépítési Tervező Intézet Sztálin-téri üvegpalotájának tervező műhelyeiben már sok nagy alkotás született. A BUVÁTI mérnökei az elmúlt év utolsó három hónapjában 132, 124, 137 százalékra teljesítették előirányzatukat. Különösen november 7. és december 21 ünnepi dátumaira ugrott ki a tervező mérnökök közötti munkaverseny lendülete. Nemcsak mennyiségi teljesítményben, hanem minőségben is

KIVALÓ TERVEK

kerültek ki az év folyamán a BUVÁTI-ból. A jó munkáért megérdemelt elismerés és siker jutott a kiváló mérnökök osztályrészéül. Az iroda három kitűnő dolgozóját: *Szabó* Dezsőt, *Pogány* Frigyest, *Rutsz* Rezsőt az akadémiai bizottság tagjaivá választották. Többen kaptak meghívást műegyetemi előadások tartására, számos mérnököt bíztak meg a mérnöki továbbképző tanfolyamok vezetésével. Pénzjutalommal is honorálták az iroda tehetséges mérnökeinek alkotásait, így többek között *Boros* Zoltán a Kálvin-téri irodaházak, *Tárnok* Vilmos az óbudai Kultúrpalota terveiért részesült szép jutalomban.

A BUVÁTI irodáiból kerültek ki az ötéves terv keretében részben már megkezdett, részben csak ezután kivitelre kerülő

ISKOLA- ÉS ÓVODA-ÉPÍTKEZÉSEK,

bölcsődék, kultúrházak, orvosi rendelők tervei. A mult évben több mint 1200 lakás újjáépítésének terveit készítették el és ezzel be is fejeződik a romlakások felszámolása. Kidolgozták a Rudas-fürdő korszerű átépítésének tervét. Számos új, modern irodaház építését készítették elő, így többek között a Kálvin-tér romtelkeire épülő irodaházakét, a Széchenyi-rakparton létesülő irodaépületekét. Az intézet egyik legsikerültebb munkája az óbudai nagyszabású Kultúrpalota terve. Kidolgozták az Ujtörő Köztársaság további fejlesztésére és az ott létesítendő újabb intézményekre vonatkozó terveket. Személyzeti épület, egészségház épül a BUVÁTI tervei alapján az Ujtörő Köztársaságban. De foglalkoztak számos gyárbővítési és fejlesztési tervvel is.

Az iroda igazi munkaterülete azonban a városrendezés. A jövő Budapestjének nagyvonalú elgondolásai itt kerülnek először rajzpapírra, hogy azután elinduljanak a megvalósulás útjára. Az épülő földalatti gyorsvasút egész sereg térrendezést tesz szükségessé. Ezeket a terveket is a BUVÁTI mérnökei készítik. Az új Nemzeti Színház Sztálin-téri elhelyezésével kapcsolatos legjobb tervek itt születtek meg. Nagy feladat volt Budapest több évtizedre terjedő általános szabályozási tervének kidolgozása. Ez a városfejlesztési terv indítja el a magyar fővárost az igazi szocialista fejlődés magasra ívelő útján. Ettől függetlenül külön tervet készítettek a Viziváros szabályozására. Kidolgozták Budapest tízéves lakásépítési tervét, amelynek keretében meghatározták azokat a területeket, ahol elsősorban jelentkeznek lakásépítési igények és lehetőségek. A mult év utolsó napjaiban fejezték be a főváros közlekedési hálózatának nagyszabású átalakítására vonatkozó javaslatok kidolgozását.

A HIDFŐK RENDEZÉSE

is a BUVÁTI munkaterületébe tartozik. A Sztálin-híd és a most épülő Boráros-téri híd mindkét parti környékének szabályozási és városrendezési tervét megállapították.

Egyik súlyponti feladat volt új parkok tervezése. Budapest területén, elsősorban a külső városrészekben, számos új park, sétány és egyéb zöldfelület létesítésének terveit készítette el az intézet.

De nemcsak a fővárosban várt nagy munkaprogramm a BUVÁTI mérnökeire. Az iroda kiterjesztette gondoskodását az ország közeli és távolabbi vidékeinek szépítésére és fejlesztésére is. Számos ilyen természetű vidéki megbízatást vállalt és teljesített az év folyamán. Szeged mellett megtervezték két teljesen új község: a nemrég még tanyaközpontként élő *Bordány* és *Forráskút* kialakításának terveit. Elkészítették Szentendre város általános rendezési tervét, különös figyelemmel az ottlévő nagyszámú, értékes műemlékre. Gödöllő fejlesztési terveit ugyancsak a BUVÁTI készítette el. Kaposvárott, Sztálinvárosban, Győrött és más vidéki ipari központokban szép parkokat terveztek.

Ha a tavalyi munkateljesítmény elismerésre méltóan nagy és eredményes volt, idén a BUVÁTI munkaprogrammja még ezeket az eredményeket is messzi túl fogja szárnyalni.

AZ IDEI
MUNKAPROGRAMMBAN

egy sor új iskola építésének tervezése szerepel. Első lesz ezek között a Köbölkút-utcában épülő, 16 tantermes iskola, az újpesti 120 férőhelyes óvoda, az Illatos-úti bölcsőde. Megbízást kapott az intézet több új lakóépület tervezésére, számos vállalati lakókomplexum tervének kidolgozására. Ujabb üzemi kultúrházak, körzeti orvosi rendelők terveit kell elkészítenie. Obudán hatalmas méretű lakóháztömbök épülnek, amelyeknek tervei most várnak itt befejezésre. Csepelen, az Imre-téren épül az ország legmonumentálisabb kultúrháza. Ennek kapcsán a tér is átrendezésre kerül és az ezzel kapcsolatos szabályozást a BUVÁTI végzi el.

Előkészítik az Erzsébet-híd újjáépítését és ez szükségessé teszi a Keleti-pályaudvartól a Déli vasútig a közlekedési hálózat átalakítását és számos városrendezési probléma megoldását. Erre a feladatra is az intézet kapott megbízást. Elkészítik még ebben az évben a Budapestre bevezető úthálózat, a nagy autópályák kiépítési terveit.

Több sportpályát egyesítő sportligetek, nagyterjedelmű zöld területek tervezése vár a közeljövőben a BUVÁTI-ra.

A VÁROSLIGET ÁTALAKÍTÁSA,

a Sztálin-szobor környékének térrendezése az egyik legközelebbi munkaprogramm. Egyéb területrendezéssel függ össze a főváros mezőgazdasági fejlesztési tervének kialakítása.

Az intézetre bízták a főváros kereskedelmi elosztó hálózatának megtervezését, figyelemmel a lakosság szükségleteire, a város további fejlődésére. Idén időt és alkalmat találnak számos városszépítési munka végrehajtására. Véglegesen megoldják a régóta esedékes tűzfalproblémát. Lebontják a kilátásgátló utcai építményeket, az úgynevezett »utcai bútorokat«. Általában nagy súlyt helyeznek a városkép egységesítésére, szépítésére. Tavaly már megkezdték a műemlék-kataszter feldolgozását és az év folyamán ezt a munkát is befejezik.

A VIDÉKI FELADATOK

közül elvállalta a BUVÁTI Vác város általános rendezési tervének elkészítését és egy 250 lakásból álló lakótelep tervezését.

Az új tervezéseknél vezető szempont az Építészeti Kongresszuson is kialakult új szocialista-realista építészeti stílus érvényesítése. Fejlesztik az e téren eddig elért eredményeket és véglegesen leszámolják a kozmopolita homlokzatkiképzés minden kísérletét. A BUVÁTI ideí munkaterve nagy mértékben járul majd hozzá ötéves tervünk további új alkotásainak sikeres megvalósításához.

Gárdonyi Jenő

Albánia a népköztársaság kikiáltásának hatodik évfordulóját ünnepli

Az albán nép új munkasikerekkel ünnepelte január 11-ét, az Albán Népköztársaság kikiáltásának hatodik évfordulóját. A *Zeri i Popullit* vezércikkében ezeket írja: »Az albán nép eredményesen fejezte be az állami kétéves tervet, valamint az ötéves terv első évét, amely nagy műveket hozott létre — a »*Sztálin*« textilkombinátot, a »*Lenin*« vízerőművet, a »*November 8*« cukorfinomítót és más fontos művek egész sorát. Népi demokráciánk politikájának középpontjában — írja a lap — a békeharc áll. Népünk védelmezi és továbbra is védeni fogja a békét, mert ez szorosan összefügg országunk új életének felépítésével.«

Békeünnepség Prágában a nemzetközi Sztálin-békedíjjal kitüntetettek tiszteletére

A Béke Hívei Csehszlovák Bizottsága csütörtökön este Prágában ünnepi estet rendezett a Nemzetközi Sztálin-békedíjjal kitüntetett *Kuo Mo Zso*, Pietro *Nenni*, Ikuo *Ojama*, Monica *Felton*, Anna *Seghers* és Jorge *Amado* békeharcosok tiszteletére.

Hodinova-Spurna asszony megnyitó beszédében kiemelte, hogy akiket a nemzetközi Sztálin-békedíjjal kitüntettek, akokat az egész világ a békevédelem élharcosaiként ismeri.

Lubomir *Civrny*, a tájékoztatásügyi miniszter helyettese, beszédében ismertette és értékelte a nemzetközi Sztálin-békedíjjal kitüntetett békeharcosok érdemeit. Ezután Louis *Aragon* francia költő mondott üdvözlő beszédet.

Antibiotikum-kutató intézetet állítanak fel

A Magyar Mikrobiológiai Társaság I. Kongresszusának csütörtök délutáni ülésén *Vályi-Nagy* Tibor professzor, a Debreceni Gyógyszertani Intézet igazgatója, tartott összefoglaló előadást, amelyben ismertette a *magyar antibiotikum-kutatásnak a felszabadulás óta elért eredményeit.* Ismertette azokat a jelentős eredményeket, amelyeket a penicillin hazai előállítása terén értünk el. Megemlékezett arról, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tervbevette egy *antibiotikum-kutató intézet felállítását.*

A kongresszus ülései során *Kotlán* Sándor Kossuth-díjas ben is. *a parazitológiai tudományos kutatás helyzetét* ismertette. Elmondotta, hogy a kutatómunka tengelyében a megbetegedések elleni védekezés állott. Már is komoly eredmények mutatkoznak a malária elleni küzdelem terén. A szunyogok ellen lakóházpermetezésekkel védekeznek, ezzel együttal a legyet is pusztítják és így csökkentik a legyek által terjesztett fertőző megbetegedések számát is. Folyik a küzdelem a bélférgek, a bányaféreg, a különböző betegségterjesztő rovarok ellen s komoly eredmények mutatkoznak az állatmegbetegedések elleni küzdelem-

Három halálos ítélet a varsói kémperben

Az ismertetett vádirat alapján január 10-én tárgyalta a varsói körzeti katonai bíróság W. *Bikulicz*, J. *Koj*, P. *Grieger*, J. *Baron* és A. *Planety*, az amerikai felderítő szolgálat Lengyelországba küldött kémei bűnperét. A vádlottak beismerték bűnösségüket a vádiratban foglalt valamennyi pontban. A tanúvallomások megerősítették, hogy a Lengyelország ellen folytatott kémtevékenységet az amerikai felderítő szolgálat pénzeli.

Az ügyész vádbeszédében a többi között rámutatott: »Az amerikai imperialisták felderítő szolgálata által Lengyelországba küldött kémek, diverzánsok, szabotőrök és gyilkosok ellen lefolytatott bűnperek világosan megmutatják, hogy *az Egyesült Államok irányító körei az amerikai imperializmus háborús terveinek megvalósítására készítik elő a talajt.* Az amerikai imperialisták azonban ne ringassák magukat abban a reményben, hogy sikerül megvalósítaniok terveiket.« Az ügyész valamennyi vádlottra halálbüntetést kért.

A varsói körzeti katonai bíróság W. *Bikulicz*, J. *Koj* és P. *Grieger* vádlottat *halálra*, J. *Baron* és A. *Planety* vádlottat pedig *életfogytig tartó börtönbüntetésre* ítélte.

A prágai kémper

A csehszlovák államblróság — az MTI jelentése szerint — Prágában csütörtökön délelőtt kezdte meg egy *amerikai szolgálatban álló nyolctagú terrorista kémbanda bűnügyének* nyilvános tárgyalását. A banda valamenynyi tagja a népi demokratikus rendszer elvetemült ellensége. 1947. és 1951. között illegálisan hagyta el a Csehszlovák Köztársaság területét és Nyugat-Németországba szökött, ahol az amerikai imperialisták szolgálatába szegődött. Az amerikai kémszolgálat fegyverekkel, hamis iratokkal, titkos leadókkal és pénzzel ellátott titkos ügynökeiként tértek vissza Csehszlovákiába, ahol fontos gazdasági, állami és katonai adatokat gyűjtöttek és ezeket az amerikai kémszolgálat szerveinek adták át.

A Koreában működő Rákosi Mátyás-kórház egészségügyi személyzetének önzetlen munkásságáról

Phenjan, jan. 11. *(Uj Kina)*

A koreai néphadsereg katonai őszinte hálával viseltetnek a magyar önkéntes egészségügyi brigád iránt. A brigád tagjai a *Rákosi Mátyás-kórház* orvosai és ápolónői.

A brigád tagjai — azóta, hogy Koreába érkeztek — nagyszerű munkát végeznek. Önzetlenül végzett munkájukkal, nagy orvosi tudásukkal és kiváló felszerelésükkel sok sebesült katonának adták vissza egészségét.

A koreai néphadsereg hadijelentése

Phenjan, jan. 11. (TASZSZ)

A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság néphadseregének főparancsnoksága január 11-én közölte, hogy a koreai néphadsereg alakulatai, szorosan együttműködve a kínai népi önkéntesek egységeivel, a korábbi vonalakon továbbra is védelmi harcot vívtak az amerikai-angol beavatkozók és a lisszinmanista csapatok ellen.

Január 10-én a keleti arcvonal egyes szakaszain továbbra is helyi jelentőségű harcok folytak. A néphadsereg egységei sikeresen visszaverték az ellenség több támadását. A középső és a nyugati arcvonal egyes szakaszain tovább folyt a harc.

Január 10-én a néphadsereg légvédelmi egységei és az ellenséges repülőgépekre vadászó lövészosztagok lelőttek négy repülőgépet, azok közül az ellenséges repülőgépek közül, amelyek Nampho, Anczszu és Vonszan térségében megtámadták és barbár módon bombázták, valamint géppuskázták a békés lakosságot. (MTI)

△ A *Francia Országos Békebizottság* közleményt adott ki, amely kiemeli: a francia nép olyan tárgyalásokat követel, amelyek megnyitnák az öthatalmi békekonferencia útját. A bizottság egyébként újra megválasztotta vezetőségét, amelyben helyet foglal többek között Yves *Farge*, Fernand *Vigne*, *Boullier abbé*, Laurent *Casanova*, *d'Astier de la Vigerie*, Gilbert *de Chambrun*, Francis *Bosc* protestáns pap és Alain *Le Léap*, a CGT főtitkára.

Az imperialisták zsoldosa

Tito a kapitalisták szolgálatában

VI.

(P. Gy.) A Tájékoztató Iroda 1948. júniusi döntő jelentőségű határozata, amely leleplezte Titónak, Rankovicsnak, Gyilasznak, Pijadenak, Beblernek, Kardeljnek és a többi kisebb-nagyobb klikktagnak árulását, már akkor megjósolta, hogy ez az árulás hová fog vezetni. Ezeket tartalmazta többek között a Tájékoztató Iroda akkori közleménye: »*Ilyen nacionalista beállottság arra vezethet, hogy Jugoszlávia közönséges burzsoá köztársasággá fajul, elveszti függetlenségét és az imperialista országok gyarmatává válik.*« Az előrelátó jóslatnak minden szava beteljesedett azóta. Jugoszlávia burzsoá köztársaság lett, Jugoszlávia elvesztette függetlenségét és az imperialista országok gyarmatává vált. Vizsgáljuk ezúttal gazdasági téren ennek a jóslatnak beteljesedését.

A tények bizonyítják, hogy a jugoszláv dolgozók munkája, verejtéke ismét a külföldi kapitalisták prédája lett. Titóék kicsiben és nagyban kárusítják Jugoszlávia természeti kincseit olyan nevetséges áron, ahogy ez a gyarmatosítás korának teljes virágzásában fordulhatott csak elő. A nagy amerikai monopolkapitalista vállalatok, ezek bizalmi emberei, az amerikai imperializmus katonai szakértői az igazi urai ma Jugoszláviának. Elég lesz, hogyha néhány adatot sorolunk fel ennek az állításnak bizonyítására.

Tito nemcsak a maga 35 hadosztályát adta el a Wall Streetnek és a londoni Citynek, hanem a jugoszláv dolgozók munkaerejét, a jugoszláv föld nemzeti kincseit is.

A *New York Times* hírhedt középeurópai »szakértője«, Mr. Sulzberger lelkendezve írhatta, hogy az amerikaiak mostanában a legjobb üzleteket Jugoszláviában köthetik, mert ott *minden egyes befektetett egy dollár két dollár hasznot hoz.* Az amerikai és a brit monopolkapitalizmus leghangadóbb, leghazibb lapjai legmagasabb elismerésüket fejezik ki a fölött, hogy Tito menynyire igyekszik mindent elkövetni az angolszász és más külföldi kapitalista körök érdekeinek szolgálatában, hogy egész gazdasági politikáját a kapitalizmus alaptörvényére, a kereslet és kínálat törvényére állította át, hogy mennyire respektálja a külföldi kapitalista körök régi és új érdekeltségeit.

Tito nemcsak a külföldi kapitalistáknak jár a kedvében, hanem azoknak a jugoszláviai kapitalista köröknek is, amelyek az ő jóvoltából tartották meg Jugoszlávia gazdasági életében vezetőszerepüket. Erről az *United States News and World Report* című amerikai kapitalista folyóirat ilyen elismerő szavakat használ: »A bankárokat tanácsadói minőségben vették fel, azzal a céllal, hogy valamelyes rendet teremtsenek az iparvállalatok könyvelésében és hogy megállapítsák: haszonnal, vagy veszteséggel dolgoznak-e ezek a társaságok.«

Nem véletlen, hogy ezek a bankárszakértők Titónak és bandájának sugalmazására éppen azokat a bányavállalatokat, kohóműveket, erőműveket, hajógyárakat találják deficiteseknek, amelyeknek a mai világpiaci nyersanyag-konjunktúrában a legnagyobb jövedelmet kellene kimutatniok. A *deficit* címén játszották át a magyar nép emlékezetében oly szomorú emlékeket ébresztő bori rézbányákat az amerikai tőkések kezére. Az »*Anaconda Cooper Mining & Co.*« néven ismert amerikai rézmonopólium így szerezte meg a kamniki rézbányákat. Így férkőzött be Jugoszláviába a *Bethlehem Steel* acéltröszt, a *Rockefeller*-féle olajmonopólium, amely olajkutatási jogot szerzett magának a Dráva völgyében és a Muraközben, ezért kapott privilégiumot a *Mackenzie Engineering Co.*, a *Continental Foundry & Machinery Co.* kohók és acélgyárak létesítéséhez. A bori rézbánya és rézolvasztó kombinát, a trebizati ólombánya és kombinát, a bosanski—brodi és riekai kőolajfinomító üzemek a Foster Weller Corporation kezére kerültek.

Ugyanakkor bőségesen kárpótolta a Tito-klikk azokat a külföldi tőkéseket, akiknek vállalatait 1945. és 1947. között államosították. Óriási összegekről van itt szó. A második világháború előtt ugyanis a jugoszláv tőkebefektetéseknek több mint fele angol, amerikai, francia, belga, svéd kapitalisták tulajdonában volt. Az ipar összes 14.5 milliárdos tőkebefektetésének körülbelül 52 százalékát tette ki a külföldi kapitalisták részesedése. Húsz jugoszláv bank közül csak a három legkisebb dolgozott hazai tőkével.

A Tito-klikk szocialistaellenes felfogására jellemző, hogy készséggel tett eleget a nyugati imperialisták ama felhívásának, hogy vállalja a régi királyi kormány összes külföldi adósságait és fizessen bőséges kárpótlást az államosított vállalatok után a külföldi kapitalistáknak. Dino Kőszev adatai szerint a titóisták a királyi kormány adósságainak törlesztésére 38.5 millió dollárt, az államosított újvidéki villanycentráléért 17 millió dollárt fizettek az amerikaiaknak; a trepcsei, zletovói, altini, drini és más bányákért 4.5 millió fontot az angoloknak, elektromos centráléért és textilgyárakért 95 millió svájci frankot a svájci kapitalistáknak; a »Kreuger-gyufagyárért 30 millió svéd koronát a svédeknek és végül a »Solvay« és más vállalatokért 365 millió belga frankot a belgáknak. Ezenkívül igen nagy összegeket fizettek még ki a titóisták francia, holland és török kapitalistáknak is.

A jugoszláv dolgozókat nemcsak azzal keserítí el a Tito-klikk, hogy ismét teljesen kiszolgáltatta őket a külföldi és belföldi kapitalistáknak, de azzal is, hogy kizsákmányolják őket azáltal, hogy — mint mondottuk — nevetséges áron szállítják a jugoszláv föld természeti kincseit, elsősorban a különböző fémeket, a fát, de még az élelmiszert is a külföldi kapitalistáknak. A Tito-klikk nemcsak a jugoszláv nép munkaerejével, de a jugoszláv föld kincseivel a legfelháborítóbb rablógazdálkodást folytatja, ami érthető, ha tudjuk azt, hogy a jugoszláv gazdasági élet teljhatalmú vezére, Borisz *Kidrics*, tipikusan kapitalista felfogású és származású közgazdász, a jugoszláv kivitelt pedig a Jugoszláv Export-Import Bank Rt. legfőbb ellenőrzője, Popovics külkereskedelmi miniszter bonyolítja le, aki vagyonilag multimilliomos és régi, benső kapcsolatokat tart fenn az amerikai kapitalistákkal.

Hogy milyen szemérmetlen mértékben árusítják ki Jugoszláviát a titóisták az angol-amerikai kapitalistáknak, erre nézve elég felemlíteni a következő adatot: Amíg például Csehszlovákia egy kilogramm jugoszláv káliumért 19 koronát fizetett, addig Anglia csak 12.6 koronát, az Egyesült Államok pedig 1948-ban, amikor a nyersanyaghiány következtében a kálium ára a világpiacon lényegesen felemelkedett, csak 15 koronát fizetett. Akkor, amidőn a jugoszláv nép éhezik, Kidrics vállalta, hogy 10.000 tonna zsíradékot szállít Angliába és cukrot exportál Olaszországba, pedig Jugoszláviában a gyermekek alig ismerik a cukrot.

Ezért dörzsölik elégedetten a kezüket a Wall Street és a City urai, amikor jugoszláv üzletek megkötésére kerül a sor. Ezért ír nagyképű és kétszínű megelégedéssel a brit üzleti világ hetilapja, az *Economist*, azokról az *»új gazdasági törvényekről«*, amelyeket a Tito-rezsim 1950 óta fokozatosan életbeléptetett. Ezt írja a londoni lap: »Megelégedéssel fogadhatják Nyugaton azt az elméletet, amelyen e javaslatok felépültek... Szerzője figyelmet és teljes elismerést érdemel a nyugati demokráciák részéről.«

A jugoszláv dolgozóknak azonban *egészen más a véleményük* ez »új gazdasági törvényekről«, mint az angol pénzvilág lapjának.

(Folytatjuk)

Fizessen elő magyar lapokra

külföldön élő barátai, ismerősei részére!

A »KULTURA« Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, VIII., Rákóczi-út 5. Telefon: 342—507 felvesz előfizetéseket a **Magyar Nemzet** és lapra, valamint bármely magyar napilapra, hetilapra és folyóiratra, forint fizetés ellenében, külföldi címekre.

Ajándékkönyvek a Könyvterjesztő Vállalat boltjain keresztül ugyancsak feladhatók.

Felhívjuk olvasóink figyelmét

hogy lapunk régi számai *kizárólag* Posta Központi Hírlap Iroda Ü. V. Budapest, V., Zrínyi-utca 1. alatt kaphatók.

A Scanteia
a budapesti Román Filmhétről

A magyar dolgozók jól emlékeznek még azokra a filmekre, amelyeket a múlt év november 22-e és 28-a között megtartott román filmhéten láthattak. A magyar lapok kritikái akkor helyesen mutattak rá arra, hogy a népi demokratikus román filmek nagy sikere többek közt abban is keresendő, hogy az azokban feldolgozott problémák — a mi problémáink is.

A *Scanteia*, a Román Munkáspárt központi lapja Elisabeta *Luca* tollából most cikket közöl, amely részletesen foglalkozik a magyarországi román filmhéttel. Megírja, hogy a magyar közönség milyen szeretettel és érdeklődéssel fogadta a román filmeket s — mint a magyar kritikusok is — rámutat arra, hogy a román filmek főhősei éppen úgy magyar filmek főhősei is lehetnének.

Elisabeta Luca a továbbiakban arról a segítségről ír, amelyet a magyar filmszakemberek e filmhét alkalmából Budapesten tartózkodó román filmeseknek nyujtottak s hangsúlyozza, hogy a magyar filmművészek a szovjet filmművészet nagy tapasztalataiból merítenek erőt a nehézségek leküzdésére.

SZÍNHÁZAK ÉS MOZIK MŰSORA

Operaház: Carmen (7) — **Nemzeti Színház:** Bánk bán (7) — **Katona József Színház** (a volt Belvárosi Színház helyén): Warrenné mestersége; F. 1. (7) — **Madách Színház** (a volt Magyar Színház helyén): Harminc ezüstpénz; Kántorné—Jókai (7) — **Magyar Néphadsereg Színháza:** II. Rákóczi Ferenc fogsága (7) — **Ifjúsági Színház:** Az úrhatnám polgár; Barré (7) — **Ütőrő Színház:** Ludas Matyi (1/4, 3/8) Bérlet este: Kéméndy — **Fővárosi Operettszínház:** Szelistyei asszonyok (7) — **Fővárosi Víg Színház** (a volt Fővárosi Varieté helyén): Peleskei nótárius (1/8) — **Vidám Színpad** (a volt Vidám Színház helyén): Tessék hozzászólni (7) — **Városi Színház:** János vitéz; VSZ V/4. (7) — **Állami Bábszínház:** Csodálatos kalucsni (3, 5), Szarvaskirály (1/8) — **Artista Varieté** (a volt Kamara Varieté helyén): Mókára, humorra kész (6, 1/8, 9).

A rádió színházi műsora

Háry János (Petőfi, 19.30).

MOZIK MŰSORA:

CIVIL A PÁLYÁN (színes, zenés magyar filmvígjáték): SZIKRA (prol!) (Lenin-körút 120.) 1/5, 3/7, 9, v. 1/3 URÁNIA (Rákóczi-út 21.) 4, 1/7, 1/9, (prol!) CORVIN (Kisfaludy-köz) 1/5, 3/7, 9, MÁJUS 1. (Mártírok-útja 55.) (prol!) 4, 1/7, 1/9, vas. 3/2, TÁNCSICS (Csepel) 1/6, 3/8, vas. 1/4, (prol!) ALKOTMÁNY (KORZÓ Ujpest)) 4, 1/7, 1/9, vas. 3/2, HUNYADI (ROYAL, Kispest) 6, 1/9, vas. 4, JÓZSEF ATTILA (R.-palota) 3/6, 8, vas. 1/2, (prol!)

TELJES GŐZZEL (új magyar film): SZABADSÁG (prol!) (Bartók B.-út 64.) 3/4, 6, 1/9, FELSZABADULÁS (Fiórián-tér 3.) (prol!) 3/4, 6, 1/9, vas. 3/2, TOLDI (Bajcsy-Zs.-út 36.) 1/4, 3/6, 8, VÖRÖSMARTY (SAVOY, Üllői-út 4.) 4, 1/7, 1/9, MARX (Landler Jenő-út 39.) 1/2, 3/6, 8.

ESKÜ (szovjet film): DUNA (Fürst Sándor-u. 7.) 1/5, 3/7 9, vas. 1/3.

VIRRADAT KÜLDÖTTE (izgalmas csehszlovák történelmi film): MUNKÁS (Kápolna-u. 3/b.) 1/6, 1/8, vas. 3, BRIGÁD (P.-lőrinc) 1/6, 3/8, vas. 1/4.

TELL VILMOS (olasz film): VÖRÖS CSILLAG (Lenin-körút 45.) 1/5, 3/7, 9, vas. 1/3.

HOL VOLT, HOL NEM VOLT (színes szovjet rajzfilmek): FÁKLYA (Lenin-krt. 88.) 1/5-től 11-ig, vas. 10-től este 11-ig folytatólag. (prol!), FÉNY (Ujpest) 5-től 1/10-ig vas. 1/4-től 1/10-ig folytatólag (prol!), BÁNYÁSZ (BODOGRÁF, József-krt. 63.) 4, 6, 8.

BOTRÁNY CLOCHEMERLEBEN (magyarul beszélő francia filmvígjáték): PUSKIN (FORUM, Kossuth Lajos-utca 18.) 11, 4, 1/7, 1/9, vas. 2, KÖLCSEY (STEFÁNIA, Kispest) 1/6, 3/8, vas. 1/4 (prol!) TAVASZ (R.-palota) 6, 1/9, vas. 3/4.

CÍM NÉLKÜL TÁVOZOTT (francia film): DÓZSA (Róbert Károly-krt. 61.) (prol!) 1/5, 3/7, 9, TÁTRA (P.-erzsébet) 3/6, 8, vas. 1/4, RÁKÓCZI (Csepel) 4, 1/7 1/9.

EZERARCÚ HÓS (szovjet film): GORKIJ (oroszhyelvű mozi, Akácfa-utca 4.) 6, 8, sz., vas. 4.

A SELEJT BOSSZÚJA (vidám magyar kisfilm): Kísérőfilm a SZABADSÁG-, FELSZABADULÁS-, TOLDI-, VÖRÖSMARTY-(SAVOY) és MARX-mozikban.

Megvédjük Káricint (magyarul beszélő szovjet történelmi film): KOSSUTH (Váci-út 14.) 1/5, 3/7, 9, vas. 1/3, SZABADSÁG (Ujpest) 6, 1/9, vas. 3/4.

Békés napok (színes, magyarul beszélő szovjet film): BASTYA (Lenin-krt. 8.) (prol!) 11, 1, 3, 5, 7, 9, UGOCSA (Ugocsa-u. 10.) 1/4, 3/6, 8.

Béryné (zenés magyar film): ADY (prol!) (Somogyi B.-út 3.) 1/4, 3/6, 8, JÓZSEF ATTILA (prol!) (Kálvária-tér 7.) 4, 1/7, 1/9, TINÓDI (Nagymező-u. 8.) 1/4, 3/6, 8, BETHLEN (prol!) (Bethlen G.-tér 3.) 4, 1/7 1/9, vas. 2, ZUGLÓI (Angol-u. 26.) 1/4, 3/6, 8, BEM (ADMIRÁL, Mártírok-útja 3/b.) 1/11, 1/1, 1/3, 1/6, 1/7, 1/9.

Az alattvaló (német film): CSOKONAI (PÁTRIA, Népszínház-u. 13.) 3/4, 6 1/9, vas. 3/2, KOSSUTH (P.-erzs.) 4, 6, 1/9, vas 3/2.

Traktoristalány (csehszlovák film): TANÁCS (ELIT, Szt. István-krt. 16.) 3, 5, 7, 9.

Jó barátok (német film): SPORT (GLÓRIA, Thököly-út 56.) 4, 1/7, 1/9.

BÍRÁDÓ (Lenin-krt. 13.) 1. Magyar híradó 2. Szovjetunió ma 3. **AMERIKAIAK MENJENEK AMERIKÁBA** 4. Dolgozók gyermekeinek boldog nyaralása 5. Kicsi kacsa. Reggel 9-től este 11-ig folytatólag.

NAPI KRÓNIKA

Salzburg környékén

újabb hatalmas területeket építettek ki gyakorló és lőterekké a megszálló csapatok. Az építkezések nagy tiltakozást váltottak ki a lakosság körében.

— **»Barátság-hónap bizottságok«** alakultak az MSZT-szervezetekben a Magyar-Szovjet Barátság Hónapjának jó előkészítése érdekében. A megyei, járási, városi és üzemi szervezetek »Barátság-hónap bizottságai« sok helyen már megkezdték munkájukat.

— **A Sztálin Vasmű** keretében ez év első negyedében megkezdi munkáját a gépgyár villamossági és mozdonyjavító műhelye, amelyeket a legújabb szovjet tapasztalatok alapján rendeznek be. A villamossági javítómühely korszerű berendezése a munkafolyamat szalagszerűségét biztosítja. A mozdonyjavító műhelyben az Acélmű gyártmányainak szállítását végző mozdonyokat és vasúti kocsikat fogják kijavítani. A villamossági műhely berendezését részben a Szovjetunió, a mozdonyjavító műhelyét részben Lengyelország szállítja.

— **A takarékossági mozgalom** egyre fokozódik dolgozóink körében. Üzemekben, lakóterületeken mind népszerűbbek a takarékoskodás különböző formái. A dolgozók szinte elkapkodják a takarékszelvényeket, a takarékbélyegeket és mind többen váltanak betétkönyveket. A házfelügyelők közreműködésével szépen emelkedik az átutalási betétkönyvet igénylők száma is. Különösen az újpesti házfelügyelők propagálják eredményesen a népgazdaság érdekében és a lakók kényelme szempontjából egyaránt fontos új takarékossági eszközt. Egyedül Ujpesten rövid idő alatt 2100 átutalási betétkönyvet váltottak a dolgozók.

— **A mozilátogatók és a rádióelőfizetők** száma jelentősen emelkedik. A múlt év harmadik negyedében 4.4 millió fönyi közönség kereste fel a budapesti mozikat, 900.000-rel több, mint az előző év hasonló időszakában. Az ország falvaiban ugyanez idő alatt a mozitátogatók száma 4.3 millióról 6.2 millióra emelkedett. Mozihálózatunk egy év alatt 455 új mozival bővült. A rádióelőfizetők száma tavaly szeptember végéig 666.000 volt, 73.000-rel több, mint egy évvel előbb.

300.000 kiló burgonya került a hétvégi piacra.

Állami begyüjtökereskedelmünk vidéki kirendeltségeitől pénteken reggel 8 óráig Budapest lakosságának ellátására a következő áruszállítmányok érkeztek a Nagyvásártelepre:

Fejeskáposzta 25.862 kiló, vöröshagyma 14.880 kiló, sárgarépa 12.380 kiló, kelkáposzta 5505 kiló, leveles karfiol 4793 kiló, gyökérzöldség 6018 kiló, gomba 500 kiló, céklarépa 3220 kiló, torma 3665 kiló és paraj 574 kiló.

A vidéki hűtőházakból 1935 kiló szőlő érkezett.

Az elraktározott készletekből a hétvégi piac ellátására 300.000 kiló burgonyát adtak ki. (MTI)

Piaci áralakulások

A piaci árak pénteken folyamatosan tovább csökkentek. A Garay-téri piacon a déli órákban az őstermelők a szalonnát 50.—, a zsirt 50—55, a vajat 40.—, az olajat 26.—, a tojást 1.40, a libát 34—35 forintért kínálták. A tejfel őstermelői ára 12—14, a túró ára 12.— forint volt.

Szombattól az állami piaci vállalatoknál a szabadzsir ára az eddigi 48 forint helyett 45 forint, a KÖZERT- és FEKER-üzletekben pedig az eddig 1.50 forintért árusított tojást 1.30 forintért árusítják. *(MTI)*

Eső, havaseső

Budapesten pénteken 21 órakor a hőmérséklet 5 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 743 mm, mérsékelten süllyedő.

Várható időjárás szombat estig: Jobbára borult, helyenként ködös idő. Sokfelé újabb eső, havaseső. Mérsékelt, időnként élénkebb délnyugati, nyugati szél. Az enyheség tovább tart.

A Meteorológiai Intézet jelentése a fűtés alapjául szolgáló napi középhőmérsékletről: Január 12-én, szombaton a várható napi középhőmérséklet a Tisza vonalától keletre és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 4 Celsius fok alatt, másutt 4 Celsius fok felett lesz. (MTI)

— **A vasmegyei békebizottság** március végén rendezi meg Szombathelyen a nemzetközi gyermekrajzkiállítást. A Szovjetunióból mintegy 100—120 gyermekrajzot várnak. A kiállításra ezideig Lengyelországból 40, Csehszlovákiából 14, a Német Demokratikus Köztársaságból 89, Olaszországból 34 gyermekrajz érkezett. Romániából, Bulgáriából és Angliából is jelezték már a gyermekrajzok elküldését.

— **Az »Épitsük-szépitsük iskoláinkat«** mozgalom keretében Borsod megyében közel 2000 szülő 8843 munkaórát fordított iskolatatarozásra, tantermek meszelésére, sportpályák létesítésére. A felhasznált anyag és munkaórák értéke megközelíti a 900.000 forintot. A Szülői Munkaközösség tagjai az iskolák részére mintegy 50.000 forint értékű könyvet adományoztak.

— **A ferencvárosi és a Rákosrendező-pályaudvarok** közötti 15 km hosszú vasútvonalat jóval a határidő előtt villamosították. Eredetileg ez év júliusában akarták üzembe helyezni a vonalat villamosárammal ellátó transzformátor alállomást, a vasutas dolgozók azonban megoldották, hogy egy már üzemben lévő alállomás segítségével láthassák el a villamosárammal a vonalat.

— **A Magyar Közlöny** január 11. (4) száma közli a pénzügyminiszter rendeletét a szellemi szabadfoglalkozásuak adójának levonás útján történő beszedéséről; — a földmüvelésügyi miniszter rendeletét a burgonya kötelező termeléséről.

Asszony és divat

DIVAT:

a blúzdivat újdonsága a raglánszabású, háromnegyedes ujjú zsorzsettblúz (első rajz). A zsorzsettblúz pasztellszínekből — ezüstszürkéből, drappból, világoskékből — és feketéből a legszebb. A rajzon látható bő, húzott, kockás szoknya már tavaszi divat. A szoknyát és a blúzt tenyérnyi széles öv fogja össze.

A másik rajz újvonalú mellényt mutat: szabása kissé emlékeztet a strandruha felső részére. A mellény hátul a hátközépig ér csak. Kockás, pepita, pettyes anyagból egyformán csinos. A fiatalos, újvonalú mellény a tavaszi divatban gyakran szerepel majd. A mellényhez rajzolt ingblúz gallérmegoldása is új ötlet, az ingblúz-gallérok változatai között. A gallér sarkába divatos a pici, blokkbetűs monogramm.

KOZMETIKA:

az arc ápolásához egyszerű (és kitünő) kozmetikai szer az élesztő. Az élesztőpakolás frissíti, üditi a fáradt arcbőrt. 2—3 deka élesztőt kevés tejjel lágy krémszerűre keverünk. Ha arcbőrünk száraz, néhány csepp olajat, ha zsíros, néhány csepp citromlevet adunk hozzá. A keveréket maszkszerűen az arcunkra kenjük és 10—15 percig rajta hagyjuk. Langyos vízzel lemossuk, utána pedig hideg vízzel leöblítjük az arcot.

SZEMÜNKET

szeles időben esténként »fürdessük« meg. A szemfürdetés így történik: kis pohárban langyos vizet (vagy kamillateát) veszünk és háromszor-négyszer nyitjuk-csukjuk szemünket a vízben. Utána puha kendővel megtöröljük és a szem környékét megszokott krémünkkel bekenjük.

A HAJ

télen gyakran száraz, töredezik, kétvégű. A haj beteg végét legjobb levágni (a hosszú haj úgysem divatos). A haj szárazságát a szokásos pakkolásokon kívül házilag is gyógyíthatjuk, ha tiznaponként jól bekenjük ricinusolajjal. Leköt-jük és néhány óra múlva, vagy esetleg csak másnap reggel mossuk meg, ecetes vagy citromos vízzel öblítve. A ricinust ugyan gyermekkorunkban sem szerettük, de csakúgy, mint akkor — most is használ.

KONYHA:

a tojás olcsóbbodásának örömére, íme néhány tojásétel receptje.

Gombás töltött tojás: keménytojást kettévágunk, sárgáját kiszedjük és apróra vágott párolt gombával, zöldpetrezselyemmel, pici sóval, pár kanál tejfellel jól eldolgozzuk. A keverékkel megtöltjük a tojásfehérjéket és sütőbe téve, kevés vajjal átsütjük.

Szendvics-tojás: a keményre főtt tojást villával áttörjük. Ízlés szerinti mustárral, kis sóval, apróra vágott hagymával, petrezselyemzöldjével, borspótlóval és annyi zsírral, amennyit a keverék felvesz, krémszerűre dolgozzuk. Napokig eláll, tízóraira finom eledel.

Zöldborsós tojás: 10—15 deka Mirelite-zöldborsót sósvízben puhára főzünk. Amíg fő, 3 tojást, 2 evőkanál tejjel, pici sóval, villával felverünk, belekeverjük a puhára főtt borsót és forró zsíron rántottaszerűre sütjük.

Hideg töltött tojás (gyorsan készül): keménytojást kettévágjuk, sárgáját ízlés szerinti mustárral, kevés vajjal, sóval, metélőhagymával, borspótlóval, villával áttörjük és a keverékkel megtöltjük a tojásokat. Melegen is tálalhatjuk, ha néhány percre sütőbe tesszük és kevés vajjal átsütjük.

S P O R T

Megkezdődött a nemzetközi asztalitenisz „Tizek Bajnoksága"

Pénteken reggel a prágai gyorsvonattal érkeztek meg Budapestre a csehszlovák asztaliteniszezők. A férfiak közül *Andreadis, Vana, Tereba, Tokár, Stipek, Vihnanovszky*, a nők közül *Hruskova* és *Krejcsova* jött meg Vladislav Zalabak vezetésével.

Pénteken délután ünnepélyesen nyitották meg *a magyar-csehszlovák asztalitenisz Tizek Bajnokságát* a Sportcsarnokban, amely után a férfi I. és II. csoportban egy-egy fordulót, a nők csoportjában pedig két fordulót bonyolítottak le.

A pénteki mérkőzések eredményei:

Férfiak: Farkas — Csender 3:0, Szepesi—Tereba 3:0, Vana—Gyetvai 3:1, Tokár—Sidó 3:2, Andreadis—Csillik 3:1, Kóczián—Stipek 3:0, Visnanovski—Sebők 3:0, Tereba—Sidó 3:2, Farkas—Andreadis 3:1, Kóczián—Sebők 3:0, Gyetvai—Visnanovski 3:2, Szepesi—Csender 3:1, Stipek—Csillik 3:0, Tokár—Vana 3:0.

Nők: Krejcsova—Jávorné 3:2, Hruskova—György 3:2, Gervayné—Sági 3:0, Marosvölgyi—Fantusz 3:2, Almási—Koltainé 3:0, Király—Simon 3:0, Sági—Király 3:0, Krejcsova—Almási 3:0, Simon—György Loretta 3:1, Hruskova—Koltainé 3:0, Gervayné—Fantusz 3:0, Jávorné—Marosvölgyi 3:0.

Szombaton kezdődnek a nagy érdeklődéssel várt találkozók a világbajnokok között, amikor *Tereba—Sidó, Andreadis—Vana, Stipek—Sidó, Vana—Kóczián, Tokár—Andreadis* döntő jellegü mérkőzések szerepelnek a műsorban. Szombaton mind a két férfi csoport és a női csoport is két-két fordulót játszik.

Az első vegyes (férfi és női) vívó csapatverseny

Az OTSB *újszerű vívó csapatversenyt* rendez szombaton és vasárnap. Nyolcas csapatok mérköznek egymással, még pedig hat férfi és két női vívó alkot egy-egy csapatot. Minden fegyvernem két-két vívója körmérkőzést vív és az összes helyezések döntik el a végső sorrendet. A versenyen a Vasas válogatott csapattal vesz részt, amelyben a csepeliek és a Ganz vívói is szerepelnek.

A legerősebb csapatok: *Honvéd*, amelyben Kárpáti karddal, Maszlay és Sákovits törrel, Hennyey és Karácson epével vív, Elek Margit indul a nők közül. A *Vasas válogatott* kardvívói Gerevich és Kovács, törvívói Tilly E. és Palócz. A *Petőfiben* Rajcsányi és Németh a kardvívók, Berzsenyi és Dunay törvívók, Nyári Magda és Zsabka Magda a női vívók, Hegedüs I. és Szondi az epévívók. A *B. Lok.*-ban vív Elek Ilona, törrel Balthazár, epével Rerrich. A *Haladásban* Nagy Ambrus epébajnok és Varga Ilus a legjobbak. A *Dózsa* fiatalokkal áll ki. Összesen 13 csapat nevezett.

Szombati sportműsor

Asztalitenisz: Magyar-csehszlovák Tizek Bajnoksága, Sportcsarnok, 6 ó., Ifj. Tizek Bajnoksága, Sportcsarnok, 3 ó. **Vívás:** Vegyes csapatverseny. Delej-u., 4 ó. **Kézilabda:** Terembajnokság, Szentkirályi-u., 1/4 ó., Péceli-út, 5 ó. **Röplabda:** Terembajnokság, Szentkirályi-u., 3 ó., Sportcsarnok, 3 ó. **Jégsport** a műjégpályán: Kinizsi—Postás Kőzhir és V. Meteor—Postás jégkorong bajnoki mérkőzések, este 7 ó. **Hósport:** Budapest síbajnokságai, Szabadság-hegy, futóbajnokság, 9 ó. lesiklóbajnokság, d. u. 1 ó. **Lovassport:** Fedettpálya-bajnokság, Tattersal, 2 ó. **Torna:** Alapfokú CsB, Budapesten és vidéken több helyen. **Vízilabda:** Komjádi Kupa döntők, Sportuszoda, 7 ó.

*

A jégkorong bajnokságban: V. Meteor—Építők 10:1, Postás—Szikra 2:1.

Nyolc új sportkönyv

Az ó év végén és az új év elején egyszerre több sportkönyvet adott ki a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat.

A két legszebb kiállitású s egyben tartalmilag is kiemelkedő kötet két nagyobb sportregény.

Turi András »Gergő megfizet« című kötete a magyar vivás regényes előidőibe viszi az olvasót, amikor még Széchenyi, Wesselényi és Petőfi forgatták kardot az első magyar vivóiskolában, Keresztessy mester idejében. Egy telkes magyar ifjú, Gergő karddal fizet meg házuja egyik német kinzójának. Különö magyar nyelven megirt, élvezetes olvasnivaló és jó sportpropaganda.

Marija Iszakova »Jeges utacskáka« című könyve a gyorskorcsolyázó világbajnoknő izgalmas élet- és sportregénye, Mátrai Sándor jó forditásában. Iszakova a világbékének is előharcosa s megirja, hogyan állitotta a maga sportját a békeügy szolgálatába.

A kis sportregények sorozatában megjelent Szücs László »Király« és Takács István »Szelke II.« című munkája, előbbi a vitorlázó, utóbbi az ökölvivó sportot népszerüsiti, miként a »Diadalmas penge« a vivást, a »Lányok a gyürün« a tornát.

Alekszejev »A burzsoa sport igazi arca« című füzete végigvezet a nyugati és amerikai sportokon és találó példákkal leplezi le az imperialisták üzleti sportjának visszásságait. A »Szovjet Testnevelési és Sportmozgalom« című füzet ezzel szemben összefoglalja a Szovjetunió hatalmas sportmozgalmának irányelveit, hogyan érte el világraszóló eredményeit a tömegek sportjára épitett egészséges szovjet minőségi sport.

(F. J.)

Hójelentés.

A Meteorológiai Intézet jelentése szerint a következő helyeken van sielésre alkalmas hó: Mátraháza 15 cm, Bakony 15 cm, Dobogókő 14 cm, Szabadsághegy 9 cm, Nagyszénás 8 cm, Börzsöny-Törökmező 5 cm.

Szombaton és vasárnap enyhülés várható, így a hegyekben is előreláthatólag olvad a hó.

SAKK

ROVATVEZETŐ: EGRI LAJOS

CSAPDA

Az alábbi állás mesterverseny játszmájában adódott.

Sötét lép.

Világos utolsó lépése Vd1—b3 volt. Ezzel a lépéssel akadályozni kívánta c7—c5-öt, illetve csapdát tervezett erre az esetre. — Sötét gyanútlanul 1.... c5-tel válaszolt, — ezzel a ravaszul kieszelt csapdába pottyant — és öt lépés után feladta a játszmát.

Megoldás játszmák után.

*

SZOVJET KUTATÁSOK NYOMÁN

A következő játszmában Euwe ex-világbajnok a szovjet kutatások eredményeit használja fel a spanyol megnyitás felépítésénél.

UNZICKER — EUWE

1.e4 e5 2.Hf3 Hc6 3.Fb5 a6 4.Fa4 Hf6 5.0—0 Fe7 6.Be1 b5 7.Fb3 d6 8.c3 0—0 9.h3 Ha5 10.Fc2 c5

Újabban is mind gyakrabban alkalmazzák, ezt a Csigorin nagymestertől származó védelmi rendszert.

11.d4 cd: 12.cd: Vc7 13.Hbd2 Fb7 14.Hf1 Bc8 15.Fd3 d5

(A megnyitás Keresz nagymester, majd Tolus mester elgondolásait tükrözi.)

16.ed: (Esetleges 16.de:-re He4: 17.Hg3 f5 következnék.)

16.... e4 17.Fe4: He4: 18.Be1: Fd5: 19.Be1 Vb7 20.He3 Ff3: 21.Vf3: Vf3: 22.gf: Hc6! (22.... Ff6-ra 23.Hd5! a válasz, míg 22.... Bd8-ra 23.d5 Ff6 24.Bb1 következett volna.)

23.Hd5 Fh4 24.Be4 Bcd8! 25.Hc7 (25.Bh4:?-re Bd5: 26.Fe3 f5!)

25.... Hd4: (Erősebb, mint 25.... Bd4: 26.Fe3!)

26.Kg2? Hiba! Feltétlenül 26.Fe3-nak kellett volna következnie.

26.... Ff6 27.Ff4 He6 28.He6: fe:

A világos állásnak sok gyenge pontja van, — de ennek ellenére, ha most 29.a4!-gyel a vezérszárnyi gyalogokat felszámolná — aligha veszítené el a játszmát.

A végjáték a következőkben színesen és fordulatosan alakul.

29.Fe5? (Nem élt a lehetőséggel) **29.... Bd2 30.Ff6: Bf6: 31.b4?** (b3!) **Bd3! 32.Bc1**

Ha 32.Be3, úgy Bg6† 33.Kf1 (33.Kh2 Bd2) Be3: 34.fe: Bg3 a folytatás.

32.... Bdf3: 33.Bc8† Kf7 34.Bc7† Kf8 35.Be2 (35.Bc8†-ra Ke7 36.Bc7† Kd6 37.Bg7: Bf2:† következik, míg 35.Bd4-re Bf2:† 36.Kg3 B6f3† 37.Kg4 Kg8!)

35.... h6 36.Bd2 Kg8 37.Bd8† Kh7 38.B8d7 Bf2:† 39.Kg3 (Kg1-re Kg6 40.Bg7: Kh5) **39.... B6f3† 40.Kg4 h5†! és világos feladta, 41.Kh5:-re Bg2 után a világos király matthálóba került.**

MEGOLDÁS

1.... c5-re 2.dc:! következett és 2.... Hc5:-re 3.Ff6:! sötét kénytelen 3.... gf:-fel válaszolni (mivel 3.... Vf6: 4.Bc5: bc: 5.Vb7: után tisztet veszítene). **Most következik a ravasz csapda meglepő lépése: 4.Vb4!!** (köti a huszárt és fenyeget 5.Vg4† Kh8 6.Bc5:, majd Vf5 után mattolni Vh7-tel.) **4.... Kh8** (A király a sakk elől menekül, de ez sem segít) **5.Bc5:! és sötét feladta, mivel 5.... bc:-re 6.Vh4 következne és**

sötét mattot kap, vagy matt előtt még vezért veszit.

A kezdő és a befejező ábra összehasonlítása is kifejezésre juttatja a különleges kombináció szépségét.

VERSENYHIREK

A veszprémmegyei TSB »Béke« vegyes mesterversenye befejeződött. Végeredmény: I. Gereben 7, II—IV. Hajtun, Szabadi és dr. Vajda 5½, V. Kardos 4, VI. Kovács Kornél 2½ pont. (A verseny kétfordulós volt.)

A Dózsa SE országos versenyét dr. Vajda nyerte 11 ponttal. Második Kovács Kornél 9 pont. (Tizennégyen indultak, — nagyrészt II. osztályú játékosok.)

Budapest 1952. évi férfi egyéni sakkbajnokságának küzdelmei csütörtökön kezdődtek meg az V. kerületi tanács Sztálin-téri kultúrházában. A verseny egyben előmérkőzése az országos egyéni bajnokság selejtező versenyének. A döntőbe jutásért 120 I. osztályú versenyző és kerületi bajnok küzd. *A mérkőzéseket naponta 17.30 órakor kezdik.*

A falusi sportcsoportok és sportkörök egyéni sakkversenyei megkezdődtek. Ezeken a versenyeken alakulnak ki a sportkörök válogatott csapatai, amelyek a járási csapatbajnoki versenyeken vesznek részt.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-968, 337-748, 340-726

Pogány Frigyes építész

ÉLET ÉS IRODALOM
mérnök, művészettörténész

1972 AUG 19

1021

ÉKOZÓDÁS — AZ IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLÁN

A SZELLEMI ÉLET MŰHELYEI

Több mint száz évvel ezelőtt, 1870-ben jött létre az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Tanoda. Nem alkotóművészek, hanem műiparosok képzése volt a feladata. A középiskolának számító intézmény, amely a kilencvenes években a Technológiai Iparmúzeum szervezetéhez tartozott, 1896-ban az Iparművészeti Múzeum Üllői úti épületébe költözött. A magyarországi iparművészképzés központja azonban csak a felszabadulás után, 1949-ben lett főiskola. 1971-ben — nevének meghagyásával — egyetemi rangra emelték.

Kérdéseimre Pogány Frigyes építészmérnök-művészettörténész, rektor, Laki Erzsébet gazdasági igazgató, valamint Király Sándor festőművész, a szakszervezeti bizottság titkára válaszol.

— Mit tanítanak a főiskolán?

— Az iparművészet az emberi környezetalakítás művészete. Számos ága van — az építészettől a legkisebb egységek tervezéséig. Ennek megfelelően öt művészeti tanszék dolgozik: az *építészeti* (bútor-, belsőépítészeti, térművészeti és speciális építészeti szaktervezés), a *formatervező* (szerszám- és gépipari, valamint ötvös szakcsoport), a *szilikátipari* (kerámia-, üveg- és porcelánosztály), a *textiltervező* és a *typo-grafikai* (könyvművészeti és alkalmazott grafikai szakosztály). A szorosabb értelemben vett szakmai képzést végző tanszékek mellett működik a marxizmus-leninizmus és a művészettörténeti tanszék, illetve a nyelvi lektorátus, s természetesen több tantárgy és gyakorlat szolgálja a vizuális kultúrát.

— Mennyi a tanulmányi idő?

— Négy és fél év. A hallgatók a nyolcadik szemeszter után államvizsgáznak, majd elkészítik diplomamunkájukat. Az évi huszonnyolc hetes tanítási időt három hét művésztelepi munka követi — az első és a második év végén itthon, a harmadik év végén külföldön. Elsősorban a szocialista országokba küldjük a növendékeket. Jelenleg három csoport tartózkodik a Szovjetunióban: egy Tallinban, egy másik Moszkvában, a harmadik Leningrádban.

— Mire tanítják meg a hallgatókat?

— A választott szaktól függetlenül minden növendéknek gyakorlatot kell szereznie a *rajzban*, a *festésben* és a *mintázásban*. A képi látás és a manuális készség fejlesztésén kívül a tantárgyak a formák viszonyait, belső funkcionális és szerkezeti sajátosságait, az elemeket nagy egésszé szervező tartalmi és formai összefüggéseket tudatosítják. A feladatok azonban általában testre szabottak, mert más rajzi problémákat kell megoldaniuk a formatervezőknek, mint a textileseknek vagy keramikusoknak. A képzés a valóság mozgásformáin alapszik: az egyszerű — geometriai — törvényszerűségek megismerésétől halad a bonyolultabb feladatokhoz, a pszichológiai folyamatokhoz, a művészi komponálás írott és íratlan szabályaihoz.

— Milyen szemléletre nevelik a növendékeket?

— A társadalom azt követeli tőlünk, hogy ne csak az egyedi munkákkal, hanem a gyárilag sokszorosítható, nagy példányszámú formatervekkel is foglalkozzunk. Ezért most új programot dolgozunk ki, hogy az oktatás alkalmazkodni tudjon ezekhez a reális igényekhez, megteremtve az egyedi alkotások és a művészi értékű szériatermékek helyes arányát.

— Mit jelent az új program?

— Az idei diplomamunkák többsége már gyárilag sokszorosítható terv. A jövőben azonban szeretnénk még több hívet szerezni a design-szemléletnek. Új tantárgyakat akarunk bevezetni. Ezek: *szociológia, halmazelmélet, vizuális pszichológia, kibernetika, rendszerelmélet.* Új szakok indításának gondolata is felvetődött: *díszlet és jelmez, fotó.* De a készülő programnak talán leglényegesebb vonása, hogy rugalmassá teszi a tantervet. Nagyobb lesz a választható órák arányszáma, és lehetőséget kapunk arra, hogy az élet pillanatnyi feladataihoz is alkalmazkodni tudjunk. A program nyitottabb lesz, megszabadulunk az állandó módosítás és jóváhagyatás hosszadalmas és nehézkes eljárásaitól, és lehetővé tesszük, hogy a legkiválóbb meghívott előadók ismertessék a legújabb művészeti irányzatokat és művészettörténeti kutatásokat, illetve a technológiai és az egyéb tudományágak eredményeit.

— Mit kell tudnia a diplomás iparművésznek?

— Igen fontosnak tartjuk, hogy a fiatal iparművész tájékozódni tudjon a világban. Minthogy négy év alatt nem lehet mindenkit mindenre megtanítani, le kell mondanunk arról, hogy az oklevél birtokában a pályakezdő iparművészt tökéletes szakemberként engedjük el. Mintegy két-három-négyesztendős „türelmi idő" — folyamatos munka — kell ahhoz, hogy a diplomás alkotó teljes értékű szakember legyen a saját területén. Képletesen szólva mi kulcsot adunk a kezébe és nem zárakat. A mi feladatunk, hogy megtanítsuk tanulni a növendékeket.

— A főiskolán nem lehet tovább tanulni?

— A legtehetségesebb hallgatók a tanulmányi idő után még két esztendőt tölthetnek nálunk. A legfontosabb feladatuk, hogy megtalálják saját egyéniségüket. A továbbképzősök már szinte kivétel nélkül mind alkotóközösségekben — *teamekben* — dolgoznak. A közös munka azért hasznos, mert kiszakítja az iparművészt szűkebb szakmai szemléletéből, az építészt pedig arra készteti, hogy — mint a karmester a zeneszerzőmókat — megismerje a többi iparművészeti ág eszközeit is.

— Beszélhetünk-e szocialista iparművészetről?

— De mennyire. Csak helyesen kell megfogalmazni a kérdést. Egy székről vagy szövetdarabról puszta önmagában szemlélve nem lehet azt mondani, hogy szocialista realista mű. Az iparművészeti alkotások azonban önálló szervezetet alkotnak. A tárgyak társadalma akkor szocialista, ha helyesen tükrözi társadalmunk törvényszerűségeit. Ezért csak bizonyos megszorítással beszélhetünk arról, hogy a nyugati országokban milyen magas szintű az iparművészet, hiszen az üzleti szellem és a mereven értelmezett funkcionális szempontok hátráltatják a művészet szabad kibontakozását. A mi funkció-fogalmunkban azonban a tárgy használhatósága és gyárthatósága mellett a teljes emberi élet is benne van. A szocialista iparművészet emberközpontú.

— Mit jelent az iparművészet emberközpontúsága?

— A tárgyak hatnak az emberre. Ezért a munkás szívesen veszi kézbe a jó és tartós szerszámokat. Az ő jóérzése az iparművészet etikai tartalma, amely a mindennapi gyakorlatban meghatványozódik. Hiszen sokezer szerszámról van szó, és a munkás sokszor veszi kezébe a kalapácsot. A jó iparművészet tehát aktivizál. Nemcsak kiszolgál, hanem munkára is serkent. Megmozgatja a testet és a tudatot. Ennek nagy szerepe van és még nagyobb szerepe lesz az új, a szocialista embertípus formálásában.

— Felkészültek a növendékek erre a nagy feladatra?

— A felvételi vizsgák tapasztalatai szerint a jelentkezők általános műveltsége általában igen csekély, a fiatalok nem látják a fától az erdőt, de sokan még a fát sem ismerik.

— Hogyan dolgoznak az iparművészek a főiskola elvégzése után?

— A végzettek túlnyomó többsége nem a gyárakban és üzemekben helyezkedik el, hanem maszek munkát vállal. Nemrég készült el a Könnyűipari Minisztérium vizsgálata, amely szomorú képet fest az iparágban dolgozó iparművészek helyzetéről. Bizony nagy szükség lenne már egy design-központra, amely tudományos intézetként működne, azaz kísérleteket és piackutatást végezne, továbbá tervező stúdiókra, ahol az iparművészek, szociológusok, mérnökök és pszichológusok közös munkával terveznék meg környezetünket, használati- és dísztárgyainkat, otthonainkat, ruháinkat és gépeinket.

— Sok vállalat azt állítja, hogy az iparművészek nem ismerik az üzemi technológiákat, nem tudnak alkalmazkodni a lehetőségekhez, és ezért nem tudnak beilleszkedni a termelőmunkába.

— Van benne valami. De ne felejtsük el azt sem, hogy a fiatal mérnök semmivel sem tud többet, mint a pályakezdő iparművész. Mi valóban nem adhatunk teljesen kész ismereteket a növendékeknek, hanem készségeiket és igényeiket fejlesztjük a munkára és a folyamatos tanulásra. A műhelyben megismerkednek a kézművességgel és az anyagok tulajdonságaival. A nagyipari technológiát azonban csak a gyárakban lehet megtanulni. A gyárak — az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése óta — többnyire elzárkóznak, nem segítik munkánkat. Gyakran csak azok a hallgatók tudják terveiket kiviteleztetni, akiknek baráti kapcsolataik vannak. Az is gond, hogy sem a gyári felügyelőt, sem a mi műhelyünkben dolgozó szakmunkásgárdát nem tudjuk elég jól megfizetni, jóllehet nekünk a legjobb szakemberekre volna szükségünk.

— Elégedettek-e az oktatók munkájával?

— Jó pedagógusaink vannak. A festők és szobrászok is szívesen jönnek ide tanítani. Sok a fiatal, és reméljük, még több lesz. Persze, az volna az ideális, ha a művész-tanárok a főiskolán kaphatnának műtermet vagy műhelyt. A növendékek nemcsak a magyarázatra figyelhetnének, hanem sokat tanulhatnának a mesterek munkáiból és példájából is. Elvárjuk és támogatjuk a tudományos munkát az elméleti tárgyak oktatóitól. A kutatás hatékonyabbá tételéért tudományos munkabizottságot alakítottunk.

— Milyen terveik vannak?

— Mi, akik minden percben művészi környezetformálásról beszélünk, nem adunk jó példát. Otthonunk az ötvenes „szocreál" klasszicista stílusában épült... De építkezés előtt állunk. Harmincmilliós beruházással készül majd az új műhelyház. Ha az építést a következő ötéves terv alapján folytathatjuk, végre kiköltözhet az Iparművészeti Múzeum épületéből a szilikát tanszék és a textil tanszék három részlege, és nem kell a diákoknak folyton a város másik felébe utazgatniuk.

Új tanszakot szeretnénk indítani, amely nem alkotóművészeket, hanem iparesztétikai szakembereket képezne. Esti egyetem lesz: olyan tantárgyakkal, mint *esztétika, művelődéstörténet, piackutatás, technológiai ismeretek.* A szakemberek képzésével a kereskedelemnek és az iparnak szeretnénk segíteni, hogy az iparművészek tervei ott legyenek az üzletek kirakataiban is. Máris sok jelentkező van, de várniuk kell — nincs elegendő helyiségünk.

Vadas József

SÁNDOR IVÁN:

Triptichon

Hagyaték

A nagyapám legkedvesebb bátyjának is nyolc gyereke volt. Akárcsak a nagyapámnak. Melyikük mondhatta el, és ki is adhatta nekem tovább ezt a történetet?

Mennek a targonca mögött. Ha jön az esős idő, zsákokkal, ingekkel, szakadt kabátocskákkal takargatják be a lyukas csizmákat, öreg mozsarakat. Mennek szótlanul, mezítláb, a kereknyomra függesztik tekintetüket, miközben az eső, mint a lovacskák sörényét, nyakukra ragasztja a hosszúra nőtt hajfürtöket. Egyszer esznek naponta, van, amikor csak száraz kenyeret. Hónapok telnek el, évek telnek el, megállnak, beteg az Öreg. Két tollas párnáért egy pajtában lakhatnak. A tizenhat éves Katalin beosztja a munkát. Beküldi a faluba a gyerekeket, számokat ír egy füzetbe, de nem tudja, mennyi pénzért jönne el az orvos az apjához.

— El kellene adni a régi csizmát, apuska — mondja végül.

Az öreg már nem nyitja ki a szemét.

— Nagyapádé volt, és főleg, jó lesz még egyszer a kis Bélának...

— Akkor a csipkeszélű kendőt kellene eladni.

— Nem lehet, anyád kendőjében akarlak látni...

— Orvost kell hívni apuskához.

— Nem kell. Reggel elindulunk a szőlővidékre, és ott túladunk majd a hordón. A többi holmit pedig őrizni kell a gyerekeknek... Adják majd el, amikor akarják. Mit tudok én mást rájuk hagyni, mint azt, hogy akkor adjanak el mindent, amikor majd ők akarják...

— Gyógyszert kell venni. Eladjuk a nagypapa barna mellényét, az még a Józsikának is nagy...

— Isten segítségével majd belenő...

— Annyira rojtos...

— Ezt ne
huszonöt évig

— A gyere
denről apuska

— Jaj... — mondja az öreg — most olyan az arcod, mint szegény anyádé... Látod, te lettél az én Sárám... Nem, még több vagy nekem... Mintha az elsőszülött fiam lennél... Majd ha az övék lesz, majd ha ők akarnak túladni a holmikon...

— Apuska meggyógyul, és akkor elindulhatunk a szőlővidékre. Talán tudnánk még egy rossz hordót szerezni, és útközben rendbehozogatnánk... az már két hordó, azért már érdemes egy ilyen rettenetesen hosszú utat megtenni.

— Itt nem maradhatunk. Itt nagyon szegények az emberek. Az uradalom kétnapi járás, ott legalább lehetne levesért árulni. Egyszer... mennyi nyúlbőrt vettek tőlem. Hogy éltünk ott... Reggel leves, délben főzelék hússal, este leves... Micsoda vidám, kedves élet volt... valami örömet szeretnék a gyerekekre hagyni. Egy kis vidámságot.

Katalin igazítja a szalmazsákot, az öreg ingéből kicsúszik valami papír.

— Anyád elől sem lehetett eldugni semmit...

Katalin forgatja a sorsjegyet.

— Az állomáson vásároltam, amíg ti a cirkusz körül mászkáltatok... Mondtam, hogy ne mászkáljatok el... Én megmondtam...

— Tegnap volt a húzás. Ide van írva...

Az öreg a sorsjegy után kap, újra az ingébe rejti, elalszik. Megérkeznek a gyerekek. Katalin a legügyesebb fiút elküldi újságért. Úgy áll a többiek elé, ahogy az apjától látta. Átveszi az el nem adott holmikat, átveszi a krajcárokat. Minden gyereknek egy szelet kenyeret vág. Fáradtak, a szalmában elnyúlva, ráncos arccal rágcsálnak. Katalin később böngészi az újságot, és óvatosan kihúzza az öreg ingéből a sorsjegyet.

— Mit mond?...

— Egy nagy semmit, apuska...

— Az nem lehet. „Nyerő számot adj, akkor veszek..." — így kértem...

— Ez olyan rossz szám, hogy még a szemünkbe is nevet, mert éppen eggyel kevesebb...

Fehéredik a jár

— Idefigyeljetel
nek Katalin. — A
záson... egy szám
második lett... E
de nagy dolog, ho
száma csak eggy
kért a főnyeremén

Mindenki felugr
nak, körbeállnak,
zsákot. Az öreg
az éktelen vidáms
éneksző a gyereke
perccel előbb, hog
mét, nem látja,
pajtában, mozsaral
gan kifutnak az

Hódolat

A reggel, az este
az újsághírek, a
célratartás, a gya

Mikor így megt
szemben a köteles
ba talált, mozgatni
lát. A reggel, a té
tartás, az este, a
tézés, anya halála

Mikor ilyen kö
jesítette a köteles
is legtöbbször cél
ték alatta a földe
keresése, a szülői
a lumbágó, a kö
fordulók...

Mikor már így
Letakarták előtt
...a reggel, a
sek, a közöny... a
...amikor már

Ko

A Weingruber
katonazenét.

BÉRI GÉZA

A

Mennyi le
zenöt-húsz s
kell bírjam.
odavágódik
koponyámig.
sabb lesz, p
fegyvert, azt
futás közben
mégis egyre
hányszor elő
a nap, retten
a fülemben
kellett volna
de most a n
kellene dugn
a zihálást, és
csal vert lov
mindjárt az
torkát szakít
féltem, sokan
dül...

Mennyi leh
nem tudom c
régóta nem t
kevés, a nye
rum talpa, in
egy patak, s
tágra tátott
lyett is, a vi
meginț emelk
tek, megriasz
rám szakad,
zem ezt, keg
de kibírom, n

Végre itt, n
lig vakon, tov
így lefelé, cs
igaz lehet? Č
den erőm, o
odáig...

— Ember,
üldöz senki s
az út.

— Inni...

— Jer, igyá
vadé. Lassabb

— Még...

— Igyál, fia
döznek is, va
fuss tovább,
bizony megtar

Surranva,
Végre. A ve
homlokomról
nagyon öreg
rándul a nye
ránc, a szeme
ráncok. Ez ne
lök az ivástó
hér, igen, ez
érez.

IPU HALÁLA

Színes román film Titus Popovici novellájából

Operatőr: Alexandru David

Zeneszerző: Tiberiu Olah

Rendezte: SERGIU NICOLAESCU

Főszereplők: AMZA PELEA, CRISTIAN SOFRON, Iurie Darie, Maria-Clara Sebők

IPU HALÁLA

A CINEMA 1972. februári számából:

„Nem tudom, hogy a filmet egy novella megfilmesítésének vagy feldolgozásának lehet-e nevezni, mert önmagában, mint film megrendítő. De ez a hatás szerintem nem külön-külön a forgatókönyv, a képek, a rendezés vagy a szereposztás számlájára írható, mert ezek mind a belső és egységes gondolat szolgálatában állnak."

(Eva Sirbu)

IPU HALÁLA

Bemutató: augusztus 24.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

Pogány Frigyes

1968 FEB 25

1021

A Magyar Iparművészeti Főiskola

Környezetünk hasznos és szép tárgyait — ipari formáktól a textilanyagokig — tervező iparművészek formálják. Képzésük: a Magyar Iparművészeti Főiskolán történik.

A külföldi iparművészeti oktatás meglehetősen szétszórt. Az egyes szakiskolákon az iparművészet különböző ágait tanítják — esetleg különböző szemlélet, és stílusirányok alapján. Egymástól függetlenül tanulnak a belsőépítészek, keramikusok, textiltervezők, ipari formatervezők. — Nálunk mindez egy helyen, egységes elvek alapján alakult ki. A Főiskolán öt tanszék működik: építészeti, textiltervező, szilikátipari, formatervező és tipográfiai. Ezek tizenkét szakterületre képeznek tervezőket a (szilikátipari tanszék például kerámia-, porcelán- és üvegtervezőket).

Környezetünk kialakításában legátfogóbb szerepe az építészetnek van. Éppen ezért az Iparművészeti Főiskolán, — alig érintik az építészet városformáló szerepét, a belső terek formálásával foglalkoznak — az építészeti tanszék meghatározhatja a társiparművészetek feladatkörét is.

Az eddig csupán tárgyformáló művészetek környezetkialakító szerephez jutottak. A kerámia például „kimerészkedett" az utcára. Az iparművész már nemcsak hamutálakat, vázákat tervez, hanem térelválasztó falakat, épületelemeket.

Az üveg nemcsak táblaüvegként jut építészeti szerephez. A térelválasztó üvegfal, üvegablak éppoly fontos tervezési terület, mint az üvegedény.

Az ötvösmunkáknál a fémben rejlő minden szépség kiaknázására törekszenek; a bizsuk mellett monumentális térrácsok, kovácsolt kapuk szerepelnek a tervek között.

A textilek „felöltöztetik" az épületet: szövött, nyomott anyagok szőnyegek teszik a lakást otthonná.

De nem lenne teljes a felsorolás, ha nem beszélnénk az ipari formákról.

A gyártmány formája — legyen az esztergapad vagy dunai személyhajó — egyáltalán nem közömbös. A Főiskola üzemekkel és vállalatokkal állapodott meg: olyan ipari formákat terveztettek a hallgatókkal, amelyekre a népgazdaságnak szüksége volt. Ezeket a terveket azután legtöbb esetben a gyár meg is vásárolta.

A tapasztalat azt mutatta, hogy a formatervezett gép és szerszám nemcsak szebb, hanem gyártása gazdaságosabb is. Ma nem a gép testének takarása a cél, hanem a minél kényelmesebb, célszerűbb használat biztosítása. Szépsége nem ráakasztott külsőség, hanem a funkcióból kiinduló. A formatervezők munkája hasznos a népgazdaság szempontjából, a formatervezett áruk gazdaságosabbak, versenyképesebbek.

Azok a nagyüzemek tehát amelyek nem foglalkoztatnak formatervezőt, amit nyernek a vámon, elvesztik a réven — esetleg éppen a világpiacon. Épp ebből a meggondolásból kiindulva már több szocialista országban működik központilag ipari formatervezési vagy esztétikai intézet.

Dr. Pogány Frigyes az Iparművészeti Főiskola igazgatója, s a környezetesztétika tanára mondja:

— Célunk, hogy a hallgató saját szakterületén komoly tudást és gyakorlatot sajátítson el, ugyanakkor széleskörűen tájékozódjék az egyéb környezetalakító művészetekről.

— Komplex feladatok kitűzésével igyekszünk ismereteiket tágítani és a főiskola adottságait kihasználni. Így például a különböző szakok közösen terveznek egy éttermet: a belsőépítész a berendezést, a textiles a kárpitos anyagokat és a személyzet ruhaanyagait, a kerámikus az étkészletet, a divattervező a kiszolgálók ruháját, cipőjét tervezik.

Torday Aliz

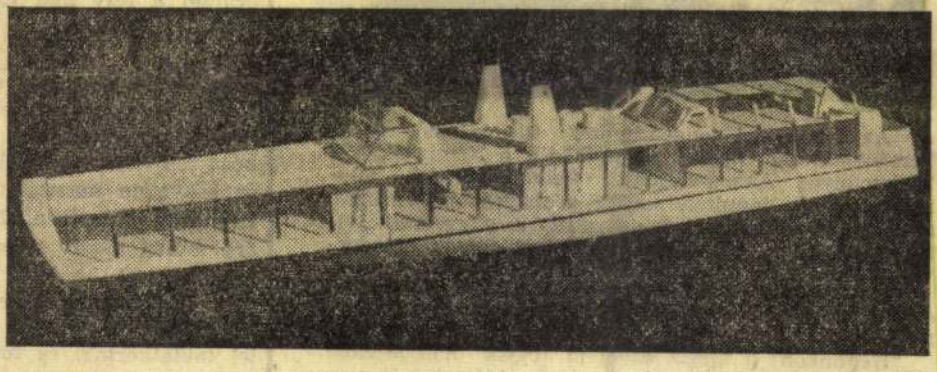

Dunai személyhajó makettje. A hajó teste ipari formaterv, belső berendezésének minden darabját az Iparművészeti Főiskolán tervezték. Megvásárolta a Magyar Hajó- és Darugyár

Magashegyi fizikai—földrajzi állomás

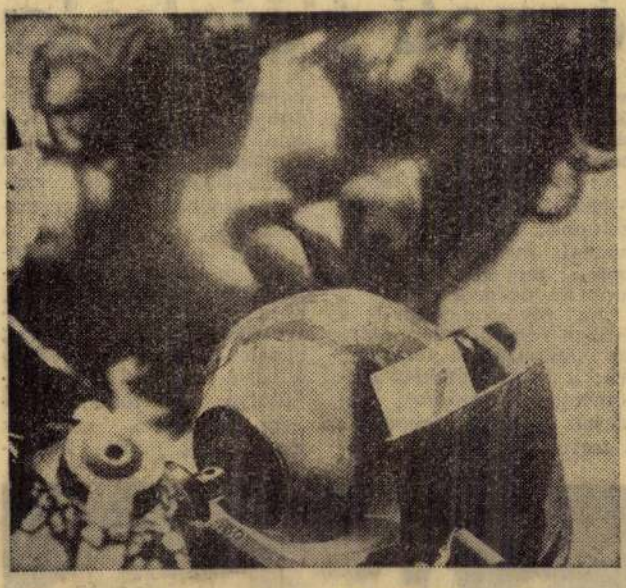

Az Isszik-Kul tengerszemtől 60 kilométerre, a Terszkej-Alatau hegyekben működik a Kirgiz SZSZK Tudományos Akadémiájának fizikai-földrajzi állomása, ahol tanulmányozzák a magashegyi klímát, a hegyi kőzet mállási folyamatait, a gleccserek „viselkedését", és megfigyelik a hegyi folyók mederváltozásait.

A Cson Kizil-Szuu hegyszorosban lévő állomásra évente érkeznek gyakorlatra egyetemi hallgatók Kirgiziából, Üzbegisztánból, és sok más köztársaságból.

Képünkön: a kirgiz egyetem egyik hallgatónője heliográffal méri a napfénysugárzás időtartamát. — (Foto: E. Vilcsinszkij, APN)

A HIPNOPÉDIA — REÁLIS SZEMMEL

Tizenkét moszkvai diák hetenként négyszer egy speciális nyelvstudióban hajtja álomra fejét, hogy egy kellemesen lágy mikrofon-hang angol szavakat suttogjon a fülükbe.

Reggel a diákok, amikor felkelnek, azt tapasztalják hogy a szavak megmaradtak emlékezetükben.

A moszkvai Pravda véleménye szerint az 1967. szeptemberében indult alvatanulási tanfolyam csupán kiegészítője lehet a normális tanulásnak.

Eleonora Leon, a nyelvstudió vezetője a hipnopédiával (alvatanulás) kapcsolatban kijelentette, hogy „alvás közben senki sem tud megtanulni egyetlen idegen nyelvet vagy más tantárgyat sem."

A legtöbb, amit az alvatanulástól várni lehet az, hogy a diákok memorizálják a nap folyamán tanult szavakat, vagy matematikai képleteket.

A jelenlegi tanulási rendszerben a diákok napközben többször elolvassák a listán szereplő angol szavakat, majd amikor éjszaka a speciális nyelvstúdióban lefekszenek, a mikrofonból még egy órán át állandóan hallják azokat.

(Ford.: **Tóth Eduard**)

Az életre keltett ifjú

A téli éjszakában egy szibériai úton megfagyott ifjú élni fog.

Valerij Novikov novoszibirszki lakost megdermedve találták egy reggel. Az életnek semmi jelét sem mutatta. A 18 fokos hidegben könnyű felöltő és nyári cipő volt rajta.

Az orvosok két hétig harcoltak Novikov életéért. Belső szerveinek hőmérséklete mindössze +20 fok volt. Az elektrokardiogramm a szív alig észrevehető fibrillációját mutatta.

Amikor a szokásos eljárások nem segítettek, Alekszandr Bucsinov sebész felnyitotta a mellkast és közvetlen masszázst alkalmazott a szíven. Négy óra múlva a szív ritmikusan dobogni kezdett. Hét óra elteltével a betegnél az öntudatra ébredés jelei mutatkoztak, és további egy óra múlva beszélni kezdett.

A gyógykezelés közben a fiatalember veséje megszűnt működni. Be kellett kapcsolni a művesét, majd felszámolták a kezdődő tüdőgyulladást.

Nyikolaj Rozovszkij, a novoszibirszki vérkeringéspatológiai intézet professzora, aki a konziliumot vezette, ezt az esetet analógnak ítéli meg azzal, ami egy japánnal történt, aki a hűtőkamrában elaludt.

A novoszibirszki 34. számú kórház, ahol a 18 éves Novikovot életre keltették, a közönséges klinikák egyike. Orvosai csak egy évvel ezelőtt kezdtek foglalkozni újjáélesztéssel, és ez idő alatt húsz embert mentettek meg, akik a halállal határos állapotban voltak.

(TASZSZ)

Amerikában került elő

1021

Pogány Frigyes
Ybl-díjas építész

1980. október 3. Televizió 18,05./ZJ.
Pannonkrónika
- - - - - - - -

- Jó estét kivánok kedves Nézők! Mint minden évben, igy az idén is szeptember utolsó hete, a képzőművészeté világszerte, az október pedig, és ez már magyar hagyomány, Muzeumi hónap Sajnos, ugy tünik, hogy csakúgy,mint sok minden más, időnként már a kultúra is már csak akciókban terjed. Tehát képzőművészeti világhét, és múzeumi hónap. Ez mai krónikánk központ témája,de elsősorban az utca emberének szemével nézelődve, hiszen képző-művészeti alkotásokat nemcsak a múzeumokban találunk. Az utcák, a terek is lehetnek múzeumok, ha olyanná tesszük, vagy úgy nézzük őket. És itt már nemcsak képzőművészeti alkotásokról van szó, hiszen az utca, vagy a tér összképe is nevel. Igazán jól, igazán tömören ezt a gondolatot Pogány Frigyes fogalmazta meg, Terek és utcák müvészete cimü munkájában, ahol egyebek között a következőket irja. A város életünk foglalata. Rajtunk fordul meg, vajon zavaros formák, bántó szinek disszonáns akkordjai, vagy eszméinket megtestesitő müvészi városképek harmóniái kisérik-e mindennapi életünket. Városaink müvészi alakitása parancsoló igény. Olyan követelmény, amely a legkisebb részlettől az egész városra kiterjeszkedő kompoziciói mindinkább előtérbe nyomul. Müsorunkban Dél-Dunántul terei, és szobraiból mutatunk be néhányat, jó és rossz példákat, kedvelt, és jevésbé szeretett szobrokat. Az újak, kevésbé ismertek közül többet, mint a régi hagyomásból. Az elmúlt évek egyik legnagyobb hatású, legtöbb vitát kiváltó köztéren felállitott müalkotása Varga Imre Prométeusa volt. A szobrot Szekszárdon állitották fel, a város központjában, ott, ahol a régi és az új, a romantikus homlokzatok, és a szigorú vasbeton szerkezetek találkozásából egy egészen sajátos szép tárrendszer, sótány alault ki az utóbbi 10-15 esztendőben. A város lakói, akik kezdetben némi ellenkezéssel fogadták a szobrot, megszokták, sőt úgy tünik, hogy ma már meg is szerették.
- Megmondom őszintén, először nagyon,nagyon idegenkedtem. Én szekszárdi vagyok, aztán most már megszoktam, most már úgy hozzánk szokott ez a téma. Szerintem most már szép. Eleinte, hát az egész városban, akár merre megy, mindenhol csak hagyományos szobrokat talál. Nem mint hogyha nagyon ugranék az újért, és szeretném a szögeket, és a nem tudom miket, de azért ettől függetlenül ez most már, hozzánk nőtt, és ez szép.
- Tudom, hogy volt vita, hogy kicsit sokba került, de én szerintem nagyon megérte, mert Varga Imrének a szobra ez, és maga a téma is nagyon tetszik, a Prométeus téma, meg a szobor egész kiképzése is, szóval nagyon jó környezetbe sikerült belerakni.
- A most ~~Ön~~ látott térrésze ennek a városnak, városközpontnak, amelynek jelentős részét Jurcsik Károly, Állami és Ybl-dijas épitész tervezte. A Művészet cimü folyóirat augusztusi számában olvastam egy Önnel készitett interjut. Ebben egyebek közt azt állitja, hogy az imént látott Prométeus szobor nincs a helyén. Én
- Én hangsúlyozni akarom, nem a Varga Imre Prométeusával van

bajon, mert a szobrot nagyon szeretem, kedvelem, nagyon impozáns az a kompozició, a sziklákkal, a Prometheus központi alakjával, a két keselyüvel, de ebben a térben,ahol az épületek még nem is köszönnek egymásnak, mivel az épitészeknek fogalmuk sem volt, hogy ezek valamikor egy térre, egymással kapcsolatba kerülnek, ezen a téren ugy élhet ez a szobor,hogy például lakóépületnek az igen plasztikus árnyékhatásokkal telitett homlokfelülete, mint háttér, szinte megeszi a Prometheus központi alakjának a negativ, felszabdalt, negativ formákkal telitett figuráját. Ebben a környezetben, ebben a háttérrel tulajdonképpen a szobor a célzott hatásából rengeteget veszit.

- Nyugodtan igazitson ki, ha butaságot mondok, de nekem úgy tünik, hogy még ma is elég gyakran találkozunk egy-egy városközpont, város lakótelep épitésénél azzal a szemlélettel, hogy minél több, minél drágább képzőmüvészeti alkotást helyezzünk el, és akkor esztétikailag akkor már a lakótelep, a városrész, vagy maga a lakótelep,vagy maga a város már rendben is van, gondolják ennek a koncepciónak a hivei.

- Arra szeretném felhivni a figyelmet, hogy a köztereinken,városainkban nem az elsődleges probléma, hogy hány darab képzőmüvészeti alkotás, milyen szobor, legyen az akt, legyen az akár a leghagyományosabb is, hanem pontosan ezt az alakitott környezetnek a formálása minden tárgynak az azonos igényességü formálása a döntő. Akkor tudunk csak lakható, élhető, jóérzetet keltő környezetet produkálni, hogy ha a szemétládától a padig az épitett kertészetig, a virágórától a lámpaoszlopig, a házaknak a szinezésétől, a ház számozásig, egyforma igényessége van a külső környezetünk megformálva. Es igen, ebben az esetben indokolt az, hogy egy-egy kiemelt súlyponti pontban megjelenjen az úgynevezett, idézőjelben "magas képzőmüvészet" is. De ha ezt a tömeget nem teljesitjük, akkor tulajdonképpen néha a képzőmüvészet nevetségessé is válhat.

- Köszönöm szépen a beszélgetést.

Pogány Frigyes, építész

A filozófiától a hamutartóig

Beszélgetés Pogány Frigyessel

— Könyvének címe: A szép emberi környezet. Mit jelent itt a „szép"? Mitől lesz szép az emberi környezet?

— Attól, ha önmagamra találok benne, ha a legmélyebb értelemben otthonomnak érzem. Az ember alkotta környezet — amely az élet színtere —, azokat a viszonyokat hivatott tükrözni, amelyek ember és világ történetileg, társadalmilag meghatározott és áhított rendjét jelentik. Ez a rend akkor emelkedik művészi rangra, ha a kor szépségeszménye érvényesül benne. Ekkor a puszta rendből megszületik a mélyebb értelmű, nagybetűs Rend: a harmónia. Az én célom, és kedvtelésem is, hogy a magas filozófiát lebontsam a hamutartóig.

Tárgyak társadalma

Pogány Frigyes professzor huszonhárom éve foglalkozik környezetesztétikával, tart előadásokat e tárgyban, újabban nemzetközi tudományos fórumokon is. Most megjelent könyve olyan összefoglaló mű, amely nemcsak hazai viszonylatban számít kiemelkedőnek és amely ugyanakkor sokakhoz szól, közérthetően.

— Az esztétikának ez az ágazata, a környezetesztétika — mondja Pogány Frigyes — különösen korunkban válhat központi témává, amikor az egyes emberről a társadalmi emberre terelődött a hangsúly. Az ember alkotta környezet ugyanis nem annyira egyes elemeiben, tárgyaiban, hanem azok együttesében, mondhatnám „társadalmában" válik számunkra mind jelentősebbé.

— A tárgyak „társadalmát" érdekesen érzékelteti a könyv. Például illusztrációit nézegetve gyakran olyan érzésünk támad, mintha filmkamera közelítene rá egy-egy építészeti egységre, járná körül a látványt, hatolna a mélyére.

— Pályám kezdetén három évig díszlettervező voltam a filmnél. Akkor döbbentem rá, hogy a színészek térben mozognak. Úgy kellett megszerveznem egyes tereket, hogy azok a színészek mozgásának és a látvány kívánt hatásosságának egyaránt optimálisan megfeleljenek. Ott éreztem meg, mit jelent a tér, a mozgás, a funkció, a látvány viszonya. A filmet otthagytam, mert a valóságos tér és a mindennapi ember érdekelt. A könyvben a fényképek nagyságával, a montázsszerű bemutatással is igyekeztem érzékeltetni azt a folyamatot, ahogyan egy-egy építészeti egység szépsége feltárul előttünk. Kezdve a természeti környezet együtthatásán, majd fokozatosan eljutva az épület és a társuló művészetek, a tárgyi környezet esztétikai hatásának szintéziséig. Például *Le Corbusier* egy diákpavilonjának, nagy vihart kavart *ronchamp-i kápolnájának*, a *párizsi UNESCO*-székházának vagy a *varsói új városközpontnak* montázsszerűen közölt képei az esztétikum mélyebb rétegeibe vezethetik el ily módon a szemlélőt.

— A környezet kialakítása művészet. Mennyiben nevelhet a környezet esztétikuma a művészi látásra?

Szép csavarhúzó

— Az önálló — autonóm — műalkotás és a tárgyformálás között különbség van. Sajnos, az önálló műalkotások mondhatnánk „lefölözhetők": ránézek egy festményre, és már a felszín is nyújt bizonyos élményt, nem kényszerülök a mélyebb behatolásra. Viszont a szépen formált tárgy, például egy épület, kívülről is szép ugyan, de be kell lépnünk, végig kell „élnünk", hogy ez a pozitív élmény elmélyüljön. Azért nevel elmélyülésre a tárgyi környezet, mert nemcsak nézegetjük, hanem szükségszerűen a funkción keresztül bontakozik ki teljes szépsége. Egy külföldi főiskolán a legkülönfélébb formatervezett tárgyakat tanulmányoztam az autótól, bútortól a szerszámokig. Leginkább egy csavarhúzó tetszett. Mellette ott volt a tervező vaskos tanulmánya arról, hogy milyen követelményeket tartott szem előtt, mert itt a legapróbb hiba is százezerszeresére növekszik a tárgy használata közben. Mikor lesz barátja a csavarhúzó az embernek? Ha jól tud vele dolgozni. És akkor lesz szép is.

— A tárgyformálásnak tehát nagy nevelőhatása van. Használatuk folyamán ránevelik az embert a mélyebb rétegekbe való behatolásra. És a tárgyak másként is nevelnek: a környezetemtől elvárom, hogy minden funkcióján keresztül számos érzékszervemmel felfogva legyen szép.

A képek élménye

— Ez a könyv maga is példaként szerepelhet a környezetesztétikai vizsgálatkor: rendkívül szép kötet, a képek már elhelyezésükkel is esztétikai élményt adnak a belelapozónak.

— Köszönettel tartozom a Gondolat Kiadónak odaadó áldozatkészségéért. Képeim elkészítésével és elhelyezésével a könyvben arra törekedtem, hogy a szakemberhez is, és az érdeklődő laikushoz is szóljak. Aki, ha nem olvassa is végig, de végig lapozza a kötetet, remélem, a képekből és a képaláírásokból megérti, hogy miből sarjad az emberi környezet szépsége.

Bársony Éva

...asztal-
...getések
...zerelési
...rencián

is csak ideiglenesnek fogják tekinteni, hiszen

az október közepén megrendezendő községtanácsi választások megfelelő támpontot nyújtanak majd a pártok tényleges erejének felmérésére,

és választ adnak arra a kérdésre, lehetséges-e egy többségi, legalábbis négypárti kormány megalakítása — például a legtöbb mandátummal rendelkező szociáldemokraták bevonásával.

Párizs, szeptember 25.

A párizsi magyar házban tegnap megnyílt a *Kultúra Vállalat* árusítással egybekötött könyvkiállítása. Az évről évre megrendezett, immár hagyományos bemutató anyagában idén több mint nyolszáz mű szerepel, köztük negyven francia nyelven. A látogatók hanglemezek és újdonságok között is válogathatnak.

Belfasti áldozatok

Belfast, szeptember 25.

Tegnap három halottja volt az észak-írországi polgárháborúnak. *Belfast* egyik kerületében protestáns szélsőségesek megöltek egy fiatal lányt, egy ugyancsak belfasti szórakozóhelyen pedig az *Ír Köztársasági Hadsereg* (IRA) tagjai nyitottak tüzet. Itt ketten meghaltak, és többen megsebesültek.

Látogatás
Állami Ga

A Laoszi Forradalmi
Demokratikus Köztársas
sége, amely *Kaysone Pl*
radalmi Néppárt főtitká
ratikus Köztársaság mi
tartózkodik hivatalos, b
ban, ma vidékre utazott
geink az Agárdi Állami
Rövid tájékoztatót hallg
rétű munkájáról, majd
kedtek a gazdaság életév

LIBANON

Ma összeü
csoportok

Az összes libanoni haladó pártokat és csoportokat egyesítő köznanti politikai

IRREÁLIS NYUGATI M

A Pr
a bécsi tár

Moszkva, szeptember 25.

A nyári szünet után szeptember 30-án folytatódnak a tárgyalások a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről. Az osztrák fővárosban csaknem három éve tartó tanácskozás eredményeit és távlatait elemzi a moszkvai *Pravda* mai számában.

A bécsi *Hofburgban* folyó tanácskozás témájául szolgáló probléma rendkívül időszerű — írja a lap.

Megoldásában az európai kontinens országain kívül sok más ország népe is érdekelt.

A Szovjetunió és a többi szocialista állam kezdettől fogva a tárgyalások lehető legnagyobb mértékű *konkretizálására* törekedett. Ennek érdekében nyomban

— **Eleget tett exportkötelezettségének** a győri Cardo Bútorgyár; pénteken indította útnak az idei utolsó szállítmányát a Német Szövetségi Köztársaságba. Az üzem idei tőkésexportja 60 százalékkal haladta meg a tavalyit.

— A VIDEOTON GYÁRBAN KÉSZÍTETT MAGNETOFONOKAT és erősítőberendezéseket ajándékoztak a vállalat vezetői a Bajkál—Amur vasútvonal építőinek, a fiatal építőmunkások ifjúsági klubjai részére.

— **Tovább iparosodik Békés.** A város könnyűipari üzemeinek fejlesztése során a Békéscsabai Kötöttárugyár helyi üzeme tízmillió forintos beruházással bővül.

— *BEMUTATÓ A MADÁCH SZÍNHÁZBAN. Péntek este a Madách Színház társulata nagy* der műanyagfeldolgozó automatikával szerelték fel.

— A BAKONY ÚJ KIRÁNDULÓKÖZPONTJA. Fokozatosan kiránduló-központtá fejlődik a bakonyi Döbrönte: a vár közelében, a hegyoldal festői környezetében a korábbi turistaszálló mellett új hétvégi házak sorakoznak, elsősorban a pápai üzemek dolgozóinak nyújtva kellemes pihenést.

— **Autóbusz-pályaudvart,** kocsifordulót, tárolót és szociális létesítményt adtak át pénteken rendeltetésének a Szolnok környéki nagyközségben, Rákóczifalván.

— *BALETTPREMIER volt pénteken a pécsi Nemzeti Színházban, bemutatták Eck Imrének Verdi Rekviemjére koreografált és rendezett kétfelvonásos balettjét; a díszleteket és jelmezeket is ő tervezte.*

Dr. Pogány Frigyes, épülés

Elhunyt Pogány Frigyes

Dr. Pogány Frigyes állami díjas, a művészettörténelj tudományok doktora, ny. egyetemi tanár, a Magyar Iparművészeti Főiskola nyugalmazott rektora, a Magyar Építőművészek Szövetsége volt elnöke, 68 éves korában, váratlanul elhunyt. Temetéséről később intézkednek.

Az elhunytat a Kulturális Minisztérium, az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, a Magyar Építőművészek Szövetsége, és a Magyar Iparművészeti Főiskola saját halottjának tekinti.

* * *

Pogány Frigyes maga tervezte meg a könyveit. Aggályos gonddal és vizuális fantáziával illesztette az oldaltervekre Róma, Párizs, és a Le Corbusier-épületek, régi orosz faházak és mai modern tárgyak fényképeit — amelyeket ugyancsak ő maga fotózott és komponált a kiszedett szöveghez: tudta, hogy esztétikumról csak esztétikusan, szép környezetről csak értelmesen szép könyvben szólhat meggyőzően.

Ehhez a szépről szépen szóláshoz nemcsak az igényessége, nem csupán az elméleti tudása, hanem a tapasztalata, a gyakorlat-hátországa is megvolt Pogány Frigyesnek. Mai olvasói közül talán már csak kevesen tudták, hogy az építészettörténet professzora, a környezetesztétika művelője és népszerűsítője, a leendő művészek oktatója filmdíszletek tervezőjeként kezdte a pályáját 1933-ban és életünk valóságos színtereivel, épületekkel és műemlékekkel folytatta a munkáját 1935-től. Egykori, aktív városrendező építészből, a főváros architektúrájának alkotó tisztviselőjéből lett a felszabadulás után professzor, a műszaki tudományok kandidátusából a művészettörténeti tudományok doktora, és Ybl-díjas építészből a környezetesztétika állami díjas alkotója. Könyveinek, amelyek témájukhoz képest rendkívül népszerűek és kulturáltságukhoz illően több kiadást megérők maradtak, ez a sokoldalúság, ez a gazdag életpálya volt egyebek közt a titka. Mintha egész életében a két kiadásban elfogyott Párizs, a három verzióban elkelt Róma megírására készült volna, ritka érzékenységgel gyűjtötte magába és terjesztette képben, írásban a történeti-tudományos ismereteket és a személyes, meggyőző benyomásokat, a kutatás eredményeit és a rácsodálkozás pillanatait. „Szobrászat és festészet az építészetben" — ez a téma első látásra csak szakembereket vonzó könyvé lehetne, de Pogány Frigyes nemes értelemben vett sikerkönyvet, kulturált, igényes olvasmányt írt ebből a témából a magyar művelődés számára. A reneszánsz fővárosába kevés avatottabb vezetőt vihetnénk a Pogány Frigyes Firenze-könyvénél —, s a Salgótarján új városközpontja című munkája azt tanúsította, hogy ragaszkodó-értő kalauza a modern magyar építészetnek is.

Váratlan halála előtt még eljuttatta olvasóihoz nagy, összefoglaló albumát, A szép emberi környezet idei kötetét, s úgy is marad meg az emléke a magyar kultúrában, mint a szép emberi környezet szószólójáé és alakítójáé.

7.

— : R

Népsza

Pogány Frigyes, építész

A tudományos objektivitás-igény és a személyes tárgyszeretet, nem mellékesen pedig a pedagógiai tudatosság jegyében formálta meg új, sok tekintetben átfogó könyvét *Pogány Frigyes:* világlátási és történeti búvárkodásainak, humanizáló elveinek szintézisét írta meg *A szép emberi környezet* összetevőiről szóló több mint 600 fotóval illusztrált munkájában. Méltán szentelt különös figyelmet az építészet sajátságainak, amelynek nemcsak szembeötlő, de közérdekű és közhasznú jelentősége is van a „második természet" funkcionális és esztétikai alakításában. Elemzési szempontjainak sokasága sugalmaz tiszteletet a teljesítmény iránt. Jogosan határolja el felfogását Pogány Frigyes mind a normatív dogmáktól, mind a szubjektivizmustól, s vallja egyik alapelvéül a történetiséget, noha ennek érvényesítése — a legáltalánosabb lényeg szemmel tartása miatt — nem lehetett aprólékosan következetes.

F. R.: Könyvszemle.
Népszabadság, 1976. okt. 5.

mezőgazdaságban, végül a belőle nyerhető vegyi anyagokra (pl. metán).

A füzet jól szolgálja azt a célt, amelyet a Deutsches Museum kitűzött, hogy t. i. megismertesse és megszerettesse a nagyközönséggel a technika vívmányait.

P. Á. D.

és 2 táblázattal. A VDI. kiadása, 1938.

A füzet *Kuhlenkampf*nak, *Kutscher*nek és *Mattner*nek a Z. VDI-ben megjelent cikkeit foglalja össze.

A légvédelem a korszerű haditechnika egyik legfontosabb ága.

A légi cél sajátosságai: a három dimenzióban való mozgás, a nagy sebesség és a cél kis felülete nehézzé teszi annak eltalálását, a fizikát, az optikát, a mechanikát és elektrotechnikát bonyolult feladatok elé állítja. De a pontos eszközök megszerkesztése és gyártása próbára teszi a gyártásokkal foglalkozó üzemeket is. A repülő technika ugrásszerű fejlődése a légvédelmet is állandó lépéstartásra kényszeríti.

A légvédelmi tűzgépek helyes működésének előfeltétele a távolságmérés. A cél helyzetét a térben az iránya és távolsága adja meg. A céltávolság pontos megállapítása a lőelemek alapja, így a távmérők fontossága elsőrangú követelmény. A távmérők két nagy csoportba foglalhatók, a koincidencia és az invert távmérők csoportjába. Általában a távmérők mérési pontossága a távmérő alap hosszának a függvénye. Ennek azonban határt szabnak a szállíthatósági követelmények. A rendszernek egyszerűnek is kell lennie, hogy a tömegkiképzésre is alkalmas legyen.

A légvédelem segédeszköze a fülelő-készülék és a fényszóró. Ezeket együttesen alkalmazzák a légi célnak sötétben való felkutatására.

A fülelőkészülék a repülőgép irányát hangészleléssel kutatja fel és ezt az irányt veszik át elektromos közlőberendezés segítségével a velük kapcsolatos fényszórók.

E készülékek teszik lehetővé, hogy a légvédelem végrehajtói, a tűzgépek hatásosan működhessenek.

A célpontra való irányzás a cél pillanatnyi irányát, a távmérők által adott távolság pedig a pillanatnyi lőtávolságot adja meg.

A lövegkezelés ideje alatt és míg a lövedék a célt eléri a cél helyzete változik. E változást az ütegparancsnok „lőelemképző műszere" követi és az adatokat

Pogány Frigyes, építén

● A CORVINA KIADÓ Az építészet világa sorozatában megjelent Pogány Frigyes Itália építészete című munkájának második kötete. A művészet kiskönyvtára e havi újdonsága Aknai Tamás tanulmánya a modern formák virtuózáról, a magyar származású Nicolas Schöfferről. Fülep Ferenc könyvének témája Sopianae, A római kori Pécs.

—:o A Corvina . . . .

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jul. 15.

san átlássuk. És ha a költészetnél tartunk: az öt Csoóri Sándor-vers újabb bizonyítéka a költői rangnak. Fájdalmas hang majd mindegyik, ám nem a személyes sértettség szól belőlük, nincs szó haragról, csak keserűségről. Ha lesznek még antológiakészítők, akkor a Kő és csalán biztosan bekerül a magyar költészet kincsestárába. A kassai *Gál* Sándor a maga csendes, ám igen következetes módján ír rövid és tökéletes verseket. Az újvidéki *Brasnyó* István Óvóhelyi lajtroma nem szabvány háborús vers, de pontos lenyomata a közelmúltnak. A dortmundi *Bárdos* B. Arthur „régimódi" költőként írja meg nagy létösszegző versét, A hetediket. Remek költőink vannak, és nem csak a Hitel új számában.

Tornai József

esszé-vallomása arról a különös csodáról beszél, amikor valaki nem tud nem verset írni, nem tudja letenni az „istengondot" a válláról, pedig az egyre hamisabbá váló világ nem tart igényt az alkotásra. Már-már megrémülünk, hogy a költő az oly igen kíám valójában ingatag elvek alapján, leginkább sajátos ízléspreferenciákat követve – hajlamos arra, hogy kiiktassa az irodalomból az írók nyolcvan százalékát. Nemcsak szakmai belügyről van szó. Ahogy erről *Márkus* Béla írása vall, amikor a kisebbségi magyarságra vetíti ki a problémát. Fontos kérdéseket vet fel nyelvmegtartó szándékról és külföldi mércéről, igazodásról. Különös, hogy míg

Ács Margit

és Márkus Béla írásaiból árad a tolerancia, a sokféleség elfogadása és igénylése, a tekintélyes irodalmi fórumok többsége mintha nem akarná kérdéseiket megérteni. Inkább ki nem mondottnak tekintik őket. És e ponton szólni kell arról, hogy bizony a Hitelnek is voltak szürke számai, voltak más folyóiratok igazságtalanságait jóvátenni igyekvő kritikái. Ezt elmondhatjuk a másik oldal lapjairól is: úgy tűnik, ott is kifulladóban a tartalékok, a rosszkedv a domináns. Valami nagyon elromlott a szellemi életben.

Osztovits Ágnes

Átadták a Magyar Örökség Díjat

Budapesten, a Magyar Szentek templomában szombaton 17. alkalommal adták át a Magyar Örökség Díjat a kitüntetetteknek. Díjat kapott Halmos Béla népzenész (képünkön az ünnepség résztvevőinek muzsikál), Berlász Jenő történész, könyvtáros, Szántó Tibor tipográfus, könyvtervező, valamint posztumusz Kovács Béla, Nagy Ferenc és Varga Béla politikus, Pogány Frigyes építészettörténész, Mindszenty József hercegprímás és Fodor András költő SIMON ERIKA FELVÉTELE

Szántó Piroska emlékkiállítása

Göncz Árpád köztársasági elnök és *Hámori* József kulturális miniszter avatóbeszédével nyílt meg a Szántó Piroska-emlékkiállítás szombaton a képzőművész egykori otthonában Budapesten, az I. kerületi Várkert (Groza Péter) rakpart 17. számú házban – jelentette az MTI.

Szántó Piroska (1913–1998) Kossuth-díjas festő, grafikus, író, valamint férje, *Vas* István Kossuth-díjas költő (1910–1991) festményekkel, bútorokkal, könyvekkel, plakátokkal, fotókkal berendezett néhai otthonának lakásmúzeummá alakítását Vas Megye Önkormányzata vállalta magára. A festő ugyanis ajándékozási szerződéssel gyakorlatilag összes művét, valamint lakását a Szombathelyi Képtárra, illetőleg annak fenntartójára, az önkormányzatra hagyományozta. Azt viszont kikötötte, hogy a lakás majdan állandó kiállításnak adjon otthont.

nából, felzárkózott a középmezőnyhöz. A Frankfurt elleni szombati 3-0 a vendégcsapatban az 57. perctől játéklehetőséghez jutó *Dombi* Tibor számára fekete karácsony, nem csupán az újabb vereség, hanem a rekordbeállítás okán is. Az Eintracht az idei bajnokság során másodszor hozza hatos nyeretlenségi sorozatát, s hogy közben volt azért három győzelem meg két döntetlen is, kevés vigasz, hiszen a 11 pont csupán arra elég, hogy a Frankfurt – jobb gólkülönbsége miatt – megelőzze az utolsó helyen álló Bielefeldet. Jörg *Bergernek* ez volt a centenáriumi meccse az Eintracht kispadján, ám Rolf *Heller* klubelnök már szombat este sejtetni engedte, a közelgő dátumváltás után a tréner naptárában megállhat az időszámítás, s a mostani századikat februárban nem követi a százegyedik fellépés… Vasárnap kiderült, Berger távozik, az új edzőt januárban nevezi meg a klub.

Hellmut *Krug* FIFA-játékvezető, noha ő is rekordot ünnepelt 161. Bundesliga-mérkőzésének dirigálásával, nem számíthat menesztésre – annak ellenére, gólját *Klausz* László szerezte, *Vincze* Ottó is végig pályán volt). Az élen: 1. Köln 40, 2. Cottbus 31 pont.

Bundesliga I. osztály állása

1. Bayern	17	11	3	3	33-13	36
2. Leverkusen	17	9	7	1	29-18	34
3. Hamburg	17	8	7	2	39-19	31
4. 1860 Mün.	17	8	5	4	28-21	29
5. Stuttgart	17	8	3	6	21-19	27
6. Bremen	17	7	5	5	34-24	26
7. Dortmund	16	6	7	3	20-13	25
8. K.-lautern	17	7	2	8	21-30	23
9. Hertha	16	5	7	4	22-24	22
10. Schalke	17	4	9	4	21-20	21
11. Wolfsburg	17	5	6	6	22-30	21
12. Freiburg	17	5	5	7	24-23	20
13. Unterhach.	17	5	5	7	18-20	20
14. Rostock	17	5	5	7	23-35	20
15. Ulm	17	5	4	8	19-25	19
16. Duisburg	17	2	7	8	18-30	13
17. Frankfurt	17	3	2	12	17-27	11
18. Bielefeld	17	2	5	10	13-31	11

ANGLIA. Szombaton visszavette listavezető pozícióját a Manchester United, ám a vasárnapi este rendezett Chelsea–Leeds (0-2) találkozó után a mérkőzéstöbbletbe került Leeds újból előzött. Az év szupercsapatának számító címvédő MU a West

16. Southampt.	17	4	5	8	20-27	17
17. Bradford	17	4	4	9	15-25	16
18. Derby	18	4	3	11	16-29	15
19. Watford	18	3	2	13	14-36	11
20. Sheffield	17	1	3	13	15-42	6

FRANCIAORSZÁG. A 20. fordulóban: Auxerre–Paris St. Germain 1-0, Marseille–Lens 1-2, Monaco–Montpellier 1-0, Lyon–Metz 2-0, Nancy–St. Etienne 1-0, Nantes–Bastia 1-1, Bordeaux–Rennes 1-0. Az élen: Monaco 42, Lyon 37, PSG 36 pont.

HOLLANDIA. A 18. fordulóban: Eindhoven–Heerenveen 0-1, Sittard–Vitesse 3-3, Twente–Roda 2-1, Alkmar–Nijmegen 1-1, Willem II–Sparta Rotterdam 0-0, Utrecht–Feyenoord 3-4. Az élen: Eindhoven 38, Heerenveen 37, Ajax 35 pont.

OLASZORSZÁG. A 14. fordulóban: Verona–Venezia 1-0, Bari–Internazionale 2-1, Cagliari–Lecce 0-0, Lazio–Piacenza 2-0, Milan–Reggiana 2-2, Parma–Roma 2-0, Perugia–Bologna 3-2, Torino–Udinese 0-1. A Fiorentina–Juventus mérkőzés lapzártánk után ért véget.

Árvay Sándor

elveszíti és az árverés eredménytelennek minősül.

A részvénycsomagokkal kapcsolatban az ÁPV Rt. igényt tart az 1999. év után járó osztalék időarányos (a részvényárforgatás időpontjáig járó) részére.

Az ÁPV Rt. az árverést – annak megkezdéséig – kártérítési, illetve kártalanítási kötelezettség nélkül visszavonhatja. Ez esetben a megvásárolt üzleti tájékoztató ellenértéke, illetve az átutalt bánatpénz a jelentkezőknek visszajár.

A részvénycsomagok kikiáltási árai, a bánatpénzek, a ráajánlási összegek (licitlépcsők) bemutatását a táblázat tartalmazza. További információ kapható az egyes társaságok vonatkozásában az ÁPV Rt. Ipari Ügyvezető Igazgatóságán munkanapokon 9–11.30-ig a táblázat szerinti csoportosítás alapján.

Árverésre kerülő társasági részesedés megnevezése	Árverési limitár (eFt)	Bánatpénz (eFt)	Ráajánlás összege (licitlépcső) (eFt)	Árverés pontos helye	Árverés pontos kezdése	Információt adó személy az ÁPV Rt. részéről	Telefon
HUNGAROCAMION Rt.	210	30	20	805. szoba	9.00	Kőfalvi Tamás portfolió menedzser	237-4400/1217 m.
PIKOPACK Rt.	97.460	1.000	200	805. szoba	10.30	Kőfalvi Tamás portfolió menedzser	237-4400/1217 m.
BALATON FÜSZÉRT Rt.	61.000	1.000	200	805. szoba	12.00	Kőfalvi Tamás portfolió menedzser	237-4400/1217 m.
CÍVIS HOTELS Rt.	15.200	1.000	200	805. szoba	13.30	Kőfalvi Tamás portfolió menedzser	237-4400/1217 m.
KONSUMEX Rt.	19.900	* 1.000	200	806. szoba	9.00	Tóthné Balog Zsuzsa ügyvezető igazgató-helyettes	237-4400/1137 m.
KÖZÉPÜLETÉPÍTŐ Rt.	264	30	20	806. szoba	10.30	Csomós Éva portfolió menedzser	237-4400/2128 m.
PÉCSI ÉPÍTŐ ÉS TATAROZÓ Rt.	10.200	1.000	200	806. szoba	12.00	Csomós Éva portfolió menedzser	237-4400/2128 m.
JÁSZBERÉNYI APRÍTÓGÉPGYÁR Rt.	70	10	10	806. szoba	13.30	Telekiné Mátyus Elma portfolió menedzser	237-4400/1312 m.

PALETTA

ZÓRÁD ERNŐ DEDIKÁLJA Kalandozások egy régi fiákeren című könyvét ma délután 5 órakor a Mammut II. bevásárlóközpontban a Libri könyváruházban.

A KÁRPÁTIA-UDVARBAN (V., Ferenciek tere 7–8.) karácsonyi képző- és iparművészeti kiállítást és vásárt tartanak december 23-ig délelőtt tizenegytől este hét óráig.

MAGYAR KRIMIÍRÓK A XX. SZÁZADBAN címmel állandó kiállítás nyílt a Bűnügyi és Rendőrség-történeti Múzeumban (VIII., Mosonyi utca 7.).

Nassoló írónők

Magyarországon eddig kevéssé ismert szerző, Donald Margulies Egybegyűjtött írások című munkáját viszik színre ma az International Buda Stage (IBS) színpadán. A darabot Pogány Judit rendezi, és Csákányi Eszter Rezes Judittal játssza. Pogány Judit a premier kapcsán az *MTI-nek* elmondta: az előadás Nass címen fut majd az IBS-ben, mivel az eredeti címet nem találták elég kifejezőnek.

A Nass két írónő – egy pályakezdő és egy már befutott alkotó – barátságáról szól, hat jelenetben hat év történetét mondja el lírai humorral.

SZÍNHÁZMŰSOR

SZ: Szombat, V: Vasárnap

Budapest Bábszínház: SZ-V: A legkisebb boszorkány (fél 11). **Budapest Bábszínház Játszótér:** SZ: A csoda (fél 3). V: A csoda (4 – bem. ea.). **Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban:** SZ: Honderű (7). V: A vágy villamosa (3). **Budapesti Kamaraszínház Shure Stúdió:** SZ: Lefelé a hegyről (7). V: Párbajhős (7). **Budapesti Operettszínház:** SZ: Funny Girl (3, 7). V: A víg özvegy (3, 7). **Bárka Színház:** SZ: Etna (8 – Közép-Európa Táncszínház ea.). V: Cseh Tamás '77 Desiré – Babadalok és... (8). **Buda Stage:** SZ: „Á, dehogy! Gryllus Vilmos és Levente Péter ea. (de. fél 10). Bonbon matiné (11 – Kukabérl. 3. ea.). Nass? (fél 8). V: Kaláka Betlehem (fél 10, 11). Évadzáró Stúdió Gála (fél 8 – Földessy Margit Stúdió növendékei ea.). **Fiatalok Színháza a Stefánián:** SZ: Hair (6). V: Suli-só (11). **Játékszín:** SZ: Szerelem, Ő! (7). V: A Napsugár fiúk (7). **József Attila Színház:** SZ: Budapest, te csodás! (7). V: Légy jó mindhalálig (11). A miniszter félrelép (7). **Katona József Színház:** SZ: János vitéz (7). V: Az óra, amikor semmit nem tudtunk egymásról (7). **Kamra:** SZ: Portugál (7). V: Bakkhánsnők (7). **Kolibri Színház:** SZ: Százegy kiskutya (7 – bem. ea.). V: Százegy kiskutya (3). **Kolibri Fészek:** Kukacmatyi (fél 11). **Kolibri Pince:** Looking for Hamlet (7). **Komédium Színház:** SZ: Varázsszínház (11). **Korona Pódium a Vigadó Kamaratermében:** V: Karácsonyi rege (7). **Lézerszínház:** SZ: Mike Oldfield 3D (fél 8). **Madách Színház:** SZ-V: Chicago (fél 7). **Magyar Kamaraszínház:** SZ: Jazz esték (fél 8 – Binder Károly lemezbemutató koncertje). **Millenáris Teátrum Padlás:** Mr. Carter, avagy végső leszámolás dr. Quartzcal (este 10). **Fogadó a Millenárishoz:** SZ: Menjünk bábszínházba! (10). Évkerék legendárium (11). Mesélő játszótér (3). Menjünk bábszínházba! (4). **Magyar Állami Operaház:** SZ-V: Don Carlos (SZ: 7-kor Premier I., V: Premier II.). **Erkel Színház:** SZ: Háry János (11 – Patkó/2. bérl.). V: Don Pasquale (11 – Failoni/2. bérl.). **Mikroszkóp Színpad:** SZ: Leggyengébb láncszemek (fél 8). V: KeLet ez nekünk? (fél 8). **Pesti Magyar Színház:** SZ: La Mancha lovagja (7). V: Szépek szépe (11). Téli rege (7). **Pesti Magyar Színház Sinkovits Imre Színpad:** SZ: Kétágyas szoba (7). **Nemzeti Táncszínház:** SZ: Csipkerózsika (fél 11, 3). V: Fúvós hangszerek meséi (fél 11). **Radnóti Színház:** SZ: Patkányok (7). V: Patkányok (7 – bem. ea.). **Ruttkay Éva Színház:** SZ: Mici néni két élete (7). V: Edith és Marlene (fél 3). A hölgy fecseg és nyomoz (7). **Szkéné Színház:** SZ: Öl butít (8). **Thália Színház:** SZ: Diótörő (3, 6 – Táncművészeti Főiskola ea.). V: Amadeus (7 – Szolnoki Szigligeti Színház ea.). **Thália Színház Új Stúdió:** SZ: Az ohióí kurva (fél 8). V: Szilágyi Enikő sanzonestje (fél 8). **Thália Színház Régi Stúdió:** SZ: Merlin, avagy a puszta ország (fél 8 – 21. Színház ea.). V: Pjotr Ohey mártíromsága (fél 8 – Gonglion Kör ea.). **Vígszínház:** SZ: Nóra (7). V: Össztánc (7). **Pesti Színház:** SZ: Cselédek (7). V: Bölcs Náthán (fél 3 – Bánki-bérl. 1. ea.). **Vidám Színpad:** SZ: Kutyánszky Kázmér (fél 11). Charley nénje (7). V:

Mit tud letagadni egy asszony?

A testőr című Molnár-vígjáték a Madách Kamarában

Mácsai Pál és Kerekes Éva

FOTÓ: KOVÁCS BENCE

„...meg akartam neked mutatni egy és mindenkorra, hogy ha egy asszony egyszer igazán le akar tagadni valakit, akkor le tudja tagadni még magának annak a valakinek is" – mondja a színésznő A testőr című Molnár Ferenc-vígjátékban. A Madách Kamara ma esti bemutatójában nem „egyszerű" házasságról lesz szó, hanem színész és színésznő szerelméről, hűségéről, féltékenységéről.

Ebben az évadban nagy keletje van Molnár [illegible] kettő, hárommal lépett be a millenárismusorokba. Ez utóbbi egyfelvonásossal együtt játsszák a Madáchban az Ibolyát, és Veszprémben is látható az Egy, kettő, három. (Budapesti repertoáron van még Molnártól például a Liliom, A hattyú, az Olympia és A Pál utcai fiúk.)

Ma este A testőr premierje lesz a Madách Kamarában – *Kolos István* rendezésében. A darabbeli színésznő: *Kerekes Éva*, a színész: *Mácsai Pál*, a mama: *Almási Éva*, a kritikus: *Végvári Tamás.*

[illegible] egynegyed éve írta Molnár

Álruhába öltözik a színész férj, hogy megtudja, megcsalná-e színésznő felesége. A testőrgúnyát választja, mert neje nem akármilyen egyenruha, testőruniformis után vágyakozik. És ha már felszarvazná őt, mégiscsak jobb, ha a félrelépés házon belül történik.

Senki nem hiszi el, hogy a feleség nem ismeri fel a férjét, bármilyen jól van is maszkírozva – kifogásolják sokan a darab első színpadra állítása óta. Molnár erre akkoriban azt válaszolta:

A színház látszó[illegible]

POGÁNY Frigyes

A látható dolgok szépsége

Huszonöt éve halt meg Pogány Frigyes, aki megalapozta a főváros műemlékeinek szervezett védelmét

Két dolog vezérelte Pogány Frigyest, a kitűnő építészt és építészettörténészt, a Párizs, Róma, Firenze város monográfiák szerzőjét: minél jobban, teljes összetettségében megismerni a világot, és továbbadni a megszerzett tudást másoknak. Művészetre, építészetre, a városra és a benne élő emberekre vonatkozó ismereteit rendszerezve és lebilincselő stílusban adta közre élőszóban és írásaiban egyaránt. „Senki jobban nem élte át a látható dolgok szépségét" – írta róla egyik legközelebbi munkatársa, Horler Miklós 1977-es visszaemlékezésében. Város- és épületleírásai annyira közérthetőek, képszerűek, hogy az olvasó képzeletében nemcsak az élettelen tömegek és terek jelennek meg, hanem a bennük, köztük zajló egykori vagy mai élet.

1908-ban született Budapesten. Apja jogot végzett, a kultuszminisztériumban dolgozott. Pogány Frigyes a budapesti József Nádor Műegyetemen hallgatott építészetet 1926 és 1932 között. Építészmérnöki oklevelének megszerzése után rövid ideig Szabó Márton irodájában helyezkedett el. 1933 és 1935 között a Hunnia Filmgyárban dolgozott díszlettervezőként. A fényképezésről itt szerzett tudását egy életen át kamatoztatta. 1935-től a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál, majd az abból alakult Budapesti Építési Főigazgatóságnál városrendezési, művészeti és műemléki kérdésekkel foglalkozott. Eközben több tanulmányúton járt Olaszországban, Ausztriában, Hollandiában, Németországban és Franciaországban. 1945 után is korábbi munkahelyén dolgozott. Ekkor már a városrendezési és művészeti csoportot irányította.

1949-től a Fővárosi Tervező Intézet, majd a Buváti városesztétikai műtermét vezette. Egyedül és munkatársaival együtt több városrendezési tervet készített a főváros egyes területeire. Emellett megalapozta Budapest műemlékeinek rendszerezett nyilvántartását, szervezett védelmét. Ugyanekkor kapcsolódott be a Műegyetem munkájába meghívott előadóként. Eleinte a képzőművészet történetét adta elő építészhallgatóknak, majd a városépítési tanszéken a diplomatervezést irányította.

1954-ben a Terek és utcák művészete című akkor megjelent könyvét és az építésznevelés művészeti vonatkozásában kifejtett példaadó munkásságát Ybl-díjjal ismerték el. 1955-ben jelent meg újabb könyve, a Belső terek művészete. Főszerkesztőként működött közre a Budapest műemlékei című 1955–1962 között kiadott, máig alapműnek számító kötetek létrehozásában. Az 1959-ben megjelent és 1964-ben újra kiadott Szobrászat és festészet az építőművészetben címével is jelezte szerzője összetett szemléletét. Könyveit ő maga tervezte, tipografizálta. Műveiben magától értetődő a szöveg és az illusztráció egysége. Köteteivel könyvtervezői fesztiválokon díjakat nyert. 1965-ben jelent meg Párizs, 1967-ben Róma, 1971-ben Firenze építészetét bemutató albuma. 1976-ban látott napvilágot A szép emberi környezet című könyve, amely korábbi környezetesztétikai tanulmányait a nagyközönség számára foglalja össze. A Velencét bemutató kötetet már a szerző halála után, 1977-ben adták ki.

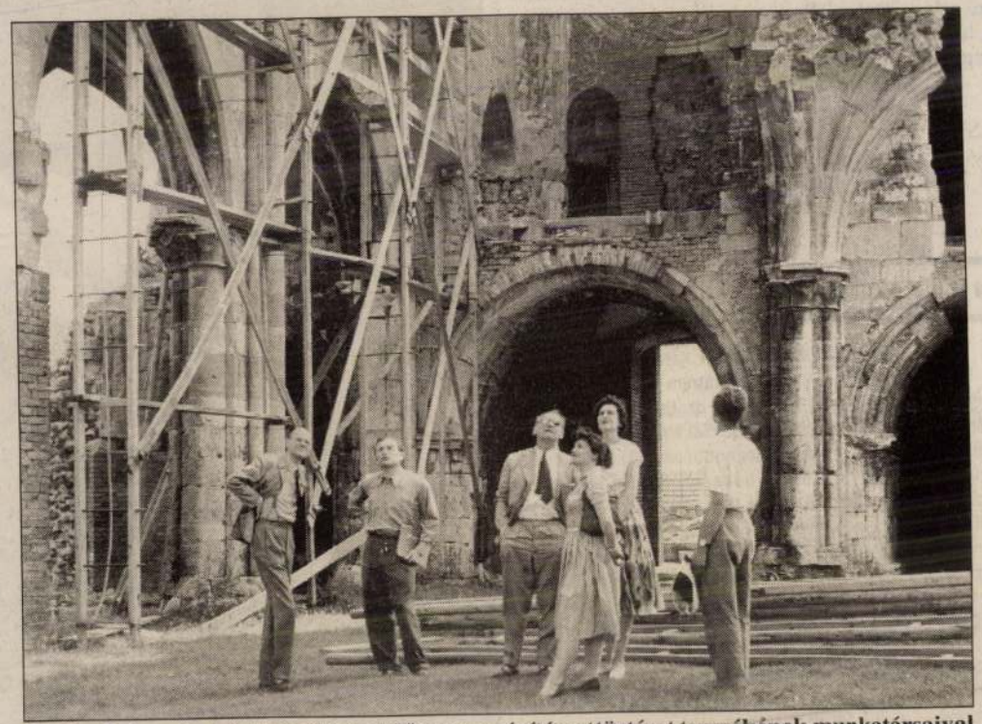

Pogány Frigyes (a kép bal szélén) a Műegyetem építészettörténet tanszékének munkatársaival a zsámbéki templomromnál

FORRÁS: MAGYAR ÉPÍTÉSZETI MÚZEUM

Pogány Frigyes látni tanított. Saját fényképeivel illusztrált kötetei nemcsak a felsorolt városoknak szereztek újabb rajongókat, hanem számos, az építész- és művészettörténész-szakmán kívüli olvasó érdeklődését is felkeltették az építészet, a várostörténet, a környezetkultúra iránt. Számtalan ismeretterjesztő előadást tartott Magyarországon és külföldön. Közérthető nyelve, mindig kitűnően felépített gondolatmenete és nem utolsósorban szenvedélyes, szinte előadó-művészi stílusa magával ragadta közönségét. Hatásában az is jelentős szerepet játszott, hogy, az előadásain vetített diaképeket is maga készítette. Legendák keringenek arról, hogy épületfotózáskor külföldön is fáradtságot nem ismerve kereste a legjobb látószöget, a legmegfelelőbb megvilágítást. Sokszor ment kora hajnalban a helyszínre, ha az volt a legalkalmasabb idő a kívánt fénykép elkészítéséhez.

1956-ban a műszaki tudományok kandidátusa lett. 1966-ban Állami Díjjal ismerték el addigi munkásságát. 1969-ben elnyerte a művészettörténet-tudományok doktora címet. 1959-től 1968-ig a Képzőművészeti Főiskolán is meghívott előadó volt. 1967 és 1969 között a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöki, majd alelnöki tisztét töltötte be.

1964-ben megbízták a Magyar Iparművészeti Főiskola vezetésével, amelynek 1973-ig főigazgatója, majd rektora lett. Az elképzelései alapján kidolgozott reformtantervek alapján új, önálló szakok, tanszékek és szakcsoportok jöttek létre. Több neves magyar származású művész, köztük Amerigo Tot, Victor Vasarely, Pierre Vago, Kepes György kapott tiszteletbeli tanárként meghívást a főiskolára.

Tekintélye egyetemes tudásán, mások iránti megbecsülésén, bizalmán alapult. Szakmai igényességéről, munkabírásáról még irigyei is tisztelettel emlékeztek meg. 1976-ban Bukarestbe utazott, hogy előadás-sorozatot tartson. A sorozatot már nem tudta megkezdeni, mert odaérkezése után nem sokkal, december 15-én meghalt. Meghatározó személyiségére ma is nagy szüksége lenne a magyar építészetnek, környezet- és tárgykultúrának, a látható dolgok szépségére nevelésnek. Halála után, 1999-ben Magyar Örökségdíjjal tüntették ki.

Ritoók Pál

Tűzoltóink sikere Szombathelyen

Ötödikek lettek a megyénkbeliek

A minap Szombathely adott otthont a tizenkilenc megye és a székesfőváros legjobb lánglovagcsapatainak azért, hogy a gróf Széchenyi Ödön elnevezésű országos döntőn összemérjék felkészültségüket, szakmai tudásukat. A versenyzők 4x100-as váltófutásban, horoglétramászásban, 100 méteres akadályfutásban, illetve kismotorfecskendő-szerelésben mérték össze tudásukat. Mint dr. Hock Ernő őrnagy úr, a csapat kapitánya elmondta: nagyszerűen helytálltak, és a tavalyi nyolcadik hely után ez évben már ötödikként fejezték be a többnapos erőpróbát. Remekül sikerült a fiatalítás, jó volt a küzdőszellem, és akadt, aki sérülten is igazi húzóembernek bizonyult. Mindez elhangzott azon a fehér asztal melletti összejövetelen, amelyet a versenyzők meg a támogatók tiszteletére tartottak Szolnokon, a Kék-Fehér vendéglőben.

A kétszáz induló közül egyéniben a jászberényi Hasznos Tibi végzett a legelőkelőbb helyen. Tizenegyedik lett.

– Tulajdonképpen 1991 óta versenyzek, és az összetettben két szám számít: a százméteres akadálypálya-futás és a horoglétramászás. Én száz méteren vagyok a jobb, és azt ott 19,48 alatt teljesítettem.

– *Mivel várta a felesége?*

– Kedvenc ételemmel, a lekvároš palacsintával. Ha formában vagyok, abból ilyenkor tízet bekapok. Egyébként azt még írja bele: jövőre ezen a helyezésen javítani szeretnék.

Ezen ne múljon: ezúton adjuk tudtára mindenkinek, akit érdekel, hogy Hasznos Tibor jövőre előbbre szeretne lépni az összetett verseny ranglétráján. Úgy legyen!

Törő Lajos újoncként szerepelt, és a 29 éves füredi tűzoltó máris a 15. helyen végzett.

– *Melyik szám az erőssége?*

– A horoglétra. Most 19,3 másodperc alatt jutottam fel a csúcsra. Egyébként úgy érzem, mindenből tudok még javítani egy kicsit.

– *Hobbi?*

Tavalyelőtt tizenötödikek, tavaly nyolcadikok, az idén ötödikek lettek ezek a megyénkbeli tűzoltó versenyzők. Nincs mese, jövőre a dobogó következik. Álló sor, balról jobbra: Matók Tamás, Törő Lajos, Szőke József edző, Hoffmann Imre megyei parancsnok, dr. Hock Ernő csapatvezető, Lévai Ferenc, Nánási István. Guggolnak: Görgyfi Károly, Maszlag Sándor, Seres Sándor, Hasznos Tibor, Juhász Szabolcs, Varga Zoltán. Elöl: Kecskeméti Imre. (Fotó: Mészáros)

– Olyasmire most nincs idő. Ugyanis Fürednek az óbudai részén építkezünk, ami ugye manapság nem egyéves foglalatosság. Ha minden igaz, az idén tető alá kerül.

Kecskeméti Imre huszonöt éves, és ő is Füreden szolgál. A vasi fővárosban összetettben huszadik lett.

– Nekem a horoglétra a kedvencem, ott 18,4-et mentem. De a száz méterem is sikeredett, hiszen 19,6 alatt teljesítettem. Jövőre javítani szeretnék, jó lenne felkapaszkodni az első tíz közé.

– *Hallottuk, vőlegény, augusztusban lesz az esküvő. Mit mondott a feleségjelölt?*

– Keveset, helyette puszit adott.

– *Hányat?*

– Rengeteget.

Hát, kérem, ez sem rossz elismerés, főleg ha olyantól kapja az ember, akitől szerfölött jólesik.

Írni kell még a harmincéves Seres Sándorról is. A mezőtúri tűzoltó szerencsés számú helyen végzett: huszonegyedik lett.

Sándor egyébként évek óta tartja ezt a szintet. Nős, két kisfiú édesapja, akik közül az egyik valószínűleg tűzoltó lesz. Az elmúlt évben 24. volt, most három helyezést ugrott előre.

– Úgy érzem, horoglétramászásból voltam jobb, ott 18,1 másodperc alatt teljesítettem a távot.

– *Jövőre?*

– Ismét indulok, természetesen ha beleférek a csapatba.

Ezt követően Hoffmann Imre alezredes, megyei parancsnok köszönte meg a versenyzőknek a helytállást, a felkészítőknek a fáradozást, a szponzoroknak - a Stella d'Oro cégnek és az Új Néplapnak - a támogatást. Majd ajándékokat nyújtottak át a csapat tagjainak, az edzőknek. Ezután finom borjúpörkölt következett, melyben az országos helyezett együttes tagjai iszonyatos pusztítást végeztek. Emiatt azért senkinek nem fájt a feje, hiszen megérdemelték. Olyannyira, hogy váljék egészségükre . . .

D. Szabó Miklós

Benzinszagú nászajándék

Nemcsak a tószegiek füstölögnek, hanem immár a riporter is. A történet egyszerű. Levél érkezik a községből, hogy kívülálló is véleményt mondjon az áfész-benzinkút és Tüzép-telep különös „privatizációjáról". A szerkesztő lelohaszt. „Lerágott csont! Mi újat lehet elmondani?" Riporter: „Talán az egyediben az általánost, a cseppben a tengert" ... hogy lehetne körültekintőbben, nem kizárva a nyilvánosságot, hanem éppen bekapcsolva... Szerkesztő: „Csináld meg, majd meglátjuk, mennyit ér!"

Tószeg. Panaszosok. Hogy ők már a múlt évben szándéknyilatkozatokkal bombázták az áfész Szolnokon székelő illetékeseit, hogy hét és fél millióért megvennék a benzinkutat meg a Tüzép-telepet is. Merthogy évtizedek óta áfész-dolgozók, sőt éppen ők a kezelői mindkét objektumnak, s tudtukkal a privatizációs gyakorlatban éppen ezzel az előnnyel indulnak. Áfész-illetékesek tárgyalnak. Hónapokon át. Alku, előegyezség, információgyűjtés, majd ez év tavaszán szerződéskötési dátumajánlat. Szerződés azonban nem születik, mert az áfész-illetékes közli velük, hogy a két objektum elkelt. Kinek? Mennyiért? Válasz nincs. Üzleti titok. A négy ember nekikeseredik. Ezért talpaltak hónapokon át? Ezért kínlódták össze a hét és fél milliós vételárat? De nemcsak vállalkozói álmaikat törte össze az áfész-döntés, de családjaik egzisztenciáját is. A falu egy része sajnálkozik, másik része kárörvend. Ezt mi nagyon tudjuk. Ezt a megosztottsági műfajt. Aztán szárnyra kél a hír: a benzinkút és Tüzép-telep tulajdonjogát a tószegi polgármester „násza" kapta. Megkésett vagy éppen időben jött nászajándéknak igaz, furcsa, de gáláns hozomány.

A riporter, hóna alatt a hónapok alatt összegyűlt szándéknyilatkozatokkal, papírokkal, ajánlatokkal, beront az önkormányzathoz, hogy megkérdezze Papp István polgármester véleményét is, hiszen nem rágódhat az egyik fél állításain, míg a másik felet meg nem hallgatta. Papp István nincs, ilyenkortájt már nincs hivatalban - hangzik. De jövetelem okát megnevezve, hamarosan előkerítik.

Semmiről nem tud,

s különben is, miért hozzá érkeztem? Áfész-ügyben nem szokás az önkormányzatot keresni. Semmi, de semmi információja nincs az ügyről. A riporter „felsőt tesz az alsóra": a falu közvéleménye igencsak furcsálkodik, hogy az áfész objektumait nem az áfészesek, az objektumok működtetői, kezelői kapták, hanem a polgármester rokona. Papp előadja, hogy áfész-ügyletekben nincs kompetenciájuk, különben mindig a község érdekeit képviselik, náluk kimondatlan törvény, hogy tószegi munkaalkalmat tószegiek kapjanak. Arra meg esküszik, hogy rokona nincs érintve az ügyben. A riporter „királyt" kell húzzon a „felsőre": de a tószegiek szerint a polgármester násza a szerencsés vevő!

Papp az adu ászt csapja le

az asztalra: „Mióta rokonom nekem a nászom?" - kérdezi, s erre az okfejtésre kiszárad a szám. Papp előadja, hogy nyolc-kilenc ajánlat között a tószegiek hét és fél milliós ajánlata azért nem lehetett komoly, mert az áfészesek csak 10 százalékot és a nevüket adták, az igazi csendestárs Kecskeméten „mozgatja a drótokat". A riporter citálja a citálhatót: „De hiszen az ön násza is egy pénzcsoportot képvisel, s ő sem tószegi, ön mondta, polgármester úr! - A magnetofon forog, őrzi Papp szavait, amint azt mondja: megbecsült régi tószegiek az áfészesek, joggal pályáztak, igaz, jobban jártak volna, ha az önkormányzatot beavatják vállalkozói elképzeléseikbe, más, okosabb vagyonvásárlók ezt így csinálják! Aztán mikor megáll a szalag, hirtelen véleményt vált: Három éve nem járok hozzájuk tankolni, mert furcsa légköre van annak az egésznek! - mondja, s most végképp nem tudom, melyik véleményének higgyek. „Legyen ez tanulság!" - összegez, s e véleményével messze egyetértek.

Ahhoz képest, hogy jövetelemkor semmit nem tudott a benzinkút és a Tüzép-telep privatizációjáról, ez idő tájt már avatott bennfentesként részletez. - Tudja, nem örülök, ha a polgármester családjában fordul elő ilyen suttogásra alkalmas dolog - mondja. De hisz az előbb közölte velem, hogy rokonsága nem érintett. Ezek szerint a család nem tartozik a rokoni fogalomkörbe?

A rebetli következik. „Én ismerem magát, riporter úr! Ön itt keményít, de én is kemény vagyok, látja, az önkormányzati választásnál sem tudott kicsinálni a lépfeneüggyel, mert tettem róla, most sem fog! Mert jönnek a választások, s maga ezt az ügyet azért hajkurássza, mert jól jön az én lejáratásomra. Mert arra tényleg jó!

„Én csak kérdeztem, Papp úr! Mert a község is kérdezne, ha módja a volna!"

Papp: Higgye el, tettem én annyit a faluért, hogy ez nem téma! Csak maga teszi azzá...

Táskámban a „témává tett ügy" hangszalagaival Szolnokra igyekszem. Az áfész területi igazgatóságán Guba Kálmánné csak jogásza jelenlétében fogad. „Nem nyilatkozom! Belőlem harapófogóval, szép szóval, de akárhogy, nem húz ki egyetlen szót sem. A magnetofonját elő se vegye. Ehhez jogom van." Aztán mégis nyilatkozik, igaz, csak riporton kívül. „Ez nem állami vagyon privatizációja, hanem szövetkezeti vagyon értékesítése. Ön sem ad felvilágosítást, ha eladja a házát. Sem azt nem mondja meg, kinek, sem azt, mennyiért adta el! Üzleti titok, és kész!"

- *Akkor miért tárgyaltak hónapokon át? Miért bolondították őket?*

- Ott kezdődik, hogy meg sem hirdettük. A tószegiek maguk ajánlkoztak.

- *Ha a szövetkezeti vagyon értékesítésére nem vonatkoznak az állami vagyon privatizációjának normái, akkor mi szabályozza az eladási ügymenetet?* - kérdezem.

- Én szabályozom. A 25 éves hitelemmel, tizenhárom szektor bizalmával, ahol az én reszortom a vagyon értékesítése! - mondja.

- *De ez közösségi vagyon! A közösség a demokrácia nevében, a nyilvánosság kontrolljával hitelesíti az adásvételek tisztaságát!* - próbálkozom.

- Nem nyilatkozom! Nem szerzem meg azt az örömet, hogy a mondataimon rágódjanak! Ebből nem lesz riport, ahogy maga képzeli!

Lett. Igaz, hogy mire Pestre értem, Papp polgármester úr a Húszas Stúdió szerkesztőjét felhíva, letiltotta a szalagon megörökített mondatait.

Utóirat

Nemcsak a tószegiek füstölögnek, hanem a riporter is. A sajtótörvény szerint ugyanis magnószalagra mondott, előzőleg vállalt nyilatkozatot letiltatni mindenkinek jogában áll. De rádióműsor esetében mindenki csak a saját hangját tilthatja le. Mindaz, ami elhangzott: idézhető. Ez történt most. A demokrácia azon alaptövényét pedig már Athénben is ismerték, mely szerint a közösségi vagyonnal a közösségnek kell elszámolni, annak a sok száz embernek, akik azt létrehozták.

Hegyi Imre

Kritériumok és teendők az EU-tagsággal kapcsolatban

Tanulmány a Világgazdasági Kutatóintézettől

Magyarországnak tudatosítani kellene az Európai Unióval, hogy az integrációra való alkalmasság megítélése során nem a piacgazdasági normák számszerűségét, hanem az átalakulási folyamat dinamikáját kellene mércének tekinteni – olvasható a Világgazdasági Kutatóintézet „Kihívások" sorozatban megjelent legutóbbi munkájában.

A Kritériumok és teendők Magyarország európai uniós tagságával kapcsolatban címmel napvilágot látott tanulmány szerint az integráció érési folyamatot kellene meghatározó kritériumnak tekinteni. Az önmagukban is kétséges mennyiségi mutatók helyett a minőségiekre kellene helyezni a hangsúlyt, hiszen a piacgazdasági átmenetet, még inkább pedig a csatlakozni kívánó országokban rejlő jövőbeli potenciát ilyen adatokkal lehet csak jellemezni.

A tanulmány emlékeztet arra, noha korábban nem volt gyakorlat, Brüsszel a teljes jogú tagságra pályázó átalakuló országokkal szemben feltételeket támasztott. Ezek között szerepel az adott országokban a demokrácia és a törvényesség megszilárdulása, a piacgazdaság kialakítása, illetve a maastrichti elvek elfogadása.

Az unió által meghatározott kritériumoknak egyelőre egyetlen csatlakozni kívánó kelet-európai ország sem tud megfelelni. Magyarország teljes jogú tagsága is legkorábban az ezredfordulóra prognosztizálható. A tanulmány megállapítása szerint az addig rendelkezésre álló idő alatt el kell indítani a magyar gazdaság modernizációját, amely a gazdaságpolitikai prioritások átrendezésével, a növekedés újraindításával és a beruházások fellendítésével érhető el.

Bizonyos feladatok megvalósításában, így például az ipar rekonstrukciójához, a magyar mezőgazdaság közösségi illesztéséhez, élni kellene az unió pénzügyi támogatásával. Ezek során következetesen kell képviselni azt az álláspontot, hogy ez a pénzügyi segítség nem a szociális újraelosztást, hanem a modernizáció finanszírozását szolgálja.

Fontos megállapítása a tanulmánynak, hogy a teljes jogú tagságra való felkészülés rendkívül alapos munkát igényel, s az így kialakult elképzeléseket egységes nemzeti álláspontként kell képviselni. Ha a terv bármelyik elemében is országon belül nincs egyetértés, az a magyar fél tárgyalási alkupozícióját rontja. **(MTI)**

Agritrade, Agrimpex

Garanciális gabonafelvásárlás

A legjelentősebb gabonaexportőrök közé tartozó két kereskedőcég, az Agrimpex és az Agritrade összesen mintegy 170 ezer tonna gabonát vásárol fel. A gabonavételre az Agrárrendtartási Hivatal által hirdetett garanciális gabonafelvásárlási pályázat keretében kerül sor.

Az Agritrade igazgatója, Orbán Imre az MTI munkatársának elmondta: az általuk megpályázott gabonamennyiség 50 ezer tonna. Az ügylet értéke 8 ezer forintos felvásárlási ár mellett 400 millió forint.

Mivel ezen érték 60 százalékára az állam garanciát vállal, a cég így 240 millió forintos hitelhez jut. Erre a hitelre az Agritrade-nek a meglévő hitelállományon felül volt szüksége. Mivel a közös piaci értékesítésre bevihető 216 ezer tonna búzát már lekötötték a gabonaexportőrök, így az újabb 50 ezer tonna eladása még kérdéses. Attól függ, sikerül-e piacot találni. Abban az esetben, ha nem akad december 31-éig külföldi vevő, valószínűleg itthon adják el a búzát.

Az Agrimpex tájékoztatása alapján a garanciális vásárlással tulajdonukba kerülő 120 ezer tonna gabona felét december 31-e után itthon fogják feldolgozni, a cég tulajdonában lévő Agrimill Rt. malmaiban. Az exportról jelenleg is tárgyalások folynak keleti vevőkkel.

(MTI)

Ökológusok érdekképviselete

Hazánkban mintegy 200–300-ra tehető az ökológus szakemberek száma, az e tudománynyal megfelelő szaktudás nélkül foglalkozóké pedig több ezer. Utóbbiak – komoly pénzekért – gyakorta vállalkoznak különféle szakvélemények készítésére anélkül, hogy azokat megalapozott vizsgálatokkal alátámasztanák. Egyebek között a kontárok ellen is szóltak a közelmúltban Szegeden tartott III. magyar ökológus kongresszuson, amelyen a szakemberek állásfoglalásban fejezték ki aggodalmukat a szakmai érdekképviselet megoldatlansága miatt. Ha létrejön az érdekképviselet, feladata lesz, hogy ne adhasson bármilyen társaság, cég ökológiai szakvéleményeket.

Szigligeti Ede emlékművét állítják föl Szolnokon

Tegnap Szolnokon járt a Képzőművészeti Lektorátus képviseletében Tóth Béla szobrászművész és Prókai Gábor osztályvezető, akik szakmailag elfogadták és felállításra javasolták a Pogány Gábor szobrászművész által készülő Szigligeti Ede-szobrot.

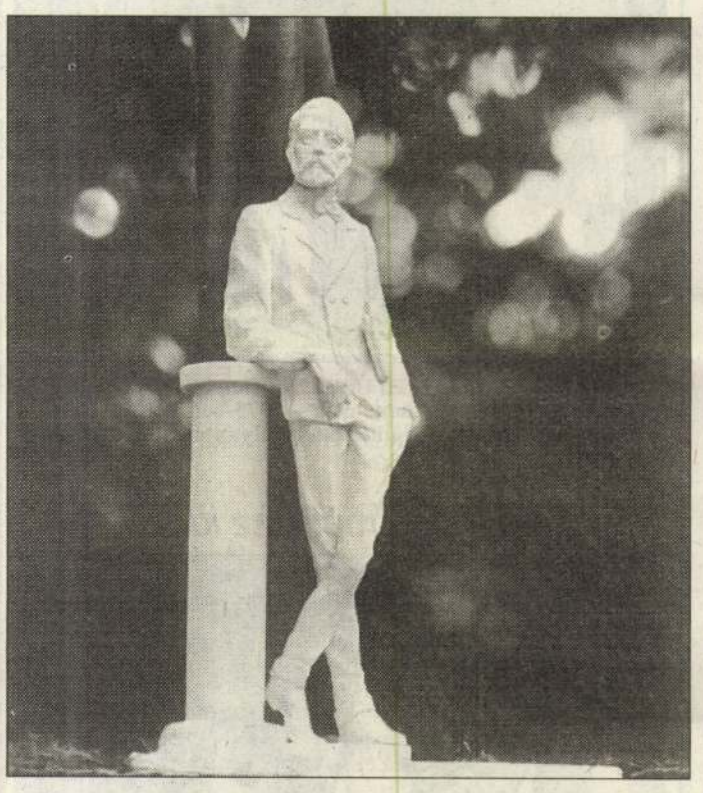

A művészt a Tisza Szálló pincéjében találtuk meg, amint éppen az említett urak társaságában az ott őrzött, ledöntött Borbereki-szobrot vizsgálták. A színház elé kerülő Szigligeti-szobornak (felvételünkön) már eldőlt a sorsa: el fog készülni.

Pogány Gábor szobrászművész:

– A módosított tervet vizsgálta a szakmai zsűri, bizonyos apró dolgok módosultak rajta, de a szobor szellemisége, ugyanazok az elemek maradtak, csak azok a momentumok, amelyeket a szakértők változtatásra javasoltak, és én is láttam, hogy módosítani kell, azok változtak.

– *Mekkora lesz a szobor?*

Ötnegyedes életnagyságú lesz a figura, s mögötte lesz egy olyan drapéria, amely a színázi függönyt idézi, azzal együtt három méter.

– *Pontosan hová állítják fel?*

– A tervek szerint az utca sarkán, a Tisza Szálló és a színház közötti téren.

Délre fog nézni, köztéri szobroknál ez az egyik legfontosabb szempont, hogy a nap legnagyobb szakaszában a szobor fő nézete ne legyen árnyékban.

Prókai Gábor véleménye, aki a Képző- és Iparművészeti Lektorátus képviseletében járt Szolnokon: – Szépen megmintázott Szigligeti-portré. Több rá jellemző elemmel, ami nélkül a színészt el sem lehet képzelni, például a színházi függönyt idéző könnyű drapéria, testtartásában bizonyos lezserség, hanyag elegancia. A szobrászt dicséri az a megoldás, hogy az alak a saját posztamensére, halhatatlanságát jelentő talapzatára támaszkodik, ebben van egy kis finom irónia.

Köztéri szobor, szolidan fog illeszkedni a környezetbe, nem lesz monumentális, megmarad emberléptékűnek, ha tetszik, „társa" lesz a színházba járó közönségnek. **BG**

A beláthatatlan következményekkel nem számoltak?

Ne az utókezelőbe telepítsék a pszichiátriát

Mi, akik a szolnoki IV-es sz. kerületben s annak szomszédságában lakunk, megdöbbenéssel értesültünk arról, hogy a Heténi Géza Kórház az újszászi pszichiátriai részlegét a jelenleg utókezelőként működtetett intézményében kívánja elhelyezni.

Tudjuk, hogy a megyei kórház súlyos anyagi helyzetbe került, gondjukat megértjük, de az a véleményünk, hogy azok, akik az említett elhatározást támogatták, nincsenek tisztában a várható következményekkel, az intézmény környékén élő, dolgozó több ezer ember nyugalmát, biztonságát fenyegető veszéllyel. Előttünk is jól ismert, hogy a a pszichiátriai osztály olyan betegek kezelését és őrzését vállalja, akiknél a gyógyítás nemcsak kórházi körülmények, hanem munkaterápia és csekély mértékű szabadidő-korlátozottság mellett történik.

A rendelkezésre álló épület és az ahhoz szolgáló udvar azonban ehhez a terápiához nem elegendő, sőt kimondhatjuk: alkalmatlan. Ugyanis e kezelési mód mellett a szenvedély- és egyéb betegek – a város központjában – őrizetlenül vagy felügyelet hiányában eltávozhatnak az intézetből, s ebből eredően a lakosságot, a gyerekeket, kiskorúakat, tanulókat beláthatatlan veszélynek tehetik ki. A gyógykezeltek büntetőjogi beszámíthatóképessége az esetek többségében hiányzik vagy különböző mértékben korlátozott, így magatartásuk következményeiért szinte felelősségre sem vonhatók.

A város ezen része iskolákkal betelepített, itt helyezkedik el a gépipari, közgazdasági, kereskedelmi és vendéglátó szakiskola, több általános iskola, óvoda és középiskolai kollégium, közte kifejezetten leánykollégium is van. (Zárójelben megjegyezzük, hogy tudomásunk szerint az utókezelő II. emeletét kb. másfél éve alakították át az onkológiai osztály részére, ami több millió forintba került.)

A nyilvánosság előtt is mély megdöbbenésünket, elkeseredésünket fejezzük ki, és a zavartalan életünkhöz szükséges körülményeinket negatívan befolyásoló elhatározás ellen a leghatározottabban tiltakozunk.

Kérjük a városi, valamint a megyei önkormányzatot, akadályozzák meg, hogy a pszichiátriai osztály az utókezelő helyére költözzön.

Százöt aláírás

A templom lelkésze a gyászolók elnézését kéri

Rövid időn belül a második temetési szentmise maradt el

A szolnoki újvárosi Szentlélek- (temetői) templomban rövid időn belül sajnos már a második temetési szentmise maradt el. Ugyanis a szabadságom idejére általam fölkért helyettesítő pap nem jött el, nem tartotta meg a misét.

Mint a templom lelkésze, emiatt az Új Néplap nyilvánossága előtt is sajnálatomat fejezem ki, és a csalódott gyászolók szíves elnézését kérem.

Egyúttal fölajánlom, hogy elhunyt szerettükről egy másik, számukra megfelelő szombati szentmisében megemlékezem.

Amennyiben ezt kérik, személyesen vagy telefonon (370-120), az elhunyt nevével, az időpont közlésével várom a bejelentésüket.

Feltételezem, hogy híveink előtt köztudomású, mégis megemlítem: a temetési szentmiséket ellenszolgáltatás nélkül tartjuk.

Kárpáti Sándor
lelkész

A szociális otthon lakóit kizárták a közlekedési támogatásból

A jogszabály módosítását kérik

A 179/1993. (XII. 29.) sz. kormányrendelet sajnos a közlekedési támogatásból kizárja a szociális otthonban elhelyezett mozgáskorlátozottakat, holott közülük sokan azért kerültek oda, mert betegségük révén vagy gondozásra köteles hozzátartozó hiányában képtelenek magukat ellátni.

Ezek a körülmények azonban nem jelentik azt, hogy az otthonokban élők kapcsolata megszűnt volna a kinti élettel, külvilággal, ne érdeklődnének a nap eseményei, történései iránt. Számtalan esetben arra kényszerülnek, hogy külső mozgásukhoz taxit vegyenek igénybe, ami köztudomású, milyen költséges. Csekélynek mondható távolságokért is kemény száz forintokat kell fizetniük.

A szociális otthonban élők többségének az alacsony nyugdíjból – a gondozási díj levonása után – kevés pénze marad olyan szükségleteik beszerzésére, amiket az otthontól nem kaphatnak meg.

Az otthon falai között mi nem csak vegetálni szeretnénk, hanem a körülményeinkhez képest továbbra is emberhez méltó módon kívánunk élni. És a kulturális élet különböző területein igényeink is vannak. Például egy-egy hangverseny vagy egyéb előadás – a belépőn kívül – több száz forint útiköltséget is jelent. De a szociális otthonban élő mozgáskorlátozott emberek már mondjanak le mindenről? Hisz – József Attilát idézve – lélek, vagy anyag még nem vagyunk! Azonban mi is a mozgáskorlátozottak közé tartozunk, akik tömegközlekedési eszközt csak nagy nehézségek árán vagyunk képesek igénybe venni.

A buszra esetenként a jólelkű, segítőkész emberek, olykor a buszvezető közreműködésével valahogy csak felkapaszkodunk, de jelentős távolságra nem, vagy sokszor csak emberfeletti erőlködéssel, kínlódással, fájdalommal tudunk eljutni. Mert a fájó lábú, bottal közlekedő, beteg embereket az utcán ki segíti? A megállóig s onnan vissza ismét taxira szorulunk. Kevés nyugdíjunkból erre nemigen telik. Így fontos személyes ügyeink intézése, a társadalmi eseményekben való részvételünk sokszor halasztást, gyakran mulasztást szenved.

A szolnoki II. sz. szociális otthon a város peremén, sőt a városon kívül fekszik. A legközelebbi buszmegálló kb. másfél kilométerre van!

Az elmondottak alapján, okán kérjük, hogy a szoicális otthonban lakó mozgáskorlátozottaknak is adják meg a közlekedési támogatást. Az a véleményünk, hogy az említett rendelet emberi jogainkat sérti, és számunkra különösen hátrányos megkülönböztetés.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyében működő, bentlakásos intézményben élő mozgáskorlátozott társaim nevében:

Dr. Tóth P. Terézia

Mit ér manapság a Skála-ajándékutalvány?

Megalázták a vásárlót!

Külföldi utazásom előtt néhány órával, június 23-án délután még elrohantam a szolnoki „Skálába", hogy az utolsó vásárlásom lebonyolítsam. Már fogytán volt a pénzem, ezért magammal vittem egy Skála-ajándékutalványt. Szerencsétlenségemre olyan áruhoz nyúltam, amin nem volt ár, s az eladó jó tíz perc alatt derítette ki, mennyibe kerül. Végre eljutottam a pénztárhoz, ahol többszörösen átvizsgálták az ajándékutalványt (nem volt rajta beváltási határidő!), majd kifizettem a portékákat. A pénztárosnő továbbra is bizonytalan volt a dolgában, itt-ott érdeklődött, elfogadhatja-e az ajándékutalványt, én azonban már nem várhattam, s úgy voltam vele, tisztességesen kifizettem a portékát, elmehetek. Nem telt bele egy perc, az utóbusz-megálló környékén elébem állt két férfi és két nő, hogy azonnal menjek vissza, mert az ajándékutalványt már a Skála nem fogadja el. Közöltem velük, nincs rá időm, és egyébként is a pénztár elhagyása után – így tanultuk a boltosoktól – reklamációt nem fogadnak el. Az inzultálás egyre erősebbé vált – a sok ácsorgó, buszra váró ember előtt. Lefogták a karomat, hogy rendőrt hívnak. Hiába kértem, hogy engedjenek el, mert időre megyek, nem tágítottak. Egymást érték a „nem sült ki a szeme" jellegű rágalmak, s miután annyira kimerítettek, már nem volt lelkierőm magamat megvédeni, visszaadtam az összes árut. Arra még volt ereje az élelmiszerosztály vezetőjének, hogy beletúrjon a táskámba, s még azt is elvegye, amit nem ott vásároltam. (Ezt utólag visszaadta). Természetesen az ajándékutalványt nem hozták utánam. Lehet így megalázni egy vásárlót? Ezek szerint egy forintot sem ér az általuk kibocsátott értékpapír, s ezt így hozzák a vásárló tudomására? Megjegyzem, az elmaradt színházelőadás díját, az áremelkedés miatt megváltozott autóbuszjegyeket is vissza lehet váltani.

A megaláztatásom óta hosszabb idő telt el. Ma már higgadtabban értékelem a történteket, de továbbra is kételyek élnek bennem, hogy igazat hirdet-e városunk határában a tábla: „Szolnok európai település".

N. Jenőné
(A teljes cím a szerk.-ben)

Illatos virágritkaságok között

A képen **Lehozky Gézáné** szolnoki olvasónkat örökítettük meg – virágritkaságai között. Kertjében most a gyönyörű és illatos datura virágzik. **(Fotó: Bíró Tibor)**

Várhatóan július 25-én már fogadják a látogatókat

Csökken a könyvtár területe

Városunk, Tiszafüred nehéz helyzetéről, anyagi gondjáról az elmúlt hetekben több alkalommal tájékozódhattak az Új Néplap olvasói. A fenntartási és működési kiadások, valamint az előirányzatok közötti feszültség miatt sajnos a könyvtár alapterületének szűkítésére kényszerültünk.

Májusban a felnőttek használatára szolgáló olvasóterem lett kisebb egy tanteremnyi területtel, a napokban pedig folytatódnak azok a belső áttelepítési munkálatok, amelyek – iskolai célokra – összesen még egy tanteremnyi terület átadását teszik lehetővé. Ez alkalommal a hangtári gyűjtemény a stúdióba, a gyermekkönyvtári olvasóterem az eddigi hangtári helyiségbe költözik.

A fűtési, világítási kiadások mintegy 15 százalékos csökkentése érdekében, július második felében a megfelelő állványzattal együtt mintegy 20 ezer kötetet kell áthelyezni, ezért a könyvtár szolgáltatásait július 11-től 23-ig szüneteltetni, s előreláthatóan 25-én, hétfőn már fogadja az olvasókat. (A lejárati határidők természetesen ennek értelmében módosulnak.)

A könyvtár munkatársai ezúton is a könyvtárlátogatók megértő türelmét kérik.

Gaál Sándor
igazgató

Már ennyire kiszolgáltatott helyzetben vagyunk?

A városi panelházban még „ráfűtöttek"!

A hosszan tartó kánikulában, július 6-án délelőtt, amikor a higany szála 35 fokot mutatott, amikor a városi forró panelházakban testileg-lelkileg kimerültünk, köztünk legjobban az idős, beteg emberek, egyszer csak a radiátorokból is áradt a meleg.

Nem akartunk hinni a kezünknek, s a megdöbbenés pillanatai után reklamáltunk, a próbafűtés ellen tiltakoztunk. Ám az volt a válasz, hogy felső utasításra fel kell tölteni az egységet. Pont a legnagyobb nyári kánikulában?! Mindenesetre a hőközpont vezetősége az utóbbi időben egyre több „kellemes" meglepetésben részesít bennünket.

Például ősz elején, amikor még, tavasz végén, amikor már nincs hivatalos fűtési idény, ha fagypont alá esik is a hőmérséklet, nem hajlandó pótfűtést adni, vagy csak nagy üggyel-bajjal. Aztán egy egész háztömb – egy-két nemtörődöm vagy egyéb okból nem fizető lakótárs tartozása miatt – bűnhődik, ahelyett, hogy eljárást indítanának ellenük. Most meg **se szó, se beszéd, a forró panelházak alig bírható hőmérsékletére még ráfűtöttek!**

Ilyen nagy az emberi és vállalati felelőtlenség, meggondolatlanság? Mi, fogyasztók már ennyire kiszolgáltatott helyzetbe kerültünk? Nincs senki, aki megálljt parancsolna az ilyen és ehhez hasonló utasításoknak, a végrehajtóknak?!

Veresegyházi Béláné
Szolnok

További segítőket várnak

A „Szikra" Tömegsport SE asztalitenisz-szakosztálya ezúton is köszönetét fejezi ki a szolnoki Mátyás Király Úti Általános Iskola vezetésének, hogy a szolnoki papírgyár leállása miatt utcára került asztalitenisz-szakosztálynak otthont adott – megteremtve a lehetőséget arra, hogy a szakosztály NB III-as és megyei I. osztályú csapata továbbra is eredményesen szerepelhessen a bajnokságban. Külön köszönet illeti meg a segítő, közreműködő **Samu Ernőnét és Kovács Gyulát.**

Ezúton kérjük a sportért áldozni is hajlandó cégvezetőket és vállalkozókat, támogassák egyesületünket. A szponzori kapcsolatfelvétel Gazdag Istvánnál lehetséges – az 56/342-075 telefonszámon. A további segítséget előre is köszönjük.

Az SE vezetősége

Küldjön egy képet!

Óvodai pillanatképek – 1975-ből

A kép a jászjákóhalmi Fő Úti és Vas Gereben Úti Óvoda farsangi rendezvényét örökítette meg – 1975-ben, s e felvételek a község életét bemutató kiállításon, a helytörténeti gyűjteményben is szerepeltek.

Lám, hogy múlik az idő . . .

Ezen a képen jobbról a második **Murzsa Tibor**, akinek **a múlt hónapban volt az esküvője.**

A képeket beküldte: **Fodor István**

A földrajztanár emlékezéseiből – II.

Érettségi után az egész osztály önként jelentkezett katonának, de nem mindekit vittek el elsőre. Jómagam Budapestre, a tartalékos tiszti iskolára kerültem, ahol egyik bajtársammal jól összebarátkoztunk. Ha hétvégén nem voltunk szolgálatban, gyalog indultunk a természetbe, s bejártunk egy-egy hegyvidéki részt: a Tétényi-fennsíktól a Kevélyeken, Pilisen át a Visegrádi-hegységig. Ahol ránk esteledett, ott éjszakáztunk. Volt, amikor csőszkunyhóban aludtunk. Egyszer Kevélyen, a Mackó-barlang előterében tűz mellett töltöttünk egy romantikus éjszakát. A laktanyába cipelt kőzeteket aztán 8-10 kg-os csomagokban küldtem haza, Szentesre, a szépen gyarapodó gyűjteményembe.

Hadapród tűzmesterként szereltem le, 1932. szeptember 18-án. Aztán a Királyi Magyar Katolikus Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karának földrajz-történelem szakán megkezdődött életem egyik leggyümölcsözőbb korszaka: a **„dicsőséges Cholnoky-korszak."** Hogy milyen csodálatos érzés volt egy-egy Cholnoky-előadást meghallgatni az Urániában! Azok az okfejtések, világos magyarázatok sokunkat végleg eljegyeztek a földrajztudománnyal – még ha csak egyszerű vidéki-falusi köztanárok is maradtunk.

Nagy szerencsém volt, hogy jó barátságba kerültem **dr. Kerekes Józseffel**, Cholnoky professzor későbbi tehetséges adjunktusával. Vele számtalan tanulmányúton voltam a Budai-hegységben, a Pilisben, a Gerecsében, a Mecsekben, a Bükk hegységben, a Ferenchegyi-barlangban, a mecseki Kőlyukban és víznyelőben, ahonnét néhány órai kínlódás után tudtunk csak kiszabadulni. De nagy szerencsém volt a kollégiummal is! A „Diákok házában" laktam, a Hársfa utcában – remek emberek közelében. Köztük volt **Gunda Béla**, a később külföldön is híres és elismert néprajzprofesszor, **Elek Péter, dr. Gróf Teleki Pál** későbbi adjunktusa, **Kovács Imre**, a Nemzeti Paraszt Párt későbbi alelnöke stb. Rengeteget tanultam tőlük. S egy remek kollégiumi igazgató, **dr. Mády Zoltán**, aki a karácsonyi és húsvéti szünetekben túrákat szervezett. Ezekről is cipeltem haza kőzeteket, vásároltam az egykor híres-pontos magyar címeres turistatérképeinket, a tanulmányozott terület szakirodalmából néhány darabot – kis pénzemtől függően. Nagy szerencsém volt, hogy egy időre engem választottak a kollégiumi könyvtár kezelőjévé, így az ott lévő földrajzi tárgyú könyveket is áttanulmányozhattam, tanári szakdolgozataimhoz felhasználhattam. (Csongrád vármegye földrajza; történelemből Liptó vármegye történeti földrajza a XIII–XIV. században, doktori értekezésem címe: A Körös–Tisza–Maros-szög földrajza volt.)

Nem sokáig maradtam állástalan tanár, mert 1939 őszén a visszafoglalt Kárpátalján kaptam állást. Első dolgom az volt, hogy az iskolának magyar nyelvű falitérképeket, a tanári és az ifjúsági könyvtárba pedig földrajz tartalmú könyveket és útleírásokat szerezzek.

(Folytatjuk)

Dr. Varga Lajos, Tiszaföldvár

Az oldalt szerkesztette: Csankó Miklósné

Pogány Gábor Benő

Néplap (Jászkun-Nagy-Szolnok megyei)

„Ez a szobor, amit remélhetőleg nem fognak döntögetni, egy hosszabb, városszépítő elgondolás első lépése"

Domborbetűkbe öntik a szponzorok nevét

Miért vállalkozik vajon egy alig három éve bejegyzett kicsi alapítvány arra, hogy köztéri szobrot állíttasson? Ma már nem csak divatos, de olykor bizony a létfenntartást is jelentő szóval élve, mi az üzlet nekik ebben? Hogyan tudja beindítani annak a kulturális szférában gyakran hiányzó, csörgő forintokban jelentkező mecenatúrának a gépezetét, amelynek nyomán egy hárommillióba kerülő, féltve, óvón dédelgetett, grandiózusos – egyesek által éppen ezért illuzórikusnak tartott – terv testet, jelen esetben bronzformát ölthet?

Kérdések, melyekre a válaszokat *Matuz János*, a Szolnok Városi Művelődési központ munkatársa, a Szemafor Művészeti és Kulturális Alapítvány kuratóriumának elnöke szolgáltatja.

– Azért tudok ilyen boldogan beszélni Szigligeti Ede szobrának felállításáról, mert alapítványunknak semmilyen önös érdeke nem fűződik ahhoz, hogy ez a szobor álljon. Ez a szobor csak szép, mi pedig emléket állítunk valamiről, ami fontos a városnak. Olyan politikamentes szobor készül, amit remélhetőleg nem fognak döntögetni, s ha a közállapotok megengedik, akár 300 évig is állhat a Szigligeti Színház melletti kis parkban.

– A legtöbb szobornak felállítása előtt kalandos – hányatott? – előélete van. Ez esetben is elmondható ez?

– Az eredeti szoborterv az újjáépített szolnoki színház előcsarnokába képzelte Szigligeti Ede művészi mását. Ám a csarnok nem oly módon készült el, amelybe megfelelő módon tudott volna illeszkedni a szobor. Ezért az alkotó kültéri szoborrá alakította azt át. A Hol élünk? fesztivál keretében rendezett kiállításon már közönségsikere volt *Pogány Gábor Benő* szobrászművész kicsinyített szobrának, ami nekünk is tetszett, s úgy döntöttünk, megkíséreljük felállítani.

Külön szerencsés összjátéka volt a sorsnak, amikor a színház igazgatója elhatározta, hogy az idei Erzsébet-díjak átadási ünnepségét Szolnokon rendezzék meg. Az év egyik legjelentősebb kulturális eseményén, november 14-én, a közfigyelem Szolnokra terelődik. E napon tartjuk a szoboravatási ünnepséget is.

Ez még az eredeti léptékű gipszmodell. Szigligeti Ede bronzszobrát, Pogány Gábor Benő szobrászművész alkotását a nagyközönség november 14-én, az Erzsébet-díjak szolnoki átadásának napján „veheti birtokba".

– Nem kevés pénzbe kerül a szoborállítás. Kik a támogatók?

– Úgy döntöttünk, hogy a lakossági téglapénzek helyett kultúrát pártoló tőkeerős cégeket keresünk meg, akik szponzori tevékenységükkel cégüknek is emléket állítanak hosszú távon. A 250 ezer forintnál nagyobb összeggel támogatók nevét ugyanis – ezek: a Mol Rt., a Szolkom Rt., a Pharmasol Rt., a Nefag Rt., a budapesti Bank Consult Kft., a Szigligeti Színház, Szolnok Megyei Jogú Város és a Szemafor Művészeti és Kulturális Alapítvány – a szobor kőtalapzatán, jól látható helyen domborbetűkbe öntetjük, a szobor anyagával megegyező módon és stílusban. Ezen túlmenően a szponzori tevékenység elismeréseképpen a művész által készített bronzplakettet is adományozunk.

Nem követelmény a köztéri szobroknál, de alapítványunk lezsűriztette az alkotást. Miután a zsűrizésnél én is jelen voltam, tolmácsolhatom: a szobrot minden tekintetben alkalmasnak ítélték a felállításra, ami a város és az alapítvány számára is biztosíték arra, hogy egy nagyon szép köztéri műalkotással gyarapszik a megyeszékhely. Ritkán adatik meg egy alapítvány számára, hogy szobrot ajándékozzon a városnak. Egy kicsit „saját gyerekünknek" érezzük, úgy gondolom, egyfajta lokálpatrióta büszkeséggel tekinthetünk rá. Egy hosszabbb, városszépítő elgondolás első lépésének tekintjük ezt a szoborállítást.

– A következő?

– Készülve a II. Hol élünk? fesztiválra, egy exkluzív várostörténeti kiadványt szeretnénk megjelentetni, ami az eddig megszokottaktól eltérően kicsit polgáribb, reprezentatívabb, színesebb lenne. **-scsj-**

RÁDIÓ

SZOLNOKI STÚDIÓ

Szolnok 1350 KHZ (222,22 m) kábelfrekvencián 102,8 MHZ 17.00-18.30: Alföldi magazin - Szerkesztő - Bálint Erika - Tel.: 421-133 - (A tartalomból: Hírek - Reklám - 17.30: Alföldi krónika - Tudósítások, riportok - A 13 aradi vértanú emlékezete Szolnokon - Az új országos építési szabályzat koncepciójáról - Új kollégium Kecskeméten - Nyelvtanárok Jászberényben - A tárgyalóteremből jelentjük - Sport - Rendőrségi hírek - 18.00-18.30: Szóváltás - Aktuális párbeszéd, közben Zeneturmix - Nehéz a vállalkozóknak) - Felelős szerkesztő: Benkő Imre

RÁDIÓ 2000

Szolnok Városi Rádió: 5.00-12.00 óráig naponta az FM 92,2 MHZ-en ultrarövidhullámon, valamint a Szolnok városi kábeltelevízió-hálózatban a 107,6 MHZ-es kábelfrekvencián

KOSSUTH

Óránként: Hírek. Időjárás. Útközben * 4.30: Reggeli Krónika - közben: 4.40: Határok nélkül - 5.40: Falurádió - 8.10: Műsorismertetés - 8.25: Mindennapi tudomány - 8.55: Kulturális ajánlat - 9.05: Napközben - 11.05: Zalatnay Sarolta és a Metró együttes - 11.35: Moldova György: Negyven prédikátor - 11. - 12.00: Déli Krónika - 12.30: Ki nyer ma? - 12.40: Törvénykönyv - 12.50: Külpolitikai figyelő - 13.05: Vendég a háznál - 13.20: Rosario és Patrona Hungraiae - 13.30: A római katolikus egyház félórája - 14.05: Klasszikusok mindenkinek - 14.55: Első közlés - 15.05: Válogatott perceink - 15.35: Olvastam valahol - 16.00: Délutáni Krónika - 16.10: Mindennapi gazdaság - 16.20: Közönségszolgálat - 16.25: A hét muzsikusa: Rolla János - 17.05: Magyarországról jövök - 18.00: Esti Krónika - 18.30: Ráadás - 19.05: Sportvilág - 19.30: Jó éjszakát, gyerekek! - 19.40: Összeállította: Petőcz András - 20.05: Hagyományápolók - 20.30: Határok nélkül - 21.05: játszik - 19.05: Rádióhangversenyekről - 19.35: Philip Jones rézfúvós együttese játszik - 20.00: Hírek. Időjárás - 20.05: Csiki László versei - 20.20: A Rotterdami Filharmonikus Zenekar hangversenye - 21.22: Szerelmi kettősök operákból - 22.00: Hírek. Időjárás - 22.04: A zene üzenete - 22.19: Napjaink zenéje - 23.20: Párbeszéd az egyetemről - 23.50: Régi fúvószene - 0.05: Éjszakai jazzklub

TELEVÍZIÓ

SZOLNOK VÁROSI TV

17.00 órától: Képes Képújság - 19.33: HTV: Don Quijote (spanyol sor) 35. rész - 19.30: VTV: Ön dönt! (brazil sor) 24. rész - Arany Álom I. rész - A cselekményt a városi televízió nézői is befolyásolhatják, ha hívják az alábbi telefonszámokat: igen: 426-436, nem: 426-136 - 21.00: HTV: Szerencsés Dániel (mgyar film) - Hírek, információk a 424-637-es telefonszámon közölhetők

TV 1

5.28: Műsorismertetés - 5.30: Falutévé - kert-ész, ipartippel - 5.50: Határtól - határig - 6.00: Napkelte - reggeli információs magazin , benne: 6.00: Hírösszefoglaló - 9.00: Napközi - benne: 9.30: Riviéra (európai sor.) - 11.45: Üzlet délidőben (gazdasági híradó) - 12.00: Déli harangszó - Időjárás - Hírek * 15.58: Műsorismertetés - 16.00: Hírek. Időjárs - 16.05: Kormányváró - Jelentés a kabinet lépéséről - 16.25: Műsorajánlat - 16.30: Filmdrámák klasszikusai - Bourbon Street (am. film) - 17.00: RÉS - Rövid, érdekes, sikeres - 17.05: Emlékműsor október 6. emlékére - Összeállítás a határon túli műhelyek műsoraiból - 17.50: Olimpiai arcképcsarnok - 18.00: RÉS - 18.15: Üzlet - 18.30: Parnasszus - Irodalmi vetélkedő - 19.00: Telesport - 19.10: Becőfalva népe - 19.30: Híradó - 20.15: Pódium - 21.00: Egy+öt - A sajtó kérdései a miniszerelnökhöz - 21.50: A bál (olasz fr.-algériai film) - 23.40: BBC-Híradó - 24.00: Képújság

Maria - 21.45: Villámkommandó - 22.05: San Francisco utcáin (am. krimisor.) - 22.55: Vitaműsor - 0.05: Híradó - 0.35: Teleshopping

PRO 7

5.25: Charlie angyalai - 6.10: Hármak társasága - 6.35: Igazi szellemirtók - 7.00: Tiny Toon kalandjai - 7.25: Flintstone család - 7.55: Waltonék - 8.55: A mi kis farmunk - 9.50: A nagy kűr (osztrák-német film) - 11.30: Hármak társasága (sor.) - 12.05: Scarecrow és Mrs. King - 13.00: Charlie angyalai - 14.00: Arabella Kiesbauer talkhow-ja - 15.00: Dinasztia (sor.) - 16.00: A mi kis farmunk (sor.) - 16.55: Igazi szellemirtók - 17.25: Tiny Toon kalandjai - 17.55: Flintstone család - 18.25: Hangos otthon - 18.55: Alf (sor.) - 19.25: Szuper, Mr. Cooper! (sor.) - 20.00: Hírek - 20.15: Gyilkosság a műtőben (am. tévéfilm) - 22.10: Piszkos Harry (am. krimi) - 0.10: Hírek - 0.20: Szupersztárok ma: Bruce Wllis - 0.45: T. J. Hooker (am. krimisor.) - 1.45: Hírek - 1.55: Riporterek

SUPER

12.30: Financial Times - 13.00: Mai témák - 15.00: Pénzkerék - 17.30: Financial Times - 18.00: Mai témák - 19.00: Hírek - 19.30: Életmódmagazin - 20.00: X-pres - 20.30: NBC-hírmagazin - 21.30: Belső kiadás - 22.30: Jay Leno-show - 23.30: NBC-hírek - 24.00: Financial Times - 0.20: Piacgazdaság - 1.00: Azonos idő - 1.30: Jay Leno-show

SAT 1

5.30: Jó reggelt a SAT 1-gyel! - 9.30: Szerelemhajó - 10.30: Szomszédok - 11.00: Fiatal és nyugtalan - 11.55: Trükkös vetélkedő - 12.30: Kaliforniai nap alatt - 13.30: Szerelemhajó (sor.) - 14.30: Superboy - 15.00: Űrszekerek - 15.55: MacGyver (sor.) - 17.00: Trükkös vetélkedő - 18.00: Mindent vagy semmit - 19.00: Hírek - 19.19: Sporthírek - 19.30: Szerencsekerék - 20.15: Wolff körzete (sor.) - 21.15: M.Schreinemakers tiszteletlen magazinja - 23.55: Labdarúgás - 0.10: Elveszett poszt (olasz-fr.

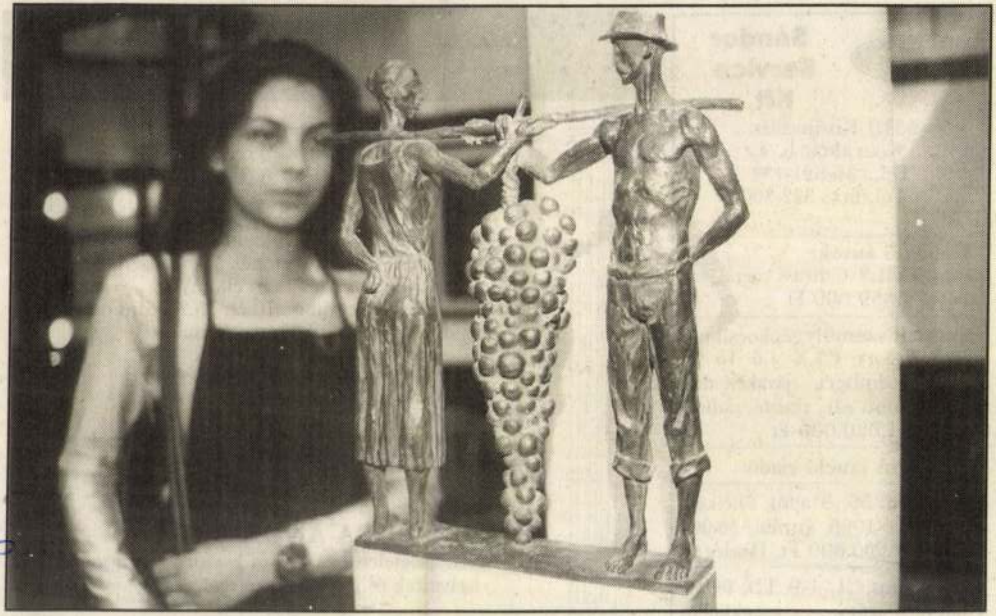

Tegnap a Hozam Klubban megnyílt Pogány Gábor Benő szobrászművész kiállítása, mely december 31-ig — naponta 15-től 18 óráig — várja az érdeklődőket

FOTÓ: B.N.

KRIMI A PAROSS ÚTI KÖNYVESBOLT

Sándor Service Kft.

5310 Kisújszállás,
Közraktár u. 4.
Tel.: 59/321-134
Tel./fax: 322-300

Bemutató autók:
Ford Ka 1,3 Cuirass metál, rádióval 1.659.000 Ft

Használt személygépkocsik:
Ford Escort CLX 1,6 16 V, 1993 decemberi, jávakék metál, központi zár, riasztó, rádiós-magnó: 1.620.000 Ft

Négykaros emelő eladó.

Fiat Punto 55, 3 ajtós, sötétkék, extrákkal, 1996 áprilisi, 55.000 km-rel, 1.250.000 Ft. Hitelre is!

VW Vento CL 1,9 TD, fehér, magyarországi, megkímélt, 1994 decemberi, szervizkönyves, extrákkal, 2.319.000 Ft, hitelre is!

Suzuki 1,6 16 V GLX, bordó,

GYÁSZHÍR

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy a drága jó férjem, édesapánk

id. KOVÁCS IMRE

an.: Bander Julianna
1997. december 4-én, életének 70. évében, hosszú szenvedés után elhunyt.
Temetése 1997. december 10-én 13.30 órakor lesz a Kőrösi úti temetőben.

Gyászoló felesége, gyermekei és unokái

Hálás szívvel mondok köszönetet a testvéreknek, rokonoknak, barátoknak, a szomszédoknak és mindazoknak, akik

DUDA ANDRÁS

temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek és gyászomban osztoztak.

Gyászoló társa: Erzsike

POGÁNY GÁBOR BENŐ – szobrász

● **Petőfi–Szendrey-szobor Koltón.** A koltói Teleki-kastély parkjában szeptember 6-án felavatják Pogány Gábor Benő szolnoki szobrászművész „Szeptember végén" című kompozícióját, amely Petőfi Sándor és Szendrey Júlia koltói mézesheteit idézi. A padon ülő házaspárt ábrázolja: a költő átkarolja feleségét, aki férje vállára hajtja a fejét.

Hajdú-Bihari Napló
1998. 09. 02.

POGÁNY GÁBOR BENŐ - szobra

JÁSZSÁGI KRÓNIKA 1998. 08. 26.

Szoboravatás Koltón

T.L.

A Nagybányához közeli Koltón, a Teleki-kastély parkjában szeptember 6-án délelőtt avatják fel *Pogány Gábor Benő* szolnoki szobrászművész Szeptember végén című — képünkön látható — szoborkompozícióját. Szendrey Júlia és Petőfi Sándor koltói mézesheteit idézi az alkotás, amelyet a híres somfa alatti kőasztal közelében állítanak fel, ahol a költő a Szeptember végén című örökszép versét írta. A szobor elkészítését és felállítását a költőről és feleségéről elnevezett szolnoki székhelyű alapítvány szorgalmazta és támogatta, elsősorban a fáradhatatlan *Ferencz Tiborné* nyugdíjas tanárnak, a kuratórium elnökének köszönhető, hogy a monument végre méltó helyére kerül. Felemelő példája ez a szobor annak, hogy az értékteremtő jó szándéknak nincsenek határai és korlátai: hazai és külföldi intézmények, egyesületek, gazdasági társulások és kispénzű nyugdíjasok áldozatvállalása eredményeként kerülhet Pogány Gábor Benő alkotása a magyar irodalomtörténetben jeles helyre.

APRÓHIRDETÉ

Az apróhirdetés szövegét hirdető ügyfeleink állítják össze. Közérkölcsöt, általá
hirdetést nem közlünk le lapunkban! Az abban foglaltakért anyagi illetve jogi fel
A jeligés hirdetésekre választ: Szolnok, Kossuth L. u. 11. sz. alatt várunk. Posta

JÁSZKUN KRÓNIKA
MEGYEI POLGÁRI NAPILAP

HIRDETÉS-FELVÉTEL

Szolnok, Kossuth L. út 11.
Tel./fax: 56/372-947
56/414-840

Vidéken a FÓLING Irodákban:

- Abony, Vasút dűlő 30/a. Tel.: 53/360-567
- Cegléd, Pesti út 1.
- Kisújszállás, Kurucz út 4/1. Tel.: 59/322-902
- Törökszentmiklós, Kölcsey út 24. Tel.: 56/390-758
- Jászberény, Táncsics M. út 6. Tel.: 57/412-542

INGATLAN

KASSAI úti, felújított, gázos, kétszobás, IV. emeleti lakás eladó. Érd.: 56/414-214 19 után, vagy 30/528-989

JÓZSEF Attila úton 64 négyzetméteres, telefonos, 2,5 szobás lakás, 12 négyzetméteres tárolóval,

KÉTSZINTES, 100 négyzetméter alapterületű, alápincézett, két generáció részére kialakítható, összkomfortos, 1984-ben épült, 90%-os készültségű családi ház Kecskemét kertvárosában eladó. Irányár: 10 millió Ft. Érdeklődni: 19 óra után a 06-76/471-545-ös telefonon lehet.

SZAJOLBAN, a 4-es főút mellett

Választási információ. A november 9-ei tájékoztatás óta az alábbi szervezetek jelentkeztek a megyei listát kezdeményező ajánlóív megnyitására: 11-es sorszámmal az I. választási körzetben (10 ezer lélekszám alatti települések) Magyarországi Szociáldemokrata Párt; 12-es sorszámmal a II. választási körzetben (10 ezer lélekszám feletti települések) Összefogás Gyomaendrődért (ezt a listát hét egyesület állította közösen).

Új tanácsadók. Megszüntette tanácsadó testületét a miniszterelnök. Döntését Horn Gyula azzal indokolta, hogy nem sikerült megnyugató módon tisztázni azokat a félreértéseket és látszólagos összeférhetetlenségi problémákat, melyek a testület működésével voltak kapcsolatosak. A miniszterelnök november 16-ai hatállyal Tóth András államtitkárt, a szocialista párt országgyűlési képviselőjét nevezte ki kabinetfőnökének, ezzel egyidejűleg felmentette Apró Piroska címzetes államtitkár, kabinetfőnököt, akit más tisztség betöltésére kért fel. A köztársasági elnök a miniszterelnök javaslatára Fodor Istvánt november 17-ei hatállyal kinevezte a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkárává.

Elmaradt bevétel. Jelentősen elmarad az Állami Vagyonkezelő Rt. idei bevétele a tervezett 175 milliárd forinttól. Szeptember végéig mindössze 19 milliárd forint folyt be a kasszába és ebből is 7 milliárd forint a készpénz.

Az Agrobank teljesíti kifizetéseit

Az Országos Rendőr-főkapitány üzletszerűen elkövetett befolyással üzérkedés, hűtlen kezelés bűntette miatt nyomozást indított az Agrobank Rt. vezetői, dr. Kunos Péter vezérigazgató és Kovács Mihály elnök ellen. A vizsgálat eddigi megállapításai szerint az elkövetők több mint 2 milliárd forintos fiktív alaptőke-emelést hajtottak végre pénzintézetüknél, amellyel lehetőséget teremtettek nagy összegű E-hitelelek folyósítására. Alapos a gyanú, hogy a hitelek kihelyezésekor a hitelfolyósítás szabályait megszegték.

Martényi Csabáné, az Agrobank általános vezérigazgatóhelyettesének szerdai nyilatkozatából kiderül, sokkal kevesebb ügyfél jelentkezett az Agrobanknál, mint amennyire a pénzintézet két vezetője őrizetbe vételének bejelentése után számított. Az Agrobank működik, a pénzforgalmat a megszokott ütemben bonyolítja. Szerdára háromszoros pénzállománnyal látták el az egyes fiókokat, és az MNB ígéretet tett arra, ha elfogy a pénz, igény szerint újabb összegeket biztosít az Agrobanknak. Egyelőre azonban csupán néhány fióknál jelentkezett a megszokottnál több ügyfél. Az Agrobank pesti, illetve vidéki fiókjainak többségénél nyugodt mederben zajlik a munka.

*

Perjési Mártonné az Agrobank Békés megyei fiókjának vezetője szerint őket nem érintette a két vezető letartóztatása. Ez a hír nem jelenti azt, hogy az Agrobanknak likviditási gondjai lennének, vagy bármilyen módon veszélyeztetve lenne a betétesek pénze. Erről az Országos Betétvédelmi Alap is adott ki nyilatkozatot, és nyugalomra intette a bank ügyfeleit. Békéscsabán nem is tapasztaltak a szokottnál nagyobb forgalmat, teljes a csend és nyugalom.

Méltó helyen áll a színház előtt a múlt század klasszikusa

Szigligeti-szobor Szolnokon

A napokban avatták fel Szolnokon a színház impozáns épülete előtt Szigligeti Ede szobrát, Pogány Benő Gábor alkotását, melyet Kállai Ferenc színművész leplezett le.

Lovas Károly, a Szigligeti Színház főtitkára megköszönte a Szemafor Alapítvány, a Mol Rt., a Budapest Bank Rt., a Nefag Rt., dr. Bódy Sándor, a Pannon GSM, a Pharmasol Rt., a szolnoki Szigligeti Színház, Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus, Pogány Gábor Benő, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés, a Művészetért Alapítvány és a Szolkom Rt.-nek a műalkotás elkészítéséhez nyújtott erkölcsi és anyagi támogatást.

25 éves az Omnia

Az Omnia receptjét 1969-ben fejlesztették ki, és a gyártás ugyanebben az évben el is kezdődött. A márka néhány éven belül olyan népszerűvé vált, hogy minden harmadik családban ezt fogyasztották. Az Omnia aromáját kifejezetten a magyar ízlésnek megfelelően alakították ki. Mind a hagyományos „kotyogós" kávéfőzővel, mind az espresso, illetve filteres kávéfőzővel lehet belőle kávét főzni. Huszonöt éves történelme folyamán az Omnia csomagolása több ízben változott, míg végül mára kialakult a legmodernebb vákuumos csomagolás. Az egy kilós csomagolású Omnia első díjat nyert a Hugaropack '94 kiállításon. Az elmúlt huszonöt évben az Omnia titkos receptje változatlan maradt. Az elmúlt három évben két új termék piacra dobásával az Omnia temékcsaláddá bővült: megjelent a koffeinmentes, illetve az instant változat. Az Omnia kávé teljes 1993. évi forgalma mintegy 3500 tonna volt, amely 538 millió csésze kávénak felel meg. Az elmúlt huszonöt év alatt az Omnia változatlanul Magyarország legkedveltebb kávéja maradt.

A rivális nélküli jelölt

Dévaványán a decemberi helyhatósági választásokra eddig egyetlen polgármesterjelölt van, a tisztséget ma is betöltő Pap Tibor, aki 1990 óta közmegelégedésre végzi munkáját.

— Talán furcsának tűnik ez ma, de én optimistán, tervekkel tele nézek a jövőbe. Mindenekelőtt folytatni szeretném a megkezdett nagyarányú fejlesztéseket, a földgázprogramot, a szennyvíz-csatornázást, az utak építését. Nem is titkolt célom, hogy Dévaványából belátható időn belül város legyen, megfelelő színvonalú szolgáltatásokkal. Nagyon fontos egy önálló középfokú tanintézet megépítése, ennek tervei már készen is vannak.

— Ma mindenki azt mondja, hogy milyen nehezek lesznek a következő évek, Ön pedig nagyszabású tervekről beszél. Nincs ebben némi ellentmondás?

— Bízom benne, hogy a mostani rossz helyzet csak átmeneti, lesz lehetőség mind az ország, mind Dévaványa előrelépésére. Úgy gondolom, amit nehéz helyzetben elérünk, az duplán számít, így lehet lemaradásunkból minél többet behozni.

— Mire alapozza reményeit?

— Ami a falut illeti, ott elsősorban arra, hogy értelmes célokért mindig meg lehetett mozgatni a ványaikat, az önszerveződő közösségekkel együttműködve, összefogva sikerre viszik elképzeléseinket.

— Hogyan látja a mostani választásokat?

— Megmondom őszintén, nem örülök, hogy nincs vetélytársam. A választásokat illetően biztos vagyok a lakosság bölcsességében és abban, hogy olyan új testületet fog megválasztani, amely akar és tud is Dévaványáért tevékenykedni. A választópolgárok a jelöltek esetén nem pártszimpátiák, hanem egyéni tulajdonságok alapján fognak dönteni.

— A hét végén Erdélyben járt a képviselő-testület. Megtudhatnánk erről valamit?

— A látogatás célja az volt, hogy az erdélyi Székelykeresztúr városával a korábbi tárgyalások eredményeként megkössük a testvértelepülési megállapodást, melynek elsőrendű célja további baráti kapcsolatok kiépítése.

K. Sz. Z.

Zsíró rendszer péntektől

A Magyar Nemzeti Bank felhívja a számlatulajdonosok figyelmét, hogy több éves tervezés, fejlesztés után 1994. november 18-ától a magyarországi pénzátutalásokat gyökeresen megváltoztató elektronikus zsíró rendszer kerül bevezetésre, amelyen az átutalási megbízási, valamint a beszedési megbízások teljesítési forgalmát bonyolítják le a pénzintézetek. Az új rendszerben az átutalásra megbízást adó ügyfél által kitöltött papírbizonylatot sem a címzett ügyfél bankja, sem a címzett ügyfél nem kapja meg. A megbízási nyomtatványról a bankok az adatokat számítógépen rögzítik és egymásnak elektronikusan továbbítják.

Az átutalási bizonylatok pontos, jól olvasható kitöltésén túl különösen fontos, hogy: a partnere bankszámlaszámát pontosan szerepeltesse. A címzett ügyfél bankja az érkezett átutalásokat az azon szereplő bankszámlaszám alapján írja jóvá, így az átutalási megbízások aláíróira az eddigieknél lényegesen nagyobb felelősség hárul; a kedvezményezett számláján történő (címzett) könyveléshez szükséges információk (szállítói számla száma, gépjármű rendszáma, vízóra száma, adószám, biztosítási kötvény száma, telefonszám stb.) csak a Közlemény rovatból és legfeljebb 54 karakter hosszon kerülnek továbbításra. A máshova írt adatok továbbítása nem biztosított. MNB

A békéscsabai katolikus ősök nyomában

2. Pázmány Péter szellemiségét követve

Nem csak István és László, hanem valamennyi Árpád-házi királyunk emlékét őrzi több helyen a hagyomány. Hozzájárult ehhez, hogy a mohácsi vész után az Alföldről sok magyar menekült föl északra a hegyek közé, erősebbé téve ezáltal a vérségi kapcsolatot. A törökvész idején — Erdély mellett — a mai Szlovákia területére összpontosult továbbá a magyar kultúra is. A központ Nagyszombat (ma: Trnava) lett, oda menekült az esztergomi érsekség központja. Ám nemcsak a magyarság kulturális központja lett Nagyszombat, hanem a szlovákságé is. Itt van az Esterházy Miklós nádor által 1629-től épített templom, amely a történelmi Magyarország első és talán legnagyobb barokk temploma. Ma a trnavai érseki egyházmegye székesegyháza. Ebben a városban működött az első katolikus magyar nyomda, amelyben Pázmány Péter bíboros érsek kinyomtatta az első szlovák nyelvű könyveket. Ezt a tényt örökíti meg Békéscsabán az erzsébethelyi templom egyik seccorészlete. Nagyszombatban működött 1635-től a szintén Pázmány Péter által alapított egyetem is, amely a kor egyetlen ilyen intézménye volt hazánkban. Ez a mai budapesti Eötvös Loránd Tudományetem jogelődje. A nagyszombati egyetemen a népességen belüli számarányukat messze meghaladva nagyon sok szlovák diák tanult.

Az 1543 és 1828 évek között Nagyszombatban székelő érsekek páratlan buzgósággal építették ki az iskolahálózatot, amely sűrűbb volt, mint az alföldi területeké. (Az alföldi területek iskolai sűrűsége csupán a XX. században érte el a „Felvidék" iskolai szervezettségét.) A jezsuita és a piarista rend segítségével kialakult a középfokú iskolahálózat. A török hódoltság csak részben terjedt ki erre a területre, ezért folyamatos lehetett az iskolák fejlesztése és a kultúra terjesztése. A sűrű iskolarendszer eredményeként az első világháborúig a történelmi Magyarország értelmiségében feltűnően sok szlovák hangzású névvel találkozunk. Különösen igaz ez a XIX. század derekától Budapestre. Hazánk legmagasabb közjogi méltóságaitól nemzeti hőseinkig, az irodalom, a képzőművészetek és a tudományok képviselői, az egyházi élet jeles személyiségei között sok szlovák hangzású nevet találunk.

Még egy okot említhetünk az iskolák eredményességével kapcsolatban: a harmonikus kapcsolatot a nép és egyházai között; szerzetestanárt vagy világit, papot és tanítót sokat adott a nép, katolikust és evangélikust egyaránt. A sokszor rendkívüli szegénység — ami miatt vándorolt a nép az Alföldre, Budapestre, máshová, egészen az első világháborúig — nem akadályozta az iskolák fennmaradását és fejlődését.

Amikor szlovák szentmisén vagy litánián veszünk részt, sokszor meglepődve halljuk ugyanazokat a dallamokat, amelyeket mi magunk is éneklünk. A szövegek is némelykor hasonlítanak egymáshoz. Érdemes lenne avatott szakértőknek kutatniuk: melyek magyar és melyek szlovák eredetűek? Milyen kapcsolat mutatható ki az erdélyi kájoni egyházi gyűjteménnyel? Már csak az említett székely határőr-kapcsolat miatt is. De akármelyik nemzet adta is az éneket és annak szövegét, a másik lelkét gazdagította vele.

A fentiekben vázolt történelmi közösségből és kultúrából származnak a békéscsabai katolikusok is. Az egyházközséget 1750-en alapították. A község lélekszáma akkor 6 ezer körül lehetett, a katolikusok száma 60 fő, az összlakosság egy százaléka. Első önálló lelkésze, nem plébánosi, hanem csupán helyi kápláni rangban a ferencrendi Gorliczki Simon lett. Ő gyulai káplánból lett csabai lelkész s 1753-ban halt meg. Gyulán temették el, bizonyára azért, mert Csabán akkor még nem volt katolikus temető.

A ferences rend segítette az akkor paphiánnyal küszködő nagyváradi egyházmegyét — amelyhez Csaba is tartozott — lelkipásztorokkal, különösképp káplánokkal. Munkájuk eredményeként e vidék katolikusai a XVIII. század elejétől a ferencesek által vezetett Máriaradna kegyhelyre zarándokoltak búcsúra, egészen a trianoni határ meghúzásáig. Radnán akkor nagy létszámú ferences kolostor is volt. Máriaradna egyébként máig nemzetiségi búcsújáróhely; magyarok, németek, bosnyákok, bolgárok, románok és szlovákok jártak és járnak oda. Az endrődi búcsúsok már a XVIII. században Csabán keresztül vonultak Radnára. *„Ők mindig pünkösdre mentek. Az előző kedden indultak el. Első nap a 40 km-re lévő Békéscsabáig jutottak el. Itt mindegyik kocsisnak megvolt a hagyományos régi ismerőse, akinek udvarára éjszakára beállt. Utasai pedig a tornácon, a konyhában, rossz idő esetén a szobában aludtak. Másnap reggel az iskola előtti keresztnél gyülekeztek és a templomba vonultak szentmisére. A pap és a kántor hosszú darabon elkísérte őket. Békéscsabáról kiindulva az akkori városi bikaistállónál reggeliztek. Itt volt a kút. Délben Kétegyházára értek."* — írja krónikásuk. A csabai éjszakázás érthető, a közös valláson kívül a részben közös nyelv (Endrődön sok szlovák ajkú élt) összekötötte őket, ráadásul több endrődi család Csabáról származott el. A Csaba—Endrőd vonzalmat mutatja az is, hogy az endrődiek a Radnáig vezető úton már sehová nem tértek be, az éjszakákat inkább a szabadban, legelőkön töltötték.

A plébániák, lelkészségek alapítása abban az időben — bármely felekezetről volt is szó — nem csupán az ott élő hívek lelki gondozását szolgálta, hanem segítette új családok tervszerű befogadását, sokszor tömeges, szervezett betelepítését. Az 1750-ben alapított katolikus plébánia létrejötte a katolikus hívek számának fokozatos növekedését és a hívek érdekvédelmét jelentette.

Gorliczki lelkészsége alatt már érzékelhető a lélekszám növekedése, de a betelepülés még szórványjellegű. Ekkor még nem domborodott ki egyértelműen a közösség szlovák jellege, az anyakönyvekben is nagyobb részt magyar neveket olvasni.

Határozottabban bontakozott ki viszont az egyházközség származási jellege Budinszky György plébánossága alatt (1753—1792). Az egyházi bejegyzés őt a *„csabaiak igaz apostola és a katolikus egyház alapítójaként"* jelöli. Ezt a minősítést az evangélikus Haán Lajos lelkész és történész is átveszi írásába. Az alkatában is vonzó megjelenésű plébános ismeretségeivel és kompromisszumkészségével elérte a katolikusság növekedését mind lélekszámát, mind arányát tekintve. A katolikusok 1774-ben a lakosságnak még csak 7,18, 1804-ben már 11,64 százalékát alkották. A növekedés üteme a XIX. század első felében ugyan lelassult, de az arány így is 13 százalék fölé emelkedett.

(Folytatjuk)

BIELEK GÁBOR
APÁTPLÉBÁNOS

Pozdány Benő Gábor

Kr(ón)ika

Várjuk olvasóinkat! Ahogy azt már tegnapi számunkban is jeleztük, ma este hat órakor Dévaványán, a Vadkacsa Étteremben lapunk vezetői, Seleszt Ferenc felelős szerkesztő, dr. Tóth Miklós ügyvezető igazgató találkozik ványai kedves olvasóinkkal. A fórumon részt vesz a térség újságírója, Gila Károly, a „házigazda" Kovácsné Szőke Zita, a független helyi újság készítője lesz.

Cabaré Bonbonnière. A századelő kedves, bájos és pikáns dalaival, kupléival lép a békéscsabai közönség elé Bencze Ilona és Maros Gábor a Jókai Színház Vigadójában, november 17-én, csütörtökön este 7 órakor. A kitűnő zenei kíséretről Gyarmathy István gondoskodik. Fergeteges ritmusú, szórakoztató műsort láthatnak mindazok, akik megnézik e szellemes ötletekkel tarkított, látványos előadást.

Falugyűlés. Kevermesen november 17-én 18 órai kezdettel falufórumot tartanak a művelődési központban. A rendezvényen részt vesz Tóth Sándor országgyűlési képviselő is, aki 16 órától a polgármesteri hivatalban tart fogadóórát.

MSZP-fórum. Szombaton délután négy órakor a szarvasi Vajda Péter Művelődési Házban lakossági fórum keretében mutatják be a szarvasi szocialisták a párt polgármesterjelöltjét és a képviselőjelölteket. A rendezvény vendégei: Csiha Judit igazságügy-minisztériumi politikai államtitkár és Szöllősi Istvánné országgyűlési képviselő.

Fogadóóra. Matuska Sándor országgyűlési képviselő 1994. november 18-án 15 órakor Bucsán, a polgármesteri hivatalban, majd este hatkor a kertészszigeti polgármesteri hivatalban tart fogadóórát.

Lakástűz. Tegnapelőtt Csorváson kigyulladt egy lakószoba berendezése. A házban egy mozgássérült lakott, akit a csorvási önkéntes tűzoltók kimentettek a lakásból, a tüzet a békéscsabai tűzoltók megérkezéséig eloltották.

◆

Födémtűz. Tegnap éjszaka Orosházán egy családi ház étkezőhelyiségének födéme gyulladt ki, mintegy 25 négyzetméteren. A tűz a kémény hibájából keletkezett, a kár 150 ezer forint.

„AKI MINDENKIT DICSÉR, SENKIT SEM DICSÉR."
(S. JOHNSON)

Könyvek könyve. Tegnap délután a belvárosi iskola és gimnázium aulájában több száz gyermek megjelenésére számított az a két fiatal szervező, akik a Biblia népszerűsítését határozták el. Nem tartoznak semmilyen felekezethez, nem hitoktatás a céljuk, csak a bibliai értékek, kultúra közvetítését szeretnék játékos, szórakoztató formában elérni. Terveik szerint a közeljövőben a megyei könyvtárban rendszeresen, havi egy alkalommal tartanának hasonló előadást.

Fotó: Such Tamás

A múlt üzenete a jövőnek

Megjelent a Békéscsaba néprajza című monográfia

A Békéscsaba néprajza című monográfia — amely sokak szerint máris a hazai néprajztudomány egyik legszínvonalasabb alkotása — megjelenése alkalmából neves szlovák vendégek jelenlétében tegnap a megyeszékhelyen — *Pap János* polgármester, valamint *Grin Igor* és *Krupa András* — a könyv két szerkesztője tartott nemzetközi sajtótájékoztatót.

Mint hallottuk: a békéscsabai monográfiasorozat szükségességének igénye 1982-ben merült fel, s az első kötet (Békéscsaba története a kezdetektől 1848-ig) 1991-ben, Haán Lajos halálának 100. évfordulója alkalmából jelent meg, négyezer példányban. A mostani kötet tizenhat szerző húsz dolgozatát tartalmazza, s átfogó képet ad az itteni magyarok és szlovákok hajdani életéről, szokásairól, általa figyelemmel követhetjük az úgynevezett csabaiság kialakulását. A kiadványból őseikről olvashatnak a város mai polgárai, s az ősök felelevenítése mindig öröm.

Ám nem csak a csabaiakat érdekli ez a mű, a monográfia iránt a Békéscsabáról elszármazottak, sőt hazai egyetemek, könyvtárak és más kulturális intézmények is érdeklődnek.

Továbbá elhangzott: csabai vonatkozásban már korábban is több helytörténeti kiadvány látott napvilágot (melyek szerzői közül Haán Lajos volt a legjelentősebb), de csak 1930-ban jelent meg olyan monográfia, amelyben a néprajz is helyet kapott.

A kötetből megtudhatjuk azt is, hogy habár mára körülbelül 12 százalékra csökkent a békéscsabai szlovák lakosság aránya, a csabai polgárok szokásaiban, s a város arculatának formálódásában a magyar túlsúly mellett fennmaradtak a régi szlovák népi életre jellemző vonások is.

A monográfia második kötetének szerkesztői és munkatársai úgy tervezik, hogy a sorozat legközelebbi kiadványában Békéscsaba művelődéstörténetét mutatják be, hisz — mint a tájékoztatón elhangzott — „a jövőnek dolgozunk, amikor a múltról készítünk számadást".

MAGYARI BARNA

Miért mondott le Molnár?

A rendőrség vizsgál, a pártérdekek tarolnak

(Folytatás az 1. oldalról)

— Az OTP-vel, illetve a szentes—makói téglagyárral, a SZEMA Kft.-vel vannak olyan üzleti kapcsolataink, amelyek szóba kerülhetnek.

— *Volt-e olyan ügyletük, amelynek során pénzintézeti jelzáloggal terhelt ingatlanokat adtak el?*

— Tulajdonjogot nem adtunk el, hanem használati jogot. A Hargita kétségkívül nehéz helyzetben van, ezért kellett lépnünk. A célunk egy átütemezett hitelvisszafizetés volt, amire természetesen képes a kft., amint egyenesbe jön.

Az ügy kapcsán megkérdeztük *dr. Szekeres Istvánt*, az OTP Rt. igazgatóját és *dr. Gál László* ezredest, Békés megye rendőr-főkapitányát. Mindketten a lehető legrövidebben válaszoltak.

Dr. Szekeres István: — Az OTP valóban tett feljelentést a rendőrségen a Hargita Ifjúsági és Lakásépítő Szövetkezet, valamint a Hargita Plusz Kft. ellen. Az ügyről azonban — mivel gazdasági természetű és a banktitok körébe tartozik — nem mondhatok többet.

Dr. Gál László: — Hitelsértés vétsége miatt indítottunk nyomozást a Hargita Ifjúsági és Lakásépítő Szövetkezet ellen. Az ügyben a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság vizsgálati osztálya jár el. Részletesebb tájékoztatást a közeljövőben, a vizsgálat egy későbbi szakaszában adhatunk.

LÁSZLÓ ERZSÉBET

Rendőrségi felhívás

A Békéscsabai Rendőrkapitányság bűnügyi osztálya nyomozást folytat ismeretlen tettes ellen, aki 1994. november 16-án 11.30 és 11.45 óra közötti időben a Békéscsaba, Gajdács u. 64/1. szám alatt található Baukó és Társa Kft. irodájába bement, ott a kft. ügyvezetőjét gázpisztollyal fenyegetve a napi kifizetésre szánt 1 000 045 forint átadására akarta kényszeríteni, majd a gázpisztollyal rálőtt a kft. ügyvezetőjére, és a helyszínről elmenekült.

Az elkövető a Gajdács utcában az Úttörő utca irányába haladt, majd beugrott egy fehér színű Lada személygépkocsiba, amely a Veress Péter utca irányából kanyarodott a Tavasz utcából a Gajdács utcába, majd az Úttörő utca, Báthory utca útvonalon kifordult a Franklin utcára és a Kolozsvári utca felé haladt. A fehér színű, Lada típusú személygépkocsi forgalmi rendszáma BZD vagy BDZ betűjelű, a száma pedig a 4-es és 6-os számokból tevődik össze.

Az elkövető személyleírása: 160—170 cm magas, vékony testalkatú. A fején fekete színű sapka, arcán sötét színű sál volt. Sötét színű farmerdzsekit és indigókék színű farmernadrágot viselt.

Kérjük azon személyek jelentkezését, akik a bűncselekmény elkövetésének az idején a környéken tartózkodtak, esetleg felfigyeltek rendkívül gyorsan közlekedő fehér színű Lada személygépkocsira, az elkövetővel vagy a személygépkocsival kapcsolatban bármilyen információval rendelkeznek.

Bejelentésüket megtehetik személyesen a Békéscsabai Rendőrkapitányság bűnügyi osztályán vagy telefonon, a 444-833, illetve a 07-es számon. A rendőrség a nyomravezetőnek 50 000 Ft jutalmat ajánl fel.

Horn Gyula interjúja lapunknak

Horn Gyula miniszterelnök tegnap délelőtt hivatalában fogadta dr. Árpási Zoltánt, lapunk főszerkesztőjét és interjút adott a Békés Megyei Hírlap számára. A kormányfő kérdésekre válaszolva többek között szólt a kormány gazdasági-pénzügyi politikájáról, a mezőgazdaság támogatásáról és jövőbeni kilátásairól, a korrupció elleni harcról, a közalkalmazottak helyzetéről és az őket érintő intézkedésekről, a vasútvonalak megszüntetéséről, a kormány és az egyházak viszonyáról, valamint a megyei sajtó helyzetéről. Horn Gyula a beszélgetés során személyét, illetve családját érintő kérdésre is válaszolt. Az interjút hamarosan olvashatják lapunkban.

Nincs döntés adózásügyben

Az Országgyűlés folytatta az adózás rendjéről szóló törvénymódosítás tárgyalását. A felszólalók valamennyien a javaslatban megfogalmazódó kormányzati szándék mellett szóltak. A vitát az elnöklő G. Nagyné Maczó Ágnes elnapolta, majd a T. Ház áttért a szövetkezeti törvény módosításának megtárgyalására.

Miután az előzetes napirend szerint egy óráig tartott volna szerdán a plenáris ülés, az elnöklő Salamon László nem sokkal negyed 2 után elnapolta a vitát. Így az előreláthatólag a jövő héten folytatódik.

A szövetkezeti törvényt módosítani kell

Sümeghy Csaba (Fidesz) a szövetkezeti törvény módosításáról folyó vitában úgy vélte, hogy a szövetkezeti tagok, az üzletrész-tulajdonosok és a nyugdíjasok nem azt várják a parlamenttől, hogy mint jó atya gondoskodjék róluk és beleszóljon mindenbe, ami létezik a világon, hanem azt, hogy hagyják őket élni versenysemlegesen és szektorsemlegesen, és ne szenvedjenek hátrányt az élet egyetlen területén sem.

A Békés megyei képviselő nem értett egyet azokkal a véleményekkel, amelyek szerint az 1992. évi szövetkezeti törvény megoldotta a szövetkezetek helyzetét, lehetővé tette az egyéni boldogulást. Nem oldott meg semmit, állította képviselőnk, mert pillanatnyilag nem jó a szövetkezeti tagnak, nem jó a kívülálló üzletrész-tulajdonosnak, s végső soron sikertelenek voltak a kiválások. De nem szolgálta a törvény azt a célt sem, hogy a kivált embereknek a boldogulását elősegítse, mert ezekhez azok az intézmények hiányoztak akkor, amik ma is hiányoznak: a magyar bank- és hitelrendszer, az eszközkölcsönzés, a földhitelintézet, részben rendezetlen volt a földtörvény és általában mindazok az egzisztenciához szükséges anyagi és egyéb feltételek, amelyek nélkül gazdaságot teremteni nem lehet. Sümeghy óva intette képviselőtársait attól, hogy egyes esetekből levont következtetések alapján hozzanak törvényeket.

Sümeghy Csaba felhívta a figyelmet arra is, hogy a jelenlegi törvény megakadályozza a tagságot abban, hogy a gazdasági társasági formát válassza, mert a nyilatkozat megtétele semmit nem ér és az azonnali elszámolás módja is kijátszható dolog. (E kérdés egyértelmű rendezése érdekében módosító javaslatot nyújtott be.)

Megítélése szerint lényegesen könnyebb helyzetbe kerülne a mindenkori kormány, ha nem a munkanélküli segélyeket fizetné és arra szerezne munkáltatói befizetéseket, hanem ha szövetkezeteket szervezne és azokat próbálná lábra állítani addig, amik azok nem lesznek értelmes és élelmes vállalkozások.

A szövetkezeti törvényt valóban módosítani kell, mondta, de nem a kormány által javasolt módon, hanem alapjaiban, mert ami most van, az se nem szövetkezeti törvény, se nem gazdasági társasági törvény. S. Á.

Újabb márka a megye autópiacán

A nagyközönségnek rendezett kétnapos belvárosi mustrát követően kedden ünnepélyesen is megnyílt a megyeszékhelyen az Inter-Flott Bt. Chrysler Jeep márkakereskedése. Az ünnepségen a meghívottak között ott volt a városban tevékenykedő dílerek többsége is.

Perjés Gábor, a Chrysler Jeep Hungary Kft. ügyvezető igazgatója egyebek között elmondta: az 1925-ben alapított cég ma már a világ egyik legnagyobb gyára, a folyamatos gyártmányfejlesztés és korszerűsítés nyomán tavaly érte el legsikeresebb évét, amikor is 125 ezer alkalmazottat foglalkoztatott, s 88 országban 2,2 millió új gépkocsit értékesített, s 37 milliárd dolláros bevételt könyvelhetett el. Legsikeresebb termékeik a terepjárók, valamint a hétszemélyes kisbuszok, de az igényes vevőknek sportkocsikat is gyártanak. Felméréseik szerint az indulás évében, vagyis jövőre a hazai piacon kétszáz, a későbbiekben 5—600 új kocsi értékesítésével számolnak.

Medgyesi Tibor, az Inter-Flott egyik tulajdonosa kérdésünkre kifejtette, hogy a következő évben a Chrysler különféle típusaiból 15—30 kocsi eladásával számolnak. A társtulajdonostól megtudtuk még, hogy egy szalonban a Nissan mellett békésen megfér a Chrysler, ugyanis nem konkurensei egymásnak.

—SZEKERES—

Százmilliós ajándék Sarkadnak

(Folytatás az 1. oldalról)

Sajben Pál, a kivitelező Csaba-Ép Kft. ügyvezetője elmondta, hogy ez már a hetedik benzinkút, amelyet a MOL Rt. megbízásából építenek. Eddig egyetlen egy kutat sem építettek fel 12 hétnél később, ezért úgy remélik, ha az időjárás nem szól közbe, ez Sarkadon sem lesz másképp. Sajben Pál azt is elmondta, hogy számukra attól számít egyedi esetnek a sarkadi kút, mert eddig sohasem építettek töltőállomást a környező útszintekhez képest egy méteres kiemelkedéssel. Sarkadon szükséges volt a ráföldelés, ami egyúttal sajátos karaktert is ad a benzinkútnak, s ezáltal a városnak is.

Az elhangzottak után Bakter András azokról a korszerű szolgáltatásokról és extrákról beszélt, amelyek a MOL 2000-rel járnak: a 70 négyzetméteres shopról, ahol több mint 1200-féle termékkel várják a vásárlókat, az autómosóról, a pelenkázóasztallal felszerelt toalettről, a szervizszigetről, a környezetbarát technológiáról. Hangsúlyozta, hogy a határnyitástól nonstop működő benzinkúton jó néhány sarkadi polgárnak biztosítanak majd munkát.

Kérdésünkre Bakter András elmondta még, hogy Békéscsaba és Gyula után ez a harmadik MOL 2000 benzinkút a megyében, és egyelőre nem terveznek több ilyen szabású építkezést, legfeljebb felújításokat, bővítéseket Mezőhegyesen, Szarvason és Orosházán.

Tóth Imre kérése annyi volt „mindössze", hogy jó volna, ha a város karácsonyfája alatt ott „díszeleghetne" a MOL 2000.

—RIA

p a Haladásnál

hogy két részletben, szeptember közepéig rendezi az egyesület a tartozást.

Megtudtuk azt is, hogy az elnökség elfogadta az új prémiumszabályzatot: a tavalyi összegeket az infláció mértékével megemelték, ám bővebb információt az elnöktől nem kaptunk. Döntöttek arról is, hogy a Magyar Kupában a csapat csak a nyolc közé jutásért kap prémiumot — a hazai mérkőzés nettó árbevételének a kilencven százalékát.

Szó volt a klub pénzügyeit tisztázó könyvvizsgálói jelentésről — ez tovább folytatódik. A klub bevonja a díszpáholyba szóló belépőket (az autóbelépőkkel együtt), s újakat nyomtatnak helyettük. A vezetőség megítélése szerint túl sok közreműködő jegy került forgalomba. A keddi döntés alapján meccsenként 100 darabot nyomtatnak. Ebből harmincat kap az ellenfél csapata, a Haladás első keretének jut harminc, és a többit osztják szét a vendégek között.

Kovács Jenő elnökségi tag beszámolt a Kálnoki Kiss Sándorral, a MÁV-elnökével folytatott tárgyalásokról. A három vasutasegyesület (a Haladás mellett a BVSC és Debrecen) képviselői megegyeztek abban, hogy közösen lépnek fel a MLSZ-ben és a Ligában — s ezt Mezey György koordinálja. Megállapodás született arról is, hogy a MÁV segít a szponzorok felkutatásában, s az így befolyó, „központi" pénzeket egyenlő arányban osztják szét a három klub között.

Végezetül Szabó László megemlítette, a jövő héten, az első hazai mérkőzés előtt szurkolói ankéton (ezt most szervezi a klub, pontos idejét és helyét később teszik majd közzé) számolnak be az elmúlt hetek történéseiről.

: békében váltunk el

hogy a Haladás meghatározott értékű lakáshoz juttatja 1995. december 31-éig. Ezt a játékos nem kapta meg. Információink szerint tavaly még az egyesület olcsón megúszhatta volna vállalt kötelezettségét. Ami tény: a Haladás nem tehető lett volna. Egy későbbi tárgyaláson készpénzt kért még, mi az ajánlottuk, hogy beépítjük ezt az összeget a fizetésébe. Tegnap délig gondolkodott, majd megjelent a ZTE vezetőivel, s közös megegyezéssel szerződést bontott-

hogy így történt. Azért váltottam, mert nem azt kaptam a Haladásnál, amit vártam. Itt csak ígéretek vannak, az egerszegiek pedig „fix" tényekkel álltak elő.

— Nem sajnálja itthagyni a csapatot?

— Dehogynem. Nem akartam elmenni, jó a közösség, jó a csapat, és remek közönsé-

Pogány Gábor Szobrász 96. VIII. 8. Vas Népe

Felújított Szent Márton-szobor

Hamarosan befejeződnek a szombathelyi domonkos templom előtti tér átépítési munkálatai, és a jövő héten a millecentenárium tiszteletére restaurált Szent Márton-szobrot is visszaállítják felújított talapzatára.

A *Szent Márton kútja*, vagy más néven *Szent Márton megkereszteli édesanyját* című bronzszobor, Rumi Rajki István szobrászművész alkotása, 1938-ban készült. Felújítását a Rumi Rajki Kör és a város művészetbarát polgárai tavaly kezdeményezték. A szobor állapotának szakmai felülvizsgálata után a szombathelyi polgármesteri hivatal beruházási irodája ez év májusában adott megbízást *Pogány Gábor* szobrászművésznek és *Ozsváry Csaba* ötvösművésznek a bronzszobor restaurálására, az oxidréteg eltávolítására, a kisebb hibák kijavítására, a vázszerkezet ellenőrzésére, egyszóval a szobor teljes műértékének helyreállítására. A mészkő talapzat felújításával, felső kőlapjának cseréjével, a teljes kőfelület átcsiszolásával, javításával a Szent Péter Céh Kft.-t bízta meg a beruházási iroda.

Fotó: Kiss Teodóra

Megkezdték a domonkos templom előtti tér átalakítását is, hogy a felújított szobor méltó környezetbe kerüljön vissza. A tér új kőburkolatot kap, a templom előtti járda egy szintbe kerül majd a tér egészével, a környéket parkosítják. A szobor felújításának és a tér átépítésének költségei összesen négymillió forintra rúgnak.

Rumi Rajki István szobra a jövő héten visszakerül talapzatára, s augusztus 18-án avatják majd fel ünnepélyesen.

BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN

szobrászművész

(Rónaszék, 1907 — Johannesburg 1992)

A Máramarosi havasok tövében látta meg a napvilágot a kövek, sziklák világában. Mivel rajzkészsége már korán kitűnt, szülei a trianoni csapás után Budapestre hozták. Vaszary János és Csók István mellett festészeti szakot végzett a képzőművészeti főiskolán.

Szolnokra 1933-ban festőként érkezett és szobrászként lett világhírű. Aba Novák Vilmos ösztönzésére kezd a szoborportrék megformázásához.

A nagyméretű Kubikos szobrával és az Aba Novák portréval a Székesfőváros díját nyeri el. A Kubikus, Kucsmás fiú, és az Itatás c. szobrai jelzik élete legnagyobb sikerét. A 40-es években a Magyar Golgotha legjelesebb műve, amely a síremlékéhez is ihletet adott a férfialak önportré szerű megformálásával.

1947-ben, a háború után Itáliában, onnan Dél-Afrikai Köztársaságban, Johannesburgban talál új életet. Műtermében az ottani féldrágakövek felhasználásával teremt magának újabb művészi formanyelvet, amelyet életműve utóbbi évtizedeit meghatározza.

BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN
SZOLNOKI SÍREMLÉKE

Pogány Gábor Benő szobrászművész munkája

POGÁNY Gábor Benő

A MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM,
MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK ÉS IPARMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE,
MAGYAR KÖZTÁRSASÁG MŰVÉSZETI ALAPJA,
SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKÖRMÁNYZATA ÉS A
SZOLNOKI DAMJANICH JÁNOS MÚZEUM MEGHÍVJA ÖNT

1992. szeptember 26-án 11 órára

Szolnokra, a Kőrösi úti temető halottasházába, ahol a Városi Önkormányzat által adományozott díszsírhelyen helyezzük örök nyugalomra - végakaratának megfelelően - a Dél-Afrikában elhunyt

BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN
SZOBRÁSZMŰVÉSZ

hamvait, aki a Szolnoki Művésztelepen készített szobraival már 30 éves korában, 1937-ben elnyerte a Párizsi Világkiállításon a Grand Prix-t, amely megnyitotta útját a világhír felé.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 JUN 19

Nógrád

Pogány Gábor

Mozaikpályázat — mozaikkiállítás

1021

A Látóranjaújhelyi mozaikpályázat díjazott alkotásaiból nyílik kiállítás június 19-én a budapesti Stúdió Galériában (V. Bajcsy-Zsilinszky út 52.). A legjobb alkotásokat felsorakoztató tárlatot Pogány Gábor, a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának művészeti vezetője nyitja meg. A kiállítás vasárnap kivételével tart nyitva; a látogatók hétköznap délelőtt fél tíztől este hat óráig, szombaton délelőtt kilenctől délután két óráig tekinthetik meg a műveket július 6-ával bezárólag.

gyalásokat folytatn
földi termelőszö
Vásároltak egy K
szárítóberendezést,
Gabonafelvásárló
száraz gabonát tud
adni. Ezzel tárolási
jukat megoldották.

„Kézen fogva"

Az első találk

MEGTEKINTHETŐ: 1974. X. 23 - XI. 9

HÉTKÖZNAP 9.30 - 18 ÓRÁIG

SZOMBATON 9 - 14 ÓRÁIG

74.455 — Képcsarnok V. Ny.

Pogány Gábor, a Stúdió
művészeti vezetője

studio
galéria

MEGHÍVÓ

FESTŐK

HAJDU LÁSZLÓ
KÉRI IMRE
KOCSIS IMRE
KOVÁCS PÉTER
SZENTGYÖRGYI JÓZSEF
TAMÁS NOÉMI
TOPOR ANDRÁS

GRAFIKUSOK

MOLNÁR GABRIELLA
SÁROS ANDRÁS MIKLÓS
SZABADOS ÁRPÁD
TASSY BÉLA
VAGYÓCZKY KÁROLY

SZOBRÁSZOK

ASSZONYI TAMÁS
BORBÁS TIBOR
FRITZ JÁNOS
GÁTI GÁBOR
KŐ PÁL
PAPACHRISTOS ANDREAS

A STÚDIÓ GALÉRIA MEGHÍVJA ÖNT

A FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA

FESTMÉNY

GRAFIKA

KISPLASZTIKA

BEMUTATÓJÁNAK

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

1974. OKTÓBER 23-ÁN

SZERDÁN DÉLUTÁN FÉL 6 ÓRÁRA

MEGNYITJA:

POGÁNY GÁBOR

A STÚDIÓ MŰVÉSZETI VEZETŐJE

STÚDIÓ GALÉRIA

BUDAPEST, V., BAJCSY-ZSILINSZKY ÚT 52.

Pogány Gábor művészettörténész

Hét végi kalauz

RAJZOK A GALÉRIÁBAN

Rajzkiállítás látható ezekben a napokban a Miskolci Galériában. Jellegét és legfőbb érdekességét az adja, hogy a képek alkotóinak átlagéletkora 30 évnél semmiképpen nem magasabb, a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagjai, és együtt most először mutatkoznak be Miskolcon.

Mint *Pogány Gábor* művészettörténész, művészeti vezető elmondta, a stúdió 1958-ban alakult szakmai szervezet. Automatikusan tagja mindenki, aki elvégezte a Képzőművészeti Főiskolát, de bejuthatnak ide diploma nélkül is a tehetséges fiatal alkotók. A szervezet tulajdonképpen azt a légüres teret tölti ki, amely a művészi pálya kezdetén állót a Magyar Képzőművészek Szövetsége tagságától elválasztja. Ösztöndíjakkal, pályázatokkal a Képzőművészeti Alap, a KISZ Központi Bizottsága támogatja a fiatalokat; a stúdió egyéni és csoportos kiállítási lehetőséget biztosít tagjainak. Az Ernst Múzeumban minden évben megrendezik stúdiótárlatukat és két alkalommal hirdetnek pályázatot.

Az idei pályázatra beérkezett mintegy 300 rajzból választották ki azt a 120-at, amely most a Miskolci Galériában látható. A képek legalább hetven ember munkái, természetes a kiállítás sokarcúsága. A rajzok nagy többsége nem vázlat vagy előtanulmány, hanem kész mű. Mutatja a stúdió magas művészi szinvonalát, és áttekintést nyújt fiatal képzőművészeink felkészültségéről. Közülük jó néhány nevet már régen ismerünk, grafikai biennálékon is találkozhattunk velük. Szemlélet- és látásmódjuk, kifejezőeszközeik változatossága láttán első közös miskolci bemutatkozásukról nyugodtan elmondhatjuk, hogy a kiállítás jóval több, mint érdekes.

★ ★ ★

Déli Hírlap, 1967. szept. 25.

Hűségjutalom, kitüntetések

A jubileumi bányásznapon

Ma délután a Borsodi Szénbányák Vállalat miskolci székházában megkezdődik a jubileumi bányásznap ün-

sikereket érnek el a felszabadulási munkaversenyben. Örömüket még csak fokozzák a kormány fejlesztést célzó és a szakma tekintélyének visszaállítását elősegítő intézkedései. Ezek közé tartozik például a hűségjutalom rendszerének kedvezőbbé tétele.

Megyénk szénbányászainak ma 121 millió forintot fizetnek ki, hűségük elismeréseként, vagyis 24 millióval többet, mint tavaly. A különböző kitüntetésekkel, elismerésekkel járó jutalom csaknem

járó bányászok, valamint a legjobb szocialista brigádok képviselői.

Holnap délelőtt és délután a bányaüzemek rendeznek ünnepséget. Megemlékeznek a Horthy-csendőrség sortüzének áldozatul esett tatabányai mártírokról, s kitüntetéseket, jutalmakat adnak át. Harmincketten veszik át a Kiváló Bányász, illetve a Bányászat Kiváló Dolgozója miniszteri kitüntetést; a Bányászati Szolgálati Érdemérmet 2166-an, a Vállalat Ki-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1971 JUL — 6
MAGYAR NEMZET
Pogány Gábor

1021

Fiatal művészek kiállításai

A Fiatal Képzőművészek Stúdiója 1958 óta munkálkodik a 35 éven aluli festő-, szobrász- és grafikusművészek érdekében. Feladata a szocialista művészetszemlélet fejlesztése, a képzőművészet iránti érdeklődés felkeltése, minél szélesebb körben, és az indulás éveinek több irányú segítése. Egymás megismerését, művészi útját hivatott segíteni a fiatalok két közös műtermi munkája, valamint a baráti országok hasonló korosztályaival való minél szorosabb együttműködés.

Pogány Gábor, a stúdió művészeti vezetője adott tájékoztatást az idei programról:

— A KISZ XI. kongresszusának tiszteletére 80 stúdiótag 120 művel készült; kiállításuk „Munkánk a holnapért" címmel sikerrel zárult. Hét fiatal szobrászművész kiállítása a kispesti Nagy Balog János bemutatóteremben, a munkáskerületek művelődési programjának szellemében folytatása múlt évi kezdeményezésünknek, hogy a művészetet „házhoz vigyük". Kiállítások sora nyílik az újpalotai lila iskolában, a Józsefvárosi Galériában, a Csepel Galériában és a Ferencvárosi Pincetárlat helyiségében.

Milyen a fiatal művészek kapcsolata a vidékkel?

— A miskolci galériában a képzőművészeti világhét alkalmából bemutatjuk a stúdiótagok rajzpályázatának eredményét; Győrben pedig, a Xantus János Múzeumban *Az ember és alkotása* címmel másodszor rendeztük meg a stúdió művészeinek tárlatát. Nyolc kiállítást rendezünk a vándortárlatok programján, Szabolcs-Szatmár, Nógrád és Veszprém megyében, a megyei művelődési intézmények felkérésére. Igen jó a stúdió tagjainak kapcsolata ezekkel a megyékkel, amit a fiatal művészek őszinte örömmel fogadnak és személyes találkozásokkal igyekeznek mindjobban elmélyíteni. Szeretnénk, ha tagjaink minél többen részt vennének a tematikus pályázatokon, hogy egyre közelebb kerüljenek a munkásokhoz, parasztokhoz, a képzőművészet iránt érdeklődést mutató új közönséghez. A fiatal művészek minden kezdeményezést, érdeklődést, kiállításra való felkérést szívesen fogadnak és élnek vele. Számos stúdiótagot foglalkoztat az új kifejezési forma, önmaga megvalósítása és a tárlatlátogatók reagálása munkásságukra.

(L. P.)

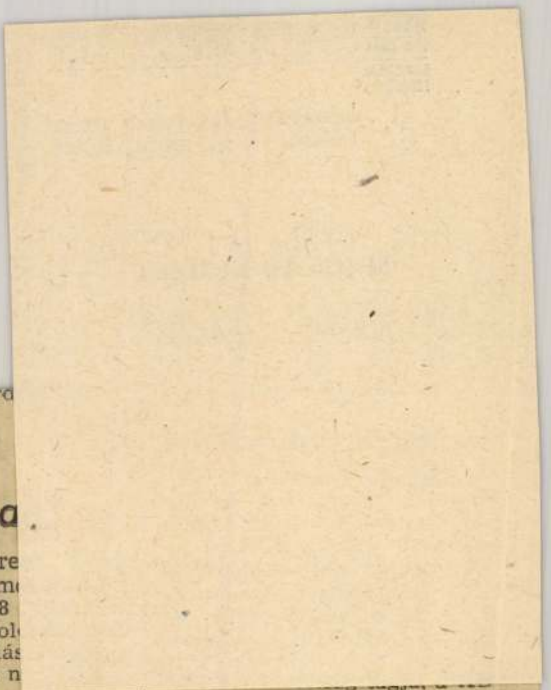

ipari jogvédelmi kérd

program
ri táboraiba

dr. Münnich Fere
giumban hétfőn m
borban pedig 108
Szolnok és Szabol
megyei középiskolás
merkedik az orosz n

KISZ önkéntes építőtábor kapui nyíltak meg a békéscsabai hűtőházban, ahol a fiatalok a kéthetes turnusokban a zöldségfeldolgozásban is segédkeznek. Szegeden az egyetemisták nyári építőtáborában, a József Attila Tudományegyetem KISZ-bizottsága által évek óta hagyományosan szervezett egyhónapos munkaakción az idén csaknem négyszáz fiatal vesz részt.

Honismereti tábor nyílt hétfőn Dunaföldváron és Csongrádon. Dunaföldváron szabadtéri múzeumot készítenek elő a fiatalok, továbbá néprajzi kutatásokat végeznek. Csongrádon a tíznapos program során a fiatal honismereti „kutatók" a városban és a környező falvakban népdalokat, egykori szokásokat, meséket jegyeznek le. Egyik csoportjuk a csongrádi gyárak történetével kapcsolatban gyűjt majd adatokat.

titkára adta át. Jelen volt *Pár-di* Imre, a KB gazdaságpolitikai osztályának vezetője.

A venezuelai ügyvivő fogadást adott

Leonardo Azparren *Giménez*, a Venezuelai Köztársaság budapesti nagykövetségének ideiglenes ügyvivője hazája nemzeti ünnepe alkalmából hétfőn fogadást adott a rezidencián.

A fogadáson megjelent *Keserű* Jánosné könnyűipari miniszter, *Rácz* Pál külügyminiszter-helyettes, *Török* István külkereskedelmi miniszterhelyettes, s a gazdasági, a kulturális élet több vezető személyisége. Ott volt a fogadáson a budapesti diplomáciai képviseletek számos vezetője és tagja is.

Pogány Gábor szobrászművész
Pogány Gábor: Pályatétel az 1981-es nyíregyházi szoborpályázatokról.

Gyula, 48-as honvédtiszti emlékmű-pályázat: Pogány Gábor II. díjas terve (fotók Béla Ottó)

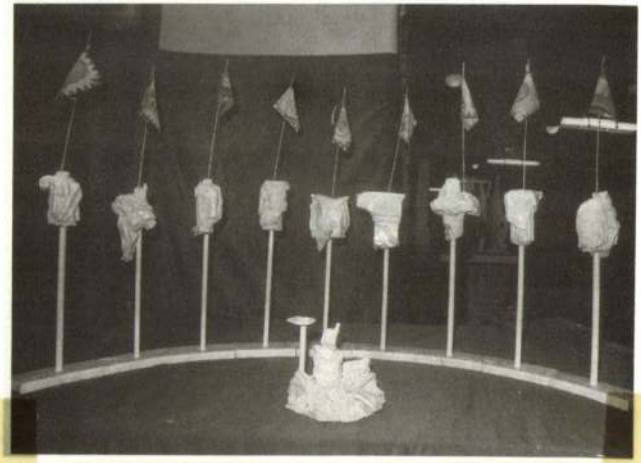

Művészet, 1988. márc., 3-old.

Szeretettel vár:
Kovalám Rafael

A Ferencvárosi
Önkormányzat Polgármesteri Hivatala
meghívja Önt és barátait az

FERENCVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE

közös kiállításának megnyitójára

1999. május 7-én, pénteken 5 órára

a Magyar Grafikai Műhely helyiségébe

Budapest IX., Lónyay u. 34. II. em. 15.
(Kinizsi u. sarok)

Megnyitja:
Dr. Pogány Gábor, művészettörténész

Közreműködik:
a Ferencvárosi Kamarakórus

A kiállítás nyitva: **1999. május 21-ig**
hétköznap 10–18 óráig

A KIÁLLÍTÁS TÁMOGATÓI:

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
FERENCVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT

AGROINFORM
KIADÓ ÉS NYOMDA KFT.

MEGHÍVÓ

Pogány Gyula,
erzsébetes csebi

festő
U. 2213

Pesti Hirlap

1916. máj. 19.
(Kitüntetett harcteri festő.)
A király fentit, aki egyéves önkéntes, harcteri festő, a háborúban teljesített kitünő müvészeti tevékenységének elismerésének a Koronás arany érdemkereszttel tüntette ki.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTT

19.

útinapló.

s István dr. m.nemz.múzeumi ig.őr c.j.

ell.

i őskeresztény bazilika maradványai-
és konzerválása.

sz. Bizottsága elnökének megbizásá-

és a költségek sa	Összeg P	f	Jegyzet
el.p.u.-Győr-	11		Ind,délben 13.15
l II.oszt.	11	--	
nely -Budapest	11	--	Érk.este 21.10

Pogány Gyula.

534 Orosz zsidó foglyok, olajf.— — — — 800.—
535 Egy tatár és egy kaukázusi, olajf. — — 500.—

536 Német trén — — — — — — — 300.—
537 Leégett gyár — — — — — — 100.—
538 Jelentést vivő — — — — — — 150.—
539 Ökör — — — — — — — — 300.—
540 Tábori kovács — — — — — — 150.—
541 Szekér — — — — — — — — 250.—
542 Naplemente, olajf. — — — — — 200.—
543 Tábori sütőde, „ — — — — — 400.—
544 Mészárszék, „ — — — — — 600.—
845 Halicsi főtér, „ — — — — — 800.—

Nemzeti Szalon 1916. jan.
Sajtóhadiszállás
műtárlatára.

Pogány Gy.

XXIV. aukció
A Gyűjtő 1915. 174.

99. POGÁNY GY.: Kakas tyukokkal, szines rajz 21 × 17 . . 25

XXVII. aukció
u. o. 1916. 46 l.
Isis vinádok 200.–

PÁPA

Mátyás király háza

kéve VI 1859, 257 l.

Polgár Géza
MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
MAGYAR HÍRLAP
1977 NOV 14
1021

MAGYAR HÍRLAP

Takács Tibor: Dervistánc

A legjobb regényírói életkorban levő *Takács* Tibort korábbi művei alapján inkább az ifjúsági szerzők közé soroltuk. Újabb munkái azonban egyre jobban túllépték ezt a kategóriát. Ez a megjegyzés természetesen nem minőségi megkülönböztetés kíván lenni az ifjúsági művek rovására, csupán a teljesebb, átfogó igényű alkotói módszer, gondolat- és problémafölvetés más jellegű, mélyebb szféráit jelzi. (A történelmi témájú ifjúsági és a „felnőtt" regények kategóriája egyébként is napjainkban sajátos átalakuláson megy keresztül — ami egyszer alaposabb irodalomtörténeti tanulmány témája is lehetne. Gondoljunk csak arra, hogy a klasszikus történelmi regényeink jó része — Jókaitól Mikszáthon, Gárdonyin át aká- Móra Aranykoporsójáig — ma már inkább az ifjú nemzedék olvasmányai.)

A nyolcadik kötetével jelentkező Takács Tibor új regénye, a *Dervistánc* is történelmi korszakban játszódik. Valójában egy *regényciklus* része, az *Ezüstkard* című munkájának folytatása. Önálló mű azonban, amely csak laza szálakkal kapcsolódik az előzőhöz, a történelmi folytonosságon túl például egy érzékletes regényhős, a brassói kalmár alakja révén. A központi cselekmény: Buda 1686-os ostroma és viszszafoglalása a töröktől. Mindaz viszont, ami a kötet lapjain megelevenedik, sokkal több ennél. A szerző ugyanis igen jó érzékkel a magyar történelemnek ezt a kiemelkedő, korfordulónak tekinthető eseményét mintegy monumentális

Pogány Géza illusztrációja a Dervistánchoz

pannónak szánja, amelybe belehelyezi *a kor jellegzetes alakjait*, hogy személyük, törekvéseik révén *eszmeáramlatokat*, máig ható tanulságú *jelenségeket* állítson az olvasó elé. Valós történelmi szereplők — mindenekelőtt a tragikus sorsú Petneházy Dávid — és sok fróí leleménnyel egyénített figura élete, harca jelenik meg előttünk a három egybefutó síkon megírt kötetben. E három sík a kurucok új és új utakat kereső tábora, a törökök sajátos világa és a korabeli császári, pápai politika manőverei. Mindezt történelmileg is *hitelesen* — bár nem teljesen mentesen a kissé romantikus szemlélettől — eleveníti meg a szerző. A történelmi hitelességet és precizitást külön érdemeként kell *megemlítenünk: az* események, tényszerű adatok beépítése és a helyszínrajzok, leírások rendkívüli szemléletessége dicséretes történelmi regényírói erényeket jelez, nyújt változatos keretet *a friss elbeszélő kedvvel* pergetett műhöz.

A kötet lapjait *Pogány Géza* jó ízlésű, mozgalmas grafikái illusztrálják. *(Gondolat)*

L. K.

1970 NOV 14

Magyar H

D

Ha az ősz je
smind a betakarítás legkedvesebb ünnepe a szüret, lehetne-e más a téli falué, mint a *disznóölés*? Valamikor a kényszerű pihenést, ma már jobbára a folyamatos, tehát télre is talált munkát szakítja meg ünnepnapként, s többnyire hosszúra nyúlón, szintén nem kevés tennivalót adván. Mert hogyan is raktározódott el a gyermekkorukat falun töltők emlékezetében az a nap? Hogy vízforralással kezdődik már jóval pirkadat előtt, miközben forralni teszik föl az újbort is, avagy megbontanak egy pálinkásbutykost. Az ital elűzi a hideget, továbbá köztudottan étvágyat csinál; igaz ugyan, hogy a böllér, s más, disznóval foglalatoskodó ember étvágytalan, de annál éhesebb a rokoni vendégsereg, amelyik estére összegyülekezik.

Így november közepétől-végétől február-márciusig kerül rendszerint kamrába a hurka, kolbász, szalonna, s még jó néhány húsféle, s bödönbe a zsír, sok helyütt egész esztendőre. Ismeretes, milyen jelentős szerepe van a háztájinak az ország állatállományának fölnevelésében: *a sertéseknek például a 44 százaléka található a portákon*, helyesebben a ház körüli ólakban, fészerekben. Az előzetes számítások szerint

Két papirus

„A második nap délutánján egy alattomos széllökés olyan

sertésvágási idényben hozzávetőleg 2 millió 400 ezer állat, hízott disznó úgynevezett magánvágására kerül sor. Hogy mikor, arról is vannak tapasztalatok: az elmúlt évtizedben december 31-ig ölték le a sertések 40 százalékát, s azt követően a többit.

A gépek — és a kevesebb szalonna

Természetesen nem minden „háztáji" hízót fogyasztanak el fölnevelői — zömmel állami boltokba kerülnek, vagyis az illetékes vállalat megvásárolja őket. Most vagyunk a sokat emlegetett sertésciklus „fölmenő ágán", vagyis *növekvőben a kínálat a piacokon*. Megelőzendő az újabb visszaesést, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium hazánkban eddig ismeretlen módszert alkalmaz: *úgynevezett intervenciós alapot hozott létre*, hogy a fölösleget is meg tudja vásárolni. Az idén 3 millió — részben háztájiból származó — hízott sertés átvételére kerül sor, ebből 900 ezret a IV. negyedévben vásárolnak meg. Ezenfelül a szabadpiacon 400 ezer malac és süldő megvétele vár ugyancsak az államra, vagyis a tel-

Magyarország csak négy százalékát kapja a Gozsdu-alapitványnak

— *A Magyarság tudósitójától* —

Évek óta a legnagyobb titkolódzással folytatja a magyar kormány a tárgyalásokat az utódállamokkal a volt monarhia területén levő legnagyobb magánalapitvány: a *Gozsdu-alap* ügyében. Gozsdu Manó, egykori magyar kuriai biró ezt a ma már milliárdokra felrugó alapitványt »a magyarországi és erdélyi görögkeleti vallásu román nemzet részére« létesitette. A trianoni béke után az egész alapitványt magának követelte Románia és — amint most minden magyar titkolódzás ellenére is oláh forrásból kiderült — követelésével jórészt célt is ért.

Lapedatu János erdélyi képviselő járt most Budapesten, hogy az utolsó tárgyalásokat lefolytassa az illetékes körökkel és hogy felülvizsgálja a vagyonkezelés számadásait az utolsó hat évről. Munkáját elvégezte és távozóban a Gozsdu-alapitvány további sorsáról a következő nyilatkozatot tette:

— A békeszerződés értelmében az alapitványt fel fogják osztani. 90 százaléka jut Romániának, 6 százaléka Szerbiának és a vagyonnak csak 4 százaléka marad Magyarországon, ahol ma is 18 plébániájuk van a görögkeleti románoknak. A végleges elintézésig Románia és Magyarország között *már egy esztendővel ezelőtt létrejött a megegyezés, amely szerint az alapitvány kezelősége szabadon rendelkezhet az ingatlan vagyon és annak jövedelme fölött.* Minthogy a megállapodás mult év december 3-án már jogérvényes lett, Budapestre utaztam, hogy fölülvizsgáljam a vagyonkezelők számadásait az utolsó hat évről.

Nem szivesen hánytorgatjuk állandóan az elhanyagolt, vagy az alapitó intencióinak meg nem felelőleg kezelt és felhasznált alapitványok ügyét, de ujságirói kötelességünk a *Kasselik- és Kerpely* Mimi-alapitvány után most erre a harmadik esetre is rámutatnunk, mert megengedhetetlen, hogy ilyen óriási közvagyonokat a kormány ekkora nemtörődömséggel hagy pusztulni. Lapedatu, az oláh kultuszminiszter testvérének nyilatkozata szerint Magyarország kormánya már egy esztendővel ezelőtt szabad rendelkezést biztositott az alapitvány vezetőségének az ingatlan vagyon és annak jövedelme fölött. Erre pedig *nem volt joga.* Az alapitólevél határozottan kiköti a magyar kormány felügyeleti jogát, sőt kötelességét. Már az megbocsáthatatlan nagylelküsködés volt magyar részről, hogy 1913-ban megengedték az alapitvány kezelésének Nagyszebenbe való elvitelét. Ott van maig is. Most meg kiderül, hogy ez, a ma már az alapitó intenciói ellenére ellenségessé vált intézmény szabadon rendelkezhetik egy óriási budapesti ingatlannal, melynek sorsa nem hagyhatja közönbösen a fővárost sem.

Miből áll a Gozsdu-alapitvány?

A Gozsdu-alap fővagyona egy hatalmas épülettömb, mely három utca közt alkot átjárót: *Király-utca* 13, *Dob-utca* 16 és *Holló-utca* 8. A két- és háromemeletes bérpalotáknak és árucsarnokoknak egész sorozata van a hat udvarban. A Holló-utcai részben az első emeletet a budapesti görögkeleti oláh egyházközség 1900-ban berendezett kápolnája és *Bogoevici* György főesperes lakása és hivatalos helyisége foglalja le. A rokonszenves öreg lelkész, aki krassó-szörénymegyei hazájából már 25 évvel ezelőtt Kecskemétre, onnan Budapestre került, igen szivesen fogad, amikor az alapitólevélért érdeklődöm nála. Idead egy vörös diszkötésü oláhnyelvü könyvet, melyben az eredeti magyar nyelven is megvan Gozsdu Manó végrendelete és az alapitvány története. 1871 december 16-án adta át a pesti törvényszék, mint hagyatéki bíróság az alapitvány kezelőségének a három házat, 100 darab Pesti Hazai Első Takarékpénztár, 20 darab Concordia malomrészvényt és 10 darab Tiszavölgyi vasutsorsjegyet, összesen 220.934 forint 66 krajcár értékben, de volt a Dob-utcai házon 33.184 forint 66 krajcár teher, az özvegynek pedig haszonélvezete. Marad cselekvővagyon 178.065 forint 34 krajcár. Ezt Gozsdu részletesen körülirt módon kezelendő alapitványként hagyja »a magyarországi és erdélyi görögkeleti vallásu román nemzetre« abból a célból, hogy jövedelméből e nemzet kebeléből származó ifjak tanittassanak. Államellenes magaviseletü egyén segélyt nem élvezhet. Általában *az egész végrendelet meleg vallomás Gozsdu magyarsága mellett,* aki éppen ilyen magyarrá akarná neveltetni a magyarországi oláh intelligenciát is. Meghagyja, hogy a takarékpénztári részvényeket tilos eladni, mert ennek az intézetnek nagy jövője lesz, »mig a haza viszonyai rosszra nem fordulnak, *amitől Isten mentsen*«. Az alapitvány 1888-ban még megvette *Poynar* Jánosné szül. Zsiga Mária nagyváradi tizenhatholdas szőllejét és beltelkét. Erre a telekre emeltek később internátust a Nagyváradon tanuló görögkeleti oláh diákok részére.

Hogy mennyit ér ma meg az alapitvány és mire fordithják a jövedelmét, azt Bogoievic nem tudja. Ő csak egy kis részt kap kézhez a csonkamagyarországi görögkeleti egyházak segélyezésére. Büszke rá, hogy az alapitvány egykori titkára, *Christea* Miron, ma a legmagasabb polcra emelkedett, amit görögkeleti lelkész elérhet: *bukaresti pátriárka.*

Mit mond a család?

A főesperes irodájának falán életnagyságu olajfestmény ábrázolja diszmagyarban, kardosan az alapitót. Rövid fehérszakállu, köpcös öreg ur. Elmegyek érdeklődni a rokonsághoz, mit tudnak Gozsduról és az alapitványról. Ma már mindössze két egykori igénylője él a Gozsdu-vagyonnak, ezek is oldalági leszármazottak, minthogy Gozsdunak egyik házasságából sem maradt gyermeke. Egyikük *Margaretovics* Auré földbirtokos Szentendén, a másik *Sztupa* Jolán Ujpesten. Ketten maradtak élet ben a Gozsduné testvéreinek leszármazottai közül. Felkeresem Sztupa Jolánt Szép szál nagyasszony, aki bátran letagadhatna egy-két évtizedet korából. Zamatos bihari kiejtéssel mesél családjáról. Egész tudós heraldikus, aki jobban tudja a fel- és lemenő, valamint minden elágazó rokonságokat, mint egy nemesi évkönyv.

— Az Ypsilanti-féle forradalom után Macedóniából, *Moskople* községből jött Pestre néhány görög: *Murati, Vulpe, Dorma* és *Pometa* Konstantin. Itt a Harmincad-utca helyén vettek házakat. Ott volt az Ypsilanti-ház is, amelyet Ypsilanti, mikor visszament Macedóniába, Vulpera hagyott. Vulpe elvette Pometa Konstantin egyik leányát, *Anasztáziát,* de kilenc hónap mulva meghalt és özvegye aztán ujra férjhezment Gozsduhoz. Igy kerültünk mi rokonságba Gozsduval, mert az én nagyanyám is a Pometa Konstantin leánya: Mária, férjezett *Bogdándi Sztupa Mihályné.* Volt még négy leány: Eliz, Zsófia, Irén és Pellágia, mind férjhezment: *Mandrinóné, Gecsőné, Jankovicsné* és *Rajkovicsné* lett belőlük. A két utolsó gyermektelenül halt el.

— Nagyapám, az öreg Pometa, Szentendréről vett el egy szerb leányt: *Koisor* Juliannát. *Nem volt egyikük sem oláh.* Otthon *mindig németül beszéltek* és a leányok sem igen tanultak meg más nyelven. Gozsdu Nagyváradról került Pestre ügyvédjelöltnek. Mikor elvette Pometa Anasztáziát, beköltözött a Harmincad-utcai házba. Az az özvegyé volt. Amikor meghalt az öreg Pometa, Gozsdu rávette feleségét, hogy adják el ezt a házat és annak az áráből vették a Király-utcai és Dob-utcai telkeket két kisebb házzal. *És magára iratta,* nem a feleségére, nem is közösre. Az anyósa is odaköltözött hozzájuk és onnan járt mindennap a Petőfi-téri templomba. Nagy házat vittek: rengeteg ezüstneműjük volt, kocsist, inast és hajdut tartottak. Volt valami kisebb birtokuk, vagy esetleg bérletük Pest környékén, de már nem emlékszem hogy hol, csak azt tudom, hogy anyámnak angol fajdisznót és valami finom fehér paszulyt küldött a saját gazdaságából Biharba. Mikor a magyar világ beköszöntésekor főispánnak kinevezték, valami árverésen Marczibányi családi ékszereket vett meg a feleségének: egy diadémot 9000 és egy nyakbeli gyöngysort 6000 forintért. A háznál állandóan neveltettek rokongyermekeket. Az összes testvérek gyermekei sorra ott laktak, igaz, hogy nem sokan voltak. A hat családból csak apám és öccse, aztán egy *Gecső*-fiu, aki mint nyugalmazott osztrák kapitány halt meg Bécsben, *Mandrinó* Mihály és *Julianna* nőtt fel.

A kijátszott magyar rokonok

— Csak ennyien maradtak váromanyosok, amikor 1863-ban meghalt Anasztázia néni. Gozsdu nem is értesitette a rokonságot, ugy hogy csak a temetés után érkezhettek meg és ekkor kérte apámat, akit anyja halála után 1846-tól kezdve ő nevelt, hogy *ne háborgassák őt a felesége vagyonában, mert már nagy módhoz van szokva és nem tudna meglenni nélküle.* Nem ad ki semmit az örökségből, hanem fizet *inkább minden igénylőnek évi 10.000 forint után hat százalék kamatot.* Csak egy évig fizette és akkor valami veszteségre hivatkozva, haladékot kért. Soha többé egy krajcárt nem láttunk tőle. A takarékpénztári részvények még kevésbé voltak az övéi, mint az ingatlan. A dédanyámé, Koisor Juliannáé volt mind, aki Guzsduéknál halt meg 1859-ben. A részvények ott maradtak és Gozsdu nem engedte meg, hogy felosszák egymás közt a leányai. Megérte, hogy beváltja tőlük részletfizetésre. Hogy tényleg kifizette-e, azt nem tudom.

— Mikor a második feleségét, *Dumtsa* Heléniát elvette, lejöttek hozzánk. Ők voltak a keresztszülei meghalt kis öcsémnek, Dezsőnek. Akkor sem szólt egy szót sem, hogy mire készül, sőt még ugyancsak biztatta apámat, hogy ne törődjék az elmaradt kamattal, hiszen ugyis az övék lesz minden. Csak amikor meghalt, a végrendeletből derült ki, hogy *a felesége minden vagyonától megfosztotta a jogos örökösöket, a testvérek gyermekeit.* Pert is inditottak rögtön az alapitvány ellen. Teljhatalmu megbizott ügyvédjük volt *Margaretovics* János, a Mandrino Julia férje, ez azonban kiegyezett minden örökös nevében fejenként 5000 forintért. Jutott tehát a rengeteg vagyonból 15.000 forint a még életben lévő három igénylőnek együttvéve.

Nem volt az soha oláh vagyon...

Most már harsog a hangja a nagyasszonynak, amikor még bucsuban lelkemre köti, hogy mit irjak.

— Azt irja meg, kedves öcsém, hogy *az oláhoknak semmiféle joga erre a vagyonra nincs és az Isten verje meg azt a kormányt, amelyik kiadja nekik. Mi nem voltunk soha oláhok, hanem macedónok, de teljesen magyarok lettünk.* Gozsdu is. Hiszen ő követelte ki legelsőnek, hogy az ügyvédek beadványaira magyarul feleljen a budai és pesti városi tanács, ő kezdte meg a magyar felszólalást a törvényszéken, ő hozta be a magyar nyelvet Petőfi-téri templomunkban. Nagy Kossuth-párti magyar ember volt, minden rokona tiszt volt negyvennyolcban. Soha annál a háznál egy oláh szó el nem hangzott. A felesége is csak németül és görögül tudott. Csak később tanult meg magyarul. *Magyar földön magyar emberek keresményéből származott ez a kincs* és most ezt akarják kiadni a mi legnagyobb ellenségeinknek? Ezt irja meg mind! És a mi elrablott örökségünkből csak négy százalék marad meg a hazánknak, a többit mind az ellenségnek paktálták el? Irja meg azt is, hogy vegyen inkább azon a négy százalékon . . .

*

Hogy ki és mit vegyen rajta, jobbnak látom elhallgatni. Elköszöntem a felháborodott hölgytől, elgondolkoztam rajta, vajjon a Gozsdu-alapitvány milliárdjainak megszerzését az oláhok és szerbek is saját kultuszminisztereik érdeméneknek tartják.

MOST JELENT MEG!
Raoul Francé
legnépszerűbb műve
A növények élete
Lambrecht Kálmán fordításában
A természettudományi irodalom örökértékű remekműve 438 oldalon, 33 kép és 3 tábla kapcsán az élet regényét nyujtja
A vaskos kötet ára:
fűzve ..... 63.000 K
kötve ..... 77.000 K
Postaköltség 5.000 K
Kapható a »Magyarság« kiadóhivatalában

A »MAGYARSÁG« ELŐFIZETÉSI ÁRA
1 HÓNAPRA 40.000
3 HÓNAPRA 120.000
KÉRJEN MUTATVÁNYSZÁMOT!

NAPIREND

Február 27. péntek

Nap kél: 6 ó. 30 p., nyugszik: 17 ó. 25 p.
Hold kél: 8 ó. 52 p., nyugszik: 22 ó. 31 p.
Római kat.: (Jéz. t. ker.) Leander.
Protestáns: Ákos.

MINISZTEREK FOGADNAK: Földmivelésügyi 12 ó.

ELŐADÁSOK. Schack Béla és Angyal Pál előadása a Szabad Egyetemen (VIII., Esterházy-utca 11.) fél 18 és 19 ó. — **KIÁLLITÁSOK:** Bertnyik Sándor kiállitása a Mentornál (VI. kerület, Andrássy-ut 17.) Nyitva egész nap. — **KÖNYVTÁRAK:** Akadémiai könyvár (V., Akadémia-utca 2.) 10—13 és 15—19. Egyetemi könyvtár (IV., Ferenciek-tere 5.) 9—19. Fővárosi könyvtár (IV., Gróf Károlyi-utca 8.) 9—19. Iparmüvészeti Muzeum könyvtára (IX., Üllői-ut 33.) 10—13 és 15—20. Erzsébet Népakadémia könyvtára (VIII., Német-utca 40., I. em.) 17—20. Országos Pedagógiai könyvtár (VI., Andrássy-ut 68.) 9—10. Tehnológiai és Anyagvizsgáló Intézet könyvtára (VIII., József-körut 6.) 17—20. Statisztikai hivatal könyvtára (II., Keleti Károly-utca 5—7.) 9—14. — **MÚZEUMOK:** Akadémiai Goethe-szoba (V., Akadémia-utca 2.) 10—12. Magyar Történelmi Képcsarnok ugyanott, 10—13. Nemzeti Muzeum Régiségtár (VIII., Muzeum-körut 14.) 9—13. Nemzeti Muzeum Növénytár (V., Akadémia-utca 2.) 9—13. Szépmüvészeti Muzeum (VI., Aréna-ut 41.) Modern képtár és plasztikai gyüjtemény 10—13. Fővárosi Muzeum (Városliget, Stefánia-ut) 9—13. Aquincumi ásatások és Muzeum (III., Óbuda, Külső Szentendrei-ut).

Az osztrákok körözik a Magyarság németujvári tudósitóját

Németujvár, febr. 24

(A Magyarság tudósitójától)

A minap részletesen beszámoltam arról, hogy a *németujvári* ifjuság kitünően sikerült farsangi mulatságot rendezett a Korona-szálló nagytermében. Jelentettem azt is, hogy az osztrák beamtereknek az estélyen olyan vidám hangulata támadt, hogy a *Bezirksverwalterrel* az élükön valamennyien táncra perdültek és világos-virradtig *járták a magyar csárdást.* A *Magyarság*-nak az a példánya, amelyben e közlemény megjelent, eljutott természetesen ide Ujvárra is és az osztrák hivatalnokok *nagy érdeklődéssel hallgatták,* amikor a magyarul tudó kollégájuk ezt németre leforditotta. Nem találtak benen semmi különösebb dolgot, csak *azon csodálkoztak,* hogy a *Magyarság* tudósitója *olyan hüen és pontosan számolt be a »Kneffel papa« vendégfogadójában tartott farsangi vigalomról.*

Az idevaló osztrák tisztviselők már kezdték elfelejteni, hogy milyen nagyszerüen mulattak azon a bizonyos éjszakán, amikor egyszer csak a járási intézőséghez hétpecsétes *levél érkezett a bécsi kormánytól.* A szigoru utasitásokkal megtüzdelt leirat arról szólt, hogy a budapesti *Magyarság* cimü lapnak azt a németujvári tudósitóját, aki a »burgenlandi« osztrák tisztviselői kar legutóbbi mulatozásáról cikket irt, *ki kell nyomozni és nyakon kell csipni.* A hivatalos irás mellé odacsatolták *»Az osztrákok csárdást táncolnak Nyugatmagyarországon«* cimü cikknek a német forditását is.

A németujvári Bezirksverwalter kényelmetlenül érezte magát, amikor a »Landesregierung« furcsa ukázát elolvasta. Azon csodálkozott leginkább, hogy mirevaló most e nagy csetepaté. A *Magyarság* már *négy esztendő óta* közöl pontos tudósitásokat Nyugatmagyarországról és eddig még *egyszer sem jutott eszébe sem a központi, sem a tartományi kormánynak, hogy a cikkek irója után kutattasson.* Az osztrák hivatalnokseregnek mindig olyan értelmü utasitásokat kapott felülről, hogy a bécsi-magyar lakossággal lehetőleg »humánusan« kell bánni, nehogy az amugy is elégedetlen »burgenlandiak« nyugalmát esetleg megzavarják. A multkori táncestélyen, ahol a tizéves *Hanzitól* a hetvenesztendős *Szepi bácsiig* mindenki csárdást táncolt, nem akarták azt a látszatot kelteni, hogy nekik nem rokonszenves a magyar nóta és a magyar tánc, hogy ezáltal ellenszenvet keltsenek maguk iránt, beálltak hát a körbe és *ropták a táncot reggelig.* Azt hitték, *nem bün* az, ha más nemzet mulatságán nekik is megjön a kedvük egy kis kiruccanásra, még kevésbé lehet bün, ha ezt valaki megirja. Ám a parancs, még a szocialista Ausztriában is csak parancs.

Az ujvári Bezirksverwalter tehát kénytelen volt megindítani a vizsgálatot. Meghagyta a helybeli őrségeknek, hogy a *Magyarság* itteni munkatársát kutassák fel. Ő maga is megkezdte a hivatalos nyomozást. Elsősorban a *Gässinger Sport Club* tagjait fogták gyanuba. Kihallgatták a klub elnökét, *Csaplovics* Elemér dr. ügyvédet. Azonkivül beidéztek több ujvári polgárt, akikről szerintük feltehető volna, hogy összeköttetésben állanak a *Magyarsággal.* Gyanakodnak egy pesti egyetemi hallgatónak ittlakó rokonságára is. Eddig persze semmiféle *pozitiv eredményt nem tudtak elérni.*

A nyomozás során az a gyanu is felmerült, hogy a trianoni határon túlról ide átjáró, vagy innét a csonka hazába átránduló emberek informálják a *Magyarság* munkatársát. Megnyugtathatjuk ezeket a különben szelidtermészetü nyomozó tisztviselőket, hogy a *Magyarság* tudósitója itt *a helyszinen szerzett tapasztalatai alapján irja meg a cikkeit. Ő nem tagja egyik egyesületnek sem.* Nem vár pénzt semmilyen mozgalomban. Ő csak figyelője az eseményeknek. És amint tudósitásai bizonyitják, pontosan beszámol arról, ami Ujváron és környékén történik.

HIREK

— **(Kitüntetés.)** A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére *Papp* Károly gádorosi községi főjegyzőnek negyedszázadot meghaladó időn át és *Tessényi* József fajszi községi főjegyzőnek negyven éven át teljesitett buzgó szolgálatuk elismeréséül a IV. osztályu magyar érdemkeresztet, továbbá *Koczó* István üllői községi közgyámnak a közügyek szolgálatában kifejtett buzgó müködésével szerzett érdemei elismeréséül és *Pazsitzky* Andrásnak, a Rimamurány—Salgótarján Részvénytársaságnál alkalmazott finom-hengermü-szerelőnek a vállalatnál megszakitás nélkül hat évtizedet meghaladó időn át teljesitett hüséges szolgálata jutalmául az V. osztályu magyar érdemkeresztet adományozta.

— **(Megoperálták az osztrák külügyminisztert.)** *Bécsből* jelentik: *Mataja* külügyminisztert ma jobboldali lágyéksérvmütétnek vetették alá. A mütét kielégitő lefolyásu volt. A beteg jól érzi magát.

— **(Az oláh királyné Belgrádban.)** *Belgrádból* jelentik: Mária román királyné a királyi család meglátogatására ma Belgrádba érkezett.

—

AZ IDŐ

A *Meteorológiai Intézet* jelentése szerint a másodlagos minimum Franciaország felett egybeolvadt a fődepresszióval, mely rendkivüli intenzitást nyert (Valencia 720 milliméter), Francia- és Angolországban a délnyugati szelek vihar erejéig fokozódtak. Az idő különben Nyugateurópában esős, ugyszintén a Fekete-tenger környékén is, ahol kisebb depresszió van. Az Ural tájékán maximum tartózkodik és erős hideg centrumot képez. Hazánkban az idő ma reggel jórészt ködös. Csapadék nem volt és az éjjeli hőmérséklet alacsony. — *Jóslás: Változóan felhős idő, lényegtelen hőváltozással és semmi vagy kevés csapadékkal.* — A *földmivelésügyi minisztérium vizrajzi osztálya* jelenti: A *Duna* Wilshofen—Ujvidék között apad, másutt árad. Alacsony vizállásu. A *Tisza* Tiszafüredig apad, lejebb árad. Alacsony vizállásu.

—

— **(Bonmartini grófot megölte a felesége.)** *Rómából* jelentik: *Bonmartini* grófot, a Giornale d'Italia igazgatóságának főnökét ma a feleségével folytatott civakodás után holtan találták meg. A grófnőt, aki már hosszabb idő óta rendkivül ideges volt és ideggyógyintézetben akarta magát gyógyittatni, a gyilkosság elkövetésének gyanuja miatt letartóztatták.

— **(Bankett Plósz Sándor tiszteletére.)** *Plósz* Sándor dr. volt igazságügyminiszter, a Pázmány Péter Tudományegyetem tanárának nyugdijaztatása alkalmából müködéséért a kormányzó elismerését és köszönetét fejezte ki. A Pázmány Péter Tudományegyetem jog- és államtudományi kara bankettet rendezett Plósz Sándor ünneplésére. A vacsorán *Illés* József dr., a kar dékánja üdvözölte Plósz Sándort, méltatva azokat az érdemeket, amelyeket a nyugalomba vonuló professzor, mint tudós és törvényelőkészitő itthon és a külföldön szerzett. *K. Kovács* Gyula, mint a kar szeniora, Plósz Sándort, a jelenlévő *Zubriczky* Aladár pedig a rektort köszöntötte fel. Az üdvözlő szavakra a Rektor Magnifikus szép beszédben válaszolt, megemlékezve az ünnepelt érdemeiről. *Angyal* Pál dr. a kari szolidaritásra és *Nagy* Ferenc mondott pohárköszöntőt. A vacsorán még *Szladits* Károly és többen szólaltak fel.

— **(Számitási tévedés a tüdőbetegpavillonok épitése körül.)** Az Uj Szent János-kórház hátralevő két tüdőbetegpavillonjának épitési költségeit kiszámittatta a népjóléti minisztérium és a főváros is. A két számitás közt hét és félmilliárd korona különbség van. A főváros azt állitja, hogy ő nem tévedett. Egyben a mai tanácsülés felajánlta a minisztériumnak, hogy a tizenegymilliárd és nyolcszázmillió épitési költség *felét* magára vállalja, ha a másik részét az állam fedezi. Az állam eddig egymilliárd és kétszáztizenhétmillió korona segélyt hajlandó adni. Igy nem fog gyorsan elkészülni a két szükséges épület.

— **(Vasutasok választmányi ülése.)** A *KANSz* államvasuti csoportjának választmánya e hó 27-én délután négy órakor tartja ülését Podmaniczky-utca 87. szám alatt levő helyiségében.

— **(Gyanusan sok a titokzatos eltünés Budapesten.)** Részletesen hirt adtunk a minap *Stettner* Vilma, *Stettner* dr., a Hitelbank jogtanácsosa viruló szép leányának rejtélyes eltünéséről. Ugyancsak jelentettük, hogy *Kelemen* Lajos dr. a Nagymező-utcai *Turán*-mozgó tulajdonosa mintegy két héttel ezelőtt eltávozott hazulról azzal, hogy pénzt megy befizetni Budafokra és azóta eltünt. Mind a két ügyben hetek teltek el, de a két eltünt nem került elő, dacára annak, hogy a rendőrség mindent elkövetett feltalálásuk érdekében, annyival is inkább, mert mindkét ügyben a jelek bünténvre mutattak. Ezenkivül azonban feltünően nagy az eltünési bejelentések száma a főkapitányságon. Ugyancsak a minap jelentették be *Landau* Teréz és *Littmann* Rózsi, két Teleki-téri varróleány eltünését a főkapitányságon s bár ügyükben a rendőrség már felderitett néhány részletet, de a lányokat feltalálni nem tudta. Ma *Forgács-Fleischmann* Leó magánhivatalnok jelentette be a főkapitányságon, hogy 13 éves *Vera* nevü leánya eltünt a Honvéd-utca 38. szám alatti lakásáról, egy levelet hagyván hátra, amelyben elbucsuzik szüleitől. A főkapitányságon eddig nem sok komolyságot tulajdonitottak az eltünési bejelentéseknek, — bár rövidebb-hosszabb idő alatt minden egyes bejelentésnek utánajártak — mert egy-két napon belül rendszerint megkerültek az eltünt, ha igen sok esetben a család az eltünt hozzátartozó megkerülését nem is tartotta szükségesnek bejelenteni. Most azonban olyan gyanusan nagy számban következnek az ilyen bejelentések s körülményeik oly sok esetben bünténvre engednek következtetni, hogy a rendőrségen most már — *Radochay* rendőrkapitány vezetésével — egész sereg detektivet foglalkoztatnak az ilyen eltünések. A főkapitányságon még az eddigieknél is erélyesebb és szélesebbkörü rendszabályokat terveznek az eltünések nyomozása sikerének érdekében.

— **(Pör a Földtani Intézet geológiai térképei miatt.)** A Földtani Intézet 1910-ben azzal bizta meg *Taeger* Henrik porosz geológust, hogy a Bakony északi feléről geológiai térképeket készitsen. Taeger hét éven keresztül dolgozott a térképeken az intézet költségén, a térképek átadását azonban megtagadta azzal az indokolással, hogy azok az ő szellemi tulajdonát képezik. A Földtani Intézetnek ezekre a térképekre nagy szüksége lett volna akkor, amikor az ország szénterületeinek tanulmányozására akció indult meg, a német geológus azonban a fölvételeket egy szénbányavállalat érdekében hasznositotta. Az intézet erre a kincstári jogügyi igazgatóság utján pört inditott a budapesti törvényszéken a térképek beszolgáltatása végett. A biróság bebizonyitottnak vette, hogy a geológus elfogadta a Földtani Intézet föltételeit, amelyek szerint az intézet a fölvételek ügyében minden jogot magának tart fönn és ezért kötelezte Taegert, hogy a térképeket 15 napon belül *adja vissza a Földtani Intézetnek és 1200 aranykorona perköltséget fizessen.*

— **(A Bridge-délutánok sorsjátékának nyertesei.)** Hushagyó kedden zajlott le a Bridge- és táncdélutánok befejező estje az Országos Kaszinó sárgatermében. A főváros társadalmának színejava kitünő hangulatban vett részt a táncversenyen és tombolán. A sorsolás a hivatalos közegek jelenlétében folyt le. A főnyereményeket az 1303, 1272, 1376, 1682, 905 és 600 számu sorsjegyek nyerték. A többi 340 nyereményt az 54, 29, 88, 40, 02, 28, 10, 06, 21, 68, 63, 91, 14, 46, 55, 27, 66 végződésü számok nyerték. A nyereményeket március 10-ig a Cukor-utcai Isk. Növ. Intézmény központjában (II. emelet) lehet átvenni.

— **(A szabadkőmivesek világszervezete.)** A *Paris Soir* newyorki jelentése szerint a szabadkőmivesek száma az egész világon 3,020.000, összesen 24.500 nagypáholyban csoportosulnak. Az Egyesült Államokra esik 2,690.835, Kanadára 166.268, Angliára 417.000, a szárazföldi Európára 152.000, a latin Amerikára 13.000 és Ausztráliára 118.818.

— **(Jókai-ünnepek.)** A csengeri *Társas*kör (Szatmár megye) a *Csillag-szálló* összes termeiben *Jókai-emlékünnepet* rendezett, mely igen szép sorozattal, fényesen sikerült. *Sulyok* Sándor ügyvéd tartalmas megnyitója után a *csengeri énekkar* magyar dalokat énekelt, *Gyulay* Mihály rk. plébános magvas ünnepi szónoklata magával ragadta a hallgatóságot. Szónoklat közben *Leichmann* Ibolya szavalata és *Nagy* Elek tárogató szólója a boldog idők emlékeit varázsolták a hallgatóság elé. Ezután *Hazslinszky* Op. 4. hegedüszólója következett, melyet mély átérzéssel, precizitással *Legeza* József csengerujfalui gör. kat. esperes-plébános adott elő. *A lengyelek fehér asszonyá*-t *Kósa* Zsigmond tótfalusi ref. lelkész szavalta. *Szendy* Károly dr. körorvos zárószavai után a *Himnusz* eléneklésével az ünnepély véget ért. Sajnos, hogy a nagyszámu intelligencia ugy a *vidékről,* mint magáról Csengerről távoltartotta magát, pedig nej, de szükséges, hogy *két kilométerre az oláh határtól* a köznép maga között lássa a vezető elemet. — A magyar kultura egyik végvárában, *Csepregen* (Sopron vármegye) az állami polgári fiuiskola Jókai születésének századik évfordulója napján hazafiasságtól izzó ünnepélyt rendezett. Az ünnepi beszédet *Csincsura* Győző, az önképzőkör vezetőtanára tartotta, az ifjuság és az énekkar szavalatokkal, énekekkel, alkalmi szindarab előadásával járult hozzá a szép ünnep sikeréhez. — *Marosvásárhelyről* jelentik: A *Kemény Zsigmond Irodalmi Társaság* a marosvásárhelyi szinházban országos *Jókai-ünnepélyt* rendezett. Az ünnepi beszédet *Kristóf* György kolozsvári egyetemi tanár tartotta. — A *Veress Pálné Evangélikus Felsőbb Leánynevelő Intézet* saját székházában tartotta meg nivós előadásokkal a centennáriumi Jókai-emlékünnepélyét, nagyszámu előkelő közönség jelenlétében. A gazdag müsor legkiemelkedőbb száma volt *Szelényi* Ödön dr. tanárnak Jókai müvészetéről tartott értékes kritikai emlékbeszéde és a halhatatlan irónak szinmüvéből átirt az *Istenhegyi székely leány* cimü müvének szinpadi előadása, melyhez a kisérőzenét a régi székely balladák és népdalok stilusában arhaikus felépitésben és igen melódikusan *Böhm* Dezső dr. igazgató komponálta meg. Ebben a szinielőadásban az intelligenciájukkal és az invenciózus emberábrázoló képességükkel különösen kitüntek *Dobos* Anna, *Parall* Irma, *Szabó* Piroska és *Kuti* Olivia, mig Jókainak a *Gazdag szegények* cimü életképe előadásában *Verebély* Eleonora, *Hölle* Melitta, *Fuchs* Erzsébet és *Imre* Anna mutattak figyelemreméltó szinjátszó képességet. Az ünnepély többi részletében részint a szavalataikkal, részben még egyéb szereipeikkel kitüntek *Bezegh* Magda, *Forgon* Erzsébet, *Töttössy* Rózsa, *Bajkay* Izolda, *Láng* Ella, *Füzesséry* Mária és mások.

— **(Pogány Gyula festőmüvész meghalt.)** Lovranában enyerei és csébi *Pogány* Gyula festő, a koronás arany-érdemkereszt tulajdonosa, kiváló müvész, hős katona meghalt. Háborus képeinek legnagyobb része a bécsi és berlini hadimuzeumban van. A tengerparton keresett gyógyulást régi tüdőbajára. Az ősi, nemesi családból származó müvész kiváló és nagyon hivatott, tehetséges tagja volt a mai müvészgenerációnak.

— **(Akinek lebontják a szobája falát.)** *Igen tisztelt Szerkesztő Ur!* Jókai-tér 1. számu házban albérletben lakom. A lakás régi tulajdonosa meghalt, az uj tulajdonos pedig *felmondotta a lakást.* Mivel nem volt hová mennem, a lakásból nem költözködtem ki, bár időközben a *Lakáshivataltól* is kaptam felszólitást. Illetékes helyen most megigérték, hogy a kilakoltatást egyelőre el fogják halasztani. Mikor erről az uj tulajdonos tegnap értesült, azt mondta, hogy a *szobám falát le fogja bontatni,* mert ott átalakitási munkálatokat fog végeztetni. Kérdem, tisztelt Szerkesző Ur, *mit csináljak a családommal, hova tegyem a butoraimat, ha holnap ott megkezdik a ház oldalának a lebontását?* Kiváló tisztelettel *egy családos állami altiszt.*

BUTOR teljes lakberendezések, hálók, ebédlők, uriszobák óriási választékban minden elfogadható árért eladatnak Budapest, VII., Klauzál-tér 6. (Nyár-utca sarok)

Pogány Gyula

festő

koll. kiáll. a

Nemzeti Salon

1916. tavaszi kiállítása Gerésében.

Katalogusa

könyvtáremben

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pogány Gyula

Thieme Becker

XXVII. 186-l.

Lyka

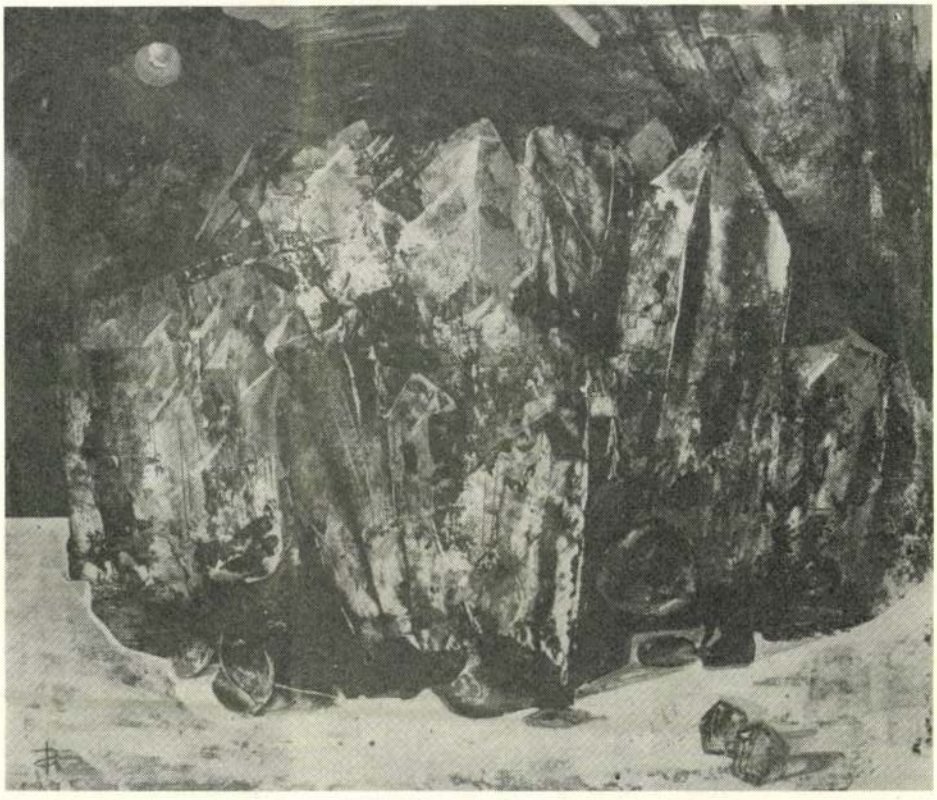

Lila kristályok

sója volt, de megélhetést nem nyújtott, ezért engedelmeskedett, mikor szülei kenyeret biztosító pálya felé irányították. Először a műegyetem általános mérnöki karán nyert felvételt, majd a soproni erdőmérnöki karon tanult, de éppen itt és ez idő alatt érett meg benne a felismerés és az acélos elhatározás, hogy élethivatása csak a művészet lehet. Ettől kezdve életcélja a művészi kibontakozás lett. Az útkeresés azonban nem volt hiábavaló Pogány Géza életében. Erősítette akaratát, növelte céltudatosságát, jobban megismerte a természetet és a technika, a gépek, az anyagok ismerete, szeretete festészetének is egyéni vonásokat adott. A Képzőművészeti Főiskolán Burghardt Rezső és Bernáth Aurél voltak a mesterei, eredeti társa Csernus volt, de hatásuk egyéniségét csak érintette, nem befolyásolta. Dr. Bajkay Éva írja róla a „Művészet" májusi számában 1969-ben, hogy: „Nem elégszik meg a természeti látvány ihletésével, hanem a belső rend elemeit keresi, kutatja. A látvány felbontása, a táj szerkezete, az egyes motívumok mértanivá absztrahált kontúrfestészete, vagy a valóság szubjektíven kiragadott elemeiből való montage-szerűen képet építő szürnaturalizmus már nem vonzza."

A főiskola után életútja, művészi munkája az Operaházhoz köti 10 évre. A díszletfestés néha szinte rabszolgamunkája sem töri meg szellemét, sőt inkább csiszolja és kifejleszti eredendő érzékét és rendkívüli tehetségét a szerkezet, felépítés, arányok iránt. A hatalmas méretek, mesterséges fények, a túlságosan nagy ellentétek világa

Vasmű Hotel homlokzata Balatonszéplak

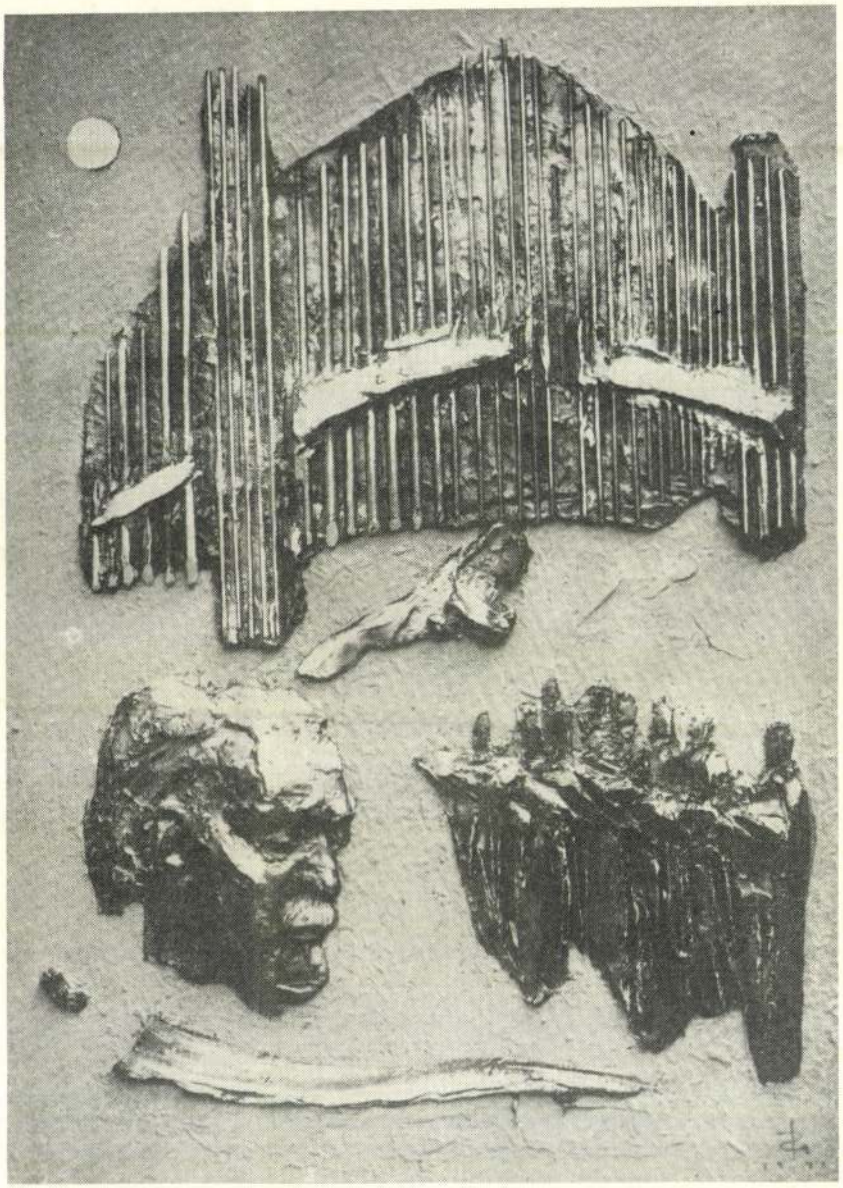

Kodály tanár úr emlékére

tői eszközök csupán öncélú, formalisztikus jelenségek, nála a realitást szolgálják. Az a nézőpont, ahonnan ő a világ jelenségeit szemléli kétségtelenül újszerű. Felfedező útja olyan területre vezet, ahol mai művészetünk számára még sok meglepetés születhet." Technikai kísérletezéseiről ma is azt vallja a művész, hogy a kidolgozás miként-je izgatja legjobban. Olajjal dolgozik alapvetően, de felhasznál mindent, amit a mai ipar gyárt: sprayt, műanyagot, ecseten kívül használ késeket, zsilettet. Szeret plaszti-

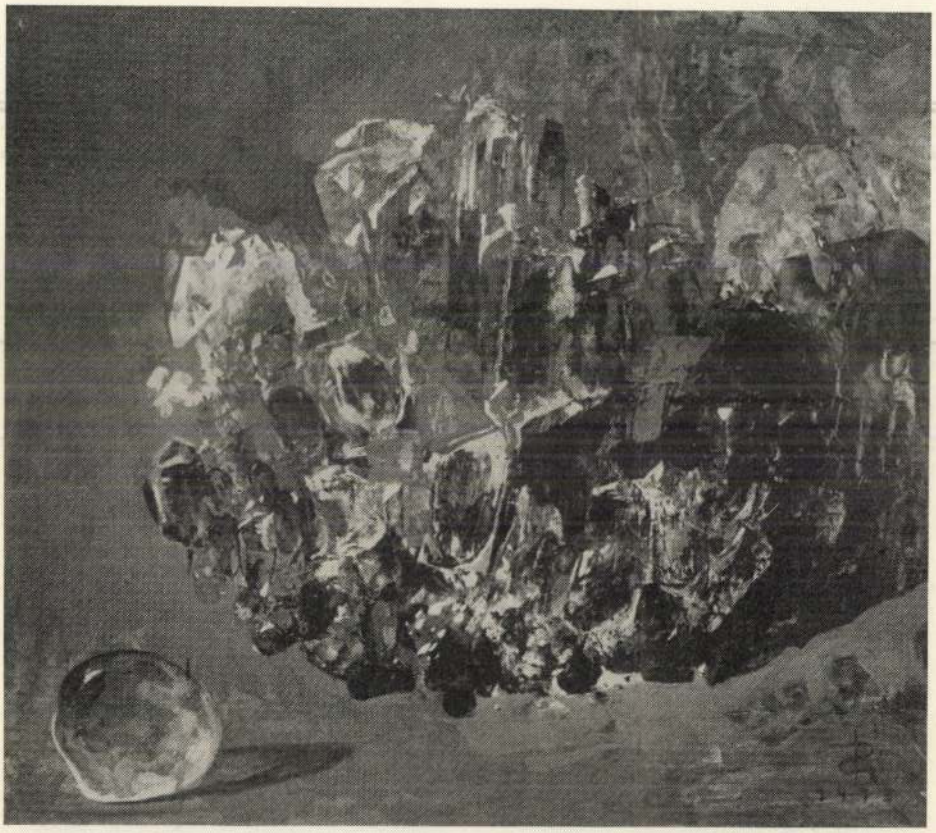

Áttetsző kristályok

után festészetében is mint egy ellenpont: a kristálytanulmányok következnek. Mintha csak azt akarná kifejezni művészi munkájával, hogy a színpad mesterkélt világánál, hamis fényeinél, illúziót keltő hazugságainál mennyivel szebb, tökéletesebb egy parányi kristály. Idézem újra dr. Bajkay Éva előbb említett tanulmányát: „A végtelen tér és a parányi egész egysége izgatja. A szemcsés szerkezet felületi finomságai, a balról beeső mesterséges fénysugarak felszínt csillogtató fémes ragyogása az artisztikusan nagyszerűt és a valóságban rejlő elemi természeti szépet akarja összefogni, új művészi rendben felsorakoztatni. Páratlan fantáziával és virtuóz technikával tudja az ércek, kristályok rejtelmes világát, csillogását ábrázolni." Hűvösen ragyogó, fénylő természeti elemei egy ideig emberábrázolás nélkül születnek meg ecsetje nyomán. Mintha csak a rafinált, túlcivilizált emberi világ és az őselemek, a hamisítatlan természet ellentétét fejezné ki ezáltal. Pszichológusaink is e kontraszt vonzerejével magyarázzák a mai ember éhségét az ősi formák, az egyszerűség, az egyszerű élet után.

Anyagszeretete azonban nemcsak a kis formák, elemek ábrázolásában mutatkozik meg. Dr. Bodnár Éva azt írja 1968-ban Pogány Gézáról: „kutató hajlama az anyag szerkezete iránt is felébredt. Szívesen használja az olaj mellett a zománcfestéket, mert vele csillogóbban tud ábrázolni. Az arannyal, ezüsttel való kiemelést is kedveli. Újszerűen alkalmazza a modern festésmódokat és néha olyan technikai megoldásokkal kísérletezik, amelyek a nonfiguratív ábrázolásoknál szokásosak. Míg ott ezek a fes-

BERECZ MIKLÓS

Ismét egy világjáró vasi művész

(Jegyzetek Cs. Kovács László szobrászművész
műcsarnoki kiállítása alkalmából)

Négy éve immár, hogy a Vasi Szemle hasábjain beszámolófélét írtam az Őrség egyik jeles emberéről, Olcsai Kiss Zoltán Kossuth-díjas szobrászművészről; aki a lenini időkben internacionalista vöröskatonaként vett részt a fiatal szovjet államért vívott harcokban, a két világháború közötti időben pedig francia emigrációban ért szobrásszá, hogy aztán, a demokrácia éveiben, emberi és művészi tapasztalatait sokoldalúan gyümölcsöztesse. Kevesen tudják, s ezért újra és újra hangsúlyoznunk kell, hogy a Kerepesi úti Munkásmozgalmi Mauzóleum gyönyörű emlékműve az ő munkája, sok más kiváló alkotás mellett. Különös véletlene a sorsnak – mert hiszen ebben aligha lehet valamiféle összefüggést felfedezni –, hogy a Vas megyei Gyöngyössziőlősön 1929. május 10-én született Cs. Kovács László szobrászművészben ugyancsak egy világjáró vasi művészt köszönthetünk. Persze, az ő világjárása már nem annyira a régi nemzedék történelmi meghatározottságú pályáján fut, hanem inkább egy megújhodó világ megváltozott lehetőségeit tükrözi vissza; a szombathelyi, fővárosi iskolák után Cs. Kovács Lászlót 1964-ben már tanulmányúton látjuk az Egyesült Államokban és a Hawaii szigeteken, majd különféle európai országokban (Ausztriában, NSZK-ban, Svájcban, Olaszországban), hajóutat tesz a Donon és Volgán, és Elba szigetére újra és újra visszatér. Gazdag élet. Művészete – a műcsarnoki kamarakiállítás is – ezt a gazdagságot tükrözi, ha rendkívül sűrítetten is, a változatos anyagokkal (kő, bronz, márvány, fa) és témákkal, melyek az őrségi öregekről a napimádókon és Harlemen át „Segítsetek! – Gyermekek éve, 1979" című munkáig (egyetlen fából készült) roppant ívet fognak át. A kiállításon a fiatal művész több kiváló rajzát is láthattuk.

kusan ábrázolni.A hatvanas évek végén nemcsak festményein, de muralis munkáin is megcsodálhatjuk kiforrott anyagismeretét, technikai fölényét: 1968-ban a balatonszéplaki Hotel Interpress klubjában 52 m^2 faliképen lenyűgöző erővel, egyedülálló hatással ábrázolja a Balatont – a betonba ágyazva, vakolattal, különböző színű rézlapokkal – a nádasok, vitorlások vízi világát. 1969-ben a dunaújvárosi Vasmű üdülőjének portálfalát, 1971-ben Veszprém főterének új háztömbjét díszíti hasonló technikával, de a más embernek, a más tájnak, más mondanivalójával. Kitűnően tud alkalmazkodni az elhelyezés, a megvilágítás adottságaihoz. Ötletes, dekoratív hatású faliképeiből szombathelyi kiállításán is láthattunk néhányat. Olasz kritikusa 1975-ben a Gazetta di Parmában azt írja újszerű technikájáról, hogy a harmadik dimenziót is ki tudja fejezni. A technika csábító anyaglehetőségei az öncélúság buktatóját is magukban rejthetik, de ahogyan Derkovits Gyulánál az ezüst és fémfestékek használata csak eszköz volt a politikus mondanivalóhoz, úgy Pogány Géza anyagkísérletei is csak eszközként szolgálnak a természet, az ember és a természet mai és valóságos ábrázolásához. S az anyagban, az ő szemeivel meglátott Fényben, Sztradán, Transzformátortelepen, vagy kristály mellett újra ott az Ember. Jelzésszerűen, mint a rohanó autók fényei külföldi utazásait megörökítő képein, vagy reálisan, mint a megfáradt öreg parasztok, vagy szimbólikusan, de az élet, a mai élet, mai ember él képein.

Pogány Géza első kiállítása óta – az első bemutatkozásáig szülővárosában – 20 év telt el. Öt kiállítása volt Budapesten, a Csók Galériában 1971-ben. Budapesten kívül 1975-ben Pécsett volt nagy sikerű kiállítása, ahol a sajtó és a helyi rádió-adó büszkén mutatta be a Dunántúlról sarjadt művészt. Hazai kiállításain kívül Svájcban, NSZK-ban, Olaszországban vett részt számos egyéni, illetve csoportos kiállításon. A szombathelyi Képtár javára nagyszabású képet ajándékozott, mint megyénknek hű fia. 1975-ben Pável Ágoston Válogatott tanulmányainak és cikkeinek vasi kiadványára borítót tervezett. Ábrázolásának hangulata, élethűsége bizonyítja, mennyire elevenen él benne a múlt, a gyermekkor. Remélhetőleg vasi bemutatkozása újra közelebb hozza megyénkhez, melynek művészetpártoló hagyományai országszerte közismertek.

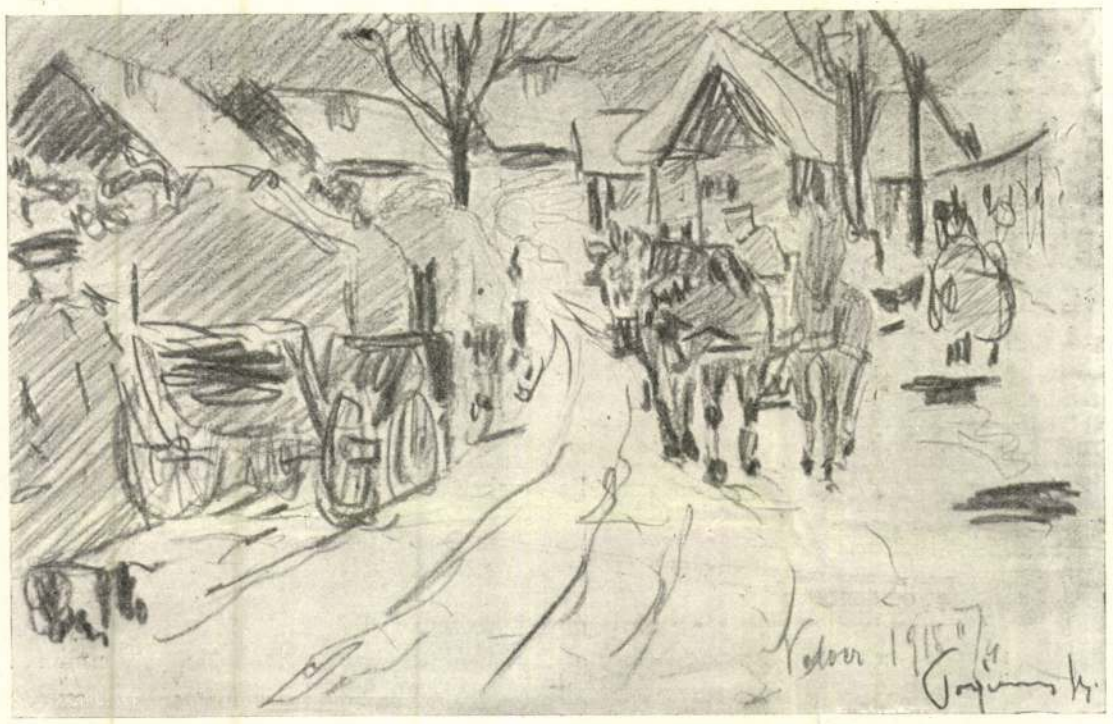

TRÉN ÁTVONULÁSA EGY FALUN. — Pogány Gy. rajza.

— Kérem, — bólintott Migunov méltóságteljesen.

— Mondja csak, Romasov alhadnagy, — szólalt meg Oszadcsi nyomatékkal és vontatottan — hol járt, mielőtt abban a lehetetlen menetben megjelent a kaszinóban?

Romasov elpirult s érezte, hogy sűrű verejtékcseppek gyöngyöznek homlokán. — Én . . . én . . . egy bizonyos helyen . . . — és majdnem suttogva tette hozzá: — egy nyilvános mulatóhelyen voltam.

— Oh, nyilvános mulatóhelyen volt? — mondotta utána Oszadcsi szándékosan fenhangon és kegyetlenül érthetően. — Valószinüleg ivott is valamit azon a helyen?

— Igen, ittam, — felelte Romasov röviden.

— U-úgy. Más kérdezni valóm nincs, — fordult Oszadcsi az elnökhöz.

— Tehát ott hagyta abba, hogy a sört Nikolajev hadnagy arczába öntötte. Folytassa elbeszélését, — mondotta Migunov.

Romasov összefüggéstelenül, de őszintén és kimerítően elmondotta a tegnapi eset részleteit. Már-már bele akart szőni valamit ügyetlenül és szégyenkezve a megbánásról, melyet tegnapi magaviselete miatt érez, de ekkor szavába vágott Peterson százados. Összedörgölte, mintha mosdanék, a sárga csontos kezének kék körmű, hosszú halotti ujjait és görcsös udvariassággal, majdnem barátságosan mondotta vékony, behizelgő hangon:

— Hát igen, mind ez a szép érzelem becsületére válik szivének, de mondja meg nekünk, Romasov hadnagy . . . soha sem fordult meg e szerencsétlen és kárhozatos esemény előtt Nikolajev házánál?

Romasov figyelmessé lett, Petersonra, majd az elnökre nézett, és nyers hangon felelte:

— Igen megfordultam; de nem értem, mi köze van annak az esethez.

— Kérem, egy pillanatig. Csak a kérdésekre sziveskedjék felelni, — szólt közbe Peterson. — Azt kérdezvén öntől, nincs-e valami oka — nem szolgálati, hanem belső, hogy úgy mondjam: családi természetü oka — hogy ellenséges érzelemmel viseltessék Nikolajev iránt?

Romasov fölegyenesedett és leplezetlen gyűlölettel nézett Peterson sötét, tüdővészes szemébe.

— Nem jártam sűrűbben Nikolajevékhez, mint más ismerőseimhez, — mondotta hangosan és élesen. — S azelőtt nem volt semmi ellenséges viszony közte és köztem. Mindez hirtelen és váratlanul történt, mert egyikünk sem volt józan.

— Ha-ha-ha, az ittasságáról már hallottunk, — vágott közbe ismét Peterson. — De én csak azt szeretném megtudni öntől, nem volt-e vele már ez összeütközés előtt is valamiféle konfliktusa? Ne értse félre: nem úgy értem, hogy összeveszés, hanem egyszerüen valami félreértés, magánterészetü ügyekből eredő feszült viszony. Mondjuk úgy: ellentét kölcsönös meggyőződéseikben, vagy valami apró fordulat. Nos?

— Elnök úr, nem tagadhatom-e meg a feleletet a hozzám intézett kérdések egynémelyikére? — kérdezte Romasov fenhangon.

— De igen, megteheti, — felelte Migunov hidegen. — Ha nem akarja, egyáltalán nem kell vallomást tennie, vagy irásban is beterjesztheti vallomását. Erre joga van.

— Ez esetben kijelentem, hogy nem fogok felelni Peterson kapitány egyik kérdésére sem, — mondotta Romasov — jobb úgy reá nézve ép úgy, mint reám nézve.

Kikérdezték még néhány jelentéktelen részletre nézve, aztán az elnök kijelentette, hogy elmehet. De azért még kétszer meghívták, hogy néhány kiegészítő felvilágositást adjon, először még ugyanaz nap este, azután reggel négy órakor. Még Romasov, a gyakorlati dolgokban oly kevéssé járatos ember is észrevette, hogy a bíróság nagyon gondatlanul, oktalanul és rendkivül vigyázatlanul kezeli az esetet, úgy, hogy sok tévedés és tapintatlanság fordult elő a vizsgálat körül. A legnagyobb helytelenség mégis az volt, hogy a fegyelmi szabályzat kifejezett és félre nem érthető rendelése ellenére, mely szigorú titoktartás alá veti a bíróság előtt történteket, a bíróság tagjai nem tartóztatták meg magukat a henye fecsegéstől. Elmondották a történteket a feleségüknek, a feleségük tovább adta a városban lakó ismerőseinek, azok a szabónőjüknek, a fodrásznőjüknek s még a cselédségüknek is. Huszonnégy óra leforgásával Romasov közbeszéd tárgya, a nap hőse lett a városban. Ha végigment az utczán, utána néztek az ablakból, a kapuból, a kertkerítés léczei között. Az asszonynép ujjal mutatott reá, s folyton kihallotta nevét a háta mögött nem szünő suttogásból. Senki a városban nem kételkedett, hogy párbaj lesz közte és Nikolajev közt. Még fogadást is kötöttek az eredményre nézve.

Mikor reggel négy órakor a kaszinóba ment és elhaladt Likacsevék háza előtt, egyszerre hallotta, hogy valaki nevén szólítja.

— Alekszejicz Juliz, Alekszejicz Julij, jőjjön csak ide!

Megállt és felemelte a fejét. Likacsev Katja állt a kerítés mögött egy kerti padon. Könnyű japáni reggeli köntös volt rajta s a háromszögletü kivágás fedetlenül hagyta finom, elragadó, leányos nyakát. S egész alakja oly rózsás, oly üde és kivánatos volt, hogy Romasov még fel is vidult.

Katja még át is hajolt a kerítésen, hogy odanyujthassa neki hideg és a mosdástól még nedves kezét. És közben selypítve csacsogta:

— Mélt nem jön hozzánk? Szégyelje magát, hogy úgy megfeledkezik a balátailól. Maga czunya, czunya, czunya . . . Pszt . . . tudok mindent, mindent, — s egyszerre ijedten tágra nyilt a szeme. — Fogadja el ezt és tegye a nyakába, télem, télem, akaszsza a nyakába.

Elővett a ruhájából, egyenesen a melléről egy kék selyem szalagon függő amuletet és gyorsan a kezébe adta. Az amulet még meleg volt a testétől.

— Használ ez valamit? — kérdezte Romasov tréfásan. — Mi ez?

— Titok, de ne meljen nevetni. Istentelen. Czunya.

«Úgy látszik, most divatban vagyok. Pompás leány», gondolta Romasov, mikor elbucsúzott Katjától. De még utoljára sem állhatta meg, hogy egy csinos frázissal megint harmadik személyben ne gondolkozzék magáról.

«Jólelkü mosoly futott végig a vén verekedő sötét arczán.»

Aznap este ismét a bíróság elé szólították, most már együtt Nikolajevvel. A két ellenség majdnem egymás mellett állt az asztal előtt. Nem is néztek egymásra, de mindegyikük megérezte a másik hangulatát és heves izgalom vett erőt rajtuk. Mindketten makacsul és merőn nézték az elnököt, mikor az felolvasta a bíróság határozatát:

«A N.-féle gyalogezred tiszti bírósága, melynek tagjai a következők voltak (következett a birák neve és rangja), Migunov alezredes elnöklésével megvizsgálva a Nikolajev hadnagy és Romasov alhadnagy közt a tiszti kaszinóban történt esetet, úgy határozott, hogy tekintve a kölcsönös súlyos sértéseket, a szóbanforgó tisztek viszálya nem intézhető el békés úton s hogy a becsületen és a tiszti rangon esett sérelem ez esetben csak párbaj útján tehető jóvá. A bíróság felfogását az ezredparancsnok jóváhagyta.»

Migunov alezredes, felolvasva így a határozatot, levette s tokjába rejtette a pápaszemét.

— Önökre most az a teendő vár, uraim, — mondotta aztán merev ünnepélyességgel — hogy mindegyikük választ magának két segédet s ide küldi őket ma este kilencz órára a kaszinóba, hol velünk együtt meg fogják állapitani a párbaj feltételeit. Egyébként, — tette hozzá, fölemelkedve helyéről s a pápaszem tokját a kabátja hátulsó zsebébe rejtve: — egyébként a bíróság imént felolvasott határozatának nincs kötelező ereje önökre nézve. Mindegyiküknek teljes joga van megverekedni, vagy . . . — kiterjesztette a két kezét és szünetet tartott . . . — vagy lemondani a tiszti rangjáról. Akkor . . . szabadok, uraim . . . Még két szót. Nem a bíróság elnökének minőségében többé, hanem mint idősebb bajtárs azt ajánlanám önöknek tiszt uraim, hogy a párbaj megtörténtéig tartózkodjanak a kaszinó látogatásától. Csak ujabb összeütközésekre adhatna okot . . . A viszontlátásig.

Nikolajev mindjárt megfordult és gyors léptekkel kiment a teremből. Lassan követte nyomon Romasov. Nem érezte magát borzasztóan, de egyszerre egészen elhagyottnak, sajátszerüen elszigetelve érezte magát, mintha mindenki eltaszította volna magától. Mikor kilépett a kaszinó lépcsőházából, hosszas, nyugodt csodálkozással nézte az eget, a fákat, a sövény mellett szemközt legelésző tehenet, a porban fürdő verebeket és azt gondolta magában: «Lám, minden él és mozog, nő és világosságot áraszt — csak nekem nem kell már semmi és engem nem érdekel semmi sem. Egyedül állok.»

Lomhán, majdnem szomorúan kereste fel Bek-Agamalovot és Vetkint, őket akarta megkérni, hogy legyenek segédei. Mindketten szivesen vállalkoztak — Bek-Agamalov sötét elszántsággal, Vetkin meleg, sokatmondó kézszorítással.

XIX.

Romasov, mikor jó későn a lakásához közeledett, csodálkozva látta, hogy kis szobájának ablakában a nyári éjszaka sötét homályán át alig észrevehető világosság fénylik. «Mire véljem, — gondolta magában nagyon nyugtalanul és önkéntelenül szaporította a lépteit. «Talán a segédeim tértek vissza a párbaj feltételeivel?» A tornáczon összeütközött Hainánnal és haragosan kiáltotta:

— Az ördögbe, te vagy az, Hainán? Ki van itt?

A sötétségben is érezte, hogy Hainán, szokása szerint, tánczot jár álló helyében.

— Egy kisasszony jött hozzád. Odabenn ül.

Romasov benyitott az ajtón. A lámpából már kiégett a petroleum s lángja sisteregve és sötét fellobbanások közben épen kialvóban volt.

sem volt már Romasovnak és fásultan, csak az ajkával kiáltotta:

— Majd . . . megmutatom neki! . . . Párbajra hivom! . . .

Az öreg Lech, ki addig édesen szundikált az asztal végén, de most hirtelen felocsudott, szokatlanul szigorú és parancsoló, józan és komoly hangon így szólt:

— Mint rangban legidősebb, felhivom önöket uraim, hogy menjenek rögtön haza. Megértették? Rögtön. Holnap jelentést teszek az ezredparancsnoknak a történtekről.

És zavarodottan és nyomott hangulatban oszlottak szét mindannyian és elkerülték egymás szemét. Mindegyik félt, hogy saját ijedségét, bűntudatát és szolgai félelmét ismeri fel társának szemében — az apró, piszkos állatok ijedelmét, melyeknek tompa érzelmét, egyszerre világos emberi öntudat világítja meg.

XVIII.

Ugyanaznap — szerda volt — Romasov rövid hivatalos irást kapott:

A N.-féle gyalogezred tiszti birósága felhívja Romasov alhadnagyot, hogy este 6 órakor jelenjék meg a tiszti kaszinó termében. Viselet szokás szerint.

Migunov alezredes,
a bíróság elnöke.

Romasov nem állhatta meg egy önkéntelen szomorú mosoly nélkül. Tudniillik ezt a «szokás szerint» való viseletet (a vállrojtos, tarka öves egyenruhát) a tisztek csak teljesen rendkivüli alkalmakkor szokták magukra ölteni: a bíróság előtt, nyilvános megdorgálás s a feljebbvalóknál teendő minden kellemetlen jelentkezés alkalmával.

Hat órakor megjelent a kaszinóban s jelentést tétetett megérkezéséről a bíróság elnökénél. Felkérték, hogy várjon. Leült az ebédlő nyitott ablakához, kezébe vett egy ujságot s nem értve meg a szavakat, de minden érdeklődés nélkül is, olvasni kezdett, gépiesen futva át a betüket. Az a három tiszt, a kit ott talált az ebédlőben, hidegen köszöntötte s félhangosan beszélgetett tovább, úgy, hogy nem hallhatta, mit. Csak Michin hadnagy szorította meg hosszan és erősen, könyben úszó szemmel a kezét, de nem mondott semmit, csak elpirult, gyorsan és ügyetlenül felvette a köpönyegét és elment.

Most Nikolajev lépett be gyorsan a buffetszobán át az étkezőbe. Sápadt volt, a szemhéjai sötétszinüek voltak, arczának bal fele görcsösen reszketett folyton s fölötte a halánték alatt egy nagy, duzzadt kék folt látszott. Romasovnak gyötrő világossággal jutott eszébe a tegnapi verekedés, görnyedten, elviselhetetlenül nyomasztó érzéssel és eltorzult arczczal bújt el az ujság mögé s lehunyta a szemét is.

Hallotta, hogy Nikolajev a buffetben konyakot kér, s hogy elköszön valakitől. Aztán érezte, hogy Nikolajev elmegy előtte. Az ajtó a küszöbhöz csapódott. És néhány másodperczczel azután egyszerre óvatos suttogást hallott a háta mögött levő ajtóból:

— Ne nézzen hátra. Maradjon nyugodtan a helyén. Hallgasson ide.

Nikolajev mondotta ezt. Az ujság reszketett Romasov kezében.

— Voltaképen nincs jogom, önnel beszélni. De pokolba azokkal a franczia finomságokkal. A mi megtörtént, megtörtént. Mindamellett tisztességes embernek tartom önt. Kérem — értse meg jól, kérem: egy szót sem a feleségemről meg a névtelen levelekről. Megértett?

Romasov, kit az ujság eltakart bajtársa elől, meghajtotta lassan a fejét. Odakünn megcsikordult a homok valakinek a lába alatt. Romasov csak öt perczczel azután fordult hátra és kinézett. Nikolajev már nem volt ott.

— Hadnagy úr, — állt meg előtte hirtelen, mintha a földből bújt volna elő, a bíróság szolgája: — alezredes úr kéreti hadnagy urat.

A teremben, a keskenyebbik fal előtt, nehány l'hombre-asztalt toltak össze és takarták le zöld posztótakaróval. Körülöttük ültek a birák, háttal az ablaknak; ennek következtében az arczuk árnyékban volt. Középen az elnök, Migunov alezredes ült — egy kövér, rövid nyaku, gömbölyű, magasra vont vállú, dölyfös úr; két oldalán — Rafalszki és Lech alezredesek, mellettük jobbra — Oszadcsi és Peterson századosok, balra — Duvernois százados és Dorosenkó törzskari százados, az ezred fizető mestere. Az asztal teljesen üres volt, csak Dorosenkó, mint a bíróság jegyzőkönyvvezetője előtt volt egy kis halmaz irás. A nagy üres teremben hideg volt és sötétség uralkodott, bár ragyogó tavaszi nap volt odakünn.

Az elnök az asztalra tette két nagy fehér gömbölyded kezét, figyelmesen nézte meg egymásután mind a kettőt, aztán megszólalt érzéstelen hangon:

— Romasov alhadnagy, a tiszti bíróság, mely az ezredparancsnok rendeletére ült össze, kötelezettnek érzi magát, kideríteni a részleteit annak a szerencsétlen, hallatlan esetnek, mely a tiszti kaszinóban történt tegnap este ön és Nikolajev hadnagy közt. Felkérem önt, mondja el lehető részletességgel a történteket.

Romasov ott állt előttük, lecsüggesztette karját és a sipkája szélét tépdeste. Oly agyonhajszoltnak, oly boldogtalannak és elfogultnak érezte magát, mint valamikor diákkorában, a vizsgán, melyen megbukott. Szaggatottan és zavaros, össze nem függő, közbeszúrásokkal meg-megtoldott mondatokban adta meg a kivánt felvilágosításokat. Közben végigjártatta szemét a birákon és mérlegelte magában, hogyan viselkednek vele szemben. Migunov egykedvű volt, mintha kővé meredt volna, de bírósági elnök szerepe s a vele együttjáró szörnyű hatalom és felelősség hizelgett hiuságának. «Brehm» alezredes szomorú, majdnem nőies pillantásokkal nézve, ült helyén — «oh, kedves Brehm, jut-e még eszedbe, hogy tiz rubelt kértem tőled kölcsön?» Az öreg Lech komoly arczot vágott. «Ma nem itta le magát; a szeme alatt olyan zacskók vannak, mint két mély forradás. Nem barátom, de ő maga is annyi eszeveszett dolgot művelt a kaszinóban, hogy nagy megtiszteltetés neki a tiszti becsület szigorú és hajthatatlan védőjének szerepe. De Oszadcsi és Peterson — kétségtelen ellenségeim. Törvény szerint ugyan mindenesetre jogom van, visszautasítani Oszadcsit — hiszen az egész eset az ő halotti miséje miatt keletkezett, — de nem mindegy az? Peterson alig észrevehetően mosolyog a szája egyik sarkával. Ebben a mosolyban van valami undorító, alantas, kigyószerű. Csakugyan volna tudomása a névtelen levelekről? Duvernois olyan, mintha álmos volna s a két keze olyan, mint két nagy homályos golyó. A hadnagy, ki mindig csak nyugtázza a gázsiját, és nem kap semmit! . . . — Rosszul áll a maga dolga, kedves Alekszejics Jurij!»

— Bocsánat, egy pillanatra, — vágott a szavába Oszadcsi hirtelen. — Megengedi, alezredes úr, hogy egy kérdést tegyek?

AZ ISONZO-VÖLGYE.

Pogány frigyes, építész

↓

A szép emberi környezet c.

könyve

↓

— : Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp. 1976. abt. 13.

Pogány frigyes, építén

Pogány frigyes: A szép emberi környezet c. könyve

↓

– Most jelent meg

8.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 7.

Pogány Frigyes, építész

környezetének.

A szép emberi környezet c. kötetének

ismertetése. /

+ R.: Környezetünk 7,

Népszabadság, Bp. 1976. ápr. 5.

Pogány Frigyes, építész

PÉCSET BEMUTATÓ FOTÓALBUM jelent meg a Corvina Kiadó gondozásában, Pécs város Idegenforgalmi Hivatalának megbízásából. A több mint száz fotót *Sellei Sarolta* és *Panyik István* készítette. A kötethez *Pogány Frigyes* írt bevezetőt.

—: A Jelenkor krónikája 288.

Jelenkor, Pécs, 1976. márc.

XIX/3.

Pogány Ágyes

Művei: Építészeti történet, városesztétika. Kiadott könyvei: „Belső" Terek művészete "(1958), „Szobrászat és festészet az építőművészetben" (1959), „Terek és utcák művészete" (1961).

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l.
233 l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Pogány Frigyes, építész

Pogány Frigyes: *A szép emberi környezet.* (Gondolat. 1976. 476 oldal. 134,— Ft.) Az építész és tudós szerző bőségesen illusztrált újabb kötete kiváló szemléletformáló esztétikai és építészeti ismeretterjesztő munka. Az ember művi környezetének és az embernek a viszonyát elemzi, az anyag, a szerkezet és a funkció összefüggéseit vizsgálja példák hosszú és érdekes során. Szép és hasznos könyv.

– : Új könyvek

1947.

Élet és Tudomány, Bp. 1976. X. 8

XXXI/41

Pogány Frigyes

(1908) - építész. A Budapest-i műszaki Egyetemen építészmérnöki oklevelet szerez. 1933-35 díszlettervező, 1935-48 a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál dolgozik.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon. / Fonó Györgyné, Kis Tamás) Bpest, 1969

1-617 l

436 l.

Pogány Frigyes

Utóbb a városrendezési és műemléki véleményezési csoport vezetője. 1949-tervezőirodákban dolgozik, majd a BUVÁTI városesztétikai és műemléki műtermének vezetője.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon. / Fonó Györgyné, Kis Tamás / Bpest, 1969. 4361

Pogány Frigyes

Munkatársaival több városrendezési tervet készít (Bpesti Duna-part, Belváros, Óbuda stb.). 1952-53 az Építésügyi Minisztérium műemléki osztály szakmai vezetője.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon. / Fonó György né, Kis Tamás: / Bpest, 1969. 436 l.

4

Pogány Frigyes

Egyidejüleg: 1949-a Bpesti Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetemen tanít, 1954-tanszékvezető docens, 1958-egyetemi tanár.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon. / Fonó Györgyné, Kis Tomás: / Bp. 1969.

1-617 P

436 P

Pogány Frigyes

1964-ben Budapesti Iparművészeti Főiskola igazgatója. A Képgő művészeti Főiskola meghívott tanára. A Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon / Főnő György, Kis Tamás / Budapest, 1969. 431.

Pogány Frigyes

A műszaki tudományok kandidátusa (1956), Ybl díjas, Állam díjas (1966), építészet történettel és elmélettel, az iparművészet esztétikájával, a városrendezés és a műemlékvédelem problémáival foglalkozik.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon.
/Fonó György, Kis Tamás/ Bp. 1969. 436 l.

Pogány Frigyes

Főbb művei: Tetek és utcák művészete (1954, 2 kiad. 1960); Belső terek művészete (1955); Szobrászat és festészet az építőművészetben (1959, 2 kiad. 1964) Párizs (1965), Róma (1967).

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon / Főszerk. Gyöngyné, Kis Tamás / Arpad, 1969. 436 l.

Poppáry Frigyes, építész

Itália építészete c. könyve

↓

— : Most jelent meg

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. júl. 9

Pogány Frigyes

könyve: Róma. Corvina, Bp, 1967.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 197o.1.sz. 68-1o7. l./

1oo. l.

Pogány friggs, építész

Beveretőt írt Panyik J. → Sellei S.
Pényről készült Kötelékez.

— : Stonehenge onlopai 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 8.

MDF

Pogány Frigyes, [építész!]

Megjelent Párizsról írt könyve.
(Corvina)

-- :o Corvina hármas

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. júl. 16.

Pogány Frigyes, építész

MBK

A Párizs c. városmonográfiai-albumot szerkesztette.

—: Párizs városmonográfiai albuma — Magyar népviseletek hangos levelezőlapokon

9.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. máj. 21.

MDK

Pogány Frigyes, építész

A könyvhétre jelenik meg

firenze-könyve.

(bé): Corvina a külföldi piacon

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971, febr. 16.

Pogány Frigyes, építész

Ezúttal Firenzéről írt nemek

Könyvet.

F.R.: Könyvnemle 7.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 14.

MDK

Pogány Frigyes, [építész!]

Megjelent Párizsról írt könyve.
(Corvina)

— :o Corvina hármas 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. júl. 16.

Pogány Frigyes, epilén

Pogány Frigyes sok érdekes képpel is illusztrált munkája *A szép emberi környezet*. A Gondolat [illegible] új kötete

–: Új Gondolat-könyvek 9.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 9.

Pogány Frigyes, építész

MDK

Az Építészet-esztetikai sorozat első előadását tartja meg márc. 15-én

↓

—: o „Az Építők Műszaki Klubjában ....." 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. márc. 10.

MDK

Pogány Frigyes, [építész]

A M. Építőművének hövetré-
gében előadást tart

Az építészeti kritikáról címmel.

— = Építészeti kritika

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. márc. 6.

MDK

Pogány frigyes, építész

Előadást tart az Építők

Műszaki klubjában.

— : Érdekes program 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. okt. 14.

Pogány Frigyes, építész

Előadást tart Zalaegerszegen

Az építészet és a társművészet

Címmel.

— : O Az építészet 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. máj. 26.

Pogány Frigyes, [Építész],

Előadást tart.

—: Az Építők Műszaki Klubjának programja. 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. szept. 9.

MDK

Pogány Frigyes, építész

Előadást tart az Építők
Műszaki Klubjában.

— : Közlemények 8.

Népszabadság, Bp. 1971. március 11.

MDK

Pogány Frigyes, építész

Budapest népségeiről tart
előadást a Kossuth klubban.

— : Városunk népségei

2

ESTI HIRLAP, Bp, 1967. szep. 12.

Pogány Frigyes, építész

MDK

Velence versekben s' Képben. címmel előadást tart a Kossuth Klubban, máj. 12-én.

—: Hír 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. máj. 10.

MDK

Pogány Frigyes, építész

A Kossuth Klubban vetítettképes előadást tart Budapest népszégeiről.

—: Budapesti művészeti hetek. 6

Népszabadság, Bp. 1967. szept. 7.

Dr. Pogány Frigyes, [építész]

MDK

„A világ nép városai" sorozatban budapestről tart előadást,

— : Ezt ajánljuk

6

ESTI HIRLAP, Bp, 1967, dec. 6.

Pogány Grigyes, [építész]

Előadásokat tart az Építők Műszaki klubjában.

(ézsiás): Jazz, bridzs, latin 2

ESTI HIRLAP, Bp 1973. nov. 10.

Pogány Frigyes, építész

Benédet mondott Jakuba János
vasutalánál. (III.21.)

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 23.

Pogány frigyes, építész

A XX. sz. építészetéről tart előadást.

↓

– : Új előadássorozat a Képzőművészeti Múzeumban 8.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 7.

Pogány Frigyes, építész

Előadást tart márc. 14-én a
hunnadik század építészetéről.

~ : Múzeumbarátok klubja 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 11.

Pogány György, [építész]

Előadást tart a Kossuth klubban
Miért szép Budapest? címmel.

— : A hét végi kulturális programokból

9.

Népszabadság, Bp. 1972. május 20.

Pogány frigyes, [építész]

Előadásokat tartott Szegeden a Collegium Artium – ban.

(Szekszgyörgyvölgyi): Collégium Artium 2.

EST/ HIRLAP, Bp. 1971. dec. 22.

MDK

Dr. Pogány Frigyes, [építész]

• Az előadást tartotta.

— : Előadás a XX. század építészetéről

9

Népszabadság, hp. 1967. dec. 7.

MDK

dr. Pogány frigyes, [építén]

A XX. sz. építénete címen előadást tart a Fének klubban.

– : Előadás a XX. század építénetéről 8.

Népszabadság, Bp., 1967. dec. 3.

Pogány Frigyes, építész

● VELENCE. A Corvina könyvkiadó újdonsága az építész-várostörténész, Pogány Frigyes posztumusz munkája: Velence. Megjelent a szolnoki művésztelep, az alföldi festészet mestere, az 1867-ben született és 1945-ben elhunyt Fényes Adolf 24 színes és hét feketefehér fényképpel illusztrált reprezentatív kötete. A bevezető tanulmányt Aradi Nóra írta. A Corvina és a leningrádi Auróra kiadó együttesen készített albuma: Nyugat-európai festészet az Ermitázsban (XIII—XVIII. század).

-:o Velence

12

Esti Hirlap, Bp. 1979 aug. 7.

Pogány Frigyes, Ybl-díjas építész.

A Corvina Kiadó jelenteti meg Pogány Frigyes posztumusz művét, mely Velence műremekei közé kalauzolja olvasóját. Könyve megismertet keletkezésük történetével.

Pesti Műsor, 1979. okt. 31.

Pogány Frigyes

Dercsényi Dezső - Pogány Frigyes - Szentkirályi Zoltán: Pécs városképei, műemlékei. Bp.,1966. Műszaki Könyvkiadó.

Az 1966.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiájából kimaradt művek jegyzéke. Művtört.Ért. 1967 1970.1.sz. 107.l.

MDK

Pogány Frigyes épitőművész, I.fok. 7ooo Ft

Az "Ybl Miklós-dij" kitüntetettjei. Magy.Nemzet 1955. febr. lo. 5 l.

40.

Pogány friggy, építén

Elbadó.

↓

— : Megnyílt hegeden a nyári egyetem 5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 6.

dr. Pogány György építész

Előadást tart Velencéről

a Kossuth klubban.

— : Hír 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. máj. 13.

Pogány friggyes, építész

Előadást tart firenzéről
a Kossuth Klubban

— : A hét végi kulturális programból

9

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. máj. 31.

NÉPSZABADSÁG, NÉPSZABADSÁG,

MDK

Pogány Frigyes, építész

Bevezetőt mond J. B. Bakema
holland építész előadásához
a Magy. Építőművészek Szövetsége
ében.

—: Bakema – előadás 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jún. 25.

Pogány Frigyes

építés

cikke (előadása):

A szobrászat és építészet kapcsolatáról.

SzM. 1953, 210-14. l

~~[illegible]~~

MEGHÍVÓ

A TÁRSULAT 1954. MÁRCIUS 18-ÁN, CSÜTÖRTÖKÖN D. U. 6 ÓRAKOR
A MŰCSARNOK ELŐADÓTERMÉBEN (HŐSÖK TERE)

RENDEZENDŐ ÜLÉSÉRE

POGÁNY FRIGYES:

MAGYAR VÁROSKÖZPONTOK ÉPITÉSTÖRTÉNETI VIZSGÁLATA

VETITÉSSEL

ELNÖKSÉG

Pogány Frigyes

MAGYAR RÉGÉSZETI MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI-ÚT 33—37

NYOMTATVÁNY

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Lágymányosi u. 10.

Felelős kiadó: Dobrovits Aladár
MNOSZ 4604 — 30385/54 — Akadémiai nyomda
Felelős vezető: ifj. Puskás Ferenc

Pogány Frigyes

Ybl-díjas építész előadása: „A képző művészetek alkalmazása az építészetben" (Műcsarnok vite estjén)

MN. 1956 jan. 22

(Napló)

Pogány Frigyes, [ ]

MDK

felszólalt.

(Képzőműv. Szövets. közgyűlése.)

— : Népet szolgáló művehet, ... 7

Népszabadság, Bp. 1968. nov. 20.

Pogány Frigyes, előadás

□ VELENCE műemlékeiről és múzeumairól tart vetítettképes előadást dr. Pogány Frigyes egyetemi tanár holnap este 6 órakor a Kossuth Klubban.

— □ Velence ... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 máj. 13.

Pogány Friges, építész

MDK

Budapest népségei címmel
előadást tart a Kossuth klubban.

— : Ezt ujáuljuk

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. szept. 23.

MDK

Pogány Frigyes [épülén]

A Munka Érdemrend Arany fokozatát kapta.

—: Kitüntetések átadása az Országházban

5.

Népszabadság, Bp. 1970. ápr. 3.

dr. Pogány Frigyes, [ ] MDK

A Muszka Érdemrend arany fokozatát kapta.

– : A fővárosi kiküntetettek 6–7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 2.

Pogány Frigyes, építész

a Munka Érdemrend arany fokozatát kapta.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1973. szept. 1.

dr. Pogány Frigyes

állami díjas, 60. születésnapjára
a Munka Érdemrend aranyfokozatát
kapta.

Magyar Nemzet 1968 szept. 10

Pogány Frigyes,

a Magyar Iparművészeti Főiskola igazgatója,
a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke,
60. születésnapja alkalmából a Munka Érdem-
rend arany fokozatát kapta.

Pogány Frigyes kitüntetése (Kultúra - Művészet)

Magyar Hírlap, 1968 szeptember 10. 9 l.

Pogány Frigyes

A szerző idés az 1967-es könyvek minősítését közlő kiadvány előszavából.

Széj Rezső: Tömegkönyv és bibliográfia; Ipari Művészet, 1968. 4. sz. 40. l.

Pogány Frigyes, [építész] MDK

Az Ybl-díjas professzor Bugát érmet kapott.

– : Kiosztották az 1963. évi Bugát Pál Emlékérmeket

8. l

NÉPSZABADSÁG, Sp. 1963. nov. 6.

Pogány Frigyes

A Ip. mur. Főiskola Ujbl díjas igazgatója.

A „Állami díj III-fokozatával tüntették ki

Nagyvárad 1966 IV. 2. 2 old.

Pogány Frigyes
építész

M.D.4

Az Iparművészeti Főiskola Ybl-díjas
főigazgatója az Állami Díj III. fokozatát
nyerte el.

—: 1966 állami és Rossuth-díjasai. . . .
Élet és Irodalom, 1966. április 2 - 1 lap

MDK

Kitüntetett épitészek

Pogány Frigyes

Magyar Nemzet 1952. dec. 28.

M.D.K.

Porgány Ferenc
építész

60. születésnapja alkalmából
elnyerte a Munka Érdemrend
arany fokozatát

— : Kitüntetések
Művészet, 1968. október - 13 lap

MDK

Popáné Frigyes, [ ]

Róma c. kötete díjat kapott.

–: Budai az ünnepi könyvhét 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. máj. 25

dr. Pogány Frigyes, [ ]

Plakettet kapott.

↓

—: A műemlékvédelem centenáriumi ünnepélye az Akadémián 7.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 12.

Pogány Frigyes Ybl- és Állami-díjas építész

2. Gerhardt Béla, Pogány Frigyes, Pleim Ernő, Plönsch László, Kismarty-Lechner Gyula: Nemzeti színház elhelyezése, Budapest, madártávlati terv. | repr. |

Magyar Építőművészet, 1984. 3. 4-old.

<Pogány Frigyes>

cikke

<) A. Lánchidfő
környékének rende-
zése: Tér és Forma
1947. 176-179. l.

284. kép. *Miseruha, 1480 körül.*

POGÁNY Frigyes

15 év tudományos kutatásai.
Bp. : BME Építört. és Elm.Int., 1988
36-37.p.

v 16–17–18–19. storoci na územ

Podľa publikovanych archivnych vysku
(P. Horváth, V. Luxová, M. Malikov
zostavil István B

MTA Művészettörténeti I

Budapest

MDK

Pogány Frigyes épitész

Gönczi-Szabó:Az 1956.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliografiája Müvért 1957.VI.évf.4.sz. 335.l.339.l. 350.l.

MDK

Pogány Frigyes és Vertse Dezső építészek

II. dijat nyertek

Budapest-Városközpont tervp. képekkel. Tér és Forma 1937. 73.l.

(Pogány Frigyes)

épületei

cikke

( ) A budai Lánc-
hídfő környékének
rendezése.

Tér és Forma. 1947
176 – 179. l.
ábrákkal

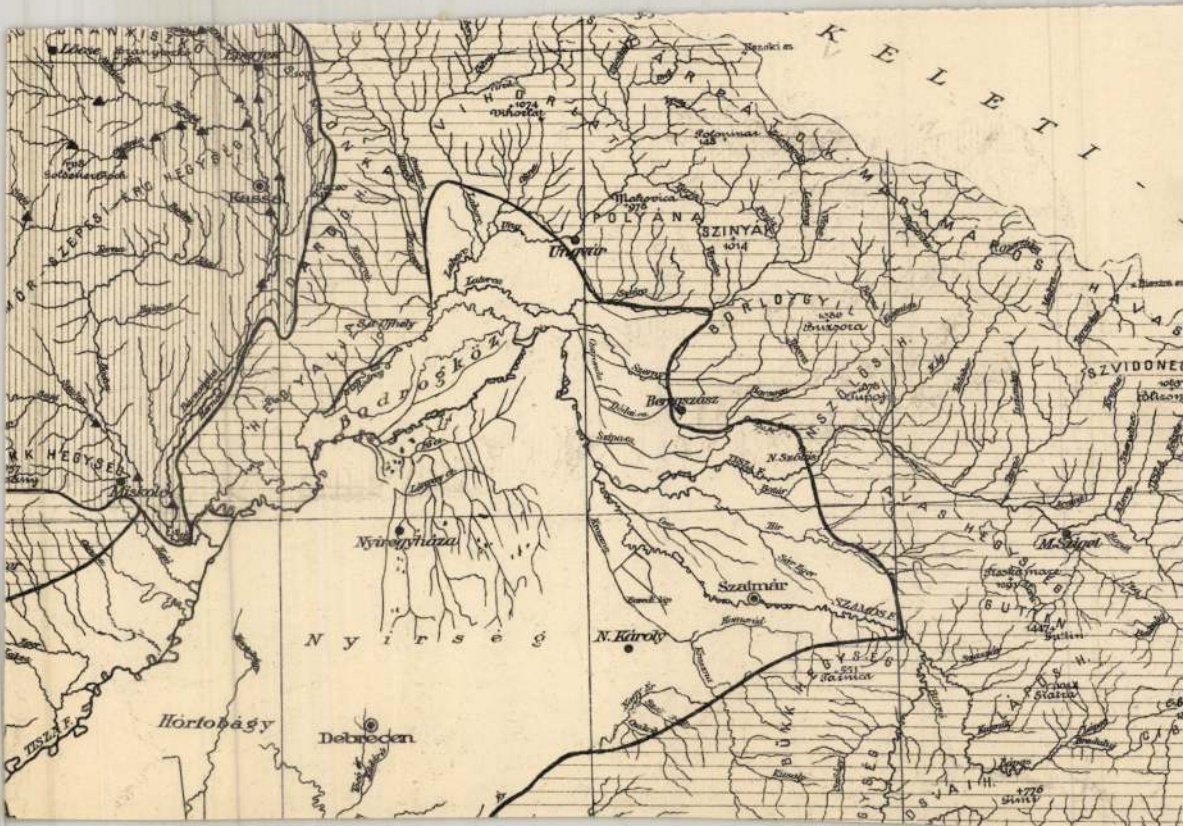

KELETI
Lőcse
Eperjes
Kassa
Miskolc
Nyíregyháza
Nyírség
Hórtobágy
Debrecen
Ungvár
POLYÁNA
SZINYAK
1014
Bergszász
Szatmár
N. Károly
Badrogköz
SZAMOS F.
TISZA F.
SZVIDONEG
M. Sziget

Pogány Frigyes

vett az Építésügyi Minisztérium által 1950-ben a budai palota főhomlokzatára meghirdetett pályázaton kupolás megoldást javasolt.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

138.l.

Pogány Frigyes

és Vertse Dezső

építészek

unics
céd

Tér és Forma.

1937. 73. l.

(Budapest – Város-
központ terpálya-
zata, képekkel.)

II. díjat nyertek

Soroksár
Andrási utca 7t

Pogány Frigyes

MK

A budai Palota Janáky István és társai ujjáépitési tervének birálata során és részben a terv alapján 1950-ben szervezett szakértőbizottság vezetője: Papp Imre, tagja: Granasztói Pál, Kardos György, Pogány Frigyes , Rimanóczy Gyula.

Granasztói Pál - Poldyi Károly:Budapest.holnap. Bp. 1959.

114.l.

POGÁNY FRIGYES, müépitész

Heckenast Péter, müépitész 1953-ban Pécs város Központjá
ját is felmérte és a székesfehérvári oktató film után it
itt is 1954-ben filmet készitenek Pécsről, Pogány Frigyes-
nek a Városépitési Tanszék docensének kezdeményezésére.
126.old

MATIS LAJOS: Vas megyei vonatkozasu Ybl-dijak 124.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, XIX.évf. 1965
1.szám Szombathely 1965

Pogány Frigyes

Előadás, meghívó

Emlékülés az iparművészeti oktatás centenáriumán

Lásd: Kocsa Gyula

POGÁNY FRIGYES, müépitész

HECKENAST PÉTER 1953-ban Székesfehérvár városközpontjána
nak felmérésében vett rést:.Itt irtéés ~~rendezettmet~~ az
rendez filmet a városról oktató jelleggel az egyetem
számára,Pogány Frigyes,a Városépitési Tanszék akkori
docense kezdeményezésére. 125.old

MATIS LAJOS: Vas megyei vonatkozásu Ybl-dijak 124.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, XIX.évf. 1965
1.szám Szombathely 1965

Pogány Frigyes

építész

Ő is oltatta az egyetemen Kuvény József
YBL díjas építést

Hívja a 33-43-22-es telefont
1984 IX. 10
Petőfi 2035

Pogány Frigyes
építész

~ elmélettel foglalkozik

Radó: Magyar építészettört. 342.
Műszaki kiadó 1971.

M. D. V.

POGÁNY Frigyes építész

Vác, Március 15. tér kiképzésének

terve Horler Miklóssal 1951.

Dercsényi-Granasztói: Vác, Bp. 1960

170. l.

MDK

POGÁNY FRIGYES

Utalások Eger építészetére.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.34.

Képzőművészeti Alap kiadása.

MDK

Pogány Frigyes épitész

Épül, szépül fővárosunk. Magy.Nemz. 1949. nov .12.

[illegible]

MDK

Pogány Frigyes épitész

Gárdonyi J: Az Épitőművészek Szöv. őszi munkaterve.
Magyar Nemzet, 1955. szept. 14. 5.l.

Lenti (Zala)

Magtár, XVIII. századi kastély f

(Römer: Archaeologiai levél Zalam
Mária, 1954)

Pogány Frigyes

Született 1908-ban. Építész. A bpesti Műszaki Egyetem tanára. Ibl díj nyertese. Bugát Pál emlékérem tulajdonosa. (1963:/1964-: a bpesti Iparművészeti Főiskola igazgatója.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334l

233l

M.D.K.

Pogány Frigyes
épitész

Az épitészet új állomásáról

R. Ts: Az épitészet és társművészetek viszonyáról.
Művészet, 1961. november – 18 l.

WDK

H.D.K.

Pogány Frigyes
építész

Az Országház utca 18. sz épület
helyreállításán dolgozott.

Lelőhely: Ujjáépül a budai várnegyed
Művészet, 1961. október. 18 l.

MDK

Pogány Frigyes

A magy. építészet elvi és gyakorlati problémáiról . . .
Magy. Nemzet 1954. márc. 13. 5 l.

POGÁNY Frigyes épitész

NN: Művészek találkozója a Műcsarnokban

Irodalmi Ujság 1955. II ért. 6 n. febr. 5. 8 l.

Pogány Frig yes épitész

NDK

1954.évi Ybl Miklós dijas I.fokozat

Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.3-5.sz. 75.l.

Pogány Frigyes,

MDK

épitész

Budapest általános városrendezési tervjavaslatánál egyik meghivott szakértő.

~~Magy.~~
Magyép 1945-55. kb. 30.o. (a könyvben nincs lapszám)

MDK

Pogány Frigyes (egyetemi tanszékvezető docens)

Borbíró - Valló: Győr városépítéstörténete c. művének művészeti szerkesztését végezte.

Borbíró - Valló: Győr; Bp. 1956. 16. l.
14. l.

MDK

Pogány Frigyes épitész

Gárdonyi J: Az Épitőművészek Szöv. őszi munkaterve.
Magyar Nemzet, 1955. szept. 14. 5.l.

1

Pogány Figyes

Született 1908-ban. Építész. A Budapesti Műszaki Egyetem tanára. Ibl díj nyertese. Ugyanezt Pál emlékérem tulajdonosa. 1963/1964-: a Budapesti Iparművészeti Iskola igazgatója.

Fehér Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334/

233/

M. D. V.

POGÁNY Frigyes építész

Vác, Március 15. tér kiképzésének

Terve Horler Miklóssal 1951.

Dercsényi - Granasztói: Vác, Szp. 1960

170. l.

Pogány Frigyes építész M.D.K.
egyetemi tanár

A zsámbéki templomrom helyreállitásának egyik tervezője

/Szerk/ Egy olvasónk irja...

Müemlékvédelem 1961 /V./ 3. sz. 188.l.

Pogány Friggs, építész

MDK

Nyilatkozata az építészet vitáiról.

F. F.: A stílus, a dinítés, a szobrok —
Kifejezni a mai életet 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. máj. 4.

Pogány Frigyes, [építész]

MDK

A Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke lett.

— : Hír

8.

Népszabadság, bp. 1968. ápr. 30.

Isaq

Pogány Frigyes, Ybl- és állami-díjas építész
P. Szabó Ernő: örökségünk őrei.

Pogány Frigyest idézve jó lenne, ha szép emberi környezetről beszélhetnénk, amelyben harmonikusan simul egymáshoz a természeti motívum és az építészeti részlet, a múlt és a jelen, s nem kellene külön hasznos és külön esztétikus lélesítményekről beszélni.

Budapest folyóirat, 1988., 3., 14-old.

MDK

dr. Pogány Frigyes, iparművész

A Hazafias Népfront brn.
Tanácsának tagja.

— : A Hazafias Népfront 3

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

MDK

FÜGANY FRIGYES

Utalások Eger épitészetére.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.34.

Képzőművészeti alap kiadása.

Pogány Frigyes

Művei: Építészeti történet, város esztétika. Kiadott könyvei: „Belső terek művészete" (1958), „Szobrászat és festészet az építőművészetben" (1959), „Terek és utcák, művészete" (1961).

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l.
233 l.

Pogány Frigyes

Emlékére

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművész
Titkárságának Tájékoztat. 1970. IV.

Pogány Frigyes, [ ]

MDK

Sajtótájékoztatón ismertette

az Iparmův. Főiskola nárévy múltját

és a jövő terveit.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 24.

Popáry Frigyes

nevét említi a Közmunkatanács 1945 utáni tevékenységében részt vevők között Cranesztói Pál.

Még egyszer a Közmunkatanácsról.
Budapest, 1971. 5.sz. 10-12. l.

Pogány Frigyes

dr., építészmérnök. A Magyar Iparművészeti Főiskola igazgatója. Építészettörténetet tanít.

International Directory of Arts. 8th Ed. 1965/1966. I. /Ed.: H. Rauschenbusch/. Berlin, G.m.b.H. Deutsche Zentraldruckerei AG. 1004 l., ill., 522 l.

dr. Pogány Frigyes építőművész

Szöveg művet nem említ

Kovács Margit
„Fiatalok otthona"

Magyar Ifjúság, 1969. dec. 19.

MDK

Pogány Frigyes épitész

Épül, szépül fővárosunk. Magy.Nemz. 1949. nov .12.

Pogány Frigyes

megnyitó beszéde a MÉSZ 1968. dec. 12-i kibőv. vezetőségi ülésén.

Magyar Építőművészet, 1969. 2.sz. 10. l.

Pogány frigyes, építén

L.: Maros Tamás

Losonczy László: Lakható tetőterek 93-95.

forrás, Kecskemét, 1978. september X/9.

Pogány Frigyes

és Horler Miklós tervei alapján állitották helyre a váci piac-tér házait

Csekc László: Dunakanyar, Budapest.

1973. 1391

1601

Pogány friggs, éjszétén

L.: Dénesi G.

Lukács T.: Pécs .... 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. máj. 4.

MDK

Pogány Frigyes

Gárdonyi J.: Egy tervezőiroda terveiből.
Magyar Nemzet 1952. jan. 12.

Pogány Frigyes, építész

megemlítve.

Rózsa Gyula: Mi van a biennálé mögött? 11
Népszabadság, Bp. 1980. dec. 13.

Pogány Frigyes, Ybl- és Állami-díjas építész
Pályázók, 1986.

Hübner Mátyás építész 1965-ben végzett az ÉKME Építészmérnöki Kar-an. Építésztanárai közül Reischl Antal és Pogány Frigyes voltak rá nagy hatással.

Magyar ~~Epítészmérnö~~ Építőművészet, 1987. 4-5 szám, 88-old.

F Könyvszám: Gogolák Lajos tól.

< Pogány Frigyes >

építész

cikke

< > Terek és utcák

művészete. F Szabad

Művészet. 1954.

381-382.

Pogány Frigyes, épitér

L.: Uhrig Zsigmond

~: Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. ápr. 13.

Dr. Pogány Frigyes, építész

Ezúton mondunk köszönetet a Kulturális Minisztériumnak, az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériumnak, az Iparművészeti Főiskolának, a Magyar Építőművészek Szövetségének és mindazoknak, akik felejthetetlen férjemet **dr. Pogány Frigyest** utolsó útjára elkísérték, búcsúztatták és részvétnyilvánításukkal fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek.
Dr. Pogány Frigyesné és a gyászoló család.

— : Köszönet nyilvánítás 11.

Népszabadság, Bp. 1977. jan. 11.

Pogány frigyes, építész

Ismertetés jelent meg A környezet esztétikája című könyvéről az Idegen Nyelvű Könyvszemlében.

(bé): Az ország névjegye 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1976. jún. 22.

dr. Pogány Frigyes

Az Iparművészeti Főiskola igazgatója

(Környei): Amerigo Tot jutalmat adott egy diplomatervért

Magyar Nemzet 1970 VII. 11 hold.

Pogány Frigyes

építészet-esztétikai előadássorozatot tart
a Belvárosi Irodalmi Presszóban.

Irodalmi presszó a Belvárosban (G. Szabó Lénárd)
(Kultúra - Tudomány)

Magyar Hírlap, 1968 szeptember 14. 9. l.

dr. Pogány Frigyes

Áhami díjon Főiskolai igazgató

Elnökhelyettessé választottak

a hagyad Építőművészet Szövetségében

N.N.: Tisztújítás az Építőművész

Szövetségben

hagyar Nemzet 1970 VI. 15 5 old.

Pogány Frigyes, építész

Párizs c. kötete.

↓

— : Most jelent meg

P.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. jan. 23.

Pogány Frigyes

építész, Ybl díjas, Állami díjas, az Iparművészeti Főiskola tanára, számos városrendezési tervet készített.

Lyenza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 1335-1

962 l

Pogány frigyes, építész

Az Iparművészeti főiskola rektora volt. Megbízatása megszűnt.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1973. aug. 30.

Pogány Frigyes, épülés

— **Dr. Pogány Frigyes** állami díjas nyugalmazott műegyetemi tanárnak, az Iparművészeti Főiskola egykori rektorának temetése december 30-án, csütörtökön 15 órakor lesz a Farkasréti temető középső ravatalozójából.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1976. dec. 29.

Porgáring Frigyes

Méltatás

—: Salgótarjáni épitészet

Műnészet, 1976. május - 16 oldal

Pogány frigyes, építész

Salgótarján új városközpontja c. könyvét dedikálja.

— : Körlemény 11.

Népszabadság, Bp 1973. máj. 9.

Pogány Frigyes, építész

Salgótarján új városközpontja
c. könyvét dedikálja.

— : Közlemény 11.

Népszabadság, Bp 1973. máj. 10.

Pogány Frigyes, építész

Salgótarján új városközpontja c. könyvét dedikálja Salgótarjánban.

— : Közlemény 11.

Népszabadság, Bp 1973. máj. 11

Pogány Frigyes, építész

Salpétergyár új városközpontja
c. könyvének ismertetése.

F. R.: Könyvkemle

M.

Népszabadság, Bp. 1973. május 11.

Pogány Frigyes

városépitési véleményét Budapest szépségével kapcsolatban idézi

Heim Ernő: Külföldiekkel - Budapesten

Budapest, 1972. 8. sz.

1-3.l.

Pogány Frigyes
építész

Nyugállományba vonulása alkal-
mából a Munka Érdemrend arany
fokozatát kapta Pogány Frigyes

----: A művészeti közélet hireiből.

Művészet, 1973. december - 11.oldal

Pogány Frigyes építészmérnök-művészettörténész

Az Iparművészeti Főiskola rektora, akivel Vadas József folytat beszélgetést az egyetemi rangra emelt főiskolában: a tantárgyak, a tanulmányi idő, az uj program, a Főiskola elvégzése utáni tovább tanulás, ugyancsak a Főiskolán, valamint a Főiskola tervei szerepelnek az interjuban.
Az Iparművészeti Főiskolán cimmel közölt beszámoló.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. aug. 19.
XVI. évf. 34. sz. 7. lap.

Pogány Frigyes, építész

Megjelent könyve: Salgótarján
új városközpontja.

– Most jelent meg: 8.

Népszabadság, Bpi 1973. ápr. 27.

POGÁNY GÁBOR Benő

A JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI
MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGA

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

POGÁNY GÁBOR BENŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁRA

1998. szeptember 17-én (csütörtökön) 16 órára

HELYSZÍN:
DAMJANICH JÁNOS MÚZEUM UDVARA
(SZOLNOK, KOSSUTH TÉR 4.)

MEGNYITJA:
DR. EGRI MÁRIA
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

MEGTEKINTHETŐ 1998. OKTÓBER 18-IG
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL
NAPONTA 10–18 ÓRÁIG

POGÁNY Gábor Benő rajzai

10. 77-p.-ill. emlékkiállítás, 1989. Debrecen

Új Művészet 1992

Pogány Gábor Jenő szobra

A szolnoki II. világháboru emlékmü
pályázatra beérkezett emlékmütervek. =
Uj Néplap, 1993. junius 3. 6. ill.

Pogány Gábor

Kiállítás a Tolnai Városi Galériában

Magyar Nemzet 1987. IX. 11.

Pogány Gábor
festőművész mintegy 70 nyabb alkotását
bemutató kiállítást nyitott meg tegnap Marton István Ybl-díjas építész
a Csók István Galériában.

Magyar Hirlap 1971/253 8 old.

Pogány Gábor művészettörténész.

A Stúdió Galériában kiállítás nyílt a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának anyagából. Pogány Gábor néhány mondatos szakvéleményt mondatt a kiállításról.

Ifjúsági krónika

1974. X. 24. 16. 18 Petőfi | 11 | V.

Pogány Gábor, művészettörténész

László Gyula véje, a Fiatalok Stúdiájának titkára

(repr.) (124. old-on)

László Gyula: Búvópatakok.

Új Írás, 1977. 7. 119-128. old.

Pogány Gábor, művészettörténész

Boglárlellén megnyílt a dél-balatoni képzőművészek kollektív tárlata, a Toparti Galériában Somogy és Zala legmeresztőbb alkotónak munkáit válogatták össze a szervezők. — Pogány Gábor nyitotta meg a tárlatot, megnyitójában elmondta: a Kör megye művészeiben felmerült az az igény, hogy szorosabban kapcsolódjanak egymáshoz, közös tárlatokkal jelentkezzenek. Ennek az együttműködésnek első lépése a lellei kiállítás.

Torontyánszky Krisztina: Színek és formák.
Somogyi Néplap, 1984. júl. 8. 5.-old.

Pogány Gábor, művészettörténész

Tóth Sándor érmei kapcsán írja a balatonfüredi kiállítás katalógusában: „... a magyar szobrászművészetben ez apró, kerek domborműveket mindig a legkiválóbbak készítették ... Ferenczy István, Beck Ö. Fülöp, Reményi József és éppen Tóth Sándor" és még többen.

Tóth László: A Munkácsy-díjas szobrászművész.

Velet-Magyarország, 1983. okt. 8.

Pogány Gábor, művészettörténész,

Új szobrot avattak Kaposváron. A Munkácsy Mihály Gimnázium előtt leplezték le Trischler Ferenc „Diákok" ámú alkotását. Pogány Gábor művészettörténész, a Rippl-Rónai József Múzeum igazgatóhelyettese mondott avatóbeszédet.

Somogyi Néplap, 1984. jan. 28.

Pogány Gábor

Stúdió a címe annak a szoborkiállításá-
nak, amely a múlt héten nyílt meg a Mis-
kolci Galériában - a Fiatal Képzőművészek
Stúdió tagjai kiállítása. A Stúdió ve-
zetője Pogány Gábor.

(makai): Szobrok a Galériában.

Déli Hírlap, 1977. szept. 19.

Pogány Gábor, festő

Kiállítása nyílt meg a
Csók Galériában.

— : Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1971. szept. 11.

Pogány Gábor, művészettörténész

A Studió éves kiállításáról beszélgetett F. Keper András Pogány Gábor, Farkas Ádám, Kéri Imre és F. Zámbó István-nal

Mit, hogyan és kinek?

1977. febr. 16. Kossuth 22:55 Vgné.

Pogány Gábor, művészettörténész

L.M.: Fiatal képzőművészek.
Pest Megyei Hírlap, 1946. aug. 31.

Pogány Gábor, művészettörténész, a Somogy megyei múzeumok igazgatóhelyettese.

Jubileumi Kiállítás-sorozatot nyitottak meg vasárnap a boglári kápolnákban. A kaposvári születésű Vaszary János életművéből válogatott képek fogadják a látogatókat. – Pogány Gábor elmondja, hogy hamarosan megnyílik Kaposváron, Vaszary szülőházában a festőművész emlékmúzeuma.

Horányi Barna: Vaszary, Csíkszentmihályi.
Somogyi Néplap, 1984. máj. 29.

Pogány Györgyné
Átmeneti kabát
Kulikösztüm terv

Ernst Múzeum. I. iparművészeti kiállítás. 1952.
16 l.

Pásztó /Aggházy-Bojár/ Ka

korban több Pásztói Györg
az emlék állitatója. Másik
ban a Tariak. A templom
arra, hogy 1421-ben már
a XIV. század második fe
ki falat mégjobban kitolt
és oldalkápolnát épitette
ma már a déli falben nem
ablakoknak s az északi ho
tak, ma a vakolat alatt
Héderváry Lőrinc nádor me
bek között Pásztón. Jelen
időben torony nélküli,
templom is erősen megsiny
esős időben nem tud az em
pöknek a város lakói és k
lom javitására engedje át

Pogány Gyula

Körmendy Ervin, Barkásy Lajos, Szines Elemér, Rózsaffy Dezső, Borszéky Frigyes, Kolbay Sándor müvészeket sorolja föl Gerő Ödön: "A Müvészház kiállitása" c. kritikájában kiemeli a hét müvész munkáját, mint a kik komoly müvészetet szem előtt tartva küzdenek és tanulnak.
Pogány Gyula rajzait külön kiemeli.

A HÉT, Bp. 1910. szept. 18.
XXI. évf. 38. sz. 615-616. lap.

Pogány Gyula.

Az érdemesebb alkotások a Nemzeti Szalon téli kiállitásán, a fiatalabb művésznemzedék itt felsorolt tagjainak köszönhető,-mint a Művészet c. rovat megállapitja.
Egry József, Szigeti Jenő, Teplánszky Sándor, Beron Gyula, Garzó B., Záhonyi Géza, Pogány Gyula, Demény László.

A HÉT, Bp. 1916. dec. 24.
XXVII. évf. 52.sz. 755-756. lap.

MDK

Pogány Gyula, 1884-1925.

Velencei részlet, festm.

Almássy-Teleki VIII. 1942.
34 l.

Pogány Gyula festőművész
Ábel, olajf.
Kelenföldi Művészek kiállitása
Bpest, 1915 február

pénztárnál vezetett 2.145

a 127690 számu kiadási cse

II.

Tudomásul végett má

ban megküldöm. Budapest, 19

rendeletéből: Dr. Rónay Zol

Pogány Gyula festőművész
Ábel.Olajf.
Kelenföldi Müvészek kiállitása.
1915. február

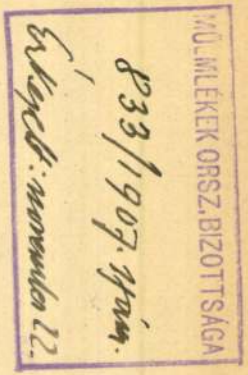

Méltoságos

Báró Fors

Mélytisztelettel v
miszerint saját
banknak czimzet
3515.00 Korona ös
Schulek János m
tel átvettem.

Pogány Gyula festőművész
Husv.ájt.a.g.k.temp.Lavacsnyban
Menázsi készités a táborban
Bej.a 25.árkászo.földalatti konyhájába
Oporszecnél
Munka a táborban
Utépitő munkásnők
Patkolás
Sajtóhadiszállás második kiállitása
Nmzeti Szalon, 1917 február

119. kép. *Sienai festő, XV. sz. eleje : Remeték élete.*

A Capese-Zurlo- és a San Marco-gyüjteményből. Gerevich PA, 232. és 263. l. (Signorelli követője.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom.

Pogány Gyula festőművész
Tájképtanulmány, olajf.
Kelenföldi Művészek kiállitása
Bpest, 1915 február

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
587/1917.

iniszter.

Másolat.

parancsnokságnak

Sopron.

í.

ületi parancsnoksághoz intézett

bizottságának hozzám intézett 530/
n, hogy Reitter Pál, a parancs-
lenleg Kaboldon tartózkodó me-
üzmester, fölmentése tartamára a

Pogány Gyula
Göcsei táj, olaj

Magyar stúdió avató kiállitás. 192o. 13 l.

incs /Aggházy/ 3

tük magasitott tükör. Ezek részben be-
azva. Az L hosszu szárának végén a
sikot négy féloszlop tagolja, közöttük
körives falmezők, a középsőben ajtó,
ette félkörü, mélyitett tükör. Erősen
olt párkány, majd felette attika fal.
L hosszu szárának belső oldalán ~~a-aj-~~
~~a-aa-ajtó-a-a.~~ A rövid szár belső ol-
án ~~a-A-A-A-a.~~ 1+3+1 tengely A középrizalitban félkörü
akok, széleken fugázott falsávok, mélyi-
t tükrök, a lezáró timpanonban kerek
aknyilás. Az L kicsi szárának végén a,
ső oldalán pedig a-ajtó-a, egyenes
ródásokkal. ~~[illegible]~~

odalom: Baranovsky 98 l (Kép 95 l) – Rudn

MDK

Pogány Gyula

Önarckép, of.

Göcsei táj, "

N.Szal. őszi tárl. 1920. szept. 22.1.

MDK

Pogány Gyula

Lelátás a Gellérthegyről, of.

N.Szal. 1913. tav. kiáll. 2o. 1.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Sátor előtt, monotipia

Német gyalogos, "

"

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. l.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Kovácsnál, monotipia

Rossz ut, "

Várakozó tiszti kocsi, "

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. l.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Teher hordó ló, monotípia

Fehér ló árnyékban, "

Train Podhaiczen, "

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. 1.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Mozsárágyu monotipia

Beteg lovak, "

Figyelő gépfegyverosztag az Osztrin, "

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. 1.

MDK

csebei Pogány Gyula

Téli táj, of.

Árv. Közl. 1935. 2.rk.sz. 74.sz. 30 1.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Egy tatár és egy kaukázusi, of.

Pajták napsütésben, of.

Haliczi hidfő, of.

Haliczi vár, of.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. l.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Rután templomok, of.

Pihenő lovak, of.

Tér Podhajcen trainnel, of.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. l.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Telegraphisták konyhája, of.

Téli táj Burkanovnál, of.

Leonhardt barátom és egy tatár, of.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-tól. l.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Pék mühely a fronton, of.

Nyár Galiciában, of.

Halott honvéd, of.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. 1.

MDK

Rogány Gyula és Leonhardt Witold

Ruten házcsoport, of.

Naplemente Podhaicén, of.

Rutén ház a Kárpátokban, of.

M.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-tól. l.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Menekülő lakósok, of.

Rutén gyerekek napsütésben, of.

Tél Volocron 915-ben, of.

N.Szal. tavaszi tárlat. 1916. ápr. 30-31.1.

Pogány Gyula és Leonhardt Witold MDK

Nyár Galicziában, of.

Asztalosok a front mögött, of.

Tót gyerekek Volócról, of.

N.Szal. tavaszi tárlat. 1916. ápr. 30-31.1.

Pogány Gyula és Leonhardt Witold MDK

Tarka lovas train, of.

Köszörülő foglyok, of.

Utca Podhaiczeből, of.

H. Szal. tavaszi tárlat. 1916. ápr. 30-31.1.

MDK

Fogány Gyula és Leonhardt Witold

Sátor tábor, of.

Kovácsok a fronton, of.

Paraszt udvar Galiciában, of.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-ról. l.

MDK

Pogány Gyula, 1884-1925

Velencei részlet

Almásy-Tel.Int. 8. aukc. 1942. febr.

34 l.

MDK

Pogány Gyula és Leonhardt Witold

Galiciai falu részlet, of.

Rommá lőtt ház, of.

Őrt álló katona, of.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 30-31. l.

MDK

Pogány Gyula

Verandán, of.

N. Szal. Téli Tárl. 1920. dec.
15.1.

MDK

csebi Pogány Gyula, festöm.

Tavasz. olf.

Mücs.-OMKT.1921. Tavaszi kiáll. Kat.15.1.

szövarch 20.- 164 la

Pogány Gyula.

Müveinek kiállitását rendezte a Nemzeti Sza-
lon 1916-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat,

Pogány Gyula MDK

Gettó Galiciában, olf.

Mücsarnok 1916. tavaszi tárlat

csebi Pogány Gyula MDK

Constantinus császár diadalive, olf.

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Pogány Gézа, festő MDk

A Derkovits Teremben mutatkozott be a fiatal festőművész igen változatos anyaggal. Élete is változatos: volt: erdőmérnöki, műegyetemi hallgató, operatőri diplomafestő stb. Tájai természettudományos érdeklődését éppúgy mutatják, mint fantáziája játékosságát vagy kísérletező kedvét.

Péter Imre: Jegyzetek kiállításokról 8. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. okt. 21.

Pogány

P. 2. *Gyula*, festő, * Budapest 1884 szept. 2, † Lesina (Dalmácia) 1925 febr. 19. Budapesten és Firenzében tanult, 1915—17. hadifestő volt s ez idő alatt készült képei közül néhány a bécsi Heeresmuseumba került. Háborús műveiből 1916. a Nemzeti Szalónban rendezett kollektív kiállítást. Jelentékenyebb művei: Arco di Tito, Menekülő lakosok, Leonhardt barátom és egy tatár, Tér Podhajcen trénnel, Verandán, Önarckép stb.

E. G. II. 311 l

986. Ismeretlen festő.
A XVIII. századból.

~~926.~~ Halász Péter:

4a

Derékig, kissé balra fordu
pőjére támasztotta, baljával pedi
egyszer fodrított, szemöldöke és
szakálla leberetvált. Öltözete pir
ugyanilyen dolmány és nadrág. Ruh
sötétbarna.

Vászon, mér. 26.5:18.7 cm.
Festője ismeretlen.
Vétetett Halász Pétertől 19

Világháború délmagyarországi
vonatkozásai X. 152

Pogány Gyula

1916. jan. sajtóhadiszállás
Kiáll. N. Galon
12 oldal.

Szili Ker. iparosok és Kereskedők köre

VI. 227

Pogány Gyula

febr. 7 – 1925

U. 4121

Pogány Gyula

1908/9 I., 1909/10 I.

Ferképzőmfoiskővk

123.1

miatt nem jött le[illegible]. Tudjuk azonban

Pogány Gyula, (csébi, engerci és

szül. 1884. szept 2. án Buda-
pesten. – Középiskolai tanul-
mayai vegeztével 2 évig a Mávnal
hivatalnok volt Budapesten
Mellékesen Zempleinyitol
tanult és aztán Firenzei
szabadiskolában tanult. 1913
óta ~~Nagy~~ Budatétényben
lakott. 1915 – 17. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ hadi festő volt, ez idő,
alatt készült kapás készül nehany
a bécsi Heeresmuseumba 1917
óta ~~[illegible]~~ ismét Budatétény-
ben dolgozott. Ritkán állitott
ki; sokat betegeskedett. † Meg-
halt 1925. febr. 19 Lessina-
ban (Dalmaciaban).
Gyógyulni ment Dalmá-
ciaba Spalotába, honnan
Lessinaba küldték, volt
halt meg.

Az özvegy közlése.

Lovas sír, badacsonyi VI. 132.

Pogány Gyula

szül. Budapesten 1884
szept. 2-rk.
1909/10 I. harmad
osztálybeli rendes
műveszmoverendek a Képz-
forskolán - 6 gimnazumot
végzett
Tanára Zempling T.

Pogány Gyula

festő -

Hadifestő volt a Hoffmann-hadseregcsoport-nál. Háborus műveliből 1916. a Nemzeti Szalonban koll. Eiáll.

Sarkantyn, Anjoukori VI. 134.

Pogany Gula

U. 2213

~~Apulum h. n. VI. 280~~

Pogány Gyula

1913. ápr.-máj. kiáll. N. Halon
Lelátás a Gellértheggről, olajf. 150.–
1914. máj.-jun. kiáll. u. o.
Arco di Tito, olajf. 400.–
A sajtóhadi szállás tagja volt
s vitéz Hoffmann altábornagy
csoportjába volt beosztva.
1916. ápr. kiáll. u. o.
42 művéből (olajfestmények
és monotipiák) kollektív
kiállítása volt.
Jelentékenyebbek: Menekülő lako-
sok olajf., Leonhardt bárátom
és egy tatár, olajf., Rutén templo-
nok olajf., Tér Podhajcen
trainnel, olajf.

Lugos III. 57.

Pogány Gyula

Született 1916. 26. 27

Szikalyföld VIII. 201.

Pogány Gyula

1920. sept.

kiall. Nemzeti Szalonban

Önarckép, olaj. 2000.—

Gőcsei táj, „ 5000.—

1920. dec. u. o.

Verandán, olaj. 13.500.—

Zichy Jenő gróf V. 200

Pogány Gyula

Műcsarnok
1914. tav. Kiáll. 312/434.
1916. tav. Kiáll. Kistétény
1916-17. téli Kiáll. 317 95
1920-21. téli Kiáll. 378.

Pogány Gyula, szobi
1921. tav. Kiáll. 306, 390, Budatétény

~~Szatmári szerződés, 1711-iki, egyik hi-~~
~~telesített példánya a sümegi mú-~~
~~zeumban VI. 147.~~

M.D.K.

Pogány Ildikó

"Illusztráció" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. dec. 13.
XIII. évf. 5o. sz. 9. lap

Pogány R. Imre

MDK

40. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszátómüvészet II. rész. Bp. é.n. 35. l.

Pogány R. Imre

MDK

39. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet. II. rész. Bp. é.n. 35. l.

Pogány R. Imre

MDK

38. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet. II. rész. Bp. é.n. 35. l.

MDK

Pogány R. Imre

33. lapon közölt tervben részes

Groh István és tanitványai. Magyar diszitőművészet II.rsz. Bp. é.n. 35. l.

Kossuth Lajos" Felsőkereskedelmi Iskola

Elfogadvány

Rendelvényes	
neve	lakóhelye

Pogány R. Imre
Mérvének 1910 353 m

Budapest Székesfővárosi I. kerületi Kö

Elfogadvány

Jegyzet	Kelet			Szám	Névérték	
	év	hó	nap		P	f
	1927	máj	1.		14.000	-
	---	---	21		30.000	-

Pojány István

l.

Csebi Pojány I.

MEGH

A MAGYAR NUMIZ

ALAPÍTÁ

HUSZONÖTÖDIK

ALKALM

1926. ÉVI MÁJUS HÓ 13-ÁN (ÁLDOZÓ C

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AK

TARTA

Pogány István

zigorló építészmérnök

A Gellért-hegyen épi-
tendő vendéglőüzem.

Pályaterv ismertetése és bírálata,
ábrázzal.

Dr. Kiss Tibor tanít-
ványa, a terveredé-
tileg a professor kiad-
ványában jelent meg.

Új Építeszet. 1948.
4. sz. 130. l. (Mű-
egyetemi hallgatók
munkái.)

II.

Nagyságos

S c h u l e k J á n o s

műépitész úrnak,

B u d a p e s t .

Tudomás végett másolatban azzal küldöm meg, hogy az utalványozott összeg 7 pengő bélyegilleték levonása mellett a m. kir. postatakarékpénztár utján fog Nagyságod kezéhez kifizettetni.

MDK

csebi Pogány, festö

nagy rutinnal készült akvarelljei:

Délután
Vonatban
Kukorica.

R. Szörédi Ilona ;[illegible] magyar müvészetért "mozgalom nagy kiállitása. Mücsarnok.-Uj Magyarság. 1943 máj.16.
13.1.

M.D.K.

csebi Pogány Gyula

A Mücsarnokban kiállitott 443 kép és szobor között szerepel müve a tavaszi nagy tárlaton.

Képek, szobrok--festők, szobrászok c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26.- juli. 2.
X. évf. 26. sz. 23. l.

MDK

csebi Pogány

Finoman oldott egyszerű és kifejező előadás jellemzi csebi Pogány vizfestményeit.

Csánky Dénes: A balatoni tájképfestészet. A festői Balaton. Bp. 1942. 80.lap

Pogány István

Kiáltó

Aj M. 1942. IV. 19.

Megrendelés esetén az összeg MNB 14
ciós Központ számlaszámára utalandó.
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból "
mely a terület épitészeti állagának a tö

M

MDK

csebi Pogány István, festöm.

jó képpel szerepel.

Müvészmek. - Tavaszi Tárlat. - Képzömüvészet, 1932.

57. sz.

MDK

csebi Pogány István

Tizórai

Hivatalos vásárlások a Műcs. őszi tárlatán.
Pesti Hirlap. 1940. nov. 21.

MDK

csébi Rogány István, 1908.

Kende Béla: Őszi tárlat a Műcsarnokban. Művészet, 1940. 36.sz. 101-102 l.

csebi Pogány István MDK

Akt, vizf.

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Pogány István

Kiállít

E. K. 932. XII. 21.

Kér

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . .Hely: . . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

Pogány I. M.D.K.

Díjazva a pályázaton 2000 Ft -al

Társte vező: Kincsi István- Liebhauser István -

Sajó Ildikó - Szlávik I.

Huszonhat terv érkezett a hévizi tófürdő korszerűsítésére

Magyar Nemzet 1965. dec. 19. 3. l.

csebi Pogány István

Önarckép

12

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április 12 l.

M.D.K.

Pogány Ist ván épitész

A Hévíz-tófürdő tervpályázaton 2000 Ft-os III. díj.

Társtervezők: Kincsi István, Liebhauser Józse
Sajó Ildikó, Szlávik Tibor,
Destek Endre, Gémes László

Magyar Építőművészet 1961/2. 2-5.l.

M.D.K.

Pogány István épitész

A Héviz-gyógyfürdő tervpályázaton 7ooo Ft-os megvétel

Társtervező: Sajó Ildikó ,Király Sándor, Kincsi István, Destek Ferenc, Gémes László

Magyar Épitőművészet 1966/2. 2-5.1.

Pogány István

Részt vett a Pedagógusok Szakszervezete VII. kongresszusa alkalmából az Egressy klubban rendezett tárlaton.

Péter Imre: Pedagógus-művészek országos kiállítása
Rajztanítás 1965. II-III 64.l.

Pogány István

M.D.K.

A " Vasuti perontető" tervpályázaton megvétel

Társtervező : Király Sándor- Liebhauser József

Magyar Építőművészet 1967/1. 6-8.l.

csébi Pogány István MDK

Öreg ember, vizf.

Gyerek, vizf.

Mücsarnok 1932/33 téli kiállitás

M.D.K.

csebi Pogány István festőművész

Önálló kiállitást rendezett a "Müterem" -ben.
A"Magyar müvészetért" cimmel a régi Mücsarnok
ben rendezett kiállitáson is szerepeltek mü-
vei, s mint a lap irja képeiből az állam és
a főváros is vásárolt.
Fényképfelvétel a kiállitás egy részletéről.

Szinházi Magazin, Bp. 194o. febr. 25. III.évf.
9. sz. 19. lap

Pogány István M.D.K.

18.000 forinttal jutalmazott mosdik díjas pályamű

Társtervező: Kincsi István, Csorba Emánuel, Destek Endre

A strandfürdő tervpályázat eredménye
Magyar Nemzet 1961. november 18. 6.l.

Pogány István festőművész
Arcképkiállitás a Műcsarnokban.
Pesti Hirlap, 1941. okt.31 6.l.

Nyomtatványkiállításon (1937).

Munkánk fölépítésében ki
ilyen tárgyú kiadványt, az 190
minierten Handschriften in Öst
ny. főlevéltárnok úrnak, az Es
a Műemlékek Országos Bizotts
náltuk.

A kódexfestészet emlékei s
tatványát. Így két német ősnyo
Továbbá egy XVI. századi velen
ban Oláh Miklós festett cím
a velencei nyomtatványt kétízbe
Ezenkívül az 1511-ben Velenc
ismertetjük, amelyeket a XVI. szá
János győri püspök részére dísz
kiadott Aquinoi Szent Tamás „I
(Könyvkiállítási Emlék 17. l. 41.
ható („Illuminavi Anno domini
Magister in Artibus et theolog
ősnyomtatvány ugyanis festett
címeket és feliratokat.

Pogány István

festő

Művészet, 1940. V. évf. 32. sz. 34. l.

Erdélyi árpád: A „Műterem".

Pogány István festő

Művészet, 1940

V. évf. 36. sz. 101. o.

Kemse Béla: Őszi tárlat a Műcsarnokban.

MDK

Pogány Istvan,csebi festo

Vizfestményekkel szerepel csebi Pogany Istvan a Műteremben rend.kiallitason.

T.D.: Záborszky Elly és csebi Pogany István kiallitása a Műteremben.

Esti Ujság, 1940.febr.5. 5.l.

Pogány Gyula, festőművész

Pogány Géza nemcsak édesapja révén kapott már gyermekkorában lelket a festészetről. Nagybátyjai Pogány Gyula, aki 1908-ban született Szombathelyen, Vaszary, Réti tanítványa, majd évi Illés tanársegéde volt a Képzőművészeti Főiskolán. A művéért kapott művészeti díjakból külföldi tanulmányutakon hosszabb időt töltött, 1940-68-ig a művészgimnázium alakulásától festés tanára volt. A 30-as években rövid ideig szülővárosában volt, akkor került baráti kapcsolatba Pável Ágostonnal, akinek 1933-ban megjelent első versskötetét rajzával díszítette. (említve).

Simonné Pável Judit: Pogány Géza szombathelyi kiállítása.

Vasi Szemle, 1979. 4. 555 old.

POGÁNY Kálmán

HORVÁTH János: A Rippl-Rónai hagyaték.
= Somogyi Muzeumok Közleményei 9 (1992)
143.p.

Mint tanu szerepel R. 1921-ben kelt
végrendeletén

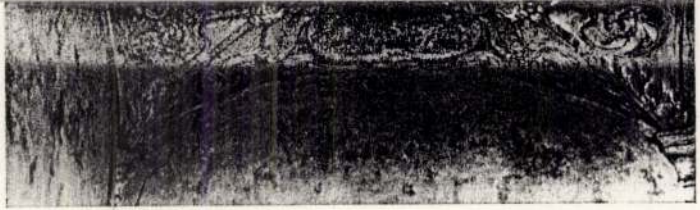

3. Gebsattelbau, 2. Obergeschoß. Westliche Treppe, Podest, 1696–1699

